JUS proprietatis vindicabitur

.IOHANNIS CAPREOLI

TIIOLOSANI

ORDINIS PRÆDICATORUM, THOMISTARUM PRINCIPIS

DEFENSIONES THEOLOGIÆ

DIVI THOMÆ AQUINATIS

DE NOVO EDITÆ

CURA ET STUDIO

RK. PP. CESLA1 PABAN ET THOMÆ PÈGUES

EJUSDEM ORDINIS

OLIM IN CONVENTU THOLOSANO PROFESSORUM

TOMUS V

TURONIBUS

SUMPTIBUS ALFRED CATTIER, BIBLIOPOLÆ EDITORIS

M CM IV

Minerva GmbH. Frankfurt/Main

Unvemndrrtrr Nachdruck 1967

l’rintril tn

lkrMdlune Aoi» 11.,· KI,

Imprimatur :

t Renatus Franciscos,

Archiep, Turon.

Imprimatur :

Fr. Stephanus-M. Gallais

Prov. S· O. P.

Tholosæ, dic octava decembris 1902.

TABULA [1]

DISTINCTIO I

Quæstio I

UTRUM NATURA HUMANA, QUAM FILIUS DFt ASSUMPSIT PROPTER HUMANI GENERIS REPARATION RM, POTUERIT ASSUMI A TRIDU8 SUPPOSITIS DIVINI NATURE, ACT A NATURA DIVINA.

(p. t)

Conclusio 1 : Filius Dei assumpsit naturam humanam, et incarnatus est, ad remediandum peccatis humani generis, sic quod, si homo non peccasse!, Filius Dei incarnatus non fuisset. — Contra hanc arguit Scotiis.

Conclusio 2> : Possibile fuit et est, eamdem humanitatem in numero, assumi et assumptam esse a Iribus vel duabus personis divinis simul — Scotiis. Alii quos recitat Durandus.

Conclusio 3»: Natura divina, abstracta n personalitate relativa per intellectum, posset assumere humanam naturam. — Scotiis. Durandus

Conclusio 4': Natura divina, suppositis personalitatibus relativis quas tides ponit, non primo, sed quasi secundario, assumpsit naturam humanam. — Scotiis, Durnndus.

DISTINCTIO II

Quæstio I

UTRUM PERSONA DIVINA POSSIT ASSUMERE ENTITATEM TOTIUS RESULTANTEM EX MATERIA ET FORMA LAPIDIS AD INVICEM CONJUNCTIS.

(P-13.1

Conclusio 1· : Deus, de potentia sua absoluta, potest assumere naturam lapidis, aut aliam naturam irrationalem. — Hcnrieus et inulti Alii.

Conclusio 2' : Filius Dei non solum assumpsit animam cl corpus humanum, iinrno etiam tertiam entitatern resultantem ex illis sicut totum resultat ex partibus. Durandus. Alii quos recitat Johannes de Neapoli in Quodlibcto.

Conclusio 31 : Filius Dei, et qua?libcl persona divina, potest assumere entitatern tertiam resultantem ex materia et forma lapidis.

DISTINCTIO III

Quæstio I

UTRUM REATA VIRGO MARIA FUERIT CONCEPTA IN PECCATO ORIGINALI

(P· 2β.)

Conclusio 1« : Beata Virgo Maria fuit concepta in pec-

iα) Hire est tabula quam Thomas a Sancto Germano, in editione 1483, tertio volumini pnrmisit

cato originalı. — Scotiis ct sui sequaces, Aureolus, AIII recitati per Johnnnein de Xeapoli

DISTINCTIO IV

Quæstio I

utrum beata virgo maria aliquid active egerit in CONCEPTIONE CHRISTI, PROPTER QUOD VERACITER POSSIT DICI MATER DEL

(I· U.)

Conclusio 1- : In ipsa conceptione Christi, Beata Virgo nihil active operata est, sed solum materiam ministravit; operata est tamen ante conceptionem aliquid active, pneparando materiam, ut esset apta conceptui. — Scotus.

Conclusio 2 : Beata Virgo veraciter et proprie dicitur et est mater Dei et hominis. — Durandus, Scotus.

Conclusio 3» : Spiritus Sanctus non debet dici pater Christi secundum deitatem, nec secundum humanitatem. — Durandus.

DISTINCTIO V

Quæstio I

utrum unio nature divine et humane IN CHRISTO I srr maxima unio creata

(P

Conclusio 1» Unio naturarum in Christo est quid creatum. — Aureolus, Durandus.

Conclumo 2 : Unio diiïert rcalitcr ab assumptione.

Conclusio 3® Unio naturarum in Christo est maxima inter creatas uniones — Aureolus, Durandus.

Quæstio II

UTRUM DIVINA ESSENTIA, VEL PERSONALIS PROPRIETA'·, rossrr uniri alicui naturx create, per modum FORME

(P «·>

Conclusio V Nec divina essentia, nec proprietas personalis divina, potest uniri alicui crcnturæ corporeæ, per modum forma , proprie loquendo de forma. — Johannes de Ripa.

Conclusio 2 : Nec deitas, nec proprietas personalis Verbi Dei, est unita humanitati Christi, nec ejus carni, ut forma — Johannes de Illpn

Quæstio III

UTRUM FILIUS DEI ASSUMPSERIT NATURAM HUMANAM IN UNIVERSALI CUM SUO PROPRIO CREATO SUPPOSITO

(P U.)

Conclusio Ij : Filius Dei non assumpsit naturam humanam in universali, prout universalis est, nec ab individuis separatam vel abstractam. — Scotus.

Conclusio 2λ : Filius Dei non assumpsit quamcumque personam, hypostasim, subsistentiam, nec aliquod suppositum creatum. — Scotus, Aureolus.

DISTINCTIO VI

Quæstio I

UTRUM IN CHRISTO SINT PLURA ESSE

tp. 1H-)

Conclusio 1» : In Christo non sunt duo esse substantialia actualis exsistentia?. — Scotus, Aureolus, AIIl quorum argumenta recitat Durandus, Durandus (a), Johannes de Neapoli.

Conclusio 2 : In Christo sunt multa esse secundum quid et accidentalia.

DISTINCTIO VII, et VIII

Quæstio I

UTRUM IN CHRISTO SINT DÜÆ FILIATIONES

(ρ. 12L)

Conclusio 1« : In Christo non est nisi unica filiatio realis. — Scotus, Aureolus, Durnndus.

Conclusio 2 : Licet Christus non referatur ad Matrem aliqua reali relatione, refertur tamen ad ipsam aliqua alia reali relatione.

(a) *Diirawhu,* — Om Pr

DISTINCTIO IX

Quæstio I

UTRUM HUMANITAS CHRISTI SIT ADORANDA ADORATIONE LATRIE

(p. 130.)

Conclusio 1ª : Humanitas Christi adoranda est adoratione latriæ, sed tamen ipsa non est ratio talis adorationis. — Scotus.

Conclusio 2ª : Imago Christi adoranda est adoratione latriæ. — Henriciis, Durnndus, Ilolcot anglicus.

Conclusio 3ª : Crux Christi adoranda est adoratione latriæ. — Durandus.

DISTINCTIO X

Quæstio I

UTRUM CHRISTUS, SECUNDUM QUOD HOMO, SIT DEUS VEL PERSONA DIVINA

(p. HI)

Conclusio 1ª : Ista propositio, *Christus, secundum quod est homo, est Deus,* est vera in uno sensu, et falsa in alio; magis tamen est neganda quam concedenda.

Conclusio 2ª : Ista propositio, *Christus, secundum quod homo, est persona, vel hypostasis, vel suppositum, vel res natur.r,* in uno sensu est falsa, et in alio vera.

Conclusio 3a : Quaelibet istarum est simpliciter concedenda : *Christus, secundum quod iste homo, est Deus; — Christus, secundum quod iste homo, est persona.* — Durnndus.

DISTINCTIO; XI

Quæstio I

UTRUM ISTA COPULATIVA SIT CONCEDENDA SINE QUOCUMQUE ADDITO : CHRISTUS INCEPIT ESSE, ET CHRISTUS EST CREATURA.

<p. 1U.)

Conclusio 1· : Non est absolute ct sine determinatione dicendum quod Christus sit creatura. — Scotus, Durandus.

Conclusio 2j : Ista propositio non est absolute concedenda ; *Christus incepit esse.* — Scotus, Durnndus.

Conclusio 3« : Quælibcl istarum est concedenda ct asserenda : *Christus, secundum quod homo, est creatura ; — Christus, secundum quod homo, incepit esse.*

DISTINCTIO XII

Quæstio I

UTRUM CHRISTUS POTUERIT PECCARE

(P. 15®.)

Conclusio 14 : Simpliciter loquendo, Christus nullo modo potuit peccare. — Durnndus et quidam Alti.

Conclusio 2a : Christus, proprie et simpliciter loquendo, non habuit potentiam peccandi.

DISTINCTIO XIII

Quæstio I

UTRUM ANIMA CHRISTI HABUERIT GRATIAM CREATAM FORMALITER ET ACTU INFINITAM

(P 165)

Conclusio 1« : Anima Christi habuit gratiam creatam habitualem.

Conclusio 2« : Gratia habitualis ănima Christi fuit et est uno modo infinita. — Aureolus, Durnndus (a), Aditin, Occam et (€) Gerardus Odonis( )

( ) *Durandus.* — Om. Pr.
( ) *Occam et.* — Om. Pr.

DISTINCTIO XIV

Quæstio I

UTRUM ANIMA CHRISTI FIT SCIENS FORMALITER scientia **cnFATA**

(p. 171.)

Conwsio 1· : Anima Christi non est nec potest esse iKirne farmaltter scientia inrreata vol divina, Unquam netu secundo, qui est operatio vel consideratio actualis — .Inhniine- <lr illpn, Qtiidnin ab Adnni recitati.

Conclusio 2" : Anima Christi est fonnalitcr sciens triplici scientia creata : prima dicitur scientia beatorum; secunda eat scientia viatoris, habita per infusionem; tertia dicitur scientia naturaliter acquisita. — Scohi», Durandus.

Quæstio II

UTRUM ANIMA CHRISTI IN VERBO VIDEAT OMNIA ALIA a verbo

ÎP w)

Conclusio b : Anima Christi per nullam scientiam scit aut cognoscit aut comprehendit omnia scibilia, vel omnia qua· Deus cognoscit aut scit. — Scotiis, Durandus.

Conclusio 2 ; Anima Christi cognoscit in Verbo infinita secundum quid, liret non infinita simpliciter. — Quidam hihernirus cujus argumenta recitat Adnni, Aureolus, Adam.

DISTINCTIO XV

Quæstio I

ITRUM ANIMA C 'RISTI, EX bVA OMNIPOTENTIA. RESPECTU PROMUT CORPORIS, APPETITUM SENSITIVUM A DOLORE SgMHHLI PR ESERVARE POTUERIT

(P << I

Conçu 10 1 Anima Christi uon habuit omnipoten-

tiam simpliciter, nec respectu immutationis creaturarum, nec respectu proprii corporis. — Durandus·

Conclusio 2 : In Christo fuit vere et proprie dolor sensibilis. — Scotiis.

DISTINCTIO XVI, et XVII

Quæstio I

UTRUM DOLOR IN ANIMA CHRISTI. TEMPORE PASSIONIS, PERVENERIT USQUE AI) RATIONEM SUPERIOREM

(p W

Conclusio I· : Dolor passionis Christi pervenit usque ad superiorem rationem ut est natura, licet non ut est ratio. — Scotiis, Aureolus.

Conclusio 2 : Inferior ratio vel voluntas Christi, ut natura considenda, nolebat absolute passionem aut mortem Christi; licet, considerata ut ratio, vellet illam. — Scotiis, Aureolus.

Conclusio 3 : In Christo fuit quodammodo necessitas moriendi cl patiendi. — Scotus.

DISTINCTIO XVIII. XIX, et XX

Quæstio I

UTRUM ALIQUA PURA CREATURA POTUERIT SATISFACERE PRO TOTA NATURA HUMANA COLLAPSA IN PRIMIS PARENTIBUS.

(P ». .)

Conclusio I' Nulla pura creatura potuit sufficienter

satisfacere pro tota natura humana — Contra hunc et sequentes arguit Scotiis.

CoXCLUhlO 2· : Christus, per suam actionem interiorem, ct passionem citeriorem, sufficienter et condigne satisfecit pro tota natura humana collapsa.— Durandus.

Conclusio 3· . Meritum Christi co modo est sufficiens pro infinitis hominibus, sicut et ejus satisfactio , ct eamdem infinitatem habet, quaiu et ejus satisfactio.

Conclusio b ; Mentum et satisfactio Christi non habet ullimalam efficaciam nisi in illis qui eidem uniuntur per fidem formatam et sacramenta. — Scotus. Contra quoddam dictum sancti Thomæ arguit Aureolus (s).

DISTINCTIO XXI. et XXII

Quæstio I

UTRUM CHRISTUS DESIERIT ESSE HOMO IN SUO DESCENSU AD INFEROS

(P- 272.)

Conclusio I·1 ; in morte Christi, deitas remansit unita ‡anima et carni, sive corpori; non autem humanitati composite ex anima et corpore, quæ est tertia entitas. — Durandus.

Conclusio 2·» : Christus, in triduo mortis, non fuit homo. — Aureolus.

Conclusio 3 : Christus veraciter descendit ad inferos. — Durandus.

Conclusio b : Christus, in triduo mortis, fuit totus in inferno. — Durandus.

(a) n verbo *Contra* usque ad .tureo/iu, oin. Pr.

DISTINCTIO XXIII

Quæstio I

ITUUM VIRTUTES IIADITLALES SINT IH»MIM NECESSARI 1

(P A')

Conclusi* f Habitus eunt homini necessarii. — Dunindus, Hindus, Oiildain alii, quorum dicta recitat Scotiis.

Conclusio 2 : Virtutes hutnanrc sunt habitus. — Aureolus, Ouldnui alii, quorum argumenta recitat Scotu».

DISTINCTIO XXIV

Quæstio I

UTRUM F1DB8 SIT VIRTUS infusa A DEO

(p.

(λ·N· lusio 1 Fides est virtus. — DunindtK

Conclumo 2 : Fides formata, et etiam informis, infunditur homini a Deo. — Scotiis, Aureolus.

Conclusio 3 . Nullus homo pertinaciter aliquem articulum fidei discredens, habet habitum fidei infusai· — Durandus.

Conclusio b : Fides est una virtus, et non ‡nulla. ct unus habitus, ct non multi specie distincti. — Scotiis. Aureolus.

DISTINCTIO XXV

Quæstio I

I lIIUM HDI.s "II DE VIbIb

(p 4SI.)

Conclusio t : Fidesnon potest esse do visis — Aureolus, Durandus.

Conclusio 24 . Fides non est de Mitis — Durandus.

Conclusio 34 : Fides est certior simpliciter scientia, licet non quoad nos et secundum quid. — Durandus,

DISTINCTIO XXVI

Quæstio I

UTRUM SPES SIT VIRTUS THEOLOGICA, DISTINCTA REALITER A FIDE ET CHARITATE

(p. 337.)

Conclusio 1 : Spes est virtus.

Conclusio 2 : Spes est virtus theologica. — Durandus.

Conclusio 3 : Spes est virtus distincta a fide et a charitate. — Scotus.

DISTINCTIO XXVII, XXVIII, XXIX, ET XXX

Quæstio I

UTRUM HOMO DEBEAT EX CHARITATE DILIGERE DEUM PLUS QUAM SEIPSUM

(p. 353.)

Conclusio 1 : Charitas est virtus. — Aureolus Henrlcus.

Conclusio 2' : Objectum charitatis est Deus inquantum est beatificativus, vel bealiludinis objectum. — Scotus.

Conclusio 3. : Ex charitate homo plus debet diligere Deum quam seipsum. — Scotus, Alii, Durandus, Alii.

Conclusio 4 : Charitas inclinat ad amandum Deum duplici amore : scilicet amicitiæ, et concupiscentia?. — Durandus.

Conclusio 5 : In dilectione Dei potest haberi aliqualiter respectus ad mcrcedem. — Durandus.

Conclusio 6j : In dilectione Dei non est aliquis modus adhibendus. — Durandus.

Conclusio 7 : Non omnes proximi sunt ex charitate æqualiler diligendi. — Durandus.

Conclusio 8^ : Charitas ferventius diligit amicos quam inimicos, et dilectio amici rnelior est quam dilectio inimici. — Durandus.

DISTINCTIO XXXI, et XXXII

Quæstio I

UTRUM FIDES REMANEAT IN PATRIA

(p. 375.)

Conclusio 1' : Impossibile est actum fidei et actum visionis bcatificæ simul esse in eodem subjecto. — Durandus.

Conclusio 2 : Habitus fidei non remanet nec remanere potest in patria cum visione beatifica. — Durandus.

DISTINCTIO XXXIII

Quæstio I

UTRUM EX ACTIBUS HUMANIS ACQUIRANTUR HABITUS VIRTUTUM, IN APPETITU SENSITIVO SUBJECTIVE EXSISTENTES. PUTA IN CONCUPISCIBILI VEL IRASCIBILI.

(p. M.)

Conclusio 1« : Aliqua? virtutes morales, sunt subjective in appetitu sensitivo, qui dividitur per concupiscibilem et irascibilem. — Scotus, Aureolus.

Conclusio 2j : Aliqua? virtutes possunt acquiri in nobis ex assuetudine operum, et causari ex actibus nostris. — Durandus.

Conclusio 3j : Prater virtutes morales humanis actibus acquisitas, sunt homini necessario? quaedam virtutes mondes divinitus infusæ. — Durandus.

Conclusio 4» : Virtutes morales et cardinales remanebunt in patria post resurrectionem. — Durandus.

TABULA

DISTINCTIO XXXIV, ei XXXV

Quæstio I

VrnUM t>0NA SPIRITUS SANCTI SIM IIADITUt DISTINCTI a vinTimm»

(p MI.)

Conclusio 1« Dona Spiritus Sancti eunt habitus distincti α virtutibus infusis, theologicis et cardinalibus. — Scotus.

Conclusio 2j : Hujusmodi dona remanebunt in patria — Durnndus.

DISTINCTIO XXXVI

ET ALLE QUATUOR SEQUENTES

Quæstio I

UTRUM VIRTUTI» CARDINAL» MNT INTER IE CONNEXX, ГГА QUOD QUI HABET UNAM, HABEAT OMNES

(p t» I

CoNCLUMO P : Prudentia non potest esse sine virtute morali. — Scotus.

Conclumo 2 i Nulla virtus moralis potest haberi sine prudentia. — Scotus

Conclusio 3 : Quatuor virtutes cardinales sunt connexa», ita quod qui habet unam, habet omnes quatuor. — Scotu>.

EXPLICIT TABULA TERTII LIBRI DEFENSIONUM JOHANNE CAPREOLI

JOHANNIS CAPREOLI

THOLOSANI, ORDINIS PRÆDICATORUM

THOMISTARUM PRINCIPIS

DEFENSIONES THEOLOGIÆ DIVI THOMÆ AQUINATIS

IN TERTIO SENTENTIARUM

LIBRI TERTII

DISTINCTIO I.

QUÆSTIO I.

UTRUM NATURA HUMANA A FILIO DEI ASSUMPTA, A TRIBUS PERSONIS SUPPOSITIS DIVINÆ NATURÆ POTUERIT ASSUMI

CIRCA primam distinctionem 3. *Sententia-* 5? quæritur : Utrum natura humana. quam Filius Dei assumpsit, propter humani generis reparationem, potuerit assumi a tribus suppositis divino) nature, aut a natura divina.

Et arguitur quod non. Hoc enim supposito, scilicet quod eadem natura esset assumpta a tribus personis : aut esset unus homo; vel plures. Sed non plures : sicut enim una natura divina in pluribus personis, non patitur esso plures deos; ita una humana natura in pluribus personis, non patitur esse plures homines. Similiter etiam non posset esse unus homo : quia unus homo est iste homo, qui demonstrat unam personam ; et sic tolleretur distinctio trium personarum divinarum; quod est inconveniens. Non ergo duæ aut 1res personæ divin» possent accipere vel assumere unam naturam humanam. — Quod etiam natura divina, ut proscindit a personis, non sit assumere, arguitur sic: Assumptio importat terminum unionis. Sed unio non [>otest fieri in natura, sed solum in persona. Ergo. abstracta personalitate, natura divina non potest assumere.

In oppositum arguitur. Et primo, quod tres personæ possint assumere eaindem naturam : Quia persona incarnata subsistit in duabus naturis, divina scilicet et humana. Sed tres personæ possunt subsistere in una natura divina. Ergo et in una natura humana, ita quod una natura humana sit assumpta a tribus personis. — Quod etiam natura divina, abstractis personalitatibus, possit assumere naturam humanam, arguitur sic : Quia, in divinis, personalitas dicitur proprietas personalis, quæ est triplex, scilicet : paternitas, filiatio, et processio. Sed, his remotis per intellectum, adhuc remanet omnipolentia Dei, perquam est facta incarnatio. Ergo videtur quod, remota personalitate divina, natura divina |>osset assumere naturam humanam.

In hac quaestione erunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio responsiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod FHIus Del assumpsit naturam humanam, et incarnatus est, ad reme-

(a) *Eximii veritati» ncholas profetiorU Eratrti Johanni» Capreoli Tholosani, Ordini» Praedicatorum , hber tertiu» Defenitonum theologias divi doctori» Thomae de* Jçuino in *tertio Sententiarum feliciter incipit* Pr.

dlnndum peccatis humani (jenerlH : sic quod, si homo non peccasset, Filius Del incarnatus non fuisset.

Hanc conclusionem ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 1, art. 3. Quam probat auctoritate, et ratione. Auctoritate quidem Augustini, in libro *de Verbis Domini* (serm. 36, cap. ull.), qui exponens illud quod habetur, Luc. 19 (v. 10), Venit *Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat,* sic dicit : Si *homo non pcccassct, Filius hominis non venisset* (a). Et 1. *ad Timoth.,* 1, super illud verbum (v. 15), *Christus venit in hunc mundum ut peccatores salvos faceret,* dicit Glossa (ex Augustino, *de Verbis Apostoli,* serm. 9) : *Nulla causa veniendi fuit Christo Domino, nisi peccatores salvos facere. Tolle vulnera, tolle morbos, et nulla causa est medicinx.* — Ratione etiam probat dictam conclusionem, sic dicens: < Quidam dicunt quod, si etiam homo non peccasset, Dei Filius fuisset incarnatus Alii vero contrarium asserunt ; quorum assertioni magis assentiendum videtur. Ea enim qu.r ex sola Dei voluntate proveniunt, supra omne debitum creature, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in sacra Scriptura traduntur, per quam divina voluntas innotescit. Unde, cum in sacra Scriptura ubique incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, convenientius dicitur incarnationis opus ordinatum esse a Deo in remedium poccati ; ita quod, peccato non exsistente, incarnatio non fuisset. Quamvis potentia Dei ad hoc non limitetur; potuisset enim, etiam peccato non exsistente, Deus incarnari, d — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Effectuum a sola voluntate Dei dependentium, non debet a nobis alia ratio assignari ab illa quæ per Scripturas dictaque sanctorum nobis divinitus revelatur. Sed divina incarnatio est talis effectus, et liberatio ab incommodis peccati est talis et unica ratio. Ergo, etc.

Secunda conclusio est quod possibile luit et est. emndein humanitatem In numero, assumi et assumptam esse a tribus vel duabus personis divinis simul.

Hanc ponit et probat sanctus Thomas, 3 p., q 3, art. 6 : « Ex unione, inquit, nnimæ cl corporis in Christo, non fit neque nova persona, neque hypostasis; sed fit una natura assumpta in hypostasim vel personam divinam; quod quidem non iit per potentiam natura humans, sed per potentiam ƀersona divins. Est autem talis divinarum personarum conditio, quod una earum non excludit aliam a communione ejusdem natura, sed solum a communione ejusdem personæ. Quia igitur in *mysterio incarnationis tota ratio facti est potentia facientis,* ut dicit Augustinus, in epistola ad Volusiantim, magis est circa hoc judicandum secundum conditionem personæ assumentis, quam secundum conditionem natura humanæ assumplæ. Sic igitur non est impossibile divinis personis, ut duæ vel 1res assumant unam naturam humanam. Esset tamen impossibile ut assumerent unam hypostasim vel unam personam humanam ; sicut dicit Anselmus, in libro *Cur Deus homo* (lib. 2, cap. 9), quod *plures personæ non possunt assumere unum cum denique hominem,* b — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.*, disl. 1, q 2, art. 4. sic dicit : α Tres personas divinas assumere humanam naturam unam unitate unius personæ, est impossibile; quia contradictionem implicat. Cum enim unio Dei et hominis non possit fieri in natura, ut disl. 5 probabitur, oportet quod fiat in persona, ut scilicet sit eadem personalitas assumentis et assumpti; unde ponere unam personam ex parte assumpti, et tres ex parte assumentis, est incompassibile. Et similiter etiam non potest osse una unitate unius hypostasis, vel unius suppositi. Sed quod natura assumpta a tribus personis, sit una unitate singularis nature, non est impossibile, loquendo de potentia absoluta; quamvis non sit congruum secundum ordinem divinæ sapienliic, cum unius personæ incarnatio ad reparationem mille mundorum sufficiat. Dico autem unitatem singularis nature, si assumeretur unum corpus, et una anima ei unita, ex quorum unione una humanitas resultaret, ut sic 1res personæ in una natura humana assumpta convenirent, sicut conveniunt in natura æterna. b — Hæc ille.

Et, sicut patet tam in *Scripto* quam in *Summa,* innuit talem rationem : Si 1res personæ non possent eamdem naturam assumere : aut talis repugnantia proveniret ex parte assumentis; vel ex parte assumpti. Sed nec sic, nec sic. Igitur. Major nota est. Minor probatur. Quod enim talis repugnantia non proveniat ex parte assumentium, patet : quia tres |H?rsome conveniunt in una natura divina, non per solam unionem, sed per essentialem et realem identitatem; ergo pos&unt convenire in una natura per solam unionem ; quia hoc est in infinitum facilius, et minus repugnans rationi naturali. Quod etiam talis repugnantia non proveniat ex parte natura assumptio, palet : quia assumptio illa sequitur legem et conditionem assumentis potius quam assumpti, et potentiam divinam potius quam humanam.

Tertia conclusio est quod natura divina abstracta a personalitate relativa per Intellectum, posset Assumere humanam naturam.

Hanc prôbat sanctus Thomas, 3 p., q. 3, art. 3,

(4 IIt c werba Augustini expressius inveniuntur in libro dz Vrr6ii Apoifob, sei tn. 8. cap 2.

ubi sic dicit : « Intellectus noster dupliciter se habet ad divina. Uno modo, ut cognoscat Deum sicut est; et sic impossibile est quod circumscril>attir per intellectum aliquid a Deo, et quod aliud remaneat; quia totum quod est in Deo, est unum, salva distinctione personarum; quarum tamen una tollitur,alia sublata, quia distinguuntur solis relationibus, quas oportet esse simul. Alio modo se habet intellectu» noster ad divina, non quidem quasi cognoscens Deum ut in se est, sed per modum suum, scilicet multipliciter et divisirn, id quod in Deo est unum ; et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem, et sapientiam divinam, et alia hujusmodi, quæ dicuntur essentialia attributa, non intellecta paternitate vel filiatione, quæ dicuntur personalitates. Et secundum hoc, abstracta personalitate per intellectum, possumus intelligere adhuc naturam assumentem. » — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 5, q. 2, art. 3, sic dicit : α Circumscriptio personæ a natura divina, potest dupliciter intelligi. Uno modo, quod circumscribatur omnis ratio personalitatis; et sic ipsa natura neque erit subsistens in se, neque erit in aliquo subsistente; unde non habebit esse in re, sed in intellectu; et sic non convenit ei neque assumere, neque aliquid agere. Alio modo potest intelligi quod circumscribantur personæ distincte, quas ponit fides. Eis autem circumscriptis, adhuc remanet natura divina subsistens; sicut intelligunt Deum, qui non habent fidem Trinitatis, sine hoc (z) quod intelligant ibi Patrem vel Filium vel Spiritum Sanctum ; unde adhuc remanebit ibi personalitas aliqua. Et secundum hoc conclusio procedit de circumscriptione personarum distinctarum, quas fides supponit. Et hoc modo (licendum est quod, circumscriptis personis, adhuc naturæ divinæ convenit assumere, d — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Remanente sufficiente causa activa assumptionis, remanere potest assumptio naturæ humanæ. Sed, circumscriptis per intellectum personalitatibus relativis divinis, remanet sufficiens causa assumptionis activa; quia adhuc potest intelligi in Deo omnipotentia, subsistentia, personalitas. Igitur, etc.

Quarta conclusio est quod natura divina, suppositis personalitatibus relativis, quns fides ponit, non primo, sed quasi secundario, assumpsit naturam humanam.

Hanc ponit sanctus Thomas', 3 p., q. 3, art. 2, ubi sic dicit : α In verbo assumptionis duo significantur : scilicet principium actionis, et terminus ejus. Esse autem assumptionis principium, convenit naturæ divinæ secundum seipsam ; quia ejus virtute assumptio facta est. Sed esse terminum assumptionis, non convenit naturæ divinæ secundum seipsatn, sed Talione personne, in qua consideratur. Et ideo quidem primo (a) et propriissime persona dicitur assumere; secundario autem potest dici quod etiam natura assumit nnturamad sui personam. Et etiam, secundum hunc modum, dicitur natura incarnata, non quasi sit in carnem conversa, sed quia naturam carnis assumpsit. Unde dicit Damascenus *(de Fid. Orth.,* lib. 3, cap, 6): *Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium et Cyrillum. s* — Hæc ille.

Item, in solutione secundi, sic didt : < Illud quod convenit divinæ naturæ secundum se, convenit tribus personis : sicut bonitas, sapientia, et hujusmodi. Sed assumere convenit ei ratione personæ Verbi; et ideo illi soli personæ convenit. > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Quidquid convenit naturæ divinæ primario et per se, convenit tribus personis. Sed assumere non convenit tnbus personis. Igitur non convenit essenliæ primo et per se ; sed, si convenit ei, hoc erit secundario et quasi per aliud , scilicet ratione personæ.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclubiones. Et quidem contra primam arguit Scotus (3. *Sentent* disl. 7, q. 3), probando quod praedestinatio animæ Christi non solum fuerit pro redemptione aliarum

Primo. Quia prius natura quam aliquid pra\ideatur circa peccatorem, sive de pœna, sive de peccato, Deus praelegit ad curiam coelestem omnes qUûs voluit habere, homines et angelos, in determinatis gradibus; et nullus est pradestinatus tantum quia alius pravisus est casurus, ut sic nullum oporteat gaudere de lapsu alterius. Multo magis ergo hoc est verum de pradestinatione illius animæ quæ ṗre destinabatur ad summam gloriam. Universalilei enim ordinate volens, prius videtur velle hoc quod est fini propinquius; et ita, sicut prius vult alicui gloriam quam gratiam, ita etiam, inter pnvdestinatos quibus vult gloriam ordinate, videtur prius velle illi gloriam, quem (5) vult esse fini proximiorem ; et ita huic animæ.

Secundo. Quia nulla necessitas fuit iit anima a

(a) tine Aoe. — fire Pr.

(3) primo. — *Um.* Pr.
(C) çi<em. — *quam* Pr.

principio gloriosa, cui Deus præoptavil, non tantum summam gloriam, sed etiam coævam illi animæ, unita fuisset corpori passibili, si non fuisset redemptio facienda; et ideo auctoritates exponenda? sunt sic (at), quod Christus non venisset ut redemptor, nec ut passibilis. Sed non solum propter illam redemptionem videtur Deus illam animam ad tantam gloriam praeordinasse; cum illa redemptio, seu gloria animarum redimendarum, non sit tantum bonum, quantum est gloria animæ Christi. Nec est verisimile tantum tonum in entibus, et tam summum, e>se tantum occasionatum, scilicet (C) propter minus tonum; sicut non est verisimile Deum prius prédestinasse Adam quam Christum; quod tamen sequeretur.

Tertio. Quia sequeretur quod Deus praedestinando Adam, prius previdissel eum casurum, quam prédestinasse! Christum, si praedestinatio Christi tantummodo fuit pro redemptione aliorum. Hoc autem non videtur esse conveniens, neque verum.

2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Contra secundam conclusionem arguit Scotus (dist, I, q. 2), protondo quod una natura non posset simul assumi a tribus suppositis aut |>crsonis divinis, sic quod primus terminus unionis esset persona.

Primo sic : In omni essentiali de|iendentia, unum deludens precise dependet ad unum, quod totaliter terminat dependentiam ejus. Sed, in ista unione, est essentialis dependentia unius nature; et una jMrsona totaliter (γ) terminat eam. Ergo non potest eadem natura dependere ad plures tales personas. Major prolatui, in ornm essentiali dependentia causati ad causam : Quia impossibile est idem causatum habere plures causas totales in eodem genere causandi vel essendi, a quibus dependeat; sequeretur enim quod essentialiter dependeret ab illo ut a causa, quo non exsistente, nihilominus esset. Si enim causatum aliquod habeat A pro causa totali efficiente, el, cum hoc, B similiter (o), A sufficienter efficeret (i) ipsum, omni alio circumscripto; alias non esset causa totalis; igitur ille effectus esset ab A, non exsistente B; et ita non dependeret a B. Consimiliter e converso arguitur de A, si B ponatur causa totalis. Igitur, si B ponatur causa totalis, et similiter Λ, utrumque erit causa totalis, et neutrum erit causa totalis. Et ita arguitur in omnibus dependentiis, etiam quæ non sunt causatorum ad causas; quia, cum dependentia alicujus fuerit totaliter terminata ad aliquid, ipsum non potest dependere ad aliud, dependentia ejusdem rationis, etc. — Similiter confirmatur hoc de accidente, respectu plurium subjectorum. — Minor vero probatur : Quia personalitas creata totaliter terminaret («) eam, et, illa stante, non posset simul esse in alia persona, sive creata, sive increata. Sed non minus terminat eam personalitas quæcumque divinæ persona», quam terminaretur a personalitate creata. Igitur, etc.

Secundo arguitur sic : Quia, multiplicato supposito creato, multiplicatur natura; ergo similiter, multiplicato supposito increalo. Tenet consequentia : quia increatum supplet viceni suppositi creati; ergo ita distinguit, sicut distingueret suppositum creatum.

Tertio. Quia illud quod competit alicui ut distinguitur ab alio, non potest con>]>etcre illi alii. Sed incarnatio competit Filio ut distinguitur a Patre. Ergo non potest competere Patri.

II. Argumenta aliorum. — Arguitur ab aliis (apud Durandum, 3. *Sentent.,* diet. 1, q. 3).

Primo sic: Quia infinitati nature attestatur quod possit esse in pluribus suppositis; unde consuevit dici quod pluralitas divinorum suppositorum cum unitate divinæ essentiæ provenit ex illiinitatione divinæ naturæ. Sed omnis infinitas et illimitatio repugnat creature. Ergo nulla una natura creata sic potest assumi, quod exsistat in pluribus suppositis.

Secundo. Quia dependentia naturæ creata? assumpta·, perfectius terminatur per divinum suppositum, quam terminaretur per proprium. Sed, si natura creata constitueret proprium suppositum, non posset simul esse in proprio supposito el in alieno. Ergo, fortiori ratione, natura creata assumpta ab uno supposito divino, non |>otest assumi ab alio.

Tertio. Quia, sicut accidens naturaliter sustentatur in supposito substantia?, sic miraculose natura humana sustentatur in supposito divino assumente eam. Sed unum accidens non potest simul esse in pluribus subjectis. Ergo nec eadem natura potest simul esse in pluribus suppositis divinis.

Quarto. Quia Anselmus, *Cur Deus homo* (lib. 2, cap. 0), expresse dicit quod *tres personas non potuerunt unum atque cumdcm hominem (issu· mere.* — Et si dicatur quod Anselmus accipit ibi hominem pro supposito, quod non est assumpli-bile,et non pro natura; — Contra : quia ibidem concedit quod una persona potuit assumere homi-nem, non autem 1res person®; sed primum non potest concedi, accipiendo hominem pro supposito, sed solum pro natura; igitur secundum non nega-

(a) ite. — Om. Pr.
(C) čiiueL — Om Pr.
totaliter. — rnentialiter Pr.
U) «mn/Her. — Om. Pr.
(c) *efficeret. — efficit* Pr.

a; *tri minaret. — terminat* Pr.

tiir, accipiendo nominem pro supposito, sed pro natura.

§ 3. — CONTRA TERTIAM ET QUARTAM CONCLUSIONES

I. Argumentum Scoti. - Contra tertiam et quartam conclusiones arguit Scotus (dist. I, q. 2), probando quod essentia divina per >c subsistens, potest esse proximus terminus unionis. Quia ip-a natura divina nullum esse habet a persona, sed prius naturaliter quam sit in persona, dat esse persona? : est enim natura de >‹· hæc et per se subsistens, licet non incommunicabililer; videtur enim quod incommunicabilitas non sil necessario propria ratio terminandi illam, sed subsistere simpliciter.

II. Argumentum Durandi. — Arguit ad idem Durandus (dist. I, q. 4) sic. Si non posset'fieri unio naturæ humanæ cum divina in supposito divino quantum ad exsistentiam nisi fieret unio ejusdem naturæ cum proprietate relativa quoad personam, hoc non esset nisi quia unio naturarum secundum exsistentiam supponeret unionem secundum es?e personale, aut quia ad unionem secundum exsistere vel exsistentiam necessario concomitarelur aut sequeretur unio secundum personam vel secundum esse personale. Sed neutrum istorum est. ut prolahitur. Ergo natura humana posset uniri divime personaiin supposito relativo (a) quantum ad exsistentiam, dato quod non uniretur proprietati relative quoad personam. Major patet : quia, si una unio non supponit aliam, nec necessario concomitatur aut sequitun tunc una potest esse sine alia. Minor probatur quantum ad omnes ejus partes. — Quod enim unio naturæ divinæ cum creata in eodem supposito secundum exsistentiam, non supponat, tanquam priorem, unionem quæ est secundum proprietatem relatixam. probatur : quia unio naturæ assumpta' cum persona, supponit unionem ejus cum essentia divina. Quod sic pntet : quia per illud primo competit persona? divinæ uniri naturæ assumpta?, per quod competii ei de]M»ndentiam terminare naturæ assumpta·; sed personæ divinæ compotit terminare dejiendentiam naturæ assumptio ratione substantia? vel essentiæ divinæ; ergo persona· divinæ competit uniri ħatura assumpta? ratione essentia·, et non econtrn. Major patet : quia, sicut natura assumpta unitur quia dependet, ita persona assumens eam unitur quia terminat dependentiam. Minor patet : quia persona divina non subsistit nisi per essentiam, vel ratione essentia·; per hoc autem per quod competit sibi per se subsistere, competit sibi primo terminare dependentiam nature assumptæ; et lure est essentia; quare, etc. — Quod autem ad unionem ħatura creata? cum divina quantum ad exsistentiam, non necessario concomitetur vel sequatur unio ejusdem naturæ cum proprietate relativa quoad personam, patet. Quia ista concomitantia vel consequentia non esset nisi ex habitudine essentia? divinæ ad proprietatem relativam : quia humana natura secundum se nullam habitudinem necessariam habet ad hoc ut uniatur proprietati relative; et ideo, si sit ibi aliqua necessitas, illa consurgit ex habitudine naturæ divinæ ad proprietatem relativam, ut, quia natura humana unita est divinæ naturæ, quæ necesoriam habitudinem habet ad proprietatem relativam, per consequens uniatur alicui proprietati relativa». Sed istud non potest dici; quia essentia divina non solum halwl habitudinem necessariam ad unam proprietatem relativam, sed ad omno. Si ergo, propter necessariam habitudinem naturæ divime cum proprietate relativa, ad unionem naturæ ħumana cum essentia divina secundum exsistentiam sequeretur necessario unio ejusdem cum proprietate relativa quoad personam, sequeretur quod non posset fieri unio humanæ naturæ cum divina secundum exsistentiam. quin licret unio ejusdem cum qualilxd proprietate relativa quoad per^nam ; quia essentia divina ad quamlil^t habet necessariam habitudinem, et non ad alteram solum; et ita unum suppositum relativum non posset assumere sine alio; quod est erroneum. Relinquitur ergo quod in «upposito divino, licet relativo, posset fieri unio humanæ naturæ cum divina secundum exsistentiam, dato quod non fieret unio cum proprietate relativa quoad jwrsonam; sed tunc talis unio non plus fieret in uno supposito quam m alio, sed æqualilcr in omnibus, quia esset solum secundum exsistere, quod est omnibus commune, ct non secundum aliquid proprium et personale. — Hæc Durandus.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR RESPONSIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, restat profatis objectionibus, Dei cum adjutorio, respondere. Et ideo

Ad primum contra primam conclusionem, dicitur quod in divina pnrscionlia, aut providentia, aut pro·destinatione, nulla est prioritas aut |xsterioritas nature ex parle actus divini, quasi unus sit prior alio, nec ex parte objectorum ut radunt sub actu intellectus aut voluntatis, quasi hoc prius natura sil scitum aut volilum «piam aliud; cum divinus intellectus unicum actum habeat, quo ?imul natura fer-

tur in omnia sua objecta, potissime creata, sine quocumque discursu aut ordine reali, et similiter divina voluntas, ut probat sanctus Thomas, 1 p., q. 14, art. 7. Conceditur tamen quod est ibi ordo rationis ex parte rntiocinantis, scilicet intellectus nostri, qui intelligit successive ea quæ in objecto sunt simul. — Ulterius, conceditur quod inter objecta praevisa et pravolita est ordo volitus et praeordinati» a Deo; providit enim et pravohrit hunc effectum esse propter alium, et ordinari ad alium, et causari ab alio causalitate efficientis aut finis aut formæ. Et ideo conceditur quod Deus praevidit electos esse priores reprobis, et gloriam gratia, et praedestinationem, gloriam, gratiam, redemptionem esse priores casu aut peccato. — Conceditur ulterius, quod nullus est praedestinatus praecise propter hoc quod alius est praevisus casurus, ad hunc sensum quod praevisio casus sit causa praedestinationis stantis; sed tamen concedi potest, quod aliquem nunquam casurum et firmiter staturum Deus praedestinavit ad sublevandum casurum, sicut Christum ad sublevandum Adam. — Conceditur ulterius, quod Deus, quia ordinatissimo vult, hoc est, vult rectissimum ordinem in suis volitis, non in sua volitione, quia, inquam, sic rectissime vult, ideo vult animam Christi esse proximiorem ultimo fini et feliciorem ac beatiorem ceteris beatis, et alios ordinari ad illam, et non illam ad alios : ita quod tota prioritas se teneat ex parte objectorum inter se ; non autem ex parte actus volendi in se, nec ut tendit in objecta, quasi aclussit prior actu, aut idem actus prius quacumque reali prioritate tendat in hoc objectum creatum, quam in aliud Ad hunc sensum sanctus Thomas, 3(a) *Sententiarum* , dist. 10, q. 3, art. I, qu 3, concedit qrnxl « praedestinatio Christi est causa praedestinationis nostrae : efficiens, inquantum ipse est mediator nostrae salutis; et formalis, inquantum in filios Dei, ad ejus imaginem, praedestinamur; et finalis, inquantum nostra salus in ejus gloriam redundat >. Item, 3 p., q. 24, art. 4, ubi sic dicit : < Si consideretur praedestinatio secundum praedestinationis actum, praedestinatio Christi non est causa nostrae praedestinationis; cum uno et eodem actu Deu?» praedestinaverit Christum et nos. Si autem consideretur praedestinatio secundum praedestinationis terminum, sic praedestinatio Christi est causa nostrae praedestinationis. Sieenim Deus praeordinavit nostram salutem, ab æterno praedestinando, ut per Jesum Christum compleretur. Sub praedestinatione enim æterna non solum cadit illud quod fiendum est in tempore, >cd etiam modu> et ordo secundum quem complendum est in (€) tempore » — Iltec ille. — Item, ibidem , in responsione ad 3nm, sic dicit : < Si Christus non fuisset incarnandus, Deus pneordinasset homines salvari per aliam causam. Sed quia praeordinavit incarnationem Christi, simul cum hoc praeordinavit ut esset causa nostrae salutis. » — Ihec ille. — Item, 3 p., q. 1, art. 3, in solutione quarti, sic dicit : α Praedestinatio praesupponit praescientiam futurorum; et ideo, sicut Deus praedestinat salutem alicujus hominis per orationem aliorum implendam, ita etiam praedestinavit opus incarnationis in remedium humani peccati, d — Hæc ille. — Ex quibus omnibus patet quod argumentum multa falsa assumit, potissime tria. Primum est, quod prius natura Deus praedestinet omnes electos quam praevideat aliquid circa peccatores. Secundum est, quod in divinis actibus sit ordo naturae ex parte actuum in se, aut ut tendunt in objecta creata. Tertium est, quod Deus prius velit unum quam aliud, prioritate natura : quia non solum falsum est quod in Deo actus intellectus sit natura prior actu voluntatis; immo falsum est quod idem actus intellectus aut voluntatis prius natura tendat in unum objectum quam in aliud, potissime loquendo de objectis creatis. — Si autem quis dicat quod saltem concedendus est ibi ordo rationis ex parte ratiocinantis, etsi negetur ex parte ratiocinabilis; et sic priussecundum rationem Deus voluit gloriam aninue Christi quam redemptionem humani generis, quia majus bonum prius vult secundum rationem, et sic pro illo priori voluit incarnationem per se et secundum se, et non propter aliud; ergo, cessantibus posterioribus commodis, adhuc incarnatio fuisset, quia voluntas divini beneplaciti semper adimpleretur, etc.; — dicitur quod inter majus bonum et minus bonum pote<t esse dupliciter ordo : scilicet per se, et per accidens. Per se quidem, sicut inter bonum natura, gratiæ, et gloriar, et bonorum taliter ordinatorum, Deus prius secundum rationem vult majus quam minus, sicut gloriam gratia, et gratiam natura. Per accidens autem, sicut inter duas gratias, aut duas glorias nullum essentialem ordinem inter se halæntes; et talium Ixmorum non est necessarium majus esse prius volitum secundum rem, aut secundum rationem. Et sic non oportet concedere quod Deus prius re, aut ex natura rei, aut secundum rationem, voluerit gloriam anima· Christi quam redemptionem generis humani; immo potest esse quod prius secundum rationem voluerit secundum bonum quam primum.

Ad secundum dicitur primo, quod sanctus Thomas, 3. *Sentent.t* dist. 1, q, 1, art. 3, tenuit illum modum glo&andi auctoritates Sanctorum, quem tangit arguens, esse probabilem ; sed in *Summa* repudiavit euindem Unquam praesumptuosum. — Dicitur secundo, quod anima Christi non fuit praedestinata ad tantam gloriam, propter solam redemptionem generis humani, si sit sensus quod illa redemptio fuerit principalis finis gloriæ animæ Christi, aut sute gratiæ, vel natura, quin potius,

(3) *parte*. — Ad. Pr
(<) *eit* in. — *ex* Pr

sicut superius dictum est, totalis gloria hominum beatorum ordinatur sicut in finem in gloriam animæ Christi — Dicitur tertio, quod redemptio humani generis fuit finis, sine quo non fuisset gloria animæ Christi talis et tanta qualis et quanta nunc est. Vel, si redemptio humani generis non fuit finis gloriæ anima» Christi, fuit tamen finis incarnationis; aliud enim est dicere hoc, et aliud illud. — Dicitur quarto, quod incarnationis Christi multiplex potest assignari finis : scilicet proximus et remotus; vel partialis et totalis. Proximus finis est redemptio electorum ; remotus vero perfectio universi, vel gratia Dei, vel ipse Deus. Similiter omnia ista sunt finis totalis; singulum vero eorum potest dici finis partialis. Modo non est inconveniens, magnum bonum occasional! propter minus bonum, tanquam propter finem proximum aut partialem. Et de hoc sanctus Thomas, 3 p., q. I,art 3, in solutione tertii : « Nihil, inquit, prohibet ad aliquid majus naturam humanam esse perductam post peccatum. Deus enim permittit mala fieri, ut inde melius aliquid eliciat. Unde dicitur, *Roman.* 5 (v. 20) : *Ubi abundavit iniquitas, superabundavit gratia.* Unde et in benedictione cerei paschalis dicitur : *0 felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem!* b — Uæc ille. — Item, 3. *Sentent.,* dist. i, q. 1, art. 3, in solutione quinti, sic dicit : < Sicut dicit Apostolus, *Rom.* 5 (v. 20), *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia.* Unde non est inconveniens si aliquod bonum ex peccato Deus eliciat, quod sine peccato non fuisset ; ut patet in multis virtutibus, ut in patientia, et poenitentia, et hujusmodi. Et ita etiam ex peccato hominis hoc optimum Deus potuit elicere, ut Deus incarnaretur; propter quod Gregorius (x) dicit : *0 felix culpa,* etc. b — Hæc ille — Dicitur quinto, quod ex positione nostra non sequitur quod Deus praedestinaverit prius Adam quam Christum, si ly *prius* dicat prioritatem durationis, aut perfectionis, aut aliam prioritatem realem. Si vero dicat prioritatem rationis, non ex parte rationabilis, sed ex parte nostri intellectus rntiocinantis, non est inconveniens. Intelligimus enim primo, quod Deus voluit gloriam suam et bonitatem suam manifestari generaliter in productione perfecti univorsi; secundo, quod in illo universo voluit esse aliquas creaturas intellectuales et rationales beatas; tertio, quod pravidit casum aliquarum creaturarum rationalium, quas praedestinaverat; quarto, quod decrevit lapsas reparare per incarnationem Filii sui; quinto, quod voluit animam Christi esse priorem arteris in gratia et gloria, et omnes alias, et beatitudinem, et gratiam, et redemptionem earum ordinari in gloriam anima» Christi.

(a) Hæc verba inveniuntur in benedictione ccrci paschali

Ad tertium patet responsio per jam dicta; quia consequens ad quem deducit, non est inconveniens, loquendo de prioritate rationis. Unde breviter : praedestinatio cætcronim electorum prior est praedestinatione animæ Christi, secundum rationem intelligendi ; sed prædestinatio animæ Christi prior est pnedestinatione aliorum, secundum viam perfectionis et causalitatis exsecutivæ (x) effectus temporalis : ut prima priorilas sit quasi priorilas intentionis; secunda vero sil quasi priorilas exsecutionis. — Sciendum etiam quod prædestinatio Christi uno modo potest dici finis nostra pradestinationis ex parte effectus temporalis, et alio modo nostra praedestinatio et redemptio potest dici finis pradestinationis Christi. Nam dupliciter aliquid potest dici finis alicujus, puta A esse finis ipsius B. Primo modo, quia B ordinatur ad acquisitionem \el conservationem ipsius A ; sicut sanitas dicitur finis medicinae. Et hoc modo nostra prædestinatio, quoad terminum temporalem, est finis pradestinationis Christi; quia, sicut superius allegatum est, Deus praedestinavit opus incarnationis Christi in remedium humani peccati. Secundo modo, A potest dici finis B, quia ex ipso B provenit aliqua utilitas vel aliquod bonum ipsi A, vel ipsum A tendit in ipsum B sicut in illud cujus similitudinem et participationem desiderat. Et isto modo prædestinatio Christi est finis nostra praedestinationis : quia salus nostra in Christi gloriam redundat, ut superius dictum est; et'ideo sua prædestinatio et nostra invicem se praecedunt. Praedicta autem distinctio fundatur in dictis sancti Thomæ, 2. Sentent., dist. 1, q. 2, art. 3, ubi sic dicit : < Finis alicujus rei dicitur dupliciter : scilicet vel in quem tendit naturaliter; vel ex eo quod ad ipsum sicut ad finem ordinari dicitur, ut utilitatem aliquam consequatur (£), secundum intentionem et ordinem agentis. Utroque autem modo horno dicitur finis creaturarum, etc. > Item, in solutione secundi, sic dicit : < Non est homo finis omnis creatura, sicut ultimo intentum ab omni creatura, sed sicut illud cui provenit utilitas ex omni creatura, b Item, ibidem (in corp, art.), sic dicit : < Omnis creatura corporalis tendit in assimilationem natura intellectualis, quantum potest, qutc altion (γ) modo divinam bonitatem consequitur; et propter hoc forma humana, scilicet anima rationalis, dicitur esse ultimus finis intentus a natura inferiori, ut dicitur, 2. *de Anima* (t. c. 37). > — Hæc ille. — Vide lotum capitulum, vel articulum, quia multum bene facit ad propositum.

( ) exsecutii — *cxsecutxi* Pr.

( ) *ex eo quod ad ipsum sicut ait finem ordinari dicitur, ut utilitatem aliquam consequatur. — quia ex eo quod ad ipsum ordinatur, dicitur, sicut ad finem, utilitatem ah· quam consequi* Pr.

(γ) *altiori. — abjection* Pr.

§ 2. — AlJ ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Ad primum contra secundam conclusionem, dicitur primo, quod major, si intelligatur de dependentia causati ad suam causam, concedi potest, licet eam neget Occam, et Adam, 1. *Sentent.,* disL I, dubio 4; et satis prolmbiliter; et praesertim ubi illa duo quæ terminant, eadem causalitalc et potantia terminant ; sicut est in proposito : nam quæhbel persona divina est totalis causacujuslibelcreaturæ, et tamen sunt 1res. Si autem intelligatur de dependentia unius relativi ad aliud coi relativum, falsa est : nam tali dependentia unum potest dependere ad inulta; sicut idem album numero est simile multis aliis albis, et tantum dependet ab uno quantum ab alio in esse relativo; et similiter, idem quantum est æquale vel duplum multis quantis, et dependet ab uno sicut ab alio. — Et ad primam probationem majoris (a), si sic intelligatur, dicitur quod solum arguit de prima dependentia, et non do secunda. Cum etiam secundo additur et arguitur quod major sit vera in omni genere dependentia», quin cum dependentia alicujus fuerit totaliter tenuinata, etc. ; —dicitur quod unum relativum terminat totaliter dependentiam alterius intensive, non autem extensive; et ideo potest terminari non ad tot, quin ad (C) plura ejusdem rationis, si sint vel esse possint : unum enim ovum non potest assimilari tot ovis, quin pluribus. — Dicitur secundo, quod dependentia ħatura assumpte ad personam assumentem, non est precise dependentia causati ad causam ; quin talis causalitas est communis tribus personis, et tres persona» simul terminant omnem talem dependentiam creatura». Sed est potius dependentia relativi ad correlalivum, puta uniti (γ) ad unibile, vel supposilalis ad slippositans, et forma? ad suum formabile. Et si sit (c) dependentia causali ad rausam, hoc est ratione absoluti quod est in persona, et non ratione relative proprietatis; nec plus est ad unam personam, quam ad aliam. Nullum autem relative dictum in dhinis, in assumendo assumit propria vel distincta causalitate; sed dicitur assumere unum, et non dicitur assumere aliud naturam humanam, quia una persona relativa, virtute nature, ẹssentia potentia» et omnium divinorum attributorum, unit >ibi naturam humanam, ita quod est illius unionis non tantum principium effectivum aut causale, sed etiam terminus relationis uniti ad unibile. De hoc sanctus Thomas, in 3 p., q. 2, art. 8, et 3. *Sentent* , di>t. 5. q, I, art..1, ubi ponit quod assumptio, ex parte assumentis, non solum dicit actionem qua fit unio ħatura ad personam, trahendo eam ad tale subsistere, quod est incommunicabile pluribus suppositis aut personis, nec est compossibik» eum alio subsistere in eadem natura vel persona; sed persona divina terminat dependentiam natura», trahendo eam ad proprium subsistere ; quod est communicabile pluribus suppositis; immo includit in sua significatione terminum actionis et unionis. — Dicitur tertio, ad confirmationem ibidem adductam, quod non esi simile de accidente respectu plurium subjectorum, et de unione ħatura ad plures personas ; quia dependentia accidentis ad subjectum, est principaliter (a) dependentia causali ad causim. — Dicitur quarto, ad probationem minoris, quod suppositum creatum totaliter terminat dependentiam natura; ċreata , non autem suppositum increatum ; quia terminationes illæ sunt alterius rationis. Suppositum enim creatum terminat dependentiam natura» sute, secundum unum esse et unum subsistere, in quo aliud suppositum creatum communicare non potest, sed diversorum suppositorum sunt diversa? subsistentia; in creaturis ; non sic in divinis (C), quia divinæ persona? unicam habent subsistentiam, vel potius unicum persona» subsistere, et unicum esse et exsistere, licet habeant distinctas personalitates. Ideo non sequitur quod eadem natura haberet plures subsistentias, si assumeretur a pluribus divinis personis; sed solum quod esset unita pluribus personalitatibus relativis. Hoc autem non esset inconveniens. Quod declarat sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 1, q. 2, ari. 4, ubi sic arguit : α Major est distantia diversarum potentiarum anima» ad invicem, quæ etiam inabsolutis distinguuntur, quam divinarum personarum, quæ solum distinguuntur in eo quod ad aliud est. Sed anima unitur eidem membra secundum diversas potentias; quod patet, quia organa aliorum sensuum sunt etiam organa tactus, qui per totum corpus diffunditur. Igitur Deus potest uniri homini, ita quod 1res personae unam naturam assumant. > — Hæc ille. — Unde, si plura supposita creata, vel unum creatum et aliud increatum, haberent unicam subsistentiam, sicut habent ďivina ṗersons , tunc suppositum creatum non totaliter terminaret extensive dependentiam natura», quin posset ulterius terminari per aliud suppositum habens eamdem subsistentiam. Sed quia nullum suppositum creatum communicat cum alio supposito in eadem Subsistentia, ideo quandocumque terminat dependentiam natura», totaliter eam terminat, lam intensive quam extensive. Item, suppositum creatum terminat dependentiam ħatura eo modo quo totum subsistens terminat dependentiam partium ; persona vero divina

(i) *majoru — rninoru* Pr.
(€) ad. — Om Pr
(y) umli. — unibt/if Pr
(i) te) — Ad. Pr.

(a) *de.* — Ad Pr.
($) a verbo tattandum usque ad diuinu, om. Pr.

terminat dependentiam nature assumpte, co modo quo subsistens terminat dependentiam alicujus sibi uniti, sicut subjectum dependentiam accidentis. Constat autem quod idem non potest esso pars duorum totorum subsistentium ; sed idem accidens potest uniri duabus substantiis habentibus eamdeni subsistentiam, sicut quantitas matçriæ el fornus.

Ad secundum, negatur consequentia. Nec valet probatio per simile de supposito creato. Quia esse suppositi creati esi incommunicabile alteri supposito; et ideo, ad multitudinem et distinctionem supj»osilorum, multipiicalur esse et subsistere, ct per consequens natura, quia plura esse non conveniunt eidem natura in numero. Esse autem et subsistere divini suppositi est communicabile tribus suppositis; et ideo, plurificato supposito, non oportet plurificari esse, nec naturam assumptam. De hoc sanctus Thomas, *de Potentia Dei,* q. 2, art. 1 : α Natura, inquit, divina a formis materialibus in duobus diflert. Primo quidem , per hoc quod formas materiales non sunt subsistentes; unde humanitas in homine non est idem quod homo, qui subsistit; divinitas autem est idem quod Deus; unde ipsa natura divina est subsistens. Aliud est, quod nulla forma vel natura (a) creata, est suum esse; sed ipsum esse Dei est ejus natura et quidditas; et inde est quod proprium nomen ipsius est, *Qui*est, ut patet, *Exodi* 3 (v. 14), quia sic denominatur quasi a propria forma sua. Forma igitur in istis inferioribus, quia non per se subsistit, oportet quod in eo cui communicatur, sil aliquid per quod forma vel natura subsistentiam recipiat; et hæc est materia, quæ subsistit formis materialibus ct naturis. Quia vero natura vel forma materialis non est suum esse, per hoc quod in alio recipitur, acquirit esse; unde» secundum quod in diversis est, de necessitate habet diversum esse; unde humanitas non esi una in Socrate et in Platone secundum esse, quamvis sit una secundum propriam rationem. In communicatione vero qua natura divina communicatur, quia ipsa est per se subsistens, non requiritur aliquid materiale, per quod subsistentiam recipiat; unde non recipitur in aliquo quasi in materia, ut sic genitus, ex materia et forma inveniatur compositus. Et iterum, quia ipsa essentia est suum esse, non accipit esse per supposita in quibus est ; unde per unum et idem esse est in communicante et in eo cui communicatur; et sic manet eadem secundum numerum in utroque. » — Hæc ille. — Item, q. 9, art. 5, in solutione deciminoni, sic dicit : u Nullo modo concedendum est quoi! in divinis sit nisi unum esse; cum esse semper ad essentiam pertineat, et præcipue in Deo, cujus esse est sua essentia. Relationes autem quæ distinguunt supposita in divinis, non addunt aliud esse super esse osscnliæ : quia non faciunt compositionem cum essentia ; omnis autem forma addens aliquod esse super esse sulislantiale, facit compositionem curn substantia, et ipsum esse est accidentale, sicut esse albi ct nigri. Diversitas ergo secundum esse, sequitur pluralitatem suppositorum, sicut et diversitas essenûæ, in rebus creatis; neutrum autem in divinis, a — Hæc ille.

Ad tertium dicitur quod major habet veritatem(s), quando illud quod convenit alicui ut distinguitur ab alio, eat principium distinctionis unius illorum ab alio : sicut filiatio, quia competii Filio ut distinguitur a Patre, et est principium distinctionis Filii a Patre, non potest competere Patri (6). Sed, major lalsa est, si intelligatur generaliter de illo quod convenit alicui ut distinguitur ab alio, quod tamen non est principium distinctionis illorum, sed concomitatur distinctionem, vel sequitur; sicut petet : narn anima rationalis convenit oculo ut distinguitur a pede, et tamen eadem anima est in utroque. Tunc dico quod incarnatio non convenit Filio ut distinguitur a Patre primo modo, sed secundo modo; et ideo potest utrique convenire.

II. Ad argumenta aliorum. — Ad primum aliorum, respondet Durandus (dist. I, q. 3), quod, α cum dicitur quod infinitati natura attestatur quod sil in pluribus suppositis, verum est de natura quæ intrinsece pertinet ad naturam ipsorum, et est tanquam fundamentum proprietatum quibus suppositа constituuntur et distinguunlui ; et hoc solum est divina natura et essentia. Sed esse in pluribus suppositis relativis, quasi (γ) extrinsece, puta, quia sine eo essent supposita, communicatur tamen ei exsistere in talibus suppositis, non arguit aliquam infinitatem. Quod patet ex simili : circumscribendo enim a Deo supposita relativa, et ponendo unum solum suppositum absolutum, sicut |>onunt Judæi et Gentiles, tanta infinitas esset in illo uno supposito, sicut nunc est in pluribus relativis; et tamen non oporteret naturam assumptam in illo supposito esse infinitam, quia non pertineret intrinsece ad naturam suppositi, sed solum ei communicaretur (8), ut suum esse finitum haberet (t) in supposito infinito. Et sic est, in proposito, de essentia unius natura'create finita' in pluribus suppositis divinis. »

Hæc Durandus; et bene; hoc excepto, quod dicit naturam creatam habere esse finitum in supposito infinito; hoc enim est falsum, ut alias videbitur. Posset etiam aliter dici, quod major aigumenli vera est, quando natura quæ est in pluribus suppositis, non acquirit nec accipit esse per supposita in quibus

(s) natura. — anima Pr

(λ) *veritatem.* — *virtutem* Pr
(6) Patri. — Om Pr.
(γ) çuaji. ~ Pr.
(i) coniniuniraretur. — conimunu'a/ur Pr.
(ϰ) *haberet.* — *habeat* Pr

est, sed ipsa est suum esse, et dat esse suppositis; alias major est falsa.

Ad secundum dicit Durandus, quod < tota dependentia humante natura terminatur per unuin divinum suppositum æque perfecte, ve! perfectius, quam terminaretur per suppositum proprium ; quia subsistentia divini suppositi est perfectior quam subsistentia cujuslibet suppositi creati. Et tamen, hoc non obstante, potest assumi ab alio supposito divino : quia non assumitur ad novam subsistentiam, cum subsistere divinum sil lanium unum; sed communicatur ei nova unio cum proprio alterius persona·, quæ non repugnat priori unioni cum proprio primæ (i) |>ersonæ assumentis. Sed, si natura creata sulfotantificaretur in supposito proprio, non posset substantificari in alieno creato vel increato, nisi assumeretur aliud novum subsistere in alio; et illud contradicit ei quod est subsistere in seipso. Et ideo istud non est possibile sicut aliud d. — Ilæc Durandus, et bene. — Unde, breviter diei potest, quod natura humana ita perfecte supposilalur in supposito divino, sicut suppositarctur in proprio supposito; sed non ita incommunicabiliter. Cujus ratio superius est tacta, in solutione secundi Scoti.

Ad tertium dicit Durandus, α quod non est simile hinc inde : quia supposita creata absoluta sunt, et ideo quidquid est in eis, distinguitur distinctione ipsorum ; sed divina supposita sunt relativa, et ideo non distinguitur quidquid est in eis, sed solum relationes, non quæcumque, sed opposita. ⁞ — Il.ec Durandus, et bene. — Posset etiam dici quod non est simile : quia, si idem accidens esset in diversis subjectis, haberet diversa esse, et sic esset idem et non idem; natura autem humana in pluribus suppositis non habet nisi unum esse. Conceditur tamen quod eam impossibile est esse in pluribus suppositis habentibus diversa esse.

Ad quartum dicit Durandus, quod < Ansehnus intelligit quod 1res personm non possunt simul et semel assumere unum et eumdem hominem, xel humanam naturam, ita quod assumant eam ad unarn personalitatem. Dicit enim sic : Impossibile est 1res personas esse unam personam cum uno codemque homine (δ). Et in isto sensu conceditur quod 1res personæ non possunt assumere unam naturam >. — Hæc ille, et bene.

5 3. — ÂD ARGUMENTA CONTRA TERTIAM ET QUARTAM CONCLUSIONES

I. Ad argumentum Scoti. — Ad primum contra quartam conclusionem, dicitur quod, licet divina essentia subsistat, et de se sil hæc, non tamen est ; incommunicabilis; el consequenter, nec esi de se suppositum aut persona. Unio autem naturarum, oportet quod fiat in natura, vel in persona; non autem iit in natura; ergo in persona; sed non absoluta; ergo relativa.

Do hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. I, sic dicit : q Nomen natura', a nascendo (a) dictum, est sumptum a generatione viventium, quæ nativitas vel pullulatio dicitur, ut dicatur natura, quasi nascitura. Deinde translatum est nomen natura ad significandum principium hujus generationis. Et quia principium generationis, in rebus viventibus, est intrinsecum, ulterius derivatum est nomen natura ad significandum quodlibet principium intrinsecum motus, secundum quod Philosophus dicit in 2. *Physicorum* (I. c. 3), quod *natura est principium motus in eo in quo est per se, et non secundum accidens.* Hoc autem principium est materia, vel forma. Unde natura quandoque dicitur maleria, quandoque vero forma. Et quia finis generationis naturalis, in eo quod generatur, est essentia speciei, quam signat diffinitio; inde est quod hujusmodi essentia quandoque dicitur natura. Et hoc modo Boetius diffinit naturam, in libro *de Duabus Naturis,* dicens : *Natura est unumquodque informans specifica differentia,* quæ scilicet complet diffinitionem speciei. Si ergo nunc loquamur de natura secundum quod significat (C) quod quid est. sive quidditatem speciei, vel essentiam, hoc modo accipiendo naturam, impossibile est incarnationem Verbi esse factam in natura. Tripliciter enim aliquid unum ex duobus vel pluribus constituitur : — Uno modo, ex duobus perfectis integris (γ) remanentibus; quod quidem fieri non potest, nisi in his quorum forma est compositio, vel ordo, vel (o) figura : sicut ex multis lapidibus absque aliquo ordine adunatis, per solani compositionem, fit acervus; ex lapidibus autem et lignis secundum aliquem ordinem dispositis, et ad aliquam figuram redactis, fit domus. Et secundum hoc, posuerunt aliqui unionem esse per modum confusionis, qu® scilicet est sine online; vel commensurationis, qme scilicet est cum ordine. Sed hoc non potest esse. Primo quidem, quia compositio, vel ordo, vel figura non est forma substantialis, sed accidentalis; et sic sequeretur quod unio incarnationis non esset per se, sed per accidens; quod est falsum. Secundo, quia ex hujusmodi non fit unum per se simpliciter, sed secundum qui<l ; remanent enim plura in actu. Tertio, quia forma talium non est natura, sed magis ars; sicut forma domus ; et sic non constitueretur una natura

(a) prim®, — Om. Pr.

($) Verba Anselrm sunt: Plurei enim prrimuc *nequeunt* unum runutemgur haminrm *a»iun\ere* in unitatem per•oa® (Cur Deui *homo,* lib 2, cap. 9).

(α) etiam. — Ad. Pr.
(β) *ngnificat.* — ngnat Pr.
(γ) *vel.* — Ad. Pr.
(B) *vel.* — Om Pr

in Christo, ut ipsi volunt. — Alio modo fit aliquid *ex* pluribus perfectis, sed transmutatis; sicut *ex* elementis fit mixtum. Et sic aliqui dixerunt unionem incarnationis esse factam per modum complexionis. Sed hoc esse non potest. Primo quidem, quia natum divina est omnino immutabilis; unde nec potest converti in aliud, cum sit incorruptibilis; nec aliquid in ipsam, cum sit ingenerabitis. Secundo, quia illud quod est commixtum, nulli iniscibiliurn est idem in specie; differt enim caro specie a quolibet elementorum ; et sic Christus nec esset ejusdem natura cum Patre, nec cum matre. Tertio, quia ex his quæ plurimum distant, non potest lieri mixtio; solvitur enim species unius eorum, puta si quis guttam aquae amphora vini apponat ; et secundum hoc, cum natura divina in infinitum excedat naturam humanam, non potest esse mixtio, sed remanebit sola natura divina, *s* — Sed forte dicet aliquis, quod ilice rationes solum probant quod non sit facta unio in natura, ad hunc sensum quod ex divinitate et humanitate non resultat una natura ; sed non probant quin natura humana sit immediate unita divinæ, ita quod primus terminus unionis sit essentia divina. — Dicitur quod, si natura humana uniretur immediate et primo natura divinæ, hoc esse non posset nisi quia traheretur ad esse natura divinæ ut est esse natura. Si autem natura humana illo modo traheretur ad esse natura divinæ, uniretur sibi in natura; sicut corpus unietur animæ in resurrectione. Et ideo sanctus Thomas sufficienter probat intentum; potissime quia in divina natura nullum est suppositum absolutum praecedens relationes, cui posset uniri natura humana ; omnis autem unio, vel est in natura, vel in supposito natura, et ad naturam, vel ad suppositum natura. — « Tertio modo fit aliquid ex aliquibus non permutatis, sed imperfectis : sicut ex anima et corj»ore fit homo; et similiter ex diversis membris unum corpus constituitur (a). Sed hoc dici non potest de incarnationis mysterio. Primo, quia utraque natura est secundum suam speciem vel essentiam completa, divina scilicet, et humana. Secundo, quia divina et humana natura non possunt constituere aliquid per modum partium quantitativarurn, sicut membra constituunt corpus, quia natura divina est incorporea; nequo per modum ṁateria et ḟorma quia natura divina non |M>tes| esse forma alicujus, praesertim corporei. Sequeretur etiam quod species resultans esset communicabitis pluribus; et ita essent plures Christi. Tertio, quia Christus neque esset humanae natura, nec divinæ; differentia enim addita variat speciem, sicut unitas in numeris, ut dicitur, 8. *Metaphysics* (t. c. 10). »» — Hæc sanctus Thomas. — Ex quibus concludit quod unio incarnationis non sit facta in natura.

(a) unum *corpus constituitur.* — Om. Pr.

Ulterius, in sequenti articulo, probat quod sit facta in persona, et quod aliter nulla esset unio. Unde sic dicit : e Persona aliud significat (a) quam natura. Natura enim significat essentiam speciei, quam significat diffinitio. Et si quidem his quæ ad rationem speciei pertinent, nihil aliud adjunctum inveniri posset, nulla necessitas esset distinguendi naturam a supposito natura, quod est individuum subsistens in natura illa; quia unumquodque individuum subsistens in natura aliqua, esset omnino idem curn natura sua. Contingit autem in aliquibus rebus subsistentibus inveniri aliquid quod non pertinet ad rationem speciei, scilicet accidentia et principia individuantia ; sicut maxime apparet in his quæ sunt composita ex materia et forma. Et ideo in talibus differt, etiam secundum rem, natura et suppositum, non quasi aliqua omnino separata, sed quia in supposito includitur natura speciei, et superadduntur quædam alia quæ sunt prater rationem speciei ; unde suppositum significatur ut totum, habens naturam sicut partem formalem et perfectivam sui; et propter hoc, in compositis ex materia et forma, natura non pradicatur de supposito; non enim dicimus quod hic homo sit sua humanitas. Si qua vero res est, in qua omnino nihil est prater rationem speciei vel natura suæ. sicut est in Deo, ibi non est aliud secundum rem suppositum et natura, sed solum secundum rationem intelligendi : quia natura dicitur, secundum quod est essentia quædam; eadem vero dicitur suppositum, secundum quod est subsistens. Et quod est dictum de supposito, intelligendum est de persona in creatura rationali vel intellectuali; quia nihil aliud est persona, secundum Boetium *(de Duabus Naturis),* quam *rationalis natur,t individua substantia»* Omne igitur quod inesl alicui ṗersono sive pertineat ad naturam ejus, sive non, unitur ei in persona Si ergo natura humana non unitur Verbo Dei in persona, nullo modo ei unitur; et sic tollitur totaliter incarnationis fides; quod est submere totam fidem Christianam. Quia ergo (6) Verbum habet naturam humanam sibi unitam, non autem ad suam naturam divinam pertinentem, consequens est quod unio sit facia in persona Verbi, non autem in natura.> — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit : « Licet in Deo non sit aliud secundum rem natura et persona, differt tamen secundum modum significandi, quia persona significatur per modum subsistentis. Et quia natura humana sic unitur Verbo, ut Verbum in ea subsistat, non autem ut aliquid addatur ei ad rationem šua natura, vel ut ejus natura in aliquid transmutetur; ideo unio facta est in persona, non autem in natura. »— Hæc

( ) Quotica in hoc textu D. Thorn.v legitur *lignificat,* ai*gnificatur,* Pr ponit *tupiat, signatur.*

( ) eryo. — Om. Pr.

ille. — Similia dicit, 3. *Sentent.,* dist., 5, q. i, art. 2 et 3.

II. Ad argumentum Durandi. — Ad argumentum Durandi, dicitur quod unio natur» humanæ ad divinam, præsupponit unionem ejus ad aliquam personam divinam. — Et ad probationem in oppositum, dicitur quod duplex est dependentia humanæ natura ad personam divinam. Dependet namque natura humana ad suppositum divinum : uno modo, tanquam ad illud a quo et in quo accipit esse actualis exsistentia»; alio modo, tanquam ad illud a quo accipit siippositationem et personalitalem. Loquendo de prima dependentia, dicitur quod essentia divina est primum et remotum *quo* terminatur illa dependentia; mJ persona est proximum *quo* terminatur, et proximum *quod* terminat; essentia (a) vero est *quod* remotum; unde persona, virtute natura divin», terminat illam dependentiam. Secundam vero dependentiam terminat persona, et sicut *quo,* et sicut *quod;* et non essentia. Tunc ad argumentum : Cum dicitur, Per illud competii persona.· primo uniri natura assumpte, per quod competii ei dependentiam natura assumpte terminare, — dicitur quod hoc verum est, si loquamur de secunda dependentia; >ed in hoc sensu minor est falsa. Si vero loquamur de prima dependentia, tunc major esi falsa, et minor vera. Et ad probationem minoris in sensu in quo negatur, — dicitur quod persona non terminat dependentiam secundam per suum solum subsistere, quod est commune toti Trinitati; sed per suam proprietatem subsistentem, qu» includit non solum subsistere essentiale, sed, ultra hoc, | relationem cui convenit tale subsistere; nec perse (C) subsistere divinum ut est natura, sed ut est person», ut |x>st exponetur. Et si dicatur : quomodo differt secunda dependentia a prima, quia idem videtur dare esse (γ) actualis exsistenti», vel communicare propriam subsistentiam, et suppositare naturam? — dicitur quod non est idem : quia ad hoc quod aliquid supposite! naturam aliquam, non solum requiritur quod subsistat, sed etiam quod sil incommunicabileet proprium etdistinctum ; primum convenit essenti», non autem secundum.

Ad alia qu» tangit arguens (o), de concomitantia vpl consequentia illarum unionum, non oportet dicere : quia neutrum illorum damus; sed potius illud quod dictum est, scilicet quod unio humanæ natura ad divinam essentiam pnesupponit unionem ejus ad personam divinam.

De prodictis sanctus Thomas, 3 p., q. 2, ari. 6 : < Fides, inquit, catholica, medium tenens inter pnedictas positiones, neque dicit esse factam unionem Dei et hominis secundum essentiam vel naturam, neque etiam secundum accidens, sed medio modo, secundum subsistentiam vel hypostasiin. » Et postea, in solutione secundi, sic dicit : α Illud quod advenit post esse completum, accidentaliler advenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi : sicut in resurrectione corpus adveniet anima? praexsislenti, non tamen accidenlaliter, quia ad idem esse assumetur, ut scilicet corpus habeat esse vitale per animam; non sic est de albedine, quia aliud est esse albi, et aliud esse hominis cui advenit albedo. Verbum autem Dei ab æterno esse completum habuit secundum hypostasim vel personam; ex tempore autem advenit ei humana natura, non quasi assumpta ad unum esse prout est natura, sicut corpus assumitur ad esse anim», sed ad unum esse prout est hypostasis vel person». Et ideo humana natura non unitur accidentaliter Filio Dei. » — II;ec ille. — Ex quibus patet illud quçd dictum est supra, scilicet quod persona non terminat dependentiam natura assumpta.· per suum subsistere prout est natura, sed prout est suppositi vel persona·, etc. — Et sciendum quod Durandus in hac materia periculosus est : nam in suo scripto, prater illa qu» allegata sunt, videtur concedere quod natura humana unita est cuilibet person» divin»; immo, ex suis dictis videtur sequi quod quælibel persona est incarnata, sicut patet legenti eum in hac materia.

Ad argumentum principale in oppositum quæstionis (x), quoad primam sui partem respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 3, art. 6, in solutione primi, sic dicens : « Hac positione facta, dicendum est quod tre& person» essent unus homo, propter unam humanam naturam. Sicut enim nunc verum est dicere quod sunt unus Deus, propter unam naturam divinam ; sic verum esset dicere quod tres persona? sunt unus horno, propter unam humanam naturam. Nec ly Unus importat unitatem per se, sed importat unitatem in natura humana. Nec posset argui ex hoc quod 1res person» essent unus homo, quod essent unus simpliciter : nihil enim prohibet dicere qùod homines qui sunt plures .simpliciter, sint unus quantum ad aliquid, puta unus populus; et (€), sicut dicit Doctor Augustinus, 0. *do Trinitate* (cap. 3), *diversum cat natura spiritus hominis et spiritus Dei, sed inhærendo fit unus spiritus* » secundum illud I. *Corinthiorum (j* (v. 17) : *Qui adhirre.t Deo, unus spiritus est cum eo.* n — H»c ille. — Ad secundam partem ejusdem argumenti, respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 3, art. 3, in solutione secundi, ubi dicit : «Circumscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu una personalitas Dei, sicut

---

(e) eurntia. — euenlir Pr.
(S) M. — Om Pr.
iγ *dare ĕit* — *tue dare* Pr.
(I) *arjuen».* — *Aristotelee* Pr.

(a) *queutionii.* — r/uait Pr.
(f>) et — Om. Pr.

Judæi intelligunt ; ad quam poterit terminari absumptio, sicut dicimus eam terminari ad |>ersonam Verbi, d — Hidc ille.

Et hæc de quaestione (a) sufficiant. Benedictus Deus. Arnen.

DISTINCTIO II.

QUÆSTIO I.

UTRUM PERSONA DIVINA POSSIT ASSUMERE ENTITATEM TOTIUS RESULTANTEM EX MATERIA ITT FORMA LAPIDIS AD INVICEM CONJUNCTIS

IRCA secundam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritur : Utrum jiersona divina jrossit assumere enlitalem totius resultantem ex materia et forma lapidis ad invicem conjunctis.

Et arguitur quod non. Quia persona divina non potest assumere naturam irrationalem. Sed talis enlitos est irrationalis. Igitur. Minor nota est. Sed probatur major : Quia nobilior creatura nobilioris doni capax est. Ergo ad illud donum quod est nobilissimum inter dona nobilioris natura, natura inferior capacitatem non habet. Sed humana natura est nobilior irrationali creatura. Cum ergo inter omnia dona quæ natura· humanæ collate sunt, assumptio ipsius in unitatem divinæ pcrsonæsit nobilissimum, videtur quod hujus dohi creatura irrationalis capax non sit; et ita non erit nssumptibilis.

In oppositum arguitur sic : Sicut in humana natura est similitudo Dei. ratione imaginis; ita in creatura irrationali est similitudo Dei, ratione vestigii. Sed similitudo cl convenientia aliquorum ad invicem, est causa unibilitatis ipsorum. Ergo, sicut natura humana est unibilis Deo, ita et erratura irrationalis.

In hac qmeslione sunt 1res articuli. Primo, ponentur conclusiones. Secundo, objectiones. In tertio resjïonsiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sil

Prima conclusio : Quod Deus, <le potentia sua nbftofutn, n«aurnerc naturam Inpldi aut aliam naturum Irrationalem.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 2, q. 1, art. I (qu 1), ubi sic dicit : < Assumptibile dicitur quod potest assumi. Cum autetn dicitur, *IIxc creatura potat ǎ sumi,* non signatur aliqua potentia activa creatura ; quia sola potentia infinite hoc facere potuit, ut in infinitum distantia conjungerentur in unitatem person®. Similiter etiam non signatur potentia passiva naturalis creatura; quia nulla potentia ħaturali est passiva in natura, cui non correspondent potentia activa alicujus ħaturali agentis. Unde relinquitur quod dicat in creatura solam potentiam olædientiæ (α), secundum quam Je creatura potest fieri quidquid Deus vult; sicut ex ligno potest fieri vitulus, Deo operante. Hæc autem potentia obedientiæ corresponde! (6) divinæ potentiæ, secundum quod dicitur quod ex creatura potest fieri quod Deus ex ea facere potest. Sed potentia Dei dupliciter consideratur : vel ut absoluta ; vel ut ordinate. Ixnpiendo autem de]>otentia Dei alisolute, Deus potest assumere quamcumque creaturam vult. Unde, secundum hoc, non est una creatura magis assumptibilis quam alia. Loquendo autem de potentia ordinata, illam creaturam assumere potest, quam congruit eum assumere ex online suie sapientiae. Unde illa creatura dicitur assurnplibihs, in qua hujusmodi congruitas invenitur. Invenitur autem in natura humana congruitas pr.e aliis, quantum ad tria quæ in assumptione requiruntur. Primo, quantum ad similitudinem unibiliuin. In humana enim natura invenitur expressior similitudo divina quam in aliqua creatura irrationali : quia homo, secundum quod habet mentem, factus ad imaginem Dei dicitur, cum in creaturis irrationalibus nonnisi similitudo vestigii inveniatur; et etiam, quantum ad qmedam, est in ea divina similitudo magis quam in natura angelica. Secundo, quantum ad terminum assumptionis. Tei minatur enim assumptio ad unitatem per onæ ; personalitas autem non invenitur in naturis irrationalibus, cum |n?rsona sit rationalis natura individua substantia, ut dicit Boetius (in libr. *de Duabus Naturis);* in angelis vero est quidem (γ) persona, sed non secundum originem distincta, cum unus angelus ex alio non trahat originem ; in humana vero natura, est persona distincta etiam secundum originem; et ideo convenientissime natura humana in unitatem divinæ person® assumitur, qu® distinguitur secundum relationem originis. Tertio, quantum ad finem assumptionis. Si enim perfectio universi dicatur finis assumptionis præcipuus, ul quidam dicunt, nulla natura particu-

(a) *qmrstionr.* — *conclusione* Pr.

(i) *obedicntiar.* — *objective* Pr.

(6) *obedientur conspondet.* — *objective correspondit* Pr.

(γ) *quidem,* — *quardam* Pr.

laris assumi potuisset, perquam ita universum perfici povet sicut per assumptionem humanæ nature: tum quia homo est ultima (a) creaturarum, quasi ultimo creatus, cujus natura assumpta, ultimum conjunctum est primo (6) principio per modum circuli, qua· figura perfecta est, eo quod additionem non recipit; tum quia in homine omnes creatura quodammodo confluunt, quia cum omnibus creaturis aliquid commune habet, ut dicit Gregorius *(Homil.* 29 in *Evang.)',* unde, homine unito, quodammodo omnis creatura unita est. Si vero linis assumptionis ponatur liberatio a peccato, sic etiam sola humana natura congrue assumi potuit : quia in irrationali creatura peccatum non erat; in angelica vero erat peccatum, sed irremediabile; in homine vero erat remediabile ; et ideo solam humanam naturam congruum fuit assumere ; et sic, ea reparata, creatura irrationalis, quæ propter ejus peccatum dicitur deleriorala, secundum quod in usum hominis cedit, restaurata est. > — Hæc ille.

In tertia vero parte, q. 4, art. 1, videtur oppositum pradictorum dicere. Unde, ibidem, sic dicit : « Aliquid assum ptibile dicitur, quasi aptum assumi n divina persona. Quæ quidem aptiludo non potest intelligi secundum potentiam passivam naturalem, qua· non se extendit ad quod transcendit ordinem naturalem, quem transcendit (γ) unio personalis creatura· ad Deum. Unde relinquitur quod assumplibile dicatur aliquid, secundum congruentiam ad unionem pradictam. Quæ quidem congruentia attenditur secundum duo in humana natura, scilicet secundum ejus dignitatem et necessitatem. Secundum dignitatem quidem, quia humana natura, inquantum rationalis et intellectualis, nata est attingere aliqualiter ipsum Verbum per suam operationem , cognoscendo scilicet et amando ipsum. Secundum necessitatem autem, quia indigebat reparatione, cum subjaceret peccato originali. Hæc autem duo soli natum humanæ conveniunt : nam creatura irrationali deest congruitas dignitatis; natura autem angelice deesl rongruitas pradictæ necessitatis. Unde relinquitur quod sola humana natura sit assumptibilis. b — Hæc ille. — In quibus verbis videretur contradicere superius dictis.

Sed nulla contradictio est; quia hic loquitur de potentia Dei ordinata, et superius loquitur de absoluta. Quod patet. Nam, in dicto articulo (o), primo loco, arguitur sic < Dicit enim Augustinus, in epistola ad Volusianum : *In rebus mirabiliter factis, tota ratio facti est potentia facientis.* Sed potentia Dei facientis incarnationum, quæ est opus maxime mirabile, non limitatur ad unam naturam, cum potentia Dei sit infinita. Ergo humana natura non est magis assumptibilis a Deo quam aliqua alia creatura. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod creatura denominantur aliquales ex ιὸ quod eis competit secundum proprias causas, non autem ex eo quod eis convenit secundum primas causas et universales : sicut dicimus aliquem morbum incurabilem, non quia non potest curari a Deo, sed quia per propria principia subjecti curari non potest. Sic ergo dicitur aliqua creatura non esse assumptibilis, non ad subtrahendum aliquid divinæ polentiæ, sed ad ostendendum conditionem creatura, quæ ad hoc aptitudinem non habet, fi — Hæc ille. — Ex quo apparet quod hoc modo dicit naturam irrationalem non esse assumptibilem, sicut morbum incurabilem : quia scilicet creatura irrationalis ad hoc non habet aptitudinem. Multa tamen facere potest Deus in creatura, ad quæ non habet aptitudinem : quia etiam de nihilo cuncta produxit; quod est majus.

Unde pro conclusione potest formari talis ratio : Ubicumque est aequalis potentia ex parte agentis, et æqualis potentia obedientialis (x) ex parte patientis (6), potest sequi similis effectus. Sed divina potentia æqualiter se habet ad operandum in lapide et in humana natura; et natura lapidis æque est in potentia obedientiali (γ) ad Deum sicut natura humana. Ergo, sicut univit sibi naturam humanam, ita posset unire sibi hypostatice naturam lapidis.

Secunda conclusio : Quod Filius Dei non solum assumpsit animam, et corpus humanum, imino etiam tertiam entitatern resultantem ex illis sicut totum resultat ex partibus.

Hanc ponit, 3. *Sentent.,* dist. 2, q. 1, art. 3, q11 3, ubi sic dicit : ‹t Quidam posuerunt Deum assumpsisse animam et corpus, non ita quod ex eorum conjunctione aliqua humanitas resultaret. Et hæc opinio veritatem humanitatis tollit, et dignitatem corporis Christi : non enim Christus verus homo esse potuit, nec corpus ejus vere vivum, nisi anima corpori unita fuisset ut forma ejus, ita quod ex eis unum quid efficeretur. Unde dicendum est quod, sicut in Christo verum corpus et vera anima fuit, ita et vera humanitas, id est, natura humana, ex conjunctione utriusque resultans, fi — Hæc ille Item, in eadem quaestiuncula, tertio loco, arguit sic : < In littera dicitur quod nomine humanæ natura corpus et anima intelligitur, cum dicitur Christus naturam humanam assumpsisse. Sed constat quod neque anima neque corpus est forma totius, ad minus secundum communiorem opinio-

(a) ultima — *ultirniu Pr.*
'€) pino — Om. Pr.
(γ) ordinem naluralmt, *qurni tramcendit.* — Om« Pr.
(b) *aridula* — argumento Pr.

(a) *obedientiali*.* — *obedibili** Pr.
(β) *patienti*.* — *pa**ibilitat** Pr.
(y) obedientiali. — *obedibili* Pr.

nem Ergo in Christo non fuit forma totius. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : ◁ Dicendum, inquit, quod, cum dicitur, nomine humanitatis corpus et animam inlelligi, intelligendum est materialiter, sicut nomine totius intelliguntur partes, non quia totum proprie loquendo sitsuæ partes, sed aliquid ex partibus constitutum, d — Haec ille. — Item, ibidem (arg. sed contra), arguitur sic pro conclusione : ◁ Forma totius in rebus animatis resultat e.\ conjunctione animæ ad corpus. Sed in Christo anima fuit conjuncta corpori, alias corpus illud vivum non fuisset. Ergo in Christo fuit forma totius. ▷ Item : « Homines conveniunt specie ad invicem,secundum convenientiam in forma totius (a). Sed Christus fuit ejusdem speciei cum aliis hominibus, alias pro hominibus non satisfecisset. Ergo in Christo fuit fonna lotius. » — Hæc ille. — Et similia dicit, 3 p., q. 6, art. 5. — Ex quibus potest multiplex ratio pro conclusione formari, sicut patet.

Tertia conclusio est quod Filius Dei, et quwllbet persona divina, posset assumere entitatern tertiam resultantem ex materia ei forma lapidis.

Probatur conclusio : Quia Deus posset assumere naturam lapidis. Sed illa natura esset quaedam enlitas tertia, resultans ex materia et forma lapidis. Igitur. Major et minor patent ex prodictis.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS 11.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumenta Henrici et multorum aliorum. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Henricus, et multi alii, quod nulla natura irrationalis, sit assumptibilis ad unitatem divinæ personæ. Et arguunt

Primo sic. Illa natura non est (6) assumptibilis ad unitatem divinæ personæ, cujus nulla potentia est elevabitis ad visionem et fruitionem divinæ essential. Sed natum irrationalis, est hujusmodi; quia nulla ejus potentia est elevabitis ad videndum Deum et fruendum eo. Ergo nulla natura irrationalis, est assumptibilis. Minor de se juilet. Sed major probatur tripliciter.

Primo sic. Sicut se habet esse naturale ad posse naturale, sic esse supernatural ad [»osse supematurale. Sed ni lia virtute potest fieri quod aliqua creatura habeat esse naturale, quin habeat aliquod passe naturale. Ergo nulla virtute fieri potest quod aliqua natura habeat e>se supematurale, et non habeat aliquod posse supematurale. Sed per assumptionem iit quod natura assumpta habet esse divinum supematurale. Ergo per earndem fit quod habeat po>se divinum et supematurale. Tale autem posse est ad visionem et fruitionem. Igitur, etc.

Secundo sic. Cui non potest communicari minus, nec majus. Sed minus est videre Deum et frui Deo, quam assumi in unitatem personæ vel suppositi; ut palet per Augustinum, sujær illud Joannisl (v. 14). *Verbum caro factum est,* ubi dicit quod, quia Evangelium promiserat (v. 12) quod *dedit* eis *potestatem filios Dei fieri,* ne homo miraretur et discrederet (a), subjunxit quod majus e»t : *Et Verbum caro facium est ;* ex quo videtur quod majus sit naturam elevari ad unitatem divini suppositi, quam potentiam elevari ad visionem et fruitionem Dei. Ergo illa natura non potest elevari ad unitatem divinæ personæ, cujus potentiæ non possunt elevari ad visionem et fruitionem divinæessentia», etc.

Tertio sic. Si aliqua creatura posset assumi, cujus potentia non posset elevari, fortiori ratione, posset assumi creatura elevabitis, absque eo quod actu elevaretur. Sed creatura rationalis, cujus potentia est elevabitis ad fruitionem et visionem Dei, non ,K)test assumi nisi actu potentia ejus oletetur. Ergo mullo minus potest assumi natura creata irrationalis, cujus potentia nulla est elevabilis. Minor prol>atur : quia, si natura rationalis posset assumi non elevatis suis potentiis, cum ipsa sic manens sit peccabilis, sequitur quod persona divina assumens talem naturam, j>osset peccare;quod videtur inconveniens, et multis impossibile.

Hæc argumenta in forma recitat Durandus, in prosenti distinctione (q. 1); licet non teneat conclusionem. Item Godofridus, 5. *Quodlibelo,* q. 5; qui etiam non consentit conclusioni eorum. Item Henricus, 13. *Quodlibelo,* q. 5; et propter ista tenet conclusionem eorum, et contra conclusionem nostram.

Et ulterius (6) secundo arguitur sic : Majus est uniri Deo in persona, quam per gratiam. Ut dicit Augustinus, 13. *de Trinitate,* cap. 9, minus credibile est quod Deus possit fieri filius hominis natum, quam quod filius hominis possit fieri filius Dei gratia. Sed nulla creatura potest uniri Deo per gratiam, nisi intellectualis. Ergo mullo minus in persona.

Tertio. Quia tunc esset verum dicere quod Deus esset lapis, vel bruturn.

Quarto, arguit sic Henricus, ex intentione. Deus,

(a) *fecundum* conimirnham in *forma* tohuj. — i/ı *for tna totius, secundum convenientiam* Pr.
(C) *non est.* — Orn. Pr.

(e) *diia ederet.* — *discordaret* Pr.
(Λ) arguitur >ir. — Ad. Pr.

inquit, dupliciter habet esse in creaturis : uno modo naturaliter, et sic est in eis per illapsum; «alio modo voluntarie, ctsieestin natura assumpta per circummerx-ionem. Et, litti Deus sit intimus cuilibet creaturn· jw i illapsum, tamen intimior est natura· assumpte, cum natum assumpta amittat (») proprium subsisten lice, et subintret (C) esse subsistentia· nature ad (piam assumitur, ut sil idem suppositum subsistens in duplici natura, utraque tamen natura retinente (γ) suum proprium esse essentia» et exsistentiæ. Item, per illapsum Deus intimatur omni creaturæ naturaliter, ad duo: scilicet ad actum nalune primum, qui est esse, ut scilicel persistat; et ad actum secundum, qui est operari. Per circumincessioncm vero, intimatur natura» quam voluntarie assumit modo supernatural!, ad duo : scilicet ad sublevandum naturam in esse divina· subsistentiæ; et ad actum beatificum intolligendi et volendi. Ex his arguo sic : Sicut se habet Deus in omni creatura per illapsum, ad duas actione^ in ea producendas ; sic se habet ad creatunrn assumptam, ad producendum duas actiones supernaturales. Sed nulla creatura est susccptiva per illapsum priime operationis, quœ est esae, cpiin sit susieptibilis socundæ, qua» est operari. Ergo nulla natura eJ susccptibilis ṗrima operationis supernaʃundi· id esi, elevationis supernalura lta ad esse divin e subsistentiae, nisi sit susccptibilis secunda·, scilicet liealitudinis. Sed hæc est sola intellectualis· Igitur illa sila est assumplibilis.

§ »2. — CoNThA secundam conclusionem

I Argumentum Durandi. — Contra sccundam conclusionem arguit Durandus, in pm»senli distinctione (q. 2), probando quod totum non est tertia rutilas distincta a suis partibus. Quia partes unita.·, sunt lotum; nec lotum est aliud quam parbs unite; nec partes unilæ, quam totum conjun- * tum. Unum enim clauditur intrinsece in intellectu alterius . quia impossibile est intelligcre conjunctuni, nisi ex partibus unitis; et econtra, bhpossibile est intelligcre conjunctionem partium, non intclhgendo conjunctum cx eis; irnmo ulrobiquo videtur formalité! esse idem conceptus.

II Argumenta aliorum I Secundo arguunt uhi (apud Joannem de Neapoli, *Quodlib.* 2, q. 7).

Primo. Quia Avicenna, 3. sua» *Metaphysics,* dicit quod homo est anima et corpus, et neutrum ∂H se.

Secundo. Quia nulla natura totalis assumpta a Verbo, est deposita in morte, secundum Damascenum *(dr Kid. Orth.),* lib. 3, cap. G (el cap. 27, ae libr. 4, cap. 1), ubi dicit : *Nullam autem naturic partium deposuit, non corpus, non unimani; sed corpus, et animam (i) rationalem, et intcllectualeni, ct volilivam, et operativam possedit,* scilicet Dei Verbum. Sed, si forma compositi (δ) esset aliud realiter a suis partibus, cum illam non habuerit Christus in triduo, deposuisset aliquam naturam quam assumpsit.

Tertio. Omnis forma ultimior, est perfectior : quia ultima continet in virtute omnes praecedentes; sicut intellectiva continet in virtute sensitivam et vegetativam. Sed, si esset forma compositi alia ultra intellectivam, esset perfectior quam intellectiva; quod est contra secundam propositionem *de Causis,* ubi dicitur, in commento, quod *anima intellectiva est in horizonte ictemitatis, quantum ad superius.* Et similiter est contra Commentatorem, 2. *Physi·eorum.* Item, Augustinus, 14. *de Trinitate,* cap. 14, dicit : *Intellectiva sic ordinata est, naturarum ordine, non locorum, ut supra illam non sit nisi Deus.*

Quarto. Si lotum addit aliquid supra paries, accipiendo illam formam compositi, quam tu das, et materiam suam, illa forma et ista materia sunt partes alicujus compositi. Oportet ergo, per te (γ), quod forma illius compositi differat realiter ab istis partibus. Et iterum, accipiendo illam formam compositi, et materiam suam, cum sint partes, habent unum compositum ; et oportet quod illa forma comjK/siti differat reahler ab istis partibus ; et sic in infinitum. Et hæc est deductio Philosophi, 7. *Mctaphy·>ii\e,* versus finem (I. c. GO), qmrrentis de essentia compositi, an sit simplex, vel composita. Quia, aut essentia rei čomposit.i esi simplex, vel composita, Si simplex, habetur propositum. Si composita, tunc arguitur : Quia ex illa essentia composita el (3) suis partibus resultat una simplex, vel conqiosita. Non simplex, quia sic halxdur propoeilunt. Ergo cnmposita; ct tunc ai^guilur sicut prius; et sic erit processus in infinitum; quod est inconveniens. Stamlum esi igitur in primis, qucxl essentia compositi (c) est simplex.

Quinto. Quia Dionysius, secundo capitulo *Ecclesiasticæ Hierarch ia,* dicit quod *mors in nobis non est substantiie consumptio, sed unitorum sejiara·tio.* Sed illud non esset verum, si humana natura realiter differret a suis partibus ; quia constat quod desineret per mortem, et est quœdam substantia. Igitur, etc.

Sexto, Quia, si humanitas alicujus differt realiter

(a) orni *natura aitumpta annUaf — quam naturam* (MTirniptani amidrrr Pr.
(β) tuMwtrrL — *tubtntrarr* Pr.
(γ| *rfhn^ntf. — retinet*
b) *et.* — Ad. Pr.
(6) conipofiti — *compotita* Pr.
(γ) *per te.* — *parte* Pr.
(Î) *et.* — *etiam* Pr.
(i) *compotiti* — *compotita* Pr.

ab omnibus prtibus essentialibus simul : aut differt se tota, et sic nihil includeret de prtibus essentialibus et essentia sua, quod est contradictio; aut aliquo sui ; et illud : vel esi pars essentialis, « t sic differret a Ɱsa ; aut non essentialis, et sic essentia includeret aliquid non essentiale, quod est contradictio·

Stqiihno. Si ex unione anima· ad corpus resultaret res aliqua quam includeret humanitas, cum humanitas non includat nisi substantiam, et omni> substantia aut sit materia aut forma aut compositum, oporteret quod illud esset alterum horum trium; et sic, vel esset duplex turma, vel duplex materia, vel duplex compositum ; «piorum quodlibet est inconveniens. Eigu.

Octavo nrguilucâie. Totum hunmgeiieum e>t idem realiter quod omnes partes sine uiul.e. Ergo et quodlibet totum. Consequentia videtur esse evidens. Antecedens proliatur dupliciter. — *Primo.* in generali, le omni lali luto. Quia omne quod e>l ejusdem nature genere et specie et numero cum aliquo, m‹ quod nulla virtute potest ab alio seprari, esi unum realiter cum illo. Sed lotum liomogeneiim, el omnes ejus partes suie unitae, sunt hujusmodi. Ergo tale lutum est idem realiter quod omnes sua· partes unitu·. Major est evidens. Quia quœcumque differunt realiter ; aut differunt genere aut specie aut numero actu, ut duo ligna, vel putentia, ut du.e pries ejusdem ligni. Ergo qua? sunt unius natura· genere, specie et numero actu et potentia, MC quod per nullam potentiam possunt esse plura numero, sunt idem realiter simpliciter. Minor vero palet, quantum ad hoc quod totum hmiiogeneiim et pries sute sunt ejusdem natune genere et speie ; quia hoc supponitur, si est totum homogeneum. Quantum etiam ad aliam prlem, scilicet quod sint ejusdmi natune numero actu, patet : quia in uno numero non sunt plura numero distincta actu ejusdem speciei; sed lotum est in seipso, saltem per identitatem realem ; partes etiam sunt in loto; ergo est impossibile (juod totum et partes, quæ sunt ejusdem natune in specie, sint alterius natune numero in actu. Quantum etiam ad ultimam partem, patet eadem minor : quia,quamvis una pars |>ossit in tali luto ab alia sejianiri, et per consequens ab ea numero distingui, tamen impossibile est, quacumque virtute, esso vel imaginari e»e lotum separatum ab omnibus partibus unitis, vel omnes pries inter se unitas, esse separatas a toto. - - *Secundo* probatur idem antecedens, specialiter de quantitate, sic . Impossibile est esse vel imaginari duas quantitates ejusdem rationis, ut duas lineas, vel duas superficies, realiter distinebis, nisi ; aut situ, ut palet per Philosophum, 4. *Phi/ticorum* (l. c. 47), ubi arguit contra ponentes locum esse dimensiones separatas (et hoc secundum philosophos); aut saltem subjectu (secundum theologus), ut cum duo corpora sunt in eodem luco. Sed linea et omnes pries «uæ unita·, sunt («) quantitates ejusdem rationis specifier·, et sunt indistincta· ritu et subjecto, ut de»? patet ; et eadem ratio est de coi pre et superficie et prtibus suis. Ergo impossibile eM quod tales quantitatem sint aliquid realiter distinctum ab ŏmnibu partibus suis unitis.

Nono. Arguitui per Commentatorem, 1. *Physicorum* (comm. 17), qui, ubi dicitur a Philosopho quod tutum mi aliud est quam congregatio partium, dicit ‹piud n unaquæque prtium dicitur esse aliud a loto, sed omnes insimul non possunt e»e vel diri aliud a loto e. Et super 4. *Physicorum* (comm. 43), dicit quoi « non ol totum nisi prtes ejus ».

Decium. Quia, si lotum aliquid reale superaddit partibus : aut illud facit unum per senum partibus, nullo superadditu; et tunc idem psset ilici, pari ratione, de forma et de materia, quod scilicet faciunt unum perne, nullo superaddito; aut illud supradditum nun facit unum per se cum toto et cum partibus, nisi aliquo superaddito;et tunc erit processus in infinitum.

Undecimo. Quia umn·· absolutum pleat per divinam plentiam fieri absque alio absoluto. Sed totum compositum non ptest fieri absque partibus compncnlibus. Igitur lotum non est aliud ab^dutiim a |»aitibiis. — Divelm forte, quod verum est, nisi unum absolutum iu Mia ratione quiddilativa includat ve! præsupponat aluni absolutum; sed sic efct de toto respetu partium. — Contra. Tunc |M»sibile erit quod partes sint unibe, et non sit compositum. Probatio . quia non dependent a loto, nec pra-upponunl compositum, sed e converso. — Dicetur forte dupliciter. *Primo,* quod causa quod Λ nun possit esse sine B, est : vel quia A dependet a B; vel est causi ms^ssaria ejus· Modo, licet primu modo partes unibe nun habeant coexigentiam cum loto, halu nt tamen secundo inodu. Sr· *uodo,* ptesl dici quod, licet pries unitæ, MHunduin aliquod Mgnum natura· sint piius entitale lotius, non tamen pi imitate tempi is. Mudu prius natura, proprie loquendo, non est prius *io qoo* vel secundum esse extra, >ed est prius *o quo* et secundum esse intelligibile vel quidditnlix uni ; sepratioautem dicit prius in alio, el in re extra. — Sed contra utramque solutionem arguitur. Et primu, contra *primam.* Quia. *i pries unita·, sunt causa necessaria tutius : aut hoc est ratione partium, aut ratione unionis; aut ratione uliitis<juc Non ratione partium; quia tunc, psilis illis, pnerelur lotum. Nec ĥtiune unionis : quia imiu e>l relatio, ergo psterior fundamento; sed psteriua nun impnil neceissitnlem priori. Nec inlione iitriusque : quhi tunc possibile esset intelligere pries unitas, non inlelligendo tutum , secundum istam viam; quia illa· sunt priores secundum

(a) unik, *tant, — mut iioifu·* Pr

esx· quidditativum. — Contra *secundam solutionem* arguitur. Quia tunc agens primum, cum non agat in tempore, sed in instanti, poterit facere partes unitas sine ontitate totius. — Confirmatur. Quia non implicat contradictionem. Probatur: quia contradictio, in quocumque signo temporis vel nature, aequaliter repugnat; et est impossibile aliquid esse medium in contradictione.

Et in lior MTimdus ai tii-uhi» terminatur.

ARTICULUS III.

PONIîNTI:B 11ESPONSIONES

§ I. — Al) AHGUMENTA CONTBA PRIMAM CONCI.USIONEM

Ad argumenta Henrici et multorum aliorum. — Quantum ad tertium articulum. res|M>n·dendum est objectionibus antediclis. Et ideo

Λ<1 primum contra primam conclusionem, ivs |mj ii-del Durandus idist. 2, q. 1), negando majorem. « Non enim O|»orlel quod illa sola natura sit assumptihilis ad unitatem divina» personæ, cujus aliqua latentia est (‘levabilis ad visionem et fruitionem Dei· >

Et ad primam *probationem,* respondet : a Cum dicitur quod, sicut se habet esse naturale ad jiosse naturale, etc., — concedendum est. » Sed cum dicitur quod natura assumpta, per assumptionem habet esse divinum et supernaturale, — dicit quod « falsum est : natura enim assumpta nullum esse intrinsecum sibi habet, quod non habuisset, si sibi fupael derelida, et haberet, si sibi relinqueretur; sed per assumptionem fit quod suum esse naturale et intrinsecum lmbet in supponito divino. Et eodem modo, potentia nature ǎssumpta non debet habere aliam operationem quam naturalem, ex vi assumptionis; M?d illam habet in supposito divino, ita ut dicatur esse illius suppositi tanquam operantis. Quod autem per assumptionem natura assumpta non acquirat esse supernaturale, cui correspondent in potentia po%>e supernaturale, quale ponunt, scilicet ut possit in visionem et fruitionem divina· essentia», patet. Quia case et poi&esibi correspondentia sic se halient, quod potentia nunquam potest in actum operationis suæ, nisi natura halwal actu esse : sicut vitiemus in naturalibus, ex quibus ipsi similitudinem sumunt ; nulla enim res potest halwre operationem naturalem, nisi habeat esse naturale. Ergo, si |>osse in visionem tlivm.e essentiæ correspondent esse assumpto, impossibile esset quod aliqua creatura videret Deum per essentiam, nisi esset actu assumpta a persona divina; quoti est manifeste falsum et erroneum. Item : Si, elevata natura ad divinum esse ƀr assumptionem, necesse sit potentiam elevari ad posse in divinam operationem, non solum oporteret quod una potentia elevaretur ad tale posse, sed omnes potentiæ illius natura· : quia non ponitur elevatio potentia· ad tale posse, nisi propter elevationem essentiæ ad tale ose; omnes autem potentia» supponunt naturam, et in ipsa fundantur; ergo, ea elevata, omnes elevantur. Hoc autem est falsum : quia tunc natura humana non esset assiimplibilis ; quia non omnes ƥotentia ejus sunt elex abides nd visionem et fruitionem divinam, sed solum intellectus et voluntas elevantur. Ergo elevatur potentia, elevata essentia proportionnliter : quia, sicut non elevatur essentia ut habeat intrinsece et inhærenter aliquod esse quod prius non habelmt, sed solum nt sil altioris supposili; sic elevatur potentia, non nt habeat aliquod posse quod prius non hal>ebat, vel aliquem actum, sed quia ipsa et actus ejus sunt altioris suppositi tanquam ojierantis d. — Ha»c Durandus. — In quibus, licet dicat mulla veni, tamen princi|Kilis radix solutionis est contra fundamenta sancti Tlioniæ, in hoc quod ponit quod natura assumpta non habet esse supernaturale, sed solum illud idem esse quod habuisset, vel halwret, sibi derelicta. Hujus enim falsitas alias ostendetur.

Et ideo, dimissa illa solutione, quam Durandus traxit a Godofrido, 5. *Quodlibcto,* q 5, amplector solutionem Bernardi de Gannato, quam ponit ibidem, contra Godofridum, in his verbis : u Major, inquit, principalis rationis est falsa, quoti scilicet nihil est elevabile ad e>se sujiernalurale, quod non habet potentiam elevabilein ad operationem supornaturalern : quia non est simile de esse, ad quod lit assumptio, inquantuin fit ad unitatem suppositi, et de cognitione, ad quam non fit assumptio; unde remanent distinctio operationes, sicut naluræ. Minor etiam falsa eat : quia potentiæ, etiam inflnne, in Christo, elevabantur aliquo modo ad operationes supernaturale», inquantum erant quasi instrumenta Dei operantis; sicut manus Christi habebat operationem supernaturalem, inquantum erat instrumentum divinitatis, quia ad lactum ejus curabantur infirmi. — Iterum. Non est simile de esse et operatione : <piia esse immediato consequitur essentiam, quæ substantilicalur in divino siqqiosito, et per consequens esse, mediante essentia; sed operatio non respicit essentiam nisi quasi mediato, scilicet mediante potentia; quam non necesse est elevari, quia non lnudatur immediate in divino supposito sicut essentia, mm! fundatur in essentia aninne. Et ideo non mirum si elevatur essentia, quæ substanlilicatur in divino supposito, non autem]>otentia. quie fundatur in essentia non (a) secundum quod elevata, sed secundum quod ed talis essentia : non enim potentia animæ Christi consequitur animam illam secundum <picxi est assumpta, sed inquantum

(i) non. — Um. Pr.

est talis essentia; et ideo non oportet quod elevetur, elevata essentia. Et propter hoc, falsum est quod dicit Godofridus, quod, elevata essentia, oportet quod elevetur potentia proportionaliter. Si enim potentiæ consequerentur essentiam illam inquantum est elevata, tunc verum esset (a) quod pro|>ortionaliter elevarentur : sicut nec albedo Christi, vel risibilitas, fuit in aliquo elevata, nisi per accidens, inquantum inerant illi ili vino supposito; non tamen inquantum divinum, sed inquantum factum suppositum natura; humante. Patet ergo per hoc ad primam prolationem qua probatur major. Quia Deus potest alicui naturæ conferre esse supernaturale, absque hoc quod conferat ei operari supernaturaliter : quia esse consequitur essentiam immediate ; quia etiam facta est assumptio in unitatem suppositi, cujus |ionimus unum esse; non autem sic est de operatione. » — Hæc Bernardus; et bene, ac conformiter ꝑrincipii sancti ⁊Thoma — Item, ante prædicta, sic dicit : n Natura qiuecnmque nata pei se subsistere, ita |K)tuit assumi a persona divina, sicut natura humana, propter illimitationem divini suppositi. Unde, quia quodlibet suppositum creatum est limitatum, ideo oportet quod sit suppositum ꝟatura limitatæ; cujus contrarium est in divino supposito, <|uo<l potest esse suppositum non solum divinæ nature, aut duarum naturarum, sed omnium naturarum quæ natæ sunt habere supposita Ista autem assumptio directe et primo iit ad unitatem suppositi divini, cujus est esse; non autem ad operationem : quia, licet, secundum communiorem opinionem, in Christo ponatur unum esse. non tamen ponimus in Christo unam operationem, immo distinctas operationes, secundum distinctas naturas; ergo certum est qùod non est facta assumptio ad unitatem operationis, sicut ad unitatem sup|»ositi et esse. Et inde est quod natura assumpta non de necesse oportet qüod elevetur quantum ad operationem; quia nec assumptio fit ad unitatem operationis, sed operantis. Licet enim Christus sit unus operans, tamen in eo sunt multæ operationes, secundum multas naturas; unde forte Christus clarius non videbat oculis corporalibus quam alii. Unde non oportuit quod operationes naturæ ǎssumpta elevarentur, vel etiam potentiæ sensitiva? ipsius, ad operationes supernaturales, quantum est do se; sed solum potentiæ ad hoc elevabiles. Ergo, cum ꝑotentia ꞩensitiva non fuerint elevata· ad operationes supernaturales, |Kitest |>ersona divina assumere naturam cujus nulla potentia elevetur ad operationem supernaturalem. — Nec valet si arguitur quod operatio sequitur esse rei, esse autem est elevatum, ergo et operatio. Quia operatio sequitur conditionem ꝼorma a qua principiatur; unde, secundum majorem vel minorem intensionem caloris, calidum magis vel mimis calefacit.

(a) *Mtt.* — *erit* Pr.

Cum ergo in natura assumpta remaneant potentiæ in propriis naturis, quia assumptio non fit in natura, remanebunt operationes naturales sine aliqua elevatione; nisi, ex speciali dono gratiæ gratum facientis, potentiæ elevabiles eleventur. > — Hæc Bernardus.

Ad necundam probalienetn fa), respondet Durandus, quod < non oportet quod majus non possit communicari ei cui non potest communicari minus, nisi majus et minus sint ejusdem ꝟationi vel saltem minus includatur in majori : sicut minus est volare quam intelligere; et tarnen homo, qui potest inlelligere, non potot volare. Elevatio autem |»otentiæ ad visionem et fruitionem divinam, et elevatio ꝟatura ad unitatem divinae personae, non sunt unius rationis; nec unum includitur in alio; mint enim separabilia. Vel potest diri,ad minorem, per interemptionem : quia assumi in unitatem divinæ ꝑersona non est majus, accipiendo majus pro meliore et digniore, quam videre Deum et frui Deo. Sicut enim melius est concipere Deum mente quam came, si hæc ad invicem separentur, ut dicitur in libro *de Sancta Virginitate;* pari ratione, melius est et dignius videre Deum per essentiam, quam uniri Deo per subsistentiam, si hæc ad invicem -eparentur. Et quod dicit Augustinus super Joannern. non sic accipiendum est, quasi sit melius et dignius assumi quam filium Dei fieri; sed quia major (€) dignatio ostensa est in uno quam in alio; et ideo, dato illo, datur confidentia de alio. Vel, dato quod majus esset assumi quam filium Dei fieri, in natura quæ capax est utriusque, puta in homine, in quo proposito loquitur beatus Augustinus; tamen, in creatura quæ non est capax divinæ filiationis, ut est creatura irrationalis, majus esset filium Dei fieri quam assumi; quia primum implicat contradictionem, secundum autem non. > — Hæc Durandus. — Et quasi eamdem responsionem ponit Bernardus de Gannato, in *Impugnationibus Henrici, Quodlibeto* 13, q. 5, ubi sic dicit : < Istæ duæ uniones non sunt oomparabiles, cum non sint ejusdem rationis, nec ordinis. Posse autem minus, ubi aliquid jKitest majus, tenet in his quæ sunt ejusdem rationis : ut qui potest portare centum, potest portare quinquaginta; et qui non potest quinquaginta. non potest centum. Sed tamen, licet majus sit producere hominem quam asinum, non sequitur quod qui]>otest producere hominem, possit producere asinum. Et ideo, licet majus sit assumi a<l unitatem in persona quam in gratia, non oportet quod omnis creatura quæ potest assumi ad personam, possit assumi ad unitatem in gratia. — Praterea : Licet minus sil assumi ad gratiam quam ad personam, tamen ad illud minus plus requiritur; sicut ad

(3) *tecuitdum probatumeni.* — *m u»n/u»n* Pr.
(€) *majue.* — minor Pr.

esse intellectuale plus requiritur quam ad e>x· simpliciter. Non potest autem minus, illud quod potest majus, quando ad minus plus requiritur quam ad majus. A<1 assumptionem autem in persona, non requiritur nisi quod sit subsistihilis, id est, |M)tens agnini ad esse subsist eniim; quod invenitur in omni individuo substantia·, sed ad habere gratiam, requiruntur petentia· intolligibiles. Et ideo non valet. Similis modiis arguendi esi : Majus est esse hominem quam ʂse animal ; ergo negative, e converso, quod non jiotest esse homo, non potent esse animal. Et non valet. — Potest etiam dici quod, ex parte natura-n^sumptibill·, non est majus illud per quod habet rationem assumptibihtntis, quam ilhnl per quod est tinibilm Deo per gratiam; immo, multo minus; sicut ratio Milsistibilitalis minus est quam ratio intelloi liialitatis. Et ideo major jieifeclio naturalis rcqhiritui ad naturam qu.»· est unibilis Deo per gratiam, quam ad illam qu.r est assumpiibilis in pri^oiia, licet actus assumptionis ad personam, sit major quam unit» |»ei gialiam. Licet quidam dicant, et bene, qimd, si ista duo dividantur, uni<» iu per-N»na, et unio per gratiam, quod majus est creatura» uniri Deo per gratiarii, quam uniri in jwrsona sine gratia; sed uh unique conjunctum, majus est quam alterum, sicut fuit in (.luisto. » — Hæc Bernardus, et bene.

Λ·I h tÎHini (i) dicit idem Bernardus, ubi supra, quod « Deus pu»et assumere naturam in qua e>set jKsciliim. Quia nalmani asMiniptam posgol dimittere sibi, quantum ad suas proprias operationes, recipiendo eam unitam divino supposito; simt Christus in passione dimissus luit proprie pœnalitntî. Et ideo, cum operatio sequatur nahiiaiii qua· est principium ejus, omnis autem natura creata potest deficere, defectus nutem voluntarius est pecralum, o(»oi tel |»onere quod Verbum potuit assumere natuiiin in qua potuisset p<stum·; quod tamen non attribueretur sup|H»ito, nisi ratione naturo· assumpta ; sicut mori et pati allribnitui supposito immortali et irnjossibili de se, ratione natura· ἄssumpta I nde Deus, sine aliquo pnojudicio natuiu» divina? vel suppositi, po&et assumer»· naturam alicujus damnati; quia nec |ieccatuui nec jHima oset ibi, nisi ratione assuinjiti. Non enim creatura esi a^umptibilis quia k»na bonitate moris, vel mala; mml quia jotest substantiticari in -opposito divino; quod ita convenit natum· habenti malitiam muris, sicut bonitatem. Quia tamen persona assumens et natura assumpta communicant sibi idioinata, indecens esset quod assinnetvt naturam damnatam ; licet possel <le putentia absoluta ». — Hæc ille.— Item, post : < Non est. inquit, inconveniens quod illud suppisitum dicerelur jM-rator vel ḑamnatu· si natlirain jieccalmis vel damnati assunipstael;quatn assumere potuit. Et, si assumpsisset hominem peccatorem, litre fuisset vera, Deus peccat vel potest peccari·. Per quod nullum pnejudicium fieret divin e natura.· vel personæ; quia hoc non convenit sibi nisi nitione natuno assumpta·, <|tiæ nullam indignitatem poneret in natura divina, sicut nec mutationem. II;ec autem non abhorrent qui considerant absolutam potentiam Dei. ʎ — Hæc ille. — Et similia dicit Durandus, 12 disl. hujus tertii (q. 2).

Sed videtur mihi quod nterqiie deviat et a sancto Thoma et a veritate. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. I, art. I, in tertio loco, arguit sic : « Sicut distal corpus a summo spiritu, sic malitia a summa Ixmitate. Sed omnino esset inconveniens quod Deus, qui est summa lenitas, malitiam assumeret. Et ʼgô non luit conveniens quôd Deus, summits spiritus increatiis, corpus assumeret. ɗ Erco argumentum. Sequitur responsio ; * Dicendum, inquit, quod (jmrlihet alia (a) cdftditio, secundum quam quiecumque creatura differt a Creatore, a Dei sapientia esi instituta, et ad Dei bonitatem ordinata. Deus enim, pnipler >uam bonitatem, cum sil increatus, immobilis, incor|»oreus. produxit creaturas mobiles et corporeas. El similiter, malum pœnæ a Dei justitia introductum esi, propter gloriam Dei. .Malum vero culpa· commitlilur per recessum ab arte divinæ sajiienlia», cl ab ordine ďivina IxmitAlis. Et ideo Deo (ζ) conveniens esse |»oluit assumere naturam creatam, niiilabilem, corporeamcl jxenalitati subjectam; non autem fuit ei conveniens assumere malum culpa.·, n — Hæc ille. — Et de hoc plus dicetur, disl. 12.

Dicitur igitur aliter ad argumentum, quod, si aliqua natura rationalis assumeretur sive elevaretur (γ) ad unitatem divini suppositi, ipsa non esset peccabitis. Cujus ratio esi, quia tali natura? nullus mlns attribueretur sicut agenti, sed solum sicut principio actionis : quia suppositum est quod agit ; suppositum autem talis natur.»·, cum sit Deus, nullo modo peccare potest, nec defective agere. De hoc sanctus Thomas, 3p.,<|. 19, art. 1 (ad 3U'") : « Operari, inquit, est hy|>o-tasis subsistentis, sed secundum formam, et naturam, etc. »

Ad secundum palet solutio ex responsione ad secundam prolationem primi (0).

Ait tertium dicitur qu<xl, si Deus ťa>sumpsiss» naturam lapidis, (e) sic verum dicere quo<l Deus est lapis. Nec fuisset majus inconveniens ťlie quod Dous ʂ lajiis, quam dicere quod est homo; quia in infinitum distat ab utroque natura.

Λ»1 quartum respondit Iternardus de («annato, ubi supra , quod « npresse esi quod natura assumpta

(3) tertiâhi.— *letliujH* Pr.

(s| ahii — *lu et* Pr.
(6) *beo,* — Om. ʂ.
(γ) tire *eltnarcllttr.* — tine *eleratinne* Pr.
(g) -rnuiiinni probaltonmi primi — tecmu/tim Pr.
(<)<·(.-Ad. Pr.

sublimetur quantum ad esso; quia assumitur adesse ďivina subsistenti®. Sed non est necessequod sublimetur ad operationem beatificam, quæ posteiioi esi non enim e>t necesse quod habens prius, habeat id quod est posteritis, præcipuh quando prius in esn» suo non de(>endet a posteriori; et ideo, cum operari beatifice sit posterius ěssi vel per se vel prout est in supposito, non est necesse quod natura assumpta sit beata vel grata. Nec valet simile : quia cuilibet natur® debetur sua operatio naturahs, quam etsi non semper habeat, semper tamen potest halxre illam, nisi sit aliquod impedimentum; unde ignis semper potest agere, quantum est de se, et anima rationalis inlelligere ; sed homo læne |utest v-.m» sine actu beatifico, et erit perfectus in natura humana, quantum ad ejus essentialia. Et ideo intimatio person® assumentis ad naturam assumptam. non requirit perse nisi unum. scilicet sublimationeni in esse. Sed ex quadam congruentia, in se, et in comparatione ad genus humanum, alia facta sunt in Christo. n — Hæc ille. — Et liene concordat sancto Thomæ, 3. *Sententiarum,* dist. 2, q. 1. art. 1, qu I, ubi sic dicit : « Deus, de potentia absoluta, creaturam irrationalem assumere potuit. Nec impedit quod creatum irrationalis personalitatem non habet : quia personalitas non delietur etiam ňatum humana· assumptæ ratione sui, sed ratione assumentis; unde non est ibi nisi personalitas increala Et præterea, quamvis in natura irrationali non inveniatur persona, invenitur tamen in ea hypostasis et suppositum ; unio autem non tantum facta est in persona, sed etiam in supposito et hypostasi. Sed congruum non erat ut assumeretur : et præeipûe quia natura assumpta maxime beatificatur, ut dicitur in Psa!ifio(64, v. 5), *Beatu* qurm *elegisti et assumpsisti :* beatitudinis vero, ťua in actu mentis consistit, creatum irrationalis particeps esse non potest, n — Hæc ille.

§ 2. — An ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumentum Durandi — Ad primum contra secundam cone lusionem, negatUr antecedens. Nec valet probatio ; quia unum relativorum claudi-tur in intellectu alterius, et tamen rea li 1er distinguuntur. Falsum etiam est quod idem sil conceptus totius et partium quantumcuinquo unitarum, cum unus referatur ad alium : |>artes enim unita·, sunt partes alicujus totius; ct totum de quo loquimur, est totum respectu aliquarum |mrlium unitarum. Hem, partes ťnita constituunt totum (a). totum vero constituitur ex partibus unitis; non est autem idem conceptus causæ et causati, constituentis ct | constituti. Item, possibile est concipi A ct Ii sine hoc quod formetur conceptu- A B, vel conceptus H Λ, nec conceptus unionis ŕelativa inter A et B sufficit : quia conceptus totius alius est ab illis tribue simul aut separati in sumptis; e>t enirn conceptus unus, non per modum acervi,

II. Ad argumenta aliorum. — Ad primum aliorum, respondet Joannes de Neapoli, in suo secundo *Quodhbeto,* q. 7, quod « liar praedicatio, *Humo est anima ct corpu* . non ect accipienda seu intdligenda jM?r realem identitatem praedicati cum subjecto; sed magis ťe prædicalio causalis, quia scilicet anima ct coipus Mint musc intrinsecae ňatura ţumana materialis scilicet et formalis. Vel e\[K>nendum est sic : *Humo r^i anima et corpus,* id est, *habens naturam compositam ex anima et corpore.* > — Hæc ille; et conformiter sancto Thomæ, ut patet in probatione conclusion».

Ad secundum respondet qui supra, quoti < illa auctoritas non est ad propositum, propter duo. *Primo,* quia Damascenus non dicit ibi. quod nullam naturam Dei Verbum dejiosuenl in morte; sed dicit quoi nullam ňatura partium, hoc est, nullam (kirlem nature deposuit. Et hoc e-t quod addit, exponendo se ipsum : *Xmi corpus, non animam,* etc. Ergo non loquitur de totali natura humana, ěd solum de |>artibu> ňatura humaii.e. *Secundo,* quia Damascenus ad litteram loquitur de Christo, non pro tempore mortis, sed pio tempore post nsurreclionem. Unde dicit sic (de *Fid. Odb..* ld>. 4. cap. I) *Past eam quxex mortuis resurrectionem, ŏmne quidem passione» deposuit : corruptionem dico, cl [amem, f* sitim, ct somnum, et fatigationem, cl laborem, ct qmrcnmqiir talia, Nullam autem natura' partium deposuit, non corpus,* etc., ut supra. Post resurrectionem autem, non solum partes ňumana natura? fuerunt unitæ Verbo, sed etiam lota humana natura. — Vel dicendum quod nullam naturam semel assumptam Verbum Dei deposuit totaliter : quia etiam humanam naturam, quamvis deposuerit ut est distinguibilis a partibus, non tamen deposuit eam totaliter; quia non deposuit eam quantum ad partes ejus. Totam enim naturam coni|x)sitain Udaliter deponere, est deponere eam quantum ad se totam, cl omnes ejus partes quas includit essentialiter; sicut et totam aliquam naturam totaliter destrmne, est eam dcslnierequanlum ad se totam, et omnes ejus jiartes- — Vel dicendum quod proprie loquendu. Dei Verbum humanam naturam in morte non <le|x»uit ; sed ipsa desiit esse. Imponere enim proprie aliquid, est illud remanens in esse suo desinere halieiv sibi unitum, n — Hæc ille; ķ bene; et concorditer sancto Thomæ, 3 p., q. 50, ari. 3. in solutione secundi, ubi <·\|κ> nit xerba Athanasii (de *Beutit. Verbi Dei.* lib 6), quæ sunt ťa : *Maledictu , qui lotum hominem,*

(a) *totum.* — Om. Pr

quern assumpsit Dei Filius, (lenuo assumptum eel liberatum, tertia die a mortuis resurrexisse non confitetur. Hæc sunt verba Athanasii. a In illis, inquit nanctus Thomae, verbis, Athanasius non intellexit quod lotus homo denuo sit assumptus, id est, omnes partes ejus, quasi Verbum Dei pries naluræ humans deposuerit per mortem ; sed quod iterate totalitas naturæ assumptæ sit in resurrectione reintegrate, per iteratam unionem anima? ct corporis. > — Hæc ille.

Ad tertium respondet qui supra, quod a nullus dicit quod in homine sit aliqua forma ultimior el perfectior quam anima intellectualis. Sed dicitur quod ipsa tota natura humana differt realiter a sua forma, et est ea perfectior, sicut totum est perfectius sua parte; quamvis quantum ad duralionem sit secundum quid imperfectior quam ipsa anima, quia anima humana est incorruptibilis, natura autcrn humana corruptibilis. Et idcirco dicitur esse in horizonte internitetis, quantum ad superius, anima intellectiva. Vel hoc dicitur, quia est suprema inter omnes formas quæ sunt actus materne, online natura immediate exsistens post substantias separatas. Et hoc solum vult dicere Commentator, 2. *Physicorum,* et non quod tota natura humana non sit aliquid perfectius sua forma; Commentator enim ibi comparat animam intellectivam ad reliquas formas quæ sunt actus materis. — Ad dictum Augustini, dicitur quod Augustinus non aliud intendit, nisi quod supra animam intellectivam est solus Deus, quantum ad causalitatem; sed super eam, quantum ad perfectionem, Mint omnes substantial séparait·, et etiam ipsa natura humana totalis, rum omne lotum sit perfectius sua prie. » — Hæc ille; et conformiter sancto Thoma?, 4. *Sentent.,* dist. 44, q. 1, art. I, <|u 2, in responsione secundi, ubi dicit sic : « De humanitate et de qualibet forma totius esi duplex opinio. Quidam enim dicunt quod idem secundum rem est forma lotius pl forma partii ; sed dicitur forma partis secundum quod perficit materiam, forma autem lotius secundum quod cx ea lota nilio spedei consequitur; et, secundum hanc opinionem, humanitas secundum rem non esi aliud quam anima rationalis. Alia est opinio Avicenna·, quæ verior videtur, quod forma totius non est forma partis tanturn, nec alia forma prater formam parus; mnl est lotum resultans ex ŏsnihone materia· et forma·, comprehendens in se utrumque; et lioh forma totius, essentia vel (a) quidditasdicilur. » - Hæc ille.

Ad quartum respondet qui Mipra. quod < totum non addit Mipra ƥarte aliquam formam ; sed ipsi lota natura est aliquid realiter differens a naturis tuntarum partium etiam unitarum. Nec e>t dicendum quod if>a natura composita et partes ejus sint partes alicujus compositi ; sed îpsæ natura partium sunt partes natura compositae. Nec est verum quod Philosophus, 7. *Metaphysics* (I. c. 60), dicat quod essentia substantiæ cornposilæ sil simplex ; quia tale dictum clare implicat contradictionem : quidquid enim est in substantia prater ejus essentiam, est accidens; et ideo essentia siibslanliæ cornposilæ est composita, et essentia simplex est solius substantias (a) simplicis. Sed Philosophus vult ibi, quod forma substantialis substantia? cornposilæ, quæ est in ea prater partes materiales, est forma simplex; ex qua tainen et materia resultat natura composita ». — Hæc ille, el bene; nam, sicut ponit sanctus Thomas, su per eodem loco, 7. *Metaphysicæ (lecl.* 17), Aristoteles ibi loquitur de principio formali, quod non est elementum, nec ex elementis.

Ad quintum respondet qui supra, quod « mors in nobis est consumptio substantiæ composite?, quia per mortem talis substantia desinit et consumitur : non tamen totaliter, quia remanet in suie partibus. Tamen mors non est in nobis consumptio substantiæ partialis, scilicet materiæ vel fonme; sed est talium substantiarum unitarum separatio ». — Hæc ille, et liene.

Ad seAtuin respondet quod « humanitas differt a partibus se tota. Et ad illud quod conlra hoc arguitur, dicendum est quod differre se loto potest intelligi dupliciter. Uno modo, prout lotum est distributivum pro partibus totius; et sic differre se toto ab aliquibus, est differre ab eis secundum quamlibet bili partem; et quod sic differt ab aliquo se toto, nullo modo includit illud. El per istum modum natura coinjiosita non differt se tota a partibus suis. Alio modo potest aliquid dici ab alio differre se toto, prout lotum slaj pro ipsa natura tota composita; et quod hoc modo differt se loto ab aliquo, potest illud includere : quia aliquod lotum potest esse alterius natura a partibus etiam unitis, et per consequens ab eis differt realiter, el tamen eas ut partes includit d. — Hæc ille, et bene. — Et vult dicere quod, cum dicitur, A differt se toto a B, ly *toto* potest sumi syncategorematicé, ut æqnivalet huic complexo qualibet Mii parte; vel potest sumi categorematicc, ut æquivalet huic complexo composito ex partibus. Et in hoc sensu conceditur quod totum se toto differt a partibus. Nec tamen sequitur : Ergo secundum quamliliet sui partem differta partibus; quia unus istorum sensuum est impertinens alteri.

Ad ĕptlmum respondet quod < humana natui a est substantia, non materia, nec forma, sed compositum. Nec sequitur quod in homine sit duplex compoeilurn quia materia el forma, etiam unite, non sunt natura composita, sed alterius natura ab ea ». — Hæc illo; et bene; dum tamen bene inlelligatur. Est enim duplex compositio, scilicet *ex his,* et cum

(a) ntenfui — etienfialu Pr.

(*) itibf*fantur.* — ruentur Pr.

/iis. Loquendo do prima compositione, nec materia, nec forma est composita compositione *ex his,* scilicet ex partibus diversarum rationum. Sed loquendo de secunda compositione, scilicet *cum his,* conceditur quod materia est composita, et forma est composita, id est, cum alio posita. Utrum autem in homine sit duplex compositum compositione *ex his?* credo quod sic, scilicet natura el supjiositum. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. I, in solutione secundi, sic dicit : « Ex anima et corpore constituitur in unoquoque nostrum duplex unitas : scilicet ħaturo , el ƥersona Nntuni» quidem, sicut anima unitur corpori, naturaliter perlinens ipsum, ut ex duobus liat una natura, sic ut ex artu et |»otenlia, vel materia et forma. Unitas vero persome constituitur ex cis, inquanlum esi unus aliquis sulisistens in carne et anima, n — llæc ille.

Ad octavum difit qui supra, quod non est simile de loto homogeneoet de loto heterogenoo. Undeconcedilquod tolli iu bomogeneiim non est aliud <|uam sum partes unitio, sed lotum beterogeneum est aliud a suis partibus etiam unitis. Quod nutem lotum homogeneum non sil aliud a partibus suis unitis, probat per duas rationes adductas ad probandum antecedens hujus argumenti.

Contra : Sed apparet milii quod ulrumqiie lutum oiffert a suis partibus, sicut effertus a sua causa, et constitutum a constituente, et |>oslerins a priori. Dico igitur aliter, negando antecedens. — Etod *primam* ejus probationem, dicitur primo, quod xdiim probal quod lotum non est alterius ħatura numero in actu a suis partibus; sed cum hoc stat quod lota natura ct partes ejus differunt, sicut ens in actu ab entibus in potentia. Dicitur secundo, quod non omnia inseparabilia secundum esse el intelligi, sunt idem realiter; sicut patet de duabus relationibus reatibus oppositis. Unde, quamvis totum sil inseparabile a prlibu>, non tamen sequitur quod sit idem cum eis. — *Ad secundam probationem*, quæ procedit specialiter de quantitate, dicitur quod, licet concedatur quod impossibile sil duas lineas in artu esse in eodem situ, non tamen esi impossibile, iinmo verum, duas lineas, quarum una est in actu el alia in potentia, esse in eodem situ. Modo, ex h(\c quod ponimus totum liomogeneum, sicut unam lineam, esse aliud a suis partibus, non sequitur duas lineas in actu esso in eodom situ; sed solum quod diiæ ƫinea (piarum una est in actu el alia in |x>tentia, sunt in eodem situ; nec idem silus ƀ. adaequatus cuilibet illarum, sed est totalis unius, et partialis alterius.

El de hoc in suo simili loquitur sanctus Thomas, in tractatu *de Principio individualionis*. vel *de Natura materia',* si tamen ille tractatus est suus, in hunc modum (cap. 9) : α Ex predictis, inquit, facile est videre triplicem differentiam potentia·, in qua aliquid dicitur esse : scilicet potentiam materia in qua nihil est de illo quod de potentia dicitur educendum; el j>otentiam rnixti, vel materiæ, quæ esi in ƣalteration in qua, licet essentia forma? non sit, virtus tamen est;· el potentiam lotius, secundum quam partes -uni in toto, quæ est maxime propinqua artui; unde in eis, cum nihil sit agens ad proprium actum, ut est quando harmonia est perfecta, necessario erunt essenliæ formarum prope sua e>sc. Iloc autem facilius scietur, si gradus el ordo materialium diligenter discutiatur. Sciendum est igitur quod communissimus unitatis modus nuperius in rebus materialibus, est unitas continuilati» (x). In omnibus enim rebus materialibus hæc unitas reperilur. Primum namque accidens quod Sequitur materiam, est ƭquantité Super hanc autem unitatem, in diversis rebus invenitur unitas suæ propria· ƒorma. : in quibusdam autem magis perfecle, in quibusdam vero minus, ut halietur, 5. *Metaphysictr* (t. c. 8, etc.). Unitas autem quantitatis in re reperta, maxime potentials invenitur; quia omne continuum est unum in actu, et multiplex in potentia : sicut liri»'æ partes non sunt aliqua duo in actu, sed sunt unum in actu, ipsa scilicet linea; sunt vero duo in |H>lenlia, el. facia divisione, tiunt actu; sola enim divisio in continuis facit esse actu ; unde in divisione linen non inducitur aliquid novi in ƭp-i divisis, sed eadem e-senlia lineæ, ƨpu prius cnil actu una ut multiplex in |>otenlia. per divisionem farta est actu mulla. Est tamen hic similitudo cujusdain corruptionis; quia actus prior qui erat totius, sublatus est, el potentia ducta est (C) ad arium posteriorem persolam divisionem· Consimile penitus ƭ‹ip< in lapide, el igne, et in omnibus generabilibus et corruptibilibus inanimatis forma enim totius in eis, perquam balient quamdam unitatem naturæ ƨua super unitatem quantitatis, secundum totam rationem formæ est in qualibet parte talium rorum ; unde, facta divisione, manet edentia ejusdem formæ in partibus ad invicem divisis; quælilæl enim pro ignis est ƭgni et quælibet paro lapidis est lapis. Esi tamen in istis divisionibus qmcdain similitudo corruptionis ct generationis : non qpod ƭov.i formæ per talem divisionem indu·lanlur: sed quia esse, sive actus prior, aufertur per ipsam divisionem, el plentia dicitur ad actum proprium. Super li.rc autem sunt animata imperfecta, ut ƥlanta et qmvdam etiam animalia imperfecta, ut sunt animalia auulosa. Et in ipsis iterum idem invenitur quia, cum avellitur ramus ab arbore, non advenit noxa essentia (γ) vegetabilis. mml eadem ƨentia, ƨpia una erat in arbore tota, el in uno actu, simul erat (S) etiam multiplex in putentia, el per

(•i) ‹ — *runtineHlii* Pi
(6) *ent.* — Oin Pi
(γ) curnDd. — *piriiut* Pr.
(o) uniti/ *erat* — Oui. Pr

thrisi«>n< novum esse acquirit («), et alius et alius actu? secutus est. Similiter in animalibus anulosis est anima in actu una, scd est multiplex in potentia accidental· ; unde, facta divisione et remoto priori t^sr el imitate actus, sunt multa in actii. El sir facile ol ridere quomodo essentia alicujus forma» est in |N)tenlia accidentali ad esse, quod tamen non· dum tabet. Et hoc lotum contingit propter imperfectionem talium formarum ; quia, cum sint sub uno artu, simul sunt sub potentia multiplici, respectu diversorum esse, qu® acquiruntur eis .sine aliqua corruptione in suis essentiis, sed sola divisione facta, etc. » — Hæc ille. — Ex quibus, ct mullis procedentibus et sequentibus, ostendere conatur quod non est inconveniens duas essentias formarum unius rationis esse simul, dum tamen una illarum sit inactu, alia vero in potentia; sicut se habent forma· totius et formæ partium : nam in totis homo· genew, non est actu nisi una forma, quæ dat esse ; Mint vero ibi multæ formæ partium, quæ non dant esse, nisi liat divisio totius. Nec moveat quod dicit, quod pries vel forma· partium sunt unum in actu, scilicet forma totius, vel ipsum totum. Loquitur enim metaphoric»·, quia scilicet pries const it mint totum, et sic sunt totum. Si enim intenderet dicere quod du.e juries unita·, sunt lotum formali 1er, contradiceret >ibi ipri : nam in verbis allegatis, et procedentibus, et sequentibus, dicit quod forrnæ partium sunt sine proprio es>e; sed forma lotius babel proprium esse, secundum eum ; ergo formæ partium et forma totius differunt, sicut id quod est in |M>lenlia ab illoquod est in actu; ideo, etc.

\<l nonum dicitur quod illa auctoritas est lautum contra Joannem de Neapoli sicut contra nos : quin Philosophus ibi loquitur de omni genere partium el lotius; unde, si arguit identitatem totius homogenei cum miis partibus, arguit etiam identitatem loliu< helcrVficnei cum suis partibus; quam tamen Aristotel. - negat. Et quod Philosophus el Commentator loqnanlui de quolibet toto, palet : nam Commentalor, ibidem (I. *Physicorum,* coram. 17), sic dicit : < (ontinuum potent dividi in infinitum ; «»t >ir non ist unum simpliciter esi enim unum in adu, el plur.i in potentia, scilicet secundum divisibilitatem. Et quia accidit in continuo, et in omni halænte parles, ut multitudo ejus non solum (?) "it secundum diversitatem partium a se invicem, sed etiam secundum diversitatem partis a loto, incepit Philosophus querere hanc diversitatem, f»tc. i» Quod ergo Commentator dicit in line commenti decimiseplimi, quod < unaqnæque |>arliuin dicitur esse aliud a toto, >ed omn»- partes irisituul non possnnl dici esse aliud a loto, etc. », Aristoteles arguit de uno loto mcul de alio Est ergo dicendum quod omnes parte-

<3| ao/uiriC — Om l'r
|(i juZwnt. —Om Pr.

insimul non sunt aliud a loto, ad hunc sensum quod totum est inseparabile actu et potentia ab omnibus partibus insimul unitis, licet sit Serrabile» a qualibet parte sigillatim sumpta; et ideo non est aliter seprabilc. Non tamen est omnes partes formaliter. Unde illa auctoritas Coinnientatorissie debet solvi sicut dictum (a) Avîcennæ in primo loco Sujieriusallegatum, vel sicut dicit sanctus Thomas in praesenti distinctione, ut allegatum fuit in probatione com lusionis (6) : partes dicuntur esse totum materialiter, non quia totum sit sua» partes, sed aliquid ex partibus consliliitum.

Ad decimum respondet Joannes de Neapoli, quod α sicut non est dicendum quod totum aliquid reale superaddat partibus, sed quod ipsum sit realiler differens a partibus; ita non est dicendum quod faciat unum cum partibus; facere enim unum cum alio, est conditio partis, et non totius. Sed est dicendum quod ipsum est quoddam unum, realiter differens a partilius, ad cujus unitatem per se partes ejii"concurrunt n. — Hæc ille, et bene.

De prodictis Dominus Albertus, in commento I. *Physicorum,* tract. 2, cap. 3, sic dicit : « De jiarli> autem cl totius unitate atque diversitate, sciendum quod totum in forma totius unit partes, sive illius forma sil continuitas, sive alia forma, sicut est forma corporis compositi ex partibus dissimilibus non continuis. Et ideo partes relatio ad unam formam unientem eas, sunt una forma, sive rinl continuæ, sive non. Si autem accipiantur (γ) -ecundum >e, divisæ sunt per silum lautum, vel per silum et formam partis in eo quod pars est non continua : per situm solum, sicut paries continui. quæ non eumdem situm habent sub forma continuitate; per situm el formam partis, sicut partes non conlimiæ, ut care, et os, et hujusmodi. Unde palet qualiter partes totmscompositi sunt unum, et quahier diversa. Nec sequitur, si sunt illo modo unum, quod sint idem : (juin idem dicit unitatem absolutam ; unum autem quod unit partes, est in alioquodnm unum, quod est forma totius uniens; nec sequitur (5) iterum quod, si sunt diversa, quod sint divisa; quia in aho qmxlam sunt unita, licet distent per silum el formam, vel per situm tantum. De modo autem quod partes sunt idem toli. dicit Averroes (1 *Phi/xicorum*, com rn. 17), quod totum est partes simul sumplæ. El hoc esi verum de loin per compositionem partium facto. Posset tamen dici quod totum esi unum cum partibus, quia (i) uniens partes; el partes unum cum loto, quia sunt in unitate totius. Diversa tamen sunt secundum rationem lotius ut totum est, et secundum rationem partium

(a) *eil* – Ad. Pr.
(() fundtiiîonû. — (/ua^Cionu Pr.
7) acripiaoho — amptatnr Pr.
t£) n. — Ad. Pr
ff *quia* — Om. Pr.

ut partes sunt; quin sic relativam habent opposilionem mi invicem. » — Hæc ille.

Λ<1 undecimum respondet ScotiH, *super Melaphysicam* (lib. 8, q. 4), quod uIraque solutio ibi data est bona. Et ad improbationem *prims* (a), «licit quod contingit posse intelligi partes, non inlelligendo totum; non tamen sequitur quod possit intelligi partes esso sine toto. — Ad improbationem *seconds solutionis,* dicit quod, quia actio Dei non terminatur ad quidditatem secundum se, vel secundum esse quidditativuin, cum abstrahat ab actu et potentia, sed ad esse reale extra, ose autem reale totius et partium unitarum est omnino inseparabile, ideo argumentum non valet. — Ad conlii mationem, dicit quod ratio imaginatur falsum, scilicet non e>se impossibile unum esse in aliquo signo sine alio. Hoc autem falsum est ; quia æque impossibile est unum fieri sine alio in quocumque signo, sicut esse unum sine alio (C). — Hæc ille el bene.

Sed quæritur, quæ est potissima ratio quod totum différai reali1er a partibus? — Dicitur quod hanc conclusionem satis bene probat Scotus, 8. *Melaphysics,* q. 4, ubi probat 1res conclusiones.

Prima est : quod ex materia et forma iit per se unum, et faciunt unum, sed non fiunt unum. Patet per Aristotelem, 8. *Metaphysics* (t. c. 3). Tum per ordinem el naturam earum. Tum per operationes essentiales. Tum per inseparabilitatem formæ a materia, el eductionem de illa.

Secunda conclusio est : quod illud iieum (puni lit seu integratur ex materia et forma, non est respectus, vel per se respectivum. Probatur : Tum quia nullus respectus intrinsece el quidditalive componitur ex absolutis, cujusmodi sunt materia el forma. Tum quia nullus respectus est perse terminus generationis. (Hir forte dicetur qüod est illud sine quo, non tamen formale el quidditalivum. — Contra ; Si nihil est ibi absolutum nisi materia et forma, el illa sunt duo absoluta; eqgo non est ibi unus primus terminus. — Si dicatur quod non terminant inquantuin sunt duo, sed inquantum unum, id est. inquantum unita sunt; — Contra : Secundum te, absolutum non resultat aliquod ex his; ergo respectus erit formalis et primus terminus; vel non erit ibi tantum unus primus terminus, sed pllires. Item, materia el forma acquiritur et generatur ad generationem compositi, 7. *Metaphysics* (I. c. 26 el 27); igitur compositum prius natura generatur; igitur, ultra illa duo, addet aliquod absolutum : quia alias relatio naturaliter praxcderel sua extrema, el daret eis aliquid (γ) per generationem.)Tum quia omne compositum esset formaliter de genere relationis.

Tertia conchisioert : quod illud constitutum est absolutum, et aliud a materia et forma, et a relatione unionis eorum. Probatur : quia nihil constituit vel causal M-ipsum ; sed materia et forma sunt cause conijKisiti. (Forte dicetui quod proprie non causant, sed integrant. Secundo, quoti non sequitur aliud, (juin sunt causa? inlrinsecæ, et non extrinseœ. — Sed hue non valet. Quia nul materia integrat seipsam, aut formam, aut relationem, aut tertium absolutum. Non seipsain : patet, quia ssel pars sui ipsius. Non formam : quia essentialiter distinguuntur, el sunt simplicia el principia; *principia* veru *non sunt ex allerulris*. 1. *Physicorum* (t. c. 42). Non relationem, ut probatum est; quia .desolutum esset de quidditate respectivi. Ergo tertium absolutum. El consimiliter potest argui de forma.) Tum quia, secundum aliquos, in homine non est nisi materia el anima intellectiva; sed. loto corrupta, vere remanent illa duo; ergo corruptio |»er se terminabitur ad secundum. Hem, Philosophus diril, 7. *Metaphysicœ* (t. c. 31) : *Quod quid* (a) *est, est principium* ; sed hoc non solum est forma vel materia, sed compositum. Tum quia Immanitas, quæ resultat ex compositione corporis et animæ, esi quidditativum, et non relatio, quia tunc homo essentialiter esset relativum ; nec est anima; nec corpus, 10. *Ethicorum;* nec illa duo, quia tunc non esset quid unum. (Dices quod est illa duo unita. — Sed huc non valet, nisi sequatur absolutum; quia ibi nulla esset unitas, nisi respectiva.) Tum quia relatio non potest esso nova, nulla mutatione facta in aliquo nlfêoluio; sed, si materia el fonna manent separata, tollitur relatio, vel non esi vadem quæ fuit ante; ergo in aliquo absoluto est facta mutatio. (Forte dices quod materia mutatur, eo quod prius erat informata, et postea non. — Hoc non valet quia terminus relationis formæ ad materiam, vel actus ad |M>tentiam, non est materia ut informata, sed materia tantum; illa autem non mutatur.) Tum quia rvs|H.»nsio de causa intrinseca, non solvit, sed confirmat propositum : quia nullum absolutum est intrinsecum læspectivo; ergo vel materia et forma non sunt intrinseca, vel illud cujus sunt non est respectus vel resjiectivum. (Dices forte quod est absolutum, sed non aliud. — Contra : Si non aliud, ergo vel tantum materia est intrinseca, vel lanium forma et non materia, vel duo absoluta resultantia, vel unum aliud continens utruinque. Tria prima -unt inconvenientia. Ergo quartum delæt concedi.) Tum quia compositi sunt actiones reales, I. *de Anima* (t. c. 64, etc.). Item, compoisiti est subjici actionibus Iransmulabilibus, I. *de Anima* (ibid.); et (Ç) compositi est per se generari el corrumpi, 8. *Metaphysics* (I. e. 3). Sed horum non est causa

(3) *prune.* — Om. Pr.
(6) ewe unum fina *ahu.* — *m aha ngno* Pr.
(v) *aliquid.* — Orn, Pr.

(a) *quid* — *quidquid* Pr.
•C) *et.* — Om. Pr

aliqua ralalio. Ergo compositum est quid absolutum.

Hec est sententia Scoti, qui ratis bene probat intentum.

Ad argumentum principale in oppositum qu;o-4ioni» fictum, respondet sanctus Thomas, 3. Sentent., in præsenti distinctione, q. I, art. 1, q'· I, in virtute, quod argumentum concludit quod Deus, de sua potentia ordinata, non potest assumere naturam irrationalem ; non nutem quin posait de potentia absoluta. — Per ea etiam quæ dicta sunt ad argumenta Hcnrici, patet responsio ad secundum albumentum.

Et hæc de quæMioiic sufficiant. Benedictus Deus. Arnen («),

DISTINCTIO III.

QÜÆSTI0 1.

UTRUM BEATA MARIA IN PECCATO ORIGINALI FUERIT CONCEPTA

tKIRCA tertiam distinctionem tertii Scntcn-? *Harum,* quærilur (Irum beata Maria fuerit *(6)* concepta in pecrato originali.

Et arguitur quod non. Quia beata Mana fuit purior angidis beatis et stantibus. Sed angeli slants nunquam incurrerunt |»eccatuin. Ergo nec beata Maria. Minor notaot. Sed major palet jier beatum Anselmum, in libro *de Conceptu virginali* (cap. 18), ubi ditit quod *conveniens fuit ut Virgo eo puritate niteret, qua major sub Deo nequit intclligi :* cum ergo angeli sint sub Deo, sequitur quod puritas angelica non est major puritate beatæ Virginis; nec dicendum quod æqualis; igitur minor.

In oppositum arguitur sic Secundum quod dicitur, *Horn.* 5 (v. 12), Omnes *peccaverunt,* printer Christum ; et Intelligitur de peccato originali, secundum Glossam. Cum epgo læata Maria sit una de numen» omnium, et sit alia a Christo, ergo peccavit pecca(o originali.

In hac quaestione erunt 1res articuli. In primo ponetur conclusio In secundo objectiones. In tertio solutiones.

i) 4*meri* - <>m l'**i**.
i<) *fulfil* — *fuit* Pr

ARTICULUS I.

PONITUR CONCLUSIO

Quantum ad primum articulum, sit

Unica conclusio, scilicet : Quod beatu Maria fuit concepta in peccato originali.

Hanc conclusionem tenet beatus Thomas, 3. *Sentent..* in præsenti distinctione, q. I, art. 1, q* 1, ubi arguit sic « Unigenito Filio Dei singularis conceptio et partus debebatur. Sed Christi conceptio ex Virgine matre, fuit sino commixtione viri. Ergo non decuit ut mater ejus conciperetur nisi per sexuum conjunctionem. Sed post statum nalunc coituptæ, non potest esse commixtio sexuum sine libidine. Cum ergo libido illa, quæ est filia (a) peccati, ex peccato primorum parentum proveniens, sit causa originalis peccati in prole, ut Augustinus *(de Nupt. et concup.,* lib. 1, cap. 24) dicit, videtur quod non |>otuit Virgo beata sanctificari, nisi post conceptionem in originali faciam, d Item, in principali solutione primæ q»-æstiunculæ, sic dicit : α Beata Virgo nullo modo in parentibus sanctificari potuit, neque etiam in ipso actu conceptionis ejus. Conditio enim specialis personalis (u) a parentibus in prolem non transit, nisi sil ad naturam perlinens; unde grammatica patris in lilium non transit, quia perfectio personalis e>l. Unde et sanctificatio parentum in beatam Virginem transfundi non potuit, nisi curatum esset in eis non solum id quod persome est, sed etiam illud quod est naturæ inquantum hujusmodi; qtiod quidem Deus façero |>otuit, sed non decuit : perfecta enim curatio naturæ nd perfectionem gloriæ pertinet; et idèo sic in statu viæ parentes ejus curati non fuerunt, ut prolem sine peccato originali conciperent. Et ideo beata Virgo in originali peccato concepta fml Propter quod lieatlis Bernardus ad I.ugdun«»n«es scripsit, conceptionem illius non esse celebrandam. quamvis in quibusdam ecclesiis ex devotione celebretur, non considerando conceptionem, sed potius ram lificalionem, qua· quando determinate fuerit, incertum est. » liem, in solutione secuiulæ quœstiunculæ, sic di· it : « Sanctificatio lteaUfe Virginis non potuit e>n· decenter anle infusionem animæ;quia gratiæ nondum capax erat. Sed nec etiam in ipso instanti infusionis, ut scilicet per gratiam tunc ei infusam conservaretur (o) ne culpam originalem incurreret. Christus enim hoc singulariter in humano genere halsd, ut redemptione non egent, quia caput nostrum est ; sed omnibus convenit redimi per ipsum. Hoc autem esse non posset, si aliqua anima inveniretur, quæ nunquam originali

(a) *rtt plia, — et fomet* Pr.
(<j ipeciahf penonahi. — spirifua/ü Pr
(*) *conten aretur. — coniervcn ct* Pr.

Ihtçato vol macula infecta fuisset. Et ideo nec beatæ Viigini, nec alicui prater Christum est hoc concessum. n — Hæc ille.

Et similia dicit, 3 p.,q. 27, ari. 2, ubi sic dicit : « Sanctificatio beatæ Virginis non |»olesl intclligi ante ejus animationem, duplici ratione. Primo quidem, quia sanctificatio de qua loquimur, non est nisi emundatio a peccato originali; sanctitas enim est perfecta munditia, ut dicit Dionysius, 12 cap., *de Diu. Nom.* Culpa autem non potest emundari nisi per gratiam, cujus subjectum esi sola creatum rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis beata Virgo non fuit sanctificato. Secundo, quia, cum sola creatura rationalis sit susceptiva culpæ, ante infusionem animæ rationalis proles concepta non est culpæ obnoxia : et sic, quocumque modo ante animationem beata Virgo sanctificato fuisset, nunquam maculam originalis culpæ incurrisset; et ita non indiguisset redemptione, et salute quæ est per Christum, de quo dicitur, Maith. 1 (v. 21) : *Ipso salvum faciet populum suum a peccatis eorum :* hoc autem (z) est inconveniens, quod Christus non sit salvator omnium hominum, ut dicitur, 1. *Timoth.* 4 (v. 10). Unde relinquitur quod "anctificalio beatæ Virginis fuit post ejus animationem. > — Hæc ille.

Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit : ‹i Si nunquam anima læatæ Virginis fuisset contagio originalis peccati inquinata, derogaret dignitati Christi, secundum (piam est universalis omnium salvator. Et ideo sub Christo qui salvari non indiguit tanquam universalis salvator, maxima fuit puritas beatæ Virginis. Nam Christus nullo modo contraxit peccatum originale, sed in ipsa sui conceptione fuit sanctus, secundum illud Lucæ I (v. 35) *Quod ex te nascetur sanctum vocabitur Filius Dei.* Sed beata Virgo peccatum quidem originale contraxit, sed ab eo fuit mundata antequam ex utero nasceretur. Et hoc significatur. Job. 3 (v. 9), ubi ile nocte peccati originalis dicitur : *Expccld lucem.* id est, Christum, *et non videat*, quia *nihil inquinatum intravit in illam.* ut dicitur, *Sapientix "* (v. 25); *nec. ortum au egentis aurorx,* id est, beatæ Virginis, quæ in ortu suo a peccato originali fuit immunis, n — Hæc ille.

Item, 1 2 q. 81, art. 3, sic dicit ; « Secundum fidem catholicam firmiter est tenendum quod omnes hommes, prater Christum, ox Adam derivati, peccatum originale ex eo contrahunt; alioquin non omnes indigerent redemptione, quæ est per Christum : quod est erroneum, etc. » Item, *Quodlilieto* 0, art. 7, sic dicit : « Unusquisque |M»ccatuin originale contrahit ex hoc quod fuit in Adam secundum seminalem rationem, ut Augustinus dicit. 10. *Super Genesim ad litteram* (cap. 18). Omnes autem illi in Adarn fuerunt secundum ominalem rationem, qui non solum al> eo carnem acceperunt, sed etiam secundum naturalem modum originis ab eo sunt propagati. Sic autem processit ab Adam beata Virgo, quia nata fuit per commixtionem sexuum sicut cæteri. Et ideo concepta fuit in peccato originali, et includitur in universalitate illorum, de qua Apostolus dicit, *Bom,* 5 (v. 12) : *In quo omnes peccaverunt :* a qua universalitate sohis Christus excipitur, qui in Adam non fuit secundum seminalem rationem; nlioquin, si hoc alteri quam Christo conveniret, non indigeret Christi redemptione. Et ideo non tantum debemus dare Matri quod aliquid subtrahatur honori Filii, *qui est salvato»· omnium hominum,* ut dicit Apostolus, 1. *Timoth.* 4 (v. 10). » — Hæc ille.

Prædictom conclusionem et finalem ejus pmlmtionem ponit Augustinus. 40. *de Genesi ad litteram* (cap. 18), ubi, assignans differentiam inter conceptionem Christi et conceptionem beatæ Mariæ, sic dicit : *Quid,* inquit, *incoinquinatius illo utero Virginis, cujus caro, etiamsi de peccati propagatione venit, non tamen de peccati propagine concepit. ut ne ipsum corpus Christi ea lex severit in utero Marite, qux in membris posita corporis mortis, repugnat legi mentis? quam sancti patres conjugati refrenantes, non quidem nisi quousque licebat in concubitum* (z) *relaxarunt ; ner tamen* (C) *tantummodn quousque licebat, ejus impetum pertulerunt. Proinde corpus Christi, quamvis ex rame femimr assumptum est, qux de illa carnis prerati propagine conceptu fuerat, tamen quia mm sic in ea conceptum est, quomodo fuerat illa concepta, nec ipsa erat caro peccati, sed similitudo carnis peccati. Nec enim inde accepit reatum moriendi, qui* (γ) *apparet in motu čar nis mm voluntario, quamvis voluntate superundo, adversus quem spiritus concupiscit : sed accepit inde, mm quod contagioni praevaricationis. sed quod ěxsolvenda indebita morti, ct ostrndcndce promissu· resurrectioni sufficeret.* — Hæc Augustinus. In quibus verbis clare patet, eum expresse sensisse beatam Mariam in peccato originali fuisse conceptam, ct traxisse reatum mortis, quin |ier commixtionem sexuum ab Adam descenderat. Item, conclusionem hanc expresse ponit, super psalmum 34, exponens illud (v. 13), *Ego autem , cum mihi molesti essent, induebam me cilicio,* ubi sic dicit : *Dominus carnem assumpsit de massa ipsa qux mortem meruerat ex peccato. Etenim, ut celerius dicam, Maria ex Adam mortua propter precatum, Adam mortuus propter peccatum, et caro Domini ex Maria mortua propter delemht peccata,* — Hæc Augustinus in forma. Ex quibus

(a) aulefll. — enim Pr.

( ) roncuôiiuni. — *concubitu* Pr.
( ) *tamen. — Oni.* Pr,
(γ) ç mî. — *ǎu* Pr.

palet pnm<», quod (uraro Maria.» fuit massi. quæ mortem promeruit ex («ccato; secundo, <|uod Maria mortua «st propter pet catum : non actuale; ergo originale. — Has ďua auctoritates Augustini induxi 'pecialitrr ail refellendum frivolas solutiones quorumdam modernorum, excipientes lieatam Virginem a quibusdam auctoritatibus et sententiis generalibus Augustini, sicut ŧe illa quam ponit, de Fii/r mi *Petrum,* tap. 2, ubi sic dicit : *Quia sine libidine,* inquit, *mm est parentum concubitus, oh hoc ex enema carne nascentium mm potest sine precato conceptus.* El infra, capit. 26, dicit: *lene, et iiidlatmiis dubites. omnem hominem (pii per concubiinm ciri et mulieris concipitur, cum origimdi pccruto, impietati siduli-(mu, morti subjertum, el nb lme natura ŧra filium hum i.* liem, libro I. *dr Nuptiis et concupiscentia* (tap. 12), dicit quod ideo Christus non de corn ubitu nasci voluit, *ut hinc diam doceret, onmrm •pii de concubitu nascitur, carnem esse pecrati; quandoquidem sola qme non inde natu est, non fmt cum peccati.* — Hæc ille. — Et inultas tales regula.' fidei ponit Augustinus, quæ non poscunt expuni per exclusionem bealæ Mariæ; quia, ut ostensum est, Augustinus hoc expresse ponit de lieata Maria.

Hanc veritatem asseruit lieatus Ambrosius, qui (ut ircil.il Augustinus, 2. *de Gratia Christi et percuta originali,* cap. 41), *nuper Luram* (lih. 2), ait : *Solus enim per omnia ex mitis de femina sanctus Dominus Jesus, qui terretur contagia rnrraptehe immaculati partus ňovitati non senserit, et cxlrsti majestate depulerit.* Si autem ipse stilus, igitur nullus alius; et per consequens nec lwata Virgo, mater ejus. — Item, idem Ambrosius, sii]»cr Isuam,ul etiam ibidem recitat Augustinus, loquens de Christo *De Spiritu Sanctu,* inquit, *natus, abstinuit u peccatu. Omnis homo enim mendax; rt nemo sine peccatu,* nisi *unus Deus. Screatum est igitur, ut ex viro et muliere, id est, per illum corporum commixtionem, nemo videatur erre ěxpert delicti. Qui autem est expers delicti, expers rhum est hujus conceptionis,* — Hæc ille. — Ex prima autem parte hujus auctoritatis, cum ait, Nemo Mine *peccato nisi unus Deus,* manifeste infertur propositum. Et similiter ex secunda, cum constet quod beata Virgo non fuit expers conceptionis quær-t per commixtionem viri et mulieris. — item, expressius ad propositum, libro pruno super Lucam, exponens illud verbum (I, v 35), *Spiritus San-ǩ1u •oipcnvnirt in te,* etc , sic dicit : *Superveniens Spiritus Sanctus in Virginem, mentem ipsinxthomtii sorde vit iorum castificuviUZ).*— Hæc ille. — Ubi sciendum quod šorde viliorum iste, a ((ilibus in conceptione Salvatoris Virgo caslificata dicitur, non fuerunt aliqua peccata actualia, sed quædam ruliquiæ originalis peccati, secundum expositionem Doctorum sanctorum. Et consimiliter intelligenda sunt dicta Joannis Damasceni, 3. *Sententiarum suarum (de Fid. Orth.),* cap. 2, ubi sic dicit : *Post assensum igitur sunctx* (a) *Virginis, Spiritus Sanctus supervenit super ipsam, secundum sermonem quem dicit angelus* (6), *purgans ipsam.*

Eundem veritatem tenuit Leo Papa. Nam, in sermone quodam d·· Natali, qui incipit : *Exaltemus,* dicit quod in nulla alia matre fuit sine sorde peccati tonceplii, nisi in beata Virgine; et quod ipsa Virgo inde ab illo peccato purgationem traxit, unde concepit. Unde veriia sua sunt hæc : *Nutus est Christus cx Virgine, quam mm humanus coitus, sed Spiritus Sanctus firrundavit. Et eum in omnibus matribus non fiat sine sorde peccati conceptio, h;vc inde purgationem traxit unde concepit. Quo enim patrum seminis transfusio non pervenit, pecrati se illic origo non miscuit,* etc. Et post pauca : *Illudi est securi hostis astutia, qui nativitatem pueri in salutem humani generis procreati, mm aliter sibi quam omnium nascentium putavit obnoxiam,* etc. Et post : *Et dum vitiutte originis prxjudicium generale prosequitur, chirographum quo nitebatur excidit* (γ), *ab illo iniquitatis exigens pirnam, in quo nullum ceperit culpam.* — Hæc ille. — Item, idem, in alio sermone qui incipit, *Cum semper* (î) *nos,* hæc dicit : *hi totius humani generis strage communi, unum solum fuit (<) remedium sub divimv rationis occulto, quoti posset* (ζ) *subvenire prostratis : si aliquis fdmrum Adam originalis pr:eruricatinnis alienus atque innocens nasceretur, qui exteris et exemplo prodesset et merito. Sed quia hoc naturalis generatio non sinebat, ner poterat vitiaDv* (η) *radicis propago esse sine semine, de quo Scriptura dicit* (Job. 14, v. 4) : *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? mmue tu qui solus ‹'›? Dominus Deus fartus est filius David, et de promissi germinis fructu proles est orta sine ritio.*

Eundem veritatem asserit beatus Gregorius, II. lib. *Moraliiup* (cap. 28), exponens illud Job 14 (v. 41, *Nonne tu qui solus,* ubi sic dicit : *Heatus Jub incarnationem Redemptoris intuitus, solum vidit in mundo hominem de immundo semine non esse conceptum, qui sic in mundum venit ex Vir-*

(s *quod* — çuta Pr.

ji) Hac verlw non ŭnl Ainbrodl ; ŧ‹l leguntur in Glossa onifoana.

(i) *ťanci* — *temper* Pr.
(15) *aiujelm.* — *ťluyuihnu* Pr.
(γ) *excidit.* — *e.rcedit* Pr.
(6) *temper.* — *taper* Pr,
(t) fuit. — Om. Pr.
(ζ) *pottrt.* — *pottil* Pr
(η) rifiaUe. — ѵiUi Pr.

ginc, ni nihil haberet (le immunda conceptione. Neque enim ex viro et femina, sed ex Spiritu Sancto et .Maria Virgine processit. Solas ergo in carne sua erre mandas extitit. qui delectatione carni» tangi non poind, gain nec per carnalem delectationem hue venit. — Hæc ille.

Ejusdem sontentiæ fuerunt illi sancti Doctoral «pios nominat Augustinus, lib, 2 *Contra Julianum,* ubi (cap. 10), prope linem (a),]K»tquam mullas auctoritates diversorum induxerat, ad probandum omnes pneter Christum sub jieccati obligatione concipi, sic concludit : *Propter,* inquit, *ralhcdiraip fidem, sancti ac beati et in divinorum eloquiorum pertractatione clarissimi sacerdotes, Ircmens, Cyprianos, Delicius, Olympias, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Joannes, Basilios, quibus addo presbyterum, velis nolis. Hieronymum, ut eos omittam qui nondum dormierunt, adversus ros proferunt de omnium hominum percolo originali obnoxia successione sententiam i unde nemo eruitur, nisi quem sine lege pecrati repugnante legi mentis Virgo concepit.* — ILrt Augustinus. Ubi expresse jiatet istos undecim patres a peccato originali nullum eximere nisi Christum, mimo per eos omnem alium includi de factu, nec in hoc aliquam pnerogativam tribuunt Virgini gloriosa»; quod utique cum devotissimi fuerint, non omisissent, si non debuisset omitti.

Hanc conclusionem tenent et tenuerunt, Origenes, Isidorus, Bernardus, Anselmus, Hugo de Sanctu Victore, Magister Sententiarum. Rcmigius, Alcuinus. Cassiodorus, Cassianus, P. Ravennas, Gratianus, Alanus, Alexander Neckam, Innocentius Papa. Joannes Beleth, Mauritius episcopus Parisiensis, Allisiodoreitëis, Raymundus de Pcnnaforti, Alexander de Ales, Albertus, Petrus de Tarrntasia Papa, Petrus de Palude, Durandus, Hcrvmus. Joannes de Neapoli, Jacobus de Voragine, Nicolaus Travcth, Ægidius <ie Homa, Gregorius de Arimino. Bonavenlura, Robertus deTornaco. Nicolaus de Lyra, Adam Goddam, Hernicus de Gandavo, Godofiidus. Joannes de Polliaco, Ricardus de Media Villa, et multi alii, quorum dicta recitat fnder Giiillielmus de Gannato in tractatu (piem super hac materia edidit, et inlilulatur *de Vera innocentia Matris Dei.*

Rationes autem ex dictis sancti Thomæ possunt quatuor formari. — Prima talis est ; Quicumque est redemptus per Christum, habuit peccatum. Sed beata Maria fuit redempta |>er Christum. Igitur habuit peccatum : non autem actuale; igitur originale.— Secunda talisost : Nullius(6) humana» persona·conceptio æquatur in puritate, et immunitate, et elongatione a peccato, conceptioni Filii Dei. Sed Maria fuit humana persona. Ergo ejus conceptio non æquatur in puritate, aut elongatione a peccato, conceptioni Christi. Æqüaretur autem. nunquam habuisset peccatum originale. Igitur habuit. — Tertia talis <sl : Singulare privilegium Filii Dei non convenit alteri. Sed concipi in gratia et sanctitate, cingulare est (x) privilegium Filii Dei. Igitur nulli altericomlætit. — Quarta talis est Nulla peranna com opta per sexuum commixtionem, est expers percali originalis. Sed l>eata Mai ia fuit hujusmodi. Igitur imn fuit expers originalis peccali.

Et in lme primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUn OBJECTIONES

I. Argumenta Scoti et sequacium. — Quantum ad secundum articulum, arguitur mntni conclusionem. Et primo, contra conclusionem in se. Se undo, routra probationes ejus Cxmtra conclusionem in se, arguit Scotiis (dist. 3, q. i), et sui sequaces, multipliciter. Et

Primo sic. Perfectissimus mediator habet perfectissimum a» tum mediandi, respectu alicujus person® pro qua inediat \el meretur; ergo Christus habuit perfectissimum actum possibilem mediatori, respectu alicujus persona? respectu cujus erat mediator. Sed respivlu nullius habuit excellentiorem quam respectu Mariæ; ergo respectu illius habuit perfectissimum. Sed hoc non fuisset, nisi meruisset eam ṗea vari a |>e(<atooriginali. Igitur, etc Major proliatur tripliciter. Primo, per comparationem ad Deum cui reconciliat. Secundo, jwr comparationem a malo a (pio liberat. Tertio, per comparationem ad obligationem ƭiersona quam reconciliat.

Ad videndum *primam probationem* (fc), pono exemplum consonum exemplo (γ) Anselmi, secundo libro (o) *Cur Deas homo,* cap. IG. Aliquis offenden< regem demeretur in lanium ut cuilibet lilio ejus naturali rex offendatur, et offensus eum exheeredet. feta oflen>a statuitur non remittenda, nisi offeratur rogi ab aliquo innocente aliquod obsequium magis gratum quam peccatum fuerit offensivum. Aliquis offert ita gratum obsequium et reconciliat lilios, ut non exh.emlenlur. tamen cuilibet nato rex offenditur, licet |>ostea offensam remittat propter menta mediatm is. Si ille mediator |>osscl placare regem, ut (c) pneveniivt respectu alicujus filii, ne ei ivx offenderetur, lme magis (ζ) esset quam si (η) ivx offensam habitam contra talem remittat;

( ) *prope finem.* — m *fine* Pr.
( ) *Nullius.* — *Illius* Pr.

(*a*) *est* — Om. Pr.
\C) *prtilHitamcni.* — *perfectionem* Pr.
(γ) *cunsonum exempto.* — *et prnno* Pr.
(i) *secundo libro.* — Om. Pr.
(<j *ut.* — Om. Pr.
(ζ) magif. — enim *majus* Pr.
(r4) *si.* — *quod* Pr.

nec «>t impossibile cum illa offensa non sil ex culpa propria, sed contracta. Ex isto exemplo arguitur sic. Nullus perfectissimo placat aliquem pre offensa alterius contrahenda, nisi posset pnevenire ne offendatur illi ; nam si offensum jam placat ut remittat, non lærfeclissime placat. Sic in proposito. Deus non offenditur animæ propter motum interiorem in Deo, <ed tantum propter culpam interiorem in anima ipsa. Ergo non perfectissime placat Trinitatem pro offensa contrahenda a (iliis Adæ, si non praeveniat ut alicui Trinitas non offendatur, et per consequens anima nlicujus filii Adæ non habeat culpam.

Secundo arguitur sic. Perfectissimus mediator meretur amotionem omnis pœnæ ab eo quem reconciliat. Sed culpa originalis est major pœna quam carentia divinæ visionis;quia peccatum est maxima pœna naturæ intellectualis. Ergo Christus, si perfectissime reconciliavit istam pœnaiu, meruit ab aliquo auferri. — Confirmatur. Quia, ai filio Adæ esset maxima pœna regem contra cum offendi (a), nullus eum |>erfectis$inie reconciliaret, nisi auferret abeo non tantum (6) exhæredalionem, sed etiam rsse inimicum regis.

Tertio. Quia Christus immediatius videtur fuisse reparator ab originali quam ab actuali ; unde et necessitas incarnationis Christi communiter assignatur ex peccato originali. Sed communiter supponitur, quod ipse fuerit ita perfectissimus mediator respectu alicujus personæ, puta Maria quod eam præservavit ab omni peccato actuali. Igitur similiter ab omni peccato originali.

Quarto. Quia persona reconciliata non summe obligatur reconciliatori (γ), nisi ab eo habeat summum bonum quod potest per mediatorem haberi. Sed ista innocentia, scilicet praeservari a culpa contracta vel contrahenda, |>otest per mediatorem haberi. Ergo nulla persona summe tenebitur Christo ut mediatori, si nullam praoervavit a peccato originali. Et si dicatur quod æqualiter tenetur persona, cui remittitur peccatum, sicut persona quæ praeservatur a peccato, propter illud Luca·, 7 (v. 47), *Cui autem plus dimittitur plus ddujit*, quære ibi re-ponsionem Augustini dicentis quod omnia non commissa sunt dimissa, ac si essent commissa, immo excellentius lieneficium est praeservare a malo quam permittere cadere in malum et ab eo jjostea liberare. Videtur etiam quod Christus mullis meruit gratiam et gloriam, et pro eis sunt debitores Christo ut mediatori. Quare nulla anima (δ) erit ei debitrix pro innocentia? Et «piare, cum omnes Angeli lieati sint innocentes in patria, non est verisimile quod sola anima Christi sit innocens, et nulla alia anima rationalis. — Hæc Scotus in forma.

II. Argumenta Aureoli. — Arguit etiam Aureolus (dist. 3, q. 1, art. 3 et 4).

Primo. Quia quidquid fuit possibile et condocens, fuit collatum beata Virgini. Sed possibile fuit Virginem praeservari a peccato originali divina virtute : quia potentior est Deus in praeservando quam raro in inficiendo; et ideo Deus potuit pnevenire infectionem carnis. Hoc etiam fuit condocens; quia decuit quod Mater Dei esset mundissima : eum enim esset mater gratiæ, decuit quod nunquam aliqua dispositione contraria ad gratiam inficeretur; et iterum Augustinus probat quod corpus ejus non est incinendum, quia non decuit. Ita in preposito non decuit quod pollueretur peccato originali ; et credo quod beata Virgo plus optabat non pollui peccato originali quam corpus suum non incinerari, et de hoc magis gaudet.

Secundo arguit sic : Quia secundum sanctos nunquam peccavit venialiter, quia non decuit quod)>olIueretur aliquo peccato actuali veniali ; et certe major macula est peccatum originale. — Et hoc patet in exemplo sensibili : quia, si corporale aptum ad recipiendum corpus Christi, cadat in lutum fœtidurn et corruptum, quamvis optime lavetur et mundetur, nunquam tamen esset aptum ad recipiendum corpus Christi, immo esset magis abominabile quam ante. — Item, major gratia fit illi qui non permittitur cadere in lutum, quam illi qui permittitur cadere, sed statim sublevatur. — Hæc Aureolus.

III. Argumenta aliorum. - Arguunt alii (apud Joannemde Neapoli, *Quodlibcto* 1, q. 11.)

Primo. Quia pœnæ utiles fuerunt relinqpendæ beatæ Virgini; non autem inutiles pœnæ. Sed culpa originalis non fuisset utilis beatæ Mariæ; pœnæ autem temporales fuerunt ei utiles : quia in eis meruit gratiam. Igitur, etc.

Secundo. Quia beatus Bernardus uni monacho desideranti cum videre, postmortem, apparuit totus lucidus præterquam in pectore, ubi habuit imam maculam, quam dixit se haliere propter illud quod dixerat de læata Virgine, quod fuit concepta in originali peccato.

Tertio. Quia, sicut Christus fuit perfectissimus mediator, ita beata Virgo fuit convenientissima mediatrix. Sed hoc non fuisset, si ipsa aliquam culpam incurrisset; «pria convenientius potest aliquis placari per illum qui nunquam offendit, «piam per eum qui |>osl offensam reconciliationem obtinnit. Igitur, etc.

Quarto arguitur. Quia Augustinus, in lib. *dr Natura et Gratia,* circa medium (cap. 30), «licii

a nyem contra eum *offendi,* — tcirn *regem eue offertsum contra eum* Pr.
(Q /arUuTii. — Otn. Pr.
(γ) *reconciliaturi* — *reconciliari* Pr.
U) *nulla amnia,* — *natura humana* Pr.

(a) Hinni. — Om. Pr.

quod, cum *ðeprecati agitur, nullam de bcata Virgine volo haberi* (a) quæhtionrm. Ubi videtur innuere quod ipsa nulli peccato fuit subjecta.

Quinto hoc idem prolmtur per Aribelmum, qui de hoc fecit librum specialem.

Sexto. Quia Hicardus de Sancio Victore hoc dicit in quodam sermone de conceptione.

Septimo. Quia Ec clesia de nullo facit festmn nisi de sancto. Sed mulla' ecclesiæ faciunt festum de conceptione beatæ Mariæ. Igitur ifwa fuit concepta sancta.

Octavo. Quia Anselmus dicit in quadam epistola ml episcopos Angliæ : *Nmi credo verum C"C amatorem Virginis qui respuit celebrare festum conceptionis.*

Nono. Quia potissima ratio, quam habet sanctus Thomas pro sua conclusione, est illa quæ procedit do universali redemptione lacta per Christum, et infert quod si beata Maria non habuit originale, non latest dici redempta. Hæc autem ratio non valet; quia dicit Durandus (dist. 3, q. 1), quod, si lieata Virgo nullum peccatum contraxisset, tamen vere potuisset dici redempta a Deo. pro eo quod in sua radice, ex natura suæ conceptionis, obligata erat ad incurrendum peccatum, nisi luisset a Deo præservata. Licet enim impedire ne aliquis obligetur, non sil redimere, quando ille nunquam fuit obligatus in se nec in sua radice; tamen quando aliquis fuit obligatus in sua radice et impeditur ne obligetur, ille veraciter redimitur : « ut si aliquis impetret quod proles nascitura ex parentibus servis non incurrat servitutem, talis vere diceretur redemisse prolem a servitute. Cum igitur beata Virgo esset servituti peccati originalis obnoxia in sua radice, scilicet in parentibus, si fuit impeditum virtute divina, ne in se servitutem hanc incurreret, ut esset convenienlior mater Salvatoris, vere potest dici quod indiguit beneficio redemptionis, et tanto magis et familiarius fuit redempta, quanto redemptio fuit in ipsa celerius inchoata, d

Dedliiio. Quia auctoritates sanctorum ţnducta non sufficienter probant conclusionem; quia ad omnes illas et consimiles potest tripliciter res|>onderi. — Primo, quod, quamvis lieata Maria de facto non contraxerit |χχ·catum originale, tamen ex debito seu de jure uontraxisset, nisi ab eo pneservnta fuisset; ideo dicunt mulli dot lores quod omnes auctoritates in quibus dicitur quod omnes naturaliter geniti ab Adam, contrahunt peccatum originale, inlelhgeiidæ sunt de jure seu de debito, non autem de facto : quia quilibet filius naturali' Adæ est debitor justithe originalis, et ex demerito Adæ caret ea, et sic contrahit peccatum originale; sed beata Virgo de facto nunquam contraxit. — Secundo, potest dici, et dicunt mulli, quod laies auctoritates sunt ex|Hincnd;e, quod samli in talibus locpnmtlir secundum communiorem » cursum. Dicunt enim quod fate est modus sanctorum et philosophorum, quod (piando loquuntur dc aliqua materia in rominuni, tractant communiter ; sed «piando loquuntur in -|>cciali, tunc veritatem determinant. Et dicunt ţm sic (6) sentiunt et senserunt sancti in propcrito : «plia, loquendo de filiis Adæ in communi, dixerunt quod omnes contrahunt peccatum originak. 'cilicet secundum «ommunem cursum; sed loquendo in singulari de l>eata Virgine, dixerunt oppositum, ut patet per ăuctoritate Augustini allegatas in *dr Natura ct Gratia,* et Anselmi in *dr Cmircplmm· H. Marite Virginis* (γ).— Tertio, potest dici quod ubicumque |mtiitur sola anima Chrfati, vel tantum anima Christi, in pratlidi- auctoritatibus, intelligible anima ĭirata Virginis; quia (8) simul quantum ad peccatum concurrunt Christus et beata Virgo, sicut dicit Augustinus in libro *dr Natura »t Gratia.*

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

I Ad argumenta Scoti et sequacium. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Ideo

Ad primum respondit Gregorius de Arimino. 'Uper secundum *Sententiarum,* dist. 30 et trib. scq. (q. 2, ari. I), quod ǫ antecedens principale ibidem assumptum, non habet majorem evidentiam quam si diceretur quod perfectissimus mediator habet ivspectu cujuslibet personæ pro qua mediat, perfectissimum actum mediandi, ut clarum est. Et sic, secundum illum modum arguendi, probaretur quod etiam omnes alios Christus pneservavit et pneseivata peccato originali; quod non est dicendum.

« Pnrterea. Juxta *secundam probationem,* deduceretur qnod beata Virgo fuit pnxservata ab omni pœna lenqwrali ooqx>ris et animæ. et ab ipea etiam corporali morte; quod utique falsum est. Et quoti ita pinset deduci, viarum est.

»¡ Item. Sccuudum *tertiam probationem,* probaretur quod pluresalios pneservavit a culpa originali; quod tamen non dicitur ab aliquo doctore. Patet deductio. Nam Christus, ut ait. fuit immediatius reparator (<). respectu originalis quam respectu actuali' peccnti, et pei consequens quam mortalis

(a) *haberi.* — *habere* Pr.

(a) *iVimninuoreiH.* — *ronnnunioneni* Pr.
(S) iic. — Om. Pr.
(γ) *de Conceptione li.)tarij· Virginis.* — *de conceptu virginali* Pr.
(Î) *quia.* — Om. Pr.
(‹) *tam.* — Ad Pr.

actualis. Sed communiter creditur quod plures alios praservavit ab omni actuali mortali, ut Jannnem Baptistam et Jorcmiam, qui fuerunt in ntrn» >an· ctificatt· Ergo et ab originali.

« Amplius. Secundum *qimrtam probationem.* primo proluretur quod Iwata Virgo in primo instanti mi,i· conceptionis fuit læata, quoniam tale Ikıŋıiıı (minii habere |w?r Christum mediatorem, et similiter quod fuerit in corjmre glorificato; quæ omnia falsa sunt. Secundo, qiiiorendum est quomodo accipiat summo teneri vel obligari mediatori. Aut enim rir ut dicatur tantummodo essu summe obligatus, quem non est possibile ŧse magis obligatum ; et sic constat tieatom Virginem non fui»e summe obligatam Christo, etiam dato quod fuerit pnrservnla a penal·· originali, nam |K»luisset Christus lune ei contulisse keatitudinom quam nunc halwt, et multo etiam majorein, et simili gloriam |wrfectom coi|Muis, propior quieampliusohligala fuisset, ŧccipiendoM pr· obligationemS4'cumhimprop<»rlinnem ad beneficia recepto, ut accipit argumentum. Vel capit summe obligari mediatori, ut ille dicatur summe obligatus ei, quia nulli alteri est tantum obligatus vel esse ptdosl, aut quia per omne quod habet est ei obligatus; et sic quilibet alius plie1er \ irginem est summe obligatus, et tamen non quilibet alius Init præseriatns ab originali pwrato. Ex quo |»atel quod illa ratio non valet. Quinimmo prelmt oppositum illius quod intendit. Nam mediatio placativa, (pialis fuit mediatio Christi reconciliantis nos Beo, sicut etiam sumit arguens, utique supponit offensam. Et ideo, si medinvit inter Virginem et Boum, sequitiu quod Virgo Deum offendit |ier peccatum; et si non per actuale, igitur per originale. Unde econtra si ipsa nullum peccatum habuit, nullo reconciliante mediatore indiguit.

Ad rationem vero in se, respondetur quod actum mediandi i–m» jierfecli&iimiiin possibilem, |M)te>t ex duplici sensu dici. Unu< est quod nullus potuit ease convenientior eo aut decenlîbr; et sic antecedens conceditur et dico quod non solum respectu alicujus persorne, sed etiam rcsjwclu cujiislibcl pro qua Christus medinvit, habuit perfectissimum artum mediandi. Nec tunc valet ulterior deductio; nam ille actus mediandi quem arguens accipit, si fuisset, non fuisset décentior aut rationabilior eo qui fuit de tocto. Alitis sensus usi (a)qmxl per nullum alium modum mediandi |>ersona reconciliato potuit fieri Beo gratior, aut a culpa immunior et a perna socurinr, et tunc dico quod (€), sicut respectu aliorum non habuit Christus mediator perfet tisMmus actum perfectissimum Inediandi, sic nec respectu Iwate Virginis; et ideo negatur antecedens in isto sensu. — Ad aliam probationem, cum assumitur quod perfectissimus mediator meretur amotionem omnis poma·, patet esso falsum in proposito; uaui beato Virgo in vito ista multas habuit pœntis.

»(Ad *tertium,* cujus vicius est »n hac consequentia, Christus præservavit Virginem ah omni |MHCato actuali, igitur et ah originali, quamvis simpliciter accepta ista consequentia negari posset, nam puents liaptizatos in puerilia decedentes pnestTvavil DeUS a quolibet actuali, non tamen ab originali, si tamen accipiatur determinate pro his •pii usu discietionis et liberi arbitrii politi sunt, concedenda videtur, secundum Augustinum, libro 5. *Contra Julianum,* cap. 15; ubi Juliano dicenti, *uotamlum esse. c.i verbi# beati Petri dicenti# dc Christo* 1. Beti. 2, v. 22), « *Qui peccatum non ferit, 9 quod (a) juilu aril Apostolus hoc sufficere tui mjtendemlum in Christo nullum fuisse pei ratum, quia qui peccatum utm fecit, habere mut potuit.* respond it Augustinus : *Ouinhin ceri>timum ot. Prnfectn enim et pecralum majoc leci/mcl,* si *puer habili: nam proptereu nullus lttnno est pexter Christum, qui pecralum nnn fecerit grandioris xlatis accessu; quia nullus rst hominum, prsrter ipsum, qui precatum mm habuerit infantilis totalis exortu.* Ex his juitrl ipusl Augustinus de Christo infert <pmd, si habuisset originale, «'liam fecisset actuale, et econtra vult Mipii : Non fecit actuale, ergo non habuit originale. Et ideo, ut videtur secundum pnedicla, cum ex si^unda parie auctoritatis et dictis (C) sanctorum, lieata Virgo habuerit originale peccatum, consequenter concedendum esse videretur quod habuerit etiam aliquod peccatum actuale, licet non inoitale; et sic esset illud antecedens negandum, Hæc tamen sine assertione et injuria (γ) reverentiæ sua· dixerim dubitative· d — I Lee Gregorius de vcrljo ad verbum.

Qu.o omnia videntur liene dicto, prêter ultimum, qiiQtl repugnat dictis sancti Thoma Unde, in 3 p., q. 27, ari. 4, sic dicit : < Illos (pios Beus ad aliipiid eligit, ita appropriai et disponit, ut ad id ad quod eliguntur, inveniantur idonei, secundum illud 2. *Corinth..* 3 (v. 6) : *liltmeos nos fecit ministros Novi Testamenti.* Beata Virgo autem (o) fuit electa divinitus, ut e>sel mater Dei. Et ideo non est dubitandum quod Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reildidit, secundum quod Angelus ad eam dixit (Luc. I, v. 30 et 31) : *Invenifti gratiam apud Deum: ever concipies,* etc. Non autem fuisset idonea mater Bei, si jwcciisset aliquando. Tum quia honor parentum redundat in prolem, secundum ilhid *Prorerhiorum* 17 (v. 6), *Gloria filiorum patres eorum;* unde, per oppositum, ignominia Matris in Filitini redundassel. Tum etiam quia sin-

U) r>(— Oin. Pr
(4 — çuia Pr.

ta) *quod.* — *quia* Pr.
(ŷ) *dicta.* — *dicta* Pr.
(γ) *injuria.* — *invidia* Pr.
autem. — igitur. Pr.

gulaii modo Dei Filius, qui est l)t»i sapientia, ni ăp habitavit, non solum in anima, ĕd in utero; dicitur auleiri, *Sapientue* (| v, 4) /n *mahenlam aniniaai* non *intrabit sapiralia , tire habitabit in corpore subdito peccatis.* Et jdeo simpliciter fatendum est quod bcata Virgo nullum peccatum actuale commisit, nec moi tale, nec veniale; ul sic impleretur quod dicitur, Oznhc. 4 (v. 7) : *Tota pulchra rsf amica mea, et macula non est hi te* n Hæc ille. — Et ideo dicitur aliter, secundum primam viam quam tangit ipse Gregorius, quod illa consequentia non valet, Christus præscrvnvit Virginem ab omni actuali, igitur et ab originali. Et ad dictum Augustini, 5 lih. *Contra Julianum,* dicitur quod, si Augustinus intendat loqui de qualiliet persona humana naturaliter genita cl alia a Christo, tunc hoc quod dicit *facere peccatum,* debet accipi large, pro eo quod est habere in se effectum peccati originalis, et inclinationem habitualem vel actualem, et causam proximam peccati actualis, scilicet fomitem. Et ad hunc sensum conceditur quod lieata Virgo fecit peccatum ; nam ipsa habuit fomitem peccati in se, quousque concepit Dei Filium, et non ultra. De hoc beatus Thomas, 3 p., q. 27, art. 3, sic dicit u Quidam dixerunt quod in prima sanctificatione Virginis, qua sanctificato fuit in utero, totaliter fuit ei fumes subtractus. Quidam vero dicunt quod remansit fomes, quantum ad hoc quod facit difficultatem ad bonum; sublatus tamen fuit, quantum ad hoc quod facit pronitatem ad malum. Alii vero dicunt quod sublatus fuit fomes, inquantum pertinet ad corruptionem personæ, prout impellit ad malum et facit difficultatem ad bonum; remansit tamen, inquantum pertinet ad corruptionem nature, prout scilicet est causa traducendi peccatum originale in prolem. Alii vero dicunt quod in prima sanctificatione remansit fomes per essentiam, sed ligatus fuit; in ipsa autem conceptione Filii Dei, fuit totaliter sublatus. Ad horum autem intellectum, oportet considerare quod fomes nil aliud est quam inordinata concupiscentia sensibilis appetitus; habitualia tamen, quin actualis concupiscentia est motus peccati. Dicitur autem concupiscentia sensualitatis esse inordinata, inquantum repugnat rationi ; quod quidem fit, inquantum inclinat ad malum, vel difficultatem facit ad bonum. Et ideo ad ipsam rationem fomitis pertinet quod inclinet a<l malum, vel difficultatem faciat in bono. Undo ponere quod remanserit fomes in lxjata Virgine, non inclinans ad malum, est ponere duo opposita esso simul. Et etiam videtur contradictionem implicare, quod remanserit fomes inquantum perlinet ad corruptionem ȟatura non autem inquantum perlinet ad corruptionem person®. Nam, secundum Augustinum, in libro Jr *JVuptiis et concupiscentia,* libido est qu® peccatum originale transmittit in prolem; libido autem importat inordinatam concupiscentiam, quæ non totaliter suliditur ratium , et ideo, ĭ fumes totaliter «obtraheretur inquantum pertinet ad corruptionem per->un.e, non |x»<el remanere inquantum pertinet ad corruptionem nalune. Restat igitur ut dicamu> quod vel totaliter fomes fuerit ab ea mi hiatus per primam sanctificationi rn, vel fuerit ligatus. Posset tamen intelligi quod fomes totaliter fuerit sublatus, hoc modo quod prastitum fuerit lieatæ Virgini ex abundantia grati® descendentis in ipsam, ul talis esset dispositio virium animæ ad ipsam, quod inferiores vires numquarn moverentur sine arbitno rationis, sicut dictum esi (3 p., q 15, art. 2) fuisse in Christo, quem constat peccati fomilem non habuisse, et <icut fuit in Adam ante peccatum originale per originalem justitiam ; ita quod quantum ad hoc gratia sanctificationis in Virgine habuit vim onginalis justitiae. Et quamvis hæc positio ad dignitatem Virginis matris pertinere videatur, tamen in aliquo derogat dignitati Christi, absque cujus virtute nullus a prima damnatione liberatus est. Et («) quamvis |s»r fidem Christi aliqui ante incarnationem Christi fuerint secundum spiritum ab illa damnatione liberati, tamen quod secundum carnem aliquis ab illa damnatione liberatus fuerit, non videtur fieri debuisse, nisi post incarnationem ejus, in qua primo debuit immunitas damnationis apparere. Et ideo, sicut ante immortalitatem carnis Christi resurgentis, nullus adeptus fuit carnis immortalitatem; ita etiam videtur inconveniens dicere quod ante carnem Christi in qua nullum fuit peccatum, caro Virginis matris ejus, vel (6) cujuscumque alterius, fuerit alisque fomite, qui dicitur lex camis, sive membrorum. Et ideo videtur melius dicendum quod per sanctificationem in utero non fuerit sublatus Virgini fomes secundum essentiam, sed remansit ligatus : non quidem per actum rationis su®, sicut in viris sanctis, quia non Malim habuit usum liberi arbitrii adhuc in ventre matris exsistens, hoc enim fuit speciale privilegium Christi; sed per gratiam abundantem quam in sanctificatione (γ) acceperat, et etiam perfectius per divinam Providentiam sensualitatem ejus ab omni inordinato motu prohibentem. Postmodum vero in ipsi conceptione corjioris Christi, in qua primo debuit refulgere peccati immunitas, credendum est quod ex prole redundaverit in matrem totalis subtractio fomiti Et hoc significatur, *Ezeeh.* 43 (v. 2). ubi dicitur *Ecce gloria Domini Israel ingrediebatur per viam orientalem* , id est, per'beatain Virginem; *et terra,* id est, raro Maria *splendebat a majestate ejus,* scilicet Christi. * — Hæc ille.

Ex quibus patet quod in (cata Virgine adulta remansit aliqua habitualis inclinatio ad malum; et talem

i) *Et* — Oin. Pr.
(C) *te!* - Oui Pr
(γ) *ftinch/itOtiom·* — *semine* Pr.

inclinationem hnbero, vocat AugiHimi>/bc<w per·catum. Nocc iste modus loquendi novus, cum in mullis loci- Scriptura effectus peccati dicatur peccatum, sicut prolixe declarat Augustinus super illo veri» Psalmi 31 (v. 13), *Ego autem, eum mihi molesti rssant, elc.* Potest etiam «lici quod illa auctoritas Augustini, libro quinto *Contra Julianum,* est intdligenda secundum communem legem, ubi ixccatum actuale per gratiam non impeditur; sed beata Viigo fuit super hoc pnvilegiata, de cujus privilegio constat ex dictis sanctorum, et potissime Augu-tmi, ut post dicetur. Aliae vero solutiones Gregorii ad objecta de perfecto mediatore bontn sunt, et concordes dictis sancti Tliomæ, utputa quod non ebt de ratione perfectissimi mediatoris pravenirc omnem offensam illius pro quo mediat, imino hoc est contra rationem mediatoris. Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* di-t. 19, q. I, ari. 5', <p 2, dicit qiicwl « ideo dicitur aliquis mediator, quia aclirm medii exercet in conjungendo disjunctos ». Et Miniliter (ibid.), q1· 3, dicit quod « officium mediatons <>t reconciliaro discordes ». Ille ergo qui nunquam habuit cum Deo discordiam, nullo modo indiguit mediatore, nec habuit mediatorem inter se et Deum.

Hem, Joannes de Neapoli, primo suo *Qimdlibeto,* q. 11, ponit similo solutiones eis quas dat Gregorius. Unde

Ad primam probationem Scoti, dicit quod major illius est falsa, qua dicit. Nullus summe placat aliquem pro offensa, nisi praveniat omnem offensam, etc. < Nam, ut dicit, ille summe placat aliquem, qui summam gratiam offensi impetrat offendenti, qui quandoque de factu fuit offendens; irnino, si nunquam offenderit (e), non proprio posset dici uffeiiMis placari per mediatorem quemcumque. I nde, cum mediatoris sit unire per amorem et gratiam offendentem offenso a quo distat per offensam, pu foetior est hominis mediatio ad Deum, qua unitur per gratiam ille qui quandoque offendit, quam illa (G) qua unitur ille qui nunquam offendit. Et Sic dicendum est in proposito, quod Christus perfectissime inediavit (γ) inter Virginem beatam et Deum, ei, |K»st offensam culpæ originalis, majorem gratiam conferendo qimm alicui pune crealurah Et praterea, si non esset ita, sequeretur quod nullus homo contraheret jieccatum originale; quia perfectissimus mediator debet habere perfectissimum actum mediandi, non solum respectu unius ƀersona pro qua mediat, sed respectu omnium : quia perfection est perfecte mediare resjMi tu omnium quam n-ipcctu aliquorum vel unius tantum. Unde ratio nihil penitus concludit. Ideo dicendum quod Christus fuit perfectissimus mediator, quia fuit Deus et homo; non autem quantum ad hoc quod omnibus pro quibus mediat impetret maximam gratiam quam Deus posset conferre de potentia absoluta, et multo minus quantum ad hoc quod omnibus, aut aliquibus, vel in uno tantum, praveniat ne Deus offendatur jMT culpam originalem vel actualem, » — Hæc ille.

Ad secundam probationem, dicit quod α sufficit, ad hoc quod Christus possit dici perfectissimus mediator, quod, quantum est ex se, omnibus divinam gratiam mereatur, non autem omnis pœnæ carenliam pro semper, aut culpæ originalis ». — Et similiter, ad confirmationem, dicit quod α summe perfecte reconciliaret regern offensum alicui, qui omnibus ejus filiis gratiam regis mereretur,et ħa ilitatem paternam, dato quod omnes quandoque essent inimici ejus ».

Ad tertiam probationem, dicit quod *a* non est simile de peccato originali, quo omnes peccamus in Adam, et est peccatum natura, et de peccato actuali, quod homo incurrit ex personali deonlinatione : quia peccatum originale contrahitur per carnalem propagationem seu commixtionem maris et fœminæ, quo modo beata Virgo propagata fuit; sed peccatum actuale incurritur per pei'sonalem deordinationem,a qua fuit beata Virgo immunis. Christus autem fuit reparator et reconciliator natura ab utroque peccato; quia meruit gratiam omnibus, per quam ûtriïmque amovetur. Nec proprie posset dici reparator vel reconciliator, respectu alicujus qui nunquam fuisset peccato subjectus. Unde ratio magis concludit oppositum quam propositum; quia, ex hoc <|U(n1 Christus immediatius fuit reparator et reconciliator nature a peccato originali quam actuali, sequitur quod omnes contrahunt originale, non autem omnes incurrunt actuale; et praservare a culpa non est proprie reparare vel reconciliare ». – Il-.ee ille. — Et confonniter sancto Thoma?, 3 p., q. I, ari 4, ubi sic dicit : «i Ceiluin est Christum venisse in hunc mundum, non solum ad delendum illud peccatum quod traductum est originaliter in posteros, sed etiam ad (x) deletionem omnium peccatorum quæ postmodern superaddita sunt : non quod omnia deleantur, quod est propter defectum hominum, qui Christo non inherent, secundum illud Joan. 3 (v. 19), *Venit lux in mundum, ct ħagi dil< .ierunt homines tenebras quant lucem ;* sed quia ipse exhibuit quod sufficiens fuit ad omnium deletionem. Unde, /ioman.5(v. 15 et 16), dicitur : *Nun sicut delictum, sic et donum; nam judicium ex uno in condemnationem , gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Tanto autem principalius ad alicujus peccati deletionem Christus venit, quanto illud peccatum majus est.

›) *off[tndrnt. — offtnttertt* Pr.
p, ilAt — *ilhur* Pr.
|y) ijirdiartf — rmviiit Pr.

(x) *ad.* — Oin. Pr.

Dicitur autem aliquid majus dupliciter. Uno modo, intensive, sicut est major albedo quæ est intonsior; el per hunc modum majus est peccatum actuale quam originale, quia plus habet de ratione voluntarii. Alio modo aliquid dicitur majus extensive, sicut dicitur major albedo qua· est in majori superficie; et hoc modo peccatum originale, per quod totum genus humanum inficitur, est majus quolibet peccato actuali, quod est proprium singularis persona· Et quantum ad hoc Christus principalius venit ad tollendum peccatum originale, inquantum bonum gentis *est divinius quam bonum unius,* ut dicitur, L *Ethicorum* (cap. 2). d Hæc ille. — Ex quibus palet quod hoc quod Christus venit principalius ad delendum peccatum originale quam actuale, non arguit quod aliquem pneservaverit ab originali, sed potius quod peccatum originale totum genus ℏuma num infecit, ut bene dicit Joannes de Neapoli.

Ad quartam probationem, dicit Joannes, quod, e quamvis quilibet reconciliatus per Christum, secundum se acceptus, Christo summe obligetur, tamen comparando unum ad alium, plus ei obligatur qui majorem gratiam ab ipso recipit, sive quando<[ue fuerit subjectus culpæ, sive non. Et pneterea: Quamvis cæteris paribus innocentia sil majus bonum quam culpæ amotio, tamen æquale donum graliæ plus est, comparatum ei qui propter culpam meruit pœnam, quam innocenti qui non mennt, sicut centum marchæ majus donum sunt si dentur pauperi (piam si dentur regi. ᵬ — Hæc Joannes; cl conformiler dictis sancti Thomæ, 2· 2 q. 106, ari. 2, ubi quæril, Utrum magis teneatur ad gratia· rum actiones innocens quam pœnitens : ubi determinat quod simpliciter loquendo plus tenetur pœnitens. Unde sic dicit : « Actio gratiarum in accipiente respicit gratiam dantis; ideo ibi major requiritur gratiarum actio ex parte recipientis, ubi est major gratia ex parte dantis. Gratia autem est, quæ gratis datur. Unde dupliciter potest esse major gratia ex parte dantis. Uno modo, ex quantitate dati; et hoc modo innocens tenetur ad majores gratiarum actiones, quia majus donum ei datur a Deo, et magis continuatum, caleris paribus, absolute loquendo. Alio modo, potest dici major gratia, quia magis datur gratis; et secundum hoc, magis tenetur ad gratiarum actiones pœnitens quam innocens, quia gratis magis datur illud quod ei datur a Deo : cum emm esset dignus pœna, dalur ei gratia. Et sic, licet illud donum quod datur innocenti, abxdul·· consideratum, sit rnnjus; tamen donum quod datur pœnitenti, est majus in comparatione ad ipsum : sicut etiam parvum donum pauperi datum, est ei majus quam diviti magnum. Et quia actus circa singularia sunt, in his qua· agenda sunt, magis consideratur quod est hic vel nunc tale, quam quod est simpliciter tale; sicut Philosophus dicit, 3. *Ethicorum* (cap. I), de voluntario et involuntario. » — Hæc ille. — Cum autem arguens ulterius facit compnrationem de angelis ad homines; — dicitur quod illa similitudo non valet. Ideo enim non omnes angeli ceciderunt uno eorum cadente, quia non omnes angeli erant in uno, a quo propagati contrahant peccatum, sicut fuit in hominibus. — Quod autem dicit, quod non <ola anima Christi sil innocens; — dicitur quod irnmo;et oppositum est contra sacram Scripturam, et dicta Sanctorum; nam Glossa, super illud Psalmi 21 (v. 21), *Erue a framea Deus animam meam, ct de manu canis unifront meam,* sic dicit : *Unica est anima Christi, quxsola est a peccato immunis.* Item, super illud P<dmi 87 (v. G), *Inter mortuos liber,* dicit Glossa : *Inter peccatores solus sine peccato, qui potest animam ponere et sumere.* Item, Augustinus, sermone 4 *Super Joannem* , exponens illud (cap. 1, v. 29), *Erce Agnus Dei,* sic inquit: *Intendite contra quos superbos digitum intendebat Joannes, Nondum erant nati hxrctici, ct jam demonstrabantur; contra illos clamabat tunc a pavio, contra quos clamat modo ex Evangelio. Venit Jesus; et quid dicit ille ? ◁ Erce Agnus Dei. s Si agnus innocens, et Joannes agnus. /*In *non ct ipse innocens? Sed quis innocent ? aut quantum innocens? Omnes ex illa traduce veniunt, ct ex ipsa propagine, de qua cantat gemens David* (Psalm. 50, v. 7) : < *Ego in iniquitate conceptus sum, ct in peccatis mater mea in utero me aluit,* > *Solus ergo ille Agnus, qui non sir venit. Non enim in iniquitate conceptus est, quia non de mortalitate conceptus est. Nec cum mater ejus in peccatis in utero aluit, quem virgo concepit, virgo prpcril ; quia fide concepit ,ct fidet suscepit. Ergo erce Agnus Dei, Non habet iste traducem de Adam; carnem tantum sumpsit de Adam , pereatum non assumpsit. Qui non assumpsit de massa nostra peccatum , ipse est qui tollit nostrum peccatum.* — Hæc Augustinus. — Hem, idem in *de Perfectione justitue* (cap. 21), ultima columna, concludit ita dicens : *Quisquis fuisse vel esse in hac vita aliquem hominem, vel aliquos homines putat, excepto uno Mediatore Det et hominum, quibus non necessaria fuerit remissio peccatorum , contrarius est dirin.T Scriptura·, ubi Apostolus dicit (Roman.* 5, v. 12) : α Per *unum hominem peccatum intravit iu mundum, cl per peccatum mors, et ita in omnes pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* * — Hæc Augustinus.

Cerium ⅋l autem quod remissio [æccali, in eo rui remittitur, præsupponit peccatum fuisse de facto. Igitur sola anima Christi fuit sine omni peccato, et simpliciter innocens. — Et ista sufficiant ad argumenta Scoti, in quibus multi se fundant.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum

») /nti» — *vinjo* Pr

quod est Aureoli, respondet Joannes dr Neapoli (*Quodliheto* I. q. II), dicens quod 0 Filius Dei debuit honorare Matrem, non quantum potuit de potentia aUoluta, sed de potentia ordinata soliim, et quantum decuit. Non decuit autem ut conceptio naturalis cujuscnmque hominis, etiam Matris Virginis, a-quaretur. quantum ad immunitatem a culpa originali, conceptioni supernatural! Christi, ut patri per auctoritatem Anxdmi, *do Cmncptu virginali*, cap. 16, ubi sic dicit ; *Illi qui per propagationem naturalem elatam Adn' sunt geniti, nequaquam possunt aut debent Christi conceptionis assimilari miraculo, ut ab originalis peccati vinculo absoluti posant ostendi* b. — Hæc ille. Et hæc solutio potest haberi ex dictis sancti Thoinæ, 3. *Sentent.,* dist. 3, q. I. art. I, qh 2, in solutione tertii, ubi sic dicit : • Ibrc puritas soli homini Deo deliehatur, ut ipse, quasi universalis Redemptor humani generis, nulla læccali servitute teneretur, cui cûinpelrliat omnes a peccato redimere; unde non hanc puritatem, sed maximam sub hac, Virgo mater ejus habere debuit, d

Hæc ille. — Ex quibus apparet quod non decuit quod beata Virgo esset in sua conceptione mundissima, nec quod in illo instanti careret omni disposili<»ne contraria gratiæ, quia nec tunc end Mater Dei in actu, nec mater gratiae; sed sufficit quod esset mundissima [>osl conceptionem Eilii Dei. Ad illud quod adducitur de incineratione, etc.; — dicitur quod non est simile; quia pneservatio Virginis a corporali incineratione in nullo præjudicat universali omnium salvationi, potissime cum tali> præservatio secuta fuerit incorruptionem et resurrectionem corporis Christi. Secus est de pneservatione a [>eccato originali et abrasione fomitis, quæ præcessiseni innocentiam et puritatem Christi ducatione, ut supra deducit sanctus Thomas, nec in aliquo dependissent ab humanitate Christi, sed a sola divinitate elfective; hoc autem non decuit.

Ad secundum quod est ejusdem, respondetur per simile : quia beatam Virginem præservari ab omni ꝑCato actuali tam mortali (piam veniali decuit, quia hoc in nullo præjudicat universalitati salvatiotus lacta· per Christum, immocedit in ejus gloriam; shl beatam \irginein pra'sei vatam fuisse ab originali, præjudicat universalitati salvationis et redemꝑtioni facta? per Christum. — Et cum dicitur quod major macula est peccatum originale quam veniale, etc ; — dicendum quod se habent sicut excedentia et excessa, quia peccatum originale dicitur majot macula, quia plus repugnat gratiæ, quam veniale; sed potest dici minor tripliciter : primo, quia peccatum originale minus habet de voluntario : secundo, quia non debetur sibi pœna sensibilis |>osl hanc vitam : tertio, quia ipsum præsupponitur a veniali, et non econtra, nullus enim peccat venialiter nisi contraxerit originale. Et sic peccatum actuale veniale majorai) maculam arguit «piam originale. Et quidquid sit de majoi itate macula?, tamen certum est quod peccatum veniale esi major culpa vel culpabilius improportionabiliter (piam |ieccatum originale. De hoc sanctus Thomas, *de Malo,* q. 5, art. I, in solutione noni argumenti. Item, 2. *Sententiarum,* dist. 33, q. 2, art. I (ad 2"), sic dicit : « Peccatum originale est minimum; quia minus habet de voluntario, cum sit solum voluntarium (a) voluntate principii natura·, non voluntate pœnæ hujus; ideo minor pœna sibi debetur quam veniali. Nec obstat quod originale non compatitur secuin gratiam : privatio enim gratiæ pœna est, et non culpa, nisi inqiinnliiin est ex voluntario. » — Hæc illc. — Ad exemplum autem quod adducitur de corporali, dicendum quod similitudo non valet; quia pannus semel fœdatus, nunquam per ablutionem potest effici mundior quam ante fœdationem. Sed anima fœdata per peccatum originale, potest, per adventum superabundantis gratiæ, effici mundior, et sanctior, et Deo gratior, quam fuisset, dato quod fuisset in puris naturalibus, et sine peccato quocumque : «plia gratia et habitus infusi sunt quædam munditia.·, vel participatiodivinæ munditiæ et sanctitatis; et qui plus habet de talibus, mundior est, sive prius peccaverit, sive non. — Cum autem ulterius dicitur, qupd major gratia fit, etc.; — dicitur quod, secundum 8gpe dicta. Filius Dei non fecit nec facere debuit beatæ Virgini maximam gratiam dari sibi possibilem de potentia Dei absoluta; et ideo non decuit quod in primo instanti suæconceptionis esset in gratia, et in immunitate ab omni culpa. Unde argumentum parum valet.

III. Ad argumenta aliorum. — Ad primum aliorum, respondet Joannes de Neapoli *(Quodlibeto* 1, (|. II), ipiod, « secundum doctrinam Apostoli, *Roman.* 8 (v. 28), *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,* et etiam peccatum, ut ibidem dicit Glossa, et est Augustini, in libro *de Correptione et Gratia* (cap. 9) : quia post culpam *humiliores redeunt atque doctiores; discunt enim* s/· *cum tremore exsultare debere.* Et sic etiam peccatum originale, cui beata Virgo subjecta fuit, non fuit ei omnino inutile, sed aliqualiter utile. » — Hæc ille; et bene.

Ad secundum dicit idem, quod α illa visio eadem facilitate contemnitur qua proliatur; nec propter tales phantasticas visiones est aliquid dicendum contra doctrinam sanctorum pr.edicInm, præcipue cum frequenter angelus Satanæ transfiguret se in angelum lucis, ad decipiendum simplices, qui ignorant astutias ejus ». — Hæc ille ; et liene.

Ad tertium respondet idem, quod « Mater Christi fuit convenientissima mediatrix sub Christo, et non de pari. Vel dicendum quod conveniens mediator

(e) voluntarium. — rotantani Pr

est ille qui est gratus offenso, sive i|3Uin quandoque offenderit, sive non. Unde beata Virgo, quæ plus habuit de gratia quam aliqua alia puni creatura, fuit convenientissima mediatrix, dato quod quandoque fuerit filia iræ, præcipuc cum fuerit mediatrix pro hominibus b. — Hæc ille; et bene.

Ad quartum respondet quod « Augustinus loquitur ibi dr peccatis actualibus, quæ beata Virgo nunquam contraxit; non autem de originali, quod contraxit, ut patet ex serie textus. Aiyuit enim ibi contra quemdam pelagianum dicentem hominem posse vivere sine peccato : quod probat commendando diversos ulriusque sexus qui in Sacra Scriptura nullo modo peccasse, verum etiam juste vixisse leguntur, scilicet Abel, Enoch, Noe, etc. Contra quem arguit Augustinus, dicens omnes aliquod |>eccatuiii actuale commisisse quandoque, excepta beata Virgine; quod probat per illud quod scribitur, 1. Joann. 1 (v. 8), Si dixerimus peccatum *non habemus*, etc. : ubi constat quod beatus Joannes loquitur de peccato actuali et nun de originali, quia fideles quibus scribit, vere jiossuiit dicere x? peccatum originale non habere, qüod tollitur per baptismum. Unde Augustinus, contra eumdem |>elagianum, in libro *de Perfectione justitia·,* capitulo ultimo, exponens illud quod dixerat in *de Natura et Gratia*, ait : *Quisquis dicit, post acceptam remissionem peccatorum, ita quemquam hominem juste vixisse in hac carne, vel cicere, ut nullum habeat omnino peccatum , contradicit Apostolo Joanni, qui dicit : Si dixerimus quia peccatum,* etc. d. — Hæc Joannes de Neapoli.

Eamdein ponit Gregorius de Arimino, dicens quod « Augustinus ibi loquitur tantum de peccatis actualibus; nec ex illa auctoritate, ut dicit, probatur eam totaliter caruisso actuali peccato nisi jxjstquam est facta mater Dei. Et hoc innuit Magister *Sententiarum.,* cum ait, in pnesenti distinctione : u Quod autorn ex tunc, scilicet a conceptione Eilii Dei, ab omni peccato immunis extiterit, Augustinus evidenter ostendit in libro *de Natura et Grutui* (cap. 36), inquiens : *Excepta sancta Dei genitrice Maria, de qua, propter honorem Pomini* (α), *u ullam prorsus volo quicstumcm haberi* (6), *cum de peccatis agitur; scimus enim quod plus* (γ) *gralix ci collatum fuerit ad peccatum ex omni parte vincendum , qua' illum concipere ct parere meruit, quem constat nullum habuisse precatum* »» Ex l10C enim quod dicit *ci collatum fuisse plus gratix ad vincendum peccatum,* patet quod loquitur de actuali; quia contra originale peccatum nullus per gratiam sibi collatam habet pugnare, eo quod exclusum sit ab omni habente gratiam >. — Hæc Givgorius ; et bene

(i) /Mint/ii. — Om. Pr.
(/») /hiMt i. — *habere* Pr.
(Y) *hj'* ‘‘ 'd. Pr·

Ad quintum et sextum respondet Joannes de Neapoli, quod « de illo libro Æbni et sermone Hicardi nihil certum habetur; praecipue cum magni doctores, qui dicunt Virginem non fuisse conceptam in |»eccato originali, talem librum ct talem sermonem pro sua opinione non allegent. Anselmus etiam in multis locis dicit expresse eam in peccato originali fuisse Conceptam. Nam, secundo libro, *Cur Deiu homo,* cap. 16, dicit sic : *Licet ip&a hominis pei coMeptio munda sit, rt absqur carnalis delectationis* (e) *peccato, Virgo tamen ipsa unde ăssumptu est, in iniquitatibus concepta est, rt in peccatis concepit eam mater ejus, ct cum originali peccato nata est f quoniam ipsa in Adam peccavit, in quo omnes pcccacrruut.* Et quamVis hæc verba ibi dicantur ex persona discipuli, tamen Anselmus in hoc discipulum non impmkat; nnmo eamdern sententiam appmlxit infra, in eodem capitulo, ex persona sua sic : *Virgo autem illa, dc qua Christu homo assumptus est, fuit de illis qui ante nativitatem ejus per eum mundati sunt a peccatis ; ct* in *ejus ipsa munditia as<umptus est.* Et infra (cap. 17) ; *Per mortem Christi, et illa Virgo dc qua natus est, rt alii mundati sunt a peccatis.* Si autem Kicardus sensit oppositum, in hoc non est ei acquiescendum, cum non bene consonet cum dictis Sarno Scripture et 'anctorum Augustini, Gregorii, Ambrosii, Anselmi, Bernardi et aliorum qui fuerunt doctores eo sulemniores. et magis authentici in Ecclesia ab omnibus reputati ».

Hæc Joannes de Neapoli. — Quibus potest addi quod Ricnrdus in quibusdam aliis materiis male senserit. utputa in opinione quam tenet contra Magistrum *Sententiarum,* quod divina essentia generat, quam Ecclesia condemnavit, Magistri opinionem approlmndo.

Ad septimum respondet quod « illud festum non celebrat Ecclesia Humana, nec debet fieri, secundum Bernardiiih in Epistola ad Canonicos lugdunenses; nam. secundum eum, ibidem, neque nascens festivis laudibus honoraretur, si non sancta nasceretur; quod est verum, multo magis do nativitate in utero, quæ est causa contrahendi peccatum originale, quam de nativitate ex utero. Vel dicendum quod illud festum, þstquam ab Ecclesia Romana toleratur fieri in aliquibus Ecclesiis, est referendum ad tempus sanctificationis, et non ad tempus conceptionis; proliabile enim est quod sanctificatio ejus fuerit |µ'γ modicam morulam]M)st ejus conceptionem, sicut econtra civditur primus homo modico tein|x>re fuisse in statu innocentia', ut sanctificatio nostra quæ fuit in Virgine inchoata, correspondrai noslræ culpæ. qmi' fuit in Adam. Vel dicendum tale festum non esse festum conceptionis ejus sanctæ, sed magis gratiarum actionis, sicut et in veteri lege erant quasi

(i) *(trlcLtotumu.* — *dilcctionu* Pr.

omnia festa, scilicet Paschæ, Pentecostes, etc., et in nova lege sunt aliqua talia festa, ut Epiphaniae, in qua nulla nova sanctitas fuit alicui collate, sed Ecclesia statuit ad gratias agendum pro beneficio quo Christus fuit in illa die gentibus revelatus. Et similiter est dicendum in proposito. Magnum enim beneficium humano generi collatum est in conceptione Virginis matris Redemptoris humani generis ».

Ad octavum dicitur quod < Ecclesia Romana, qua! non celebrat festum conceptionis Virginis, supponitur \era amatrix Virginis. Dictum ergo Ansdmi, >i suum sit, intelligendum est <ie amatore Virginis, non quantum ad habitum charitatis, sed quantum ad fervorem dilectionis el devotionis, ex qua procedit celebratio tali» festi in quibusdam, quæ est laudabili» modo supra exposito ».— Hæc Joannes.— Et concordat cum sancto Thoma, 3. *Sentent ,* dist. 3, q. 1, art. I, qL I , ut supra fuit allegatum ; el 3 p., q. 27, art. 2, in solutione tertii, ubi sic dicit : < Licet Romana Ecclesia conceptionem beatæ Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliarum Ecclesiarum illud festum celebrantium. Unde talis celebritas non est totaliter reprobanda. Nec tamen per hoc festum conceptionis celebratum, datur intelligi quod in sua conceptione fuerit sancta; sed quia quo tempore sanctificate fuerit ignoratur, celebratur festum sanctificationis ejus, potius quam conceptionis, in die conceptionis ipsius. » Iltec ille.

Ad nonum dicitur qt|od ratio quam sanctus Thomas assignat est sufficiens. Si enim beata Virgo nunquam fuisset peccato subjecta, nullo modo potuisset dici redempta per passionem Christi, nec ea redemptione, de qua loquitur Sacra Scriptura, et communis doctrina sanctorum : communis enim doctrina sanctorum est quod Christus ideo dicitur universalis hominum redemptor, quia per suam passionem et mortem satisfecit pro peccatis omnium, et omnes liberavit a peccato et damnatione seu poma |«ccati, el ab omni obligatione peccatum consequente. De hoc sanctu» Thomas, 3 p., q. 48, art. 4, sic dicit : < Per peccatum dupliciter homo obligatus erat. Primo quidem, servitute peccati; quia qui *facit pccculum, serviit est peccati,* ut dicitur Joan. 8 (v. 34), et2 Petii 2. (v. 19) : A quo *quis peratus est, /uiic et sCrvut addictus ent.* Quia igitui diabulus hominem superaverat, inducendo eum ad peccatum, homo servituti diaboli addictus erat. Secundo, quantum ad reatum pœnæ, quo humo obligatus erat secundum Dei justitiam; el hoc (x) servitu» quædam est : ad servitutem enim ťilinct quod aliquis patiatur quoti non vult, cum liben hominis sit uti scipso ut vult. Igitur, quia p.v-ioClin«li fuit sufficiens clsu]>erabundanssatisfaclio pro peccato et reatu totius generis humani, ejus passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab ntraque obligatione. Nam ipsa satisfactio, qua quis satisfacit sive pro se (a) sive pro alio, pretiumquoddam dicitur,quoseipsum, vel alium (6) redimit a peccato et poma, secundum illud Daniell's 4 (v. 24) : *Peccata taa eleemasgnis redime,* Christus autem satisfecit, non quidem pecuniam dando, aut aliquid hujusmodi, sed dando illud quod fuit maximum, scilicet seipsum pro nobis. Et ideo passio Christi dicitur esse nostra redemptio. » — — Hæc ille. — Item, allegat ibi illud 1. Petri 1 (v. 18 el Ii)) : Aon *corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana conservatione vestra patcriue traditionis. sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati et incontaminati Christi;* et *Galat,* 3 (v. 13), dicitur : *Chrisms nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum ;* dicitur autem factus maledictum, inquantum passus est pro nobis in ligno. Item, *Apocal.* (1, v. 5): *Redemit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo,* Item, ad *Titum,* 2 (v. 14): *Ut redimeret nos ab omni iniquitate et mundaret sibi populum.* Item, *Apocul,* 5 (v. 9) : *Redemisti nos Deo in sanguine tuo,* etc. Et innumerabiles sunt tales auctoritates, exprimentes quod Christus dicitur redemptor, quia per passionem suam liberavit homines, quantum in se est, a peccati culpa el reatu. Tali autem redemptione, secundum Sanctos, nullus potest dici redemptus, nisi qui aliquando fuit sub peccato. Unde Augustinus, lib. 6. *Contra Julianum ,* cap. 4 (γ), Juliano loquens (o), ait : *Tu dicis Christum etiam (<) pro peccatoribus mortuum : ego dico nonnisi pro peccatoribus mortuum.* Constat autem nullum ex Adam descendentem fuisse peccatorem qui non primo fuerit peccato originali l>eccator. Ergo, si beata Virgo non habuit peccatum originale, non fuit de numero peccatorum, ae per hoc nec de numero eorum pro quibus mortuus est Christus, nec redempta per Christi passionem. Item, Paulus, 2. *Corinth.,* cap. 5 (v. 14 el 15), dicit : *Quoniam, si unus pro omnibus mortuus ê , ergo omnes mortui sunt, ct pro omnibus mortuus est Christus.* Ex hac autem consequentia Apostuli, sequitur, ex opposito consequentis arguendo, quod, si non omnes mortui sunt, nec pro omnibus mortuus est Christus; el similiter quod, si iste vel iste non est mortuus, non pro ipso mortuus est Chrislu». Et certum est quod Apostolus loquitur de morte non quidem Corporali, sed spirituali, qu;r est jieccaturn, sicut liene ostendit Augustinus, in lib. 6

is *hoc* — Pr.

(i) lire pro <e. — Om. Pr.
β) *teipnnn, vrl alium.* — *tc* Pr.
γ) ubi. — A<l. Pr.
ê) *toquent.* — *inquien»* Pr.
(t) eciam. — *et* Pr.

Contra Julianum (cap. 4), ubi sic (a) ait : *Vides quia consequenti esse .voluit*, scilicet Apostolus, *ut intelligantur omnes mortui*, si *pro omnibui mortuus est Christus.* Et paulo |>Obt : *Quapropter, si nullum contrahunt peccatum parvuli, non sunt mortui.* Si *non sunt mortui, non est mortuus pro ris, qui non est mortuus nisi pro mortuis.* Similis omnino consequentia potest fieri de beata Virgine. Palet igitur consequentia. Sed consequens est falsum; quod patet per aliam partem auctoritatis Pauli. Ait enim, affirmando antecedens : *Et pro omnibus mortuus est Christus.* Igitur etiam pro beata Virgine; quod est oppositum consequentis. Et ex hoc etiam infertur principalis conclusio, arguendo, secundum Apostolum : Si pro Vit'gine Christus mortuus est, igitur ipsa mortua est; sed pro ea est Christus mortuus; igitur ipsa est vel fuit mortua. Secundo patet consequens esse falsum ; quia, si pro ea non est mortuus Christus, igitur nec ipsa redempta per mortem Christi. Quomodo ergo Christo mediatore est salvata et beatificato, cum dicat Apostolus, *Hrbræor.* 9 (v. 12), quoti *Christus per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, aeterna redemptione* inventa? Et iterum dicit (v. 15): quod *novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem carum praevaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt trternte hæreditatis.* Ubi manifeste demonstrat omnes qui repromissionem ætemæ hæreditatis accipiunt, intercedente morte Christi accipere. Hæc eel in forma deductio Gregorii de Arimino, bona el catholica. Ex qua evidenter apparet quoti, si beata Virgo peccatum originale non habuisset, nullomotlo posset dici redempta, illa redemptione de qua loquitur Sacra Scriptura, et sancti doctores, quidquid sit de illa redemptione quam lingit arguens.

Item, Augustinus, in libro *de Natura et Gratia,* prope principium (cap. 1), sic dicit : *Christus gratis,* id est, sine causa, *mortuus est, si verum non est quod Apostolus dicit (ad Romanos,* 3, v. 23 et 24) : « *Omnes enim peccaverunt, ct egent gloria Dei. justificati gratis per sanguinem ipsius.* » *Quicumque autem non putantur pertinere ad hos omnes, qui peccaverunt et egent gloria Dei, profecto nullam necessitatem habent ut Christiani fiant; quia non est opus sanis medicus, sed male habentibus; unde non venit ille vocare justos, sed peccatores,* etc. El infra (cap. 2) : Si *autem Christus non gratis mortuus est, igitur omnis humana natura justificari ct redimi ab ira Dei justissima, hoc est, a vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem et sacramentum sanguinis Christi,* (cap. 3) *Natura quippe hominis primitus inculpata et sine ullo vitio creata est; natura vero ista hominis, qua unusquisque ex Adam nascitur, jam medico indiget, quia non sana est.* — Hæc Augustinus. — Item, libro 1. *de Baptismo parvulorum* (cap. 18), ita dicit : *Isti qui, ut manifestum est, nihil in vita sua impie commiserunt,* µ *nec originaliter ullo impietatis vinculo delinentur, quomodo pro eis mortuus est, qui nonnisi pro impiis mortuus est? Si nulla peccati originalis aegritudine sauciati sunt, quomodo ad medicum Christum venire ĥndigent 1 Non est opus sanis medicus, sed male habentibus ; non venit Christus vocare justos, sed peccatores.* Item, infra (cap. 23) : *Unde,* inquit, *parvulas salvos fecit Christus,* si *nulla est* in eis *originalis srgritudo peccati? Unde redimit,* si *non sunt per originem primi hominis venunidati sub peccato?* Item, in eodein libro (cap. 24), sic dicit : *Non dubitemus (i) etiam pro infantibus baptizandis* (6) *sanguinem illum fusum, qui priusquam funderetur, sic in Sacramento datus est ct commendatus, ut dicaretur* (Matth. 20, v. 28) : < *Hic est sanguis meus, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* > *Negant enim quidam,* scilicet haeretici, *illos Uberari, ťquo sub peccato esse nolunt fateri. Nam unde liberantur, si nulla servitute tenentur?*—Hæc Augustinus.— Item,eodem libro (cap. 20): *Ostendendum est,* inquit, *testimoniis, Dominum Jcsum Christum non aliam ob causam in carnem venisse, ac, forma servi accepta, factum obedientem usque ad mortem crucis,* nisi *ut hac dispensatione misericordissinur gratia·, omnes, quibus tanquam membris* in *suo corpore constitutis caput est ad capessendum regnum cadorum, vivificaret, salvos faceret, liberaret, redimeret, illuminaret, qui prius fuissent in peccatorum morte (γ), languoribus, captivitate, tenebris constituti, sub potestate diaboli principis peccatorum ; et sic fieret mediator Dei et hominum. Hoc enim ostenso, consequens erit ut ad istam Christi dispensationem, quæ per ejus humilitatem facta est, pertinere non possint, qui vita, salute, liberatione, redemptione, illuminatione non indigent. Porro qui parvulos debere baptizari concedunt, concedant etiam oportet illos egere illis beneficiis mediatoris, ut illo salvi, ut liberati, ut redempti, ut illuminati fiant ; unde, nisi a morte, vitiis, reatu, subjectione, tenebris precatorum? qmr quoniam* in *illa :rtate nulla per vitam propriam commiserind, restat originale peccatum.* — H:vc Augustinus. El, his dictis, probat (cap. 27 multis testimoniis Scriptune, quod se promiserat ostensurum, scilicet quod Christus non ob aliam causam venerit in mundum, nisi ut sua morte vivifl-

(a) u6i *etc.* — *et ideo* Pr.

(s) *(bdoteniiu — dubitnmut* Pr.
(6) *ba/itiztindu.— baptizatis* Pr.
(γ) *pec· idoruni morte. — peccato, in morte* Pr.

carol mortuos in peccato» sanaret languidos, liberari?! captivos, redimeret sub potestate diaboli constitutos. Item, (a) in eodem libro, dicit quod (i) non est in filiis hominum, nec fuit, neque erit, parvulus aliquis \cl adultus, qui non egeat beneficiis Mediatoris, ut illo scilicet salvetur, liberetur, redimatur, illuminetur; quæ salus, quæ liberatio, quæ illuminatio imn potest intelligi nisi a morte, a vitiis, a reatu, a servitute, a tenebris pumilorum. Item, Glossa, supci tertium cap. n</ *Guhtl,t* dicit : Qui negat suam aut alterius acritudinem» superfluum judicat Salvatorem. El innumerabilia sinctoi um testimonia possent adduci ad propositum principale, scilicet quod Christus ideo dictus est universalis hominum redemptor, quia redimit omnes homines a -enituit» diaboli, quam de facto contraxerant per actuale \d originale peccatum; nec unquam aliquis sanctorum introduxit illam fictilium redemptionem quam arguens adinvenit vel secutus est post Scolistas. Unde |ialel quod ratio sancti Thomae efficax est ad misti mu pnqmsitum ostendendum. Solutio vero didis sanctorum, imino Apostolorum el Christi repugnat.

Ad decimum dicitur quod auctoritates sanctorum .sufficienter probant propositum, nec solutiones aut expositiones inducta quidquam valent, sicut sufficienter ostendit Joannes d·· Neapoli. — « Non quidem prima; quia illud quo<| nunquam est aul fuit tale in actu vide lacio, fal ditit unesse tale, quamvis de jure seu debito tale esse debuerit aut debeat : sicut et per Oppositum false diceretur Judas non prodidisse Christum, (piem non debuit prodere. sed de facto prodidit; similiter falsum est Petrum (γ) non negasM· Chi istum, (piem de facio negavit, sed negare non debuit; alioquin vere etiam dicerelui (3) nunquam aliquis homo peccare, quia nunquam debet peccare, et omnis humo semper esset justus el tirluosus, quia sempei talis esse debet. —Secunda etiam reS]K)iisiu non valet. Quia qui omne dicit, nihil excludit, k qui *nulbtm* dicil, omnem excipit. Sed tu prodictis auctoritatibus, non dicitur indefinite, x d universaliter, omnem ab Adam naturaliter propagatum» conceptum in culpa. Ergo sancti intendunt nullum excipere, imnio beatam \irginem ct miniem alium includere, præcîpue cum Ipsa nominalitei etiam exprimatur in mullis de prodictis am(ɓritalibu ; philosophi autem et sancti, Implentes de aliqua materia iu communi, tractant communiter istam materiam, loquendo indefinite et non nniicrxditer» si va quæ dicunt de illa materia in cmiimuni in aliquo singulari exceptionem habeant, alioquin dicta euium non essent universaliter vera. »

i} ;· ··(– A>l I'i
(0 *itinl* «/Mod. — Om. I'i'.
fahmn e.if *Petrum,* — Pr.
(%) •*hceretur* — dirrfiir Pr.

— Ad auctoritates nutem Anselmi el Augustini, dictum est supin. « Tertia etiam responsio non valet. Quin major est unio divinarum personarum quam Virginis matrisel Christi. Sed illud quod cum dictione exclusiva attribuitur uni personm, ut distinguitur ab alia, repugnat illi alteri. Esse autem mundum ab mini culpa, in multis auctoritatibus prodictis, attribuitur soli homini Christo inquanlum a Matre distinguitur, scilicet inquanlum est ab Adam, non secundum rationem seminalem, sed supernaturaliler propagatus. Ergo per tales propositiones exclusivas non includitur, sed excluditur Mater ejus, pnecipue cuin in mullis auctoritatibus jiersona Virginis exprimatur; sicut el in locutione in qua perbome (x) Patris aliquid in divinis attribuitur cum dictione exclusiva, non includuntur, sed excluduntur persome Filii et Spiritus Sancti, si in tali locutione tales persome exprimerentur. » — Hæc Joannes de Neapoli, quem in hoc sequitur Guillelinus de Gannato in suo tractatu *dc Vera imioccfitia* 3/ufris *Dei.*

Ad ɡumentum principale respondet Joannes de Neapoli dupliciter : « Primo, quod non est simile de angelis; quia in eis non potest esse peccatum per originem contractum, eo quod unus non originalur ab alio, sed omnes immediate creati sunt a Deo. Vel potest dici, el melius, quod, sicut non referi ad hoc quod aer pos.-it diri magis lucidus quam aqua, dato quod quando<|ue fuerit tenebrosus» sic in proposito, cum spiritualis puritas sil per carentiam irnpuritalis culpæ, (piam causât lux divina· graliæ, beata Virgo, qua· plus habuit divinæ gratiæ quam quæcumqiie alia pura creatura, ideo nituit majori puritate quam quaTunupie alia pura creatura» dato quod quandoque fuerit subjecta culpæ originali; sicut etiam potest diri ali(|uid magis album, dato quod quandoque fuerit nigrum, h Hiec Joannes de Neapoli. – El eaindem solutionem in virtute ponit Albertus, in Mio Uuriu/i, in capitulo ubi probat Mariani habuisse puritatem in summo. Dicil enim quod «ł ideo dicitur purissima, quia plus habuit de luce gratia» n. — Et sic patet ad argumentum, quod funditur in quadam falsa consequentia, scilicet hac : Maria fuit purior angelis; igitur, sicut angeli nunquam fuerunt subjecti peccato, ita nec beata \irgo; qua· consequentia non valet.

El h.ec omnia sint dicta cum omnimoda reverentia Matris Dei >ine temeraria assertioni».

Venirn posset aliquis dicere quod conclusio principalis non sil secundum mentem beati Thorn:»·, cujus vestigia sequor; quia ɸ tenet iqiposilum I *Sentent* , dist. 44, q I, art. 3, in solutioni? tertii, ubi expresse dicit sic : α Puritas intenditur per rece$Mum a contrario. El ideo [ictest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius potest in rebus

(a) – *penona* P

Croatie, si nulla peccati contagione inquinatum sit. Et talis fuit puritas beato Virginis, quæ a peccato originali et actuali immunis fuit. Fuit (a) tamen sub Deo, inquantum erat potentia ad peccandum in ea, etc. ». — Dicitur primo, quod ex illis verbis non habetur quod beata Virgo, in primo instanti su® conceptionis, habuerit illam puritatem aut immunitatem a peccato, sed post conceptionem suam ct sanctificationem. Et ita benostaL quod fuerit concepta in peccato originali, el tamen quod habuerit pnedictam puritatem, pro ďiversi mensuris. — Secundo, dicitur quod, dato quod sanctus Thoma in I. *Sentent.,* senserit beatam Virginem nunquam subjacuisse peccato; tamen, in omnibus suis oj>eribus, quæ |K>stea edidit, oppositum tenuit et scripsit ; quia etiam beatus Augustinus fecit librum *Retractationtint.* El ideo standum est ultimis determinationibus, et non primis.

Et hæc de conclusione sufficiant. De qua benedictus Deus, el sua beatissima Virgo Mater. Arnen(6).

DISTINCTIO IV.

QUÆSTIO I.

UTRUM BEATA VIRGO ACTIVE IS CHRISTI CONCEPTIONE ALIQUID EGERIT, PROPTER QUOD MATER DEI PROPRIE DICI POSSIT

^SiRCA quartam distinctionem 3. *Sententiaram,* quærilur : Utrum beata Virgo aliquid active egerit in conceptione Christi, propter quod veraciter possit dici maior Dei.

aÏX Et arguitur quod sic. Omnes virtutes anima? vegetabilis sunt activa', sicut dicit Commentator, 2. *dr Anima* (comm. 33). Sed potentia gencrativa tam in mare quam in fœinina pertinet ad animam vegetabilem. Ergo tam in mare quam in fmminn operatur ad conceptionem prolis.

In oppositum arguitur : Quia principium activum in generatione dicitur ratio seminalis. Sed Ï, sicut dicit Augustinus, 10. Super *Genesim ad litteram* (cap. 20 et 21), (6) corpus Christi ex sola materia corporali per divinam conceptionis formationisque rationem de Virgine assumptum est, non autem secundum aliquam rationem seminalem humanam. Ergo beata Virgo nihil active fecit in conceptione corporis Christi.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit hæc

Prima conclusio : Quod In ipsa conceptione Christi beata Virqo nihil active operata eat, sed solam materiam ministravit; operata est tamen ante conceptionem aliquid active, præparando materiam ut esset apta conceptui.

Hanc conclusionem ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 32, art. i, ubi sic dicit : < Quidam dicunt beatam Virginem aliquid active esse operatam in conceptione Christi, el naturali virtute el supernatural!. Naturali quidem virtute : quia ponunt quod in qualibet materia naturali est aliquod activum principium ; alioquin credunt quod non esset transmutatio (γ) naturalis. In quo decipiuntur; quia tran<-mutatio (c) dicitur naturalis propter principium intrinsecum, non solum activum, sed etiam passivum : expresse enim dicit Philosophus, 8. *Physi~eorum* (I. c. 32), quod in gravibus et levibus est principium passivum motus naturalis, et non activum ; nec est passibile quod materia agat ad sui formationem, quia non est actu, nec est possibile quod aliquid moveat seipeuin, nisi dividatur in duas |»arles, quarum una sil movens et alia mota, quod in solis animatis contingit, ut probatur in 8. *Physicorum* (I. c. 27). Supernatural! autem virtute: quia dicunt ad matrem requiri quoi non solum materiam ministret, quæ est sanguis menstruus, sed et semen, quod commixtum virili semini virtutem activam habeat in.generatione. el quia in beata Virgine. nulla fuit facta resolutio seminis propter integrrimam ejus virginitatem, dicunt quod Spiritus Sanctus su|H?rnaturaliter vi tribuit virtutem activam in conceptione ðös| Christi, quam ali® matres habent per semen resolutum. Sed hoc non potest

(i) *Fuit.* — Oin. Pr.

(i) hicHdt'c 1851, a summo Pontifice Pio IX. fuit doctrina cithohea sequentibus verbis «olcinniler dinimt.i : *Declaramu·, pronuntiantis et definimus, doctrinam, quir tenet, beatissimam Virginem Mariam* in *primo instanti sua Conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvators humani generis, ab omni originals čulp labe préservatam immunem, ese a Deo revelatam atque idcirco ab ommbm fidelibus firmiter eoistanterque credendam.*

(x) Net/. — Oin Pr.
(β) *ted.* – Ad. Pr
(γ) *iransmutalio.* — *translatio* Pi
(Î) *transmutatio.* — *translatio* Pr

stare : quia, cum qu.vlibel res sit propter suam operationem, ut dicitur, 2. <M Cddo (t. c. 17), nntura non distingueret, ad opus generationis, sexum man's el fœminæ, nisi esset distincta operatio maris ah operatione fœmina»; in generatione autem distinguitur operatio agentis, cl patientis; unde relinquitui quoi tota virtus activa sit ex parte maris, passiva autem ex parte fœmin.i· : propter quod in plantis in quibus ii Iraque vis commiscetur, non est distinctio maris et fœminæ. Quia ergo beata Virgo non hoc accepit ut esset pater Christi,sed mater,consequens est quod non accepit potentiam activam in conceptione Christi, sive (a) aliquid egerit, ex quo sequitur ipsam patrem fuisse Christi, sive nihil egerit, ut quidam dicunt, ex quo sequitur hujusmodi potentiam activam sibi frustra fuisse collatam. Et ideo dicendum est quod in ipsa conceptione Christi, Irata Virgo nihil active operata est, sed solam materiam ministravit ; operata tamen est ante conceptionem aliquid active, præpnrando materiam ut esset apta conceptui. > — Hæc ille.

Eamdem conclusionem ponit, 3. *Sentent.,* disL 3, q. 2, art. 1, ubi, reprobatis Iribus opinionibus, sic dicit : « Ad esse matrem, solum sufficit materiam ministrare; quod non sufficit ad esse patrem. Propter quod beata Virgo mater dicitur, et non pater. Et hoc quidem videtur Secundum intentionem Philosophi, secundum quatn perfectionne salvalni virginitas matris, et vera maternitas; unde est fidei maxime consona. Hanc igitur viam tenendo, dicendum videtur quod in conceptione prolis invenitur triplex actio. Una quæ est principalis, scilicet formatio et organizatio corporis (C); et respectu hujus actionis agens est Ianium pater, mater vero solum materiam ministrat. Alia autem actio est procédons istam actionem, et est præparatio ad ipsam. Cum enim generatio naturalis sit ex determinata materia, eo quod unusquisque actus in propria materia fit, sicut dicit Philosophus, 2. *de Anima* (t. c. 26), oportet quod formatio prolis fiat ex materia convenienti, ct non ex quacumque. I nde oportet esse aliquam virtutem agentem, per quam (γ) præparelue materia ad conceptum. Sicut autem (δ) dicit Philosophus, 2. *Physicorum* (t. c. 25), ars quæ operatur formam, principatur et imperat ei quæ préparât materiam; sicut ars compaginans navem ei quæ complanat ligna. Et ideo virtus quæ præparat materiam ad conceptum, est imperfecta.respectu ejus quæ ex materia pneparata prolem format. Hæc autem virtue properans, est matris, quæ est imperfecta respectu virtutis activæ quæ e>t in patre. Unde Philosophus dicit in 15. *de Animalibus (de Gene»·. animal.,* lib. 1, cap. 20), quod mulier est sicut puer, qui nondum potest generare. Tertia aclio est concomitans vel sequens principalem actionem. Sicut enim locus facit ad bonitatem generationis, ita et dispositio matricis operatur ad bonam dispositionem prolis, quasi probens fomentum ; et hoc est quod dicit Avicenna, in capitulo de diluviis : *Matrix non facit* (2) *nisi ad meliorationem concepti.* Secundum hoc, eiyo, dico quod in principali formatione vel actione formationis corpris Christi, nihil fuit, ex parte beatæ Virginis, quod esset activum : sed illud quod beata Virgo ministravit, se habuit materialiter lanium ad hanc actionem ; virtus autem divina fecit totum quod lit in aliis conceptionibus (6) per virtutem seminis quod est a patre; et ideo Damascenus *(de Fid. Orth.,* lib. 3, cap. 2) dicit divinam virtutem, quasi divinum semen. In secunda vero et tertia actione, beata VirgO aliquid active operata est, sicut cl alia» matres; unde et vera mater fuit, *n* — Hæc ille in forma.

Ex quibus potest formari talis ratio : beata Virgo fuit mater Christi, et non pater. Sed ad matrem non pertinet nisi materiam ministrare; non autem aliquid active operari ad formationem et organizationem prolis, quia hoc est solius patris. Ergo beata Virgo nihil active operata est ad illam organizationem. Minor probatur per hoc quod dicit Philosophus, 15. *de Animalibus de Gener. animal.,* lib. I, cap. 20) : Vir *dat formam et principium motus, fœmina corpus et materiam; sicut accidit in lacte coagulato, quod corpus exit ex laete, ct coagulatio ex coagulo.* Et post pauca subdit : *Manifestum est guod mas est operans, et fœmina patiens; sicut erit scamnum ex carpentario ct ligno.*

Secunda conclusio (γ) est quod beata Virgo veraciter et proprie dicitur et est mater Del et hominis.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 35, art. 3; nam proluit quod beata Virgo est mater Christi. Ubi sic dicit (0) : « Beata Virgo est vera et naturalis uiater Christi. Sicut enim supra dictum est (3 p., q. 5, art. 2), corpus Christi non est de cado allatum, sicut Valentinus hæreticus posuit, sed de Virgine matre sumptum, et ex purissimis sanguinibus ejus formatum ; et hoc Eolum re<piiritur ad rationem matris, ut ex supradictis palet (3 p., q. 31, art. 5). Unde beata Virgo vere est mater Christi. » — Hæc ille.— In quarto vero articulo sic dicit : « Omne nomen significans (t) in concreto aliquam naturam.

(i) it» e — Om Pr.
(S) *Chritti.* — Ad. Pr.
(γ) r/uam — i/urni Pr
(i) *auleni* — *enim* Pr.

(2) *facit.* — *fuit* Pr.
(C) *coiKvptiondms.* — *actionibus* Pr.
(γ) *conchuio.* — *enjo* Pr.
(4) *dicit.* — Om. Pr.
(<) *lujnificam.* signans Pr.

potest supponere pro qualibet hypostasi illiu naluræ. Curn autem unio incarnationis sit facta in hypostasi, manifestum est quod hoc nomen Deus potest supponere pro hypostasi habente humanam naturam et divinam. Et ideo quidquid convenit humane natura cl divinæ, potest attribui illi personæ, sive secundum quod pro ea sup|»onit nomen significans (a) divinam naturam, sive secundum quod pro ea supponit nomen significans (6) humanam naturam. Concipi autem et nasci personrn attribuitur et hypostasi secundum naturam illam in qua concipitur et nancitur. Cum ergo in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumpta a divina persona, consequens est quod vere possit dici de persona divina esse conceptum et natum de Virgine. Ex hoc autem aliqua dicitur mater alicujus, quod eum concepit et genuit. Unde consequeris est quod non potest negari, beatam Virginem esse matrem Dei, nisi ponendo quod humanitas prius fuisset subjecta conceptioni et nativitati quam homo ille fuisset illius Dei, sicut Photinus posuit : vel quod humanitas non fuisset assumpta in unitate persona.· vel hypostasis Verbi Dei, sicut posuit Nestorius; quorum utrumque est erroneum. Unde luerelicum est negare beatam Virginem esse matrem Dei. d — Hæc ille.

Eamdem conclusionem ponit, 3. *Sentent.,* distinctione praesenti, q. 2, art. i et 2. Et intendit talem rationem : Quæcumquo fœmina concipit et gignit hypostasim et pei^ojiam divinam, eo modo qui competit fœminæ, vere potest diei Mater Dei. Sed beata Maria est hujusmodi. Ergo, etc.

Tertia conclusio csl quod Spiritus Sanctus non debet dici pater Christi secundum deitatem, nec secundum humanItatem.

Hanc conclusionem ponit beatus Thomas, 3 p., q. 32, art. 3, ubi sic : « Nomina (Kiternitatis et filiationis et inaternitatis generationem consequuntur. Non tamen quamlibet ; sed tantum proprie generationem viventium, et præcipue (γ) animalium : non enim dicimus quod ignis genitus sit filius ignis generantis, nisi forte secundum metaphoram; sed huc solum dicimus in animalibus, quuium generatio est magis perfecta. Nec tamen omne quoti in animalibus generatur, filiationis nomen accipit; sed solum illud quod generatur in similitudinem generantis : unde, sicut dicit Augustinus *(Encluritl.,* cap. 39), non dicimus quod capillus qui nascitur ex homine, sit filius hominis; nec etiam dicimus quod homo qui nascitur, sil filius seminis : quia nec capillus habet similitudinem hominis, nec homo qui nascitur habet similitudinem seminis, sed hominis generantis. Et si quidem perfecta sit similitudo, erit peiferta filiatio, tarn in divinis quam in humanis; si autem sit similitudo imperfecta, est et filiatio imperfecta : sicut in homine est qmedam similitudo imperfecta Dei («), et inquantum creatus est ad imaginem Dei *(ζ),* et inquantum recreatus secundum similitudinem grathe; et ideo utroque modo potest homo dici filius Dei, quia scilicet est creatus ad imaginem Dei, et quia est ei per gratiam assimilait». Est autem considerandum quod illud quod dicitur de aliquo secundum perfectam rationem, non est dicendum de illo secundum rationem imperfectam; sicut, quia Socrates dicitur homo naturaliter, secundum propriam rationem hominis, nunquam dicitur homo secundum illam significationem qua pictura hominis dicitur horno, licet forte ipse assimiletur alteri homini. Christus autem est Filius Dei secundum perfectam rationem filiationis. Unde, quamvis secundum humanarn naturam sil creatus et justificatus, non tamen debet dici filius Dei, neque ratione creationis, neque ratione justificationis, sed solum ratione generationis aterna·. secundum quod est Filius solius Patris. Et ideo nullo modo debet dici filius Spiritus Sancti, nec etiam totius Trinitatis. * — Hæc ille.

Eamdem conclusionem ponit, 3. *Sentent.,* pnrsenti distinctione, q. I.art. 2. quam probat eisdem rationibus et auctoritate Augustini (Enchérir/, cap. 3s ct seq.) quam Magister recitat in littera.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS il.

PONUNTUR OfiJECTIONES

§ 1. — CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Argumenta Scoti. — Quantum ad <ecunduin articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit Scotus (dist. 4, j. 1), probando quod mater agat aliquid in formatione prolis.

Primo. Quia formam ejusdem speciei sequitur potentia naturalis ejusdem speciei. Sed inaset fœmina sunt ejusdem speciei, 10. *Metaphysics* (t c. 25). Ergo formas eorum sequitur potentia qusdem rationis. Ergo, si formam unius consequitur potentia vegetative activa, similiter et alterius (γ).

Confirmatur. Quia anima (à) vegetative illius et istius differrent sicut active et passiva ; et ita essent alterius rationis potentia· omnino.

Secundo. Paler plus (<) diligit filium suum netu-

(i) *tngnt/icant.* — «igrinni Pr.
(h) *nfjtn/icant,* — ιιρπαηι Pr.
(\) *pracipue.* — *praeite* Pr.

(a) a verbo *ncut* usque ad *Dei,* om. Pr.
(β) *Dei.* — Om. Pr.
(γ) *altcnut.* — *altam* Pr.
i δι annua. — *altat* Pr.
(t) *plut.* — Om. Pr.

rallier, sicut unusquisque diligit opus suum, quam e converso, B. *Ethicorum* (cap. 12), et 9. (cap. 7); et pro (a) hoc assignatur ratio, quod (6) benefaciens plus diligit beneficiatum quam econlra. Sed mater plus diligit filium suum quam pater, 8. *Ethico· rum* (cap. 12). Ergo videtur quod filius aliquornodo sil ejus opus.

Tertio. Quia filius aliquando plus assimilatin' matri quam patri. Igitur in matre est aliqua virtus activa. Tenet consequentia ; quia agens intendit sibi assimilera effectum, ita quod effectus nulli assimilatur, nisi (γ) propter aliquam actionem. — Si dicatur quod semen patris principaliter intendit assi milan» prolem patri : sed propter inobedienliam materiar, deficit ab eo quod intendit, et facit quod potest; et ideo, cum transmutatio non liat in quodlibel, sed in oppositum, assimilai opposito, ct ita matri; — Contra hoc arguitur. Quia tunc calidum impeditum, et propter impedimentum non potenssibi assi mi la re effectum, assimilabit eum frigido; quod videtur impossibile, quia ipsum impeditum tantummodo non assimilabit sibi, sed si assimilelur frigido, hoc erit ab alio agente, non tamen a calido impeditu. Sic in proposito, ex impedimento resistente virtuti activa; patris, lanium hnlietur ista negatio, quod proles non assimilatur patri; sed non assimilatui alteri, nisi ex aliqua causa activa alia. Et si illa detur in projiosilo ex parte matris, habetur propositum.

Quarto. Matrem lanium esse quasi vas in quo sicut in loco conveniente (o) generatur proles, et de aliquo ejus ut de materia, non videtur plus dare matri quam terra in generatione minera, si de aliquo ejus generatur minera : cl sic ipsa terni continens illud aliquid sicut locus conveniens generationi talis corporis, erit mater ejus (t); immo non videtur plus dare quam animali respectu generationis vermis, ex eo quod generatur ex aliquo humore putrefacto, et hoc in loco conveniente generationi suæ : et ita nihil deficeret quin esset mater illius %ermis(î); nisi quod vermis non est ejusdem speciei ; sed hoc non tollit, si equus dicatur pater mula», et asina mater.

Quinto specialiter de beata Virgine : quia dicit DanuiM piius (Je *Fide orthodoxa,* lib. 3, cap. 2 : *virtutem tribuens susceptivam simul, et generatieam;* si autem tantummodo esset principium passivum, non videtur quare Damascenus copularet virIuli susceptive» virtutem generativam. — Hæc Scotiis in forma.

§ 2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumenta Durandi. — Contra secundam conclusionem, arguit Durandus (dist. 4, q. 2), probando quod hæc propositio non sit propria : Beata Virgo est mater Dei; quia, ut dicit, ista pnedicalio non est omnino propria, Deus est homo; igitur, ex hoc quod beata Mana est mater hominis, non sequitur quod sil proprie mater Dei. Assumptum vero probat(a)

Primo sic. Quia propositio affirmativa est vera et propria ex identitate pnedicati cum subjecto; ergo, ubi est major identitas, ibi est major veritas et proprietas. Sed dicendo *Petrus est homo,* ibi est major identitas pnedicati cum subjecto, quam dicendo *Deus est homo.* Igitur ibi est major veritas ol proprietas. Minor probatur. Quia dicendo *Petrus est homo,* ibi est identitas perse pnedicati cum subjecto : est enim in primo modo dicendi per se; nec Petrus, manens Petrus, potest non esse homo. Cum autem dicitur *Deus est homo,* ibi non est identitas per se pradicati cum subjecto : ista enim non est in primo modo dicendi per se, *Deus est homo,* quia Deus, manens Deus, potest non esse homo. Igitur major est identitas pnedicati cum subjecto in illa *Petrus est homo,* quam in ista *Deus est homo,* Et hæc fuit minor. Sequitur ergo conclusio.

Secundo. Quia, cum dicitur *Petrus est homo,* sup|>ositum Petri non constituitur per aliam naturam quam per illam quæ importatur formaliter nomine hominis. Sed cum dicitur *Deus est homo,* suppositum divinum (C) constituitur per aliam naturam magis quam (γ) per illam naturam quæ importatur formaliter (3) nomine hominis. Ergo, de virtute locutionis, major identitas est inter prædicatum et subjectum, cum dicitur *Petrus est homo,* quam cum dicitur *Deus est homo;* et per consequens major proprietas.

Terito. Quia homo de quocumque predicatin' omnino proprie, pnedicalur in quid ; cum non sit denominalivum. Sed homo non potest proprie (c) pnedicari in quid de Deo. Ergo ista non est omnino propria, *Deus est homo.* Minor probatur. Quia illud non pr.edicatur proprie de aliquo in quid, quod non proprie respondetur ad interrogationem faciam per quid. Sed ad interrogationem factam. Quid est Deus, non proprie respondetur homo : quia quid (piærit de essentia (ζ), sicut quale <le qualitate, et quantum de

›' *prv.* — prr ⁋.
(fi *quod.* — *quare* Pr.
(γ) nüi — Om. Pr.
(i) loco cnnirnir/itt». — *continente* Pr.
(t) «c ⁋/» *terra continent illud aliquid, field laciit concernent generationi (aht ⁋orpori , erit muter ejut,* - ipsa *terni continrn», rit aliquid concurrent iicut Incut contentent gcnc»attuni tain corruptioni»* Pr.
PJ « verbis *ex co quod* usque ad *vennit,* oin. Pr.

(a) *igitur.* — Ad. Pr.
(i) non. — Ad. Pr.
(1) *per* uhnni naittruni *magn quam* — *fnnnahtcr* Pt.
(3) *fonnahter* — Om Pr.
(<) pmprir. — Om. Pr.
(ζ) eiienlta. — Pr.

quantitate ; eadem autem essentia non importatur per hæc nomina (x) *Deuti* et *homo,* licet sil idem ŝuppo situm halæns in se utramque essentiam. Ergo, ct<.

Quarto. Quia proprietas praedicationis dunominn-li va· non stat cum omnimoda proprietate praedicationis in quid : nec ergo (G) e converso; unde non proprie dicitur, Socrates est humanatus, quia proprie dicitur, Socrates est homo. Sed, secundum Damascenum *(dr Fid. Orth.),* lib 3 (cap. 2), ista est propria, *Deus est humanatus.* Ergo ista non est omnino propria, /Mus *est homo,* — (infirmatur. Quia, si Deus assumpsisset naturam camis inanimatae, ista esset magis propria, *Deus est incarna·* lus, quain ista, *Deus est caro.* Ergo similiter in propositu, hæc est magis propria, *Deus est humanatus,* quam ista, *Densest homo.*

Quinto. Quia diversu? naturæ exsistentes in eodem supposito, non prodicantur omnino proprie de se invicem, nisi utraque vel saltem altera sumatur denominative; utraque, ut dicendo : *album* es/ *musicum* (γ); vel altera, ut *Socrates est albus.* Et causa est, quia duæ naturæ in eodem supposito ali·quomodo se habent ut partes totius subsistentis; pars autem non praedicatur omnino proprie de toto, vel de alia parte, nisi denominative. Cum igitur divina natura et humana in Christo (o) sint aliquo modo partes unius suppositi subsistentis in ulraque natura, unde Damascenus (de *Fid. Orth.,* lib. 3, cap. 3) dicit personam Verbi post incarnationem esse compositam, videtur quod una non possit omnino proprie praedicari de alia, nisi ulraque vel saltem altera sumatur denominative, ut dicendo *Deus est humanatus,* vel alia hujusmodi. Dicendo autem, *Deus est homo,* vel *homo est Deus,* neutra denominative sumitur : quamvis utraque concreli ve sumatur : non autem est idem concretum et denominalivum. Ergo illa propositio, *Deus est homo,* non est omnino æquo propria sicut ista, *Socrates est homo,* vel *Deus est humanatus,* quamvis sil vera. Quod autem concretum et denominativum non sint omnino idem, potissime in substantiis, declarat dicens quod in substantiis invenitur triplex differentia nominum, scilicet abstractum, et concretum, et denominativum, ut humanitas, homo, humanatus; in accidentibus autem, duplex tantum, scilicet abstractum, ut albedo, ct concretum seu denominativum quæ in unum coineidunt, ut album. Et causa est, quia quædam est concretio naturæ ad suppositum proprium, ut humanitatis ad hominem; alia est concretio accidentis ad subjectum, ut albedinis ad Socratem. Cum igitur natura accidentalis proprium suppositum non constituat, sed in alieno subjective exsistat, ideo in accidentibus non est concretio naturæ ad suppositum, nisi quia concernit ipsum, mediate vel immediate, ut subjectum; et quia concretio accidentis ad subjectum est denominativa et non rewntialis, eo quod accidens comparatur ad subjectum ut forma accidentalis, ideo in omnibus accidentibus, omne concretum est denominativum. Substantia autem constituit proprium suppositum, nec est pars ejus, immo dicit totum; propter quod invenitur quoddam concretum ex concretione naturæ ad suppositum, ut homo, quod tamen non est denominativum, quia omnis denominatio est a parte formali, vel materiali quantitative, vel potential!, nisi sit denominatio ab aliquo extrinseco ; et ideo per comparationem ad tale suppositum, cujus totam naturam dicit abstractum, non potest inveniri aliquod concretum, quod denominative praedicetur de eo : unde non bene dicitur *Socrates est humanatus,* sed *homo;* dicitur tamen quod Socrates est humanus; sed tunc humanus non sumitur in sensu denominativo ab humana natura, sed accipitur pro mansueto. Si vero Latis natura inveniatur in supposito jam per aliam naturam constituto. sicut natura humana est in Christo per miraculum. respectu talis suppositi invenitur in tali natura concretum denominativum ; unde bene dicitur, *Deus est humanatu- :* quia natura (x) respectu talis suppositi habet rationem partis, et non rationem totius; et ideo, ut videtur (6), debet prardicari solum denominative de illo, et non essentialiter et in quid, si volumus omnino servare proprietatem locutionis, ut dicendo, *Deus est humanatus,* et non *Deus est homo :* quamvis et illud sil verum, licet forte non usquequaque ita proprium sicut illa, Socrates *est homo,* nec Scriptura, nec doctoressem-per servant omnimodam proprietatem in dictissuis — Hæc Durandus in forma.

II. Argumenta Scoti — Contra eamdem (γ) arguit Scotus (dist. 7, q. I)

Primo, quod illa praedicatio non sit per se primo modo. Quia, licet prædicatum cum in se sil substantia non accidat subjecto, nec econlra, nec ambo alicui tertio, et ideo dicta praedicatio non sil praedicatio per accidens, eo modo quo loquitur metapbysicus, tamen non sequitur quod sil per se, loquendo logice; sicut nec ista, *rationale est animal,* ubi prædicatum et subjectum eodem modo se habent : immo est per accidens, logice loquendo, quia prædicatum est extra intellectum subjecti, licet neutrum extremum per accidens insit alteri, nec eorum unio sit accidentalis. Sic in proposito.

Secundo. Quia ista non est proprie [ier se, *Chri-*

( ) *ture nomina. — hoc nomen* Pr.
( ) *ergo.* — Om. Pr.
(γ) muricum. — *multum* Pr.
(ĭ) *tn Christo,* — Oin. Pr.

(3) natura. — Om. Pr.
(6› *vidrlur. — dicitur* Pr.
(γ) *Contni eamdem.* — Om. Pr.

yfu· esl homo; quia, licet prædicatum sit de ratione subjecti, tamen subjectum nullum conceptum habet I«er se unum; sicut nec subjectum istius, *homo alhut et coloralua* (i). Igitur mullo minus luce est perse, *Dental humo.*

Tertio. Quia praedicatum dicta· propositionis se habet, respectu subjecti, ut prædicabile accidentis, cl non ut species : quia prædicatüin non est de ratione subjecti, et advenit subjecto exsistenti in artu completo, ita (6) ut possit ab eo abesse; et quoad hoc videtur habere similem habitudinem respectu subjecti, qualem (γ) habet illud prædicatum quod dicitur accidens.

Quarto arguit quod illa pnedicatio non sil solum secundum identitatem suppositi. Quia tuncerit processus in infinitum. Nam, dicendo *Deus est homo,* ibi corie implicatur quod Deus est suppositum quod est horno; et ista implicatio praedicat hominem de illo quod implicatur. Et tunc, si pncdicatum accipiatur formaliter, habetur (3) propositum; si autem tantum pro st pposito implicato, est processus in infinitum.

Quinto. Quia natura non prædicatur de supposito tantummodo per identitatem (c), sed formaliter. Igitur, ctc.

§ 3. — CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Contra tertiam conclusionem, arguit Durandus (disL 4, q. I); et vult probare quod Spiritus Sanctus possit dici paler Christi, cum duplici determinatione, quarum una sit ɳ parte subjecti, et alia a parle prædicali, ut dicendo quod Christus, in quantum homo, est filius Spiritus Sancti per creationem vel adoptionem. Et

Primo <|uol per creationem, patet sic. Creatio est productio alicujus. nullo pnesupposito. Sed Christus, secundum quod homo est, est productus a Spiritu Sancto, nullo præsupposito in eo inquantum homo, quamvis pnesuppoeita sil in eo persona subsistens in natura divina. Ergo Christus, secundum quod homo, potest dici filius Spiritus Sancti per creationem ; non autem nisi ex parte subjecti ponatur ista determinatio secundum quod homo, quia Christus non est secundum se totum productus de nihilo, sed solum quoad humanam naturam.

Secundo. De lilio autem per adoptionem, patet. Quia adoptio facit de eo qui non est filius per naturam vel naturalem generationem, filium per gratiam. Christus autem, secundum quoi! homo, non est filius Spiritus Sancti per naturam, et habet secundum humanam naturam gratiam a Spiritu Sancto, secundum quam fit adoptio filiorum Dei. Ergo Christus, secundum quod homo, potest dici filius Spiritus Sancti per adoptionem.

Tertio. Quin auctoritates sanctorum, potissime Augustini, negantes Christum esse filium Spiritus Sancti per creationem vel adoptionem, inlelligenda· sunt, quod tales propositiones non debent concedi, nisi cum prædiclis determinationibus. Mulla enim velificantur de aliquo termino cum determinatione adjuncta, quæ negantur de illo absolute :æquîvocationes enim et analogia» terminantur per adjuncta. Sed quia pnedicla verba pneslabant simplicibus occasionem erroris Arii et Nestorii : quorum primus, scilicet Arius, dicit Christum esse puram creaturam, (x) ideo noluit Augustinus dicere Christum esse filium Spiritus Sancti per creationem; alius autem, scilicet Neslorius, posuit in Christo duas personas, et unionem ipsarum esse solum per gratiam adoptionis, propter quod Augustinus noluit dicere Christum esse filium'Spiritus Sancti per adoptionem.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ I. — Ai) ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradiclis. Et ideo

Ad primum contra primam conclusionem, dicitur quod nihil concludit contra conclusionem. Quia, concesso quod vegetativa potentia fœminæ sil activa, non tamen sequitur quod sit prolis formaliva, sed quoti habeat aliquam actionem pneviarn formationi (6), vel consequentem formationem. Et sic in argumento est fallacia consequentis. Unde hoc argumentum solvit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dis!. 3, q. 2, art. I, in solutione quinti, ubi sic dicit : « Potentia generative activa est. Sed hæc potentia perfecte est in viro; unde ejus actio se extendit usque ad formationem generali. In fœmina autem est imperfecta; unde non se extendit ejus actio nisi ad præparationem (γ) materiæ. ɳ — Hæc ille. — Simile ponit, 3 p., q. 32, art. 4, in solutione secundi, ubi sic dicit : « Potentia generative in fœmina, est imperfecta respectu potentiæ generativæ quæ est in mare. Et ideo sicut in artibus ars inferior disponit materiam, ars autem superior indu-

U} culorafui — *albui* Pr.
(<) ita. — Om. Pr.
(f) çualrm. — <;uate Pr.
·,<) Aatatur, — *habet* Pr.
(«' p/r h/rntitateni — *identitate* Pr

ta) *et.* — Ad. Pr.
(6) actionem pnrtnam *formationi.* — *formationem primam actionem formatione* Pr.
(*) *pr.vparationem.* — *operationem* Pr.

cil formam, ut dicitur, 2. *Phyiicorum* (t. c. 25); ita etiam virtus genera(iva fœminæ præparat materiam, virtus autem activa maris format materiam pnnparatam. n — Hæc ille.

A<l confirmationem, patet per idem. Quia non dicimus quod potentia generaliva fœminæ sit omnino passiva, et nullo rnodo activa; sed quod est quid imperfectum in genere potenti© activæ, sicut et fœmina est quid imperfectum in specie.

A<l secundum dicitur, pruno, quod filius aliquo modo est opus matris propior actionem procedentem formationem et propter actionem consequentem. Non tamen conceditur quod sit ejus opus quoad formationem ejus ; sed est fallacia conse<|nentis. Secundo, dicitur quod major dilectio fœminæ ad prolem quam maris ad eamdem, non arguit tantam nec majorem activitatem (x) fœminæ ad prolem, quia aliunde consurgit illa majoritas dilectionis, sicut ostendit Aristoteles ubi allegatur (8. *Ethicorum,* cap. 12) : quia scilicet matres magis possunt scire qui sunt earum filii quam patres, et quia prius tempore matres ex convictu concipiunt amoris affectum ad filios quam patres.

Ad tertium dicitur, secundum prodicta, quod in matre est aliqua virtus activa generativa prolis ex qua provenit talis assimilalio prolis ad matrem. Quoti autem quandoque proles plus assimiletur matri quam patri, non arguit illam activitatem (G) quam intendit arguens; quia si consequentia illa \aleret, utique concluderet quod ista jiersona plus agit ad formationem prolis cui plus assimiktur proles, et sic fœmina in tali casu plus ageret quam vir, et sic potius esset pater quam vir; quod falsum est. Unde autem sil quod proles plus assimiletur fœminæ minus agenti quam patri plus agenti, habet æque reddere rationem arguens sicut ct nos. Ideo dicitur quod hoc non ideo est, quia mater in tali ca>u se habeat active in formatione prolis, sicut vult arguens; nec ideo quia se habeat pure passive, ul imponit nobis; sed ideo, quia virtus paterni seminis, cum sit debilis, non potest perducere (γ) materiam quam ministrat mater, ad completam assimilalionem patris, sed perducit eam ad illud ad quod est in potentia magis proxima, infra eamdem speciem, cum patro, scilicet ad assimilationem matris. Nec dicimus, ut fingit responsio quam arguens recitat, quod forma patris et forma matris, sive naturales potenliæ, aut alia accidentia consequentia, sint contraria, sicut calidum et frigidum; aut illo modo opposita, quo procedit replica contra res|>onsionein ibi datam; sed dicimus quod materia quam mater ministrat in tali casu, est magis disposita et in potentia magis proxima ad accidentia matris quam patris, ct infra eamdem speciem cum patre; et ideo virtus paterni seminis cum infiucntia corporis cœlestis assimilai eam plus matri quam patri. Ad hoc etiam polc>l mullum ronfeire imaginatio fœminu· tempore coitus, ex qua potest ion finger quod fœtus conceptus non assimiletur patri, nec matri, sed alicui imagini piet© in camera. Unde in statu innocentia fœmina? genita· fuissent ex tali vehementi imaginatione, ut ostendit sanctus Thomas, 1 p., q. 99, ari. 3, ad 2ew.

Ad quartum dicitur, quod ratio illa non procedit contra nos, quia plus damus matri quam vasi vel loco in quo generatur minera (x), et plus quam animali resjiectu vermis ex eo geniti, quia nec locus, nec alia quæ ibi adducuntur, habent illas duas actiones, quas nos attribuimus matri respectu prolis. Unde sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* disk 3, q. 2, art. 1, in solutione quarti, sic dicit : u Praebere materiam simpliciter ad generationem alicujus, non facit matrem ; sed praebere talem materiam sic præparatam, est id quod facit matrem. In ligno enim non est |>olentia naturalis ut ex eo fiat scamnum, cum peragens naturale in actum non compleatur; similiter, nec in limo terra, ut ex eo fiat homo. Unde quod inducitur, non est simile. u — Hæc ille.

Ad quintum respondit in forma beatus Thomas, ibidem (ad Ium), sic dicens : < In conceptione Christi fuit duplex miraculum : unum, quod fœmina concepit Deum; aliud, quod virgo peperit filium. Quantum ergo ad primum, beata \irgo se habebat ad conceptionem secundum potentiam obedientiæ lanium, cl adhuc mullo remotius quam costa viri, ut ex ea mulier formaretur : in talibus enim simul ilalur actus et potentia ad actum, secundum quarn (6) dici possit quod hoc est possibile· Sed quantum ad secundum, habebat Virgo potentiam passivam, naturalem, talem quæ peragens naturale in actum reduci posset. Unde, quantum ad primum, «licii (Damascenus, *de Fid. Orth.,* lib. 3, cap. 2) : *Potentiam receptivam Dei Verbi;* quantum vero ad secundum (γ), dicit : *Simul autem et generativam.* Utramque enim potentiam reduxit in actum virtus Spiritus Sancti. * — Hæc ille. — Item, in solutione secundi, sic dicit : α Potentia passiva jiolest accipi dupliciter. Vel secundum substantiam potenliæ; el sic potentia fuerat ante in beata Virgine. Vel secundum quod potentia passiva su© operationi conjungitur ; el tale posse non habet patiens(£), nisi ab agente; sicut dicimus quod visibile movendo visum, dat sibi posse videre in actu. Et per hunc modum Spiritus Sanctus Virgini potentiam generandi dedit. & — Hæc ille. — Item, 3 p., q. 32,

(i) *activitatem — aecidentatitatem* Pr.
(S) *activitatem. —aecidentatitatem Pr.*
(γ) *perducere. — producere* Pr.

(a) minera. — mirra Pr.
(C) quam. — queni Pr.
(γ) *fecundum. — tecundam* Pr.
(5) *patient. — pattibilU* Pr.

art. I, in solutione primi, sic dicit : « Illa conceptio habuit tria privilegia, scilicet : quod esset sine peccato originali ; quod esset non puri hominis, sed Dei d hominis; item, quod esset conceptio virginis. El hæc tria habuit a Spiritu Sancto. Et ideo Damascenus (ibid.), quantum ad primum, dicit quod *Spiritus Sanctus supervenit Virgini,* purgans îp<vim, id est, pneservans. nc cum peccato originali comiperel; quantum ad secundum, dicit . A't *virtutem suscipiivam Verbi hei tribuens,* id est, ut concieret Verbum Dei ; quantum ad tertium, dicit : *Simul autem (i) et gencrâti*vα*m,* ut scilicet manens virgo posset generare, non quidem active, sed passive, sicut alia? matres hoc consequuntur ex semine viri. » — Hæc ille.

§ 2. — AD ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Durandi. — Ad argumenta contra secundam conclusionem, dicitur quod ista propositio, /Mus *est homo,* non solum est vera, sed etiam propria. Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sententt.,* dist. 7, <|. I, art. I, sic dicit : « Hæc propositio *Ileus est homo,* ab omnibus conceditur. Sed diversimode a diversis. Secundum enim tertiam opinionem, est prædicatio per inhærentiam; sicut cum dicitur *homo est albus,* quia ponit quod humana natura accidentaliler advenit divinæ. Et secundum hoc est valde impropria ex duabus partibus. Primo, quia parles humanæ naturæ vocat hominem, scilicet animam et corpus; quod improprie dicitur : non enim proprie dicitur quod partes sunt (C) totum, sed quod lotum est (γ)βχ partibus; unde non potest proprio dici quod anima et corpus sint homo. Secundo, quia, si hoc etiam proprie diceretur, tamen cum hæc duo secundum hanc opinionem adveniant Filio Dei quasi habitus, non potest proprie homopnndicari do Deo nisi denominative; sicut nec vestis de homine, sed dicitur homo vestitus. Ita etiam hæc opinio dicit quod dicitur homo, quia Labet hominem et partes humanæ naturæ. Unde non proprie dicetur homo,sed humanatus; sicut homo vestitus dicitur, non autem vestis dicitur. Unde est contra ventalem Sacra? Scripture et (o) Symboli, quo? Deum hominem factum dicunt (c). Et propter hoc est hæretica. Secundum vero primam opinionem, est prædicatio |ær identitatem, non per informationem. Deus enim supponit suppositum ælernurn, quod quidem non informatur per formam significatam per hoc nomen *homo,* sed informatur per ipsum suppositum humanæ nature,, quod est aliud a supposito divinæ naturæ; et quia ista supposita sunt(α)eadem persona, ratione hujus identitatis potest fieri prædicatio de se (6) invicem, ut sit sensus, Deus eet homo, id est, ille, scilicet Christus, qui est homo; et « st similis modus pnedicandi, sicut cum dicitur, Essentia est Pater, quia essentia divina est idem secundum rem cum supposito quod informatur paternitate, quamvis ipsa non informetur paternitate. Sed hoc non potest stare. Quia hoc quod dicit duo supposita esse eamdem personam, non potest intelligi nisi duobus modis. Primo, quod ex duobus suppositis constituatur una persona; et sic neutrum illorum suppositorum esset vel diceretur esse illa persona : quia quod constituitur ex aliquibus, non predicatin' de illis; unde expositiva istius, *heus est hamo,* scilicet : ille qui est Deus, est homo, erit falsa, quantum ad utramque pariem, quia nec Deus esset illa persona, nec illa persona esset (γ) homo. Sed hic non est intellectus ejus; quia non ponit personam coniposilam, sed simplicem. Alio modo potest intelligi. ut suppositum divinæ naturæ sil ista persona simplex secundum rem, et illa persona simplex sit illud suppositum humanæ nature quod ei advenit post assumptionem. Sed hoc est omnino impossibile, cum implied contradictionem, scilicet quod illud quod advenit, sil distinctum in sua singularitate, et sit idem illi exsistenti cui advenit : idem enim est quod est secundum substantiam unum; unum autem est indivisum in se, et ah aliis divisum (5) : unde suppositum humanæ naturæ quod advenit divinæ personæ, esset (c) distinctum a divina persona inquantum est singulare perse, et d non distinctum inquantum est idem ei ; unde illa persona invenietur habere identitatem cum uno suppositorum, scilicet cum supposito divinæ nature, non autem cum supposito humanæ nature : el propter hoc expositiva hujus locutionis, *heus est homo :* scilicet, ille qui est Deus, est homo, est falsa, quantum ad alleram pariem; quia illa persona non est homo, quamvis Deus sil illa persona : unde non potest eam verificare. Et ideo sola opinio secunda vera est, quia verifleat eam. Potest enim ponere quod, cum dicitur, *heus est homo,* est prædicatio per informationem essentialem, quia ly *heus* supponit suppositum personæ Filii, d lux: idem est suppositum humanæ nature per illam naturam informatum secundum modum intelligendi, inquanlum subsistit in ea. Unde, sicut hæc est vera d propria, *Petrus est homo,* ita ista, *heus est homo.* Est tamen differentia in hoc, quod in ista, *Petrus est homo,* prædicatum inest subjecto ratione suppositi d ratione formæ importatæ per subjectum; sed in

i) au/mi — Om. Pr.
(C) *sunt.* — *tint Pr.*
(y) riL — Om Pr
(i) *ft* — Om Pr.
(<) dirunt. — *dicit* Pr.
(?) in. — Ad. Pr.
(o) *te.* — Orn. Pr.
(γ) ruet.— *est* Pr.
P.\ in *te, ct ab ntiit* divuuni. — Om. Pr.
(t) *ct.* — Ad. Pr.

hac, *Delta eat hnmo,* prædicatum non inost eubjc- cto rations formæ importata· per subjectum : non enim convenit ei ratione ďivinitati čd ratione sup |>oâiti. Hoc autem sufficit nd hoc quod sil vera, quia propositio non verificatur ratione formæ significate in supposito, sed ratione suppositi » — Ha c ille.

Hem, in solutione quinti argumenti, sic dicit : < Cum dicitur *Deus cat homo,* ly *Deus* supponit personam Filii, et significat (a) divinitatem. Projio· sitio nutem non verificatur ratione significati (C), čd ratione suppositi. Et cum hoc suppositum sil subsi- stens in natura humana, hoc nomen *homo* per se predicatur de ipso. Unde, secundum quod est vora, est prædicatio per se, sicut ista *Petrus est homo.* Unde non sequitur quod possit pnudicari de omni- bus quibus mest forma significata (γ) per hoc nomen *Deus;* quia non est per se ex parte formæ signifi- cate (δ), sed ex parte suppositi. Et hoc est singulare in ista materia, quia nunquam alibi invenitur quod srl supposituri! unum essentialiter in duabus naturis subsistens. Et ideo non potest dici qUod sil per acci- dens sicut hæc, *ulbtum est homo.* Illud enim quod est suppositum hominis per se, non est pars signifi- cationis hujus nominis *album :* album enim solam qualitatem significat (2), cum nomen significet unum, ex albedine autem et subjecto non fit unum simpli- citer; unde hoc nomen *album* copulat suum subje- ctum quasi extrinsecum. *Deus* autem importat sup- positum divinæ naturæ, quod et idem est humanæ, non quasi extrinsecum, sed sicut clausum in signifi- catione hujus nominis *homo.* Et ideo hæc non est per accidens, *Deus est homo,* sed habet aliquid simile cum illis quæ sunt per accidens, inquantum prædicatum non inesl subjecto ratione formæ impor- tate per subjectum, n — Hæc ille. — Item, in solu- tione sexti, sic dicit : < Hæc est pnedicalio per essentiam : non quod deitas sit humanitas; sed quia suppositum divinæ naturæ essentialiter ol supposi- tum naturæ humanæ : et hoc significat locutio. > — Hæc ille.

Hem, 3 p., q. IG, art. I, sic dicit : Suppo- nendo^), inquit, secundum veritatem fidei catho- lic®, quod vera (η)natura divina unita est cum vera natura humana, non solum in persona, sed etiam in supposito wl hypostasi, dicimus esse veram hanc propositionem et propriam, *Deus est homo,* non solum propter veritatem terminorum, quia scilicet Christus est verus Deus et verus homo, sed etiam propter veritatem prædicationis. Nomen enim signi- ficans naturam communem in concreto potest sup- (wnere pro quolitel contentorum in natura com- muni; sicut hoc nomen *homo,* potest supponere pro quolibet homine singulari· Et ita hoc nomen *Deus,* ex modo eu® šignificationi potest supponere pro persona Filii Dei· De quolibet autem supposito alicujiis naturæ, potest vere et proprie praedicari nomen significans fx) illam naturam in concreto; sicut de Socrate ct Platone vere et proprie prædica- tur *homo.* Quia ergo persona Filii Dei, pro qua sup- ponit hoc nomen *Deus,* est suppositum naturæ humanæ, vere et proprie hoc nomen *homo* præili- catur de hoc nomine *Drus,* secundum quod suppo- nit pro persona Filii Dei. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione primi : < Quando, inquit, divers® formæ nnn possunt convenire in unum SU| - polítum, tunc oportet quod propositio sit in mate- ria remota, cujus subjectum significat (€) unam illa- rum formarum, et prædicatum aliam; sed quand·» du® form® possunt convenire in unum suppositum non est materia remota, sed naturalis, vel contin- gens : sicut cum dico, *album est musicum.* Naturo autem divina et humana, quamvis sint maxime distantes, tamen conveniunt per Incarnationis myste- rium in uno supposito, cui neutra illanim inest per accidens, sed secundum se. Et ideo hæc propositi·» *Deus est homo,* non est in materia remota, nec in materia contingenti, sed in materia naturali, et prædicalur homo de Deo non per ąacciden sed pei se, sicut species (γ) de sua hyjjostasi, non quidem ratione formæ significate (δ) per hoc nomen *Deus.* sed ratione suppositi quod est hypostasis humanæ naturæ. > — Hæc ille. — Ex quibus appar· I quo- modo ista propositio, *Deus est homo,* non solum est vera, immo propria. Tunc,

Ad primum argumentum Durandi in oppositum, negatur minor. Dicitur enim quod subjectum et praedicatum hujus, *Densest homo,* tantam identita- tem halant in sensu quo est vero, quantam habent subjectum et prædicatum hujus. *Sacrata ‹ homo* quia in prima subjectum et prædicatum habent identitatem suppositi, quia subjectum suppûnit pro supposito divinæ naturæ. et prædicatum pro suppo- sito naturæ human®; suppositum autem hujus et illius naturæ idem est indivisum tante indivisibili- latis (c), quante suppositum impm latum per subje- ctum secunda», et (ζ) est idem supponito importato per prædicatum ejus; unde, sicut in secunda subje- ctum et prædicatum supponunt pro eodem, ita in prima. Verumtamvn subjectum et pratlicalurn sccundæ magis significant (η) idem quam in prima.

(a) *significat.* — *signat* Pr.
(C) *significati.* — *signati* Pr.
(γ) *significata.* *signata* Pr.
šignificat — *stgnat.r* Pr.
(t *tigniflcat.* — *tignat* Pr.
(ζ) *Supponendo.* — *Supponendum eit* Pr
(r,) *vera.* — υπβ Pr.
(›) — *mgnan»* Pf·
(C) ••*gmficat.* — *dignat* Pr.
(γ) *tperict.* — Om. Pr.
(t) *ngnifuat.1'.* - *siyfui/n* Pr
(1) *mdii iubditahf.* — Om Pr.
(0 *ct.* — Om. Pr.
W *significant* — *lignant* I'r

Et ideo seconda potest dici magis propria extensive, quia pluribus modis est propria; non autem intensive. Nec valet probatio minoris bifurcata. Cum enim dicit quod ista, /Mas r.4 *homo,* non est in primo modo dicendi perse, negatur. Sed notandum quod aliqua propositio |)otesl dici in primo modo dicendi per se dupliciter. Primo modo, quia pnedicatum est de ratione subjecti ; et isto modo har propositio, Dem· c4 *homo,* non est in primo modo dicendi per se. Secundo modo, quin forma significata per prmdicatum essentialiter informat suppositum pro quo supponit subjectum, licet non ﬞl de ratione formæ significata per subjectum, nec intrinseca supposite jiiius forma» vel naturæ, lanquam ipsius constitutiva, aut dans esse tali supposito, sed latius tracta ad esse suppositi ; et hoc modo hæc esi |»er se in primo modo, *Deus eat horna.* Ulterius, cum dicitur quod Deus, manens Deus, potest non esso homo, etc., — dicitur quod ex hoc liene concluditur quod secunda est magis necessaria quam prima; el quod aliquem modum perseilatis habet, quem non halwl prima, scilicet quod prædicatum est de ratione subjecti ; et quod secunda est pluribus modis propria quam prima : quod superius est con‹essum.

Ad secundum negatur principalis consequentia, quia talis constitutio non arguit intensiorem identitatem pnedicati cum subjecto, vel, ut verius loquar, ivi pro qua supponit subjectum, cum re pro qua supponit pnedicaturn, sed solum quod forma significata jær pncdicalurn, magis identificatur formæ significata per subjectum ; quod conceditur : quia, ut se|M‘ dictum est, ista propositio. Deas est homo, non est vera nec propria, ratione formarum quas significant subjectum et praedicatum, mx! ratione suppositi utriusque naturæ vel formæ.

Ad tertium negatur minor. Dicitur enim quod hoc nomen homo prædicatur de hoc nomine Deus in quid, non ratione formæ significate, sed ratione suppositi. El ad probationem minoris, dicitui quod, ad pnndicationem in quid proprie dictam, non requiritur quod eadem essentia importetur per subjectum el prædicatum, sed sufficit quod sil idem suppositum utriusque nature, et <|u<ml neutra illarum insit ei per accidens, sed per se el essentialiter informet illud. Sic est in proposito. In creaturis Limen, ubi nullum suppositum essentialiter informatur duabus naturis, bene requiritur ad praedicationem in quid, illud quod ǎrguens dicit ; sed in divinis, secus est.

Ad quartum negatur minor, proprie loquendo de denominatione. Iste çnim prædicatio, /hms λμ(huiminutiK, non est proprie denominati va. sicut nec iste. Persona Filii est divina; quin omnis denominatio ‘1111111 Jl ab aliquo accidente, vel habente modum accidentis. Item, si argumentum valeret, ct minor ěk veri, m»n solum prolarct quod ista, *heus est Immo,* esset impropria, imino quod esset (a) falsa. Dico ergo quod ista, *heus cat humanti!ua.* non est denominativa, cum forma im|M>rtatn per prædicatum, essentialiter informet illud pro quo supponit subjectum. Habet tamen aliquid simile cum pnedicatione denominativa, in hoc quod forma significata (δ) per prædicatum, non est tie ratione formæ importate» per subjectum, nec constituit ejus suppositum, sed advenit pi prius constituto. Ulterius, dicitur quod prædicatio isto modo denominativa, |hde>t stare cum propria prædicatipjie in quid et perse, ubi idem suppositum quiddilicalur duabus naturis, una per prius el alia per posterius : potissime cum tale suppositum uni earum est omnino idem secundum rem. alteri vero non, sed unitum illi; el rursus cum tale suppositum noviler quiddifiralur tali natura non sibi coæva. Hem, cum dicitur, *heus est humanatus,* importatur respectus unionis ťniu naturæ ad aliam; cum vero dicitur, *hrus es! humo,* importatur indivisio illarum naturarum in esse substantiali, el informatio suppositi divini |M?r naturam humanam ; el ideo quod adducitur do Petro, vel Socrate, qui potest dici homo, pl non potest diri humanatus, non esi ad propositum, quia Socrates non pr.eextilit suic humanitati, qua quiddifleatur, sicul peigna Filii Dei. — Ad confirmationem. patet persimile; quia in casu illo, quælibel harum esset vera et propria, *heus cat euro,* propter informationem essentialem, et ista, *Deus est incarnatus,* propter novitatem illius informationis, el propter multa alia.

Ad quintum negatur major, si universaliter intelligatur, sicut oportet. Habet enim instantiam, quando diversæ naturæ sic in supposito eodem uniuntur, quod quælibet illarum essentialiter informat illud, et neutrum inest ei per accidens, sed quaülæl per se, nec dant diversa esse illi supposito, sed una illarum trahitur ad e»e alterius, sicul est in pro]>osilo. Hujus autem simile non reperilur in creaturis. Et ideo simile quod adducitur de musica et albedino non valet. Et ad probationem majoris per ndionem. dicitur primo, quod si probatio illa valet, non solum concludit quod hæc sil falsa vel impropria, *heus est homo,* quia par» non proprie prædicalur de alia parte, innno quod hæc sit falsa vel impropria, *Persona Christi est heus,* quia pars non praedicatur de toto. Hoc autern est erroneum. Ergo probatio nulla est. Secundo, dicitur quod non omnis prædicatio qua nomen significans (γ) partem prædicalur <le nomine significante (g) lotum vel aliam partem, est falsa, vel impropria, aut denominativa ; immo potest esse prædicatio essentialis, sicul patet

(x) *enet.* — *fit* Pr.
(C) *lujin/h uta.* — *aignata* Pr.
(T) *ligni/ictini.* — *eignani* Pr.
(Ü *itgnifirantf* — *liguante* Pr.

de ista, homo cet *animatim, homo est rationalis, homo est corporeas a at materialis*, et de istis, *animatum est materiale, aat compositum ex elementis;* immo communiter differentia es®enlialis speciei sumitur ab ejus parte, et similiter genus. Tertio, dicitur quod in illa declaratione quam |»onil de differentia inter concretum et denominativum, contradicit sibi ipsi : quin ex una parti· dicit quod quando diverse» naturæ concurrunt in eodem supposito, ulraque se habet sicut pars suppositi; et in sequentibus dicit quod natura substantialis nullornodo est pars sui suppositi, dato quod in illo supposito concurrant aliæ naturæ accidentales. Quarto, dicitur quod falsum est quod natura substantialis sit eadem reali1er cum suo supposito; immo est quasi pars ejus, ut alias dicetur.

II. Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti palet responsio per solutionem primi Durandi (i). Conceditur enim quod ista, *Deus eat homo,* non est in primo modo dicendi per se, stricte sumendo, sicut sumit logicus; quia pnedicaturn non est de ratione subjecti. Habet tamen aliquem modum perseitatis, qui sufficit ad hoc quod sit propria, et nullo modo impropria. Dicitur ulterius, quod ista, *Deus est homo,* est magis per se quam illa, *rationale est animal :* quia forma importata per hoc prædicatum *animal,* se habet ad formam importatam per subjectum, sicul materia ad formam, et sicut potentia ad actum; modo prædicatio rnateriæ de forma, et potentiæ de suo actu, impropria est, et parum habet de perseitate, cum prædicatum debeat esse formalius vel ąue formale subjecto, vel saltem se habere ad illud per modum formæ. Si tamen concedatur quod neutra sil per se logicaliter stricte, sufficit quod perseitatem metaphysicam habeat, et logicalem non ita stricte dictam. Iterum, istud argumentum, sicul et praecedentia, fundatur in duabus falsis propositionibus vel consequentiis : quarum prima est, quod nulla propositio est propria, nisi sil per se, vel in quid ; secunda est, quod omnis propositio est impropria, quæ non habet omnem modum proprietatis.

Ad secundum negatur antecedens. Et ad prolationem, dicitur quod hoc nomen *Christus* habet conceptum per se unum sufficienti perseitate; quia scilicet unio naturarum quas importat, non est |>er accidens, sed per se, quia una trahitur ad esse alterius, ut alias dicetur; et ideo non est similo de conceptu hujus nominis *Christus, et* de conceptu hujus complexi *homo albas.* Dicitur ulterius, quod ad praedicationem per se, non requiritur quod subjectum habeat conceptum per se unum, nisi loquamur de perseitate logica stricte sumpta. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* disl. IO, q. I, ari. 2, in re>|>onsione ad tertiam quaestiunculam, sic dicit : < In propositionibus per se, aliter est ex parte subjecti, et aliter ex parte prædicati : quia ex parte subjecti, sufficit quod secundum unum tantum eorum quæ continentur in subjecto, praedicatum per se subjecto (a) conveniat; ex parte autem praedicati, oportet quod quidquid est in prædicato, perse conveniat subjecto. Unde hæc non est per se, *Homo est animal album:* hæc autem est per se, *Homo albus est animal.* » — Hæc ille.

Ad tertium negatur antecedens, si intelligatur quod prædicatum dicte propositionis nullo modo per se conveniat subjecto, sed mere per accidens. El al probationem antecedentis, palet per dicla ad primum Durandi (ζ) ; quia hæc (γ) est quædam perseil. * singularis, cujus exemplum in creaturis non invenitur. El licet hæc prædicatio conveniat cum pravdicatione accidentis logici, in illis tribus quæ Ungit argumentum : quia scilicet prædicatum non est de ratione subjecti, el quia forma significata per prædicatum advenit rei šignificata per subjectum post ejus esse completum, et quia prædicatum potest affirmari et negari successive de subjecto stante constantia subjecti; tamen in hoc differt, quia prædicatum accidentale logicum significat formam, accidentahter informantem illud pro quo supponit subjectum, et non concurrentem in idem esse exsistentia cum illo, sed dantem quoddam esse accidentale cum unione accidentali ejus ad tale suppositum ; quæ omnia longe sunt a mysterio Incarnationis.

Ad quartum dicitur quod argumentum optime concludit quod illa praedicatio non solum est vera propter identitatem suppositi duarum naturarum; immo propter essentialem informationem suppositi ab ulraque natura, licet aliter et aliter ab hac et ab illa.

Ad quintum palet per idem.

§ 3. — Ad argumenta contra tertiam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum contra tertiam conclusionem, dicitur negando principalem consequentiam ibi factam, quæ est talis in virtute : Christus, secundum quod homo, habet esse per creationem a Spiritu Sancto; igitur, secundum quod homo, est filius per creationem Spiritus Sancti. De hoc saftetus Thomas. 3. *Sententiarum,* distinctione praesenti, q. I, art. 2 (q11 t), in solutione primi, sic dicit : « Non est dicendum Christum secundum hominem esse filium Patris per creationem, neque ratione formationis corporis Christi, nisi quatenus illa fonnalio terminatur ad unionem

(a) *Durandi.* — Om Pr.

(i) *subjecto.* — Om Pr
(C) *Durandi.* — Om Pr.
(y) *liare* — *hac* Pr.

j.ec&nnlem. perquam isle homo est naturalis filius Dei ƒ Patris, ɳ — Hæc ille. — Ex quibus habetur, quoi creatio non dat creature quod possit dici filius vl fllia Dei per creationem, quando talis creatio terminatur ad personalem unionem filiationis naturalis Dvij et natura per creationem producta nullum novum suppositum constituit, nec novo supposito advenit» cui possit competere filiatio talis secundum quid, sicut est in proposito.

Λı! secundum palet per idem : quia, licet Filius Dei secundum humanam naturam habeat gratiam gratum facientem et gratis datam n Spir itu Sancto, tamen quia terminus illius gratificationis est naturalis Dei filiatio, ideo nullo mndo debet diri filius Spiritus Sancti, vel totius Trinitatis, per adoptionem. De hocsanctusThomas, 3p., q. 32, art. 3, in solutione secundi, sic dicit : < Homines qui spiritualiter formantur a Spiritu Sancto, non possunt dici filii Dei secundum perfectam rationem filiatio nis; et ideo dicuntur filii Dei secundum imp·! feclam filiationem, quæ est secundum similitudinem gratia!, quæ est a lota Trinitate. Sed de Christo est alia ratio. » — ƒda ille. — liem, 3. *Sententiarum,* dist. 10, q. 2, ari. 2, q11 3, sic dicit : ɋ Christus nullo modo est dicendus filius adoptionis : quia ei competit ex natura sua, secundum quam ælvrnalitcr (C) a Paire nascitur, baliere jus in hæreditate |Mti rna ; quia omnia qua· balud Paler, sua sunt, ut dicitur, Joan. 16 (v. 15); undo huc jus non acquiritur ƙ per gratiam advenientem, ut possit diri filius ăadoptivus n — Hæc ille. — Ex quibus palet quod (ɣ) consequentia principalis, in qua fundatur argumentum, non valet. Non enim sequitur : iste per gratiam est Alius Dei secundum quod homo; ergo est filius Dei adoptivus secundum quod homo. Oportet enim plus addere in antecedente, scilicet quod gratia sibi data non faciat eum Filium Dei naturalem; gratia autem data Christo, fecit eum Filium Dei naturalem inqiinnlum est homo, quia unio luunanilntis terminali ad unitatem personalem filiationis divin.e. El quod plus e>t, Christus non hidal aliam filiationem realcm printer illam, ut alias (disl. 7 el 8) dicclur. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 23. art. 4,sic dicit : « Filiatio proprie com· petit fierbonæ vel hj|xistasi, non autem natura!. In Christo autem non est alia jieraona vel hypostasis quam increala, cui competit «se lilium per naturam. Fdiatio autem adoptionis est quædam participata similitudo filiationis ƭnaturale Non autem dicitur aliquid tale participatione, quod per -e dicitur. Et ideo Christus, qui est Filius Dei naturalis, nullo motio potest divi hlius adoptivus. Sevumhim autem illos qui ponunt in Christo duas personas vel duas hypostases, seu duo supposita, nihil prohibet rationabiliter Christum hominem dici filium adopli vum. » — Hæc illo.

Ad tertium dicitur quod illa glossa e-l contra mentem et dicta sanctorum ; unde Ambrosius, supei illud *Ronian.* I (v. 4), *Qui praedestinatus esi Filius Dei in virtute,* sic dicit : *Volvi et revolvi Scripturas, Christum nunquam /ilium adoptivum inveni.* Et hoc argumentum facit sanctus Thomas, 3. *Sententiarum.* dist. 10, q. 2, art. 2, qL‘3.

Ad argumentum principale, palet responsio pei prædicta.

El hæc de quaestione præsenti sufficiant. Benedi etns Deus. Amen.

(·›) /)ri. — Oin Pr.
(C) *xtrnitihfer. — mentialitrr* Pr.
(▾) 9·κχ/. — *qnin* Pr

DISTINCTIO V.

QIJ/ESTIO I.

UTRUM UNIO NA1UB.E DIVIN E EI HÜMANÆ IN CHRISTO SIT MAXIMA UNIO

IHCA quintam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritur : Utrum unio natura· ďivina et humamc in Christo sit maxima unio creata.

Et arguitur quod non : Quia per unionem fit aliquid unum. Sed ex unione anima· el corporis in nohjs, fit aliquid unum in persona et natura; ex unione autem divinæ naturæ et ƭhumana in Christo, solum fit aliquid unum in persona, et non in natura. Ergn major est unio animæ ad corpus, quam divina· natura· ad humanam. Ergo talis unio non importat maximam unitatem creatam.

In oppositum arguitur. Quia dicit Augustinus, I. *de Trinitate* (cap. 10), quod *homo potius est in Filio quum Filius in Patre,* Filius autem est in Paire per unitatem essentia·, homo autem est in Filio per unionem incarnationis. Ergo major est unio incarnationis quam unio vel unitas divina· essentia?, quæ tamen est maxima unitatum; et sic, per ennsequens, unio incarnationis importat maximam unitatem.

In hac quæstione sunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUK CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio Quod unl·» imtunirnin ln Christo eM quid creatum.

Unite ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. 7, ubi >ic dicit : a Unio de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter naturam divinum et humanam, secundum quod conveniunt in una pereona Edii Dei. Omnis autem relatio quæ consideratur inter Deum ct creaturam, realiter quidem est in ciealuni, per cujus mutationem talis i elatio innascitur; non autem est realiter in Deo, sed tantum secundum rationem, quia non nascitur secundum mutationem Dei. Sic igitur dicendum est quod liax unio de qua loquimur, non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantum; in humana autem natura, quæ creatura quædam est, e>l lealitii. 1.1 ideo oportet dicere, quod sit quiddam (a) creatum » Hæc ille.

Item, 3. Senfenliorum, present! distinctione, q. I, art. I, q,A 1, sic dicit : « Unio relatio quædam est. Omnis autem relatio, -ecu udum Philosophum, in 5. *Metaphysics* (t. e. 20), fundatur supra quantitatem, aut supra aliquid quod leduciturad genus quantitatis, aut supra actionem et passionem. Unum autem reducitur ad genus qiiantitalis, quasi principium quantitatis discrete; ‹ t sup«i ipsum fundatur identitas, secundum quod est unum in substantia; et æqualilas, secundum quod est unum in quantitate; et similitudo, secundum quod est unum in qualitate. Unitio autem est qua dam actio vel passio, quia ex multis ellicitui aliqim modo unum; et hanc actionem sequitur ista lelalio quæ est unio. Relationum autem, tam liai uni quam illarum, quædam innascuntur e\ motu utiiiisque trimini; ct tunc oportet quoi illa· lelatnme- sint r« aliter in utroque extremorum, sicut |ia(ernitas el hujusmodi. Qu.edam autem innascuntur ex motu unius, sine mutatione alterius; quod accidit m his quorum unum dependet ad alterum, ‰d non econlra, sicut scientia ad scitum; el in talibus relatio est secundum rem in eo quod dependet ad alterum , in altero vero est secundum rationem tantum, ('um igilm in Incarnatione non sil facta aliqua mutatio in natura divina, sed in humana, quæ tracta e4 ad unitatem in persona divina, enl hæc relatio secundum rem in natura humana, in divinû autem secundum rationem tantum, secundum quod dicit Philosophus, in 5. *Metaphysics* (t. c. 20), quod aliqua sunt relativa, non quia ipsa referantur, sed quia alia refe-

(a) *quiddam, — tpiuddnm* Pr

runliir ad ipsa. Unde unio secundum rem creatura quædarnesL » — H <c ille.

Ex quibus jkj lcsl formari talis ratio : Omnis nova relatio creatura·, ad Deum, consequens mutationem creaturae, esi quid erratum vel concreatum. S«-d unio naturarum in Christo, potilime humanitatis ad divinitatem, est ( ) hujusmodi, Igitur, etc.

Item, diet. 2, q. 2, art. 2, q * 3, sir dicit : *i* Inter humanam naturam et divinam nece&e cadere unionem mediani, non sicut causam, sed sicut effertum conjunctionem naturarum consequentem. Est enim natura relationis, ut in aliis rerum generibus rausam habrat; quia minimum habet de natura entis, ut dicit Commentator, 12. *Metaphysics* (coinm. 19). Unde, quamvis relatio per -e n<»n terminet mutum, quia in *ad aliquid* non est motus, ut dicitur, 5. *Physicorum* 11. c. 10): tamen ex hoc quod motus per se terminatur ad aliquod ʈn de iiLiesMtatc (i) connaquitur relatio aliqua : sicut ex lum quod ʈmotu altarationis terminatur ad alliedinrin. consequitur relatio similitudini» ad omnia alba; similiter etiam, ex hoc quod motus generationis terminatur ad formam, consequitur hæc relatio mi uiulum quam materia esse sub forma dicitur. Ita etiam <x hoc quod motus assumptionis natare humanæ terminatur ait ʈr?onam . consequitur hæc relatio qüæ unio dicitur. Unde unio melium est, non sicut assumptionem causant, -««d potius ricut eam rmi^cqucns; sicut etiam aqua fet medium ili Lutu, ex hoc quod tangentia sunt humecta, v

Secunda conclusio e>t quod unio differt realiter at» assumptione.

Hanc |u>nit šinetu Thomas, 3. *lenteat.,* dfetinctione pratenti, q. 1. art. 1, qu 3, ubi >n dicit : m Prima differentia unionis ct assumptionis est quod aoinii|»tiu est acliu vel jossio, unio autem est tantum relatio; quamvis etiam unitio ɣ sit actio. Se< unda differentia cst.quia assumptio dicitur per comparationem ad terminum G)a qu>» separatur vel accipitur id quod uniendum est ; sed unio dicitur pei umqKiratmnem ad eiTectiim sive terminum conpinclionis, qui est <«$<· unum. Et inde sumitur tertia differentia, quod uniens est unitum : quia unitum signiliratur secundum quod jam factum est unum; assumptum autem secundum quod est in vin ad hoc; et ideo assumens non est assumptum. Quarta differentia est, quia assumptio determinat id ad quod iit conjunctio, in hoc quod dicitur assumptio quasi ad se sumptu»; unio nutem non; el ideo quicumque fani conjunctionem, potest dici unire;

(a) est. — Ou». Pi.
(i) — *fircc^u·* Pr.
(y) funfiti. — unio Pr.
(Ô) *ad tr› minuiu.* — «t *ter/uûm* Pr

non autem potest dici assumere, nisi sibi conjungat ; unde Pater univit naturam humanam divinæ, non autem assumpsit. Quinta differentia est, quia unio, quantum est de se, æqualiter respicit utrumque extremorum; assumptio autem non, immo requirit esse fixum et stans in uno, ad quod aliud trahatur. Et inde est quod natura divina potest dici unita in persona naturæ humanae, non autem |X)test dici assumpta. > — Hæc ille.

Item, 3 p., ubi supra (q. 2), art. 8, sic dicit : α Unio importat relationem divinæ naturæ et humanæ, secundum quod conveniunt in una pertona. Omnis autem relatio quæ incipit esse ex tempore, ex aliqua mutatione causatur. Mutatio autem consistit in actione et passione. Sic igitur dicendum, quod prima et principalis differentia inter unionem et assumptionem, est quod unio importat ipsam relationem, assumptio autem actionem, secundum quam (i) aliquis dicitur assumens, vel passionem, secundum quam aliquid dicitur assumptum. Ex hac autem differentia accipitur secundo alia differentia : nam assumptio dicitur sicut in fieri, unio autem sicut in facto esse; et ideo uniens dicitur esse unitum , a&mmens autem non dicitur esse assumptum. Natura enim humana significatur (S) ut in termino assumptionis ad hypostasim divinam, per hoc quod dicitur *homo,* unde vere dicimus quod Filius Dei, qui est uniens sibi naturam humanam, est homo. Sed natura humana in se considerata, in abstracto, significatur (γ) ut assumpta; non autem dicimus quod Filius Dei sit natum humana. Ex eodem etiam sequitur tertia differentia : quod relatio, præcipue æquiparantiæ, non magis se habet ad unum extremum quam ad aliud; actio autem et passio diversimode se habent ad agens et ad patiens, et ad diversos terminas. Et ideo assumptio determinat terminum a quo et ad quem; dicitur enim assumptio, quasi ab alio ad se sumptio. Unio autem nihil horum determinat; unde indifferenter dicitur quod humana natura est unita divinæ, et e converso. Non autem dicitur divina natura assumpta ab humana, sed econlra ; quia humana natum adjuncta est ad personalitatem divinam, ut scilicet persona divina in humana natura subsistat. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Quæt unique aie se habent sicut actio vel passio et relatio consequens ad actionem vel passionem, realiter distinguuntur. Sed unio et assumptio sunt hujusmodi. Ergo.

Tertia conclusio est quod unio nnturnrum In Christo est mnximn biter creatas uniones.

Haut ponit sim ius Thomas, 3 t·., ubi supra (q. 2), art. 9, ubi sic dicit : α Unio importat conjunctionem aliquorum in aliquo uno. Potest ergo unio incarnationis dupliciter accipi : uno modo, ex parte eorum quæ conjunguntur; et alio modo, ex parte ejus in quo conjunguntur. Et ex hac parte, hujusmodi unio habet præeminentiam inter alias uniones; nam unitas divinæ personæ, in qua uniuntur duæ naturæ, est maxima (a). Non autem habet præeminentiam ex parle eorum quæ conjunguntur. »— Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* præsenti distinctione (q. 1, art. I, q*. 2), idem dicit et plus. Ait enim sic : < Unio ista potest dupliciter considerari : vel quantum ad id in quo iit unio; vel quantum ad ipsa quæ uniuntur. Si primo modo, cum unio fiat in persona divina, quæ est maxime unum et simplicissimum, sic est maxima unio post unionem essentiæ in tribus personis : quamvis enim persona sit ita simplex et unum sicut essentia, tamen quælibel trium personarum est idem re cum ipsa essentia in qua uniuntur; non autem utraque natura in Christo est idem re cum ipsa persona in qua fit unio, quia natura humana non est idem re cum persona divina, quamvis altera natura, scilicet divina, sit omnino idem re cum ipsa ; et ita unio personorum in essentia, est major quam unio naturarum in una persona. Si secundo modo, sic non est maxima unio. Sed prima consideratio unionis est secundum se, quia secundum id (δ) quod unum est ; hæc autem est consideratio unionis, non secundum quod unio est. Et ideo dicendum quod est maxima simpliciter, quamvis non sil maxima secundum quid. » — Ikec ille.

Ex quibus potesl formari talis ratio : Illa unio esi maxima simpliciter, quæ fil in maxime uno simpliciter. Sed inter uniones creatas, unio naturarum in Christo fit in maxime uno simpliciter, et ad tale unum terminatur. Igitur, etc.

Et in hoc primus articulus terminatur et finitur.

ARTICULUS 11.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

I. Argumenta Aureoli.— Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit Aureolus, probando quod unio humanæ naturæ ad Verbum non sit relatio, sed vera unitas, et actualis continuatio et indivisio.

Primo Nam \ngUsHnUs, in Epfcdnln ad Vohisinnum, circa medium, dicit quod *m illti perbona*

guni/i. — *tjuud* Pr.
(6) *ngni/teabu·.* — *tujnalur* Pr
(γ) — *tujnalur* Pr

(3) maxima. — niaximum Pr
M *id* — Om. Pr.

est (i) mixtura Dei ct hominis. Tamen recedat (C) *auditor a consuetudine corporum, qua* (γ) *nolent duo liquores ita misceri, ut neuter servet integri·tutem suam; quamquam et in ipsis corporibus, aeri lux incorrupta* (δ) *misceatur. Cum enim Verbum Dei permixtum est anima habenti corpus, animam simul accepit et corpus.* Et subdit quod *Verbi et amm:e credibilior debuit osse permixtio, quam animie et corporis. Quomodo enim mm fateremur duo incorporea, quam unum corporeum alterumque incorporeum facilius potuisse, misceri? si tamen non indigne ad ista mictionis vel ťmixtura nomen admittitur, propter consuetu·dmem corporalium rerum, longe aliter $r habentium aliterqur notarum.* — Hæc Augustinus. — Ex ((ilibus patet quod natura humana unita est Veri» per quamdam mixturam et permixtionem, salva tamen integritate utriusque nature, quæ non salvatur in liquoribus et cætcris rebus corporalibus quæ miscentur. Sed constat quod permixtio importat continuationem et indivisionem eorum quæ miscentur, ut inter illa sit vera unitas, et non discretorum acervus. Ergo natura humana unita est per indistinotionem et continuationem cum proprietate Verbi ipsam terminante, et dante sibi subsistere secundum tertium modum perse exsistendi, et non per hoc quod Verbum terminet relationem aliquam m natura extrinsece; immo magis intrinsece ipsam naturam terminat.

Secundo. Nam, in line libri *de Perseverantia* (cap. 24), dicit Augustinus quod *fides credit absumptionem illam ineffabilem fecisse un iuspersomv tn Deo et homine unitatem.* Constat autem quod non est vera unitas, quæ fit per solam terminationem cujusdam exterioris relationis; alioquin universum esset vere unum ratione ordinis, et Deus faceret vere unum cum universo, cujus terminat relationem et ordinem per modum finis; ct universaliter omnis acervus esset vere unum, cum ibi sit unitas relativa. Igitur, etc.

Tertfo. Nam Dionysius dicit, 2 cap. *de Divini-Nominibus,* quod *compositio Jesu secundum unitatem, ineffabilis* (t) *est omni verbo, et ignota mnm menti, qualiter quidem ipsum Dei Verbum substantiam factum esse accepimus;* per hoc innuens quod ipsum Verbum per hujusmodi unionem facium est verus homo sulistanliaiiter et vera substantia. Constat autem quod nulla relatio fundata in subjecto, dat termino quod ipsum vere et substantialiter sit substantia : relatio namque dat esse relativum; sed essu substantiam, vel esse substantialiter, nullo modo dare potest. Immo unio humanitatis cum Verbo non est relatio in humanitate extrinsece exsistens, sed potius ejusdem humanitatis intrinseca determinatio.

Quarto. Nam Damascenus (de *Fid. orth.),* libro tertio (cap. 22), dicit quod *non secundum habitudinalem unionem et nudam inhabitationem unita est caro Dei Verbo,* sed *vere, ex summa* et mera *exsistentia; magis, in tpSO exstitit (i)', et hypostaticam ad ipsum habuit identitatem.* Hæcautem Irin, scilicet, quod caro ex summa et mera exsistentia unita est, et quod caro exsirtit in ipso, et quod hypostaticam ad ipsum habet identitatem, manifeste ostendunt quod mens ejus fuit hanc unionem esse secundum veram et indivisam exsistentiam, et secundum continuationem naturæ interminate ad proprietatem hypostaticam terminantem, et non secundum aliquam relationem aut habitudinem.

Quinto. Nam Boetius dicit, m *de Duabus naturis ct una persona Christi* (cap. 4), quod *Dei ct hominis furta est conjunctio, non ita quasi cum duo corpora apponuntur, rt nihil in* (S) *alterum ex alterius qualitate proveniat. Si enim ita* (γ) *humanitati deitas conjuncta ť , nihil ex utrisque confectum est, ac per hoc nih il est Christus. Nihil igitur unum, secundum Nrstorium, Christus est, ae per hoc omninonihil. Quod enim non est unum, nihil omnino esse potest : ens enim atque unum convertuntur; ct quodeumque est,* unum *est.* — Hæc Boetius. — Unde, notetur quod ait humanitatein uniri Verbo non *sicut eum duo corpora sibi nnpmiinihtr, rt nihil in alterum ex* (5) *alterius qualitate proveniat* (t), manifeste apparet quod illa unio non est per relationem, sed potius per intimam conjunctionem, et realem continuationem, et indivisionem naturæ humanæ cum Verbo ; nam relativa unio est inter corpora. Quod vero subditur, *^'eundum Nrstorium, nihil unum confectum est ex divinitate ct humanitate,* et illud reprobatur tanquam erroneum, quia, si sic(i), *Christus ιωη esfud aliquid unum,* evidenter ostendit quod humanitas et Verbum habent intimam unitatem, ac per hoc indivisionem et continuationem entitativam ; alias non esset unum nisi per modum acervi.

Sexto. Dicit idem patera ex illis quæ fide tenemus Constat, inquit, quod per istam unionem per->ona Verbi facta est aliquid quod ante non erat, quia homo; et non aliter se habens solum, sed vera aliquid. Immo. diffinit Ecclesia, reprobando illam tertiam opinionem ťqua recitatur sexta distinctione tertii *Sententiarum,* qua· ponel»at personam Verbi non fuisse vere fac tam aliquid, sed aliqualiter se

( ) — Om Pr.
( ) *Tamen recedat.* — Cum ϒλ *edit* Pr.
l··) ηιιη. — *qitO* VlX
(G) tacoivupta. — *incorporata* Pr.
(t) iwc/fdtalür. — *effabilis* Pr,
(i) *exUiid* — *eiiitit* Pr
(6) et nihd m. — *vel* Pi.
(γ) ita. — cum Pr.
(â)a vcrl«o *appomuihir* usque act *cx,* om. Pr.
(c) *proveniat.* — *proveniant* Pr.
(X) m·. — *hic* Pr.

habcm». Centra hoc diflinil Ecclesia, Extra, *de Jhrrcticis,* cap. («) *Cum Christus,* ubi dicit : *Mandamus, quatenus sub anathemate interdicas* (6), *ne quis audeat dicere, Christum non esse aliquid secundum quod homo; quia, sicut Christus est verus Deus, ita est verus homo, ex anima rationali et* (v) *humana carne subsistens.* Sed constat quod, si proprietas Verbi non aliter se habet ad humanitatem nisi quia terminat relationem humanitatis ad ipsum Verbum, per istam unionem magis dicetur *ad aliquid* quam *aliquid;* et erit homo relative, non autem sicut est Deus. In nullo enim genere relativorum, terminus unius dicitur alter, sed potius ad alterum relativum; unde Verbum erit relativum secundum dici, ct appellabitur relative et non vere ct substantialiter. Ergo unio quidditativa natura humanæ ad Verbum, aliud importat quarn ndaliotiouem ad ipsum Verbum; et Verbum supponere naturam, aliud im|K>rtat quam relationem terminare.

Septimo. Quia, secundum Magistral! *Sententiarum* , lib. 1, dist. 22, Deus dicitur incarnatus et humanatus ex tempore, nec omnia ista dicuntur relative de Deo; quod verum non esset, si incarnari esset terminare relationem exsistentem in natura humana; iiumo diceretur relative incarnatus, sicut creatur.

Octavo. Quia natura humana, sicut tenet fides, esi unita substantialiter, et non accidentaliter, et sicut quiddilas, supposito, dans sibi esse quid; sic ad interrogationem faciam per quid, respondetur quod persona Verbi est homo. Unitas autem quidditativa, non esi por accidens medium; cujusmodi esset talis irlatio extrinsecus adveniens, si linieretur.

Nono probat in speciali, quod dicta unio non est relatio consequens conjunctionem natum· humanæ ad Verbum, sicut dicit probatio conclusionis. Quia idem non sequitur seipsuin. Sed unio quidditativa ad Verbum, est ipsunel conjunctio; et uniri est conjungi. Non igitur potest e&e conjunctionem consequent Et iterum, non c>l verum quod materiam esse sub foima. sil relatio media (alioquin, cum materia sit sub ista relatione, sequitur quod esset alia relatio, et proceditur in inRniturn). Sed, sicut unam parbmt continui esse cum alia, non est relatio (alioqum. sicut partes sunt intinilæ in potentia, essent inimit é i elationes), sed unam partem esse cum alia, ı·4 i| esse mutuo continuatas et unitas et indivisis, sic materiam esse sub forma, vel formam in materia, non est esse aliquam relationem mediam, x d i|»sa> imuin per Veiam indivisiunem et continuntinnem rntitativam. Et ideo illa tertia entitas continua, est realitas distincta. — Ihrc Aureolus, in forma.

II. Argumenta Durandi. — Contra eamdeni conclusionem arguit Durandus (dist. 5, q. 2), probando quod persona non sit terminus assumptionis, sed potius respectus unionis; cujus oppositum dicit probatio conclusionis. Et arguit

Primo sic. Terminus non præcedit actionem quam terminat; alioquin frustra esset actio, cum ordinetur (a) ad acquisitionem termini, si terminus sine actione haberetur. Et hoc expressit Aristoteles. I. *dc Generatione* (t. c. 55), ubi dicit quod, *habitibus pratentibus in materia, cessat motus;* e.\ quo palet quod omnis actio et motus esi quid praviuin habitui. Sed tam natura divina quam persona praexsliterunt assumptioni. Ergo non sunt termini assumptionis. — Et si dicatur quod locus est terminus moins localis, et tamen praexsislit molui; — dicendum est quod locus non est terminus motus localis, sed esse mobilis in loco ad quem movetur, seu *ubi;* el istud esse non præcedil motum, sed acquiritur per ipsum. El ex eadem radice patet quud unio natura assumpta? cum natura el (β) persona asMimenli· est proprie terminus assumptionis : quin illud solum est proprie terminus assumptionis, quod acquiritur per actionem assumptionis ; sed per actionem assumptionis, quantum est de natura talis acliunis, nihil acquiritur nisi unio natura assuinplæ cum natura et persona assumente, ut jam natura humana in se non subsistat, sed exsistat in pei-sona absumente; quare, etc.

Secundo arguit. Quia, cum dicitur quod ad relationem non est actio vel motu», ut tlicilur, 5. *Physicorum* (I. c. 10), talis autem unio non est nisi quædam relatio, hoc non valet. Quia duplex esi respectus. Unus, qui esi sola denominatio sumpta a pluribus; et hoc sufficit ad pradicamentum relationis, ut similitudo, aequalitas et hujusmodi. Et talis respectus non esi aliqua res prater suum fundamentum; nec ad ipsum potest esse motus vel actio. Et de tali r«^|»er(ti vel relatione loquitur Aristoteles, 5. *Physicorum* (t. c. 10). Alius autem respectus est, qui n<m est sola denominatio sumpta ex pluribus, sed est rcnli> modus essendi : vel per se consequens ad fundamentum, ut inhærere consequilui per se (γ) ad naturam accidentis; vel per accidens et extiinse uni adveniens, sicut *ubi,* vel esse in tali loco, el tangere, el tangi. Et tales respectus non semper sunt de genere relationis; el ad eos |K)test lisse i't est verus motus : sicut motus localis est ad *ubi,* tanquam ad terminum intrinsecum qui locato acquiritur el e-d in m: i»st enim circumscriptio cnr-

(♭ cup. — U»ti Pr.
f/uo/. — Ad. I'I.
I·' o/vrfHrt mOroinh »·! Пш P»

(i| *nrdtiifhu·, — let minelite* Pr.
(6) *ft.* — ₹Uiunirntc ı· *l* Vr.
(y) *inhivrerc ^jnsequitur perse.* — iu *huc res sequatur* Pr.

ports a loco, locus aulcrn non est (x) terminus motus localis nisi extrinsecus. Similiter, corpora distantia, pei motum localem alterius vel amborum fiunt propinqua et se tangentia ; et ad hoc terminatur motus, quamvis tangere ct tangi non sint nisi reales modi essendi,et quidam respectus extrinsecus advenientes, nec |ærtinent ad pradicamentum relationis. Eodem modo, cum ẽs (C) unitum sit quidam modus realis essendi, ad ipsum j>otest terminari actio vel motus. Sed ad unionem de qua nunc loquimur, quæ est naturæ humanæ (γ) cum natura et persona divina, non potest terminari actio naturalis, sed solum divina, quæ |>otest naturæ humanæ dare novum modum essendi, sicut dat accidenti in Sacramento Altaris. Sic igitur natura assumpta et natura el persona assumens sunt quædam extrema ŭnioni ; sed non sunt proprie assumptionis terminus; sed solum ipsa unio. — Hæc Durandus·

Contra secundam conclusionem etiam militant argumenta Aureoli, ideo contra illam non adduco argumenta nova.

§2. — CONTIIA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Argumentum Aureoli. — Contra tertiam conclusionem arguit idem Aureolus, dicens quod via nostra non potest salvare quod illa unio sit maxima inter uniones post illam qua 1res j»ersonæ in una essentia uniuntur; quod tamen Bernardus ad Euge·pium asserit. Nullus enim dicere potest quin unita per indivisionem el continuationem, majori unitate pingantur quam quæ copulantur per relationem, ubi non est aliud copulare ex parte unius extremi nisi relationem terminare. Sed qui ponit quod illa unio est per indivisionem humanitatis cum proprietate Verbi, quasi cujusdam terminabilis cum suo termino intrinseco, consequenter potest ponere istam unionem esse majoirm.

II. Argumentum Durandi. — Arguit etiam contra eamdem (C) Durandus (dist. 5, q. 3), quod ista unio non debeat dici simpliciter maxima inter uniones creatas. Quoti probat sic : Per unionem aliqua dicuntur unum ; ratio autem unius, est ratio indit ibi; igitur illa unio est maxima, vujus extrema magis el intimius faciunt unum. Sed extrema multarum aliarum unionum, puta materia) et formæ, magis et intimius efficiunt unum quam extrema incarnationis : constituunt enim unum per essentiam; unum etiam non potest separari ab alio, stilem materia a forma, salva consistentia el natura Mia, quod est signum magna) inlimitatis : inter exirema autem incarnationis non est talis unitas, nec talis inii mitas; quia nec constituunt unam naturam, nec unum est inseparabile ab altero. Ergo unio formæ cum materia est major, quantum ad rationem unionis. — Hæc ille.

El in hoc secundus articulum terminatur.

ARTICULUS Ili.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — Ad ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Aureoli. — Quantum ad tertium articulum, restat objectionibus supradiclis icspondere. Ideo

Λ<1 primum Aureoli contra primam conclusionem, el ad omnia sequentia, dicitur quod, si quid probant, hoc solum concludunt efficaciter, quod inter humanitatem assumptam el proprietatem seu naturam Verbi est quidem aliqua unitas et indivisio, el, si permittitur modus suus loquendi, entitativa continuatio. Sed quod inter talia non sil aliqua unio relativa, nihil probant, neque probare possunt : quia unio de necessitate (a) est relatio inter extrema unita, vel illam exigit; quia unitum dicitur ad aliud, el non ad se. Qualis autem sit indivisio quæ potest concedi inter naturam assumptam el assumens? Dicitur quod non est indivisio alicujus tertiae entlitatis ex duabus resultantis, sicut false imaginatur arguens; sed est indivisio esse actualis exsistentia'. duas naturas copulantis vel acluanlis, remanente distinctione illarum secundum suas essentias inter se; sicut alias dictum fuit de indivisione materiæ cl forma· in composito, 2. *Sententiarum*, dist. 17, licet non sit per omnia conveniens similitudo. Est etiam indivisio suppositi in duabus naturis subsistentis. Unde sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 1, q. d, art. 1, ad propositum sic dicit : « Unio aliquorum duorum vel trium potest ẽs tripliciter. Uno modo, secundum quod aliqua non uniuntur ad invicem nisi per conjunctionem eorum in aliquo uno. Quædam vero e converso, uniuntur per conjunctionem eoruin ad invicem in aliquo uno, quod ex eorum conjunctione constituitur. Quædam vero per conjunctionem eorum ad invicem, sed non m aliquo uno, quia ex eorum conjunctione nihil resultat. Primum horum contingit (5) quatuor modis : quia vel illud unum in quo conjunguntur, est idem numero, sicut duo brachia in pedore, vel duo rami qui se non tangunt nisi in uno trunco ; vel unum secundum speciem, sicut Socrates et Plato in homine; vel unum genere, sicut homo

---

( ) *per te.* — Ad Pi.
( ) — *otiinr* Pr.
(γ) humane. ≺*usutnpt*≺ Pr.
(4) *etiam rentra eamdcin.* — Om. Pr

(3) /lecrxjrii *te* — ❀oc Pr.
(C) *contingit* — convenu Pr.

ct å· inus in animali ; vel imum analogia .seu proportione, Mrut snlistantia el qualitas in ente, quia, sicut se habet substantia ad esse sibi debitum, ita et qualitas ad esse sui generis sibi conveniens. Quæ vero conjunguntur ad invicem, el in aliquo uno ex eorum conjunctione conMiliito, sunt sicut materia cl forma ; quia forma conjungitur maleriæ ut jæi lectio ejus, el ambo conjunguntur in natura communi. El simile est de partibus qunnlitathis continuatis ad invicem, ita quod e.\ eis provenit aliquod totum. in quo duæ partes conveniant. Ea vero quæ uniuntur ad invicem, el non in aliquo uno, sunt sicut accidens et subjectum, ex (λ) quibus non efficitur unum perse, cujus subjectum et accidens partes dici possint, ut probatur in 8. *Metaphysics* (l. <·. **li** et scq.). El quia, ut dicit Hilarius (1. *de Trinitate),* comparatio terrenorum ad Deum nulla esi, nec exemplum sufficiens rebus divinis ratio humana pnrstabil, sciendum est quod nullus istorum modorum competit ex toto ineffabili unioni qua Deus homini (&) unitus est; sed tamen aliqui istorum modorum,quantum ad aliquid(γ), représentant illum modum unionis. Sciendum est ergo quod medius modus quo aliqua conjunguntur ad invitem ul ex eis aliquod tertium resultet, omnino non potest Deo convenire : quia duo quæ conjunguntur secundum hunc modum, se habent ad tertium ul partes ad totum ; ratio autem partis, sicut el ratio imperfecti, penitus a Deo removetur. Primus vero modus, el tertius, quantum ud aliquid, |>otesl Deo convenire. In Incarnatione enim, ex parte assumentis, duo])OS$unt considerari : scilicet ipsa persona,et natura. Si autem consideremus personam assumentem, sic conjiingilui naturæ humanæ assumptae tertio modo conjunctionis : quia persona divina fit persona naturæ humanæ, et ex his duobus non resultat aliquod tertium ; sicut net in Socrate, ex persona ejus el natura non iit aliquid tertium, sed persona ejus in natura humana subsistit. Si autem consideremus naturam assumentis, sic conjunctio ejus ad naturam humanam est secundum primum modum, inquantum duie naturæ in una pei'SOna conveniunt, quæ in naturalibus proprietatibus nihilominus distincte sunt. El ideo Incarnatio insertioni (o) comparatur sicut enim in insertione (<), in eodem trunco in quo erat unus ramus per naturam, Iit alius ramus per insertionem (ζ); ita in eadem persona in qua naturaliter erat divina natura, est per unionem humana natura. In uno autem genere vel specie Deum et en aturam convenire, impossibile est ; >ed per analogiam v>l possibile. Sed hoc ex tunc fuit ex quo creatu ne esse caqierunl ; et ideo de hoc non est ad pnesens quæstio. d — Hæc ille. — Ex quo palet qualis indi visio concedenda est inter naturam assumptam <4 naturam vel personam assumentem, scilicet indivisio suppositi. De indi visione veru esse actualis exsistentiæ, latius tractabitur in sequenti distinctione.

His pnemissis, dicitur ad primam formam, quod peccat per fallaciam consequentis, quia arguit a superipri ad inferius affirmative sive distributive, ul dicendo sic : Asinus est animal ; igitur asinus est homo. Sic in proposito, cum sic arguit : Unio incarnationis assimilatur mixture ; igitur assimilatin' in hoc quod est rniscibilia concurrere in talem indivisionem qualem lingit arguens. Sufficit enim, ad salvandum dictum Augustini, quod sit ibi indivisio supradicla. — Ulterius, dictum Augustini est contra arguentem : quia ubicumque in miscibilibus saivalur integritas naturæ, non est omnimoda indivisio enlitaliva, imino perfecta distinctio naturarum. — Rursum, concesso quod inter naturam assumptam et Verbum assumens esset talis indivisio qualem introducit arguens, ex hoc non concluditur nisi quod unitas est indivisio et non relatio; sed nullo motio probat quin cum tali unitate negativa stet unio relativa. El ideo argumentum nihil concludit contra nos.

Ad secundum dicitur quod unitas personæ in duabus naturis non fit per solam terminationem relationis, sicut nobis imponit arguens. Sed bene conceditur quod unio dicit talem relationem fundatam in una natura, el terminatam ad aliam. Unitas enim jiersonæ dicit indivisionem personæ subsistentis in duabus naturis, et indivisionem actualis exsistenliæ in utraque· Et ideo apparet quod illa quæ ibi adducuntur de unitate totius universi, non habent aliquam apparentiam; qüia non omnes partes universi habent pned ictam indivisionem. Unde arguens male capit verba et sensum sancti Thomæ : quia sanctus Thomas non ponit solam unitatem relativam, sed solam unionem relativam ; immo expresse ponit quod unio qua.· est relatio, consequitur unitatem aliquam inter extrema, ut superius dictum est, in probatione primæ conclusionis.

Ad tertium patet per iilem : quia nos non ilicimus quoi! sola relatio det personæ divinæ quod sit \ere el substantialiter homo; sed ipsa humanitas unita personæ, ct tracta ad esse divina: personae. Et de hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 2, ari. 0, in solutione secundi (x), sic dicit : u Illud quod advenit post esse completum, nccidentaliter advenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi : sicut in resurrectione, corpus adveniet anima· praeexsistenti ; non tamen nccidentaliter, quia ad idem esse assumetur, ul scilicet corpus habeat esw? vitale per animam.

(x) ₱r — </r Pr.
(6) Aoniuii. — Aonirmôu· Pr.
γ) *altifuui.* — *alitui* Pr.
( ) irwertMzni. — m/ifiorir Pr.
(i) irurrtionr. — *tn/itiotu·* Pr
ζ ₩Hrriiotl< — Pr

(xt *ubi.* — A<l Pr

Non autem sic est de albedine; quia aliud e>l esse albi, el aliud est esse hominis, cui advenit albedo. Verbum autem Dei ab ælerno esse completum habuit secundum hypostasim sive personam ; ex tempore autem advenit ei natura humana, non quasi assumpta ad unum esse, prout est esse naturæ (sicut corpus assumitur ad esse animæ), sed ad unum esse, prout est hypostasis vel personæ. Et ideo humana natura non unitur accidentaliter Filio Dei. j› — Hæc ille. — Quod autem dicit arguens, de illa intrinseca terminatione naturæ humanæ per proprietatem Verbi, non videtur sane inlelligibilc. Quia proprietas personalis Verbi non potest terminare naturam humanam formaliter et intrinsece, illo iiic h lo quo punctus lineam, vel linea superficiem, vel superficies corpus, ut (x) constat. Nec illo modo quo forma terminat materiam : tum quia proprietas illa non potest esse forma rei corporeæ; tum quia natura humana assumpta non indiget tali terminatione, cum ipsa in se sit terminata per suam formam, scilicet animam rationalem. Nec illo rnodo quo differentia terminat genus, ut (6) clarum est. Nec illo modo quo actus terminat potentiam passivam sul>stantialem : quia humanitas non est in potentia ad talem actum, nisi forte ad esse; quia, si esset in |H)tentia ad aliquam naturam vel actum substantialem cum quo constitueret aliquid unum, esset processus in infinitum, el infinita inconvenientia sequerentur. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. 1, >ic dicit : « Tripliciter aliquid unum ex duobus vel pluribus constituitur. Uno modo, ex duobus perfectis integris remanentibus; quod quidem fieri non potest nisi in his quorum forma est compositio, vel ordo, vel figura : sicut ex mullis lapidibus absque aliquo ordine adunatis, etc.; » ut supra fuit allegatum, prima distinctione hujus tertii, articulo tertio, in solutione primi argumenti contra quartam conclusionem. Ex quibus patet quod illa intrinseca terminatio non est sane intelligibilis.

Ad quartum dicitur quod ex verbis Damasceni liene sequitur quod natura assumpta communicat cum exsistentia personæ divina·, ut prius dictum est. Non autem sequitur quod inter Verbum divinum et naturam assumptam nulla sit relatio aut habitudo. Et multo minus sequitur quod proprietas Verbi terminet intrinseco naturam assumptam ; quia de hoc verba Damasceni nullam faciunt mentionem. Sed arguens videtur male capere verlwi Damasceni : nam per habitudinalem unionem non intelligit Damascenus unionem relativam, nec per habitum intelligit relationem, sed potius vestimentum; unde por illa verlci intendit removere unionem Nestorii el ejus sequaciüm, quorum quidam posuerunt Verbum Dei essu unitum naturæ assumpta' sicut habitui vel indumento. Et de hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. 6, sic dicit : < Circa mysterium unionis duarum naturarum in Christo, duplex hæresis insurrexit. Una quidem confundentium naturas; sicut Eutychetis el Dioscuri, qui posuerunt quod ex duabus naturi- est constituta una natura : ita quod confitentur Christum esse ex duabus naturis, quasi ante unionem distinctis, non autem in duabus naturis, quasi post unionem naturarum distinctione cessante. Aha vero fuit hæsis Nestorii el Theodori separantium personas. Posuerunt enim aliam esse personam Filii Dei et filii hominis, quas dicebant sibi invicem esse unitae : primo quidem, secundum inhabitationem, inquantum scilicet Verbum Dei habitavit in illo homine sicut in templo; secundo, secundum unitatem affectus, inquantum scilicet voluntas illius hominis est semper conformis voluntati Dei; tertio modo,secundum operationem, prout scilicet dicebant illum hominem esse Verbi Dei instrumentum ; quarto, secundum dignitatem honoris, prout omnis honor qui exhibetur Filio Dei, exhibetur filio hominis, propter conjunctionem ad Filium Dei; quinto, secundum æquivocationem, id est, secundum communicationem nominum, prout scilicet dicimus illum hominem esse Deum et Filium Dei. Manifestum est autem omnes istos modos accidentalem unionem importare. Quidam autem posteriores magistri, putantes se has hæreses declinare, in eas per ignorantiam inciderunt. Quidam enim eurum concesserunt unam esse Christi personam, >ed posuerunt duas hypostases, sive duo supposita, dicentes hominem quemdam compositum ex anima el corpore a principio suæ conceptionis esse assumptum a Filio Dei. El hæc est prima opinio, quam ponit Magister, sexta distinctione 3. *Sententiarum.* Alii vero, volentes servare unitatem personæ, posuerunt Chnsli animam non esse corpori unitam, sed hæc duo separata ab invicem, esse unita accidenlaliter Verbo, ul sic non cresceret numerus personarum. Et hæc est tertia opinio, quam Magister ibidem ponit, I iraque autem prædictarum opinionum incidit in hæresim Nestorii. Prima quidem, quia idem est ponere duas hypostases vel duo supposita in Christo, quod est ponere duas personas, ut supra (3 p., q. 2,art. 3)dictum est. El si fiat vis in nomine personæ, considerandum est quod etiam Nestorius utebatur unitate personæ, propter unitatem dignitatis el honoris. Unde etiam quinta («) synodus diffimt anathema eum qui dicit unam *personam secundum dignitatem, ct honorem, et adorationem, sicut Theodorus ct Nestorius insanientes conseriysci'unt.* Alia vero opinio incidit in errorem Nestorii, quantum ad hoc quod posuit unionem accidentalem. Non enim differt dicere quod Verbum Dei est unitum homini Chrislu secundum inhabitationem

ta) at. — Oιη. Pr.
(6) *ut* — Om. Pr.

a *ehuin ijumta. — ct supra* Pr.

sicul in templo suo, sicut dicebat NeMorius, et dicere quod unitum fuit Verbum homini secundum indiiitioneni sicut vedhncnlo, sicut dicit tertia opinio; qua» etiam dicit aliquid pejus quam Ne>tonu>, M'ilinq (x) quod anima et corpus non sunt unita. Fidus autem catholica, medium tenens intei pnudicta» positiones, neque dicit unionem factam Dei et hominis secundum essentiam vel naturam, neque etiam secundum accidens, s»sl medio modo, h t u iidum subsistentiam seu hyposlasim. Undeinqiiinla(C) synodo legitur : Cum mu/fix modia unitas *intelligatur,* Qui iniguitatam *Apollinarii et Eulf/ihotù tcquiintur* (γ), infere *mptionem rorum quæconvenerunl ţollente* id v>t, interimentes utramque naturam, *unionem* (o) >ecuudum ron/wsionem diruui. *Theodori autem et Ne.dorii m/iuic m, dicisione* f/um/mhi, u//><*lualcm unitatem introducunt. Sancta vero I)ci mater Eccloia, ţpriu intidilt! impietatem ţcjicirn unionem Dei* \· *rln ad carnem tremulum eomponilimtcm cOnlitrlur, quod* c a *l nccundum tubti'1 cutium.* Sic igitur patet quod secunda trium opinionum quas Magister ponit, qu.r asserit uium liypoM.isim Dei et hominis, non eat dicenda opinio, sed sententia catholicus fidei. Similiter etiam, prima opinio, quæ ponit duas hypostases, et tertia, qu© |x>nit unionem accidentalem, non sunt ďicenda opiniones, sed boareses in conciliis ah Ecclesia damnata·. » — Hæc ille. — Ex quibus sequitur *primo,* quod D.uiKwenus per unionem habitudiiialeni intelligit unionem quam posuit NWorius; et est (<) tertia opinio]xxvitn sexta distinctione 3. *Sententiarum.* Et illum intendit Damascenus negaro; null autem unionem liabiliidmalein, id est, relativam. *Secundo,* sequitur quod illa indivisio quam ponit argueub, eat propinqua errori Eulyrhctis; quia, sicut ili»· posuit naturam humanam et divinum esse omnino indistin» las in Chi isto |x>sl incarnationem, ita arguens ponere videtur quod proprietas Verbi et humanitas assumpta, sunt penitus indivisa.· et indistinct©.

Ad quintum dicitur quod Hoetius pui illa verba non intendit |»oneiu indivisionem vel čontinuati») nem (ζ), «piam arguens introducit ; sed intendit quod unio naturarum in Christo non usi per solum contactum, sicut acervus lapidum vel granorum, nec pei solam inhabitationem aut \rstilionvm, eo modo quo posuciunt Notoriam, sed per unitatem supposiiti ul pei^onæ, et per indivisionem et subâistcnliæ. Et hoc intellitfil, cilm dicit quod ex conjunctione humanitatis ad divinitatem aliquod unum conicciiim est. — Cum nutem dicit arguens, quod nisi inter naturas esset imhvism quam ipec ponit, non esset unum nisi per modum acervi, etc,, — falsum est, et e-t fallacia consequentis quia plure> Mint alii modi unitatum verarum et indivisionum, pr.ider illam quam ipso ponit ; sicut patet, quia etiam materia et forma in composito non halxmt illam indivisionem, et tamen constituunt vere unum; sufficit enim quod habeant indivisionem quoad e>se, licet sint distinct© quoad suas essentias. — Ulterius, dicitur quod arguens frustra laborat; quia nos non poniinus solam unionem quæ eM relatio, immo iiniIntrin quæ esi indivisio suppositi (x) et essu. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. 1, in solutione secumli, sic dicit : « Ex anima et corpore consliluilur in unoquoque nostrum duplex unitas ; n.ilur.r, et pcison.r. Nature quidem, sicut anima unitur coi puri, forinalitei perficiens ipsum, ut ex duobus fiat una natura, sicut ex actu et potentia, wl materia et forma. Et quantum ad huc non atlendilm similitudo Alhanasii dicentis : *Sicut anima rationalis ct curo,* etc.; (plia natuia divina non jHitesl esse b»rma corporis. Unitas veru person© constituitur ex eis, impunitum est aliquis unus subsistens in carne »4 anima. Et quantum ad Ime attenditur similiilmlo : unus enim (.hrislus subsistit in divina natura ct humana, n — Hæc ille.

Ad sextum dicitur quod Uhrislus est oliquid non solum stxundum quod Deus, immo secundum quod humo. Sed hoc non ideo est quia inter propiietalem Verbi ct naturam humanam lit illa indivisio quam arguens ponit, nec solum quia inter ea est relatio; sed quia humanitas essentialiter informat Verbum, eu modo ipm natura di< ilur informare suum sup- |h›mIu ih, ut humanitas Socratis (assumpsit enim luimain servi, »4 est indivisa ab illo secundum esse) ; et quia inter illa e-t relatio non qualiscumque, sed relatio unionis personalis. Unde omnia ista argumenta supponunt quod nos negemus omnem indivisionum naturalum in Christo, »4 ponamus solam umunem relativam; quod falsum est.

A4 M'ptliiiiim di» itui rpiod hoc numen *incarnatua* non (6) dicitur c s m» relativum : ·· Quia lme nomen ad aliud non refertur, quamvis implicitam relationem contineat, secundum quod unionem in suo intellectu includit. » Et luec sunt verba sancti 'l'lıoɳı.ı·, I. *Sententiarum*, dist *22,* iu expositione lilter.v. Vermntainen illud argumentum in nullo est oontrn conclusionem , quia nos non loquimur de his nominibus*humanulii^. incarnatio,* sed de unione, «pu·· expivsse di» it i elationem.

Id nciiiiMini dicitui qubd nihil concludit «ontia nos, quia non ponimus solam relationem mediam intui naturas in Christo, immo alia, ul pr.ediutum e-t <.ep»·.

i) *fitiret.* — Ora. Pr.
(£) *gumia.* — «upni Pr.
(') arguuntur — *wpHtur* Pr
(I) urtionmi. — urutumtm Pr
(«) «/ — Oui Pr
(O run/oiiiafiüre nt *lOidnidii liiiimm* Pi

x exir. — Ad. Vr.
(6) non k/i'u Pi

Ad nonum dicitur primo, quod conjunctio quæ est artio vol passio, non est oadiim t••alitor cum unione rebdiva. I'Irum outom ibi sit alm conjunctio quin non sit actio vol ƀas io, non rl euro Potest enim dici quod ƀe vol foil quindam conjoin tin quo· ƀe. artio, ‹'l quædnni qua· (ht lelutm, el qurdain qurn eat ƀrodivi siOlinduni esso; ƀd, hoc cnnci·⁝‹», nihil contra nos. Secundo, dicitui quod materiam csM· sub forint!, di· it relationem subject! nil formam. Nee oportal quod, m materia -it sub ilia rrlntione, quod inter mnterinm el illam relationem Mt alia relatio ; quin relatio non rd fundamentum, noc terminus relationis iralis. El sic non nportet limen' processum in inilnituni. — Tertio, dicitur quod inter partes continui est indivwio -ecundum ƀo. Nee opoihd quod pei hoc quod una di· ilui esse cum alia, importetur relatio realis inter can actualis : quia nulla illarum ent in ndu, M»d in putentia; nec habent ƀuidditate diversarum ratiomum Secus est de matin in et forma. – Quarto, dicitur quod materia et forma non Mini unum, mml constituunt unum; ner sunt indivisæ nut iiidistin‹ le entilativr, srd secundum esse, nt in 2. Srnfrn-/mrnm (disl. 10, etc.) latius dictum fuit.

II. Ad argumenta Durandi. Λ·I primum Durandi contra eamdem conclusionem, dicitur, negando majorem ; quia ejus falsitax manifeste palet, tam in actionibus physicis (a) quam Mipornaturali·luis. Constat namqiio quod in naturali nuti itione et augmento hominis, terminus actionis vel mutationis est anima rationalis, quæ acquiritur in materia sjo li.ita forma alimenti; el (amen anima rational s pnecessit illam mutationem, 1'lleriiis, palet quod(C) formalis terminus resui us tionis Li/aii fuit ejus anima rationalis, et tamen anima pr.ecessit illam resurrectionem; et similo erit in communi resime ctioiie omnium, per quam acquiretur forma antiqua. · Dictum autem Philosophi non juvat : quia non dicit quod motus Cesset prudente forma, quam Vocat habitum ; sed dicit quod *Imbilu prudente* in mob rm. Nihil ergo prohibet terminum formalem motus præccdere motum vel actionem quam terminat, sed evira materiam, cui acquiritur de novo, et sub alio modo essendi ipsius vel sui subjecti . nam anima separata habet talem inodum vssendi, quod ipsa in suo esse subsistit, et non communicat illud esse empoii; sed, farta ic mii rectione, ipsa non solum subsistet in suo esse, immo communicabit illud empori. Sic in proposito : persona divina ante incarnationem subsistoliat in suo esse personali, sed nulli creatune com inimical ut illud; post incarnationem vero, secus ext, ut prius dicebatur. Et cum ulterius dicit arguens, quod illud solum est teimi-

nnw assumptionis, quod acquiritur per ƀssumptio nem, etc.; negatur minoi : quia por a^innptio~nem non solum acquiritur illa relatio, immo nalurn assumpta trahitur ad ⁂· personale Verbi. et bimiliter, nntiirn rruimpla quodammodo acquirit pejvonnm dninam, inquantum exsistit in illn, et per ƀso ejut de novo.

Ad sreiindiim du itur primo, quod dHinrtio qua ibi promittitur, falsi ƀe , quantum ad hor quoi dicit qund relatio que eM (>) denominatio sumpta ex pluribus, ul similitudo, squalitas et hujusmoili, non sil aliud a <uo fundamento. Et de hoc vbuiin fuit, I. *Srnirnhtn nm t* drt. 110. Immo !»·< dictum videtur contradic tion« n· implicare ⁝ qui κριοί ƀrnitur n pluribus, nullum illorum sigilhtim nec insimul omnia · ---· ƀx>tc ;quia nihil «umitur n mpno et ulterius, quia denominatio distinguitur a denominatis. — Scrundo, dicitur quod, licet aliqui respectus possint os-c termini motus realis, poliMinu·re'[MVtiis ih' genere *uLi t* non I:ιιη<·η ƀhi pneacquisito aliquo ahsoluto, puta loco; quia novitas respcius cnjuMumqiie consequitur ct pttvexigil novitalem in aliquo absoluto, vel ejus acquisitionem, aut deperditionem. — Teitio, dicitur quod, quidquid *it de rvspedilina |M'rtimmtihua ad ultima sex praslicamenta, tamen de respectu (wrlinente ad pr.islica mentum relationis vel <n/ u/iquu/. responsionrgu< n·lia nobiscum conconlut, quod ille non |M>tost c*m? per ƀc »4 primus terminus actionis aut motus, (ionstat autem qiitwl re^pivtus unionis ad unibilc, vel uniti ad unitum, non |iote^t mimi ad aliquid sex ultimorum pr.edicamvntorum. Quia nec ad pr.nli-• aiuentum actionis (ζ), aut |vis.-ionis; et, dato quod ad illa pertinen t, tamen prohatio Aristotelis,Γη *Phy·ficorum* (I. c. 10). evidenter procedit contra hoc. Nec potext dici quod |M-rhneal ad pr.cdicamentum qimm/o. aut ubi. aut film·, nut /lubifiis; sicut patet inspicienti qniddilatcs dictorum generum. Ergo oportet quod reducatur ad pnvdicamcntuin *ml alîyuùL* — Quarto, dicitur quod arguens inepte pmbat unionem vel respwtum unionis ev-e nnleiii modum mendi, quia dicit quod ttvso unitum c^l quidam imxlus reoli» essendi, etc. Tum quia ƀ‹· unitum non «'st unio, vero et proprio loquendo; sed est quid consequens ad unionem, vel concomitans. Tum quia esso unitum pr.rsnpponit r»e in se vel in alio ab<olute : imwlus enim essendi pnesupponit esM?, et · potius ext modo essendi puro n»>pcclivu. Unde p<»nere talem modum exMUidi pure respectivmii, exse piimum terminum actionis excellentissimie, cujusmodi est assumptio nature humanæ, inconveniens videtur; et contra hanc phantasiam currunt omnia argumenta Aureoli prælibata·

(i) p/o/iirif — *pfulo nphii it* Pr.
µ,) – »/u«i Pr

(4) rtf. — Om Pr
(C) urnero· — *accnlt ffh»* Pr.

J 2 — An ARGUMENTA CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumentum Aureoli. — Ad primum contra tertiam conclusionem, dicitur quod procedit contra Durandum, non nutem contra nas : nam, ut sæpo dictum fuit, non solum ponimus unionem, quæ est relatio. imino unitatem, quæ. est indivisio, hret non ad mentem arguentis, sed alio modo; el ideo possumus salvare quod unio naturarum in Christo est maxima unio creata.

II. Adargumentum Durandi. — Ad argumentum Durandi, respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 2, ait. 9, in solutione secundi, dicens : u Unitas divinæ personæ est major unitas quam unitas natura et persona· in nobis; el ideo unio incarnationis est major quam unio animæ et corporis in nobis. » — Hæc ille. — liem, in solutione primi, sic dicit : « Unitas persona» divinæ est major quam unitas numeralis, quæ est principium numeri. Nam uniti- divinæ personat est unitas increata (a), per se subsistens, non recepta in aliquo per participationem ; est etiam in se completa, habens in se quidquid perlinet ad rationem uni'atis; et ideo non competit -ibi ratio partis, sicut unitati quæ est pars numeri, et quæ participatur in rebus numeratis. Et ideo, quantum ad hoc, unio incarnationis praeminel unitati numerali, nitione scilicet unitatis persona.», non autem ratione humana» natura, quæ non est ipsa unitas divinæ personæ, sed est ei unita, 0 — Hæc ille. — Ex quibus apparet responsio ad argumentum ; quia major est falsa. Non enim ideo dicitur aliqua unio major, quia ejus extrema magis faciunt unum, loquendo de majori late simpliciter, sed ideo quia conjunguntur in maxime uno. Nec similiter dicitur maxima unio simpliciter, quia ejus extrema sunt magis inseparabilia; licet ex hoc possit dici maxima secundum quid.

Et ex his plet responsio ad argumentum facium in oppositum quæstionis. De qua benedictus Deus. Arnen.

QUÆSTIO II.

UTRUM DIVINA ESSENTIA, VEL PERSONALIS PROPRIETAS, POSSIT UMK1 ALICUI NATURÆ CREATÆ, PER MODUM FORME

$5] TEIU M, circa quintam distinctionem, quæritur : Utrum divina essentia, vel personalis proprietas, possit uniri alicui natura creatæ, per modum forma

Et arguitur quod sic. Quia æque unitissimum est rei coiqiorcæ suum esso, sicut sua forma. Sed Deus est esse natura corporeo?, quo formali 1er esi; sicut patet per Dionysium, 4 cap. *Cadratis Hirrarchiw,* ubi dicit quod *esse omnium est, quæ super esse est divinitas.* Ergo divina essentia potest esso forma natura creatæ ĉorporea

In oppositum arguitur sic. Quia Dionysius, 2cap. *de Divinis Nominibus,* dicit : *Neque tactus est ejus,* scilicet Dei, *neque alia qu.vdam ad partes comm iscendi communio.*

In hac qiia'-tiom» erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. Iu tertio solutiones.

ARTICULUS 1.

PONL'NTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod nec divina essentia, nec proprietas personalis divina, potest uniri alicui crenturm corporea», per modum forma·, proprie loquendo de forma.

Hanc ponit sanctus Thomas, 1 p., q. 3, art. 8 : α Impossibile, inquit, est Deum aliquo modo in compositionem alicujus venire, neque sicut principium formale, neque sicut principium materiale. *Primo* quidem, quia supra (1 p., q. 2, art. 3) diximus Deum esse primam causam efficientem. Causa autem efficiens (a) cum forma rei facta (6) non incidit in idem numero, sed solurn in idem specie : homo enim generat hominem (γ). Materia vero cum causa efficiente non incidit in idem numero, neque in idem spede; quia hoc est in potentia, illud vero in actu. *Secundo,* quia, cum Deus sit causa efficiens prima, ejus est primo et per se agere. Quod autem venit in compositionem alicujus, non est primo el per se agens, sed magis compositum : non enim manus agit, sed homo per manum; et ignis calefacit per calorem. Unde Deus non potest esse pars alicujus compositi. *Tertio,* quia nulla pais compositi jiolest esse simpliciter (o) prima in entibus; neque etiam malcria et forma, quæ sunt primæ partes compositorum. Nam materia est in potentia; potentia autem est posterior actu simpliciter. Forma autem quæ est pars compositi, est forma participata : sicut autem participans est posterius eo quod est per essentiam, ita et ipsum participatum ; sicut ignis in ignitis est posterior coqui est per essentiam.

(i) *tnatala* — Otn Pr.

( ) *efficient* — *perficient.* Pr.
( ) *facUe,* — *perfecta!* Pr
iY) *general hnmtnetn.* — *generatione*»i. Pr.
($) tinipliciter. — Om. Pr.

Ostensum est autem (1 p., q. 2, art. 3) quod Densest primum ens simpliciter. » — Ibx: ille.

Eamdem conclusionem probat, 1. Centra *Genti· let.* cap. 27, ubi sic «licit : « Ostenso quod Deus non sit esse omnium, similiter ostendi potest quod Deus non sit alicujus rei forma. Nam divinum esse non latest esse alicujus rei (a) quidditas, quæ non ml ipsum esse, ul ostensum est (cap. 22). Quod autem est ipsum esse divinum, non est aliud quam Deus. lin|K)Ssibile est igitur Deum esse alicujus alterius formam. — Amplius: Forma corporis non est ipsum esse, S4nl essendi principium. Deus autem est ipsum ose. Non ergo Deus est forma corporis. — Hem : Ex unione forma· cl matoriiu résultat aliquid cmn|»o-silum, quod esi totum respectu maleriæ el form.e. Partes autem sunt in potentia respectu lotius. In Deo autem nulla est]M)tentialitas« Impossibile »st igitur Deum es>e formam unitam alicui roi. — Adhuc : Quod perse babel esse, nobilius est eo quod habet esse in alio. Omnis autem forma alicujus cor-|X)ris babel ės in alio. Cum igitur Deus sil ens nobilissimum, quasi prima essendi causa, non potest esse alicujus forma. » — Ilax ille.

Secunda conclusio Ɛ quod ner deitas, nce proprietas personalis Verbi Del, est unita Immanitati Christi, nec ejus carni, ul forma.

Hanc ponit beatus Thomas, 4. *Contra Gentile* cap. 32 : « Manifestum est, inquit, ex prttmisri.s (lib. I, cap. 27), quod Deus forma (S) eoiqioris esse non potest. Cum igitur Verbum Dei sil Deus, ul supra (lib. 4, cap. 3) ostensum est, impossibile esi quod Verbum Dei sit forma corporis, ul sic carni pro anima e»e possit. Nec solum Deus non potest ioe forma ċorpoii sed nec etiam aliquis supernorum spirituum suporcœlestium. n — Il.ec ille.

Item, cap. 35 : « Si, ut Eutychcs posuit, humana natura el divina fuerunt duæ aille unionem, sed ex eis in unione conflata est una natum, oportet hoc esse aliquo modorum secundum «pios ex multis natum est fieri unum. Fit autem unum ex multis : uno quidem modo, secundum ordinem tantum, sicut ex mullis domibus fil civitas, et ex mullis militibus lit exercitus; alio modo, online et compositione, sicut ex partibus domus conjunctis et per contactum el per colligationem (γ) fit domus. Sed hi duo modi non competunt ad constitutionem unius nature ex pluribus. En igitur quorum forma est ordo vel compositio, non sunt res naturales, ut sic eorum unitas possit dici unitas natune. Tertio modo, fit unum ex pluribus per commixtionem (o), *icul ex quatuor ėlementi lil corpus mixtum. Et hoc etiam nullo modo competit ad propositum. *Primo* quidem, quia mixtio non ęsl nrd oonim qua· ('omrnuiiirant in materia, et qu:«· nata -uni agere el pati ad invicem ; quod quidem in ħi ⁂· non ţt«-l t quia lleus est omnino irn matri inii- «'l « i1 ŝiiiilis. *Xirumlo.* quia ex his quoinm unum multum excedit aliml, mixtio fieri non Si quis enim guttam vini mittat in mille amplioris aqii.r, non «iit mixtio, >ed corruptio vini; proptei quod (C) etiam nec ligna igni ămmi- ďiciniU mixOii igni. ₹1 al» igne consumi, propter excellentem ĩgni virtutem. Viitus autem Dei in infinitum humanam naturam excudit, cum virtus Dei sil infinita. Nullo iimdo igitur putest fieri mixtio iilriuMjue natura·. *Tertio,* quia, flato quod heroi mixtio, neutra natura romanrrel «alva. Miscibilia rnim in mixto non salvantur. Si igitur ĩl facta vra mixtio utriusque nature, divinæ scilicet et humaine, tunc neutra natura remanent, ĕd tertium aliquid ţ; cl rir Christus neque esset Ɒm neque ƀel homo. Non igitur sic potest mtelhgi quod Ɛutyrhe dirit, ante unionem fuisse duas naturas, post unionem vero unam in Domino Jcsu Christo, quasi ex ďuabu naturis sit constituta una natora. Delinquitur igilm qiiixl hoc inlelligatur, quod altera tantum earum remanserit post unionem. Aut igitur fuit in Christo sola natura divina, ct illud quod videliatur in co humanum, fuit phantaslicum, ut dicit Manich.eus; aul divina natura conversa esi in humanam, ut A|>ollinaris dixil; contra quos supra (cap. 29, 31, 32 el 33) disputavimus, Helinquitur igitur hoc esse impossibile, ante unionem fuisse duas naturas in Chrutu(t), post unionem vero unam. — Amplius Nunquam invenitur ex duabus naturis manentibus fieri unam; eo quod quadilvct natura est quoddam totum, ea vero ex quibus aliquid constituitur cadunt in rationem portis. Unde, cum ex anima et corporo fiat unum, neque corpus neque anima poteâl diei natura, sicul nunc loquimur de natura; quia neutrum habet speciem completam, scii utrumque est pai> unius natune. Cum igitur natura humana sil qihi-iiam natum completa, el'similiter natura divina, mq»ossibile est quod concurrant m unam naturam, nisi vel utraque vel altera corrumpatur; quod esse non |K»tcsl, cum ex supradictis pateat unum Christum verum Deum et verum hominem esse. Impossibile est igilur in Christo tantum esse unam naturam. — Item : Ex duobus manentibus una natura constituitur : \el sicul ex partibus corporalibus," sicul « x membris constituitur animal, quod hic dici

(i) m. — Om. Pr.
(6) *ratio.* — Ad. Pr.
(γ) *(t)Htiulinn ct per colligationem.* — *tactum ĕolligati* Pr.
(ς) comniix/Mmcm. — <u/niirtiowm Pr.

(a) *ct.* — Om Pr.
(.;) *giifut.* — *guani* Pr.
(·») *tertium aliquiit.* · *aliquid trcimduni* Pr,
(ξ) »»i *Chratu.* — Om. ΓΙ
(tl *cadunt* m. — *duunt* Pr.

non potest, cum divina natura non sil aliquid corporrum; vi·! sicut ox materia ct forma constituitur aliquid unum, mc ii! ex anima et corpore constituitur animal; quod etiam non potest dici in proposito: ostensum esi enim in primo libro (cap. 17 et 27), quot lleus neque forma neque materia alicujus esse jtttest. Si igitur Christus est verus Deus et verus homo, ut ostensum est, impossibile est quod in eo sil tantum una natura» — Adhuc : Subtractio vel additio alicujus essentialis principii variat speciem rei, et per consequens mutat naturam, quæ nihil aliud est quam essentia quam significat diffinitio;et propter hoc videmus quod differentia specifica addita et subtracta diffinitioni facit differre secundum speciem, sicut animal rationale, et ratione carens specie differunt, sicut in numeris unitas addita vel subtracta facit aliam et aliam (a) speciem numeri. Forma autem est essentiale principium. Omnis igitur additio formæ facit aliam speciem id aliam naturam, sicut nunc loquimur de natura. Si igitur divinitas Verbi addatur humanas nature sicut forma, faciet aliam naturam ; et sic Christus non erit humanæ natura, sed cujusdam alterius, sicut corpus animatum ··>! alterius natura quam illud quod est corpus tantum. — Adhuc ; Ea quæ non conveniunt in natura, non sunt similia secundum speciem : ut homo ct equus. Si autem natura Christi sit comporta ex natura huinana et divina, manifestum est quod non erit natura Christi in aliis hominibus. Ergo non erit similis nobis secundum speciem ; <|uol est contra Apostolum (S) dicentem, *Hcbrtro·rum,* 2 (v. 17), quod *debuit per omnia fratribus similari.* — Praeterea : Ex forma et materia semper constituitur una species, quæ est pradicabilis de pluribus, actu vel potentia, quantum est de ratione speciei. Si igitur humanæ natura divina natura quasi forma adveniat, oportebit quod ex conjunctione utriusque quædarn communis species resultet, quæ sit a mullis participabitis. Quod patet esse falsum : non cniin est nisi unus Jesus Christus, Deus et homo. » — Hæc ille.

Tertia conclusio est quod non est Impossibile essentiam divinam uniri alieni creatum spirituali et Intellectuali, allquomodo, per modum forma· IntrllIgIbilis et In esse IntelllyIblll, non In esse naturali.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Contra Gentiles,* cap. 51, ubi sic dicit : · Considerandum, inquit est quod substantia quæ est per seipsam subsistens, vel eri forma Lanium, vel compositum ex materiact forma. Illud igitur quod est ex materia et forma Compositum, non potest esse alteri forma; quia forma in eo jam est contracta ad illum materiam, ut alterius rei forma esse non possit. Illud autem quod sic eri subsistens ut solum sit forma, potest alteri esse forma, dummodo esso suum sit tale quod ab aliquo alio possit participi i, ut palet de anima huinana. Si vero esse suum sit tale quod ah allero participari non possit, nullius rei forma esse potest; sic enim per suum esse determinaretur in seipso, sicut quæ sunt naturalia per materiam. Hoc autem, sicut in esse naturali vel substantiali invenitur, sii et in esse intelligibili considerandum est. Cum enim intellectus perfectio sil verum, illud intelligibi'e ei il ut forma tantum in genere intelligibilium, quod est ipsa veritas. Hoc autem soli Deo convenit : nam. cum verum (a) sequatur ad esse, illud tantum e>l sua veritas (6), quod est suum esse; hoc autem soli Deo proprium est. Alia igitur intelligibilia subsistantia, non sunt pura forma in genere intell'giln lium, sed ut formam in subjecto aliquo habentia est enim unumquodque eorum verum, non veritas sicut etiam est ens, non autem ipsum esse. Manifi · slum est igitur quod essentia divina potest comparari ad intellectum creatum ut species intelligibilb. quod non contingit (7) de essentia alterius subriantiæ separalæ. Nec tamen potest esse forma alterius secundum esse naturale : sequeretur enim quod simul cum alio juncta constituerent unam naturam ; quod esse non potest, cum essentia ‹|ivina perferi;; sit in sui natura. Species autem intelligibilis unita intellectui non constituit aliquam naturam, sed perficit ipsum ad intelligendum ; quod perfectioni divinæ essentiæ non repugnat, η — Hæc ille; ubi concludit quod impossibile est videri (0) divinam essentiam ab intellectu creato, nisi ipsa divina essentia sil forma intellectus qua inlelligil.

Quomodo autem intelligat divinam essentiam esso formam intellectus creati, ostendit, 4. *Sentent.t* •list. 49, q. 2, art. 1 · « Ad videndum, inquit, divinam essentiam, accipiendus est modus quem aliqui philosophi posuerunt, scilicet Alexander et Aver·roes, 3. *dc Anima.* Cum enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma, perquam res cognoscetur aut videatur, forma ista qua intellectus perfici lurad videndas substantias separatas, non est qjiiilditasquatn intellectus abstrahit a rebus compositis, ut ponit Alpharabius, nec aliqua impressio relicta in intellectu nostro a substantia separata, ut dicit Avicenna; red est ipsa substantia separata, quæconjungitur intellectui nostro ut forma, ut ipsa sit quod inlelligilur, et quo intelligitur. Et, quidquid sit de aliis substantiis separatis, tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiam :

(f) aliam et α/Mηι. — *alicui* Pr.
(€) /t^MiPilum. -type *itum* Pr

(1) rerum — unum Pr
(C) *rentat.* — *unitas* Pr.
(γ) *imtliatfil.* —*catuenil* Pr.
(0) υκ/rri. — *videre* Pr

quia quacumque alia forma formaretur intellectus noster, non posset per earn duci in divinam essentiam. Quod quidem non debet intelligi quasi divina essentia sit vera forma intellectus nostri, vel quod ex ea et intellectu nostro flat unurn simpliciter, sicut in rebus naturalibus ex forma et materia naturali ; sed quin proportio essentiæ divinæ ad intellectum nostrum, est sicut proportio formæ ad materiam. Quandoqumque enim aliqua duo, quorum unum est perfectius altero, recipiuntur in eodem receptibili, proportio unius duorum ad alterum est sicut proportio formæ ad materiam, scilicet magis perfecti ad minus perfectum ; sicut lux et color recipiuntur in eodem diaphano, quorum lux se halietad colorem ut forma ad materiam; et ita, cum in anima recipiatur vis intellectiva, et ipsa (a) divina essentia inhabitans animam, licet non per eumdem modum, essentia divina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quod hoc sufficiat ad hoc quod intellectus per essentiam divinam possit Videre ipsam essentiam divinam, hoc modo potest ostendi (S). Sicut enim ex forma naturali qua aliquid habet esse, et materia, efficitur unum ens simpliciter; ita ex forma qua intellectus intelligit, et ipso intellectu, fit unum in intelligendo. In rebus autem naturalibus, res per se subsistens non potest esse forma alicujus materiae, si illa res habet materiam partem sui ; quia non potest esse ut materia sit forma alicujus; sed, si illa res per se subsistens, sit forma tantum, nihil prohibet illam effici formam alicujus materiœ, et fieri *quo est* ipsius compositi, sicut patet de anima. In intellectu autem, oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, et speciem intelligibilem quasi formam; et intellectus actu intelligens, erit (γ) quasi compositum ex utroque. Unde, si sit aliqua res per se subsistens, quæ non habeat aliquid in se prater id quod est intelligibile in ipsa, talis res per se (o) poterit esse forma qua intellectus intelligat. Res autem quælibct est intelligibilis secundum id quoti habet de actu, non secundum illud quod habet de potentia, ut patet, 9. *Metaphysics* (t. e. 20). Et hujus signum est, quod oportet formam inlelligibilem abstrahere a materia et a conditionibus materiæ. Et ideo, cum divina essentia sil actus purus, poterit esse forma qua intellectus intelligit. Et hrce erit visio (t) beatificans. Et ideo Magister dicit, prima distinctione secundi, quod unio animæ ad corpus est quoddam exemplum illius beaUn unionis (ζ), qua spiritus unietur Deo. » — Hæc ille.

Eamdem sententiam ponit in *dc Veritate,* q. 8. art. 1 ; et quasi eadem verba. Dicit enim, multis circa hoc promissis : < Illud quo intellectus creatus Deum per essentiam videt, est dirina essentia. Non autem oportet quod divina essentia fiat forma ipsius intellectus, sed (a) quod se habeat ad ipsum ut forma : ut (G) sicut ex forma, quæ est pars rei, et ex materia efficitur unum ens in actu ; ita, licet dissimili modo, ex essentia divina et intellectu creato fiat unum in intelligendo, dum intellectus intelligit, et essentia divina per seipsam intelligitur. > — Hæc ille.

Ibidem (γ) etiam dat simile exemplum (0) de luce et colore et diaphano; et adducit exemplum Magistri *Sententiarum,* prima distinctione secundi, supra recitatum. Ex quo patet quod sanctus Thomas non vult quod essentia divina possit esse proprie, et in esse naturali aut reali, forma intellectus creati, sed quod se habet vel potest se habere ad ipsum quasi forma : prout illud dicitur se habere respectu alterius ut forma, quod est actualius et formalius eo, et recipitur cum alio in eodem receptivo, et ambo concurrunt ad eumdem effectum ; sicut lux dicitur esse forma colorum intentionalium quæ sunt in medio, quia ambo sunt in diaphano, et lux est actualior specie coloris, et ambo concurrunt ad potentiam visivam.

Unde ex praedictis potest formari talis ratio : Quandocumque duo principia unius operationis, vel concurrentia sicut unum perfectum principium operationis, habentia se ut formalius et actualius et minus actuale et formale, recipiuntur in eodem susceptivo, unum eorum se habet ad aliud quasi forma ad materiam, vel actus ad potentiam. Sed divina essentia et intellectus creatus illo modo se habent respectu visionis beatifies. Igitur unum potest dici forma respectu alterius.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

Contra primam et secundam conclusiones

Argumenta Joannis de Ripa. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones, potissime contra primam et secundam. N'am Joannes de Ripa, in suis determinationibus et in suis scriptis, nititur probare quod divina essentia potest esse realiter forma creature intrinseca; cujus oppositum dicunt tres conclusiones premissæ.

Primo igitur arguitur sic. Quidquid perfectionis

(3) *ipsa.* — Om. Pr.
(6) a verbis *Et quod* usque ad *ostendi,* om. Pr
(γ) *intelligent, erit, — intellectus est* Pr.
(6) *per sr* — Om. Pr.
(c) vuio. — unio Pr.
(0 unioni». — fifionii Pr

(3) *sed, — secundum* Pr.
(β) uL — *nec* Pr.
(γ) *Ibidem. — Idem* Pr.
M) *exemplum.* — Om. Pr

est in creatura, et entilati perfectionali correspon-ds, attribuendum est Deo simpliciter, licet sub modo perfecto et non limitato. Sed in quolibet forma creata, est perfectionis influere inlluxo intrinseco; hoc enim provenit ex communicatione sua» entilalis. Ergo hoc potest attribui divinæ essentiæ, sub modo simpliciter perfecto et illimitato. — Confirmatur. Nam ubi iste modus arguendi deficeret, exclu-deretur omnis modus probandi quarneumque causa· litatem in Deo : omnis enim modus causalitntis in creaturis est quodammodo imperfectus (a), eo quod sit limitatus, et annexus dependentia» et cuidam delicientia» a perfecta ct totali causalitale. Excludo natur etiam omnis modus probandi de Deo aliquam perfectionem simpliciter : nam in creaturis quælibet denominatio perfectionis simpliciter, est potentials et limitata; diceretur ergo quod, quamvis hujus per-fectiones in creaturis sint melius essq quam non esse (δ), quia tamen necessario sunt modis imperfe-ctionis admixta, non possunt attribui enti univer-saliter perfecto.

Dicetur forte, quod major est vera de omni eo quod non habet necessario imperfectionem annexam ; dare autem esse alicui per informationem, necessa-rio ponit limitationem et compositionem. - Sed ista responsio non valet : 7'um quia non percipit vim argumenti. Argumentum enim non probat nisi quod Deus potest esse forma intrinseca crcaturæ. I lrum autem informative, vel sutaislenter et lenninative, argumentum non limitat. Sufficit enim argumento, quod divina essentia sit commmiicabilis realilei, et per consequens intrinsece. Sic enim voco communi-cationem intrinsecam, prout distinguitur a commu-nicatione qme est |ɳ·ı participationem, quæ est per esse creatum communicatum ċreatura. Immo potius argumentum implicite prolxit ct concludit commu-nicationem divina» ėssentia |>er modum formae sub-sistentis, qui (γ) est modus perfectionis, quam per modum ſorma informantis. — *Tum ijuia* jKinil forma» informalivæ necessario annecti romposilio-nein (i), quod falsum est de omni forma accidentali, licet verum sit de omni forma constitutiva.

Secundo principaliter arguit sic. Primum effi-ciens agit ad extra tam |hji lecte simpliciter sicut agit ad intra, agit enim ad extra secundum ultimum sui poSse. Ergo possibile est ad extra correspjudcrc sibi aliquid adequate in esse |$tenliæ; quod non est po&ihile nisi per actualitutem formalem divinitatis et communicationem sui proprii immensi gradus easvtidi. Consequentia decimatur : quoniam virtus cujusiîbel ƥotentia aclivæ, vel perfectio, non con-cluditur solum pei suum agere, sed etiam per 1er minum actionis, qui, ca leris paribus, reddit actio-nem perfectiorem.

Confirmatur sic ratio. Deus ad extra est immense potens, tam intensive quam extensivo. Ergo Deus ad extra potest habere terminum adæqualurn. Vel ergo ad extra potest producere aliquid simpliciter immensum; et hoc eat impossibile; vel potest per suum agere communicare aliquid simpliciter immen-sum, puta divinum esse; et habetur intentum. Quod autem Deussit immense jHitens ad ex Ira, tam inten-sive quam extensive, probatur. Primo (a) : nam posse activum, est perfectio simpliciter in Deo ; ergo est fonnaliler immensum. Vel ergo ad intra; vel ad extra. Si secundum, habetur propositum (Q. Si pri-mum, — Contra : Nam, si aliquod tale sil, sil ergo luisse generare Filium. Sed contra : Nam tale non est immensum ex hoc quod est posse notionale, Sed quia [>ossc essentiale. Ergo generare sibi correspon-dons, est producere essentiale, et non notionale. Ergo, cum ad intra communicetur esse essentiale, sequitur quod, sicut Paler communicat Filio plenitu-dinem essentiae et potentia·, ita communicat sibi 'generare, el eodem modo communicat sibi aclum generandi ; quod est hærelicum. *Secundo:* quia, si posse ad extra non sil formaliter immen-sum, sed solum posse agere ad intra, sequitur quod Spiritus Sanctus non habet posse fonnaliler immen-sum.

Confirmatur secundo. Quia, si Filius in divinis hntarct præcise esse quo distinguitur a Patre per originem, et non esse divinitatis, sequitur quod Filius non esset fonnaliler immensus; alias in divi-ni< essent tria fonnaliler immensa. Ergo nec tunc producere terminatum ad Filium, esset fonnaliler immensum. Ergo nec posse productivum, cui tale producere esset ad.equalum, esset formaliter immen-sum. Ergo, si tale posse est fonnaliler immensum, hoc est : vel quia per tale posse producitur esso for-maliler immensum, puta esse divinitatis; et hoc est ha rolicum ; vel quia tale esse communicatur. Et tunc quiero ultra : Aut tale esse communicatum Filio, corresponde! Filio per productionem Patr is; vel non. Si sic, ergo Filium esse Deum, est a Patre produ-ctive, vel ut productio est. Consequens est falsum (γ); cum divinitas sit idem realiter Filio, nec divinitas possit ‹ >s«· terminus productionis per se, nec Filius in ŧss divinitatis, sed solum in esse quo distingui-tur realiter a Patre. Si non, ergo tale esse non arguit prtiducere intensius vel minus intensum; eigo nec formaliter immensum. El in hoc apparet diîdim lio communicationis ad intra el ad extra : nam creatura non potest habere eam ad extra, nisi per agere præviuin, el ideo dependenier et potentia-

3) tmpei/edtfi. — «mpcr/ci fiui Pr.
;$) ri>r *quant* non *eut.* — »p»um ⁋·oıı non *iptuin* Pr
(v) *qui.* — *qibt!* Pr
h Pr.

ls) *Pruiiu.* — Om. Pr
(⧫) itYiou/ion. — Ati Pr.
(-1 *num.* — Ati Pr.

liter; ml intra autem non j mt aliquod producere, scd per primum communicare, prout con Ira omne agere distinguitur. Ex quo apparet quod, ƥuantum cumque Eilio correspondeat esse immensum fonnaliler, non tamen per posse productivum ut sic, sed solum perviam communicativam. Et sequitur quod respectu nullius ad intra, est |>osse activum divinum essentiale; el ideo omne posse divinum activum, est ad extra. Ex quo habetur propositum, quod Deus potest agere ad extra secundum totale jiosse ac ultimum sui |x>s>e. Nam : vel Deus non habet (a) formaliter ultimum sui posse, et sic sequitur quod non est ƒnfinite potentiæ intrinseco ; vel habet ; ergo secundum illud potest agere. Illud enim est possibile, quo posito, nullum sequitur inconveniens. Igitur, si agit ad extra secundum ultimum sui posse, nullum sequitur impossibile. Ergo secundum eum potest habere terminum adæquaturn sui agere ad extra ; el habetur propositum.

Tertio arguitur sic principaliter : De facto divina essentia est unita secundum totam latitudinem divinitatis animæ Christi el corpori, utrique parti el toti communicans esse ut forma intrinseca. Igitur. Assumptum probatur auctoritate Apostoli, *ad Colossenses,* 2 (v. 9) : *In Christo habitat amnis planitudo divinitatis corporaliter.* Hoc non potest inlelligi per solam unionem ad hy]>ostasim ut distinguitur contra essentiam ; cum hypostasis, ut sic, non sit formaliter infinita, ut per hoc quod unitur hypostasi Verbi, uniretur divinitati, cum secunda unio sit incomparabiliter perfectior; el per consequens, si communicatur sibi per unionem plenitudo divinitatis, communicatur sibi divina essentia secundum omnem perfectionem essentialem.

Confirmatur sic : Si in Christo habitet omnis plenitudo divinitatis corporaliter. et nonnisi per unionem, quantum ad propositum perlinet, el eadem est unio divinitatis tam corpori (6) quam animæ sicut toti composito; igitur carni Christi per unionem communicate est plenitudo divinitatis. Sed per plenitudinem divinitatis non potest intclligi nisi esse essentiale divinum; sicut patet per Magistrum, 3. *Sentent.,* dial. 5, ubi dicit quod plenitudo divinitatis est divinitas, quæ eat ipsa natura prout distinguitur contra personam ; tale autem esse nature esi ul sit esse formale. Ergo divina natura, in esse nature et forma?, communicata est carni Christi ; et habetur intentum.

Item. Si caro Christi est unita divinitati : vel ergo divinitati in esse divinitatis; vel solum in esse pereonæ. Si prunum, ergo in esse fonnæ. Si secundum , ergo ex tali unione non redditur homo Deus : nam Verbum non est Deus per rationem peisonalem, sed per rationem essentialem; ergo nec unio ad divinitatem in esse personali, preciae denominabit aliquid esse divinum. Si enirn unitas realis personalitatis cum divinitate non sufficit ad hoc quod Verbum per personalitatem dicatur Deus, quanto magis unio quæcumque rcaliler distinctorum. Et ideo nihil potest denominari Deus ex unione ad divinitatem precise in esse ƽubsistentia nisi sit in e essentiali.

Item. Hugo, in hlællo *de Sapientia anitnx Christi,* dicit : « Anima Christi habet omnia per gratiam, quæ in Deo sunt per naturam. Accepit enim anima Christi plenitudinem divinitatis, plenitudinem sapientiae, plenitudinem virtutis (a). Totum quod Deus est, accepit : non quia in illud essentialiter mutata, sed quia inefTabililer unita. Accepit, non ut illud essentialiter fieret, sed ut cum (S) illo personaliter unum esset. > — Hæc Hugo.

Quarto principaliter arguitur sic : Esse personale divinum, est realiter unibile et communicabile creatura. Ergo et esse essentiale. Antecedens probatur : Nam personalis subsistentia natura increalæ potest esse per unionem personalem subsistentia natura create. Consequentia prolatur : Nam minus videtur repugnanter se habere ad comrnunicabililatem esse essentiale, quod est esse quidditatis, ex sui natura communicabitis, quam esse personale, etiam secundum omnes philosophos. Sed non repugnat esse personale increatum uniri realiler creatura, sic scilicet quod essentia divina et creatura communicent realiter in esse personali. Eigo nulla repugnantia est ut quodeumque esse essentiale divinum, sit illo modo communicabile creatura.

Confirmatur. Nam esse essentiale divinum, est realiter communicabile ad intra; non autem esse personale. Ergo, si esse personale non repugnat communicari ad extra, multo minus esse essentiale.

Quinto principaliter arguitur sic : Quodeumque esse divinum essentiale, est ex se communicabile; nam de facto communicatur ad intra. Ergo, si non est communicabile creature, hoc est quia creatura non habet potenlialitatcm ad tale esse. Sed contra : Nam potentialités creature ad esse personalitatis increatæ. non est potentialitas creatura intrinseca, sed sola polentialitas non repugnantia?, quæ non est aliud (piam potentia agentis divina, el obedientialis(v) in creatura. Ergo non plus creatura habet ex se polentialilalem et aptitudinem ad esse personale increatum , quam ad esse essentiale. Ergo ad utrumque, vel ad neutrum. Secundum non est dicendum. Si detur primum, habetur propositum. — Confirmatur : Nam non minus est supei naturale creatura esse jiei'sonale increatum, quam esse essentiale.

( ) *habet* — *haberet* Pr
( ) *corpori.* — *corpora* Pr.

(«) virZuhJ. — *unitata* Pr.
(^) cum. — in Pr.
(γ) *obcdieniialu.* — *obcdibdu* Pr.

Ergo tola potentialitas creature nd utrumque, est potentia agentis; et per consequens, qua ratione unum est possibile per primum agens, eadem ratione et reliquum.

Sexto arguitur sic. Si in creatura est repugnantia et impossibilitas ad (a) esse essentiale increatum : vel talis provenit ex imperfectione creatura, puta quia non est elevabilisad tam perfectum esse; vel ex parte divin® essentiae. Non primum : nam, etsi, per impossibile, divinum esse personale esset tam formaliter immensum sicut esse essentiale, non minus creatura esset assumptibilis ad tale esse, immo magis, ut videtur; nam tunc esset intensius esse subsistenti® quam nunc est, et perfectius posset esse tam natura propriæ quam aliens subsistentia; tum etiam, quia, secundum nonnullos theologos, esse divin® subsistenti® et person® est formnliter immensum. Si detur secundum, — Contra : Nam omnis quidditas el forma, ex natura sua est communicabitis; ergo quidquid est perfectius formaliter esso quiddilatis et formæ, est ex se magis communicabile; ergo, sicut quodcumqiie esso essentiale increatum, est immensum esse, quod dicitur formale, ita immense ex natura sua est communicabile.

Confirmatur. Nam esse essentiale non esi communicabile ad intra, nisi quia esi esse quiddilatis et formæ, cui non repugnat communicabilitas. Igitur, cum in communicatione ad extra natura divina habeat esso quidditalis et formæ, sequitur quod ad extra non repugnat sibi communicabilitas secundum quod est quidditas et forma, sicut nec ad intra.

Septimo principaliter arguitur sic. Si esse essentiale divinum, esset ad extra communicabile realiter, major perfectio appareret in Deo quam si solum ponatur esse communicabile participative. Sed generaliter Deo est attribuendum quidquid plus manifestat divinam perfectionem. Igitur, etc. Major patet. Nam major communicabilitas divina per participationem ad extra, majorem concludit in Deo jærfeclioncm, saltem extensive; nam communiter ponitur a theologis, quod nullus est maximus gradus participationis divini esse finitus possibilis. Ergo, cum omnis ratio communicabitis divini esse sit major et perfectior quain qua cumque communicatio per participationem et imitationem talem, sequitur quod talis communicatio realis majorem arguit in Deo perfectionem quam quæcuinque per participationem. Ergo, si secunda ponitur in Deo, ratione suæ bonitatis communicabitis, Unquam modus perfectionis simpliciter, mullo magis alia est ponenda tanquam possibilis. Igitur, etc.

Octavo arguitur sic. Qæteris paribus, perfectior est «divitas per quam perfectior gradus communicatur producto termino actionis. Sed activitas divina, est summo |»erfecta, in Lautum quod contradiclio-

(«1 *ad.* — ()m Pr

nem includit intelligi vel cogitari majorem activitatem. Ergo non solum essentia divina est communicabitis participative, immo realiter et in se; et sic balætur intentum.

Confirmatur primo. Nam Densest proportionali 1er activior quacumque creatura, sicut est perfectior. Ergo per agere divinum, æque proportionabiliter intensius esse est communicabile creatura, quam per agere creature, in qua proportione Deus excedit creaturam. Sed hoc non est possibile, nisi per divinum agere sil communicabile immensum esse; et tale esse non jiotosl esse nisi esse divinum essentiale, quod solum formaliter est immensum. Ergo, etc.

Confirmatur secundo. Nam major activitas non solum concluditur ex actione, immo ex termino actionis. Unde, si Deus, per impossibile, esset productivus solius universi quod nunc est, et æque intense ut nunc, activitas sua, licet esset æque perfecta intensive ut nunc est, non tamen extensive : non enim tot perfectiones creaturarum virlualiter contineret ut nunc; nec secundum tot perfectiones essentiales esset communicabitis participative ad extra ut nunc. Unde sic arguitur : Si Deus esset communicabitis participative ad extra secundum omnem perfectionem essentialem, puta esse vit®, sapienti® ct hujusmodi, perfectius esset activus ad extra quam si precise in esse simpliciter, vel in esse vil®. Ergo communicatio divini esse secundum majorem vel minorem participationem, arguit in Deo majorem vel minorem activitatem, saltem extensive. Ergo, cum realis communicatio divini esse ad extra, sit major quam quæcumquo talis, sequitur quod major esset divina activitas intensive et extensive, si concedatur eum ad extra esse cominunicabilem realiter. quam si solum participative.

Nono principaliter arguitur sic : Si divina essentia non esset communicabitis realiter ad extra tanquam forma intrinseca, hoc videretur propter hoc quod tunc sequeretur ipsam esso componibilem el potentialem. Sed hoc non debet movere, ut 'probabitur. Ergo, etc. Minor ostenditur : Nam sola forma constitutiva habet istas conditiones annexas, scilicet esse partem, esse potenlialem, esse componibilem. Sed non est de ratione formæ acluanlis, quod sit constitutiva alicujus terti® entilatis. Igitur, etc. Minor prosyllogismi ostenditur per duodecim media.

Prinw sic : Quadibel forma constitutiva ordinatur ad ipsum constitutum velulad finem ct subsistentiam talis formæ. Sed nulla forma de genere accidentis, ordinatur ad aliquod genus entis velul ad finem et subsistentiam ultimam, nisi ad genus substontiæ. Ergo sola substantia potest esse finis et ultima subsistentia cujuscumque formæ de genere accidentis. Sed quodlibet constitutum forma informative, est subsistentia tatis forma·, et finis illius. Ergo nullum

ens quoa non est substantia, potest esse constitutum ex informatione formæ accidentalis. Igitur, vel ex informatione talis formæ actuantis (a) non est possibile aliquid constitui, et habetur intentum ; vel forma accidentalis est constitutiva substanti©, quod claudit contradictionem.

Secundo sic : Quælibet forma de genere accidentis, est actus alicujus substanti©, ut propriæ subsistenti©. Ergo, si, ultra hoc, forma concurrit ad constitutionem tertii simul cum subjecto, sequitur quod tale tertium e>t subsistentia utriusque partis; partes enim sunt in potentia in toto, et quodammodo participant esse lotius.

Et ex hoc sequuntur ultra, duo inconvenientia. Primum est, quod talis formæ accidentalis substantia non est ultima subsistentia, sed Udis tertia entitas constituta; quæ non est de genere substanti;»·; non enim est entitas perse una. Et ita sequitur quod substantia non est ultimus finis accidentis; cujus oppositum ponit Philosophus, 7.(t. c.3), et 12. *Metaphysicw* (t. c. 2).

Sequitur secundo, quod aliqua entitas non est de genere substanti©, el tamen est finis ipsius substanti©, et propria subsistentia. Consequentia patet. Nam totum est subsistentia suarum partium essentialium ; partes enim sunt in ipso toto, et participant quodam modo esse totius. Ergo, si forma accidentalis est constitutiva, sequitur quod substantia quam informat, concurrit ut potentia ad talem constitutionem, el fit partialis entitas constituti ; igitur subsistit subsistentia constituti ; quod erat probandum.

Tertio sic : Talis tertia entitas, si sit aliquid no\iter productum ex informatione form© accidentalis, igitur, sicut est aliquid distinctum in se tam a forma quam a substantia, ita (G) habet propriam quidditatem ; el per consequens, talis forma non dat formaliter esse quale, sed (γ) esse quid. Falsitas consequentis nota est.

Confirmatur. Nam, si per talem formam producitur aliquid, igitur talis forma non constituit quale esse, sed quid esse; quoniam non quale, sed quid, est per se terminus talis mutationis. Sed hoc est contra naturam formæ accidentalis : nlliedo enim dat esso album; osse vero album, non est aliquid esse, «ed est (o) aliquale esse; el per consequens, tale quod tu projnmis constitutum ex allxHline et subjecto, non est aliquid, nec quid, sed potius quale. Ecgo ex tali informatione nunquam resultat ista tertia entitas.

Quarto sic : Si ex informatione accidentis aliqua talis entitas constituitur, igitur talo est unum per se, vel unum per accidens. — Si primum : vel substantia, vel accidens. Non primum : nam, cum talis forma ultima constitutiva sit accidens, sequitur quod substantia constituatur formaliter in esse per essentiam accidentis; quod manifeste claudit contradictionem , ut patet. Si secundum, igitur accidens est subsistentia talis formæ accidentalis. Sequitur etiam, quodIsul/stantia est pars essentialis essentiae accidentis; immo, sequitur ultra, quod substantia per modum potentiæ est pars, et forma accidentalis per modum actus, ad aliquam per se entitatem concurrens. El sequitur ultra, cum pars ṗotential! ordinetur ad compositum per se ut ad entitatem essentialiter perfectiorem, quod aliqua entitas de genere accidentis est perfectior quacumque substantia, sive vitali, sive non vitali : fiet (a) enim augmentum de esse resultante ex angelo (6) et aliquo accidente ipsum informante. — Si vero detur secundum, quod sit ens per accidens, — Contra. Nam, si est aliquid in se indistinctum (γ), el tam a propria materia quam a propria forma distinctum ; ergo est proprie et per se unum, el non unum per accidens. Igitur.

Confirmatur hoc (i). Nam,si tale constitutum est aliquid in rerum natura ; ergo habet vere es&e essential, quod est sibi essentiale, per proprium gradum essendi; igitur est per se unum.

Confirmatur secundo (t). Quare dicitur unum per accidens? Vel quia illud a quo habet formaliter entitatem et unitatem, est entitas de genere accidentis; vel quia potest esse in re, et non habere talem unitatem. Non primum : quælibet enim forma simplex, est entitas per se una, sicut albedo et hujusmodi; et tamen habet unitatem formalem, puta esse de genere accidentis. Item (O : Secundum multos, quælibet talis forma habet aliquid essentialiter loco materi©, el aliquid loco form©; saltem, secundum veritatem, in qualibet tali forma sunt rationes positive distinet©, quarum una est potentia, reliqua actus; quælibet etiam talis forma continet formaliter latitudinem intensivam graduum remissorum; ergo secundum istam potentiam nulla talis forma est entitas per se una, cum aliquod esse de genere accidentis partialiter ad suum esse concurrat. — Si vero detur secundum, — Contra. Nam, si ex allwdine et subjecto constituitur aliquid tertium, necessario tale tertium corrumpitur ad corruptionem vel separationem albedinis; ita quod albedo exigitur per se, ut ejus partialis entitas, ad conservationem totius, sicut anima ad esse hominis. Et ideo mirum est quomodo tale dicatur ens per accidens, cum tamen ita partes ejus constitutive per se

(x) iir/ionUu. — *actualis* Pr.
(δ) *ita.* — *ergo* Pr.
(γ) *sed* — *secundum* Pr
(δ) *eit.* — *esse* Pr

ſ *fiet.* — *flat* Pr.
(6) *angelo.* — *augmento* Pr.
(γ) *indistinctum,* — *distinctum* Pr.
(δ) *hoc.* — Om. Pr.
(t) *Confirmatur secundo.* — *Item* Pr
(ζ) *Item.* —*Confirmatur: nam* Pr.

requirantur nd esseojus, el integrant ejus entitotem, el nd illorum separationem vel conjunctionem corrumpatur vel producatur hujus entiles, sicut in conMitulo per se.

Quinto. Si entilati de genero accidentis non repugnet esse netum constitutivum, igitur, sicut infra genus substanti® eat aliquid perse potentia, aliud vero per se actus, et aliquid constitutivum, ita erit in genero accidentis; et per consequens, ex duobus accidentibus potest constitui aliquid per se unum, Sed consequens ẽ impassibile.

Sexto. Si sit danda tertia entilns, etc., sequitur quod talis est per se terminus alienationis vel actionis alterativæ ; et per concoquens, nltoratio est per se productio. Cujus oppositum palet ex vi terminorum : quidquid enim alteratur, necessario do non aliqualiter esse ad taliter es><· mutatur, el non de non esse ad osse; alienatio enim est accidentalis mutatio, et non productio per se.

Septimo. Nullum constitutivum ex aliqua forma, est magis (a) perfectum intensive quam talis forma. Patel : Nam quaelibet forma informativa communicatur subjecto secundum lotam latitudinem esse essentialis; ergo non sub remissiori gradu constituit tertiam entitatem, quam sit suus gradus essendi. Ergo aliquid per accidens unum, est tam perfectum essentialiter in sua propria entilate, sicut ens per se unum in latitudine entium. Sed hoc est falsum, si imaginemur talia exsistentia per accidens.

Octavo. Quælibet forma substantialis, prius est actus materiæ quam compositi. Ergo stat sine contradictione, quamlibet talem formam esse actum materiæ, et nullum exinde compositum resultare. Antecedens proluitur : Nam per hoc compositum constituitur, quod materia et forma uniuntur; ex qua unione resultat compositum. Ergo prius est materiam et formam uniri formaliter, ac per hoc, prius est formam esse actum materiæ, quam compositum resultare.

Confirmatur ratio. Nam, si aliqua forma est actus duorum in quodam online, nulla est repugnantia ipsam communicari priori sine posteriori. Soil materia et compositum sunt distincta ; et materia est prius naturaliter quam compositum. Ergo nulla repugnantia est in re, quamcumque formam substantialem communicari materiæ, absque hoc quoti communicetur composito; sed non stat, compositum esse, et ipsam non communicari composito, cum sit forma essentialis compositi.

Nono. Alia est communicatio formæ respectu materiæ, et alia respectu compositi; secunda enim est constitutiva, et non prima. Ergo alia est actio ad primam communicationem, et alia ad secundam. Ergo stat sine contradictione, primam actionem es>e sine secunda.

Decimo. Si oppositum ea! verum, ergo, cum communicatio formæ respectu materiæ sit prior, sequitur quod communicatio formæ respectu compositi est sequela prima? communicationis; ergo prima communicatio est per se, et secunda per accidens. Consequentia probatur : Nam, sicut A prius producitur quam B, et necessario ad productionem A ►equitur productio B, Λ producitur per so, et B tanqiiam sequela et per accidens : sic onim ponitur n Philosopho (7. *Mctaphyt.,* t. c. 27), quod forma producitur per accidens; ol ideo a multis theologis dicitur, quod relatio fit tanquam sequela necessario consurgens ex fundamento et termino; — ita in prosito.

Undecimo. Quia mutâtio materiæ per nctuntionom formic, est alia a mutatione compositi ; secunda enirn est productio, et non prima ; et mutatio materi® est prior; ergo est absolute possibilis sine secunda.

Duodecimo, Nam forma per se producitur ab agente naturali ; et est prius naturaliter quam compositum. Igitur pi ius actual materiam quam compositum (a). Consequentia patet. Et antecedens probatur : — Tum quia agens primum, prius producit formam quum compositum : utrumque enim per se producit, ct primum est pars secundi; igitur prius est primum quam secundum. Agens etiam naturale concurrit cum agente primo, tam ad formam quam ad compositum, et revera uterquo determinatur per agens primum; igitur prius influit ad illud ad quod sic influit primum. — Tum (plia forma est cnusa compositi. Igitur prior est naturaliter in re extra. Ergo prius naturaliter capit <»sse per agens primum et secundum; et per consequens, prius educitur de potentia materia· quam compositum. Sic ergo, pro illo priore, stat ipsam esse actum materiæ ante esse compositi; sed ipsa ex se determinatur ad communicationem sui respectu materiæ cornpositi. Ergo, pro illo priori, est actus materiæ et non compositi; et habetur intentum.

Sic ergo duodecim mediis prolmlum est assumptum in nono argumento principali.

Decimo principaliter arguit sic : Si negaretur possibilitas pnedictxe communicationis divinæ essentiæ ad extra, hoc videretur pro tanto, quia oporteret earn esse informalivam creaturæ ; hoc autem videtur divinæ essentiæ repugnare. — Sed istud molivum non valet : quia absolute possibile est, formam creatam actuare sine informatione; ergo non secpiitur, si divina essentia actuel creaturam, quod informet eam. Assumptum probatur quintupliciter. Et

Primo. Quia alia est communicatio formæ respectu compositi,ct alia respectu materiæ, et aliud agere correspondons sibi. Igitur, circumscripta communicatione formæ resp&tu materiæ, potest adhuc forma

ntagu. — *maju·* Pr.

(») compoiiCum. — *compatitinnein* Pr.

communicari composito; et per consequens, forma potes! constituere compositum, sine informatione materiæ vel subjecti.

Secundo. Quia ad compositum sufficiunt, ut causie intrinseca», materia et forma : una ut potentia; reliqua ut netus. Sed forma, circumscripta communicatione respectu materia·, adhuc ultra communicatur composito. Ergo, deducta causalitnte formali quam habet respectu materia·, habet aliam respectu compositi immediate. Ergo tali composito corresponded causalitas materialis. Ergo, deducta causalitnte partium inter se, ponitur Millicicnter causalitas, tam formalis quam materialis, secundum quam causatur compositum.

Tertio. Quia forma, non ex hoc quod est actus formalis materiæ, est causa formalis conqiositi; stat enim primum sine secundo; sed ex hoc quod communicatur composito. Materia etiam (a), non ex hoc quod materia, est in potentia ad esse formæ. sed ad esse compositi. Ergo per solam communicationem in composito, deducia unione componentium inter se, compositum sufficienter capit esse.

Quarto. Quia forma, secundum qiiodcumque esse essentiale quo communicatur materiæ, communicatur etiam composito, et distincta communicatione; aliter enim prima non esset possibilis sine secunda.

Quinto. Forma absolute considerata, et non ut communicata materiæ, est causa formalis compositi. Ergo ipsam communicari materiæ, imperlinenler se habet ut causet (6) esso compositi. Consequentia palet. Sed antecedens probatur. Nam non esset verum quod forma est causa formalis compositi, sed formam informare; quod est falsum : sicut enim agens est immediata causa actionis, sive rei art.e. et non agens agere; ita in proposito. Sic ergo dicendum est quod non solum est absolute possibile. formam substantialem esse formam compositi absque prima informatione materiæ, sed talis prima informatio materiæ non est causa constitutionis compositi.

Istæ sunt rationes Joannis do Uipa. qtïibus generaliter probat divinam essentiam posse uniri creaturae lanquam formam intrinsece actiiantem ; licet non concedat eam posse communicari ut formam constitutivam compositi, vel informativam subjecti.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES An ARGUMENTA CONTRA PRIMAM FI SECUND·VM CONCLUSIONIS

Ad argumenta Joannis de Ripa. Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus aupradirtis. Et ideo

Ad primum dicitur quot responsio ibidem (z) posita, Jxma est. Nec sua improbatio valet. — Non quidem *prima :* quia supponit esse possibile, aliquid esse formam intrinsecam alicujus alterius «a seipsa, et non informare intrinsece; hoc autem est impossibile. Licet enim sit possibile, aliquod subsistens esse formam alicujus corporis, puta animam intellectivam ; tamen quod aliquid sit forma intrinseca, hoc est, forma realiter actuans et non solum forma exemplaris, et non informet realiter, videtur contradictio. Nam omnis forma distincta a re cujus est forma : vel est forma a qua aliquid formatur, ut est forma qua (6) agit agens; aut est forma ad quam aliquid formatur, et ista ot forma exemplaris, ad quam aspicit agens; aut est forma secundum quam aliquid formatur, et ista est forma que unitur formabili; cl dicitur informare, quia intus format, communicando suum esse suo formabili. Et ideo dicere quod divina essentia sit realiter communicabilis crealur.p, non solum per participationem similitudinis sua·, sed (7) ut forma intrinseca, et quod non informet, implicat contradictionem : quia omnis forma est exemplaris, vel formans active, vel informans intrinsece ex unione ad materiam vel subjectum; forma autem intrinseca non potest dici illa quæ est exemplaris, vel formans active. Hanc autem distinctionem ponit sanctus Thomas, de *Veritate,* q. 3. art. 1 : « Forma, inquit, alicujus rei potest dici tripliciter (5). Uno modo, a qua formatur res; sicut a forma agentis procedit formatio effectus. Alio modo dicitur forma alicujus, secundum quam aliquiil formatur; sicut anima est forma hominis, et figura statu.e est forma cupri. Tertio modo dicitur forma alicujus, ad quam aliquid formatur; et hæc ⁑1 forma exemplaris, ad cujus similitudinem aliquid constituitur. » — Hæc ille.

Secunda similiter improbatio deficit, supponendo unum falsum, scilicet quod ex unione formæ ad materiam non semper resultet compositio vel compositum. Hujus enim opjMisitum verum est. tam in fonnis substantialibus quam accidentalibus. Unde Aristoteles. 2. *de* Anima, partie. 7, sic dicit : Von es/ *pcmcrutanduui utrum anima rf corpus sint idem, eicul non est perscrutandum hoc* in *cera et figura, neque* in *ferro, neque universaliter in materia rujuslihct ct in illo quod habet illam materiam.* Ubi Commentator, comm. 7, dicit quod non est dubitandum quomodo ex forma et materia li.it unum compositum; el quoti materia et suo forma non sunt duo in actu,sed in potentia tantum;

(a) *dmtent.* — *inde* Pr
(C) qua. — *quam* Pr.
— *ft* Pr
(δ) *tnplicitrr.* — frip/rr Pr·.

ta) etiam. — rnb»i Pr.
(C) ar/. — Ad. Pr.

et quod < aggregatum ex forma et materia est unum, propter unitatem formæ >. — Hæc Commentator. — Simile ponit, 8. *Metaphysics,* comm. 16. — Item sanctus Thomas, 2. *Contra Gentiles,* cap. 68 : < Ad hoc, inquit, quod aliquid sil forma substantialis alterius, duo requiruntur. Quorum unum est ut forma sit principium essendi substantialiter ei cujus eat forma ; principium autem dico non effectivum, sed formale, quo aliquid est et denominatur ens. Unde sequitur aliud, scilicet quod forma et materia conveniant in uno esse;quod non convenit de principio effectivo cum eo cui dat esse ; el hoc esse est in quo subsistit substantia composita, quæ est una secundum esse ex materia el forma constans. Non autem impeditur substantia intellectualis, per hoc quod est subsistens, esse formale principium essendi materiæ : non est enim inconveniens quod idem sit esse in quo subsistit compositum el forma ipsa;cum compositum non sit nisi per formam, nec seorsum utrumque subsistat. > — Hæc ille. — Ex quibus habetur quod omnis forma substantialis constituit aliquod compositum cum suo susceptibili. Secundo, quod omnis talis forma dat tali composito esse simpliciter in actu, ita quod sine tali forma, et ante adventum talis formæ, illa tertia enlitas non habebat esse simpliciter in actu. Cum ergo divina essentia non possit communicari per modum formæ accidentalis, nec sibi conveniant proprietates formæ substantialis, nec convenire possint, relinquitur quod nullo modo potest communicari creatura per modum formæ intrinseca».

Ad secundum dicitur quod Deusæque perfecta et immensa actione agit ad extra sicut ad intra; quia eadem est actio hic (a) el ibi, quæ est ipsa divina essentia. Tamen ex hoc non sequitur quod ad extra possit illi actioni correspondero aliquid adæquatum in ratione effectus producti, vel termini productionis vel actionis formaliter communicati alicui susceptibili. Nec probationes adducte ad probandum illam consequentiam salent. Non quidem prima : quia infinitas divinæ polentiæ sufficienter concluditur ex hoc quod potest aliquid de nihilo creare, quamvis illud sil finitum, ut ostensum fuit in primo libro (dist. 43, q. 1, art. i, conci. 5). Concluditur etiam ex parte termini actionis ad extra : quia, licet non possit producere aliquid infinitum in actu, nec communicare formam infinitam per informationem, tamen, quocumque effectu finito producto, potest, ultra omnem proportionem, producere majorem; nec aliquis effectus ab eo productus, est maximus effectus ab eo producibilis ; nec aliquis effectus producibilis adæquat aut adaequare potest potentiam ejus. — Item, multi philosophi posuerunt divinum posse esse formaliter immensum ; qui tamen negaverunt aliquod communicabile a causa efficiente, esse vel posse esse infinitum in actu. — Item, quod hoc argumentum non valeat, patet. Quia, si aliquid concluderet, utique concluderet quod non solum per divinam actionem potest communicari essentia divina ad extra in ratione formæ, immo quod actualiter et de facto divina essentia communicatur cuilibet creatura illo modo : quia, secundum suum modum arguendi, omnis productio ad extra est immensa, et per talem actionem, vel per omne tale agere, communicatur infinitus terminus; quia non majorem evidentiam habet propositio quam assumit, scilicet quod per agere immensum potest communicari immensus terminus, quam illa quam nos assumimus, scilicet quod per agere infinitum vel immensum communicatur de facto immensus terminus; et eodem modo probabitur nostra sicut sua.

Ad primani confirmationem ibi factam, dicitur quod prima consequentia ibidem facta non valet. Immo potius, ex illo antecedente sequitur oppositum consequentis; quia ex hoc quod divinum posse activum ad extra est formaliter immensum, tam intensive quarn extensive, sequitur quod, quotcumque effectibus productis, plures potest producere, nec est maximus numerus vel maxima multitudo producibilium ab ipso, vel perfectionum communicabilium. Sequitur etiam quod, quantocumque effectu producto, adhuc majorem potest producere; et consequenter, quod nihil est maximum producible ad extra, aut formaliter communicabile ad extra, ac per hoc nec ipse potest infinitum actu producere ad extra, nec infinitam perfectionem formaliter communicare; et consequenter, non potest habere terminum adæquatum suæ potentiæ activa» ad extra. — Ad illud vero quod includit el adducit ibi, scilicet : utrum posse generare Filium sit posse activum simpliciter immensum ; — licet non sit directe ad propositum, dicitur quod sic, ex parte illius quod dicit in recto, scilicet divinam potentiam ; non autem ex parte illius quod dicit in obliquo, scilicet relationem. Potentia enim generandi dicit illa duo, ut habitum fuit in primo (dist. 20, q. 1). Et cum (x) contra hoc arguitur de essentiali et notionali, etc.; — dicitur quod nec generare Filium, nec posse generare Filium, est quid pure essentiale, nec quid pure notionale; sed includit utrumque. Et ideo, licet omne posse et agere immensum mere essentiale communicetur Filio, non tamen omne posse aut agere immensum includens essentiam et notionem communicatur Filio, nisi dumtaxat quoad illam partem qua dicit essentiale. Ideo non sequitur quod posse generare Filium, aut generare Filium, communicetur Filio. — Ad aliud quod ibidem adducitur de Spiritu Sancto, patet responsio per praedicta. Concedimus enim quod posse ilivinum ad extra, est

(i) Air. — /«e Pr

l (i) •'uni. — *(Omen* Pr.

formaliter immensum; sed ex hoc (x) non sequitur quod ibidem infertur.

Ad secundam confirmationem, patet responsio per pnedicta. Quia posse generare Filium, est posse formaliter immensum, quoad illud quod dicit in recto; tantum enim est dicere, *potentia generativa in divinis,* sicut hoc quod dico, *essentia Patris.* Similiter, generare Filium Dei, est agere formaliter immensum, quoad illud quod dicit in recto, scilicet divinam actionem ; non autem quantum ad illud quod dicit in obliquo, scilicet relationem paternitatis : generare enim divinum paternum, est divina actio cum tali relatione. Et tunc, curn quæritur : Unde illud posse generare habet infinitatem? — dico quod illud posse non est ideo formaliter immensum quia per illud communicatur vel producitur esse formaliter immensum. Dato enim quod per illud posse nunquam communicaretur nec communicari posset esse immensum, adhuc illud posse haberet infinitatem ratione infinitatis actualitatis in qua fundatur, sicut potentia Spiritus Sancti est infinita illo modo : infinitas enim productionis Filii non est causa, nec adæquatum signum, nec necessaria sequela in actu vel in potentia infinitatis polentiæ; sed quantitas polentiæ activæ attenditur principaliter secundum quantitatem actus in quo fundatur, licet, ex comparatione ad objecta in quæ potest, consequatur aliquem modum infinitatis. Et hoc ostendit clare sanctus Thomas, *dc Potentia Dei,* q. I, art 2, ubi sic : α Sciendum, inquit, quod cum potentia activa sequatur actum, quantitas polentiæ seqpilur quantitatem actus; unumquodque enim tantum (C) abundat in virtute agendi, quantum est in actu. Deus autem est actus infinitus. Et ex hoc patet quod sua virtus vel potentia activa, est infinita. Sed sciendum quod, quamvis potentia habeat infinitatem ex essentia (γ), tamen ex hoc ipso quod comparatur ad ea quorum est principium, recipit quemdam modum infinitatis, quem essentia non habet. Nam in objectis potentiæ quædam invenitur multitudo; in actione etiam (δ) invenitur quædam intensio secundum efficaciam agendi. Et sic |>olesl polentiæ activæ attribui quædam infinitas secundum conformitatem ad infinitatem quantitatis continuæ vel discretæ : discrelæ quidem, secundum quod quantitas polentiæ attenditur in multa vel pauca objecta posse; et hæc vocatur quantitas extensiva : continuæ vero, secundum quod quantitas potenliæ attenditur in hoc quod intense vel remisse agit ; et hæc vocatur quantitas intensiva. Prima autem quantitas convenit potenliæ re$|>ectu objectorum; secunda vero respectu actionis. Istorum enim duorum potentia activa est principium. Utroque autem modo divina potentia est infinita : nam nunquam tot effectus facit, quin plures facere possit; nec unquam ita intense operatur, quin intensius Ojærari posait. Intensio autem in divina operatione non est attendenda secundum quod operatio est in operante, quia sic semper est infinita, cum operatio Dei sit divina essentia; sed attendenda est secundum quod attingit effectum ;sic enim quædam moventur a Deo efficacius, quædam minus efficaciter. d — Hæc ille. — Ex quibus patet illud quod supra dicebatur, scilicet : quod infinitas polentiæ activæ attenditur secundum infinitatem suæ radicis, scilicet essentiæ, vel actus in quo fundatur; et secundum quod potest in infinita objecta, non quidem infinita in actu, sed in potentia, per successionem ; vel secundum quod potest intensius et intensius operari. Nec oportet, ad infinitatem polentiæ, quod possit in effectum actu infinitum, vel in communicationem termini formaliter infiniti, ut arguens (a) credit el quasi per se evidens assumit.

I llerius, pro aliis quæ arguens (€) adducit, — dicitur primo, quod divinum generare ot infinitum, modo superius expresso : non quia per illud proluentur esse divinum in abstracto; sed quia per illud producitur ens el exsistens divinum, et Deus; et quia formalis terminus illius actionis el productionis est divina essentia, et divinum esse, et omnis divina perfectio. — Secundo, dicitur quod non est de ratione termini formalis productionis, quod die terminus producatur per illam ; sufficit enim quod per illam communicetur alicui vere producto; sicut patet in ressuscitatione Lazari, et in mutatione (γ) et augmentation!» corporis humani, ut patuit in precedent! qusslione. —Tertio, dicitur quod falsum est, et errori, immo hæresi proximum, quod Filius non producatur in osse divinitatis, sed solum in esse relativo. Quod palet : quia tides non solum ponit quod Paler genuit Filium, immo quod Deus genuit Deum ; et in symbolo dicitur : *Deum de Deo. lumen de lumine,* etc. Tum quia relatio, inquantum hujusmodi (o), non est principium nec terminus productionis, potissime generationis substantialis. El de hoc satis dictum fuit in 1. *Sententiarum* (dist. 30, etc.). — Quarto, dicitur quod falsum est quod per nullum agere divinum communicatur divina essentia ad intra, sed per solam viam communicationis. Hoc enim implicat contradictionem; quia, ut dicit sanctus Thomas, *de Potentia Dei.* q. 2, art. I, agere ml aliud est quam communicare id per quod agens est in actu. Unde sic dicit, ibidem : ‹i Natura cujuslibet achis «M. quod seipsum communicet, quantum possibile est. Unde unum-

(a) *autem* — Ad. Pr.
(fi) tantum. — terminum Pr.
(γ) rjurntia. — *e.ue* Pr.
(B) in *actione etiam.* — *nam in actione* Pr.

( ) arguent. — *Aristotele»* Pr.
( ) *arguens.* — *Aristotele»* Pr.
(γ) mutatione. — *mutuatione* Pr.
(B) *hujusmodi.* — *hujut* Pr.

<|tiodqtm ħgrn agit secundum quod ost in nclu. Agere u·π», nihil aliud «M quam communicare id [mt quod agens <\>t in aclu, secundum quod est possibile Nntura autem divinn maximo el purissimo actus est. Endo el ip.Mi niipwim communicat, quantum pavdbilo i”d. Communiait nutem (i) seipsani per Milnm mu similitudinem creaturis (C). Quod omnibus palet num quælilæt crentiirn iwt on» secundum similitudinem ad ipsam. Scd fldes catholica otinm alium modum rommiinirationbi iptduM ponit, prout ipwa communicatur quasi communicatione natumli : ut sicut illo cui comnuiniraturhuqinnitns, est Immo; itn illo cm communientur divinitas. non “dum ait Dro simili», sed vere “it Deus. Oportet nutum circa hoc adiertora, quod natura divina a formis materialibus in duohus differt. Primo quidam, per hoc quoi) formæ ħmateriale non mint »ii1h sistentes, undo huinnnitn» in homine non est idem quod homo ip«e qui subsistit : divinité» nutem est idem quod Dc ik; undo ipsa natum divinn eat suledstone. Aliud eat, qimd nulla forma, vol nntura errata, oat auum ·v ψ; nod ipsum o*ho divinum, ml ejus natura rt qiiiddilaa; rt inde est quod proprhnn nomen ipsius est Qui en/. ut palet, *E'rod.* 3, quia sic nominatui n propria forma sua. Forma igitur in istis inferioribus, quin non per ẽ subsistit, oportet quod in oo cui communicatur, sit nlfquid per quod forma vrl natura aulisistrntiam recipiat; rt hæc «ut materia, qu© aubsielit formis et naturis materialibiw Quia vero natum materiali» non est Huumi^so, Oportet quod accipiat chm» prr lum· quod in nliosuscipitur; unde secundum quod in diversi» ₹ , do hereditate halwt diversum osse; undo humanitas ħone una in Socrate «t in Platone secundum c-m·, quamvis sit una secundum propriam rationem. In communicatione voro qun natura divina communicatur, quin ip»a est per mi sulnistona, non requiritur aliquid materiale prr quod irabebdontiam recipiat , undo non recipitur in aliquo quasi hi mntoria, ut eic genitus, ex matri in rt forma inveniatur compositu·. Et itnrum, quia ipwi euntia eat suum w, non accipit ŏθ per »up|M)Mta in quihue est ; unde prr unum rt idem ₹mo est in communicante et in eo cui communicatur; rt sic nifUiel eadem secundum numerum in utroque, ɳ II.rr ille. — Et, nuiltiH interpositi», »ic concludit : u Quia vero do divinis loquimur secundum modum nostrum, quem intellectŭ nostri rapit rx rebus inferioribus, ex quibus scientiam sumit, nb»o, sicut in udius inferioribus cuicunique attribuitur actio, attribuitur aliquod actionis principium, quod jiotcntia nominatur, ita et in divinis ; quamvis in Deo non sit differentia |>otentie rt actioni», sicut est in rebus rivatis Et pnwtcr hoc, generatione in Doo posita, quæ (γ) per modum actioni» significatur («), oportet ibi concédera potentiam generandi, vel potentiam gencrativnm. n - Hire illo. — Ex quibua pntol quod vnnuin o»l dicere quod Pater communicat divinam assoritiam, et non prr aliquod agere, vel quod actus notiomiles mm sint communicationes divinæ essentiæ, — Quinto, dicitur quod falsum est quod arguens dicit, scilicet quod omno pok-o divinum activum, sit ad extra, ct nullum ad intra; sicut patet rx pnrdiclis. — Sexto, dicitur quod fidmim o»t quod Deus agat vrl |>ossit agrie ad extra secundum ultimum sui pos.M», vel quantum intonso potest, loquendo do intensione actioni» divin» non prout inest agenti, sed prout attingit passum vel terminum, ut pnedictum fuit; quia nulla erratura capax est immensi influxus divini immense, sicut ɳ«т Deus potest crearo maximum creabile a se, quia nullum tale est aut osso potest.

Ad tertium |irlnr||uilo, negatur assumptum, pro illa parte «pia dicitur ut *farnui intrhiaoca.* Licet enim divinitas «it unita animie Christi, ut carni, ol liumnnitat ; non tamen per modum formæ acliiantis formaliter. Et ad probationem, dico quod, licet plenitudo divinitati», et ipsa natura divina, sint unita hiinninitali Christi, quæ quidem divinitas est forma, rt quod quidem esse divinum est e.sfw· formale, non tamen sequitur quod sit sibi unita per modum formæ vol actu» a<l potentiam, ut ostendit •sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. 1, ut supra sœpius fuit recitatum, in aliis distinctionibus (disl. 1, q.I, art. 3, $ 3), et in qinrstione prima bujus distinctioi *i* Sed pei quem modum divinitas sil unita humanitati, ostendit nanctus Tbomas, ibidem, in solutione secundi, sic dicens < Ex anima, inquit, et cnrporoconstituitur in unoqubque nostrum <lii|d«a unitas, etc , » ut alias fuit recitatum Item, 4. Lonh u (fcnti/cs, cap. il, sic ait : α Quamvis hæc unio perfecte ab homine non valeat explicari, tamen, secundum roqdum et facilitatem nostram, conaliimtir illiquid dicaro ad ædilicationom fidei, ut circa mysterium Incarnationis fides catholfai ab inlldeiibiis defendatur. In omnibus autem robus cnmlis, nihil invenitur huic unioni tam hiiiiilo, sicut est unio ħanima nd corpus. Et major onset similitudo, ut etiam dicit Augustini!», *(Joniru ialicmnum* (cap. 12), hi «syiat unus intidlcctus in omnibus hominibus, ut quidam (C) posuerunt ; socundum quos oporteret (licere quod intellootu» pni‘exsislnnH, h00 modo do novo conceptui hominis uniatur, ut ex utroquo liat una pei^ona ; sicut poniiniis Vei bum præexshdon» hümniiu) ηηĭuπη in unam personum uniri. Unde et proptei hanc similitudinem Utriusque unionis, Alliananius dicit in symliolo, quod *nient (uuniu ratio· ntilis rt curo unus* cut *homo, ita Ih un ct homo*

(s) auront *quiiiffii* Pr.
(·) rrm/urif. — Om. Pr.
(t) 7mw* Pr.

(«) iQnl/imiur. — Pr.
(0 Cfr. CommcnUitorern. 3 ‹/‹· .I»ιὐυπ, coinilb ⟦» «I 0,

ťnit eut Ćhrletu Scd, rum nnimn rationalis uniatur corpori ot meut materiæ et mi ut imlrunænto, non pnii^t <w»<? similitudo quantum ad primum modum ţunioni rie enim ex Deo et homine fleret una nntura, cum mnlerla <·! forma proprio constituant miturnm speciei. Delinquitur ergo ut attendatur similitudo secundum quod anima unitur ťor| ut Instrumento. Ad quod etiam antiquorum dock»·rum dicta concordant, qui humanam naturnrn in Christo quoddam organum ďivinitati posuerunt, sicut etiam corpiin ponitur organum anima· Aliter enim est organum nnimn? corpus et cjus partes, et aliter instrumenta exteriora. Ilice enim dolabra non est proprium instrumentum nnimn·, sicut hæc ťmanu : per dolabram enim multi possunt operan; sed hæc manu» ad propriam operationem animie deputatur; propter quod manus est proprium organum unitum, dolabra nutem instrumentum eximus et commune. Sic igitur et in unione Dei et hominis considerandum est. Omnes enim homines comparantur ad Deum ut quædam instrumenta quibus operatur (a) : *Ipte enim ent qui operatur in nobii vello et perficere, pro bona voluntate,* secundum Apostolum, *Philip.* 2 (v. 13). Sed alii homines comparantur ad Deum quasi instrumenta exlrinwca et separate : moventur enim a Deo non ad operationes proprias sibi tantum, sed ad operationes communes omni nature rationali, ut est intelligcre veritatem , diligere bona, operari justa. Sed humana natura in Christo assumpta est ut instrumentaliter operetur ea quæ sunt operationes propria· ďli Deo, sicut esi mundare peccata, illuminare mentes per gratiam, et introducere in perfectionem vitæ æternæ. Comparatur igitur natura humana Christi ad Deum, sicut instrumentum proprium et conjunctum, ut manus ad animain. Nec discrepat a rerum naturalium consuetudine, quod aliquid sit proprium instrumentum alicujus, queri tamen non est forma ipsius. Nam lingua, prout est instrumentum locutionis,rsl proprium organum intellectus, qui (G) tamen, prout Philosophus probat (3. *de* Anima, I. c. 0), nullius corporis est actus, nec alicujus partis coi piris. Similiter invenitur aliquod instrumentum, quod ad naturam speciei non pertinet, et tamen ex parte materia· compotit huic individuo, ut soxtus (γ) digitus, vel aliquid hujusmodi. Nihil igitur prohibet hoc modo ponere unionem humana· naturæ ad Verbum, quasi humana natura sit quasi instrumentum Verbi, non separatum, furi conjunctum. Nec tamen humana natura ad naturam Verbi perlinet, nec Verbum est ejus forma; peilinei tamen ad ejus personam Pr.odicta tamen exeniplii noli sic posita sunt, ul omnimoda similitudo in ťhi sit requirenda. lutelligendum

( ) *operatur.* — *cooperatur* Pr.
( ) </ui — rpirt· Pr,
(γ) – *fjrnu·* Pr.

eri enim Verbum Dei multo sublimius et intimius humanæ natura· potuibM uniri quam anima cuilibet proprio instrumento, pnrcipun cum toti humanæ natura·, mediante intellectu, conjunctum dicatur. Et. licet Verbum Dei aua virtute penetret om&ia, utpote omnia conservans et portans, creaturis tamen intellectualibus, quæ proprio Verbo Dei perfnii possunt rt ejus participes <wpm>, ex quadam šimilitudini nffinitalo, eminentius et ineffabilius potest uniri. > — Hæc ille, in forma. — Dico igitur quod, licet omnis r-sentiniis perfectio divina, sit unita humanitati Christi, non tamen ul forma. Immo, cum sic arguitur : Divina fonna est unita humanitati Christi, ergo est unite sibi formnliler, — consequentis nulla cM. Non enim oportet queri cuicumque unitur aliqua forma, quoi uniatur sibi formnliler, vel per modum formæ Quod patet : nam anima rationalis est quædam forma; et unitur mullis accidentibus, puta habitibus, et actibus, ct potentiis; rt constet quod non per modum formæ, immo potius per modum subjecti. Similiter, nnimn rationalis unitur divinitati, ct tamen non pnr modum formæ. Eat ergo in tali modo arguendi fallacia figura? dictionis, arguendo a rend modum rei. Item, sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 2Ô, nrt. I, nd 10··, sio dicit : « Animæ Christi orat unite plenitudo omnis boni ex ipsa personali Verbi unione; non tamen formaliter, sed personaliter; «t ideo indigebat informari pergratiam. > — Hæc ille. — Ite dico in proposite, quod sapientia et oaseulia divina erant ei unita? personaliter, non formaliler.

Ad primam confirmationem, dicitur quod stet in ista prima consequentia jam negata : Esso formale divinum est unitum humanitati Cliristi; crgo(«)eet ribi unitum per modum formæ actuantls, vel pei modum quo netus unitur actuabili. Cujus ňullita patet in mullis exemplis, præsertim in unione animali ad corpus assumptum, et in unione anima? ad sua activa. Sicut enim vita divina in triduo orat unita corpori Christi in sepulchre, nec tamen corpus Christi vivebat formaliler per vitam divinam, quia non erat sibi unita per modum forma·; sic nec esso divinum actuat humanitatem Christi formallter et ťr se primo, licet sil sibi rreliter unitum.

Ad secundam confirmationem, diciturquod natura humana est unita Verbo in esso porsonæ, non autem in caso divinitatis, ad hunc sensum quod humana nntura sic unita est Verlio ut supposilaretur per illud, non nutem ut Ipsa fiat Deus vel divinitas, aut constituat unam naturam cum divinitate, vrl actuetur divinitate quasi forma, aut quod uniatur divinitati quasi primario termino unionis El negatur tunc ultimior consequentia, qua infertur : Ergo ex tali unione non redditur homo Doua. Ner valet probatio: quia imaginatur quod ideo ille homo dicatur Deus,

(a) *enjo.* — *hoc* Pr

quia humanitas ex uniono ad divinitatem vel proprietatem divinam denominetur Deus vel deificato, sicut anima ex conjunctione nd sapientiam dicitur formaliter sipicns; quæ imaginatio falsa est (a), el errori proxima. Sed ideo illa pereona dicitur Denset homo, quia idem suppositum est unitum duabus naturis : uni quidem, per realem identitatem cum ea, scilicet cum (C) natura divina; alteri vero, trahendo eam ad suum esse personale. Non ergo ideo homo dicitur Deus, quia humanitas denominetur Deus ex unione ad Verbum, sed quia Verbum divinum, quod est Deus, denominatur et veraciter est homo ɨ unione ad humanitatem. Item, rono-so quod humana natura sit Verte unita in esse divinitatis, et in esse personæ, illo modo quo utrumque detel concedi, nihil est ad propositum; quia tota illa deductio stat in illa falsa consequentia in qua stabat confirmatio prima.

Ad tertiam confirmationem, dicitur quod auctoritas Hugonis solvit ®e ipsam : nam Hugo non aliud intendit, illis verbis, nisi quod anima Christi unito est personaliter divinitati, et sapientiæ, ct veritati divinæ, accaderis divinis perfectionibus; non autem quod ipsa uniatur divinæ sapientia· per modum quo potentia unitur actui, vel formale suæ formæ. Unde, juxta modum loquendi sancti Thoinæ, *dr Ventate,* (|. 211, superius allegati, sapientia divina uniebatur el unitur sibi personaliter, non autem foi rnaliter. Si temun Hugo intellignt de unione formali, negandum est in hac parte, sicut et in multis aliis, utputa cum dicit Filium Dei in triduo fuisse hominem. Verum de unione sapientia· increatæ ad animam Christi, Domino concedente, alius prolixior erit sermo.

Ad quartum principale dico quod esse divinum personale communicari alicui create naturæ, jxjtcst dupliciter intelligi. Uno modo, ut natura creata cui tak' esse dicitur communicari, sit formaliter et proprie exsistens per illud cx-e; ct sic este divina· jær-Sonæ, vel ejus subsistentia, non est plus communicabile alicui creatura·, quam esse lapidis sit communicabile Deo, sit ut Deus formaliter exsistat per esse lapidis. Alio modo potest intelligi illa communicatio, ut natura cui tale esse dicitur communicari, habeat aliquam unionem aut habitudinem ad illud e>M», fato modu, quin unitur realiter ei quod subriylil in illo esse et per illud osse formaliter : sicut si c.ecu» a nativitate noviter at ci|M?rct oculum miraculose, illi novo oculo communicaretur ex>e antiquum illius hominis, non quod illo oculus jær tale esse formalilcr ct primo exsisteret, quia exsistere soli rei subsistenti proprie convenit, sed quia uniretur homini qui subsistit formaliter per illud esse. Ita in propositu natura· humana· Verbo unite communicalur esse personale, vel subsistentia divina· jwrsonæ, quia scilicet unitur personæ divinæ, quæ per illam subsistentiam subsistit; nec humana natura habet aliam subsistentiam ab illa divina ; unde dicitur trahi ad esae divina· personæ, ct nd ejus subsistentiam, scilicet quia natura humana in Christo non habet propriam subsistentiam, sed unilur alteri subsistenti. Sed de hoc latior erit sermo in sequenti distinctione, Deo concedente.

Ad quintum principal·· patet per idem : nam nulla natura creata, est in potentia ad hoc quod sit formali 1er per esse divinum essentiale aut personale, sillem primo et perse; est tamen in potentia obedientinli ut trahatur ad illud esse, rnodo quo dictum est; quia talis tractus non lit per unionem formalem ad aliquid divinum, sed solum per unionem personalem.

Ad confirmationem, patet per idem.

Et si dicatur quod Sancti dicunt quod unio est facta in persona, non autem in natura; et sic videlui quod aliter uniatur natura? humanæ osse personale quam esse essentiale; — dico quod per illa verba Sancti et Doctores non aliud intendunt, Secundum quod ponit sanctus Thomas, 3. Sentent., dist. I, (|. 2, art. I, ad 4un', ct dist. 5, q. 1, art. 2, nisi quod ex illa unione non est facta una natura conflato ex duabus, imrno remanserunt duæ naturæ impermixte; sed ex illa unione factum est quod unica peiwia, et non duæ, subsistit in divinitate el humanitate : ita quod post illam unionem remanserunt duæ distincta; natura·, non autem duæ distincta.· personæ, Item, per illa verba designatur quod humana natura non est primo et immediato unita ďivina essentiæ, sed divinæ personæ. — Quod autem in divinis non debeat poni duplex esse, ponit sanctus Thomas, *de Potentia Dei,* q. 2, art. 6, ubi sic dicit : « Non est, Inquit, Concedendum quod aliquod altsolutum in divinis multiplicetur, sicut quidam dicunt quod in divinis est duplex esse, essentiale scilicet el personale. Omne enim esse in divinis, essentiale est ; nec pempna esi, nisi per esse essentia d — Hæc ille, in forma.

Ad sextum dicitur quod repugnat creatura· esse formaliter per esse infinitum, potissime primo et per se, et sin·· tractu ad aliud. Et similiter, repugnat divino esse, sit actus potential creata·, formaliter actuans; quia repugnat ei componi, el esse perfectum (x) el excedi, et mulla qua· consequuntur formam unibilem materia·, et actum unibilem potentiae, formaliler actuando eam. — Et ad improbationes ibidem factas, dico n«l primam, ut prius, quod natura humana non subsistit subsistentia incraala personali, nec exsistit formaliter per esse personale plus<|uam per esse essentiale, licet uniatur uterque illorum esse, si debeat dici duplex esse. —

ta) rtf — Otn. Pr.
(<) rvm — Mnirn Pr

(e) - *perfecte* Pr.

Ad secundam, dicllurquod nulla forma subsistens per modum naturæ completo, proprie est comrminicabilis alteri n se, nec pluribus suppositis absolutis et in esae absoluto distinctis. Unde sanctus Thomas, I p., q. 13, art.9, sic dicit: α Forma», inquit, quæ non individuantur per aliquod suppositum, sed per seipsas, quia scilicet Mint forma· subsistentes, ti intelligerentur secundum quod sunt in aeipftis, non possent (a) communicari, noc re, nec ratione, sed forte |μ ïγ similitudinem tantum ; sicut nec nomen *(C)* divinum est communicabilo, nisi secundum similitudinem ; sicut aliquis metaphorice dicitur Achilles, inquantum habet aliquid de proprietatibus Achillis. » — Hæc ille. — Et ulterius, concesso quod natura divina sit eorninunicnbilis alicui vel aliquibus suppositis, non sequitur quod sit communicabilis supposito creato per modum informationis. Immo, sic arguendo, esi fallacia consequentis, arguendo a superiori ad inferius affirmative, sive distributive. Ipsa enim communicatur Iribus personis divinis per viam identificationis ct predicationis, el non per viam informationis.

Ad septimum principale, negatur major. Nam omnis forma communicabitis alteri a se formaliter et acluative, puta alicui materiæ vel potentia!, est componihilis, ut ostendit sanctus Thomas, I. *Contra Gentiles,* capit. 27, sicut recitatum est in primo articulo. Ex quo palet quod similitudo quam adducit arguens, non valet, scilicet de communicatione per essentiam et de communicatione per participationem : quia secunda dicit perfectionem in illo quod est illo modo communicabilo ; arguit enim effeclivitatem ejus, el perfectam aelualilalem ; prima autem dicit imperfectionem, ut ostendit sanctus Thomas, I p., q. 51, art. 1, ad 3uin» in simili proposito, sic dicens (γ) : α Vivificare, inquit, effective, simpliciter perfectionis est ; unde et Deo convenit, secundum illud (1. *Regum* 2. v. 6) : *Dominus mortificat ct vivificat.* Sed vivificare formali1er, esi substantial quo? est pars nliciijus nature, el non habentis in se integram naturam speciei ; undr substantia intellectualis quæ non est unita corpori, est perfectior quam ea qua» est cor|>ori unita. > — Ilice ille. — Et a simili, dicitur quod illud quod potest se communicare alteri per participationem sus similitudinis, arguitur ex hoc esso perfectum, quia illa communicatio est effectiva ; mm| (3) illud quod potest communicari alteri formaliter, eo facto arguitur esse imperfectum in natum.

Ad octavum dicitur quod perfectio activitatis, licet attendatur uno modo jænes perfectionem termini producti vel communicati per actionem cujus talis activitas est principium, tamen non sic, quod, quanta est activitas principii actionis, tantus sil aut esso possit torminua communicabilo per ejus aclionem, ut arguens putat. Hoc enim non ℓ verum : nam sol non posset communicare alicui producto, vel alicui susceptivo, perfectionem essentialem ąualem (e)suæ perfectioni. Sed sufficit quod quanto est major activitas unius agentis activitate alterius, tanto possit communicare majorem perfectionem ; et quod ubi est infinita activitas, po.ril ċommuni cari infinita perfectio, non quidem infinita in actu, sed in potentia, scilicet quod, data quacumque perfectione communicata per actionem talis agentis, adhuc possit per earn communicari major. Et aie est in proposito. Et cum supra dicit arguens, quod, si Deus non haberet terminum adæquaturn sua· activitati ad extra, tunc Deus non haberet ultimum sui posse formaliter, et sic non esx?t *(Z)* infinitus intrinsece; — dico quod est dare ultimum divinum posse, el divinum agere, ex parte ǎgenti Non autem est dare ultimum illius agere ex parte acti ; quia |>er illud infinitum agero, potest agi major vel minor effectus, sine ultimo vel maximo agibili.

Ad confirmationem, dico quod stat in una falsa consequentia, quæ talis est in virtute : Deus «wt activior omni creatura; ergo per divinum agere est communicabitis perfectio excedens omnem perfectionem communicabiletn per agere creatura, in tanta proportione in quanta Deus excedit creaturam. Quæ consequentia non valet ; quia eodem modo pmbaretur quod Deus poscet producere ad extra alium Deum, vel aliquem effectum æqualem sibi. Quia arguam sic : Deus est activior omni creatura possibili; ergo Deus potest agere ct producere ad extra seu aliquid causare (γ) excedens omno producibile a creatura, quacumque quantitate Deus excedit omnem creaturam possibilem. Illud autem constat quod esset Deus. Et ideo argumentum est sophisma. Dico ergo ad argumentum suum, quod, licet Deus sit in infinitum activioromni creatura possibili, non tamen oportet quod possit communicare aliquid infinitum, excedens omnem possibilem creaturam. So<l sufficit quod nulla creatuni possibilis possit in infinitum syncategorematicc producere effectus majores et minores, sine statu; quod Deus potest; ct quod, sicut soli» Deus est infinitus in actu, ita ipse solus possit infinitum in potentia in perfectione producere, et aliquid de nihilo creare. Credo enim quod nulla creatum facta, vel factibilis, posset producere effectum majorem angelo, immo nec angelum, aut animam rationalem, aut materiam primam. El hoc sufficit ad infinitatem potentiæ Dei communicativa· aut productiva; ad extra.

Ad secundam confirmationem, dico quod divina

( ) poitcnL — *possunt* Pr.
( ) nonum. — in Pr.
(γ) *aie dicens.* — *dicitur* Pr.
(Λ) *sed.* — *secundum* Pr.

(e) *rquatcni* — prccin' Pr
(f.) — *fil* pr,
( ) %ru *nlo/wid rauiarr fibi/uid · uunitr* Pr

activitas arguitur infinita ex infinitate termini actionis in potentia, modo prodicto : scilicet, quia tantam perfectionem potest communicare per suam actionem, et majorem in duplo, ct triplo, et sic sine statu. Iste processus est infinitus in potentia. Nec oportet quod communicet ad extra aliquid infinitum in actu, per modum forma». Cum autem dicit ibidem, quod realis communicatio divini esse ad extra, major esset quam communicatio per participationem, etc.; — dico quod similiter perfectior esset effectus divinæ actionis, et divinæ productionis, si crearet alium Deum, vel produceret aut ageret aliquid immensum ad extra, quam sit nunc omnis effectus producibilis a Deo; et tamen activitas ejus non esset major tunc quam sit nunc : illa enim impossibilitas non est ex impotentia Dei, s»d ex repugnantia terminorum ; quia sequitur quod aliquod dependens æqliaretur independent!, si aliqua creatura square!ur Deo, et aliquid possibile actui puro. Ita in proposito : major perfectio communicaretur creature formalitcr, si communicaretur sibi divina assentia formaliter, quam dum communicatur precise sibi aliquid creatum ; tamen divina activitas non esset tunc major quam nunc, quia impossibilitas hoc faciendi non venit ex defectu divinæ activitatis, sed ex defectu capacitatis creatum» el ex repugnantia terminorum, et quia illud non habet rationem factibilis : sicut perfectior forma communicaretur lapidi a sole, si communicaret ei lucem quam communicat planetis, quam sit nunc omnis perfectio accidentalis quam sol communicat lapidi; tamen tunc non esset major activitas solis quam nunc, quia impossibilitas est ex non capacitate lapidis. Vel detur aliud exemplum convenientius, quia de exemplis non est curandum.

Ulterius, dicitur quod quia istud antecedens, Divina essentia communicatur lapidi vel alicui creature formaliter aut per modum forma», implicat contradictionem, ideo ex illo non solum sequitur quod, si Deus faceret talem communicationem, ejus activitas non esset major quam nunc sit; immo etiam sequitur oppositum, scilicet quod ejus activitas esset major quain modo sil, quia ad impossibile sequitur quodlibet. Et cum dicit arguens, quod impossibile est cogitare majorem activitatem divina activitate ; — dicitur quod verum est. sine contradictione; sed implicando contradictoria, potest cogitari major. — Item : si illud argumentum valet, non Hilum probaret quod Deus posset communicare ad extra divinam essentiam formalitcr, immo quod potest producere ad extra aliquid formalitcr immensum ; sicut patet volenti applicaro ad hoc formam arguendi. Et ideo palet quod est sophisma.

Ad nonum principale dicitur quod minor est falsa, ut dictum est in solutione septimi (a) argu-

ti) *trphmi.* —Om Pr

nionli. El ad probationem, dico quod omnis forma actuans formalitcr, prout distinguitur contra effective, est constitutiva alicujus compositi ; vel saltem componit cum subjecto, compositione *ex* /iis, vel compositione *cum his.* El ad improbationes hujus, — dicitur

Ad primam quidem, quod forma accidentalis ordinatur sicut in finem ad substantiam (piam perficit; quia accidens est propter subjectum, loquendo de accidente quieto, so habente per modum habitus; quod dico propter operationes. Et ulterius, accidens ordinatur ad constitutum (x) ex ipso et subjecto, sicut pars ad totum : non enim talis forma fit, sed compositum, ut probatur, 7. *Metaphysiræ,* pari. 26 et 27; ubi non solum loquitur Aristoteles de factione substantiali, immo de factione in generali, qua fit aliquid, quod est quid (C), aut quale, aut quantum, et sic de aliis pr.edicamenlis ; quia sua probatio genendis est ad decem pradicamenla (ɣ), ut ipse promittit, ibidem, pari. 22. Ex quo patet quod, cum homo dealbatur, per illam actionem non iit homo, nee albedo, sed compositum e.x utroque. Cui etiam simile dicit ibi Gommenlalor, cornm. 26 : α Manifestum est, inquit, quod non est dicendum quod genitum est unum simpliciter, id est. forma lanium, vel materia lanium, sed compositum ex materia el (i) forma el privatione procedenti. Et cum declaratum esi quod genitum e>t compositum ex materia cl forma, el est aliud ab eis, illud igitur quod generatur est hoc individuum demonstratum in actu, verbi gratia, hæc sphæra demonstrata ex hoc cupro : quoniam agens, cum facit ex cupro splneram, non facit formam, nisi per accidens; quia, eum facit aliquid habens formam, facit formam per accidens; sphæra enim cupri est sphæra cuprea, non sphæra Lanium, nec cuprum tantum ; el ideo est illud quod artifex facit. » — Hæc ille. — Item, comm. 32, sic dicit : α Huc quod dicimus, quod forma non generatur nec corrumpitur, non est proprium substanliæ; sed est commune etiam aliis predicamentiβ : generatur enim sphæra cuprea, et non generatur sphæra, scilicet figura, neque cuprum. El similiter, prædicainentum qualitatis, et alia prædicamenla ; quod generatur in eis, est compositum ex substantia el ex accidente; non enim generatur qualitas, aut lignum, sed lignum habens qualitatem, etc. n El, in multis aliis commentis (e), dicit : ex substantia el accidente aliquid componi. Idem ponit ipse ct Philosophus, I. *Physicorum,* pari. 64. *Picamus.* inquit Aristoteles, *quod onmo generatum, est compositum.* Ubi Commentator : « Genitum, in rei veritate, est compositum ex forma et ex subjecto, u

(a) *coruUtutum.* —*conutilulivum* Pr.
(C) ell *quid.* — Om. Pr.
(ɣ) *prxdicamfiita.* — *predicate* Pr.
(i) *ct.* — *tx.* Pr.
(c) commentu — *compotitis* Pr.

1

— Hæc ille. — Et iitrobique tarn Philosopho quam Commentator exemplificanl de formis accidentalibus, el de factionibus et generationibus actuanti- 1)Uh, Ex quibus patet quod omnis forma accidentalis inducibilis per motum vel actionem, componit cum suo subjecto; nec ipsa lit, nisi per accidens, ad factionem compositi illius. Ideo dico quod talis forma, inquantum haliel rationem inhærenlis, ordinatur ad substantiam, ut ad pnrbrns sustentamcntum; ordinatur autem ad compositum ex ipsa et subjecto, per modum quo pars ordinatur ad totum, et constituens ad constitutum : sicut in alio simili, corpus hominis ordinatur ad animam rationalem, alio modo quam ordinetur ad hominem constitutum ex illo corpore el ex anima rationali. El sic patet quod minor illius argumenti est falsa, qua dicit quod accidens non ordinatur nisi ad substantiam.

Ad secundam probationem dictu· minoris prosyllogisrni ibidem facti, dicitur quod subjectum forma? accidentalis sustentat accidens (loquendo de subjecto quod est substantia); et est subsistentia ejus, hoc est, subsistens in eo : quia non est aliud aliquid subsistere in aliqua natura vel forma, quam esse suppositum informatum tali natura, et denominatum concreti ve ab ea; sicut ah humanitate homo, ab albedine albus. Dico ulterius, quod, licet substantia quæ subjicitur accidenti (a), sit subsistentia illius et suppositum denominative; tamen formalis subsistentia talis accidentis est quoddam compositum ex accidente el substantia subjecta illi. Unde lignum est subsistentia albediuis denominative, quia albedo non est intrinseca tali subsistentia?, sed denominat eam, el communicat sibi suam denominationem, ut lignum sit tale in concreto, qualis est ipsa in abstracto, ut sicut ipsa est alliedo, ita lignum sit album; sed compositum resultans e\ subjecto el accidente, non solum recipit denominationem concretivam talis forma», immo includit intrinsece illam formam, el dicitur album intrinsece el formalitcr. El istud est verius subsistentia talis forma·, quam substantia nuda : quia istud non habet esse in alio; sed substantia et accidens constituentia illud tertium, habent esso in alio, puta in illo loto, ct sunt ejus paries formales, sicut alias dictum fuit quod humanitas est |Kirs formalis Socratis.

Et tunc, ad inconvenientia quæ contra hoc adducit arguens, — dicitur ad primum, ut prius, quod accidens, ut inhærens, ordinatur ad substantiam sicut ad finem proximum, et non sicut ad finem ultimum simpliciter; sed ut habet rationem partis el constitutivi, ordinatur, sicut in finem remotum, in suum formale suppositum. Nec Philosophus vult oppositum.

Pro secundo inconvenienti ibidem adducto, — dico quod substantia, prout habet rationem polcnti.e vel est in potentia ad actum accidentalem, est ignobilior accidente, fecundum quod ponit sanctus Thomas in mullis locis, sicut L Sentent., dist. 49, q. 1, art. 2, q,a 1, ad 5®A. Unde ibidem sic arguit : < Si lieatitudo est aliquid creatum in homine : vel inesl homini essentialiter; vel e>t accidens. Sed l>eatitudo non est de essentia homini»; quia sic omnis homo semper «sel beatus. Ergo si est (i) aliquid in homine, erit accidens. Sed accidens non potest es-e finis sutalantize, cum substantia sit nobilior accidente. Ergo impossibile est bealiludinem esse aliquid creatum in nobis. > Ecce argumentum in forma, in quo tangitur præsens difficultas, an scilicet accidens possit esse finis substantia?. Ad quod argumentum sic respondit, dicens : < Quamvis omne accidens, inquantum hujusmodi, sit ignobilius substantia; tamen aliquod accidens, quantum ad aliquid, potest esse dignius substantia. Potest enim accidens considerari dupliciter. Uno modo, secundum quod inhærel subjecto, ex quo habet rationem accidentis ; et sic omne accidens e>t substantia indignius. Alio modo potest considerari in ordine ad aliquid exim ; et sic aliquod accidens potest esse substantia nobilius, inquantum per ip»uin aliqua substantia conjungitur alicui nobiliori se; el hoc modo beatiludo creata, ct gratia, et hujusmodi, sunt aliquid nubilius natura animæ cui inbærent. Est etiam aliqua consideratio, secundum quam omne accidens substantia est nobilius, inquantum scilicet substantia comparatur nd accidens inhærens sibi ut potentia ad actum. > Idem ponit, *de Veritate,* q. 20, art. 1, ad 1· , et 2. *Sentent.,* dist. 2G, q. I, ari. 2 (ad ®). Ex quibus patet quod accidens, secundum unam considerationem est nobilius substantia, el potest esse linis substantial Quod etiam ponit sanulus Thomas, 4. *Smtrnt.,* ubi supra, in solutione princi|wih dicta» quæsliunculæ, dicens : u Ultimu» linis cujuslibet rei habentis esse ab alio, est duplex : unus exterius, scilicet illud quod esi perfectionis desidernlæ principium; alius interius, -rilicet ipsa sua perfectio, quam facit conjunctio ad piincipium. Unde, cum beatiludo sit ultimus tinis hominis, duplex est beatiludo. Una quæ est in ipso, scilicet quæ esi ejus ultima perfectio, ad quam possibile est i|k<um venire; et hæc esi beatiludo creata. Alia xero extra ipsum, per cujus conjunctionem piadnI.i beatiludo in eo causatur, et hat est bealiludo increala, quæ est ipse Deus. > — Hæc ille. — Et simile dicit, I· 2' , q. 3, art 1. E.x quibus |>atel quod aliquod accidens potest esse Gnis substantiæ, maxime operatio rei. Unde Aristoteles, 2. *Cœli,* pari. 17, sic dicit : *Omne habens actionem, est propter suam actionem.* Ubi Commentator, comm. 17, dicit quod « fines rerum sunt aliquando actiones tantum, aliquando autem actiones in passivis ».

(a) *accidcnn.* — *activitati* Pr.

(a, *i *cil.* — «uluhuin* Pr.

Dico igitur quod non est inconveniens, aliquam substantiam, inquantum habet rationem potentiæ vel exsistentis in potentia, ordinari ad aliquod accidens ut in finem, inquantum tale accidens est complementum potentiæ quæ est in substantia. Et ulterius, consimiliter, dico quod substantia potest ordinari ad constitutum ex ipsa et suo accidente, inquantum substantia est potentials tam respectu accidentis quam respectu illius entitatis ct totius resultantis ex tali compositione. Talis enim linis est finis substantia? secundum quid, ct non principalis finis substantia» : quia non omne quod perficit aliquid, est ejus finis principalis; nec omnis actus est principaﬁ. finis potentiæ, nec forma materiæ. El sic inlelligo verba sancti Thoniæ, 3. *Contra Gentiles,* cap. 20, ubi sic dicit : α Non omne quod |>eriicil aliquid, est finis illius rei. Est enim aliquid perfectio alicujus dupliciter : uno modo, ut jam habentis speciem; alio inudo, ut perfectio ad speciem habendam : sicut perfectio domus, secundum quod jam habet speciem, est illud ad quod species domus ordinatur, scilicet habitatio ; perfectio vero ad speciem domus, esi tam illud quod ordinatur ad speciem constituendam, sicut principia substantialia ipsius, quam illud quod ordinatur ad speciei conservationem, sicut appodiacula quæ fiunt ad sustentationem domus, quam etiam illa quæ faciunt ad hoc quod usus domus sil convenicnlior, sicut pulchritudo domus. Illud ergo quod est perfectio rei secundum quod jam speciem habet, est finis ejus, ul habitatio est finis domus. El similiter, propria operatio cujuslibet rei, quæ est quasi usus ejus, est finis ejus. Quæ autem sunt perfectiones rei ad speciem, non sunt finis rui; iinrno res est finis ipsarum. Materia enim et forma sunt propter speciem : licet enim forma sil finis generationis, non tamen est finis jam generati et speciem halientis; imino ad hoc requiritur (a) forma ut species sil completa. Similiter (6), conservantia rem in sua specie, ut sanitas el vis nutritiva, licet perficiant animal, non tamen sunt finis animalis, sed econlra. Ea etiam quibus aptatur res ad proprias operationes speciei perficiendas, el ad debitum finem congruentius consequendum, non sunt finis rei, sed magis e converso, sicut pulchritudo hominis, et robur corporis. n— Hæc ille. — Ex quibus patet quod non omne quod esi perfectio nlicujus, est ejus finis simpliciter, puta inquantum homo vel animal; licet, ut pnedixi, omne quod perficit aliquid, possit dici finis ejus secundum quid, inquantum scilicet tale est de se in potentia ad hoc vel illud; quia omnis potentia, inquantum hujusmodi, est propter suum aclujn. Unde, licet albedo non sit finis hominis inquantum homo, sed potius Deus, et beatitudo. el universum ; tamen, inquantum homo est in potentia ad colorem, albedo est finis ejus; nec sic esi nobilior homine. Palet igitur quod feta secunda probatio deficit in hoc quod putat nullum accidens posse esse finem substantia», vel quod omne lotum et compositum, qunlecumque sil, est simpliciter finis cujuslibet suæ partis; quorum ulrumque falsum est. Et de falsitatè primi, dictum est salis. De falsitatè secundi, patet : nam compositum ex accidente el subjecto, non est finis illius suæ partis quæ est substantia, nisi secundum quid, scilicet inquantum est in potantia ad tale esse quod habet in illo loto.

Ad tertiam minoris principalis probationem noni argumenti, dico quod, sicut accidens non habet proprie quidditatem, ita nec compositum accidentale resultans ex substantia ct accidente est essentia completa. Cujus causa est : quia accidens suo adventu non potest causare esse in quo res per se subsistat, cum adveniat enti in actu; ac per hoc nec potest constituere aliquam essentiam completam, quæ [ær se habeat quid. Unde sanctus Thomas, in tractatu *de Esse ct Essentia* (cap. 7), sic dicit : α Essentia est illud quod per diffinitionem significatur (a); et ideo oportet ut aliquid eo modo habeat essciitiam, quo habet diffinitionem. Accidentia autem habent diffinitionem incompletam ; quia non possunt diffiniri, nisi in eorum diffinitione ponatur subjectum. El hoc ideo est, quia non habent ěsM per se absolutum a subjecto ; sed, sicut a materia et forma relinquitur esse substantiale «piando componuntur, ita £X accidente el subjecto relinquitur esse accidentale «piando accidens advenit subjecto. Et ideo nec forma substantialis completam essentiam habet, nec materia (6) : quia in diffinitione forma? substantialis (γ) oporlet quod ponatur illud cujus est forma ; el ita diffinitio ejus est per additionem nlicujus quod est extra genus illius, sicut el diffinitio forma» accidentalis; ut etiam in diffinitione animæ ponitur corpus a naturali, qui (o) considerat animam solum impiantum est forma physici corporis. Sed tamen inter formas substantiales et accidentales lanium interest (c) : quia, sicut forma substantialis non habet per se esso absolutum sine eo cui advenit, ita nec illud cui advenit, scilicet materia;et ideo ex conjunctione utriusque relinquitur illud esse in quo res |>er se subsistit, et ex (ζ) eis efficitur unum per se; propter quod ex illorum conjunctione relinquitur essentia quædam. Unde forma, quamvis in se considerata non habeat rationem completa? essentiæ, est tamen pars ěssentia completa». Sed illud cui advenit accidens, est ens in

(i) rcguirüur. — çwxl Pi
(A) *rtyiiintnttn* — Ad Pr
( ) iif/ni/îca/ur. — *signatur* Pr.
( ) *nec materia.* — Om. Pr.
(γ) luôiCantialu. — *accidentalis* Pr.
(δ) *qui.* — çu® Pr.
(c) *interest.* — inetl Pr.
iζ) *ri* — Om. Pr

se completum, subsistens in mho csm·; quod quidem esse naturaliter præcedil accidens quod supervenit; ct ideo accidens superveniens, ex conjunctione sui cum eo cui supervenit, non causal illud esse in quo res per se subsistit, per quod res est ens per se,sed causai quoddam esse secundum, sine quo res potest intelligi esse, sicut primum sine secundo potest intelligi. Unde ex accidente ct subjecto non efficitur unum per se, sed unum per accidens; et ideo ex conjunctione eorum non resultat essentia quadam, sicut ex conjunctione forma ad materiam ; propter quod accidens neque rationem completa» essenti.o habet, nec est pars complelæ essentiæ; sed, sicut est ens secundum quid, ita et essentiam secundum quid babet. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, quia ex conjunctione accidentalitatis et subjecti non relinquitur aliquod esse quo res per se subsistat, quia ante ejus adventum substantia cui advenit, et quæ est ens per se, habebat completum esse subsistentiæ, et in una re non sunt plura esse perse; ideo nec ex tali conjunctione resultat per se ens, nec aliqua quidditas propria : quia prius natura resultabat per se ens; implicat autem quod per se ens sit pars per se entis. Ex conjunctione autem lbrmæ el inateriæ resultat per se esse : quia neutrum illorum ante conjunctionem habet per se esse, potissime materia ; et ideo potest esse pars per se entis, et possunl constituere per se ens, et per se essentiam. Illud enim est per se ens, quod babel in se principium sui esse, formale quidem, non autem effecti· \ um; nec ejus esse dependet formaliter nec subjective ah alio ente actu completo priori. Et hoc, accipiendo per se ens stricte, pro sola substantia. Largius autem loquendo, illud dicitur per se ens, quod habet in se principium formale sui esse, nec ejus esse formaliter dependet ab ente alterius generis; et sic, tam substantia quam accidens potest dici ens per se. Tale autem aggregatum ex Milsstantia ct accidente non potest dici ens per se primo modo, nec secundo modo, nec habere quidditatein. Patet igitur nullitas consequents quam facit arguens, dum dicit : Tale ens est distinctum a subjecto et ab accidente; ergo habet propriam quidditatein, et dat esse quid, et non quale.

Ad confirmationem ibidem faciam, negatur prima consequentia ; quoniam non omne aliquid est. proprie loquendo, quid. Possumus tamen dicere quôd ly *aliquid* potest sumi dupliciter. Primo modo, proprie, prout restringitur ad genus ṣubstantia ita quod idem est dicere *illiquid* et *aliud quid,* habens proprie quidditatein el completum el per se esse; el tunc dicitur quod isto modo nec accidens est aliquid, nec ex accidente el subjecto constituitur aliquid, sed aliquale. Secundo modo, ly *aliquid* |>otesl sumi largius, prout convertitur cum ente; el tunc dico quod, sicut ex nccidentc el subjecto efficitur ens per accidens, ita el aliquid per accidens, el quid |>ci accidens. Unde culor prædicatur in quid de albedine, et (licit quid albcdinis cl omnium suarum specierum et individuorum. Quod enim subjectum et accidens sint en», el faciant ens aliquo modo, patet, 5. *Metaphysics,* part. 13 : *Entia,* inquit Philosophos, quæ *dicuntur modo accidentali, secundum hoc dicuntur, aut quia utraque tunl ejusdem entis, aut quia est quidditas entis, aut quia est cum eo cujus est quidditas, et de quo dicitur idem.* Ubi Commentator dicit : quod inter accidens el subjectum est identitas per accidens, et similiter inter duo accidentia ejusdem subjecti ; el quod talia dicuntur ens per accidens, sicut et unum per accidens. Item, Philosophus, 5. *Metaphysics,* part. 16, dicit aliqua esse conqiosita ex substantia et accidente; et in talibus dicit accidens esse prius tuto inde resultante. Dicit enim sic : *Accidens etiam est ante totum, ut musica ante hominem musicum; totum enim non erit penitus sine parte.* Ubi Commentator, comm. 16, dicit : < Accidens est prius in diffinitione rerum compositarum ex substantia et accidente ; diffinitio enim composti ex istis, constituitur ex istis duabus (>artibus, scilicet substantia et ȧlecid< ; el partem cujuslibet sunt priores illo, quia sumuntur in ejus diffinitione. > — Hæc ille. — Cum autem dicit arguens, quod nulla forma accidentalis dat esse aliquid, ȸ< aliquale; — dicitur quod accidens non subjecto suo dat cs>e aliquid, sed aliquale; ⁑<·<! tamen comjiosilo mio dat esse aliquid Inige, et proprie aliquale.

Ad quartam probationem minoris quæ est ia) argumenti principalis, dicitur quod ex accidente et subjecto iit unum per accidens. — Et ad primam improbationoin, dico quod illud ens j»er accidens, hei I Mi distinctum a substantia el accidente quodam, id ot, dixisum in se, inquantum accidens ct subjectum indivisa sunt in illo ẽss< accidentali relicto ex conjunctione illorum; ηυη tamen est ibi perfecta indivisio in es>e : quia una pars illius constituti. scilicet substantia, babet esso sibi proprium, quod non communicat alteri parti, scilicet accidentalitati, licet accidens communicet suum esse subjecto; el ideo est ibi indivisio quoad esse accidentale, et non quoad esse substantiale; ac per hoc est ibi unitas accidentalis, cl non |>er se unitas, sicut nec indivisio in per se esse. Item, in tali composito non est indivisio, sed dixisio essentiarum, el naturarum, et rerum divei'soium generum ; ideo non est ibi per se unitas.

Ad primam confirmationem ibidem factam, dico •puni, quantumcumque illud compositum habeat propnum esse, tamen illud esse non per se competit uni parti ejus, ut csl ens in actu, scilicet substanti©; imino per aliud esse est ens in actu per se. Et ideo non est ibi indivisio in esse per se, quam inclu-

a) *at* — Om. Pr.

dit unum per se. Illud enim est unum per se, quod infra se non habet divisionem in esse quo aliquid est actu ens : sicut compositum ex materia et forma habet in so indivisionem in esse, quia non per aliud esso est materia illius in actu, et per aliud esse forma ejus, sed per unicum esse utrumque est in actu. Ulterius, tale compositum ex accidente et subjecto includit intrinsece duplex esse, unum substantiale, et aliud accidentale; et sic non est perfecto indivisum.

Ad secundam confirmationem ibi faciam, dicitur quod divisio ibidem facia, est insufficiens. Non enim tale compositum ideo dicitur unum per accidens, quia habet esse de genere accidentis, nec quia potest esse sine tali unitale; sed quia infra se includit divisionem in esse quo aliquid dicitur per se ens, ita quod non esi ibi indivisio in [η*γ se esse : nam ibi est unum esse, quo substantia dicitur perse esse; et est ibi aliud esse, quo albedo, si separaretur, esset |>er se ens; quod quidem esse communicatur substantiae; et in illo secundo est indivisio duarum partium, scilicet accidentis et subjecti, non autem in primo, quia accidens non est per esse substantiæ fonnaliter, sed econtra, substantia est forma liter aliqualis per rsse accidentis. Potest autem dici brevius, quod illud compositum ideo dicitur unum per accidens, et non |>er se, quia est indivisum in esse quod est de genero accidentis et accidit uni parti, scilicet subjecto, licet non accidat formæ accidentali; ita quod est ibi duplex accidenlalilas in illa indivisions et unitate et in illo esse, prout dupliciter dicitur accidens, scilicet : quod distinguitur contra substantiam; et quod est unum de quinque pnedictibilibus. Et cum dicit arguens, quod illud compositum non potest cs>o sine tali esse, — conceditur; sed tamen principalior pars (x) compositi potest esso sine tali esse et sine tali unitale, ol remanere idem ens actu quod prius; irnmo sibi totaliter accidit, quia per illam nullo modo est ens nec unum per se.

Ad quintam probationem dicta» minoris, dicitur quod pr ima consequentia ibidem facta, nullam habet apparentiam : non enim oportet quod omnis forma constitutiva constituat cum auscoptivo proprii generis. Nec habet majorem evidentiam quam ista consequentia : Forma substantialis habet subjectum ejusdem genens; ergo forma accidentalis habet subjectum sui generis. Cujus causa est : quia accidens ideo dicitur accidens, quia ad aliud radit, scilicet ad rem exsistentem in actu completo; de ratione vero subjecti est quod sustentet ; ideo repugnat accidenti esso subjectum principale accidentis. Item, dato quod in genere accidentis aliquid esset per se actus, et aliud per se potentia ad talem actum,sicut forte se habent diaphancitas et lux, pl intellectus et voluntas respectu suarum perfectionum, non tamen sequitur quod ex tali actu et ex tali potentia constituatur aliquid pereo unum : quia nuinquam est ibi perfecta indivisio in esse; quia omne susceptivum accidentis, prius natura est ens actu indivisum quam adveniat sibi accidens, et omnis unitas addita (ali susccptivo, accidit sibi ut est ens actu ; secus est de susceptivo formæ substantialis.

Ad sextam probationem dictio minoris, dictum est prius, quoti per altcrationem non iit proprie forma accidentalis, sed constitutum ex ipsa et ex subjecto ejus. Et tunc, cum infertur quod altcratio esset productio, etc.; — dico quod altcratio non est productio subjecti quod alteratur, sed illius quod componitur ex subjecto alteralionis et ex suo termino, sicut eadem est mutatio materiæ et generatio compositi : ita quod idem est altcratio et productio, quantum ad illud quod dicunt in recto; sed differunt quantum ad diversas habitudines quas dicunt in obliquo, quia productio dicit habitudinem ad compositum, et altcratio ad subjectum. Utrum autem ista sit propositio per se : Alieni lio est productio? Credo quod sit in primo vel secundo modo dicendi perse.

Ad septimam probationem ejusdem, dictum est prius, quod, sicut non est inconveniens accidens uno modo esse nobilius substantia, ita nec repugnat aliquod ens per accidens, esse aliquo modo dignius substantia quam includit intrinsece, si attendatur nobilitas inclusorum. Si tamen attendatur modus osendi, tunc esse substantiale perfectioris modi est quam esse accidentale, et esse per se quam esse per accidens. Et ulterius, mullo minus est inconveniens quod ens per accidens, sil perfectius accidente constitutivo ipsius, licet unitas sil major in accidente quam in ente per accidens.

Ad octavam probationem, negatur prima consequentia; quia non omne prius, potest in actu reali exsistere sine posteriori. Undo in argumento est fallacia æquivocalionis, arguendo a priorilale causalitatis ad prioritatem qua non convertitur subsistendi consequentia. Dicitur enim quod unitas materia; ad formam est prior secundum aliquam causalitatern ipso composito; ct hoc solum probat argumentum factum pro antecedente. Sed cum hoc stat quod talis unitas vel unio non sit prior composito tali unitale qualem infert arguens, scilicet prout illud dicitur prius, a <pio non convertitur subsistendi consequentia, ita quod unio formæ ad materiam possit esse non exsistente composito, et non econtra. Non enim prima prioritas semper inferi secundam, potissime in causis formalibus, ubi forma est prior causalilate suo effectu formali, et tamen non est separabilis ab illo, si accipiatur forma ut actus causans et formans, et non solum ut causans in habitu.

Ad confirmationem, dicitur eodem modo, quod scilicet, si forma esset actus materiæ et compositi

(a) *part. — pertona* Pr.

secundum ordinem priorum ſ posteriorum, tali prioritate a qua non convertitur subsistendi consequentia, lum· non repugnaret formam esse actum materiæ et non esse actum compositi. Nunc autern negatur quod forma sit actus illorum duorum secundum ordinem talis priori latis, sed solum secundum ordinem causalitatis formalis, quæ inseparabilis est a suo effectu : repugnat enim albedinem informare superficiem, et non resultare aliquid actu alburn.

Ad nonam probationem, negatur consequentia. Quia, licet illæ communicationes sint diverse aut dislinctæ ratione, dubium tamen est utrum sini distinclæ realiter. Et, dato quod essent sic distincte, non tamen sequitur quod sint separabiles: quia una illarum est quodammodo causa formalis alterius; forma enim, ut communicata materiæ, est causa formalis in actu compositi ; et ideo non stat, formam communicari materiæ ut actum, quin, eo facto, resultet compositum, ac per hoc secunda communicatio.

Ad decimam probationem, negatur secunda consequentia ibidem facta : quia non omne consequens est per accidens; ideo, licet communicatio qua forma communicatur composito, sequatur primam communicationem, qua forma communicatur materiæ, non tamen sequitur quod secunda sit |M»r accidens. Nec valet simile adductum de productione formæ, quæ sequitur productionem compositi ; vel relationis, quæ sequitur productionem fundamenti et termini. Quia, in proposito, secunda communicatio est linis primæ, et ad illam ordinatur prima; et est prior in intentione natune, quæ intendit principaliter completum ens producere, quod lit in productione compositi, ad quod ordinat communicationem formæ respectu materiæ. Secus est de productione formæ, vel relationis : quia istæ non principaliter intenduntur ante, sic quod productio compositi ordinetur ad productionem formæ, vel productio absoluti ad productionem relationis; iinmo lotum oppositum. Et ideo similitudo non valet.

Ad undecimam probationem dicitur quod eadem est mutatio qua materia mutatur, et qua Compositum dicitur mulari, vel potius produci aut generari; liret dicant diversas habitudines ad diversos terminos. Tamen illte habitudines sunt insepa- rabiles al» invicem . quia non omnia realiter distincta, sunt ab invicem separabilia, utsæpius alibi (x) dictum est.

Ad duodecimam probationem dicitur quod forma non subsistens, non proprio producitur, sed compositum ; el hoc, sive loquamur de productione primi agentis, sive secundi quin nulla forma non subsistens, proprie est; ac per hoc nec sibi proprie debetur factio, sed, sicut est illud quo compositum est, ita est id quo compositum lit. Sed, loquendo de forma subsistente, cujusmodi est anirna rationalis, dato quod ipsa prius fiat quam compositum, loquendo de prioritate causalitalis, non tamen prius fit quam compositum, loquendo de prioritate de qua loquimur in proposito, et hoc, si ipsa fiat in materia : nam formam fieri in materia, et compositum fieri, idem sunt, vel se inseparabiliter consequuntur; nam Philosophus dicit, 7. *Metaphysics,* pari. 27, quod agens ponere formam in materia, est agens generare compositum. Dato ergo quod anima rationalis fiat in corpore, ipsa tamen pro nullo priori mensuræ vel ducationis praecedit factionem compositi, sed sola prioritate causalitatis formaliter; quia ex hoc quod anirna fit in corpore, sicut actus in propria potentia, causatur et constituitur et fit compositum. Et ideo non oportet inquirere aliquod signum vel instans, in quo vel pro quo anirna fiat, et compositum tunc non fiat. In tali enim prioritate causalitatis, non sunt quaerenda talia signa vel instantia extra intellectum nostrum; et, dato quod intellectus noster prius concipiat factionem anim e quam factionem compositi, dum investigat a priori factionem illam, procedendo a causis ad effectus, non tamen sequitur quod illa quæ intellectus noster divisim concipit, et quæ sunt in diversis signis intellectus, possint esse divisim in re extra, vel in diversis signis natura? ; quia illud prius non est prius *in quo,* sini *a quo,* vel *per quod.*

Ad decimum principale, negatur minor, et assumptum pro ejus probatione» Et

Ad primum probationem ejus, dico quod, si communicatio nominet habitudinem quamdam inter actum et illud cujus est actus vel forma, conceditur (puni alia e>t communicatio formæ respectu materiæ, et alia respectu compositi. Sed dico quod nullum agere est ad hanc vel istam communicationem de per se; sed actio generantis est per se ad generandum conqiosilum ; ex qua actione consurgit, producto composito, duplex habitudo, una formæ ad materiam quam actual, alia vero formæ ad compositum. Tales enim habitudines, ut dictum est in alia quæstione (dist. 2, q. 1), fundantur in actione qua ex materia et forma fit unum, et consequuntur tam actionem agentis quam unitatem et indivisionem lartium compositi. Nec o|K>rtet quod aliud agere sil ad hanc, et aliud ad illam; <ed idem penitus. Nec cqorlel quod una possit esse sine aha : quia una est quasi causa formalis alterius ; causa autem formalis in actu, inseparabilis est a suo effectu, et econtra; secus est de causa formali iu habitu.

Ad secundam ꝑbationcm, negatur minor. Nam forma non communicatur composito, nisi prius natura communicetur materiæ : nam communicatio formæ respectu materiæ, est causa formalis communicationis formæ H'spectu compositi ; ideo insepaitibiles sunt. Et, licet nulla talis habitudo sil pro-

(a) Cfr. I *Sentent.,* dist. 3, q. 3, art. 2, nd 3 Ada contra primam conclusionem, ot dist. K. ad Godofridi.

prie causa compositi, tamen unitas ct indivisio form» cum materia, est causa vel modus cause compositi : quia forma absolute considerata, et non ut unita materise, non est forma nec causa formalis compositi, nisi in habitu; est autem ejus forma et causa formalis in actu, per hoc quod est unum facta, et indivisa, et conjuncta materia·. Et sic patet quod impossibile est formam vel materiam communicari composito, nisi prius natura ad invicem uniantur, et forma communicetur maleriæ, et ccontra.

Ad tertiam, negatur antecedens; quia, ul statim dictum est, forma non est causa formalis conqjosili in actu, nec actunliler format compositum, nisi prius natura informet materiam. Item, negatur ulterius,quod prima communicatio stet sine secunda. Hem, dicitur quod materia prius natura est in potentia ad formam quam ad compositum, loquendo de prioritate cause materialis; licet, loquendo de prioritate causæ finalis, prius sil (a) in potentia ad compositum, vel ad esse compsiti, quam ad osse forma»; quin, in tali ordine, illud quod est perfectius, est priu>.

Ad quartum patet pet prædicta : quia includit multa falsa, el male probata; utputa quod communicatio fonnæ resj>pctu maleriæ possit esse sine communicatione formæ respectu compositi.

.Id *quintani* dicitur sicul ad secundam : quia, licet forma, secundum se, sit causa intrinseca compositi; tamen, non quocumque modo se habens, est actualis causa compositi, sed ut unita maleriæ. El consimiliter, dicitur quod agens vel efficiens, non quocumque modo so habens, est actualis causa sui effectus, sed ut est sub actione, et ut actunliler agit. Ideo argumentum jiotesl reduci contra arguentem. Si enim sua similitudo valeat : ergo, sicul impossibile est agens actu causare, ct esse actunliler causam sui effectus, nisi dum est sub actione; ita impossibile est formam esso actualem causam compositi, vel alterius, nisi dum actu informat, et unita est materine.

Et hæc Miffidant ad argumenta Joannis de Ripa.

Ad argumentum pro parte affirmativa quæstionis, respondet sanctus Thomas, I p., q. 3, ari. 8, in solutione primi argumenti, dicens quod « divinitas dicitur esse omnium effective et exemplariter, non nutem per essentiam ». Item, 1. *Contra Gentiles,* cap. 20, sic dicit : « Huic autem errori quatuor sunt quæ videntur prostitisse fomentum. Primum est quarumdam auctoritatum perversus intellectus. Invenitur enim n Dionysio dictum, 4capit. *Cudestis Hiérarchisé :* E'xgr *omnium est. qnir super esse est, Divinitas.* Ex quo inlelligere eum voluerunt, ipsum esse formale omnium rerum Deum esse; non çonrideranle^ hunc intellectum i|>sis verbis consonum esse non posse. Nam, si Divinitas est omnium esse formale, non erit super omnia, sed inter omnia, immo aliquid omnium. Cum vero divinitatem super omnia dixit, ostendit Deum, secundum naturam, ab omnibus esse distinctum, el super omnia collocatum. Ex hoc vero quod dixit quod Divinitas est omnium esse, ostendit quod a Deo in omnibus quasdam divini esse similitudo repentur. Hunc etiam eurum perversum intellectum alibi excludens, dixit, secundo capitulo *de Divinis Nominibus,* quod *ipsius Dei neque tactus neque aliqua commixtio est ad res alias, sient est puncti ad lineam* (x), *vel /igitrw sigilli ad ceram.* » — Hæc sanctus Thomas.

El hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

QUÆSTIO III.

UTRUM FILIUS DEI ASSUMPSERIT NATURAM HUMANAM IN UNIVERSALI SIMUL CUM SUO PROPRIO CREATO SUPPOSITO

terum, circa quintam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritur : Utrum Filius Dei assumpserit naturam humanam in universali, simul cum suo proprio creato sup|>osito.

Et arguitur quod sic. — El *primo,* quod assumpserit naturam humanam in universali : Quia Filius Dei assumpsit de natura humana id quod est in ea jiotissimum. Sed in natura humana pot&simum est id quod esi per se homo, sicut et in unoquoque genere potissimum esi id quod est per se. Ergo Filius Dei assumpsit per se hominem. Hoc autem, secundum Platonicos, est natura humana universalis, ab individuis separata. Ergo hanc assumpsit. — *Secundo,* probatur quod Filius Dei assumpserit personam et suppositum humanum creatum : Quia dicit Damascenus *(de Fide orth.),* libr. 3 (cap. 6), quod *Filius Dei assumpsit omnia quæ in natura nostra plantavit.* Sed in natura nostra plantavit personalitatem. Ergo illam assumpsit.

In oppositum arguitur. — Et *primo,* quod non assumpserit naturam humanam in universali» Quia dicit Damascenus (de *Fid. orth.).* lib. 3 (cap. 11) : *Dei Verbum incarnatum, non eam quæ in nuda contemplatione consideretur, naturam assumpsit; non enim hoc esset incarnatio. sed deceptio ct /irtio incarnationis.* Sed natura humana, prout est a singularibus separata vel abstracta, in nuda contemplatione cogitatur, quia *secundum seijisam non subsistit,* ut idem Damascenus dicit (ibidem)· Ergo

(>) *m* – /if Pr.

(ï) *heram, — hUerani* Pr.

Filins Dei non assumpsit naturam humanam secundum quod est :i šitigutaribii separata, el sic ner iiiiiiveoalcin. — *Secundo,* arguitur quod non assumsit personam creatam. Quia dicit Augustinus, in *dr Fide ud Pelrum* (cap. 2), quod Deus naturam hominis assumpsit, non pcr&onam.

In line qmrstione sunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

AHTICULÜS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Qupd Filius inq non assumpsit naturam humanum in universali. prout universalis esi. ure ah Indhiduis sepm alam vel abstractam.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 4. art. 4. ubi sic dicit : α Natura hominis, vel cujuslibel alterius rei sensibilis, prater esse quod in singularibus habet, dupliciter potest inlelligi : uno modo, quasi |>er seipsam esso habeat prater materiam, sicut Platonici posuerunt; alio modo, sicut in intellectu exsistens, vel humano, vel divino. Per se quidem subsistere non |>ole>t, ul probat Philosophus, 7. .Vr/«p/i//5h'.'f»(l. e. 28.51 el seq.) : quia ad naturam speciei rerum sensibilium pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in ejus diffinitione, sicut carnes et ossa in diffinitione hominis. Unde non ptdeslcsse quod natura humana pneter materiam sensibilem sil. Si tamen esset hoc modo subsistens natui a humana, non fuisset conveniens ul a Verito Dei assumeretur. Primo qüidem, quia ista assumptio terminatui ad personam; hoc autem esset ·outra rationem forma? communis, ul sic in persona individuotur. Secundo, quin nature communi non possunt attribui nisi operationes communes el naturales, secundum quos homo ner mei elui ηιτ demeretur; cum tamen illa assumptio ad hoc lacta ?rtt, ut Filius Dei in natura assumpta nobis mereivlui Tertio, quia natum sic exsistens, non ȣ -onsihilis. Filius autem Dei assumpsit naturam humanam, ut hominibus in ea \isibilis appareret, secundum illud Baruch 3 (v. 38) : *Post* /u<»r *m lerdu* risus *c>(. 11 cum hominibus conservabis f.* —Similiter eliam non potuit assumi natura humana a Filio Dei, secundum quod est in intellectu divino : quia sic nihil aliud est quam natura divina; et per hunc niodum ab æterno esset in Filio Dei humana natura. — Similiter non convenit dicere quod Filins Dei assumpsit humanam naturam prout «M iu intellectu humano : qma bor nihil aliud esset quam quod (x; inlclligeretur a^Mjnn re humanam naturam ; et sic, si non assumeret eam in renim natum, intellectus esset falsus ; nec aliud esset ista humanae natura assumptio (i) quam fictio qu.vdam incarnationis, ut Damascenus *(dr Fid. orlh.,* lib. 3, cap. 11) dicit. » — Hæc san< tus Thomas. — Item ibidem arguit sic: < Assumptio humana· natura farta est ad communem omnium salutem. Sed natura, prout est in individuis, recedit a sua communiste. Ergo Filius Dei debuit naturam humanam assumere, prout est ab individuis omnibus aIntracta. » Ecce argumentum. Et res|wm<lel : < Filius Dei incarnatus, est communis omnium salvator, non communitate generis, vel speciei, quæ attribuitur natura ab individuis χ·|ůπıl.<·, sed communitate cau>æ (γ), prout Filius Dei incarnatus, est universalis causa salutis humanaf. ® — Hat ille.

Ex quibus]K)te-t formari talis ratio : Filius Dei ;i»ump>il humanam naturam, prout est in rerum natura, cl in individuo» Sed in rerum natura, ct extra intellectum, non est universalis. Igitur non assumpsit naturam unhersilem, nec in sua universalitate.

Item, 1. *SenfrnL·,* di>t 25. q. 1. art. 3, sic dicit : α Duplex est communitas : scilicet rei, ct rationis. El dico communitatem rei. quando aliquid unum et idem conxenit pluribus. Et (alis communitas non est nisi in divinis personis. Nec aliqua talis communitas e>l in Trinitate, nisi essentia', el eorum quæ ad essentiam pertinent, ul attnbutonim et operationum et negationum el relationum essentialium. Alia est communitas rationis fundata' in re; sicut dicimus quod ratio animalis est communis homini el asino. Sed ratio fundata in re, est duplex (c) : quia quædam est communis. MCut ratio animalis; et quædam šl sjK^ialis, sicul ratio hominis. > — 11.ħ IIIr.

Ex quibus palet quoi, secundum eum, nulla natura civata est universalis extra intellectum.

Idem ponit. 1 p., q. 30. ari. 4 et q. 44, art. 3 (ad 3,;). Item. q. 85. art. 2. iu solutione secundi, sic dû it « Per intellectum iu actu, duo importantur : scilicet n s quæ intelligilur, el hoc quoti est ipsum inlelligi (:). Et similiter, cum dicitur univeisale abdractum, du«» intelliguntur : scilicet ipsa natura ivi, et alistractio sive universalitas. Ipsa igitur natura cm accidit inlelligi vel abstrahi, vel intentio universalitatis, non est nisi in singularibus; sed hoc ipsum quod est inlelligi vel alislrahi, vel intentio universalitatis, est in intellectu. El hoc possumus viilore per simile in sensu : visus enim videt

(a) <l»»»··/. — m Pr.
(S) ùhi *lutnuiH* r rur/wr/r <ufmuplia. — Om. Pr.
γ) IlIIM.4*. — »·»<· Pr.
— *h iitlt-j* Pr.
(i) — *uUrlhtnliif* Pr

colorein poini sine ejus odore; si ergo quæratur ubi sit color qui videtur sine odore, manifestum est quod color qui videtur, est in pomo; sed quod sit sine odore |M?rceptus, hoc accidit ei ex parte visus, inquanlum in visu est similitudo coloris, et non odori». Similiter, humanitas quæ intelligitur, non eat nisi in hoc vel in illo; sed quod humanitas quæ intelligitiir, apprehendatur sine conditionibus individuantibus, quod est ipsam abstrahi, ad quod sequitur intentio universalitatis, accidit humanitati, secundum quod percipitur ab intellectu, in quo est similitudo nature speciei et non individualium principiorum. > — Hæcille.

Totam hanc conclusionem cum sua probatione ponit similiter, 3 p., q, 2, ari. 5, in solutione secundi, ubi exponens dictum Damasceni (//<· *Fid. orth.),* lib. 3 (cap. 3), dicentis quod *in Domino nostro Jesu Christo non est communem speciem accipere,* sic dicit : < Verbum Damasceni potest intelligi dupliciter. Uno modo, ut referatur ad naturam humanam ; quæ quidem non habet rationem communis speciei, secundum quod est in uno solo individuo, sed secundum quod est abstracta ab omni individuo, prout in nuda contemplatione consideratur (a), vel secundum quod est in omnibus individuis. Filius autem Dei non assumpsit humanam naturam prout est in sola consideratione intellectus, quia sic non assumpsisset ipsam rem natura humante; nisi forte diceretur quod ipsa natura humana esset quædam idea separata, sicut Platonici posuerunt hominem sine materia ; sed tunc Filius Dei non assumpsisset carnem, contra illud quod dicitur, Lura ultimo (v. 39) : *Spiritu» carnem et* owe non *habet, sicut me videtis habere.* Similiter etiam, non potest dici quod Filius Dei assumpserit naturam humanam prout est in omnibus individuis ejusdem speciei, quia sic omnes homines assumpsisset. Relinquitur ergo, ut Damascenus dicit (ibid., Cap. 11), quod *assumpsit naturam humanam in atomo,* id est, in individuo; non quidem in alio individuo, quod sit suppositum vel hypostasis illius natura, quam in persona Filii Dei. » — Hæc ille.

Seounda conclusio «st quod Filius non nssump«tt qutimcuinque personam, hypostasiin, subslstenttain, nec aliquod suppositum creatum.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 4, art. 2, ubi sic dicit : α Aliquid dicitur assumi, ex eo quod ad aliquid suuntur. Unde illud quod assumitur, oportet prainteliigi assumptioni ; sicut illud quod movetur localiter, praintvlligi motui. Persona autem non praintelligitur in natura humana assumptioni, sed magis se habet ut terminus» Si enim pneinlclligeretur : vel oporteret quoi! corrumperetur, et sic frustra esset assumpta; vel quod remaneret |>osl unionem, el sic essent duæ personæ, una assumens, et alia assumpta, quod esi erroneum, ut supra ostensum est. Unde relinquitur quod Filius Dei nullo modo assumpsit humanam personam, d — Hæc ille.

Item, q. 2, art. 2, in solutione tertii, sic dicit ; « Dei Verbum *non assumpsit naturam humanam in universali, sed in atomo,* id est, in individuo, sicut Damascenus *(de Fid. orth.,* lib. 3, cap. 11) dicit; alioquin oporteret quod cuilibet homini conveniret esse Dei Verbum, sicut convenit Christo. Sciendpm tamen quod non quodlibet individuum in genere substantial, etiam in natura rationali, habet rationem personæ; sed solum illud quod per se exsistit; non autem illud quod exsistit in alio perfectiori. Unde manus Socratis, quamvis sit quoddam individuum, non Limen est persona ; quia non per se exsistit, sed in quodam perfectiori, scilicet in suo toto. Et hoc etiam potest significari in hoc quod persona dicitur individua substantia : non enim manus est substantia completa, sed pars substantial Licet igitur humana natura sit quoddam individuum in genere ɧatura quia tamen non per se separatim exsistit, sed in quodam perfectiori, scilicet in persona Verbi Dei, consequens est quod non habeat propriam personalitatem, d

Item, 3. *Sentent.,* dist. 5, q. 3, art. 3, sic dicil : α Sicut, inquit, supra dictum est (ibid., q. I, art. 1, qu 3), assumens non est assumptum. Unde, si persona Dei assumpsisset personam hominis, persona Dei non esset persona hominis; el sic essent duæ personæ; quod eat bæreticum. Unde non conceditur quod persona sit assumpta. Et etiam ; quod assumitur, trahitur ad aliquid completius, ipsum incompletum exsistens; et hoc est contra rationem personæ, quæ maximam completionem importat. »

Item, ibidem (arg. sed contra), dicil : u Quod assumitur, aliquo modo unitur. Sed persona non unitur persomn : quia sic essent dute personæ, quod e>se non potest; vel una composita ex duabus, quod etiam est impossibile, cum persona para esso non possit. j›

Hem, ibidem, in solutione tertii argumenti, sic dicil : ‹(Separatio dat utrique partium totalitatem, et in continuis dat etiam utrique esse actu. Unde, quia, supposito quod Verbum Dei hominem vel humanitatem deponeret, subsisteret homo ille per se in natura rationali, ex hoc ipso acciperet rationem personæ. » — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 6, q. !, ari. 2, sic dicil : α Illud quod assumitur, secundum intellectum procedit unionem. Si ergo homo dicatur assumptus, oportet quod intelligatur homo priusquam intelligalur assumptus. Homo autem particularis (quia universalem non assumpsit, cum non habeat esse in rerum natuni), est quid subsistens, habens esso

(a) *fufunlcealur. — anuidenetur* Pr.

completum. Quod autem habet esse completum in quo subsistit, non potest uniri alteri nisi tribus modis : vel accidenta!i1er, sicut tunica homini (el hunc modum unionis ponit tertia opinio); vel per modum acervi vel aggregationis, sicut lapis lapidi in acervo; vel aliquo accidente, sicut homo unitur Deo per amorem vel per gratiam. Et neutra harum est unio simpliciter, sed secundum quid : quarum primam (a) posuit DioscortK, et alteram Nestorius. hærelici, ut dicit Damascenus *(de Fid. orth.),* tertio libro (cap. 3). Unde nullo modo concedendum est quod homo sit assumptus, n — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Nihil inassiimptibile, el inunibile (6) perfectiori, el inducens pluralitatem (tersonarum in Christo, est assumptum a Eilio Dei. Sed persona esi hujusmodi. Igitur non esi assumpta.

Si autem pei'sona non CSl assumpta ; eigo nec <iip·positum humanum; quia omne suppositum humanum, est persona. — De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 2, ari. 3, sic dicit : « Quidam ignoranto habitudinem hypostasis ad personam, licet concederent in Christo unam personam el solam, posuerunt tamen aliam hyposlasim Dei. el aliam hominis, ac si unio sit facta in persona el non in hypostasi (γ). Quod quidem apparet erroneum tripliciter. *Primo, ex* hoc quod peraona supra hypostasim non addit nisi determinatam naturam, scilicet rationalem, secundum quod Boetius dicit in libro *de Duabus* iifl(iinrt,quod *persona est rationalis ualuræ individua subdentia ;vt* ideo idem est attribuere propriam hypoMnsim humaine natura? in Christo, el propriam jiersonam. Quod intelligentes sancti Patres, utrumque in qumto concilio apud Constantinopolim celebrato damnaverunt, dicentes : Si r/uis *introducere conclue in mysterio Christi duas subsidentias.* seu *duas personas, anathema sil. Nec enim adjectionem personiv rei subsistentite suscepit sancta Trinitas, incarnata uno de Sancta Trinitate, Deo Verbo.* Subsistentia autem idem est quod res subsistens, quod est proprium hypostasis, ut patet per Boetium in libro *de Duabus naturis. Secundo :* Quia, si detur quod peixma aliquid addat super hyposlasim, in quo possit fieri unio, hoc nihil aliud est quam proprietas ad dignitatem perlinens; secundum quod a quibusdam dicitur, quod peisona est hypostasis proprietate distincta ad dignitatem perlinente. Si ergo facta sit unio in persona. ct non in hypostasi, consequens erit quod non est facta unio nisi secundum (o) quamdam dignitatem. Et hoc est. approlmnte concilio vel synodo Ephesina, damnatum a Cyrille», sub his verbis : Si *quis in uno Christo dividat subsistentias post adunationem,* sola *copulans ras (a) conjunctione* quæ *est* secundum *dignitatem rei auctoritatem, vel secundum potenfiam , et non magis concursu secundum* adunationem *naturalrm, anathema sit. — Tertio :* Quia tantum hypostasis est cui attribuuntur operationes ct proprietates natura», et ea etiam quæ ad natnræ rationem perlinent in concreto : dicimus enim quod hir homo ratiocinatur, et est risibilis, et est animal rationale. El hac ratione hic homo (6) dicitur e»e suppositum, quia scilicet supponitur his quæ ad hominem perlinent, eorum praedicationem recipiens. Si ergo sit alia hypostasis in Christo post hyjiostasim Verbi, sequitur quod de aliquo alio quam de Verio verificentur ea quæ sunt hominis, puta esse natum de Virgine, passum, crucifixum ct sepuhum. Et hoc etiam damnatum est, approbante concilio Ephesino, sub his verbis: Si *quis personis duabus, vel subsistentiis, ea qu:r sunt* in *evangelicis et* (γ) *apostolicis Scripturis partitur* (o) rores, *aut de Christo a Sanctis dictas, aut ab ipso de sr.rt quasdam quidem relut homini prêter illud c.r Deo Verbum specialiter intellecto applicat, quasdam vero relut Deo decibiles (i) soli ex Deo Patre Verbo, anathema sit.* Sic igitur patet luen^im ab Ecclesia(ζ)olim damnatam, dicere quod in Christo sunt duæ hypostases, vel duo -»uppositа, d — Hæc ille.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS IL

PONUNTÜH OBJECTIONES

§ I. — CONTBA PIUMAM CONCLUSIONEM

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam, arguit Scotus, in quæstione 18super bvptimum *Metaphysics,* ubi probat multipliciter, qmxl iiniveivah» est aliquid in re, el quod ubicumque est individuum aliquod, ibi est universale in sua nnivei'salitatr. Et ponit 1res conclusiones. Prima est, quod universale, objective sumptum, quantum ad rationem universalis, et prout distinguitur a singulari, non est simpliciter jær se per actum intellectus. Quam probat multipliciter.

Primo : <piia. secunduih illos 0ppositæ partis, universale e>t proprium objectum intellectus; igitur prawlit potentiam et actum potentis, ex 2. *de*

(i) *primam.* — *pr» ornum* Pr.
(0) *munduie.* — *immutabile* Pr
(γ) /n/povfiint. — *natum* Pr.
(δ) M'Γἰηπ/ιοιι. — *per* Pr.

(i) ₹!«. — ₹ Pr.
(A) a verito *i nhtH ituihu'* usque ad *homo,* om. Pr
(?) et “ O”l· l'r
(A) p<o7tZi»r·, — *imjiarlii* Pr.
{i) *dth'ibilrt.* — *docibiles* Pr.
(ζ) *Et-rirwiti.* — Oin Pr.

Anima (t. c. 33 — Ad hoc respondetur tripliciter. Primo, quod universale est objectum intellectus possibilis (i) : et ideo præcedit cum ; sed non intellectum agentem. Secundo, quod universalitas non est objectum intellectus, secundum quod quid est; sed solum universalitas est conditio objecti, vel modus necessarius, non modus cognitus, sed sub quo cognoscitur objectum. Tertio. qu<xi hoc est verum in potentia, quia objectum in actu, ct potentia in actu, simul sunt et non sunt, 2. *de Anima* (t. c. 52). — Contra quamlibet responsionem aiguitur.

Et *primo,* contra primam. Quia quidquid est per intellectum agentem, ℓ̃ pura intentio et accidens intenlionale ; ergo nullum universale est in genere subslantiæ, et consequenter nulla praedicatio in quid superiorum de inferioribus.

item, universale pnncedit sensum, quia e>t objectum ejus, ct non singulare, ut dicit se alias probasse; ergo præcedit intellectum agentem.

Item, intellectus agens et possibilis (C) sunt eadem potentia, quia alias quilibet homo haberet duos intellectus. Si autem sint duæ vires ejusdem potentiæ, non est vis ad propositum; sed unius potentiæ unum est objectum : quare præcedit utrumque.

Item, secundum hoc non esset aliqua generatio univoca sine consideratione intellectus agentis. — Dicetur quod generans el generatum non habeut aliquam unitatem realem, sed similitudinem. —Sed contra hoc. Quia proximum fundamentum similitudinis realis est unum, 5. *Metaphysics* (t. c. 20); sed non generans neque generatum ; ergo aliquid commune utrique.

Contra secundam solutionem arguit modo objecti. — *Quia* tunc nullo considerante (γ) non esset universale in actu; et ita scientia habitualis non esset objecti universalis in actu. — *Item.* Objectum, inquantum est prius in actu, non intelligitur sub hoc modo; ergo vel sub nullo modo, vel sub opponito, quia ut eat objectum determinat sibi aliquem modum. — *Item.* Aut ille modus est factus ab intellectu, aut non. Si non, habetur (o) propositum. Si sic, ergo non est necessarius in objecto, quia prius fuit objectum intellectum nine illo modo causato per intellectum objecti. — *Item.* Quia ad hoc possunt adduci rationes facte contra primam solutionem.

Contra tertiam solutionem arguit. — *Quia* objectum etiam in actu est prius natura potentia et actu, licet simul temj»ore; ergo in illo priori natura», habent esse simpliciter. — *Item.* Actu habuit diffinitionem universalis, scilicet aptum natum esse in pluribus. — *liem.* Movens, inquantum movens, est in actu. — *Item.* Actu movens actual motum el non econlra.

(s) *poMibil··.* — *palentialit* Pr.
(€) poaiibihi. — *pHen liatis* Pr.
(γ) *m/itiiferante.* — *consistente* Pr
(Β) faibrho-. — Om. Pr.

liem, secundo principaliter ad conclusionem primam. Subjectum scientiæ, inquantum subjectum, præcedit intentionem ct intellectionem. Sed («), ut sic, est universale : — quia, ut sic, est primo tale; — quia etiam, ut sic, habet propriam passionem adæqualam; — quia etiam, ut sic, est incorruptibile;— quia etiam, ut sic, est a nobis difiinibile. Igitur, etc. — Confirmatur. Quia primum principium primo actu complexo concipitur; ergo termini ejus primo actu incornplexo concipiuntur. Sed, ut sic, est terminus universalis; quia universaliter sumptibilis. — Secundo, confirmatur. Quia, si objectum, inquantum objectum, non esset ante actum intellectus, universale non posset ab intellectu comparari ad plura extra.

Ad ralionem istam forte dicitur quod universale, ut est subjectum scientiæ, non est in se reale, sed in suis inferioribus. — Contra. Scientia denominatur a suo proprio objecto; ergo nulla scientia est proprie realis. — Item. Quomodo scientiæ libri *Priorum* el Porphyrii essent scientiæ reales, cum sint de universali? — Item. Quomodo ens facium ab intellectu, est superius essentiale prædicatum in quid de rebus piimæ intentionis? — liem. Quomodo passio realis habet subjectum proprium et adæquaturn ens rationis? — Item. Quare plus ad melaphvsicum perlinet ens universale quam ens verum, cum utrumque sil facium ab intellectu, el per consequens in eo? — Item. Quomodo enti reali sicut individuo el enti rationis, sicut ponunt speciem, est commune genus univocum? — Item. Quare inter universalia est ordo essentialis secundum sub et supra?— Item. Quomodo scientia est necessariorum simpliciter, quia neque signa neque actus sic sunt necessaria? — Item. Sciendo aliqua de universalibus, nihil sciremus de rebus, sed tantum de conceptibus nostris; nec mutaretur opinio nostra a vero in falsum propter mutationem in exsitentia rei. Per ista media probat suam primam conclusionem.

Secundo loco, probat hanc secundam conclusionem, quod universale, proprie et simpliciter sumptum, scilicet objective, et ut est objectum intellectus, et subjectum scientiæ realis, et difiinibile, non est partim ab intellectu, et partim in re. Hanc probat,

Tum, quia omne tale est ens per accidens. I'rotatio. Quia aggregat in se res diversorum generum, etc. Confirmatur per locum a minori : quia substantia et accidens simul causant ens per accidens, cum tamen utrumque sit reale; ergo multo magis ens reale et ens rationis. — Ad hoc potest dici quod non est ens per accidens, quia est ibi proportio determinata, quia potentia in re, et actus per intellectum. — Contra. Quia : aut simpliciter est in re et secun-

(») *Sed.* — trcwidum Pr.

dum quid ab intellectu, et tunc habetur propositum terliæ conclusionis : aut econlra, et hoc improbatur in praecedenti conclusione : aut aequaliter ab utroque, aut (x) saltem per se ab utroque, et tunc est ens per accidens, et tunc pertinet ad metaphysicum.

Item, ad principale. Nullum partim a re el j»artim ab intellectu, habet unam diffinitionem ; quia, ut habetur, 7. *Metaphysics* (t. c. 42), oportet diflinilum esse unum, et diffinitionem esse unam, non quocumque modo, sed quidditative : turn quia alias non haberet passionem unam adæquatam ; tum quia non esset intelligibile unico actu ; tum quia non esset in eodem genere pnedicamentali. — Ad hoc dicitur quod universalia secundum se non sunt in genere, sed inquantum sunt in inferioribus. — Contra. Perse in praedicamento magis dividit praedicamentum (6) (piam per accidens ; ergo quot sunt particularia, tot erunt praedicamenta. — Dicitur quod .non, quia singularia sunt ejusdem rationis. — Contra. Quia : aut sunt ejusdem rationis realis, et tunc habetur principale propositum; aut rationis factæ ab intellectu, et tunc tenet argumentum. Item. Tunc quomodo in praedicamento est ordo essentialis secundum sub et supra?

Item. Quare non tractantur proprietates individuorum ?

Item. Tunc praedicamenta habent unitatem rationis solum ; ergo solum differunt secundum rationem. Probatur consequentia : quia per idem est aliquid unum in se, el ab alio distinctum.

Item. Quomodo tunc univoce praedicatur, cum ratio ejus essentialis non sil una, sed partim a re, et partim ab intellectu?

Tertio loco, probat quod universale objective el proprie sumptum, est proprie el simpliciter in re, id est, secundum quid solum ab intellectu.

Primo, per locum a diffinitione. Quia propria diffinitio vel descriptio universalis, secundum quod distinguitur a singularibus et a praedicabili, est aptum natum esse in plui ibus, per Porphyrium et Philosophum, 1. *Perihermcnias* (cap. 5). Sed, circumscripto quocumque actu intellectus, res de se nata est esse in pluribus; quia, si non, ergo aptiludo repugnaret sibi, nec conferri posset sibi saltem ab intellectu, quia tunc pari ratione posset dari Socrati talem apliludinem. — Ad hoc dicetur forte, quod ibi diffinitur universale in potentia, non in actu. — Contra. Diffinitio, vel quod datur loco diffinitionis, debet dan de re pro esse quidditativo, ut plet, 6. *Topicorum* (cap. 1), el 7. *Metaphysics* (I. c. 12 el 14 . Confirmatur. Quia, 9. *Metaphysics* (t. c. 10), dicitur quod unumquodque magis ens et magis scibile dicitur in actu quam in potenlia. Sed universale in re, est magis ens et magis scibile. Igitur, etc. Vel arguitur destructive in intellectu : Quod non est magis ens, non est magis scibile. Item. Illud est universale, de quo est scientia in actu, de quo passio est scibilis in actu. Item. Actu distinguitur per talem diffinitionem ab aliis; ergo actu in se constituitur. Item. Tunc universale actu, actu esset in pluribus; et tunc quomodo sol et phénix sunt universalia? Item. Quomodo intellectus reducit hanc potentiam ad actum? Aut quia facit universale esse actu in mullis; et tunc commune, nullo intelligente, puta (?) natura specifica, est actu in multis individuis. Aut quia facit eam actu did de pluribus; et tunc non est (δ) ad propositum, cum hoc non sit propna ratio universalis inquantum universale, sed inquantum prædicabile, quia aliud est esse in, et aliud dici de.

Item, secundo principaliter. Quia universale simpliciter non est per actum intellectus, ut probatum est in prima conclusione; nec partim in re, et partim ab intellectu, ut palet ex secunda conclusione; ergo (γ) simpliciter est in re, et secundum quid ab intellectu.

Item. Si nihil esset in re, nisi singulare, nulla esset unitas realis, nisi numeralis, quæ est propria singulari. Consequens est falsum. Tum quia omnis differentia realisesset tantummodo numeralis; probatur : quia omne diversum, ea unitate est diversum ab alio qua in se est unum. Tum quia omnia differentia realiter, differrent æquo realiter; el tunc non esset in rv aliquid, quare intellectus magis abstrahit unum conceptum ab isto albo et illo albo, quam ab allio el nigro. Consequentia probatur, scilicet quod omnia differrent æque realiter : quia ex quo omnis differentia realis, est tantummodo numeralis, differentia numeralis erit praecisa causa differenthe realis ; sed quaecumque aequaliter participant praecisam causam alicujus effectus, aequaliter participant illo, scilicet differre realiter. Tum quia differentia genere el specie, essent tantum differentia ratione, et ita secundum quid; differentia autem numeralis est realiter el simpliciter; ergo sic arguendo differunt specie, ergo numero, esset fallacia secundum quid ad simpliciter, quod est contra Aristotelem, 5. *Metaphysics,* cap. *de Uno.*

Hem. ad principale. Delatio mensurae est realis, 5. *Metaphysics* (t. c. 20). Sed illa fundatur in aliquo universali. Probatur : quia oportet esse aliquod unum mensuram aliarum specierum ; sed non unum numero, secundum Aristotelem (ibid., t. c. 12), ergo unum specie.

Item. Operatio realis primo et adæquatc inest universali, ut intelligent, homini. Igitur, etc. —

(a) au<. — Om. Pr.
(β) *pnedicamrntum.* — *pnrdicaCuni* Pr.

(a) puto. — Orn. Pr.
(β) non — *yiianlutu* Pr.
(γ) *cryu.* — Orn. Pr.

Dicetur quoi! non ut specie?, vcl universale, Mil ut in individuis. — Contra. Aut inest universali secundum se; et habetur propositum. Aut ratione individuorum ; et tunc primo inest eis; quod est contra Aristotelem, !. *Posteriorum* (t. c. 11), de habere lras respectu trianguli.

Item. Conlrarietas non esset oppositio realis;quia, puta, ejus extrema non sunt singularia, el oprlet utrumque esse unum in se.

Item. Individua ejusdem speciei et species ejusdem generis univocantur, ergo habent eamdem rationem subetantiæ, id &1, essentiae : sed non eamdem in numero, quia jam non differrent numero; nec factam ab intellectu, quia jam non esset essentia?, vel essentialis, sed intenlionalis.

Item. Cum omne factum ab intellectu sit accidentale. quomodo ponit Aristoteles *(de Pr:edicamcntis* tract. 2, cap. I) in genere substantia? [ær se secundas substantias?

Hem. Quomodo aliquid vere pnrdicalur de re affirmative, dicendo, hoc est hoc, nisi sit in re?

liem. Quod quid (a) esi, est una res; quia principium el causa, 7. *Mctapliysicx* (I c. 42 et 57). Sed (6) ipsum absolute sumptum, est diiiinibih·. Ergo universale, saltem quoad nos.

Item. Quomodo universale est ubique, et semper, et incorruptibile, el perpetuum?

Item. Quomodo materia el forma perlinent ad quidditatem rei diflinibilis, quia nec individuum, nec intentio habent diffinitionem?

§ 2. — Contra secundam conclusionem

L Argumenta Scoti. — Contra secundam conclusionem arguit idem Solus (3. Sentent., disl. I. q. I), improbando quoddam inclusum in ejus probatione, et probando quod persona non addat ad naturam individualam aliquid positivum.

Primo. Quia tunc esset aliqua enlilas positiva in natura humana, qua· non esset assumpti hi lis a Verbo, liti enim ultimæ enlitati, quam addit persona supra vel ultra singulare, repugnaret contradictorii· communicari sicul communicatur natura supposito; el ita repugnaret contradictorie (γ) assumi. Consequens videtur esse inconveniens. —Tum quia contra Damascenum (de *Fide orth.,* lib. 3, cap. 0), quia *quod est inasaiimptibile, est incurabile.* — Tum quia omnis rutilas positiva creatura videtur ease aeque in potentia obcdicntiali respectu divinæ persons·.

Secundo. Quia sequitur quod natum quæ jam assumpta est a Verbo,«careret illa antitate positiva, quæ tamen ponitur quasi ultima el actualissima, el determinalissima in tali natura. Et si non videatur inconveniens concedere (a) naturam istam carere illa, arguitur quod ista natura non possit dimitti sibi, sed oportet sibi dari realitatein aliquam aliam ab ea quam habet, vel remaneret non personata (C) : quia tunc non esset personata (γ) sine illa realilate, et illam non habet nunc; ergo oportet illam dari de novo illi naturæ dimisse; immo sequitur quod illa non po>set dimitti, el (o) esse personata : quia talis réalités non potest esse realilas naturæ, nee contineri per identitatem in aliqua natura cui non est eadem ; quidquid autem non continet realitatein aliquam per identitatem, manens idem non potest eam continere per identitatem.

Tertio. Quia sequitur quod natura intellectualis(t) posset fieri et in nulla persona. Nam prius naturaliter posset fieri, el non sub illa realilate, ex quo ista non ponitur formaliter eadem sibi ; et in secundo inManli naturæ, in quo assumitur a Verbo, non esset necesso Verbum eam assumere. Posset igitur tunc illam non assumere : el ita relinqueretur sibi ; et sic non esset [>ersouata aliqua personalitate, nec creata, nec increata.

Quarto. Quia nulla videtur enlilas positiva, quæ non sit possibilis dejiendere ad Verbum, el ita communicabilis, eo modo quo natura dicitur communicari supposito, ut qua suppositum dicitur ens in natura, puta humanitate dicitur homo, el hac humanitate hir (ζ) homo.

II. Argumenta Aureoli. — Contra eamdem (η) arguit Aureolus (0).

Primo. Nam «licii Aristoteles, 7. *Mrtuphysica·* (t. c. 20), quod in his qua· sunt per se, non differt quod quid (t) est, ab eo cujus est, scilicet suppositum a natura. Ubi Commentator dicit, comm. 20, quod « Socrates non est aliud «piam rationalitas el animalilas, quæ sunt quidditas ejus ». Igitur terminus anirnalilatis et rationalitatis quem (x) importat ly *Sorra(ent* el id quod est, non differt realiter ah ipsi quidditate.

Secundo. Quia Augustinus, *Contra hrlicianum* (cap. 13), dicit qucnl, *»icut fotus homo transgrediendo peccavit, sic totus periit, et fotus Salvatoris beneficio indiguit;et sic totmii veniendo Christus assumpsit.* Et Damascenus *(dr Fid. orth.)*i lib. 3 (<ap. 6), didi quod *in nullo eorum gmv*

(*) *Jirr.* — Ad. Pr.
(0) *pemmutbi, — prtinnit* Pr.
(γ) peivonola — *prrtnna* Pr.
(cj *ft.* — *rd* Pr.
i<) rrf. — Ad. Pr.
(ζ) *dtctlut' homo, rt hac humanitate hit* . — *hoc* Pr.
(η) *contra eamdem,* — Orn. Pr
(b) Hæc argumenta desumuntur ex *IteportiUumdon* libri tertii *Sentent* , qusst. prœcm., 1, art. 3.
(0 i/iiod *gmit.* — *quidquid* Pr
(x) *ffitrni.* — *quam* Pr

(i) — *quidquid* Pr.
4) *Sed.* – *aerumlum* Pr.
(γ) *rmdnubctorie.* — *contrtuhcnone* pr

plantavit in natura nostra Deus, Verbum in principio defecit: sed omnia assumpsit. Tohim enim totus assumpsit me, et totus (i) tuti unitus (i) *est, ut (uti* (γ) *mihi salutem gratifleuret* (o). El in libro *de Duabus voluntatibus* (<), dicit quod *Dominus miseratus proprium plasma, totum assumpsit quod* (ζ) *tegrotavit, et totum curavit; quod enim assumptum est, hoc salvavit.* Sed illæ auctoritates non essent veræ, si assumpsisset naturam, omisso aliquo positivo : non enim quidquid plantavit in natura assumpsisset, nisi lotus totum suscepisset· Ergo personalitas et totalités non dicit aliquid positivum additum naturæ. — Et si dicatur quod assumpsit totum quod pertinet ad rationem naturæ, non autem tutum quod pertinet ad rationem supposiri ; — non valet. — Tum quia per hoc confirmatur quod suppositum non est aliquid positivum plantatum in natura; alias falsum esset illud verbum : *quidquid plantavit in natura nostra assumpsit.* — Tum quia generaliter verum est, quod terminus indivisibilis est ejusdem generis cum terminato, 5. *Mctaphysictv* (t. c. 22) : unde punctus est posilio indivisibilis simpliciter; linea vero, posilio divisibilis tantum secundum longitudinem ; superficies vero est posilio divisibilis secundum duas dimensiones; corpus vero, secundum 1res; et sic sunt ejusdem generis. Similiter ultimum aquæ quo clauditur el terminatur, est indivisibile aquæ, et aliquid pertinens ad naturam aquæ. Igitur terminus humanitatis est aliquid humanitatis. — Confirmatur. Quia, cum dicitur quod terminatio humanitatis est aliud ab illa : aut intelligitur terminatio pura ; et tunc sequitur quod non sit aliud renfiler ab eo quod terminat : non enim terminatio lineæ differt realitrr a puncto, nec terminatio corporis a superficie. Si voro intelligatur non pura terminatio, sed (η) aliquid substratum (0) additum humanitati per quod terminetur, sicut punctus additur lineæ, sic est aliquid humanitatis, ut argutum est.

Tertio. Si terminatio et personalitas est aliqua enlilas, vel realitas, igitur est ens; et si est ens, est quiddilas, el quid, ut patet, 7. *Metaphysics* (t. c. 12. 13 et 22). Et sic sequitur quod realitas illa est quædam natura : nam hic sumimus naturam proquiddilate ; unde Boetius, in *de Duabus naturis,* dicit quod *natura est cujuslibet rei specifica proprietas.* Sed constat quod omnem naturam potest Verbum as»U-*mere.* Igitur naturam humanam cum illa realitale Interit assumere. Et si potuit, non omisit. — Confirmatur. Quia, si differunt rcaliter, posset Deus ipsa separare realiter, absque repugnantia primi modi, quæ est contradictio. Et sic separatim posset eam assumere, cum quodlibet (a) esset quædam quiddilas, et quædam natura.

Quarto. Si personalitas, perscitas, vel terminabilius, aut totalitas esset aliquid reale positivum, dans naturæ humanæ quod sit suppositum, multa sequuntur inconvenientia. — Primum est, quod Verbum divinum non posset supponere naturam humanam, nec supplere vicem illius terminationis, cum sil quid subsistens, et non sola terminatio. — Secundum est, quod Verbum non esset homo, nec ista esset concedenda, *Filius Dei est homo,* cum terminatio illa, si poneretur, non esset ipse homo. — Tertium est, quod angeli, et substanlue separalæ, in quibus, secundum Philosophum (7. *Metaph.,* t. c. 21, et9., I. c. 22), non differt quod quid est ab eo cujus est, non possent a Verbo assumi. — Quartum est, quod prima substantia non haberet rationem primae substantia? per ipsam essentiam, sed per realitatein distinctam ab ea; et sic secundæ substantia essent inagis substantia? quam prima?, quia prima, inquantum prima, non esset substantia ; cujus oppositum dicit Philosophus in *Praedicamentis.* — Quintum est, quod nulla res sulisisteret (6) per se, sed per aliud a se : sicul nec corpus terminatur per se, sed per superficiem ; unde hæc non conceditur, *corpus terminatur perse;* et Limen hæc conceditur, *substantia subsistit per se.* —Sextum est, quod natura substrata illi realitali (γ) haberet magis rationem suppositi quam constitutum ex natura el ex illa realitate. Suppositum namque est quod primo el principaliter et maxime substat. Natura autem est hujusmodi, quoniam substat illi realitali, cui (c) tamen compositum ex utroque non substat, cum sit |Mirs ejus. — Septimum est, quod suppositum esset quarta substantia ex Iribus constituta, scilicet materia el forma et illa realitale. Igitur, cum ista sint absona, non potest illa posilio poni.

Quinto principaliter arguit. Quia illa realitas, aut esset de praedicamento substantia?, aut de alio praedicamento. Non de prædicamento substantiaf : quia tunc essent 1res substantia per reductionem, scilicet materia et forma, el illa realitas; et quarla esset directe in praedicamento, scilicet coni|>osituin. Quod non legitur Philosophus alicubi dixisse; immo non videtur posuisse nisi duas per reductionem. Et Boetius, super *Prirdicamcnta,* cum divisisset substantiam in materiam el formam et compositum, dicit quod relictis extremis egit auctor de medio :

( ) *tolut.* — *totum* Pr.
( ) unilwt. — *unitum* Pr.
(γ) *loti.* — *totus* Pr.
(t) gratificaret. — *gratificet* Pr.
(t) *libro de Duabut voluntatibus.* — *Elementario tuo* Pr
(ζ) *quod.* — *quia* Pr.
(η) ιλ/. — *necundum* Pr.
(0) *eubitratum.* — *subtractum Pr.*
(») quodlibet. — *quolibet* Pr.
(C) *tubtbteret.* — Pr.
(y) *tubttrata illi realitah.* — *subtractu illa reahtate Pr.*
(δ) cui. — *cujue* Pr.

nec mentionem ûcit de illa realitate; el tamen fecisset, hi* esset in pradicamcnto per reductionem. Nec |m4c$1 dici quoi sil «le alio prædicamento : quia tunc suppositum esM ens per accidens; et prima substantia componeretur ex non substantiis, inquantum prima substantia.

Sexto. Quia csM? ct essentia sunt idem secundum rem. igitur, si illa realitas jieriineret ad e-se completum hominis, |µ ilineret ad «jus essentiam; ct per consequens, Verbum dimisisset aliquid reale qiectans ad essentiam hominis; quod esi erroneum. Unde Damascenus <«/c fu/. *orlh.,* lib. 3, cap. 6) dicit quod Verbum assumpsit totum hominem; immo et omnia positiva quæ spectant ad hominem, assumpsit, prater peccatum. — Hæc Aureolus in forma.

Mulli alii arguunt contra secundam conclusionem ; sed motiva eorum coincidunt cum pr.ediclis. Ideo non nocito ea, quia aliquid tangetur in sequenti distinctione ; sed in hoc secundus articulus t« i minatur.

ARTICULUS 111.

PONÜNTUft SOLUTIONES

5 1. — Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est umnibus supradiclis. El idcirco, ad argumenta Scoti primo loco contra primam nostram conclusionem el pro sua prima conclusione inducta, dicitur

Ad primum quidem, quod universale potest sumi quadrupliciter. Primo modo, materialiter, vel pro suo materiali, quod denominatur universale actu, vel potentia. Secundo modo, formaliter, vel pro suo formali, a quo denominatur. Tertio modo, pro aggregato, vel composito ex utroque. Quarto modo, pro materiali, ut est sub formali;aliud enim est dicere A sub B, et compositum ex A cl B, ut aliquando videbitur latius. Sed, si loquamur de universali primo modo, dicitur quud illud nullo modo est per actum intellectus nostri; quia tale universale est natura exsistens in singulari vel singularibus realiter. Sed, si loquamur de universali secundo modo, dicitur quod illud esi totaliter per actum intellectus; quia illud quo aliquid dicitur formaliter universale in actu, esi intentio quædam facta per intellectum. Si autem sil sermo de universali tertio modo, dicitur quod illud est partim in re extra, el partim ab intellectu. Et similiter, quarto modo sumendo universale, totum est in re quantum ad illud quod dicit in recto; sed quantum ad illud quod dicil in obliquo, per modum connotati, e<t ab intellectu.

Hæc distinctio elici potest ex dictis sancti Thoniæ in diversis locis. Ipse miinque, in scripto super 7. *Metaphysiali* elect· 13), exponens illud capitulum, *Quoniam rero tie substantia,* sic dicit : α Universale dupliciter |>otcsl accipi. Uno modo, pro ipsa natura cui intellectus attribuit intentionem universalis; et sic universalia, ut genera et species, substantiam rerum significant, et prædicanhir in quid. Animal enim significat (a) substantiam ejus de quo pr.edicatur, el homo similiter. Alio modo potest accipi univcisale, inquantum est universale, id e>l, secundum quod natura pradicta subesi intentioni universalitatis, id est, secundum quod consideratur animal, vèl hoinu, ut unum in multis. Et sic posuerunt Platonici hominem et animal in sua universalitate esse substantias. Quod Aristoteles in hoc capitulo intendit reprobare, ostendens quod animal commune, vel homo communis, non est aliqua substantia in rerum natura; sed hanc coiiiiiniinilaleiii Imbel forma animalis, vel hominis, secundum quod est intellecta, vel in intellectu, qui unam formam accipit in multis communem, inquantum abstrahit eam ab omnibus indi viduantibus. » — Hæc ille. — liem, in tractatu *de Genere* (cap. 5), sic dicil : « Universale dicitur dupliciter. Uno modo, ipsa natura, cui intellectus, propter aliquid in ea inventum, intentionem universalitatis attribuit; et sic universalia rerum natul'as significant, et pradicantur in quid. Animal namque dicit substantiam illius de quo predicatin', et homo similiter. Et isto modo, non est unum in multis; immo, natura predicatemm semper multiplicatur in subjectis : quot enim sunt homines, tot sunt animalia. Alio modo dicitur universale, natum illa sub intentione universalitatis sibi attributa ; et sic, propter uniformitatem rationis inventam in intentione qmc lit per remotionem a materialibus conditionibus et omni diversitate, est unum in mullis : sic enim inulti homines sunt unus homo, et inulta animalia unum animal. In n· igitur nihil est commune mullis : Quia quidquid est m re, est singulare, uni soli communicabile. Quod autem commune est, agitur per intellectum : intellectus enim facit universale in rebus, ut dicit Commentator, super I. *de Anima* (comfh. 8). » — Hæc ille. — Item, i. *Sentent.,* dist. 19, q. 5, art. I, sic «licit : « Eorum quæ significantur nominibus, invenitur triplex diversitas. Qutcdam enim sunt, qus secundum totum esse completum sunt extra animam; et hujufflÈnodi sunt entia completa, sicut homo et lapis. Quædam autem sunt, qua· nihil balænt extra animam, sicut somnia (C), et imaginatio chimera (γ). Quædam autem sunt, quæ habent fundamentum in re extra animam ; sed com-

ta) aignificnl, — signal Pr.
(C) lormiici. — wninuni Pr.
(γ) «AimtTæ. — </iinif»«i Pr.

piementum (α) rationis eorum, quantum ad id quod ebl formale, est per operationem animæ, ut patet in universali. Humanitas enim esi aliquid in re; non tamen ibi habet rationem universalis, curn non sit extra animam aliqua humanitas multis communis; sed secundum quod accipitur ab intellectu, ei adjungitur, per operationem intellectus, intentio, secundum quam dicitur species, etc. » — Hæc ille.

His suppositis, dicitur quod universale, quoad suum materiale, praecedit actum intellectus; Mid, quoad suum formale, sequitur aclurn intellectus agentis, sicut prima responsio ibidem data ponit. Quæ est etiam sancti Thomæ, 1 p., q. 79, ari. 3, ubi sic dicit : « Secundum opinionem Platonis, nulla necessitas erat ponere intellectum agentem, ad faciendum intelligibilia in actu, sed furti· ad praebendum lumen intelligibile in intellectu. Posuit enim Plato formas rerum naturalium sine materia subsistere, et |>er consequens eas intelligibiles esse, quia per hoc aliquid est actu intelligibile, quod est immateriale ; et hujusmodi vocabat *species* sive *ideas* rerum; ex quarum jiarticipatione dicebat el materiam corporalem formari, ad hoc quod individua naturalia constituerentur in propriis generibus el speciebus, et intellectus nostros, ad hoc quod de generibus el speciebus rerum scientiam haberent. Sed quia Aristoteles non posuit formas rerum naturalium subsistere sine materia (formæ autem in materia exsistentes, non sunt intelligibiles artu), sequebatur quod naturae seu formæ rerum sensibilium, quas inlelligimus, non essent intelligibiles actu. Nihil autem reducitur de potentia in actum nisi per aliquod ens actu, sicut sensus fit iu actu per sensibile. Oportebat igitur ponere aliquam virtutem (è) ex parte intellectus, quæ (γ) faceret intelligibilia in actu per abslrarlionem specierum a conditionibus materialibus; et hæc est necessitas ponendi intellectum agentem. * — Hæc ille. — Tunc, cum arguens impugnat hanc solutionem, — dicitur

/tdprinmm *impugnationem,* quod recte concludit quod nullum universale, quoad suum formale, est substantia. Et hoc concedit Aristoteles, 7. *Metaphysics* (I. c. 45); el sanctus Thomas (ibid., loci. 13) (c). Hem, in tractatu *de Genere* (cap. 9), ubi sic «licii : α Quod autem substantia praedicetur de subjecto, hoc habet inquantum peractum rationis induit naturam accidentis. Quod enim nostra ratio facit circa substantiam, accidens est, et non substantia. El ideo Philosophus, in lib. *Pr.rdicamentorum* (cap. *de Substantia),* dicil, secundas substantias, |»er quamdam nominis similitudinem, *hoc aliquid* significare, quod est proprium substantia?, ut cum dicitur *homo* vel *animal.* Sed secundum rei veritatem, magis significant *quale quid,* inquantum per actum rationis transeunt in similitudinem accidentis, non amittendo propriam substantiam in rerum natura, sed accipiendo rationem uniformitatis *(i)* in anima. Et ideo dicit illas significare (γ) *quale quid ;* quia qualitatem, id est, uniformitatem, [quam fiunt universalia per actum rationis, circa sultstantias quasiam, scilicet res particulares, determinant, quæ proprie sunt *quid* (o). Ex dictis patet quod, considerando entitalem rerum in se, sicut facit primus philosophus, in substantia nulla foret praedicatio unius de altero; quæ Lntnen *(i)* in eulistantia reperitur secundum logicum, secundum quem (ζ) solitantia quodammodo induit similitudinem inhærentiæ accidentalis, ubi est proprie dici de altera etiam secundum primum philosophum. > — Hæc ille.

Ex quibus palet propositum, scilicet quomodo omne universale, quoad suum formale, dicit accidens. — Cum autem ulterius infert arguens, quod nullum universale est in genere substantial, — patet quod consequens potest concedi de universali formali, vel composito. — Cum autem infert quod nullum universale praedicatur in quid, etc.; — negatur consequentia ad unum sensum, licet concedi possit ad alium. Nam universale, sumptum pro materiali precise, et ut praescindit ab omni intentione intellectus, et ab omni communicantia et habitudine ad illam, nullo modo praedicatur in *quid,* nec in *quale.* Sumptum vero prout subest tali intentioni, ct cum ejus communicantia, potest praedicari in *quid.* Cujus ratio est, quia, ut dicil sanctus Thomas, in tractatu *de Genere* (cap. 9), « Ex praedictis, inquit, palet quare et quomodo genus de contentis sub eo praedicatur. Non enim est prædicatio genens de specie denominative, sicut est praedicatio materiæ de re materiali, el accidentis de subjecto : eadem namque res est penitus animal, quod praedicatur de homine, et homo; sed album, quod praedicatur de homine, non est unum penitus, nec idem cum homine, cum unum sit accidens, aliud vero substantia. Cum igitur genus de specie praedicatur, cum ratione uniformitatis communiter se habeat ad omnia contenta sub eo, erit necesse ipsum univoce praedicari, quod est prædicari secundum nomen et rationem. Non enim est alia ratio animalis, quando praedicatur de equo, et quando praedicatur do homine; immo una eleadem est ratio, per

(j) *complementum. — completum Pr.*
(6) *virtutem, — unitatem* Pr.
(γ) *quit. — qui* Pr.
(i) *Aristoteles,* 7. *Metaphysics (I c.* Λ5), *et sanctus Thornax (ibid., Iret.* 13). *— Aristoteles, ct sanctus Thomas,* 7. *Metaphysics* Pr.
(›) *significant.* — lignant Pr
(4) *umformitatu.* — rim *fortificantis* Pr
(γ) *significare. — signare* Pr.
Ù) *quid. — quod* Pr.
(i) *qusr tamen,* — Om. Pr.
‚ζ῾ *quem. — quain* Pr.

quam de utroque prædicatur, sicut et nomen (x) idem rs4. Et hoc facile est videre, si consideretur natura animalis, vel alterius superioris, quod praedicatur de miis inferioribus; quia natura absoluta praedicabilis recipit unitatem vel pluralitatem a subjecto vel subjectis. Naturam igitur animalis praxliran, est quod dicat (6) totum respectu illius de quo praedicatur, cl non partem ; quia pars non praedicatur de toto. Non autem accipitur ul totum integrate. quia talc non prædicatur nisi de omnibus partibus simul sumptis; sed ut totum universale, quod prædicatur de qualibet parte. .Sic igitur accepto animali, nihil potest sibi attribui, nisi quod est persede ratione ejus, ut substantia animata sensibilis. Quidquid autem aliud sibi attribuitur, falso sibi attribuitur, ut esse unum, vel plura. Si enim unum esset de intellectu ejus, cuicumque conveniret ipsum genus, et ipsum similiter conveniret : sicut, ai <le homine et asino praedicaretur, et ipsum (γ) unum similiter de eis diceretur; quod falsum est. Neque multa sunt de ejus intellectu; aliter, cum prædicetur dc Socrate, Socrates esset mulla animalia. Utnimque tamen potest sibi accidere, per illud scilicet de quo prædicatur. Si enim illud fuerit unum, et animal (3) erit unum : sicut, quando prædicatur de uno homine, est unum animal ; et quando praedicatur de pluribus, erit plura. Et hoc accidit <ibi, praedicari scilicet do homine. Non enim est de intellectu animalis praedicari de homine; quia tunc homo praedicaretur de asino, cum animal praedicetur do asino : de quocumque enim prædicatur aliquid, de eo prædicatur illud quod est de intellectu praedicati. |»er regulam Philosophi, in *Prxdica· montis* (tract. 1. cap. 3 ı : *Quandocu nupte alterum de altera prædicaturf* etc. Similiter esse in aequo *li)* cum homme, vel esse in plus, non convenit animali predicate de Immine per suum intellectum, red utrumque potest sibi accidere. Si enim, cum dicitur, *homo cut animal*, consideretur naturo animalis absoluta, sic non erit in plus (ζ) animal quam homo; immo in æquo (η) cum homine. Aliter absoluta ratio ejus non multiplicaretur ad multiplicationem subjectorum. Unitas enim illa non descendit sub animali. Et sic nihil realo erit in praedicato, quod non sit in subjecto. Animal enim non est aliquid in plus quam homo. Et sic accidit sibi non esse in plus quam homo; quia accidit sibi praedicari do homine, ut dictum est. Si nutem consideretur hæc naturo, ut subjecta intentioni universalitatis propter uniformitatem quam accipit ab anima, sic erit in plus vl communius quam subjectum de quo prædicatur; quia a parte praedicati servatur uniformitas illa, non autem a parte subjecti ; et sic non pluriiicatur praedicatum ad pluriiicationcm subjectorum : immo manet unum de multis praedicatum, ut dictum est. Et quia hoc logicum est, ideo, secundum cum, non convertitur consequentia subsistendi (x) ab animali ad hominem, ab animali, inquam (6), quod dc homine praedicatur. Simpliciter autem accipiendo animal, sine intentione universalitatis, proprie non est praedicabile; quia sic est prima substantia, quæ neque in subjecto est. neque de subjecto dicitur. Sed accipiendo animal et hominem sub intentione universalitatis, quo modo individuum accipi non potest propter repugnantiam universalitatis ad principia individuantia, animal et homo dicuntur substantin? secunda.·, quarum est de subjecto praedicari, ul habetur in *Praedicamentis* (tract. 2, cap. 1). Quem modum considerationis de substantia metapbysicus non habet. qui considerat eam solum secundum quod est ens in se. Et ideo, secundum eum, substantia, nec dicitùr de subjecto, nec est in subjecto. Quod autem substantia praedicetur de subjecto, habet inquantum per actum rationis induit naturam accidentis, etc.. » ut statim allegatum est.

liem, ante praedicta (cap. 7), sic dicit : α Philosophus, 7. *Metaphywm* (t. c. 46), docens quod ideæ mm suntsubstantiæ qutedam universales, sic arguit : Universale semper habet dici (γ) de subjecto aliquo. Sed substantia non dicitur de aliquo subjecto. Ergo non est substantia universalis quæ de subjecto aliquo dici possit. In *Pnvdieanientis* vero docet, ut videtur, oppositum ; quia, secundum eum, ibi (cap. *de Substantia).* non est contra rationem substanłia de subjecto praedicari, licet sit contra rationem sulislantiæ in subjecto esse. Sed sciendum est quoil Philosophus secundum logicam considerationem agit in *Prtrdicamenlis.* Logicus enim considerat aliqua secundum quod sunt in ratione. Et ideo considerat substantias secundum quod per actionem intellectus subsunt rationi universalitatis. Et ideo, quantum ad praedicationem, quæ actum rationis dicit, praedicantur de subjecto, id est, de re extra animam. Sed pbiloSophus primus considerat de rebus prout sunt vere entia. Et ideo apud philosophum non est differentia inter dici de subjecto et esse in subjecto. Ex quo patet quod ex actione intellectus solum est quod sulislanlia praedicetur, etc. n — Hæc ille.

Ex quibus patet quod nullum universale de genere suletantiæ proprie praedicatur, si sumatur

(a rwmfn. — cninmni Pr.
(4) Aaiurani fgtiur aninifibi *prardieari, e«l quod dictit. — Satura igitur animalia* </uo/ *prodicatur, erit quod* ı›" *a* Pr
(yj *grnUf, rt ipium tiniddrr amiriiirrt : urat,* ·i *de hunnne et* aiiru» *prodirarrtur, td iptmn. — ct* ⊧.
(A) an»rna/. — *aliud* Pr.
(t) m *q̆ua — rtiani* Pr.
(Q p/«·. — *plurtbut* Pr.
(t.) *prodicatur* — Ad. Pr.

(a) *iubfiitendi.* — Om. Pr.
(β) uiçi/nm. — in *fptid* Pr.
(γ) ^'*tnprr habet dici. — prvptrr dici hftbrt* Pr.

precise pro suo materiali. Secundo, quod nullum tale prædicatur in quid, si sumatur pro suo formali; quia, ul sic, est mere accidens. Tertio, quod universale de genere substantia», tertio modo sumptum, potest prædicari in *quid,* ratione sui materialis, sicut allegatum est supra, ex 7. *Metaphyticw,* et ex dictis sancti Thoma? in principio hujus tractatus *dc Genere,* Non quod totum aggregatum ex natura et ex intentione, prædicetur in *quid* de re, puta hoc quod dico, animal cum intentione conjuncta, dicatur vel prædicetur in *quid* de homine; quia illa praedicatio esset falsa. Sed sic quod natura animalis, ut concepta, prodicatur de natura hominis, ut concepta ; quia intellectus, affirmando conceptum de conceptu, affirmai naturam de natura, et rem de re. Intellige autem quod affirmat primam intentionem de prima, non autem secundam de secunda : sicut quod homo est animal; non autem quod species sil genus. Et sic patet quod universale, quarto modo sumptum, proprie prædicatur in *quid* de rebus singularibus.

Ad aliud quod ibi tangitur, patet per prodicta. Conceditur enim quod universale primo modo, procedit sensum et intellectum. Tamen tale universale est universale in potentia, et non in actu. Et quod ista res|>onsio sit ad mentem sancti Thomæ, patet. Nam, 1« 2̧ q. 29, art. 6, sic dicit : « De universali contingit loqui dupliciter. Uno modo, secundum quod subest intentioni universalitatis. Alio autem modo dicitur (a) de natura cui talis intentio attribuitur. Alia est enim consideratio hominis universalis, et alia hominis in eo quod homo. Si igitur universale accipiatur primo modo, sic nulla potentia sensitivæ partis, neque apprehensiva. neque appetitiva, potest in universale; quia universale iit per abstractionem a materia individuali (C), in qua radicatur omnis virtus sensitiva. Potest tamen aliqua potentia sensitiva, et apprehensiva, et appetitixa, ferri in aliquid universaliter : sicut dicimus quod objectum visus est color secundum genus, non quia visus cognoscat colorem universalem ; sed quia quod color sil cognoscibilis a visu, non convenit colori inquantum hic color, sed inquantum est color simpliciter. — Hæc ille.

Ad aliud quod ibi adducitur de intellectu agente et possibili, negatur (γ) assumptum. Nam intellectus agens et possibilis sunt duce potentiæ realiter distinctio. Et conceditur quod quilibet homo habet duos intellectus partiales, sed unicum totalem et completum.

Ad aliud, de generatione univoca (o), dicitur quod responsio quæ ibi recitatur bona est. — Et ad ejus improbationem, dicitur quod fundamentum proximum similitudinis est unum unitate reali in potentia, non autem in actu. Quod sic intelligo, quod natura alliedinis in duobus albis aptitudinem habet ad unitatem realem, si ea quæ sunt extra rationem albedinis auferrentur. Et similiter natura humana in duobus hominibus; ct natura animalis in duobus animalibus. Item, aliter et melius, quia natura albedinis absolute considerata, in se, antequam descendat ad individua, habet in se aliquarn unitatem, quam tamen communicat individuis, nec habet illam secundum esse quod recipit in individuis. Et ulterius, natura cujuslibet universalis est in potentia ad unitatem rationis, cujus actus completur per intellectum. Et haec unitas competit omni universali, non autem prima.

De hoc sanctus Thomas, in tractatu *de Genere* (cap. 7), sic dicit : « Aliquando est unitas a parte natural substrata» intentioni universalitatis (i), prêter illam quam facit intellectus, aliquando autem non. Natura enim cujus (6) est substerni intentioni universalitatis, sicut natura animalis, tripliciter l»olest considerari. Uno modo, absolute et secundum *e; et sic nihil sibi convenit, nisi quod est de intellectu ejus : utputa de intellectu animalis est corpus animatum sensibile; nihil enim aliud attribui sibi potest, secundum hanc considerationem, nisi falso, ul album, vel musicum, vel aliquid hujusmodi (γ). Alio modo potest considerari haec natura, prout recepta est in aliquo singulari sui generis; et adhuc inerit sibi id quod de intellectu ejus absolute est : animal enim quod est Socrates, est substantia animata sensibilis. Sed si recipitur in pluribus individuis, necessario natura ipsa et intellectus suus multiplicabitur. Socrates enim et Plato sunt duo animalia, et duæ substanti:»1 animata· sensibiles. Unde, licet in natura animalis non sit unitas, vel pluralitas, secundum quod nata est recipi in (o) inferioribus, cum possit recipi in uno et in pluribus, cfrt tamen in ipsa natura absolute accepta, et secundum quod non est in inferioribus considerata, quffidam unitas, cum diffinitio ejus sit una, et nomen unum. Tertio modo potest hæc natura considerari. prout est in anima. Et quia omne quod est in anima, est abstractum ab omni conditione et diversitate materiali, attribuitur isti nature, ratione uniformitatis quam habet ad omnia, ratio universalis, quod est unum in multis. Unde sic non multiplicatur hæc natura in suis inferioribus. Unde plures homines sunt unus homo, et unum animal, participando genus et speciem· Hoc enim modo convenit talibus naturis ratio generis et speciei. In istis igitur est

(i) *Alio autem modo dicitur, — Alio modo* Pr.
(C) *individuali.* — iriditùiôüi Pr.
(γ) *negatur.* — ruitunr *Pr.*
(ε) univoca. — unita Pr.

(a) *ŝubarat intentioni äniversalitati — subtracts intentioni universali»* Pr.
(C) cujuj. — *ejus* Pr.
(v) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(oj in. — Orn. Pr.

duplex unitas. Una. in naturaabsoluta . qua· natura singulis convenit Mipjiosilis. Sed haïe unitas non descendit sub ipsi natura ad sua supposita. Sicut de natura nl»oluta ǎnimali est Militantia animata sensibilis, ut dictum est. Sel hoc non dicit totam naturam ejus absolutam, sed aliquid ejus. In natum enim sua absoluta est quod possit sutaterni intentioni universalitatis (a), quia solum natum absoluta hoc potest, el etiam omnis natum absoluta. Comprehendendo igitur totam naturam ejus altsolulani. dicendo naturam animalis absolutam, esse substantiam animatam sensibilem, aptam substerni intentioni Universalitatis (O, non erit de intellectu ejus unitas aliqua, nec etiam pluralitas, quia utrumque potest sibi accidere. Alia est unitas illius natura, quam habet ab intellectu, in «pia omnia supposita conveniunt Ideo unitas quam facit intellectus in tali natum, fundatur super unitatem inventam in re quæuna est illa unitate. In sulntantia autem, ǩua rst genus primum, non est reperire aliquam unitatem ex ǩrte ipsius rei. Unde non est aliqua diflinitio ejus, per quam illa unitas ostendatur (γ), etc. * II.ı·(ille.

Item, ibidem leap. II), post limita, sir «licit : a Ex dictis, inquit, patet, quod res secundi generis, scilicet coqwiris. non est una. super quam fundetur unitas rationis, sicut nec ře primi generis, scilicet sub-danti.VjCsl una. Sed antequam de hoc plus agatur, prius de hac unitate agendum est. (cap. 15) Ad hujus ergo difficultatis notitiam, considerandum est quod, cum objectum intellectus sit quiddam intra intellectum et non extra, quia inlelligerc non est ǩotu ab anima, sed ad animam, actus intellectus potest ferri in intelligibile, vel prout est objectum in natura objecti, inquantum scilicet terminat ejus actionem ; et sic nihil sibi attribuit, sed solum considerat quid natura objecti habeat, unde possit formare aliquid quod naturam illius objecti insinuet, utputa (?) diffinitionem aliquam. Alio modo potest actio intellectus ferri in objectum, el non in natura sua, sed prout est abstractum |>cr actum animæ a materialibus conditionibus; et sic accipitur ut in anima. Et sic attribuit sibi anima aliquid, non considerans quiil sibi debetur in natura objecti, sed quid sibi propter actum anima? convenire potest; et illud attributum ot ratio universalitatis : utputa (t), intelligendo animal Inquantum liais! naturam sensitivam. format ejus diffinitionem, scilicet substantiam animatam sensibilem. Quod manifestum est unitatem quamdam in animali servaro. Animal enim unum objectum in natura sua est, sed hæc unita- non descendit sub animali ad aliquas species, Animal enim sic acceptum, non dicit aliquod ens in natum (a); cum non sit aliquod (6) animal in natum animal (γ) solum; sed dicit essentiam, quæ esse non habet nisi per habentem essentiam, cujus esse est (©), ut actus. Ideo, quot fuerunt habentes essentiam, tot erunt essentia' secundum esse. Habebit igitur et esso el unitatem ab habente eam, si unum fuerit; et pluralitatem, si plura fuerint. Idem enim c>t judicium de unitate et esse, cum unum el ens convertantur. Et ideo unitas inventa in natura aliqua, ut in natum animalis, non descendit ad aliquam ejus speciem; immo, si in uno recipiatur, jam ab illo unitatem habet, sicut et esse. Sed alia unitas quam facit intellectus, descendit ad omnia contenta sub uno communi. Prima igitur imitate, manifestum est quod nihil est unum commune corfxiribus ui coelestibus ct elemrnlaribus, super quod intellectus fundare possit rationem universalitatis<ζ), etc. ft — Hæc ille.

Ex quibus palet quod quædam natura universales, pnvter unitatem quam habent ab intellectu, halienl quamdam aliam unitatem in esse quidditatis, vel naturæ, aut ěssentia Tamen talis unitas nonOst realis in actu; quia nec quidditas, considerata ut pr.icedens munia sua inferiora, vel supposita, est quid proprie reale in actu, sed solum in plentia : quia perfectam realilalem accipit per sua inferiora, sicut el esse.

Secunda etiam solutio data ad argumentum principale, quoad aliqua potest sustineri, sicut patet per statim dicta. Nam intellectus prima intellectione non tendit in illam universalitatem objecti, sed in objectum prout est in sui natura. Et tunc, ——m/ *pfiniam improbationem* hujus, conceditur consequens quod ibi infertur, scilicet quod nullo intellectu considerante, nullum universale esset actu universale; et quod scientia pure habitualis non habet objectum universale in actu. — *Ad secundam improbationem,* dicitur quod objectum intellectus, inquantum est prius omni actu intellectus, tam ǎgenti quam possibilis, non est intelligibile, nisi in potentia, nec universale nisi in potentia; sed, ut sequitur actum intellectus agentis, et pnecedit actum intellectus possibilis, est universale quasi in habitu, vel actu primo; sed, ul sequitur actum intellectus possibilis formantis conceptum perfectum de re, e>t universale in actu completo, el quasi secundo. — *Ad tertiam improbationem,* dicitur quod modus universalitatis lit ab intellectu agente. Nec valet consipientia ibidem facta, quod ille modus non sit necessarius; quia ante illum modum,

(si uniiertahnuu. — imitrno/i» Pr.
(C) *univrnnltlatit.* — *«n»tvr· wtiln* Pr
(γ) *u/Oendalur.* — *ottendritiur Pr.*
(j) *utputa.* — *ul per* Pr.
(x) *utputa* — *ut patet* Pr.

in naiura. — Om. Pr.
(ô) (ilû/uad. — *alupud* Pr.
(γ) *animat.* — *ǎnimali* Pr.
(M *ett.* — *ril* esic Pr.
(1) *mrpanbut.* — *tu}>er* Pr
(ζ) *uniirnahtatif.* — *univcnalit* Pr.

objectum non intelligcbatur, sed abstrahebatur : quia intellectus agens non intelligit, sed facit intelligibilia in actu.

Tertia denique responsio ibidem data potest sustineri quoad aliqua. Est namque verum, quod objectum intellectus potentiale pracedit intellectum in actu : quia, ut dictum est, natura rerum materialium efficiuntur actu intelligibiles per intellectum agentem ; et sic ante actionem intellectus agentis, nulla talis natura est actuale objectum intellectus, sed solum potentiale. Tunc, *ad primam improbationem* hujus, dicitur quod solum concludit quod objectum actuale intellectus possibilis præcedit natura intellectum possibilem (a); sed non probat quod pracedat intellectum agentem : quia intellectus agens est potentia pure activa; el ideo non sequitur, sed pracedit suum objectum, quod est universale, sicut causa efficiens suum effectum. Secus est de intellectu, qui est potentia passiva. — *Ad secundam,* dicitur quod ante actionem intellectus agentis, nulla natura materialis habet diffinitionem universalis, nisi valde remote, quia nulla talis habet actualem unitatem cum aptitudine essendi in multis: quia vel accipitur natura in esse natura et quidditativo, el talo esse non est reale in actu, nec ejus unitas est realis in actu ; vel accipitur natura prout est in singularibus, et ut sic perdit unitatem quam prius habebat, ul sæpe dictum fuit. Et sic in nullo, esse, exlra intellectum aut ante actionem intellectus agentis, habet realem unitatem cum aptitudine essendi in mullis. Item, multa sunt universalia, quæ non habent aliam unitatem, nisi illam quam dat eis intellectus, ut supra dictum est. — *Ad tertiam,* dicitur qùod objectum intellectus agentis per universale non se habet ad illurn ut movens ad motum, sed ut effectus ad causam efficientem. Secus est de intellectu jxjssibili. — *Ad quartam,* patet per idem ; quia solum probat quod universale acluat intellectum possibilem.

Ad secundam rationem principalem pro prima conclusione, dicitur quod subjectum scientiæ pracedit intellectionem intellectus possibilis, sed non actionem intellectus agentis, si loquamur de subjecto scientiæ in esse subjecti universalis et adæquati in actu. Potest tamen præcedere in esso quidditativo (C), vel secundum esse quod habet in singulari; sed, ut sic, est universale solum in potentia, et similiter subjectum scientiæ in potentia, non autem in actu. — Et ad primam probationem, dicitur quod subjectum scientiæ, ante actionem intellectus agentis, nullam potestatem adæquationis babet in actu reali, sed solum in potentia, vel in esso quidditativo. — Ad secundam, dicitur quod consequentia non valet. Nam non omno quod habet passionem adæquatam est actu universale, nisi habeat unitatem quæ posait stare cum multitudine singularium. Et eodem modo potest dici ad præcedentem, quia non omnis potestas arguit universalitatem in actu. — Ad tertiam et quartam, patet per idem ; quia consequentia non valet. El communiter isüc quatuor probationes deficiunt, quia quaelibet assumit falsum, scilicet quod necessario subjectum scientiæ habeat potestatem et passionem adæquatam, aut diffinitionem actu, ante omne opus intellectus agentis; horum enim falsilas superius est ostensa, et inferius ostendetur : quia non omni universali, vel subjecto scientiæ correspondet unitas in esse quidditativo, sicut palet de ente, substantia, corpore, et multis subjectis scientiarum. — Ad primam confirmationem ibidem faciam, dicitur quod non cuilibet termino universali correspondet unilas in re; immo nulli universali correspondet unitas realis actualis. — Ad secundam confirmationem, negatur consequentia : quia objectum intellectus fit universale per actum intellectus agentis; sed intellectus agens non comparat universale ad plura exlra, sed hoc facit intellectus possibilis. Omnia enim argumenta ista procedunt ex falso intellectu positionis nostra, scilicet ac si nos diceremus quod intellectus possibilis intelligendo fabricat universalia. Hoc autem non dicimus; sed hoc facit intellectus agens, non intelligendo, sed attrahendo.

De responsione quæ ibi datur de realitale universalis, ut est subjectum scientiæ, conceditur quod nullum universale habet perfectam nec actualem realitalem, post aut ante realitalem singularium. Et (a) ideo quoad hoc solutio illa bona est. Et (6) tunc — ad primam ejus improbationem, dicitur quod scientia aliqua dicitur realis, non ideo quia ejus subjectum adaequatum sit reale, quantum ad modum vel intentionem universalitatis, aut subjectibilitatis, aut potestatis, aut adæquationis; sed ideo quia natura cui talia attribuuntur, est realis, non facta per intellectum. — Ad secundam, dicitur quod ideo scientia tradita in libris logicalibus non dicitur realis, quia nec modus natura, nec natura de quibus agunt, est realis, sed utrumque est ab intellecIu. — Ad tertiam, dicitur quod positio nostra non dicit quod universale, quod prædicatur in quid, sil ens factum totaliter ab intellectu, sed solum quoad suum formale. Nec prædicatur pro formali, sed materiali, licet formale sit modus prædicati, et non pradicatum, et causa sine qua non pradicationis. Et hoc intellige vocando formale intentionem secundam; quia, si formale universalis dicatur prima intentio, illa potest pradicari in quid de alia prima intentione, sicut vox de voce; sed quod sic prædicatur, non prædicatur pro se, sed pro re, quia pro-

(α) *possibilem.* — *potentialem Pr.*
(β) *quidditativo.* — *quidditatirr* Pr.

(3) *Et.* – *AI* Pr.
(S) *Et.* — *At* Pr.

pne loquendo res non praedicatur, nisi ul concepta, vel expressa per nomen. — Ad quartani» dicitur quod co modo quo passio est realis et una, illo rnodo subjectum est reale et unum. Passio autem non est realis quoad universalitatem, aut unitatem ejus in multis, sed est realis quoad naturam cui attribuitur intentio : universalitas autem ejus el unitas est per intellectum; et ita est de subjecto scientiæ, aut passionis. — Ad quintam, dicitur quod ideo plus metaphysicus agit de universali quam de vero, quia universale est in re potius quam verum : quia universale, quoad suum (a) materiale, est natura quædam non facta per intellectum ; verum autem proprie dictum totaliter est in intellectu, cum sit conceptio intellectus adæquata rei. — Ad sextam, dicitur quod universale non est omnino ens rationis; immo supponit pro ente reali, licet significet vel connotel (C) ens rationis. — Ad septimam, patet per idem : quia inter naturas rerum, quibus attribuuntur intentiones, el respectus rationis, est ordo essentialis in esse essentia·, vel in esse concepto, licet forte non in esse (γ) realis exsistentia·. Et de hoc sanctus Thomas, in tractatu *dc Genere* (cap. 9), sic dicit : α Considerando entitalem rerum in se, sicut facit primus philosophus, in substantia nulla foret praedicatio unius de allero : quæ tamen in substantia repentur secundum logicum, secundum quem (o) substantia quodam modo induit similitudinem inhærenliæ accidentalis, ubi proprie est dici de allero, etiam secundum primum philosophum. Ex quo facile deprehenditur error volentium in natura rei multiplicare formas substantiales, unde sumuntur praedicata essentialia, sicut ct formae accidentales multiplicantur in re de qua multa praedicantur accidentalia realiter, cum tamen in substantia non sit prædicatio secundum rei naturam, sed tantummodo per actum intellectus nostri. Unde, ponentes plures formas substantiales in re una, ignorant naturam ct originem propositionum in quibus aliquid de aliquo praedicatur, el differentiam inter substantiam et (c) accidens, a — Hæc ille. — Ex quibus palet quod ordo praedicabilium non est secundum esse reale, sed solum per actum intellectus, aut in esse quidditativo, qui non est realis, nisi in potentia. De hoc inferius in solutione argumentorum pro tertia conclusione. — Ad octavam, dicitur quod scientia ideo dicitur esse de necessariis, quia est de quidditalibus rerum et rationibus, quæ aliquo modo possunt dici necessariae, et ut sunt in re, et ut sunt in intellectu.

Quomodo autem in re sint nccessariæ, ostendit sanctus Thomas, in scripto *super Boetium,* in illa quaestione qua quœrit, Utrum scientia naturalis sit <le his quæ sunt in motu el materia, etc. (q. 5, art. 2), ubi sic dicit : ‹ Propter difficultatem hujus quaestionis, coactus fuit Plato ponere ideas. Cum enim, ul dicit Philosophus, 1. *Metaphysics* (l.c. 5), crederet omnia sensibilia semper esse in fluxu, secundum opinionem Heracliti, aestimavit scientiam de his esse non j>osse. Ideo posuit quasdam substantias a sensibilibus (a) separatas, de quibus essent scientiæ el darentur diffinitiones. Sed hic defectus accidit e.\ eo quod non distinxit quod est per se ab eo quod est secundum accidens; et ideo secundum accidens falluntur plerumque, etiam sapientes, ut dicitur in 1. *Elenchorum* (cap. 6 et 7). Ut autem probatur in 8. *Metaphysics* (t. c. 3), cum in substantia sensibili inveniatur et ipsum compositum, et ratio, id est, forma ejus : quod per se generatur el corrumpitur, est ipsum compositum ; non autem ratio sive forma, sed per accidens. Non enim fit domum esse, sed hanc domum, ut ibidem (l. c. 8) dicitur. Unumquodque autem potest considerari sine his omnibus quæ non per se ei comparantur. Et ideo formæ et rationes rerum, quamvis in motu exsistentium, prout in se considerantur, sine motu sunt; et sic de eis sunt scientiæ et diffinitiones, ut ibidem (t. c. 9) dicit Philosophus. Non autem scienti® sensibilium substantiarum fundantur super cognitione aliquarum substantiarum separatarum a sensibilibus, ul ibidem probatur. Hujusmodi (Q autem rationes quas considerant scientiæ, ut sunt de rebus, considerantur absque motu. Et ideo patet quod considerantur (γ) absque illis secundum quæ competit motus rebus mobilibus. Cum autem omnis motus tempore mensuretur, et primus motus sit localis, quo remoto nullus alius motus inest, oportet quod secundum hoc aliquid sil mobile, quod est hic el nunc. Hoc autem sequitur rem mobilem, secundum quod est indi viduata (o) per materiam, exsistentem sub dimensionibus designatis. Unde oportet quod hujusmodi rationes, secundum quas de rebus mobilibus possunt esse scientiæ, considerentur absque materia signata, ct absque omnibus quæ consequuntur materiam signatam ; non autem absque materia non signata, quia ex ejus notione dependet notio formæ quæ determinat sibi materiam. El ideo ratio hominis, quam significat diffinitio, secundum quam procedit scientia, consideratur sine his carnibus et his ossibus; ηόη autem sine carnibus et ossibus absolute. Et (t) quia singularia includunt in sui ratione materiam signatam, universalia vero materiam communem, ut dicitur, 7. *Metaphysics* (t. c. 39); ideo praedicta abstractio non dicitur

( ) muni. — filum Pr.
( ) *connotet.* — convocet Pr
(γ) rixe. — inesse Pr.
(Î) *qutm.* — *quart* Pr.
(·) <1. — Om Pr.
( ) a<»ruiLdi6u4. — inuitiu Pr.
( ) *Hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(γ) *considerantur.* — *considerentur* Pr.
(Î) tndniduaia. — *indistincta* Pr.
(c) *Et.* — Om. Pr.

formæ a materia absolute, sed universalis a particulari. Possunt ergo hujusmodi rationes sic abstracts dupliciter considerari. Uno modo, secundum se : et sic considerantur sino motu et materia signata; et hoc non invenitur in eis, nisi secundum esse quod habent in intellectu. Alio modo, secundum quod comparantur ad res quarum sunt rationes, quæ quidem res sunt in materia et motu ; et sic sunt principia cognoscendi illarum, quia omnis res cognoscitur per suam formam. Et ita per hujusmodi rationes immobiles, et sine materia particulari consideratas, cognitio habetur in scientia naturali de rebus naturalibus extra animam exsistentibus. > — Hæc ille. — Ex quibus habetur quomodo quidditates rerum et rationes, quas dicimus universales actu vel potentia, sunt necessariæ negative, scilicet quia non sunt perse corruptibiles, sed per accidens, quia sunt in rebus corruptibilibus.

Consimiliter, ut sunt in intellectu, sunt necessariæ negative, quia non inesl eis per se corruptio, potissime ut sunt in intellectu divino, vel angelico, et similiter prout sunt in nostro objective. Et de hoc sanctus Thomas, ibidem, in solutione quarti, sic dicit : « Scientia est de aliquo dupliciter. Uno modo, primo et principaliter; et sic scientia est de universalibus rationibus, super quas scientia fundatur. Alio modo est de aliquibus secundario, ct quasi per reflexionem quamdam ; et sic est de illis rebus quarum sunt illæ rationes, inquantum rationes illas applicat ad res particulares quarum sunt adminiculo virium inferiorum. Ratione enim universali utitur sciens, el ul re scita, et ut medio sciendi. Per universalem enim hominis rationem possum judicare de hoc, vel illo. Rationes autem universales rerum sunt omnes immobiles (ot). Et ideo, quantum ad hoc, omnis scientia est de necessariis. Sed rerum quarum sunt illæ rationes, quædam sunt necessariæ et immobiles (S), quædam contingentes et mobiles; et quantum ad hoc, de rebus contingentibus el mobilibus dicuntur esse scientiæ. » — Hæc ille. — Item, 1 p., q. 86, art. 3, sic ait (γ): «Contingentia dupliciter possunt considerari : uno modo, secundum quod contingentia sunt ; alio modo, secundum quod in eis aliquid necessitatis invenitur. Nihil enim est adeo contingens, quin in se aliquid necessarium habeat. Sicut hoc ipsum, quod est Socratem currere, in se quidem contingens est; sed habitudo cursus ad motum, necessaria est : necessarium esi enim Socratem moveri si currit. Est autem unumquodque contingens ex parte maleriæ : quia contingens est quod potest esse el non esse; potentia autem pertinet ad materiam. Necessitas autem consequitur rationem formæ; quia ea quæ consequuntur ad formam, ex necessitate insunt. Materia autem est individuationis principium ; ratio autem universalis accipitur secundum absiraclionem formæ a materia particulari. Dictum est autem supra (ibid,, art. I),quod intellectus per se el directe est universalium, sensus autem singularium, quorum est indirecte intellectus. Sic igitur contingentia, prout contingentia sunt, cognoscuntur directe quidem sensu, indirecte autem ab intellectu. Rationes autem universales el necessariæ contingentium (a) cognoscuntur per intellectum. Unde, si attendantur rationes universales scibilium, omnes scientiæ sunt de necessariis. Si autem attendantur res, sic quædam scientia est de necessariis, quædam vero de contingentibus. > — Hæc ille.

Ex quibus patet quomodo scientia est de necessariis : quia scilicet est de rationibus universalibus rerum, quæ sunt necessariæ ut sunt in re et ut sunt in intellectu; quia nec hic, nec ibi per se corrumpuntur, sed per accidens. Unde hoc argumentum procedit solum contra ponentes universalia esse totaliter facta per intellectum, et esse conceptus animæ, sicut ponit Occam. Nec tamen efficaciter convincit illos; quia illi conceptus aliquam habent necessitatem , puta quia semper præsto sunt concipienti, nec generantur, nec corrumpuntur per se, generatione, aut corruptione proprie dicta. Ad consequentiam, patet responsio per prædicla : quia universalia, secundum nos, non sunt pura conceptiones; immo sunt vere res, quantum ad suum materiale, licet sint ab intellectu quoad suum formale. Et ulterius, dato quod universalia essent conceptus intellectus nostri, per illos potest haberi cognitio de rebus; quia, ut dictum est, talis ratio universalis, et est quid cognitum, et est ratio cognoscendi rem cujus est ratio. Et ideo opinio mutatur a vero in falsum propter mutationem in exsistentia rei, quia res est ultimum cognitum et opinatum, vel non proximum. Et sic patet ad argumenta inducta pro sua prima conclusione.

Ad argumenta pro secunda conclusione, dicitur. Et primo

Ad primum conceditur consequens ibidem illatum, scilicet quod universale tertio modo dictum, est ens per accidens; sicut hoc quod dico, *homo albus.* Cum quo tamen stat quod universale primo modo dictum, est ens per se, nec illud est ullo modo ab intellectu nostro, ut prius dictum fuit. Et similiter, universale acceptum secundo et quarto modis : quia, licet universale quarto modo dictum importet duo diversa, et diversorum generum, tamen solum unum illorum dicit in recto, aliud vero in obliquo; ens vero per accidens, dicit aliquid compositum vel aggregatum ex rebus diversorum praedicamentorum, el utrumque dicit in recto, non solum

(λ) unwenuitai rerum funf *omne/* ĩmmodiZe — *illai rerum omne/ /unt immateriale/* Pr.
(β) *immobile/, — immateriale/* Pr.
(γ) */ir ait.* — Om. Pr.

(a *contingentium.* — coniingcniia Pr.

per modum connotati. — Ad impugnationem rationis (a), patet per idem : quia universale primo modo dictum, est simpliciter in re; universale secundo modo, est (6) simpliciter ab intellectu ; universale tertio modo, est simpliciter in re, id est, quoad sui partem principaliorem, et substantialem, et absolutam, sed secundum quid ab intellectu, hoc est, quoad partem minus principiem, et accidentalem, et respei tivam. Et idem est de universali quarto modo dicto.

Ad secundam probationem conceditur quod universale tertio modo dictum, non habet diffinitionem proprie unam, plus quam homo albus; sed primo modo, vel quarto modo, vel secundo modo, habet.

Et eodem modo dicitur ad tertium, quartum et quintum.

Ad illud quod tangitur in responsione quadam ibi data, dicitur quod universale primo modo, proprie est in genere; et similiter secundo modo, et quarto modo; sed non tertio modo, nisi quoad sui partes. Et ideo responsionem illam non teneo pro nunc. — Ad aliud quod ibi tangitur, quomodo singularia sunt ejusdem rationis, dicitur quod ratio quandoque sumitur pro conceptu formali intellectus, qui dicitur verbum ; quandoque pro conceptu objectali, qui (γ) est natura intelligibilis in esse intelligibili vel quidditativo ; quandoque autem dicitur forma vel natura rei quæ est in singulari, quia singulare est id quod est. Tunc dico quod individua ejusdem speciei sunt unius rationis, accipiendo rationem primo modo; quia conceptus formalis uniformiter **£ habet ad omnia individua unius speciei. Et similiter accipiendo rationem secundo modo. Sed accipiendo rationem tertio modo, scilicet pro natura ut est in singularibus et nullo modo abstracta per intellectum, sic dico quod individua unius speciei non sunt unius rationis realis actu, nec potentia. Et sic patet quod nullo modo sunt unius rationis realis in actu et completa realitate. — Ad aliud, de online prwdicabilium secundum sub et supra, etc.,dictum est prius, quod talis ordo non est actu el formaliter extra intellectum, sed solum fundamentaliter, et de hoc plus dicetur in sequentibus. — Ad aliud de unitate praedicamentorum, etc., dicitur quod non omnia contenta in eodem prædicamento habent unitatem realem, nec conveniunt in aliquo uno reali ;scd sufficit unitas rationis cum aliquo fundamento reali, ut post dicetur. — Nec valet consequentia contra hoc lacta, qua infertur quod praedicamenta non differunt, nisi secundum rationem : — quia unum pradicamentum non solum differt ab alio, unitate correspondente loti prædicamento, quæ est rationis; sed etiam unitatibus singulorum contentorum in prædicamento illo, quarum multa· sunt reales, saltem unitates numerales individuorum. — Ad aliud, de pradientiono univoca (a), dicitur quod pnedicatiounivoca (6) non requirit unitatem rationis secundo modo vel tertio modo dictæ,sed sufficit unitas rationis primo modo djetæ, qua.· dicitur essentialis; quia est notio et diffinitio vel expressio essentiæ cujuslibet individuorum, et non alicujus essentiæ communis omnibus individuis, ut post dicetur. Et niultominus dicitur essentialis, quia est essentia aliqua communis una exsistens in omnibus individuis.

Et sic patet ad argumenta pro secunda conclusione, in quantum sunt contra nos.

Ad argumenta vero pro tertia conclusione, nunc dicendum est. Et ideo

Ad primum negatur minor; quia, circumscripto omni opere intellectus, nihil est in re, quod (γ) unum in se exsistens, natum sit in pluribus actu esse simul et semel. Nec valet probatio; quia intellectus conferendo tali natura universalitatem, non dat ei aliquid sibi repugnans, sed solum dat sibi aliquid sibi attribuibilc in esse intelligibili, quod repugnat sibi in esse reali. Nec sequitur quod intellectus possit hoc dare Socrati ; quia nullum individuum habet aptitudinem ad universalitatem in esse intelligibili, sicut habet natura : quia natura potest abstrahi ab individuanlibus, non autem individuum ; et ad talem abstractionem sequitur universalitas, ut sæpe dictum fuit. Unde sanctus Thomas, 1 p., q. 86, art. 1, sic dicit : « Singulare in rebus materialibus, intellectus noster directe et primo cognoscere non potest. Cujus ratio est, quia principium singularitatis in rebus materialibus est materia individualis. Intellectus autem noster intelligit abstrahendo speciem intelligibilem ab hujusmodi materia. Quod autem a materia individual! abstrahitur, est universale. Unde intellectus noster non est cognitivus directe nisi universalium. » — Hæc ille. — De responsione autem quam recitat arguens, quæ distinguit de universali in actu et in potentia, etc., — dicitur quod quoad hoc potest sustineri quod natura quæ est in individuo, sicut est intelligibilis in potentia et non in actu, ita est universalis in potentia et non in actu : quia scilicet apta est esse in pluribus quadam aplitudine remota, inquantum apta est abstrahi per intellectum, et poni in esse intelligibili, in quo habet uniformitatem ad multa individua. Sed ex hoc non habetur quod universalitas natura possit esso in esse reali, sed solum in esse intellecto. Sed si dicta responsio intelligat quod nihil sil universale in actu, nisi actualiter sil in mullis, non valet. Et ideo improbationes ejus, quoad hoc conceduntur, usque ad illam quæ quærit quo-

ta) *Ad impugnationem rationu. — Ad tecundum* Pr.
(β) *nt.* — Om. Pr.
G) *objectali, qui. — obcdtrntiali quæ* Pr.
( ) univoca. — unifa Pr.
( ) univoca. — *unita* Pr.
(γ) *quod. — quia* Pr.

modo intellectus reducit universale in potentia ad actum. Et ad illam dicitur quod intellectus non reducit illam potentiam in actum aliquo illorum modorum ibi tactorum, sed alio modo qui supra dictus est, scilicet quia spoliat naturam ab individuantihus el contrahentibus eam, et impedientibus uniformitatem ejus ad mulla.

Ad secundum principale, dicitur quod primæduæ conclusiones sunt minus bene probatæ ; et ideo ex illis nihil potest solide concludi.

Ad tertium principale, conceditur consequens, quod infert, scilicet quod omnis unitas vere realis est numeralis, vel habens annexam numeralem unitatem in eodem supposito. El tunc, — ad primam ejus improbationem, negatur consequentia. Nec valet probatio; quia eodem modo probaretur quod duo individua ejusdem speciei specialissimae differrent ad invicem specie. Quia arguarn similiter : omne diversum ab alio, eadem unitate differt ab alio qua est unum in se; sed Socrates est quid unum in se unitate numerali et specifica; ergo differt a Platone numero et specie. Quod est falsum. Cujus ratio est, quia major est falsa. — Ad secundam improbationem, similiter negatur consequentia. Nec valet probatio; quia fundatur in quodam falso statim negato, et nulliter probato, scilicet quod omnis differentia realis esset numeralis tantum. — Ad tertiam improbationem, similiter negatur consequentia; quia fundatur in praedicto falso.

Sciendum tamen quod ad illud tedium principle potest aliter dici, quod scilicet in nullo procedit contra nos. Nam nos non dicimus quod universale nullo modo sit in re, imino dicimus quod universale et singulare sunt in rebus, sed differenter. Nam singulare est in re dupliciter, et utroque modo in actu, scilicet et quoad suum materiale, et quoad suum formale, scilicet incommunicabilitatem. Sed universale est in re actu quoad suum materiale, non autem quoad suum formale, quod est universalitas, aut communicabilitas in actu. Et ideo similiter j>ossumus ponere duplicem unitatem realem : unam numeralem, quæ competit individuo; et aliam specificam, vel genericam (a), quæ competit ipsi nature specific®· Natura enim humana in Socrate est una unitate specifica reali, ad hunc sensum quod natura quæ substernitur intentioni speciei vel generis,est in se una unitate nature essentiæ. Sed verum est quod illa unitas non communicatur individuis, ita quod duo individua sint unum realiter in tali natura, vel habeant unam naturam, ut (6) humanitas hujus sit humanitas illius, nec animalitas hominis est animalitas asini, nec Socrates el Plato sunt unus homo in re, nec homo et asinus sunt unum animal, sed duo in re; quia talis unitas non descendit ad inferiora, ut prius dicebatur. Nec est completе realis in actu ; quia convenit nature, ut procedit individua, in quibus incipit completa realitas actualis. Similiter nec omni universali competit talis unitas.

Sed, si quæratur quare magis intellectus alistrahit unum conceptum ab hoc albo ct ab illo quam ab albo et nigro, si non plus conveniunt in aliquo uno reali (hanc enim difficultatem tangit argumentum in tertia improbatione consequentis), ad hoc respondit sanctus Thomas, in tractatu *de Genere,* quod, licet inter aliqua duo non sit aliqua unitas, aut communitas realis, tamen intellectus potest utrique attnbuere unam intentionem ; quia in utroque est aliquid correspondent illi intentioni. Unde, ibidem (cap. 9), sic dicit : < Genus continet differentias potestate. Potentia autem principium est indistinctionis ; sicut per oppositum actus pnmo distinguit. Illud ergo (z) genus pro generalissimo sumendum est, quod est primum principium indislinctionis aliquorum. Ut homo et equus, licet indistincta sint in animali, tamen animal non eat primum principium indislinctionis eorum ; nec etiam corpus. Stat autem ad substantiam. Nam, etsi in ente non distinguantur, ens tamen non est generalissimum : quia non prodicatur de aliquibus univoce (S); quod requiritur ad naturam generis. Ista autem indistinctio aliter est in substantia, et aliter in aliis generibus quæ sunt post. In aliis enim generibus reperitur una natura aliqua quæ subest intentioni universalis, ratione cujus, cum uniformitate quæ est a ratione, ipsum genus uniformiter se habet ad omnia quæ subsunt; quod est illa implicite continere. Sed in substantia non est res una subjecta intentioni ; sed intellectus ex diversis rebus colligit intentionem quæ utrique natura ab intellectu applicatur. Unde in substantia solum est convenientia in intentione, in qua est uniformitas ad omnia quæ sunt in genere substantia ; per quod substantia dicitur omnia implicite continere. * — Hæc ille. — Item, ante prodicta (cap. 7), sic dicit : < In substantia, quæ est genus primum, non est reperire aliquam unitatem ex parte ipsius rei. Unde non est aliqua diffinitio ejus, per quam illa unitas ostendatur (γ). Remanet igitur in substantia sola unitas quam facit intellectus, el nulla alia cujus (o) actio fundatur non super aliquam rem quocumque modo unam, sed super naturas penitus diversas, quæ tamen participatione generis erunt una substantia. Corporalia enim et incorporalia (<), plus differunt quam secundum aliquod genus reale. Et hoc ideo est, quia non habent aliquam rem unam

te) *genericam.* — *generatam* Pr.
(6) iH. — *aut* Pr.

(a) *ergo.* — Om. Pr.
(C) *ahquibuf univoce.* — *aliqua unitate* Pr.
(γ) a< *tendatur.* — *offenderetur* Pr.
(j) *alm cujus.* — *actio ejut* Pr.
(c) *corporalia enim ct incorporalia.* — *corruptibilia enim ct incorruptibilia, ut habetur,* 4 *Mctciph* Pr.

cis communem, sed rationem tantum. > — Hæc die.

Sed potest quæri quomodo in naturis penitus diversis potest fundari una communis intentio, vel conceptio intellectus. — Dicitur quod hoc potest contingere dupliciter. Primo, quia illæ diversæ natura sunt effectus unius causas efficientis in numero, quæ suam similitudinem diversimode imprimit Aversis effectibus. Secundo, quia non est inconveniens eumdem effectum inadæquatum causa? produci a diversis causis. Elsie diversæ species possunt imprimere intellectui intentionem unius rationis. Conceditur tamen quod nonnulla universalia habent in re aliquam unitatem quam non facit intellectus ; sed tamen illa unitas non descendit ad inferiora illius universalis, sed illam relinet naturam antequam descendat ad illa, ut sæpc dictum fuit.

Ad quartum principale, dicitur quod relatio mensura, vel similitudinis, vel ©qualitatis, fundatur in aliqua unitate reali potentials ; sed illa non sufficit ad universale in actu, ut prius dictum fuit.

Ad quintum similiter dicitur quod nulla operatio convenit universali, ut quod, accipiendo universale secundo modo; nec tertio modo, aut quarto modo, proprie loquendo. Sed accipiendo universale primo modo, aliqua operatio convenit sibi, ut quo. Et ideo argumentum concludit quod universale primo modo, est aliquid pure reale, non quidem realitate universalitatis, sed realitatesubjecti, vel fundamenti.

Ad sextum negatur consequentia; quia stat in ista falsa consequentia: extrema contrarietatis babent unitatem aliam ab unitate quæ competit individuo; ergo habent unitatem universalis in actu. Nam, ut patet per sa pe dicta, est aliqua unitas media, quæ nec est pure rationis, nec complete realis, quia competit quidditati in esse potential! plus quam in esse actuali.

Ad septimum patet per pradicta; quia, licet quædam universalia habeant unitatem realem aliam ab unitate numerali, illa tamen non sufficit ad universalitatem. Et ulterius, non omnia universalia habent talem unitatem ; immo in quibusdam unitati rationis facte per intellectum nulla unitas correspondel in re. — Et cum dicitur quod unitas facta per intellectum non potest dici unitas essentialis, etc.; — respondetur quod eadem unitas potest dici essentialis et intentionalis diversimode : intentionalis quidem ratione subjecti, scilicet intellectus, vel ejus accidentis(x); essentialis vero, ratione objecti, quia scilicet reprasentat essentiam cujuslibet individui sine individuantibus. Unde hæc est fallacia sequivocationis; quia essentiale potest aliquid dici dupliciter : scilicet quia est principium, vel passio, vel intrinsecum essentiæ ; aut scilicet quia est designativum essentiæ cl quidditatia.

(3) *accidentis.* — arcidrnfalü Pr

Ad octavum dicitur quod secundæ substantia?, secundum nos, non fiunt ab intellectu, quoad hoc quod sint secundæ, id est, communes et universales in actu. Undo argumentum non est proprie contra nos; sed solum procedit contra ponentes universalia esse conceptus fabricatos per intellectum : cujusmodi (a) sunt omnes Occanistæ et terministæ. De hoc tamen dicit sanctus Thomas, in tractatu </o *Genere* (cap. 9) : α Accipiendo animal sine intentione universalitatis, proprie praedicabile non est; quia sic est prima substantia, quæ neque in subjecto est, neque de subjecto dicitur. Sed accipiendo animal et hominem sub intentione universalitatis (6), quo modo individuum accipi non potest, propter repugnantiam universalitatis ad individuationisprincipia, animal et homo dicuntur secundæ substantias, quarum est de subjecto praedicari, ut habetur in *Praedicamentis* (cap. *de Substantia*). Quem modum considerationis de substantia metaphysicus non habet, qui considerat eam solum secundum quod est ens in se. Et ideo, secundum eum, substantia nec dicitur de subjecto, nec est in subjecto. Quod autem substantia praedicetur de subjecto, habet inquantum peractum rationis induit naturam accidentis. Quod enim nostra ratio facit circa substantiam, accidens est, et non substantia. Et ideo Philosophus, in libra *Praedicamentorum* (ibid.), dicit secundas substantias per quamdam nominis similitudinem significare hoc aliquid, quod est proprium substantia?, ut cum dicitur homo, vel animal; sed secundum rei veritatem magis significant quale quid, inquantum per actum rationis transeunt in similitudinem accidentis, non amittendo propriam substantiam in rerum natura, sed accipiendo rationem uniformitatis in anima. Et ideo dicit eas significare quale quid, quia qualitatem, id est, uniformitatem, per quam fiunt universalia per actum rationis, circa substantias quasdam, res scilicet particulares, determinant, quæ proprie sunt quid. Ex praedictis patet quod, considerando enlitatem rerum in se, sicut facit primus philosophus, in substantia nulla foret praedicatio unius de altero; quæ tamen in substantia reperitur, secundum logicum, secundum quem (γ) substantia quodam modo induit similitudinem inhærepliai accidentalis, ubi proprie est dici de altero, etiam secundum primum philosophum. » — Hæc ïll — Et simile dicit, super 7. *Metaphysics,* in illo cap. : *Quoniam vero de substantia,* ubi exponens secundam rationem Aristotelis, qua probat quod universale non sit substantia, quæ talis est (t. c. 46) ; *Substantia dicitur quæ non est de subjecto, ct universale semper dicitur de aliquo subjecto; ergo universale non*

(3) *cujiumodi.* — *cujui* Pr.
(6) univervafiialif. — tmitxmalu Pr.
(γ) *quem.* — quam. I r

est substantia, etc., sic (licit (led. 13) : α Videtur hæc ratio non valere. Dictum est enim in *Prsedicanientis* (cap. *de Substantia')* quod de ratione substantiae est quod non sit in subjecto. Praedicari vero de subjecto, non est contra rationem substanliæ; unde etiam ponuntur secundæ subslanliæ, quæ praedicantur de subjecto. Sed dicendum quod, secundum logicam considerationem, loquitur Philosophus in *Prwdicaincntis.* Logicus autem considerat re^ secundum quod sunt in ratione. Et ideo considérât substantias, prout, secundum acceptionem intellectus, subsunt intentioni universalitatis. Et ideo, quantum ad praedicationem, quæ est actus rationis, dicit quod praedicantur de subjecto, id est, desublantia exsistente extra animam. Sed philosophus primus (a) considerat de rebus secundum quod sunt entia. Et ideo apud ejus considerationem, non differt esse in subjecto, et dici de subjecto. Hic enim accipit dici de subjecto, quod est in se aliqua res, et inest subjecto alicui exsistenti in actu ; et hoc impossibile est esse substantiam. Sic enim haberet esse in subjecto; quod est contra rationem substantia», ut etiam in *Praedicamentis* habitum est. b — Hæc ille. — Ex quibus patet quod secundæ substantial veraciter sunt substantiæ quantum ad suum materiale, et quantum ad id quod sunt, et quantum ad id cui attribuitur tale nomen quod est secunda substantia.

Verumtamen hoc nomen, secunda substantia, formaliter dicit accidens; quia talis ordo praedicabilium est ab intellectu, qui solum facit accidentia. De hoc sanctus Thomas, ubi supra (tract, *de Genere,* cap. 8), sic dicit : α Cum autem formatio generis et speciei, quæ est actio intellectus, non sil fictilia, sicut est quando fingit non enlia, ut montem aureum, cui nihil correspondel in re, sed ex conceceplione montis et (6) auri formal montem aureum ; necessario in ipsa re corporea erit aliquid super quod intellectus format utrumque genus, substantiam scilicet el corpus, quæ inter so solum ordinem prioritatis et poaterioritatis ab intellectu conceptum habent, a quo rationem generum habent ; non quod in natura rerum sil aliquid ad aliud ordinabile, cum in una re non sit prius et posterius respectu sui ipsius : nisi forte in illis quorum essentia est in successione; quod non potest substanliæ convenire : unde in ipsa non est ordo, ut dicitur, 7. *Metaphy·šica* (t. c. 43); licet ordo sil in differentiis quæ ponuntur in diffinitione substantial : tota namque diffinitio constituitur ex ultima differentia. Quod ex hoc patet, quia, si aliqua alia differentia replicetur super illam, erit nugatio; ut si dicatur, Homo est animal bipes habens pedes, nugatio est : sub bipede enim includitur habens pedes, sicut ternarius in senario. Si autem dicam habens pedes, et addatur duos, non est nugatio. Hunc autern ordinem inter differentias sola ratio facit; quod ex processu Philosophi ibidem manifestum est, etc. » — Hæc ille. — Ex quibus plet quod primitas («), et secunditas substantiarum est per intellectum, et non ex natura rei; et quomodo non est mirum, si secundæ substantiae ponantur in genere, secundum logicum; quia el genera logica, et species, et differenti» quoad suum formale, et unitatem, el ordinem, dependent a ratione.

Ad nonum dicitur primo, quod praedicatio est actus rationis et non naturae. Unde praedicatio potius est inter conceptus, vel inter res ut sunt sub conceptibus, quam inter res in se ex natura rei. Secundo, dicitur quod universale veraciter est in re, non tamen universalitas. Et ideo potest praedicari in *quid* de re, illo modo quo res debet concedi praedicari de re ; quia nec universalitas animalis prædiralur de homine, sed natura animalis. Ideo hoc argumentum et similia procedunt tantum contra terministas, et non contra nos.

Ad decimum palet per idem ; quia quod quid est, est una res, non tamen sua universalitas : quia nec universalitas animalis aut hominis diffinitur, sed natura substrata universalitati. Unde in omnibus istis est fallacia accidentis, ac si argueretur sic : Horno albus est substantia ; igitur albedo est substantia; vel : igitur album, inquantum album, est substantia.

Ad undecimum dicitur quod illud argumentum fuit occasio hæresis Wiclefistarum, quæ noviter in Anglia pullulavit, cui magnum fomentum praestant et praestiterunt verba Scoti in hac materia. Ipse namque in quaestionibus supra *Mctaphysicam,* ex quibus sumpta sunt argumenta praefata in secundo dubio, post probationem conclusionum, sic dicit : Secundum dubium est, ex quo natura universalis est in re habens aliquam identitatem et unitatem realem praeter intellectum, quomodo possibile est aliquod individuum totaliter annihilari sine altero, quia in utroque est aliquid idem reale : ergo vel utrumque destruitur, vel nullum secundum se lotum. — Ad hoc, inquit Scolus, dicendum quod lotum destructibile reale secundum se destruitur; universale autem non est destructibile. — Contre : Ergo non lotum. —Dicendum quod lotum,sed non totaliter, id est, sub omnimoda annihilatione cujuscumque prius in eo reperti. — Contra : Destructis primis substantiis, impossibile est aliquod aliorum remanere, ut dicitur in *Praedicamentis* (cap. *de Substantia).* — Dicendum quod verum est exsistenter, et modo duralivo, non tamen essentialiter, ct modo quidditativo. — Contra : Si quidditas remanet, ergo sola accidentia destructa sunt. — Item ;

( ) prmiuf. — Om. Pr.
( ) el. — Om. Pr.

(i) *peindras.* — *pluralitas* Pr.

Si aliquid quocumque modo remanet, ergo non lotum annihilatur; et sic Deus non posset annihilare aliquod individuum totaliter, nisi destrueret lotam naturam speciei. — Ad primum, inquit Scotus, dicitur quod destructo individuo non remanet aliquid hujus, nec quidditas ut hujus, sed ut quiddilas, inquantum abstrahit a quacumque duratione, et ab aclu et potentia. — Ad secundum, inquit, dicitur quod nihil destructibile, nec ul hujus, remanet. Et cum dicitur Deus non posset, etc.; hoc est, quia quiddilas secundum se non est destructibilis, nec generabilis; attamen natura speciei, inquantum proprie dicitur natura, ut composita ex materia et forma, potest destrui, inquantum exsistens in singularibus, ita quod nihil remaneat durative, quia remanere dicit dunitionem. — Hæc Scotus in forma. — Ex quibus verbis, nec immerito, Wiclefislæ opinantur quod Deus nullam rem potest simpliciter creare, nec simpliciter annihilare, addita quadam alia falsa conclusione hujus Doctoris, scilicet quod ens est univocum Deo et creature, et dicit quamdam formalitatem quæ realiter est Deus et (α) etiam realiter est quælibet creatura. Ex quo sequitur quod, si Deus creat vel annihilat simpliciter asinum, creat vel annihilat seipsurn, vel aliquam formalitatem quæ est realiler Deus, scilicet formalitatem entis et substantis, etc. Et mulli errores alii ex his duobus principiis pullulaverunt.

Dicendum est eigo quod incorruptibilitas et perpetuitas universalis aliter est intelligenda. Unde sanctus Thomas, *de Potentia Dei,* q. 5, art. 9, in solutione decimisexli, sic dicit : « Universale tripliciter potest considerari ; et secundum quemlibet modum considerationis, aliquo modo est verum quod universale est semper· Potest enim uno modo considerari natura universalis, secundum quod abstrahit n quolibet esse; et sic est verum quod universale est semper, per remotionem causæ determinantis ad aliquod tempus, potius quam per insitionem (6) causæ perpetuitatis. De ratione enim naturæ universalis non est quod sit magis hoc tempore quam illo; per quem modum etiam materia prima dicitur una esse. Alio modo potest universale considerari secundum esse quod habet in singularibus; ct sic verum est quod est semper, quia est quandocumque est suum singulare; sicut etiam dicitur esse ubique, quia est ubicumque est suum singulare (γ) : cum tamen multa loca sint, ubi sua singularia non sunt ; unde nec ibi est universale. Tertio modo potest considerari secundum esse quod habet in intellectu; et sic etiam verum est quod universale est semper, pracipue in divino intellectu. » — Hæc ille. — Item, *de Veritate,* q. 1, art. 5, in solutione decimiquarti, sic dicit : « Hoc quod dicitur, universale esse perpetuum et incorruptibile, Avicenna exponit dupliciter. Uno modo, ut perpetuum esso dicatur et incorruptibile ratione particularium, quæ numquam inceperunt nec deficient secundum (a) tenentes æternitatem mundi; generatio enim est ad hoc, secundum philosophos, ut salvetur perpetuum esse in specie,quod in individuo salvari non potest Alio modo, ut dicatur esse perpetuum, quia non corrumpitur per se, sed per accidens, ad corruptionem individui· » — Hæc ille. — Item, 1 p., q. 16, ari. 7, in solutione secundi, sic dicit : « Aliquid esse semper et ubique, potest intelligi dupliciter. Uno modo, quia habet in se unde extendat se ad omne tempus et ad omnem locum; et sic Deo competit esse ubique et semper. Alio modo, quia non habet in se quo determinetur ad aliquem locum vel tempus; sicut materia prima dicitur una esse, non quia habet unam formam, sicut homo est unus ab unitate formæ, sed per remotionem omnium formarum distinguentium. Et per hunc modum, quodlibet universale dicitur esse ubique et semper, inquantum universale abstrahit ab hic (6) et nunc. Sed ex hoc non sequitur ea esse æterna, nisi in intellectu, si quis sit æternus. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod perpetuitas universalis non est intelligenda illo modo quo ponit arguens, utputa quod sit quædam essentia a Deo distincta, quæ nec potest incipere, nec desinere, nec creari, nec annihilari ; sed potius, quia est quædam natura, quæ ex se non determinat sibi locum certum, aut tempus;secundo modo, quia non corrumpitur per se, sed per accidens; tertio modo, quia habet perpetuitatem in intellectu divino; quarto, quia semper sunt individua universalium; quinto, quia universalia semper presto sunt intellectui facto in actu per speciem intelligibilem, quia potest quandocumque (γ) vult, formare conceptus universalium. Et mullis aliis modis catholicis potest verificari dicta propositio. Et certe potius deberet negari, quam concedi ad sensum arguentis, qui tam periculosus, et perniciosus exstitit toti Christianitati, potissime temporibus nostris in regno Angliæ, et Boemiæ, sicut sciunt qui adfuerunt concilio Constantiensi celebrato nuper ante ct post electionem sanctissimi in Christo Patris Domini Martini divina providentia Papæ quinti.

Ad duodecimum conceditur quod materia ct forma pertinent ad quidditatem rei diftinibilis; et ideo bene concluditur quod talis quidditas est quid reale : non autem pertinent ad ejus universalitatem ; ct ideo nec concluditur quod universalitas sit realis, sed quod sit alicujus rei et natura realis, quæ tamen considerari potest tertio modo, medio inter esse uni-

(a) <t — Om. Pr.
(4) *poi*itionem. —*potentiam* Pr.
(γ· a verbo ncut usque ad nmjuUre, om. Pr.

ta) *ieeundum.* — *ied* Pr.
(6) Air. — Aoe Pr.
(γ) *quandocumque.* — *quandoque* Pr.

vendis et esse singularis. Hoc tamen esse non est complete reale, sed solum in potentia; quæ tamen potentia non potest esse, nec est, noc fuit, noc erit, sine actu aliquo, sicut nullum ens secundum quid potest e>se sine ente simpliciter, 6. *Metaphysicæ,* nec ens per accidens sine ente per se, nec ens in potentia sine ente actu, nec ens rationis sine ente reali. Et ideo, cum in pnecedentibus dictum est essentiam, quidditatem, naturam universalis præcedere in esse quidditativo esse singularium, non mtelligimus præcessionem duration», sed naturæ, et causæ formalis. Si tamen loquamur de universali secundum esse quod habet in intellectu divino, sic præcedit duratione sua singularia.

Et hæc de universalibus sufficiant pro nunc, ad alia properantibus.

§ 2. — Ad ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti.— Ad primum contra secundam conclusionem nostram, dicendum est præmittendo quædam, videlicet quoti personam humanam addere aliquid positivum supra naturam individuatain, aut supra individuum naturæ, |>otest intelligi quadrupliciter : primo modo, quod illud additum sil intrinsecum naturæ, tanquam principium formale vel materiale constitutivum naturæ et pars ejus; secundo modo (a), quod sit accidens absolutum vel relativum, per se consequens naturam ; tertio modo, quod sit accidens absolutum vel relativum, de per accidens contingens naturæ; quarto modo, quod sit actus naturæ, non per modum formæ substantialis aut accidentalis, sed per modum quo esse actualis exsistentiæ dicitur actus essentiæ ut quo et suppositi ut quod exsistit. Et isto modo videtur mihi quod sanctus Thomas intellexit personalitatem addere aliquid positivum supra naturam rationalem ct individuum naturæ rationalis, et non primis tribus modis; quia esse sic est de ratione suppositi, quod non est pars illius, nec intrat ejus essentiam, sed se habet per modum connotali (C), et importatur in obliquo, quasi dicatur suppositum esse idem quod individuum substantia» habens per se esse. Ita existimo sensisse sanctum Thomam. Quod mihi apparet : tum propter allegata in prolatione sccundæ conclusionis; tum quia, 3. *Sentent.,* dist. 6, q. 2, art. 2, ponit quod res subsistens habet |ær se esse, non autem res non subsistens, ita quod exsistere, vel esse quod est actus entis, non debetur nisi rei subsistenti, ul videbitur in sequenti distinctione. Constat autem quod, secundum eum, esse distinguitur a natura rea)iter; et sic, suppositum addit supra naturam esse. Similia dicit in tractatu *de Genere.* Item, 3. *Sentent.,* dist. 5, q. 1, art. 3, ponit quod per se esse est de ratione peraonæ; et similiter totalités et comprehensio omnium quæ sunt in re. Constat autem omnia ista dicere aliquid positivum. — Hoc pramuso, dicitur, ad argumentum, quod consequens illatum non est inconveniens, accipiendo enlitatern positivam quarto modo superius expresso. Implicat enim contradictionem personalitatem et totalitatem alicui uniri. Et ad primam improbationem, dicitur quod Damascenus loquitur de entilatibus quæ dicuntur entia ut quod, non de illis quæ nullo modo sunt aut esse possunt ens ut quod, sed ut quo, nec dicunt aliquam integram naturam substantialem vel accidentalem, sed actum naturæ; cujus est esse exsistentiæ. Ad secundam, dicitur quod omnis entitas positiva, quæ est directe in genere, vel pars rei exsistentis per se in genere, est assumptibiis; non autem entitas quarto modo dicta : pnnsertim quia esse actualis exsistentiæ suppositi habet inseparabiliter annexam quamdam negationem repugnantem assumptioni suppositi, scilicet non esse partem, non esse in alio, non communicari alteri, non uniri completiori aut perfectiori se, et multas alias.

Ad secundum conceditur primum consequens ibidem illatum, scilicet quod humanitas unita Verbo, non habet esse exsistentiæ propriæ natura' debitum. Et similiter conceditur illud quod secundo infertur, scilicet quod, si Verbum deponeret humanitatem sibi unitam, illa non posset personari, immo nec exsistere in rerum natura, nisi noviter baberet esse actualis exsistentiæ resultans ex principiis ejus intrinsecis. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 17, art. 2, in solutione quarti, sic dicit : < Anima in Christo dat e>se corpori inquantum facit ipsum actu animatum, quod est dare ei complementum naturæ et speciei. Sed si intelligatur corpus perfectum per animam, absque hypostasi habente utnnnque, hoc totum, compositum ex anima et corpore, prout significatur nomine humanitatis, non significatur, ut *quod est,* sed ut *quo aliquid est.* Et ideo ipsum esse est personæ subsistentis, secundum quod (x) habet habitudinem ad talem naturam ; cujus habitudinis causa est anima inquantum perficit humanam naturam informando corpus. » — Hæc ille. — Item, 3. Sentent., dist. 6, q. 2, art. 2, in solutione primi, sic dicit : « Forma facit esse, non ita quod illud esse sit formæ, aut materiæ, sed subsistentis. Quando ergo (6) compositum ex materia et forma est per se subsistens, acquiritur ex forma illi composito esse absolutum per se. Quandu autem non est per se subsistens, non acquiritur per furinam

( ) *modo.* — Om. Pr.
( ) connotati· — convocali Pr.

( ) *pertonat tubntienhs, secundum quod* — *per* se *subsuteniis,* sed Pr.
( ) ergo — *hic* Pr.

illi composito; sed subsistenti cui hoc adjungitur, acquiritur respectus, secundum (i) c s m», ad hoc qua! ei additur. Sicut si ponamus hominem nasci Mnemanu, et manum per se separatirn fieri, et postea miraculose illi conjungi, constat quod forma manus causalml esse manus per se subsistentis; sed postquam conjungitur homini, ex forma manus non acquiritur aliquod esse manui, quia manus non habet esse proprium, sed acquiritur homini respectus ad manum secundum suum esse. Ita etiam dico quod anima in Christo non acquirit proprium esse humanæ naturæ; sed Filio Dei acquirit respectum, secundum esse suum, ad naturam humanam : qui tamen respectus non est aliquid secundum rem in divina persona, sed secundum rationem. » — Hæc ille. — Item, 9. *Quodlibcto,* q. 4, ari. 3, sic dicit : « Si ponatur humanitas a divinitate separari, tunc humanibs suum ŝe habebit aliud ah esse divino. Non enirn impediebat quin haberet ŝe proprium, nisi hoc quod non erat per se subsistens. Sicut si arca esset quoddam individuum naturale, ipsa tota non haberet nisi unum esse; quaslibet tamen partium ab arca separata proprium esse haberet. d — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod persona vel suppositum supra naturam individualam addit esse actualis exsistentiae; et quod, si humanitas unita Verbo separaretur ab illo, acquireret novum esse ; et quod nunc non habet tale esse creatum.

Ad tertium negatur prima consequentia. Nec raid probatio; quia, licet natura sit prior suo esse naturali,- prioritate illo malo quo potentia est prior actu, el materia quam forma, tamen secundum alium ordinem est posterior, eo malo quo actus est prior potentia. Actus enim et potentia sunt sibi invicem causæ, sicut materia ct forma. Et ideo, sicut materia per nullam potentiam posset produci aut poni in rerum natura sine forma, ita nec essentia sine esse quo actuelur, aut saltem sine esse ad quai trahatur, ut alias dictum est.

Ad quartum negatur consequentia. Nam, licet esse suppositi dependeat a Deo, non tamen |>otest eidem uniri personaliter; quia, si uniretur Deo per tale esse, nihil esset : non quidem creatura, quia nec subsistens, nec non subsistens; nec Deus, quia non est natus exsistere per tale esse ; et sic tale esse non esset esse.

II, Ad argumenta Aureoli. — Ad primum \ureoli, dicitur quai natura et quod'quid est, non omnino sunt idem. Unde sanctus Thomas, super 7. Metaphyiicæ (lect. 3), exponens illud capitulum, *Utrum autem idem,* £tc., in fine sic dicit : < Patet igitur ex dictis quando quod quid erat esse uniuscujusque est idem cum unoquoque, et quando non. Est enirn idem in his quæ sunt per se, non in his quæ sunt per accidens. Sciendum est autem ad evidentiam eorum quæ dicta sunt,quod quod quid erat esse est id quod diffinitio significat (s). Unde, cum diffinitio praedicetur de diffinito, oportet quod quid erat esse de diffinito praedicari. Non igitur est quod quid erat esse hominis humanitas, quæ de homine non praedicatur; sed animal rationale mortale : humanitas enim non respondetur quærenli quid est homo, sed animal rationale et mortale (C). Sed tamen humanitasaccipitur ut principium formale ejus quod est quod quid erat esse : sicut el animalitas sumitur ut principium generis, et non genus; et rationalitas ut principium differential, et non differentia. Humanitas autern pro tanto non est idem cum homine, quia importat principia essentialia hominis cum praecisione omnium accidentium. Est enim humanitas qua homo est homo. Nullum autem accidentium hominis est quo homo est homo. Unde omnia accidentia hominis excluduntur a significatione humanitatis. Hoc autem ipsum quod est homo, est quod liabet principia essentialia, et cui possunt accidentia inesse. Unde, licet in significatione hominis non includantur accidentia ejus, non tamen homo significat (γ) aliquid separatum ab accidentibus; et ideo homo significatur (δ) ut totum, et humanitas significatur ut pars. Si autem est aliqua res in qua non sil aliquod accidens, ibi necesse est quod non differat abstractum a concreto, ut maxime apparet in Deo. > — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 5, q. 1, ari. 3 : « Scien-dum, inquit, quod in quibusdam differunt natura et persona secundum rem; in quibusdam vero secundum rationem lanium. Natura enim, secundum quod hic loquimur, est quiddilas rei, quam significat diffinitio sua; persona autem est hoc quod subsistit in illa natura. In simplicibus autem quæ non habent materiam vel quæ carent materia, ut dicit Avicenna, ipsum simplex est sua quiddilas. Quiddilas vero compositi non est ipsum compositum; humanitas enim non est homo. Cujus ratio est, quia in significatione humanitatis, sive quidditatis, sive naturae, continentur lanium essentialia principia hominis secundum quæ est homo; non autem ea quæ pertinent ad determinationem materiæ, per quam natura individuatur : quæ tamen continentur in significatione Socratis, quia per ea Socrates est hic et divisus ab aliis. Et ideo, quia humanitas non includit in sua significatione lotum quod est in re subsistente in natura, non praedicatur, cum sit quasi para. Et quia non subsistit nisi quod est compositum, et pars a suo toto habetur; ideo humanitas non subsistit, sed Socrates, et ipse est habens huma-

(>) ireunduHi. — Pr.

ta) — *signal* Pr.
6) a verbo srd usque ad *mortale,* om. Pr.
(τ) «ijpH/UaC. — *lignai* Pr.
(B) *significatur.* — *signatur* Pr.

nitatem. Homo autem significat utrumque, et cssen· lialia, cl individuantia; sed diversimode : quia essentialia significat(a) determinate, individuanlia(S) vero indeterminate, vel hæc vel illa. Et ideo homo, cum sit totum, potest pradicari de Socrate, el dicitur habens humanitatem. Sed quia esse indistinctum ct incompletum, est quasi ens in potentia, ideo homo non subsistit, sed hic (γ) homo, cui convenit ratio personæ. Est igitur ratio personæ, quod sit subsistens distinctum, el omnia comprehendens quæ in re sunt ; natura autem tantum essentialia comprehendit. In simplicibus autem non differt re persona et natura; quia natura non recipitur in aliqua materia, per quam individuelur, sed est per se subsistens. Tamen, inquantum consideratur (i) essentia rei, sic dicimus ibi naturam; inquantum autem invenitur ibi aliquid subsistens, dicimus ibi personam· d — Hæc ille.

Sed sciendum quod, cum dicit quod in simplicibus persona non addit supra naturam, intelligit quod non est ibi additio talis, qualis est in rebus materialibus compositis, ubi additur, supra naturam, res alterius generis; sed non intendit excludere omnem additionem : quia, secundum eum, persona seu suppositum, in talibus, supra naturam addit esse. Quod patet. Nam, 2. *Quodlibeto,* art. 4, sic dicit : « Philosophus, in 7. *Metaphysicæ* (t. e. 20 el 21), ubi inquirit (i), utrum sil idem unumquodque, el quod quid est ejus, determinat quod in his quæ per se dicuntur, idem est res, el quod quid est rei; in his autem quæ dicuntur per accidens, non est idem. Homo enim nihil aliud est quam quod quid est hominis; nihil enim aliud significat (ζ) homo quam animal gressibile bipes. Sed res alba non est omnino idem ei quod est quod quid est album, quod scilicet significatur nomine albi : nam album nihil significat nisi qualitatem, ut dicitur in *Praedicamentis* (cap. *de Substantia);* res autem alba est substantia habens qualitatem. Secundum hoc igitur cuicumque potest aliquid accidere quod non sil de ratione suæ naturæ, in eo difieri res, et quod quid est, sive suppositum ct natura. Nam in significatione naturæ includitur solum id quod est de ratione speciei ; suppositum autem non solum habet hæc quæ ad rationem speciei pertinent, sed etiam alia quæ ei accidunt. Et ideo suppositum significatur ut totum, natura autem sive quiddilas ut pars formalis. In solo autem Deo non invenitur accidens prater ejus essentiam, quia suum esse est sua essentia; et ideo in Deo (η) est omnino idem suppositum el natura. In angelo autern non est omnino idem ; quia aliquid accidit ci prater id quod est de ralione suæ speciei, quia el ipsum esse angeli est prater ejus essentiam seu naturam, el alia quædam ei accidunt (a) : quæ omnia pertinent ad suppositum, non autem ad naturam. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit : < Non solum in compositis ex materia et forma invenitur aliquod accidens praler essentiam speciei, sed etiam in substantiis spiritualibus, quæ non componuntur ex materia et forma; et ideo in utrisque suppositum non est omnino idem cum naiura. Hoc tamen est aliter et aliter in utrisque. Dupliciter enim accipitur aliquid ut accidens prater rationem speciei. Uno modo, quia non cadit in diffinitione significante essentiam rei, sed tamen est designativum vel delenninativum alicujus essentialium principiorum: ralionaleenim accidit animali (6), utpote prater ejus diffinitionem exsistens, et tamen est delerminalivum essentias animalis ; unde fit essentiale homini, et de ratione ejus exsistens. Alio modo accidit aliquid alicui, quia ncc est in ejus diffinitione, nec est determinativum alicujus essentialium principiorum, sicut albedo accidit homini. His igitur quæsunt composilaex materia et forma, acciditaliquid prater rationem speciei utroque modo. Cum enim de ratione speciei human® sil quod componatur ex anima el corpore, determinatio corporis et animæ est praler rationem speciei; et accidit homini, inquantum est homo, quod sit ex hac anima et ex hoc corpore; sed hoc ccnvenit per se huic homini, de cujus ratione esset, si diffiniretur, quod esset ex hac anima el hoc corpore, sicut de ratione hominis communis est quod sil ex anima et corpore. Accidunl etiam compositis ex materia et forma, praler rationem speciei, multa alia quæ non sunt determinativa essentialium principiorum. Substantiis vero immaterialibus accidunt quidem (γ) aliqua, prater rationem speciei, quæ non sunt determinativa essentialium principiorum, ut dictum est; non tamen accidunt eis aliqua quæ sint determinativa essentiæ speciei, quia ipsa natura speciei ($) indi viduatur, non per materiam, sed per seipsam ex hoc quod talis forma non est nata recipi in aliqua materia ; unde per seipsam est non multiplicabilis neque praedicabilis (1) de pluribus. Sed quia non est suum esse, accidit ei (ζ) aliquid praler rationem speciei, scilicet ipsum esse, et alia quædam quæ attribuuntur supposito et non natura. Propter quod suppositum non est in eis omnino idem cum natura. » — Hæc ille.

Ex quibus patet : primo, quomodo quod quid est,

( ) *significat.* — *significant* Pr.
( ) individuaniia.— individua Pr.
(γ) *hic.* — *hoc* Pr.
(0) *consideratur.* — *consideretur* Pr
(t) *inquirit.* — *inquit* Pr.
(ζ) *significat.* — *signat* Pr.
(r() in *Deo.* — Om. Pr.

( ) a verbo *et* usque ad *accidunt,* orn. Pr.
( ) animali. — *aliter Pr.*
(γ) guûfrin. — *quadam* Pr.
(δ) *per seipsam.* — Ad. Pr.
(c) *neque praedicabilis.* — Orn. Pr.
(0 ei. — *enim* Pr.

proprie loquendo, non est idem quod quidditas; secundo, quod, dato quod sumantur pro eodem, adhuc tamen quod quid tôt (a), xel natura, vel quid· ditа. differt ab eo cujus est, tam in rebus materialibus quam spiritualibus; tertio palet quomodo esse pertinet ad suppositum vel personam, el non ad naturam. Sed dices; quomodo salvabitur dictum Philosophi dicentis (7. *Metaphysics,* l. c. 20), quod in Λμ *gutr sunt per se,* etc. Item, dictum Commentatoris (ibidcomm. 20) dicentis quod < Socrates non est aliud quam animalitas, etc. ». — Dicitur ad primum, quod, si quod quid est sumatur pro quidditato, tunc ipsum est idem cum eo cujus est, ad hunc sensum quod non sunt duæ res essentialiter distincl.T, habentes duas essentias vel naturas diversorum generum, sed distinguuntur sicut essentia, el habens essentiam· Item, ad illud quod dicitur de Socrate, patet per idem;quia Socrates non est aliud quam animalitas et rationalitas, vel humanitas, quia non differt ab illis sicut essentia ab essentia, nec essentialiter; differt tamen alio modo. Et hoc intendit sanctus Thomas, in *Quodlibcto* statim allegato : nam, ibidem, in solutione ultimi argumenti, sic dicil : α Natura dicitur constituere suppositum, etiam in compositis ex materia et forma : non quia natura situnares, et suppositum alia res (hoc enim esset secundum opinionem dicentium quod natura speciei sil forma Lanium, igitur constituit suppositum sicut (ζ) totum); sed quia, secundum modum significandi, natura significatur (γ) ut pars, ratione supradicta, suppositum vero ut lotum ; natura significatur ut constituens, suppositum vero ut constitutum. » — Hæc ille. — Ad istud propositum facit illud quod dicit Albertus, in commento super *Metaphysicam,* in tract. 2, c. I, ubi sicdicil : a 1st® duæ sunt ver® : quidditas rei non est aliud a re cujus est quidditas; el quidditas rei est eadem rei cujus est quidditas. Et tamen hæc est falsa : quidditas rei est res ipsa cujus est quidditas. Et accipiamus hoc in homine, gratia exempli. Quod enim quidditas hominis non sit aliud ab homine, patet per hoc quod quidditas hominis in actu participatur ab homine, et non est in alio, nisi in potentia, inquantum participatur vel participari potest ab alio individuo; sicut etiam dicimus quod genus el differentia sunt unum in actu, et duo in potentia, inquantum genus potest determinari ab alia differentia. Quod autem sit eadem rei cujus est quidditas, palet ex hoc quod vere participatur ab eo cujus est quidditas, Nec tamen sequitur, si quidditas hominis non est aliud, sed eadem homini, quod quidditas hominis sit horno;quia significatum hominis non est aliquod appellatum ejus : quia hoc subjectum, quidditns hominis, est significans sicut diffinitio; et cum diceretur, est homo, oporteret quod esset aliquis homo singularis. » — Hæc ille.

AU secundum dicitur quod responsio ibidem data, sufficiens est. Unde el illam ponit virtualiter sanctus Thomas, 3 p., q. 4, art. 2, in solutione secundi, ubi sic dicit : u Natune assumpte non deesl propria personalitas propter defectum alicujus quod ad perfectionem human® natune pertineat, sed propler additionem alicujus quod est supra naturam humanam. quod est unio ad divinam personam, u — Hæc ille. — Item, q. 2, ari. 2, in solutione secundi, sic dicit : « Personalitas natune, intantum ad dignitatem alicujus rei et perfectionem pertinet, inquantum ad dignitatem el perfectionem ejus pertinet quod per se exsistat ; quod in nomine personæ intelligirnus. Dignius autem erit alicui, quod exsistat in aliquo digniore se, quam quod exsistat per se. El ideo ex hoc ipso natura humana dignior est in Christo ipiam in nobis : quia in nobis, quasi per se exsislens, propriam personalitatem habet; in Christo autem exsistit in persona Verbi ; sicut etiam esse completivum speciei pertinet ad dignitatem formæ, tamen sensitivum nobilius esi in homine, propler communicationem ad nobiliorem formam, quam sit in animali bruto, in quo est forma completiva. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod responsio recitata, est de mente ejus. Et tunc

Ad primam hujus improbationem, dicitur quod ista responsio non confirmat propositum argumenti, sed destruit. Conceditur enim quod quidquid Verbum in natura humana plantavit, non repugnans assumptioni vel unioni personali ad Verbum, lotum illud assumpsit; non autem oportet quod assumpserit illa plantata in natura humana quæ repugnant unioni, cujus est per se subsistere. — Nec valet, si dicatur quod per se subsistere non est quid positivum, sed pure negativum; vel quod non est quid absolutum, sed respectivum : et ideo omnia positiva absoluta quod Deus plantavit in natura humana, illa assumpsit ; sed non omnia negativa, nec omnia respecliva. — Hoc, inquam, non valet; quia non majorem evidentiam habet ista propositio, *Omne positivum absolutum ad perfectionem pertinens humante naluræ, est assumptum a Verbo,* quam ista, *Omne negativum, vel respcctivum, pertinens ad dignitatem humante naturx, est assumptum a Verbo.* Qua igitur facilitate arguens negat secundam, negari potest prima : præserlim cum illud positivum, quod nos ponimus pertinens ad personam, el non ad naturam, non sit de ratione human® natune, nec alicujus naluræ creata·, scilicet esse actualis exsistenti®; immo accidit cuilibet naluræ create. De hoc sanctus Thomas, 2. *Quodlibcto,* art. 3, sic dicit: α Dupliciter aliquid de aliquo prædicalur : uno modo, essentialiter; alio modo, per participationem : lux enim prædicatur de illu-

(i) *nt* — Om. Pr.
(C *pan.* — Ad. Pr.
W ngnipcufur- — iiymHur Pr.

minato participative; sed, si esset aliqua lux separata, prœdicarelur de ea essentialiter. Secundum hoc ergo dicendum est quod ens prodicatur de fiolo Beo essentialiter, eo quod esse divinum est subsistens ct absolutum ; de qualibet autem creatura prodicatur per participationem, nulla enim creatura est suum esse, sed est habens esse : sicut et Deus dicitur bonus essentialiter, quia est ipsa bonitas; creature nutem dicuntur bonæ per participationem, quia habent bonitatem ; unumquodque onirn inquantum est, bonum est, secundum illud Augustini, 1. *dc Doctrina Christiana* (cap. 32) : /nquanlum sumus, *boni sumus,* Quandocumque autem aliquid prodicatur de allero secundum participationem, oportet ibi aliquid esse prater id quod participatur. Et ideo in qualibet creatura est aliud ipsa creatura quay habet esse, et ipsum esse ejus. Et hoc est quod Boetius dicit, in lib. *dc Hebdomadibus,* quod *in omni co quod est citra primum, aliud est esse, et quod est.* Sed sciendum quod aliquid participatur dupliciter. Uno modo, quasi exsistens de substantia participantis, sicut genus participatur a specie. Hoc autem modo, esse non participatur ab aliqua creatura : id enim est de substantia rei, quod cadit in ejus diffinitione; ens autem non ponitur in diffinitione creatura, quia nec est genus, nec differentia. Unde participatur, sicut aliquid non exsistens de essentia rci ; ct ideo alia quæstio est, *an est,* et *quid est.* Unde, cum omne quod est prater essentiam rei, dicatur accidens, esse quod pertinet ad quæstionem *an est,* accidens est; et ideo Commentator dicit, 5. *Metaphysics:* (comm. 14), quod ista propositio, *Socrates est, est* de predicate accidentali, secundum quod importat entitatem rei, vel veritatem (a) propositionis. Sed verum est quod hoc nomen ens, secundum quod importat rem cui competit hujusmodi (6) esse, significat essentiam rei, el dividitur per decem genera. Non tamen univoce (γ) : quia non eadem ratione convenit omnibus esse; sed substantiæ quidem perse, aliis autem aliter. Sic ergo in angelo est compositio ex essentia et esse, non tamen est compositio ex partibus substantia», sed sicut ex substantia, et eo quod adhærct substantiæ. ʌ — Hæc ille. — Ex quibus apparel : primo, quod esse actualis exsistentiae non est de ratione alicujus nature creata», sed accidit sibi, et participatur ab ea; secundo, quod Verbum divinum , assumendo naturam humanam sine personalitate creata, non omisit aliquid assumere quod sit pars natura humana», vel (6) de ejus ratione, aut consequens eam in primo aut secundo modo (·) perseitatis; tertio, quod arguens non plus probat Verburn Dei assumpsisse omnia a Deo plantata in natura humana [«sitive et absolute, quam ornnia plantata ab eodem ad perfectionem pertinentia significata negative vel relative; ergo vel omnia talia assumpsit, vel nullum. Concluditur ex ejus argumento. Constat autem quod non omnia negativa, vel relativa, ad |>erfoclionem pertinentia et eam designantia assumpsit.

Ad secundam improbationem, dicitur quod, sicut terminus quantitatis čontinua reducitur ad genus sui terminati, ita et terminus essentiæ reducitur ad genus ejus; et ideo omne quod est terminas essentia.·, reducitur ad genus ẽssentia quod terminat. Sed hoc est contra arguentem, qui ponit Verbum divinum esse terminum intrinsecum natura assumpta». Non autem contra nos, quia ponimus quod Verbum divinum non est illo modo terminus nature creaüe, nec esse potest. — Ad confirmationem ibi factam, dicitur quod terminatio humanitatis, si dicat habitudinem vel respectum, aliud est ab humanitate; si autem dicat actum essendi et subsistendi, in quo fundatur dicta habitudo, adhuç (a) est aliud ab humanitate. Et sic terminus humanitatis nullo modo est humanitas, licet terminatio, xel terminus primo modo dictus, non sit in eodem genere cum humanitate, sicut est terminus et terminatio secundo modo dicta.

Ad tertium dicitur quod, accipiendo realitalcm pro illo cui debetur ratiludo, ut quod est ratum, negatur antecedens prirnæ consequentiae, scilicet quod terminatio humanitatis sit illo modo reahtas; et conceditur consequentia prima. El similiter, accipiendo ens, in antecedente secunda» consequentiae, pro illo cui debetur esse, aut quod exsistit, negatur antecedens, scilicet quod terminatio humanitatis sil ens illo modo; el conceditur consequentia. Si autem in prodictis consequentiis et conditionibus accipitur realitas el ens, ut *quo,* et non ut *quod,* conceditur antecedens utriusque conditionalis et consequently» ; sed negatur censequenlia. Etenim secundum illum modum loquendi est terminatio quidditalis, quod tamen nec est ens, nec realitas ut quod, sed ut *quo.* Similiter nec materia prima est quidditas, nec realitas, nec ens ut *quod,* sed ut quo; et ideo non sequitur quod materia prima nudata quacumque forma, sil assumptibilis. Similiter nec esse abstractum ab omni natura; quia talia non sunt quidditates, nec proprio res. aut entia. — Ad confirmationem, negatur prima consequentia : quia, ut alias (2. *Sentent.,* dist. 13) visum est, materia nec aliqua pura potentia potest separari a forma qua actu est extra nihil in rerum natura; nec actus ultimus, cujusmodi est esse, potest separari ab omni potentia, quia eo facto esset Deus.

Ad quartum dicitur primo, quod personalitas el

te) *veritatem.* — *unitatem* Pr.
(C) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(γ) univoce. — unitate Pr.
(δ) *vel.* — *animalis* Pr.
(ϛ) *modo.* — Om, Pr.

(a) *adhuc.* — *ad hoc* Pr

perscitas tertii modi dicit aliquid positivum, scilicet esse, et aliquid negativum, scilicet non in alio; sicut ct subsistere illa duo dicit; et utroque modo distinguitur realiter ab humanitate. Nec ex hac positione sequuntur aliqua inconvenientia. Quod patet discurrendo per singula. — Primum namque inconveniens illatum non sequitur. Nam consequentia ibi facta, peccat per fallaciam consequentis, arguendo a pluribus causis veritatis ad unam. Verbum enim divinum suppositat humanam naturam, non isto modo quod sit terminatio ejus, eo modo quo actus est terminus potenliæ, et esse est terminus essentiæ; sed alio modo : quia scilicet (a) trahit humanitatem ad suum terminum, et ad suum esse, el ad suam actualitatem ; sicut arbor, cui inseritur ramus, trahit ramum ad suam subsistentiam, el ad suum suppositum. — Similiter nec ex hac positione sequitur secundum inconveniens, scilicet quod Verbum divinum non sit homo; quia argumentum illud false imaginatur quod Verbum Dei, ideo dicatur homo, quia est terminatio natura humanæ, et quod homo non sit aliud, nisi terminatio natura humanæ. — Similiter nec sequitur tertium inconveniens; quia argumentum ad hoc factum supponit quod personalitas angeli nullo modo dicat aliquid positivum distinctum ab angelo; cujus falsitas superius est ostensa. — Similiter nec sequitur quartum inconveniens (6); quia, licet prima substantia non subsistat per essentiam propriam, tanquam per actum subsistendi, qui est esse cum quadam negatione essendi in alio, subsistit tamen per propriam essentiam et substantiam, tanquam per immediatam et proximam rationem principiativam actus subsistendi et supposilandi et personandi. Nulla vero secunda substantia est illo modo proximum principium, aut ralio talis actus, aut talis negationis. — Similiter, nec sequitur quintum inconveniens, ad sensum in quo est inconveniens. Rem enim aliquam creatam per se subsistere, potest inlelligi dupliciter. Primo modo, quia subsistit per se, sicut per actum subsistendi; et sic conceditur quod nulla creatura per se subsistit, quia nulla creatura subsistens est suum esse. Secundo modo, quia habet in se proximum elicitivuin et susceptivum illius actus; et sic omnis prima substantia per eesubsistit. — Similiter nec sequitur sextum inconveniens, illo motio quo est inconveniens. Nos enim non dicimus quod natura in rebus materialibus sil suppositum, nec quoti compositum ex natura et ex esse sit suppositum ; sed quod aliquid medium est suppositum, scilicet individuum natura stans sub tali esse. In talibus enim individuum addit supra naturam, et suppositum supra individuum. In angelis vero dicimus quod suppositum est non aliquid tertium constitutum ex natura et ex esse, sed natura stans sub esse. Ex esse enim et essentia nullum vere unum tertium resultat. Et de hoc sanctus Thomas, 2. *Quodlibeto,* art. 3, in solutione prirni, sic dicit : « Aliquando ex his quæ simul junguntur, relinquitur aliqua res tertia : sicuti ex anima et corporo constituitur humanitas, qua homo est homo; unde homo componitur ex anima et corpore. Aliquando autem ex his quæ simul junguntur, non resultat res tertia, sed resultat quædam ratio composita; sicut ratio hominis albi resolvitur in rationem hominis, et in rationem albi. Et in talibus aliquid componitur ex seipso et alio; sicut album componitur ex eo quod est album el albedine. » — Hæc ille. — Et inducit illa ad ostendendum quomodo angelus componitur ex essentia sua et ex esse suo; quæ compositio magis proprie dicitur compositio cum *his,* quam compositio *ex his.* Dico ergo quod, quia ex natura indi viduata el ex esse non resultat aliquod tertium vero unum, ideo aggregatum illud non proprie dicitur persona; nisi forte distinguamus, sicut de albo, quod album est duplex, scilicet denominativum et formale. Illa etiam persona, vel suppositum, potest dici dupliciter : primo modo, denominative, et sic suppositum dicitur illud individuum quod per se subsistit; secundo modo, formale, et sic suppositum dicitur compositum ex tali individuo el ex sua per se subsistentia. — Similiter, nec sequitur septimum inconveniens : quia, sicut slatim visum est, ex essentia et ex esse non resultat aliqua substantia per so una; quia essentia est natura completa et integra, et ideo non potest esse pars.

Ad quintum dicitur quod illa realitas est de prædicamento (a) substantiæ. Et ad improbationem, dicitur quod esse non est proprie substantia, sed actualités substantiæ. Nec est inconveniens si ad genus substantiæ tria pertineant reductive : scilicet materia, et forma, tanquam principia intrinseca specierum substantiæ, et esse vel per se subsistere, Unquam actualités natura constitute, quæ secundum se indifferens est ad esse et ad non esse.

Ad sextum negatur assumptum. Et de hoc salis visum fuit in primo *Sententiarum* (dist. 8, q. 1), et in secundo (dist. 16, art. 3, ad Ie,n; et dist. 17, concl. 2).

Ad argumentum pro quæstione factum, patet responsio per pradicta.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

(a) *prxdicamcnlo.* — *predicate* Pr.

(a) *icibcrt.* — Om. Pr.
(€) *quartum inconvenient.* — *faltum* Pr.

DISTINCTIO VI.

QUÆSTIO I.

ÜTRUM IN CHRISTO SINT PLURA ESSE

incA sextam distinctionem tertii *Sententiarum* quærilur : Utrum in Christo sint plura esse.

Et arguitur quod sic. Nam in Christo anima dat esse corpori, cum sit forma ejus; sed non dat sibi esse divinum, cum sit increatum. Ergo in Christo est aliud esse prater esse divinum ; et sic in Christo non est tantum unum esse, sed plura.

In oppositum arguitur sic : Unumquodque, sicut dicitur ens, dicitur unum; quia ens et unum convertuntur. Si ergo in Christo essent duo esse, et non tantum unum, Christus erit duo, et non unum; quod est falsum.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod In Christo non sunt duo esse substantialia actualis cxslstentke.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p.. q. 17, art. 2, ubi sic dicit : « Quia in Christo sunt duæ natura et una hypostasis, necesse est quod ea quæ ad naturam perlinent in Christo, sint (a) duo; quæ autem pertinent ad hypostasim in Christo, sint unum tantum. Esse autem pertinet ad hypostasim, el ad naturam : ad hypostasim quidem, sicut ad id quod habet esse; ad naturam autem, sicut ad id quo aliquid habet esse : natura enim significatur (€) per modum forma;, quæ dicitur ens ex eo quod ea aliquid est ; sicut albedine est aliquid album, et humanitate est aliquis homo. Est autem considerandum quod, si aliqua forma vel natum est, quæ non pertineat ad esse personale hypostasis subsistentis, illud esse non dicitur esse illius persohæ simpliciter, sed secundum quid; sicut esse album est esse Socratis, non inquantum est Socrates, sed inquantum est albus. Et hujusmodi esse nihil prohibet multiplicari in una hypostasi vel persona : aliud enim esse est quo Socrates est albus, el quo Socrates est musicus. Sed illud esse quod pertinet ad hypostasim vel personam secundum se, impossibile est in una hypostasi vel persona multiplicari;quia impossibile est quod unius rei sil nisi unicum esse. Si igitur, humana natura adveniret Filio Dei non hypostatice vel personaliter, sed tantum accidenta!iter, sicut quidam posuerunt, o[>orterel (x) ponere in Christo duo esse, unum quidem, secundum quod est Deus, aliud autem, secundum quod est homo : sicut in Socrate ponitur aliud esse, secundum quod est albus, et aliud, secundum quod est homo; quia esse album non pertinet ad esse personale Socratis. Esse autem capitatum, el esse corporeum, et esse animatum, lotum pertinet ad unam personam Socratis; et ideo ex omnibus his non fit in Socrate nisi unum esse. Et si contingeret quod post constitutionem Socratis adveniret Socrati manus, vel pes, vel oculi, sicut accidit in cæco nato, ex his non accresceret Socrati aliud esse, sed solum relatio quædam ad hujusmodi, quia scilicet diceretur esse non solum secundum ea quæ prius habebat, sed etiam secundum ea quæ postmodum advenerunt sibi. Sic igitur, cum humana natura conjungatur Filio Dei hypostatice vel personaliter, et non accidentaliter, consequens est quod secundum humanam naturam non adveniat sibi novum esse personale, sed solum nova habitudo esse personalis praexsislentis ad naturam humanam : ut scilicet illa persona jam dicatur subsistere non solum secundum divinam (6) naturam, sed etiam secundum humanam (γ). > — Hæc ille.

Item, 3. Sentent, dist. 6, q. 2, art. 2, sic dicit : < Secundum Philosophum, 5. *Metaphysics* (t. c. 14), esse dicitur duobus modis. Uno modo, secundum quod significat (δ) \eritatern propositionis, secundum quod est copula; et sic, ut Commentator dicit ibidem, ens est prædicatum accidentale. Et hoc esse non est in re, sed in mente, quæ conjungit pradicaturn cum subjecto, ut dicit Philosophus, 6. *Metaphysics* (t. c. 8). Unde de hoc esse non est quaestio hic. Alio modo dicitur esse (c), quod pertinet ad naturam rei, secundum quod dividitur secundum decem genera. Et hoc quidem esse est in re; et est actus resultans ex principiis rei, sicut lucere est actus lucentis. Aliquando tamen sumitur esse pro essentia, secundum quam res est, id est, pro quidditate; quia per actus consueverunt significari eorum principia, ut potenliæ vel habitus. Loquendo igitur de esse secundum quod est actus entis, sic dico quod, secundum secundam opinionem, oportet ponere unum esse tantum; secundum autem alias duas, oportet ponere duo esse. Esse enim subsistentis est,

( ) in CArù/o, tint. — *halxl* Pr
( ) *significatur,* — *signatur* Pi
( ) oporteret. — *oportet* Pr.
( ) divinam. — Auinanam Pr.
(γ) *humanam.* — divinam Pr.
(Ô) *significat,* — *signat Pr.*
(t) *esse.* — rnt Pr

quod habet esse, Linquam ejus quod est, quamvis sit naturæ vel formæ, Linquam ejus quo est; unde nec natura rei, nec partes ejus dicuntur proprie esse, si esse prædiclo modo accipiatur. Similiter autem nec accidentia, sed suppositum completum, est secundum omnia illa ; unde etiam Philosophia dicit, 7. *Metaphysics* (t. c. 2), quod accidens magis proprie est entis quam ens. Prima ergo opinio, quia ponit duo subsistentia, ponit duo esso substantialia. Similiter opinio tertia, quia ponit quod partes humanæ nature adveniunt divinæ personæ accidentaliter, ponit duo esse, unum substantiale, et aliud accidentale. Secunda vero opinio, quia ponit unum subsistens, el humanitatem non advenire accidentaliter divinæ personæ, oportet quod ponat unum esso. Impossibile enim est quod unum aliquid habeat duo esse substantialia : quia unum fundatur super ens; unde, si sint plura esse, secundum quæ aliquid dicitur ens simpliciter, impossibile est quod dicatur unum. Sed non est inconveniens quod esse unius subsistentis sil per respectum ad mulla; sicul esse Petri est unum, habens tamen respectum ad diversa principia ipsum constituentia. Et similiter, suo modo, esse Christi unum, habet duos respectus, unum ad naturam divinam, aliud ad naturam humanam. > — Ilæc ille.

Ex quibus potesl formari talis ratio : Nihil vere et proprie unum, habet duo esse substantialia, quibus aclualiter exsistit. Sed Christus est vere el proprie unum ens, el una sutatantia. Igitur, etc.

Secunda conclusio est quod In Christo sunt multa esse secundum quid et accidentalIa.

Hanc ponit sanctus Thomas, *QuodlibctoQ,* art. 3, ubi sic dicit : < Esse dicitur dupliciter, ut patet per Philosophum, 5. *Metaphysics* (t. c. 14), et in quadam glossa super principium Joannis. Uno modo, secundum quod est copula vertatis, significans compositionem cujuslibct enuntiabitis, quam anima facit ; unde hoc esse non est aliquid in rerum natura. Et sic esse attribuitur omni ei de quo propositio potest formari, sive sit ens, sive privatio entis ; dicimus enim cæcitatern esse. Alio rnodo dicitur esse, actus entis inquantum est ens, id est, quo (i) denominatur aliquid ens actu in rerum natura. Et sic ‹ ssc non attribuitur nisi ipsis rebus quæ in decem generibus continentur; unde ens a tali esse dictum, per decem genera dividitur. Sed hoc esse attribuitur alicui rei dupliciter. Uno modo, sicut ei quod vere et proprie habet esse, vel est; el sic attribuitur soli substantial per se subsistenti; unde quod vere est, dicitur substantia, 1. *Physicorum* (L c. 27). Omnia (6) vero quæ non per se subsistunt, sed in alio el cum alio, sive sint accidentia, sive formæ substantiales, aut quaelibet partes, non habent esso, ita quod ipsa vere sint; sed attribuitur eis esso alio modo, id est, ut quo aliquid est : sicut albedo dicitur esse, non (juin ipsa in esse subsistai, sed quia ea aliquid habet esse album. Esse ergo vere et proprie non attribuitur nisi rei subsistenti. Huic autern attribuitur esso duplex : unum, scilicet esse quod resultat ex his ex quibus ejus unitas integratur, quod est prirnum esse substantiale suppositi ; aliud autern esse est supposito attributum, præter ea quæ integrant ipsum, quod est esse superadditum, scilicet accidentale; ut esse album attribuitur Socrati, cum dicitur, Socrates est albus. Quia ergo in Christo ponimus unam rem subsistentem, ad cujus integritatem concurrit etiam ipsa humanitas, quia unum suppositum est utriusque natura, ideo oportet dicere quod esse substantiale, quod proprie attribuitur supposito, in Christo est unum tantum; habet autem unitatem ex supposito, et non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas a divinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse divino; non enim impediebat quin haberet proprium esse, nisi hoc quod non erat per se subsistens : sicut si arca esset quoddam individuum naturale, ipsa tota non haberet nisi unum esse ; quælibel tamen partium ah arca separata haberet proprium esse. Et sic patet quod, secundum secundam opinionem, oportet dicere quod in Christo est unum esse substantiale, secundum quod proprie est suppositi (a); quamvis sit multiplex esse accidentale. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : In quocumque supposito sunt phires formæ accidentales, in eodem sunt multa esso accidentalia el secundum quid. Sed suppositum Verbi est hujusmodi. Igitur, cie.

El in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum arguitur contra conclusiones. Et quidem conira primam arguit Scotus (dist. G, q. 1), probando quod in Christo sit aliud esse exsistenliæ ab esse aeterno.

Primo. Quia terminus generationis est esse exsistentiae, vel aliquid habens tale esse, ex 5. *Physicorum* (t. c. 7) : nam terminus generationis est aliquod esse per generationem acquisitum. Sed Filius Dei vere generatur ex matre temporaliter, secundum

(s) *quo. — inquantum denominatur vel* Pr.
(6) Omnia. — *Chnmbu* Pr.

(j) *tuppoiiti. — luppontum* Pr.

Damascenum *(de Fid. orth.')*ᵍ lib. 3,cap. 12. Ergo illius generationis terminus est aliquid habens esse exsistenliæ : non autem esse increatmn, quia illud non fuit effectum per generationem temporalem ; igitur aliud esse.

Secundo sic. Nam *vivere viventibus est esse,* 2. *de Anima* (t. c. 37). Sed in Christo fuit alia vita ab increata : aliter non esset vere mortuus; mors enim ebl privatio vilæ; sed vita increata privari non potuit; et ita fuit in eo aliud vivere.

Tertio. Anima Christi creabatur. Creatio autem terminatur ad aliquod aclualiter exsistens. Ergo fuit aliqua exsistentia actualis animæ, inquantum terminans creationem; sed non increata; ergo creata, vel saltem alia ab increata.

Quarto. Illam naturam quam Verbum personavit, tota Trinitas producit in ratione causa) efficientis et conservantis. Sed causalitas causæ efficientis el conservantis non terminatur nisi ad aliquod exsistere, et non increatum; ergo ad exsistere creatum.

Quinto. Si natura humana dimitteretur a Verlx), non oporteret sibi acquiri aliquod esse per generationem, nec per creationem ; et tamen ipsa dimissa, ex quo dimissa est, non est annihilato, nec ens in pdjentia tantum, ut anima Anlichristi ante creationem ; ergo haberet aliquod esse in actu ; el non novum, quia per nullam mutationem positivam; ergo illud quod modo habet.

Sexto. Natura angeli (a) posset assumi a Verbo; el illa non potest manere eadem, nisi maneat sua exsistentia, secundum te. Igitur, etc.

Septimo. Fundamentum relationis naturaliter praecedit relationem ; el secundum esse actuale, procedi I rationem (S) relationis actualis. Sed unio ista fuit relatio actualis. Igitur ejus fundamentum praecessit naturaliter, secundum esse actuale. Sed illud fundamentum erat ipsa natura totalis (γ). Igitur.

Confirmatur. Quia prius natura anima perficit corpus, quam natura esset nata assumi; et in illo priori, forma fuit actus materi® ; el consequenter, dabat sibi esse, quod non corrumpeltatur per assumptionem.

Octavo arguitur contra rolionem opinionis lu®. Si Verbum habet tantummodo respectum rationis ad naturam assumptam, cum per respectum rationis nullum suppositum dicatur esse formaliter aliquid, ergo Verbum, inquantum est homo, non esset formaliter aliquid. Consequens est contra illud capitulum, *dc Jhcrclicifi* (Extra, lib. 5, lit. 7, cap. 7): *Cum Chrittus,* etc.

Nono. Quia pars adveniens toti, ideo non dat esse, sed recipit, quia perficitur a forma totius ; quia. si remaneret distincta (a) sicut prius, non reciperet esse lotius, sed haberet esse proprium, vel nullum. Swi natura humana unita Verbo, non informatur Verbo, sed manet simpliciter distincta. Igitur, vel nullum esse habet, vel habet esse proprium.

II. Argumenta Aureoli. — Ad idem arguit Aureolus (in Quaestionibus super Reportationes libri tertii *Sententiarum,* q. 15).

Primo. Quia esse est actus essentiae, ita quod actual essentiam. Modo, esse divinum non actual aliquam naturam creatam ; humanitas vero est potentials essentia (C) respectu sui esse, et illud non amittit per assumptionem.

Secundo. Quia tunc humanitas non posset assumi ab uno divino supposito, quin assumeretur ab omnibus, cum in omnibus tribus personis non sil nisi unicum esse.

III. Argumenta aliorum. — Arguitur ab aliis, quorum argumenta recitat Durandus (disl. 6, q. 2). Et

Primo sic (γ). Quia unitas vel pluralitas ipsius esse in Christo, aut attenditur secundum suppositum, aut secundum naturas. Si secundum naturas, cum plures naturæ sint in Christo, ergo el plura esse. Si secundum suppositum,— Contra : Quia, si unitas suppositi arguit unitatem esse, tunc pluralitas suppositorum argueret pluralitatem ipsorum esse. Consequens est falsum; quia très person® divinæ, cum sint tria supposita, non habent nisi unicum osse exsistenliæ, propter unitatem essentiæ. Ergo unitas vel pluralitas ipsorum esse non attenditur secundum unitatem vel pluralitatem suppositi, sed secundum naturam.

Secundo. Quia agere supponit esse, et est suppositi, sicul el esse. Sed in Christo, non obstante unitale suppositi, praeter agere divinum, est agere humanum. Ergo in Christo, praeter esse divinum, est aliud esse humanum; et sic plura esse.

Tertio. Quia, si natura humana quæ est in Christo, sibi derelinqueretur, constat quod haberet proprium esse exsistenliæ aliud ab esse divino : aut ergo illud quod habebat in divino supposito; aut aliud. Si idem, habetur propositum, scilicet quod in Christo, praeter esso divinum, est aliud esse. Si aliud, — Contra : Illud quod amittit totum esse simpliciter quod prius habuit, el acquirit totaliter novum esse quod prius non habuit, tale est vere corruptum el vere generatum. Sed, si humana natura sibi derelinqueretur, amitteret totum esse simpliciter quod habuit, si in Christo solum est unum ct idem esse, scilicet divinum, el acquireret

(i) *iirujch.* — *humana* Pr.
(4) *pnrccdit rationem* — Om. Pr.
(·) totale. — *relationis* Pr.

(i) *distincta* — *distincte* Pr.
(6) oirniia. — esitf Pr,
(v) *sic,* — Om. Pr.

totaliter novum esse quod prius non habuit. Ergo vere (2) prius corrumperetur, el |>ostea (6) generaretur; et sic non esset eadem numero qu® prius; quod esi inconveniens. Minor palet. Sed probatur major: Quia sicut illud corrumpitur secundum quid, quod amittit aliquod esse, el non totum, sicut cum aqua calida infrigidatur, vel cconlra; sic illud corrumpitur simpliciter, quod amittit lotum esse simpliciter quod prius habuit. Et iterum : Essentia non potest manere vel conservari sine osse, quacumque virtute. Natura ergo humana, amittendo totum esse quod prius habuit : aut est corrupta per amissionem primi esse; aut non, sed requiritur quod sic amittat esse procedens, quod nullo modo recuperet aliud. Si primum detur, habetur propositum. Si detur secundum, — Contra : Essentia amittens omne esse, el nullum recuperans, vere adnihilalur; quia natura nunquam potest manere sine aliquo esse, ut dictum est. Si ergo essentia non corrumpitur nisi amittendo telum suum esse, et nullum recuperando, nunquam poterit esse corruptio sine adnihilalione; immo non differt unum ab alio; quod est falsum.

Quarto. Quia omnis generatio terminatur ad esse, et omnis corruptio ad non esse. Sed Christus, secundum humanam naturam, vere fuit genitus, et mortuus. Ergo, secundum eam, habuit aliquod esse, quod pçr generationem acquisivit, et quod per mortem amisit. Illud autem non fuit esso divinum, quia illud nunquam amisit. Ergo, prater esse divinum, fuit in Christo aliquod osse creatum. Si vero dicatur quod per generationem temporalem Christi acquisitum fuit Christo esse divinum, non secundum se, quia illud prius habuit, sed quia natura humana novam relationem habuit ad ipsum ; — Contra : Quia illud per generationem acquiritur, quod per corruptionem amittitur; sed esse divinum, vel relatio ad ipsum, non est amissa per corruptionem ; ergo nec acquisita per generationem. Et sic ex hac opinione sequitur quod Christus non fuit vere natus, nec vere mortuus. Igitur, etc.

IV Argumenta Durandi. — Arguit ad idem etiam Durandus, ubi supra (dist. 6,q. 2). Et

Primo sic (γ). Quia melius competit naturæ humanæ in Christo habere proprium esse, prater esae suppositi, quam (0) competat accidenti haliere proprium esse in subjecto, prater esse subjecti. Sed accidens habet proprium esse in subjecto, prater subjecti. Ergo natura humana in Christo habuit proprium esse, prater esse divini suppositi. Probatur minor : Quia, si accidens non haberet in subjecto aliud esse, prater ésse subjecti, tunc non posset a subjecto separari, nisi corrumperetur, eo quod amitteret totum esse quod prius habuisset. Hoc autem falsum est, ut patet in Sacramento Altaris. Igitur, etc.

Secundo. Quia intimius sequitur css<» ad essentiam, quam agere ad jiolenliam. Sed in Christo multiplicatur agere, nd multiplicationem potentiarum (a). Ergo in ipso multiplicatur esse, secundum multiplicationem essentiarum.

Tertio. Quia plus dependet quantitas el omnia accidentia corruptibilia vel communia ab esso, «piam dependeat color a quantitate. Sed color non posset remanere in substantia, remota quantitate. Ergo nec quantitas, nec aliquod accidens posset remanere in natura humana, amoto esse, quod intimius sequilurad ipsam quam quodeumque aliud. Cum igitur in natura humana in Christo exsistente fuerit quantitas, el reliqua accidentia, necessarium est quod in ipsa fuerit proprium esse, quod præexigilur ad omnia illa.

V. Argumenta Joannie de Neapoli. — Arguit Joannes de Neapoli (*Quodlibeto* 1, q. 8).

Primo sic. Quia, secundum Damascenum (<fc *Fid. orlh.)t* lib. 3 (cap. 18). quod non est assumptibile, non e>l curabile. Sed quidquid est in homine, est curabile; cum totus homo fuerit curatus quantum ad totam suam rcalilatem. Ergo tola hominis realitas fuit assumpta ; et sic assumait esso humanum creatum. Hanc rationem tangit Damascenus (ibid.), lib. 3, cap. 18, ubi dicit : *Quod inassumptibile* (o) *enim, et incurabile* (γ). *Assumit igitur totum hominem, ct quod hujus est optimum, ut toti salutem congralificet* (0).

Secundo. Quii inconveniens est subtrahere Christo, qui est *perfectus homo,* ut dicitur in symbolo Athana&ii, maximam hominis perfectionem. Sed (t) hoc est esse : perfectio enim substantialis major est omni occidentali, cum sit ejus finis; inter perfectiones autem substantiales, major est esse quam essentia, cum sit ejus netus. Igitur, etc. Confirmatur ratio per quoddam dictum Damasii Papæ, in quadam epistola quæ habetur in *Historia tripartita,* lib. 9, tit. 15, ubi dicitur sic : *Ilunc,* scilicet Christum , si *quis in divinitate sive humanitate minus aliquid dixerit habuisse, plenus diaboli spiritu, diaboli Gchennir semetipsum filium demonstrabit.* Et Damascenus *(dc Fid. orth.},* lib. 3, capiluloQ 18, sic dicit : *Deum jicrfectum ct hominem perfectum dicentes Christum, omnino omnia dabimus, et qua· Patris naturalia, et quæ Matris naturalia.*

(i) potfnliarum. — priorum Pr.

(a) rerc — lie Pr.
Ù) pottas. — prim Pr.
(y) a icrbo *Arguit* usque ad ne, om. Pr.
IB) *competat accidenti habere ropnum* «M, prefer rue ruppurfi *quod.* — Ad. Pr.

(6) inaisumpti&ile. — fua»pii6ilii Pr.
(γ) *incurabile. — inrrealnh»* Pr.
(S) *talutem congralificcl.* — lalvum *gratificet* Pr.
(c) *Se/t. — fecundum* Pr.
(ζ) *capitulo. — titulo* Pr.

Tertio. Quin prius,online naturæ, humana natura | fuit perfecta quantum ad omnia sun naturalia et proprietates actuates vel accidentale», quam assumpta ; alias ruisset assumpta imperfecta. Sed, sic accepta, includit esse;quia proprietates accidentales et actuales non insunt nisi exsistenti. Igitur, etc.

Quarto. Quia natura substantialis, est perfectior omni accidentali. Sed accidentalis lialæl proprium esso, non solum quando Ctl per se, ut in Sacra mento, sed etiam quando est in supjiosito alterius naturis Igitur el natura substantiali» humana, exsistens in supposito Verbi, habet proprium osso. Proliatur minor. Illud quod praexsistit formæ accidentali in eodem subjecto, non potest formaliter |ærficere formam accidentalem : pneexsislens enim in eodem, se habet per modum informati, cl non informantis; ut palet de quantitate lopeclu qualitatis, et dc substantia respectu quantitati^. Sed exsistere šubstantia præexsislit omni forma accidentali, saltem online naturæ et intellectus : omnis enim forma accidentalis inest exsistenti. Igitur exsistere subslantiæ non potest formaliter perficere formam accidentalem quamcumque. Esse autem comparatur ad essentiam ut actus ad potentiam, ct perfectio ad perfectibile, ut pote ipsam exsistentem denominans. Igitur forma accidentalis habet in subjeclo proprium esse, printer esse subjecti.

Quinto. Quia quantitas in Sacramento exsistit per idem formaliter, per quod exsistebat quando erat in substantia panis. Ergo, e converso, natura humana per idem exsistit in Christo, per quod exsisteret, si esset per se; et sic non per esse Verbi. Consequentia palet : quia sicut quantitas naturaliter est in sup|>osito alterius naturæ, el miraculose est |>er se; sic est in proposito, c converso. Antecedens prolmlur : Quia quantitas est in Sacramento; ct non potest dici quod carcat omni esso, eum realiter exsistat in rerum natura. Nec jiolesl dici quod exsistat per esso substantiæ, per quod erat ante; quia siilistanlia non manet, et esse substantia» inseparabilius consequitur ipsam substantiam quam quotcumque proprietas suum subjectum. Nec potest diri quod exsistat per aliud esso de novo sibi adveniens; quia sequeretur quod esset aliud ens, si haberet aliud esso. Relinquitur ergo quartum membrum, quia nullum aliud posset dari, scilicet : quod quantitas exsistat |M?r aliquod tsse perliciens ipsam formaliter, aliud ab esse subslantiæ, quod habebat etiam (piando inerat subslantiæ panis. El pari ratione, humana natura exsistens in supposito Verbi, habet proprium esse, præter esse Verbi. — Ha»c ille.

El in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ I. — Ad ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, restat objectionibus respondere. Et idcirco dico quod

Ail primum Scoti, res|>ondit dudum sanctusTliorna>, 9. *Quodlibelo,* art. 3, in solutione tertii, ubi sic arguit : < Generatio e»t mutatio ad ease. Sed in Christo est quædam generatio temporalis, de qua, Mattii. 1 (v. 18), *Chrieli autem generatio sic erat :* quæ non jiotest terminari ad esse sternum ; ergo terminatur ad aliquod esse temporale et crealum. Ergo in Christo est duplex esse, cum in ipso sit manifeste esse incrcatum. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod generatio temporalis terminatur ad esse supposili ælerni, non ut per eam esse simpliciter incipiat, sed quod incipiat esse suppositum humanæ natura. > — Hæc ille. — Ex quibus palet in forma responsio ad argumentum Scoti (a : quia argumentum falsum assumit, scilicet quod esse divinum non possit esse terminus temporalis generationis. Nec valet probatio : quia non est generaliter verum, quod omnis generatio terminetur ad aliquod esse novum et novilep productum ; sicut palet in generatione noxæ carnis in homine, d in suscitatione Lazari, in quibus nullum esse actualis exsistentîæ noviler creatur, producitur aut generatur, sed solum aliquid noviler trahitur ad esse actualis exsistentia? praexsistens. Conceditur tamen quod in omni generatione substantiali acquiritur novum esse essentiæ.

Hanc solutionem extenso ponit Bernardus de Gannalo, in Impugnationibus Godofridi, 4. *Quodlibeto,* q. 1, ubi Godofridus sic arguit : < Omnis nativitas terminatur ad esse. Sed in Christo ponimus duas nativitates. Ergo duo esse exsistentia». > Ecce argumentum ejus. Sequitur responsio Bernardi : < Cum, inquit, dicil arguens, quod omnis nativitas terminatur ad esse. — dicendum est quod verum est, inquantum per se terminatur ad suppositum, ut |>alel, 7. *Mctaphysiav* (t. c. 22). Si ergo in Christo, prater duas nativitates,])onamus duplex esse, oportet nos in eo ponere duo supposita. Unde dicendum quoti utraque nativitas, sicut terminatur per se ad unum suppositum, ita ad unum exsistere; sed divina terminatur ad illud suppositum, inquantum communicatur ei divina natura ; humana autem nativitas terminatur ad illud, inquantum communicatur ei natura humana. Utraque enim natura communicatur illi supposito, cum sit suppositum duarum naturarum. » — Hæc ille.

(a) Scoti. — Om, Pr.

Ad secundum respondit sanctus Thomas. in pre»· dicto *Quodlibelo,* in solutione primi, quod est tale : < Fivere, secundum Philosophum, in 2. *dc Anima* (L c, 37). *viventibus est esse.* Sed in Christo non est tantum unum vivere; cum sit in eo et vita creata, qua vivit corpus per animam, et vita increata, qua rivit Verbum perseipsum. Ergo neque in Christo e>l tantum unum esse, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod vivere dicit esse quoddam specificatum per speciale essendi principium; et ideo diversitas vilæ consequitur diversitatem principiorum vivendi; sed esse magis respicit ad suppositum subsistens. » — Hæc ille. — Ad hoc etiam argumentum solvit Bernardus de Gannalo, ubi supra : c Vivere, inquit, si accipiatur pro esse simpliciter, unum est in Christo, cum debeatur supposito, sicut et esse; licet illud vivere habeat relationem ad vitam divinam et humanam. Si autem vivere accipiatur secundum quod est actus vilæ, et non pro esse simpliciter, sic dicendum est quod duo vivere sunt in Christo, id esi, duo actus vilæ, sicut duæ scienliæ, et duæ voluntates, scilicet divina ct humana; sed hoc non tollit unitatem esse simpliciter, licet tollat unitatem esse essentia». Ponit etiam pluralitatem esse accidentalium in Christo, qua' bene ponimus in eo secundum quid, ut fese album, et esse quantum, et MC de aliis, quæ supponunt simpliciter exsistere, et tamen addunt sua propria exsistere secundum quid; et de talibus nullus negat quin sint plura in Christo. Sed cum forma» accidentales in Christo habeant (« i sua propria et distincta exsistere, sicut in aliis hominibus, «piare etiam nature humana non dat suum esse proprium et distinctum ab exsistere divino? Dicendum quod hoc ideo est, quia formæ occidentales habent in Christo quidquid habent in aliis, scilicet subjectum in actu ; et ideo faciunt in eo quidquid faciunt in aliis. Sed natura humana in Christo non habet quod habet in aliis : quia in aliis habet suppositum proprium et distinctum ab omni alio, et ideo dat sibi osse simpliciter; sed in Christo non habet proprium suppositum distinctum a divino, sed ipsa trahitur ad (6) suppositum divinum, et ideo non dat sibi esse simpliciter, n ——Hæc Bernardus, el bene. — Sed responsio sancti Thomæ est compendiosior, quæ stat in hoc, quod in Christo dicitur duplex vivere, non propter duplex esse,sed propter duplex principium vivendi, ad quod vivere habet respectum : non quidem qimd esse sup|>ositi divini, vel ejus vivere, raliter principietur ab aliquo principio a se raliter distincto, çed solum secundum modum inlelligcndi.

Ad tertium dicitur quod creatio anima» Christi terminabatur ad esse essentia.· ipsius animæ Christi, quod est distinctum ab esse divino. Hem, terminabatur ad osse exsistentia» divini suppositi, illo modo quo prius dictum est : non quidem quod illud esse noviter crearetur, sed quia suppositum divinum, quantum ad suum esse, novum respectum acquisivit, quia noviter fuit animatum, sicut et noviter humanatum et incarnatum; et quia illud esse noviter extendebat se ad aliquid ad quod non prius, et novo modo specificabalur. quia poterat dici Christus habere non solum esse divinum, immo esse animatum, esse corporeum, esse humanum.

Ad hoc propositum, Bernardus, ubi supra, sic dicit : α Esse exsistentia», simpliciter est esse; quod debetur supposito sicut enti, naturæ autem vel formæ sicut principio. Unde ejus est exsistere simpliciter, cujus est esse simpliciter. Solius autem suppositi est esse simpliciter in actu. Ergo solius suppositi est exsistere simpliciter. Et ideo, cum in Christo non (tonamus nisi unum suppositum, non possumus ponere in eo nisi unum esse exsistentiæ simpliciter. Quod quidem habet respectum ad naturam divinam ct humanam ; et, secundum hoc, illud esse dicitur divinum et humanum. Unde potest dici quod Christus habet esse humanum; licet hoc idem esse sit idem quod divinum, quia unum est. Plura autem esse essenliic bene ponimus in Christo, n — llæc ille. — Hem, post pauca : « Esse dicitur actualilas formæ, non ul habeat ¥ esse per se; immo sic esse est actualilas supposili ; sed per se est actualilas forma» ul principii, quia ista actualilas est in supposito a forma sicut a principio. Et quia in Christo forma humana non habet suppositum distinctum a divino supposito, sed innititur divino supposito, ideo non dat aliud esse exsistentiæ simpliciter abesse divino, licet det aliud esse essenliæ. n — Item, post : α Exsistere simpliciter, non convenit formæ substantiali, nec accidentali, sed supposito lanium. Sed exsistere per accidens, convenit formæ substantiali, inquantum est pars suppositi, quod per se exsistit; sicut et generari, perse convenit supposito, per accidens formæ substantiali. Accidentibus autem convenit exsistere, eo modo quo sunt entia, scilicet secundum quid ; unde aliud exsistere (6) habet unum accidens in subjecto, et aliud aliud ; quæ (γ) omnia illa exsistere fundantur in uno exsistere simpliciter, quod est suppositi. Unde dicendum quod natura humana, in Christo, habet exsistere, non per se : quia nec tale exsistere ltfdiet in Petro, quasi scilicet sil ipsius naturæ humanæ ul formaliter consideretur (8); sed sic esse est Petri ul suppositi, ipsius autem nature; humanæ quasi per accidens. Ita, in Christo, est unum exsistere simpliciter, quod est supfMwiti divini, et per accidens naturæ humanæ;

(s) *habeant — elntni* Pr
(4) *ipia tnihHur ad. — tptttnicl* Pr.
(x) *balbat.* — /ικπιαHιιπiιι pr.
(4) *ireundum quod.* — Ad. Pr.
(γ) *qiix.* — tyuia Pr.
Ù) *contideratur. — coniidçrctur* Pr.

licet, per se, illud exsistere sit naturæ divinæ, quia divina natura est suum exsistere, sicut et suum esse, natura autem humana non. El ideo non est quærenduin exsistere simpliciter naturæ humanæ in Christo, sed supposili (a); cum nec in aliis hominibus natura habeat simpliciter exsistere, >cd supjx>-silum suum. Sed in hoc tamen esi differentia, quia in Christo natum humana innititur alteri supposito, quod tamen efficitur humanum ex unione nature humanæ ad i|»sum : ita quod non habet ibi supposi-tum suum proprium, distinctum a supposito divino ; in aliis autem habet proprium suppositum, n — Hæc ille.

Ex quibus patet quod nec nature humanæ, nec aninue humanæ, dum est conjuncta, debetur proprie exsistere; sed supposito, in quo sunt, debetur tale esse, per se et primo; formis autem, quasi per accidens et secundario. Et ideo non O|K>rtet quod creatio animæ Christi terminetur ad aliquod e-se exsistentiæ |x?r se, et seorsum correspondons ipsi animæ, sed ad esse suppositi divini. Nec ed inconveniens aliquam novam productionem terminari ad esse antiquum, sicut dictum est in solutione primi. Nec est de ratione productionis, quod per ipsam aliquod novum esse producatur. Sufficit enim communicatio esse sine ejus productione; sicut etiam in (C) individuarum personarum productione, nullum es>e actualis exsistentiæ producitur. In creatione ergo animæ Christi, esse divinum communicatur ipsi animæ, et non producitur, etc.

Ad quartuin patet solutio per praedicta. Concedi-tur enim quod productio et conservatio naturæ assumption Verbo term i natu rad esse divinum ;quod tamen non producitur, nec conseruntur, sed efficitur esse humanum, et communicatur natura' humanæ. De qua communicatione dicit beatus Thomas, 3. Sentent, (list. 6, q. 2, art. 3 : α Λ<1 rationem lotius duo perlinent. Unum scilicet, quod esso totius compositi perlinet (γ) ad omnes paries ; quia partes non habent proprium esse, sed sunt per esse totius. Aliud est, quod paries com|K>nentes causant esse lotius. Secundum autem primam et tertiam opinionem, neutrum horum invenitur in Christo. Quia opinio prima dicit quod hic homo habet suum esse proprium ; unde esse divinæ ƥersona ad ipsum non pertinet. Similiter, tertia opinio dicit quod est esse superadditum ad esse divinæ personæ accidentaliter; unde anima et corpus non dicuntur pries personæ (δ), sicut nec accidentia subjecti. Unde neutra ponit prsonam Verbi compositam. Sed secunda ponit unum esse in Christo; unde esse divinæ personæ pertinet ad utramque naturam. Non tamen illud esM· causatur ex conjunctione naturarum, sicut ewe compositi causatur ex conjunctione componentium. Unde, secundum hanc opinionem, persona Christi, |>ost incarnationem, potent dici aliquo modo composita, inquantum salvatur ibi aliqua conditio compotiti. Non tamen est ibi vera rntio compositionis; quia deficit altera conditio, etc. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo esse divinæ personæ communicatur naturæ humanæ assumptæ. — Item, eadem quaestione, ait. 2, in solutione primi argumenti, sic dicit : < Forma facit esse; non ita quod illud esse sit materi.r vel formæ, sed subsistentis. Quando igitur compositum ex materia et forma est per se subsistens, acquiritur ex illa forma illi com-(Mjsito esse absolutum per se. Quando autem non est |>er se subsistens, non acquiritur per formam esse illi composito ; sed subsistenti cui hoc adjungitur, acquiritur respectus, secundum esse, ad hoc quod ei additur : sicut, etc.. » ul allegatum est in praecedenti quæstione, solvendo ad secundum contra secundam conclusionem.

Ad quintum dicitur quod, si natura assumpta dimitteretur (x) a Verbo, exsistens in rerum natura, oporteret sibi dari novum esse actualis exsistentiæ; vel potius, ipsa daret proprio sup|>osito tale esso. Et ideo negatur assumptum argumenti. Et de hoc dictum est in probatione secundæ conclusionis. Item, sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* disl. 5, q. 3, art. 3, in solutione tertii, sic dicit : < Separatio dat utrique jiarlium tulalilatem. et in continuis dat etiam utrique esse actu ; unde, quia, supposito quod Verbum hominem deponeret, subsisteret homo ille per se in natura rationali, ex hoc ipso acciperet rationem personæ. > — Hæc ille. — Ex (pio palet quod in tali casu natura humana haberet aliud esse, non primo, sed secundario, ab esse quod nunc habet. — De hoc Bernardus, ubi supra : u Si humanitas Christi sibi dimitteretur, tunc ipsa exsisteret per modum suppositi, et fieret suppositum; et sic ipsa haberet tunc exsistere illius suppositi, quod esset pure humanum, sicut modo halæt suppositi sui, quod est divinum et humanum; unde non acquireretur sibi proprium exsi^lere vel subsistere, eed supposito per se, et humanitati ex consequenti. » —Hæc ille.

A<1 >e\iiini, negatur minor. Nam rami inserti, et praecisi, non est eadem exsistentia ; et tamen est idem lamus. Item, pars in toto, et (C) separata a loto, est eadem; et tamen non habet eamdem exsistentiam, ut patet jier praedicta.

Ad septimum, conceditur lotum consequens, scilicet quod natura unita praecedit, non quidem duratione, sed naturali prioritate, relationem unionis sui ad Verbum, secundum esse actuale : quia, ul superius dictum fuit, talis relatio consequitur actio-

(x) iup/χλΛϊ/i. — in *ιιψρονΐο* Pr
(6 *m.* — Orn. Pr.
(γ) pertinet — pcrlineai Pr
(8) pcrione- — pre «· Pr.

(3) (iinn/tovhcr. — *dhniltetur* Pr
(6) <7 — of Pr

nem perquam ex humanitate et Verbo aliquo modo lit unum; ita quod unitas el indivisio eorum pra-cedit illam relationem, secundum esso actuale. Non tamen sequitur quod illud esse actuale, >it creatum. Ideo argumentum nil concludit contra nos.

Ad confirmationem, negatur minor. Tum (a) quia imaginatur prioritalem natura habere diversa signa vel instantia, in quorum uno sit causa ct non ejus effectus; qua· imaginatio falsa est, quia tale piius non est prius in *quo,* sed *a quo.* Secundo, quia assumit aliud falsum, scilicet quod quandocumque forma, vel anima, est actus material, det sibi esso actualis ẽxsistentia ; quod falsum est, nisi quando constituunt proprium suppositum· Et de hoc habi-tum fuit in probatione ƥrima conclusionis, et in solutione quarti argumenti. Do hoc. sanctus Thomas, 3 p., q. 17, art. 2, in solutione quarti, sic dicit : « Anima in Christo dat esse corpori, inquantum facit ipsum actu animatum; quod est dare ei com-plementum *(C)* nature el speciei. Sed si intelligatur corpu< perfectum per animam absque hypostasi habente utrumque, hoc totum compositum ex anima el corpore, prout significatur (γ) nomine humanita-tis, non significatur 0) ut *quod est,* sed ut *quo ali-quid est.* Et ideo ipsum esse est ƥersona subsisten-tis, secundum quod habet habitudinem ad talem naturam ; cujus habitudinis causa e>t anima, inquan-tum perficit humanam naturam informando cor-pus. > — Hæc ille. — Item, q. 33, ari 3, sic dicit : < Proprie dicimus Deum facium hominem; non autem proprie dicimus quod homo factus sit Deus : quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est homi-nis; non autem praexstitit id quod est hominis, quasi perse subsistens, antequam n Verbo assume-retur. Si autem caro Christi fuisset concepta ante· quarn susciperetur a Verbo, habuisset aliquando aliquam hyposlasim prater hyposlasim Verbi Dei ; quod est contra rationem incarnationis, secundum quam ponimus Verbum Dei esse unitum liumamc natura el omnibus partibus ejus in unitate hypostа-sis. Nec fuit conveniens quod hypostasi in praeexsi-stentem humana? natura, vel alicujus partis ejus, Verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est, dicere quod caro Christi prius fuci it concepta, et post modum a Verbo Dei assump-pta » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod erro-neum ŝl ponere naturam humanam, in aliquo signo, habuisse esse actualis exsistentia· ante sui assumptionem : quia tunc, pro illo signo, habuisset proprium suppositum; quia sub-i-lerel, in illo signo, curn esset, et non in alio esset, sed per se esset.

Ad oclnvum dicitur quod positio nostra non tenet quod Verbum habeat tantummodo respectum ad naturnm assumptam; immo, ul alias visum est, respectus ille sequitur unitatem el indivisionem duarum naturarum in Christo in esse personali. Ideo argumentum non est contra nos. Immo, est contra factorem suum : Quia ipse non ponit aliquem modum unitatis inter personam Verbi et naturam humanam, nisi per quemdam respectum dependen-tia?; el non ponit indivisionom in quocumque esse. Modo, sicut arguit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dial. 0, q. 2, art. 2, a quæcumque differunt secun-dum esse, urium eorum non pradicatur de altero; sed Densest homo, el econlra; ergo est unum esse Dei el hominis. » Item, α omne (x) quod habèl per se esse, est subsistens; si ergo in Christo est duplex esse, sunt ibi duo subsistentia (C), et duæ hypostа-ses; d hypostasis autem non pradicatur de hypostasi α se distincta; el sic ista est falsa, *Deus est homo.* Quod autem divinum esse communicetur natura assnmplæ, sæpius dictum est. Item, prater loca superius allegata, hoc ponit in praesenti distinctione, articulo stati m allegato. Hem, dist. 13, q. 3, art. I (ad ⁊ "), ubi dicit qiipd persona unitur natura immediate quantum ad esse. Hem, 3 p., q. 0, art. 6, sic dicit : α Gratia unionis est ipsum esse personale, quod gratis divinitus datur (γ) humanæ natura in persona Verbi (5); quod quidem est terminus assum-ptionis. n

Ad nonum respondit Bernardus de Gannato, ubi supra. Nam Godofridus facit istud argumentum, quasi in forma, dicens quod « exemplum sancti Thomte adductum de adventu novi pedis, vel manus, non valet. Quia forma totius formaliter informat pedem advenientem; et quia a forma est esse, ideo non habet aliud esse quam esse quod pracedebat. Sed non sic est hic; quia divinitas divini suppositi non informat formalitcr naturam humanam ». Hæc sunt verlm Godofridi. — Ad quod respondit Bernardus ; K Quod, inquam, dicit arguens, quod divinitas non informat naturnm humanam in Christo; — dicen-dum ipiod non oportet quod informet naturam humanam, quia ipsius non est esse (i) simpliciter; oed suflh it quod divinitas informet suppositum natura humanæ. Et hoc est verum, loquendo secun-dum rationem; quia divinitas se habet ut forma respectu suppositi, licet sit idem realiter quod sup-positum divinum. Ex hoc ergo <|uod divinitas sic informat suppositum divinum, quod est idem cum supponito natura humanæ in Christo, sequitur quod natum humana, quæ non habet exsistere nisi sui

---

(>) Tum. — *tamen* Pr.
(β| œmplcm/ntum. — *completam* Pr.
(r) ••*fjnqicaiur.* — *lignatur* Pr.
(A *wjmficatur.* — *lignatur* Pr.
(») *omne* — *eue* Pr.
UJ) *iubsitlriitia,* — *lubltanlia* Pr.
(γ) *datur.* — Orn. Pr.
(Ĩ) Verbi. —Orn. Pr,
(f) *eue* — *e.rrmplaie* Pr.

HU|»|K»ili, non hal>eal aliud esse al> «ƨso ια) quod divinitas dat supposito. El ideo natura humana assumitur ad idem esse (6), sicut ƥe ad esse (γ) compositi. Unde exemplum bonum est. i» — Hæc Bernardus. — Ex quibus patet solutio ad argumentum. Quia non oportet quod Verbum informet humanam naturam, ad hoc quod humana natura trahatur ad esse Verbi ; sufficit enim quod sit suppositum ejus : quia nec animal informat pedem, curn pes trahitur nd osse animalis; Sed quia forma dans csm» animali, informat suppositum ƥedi ideo dat ex consequenti esse ipsi pedi.

II. Ad argumenta Aureoli. — A<1 primum Aureoli, negatur antecedens in forma : quia e&e non est actus essentiæ sicut illius quod formalitcr exsistit, sed sicut illius quo aliquid formaliter exsistit; et ideo nec actual essentiam primo, sed suppositum essentiæ ; sed secundario actual essentiam, inquantum suppositum, cui debetur exsistere, exsistit in tali natura. Item, falsum est, cum dicitur quod humanitas in Christo potentialis est respectu sui esse. De hoc Bernardus, ubi supra : ‹i Natura humana in Christo habet esse (o), quale debetur formæ in supposito. Non autem debetur formæ substantiali in supposito per se ose (c), sed ipsi supposito, et ex consequenti formæ, el quasi per accidens; cl sic omnino est in Christo. Unde dicendum quod humana natura habet esse in Christo formalité·, sicut in aliis, id c>l. esse supposili. Ex consequenti, ipsa etiam dat esse supposito, scilicet esse essentiæ; et facit illud suppositum esso formalitcr hominem, et animal, et sic de aliis quæ sunt essentialia homini. Sed quod dicit, quod omnis forma humana informans materiam, oportet quod det esse; — dicendum e>l quod quando forma humnna sic informat materiam, quod non supponit aliquid quod habeat esse simpliciter, sicut e>l in aliis a Christo, tunc ipsa dat esse simpliciter; quod tamen non est ipsius, sed suppositi. Sed in Chrislo aliqualiter natura humana degenerat in acinis, secundum Damascenum, quia advenit supposito habenti esse simpliciter; ct ideo non dat sibi esse simpliciter, sed esse hoc, id csl, humanum : sicut etiam forma accidentalis, quia advenit habenti esse simpliciter, non dat esse simpliciter, sed osse hoc, scilicet accidcntnleesse. Hoc tamen esse, quod dat humana natura, licet adveniat cuti in actu, non est accidentale, id est, quod sit in genere accidentis, sicut album esse, quod dal albedo Christo; sed est in genera substantia per reductionem, sicut el ipsa : esse enim quod humana natura dnl Christo, facit Christum per m· esse in genere substantia.·, et animalis, et corporis. Nec est inlelligendum quod illud esse humanum, quod formnliterdat natura humana, sit aliud abesse simpliciter divini suppositi; iinmo est idem simpliciter. Sed, secundum quod illud esse simpliciter, quod est divinum, refertur ad naturam humanam ul sibi unitam, vel magis supposito, cujus proprie est esse, secundam hoc, dicitur humanum. Non ergo natura humana in Christo dat case simpliciter, quia illud est aeternum; -ed trahitur ad illud esse simpliciter; ct ipsa facit formalitcr illud esse divinum, esse humanum. In aliis autem a Chrislo, facit utrumque : quia et dat esse simpliciter ; el illud esse simpliciter, facit formaliter esse humanum. Sed in Christo facit tantum unum, quia advenit enti simpliciter. » — Hæc ille.

A<1 secundum respondit sanctus Thomas, 3. Sen*tent.,* dist. 6, q. 2, art. 2, ubi arguit sic (arg. 2) : < Unum est esse Filii Dei el Patris. Si ergo unum esse est hujus hominis el Filii Dei, unum erit esse hujus (a) hominis el Dei Patris. Sed nulla est major unio quam ea quæ est aliquorum secundam esse unum. Ergo humanitas est unita Deo Patri. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum est, inquit (6>, quod aliud eM. de Deo el de aliis omnibus rebus : quia in Deo essentia subsistens est; unde <ibi secundum se debetur esse; immo ipsa est suum esse sub>islens; node essentia a persona non ditTert secundum rem ; el ideo esse essentiæ est etiam es.se personæ; et tamen persona et essentia ratione differunt. Quamvis igitur unum sil esse, tamen potest considerari vel prout est essentiæ; et sic non unitur sibi humanitas in esse divino; undo non unitur Patri : vel potest considerari secundum quod ƥ personæ ; et sic unitur in esse divino. » — Hæc ille. — Ex quibus patet solutio ad nrgumentuin : quia prima consequentia ibidem facta non \alet, nec sua probatio similiter.

II. Ad argumenta aliorum. — Ad primum aliorum, dicitur quod unitas ipsius vsst· in Christo attenditur ƨ&ndum sup|iosituin ; quia unum siip)Risitum m»n potest habere plura esse simpliciter, El ad hujus improbationem, negalur consequentia ibi facta; quia non oportet quod, si unitas suppositi arguit unitatem esse, quod similiter pluralitas suppositorum aiguat pluralitatem ƥ&H maxime ubi plura supposita relativa idenlilicanlui in una essentia abxdula, quæ est suum esse. Unde ad hoc argumentum solvit sanctus Thomas, 3 p., q. 17, art. 2, ubi arguit sic (aig. 3) « In Trinitate, quamvis sint 1res ƥeisona est tamen unum esse, propter unitatem naluræ. Sed in Christo sunt duæ naturæ,

( ) cur a6 eue. —· *e.irmplare ab exemplare* Pr.
( ) *eue.* — *exemplare* Pr.
(γ) *rue.* *exemplare* Pr.
(d) *eut.* — *exemplare* Pr.
(*) *eue.* — *exemplare* Pr.

( ) *fitijut.* — Filii Pr.
( ) *tnqml.* — *inquam* Pr.

quamvis sil una persona. Ergo in Christo non est tantum unum esse, sed duo. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod, quia persona divina est idem cum natura, in personis divinis non e>l aliud esse, proter osse naturæ; el ideo 1res personæ non habent nisi unum esse. Haberent nutem triplex esse, si in eis esset aliud esse naturæ, el aliud esse personæ. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quod tria supposita possunt hahen· idem esse simpliciter, si sint eadem essentia; sed unum ^upposilum non potest habere duo esse simpliciter, quia ex hoc sequeretur ipsum esse duo entia absoluta. Et quod hoc argumentum sit sophisticum, patet. Nam, si forma arguendi valeret, æqualiter concluderet quod in Christo sint duo esse per se subsistentia, sicut duo esse actualis exsistenliæ; quod tamen negat arguens. Quod patet, arguendo sic, sicut ipse arguit : Pluralitas per se subsistentia, vel attenditur in Christo, etc., ml aliud mutando in argumento, nisi loco *esse* ponendo *esse per se sub· sistentia.* Quia, sicut consequens ad quod ipse deducit, scilicet quod esse (2) actualis exsistentis sit multiplex in divinis personis, est inconveniens; ita, et mullo fortius, quod in eis sint multa esse per se subsistentiae. Causa autem quare neutrum argumentum valet, est : quia divinæ personæ sunt relativae; esse vero simpliciter, est absolutum, et potissime esse divinarum personarum, quod non est aliud quam esse divinæ naturæ; modo rationi magis consonum est quod in uno absoluto fundentur plures relationes, quam quod plura esse absoluta realiter distincta el per se subsistentia conveniant, vel fundentur in uno supposito relativo.

Ad secundum dicitur quod, si argumentum valeret, non solum probaret quod in Christo sunt duo esse, immo quod in illo sunt duo supposita : quia agere, sicut supponit esse, ita et suppositum; et ideo, si ex pluralitate actionum arguitur duplex esse, ita el duplex suppositum; quod est falsum el erroneum. Ideoque dicitur quod argumentum neutrum prodictorum concludit quia, licet agere supponat esse et suppositum, non tamen sicut adæquaturn principium ; sed talis adæquatio est inter operationem in genere vel specio sumptam, et formam vel naturam, quæ est *principium quo* talis actionis : idem enim suppositum, el per idem esse exsistentia?, potest esse *principium quod* operationum genere distinctarum, dum tamen habeat formas elicitivas talium operationum genere distinctas, et dantes diversa esse essentia. Unde ad hoc argumentum quasi in forma respondet sanctus Thomas, 9. *Quodlibeto,* art. 3, ubi sic arguit : α Sicut esse est suppositi, ita ct operatio. Sed (C) unitas suppositi non facit quin in Christo sint multa operationes. Ergo non facit quexi in Christo sit tantum unurn esse. * Ecce argumentum. Sequitur responsio « Dicendum, inquit, quod operatio suppositi non est de integritate unitatis (a) ejus, sed sequitur ejus unitatem : nam unius suppositi invenimus inultas operationes, secundum diversa operationum principia, quæ supposito insunt; sicut homo aliud operatur linguael manu. Sed esse est id (6) in quo fundatur unitas suppositi ; unde esse multiplex præjudicat unitati, d — Hæc ille.

Ad tertium patet responsio per dicta ad quintum Scoti. Dicitur enim quod, si natura humana dimitterelui a Verbo, tunc ipsa haberet aliud suppositum quam modo habeat; et per consequens, aliud esse actualis exsistenliæ haberet, sibi correspondons secundario et ex consequenti. Et ad hujus improbationem, dicitur primo, quod, si major intelligalur de esse essentiæ, vera est. Si autem inlelligalur de esse actualisexsistenliæ, tunc distinguitur. Quia amissio talis esse potest dupliciter contingere : uno modo, propter deperditionem antiquæ formæ· et adventum (γ) nova; formæ, et propter primum motum physicum, qui est alleralio; et ilïud quai sic perdit totaliter esse procedens, vere corrumpitur : alio modo, propter tractum ad aliud completius et perfectius, sine quacumque deperditiore principiorum essendi, sed per solum impedimentum principiorum, ne causent esse, et ne exeant in actum essendi; sicut contingit cum ramus inseritur arbori, vel gutta aqua additur amphoræ; et sic illud quod taliter amittit esse procedens, non oportet quod vere corrumpatur. Et sicut distinctum est de corruptione, ita potest distingui de generatione. Nunquam enim est vera generatio propter solam acquisitionem novi esse actualis exsistenliæ, nisi illa acquisitio fiat propter acquisitionem alicujus principii essendi, potissime propter formam : quia quod šic acquirit esse sine alleralione prima, quasi nihil novum acquirit, cum illud prius haberet in potentia summe proxima; quia prius habuisset esse, quod modo habet, nisi principium essendi habuisset impedimentum ; ita quod non erat in potentia ad hoc esse, nisi accidentali, et non essentiali, sicut dicimus de gravi posito sursum, 8. *Phy· sicorum* (t. c. 32).

De ha· satis dictum fuit, 2. *Sentent.,* dist. 15, ubi tractalialur de pluralitate formarum· El adducta sunt ibi dicta sancti Thomæ in tractatu *de Naturo materia;* de quibus hic aliqua referam. Inquit enim in illo tractatu, circa finem (cap. 9) : < Triplex est potentia, in qua aliquid dicitur esse : scilicet potentia materia, in qua nihil est de illo quod de potentia educendum est; potentia mixti, ve| materiæ, quæ est in alteratione, in qua, licet essentia

(a) «14. — *nt* Pr.
(β) Sr·/. – Si Pr.

(a) *umtatit, — uniomt* Pr.
(β) *id.* — I'r.
(γ) *antique forma ct adventum.* — Om. Pr.

formæ non sit, virtus tamen est; potentia lotius, secundum quam paries sunt in toto,quæ est maxime actui propinqua, secundum Philosophum; unde in eis, cum nihil sit agens ad actum proprium, ut est quando harmonia est perfecta, necessario erunt essentiæ formarum prope (a) sua esse. Hoc autem facilius scietur, si gradus el ordo rerum materialium diligenter discutiatur. Sciendum est igitur quod communicimur unitatis modus nqiertus in rebus materialibus, est unitas continuitatis. In omnibus enim rebus materialibus, hæc unitas reperilur· Primum namque accidens, quod tequitur materiam, est quantitas. Super hanc autem unitatem, in diversis rebus reperilur unitas suæ formæ propriæ : in quibusdam autem magis, in quibusdam vero minus perfecte, ut habetur, 5. *Metaphysics* (t. c. 9). Unitas autem continuitatis vel quantitatis in re reperta, maxime polentialis invenitur; quia omne continuum, est unum actu, el multiplex in potentia : sicut lineæ partes non sunt aliqua duo in actu , sed sunt unuin actu; ipsa vero (t), scilicet linea, est (γ) duo in potentia, et, facta divisione, iit (8) duo actu; sola enim divisio facit in continuis esse actu ; unde in divisione lineæ non inducitur aliquid novi in ipsis divisis, sed essentia lineæ eadem, quæ prius erat actu una, et multiplex in potentia, |ær divisionem facta est mulla in actu. Est tamen hic (c) similitudo cujusdam corruptionis; quia actus prior, qui erat lotius, ablatus est, et potentia ducta est ad actum posteriorem per solam divisionem. Consimile penitus reperilur in lapide,et in igne,et in omnibus generabilibus et corruptibilibus inanimatis : forma enim totius in eis, perquam habent unitatem quamdam suæ nature super unitatem quantitatis, secundum totam rationem formæ est in qualibet parte talium rerum ; unde, facta divisione, manet essentia ejusdem formæ in partibus ab invicem divisis : quælibet enim pars ignis, est ignis; et quadibet pal's lapidis, est lapis. Est tamen in istis divisionibus quædam similitudo corruptionis et generationis : non quod novæ formæ per talem divisionem inducantur; sed quia esse, sive actus prior, aufertur per ipsàin divisionem, el potentia ducitur ad actum proprium. Super hæc autem sunt animata imperfecta, ut planta?, et etiam quædam imperfecta animalia, ut sunt anulosa. Et in ipsis iterum idem invenitur : quia, cum avellitur ramus ab arbore, non advenit nova forma vegetabilis, sed eadem essentia, quæ una erat in arbore tota, etiain in actu uno, simul erat multiplex in potentia, el per divisionem novum esse perdit (Q, el alius actus secutus est. Similiter, in animalibus anulosi>esl anima actu una, sed est multiplex in potentia accidentali; unde, facta divisione, et remoto actu priori et unitate actus, sunt inulta in actu. Et sic facile est videre quomodo essentia alicujus formæ est in potentia accidentali ad esse, quod tamen nondum halæt. Et hoc totum contingit propter imperfectionem talium formarum : quia, cum sint sub uno artu, simul sunt sub potentia multiplici, risqiectu diversorumesse,quæ acquiruntur sine aliqua corruptione in suis essentiis, sed sola divisione facta. In animalibus vero perfectis, et pnveipue in homine, forma quæ est una in actu, non est multiplex in potentia, ut per divisionem constituatur (a) eadem essentia sub diversis esse et diversis actibus; cum anima hominis non dividatur per se, nec per accidens. Unde, cum in homine sit unitas continuitatis cujusdam, quæ manifola est tam in came et osse quam in aliis membris quæ sibi conjunguntur propter naturam ipsam continuitalis, necessario erit in eo aliqua alia essentia formæ, quæ per solam divisionem a toto habeat esse actu, etc. ⁾ — Hæc ille. — Et frequenter, in eodem tractatu, dicit eamdem essentiam formæ successive habere diversa esse, sine quacumque generatione et corruptione. Non ergo acquisitio novi esse simpliciter, aut secundum quid, inducit generationem simpliciter, aut secundum quid ; nisi concurrat acquisitio novæ formæ, el principium essendi.

Ad qunrlom dicitur quod responsio ibi data, bona est, ut patuit in solutione primorum quinque argumentorum Scoti. Tunc, ad improbationem responsionis, negatur minor. Nam, licet per mortem Christi non fuerit amissa unio animæ ad Verbum, nec unio carnis ad ipsum, fuit tamen amissa unio tertiæ enlitatis, quæ dicitur humanitas. Sed arguens in hoc fallitur, quia negat lotum distingui a partibus, ut alias (dist. 2, ad arg. contra 2am conci.) patuit. Addendum est autem illi responsioni, quod humana natura, in nativitate vel morte Christi, non solum acquisivil, vel amisit relationem unionis ad esse divinum; immo, præter hoc, acquisivil vel amisit (6) immediate ipsum esse personale Verbi, et unitatem, et indivisionem ad illud, ut alias (2. Sentent., dist. 15, q. 1, ari. 3, etc.) dictum fuit.

IV. Ad argumenta Durandi. — **Ad primum** Durandi, respondit Bernardus de Gannato, ubi supra; nam hoc argumentum est Godofridi. El ideo responsio hujus posita est in solutione secundi Scoti, recitando dicta Bernardi. Et addit Bernardus contra Godofridum dicentem quod non minus dat natura humana, in Christo, quam naturæ accidentales supervenientes, etc. : « Potest, inquit Bernardus, concedi quod plus dat quantum ad esse essen-

(i) *prope.* — *proprie* Pr.
\β) vr/'O. — Om. Pr.
(γ) *M.* — *tant* vero Pr.
0) *fit·* — Pr·
(i) Air. — /lav Pr.
(ζ) *perdit.* — Om. Pr

ce) *constituatur,* — *coHildurrcttir* Pr.
(6) re/ amivit. — Om. Pr

üæ : quia <lat esse in genere suktantiæ; formæ autem accidentales quæ sunt in Christo, non dant esse simpliciter, sed accidentale. Item, jiotest concedi quod minus dat : quia nun dat esse simpliciter, cum illud præexsistat ; nec secundum quid, cum non sit forma accidentalis; formæ autem accidentales dant ei esse secundum quid. Et causa hujus diversitatis visaest. » — Hæc ïih

Ad secundum dicitur sicut ad secundum aliorum. Negatur enim antecedens, ubi essentia est impedita, et non potentia, sicut e^t in Christo. Ad essentiam namque non sequitur esse, nisi constituat suppositum; in Christo autem natura humana non constituit suppositum, quia trahitur ad aliquid perfectius. Et de hoc multa dicta sunt prius.

Ad tertium dicitur quod, si major intclligntur de proprio esse creato, quod naturaliter natum esi sequi humanitatem, falsa est; quia accidentia corporalia possunt sequi humanitatem, non solum quando dat supposito proprium esse, immo quando nullum esse dat. Si vero intelligntur major generaliter do quocumque esse, nihil concludit argumentum ; quia nos concedimus quod humanitas in Christo habet esse divinum personale. De hoc sanctus Thomas, in tractatu *dc Natura mulerix,* multa dicit, alibi recitata, cum de pluralitate foi marum in homine loqueremur, 2. *Sentent.* (dist. 15). Unde, inter caetera, dicit (cap. 8) : * Possibile est ponere essentiam alicujus formæ in homine, sine hoc quod eam sequatur aliquod esse substantiale, etc. > Item, plus dicit : α Non repugnat inlelligere ponere essentiam formæ ad quam dependeat quantitas secundum originem, sine tamen esse quod se habeat ad illam formam ut princlpialum ad suum principium, etc. » Et multa similia dicit ibidem.

V. Ad argumenta Joannis de Neapoli. — A ‹| primum Joannis de Neapoli, patet responsio ex procedenti quæslione. Damascenus enim, in verbis illis, loquitur de homine quoad naturam hominis, el par·tes ejus, et naturales ejus proprietates; nam quodlibet tale assumpsit, el curavit. Sed exse actualis exsistentia) simpliciter non est de numero dictorum; quia nec est natura humana, nec pars ejus, nec aliquid sibi proprium, nec quid necessario consequens eam. Item, istud argumentum esi contra arguentem, el quemcumque catholicum tenentem in Christo non esse duo supposita. Et eo modo quo ijise respondebit, nos respondebimus. Nam, sicut ipsi arguunt, nos arguemus sic : Quidquid Deus plantavit in naturo humana, illud assumpsit ; sed personalitatem el liypostasim per se subsistentem (a) plantavit in naturo humana ; igitur omnia ista assumpsit. Consequens est erroneum. Nec valet si dicatur quod in hoc processu est fallacia figunt» dictionis, mutando unum praedicamentum in aliud. Hoc, inquam, non valet : quia similiter dicam quod ita est in argumento quod facil contra nos ; quia sub ly *quidquid,* <|iio<l est dislribulivum pro natura et ejus principiis, subsumitur esse, quod neutrum praedictorum est, immo est accidens omni naturae create, ut superius (I. *Sentent.,* dist. 8) dictum est.

Ad secundum patet per idem ; quia idem algumentum potest fieri de personalitate el de per se subsistentia humana, (piarum neutram Verbum assumpsit. Dico igitur quod perfectio hominis est duplex. Una, quæ esi propria humanæ nalune prout distinguitur a quacumque alia natura, sicut esse risibilem, rationalem, etc.; et talem perfectionem sgbtiahere humanæ naturæ in Christo, inconveniens est. Alia vero perfectio convenit homini inquantum convenit cum aliis naturis, sicut personalitas, supposilalio, subsistentia; el talem perfectionem subtrahere naturæ humana· in Christo, curn additione superioris perfectionis, non est inconveniens; quia dignius est personari ct suppositari divina personalitate el divina subsistentia, quam humana. — Vel aliter dici potest, conformiter ad superiora, quod, sicut Christus suscepit humanam naturam, non autem hypostasim aut personam, ita nec assumpsit illa quæ sunt propria hypostasi vel personæ, cujusmodi est subsistere per se, non in alio esse. — liem, cum dicitur quod summo perfeclitf hominis est esse, falsum est : secundum hoc enim sequeretur quod esse esset ultima hominis beatiludo, aut felicitas; quod falsum est. Ner valet probatio : quia perfectio accidentalis, uno modo est melior perfectione substantiali; sicut gratia el gloria, quam natura. — El de hoc sanctus Thomas, I p., q. 5, art. I (ad Ium), sic <li< it : u Licet lwmurn el ens Sint unum secundum rem, quia tamen differunt secundum ralionem, non eodem modo dicitur aliquid ens simpliciter el lxmuin simpliciter. Nam, cum ens dicat proprie esse in aclu, ni lus autem halæat (α) proprie ordinem ad |W)tenlinm, secundum hoc aliquid dicitur ens simpliciter, secundum quod primo discernitur nb eo quod esi in potantia lanium. Hoc aiilem est esse substantiale uniuscujus<pie iri. Unde per suum esso substantiale, dicitur unumquothpie ens simpliciter; per actus autem superadditos, «licilur aliquid esse secundum quid : sicut es>e album significat (6) esse srcundum quid; non enim esse album aufert esse in potentia simpliciter, cum ndrontat rei jam praeexsistenti in aclu. Sed lxmum dicil rationem perfecti quod est appetibile ; el per consequens, dicit rationem ultimi. Unde illud quod est ultimo perfeclum, dicitur bonum simpliciter; quod autem non habet

Ia) r/ *hypatlainn per* i< *tubtuleiilem.* — *hypvthuim per te iub«ititre* Pr

(a) *habeat* — *haltel* Pr.
(€) tigiafical. – *ngnal* Pr.

ullimam perfectionem quam debet habere, quamvis habeat aliquam perfectionem inquantum est actu, non tamen dicitur perfectum simpliciter, nec bonum simpliciter, sed secundum quid. Sic igitur, secundum primum esse, quod est substantiale, dicitur aliquid ens simpliciter, el lanium secundum quid, id est, inquantum ens; secundum veru ultimum netum, dicitur aliquid ens secundum quid, et (» lxmuni simpliciter. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod esse substantial»» non est maxima perfectio hominis, immo quasi minima. Et, quidquid sit de hoc, tamen esse simpliciter, cum sil proprium suppositi (C), repugnat unioni et assumptioni ad aliud suppositum.

Ad tertium palet responsio per dicta ad argumentum septimum Scoti (γ) et ejus confirmationem. Quia, si argumentum procederet, non solum pipiaret quod natura humana prius natum habuit esse (piam assumeielur. immo quod prius natura fuilsupposilata proprio supposito; quia, pro illo priori, ipsa habuit esso perse subsistens, cum suum esse nulli inniteretur, nec esset in supposito alieno, nec in alio ut in subjecto, quod sufficit ad rationem suppositi. Dico igitur ad argumentum, quod natura humana, pro nullo signo ducationis vel naturæ, fuit prius perfecta quam assumpta; sed simul fuit perfecta el assumpta. Nec valet consequentia ibidem facta, Ergo fuit assumpta imperfecta (o) : quia, ut dictum est, pro nullo priori, ante sui assumptionem, fuit, nec perfecta, nec imperfecta; quia primum instans suæ creationis fuit primum instans suæ perfectionis el suæ assumptionis. Unde fictio est imaginari talia signa naturæ, ut superius dictum est.

Si autem quærilur : Numquid prius natura, humana natura fuit |M»rfecla quam assumpta? — dicitur quod non ; immo, econtra, prius natura fuit unita quam perfecta, potissime loquendo de accidentali perfectione, cujusmodi est esse, et accidentia, (|uæ sunt extra rationem cssentiæet humanæ naturæ. Secus est de perfectione essentiali, aut de propria passione essentiæ. Quod patet in simili. Sanctus Thomas enim, 3 p., q. 7, ari. 13, quierit similem quæslionem, scilicet : Utrum gratia habitualis in Christo sequatur unionem. Et respondet sic : α Unio humana» naturæ ad divinam, quam supra (ibid·, q. 6, art. G) diximus esse ipsam unionis gratiam, præcedit gratiam habitualem in Christo, non ordine temporis, sed naturæ el intellectus. Et hoc triplici ratione. *Primo* quidem, secundum ordinem principiorum utriusque. Principium enim unionises! persona Filii assumens naturam humanam, quæ secundum hoc dicitur esse missa in mundum, quod naturam humanam assumpsit; principium autem graliæ habitualis, quæ curn charitate datur, est Spiritus Sanctus, qui secundum hoc dicitur mitti, quod per charitatem ruentem inhabitat. Mi&uo autem Filii, secundum ordinem naturæ, e>t prior mirione Spiritus Sancti; sicut, online naturæ, Spiritus Sanctus procedit a Patre et a Filio dilecto. Unde et unio personalis, secundum quam intelligitur missio Filii, est prior, online naturæ, gratia habituali, secundum quam intelligitur missio Spiritus Sancti. *Secundo,* accipitur ratio hujus ordinis ex habitudine graliæ ad suam causnn. Gratia enirn causatur in homine ex præsentia deitatis, sicut lumen in aere ex præsenlia solis. Pncsentia autem Dei in Christo, intelligitur secundum unionem humanæ naturæ ad divinam personam. Unde gratia habitualis Christi intelligitur ut consequens unionem hanc, sicut splendor solem. *Tertio,* ratio hujus ordinis accipi potest ex fine gratis. Ordinatur enim ad liene agendum; actiones autem sunt -uppomturum et individuorum; unde actio, el per consequens gratia ad ipsam ordinans, præsupponil hypostasim operantem. IhpustaMS autem non præsupponitur in natura humana ante unionem, ut ex supra dictis patet (ibid., q. 4, ari. 2). Et ideo gratia unionis, secundum intellectum præcedit gratiam habitualem. » — Hæc ille. — Sicut autem ipse dicil de gratia habituali, ita dico de omni accidentali perfectione naturæ humanæ, potissime respiciente suppositum exsistens (a) simpliciter, propter tertiam rationem. Similiter, propter secundam, quia unio personalis est causa omnium perfectionum naturæ humanæ, et sic præcedit quamlibet perfectionem, sicut causa suum effectum. Non tamen oportet ibi somniare signa naturæ. — liem, ibidem, in solutione secundi, sic dicit : « Sicut dispositio in \ia generationis [recedit perfectionem ad quam disponit, in his quæ successive perficiuntur; ita naturaliter perfectionem sequitur, quam jam aliquis assecutus est : sicut calor, qui fuit dispositio ad formam ignis, est effectus profluens a forma ignis jam præexsistentis. Humana autem natura in Christo, unita est person® Verbi a principio, sine successione. Unde gratia habitualis non intelligitur ut præcedens unionem, sed ut consipiens eam, sicut quædain proprietas naturalis. Unde el Augustinus dicit, in *Enciuridionc* (cap. 40), quod *gratia est quodammodo Christo homini naturalis.* » — Hæc ille.— Ex quibus patet quud perfectiones, non solum gratuita», verum etiam naturales humanæ natura·? sequuntur, ordine natura», unionem humanæ naturæ ad Verbum.

Ad quartum patet responsio ex dictis Uernardi de Gannato superius recitatis, in solutione secundi Scoti (C).

(a) e/. — *id eel* Pr.
(C) fuppoiU». — iuppo<i/uni Pr.
(T) Scoti. — Om. Pr.
(δ) *imperfecta.* — *imperfecte* Pr.

(α) *ejulitent.* — *et en»* Pr.
(C) Scoti. — Om. Pr.

Ad quintum, negatur consequentia principalis. Cujus ratio est : quia natura humana in Christo, se habet per modum partis, vel forma?, et natura substantialis; constat autem quod nunqnam pars, aut furina substantialis, aut natura exsistit per esse proprium, sed solum per esse totius, aut compositi, vel suppositi ; secus est de accidentibus. Et quod dicitur, quod natura humana halmt se in Christo per modum accidentis, — parum valet. Quia, ut dicit sim tus Thomas, 3 p., q. 2, art. 6, in solutione secundi : < Illud quod advenit post esse Completum, accidentaliler advenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi : sicut in resurrectione, corpus adveniet anima·, præcxsistenti; non tamen accidentaliter, quia ad idem esse assumetur, ut scilicet corpus habeat esse vitale per animam ; non sic esi de albedine, quia aliud esse est albi, et aliud est esse hominis, cui advenit albedo. Verbum autem Dei, ab æterno esse completum habuit secundum hyposlasim sive personam ; ex tempore autem advenit ei natura humana, quasi assumpta ad unum e?se, non prout est natura (sicut corpus assumitur ad esse aniinæ), sed ad unum esse, prout est hypostasis vel personæ. Et ideo humana natura non unitur accidentaliter Filio Dei. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod humana natura non habet in Christo illum modum accidentalitatis quem arguens putat.

De prodictis, Bernardus, ubi supra, sic dicit : < Quando substantia separatur ab accidentibus in Eucharistia, non acquiritur eis novum exsistere; sed illud exsistere quod habebant in alio quando separata sunt, habent per se, virtute divina : ita ut exsistere (i) quod prius habebant, liat exsistere simpliciter, quantum ad modum essendi, scilicet non essendo in alio; quod facit virtus divina. Non ergo datur eis novum exsistere, sed novus modus essendi ; qui modus essendi per se potest vocari subsistere. Si autem natura aliqua pneexsistens in aliquo supposito, ut pes, uniretur alii per divinam virtutem, tunc suum subsistere fieret inexsistere, ita quod tunc assumeretur ad exsistere simpliciter illius suppositi cui uniretur. Nec tamen haberet aliud exsistere quam exsistere illius suppositi : quia non est aliud exsistere totius et partis; quia exsistere totius, est exsistere partium, ex consequenti, eo modo quo partes exsistunt in toto. » — Hæc ille.

Ad argumentum pro quæstione, patet responsio per pradicta.

Et hæc de quaestione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

(i) leevndum. — Ad. Pr.

DISTINCTIO VII. ET VIII.

QUÆSTIO I.

BUM IN CHRISTO SINT DDÆ FILIATIONES

IRCA septimam et octavam distinctionem 3. *Sententiarum*, quæritur : Utrum in Christo sint duæ filiationes.

Et videtur quoti sic. Quia filiatio qua quis dicitur filius alicujus, ut patris, vel matris, dependet aliqualiter ab eo : quia esse relationis est ad aliud aliqualiter se habere; nude, et interempto uno relativorum, interimitur et reliquum. Sed filiatio æterna,qua Christus est Filius Dei Patris, non dependet a Matre ; quia nullum æternum dependet a temporali. Ergo Christus non est tilius Matris filiatione æterna. Aut ergo nullo modo est filius ejus; quod est falsum; aut oportet quod sit filius ejus quadam alia filiatione temporali. Ergo sunt in Christo duæ filiationes.

In oppositum arguitur. Quia, sicut dicit Damascenus *(de Fid, orlh.)*> lib. 3 (cap. 14), ea quæ sunt natura multiplicantur in Christo, non autem ea quæ sunt personæ. Sed filiatio maxime pertinet ad personam; est enim proprietas personalis. Ergo in Christo est tantum una filiatio.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod in Christo non est nisi unica (Illatio realis.

Hanc |>onit sanctus Thomas, 3 p., q. 35, art. 5, ubi sic dicit : < Circa hoc, inquit, sunt diversa· opiniones. Quidam enim attendentes ad causam filiationis, quæ est nativitas, ponunt in Christo duas filiationes, sicut et duas nativitates. Alii vero attendentis ad subjectum filiationis, quod est persona vel hypostasis, ponunt in Christo tantum unam filiationem, sicut et unam bypoetaaim vel personam. Unitas enim relationis vel ejus pluralitas non attenditur secundum terminos, sed secundum causam vel subjectum. Si enim secundum terminos attenderetur,

oporteret quod quilibet homo haberet in se duas filiationes : unam, qua (α) referretur ad patrem; et aliam, qua (6) referretur ad matrem. Sed recte conrideranti apparet, eadem relatione unumquemque referri ad suum patrem el matrem, propter unitaleni causa· : eadem enim nativitate homo nascitur ex patre et matre; unde eadem relatione ad utrumque refertur. Et eadem ratio est de magistro qui docet multos discipulos eadem doctrina, et de domino qui gubernat diversos subjectos eadem potestate. Si vero sint diversæ raiisæ specie differentes, ex consequenti videntur relationes specie differre. Unde nihil prohibet plures tales relationes eidem inesse : sicut si aliquis est aliquorum magister in grammatica, et aliorum in logica, alia est ratio uti insipie magisterii ; et ideo diversis relationibus unus ct (γ) idem homo potent esse magister, vel diversorum, vel eorumdem, secundum diversas doctrinas. Contingit (o) autem quandoque quod aliquis habeat relationem ad plures secundum diversas causas, ejusdem tamen speciei : sicut cum aliquis est pater diversorum filiorum secundum diversos actus generationis; unde paternitas non potest differre specie, cum actus generationum sint idem sperie. El (plia plures formæ ejusdem speciei non possunt simul inesse eidem subjecto, non est possibile quod sint plures paternitates, in eo qui est paler plurium filiorum generatione naturali. Si autem ali•piis sil paler plurium, unius generatione naturali, ni alterius per adoptionem, tunc sic halæl in se plures paternitates. Manifestum autem (t) est quod non una el eadem nativitate Christus est natus ex Patre ab ælerno, el ex Matre ex tein|K)re; nec nativitas est unius speciei. Unde, quantum ad hoc, oporteret dicere in Christo esse diversas filiationes, unam lem|K)ralem, ct aliam æternam. Sed quia subjectum filiationis non est natura aut pars natura·, sed solum persona vel hypostasis; in Christo autem non esi pei'sona vel (ζ) hy|>o.stasis, nisi æterna ; non polest in Christo esse aliqua filialio, nisi quæ sit in hypostasi æterna. Omnis autem relatio quæ ex tempore de Deo dicitur, non ponit in ipso Deo ælerno aliquid secundum rem,sed secundum rationem tantum. Et ideo relatio qua Christus refertur ad Matrem, non potest esse realis, sed secundum rationem tantum. El sic, quantum ad aliquid, utraque opinio dicit verum. Nam, si attendamus ad causas, vel ad perfectas rationes filiationis, oportet dicere duas filiationes, secundum dualitalem nativitatum ; si autem attendamus ad subjectum filiationis, quod non |K)tcst esso nisi suppositum ælernum, non potest esse in Christo realiter niri una filiatio. Dicitur tamen relative Filins ad Matrem, relationequæcointelligilur relntioni qua Mater refertur ad Filium : sicut Deus dicitur Dominus relative ad creaturam, relatione qua» cointelligitur relationi reali H), qua creatura subjicitur Deo. El quamvis relatio dominii non sit realis in Deo, tamen realiterdicitur(€) Dominus, ex reali subjectione creatur® ad ipsum. Et similiter, Christus dicitur realiter (γ) Filius Virginis Matris, ex reali relatione matcmitatis ad Christum, a — HiOc ille.

Ex uuibus jiotest formari talis ratio: In illo est tantum unica filiatio, quod habet unam, et non est capax alterius. Sed Christus e>l hujusmodi (3). Igitur. Major et minor palent ex dictis. Unde hanc innuit *anctu Thomas, ibidem, in solutione primi, dicens : < Nativitas temporalis causa ret quidem in Christo temporalem filiationem realein, si esset ibi subjectum hujus filiation is capax. Quod quidem esse non potest. Ipsum enim suppo-iturn ætrmum non jiolest esse susceptivum relationis temporalis. Nec etiam potest dici quod sit susceptivum filiationis temporalis ratione humanæ natura, sicut et (c) temporale nativitatis : quia oporteret ' naturam humanam aliqualiter esse subjectam filiationi, sicut est aliqualiter subjecta nativitati;cum enim æthiops dicitur albus ratione dentis, oportet quod dens æthiopis sil subjectum albedinis ; natura autem humana nullo modo potest e«e subjectum filiationis, quia h.rc relatio directo respicit personam. » — Hæc ille. — Simile ponit, 3. *Sentent.f* dist. 8, q. I, ari. 5. Item, 9. *Qinxllibcto,* art. 4.

Secunda conclusio est quod, licet Christus non referatur nd Matrem aliqua reali (Illatione, refertur tamen nd ipsam nliqun alla reali rcladone.

Hanc ponit sanctus Thomas, in pradicto Quod/t-*beto,* art. 4, sic dicens : ◁ In hoc differt *ad aliquid* ab aliis generibus, quod alia genera ex propria ratione sui liabent tpiod aliquid sint (sicut quanti(as, ex hoc ipso quod est quantitas, aliquid ponit; ct similiter de aliis >; sed *ad aliquid* ex propria sui generis ratione non habet quod |M>nat aliquid, sed ad aliquid. Unde inveniuntur quædam *ad aliquid,* quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione; quod iu aliis generibus non convenit. Et quamvis *ad aliquid* ex ratione sui generis non habeat quod aliquid ponat, non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione quod nihil |>onal : quia sic nulla relatio esset aliquid in rerum natura; unde *ad aliquid* non esset

(a) çua. — *quoti* Pr.
υ) *quii.* — *quiv* Pr
γ) *et.* — *eham* Pr.
( ) *Contingit* — *Convenit* Pr.
‹) *autem.* — Om. Pr.
(0 *vel.* — Om. Pr.

(a) *reah.* — Om. Pr.
(β) *diritur.* — *est* Pr.
(γ) *realiter.* — Om. Pr.
(Î) *fiiquinunh.* — *hujus* Pr.
(i) *et.* – *est* Pr.

unum de decem generibus. Habet autem relatio quo! sit aliquid n'ale, ex eo quod relationem causât. Cum enim in aliquo invenitur aliquid reale (i), per quod ad alterum dependeat et comparetur, tunc dicitur n'aliter comparai i, vel dependere, vel referri; sicut aequalitas ponitur relatio realis ex virtute quantitatis, quæ æqiialilatein causal· Quia vero ex eodem res habet esse et unitatem, ideo unitas realis relationis pensanda est ex ipso relationis fundamento vel causa : ut quia una quantitas est, perquam pluribus sum æqualis, in rno non est nisi una relatio realis æquditalis, habens respectus ad plures. Similiter, quia una nativitate ex matre ct patre sum genitus, una filiatione reali dicor filius iilriusqiie, quamvis multiplicentur respectus. Sed in Christo non possumus dicere unam causam esse filiationis, secundum quod refertur ad Patrem et ad Matrem; cum sint duæ nativitates penitus disparata·. Unde, >i ex<el aliquid quod illationem temporalem posset recipere quasi subjectum, oporteret ponere in Christo ꝑlure filiationes. Nunc autem filiatio est talis relatio, quæ non potest haliere pro subjecto ni.-i ipsum suppositum. In Christo autem non est nisi suppositum sternum ; quod quidem non potest esse subjectum alicujus relationis temporalis : quæcunique enim relationes temporales de Deo dicuntur, sunt relationes rationis, et non rei. Unde filiatio qua Christus refertur ad Matrem, non est realis relatio, sed rationis lanium ; sicut et cæteræ quæ de Deo dicuntur ad creaturas. Non enim potest dici quod subjectum filiationis sit suppositum ælernum, ratione humanæ natum· vel alicujus partis sua·, sicut dicitur subjectum mortis vel alicujus passionis : quia sic humana natura ipsa, vel pars ejus, esset primum subjectum filiationis, et denominaretur per ipsam; sicut contingit de aliis accidentibus quæ attribuuntur Christo ratione humanæ naturæ. Filiatio veru nunquam denominat nisi ipsum suppositum, nec potest aliud pro subjecto habere. Nihil tamen prohibet aliquas relationes reales inesse Christo ad Virginem, sicut cum dicimus corpus Christi esse originatum a Virgine; sed ista relatio non habet rationem filiationis, nisi poneremus, secundum primam opinionem, suppositum creatum aliud esse in Christo ab increato. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Posito sufficienti susceptive;, ct sufficienti fundamento, et termino, et omni causa alicujus realis relationis, ponitur talis realis relatio. Sed in Christo est sufficiens causa multarum relationum realium, tam fundativa quam susceptiva. Igitur, etc. Minor patet : quia in Christo est vel fuit realiter generatio passiva, et nativitas passiva, qua' fundat relationem producti ad producens, et originali ad originans; in ipso est etiam sufficiens susceptivurn, scilicet corpus humanum, et ejus partes. Et hæc omnia in comparatione ad Matrem. Igitur Christus habet realem relationem ad Motrem.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUIt OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

I. Argumenta Scoti. —Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Unde contra primam arguit Scotiis (dist. 8, q. 1), probando quod in Christo sint duæ reales filiationes.

Primo sic. Quia, si hoc negaretur, hoc esset quia, licet fundamentum phirificelur, non tamen suppositum, cujus proprie est filiatio. — Sed contra. Si filiatio tantum est persona·, ita quod non possit pluriiicari non phniiicalo supposito, licet fundamentum phirificelur : aut hoc contingit inquantum est relatio absolute (x); aut inquantum talis originis (Ç) relatio. Non primo modo : quia tunc, si Christus fuisset albus, non fuisset realiter similis alicui alteri albo ; nec fuisset realiter æqualis alteri habenti tantam quantitatem quantam ipse; tunc etiam in suppositis creatis relationes non |H>ssent multiplicari propter fundamenta. Si secundo modo, hoc esi falsum : quia non plus repugnat relalioni originis pluiificari in eodem supposito, quam ipsam originem, quæ quasi præcedit relationem ul proxima ratio fundamenti ; sed origines plurificanlur in eodem suppo-ito, secundum Damascenum (de *Fid. orlh.),* lib. 3, capit. 7 : Duas, inquit, *generationes Christi veneramur.*

Secundo. Nam Paler æternus, etsi sit unum suppositum, tamen habet duas relationes originis, videlicet ad Filium et Spiritum Sanctum; et ita super unum et idem suppositum fundantur duæ relationes activa·, et Stiper idem fundamentum. Ergo, mullo magis, super duo fundamenta diversa (γ) possunt fundari duæ relationes originis passivæ.

Tertio. Christus habet duas operationes, secundum Damascenum *{de Ftd. orth.,* lib. 3, cap. 15). Relatio autem non magis respicit suppositum (piam operatio, quia suppositi est operari. Ex quo arguitur ad propositum : Quia, sicut Christus naturaliter operalmtur quibusdam operationibus naturæ humanæ, ita, si genuisset duos filios realiter, habuisset in se duas paternitates ad illos, propter duas generationes activas. Ergo, modo, propter duas generationes passivas, habet duas filiationes.

(3) reaU. — Om. Pr.

(i) *abtolute.* — Om. Pr.
(6) onginii. — Om. Pr.
(γ) dit cria. — *accepta* Pr.

Quarto. Quia quod competit Christo precise (i) secundum rationem personalitatis æternæ, non dicitur de illo inquantum horno; sicut hæc e»l falsa, C/iririus, ùu/tian/um *horno, est persona.* Ergo et hæc, C/iristus, im/uanfum *homo, t Filius,* si filiatio (6) dicitur de Deo solum secundum rationem vel relationem personalitatis æternæ.

Quinto. Quia distinctio priorum naturaliter, concludit distinctionem posteriorum. Sed non tantum suppositum naturaliter præcodit relationem, sed etiam fundamentum. Ergo, multiplicato fundamento, multiplicatur relatio. Et ita, in proposito, cum sint duo fundamenta, duæ erunt relationes (γ).

Sexto. Filiatio est habitudo naturaliter producti similis suo producenti in natura intellectuali. Islæ particulae patent : quia, sicut paternitas est habitudo producentis, ita filiatio est habitudo producti; *naluralliер* etiam additur, quia, propter defectum hujus particulæ, Spiritus Sanctus non est Filius; *similis producenti* additur, quia, propter hoc. vermis non est filius hominis; *in natura intellectuali* additur, quia ideo ignis non est filius ignis, nec planta plantie, nec brutum bruti proprie. (Quod si contendas brutum esse lilium bruti, tunc filiatio est habitudo producti naturaliter similis producenti in natura intellectuali vel sensitiva (δ).) In ista autem descriptione, nihil primo et per se respicit suppositum, nisi ratione productionis |iassivæ; quia omnia alia addita respiciunt naturam in producente, vel in producto, vel in utroque. Filiatio ergo ratione (c) nullius determinat sibi ul sit suppositi (ζ), magis quam generatio passiva. Sed generatio passiva multiplicatur ad multiplicationem naturarum aclualiter exsistentium acceptarum per ipsas generationes, ut palet pei Damascenum *(de Fid. orth·),* lib. 3, cap. 7 ; quia Christi sunt dum generationes. Ergo filiatio pluriiicalur ad plurific&tionern illarum.

Septimo. Quia ad duos terminos non |>otesl esse eadem relatio; quia tunc idem simul esset et non esset.

Octavo. Quia quæçumque proprietas personalis divina æque non respicit aliquod creatum pro termino. Ergo, sicut paternitas ælerna non potest ẽs relatio qua Pater dicitur esse paler temporalis, ita nec filiatio ælerna.

Nono. Quia,.si Mater genuisset purum hominem, fuisset vere mater, et ille vere filius, filiatione reali. Sed non minus egit modo quam egisset tunc; nec Christus., ul Immo, minus realiter accepit naturam ab ipsa, quam alius accepisset. Ergo, ex natura extremorum, est modo in Christo aliqua nova filiatio realis. — Hæc Scotu», in forma.

II. Argumenta Aureoli. — Arguit etiam (i) Aureolus (in quest, super *Reportationes* 3. *Sentent.,* q. 1Gb

Primo. Quia, licet effectus aliquando referitur nd causam, sine hoc quod causa referatur ad effectum, nunquam tamen invenitur econtra, quod causa referatur ad effectum, et effectus non referatur ad caustin. Sed Virgo Maria realiter refertur ad Christum, Mculcausa ad effectum. Igitur, etc. (ft).

Secundo sic. In Christo sunt dur nativitates, et duæ generationes passive. Ergo et duæ reales filiationes. Probatur consequentia : quia nativitas, et generatio passiva, et filiatio, idem sunt realiter. Quod probatur ex loco a conjugatis : quia idem est esse natum, et esse genitum, et esse filium ; et idem est genitrix, et mater. Et sicut filius dicitur generatione filius, ita generatus dicitur generatione generatus. Unde filiatio non est nisi generatio passiva, ut transiit in pneteritum. Et ideo non potest dici quod filiatio fundetur super generationem passnam.

Confirmatur. Quia, sicut negatur ista, *Christus est duo ftlii,* ila negatur ista, *Christus est duo nati.* vel *duo geniti.* et tamen certum est quod in Christo sunt duæ nativitates, et duæ generationes passivæ.

Tertio. Quia non propter aliud negatur quod in Christo sint duæ filiationes, pisi quia non conceditur quod Christus sil duo filii. Sed hoc non impedit : quia, sicut Christus non est plures quales propter plures qualitates, nec plures scientes propter plures scientias, cum tamen habeat omnes scientias; ila. licet in eo sint plures filiationes reales, non tamen propter hoc oportet concedere quod sint plures filii.

Quarto. Quia suppositum non est immediatum fundamentum relationis, sicut tu supponis. Licet enim natura non sit genitum, sed suppositum, tamen natura est fundamentum relationis; sicut est illud a quo profluit actio ct passio, et tamen actiones et passiones dicuntur esse suppositorum. Unde, licet actio, et passio, et relatio, denominent suppositum. tamen fundantur in natura tanquam in fundamento et principio a quo profluitur: et ideo multiplicantur ad multiplicationem naturæ.

Quinto. Ut dicit, opinio nostra jx>nit quod |>er eamdem relationem aliquid |»otest referri ad plurw terminos. Sed hoc est impossibile. Quod probatur : — Tum *primo*, quia quandocumque aliquid est de conceptu quidditativo alicujus, multiplicato illo, multiplicatur et ille conceptus, ct per consequens, illud cujus est ille conceptus quidditativus; sed ter-

(i) *prtrcise.* —Om. Pr.
(fi) filiatio. — lilia· Pr.
(γ) *dur erunt relationes·* — Oin. Pr.
(e) *intellectuali vel sensitiva. — sensitiva non intellectuali* Pr.
(c) *ratione. — respectu* Pr.
(Q *ut sit* fup/xuin. — *suppositum. ut sil suppositum, nisi ratione naturæ ut fundamenti* Pr.

ta) *etiam.* — Om. Pr.
(fi) etc. — et econtra Pr.

minus esi de conceptu quidditalivo relationis; igitur, etc. — Sed forte dices quod relatio haliet quidditatem ex termino suo, sed ex fundamento suo lialiet enlitatem ; ideo, manente eodem fundamento, manet eadem enlilas. licet termini multiplicentur. — Sed hoc nihil est : quia ab eodem habet res cnlilatem el essentiam, cum habeat esse per suam quiddilatem. — Tum *eccitndo,* quia, 3. *Physicorum* (t. c. 18), dicitur quod eadem est via intra duos terminus. El ratio est, secundum Commentatorem : quia intermedium sumit unitatem ex terminis. Tunc sic : Quod est impossibile circa viam realem, est impossibile circa viam rationis; sed impossibile est quod via realis, sil inter plurts terminos, nisi inter duos; igitur. — Confirmatur. Quia, sicut se habet habitudo secundum rem, ita secundum rationem; modo impossibile est quod intellectus inlelligat aliquam habitudinem secundum rationem respectu plurium terminorum, quin statim inlelligat illam multiplicari. — Turn tertio, quia paternitate una corrupta in patre per mortem unius filii, adhuc manet alia respectu alterius lilii; igitur sunt ibi plures ptornitates el filiationes. — Tum *quarto,* quia impossibile est quod aliquid fiat de non dependente dependens, nisi facta aliqua mula'ione circa ipsum. Modo paternitas unius personæ respectu filii quem (x) habet, coexigil illum filium. Sed quando fit paternitas alterius (6) filii, coexigil (γ) lilium alium. Et ideo consequenter pater dependet ad illam, ad quam prius non dependebat. El sic est facta mutatio circa ipsum, vel circa ipsam paternitatem, quæ modo exigit illum filium alium, quem prius non exigebat. El sic esi alia coexigentia, et alia paternitas.

Sexto, Arguit, dicens quod opinio nostra ponit quod paternitas fundatur su|»er aliquo derelicto ex generatione in patre. Sed, ut dicit, non valet, quia non apparet quid (ft) >it illud derelictum. Non enim potest dici quod sil aliqua res absoluta : quia illa posset corrumpi, saltem divina virtute, manente filio; el sic corrumperetur paternitas, manente filio et patre. Hoc etiam est contra Philosophum, qui dicit, 5. *Slclaphyairiv* (t. c. 20), quod hujus respectus fundatur super potentiam. Nec |>olest dici quod illud derelictum, sil respectus : tum quia ille multiplicaretur sicut generatio, et habetur intentum; tum quia unus respectus non est fundamentum alterius.

Hæc sex argumenta ultima sunt Aureoli.

III. Argumenta Durandi. — Arguit etiam (t) Durandus (dist. 8, q. 3).

Primo. Quia realis relatio non polest advenire alicui sine reali mutatione facta, sermidum aliquod absolutum, in ipso, vel in altero. Sed, si humana natura a Filio Dei assumpta sibi dimitteretur, in ipsi esset realis relatio ad Matrem ; stalim enim esset persona; et tamen nihil aljsoluhirn adveniret sibi, nec Filio Dei. Ergo o|>ortet quod nunc («), ratione ipsius, sit in Filio realis relatio ad Matrem. Et constat quod esi realis relatio ad Patrem (6). Ergo duæ.

Secundo. Quia aequalis dependentia est in Christo ad Matrem, ratione naturæ assumptæ, sicut in aliis filiis. Sed, propter talem dependentiam, in aliis ponitur realis filiatio. Ergo el in Christo poni debet.

Tertio. Quia unitatem (γ) filiationis in Christo, non polest arguere nisi unitas suppositi, vel ejus ætérnilas. Non unitas suppositi. Quia hoc esset (o), vel quatenus filiatio est (e) relatio, vel quatenus est talis relatio, cujus denominatio soli supposito convenit. Non quatenus esi relatio; quia in eodem supposito videmus mullas relationes reales. Nec quatenus denominat solum suppositum : quia, sicut esse filium convenit soli supposito, sic ct actiones sunt suppositorum ; sed jdures actiones reales sunt in Christo, non (distante unitate suppositi ; ergo plures relationes el filiationes reales possunt esse in ipso. Nec etiam ætérnilas obsistit pluralitati filiationum realium : quia non minus repugnat supposito ælerno, quod de novo adveniat ei accidens reale absolutum, quam realis respectus; sed Christo, ratione naturæ assumptæ, competunt de novo, vel ex tempore, multa accidentia realia absoluta, sicut esse quantum, esse album, et sic de aliis; ergo potest ei advenire, mediante natura, res|>ectus realis.

Quarto. Quia, quamvis inveniamus in ordine rerum, quod causa non realiter referatur ad offectum, ubi (ζ) effectus realiter refertur (η) ad causam (ut plet de relatione Dei ad creaturam), nunquam tamen invenimus quod causa realiter referatur ad ellbctum, el effectus referatur solum secundum rationem. Sed Christus, secundum humanam naturam, se habet ad Matrem ut effectus ad causam. Cum ergo in Matre sil realis male!nilas, per quam refertur ad Filium, necesre est qiipd in Filio sit realis filiatio, per quam referatur ad Matrem.

Quinto. Quia, plurifiralo reali fundamento relationis, nccessc est relationem realiter plurificari. Sed reale fundamentum filiationis est nativitas, vel natura per nativitatem accepta. Ergo, cum i>ta realiter plurificenlur in Christo (in ipso enim est duplex realis nativitas, et duplex natura per duplicem nali-

(i) nunc. — *nec* Pr.
(ft) PuCreni. — *Matrem* Pr.
(e) yur/n. — *quam* Pr.
(ft) alicujus. — Ad. Pr.
(γ) *alium, puta* — Ad Pr
(ft) quid. — quod Pr.
(i) riiam — Om. Pr.
(du. — Ad. Pr.
(ft) ruet. — eue Pr
(t) *eft. — ruet* Pr.
(ζ) *ubi.* — nid Pr.
(rɬ) *refertur. — referatur* Pr.

vitalem accepta), videtur quod in Christo sit duplex realis filiatio, etc.

Ad hoc tamen dicunt quidam, quod fundamentum filiationis non est nativitas active sive passive assumpta, quia, illa transeunle, manet filiatio; nec natura per nativitatem accepta; sed quoddam derelictum in supposito, consequens ad nativitatem et naturam per eam acceptam. Et illud dicunt esse quamdam subjectionem, sive quamdam servitutem filiorum vel filialem, correspondenlern cuidam juri in patre : ita quod generatio vel nativitas est causa paternitatis vel malernilatisel (x) filiationis, sed non est immediatum fundamentum; sed illud est in patre el matre jus quoddam derelictum ex generatione activa, et in filio quædam servitus seu subjectio derelicta ex nativitate passiva. El tale jus, m?u subjectio vel servitus, fundatur immediate in supposito subsistente, secundum quod subsistens e>t : quia habere jus, sive possidere aliud ut sibi subjectum, est solius suppositi, ut primi el (C) immediati subjecti ; el similiter, possideri, sive esse obligatum (ali servitute; quamvis talia insint supposito ex aliquo actu pracedente. El quia tale jus, sive servitus, immediate fundatur in supjiosito, non multiplicatur nisi ex multiplicatione suppositi; nec per consequens filiatio, quia talem servitutem habet pro immediato fundamento.

Sed isla responsio non valet. Quia, secundum Philosophum, 5. *Metaphysics* (t. c. 20), *paler dicitur pater filii, quia hic fecit, ille autem pansus est.* Ergo et paternitas ipsa el filiatio fundantur super actionem. Nec obstat quod generatio activa et passiva transeunt, filiatio autem et paternitas non transeunt; quia in creaturis paternitas el filiatio sunt solum quædam reales denominationes, consurgentes ex generatione activa el passiva, secundum præteritum (γ) : pater enim esi, quia genuit; el filius, quia genitus fuit ; et ideo, quamdiu verum est dicere quod ille genuit el isle genitus est, verum est dicere quod isle est pateret ille esi filius. — Item. In divinis est realis paternitas el filiatio; el tamen in eis non est in Patre respectu Filii tale jus, nec in Filio talis subjectio. Ergo falsum est el erroneum quod paternitas el filiatio fundentur super tale jus et subjectionem. — Item. Talo jus el talis subjectio, aut sunt res, aut ratio. Si ratio, non possunt esse fundamentum realis |Kiternitalis et filiationis. Si res: aut absoluta; aut relativa. Si absoluta, da eam ; nec poteris dare nisi naturam per generationem acceptam ; et lune, habebitur propositum. Si respectus, cum subjectio in filio, ct jus quod respondet (o) ei in patre, magis pertineant ad mores quain ad naturam.

(a) *ct,* — Om. Pr.
(C) *ct,* — *Ctiaru* Pr.
(γ) *tccundum praeteritum.* — *icd* m *praeteritum vel privem* Pr.
(ê) *respondet.* — *rctpondit* Pr

paternitas autem el filiatio pertineant ad esse natura, quod præcedit esse morale, patet quod jiaternitas et filiatio pracedunt tale jus et talem subjectionem ; sicut ea quæ sunt natura, pracedunt ea quæ sunt moris; et curn prius non fundetur in posteriori, sed magis econtra, ataurdum est dicere quod paternitas el filiatio fundentur super illo jure et subjectione. Confirmatur. Quia paternitas el filiatio sunt in brutis, sicut et in hominibus; el tamen ibi non est tale jus, nec talis subjectio. El ideo inconsueta adinventio fuit, quod paternitas et filiatio fundentur super tale jus ct talem subjectionem. Nec ob>tal quod dicitur, quod natura pole>l dici genita, nata, vel sena, nunquam tamen dicitur filia. Quia hw non est propter hoc quod filiatio immediatius insit supposito quam natura, sed quia filius el filia magis accedunt ad naturam substantivi quam esse natum vel genitum, quæ pure denominative accipiuntur : narn, si denominative accipiamus Ciliatum, j.-que proprie posset dici natura filiata, si hoc usus haberet, sicut dicitur nata vel genita.

Sexto arguit sic Ubicumque producens el productum incidunt in eumdem ordinem, et maxime in idem secundum speciem, si unum refertur realiter, el reliquum. Sed Christus secundum naturam humanam. et beata Virgo, incidunt in eumdem natura ordinem. Ergo, si inaternitas est relatio reali> in Matre, necesse est quod filiatio sil realis in Filio. — Hæc Durandus.

El islæ sunt latiores rationes quæ fiunt contra primam conclusionem. Ideo in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ I. — An ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Idcirco

Ad primum Scoti, dicitur quod causa cur in Christo non possunt esse duæ (i) filiationes reales, non est illa quam arguens ibidem recitat, précisa el principalis, scilicet : quia in Christo non sunt plura supposita. Sed potissima causa est, quia illud suppositum Christi unicum, non est capax realis filiationis temporalis, nec quoad divinitatem, nec quoad humanitatem; quia neutra illarum naturarum in ipso potest esse subjectum filiationis. Dato enim quod illud suppositum esset capax talis filiationis, unitas supponti non obstaret quin posset habere

(·) dur. — Om. Pr

duns filiationes, secundum diversa fundamenta : sicut si aliquis -it filius unius piris per naturalem originem, el alterius pr adoptionem, vel doctrinam, vel hujusmodi. Et ideo prima consequentia ibi facta, neganda est : quia illa non est præci-a causa conclusionis; licet ait par- rausa.·, pnesertim quoad hoc quod dicit, quod nihil e.-l subjectum filiationi:* nisi Mippositum» — El cum hoc ultimum improbatur, — dicitur quod filiatio habet hoc, non inquanlum relatio, sed inquanlum talis relatio. Ner valet hujus improlatio : quia solum concludit quod in eodem supposito possunt esse duæ vel plui es relationes originis; quod concedit nostra secunda conclusio; sed hoc non est nil propositum. Sed est fallacia consequentis; quia non omnis relatio originis, vel fundata in origine passiva, e-l filiatio, ul plet ex primo articulo cl secunda conclusione, El ideo concludere duplicem filiationem ex duplici relatione originis, est sophisticum, ul videtur.

Ad secundum dicitur quod peccat, sicul pr.rredens, secundum non rausam ul causam, Cpncedilur enim quod unitas suppositi precise non prohibet duas relationes originis activæ vel passiva? esse in « xlern sup|>o-ilo, srd incapacités suppo-ili respectu talis relationi-. Dicitur secundo, quod in Christo -uni duæ relationes originis pas-ivre; lanien unica illarum est filiatio. El sic argumentum est sophisma consequentis.

Ad terthim dicitur quod secunda projiosilio ibi a&mmpta, est falsa, scilicet quod filiatio non magis respicit Ὸi̇ppo-ilum quam actio vel operatio. Quia, licet uti uniipie islonim tantummodo conveniat suposilo ul quod, quia .solum suppositum agit el dicitur filius, lanien in hoc esi differentia duplex. Prima, quia proximum la) el adaequatum subjectum actionis vel operationis m»n semper esi suppositum, irnmo jwlesl es-e para inlcgrali-, vel essentiali-, vel |Kdcnliali- supjiositi ; ul patet de operatione qua aliquis -cribil vel perculit, cujus -ubjecluin proximum el aduipiatum est manus; item, proprium subjectum intellectionis cl volitionis e-l intellectus et voluntas, vel anima; secus est de filiatione, cujus subjectum semper esi suppositum. Secunda differentia est, quia, licet actio principaliter attribuatur tantum supposito, tamen quandoque, licet minus principaliter cl inslruinentaliter, attribuitur parti ; sicut quod oculus videt, lingua loquitur, voluntas vult; secus est de filiatione, quæ nec principaliter, nec iiislrumenlaliler, nec secundario dicitur lilia vel filius. El sic patet quod non est simile do filiatione el operatione. — Dicitur secundo, quod, si Christus naturali generatione genuisset duos vel mille filios, nullam icalem |mternitatem ex hoc acquisisset ad illos; quia Christus (6) paternitatis non est capax : nec quoad personam æternam, quæ nullam habet realem relationem ad creaturas, ner esse |>otest subjectum accidentium ; ner quoad naturam humananu quia solum suppositum est immediatum subjectum paternitatis et filiationis, ut dictum csl. Undo hor argumentum peccat, sicut duu praecedentia, secundum non causam ul causam,— Item, concessa conclusione hujus argumenti, non concluditur contra nos; quia concedimus in Christ·» duns filiationes. non tamen ambas reales. Concedimus instiper in Christo realem n-peclumad Patrem, et realem respectum ad Matrem ; sed respectus non est proprie filiatio, etc,

A<l quartum dicitur quod in nullo c-l contra nos : quia nos non dicimus quod Christus tantummodo dicatur Filius secundum relationem vel rationem ælernæ personalitatis, vel secundum æternam filiationem qua refertur ad Patrem ; immo dicimus quod est veraciter filius alia filiatione temporali, qua refertur ad Matrem; sed illa non est relatio realis, $cd rationis tantum: quo non obstante, ipso est rcaliler Filius Virginis Marim : tum quia Mater habet ad ipsum relationem realem maternilalis; tum quia i|»se nahlcr terminal per rente fundamentum vt supposilum illam malei nitalem. — De pncdictis sanctus Thomas, 3. *Scntcntiaruni.* dist. 8, q. 1. ari. 5, in -olulione primi, sic dicit : « Nativitas temporalis, sive generatio passiva Chri-li, est quædam passio, quæ, secundum rem, fundatur in natura humana; et ex hoc nominatur naius, sicut et homo. Sed (a) filiationis subjeclum (6) non potest esse natura, cum sil ejus quod habet complcmenlum (γ) spi cioi et esse. El ideo duæ nativitates causant <piasi duas filiationes, -ed unam secundum rem, et alleram secundum rationem lanium, n — Hæc ille. — Dem. in solutione secundi, sic dicit ; <i Ex hoc quod Ffiius Dei refeillir ad Matrem, non oportet quod habeat aliam filiationem secundum rem, sed alium (o) ro-pectiini rationis. » Item, in solutione tertii, sic dicit a Maternités posita ponit alium respectum in Cbrietu,et remota removet illuin;sed non oportet quod |H)nat aliam filiationem realem. n liem, in solutione sexti, dicil quod, α si Pater carnem assumpsisset de Virgine, esset filius Virginis: non quidem per aliquam realem filiationem, cujus suppositum ælcmuin esset subjectum ; sed per respectum rationis lanium. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quod non est ejus mens, dicere quod Christus per filiationem æternam referatur ad Matrem, sed per aliam filiationem. non realem.

Ad quintum patet responsio per statim dicla : quia solum concludit quod Christus alium reâne·

(i) pnumium. — propofi/mn Pr.
(4) C/irulHJ. — *)ii9* Pr.

(a) *S<*4.* — *lecumluni* Pr.
(Ô) *uibjei* (uni. — inpputfum Pr
(*) compttmcnlum. — conip/efuni Pr.
(i) alium. — Om. Pr.

ctum habcl nd Patrem, cl nliiiin nd Matrem; quod roncrdiliir; sed non concludit quod utriqiie sit ren- in lilialio. Unde hoc arguiiientuni facit in forma sanctus Thomas, ubi supra, primo loco articuli : a Multiplicata causa, multiplicatur ŏlledii Sed nativitas esi causa libationis, etc. & Et respondet sicut slatim allegatum est. liem, 3 p.. q. 33, ari. 5, m primo loro, lacii illud argumentum ; et respondet >ic : α Nativitas temporalis causnrol quidem m Chri- sio temporalem filiationem realem, si ŏl ibi -uln jectum hujus filiationis capax, etc., n ul allegatum luit iu probatione priirw conclusionis, liem, ibi- dem, in solutione lerlii, sic dicit : « In Christo est lanium una filiatio milis, quæ respicit Patrem a lernum ; est tamen ibi alius resjw ‹ tus temporalis, qui respicit Mal rem temporalem. » Hæc ille.

A<1 sextum dieitill piimo, quod illa descriptio filiationis est defcclimsa ; quin o|)orlet addere quod tale productum, quod esi subjectum talis habitudi- nis, sit subsistens; alias humanitas Christi esset filius Virginis, quia habet ad illam talem habitudi- nem qualis ihi describitur. — Dicitur secundo,quod lilialio magis respicil suppositum quam generatio pa-siva : quia subjectum proximum passionn» |wdost esso natura, vel pars natura?. sicut dictum fuit in secunda conclusione; licet etiam supposilum teter· num, sil subjectum generationis, ratione nature assuinplæ. El ulterius, serus est de generatione ·'l de filiatione quia generatio significatur (a) per modum ciijusdam mulus el jussionis, motus autem ‹1iversificatur ex terminis, et hnb< I ex oi> ivalita- lem ; secus est de filiatione, qua· significatur (β) per modum relationis. Unde sanctus Thoma-, 3. &m- tenL, ubi supra (dist. 8, q. 1, ari. 5), arguit sic u Motus diversificanlnr per termino-. Soil scut moins habet speciem a terminis, itari relatio. Ergo, cum Christus sit filius Palris cl Matris, O|K)rlet quod alia filiatione ad utrumque referatur. & Ecce argumentum. Sequitur responsio : u Dicendum, inquit, quod omnis motus est aliquid secundum rem, non autem omnis relatio. Undo, quam vi- ex terminis multiplicentur respectus relationis, non tamen oportet quod multiplicentur relationes secun- dum rem, sicut motus multiplicantur secundum rem (γ) ex diversitate terminorum, n — Hæc ille. — Dicitur tertio, quod argumentum nnn plus conclu- dit, nisi quod (hri-tus habet duos filiationes distin- ctas; sed non concludit quod utraque sil realis.

Ad septimum patet per slatim dicta. Item, san- ctus Thomas, 3 p., q. 35, ari. 5, sic arguit (arg. 3) : « Unum relativorum ponitur in diffinitione alterius; ex quo patet quod unum relativorum speci (icatur ex alio. Sed unum et idem non |wtesl cv-r in diversis speciebus. Ergo impossibile videtur quod una el eadem relatio terminetur ad extrema omnino di- versa. Sed Chrbdtis dicitur filius Patri leterni, r! Matris temporalis, qui sunt omnino diveni. Ergo videtur quod non pos-it eadem relatione dici filius Patris el Matris. Sunt ergo in Christo duæ filia- tiones. p 1ù·α· argumentum. Sequitur responsio : n Dicendum, inquit, quod unum el ěn -e conse- quuntur, ut dicitur in 4. *Metaphysum* (L c. 3>. El ideo, sicul contingit quod in uno extremorum relatio «it quoddam en-, in alio autem non sil ens, sed ratio tantum, sicul de mdentia el scibili dicit Philonphu-, 5. *Afctaphysiac* 11. c. 20); ita etiam contingit quod ex prie unius extremi e-t una relatio, ex parte autem alterius extremi eunt inultæ relationes : sicut in hominibus, ex parte parentum invenitur duplex relatio, una paternitatis, alia maternitatis ; qua· sunt sjiecic differentes, propter hoc quod alia ratione pater, et alia ratione mater est generationis principium. Si veni essent plure-eadem ratione principium unius actioni-, puta cum inulti simul trahunt navem, in omnibus csm-l una et eadem relatio. Ex parte autem prolis, est una -ola tiliatio Mvundnin rem,sril duplex secundum ratio- nem, inquantum eorre-pondel utrique relationi pnrenlum secundum duos i« -p<t lus ĭntellecto? Et sic etiam, quantum ad aliquid, in Christo e-t tan- tum una filiatio reali-. quæ respicit Patrem ictcr- nurn ; ±t tamen ibi alius šp<Ttus temporale, qui respicit Matrem lemp<»ralem. » — Hæc ille — Ex quibus patet quomodo eadem relatio potest e--c ad diversus terminus. Secundo, quom«>do tali- relatio e-t duplex tĕxdum rationem. Tertio, quomodo Christus alia filiatione refertur ad Patrem, el alia ad Matrem, el non eadem. Quarto, quomodo non sequiltir quod eadem relatio simul -it et non sit, aut quod de-inat cl manent, xil solum quud eadem relalio maneat quantum ad unum respectum, et desinat quoad ahum : sicut palet de filiatione illius qui habet patrem cl caret matre, aut ccontra; eide illo qui prius habuit duos fratres, et modo non habet nisi unum ; vel prius fuit œqualis quatuor, el modo non e-t ;equalis nisi tribu-.

AU octavum juilel ivsponrio per dicta ad quar- tum, et similiter ad septimum.

Ad nonum dieitui quod peccat secundum non causam ut causam. Quia non ideo negamus realem filiationem in Chn-lo ĕu|M ĭMatri quia Mater ejus minus egerit in generatione illius quam aliæ matres, nec quia Filius Dei ĭmimi acceperit ab ea quam lilii aliarum matrmn.de illi- quæ perlinent ad naturam; sed ideo (plia lilii aliarum matrum sunt capaces tabs novæ filiationis realis, non autem U.hri-lus. Ulterius, quia ad generationem passivam, cl ad acceptionem natura?, non ĕquilur filiatio rva- lis, nisi quando talis natura constituit pmpriuni sup|Hjsilum, el non innititur sup|>osilo per aliam

(a) *significatur.* — *signatur* Pr.
(C) *significatur·* — *signatur* Pr.
(γ) teamdum *ivm.* — Oin. Pr

naturam constituto; hoc autern est in aliis filiis, el non in Christo, quoad naturam humanam.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum Aureoli, dicitur quod nihil concludit contra nos. Concedimus enim quod in Christo est realis rcsjiectus ad Matrem, sicul dicit secunda conclusio; sed ille non dicitur filiatio, ratione jam dicta.

Ad M'cimdmn, negatur consequentia prima. Et ad ejus probationem, negatur assumptum, ut per dicta ad quartum Scoti palet. Nativitas enim et generatio passiva, sunt passiones, et quasi quidam motus; non sic filiatio, hem, si nativitas el genera·lio passiva, essent idem realiter quod filiatio, sequitur quod, cessante nativitate et generatione passiva, cessaret filiatio, el quod ħullti posset dici filius, nisi pro illa mensura qua nascitur aut generatur; quæ omnia sunt absurda. — El ad probationem illius falsi assumpti, dicitur quod eiwe *natum,* vel *esse genitum,* potest sumi dupliciter. Primo modo, ut rane *natum* idem sil quod habere nativitatem actualem, el *esse genitum* idem sit quod habere generationem actualem. Et sic accipiendo, manifeste patet quod non idem est CMC *lilium* quod *esse natum* vel *genitum :* quia homo quinque annorum esi filius; el tamen pro tunc non habet generationem actualem, nec nativitatem, quia nec nativitas, nec generatio durat, nisi per instans, aut per parvum tempus. Secundo modo |>otest sumi, ul *esse natum* vel *genitum* idem sit quod habuisse nativitatem vel generationem. El adhuc sic accipiendo, non esi idem *rs<c natum* el šr *filium :* quia de Abel vere dicitur quod habuit nativitatem et generationem, et tamen non vere dicitur quod sil filius; similiter, de pupillo vel orphano vere dicitur quod habuit generationem cl nativitatem, non tamen quod sit filius. Et sic patet quod, quocumque modo sumatur esse *natum* vel *genitum,* non est idem quod *esse filium ;* quia ista non convertuntur, sed semper unum est in plus quam aliud. Item, dato quod converterentur, non ideo arguitur quod hoc sil illud ; sicut patet de homine et visibilitate. — Ulterius, cum dicit arguens, quod filiatio non est aliud quam generatio ut transit in preteritiiui : aut intelligi! quod filiatio est generatio quæ fuit, sed non esi ; el hoc implicat contradictionem, quia tunc lilialio esset illud quod est nihil, el sic lilialio esset el non esset. Aut intelligit quod lilialio est generatio quæ est et fuit ; el hoc est impossibile, quia generatio nun durat per tempus; el ulterius, quia tunc in primo instanti quo est generatio, non esset filiatio, quia tunc non esi vera illa copulativa, *Generatio est et generatio fuit.* Et sic non apparet quomodo talia dicta possint sustineri. — Si dicatur quod idem respectus primo dicitur esse generatio, et post cessat esse generatio, sed dicitur filiatio, — non valet : quia tunc idem respectus, nullo addito, nulloque remoto, ad suum pertinente, quandoque esset generatio, el quandoque esset non generatio; nec generatio esset essentialiter mutatio, aut passio, aut inceptio. Et multa alia inconvenientia sequerentur, potissime loquendo de generatione in creaturis. Secus est de divina generatione.

Ad confirmationem, dicitur quod non ideo precise ista negatur, /n *Christo sunt du:r filiationes,* quia infert istam, *Christus est duo filii:* sed propter aliam causam. Ideo argumentum peccat secundum non causam ul causam. Veru intamen dicitur quod ista potest concedi, *In Christo sunt plura genita,* scilicet Verbum Dei est unum genitum, e! humanitas est aliud genitum, saltem quasi terminus generationis el nativitatis; et tamen nullo modo conceditur quod in Christo sint inulti filii.

Ad tertium, negatur assumptum, ul palet per stalim dicta; quia rnultæ sunt aliæ causæ. — Dicitur secundo, quod ista consequentia est luma, in hac materia : *In Christo sunt plures reales filiationes; ergo in Christo sunt plura supposita.* Quia, cum in supposito Christi aeterno sit una realis lilialio ab ælerno, et non (dures, si sint ibi plures, hoc erit per adventum novæ realis filiationis. Si autem illa adveniat, non potest recipi in supposito Christi ælerno, quia non est capax accidentium secundum se; nec in humanitate sibi unita, quia ornne subjectum filiationis realis, est suppositum. Igitur recipitur in aliquo supposito distincto a Supposito ælerno, el sunt ibi duo supposita, – Dicitur tertio, quod instantia contra praedictam consequentiam non valet : nam nulla qualitas, nec aliquod accidens aliud a filiatione, quod sit (a) in Christo, exigit pro proprio suscepti vo suppositum distinctum a supposito ælerno, sicul facit temporalis realis filiatio.

Ad qunrtum dicitur quod nos non supponimus quod supposition sit immediatum fundamentum hujus relationis quæ dicitur filiatio; dicimus tamen quod est ejus proximum el immediatum subjectum : sicut, licet qualitas sil fundamentum similitudinis, et quantitas aequalitatis, tamen nec qualitas nec quantitas sunt subjectum talium relationum. El quia divinum suppositum, nec secundum se, nec secundum aliquid sibi unitum, potest esse subjectum filiationis realis temporalis, ideo talis filiatio non est in eo. Cum sero ulterius dicitur, quod relatio multiplicatur ad multiplicationem natura, etc., — patet, per predicts, quod, hoc concesso, nihil concluditur contra nos; quia concedimus in Christo duas filiationes, non tamen ulramque realem. Quod si arguatur, quod, multiplicato fundamento realiter, multiplicantur respectus realiter; — dicitur quod verum est, ubi subjectum est capax talium ; non sic est in proposito.

(›) *tit.* — lie Pr

De prædictis wiru lus Thomas, 3. *Sententiarum*, (list. 8, (|. 1, art. 5, sic. (licit : « Relatio non habel ex hoc quod ad alterum dicitur, quod sil aliquid in rerum natura; sed hoc habet ex eo quod (») relationem causai) quod est (5) in re quæ ad alterum dicitur. El quia ex eo res habet unitatem et multiplicationem, ex quo habet esse, ideo secundum id in quo relatio fundatur, judicandum (γ) est de ea, utrum sil secundum rem una, vel plures. Sunl igitur quædam relationes, quæ fundantur super quantitatem; sicul icqualitas, quæ fundatur super unum (o) in quantitate; et cum unitas quantitatis non sit nisi una in re una, inde est quod per unam aequalitatem (i) est res æquniis omnibus quibus dicitur æqunlis (ζ). Aliæ vero relationes fundantur super actionem et passionem (η). Et in istis est considerandum quod una passio responded duabus actionibus, quando neutrum (0) agens sufficit per se ad actionem complendam : sicul est in eo (pii una nativitate nascitur ex patre et maire ; unde in patre et matre sunl duæ relationes secundum rem, sicul et duic actiones; sed in nato e>t una relatio secundum rem, secundum quam refertur ad patrem el matrem, sicul et passio una. Item (i), considerandum est quod quædam relationes non innascuntur ex actionibus secundum quod sunt in actu, sed magis secundum quod fuerunt : sicut aliqbis dicitur pater, secundum quod ex artione esi effectus consecutus. El tales relationes fundantur su per id quod ex actione in agente relinquitur, sive sil dispositio῍ sive habitus, sive aliquod jus seu potestas, vel quidquid hujusmodi. Sed quia (x) hoc quod relinquitur ex hujusmodi (λ) actionibus unius speciei, non jiotest esse nisi unum, indo est quod relationes tales etiam secundum rem non multiplicantur secundum diversas actiones, sed magis sunl unum secundum id quod ex actione relinquitur. Et, propter hoc, non sunl diver&e relationes secundum rem in patre uno qui (a) generat pliires filios, nec in uno magistro <pii docet plures discipulos. Si autem sint actiones plures secundum speciem, causant etiam plures relationes speciei differentes. I nde, cum Christus non per unam generationem passivam se habeat ad generationem activam Patris et ad generationem activam Matris, sed per aliam et aliam, et lue duæ generationes non sint unius generis, necdum unius speciei, nil, ut videtur, impediret quin in Christo poscent esso duæ filiationes secundum rem differentes, nisi immediatum susceptivum filiationis esset suppositum; quod quidem, secundum secundam opinionem, non est nisi ætemum in Christo. Et quia ex nullo temporali advenit ret ælcroæ aliqua relatio realis, sed rationis tantum, ideo filiatio quæ consequitur Christum ex generatione temporali, non est realis, sed rationis tantum; et tamen realiter filius est, sicut el (a) Deus est realiter Dominus ex hoc quod creatura realiter refertur ad ipsum. Unde concedo quod in Christo non est nisi una filiatio realis, qua refertur ad Patrem, et respectus quidam rationis, quo ad Matrem refertur. Tamen prima opinio, qua· jmnit duo supposita in Christo, posset ponere duas libationes; nec tamen poneret duos filios masculino, sed duo lilia neutralité^ si latine diceretur. » — Hæc ille. — Ex quibus patet unde venit unitas vel multitudo relationum et filiationum, el «piando talis multitudo est realis, et quando non.

Ad quintum dicitur quod positio ῆra non ponit quod in Christo unica relatio terminetur ad plures terminos, nec quod Christus unica filiatione .elenia referatur ad Patrem et Matrem, ul Notus et Aureolus false iin|tonuiit sancto Thoma·. Sed verum (6) est quod in alia materia est passibile el verum (γ), quod idem referatur ad diversos terminos, unica relatione secundum rem, el multiplici secundum rationem, sicul sæpius superius dictum fuit : sicut patet de lilio respectu ῆatri et matris, et de doctore respectu plurium discipulorum in eadem scientia, et de allio et bicubito respectu plurium similium et æqualium.

El *ad primam* hujus improbationem, dicitur quod responsio ibi recitata, lxma est, sicul patet ex dictis ad quartum immediate pnecedens. Nec valet replica contra illam res|>onsionem : quia, ut dictum fuit in prolatione so unda· conclusionis, realitas et enlilas, in rerum nature, aliter convenit relationi (piam aliis pr.rdicamenlis ; ipsa enim non habet ex sua ratione précisa qiiidditalein naturalem, nec esse realo. Do lux: satis dictum fuit, I. *Sententiarmn* ῆdi 20, 31 el 33). Item, de hoc sanctus Thomas, 3. *Sententiarum*, ubi supra (disl. 8, q. 1. art. 5), in secundo loco, arguit sic : a Relativa sunl quorum rssc est ad alterum se habere. Sed csjc filiationis æterme, non est ad Matrem Christi sc habere (o) Ergo per eam non refertur ad Matrem. Sed aliqua filiatione refertur ad Matrem. Ergo in Christo sunt du;e filiationes, n El respondet (t) u Dicendum,

(α) *quod.* — *quid* Pr.
(6) *quoti* – Om. Pr.
(γ) *judicandum.* — *uuliituujurndum* Pr.
0) a verbte *tuprr quuntdiitein* tixquc ad imum. om. Pr.
(t) *rrquabtatem.* — *esirntuitHatem* Pr
(ζ) *rquali».* — *rwntial·»* Pr.
(η) *actionem ft* piifiionrm. – *action? et pattiiuir* Pr
(0) nrwliiiwi, — *neuter* Pr.
U) *Item.* — *Vnde* Pr.
(x) er. – Ad. Pr.
(λ) *hujutmoih.* — *hujut* Pr.
(μ) *qui.* — *quod* Pr.

(au *et.*—Om Pr.
(C| vecmn. — iiiiuni Pr.
(γ) rerum. — imum Pr
(é) *et ita.* — Ad. Pr.
Ici a verbis *Eryo per eam* usque ad ινι;κυΐι6·ί. otn. Pr.

inquit (a), quod Philosophus non accipit *esse* secundum quod dicitur actus entis; sic enim relatio non habet esse ex «ὁ ad quod dicitur. sed ex subjecto, sicut omnia alia accidentia; sed accipit *esse* pro quidditate, \el ratione, quam significat diffinitio. Ratio (C) autem relationis est ex respectu ad alterum, etc. a Item, 9. *Quodlibcto,* art. 4 (ϯαη 3), arguit sic : < Filias e^l relativum secundum esse, et non secundum dici. Sed hujusmodi relativa, secundum Philosophum, in *Prxdicamcntis (cnp. de His qutrad aliquid),* sunt quorum *esse* est ad aliud se habere. Ergo *esse* filiationis est *esse* respectus, quo refertur ad aliud: el ita, si sunt plures respectus, sunt plures filiationes, a Ecce argumentum. Sequitur responsio ; « Dicendum, inquit, quod in illa descriptione Philosophi *esse* jionitur pro ratione essendi, secundum quod diffinitio dicitur oratio significans quidditatem (γ) rei. Unde non oportet quod relatio habeat esse *realiter* ex respectu, sed ex causa respectus; ex respectu vero(B) habet propriam rationem generis et speciei. a — Ihcc ille. — Ex quibus patet primo, quod nullum accidens habet ex sua quidditate sufficiens principium suro realitatis, el sui esse ; immo principaliter causatur ex subjecto. Secundo, quod relatio, nec ex sua quidditate, nec ex suo subjecto, pnecise habet realilatein, nisi concurrat reale fundamentum, el qurodam alia, 1. *Sententiarum* (dist. 30 el 31) dicta. De quibus vide sanctum Tbomam, *dc Potentia Dei,* q. 2, ari. 5.

Ad secundam improbationem illius quod tenet nostra |>osilio, dicitur quod inter duos terminos non potest esse multiplex via absoluta ; ct ideo idem est motus quem cau-at inoxens et recipit mobile. Tamen inter illa sunt plures viro rclativro, sicut actio el passio in esse reali, et mullo plus in esse rationis. Nec \alet quod dicil arguens; quia, sicut dictum fuit in solutione sexti Scoti et alibi, plurificalis terminis, plurihcanlur respectus secundum rationem, non tamen semper secundum rem.

Ad confirmationem, negatur antecedens : quia aliunde relatio haliet rationem sui generis vel speciei, el aliunde rvalilatem, sicut dictum luit superius; unde pluriiicalio rationis per intellectum, non infert plurilicationem in re.

Ad tertiam improbationem dicitur quod, in tali casu aigumenti, quamdiu manet aliquis plurium liliorum unius piris, paternitate unius speciei, non tollitur nec corrumpitur aliqua realis paternitas in patro, sed solum respectus ejus ad hunc vel dium in iterationis, donec omnes filiationes deficiant.

/Id *quartam improbationem* dicitur quod peccat per fallaciam consequentis. Quia, licet in patre | generante secundum lilium fiat aliqua mutatio, tamen oportet quod illa mutatio fiat per acquisitionem alicujus novæ relationis realis, aut realis paternitatis. Sufficit enim quod mutetur in esse reali per aliquid absolutum, vel per aliquam novam actionem, el in esse rationis mutetur acquirendo novum respectum primro paternitati reali ; alias sequeretur quod, dum generatur aliqua stilla vel gutta aquro pluvialis, omnes gutta» maris illi roquales in quantitate, vel similes in qualitate, acquirerent novam relationem realeni ; et multa alia inconvenientia. Sed nil mirum si arguens talia adducit, quia ipse, 1. *Sententiarum* (dist. 30 el 31), determinat nullam relationem esse ens reale.

Ad sextum dicitur primo, quod sanctus Thomas hoc posuit, 3. *Sententiarum* (dist. 8, q. 1, ari. 5), sicut allegatum fuit in solutione quarti. Sed in *Summa* nusquam ponit hoc; nec in 5. *Metaphysics,* in cap. *dc Ad aliquid.* Immo sic ibi (lect. 17) dicit : « Relativorum quro dicuntur secundum potentiam activam et passivam, attenditur diversitas secundum diversa tempora. Qurodam enim dicuntur relative secundum tempus (a) præteritum, sicut quod fecit, ad id qfiod lactum est; ut pater ad lilium, quia hic (C) genuit, ille genitus est; quro differunt secundum fecisse et passum esse. Qurodam vero secundum tempus futurum, sicut facturus refertur ad faciendum, etc. b Hem, 4. *Sententiarum,* dist. H, q. 1, art. 1, q1· 2, sic dicil : α Relatio aliqua desinit esse dupliciter : uno modo, ex corruptione subjecti; alio modo, ex subtractione causai; sicut similitudo esse desinit, quando alter similium moritur, vel quando qualitas quro erat rausa similitudinis, subtrahitur. Sunt autem qurodam relationes (piro habent pro causa actionem vel passionem, aut motum, ut in 5. *Metaphysics* (I. c. 20) dicitur : «piarum (pnedain causantur ex motu, inipiantum aliquid movetur actu, sicut ipsa relatio quro est moventis et moti ; qurodam autem inquanlum habent aptitudinem ad motum, sicut inotivum et mobile, dominus et servus; qurodam autem ex hoc quod aliquid prius rnotuin est, sicut pateret filius, non ex hoc quod est generari nunc, ad invicem dicuntur, sed ex hoc tpiod est generatum esse. Aplitudo autem ad motum, et ipsum moveri, | transit;sed motum esse, perpetuum est; quia quod | fartum est, nunquam desinit esse factum. Et ideo . paternitas et filiatio nunquam per subtractionem causro destruuntur, sed solum per corruptionem subjecti per alterutrum extremorum. Et similiter dicen- | dum est do affinitate, quro causatur ex hoc quod | aliqui conjuncti sunt, non ex hoc quod conjunguntur. etc. b Similia dicit in multis aliis locis, scilicet . quod paternitas fundatur in actione prroterita, el

(x) *inquit.* — Otn. Pr.
(C) /Uiho. — *non* Pr.
(*) *quidditaiem.* — *qmd est eut* Pr
it) ·<π> — uno Pr.

(a) in. — Ad. Pr.
(β) Λι«. — *hoc* Pr.

non in nltqun præsenti derelicto ex lait actione. Et ideo non est nccesso, in præsenti proposito, illud dictum 3. *Sentcntinriun* sustinere.

Si quis tamen velit illud dictum sustinere, potest diceread hoc argumentum, quod id quod relinquitur ex generatione in patie, potest dici quædam auctoritas principii respectu lilii, vel potestas, aut jus (a). — Et ad hujus improbationem primam, dicitur quod consequentia non valet : quia, licet generatio multiplicetur in Christo, non tamen subjectum relationis ; immo nec est ibi subjectum capax leiii|H>ralis filiationis, ut sæpius dictum fuit. — Ad secundam improbationem, dicitur quod tenens hoc dictum, habet dicere quod ille respectus, in quo fundatur paternitas, non est aliud realiter a paternitate, sed solum secundum rationem. Relatio enim relicta a generatione activa in Patro, potest considerari ut in habitu, ct sic fundat; vel ut in actu, et sic fundatur. Vel, secundum modum loquendi venerabilis Domini Alberti, ꝑloti considerari ut concepta, el sic fundat; vel ut exercita t€), et sic fundatur. Aliter : quia (γ) potest considerari in natura accidentis inhærenlis, et quoad suum inesse, et sic fundat; \el quoad naturam relationis, et ad aliquid, el sic fundatur. Aliter : quia (c) potest comparari ad suum subjectum, et sic fundat; vel ad suum terminum, et sic tundatur. Et inultis aliis imulis potest illud dictum sustineri; licet non sit necesse illud sustineri, quia standum est semper in talibus ulliimr determinationi, quæ hnlietur in *Sinnum.*

III. Ad argumenta Durandi Ad primum Durandi, negatur minor : quia, in casu illo, licet non lteret realis mutatio ei rea personam Verbi, fieret tainen realis mutatio circa naturam quam deponeret ; el illa natura novum esse et novum suppositum acciperet, ut alias dictum fuit.

Ad secundum, negatur minor. Quia relatio filiationis non consurgit, in aliis liliis, propler solam dependent iam filii ad matrem ; sed ideo quia natura accepta a matre, constituit suppositum capax talis relationis, vel est iu bili supposito. Non sic autem est in Christo; quia humanitas quam accipit a Matre per generationem, nullum suppositum constituit

Ad irritum, negatur major ; quia non propler aliquod illorum ibidem adductorum negatur duplex filiatio in Christo, sicut dictum est in solutione primi Scoti. Cum autem ibi adducitur, quod supposito œterno adveniunt ex tempore accidentia absoluta, etc ; dicitur quod consequentia non valet : quin suppositum ælernuin, secundum se, non est rapax alicujus accidentis, nisi pro quanto natura sibi unita rapax est accidentis absoluti; non aulein filiationis; liret mullorum aliorum respectuum sit rapax, illo modo quo ponit secunda conclusio, et mullæ šolutione præcedentes.

Ad quartum patet responsio perdicia ad primum Aureoli, et ad multa pr.rmlentia. Quia ultima consequentia peccat per fallat iam consequentis ↑ non enim omnis relatio realis geniti ad generans, \el originali ad originaria, est filiatio.

Ad quintum palet rus|M>nsio |η·γ dicta ad quartum et quintum Scoti. Non enim phnificatio causæ efficientis arguit phirificalionem effectus, nisi adsit passum rapax multiplicis form.r; quod non convenit in proposito ; quia in CliriMo nihil est rapax filiationis realis temporalis.

De responsione ibidem data, dicitur quod non est nocere illam sustinere, sicut dictum est in solutione sexti Aureoli; quia illam sanctus Thomas |Mjsiiit in primis operibus, non autem in ultimis, et sic significat se non illam approbare. Si qui» tamen vult cam sustinere, potest respondere, juxta pnedirla in solutione sexti Aureoli. Unde, ad primam improbationem, potest dicere quod paternitas uno modo fundatur super generationem, scilicet loquendo de fundamento reali, quod est rausa fundati super ipsum ; alio modo fundatur super aliquid derelictum ex (a) generatione, illo modo quo in una el eadem re multiplici secundum rationem, ratio interior Inudatur in ratione priore. — Ad secundam improbationem, dicitur quod in divinis Pater habet auctoritatem respectu Eihi; et dicitur principium ejus. Filius vero dicitur de principio; licet ibi non sit jus, nec subjectio. — Ad tertiani improbationem, patet ꝑH idem : <pna n<m dicimus quod in divinis sil jus aut subjectio,sed paternitas et filiatio;quæ possunt dici fundata in relatione principii el cjnsquod est de principio, sicut balælur. 1. *Sentent.,* disl. 29.— Ad conlii mationem, patet per pr.vdu l.i quia in brutis est principium et principiatum ; inter bmta nihilominus est jus naturale, ul ostendit sanctus Thomas, I' 2 q. 57, art. 3. Cum autem dicit arguens de filia el fdiala, — non valet : quia neutrum illorum dicitur de re non subsistente, quan·tumciinupie sit nata vel genita ; alius pes posset dici filius vel tiliatus.

Ad svxhim dicitur quod peccat per fallaciam cun Mspienlis; quia, licet in Christo sit realis relatio originis ad Matrem, non tamen dicitur filiatio.

Ad argumentum pro quarstione, res|xmdet sanctus Thomas. 3 p., q. 35. ari. 5, in solutione sin nudi, dicens quod u filiatio .eterna non dependet a Matre temporali (i); sed huie filiationi æteroæ cointelligiliir quidam respectus tvni|»oralis depen-

/hm. – *illiue* Pr.
(C) *exercita.* — rxcrrahi Pr
(γ) *quia, — CHiiii* Pr.
r/UH». — r/oni Pr

(a) ex. — Om. Pr.
1C1 *teniparab* Om Pr

dons ʌ Matre, secundum quem Christus dicitur filius Matris ». ▌ Hæc ille.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua Iwnedictus Deus. Arnen.

DISTINCTIO IX.

QUÆSTIO I.

UTRUM HUMANITAS CHRIST! SIT ADORANDA ADORATIONE LATRI E

IRCA nonam distinctionem 3. *Sententiarum*, quaeritur : Utrum humanitas Christi sit adoranda adoratione latriæ.

Et arguitur quod non. Quia adoratio latriæ debetur Deo, m recognitionem maximi dominii, secundum illud *Deuteronomii,* G (v. 13) : *Dominum Deum tuum adorabis, ct illi soli servies.* Sed Christus, secundum quod homo, est minor Patre. Ergo humanitas ejus non est adoranda adoratione latriæ.

In op|K)silum arguitur. Quia dicit Damascenus *(de Fid. orth.),* lib. 4 (cap. 3) : *Adoratur autem caro Christi, incarnato Domini Verbo, non proider seipsam, sed propter unitam ei hypostasim Verbi,* Et super illud Psalmi (98, v. 5), *Adorate scabellum pedum ejus,* dicit Glossa : *Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur, sed illum potius cujus scabellum est, in cujus honore scabellum adorat.* Sed Verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo et corpus ejus, seu humanitas.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sil

Prima conclusio : Quod humanitas Christi adoranda ĕ adoratione Intrln·, sed tamen Ipsa non ĕ ratio ĕali ădorationi

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 25, art. 2, ubi sic dicit : < Honor adorationis debetur proprie (a) hypostasi subsistenti ; tamen ratio honoris potesl esso aliquid non subsistens, propior quod honoratur persona cui inest. Adoratio ergo humanitatis Christi potest dupliciter intelligi. Uno modo, ut sit ejus sicut rei adoratæ; et sic adorare carnem Christi, nihil aliud est quam adorare Verbum incarnatum ; sicut adorare vestes regis, nil aliud est quam adorare regem vestitum. Et secundum hoc, adoratio humanitatis Christi ęst adoratio latriæ. Alio modo. |K)te^l intelligi adoratio humanitatis Christi, illa quæ lit ratione humanitatis Christi perfecta? omni munere gratiarum. Et sic adoratio humanitatis Christi, non est adoratio latriæ, sed duliæ : ita scilicet quod una et eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam divinitatem; et adoratione duliæ, propter perfectionem humanitatis. Nec hoc est inconveniens : quia ipsi Deo Patri debetur honor latriæ, propter divinitatem ; et honor duliæ, propter dominium quo creaturas gubernat. Unde super illud Psalmi (7, v. 2), *Domine Deus meus in te. speravi,* dicit Glossa : *Domine omnium, propter potentiam tibi debetur dulia ; Deus omnium, tibi debetur latria, propter creationem,* d — Hæc ille.

Ex quo potest formari talis ratio, pro prima parte conclusionis : Plus unitur humanitas Verbo incarnato, quam vestis regi induto. Sed eadem adoratione adoratur vestis regis, qua rex vestitus. Ergo eadem adoratione adoratur humanitas, qua Verbum incarnatum. Constat autem quod illud adoratur adoratione latriæ. Igitur, etc. — Pro secunda parte arguitur sic : Nihil est ratio vel causa adorationis latriæ, nisi primum principium (a), vel essentia primi principii. Sed humanitas non est primum principium, nec essentia primi principii, ut primum principium est. Igitur ipsa non est ratio adorationis latriæ.

Eamdem conclusionem tenet, 3. *Sententiarum,* di ·, q i. art. 2, qu 1.

Item, 3 p., q. 25, art. 1, ponit primam partem conclusionis, dicens : « In eo qui adoratur (C), possumus duo considerare : scilicet eum cui honor cxhilietur, el causam honoris. Proprie autem honor exhibetur rei sulisistenli : non enim dicimus quod manus hominis honoretur, sed quod homo honoretur; et si quandoque contingat quod dicatur honorari pes vel manus alicujus, hoc non dicitur ea ratione, quia hujus partes secundum se honoreAtur, sed quia in istis partibus honoratur totum ; per quem etiam modum homo potest honorari in aliquo exteriori, puta in veste, aut in imagine, aut in nuntio. Causa autem honoris est illud ex quo ille qui honoratur, habet aliquam excellentiam : nam honor est reverentia exhibita alicui propter sui excellentiam. Et ideo, si in uno homine sunt plures

(·) proprie. — Om. Pr.

(a) quo. — Ad. Pr.
(C) *adoratur.* — *adorat* Pr.

causa honoris, pnta prolatio, scientia ct virtue, erit quidem illius hominis unus honor cx parte qus qui honoratur, plures tamen secundum causis honoris : homo enim est qui honoratur, el propter scientiam, el propter virtutem. Cum igitur in Christo tantum sil una persona divinæ el humana» natura, el etiam una hypostasis, et unum suppositum, est quidem una ejus adoratio, et unus honor, ex parte ejus qui adoratur; sed ex parte rausa· qua adoratur, possunt dici esse plures adorationes, ut (a) scilicet alio honore honoretur propter sapientiam incroatam, et alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures hypostases, seu personæ, sequeretur quod simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quod in synodis rcprolmtur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli : St quis *audet dicere assumptum hominem coadorari oportere Verbo Deo, quasi alterum alteri, et non magis una adoratione honorificat Emmanuclcm, secundum quod factum est caro Verbum, anathema sit.* — Hæc ille.

Secunda conclusio est quod linngo Christi adoranda est adoratione latriæ.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 25, art. 3, ubi sic dicil : ‹i Sicut dicit Philosophus in libro *de Memoria et Reminiscentia* (cap. 2), duplex est motus animæ in imaginem : unus quidem in imaginem ipsam, secundum quod est res quædam; alio modo in imaginem, inquantum est imago alterius. Et inter hos duos motus est differentia : quia primus motus, quo aliquid movetur in imaginem, prout est res quædam, est alius a motu qui est in rem ; secundus autem motus, qui est in imaginem, inquantum est imago, est unus et idem cum illo qui est in rem. Sic igitur dicendum est quod imagini Christi, inquantum est res quædam, puta lignum sculptum vel pictum, nulla reverentia exhibetur; quia reverentia non debetur nisi natura rationali. Relinquitur ergo quod delæatur ei reverentia solum inquantum est imago. Et sic sequitur quod eadem reverentia exhibeatur imagini Christi, et ipsi Christo. Cum igitur Christus adoretur adoratione latriæ, consequens est quod ejus imago sit adoranda adoratione latria n — II.«-c ille.

Et confirmatur per dictum Damasceni *(de Fid. orth.,* lib. 4, cap. 16), inducentis dictum Basilii dicentis (lib. *de Spiritu Sancto) Imaginis honor ad prototypum pervenit,* id est, exemplar.

Eamdem conclusionem ponit, 3. *Sententiarum,* ubi supra(dist. 9, q. 1, art. 2, q1· 2), cum eadem prolatione.

Ex quibus potest formari talis ratio: Eadem reverentia debetur imagini Christi, inquantum est ejus imago, et ipsi Christo; el econtra. Sed ipsi Christo debetur reverentia el adoratio latriæ. Igitur et ejus imagini.

Tertia conclusio est quod crux Qirlstl est adoranda adoratione latriæ.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 25, art. 4, ubi sic dicit : < Honor seu reverentia non debetur nisi rationali naturæ. Creature autem insensibili non debetur honor seu reverentia, nisi ratione natura rationalis. Et hoc dupliciter : uno modo, inquantum représentai naturam rationalem; alio modo, inquantum ei aliquo modo conjungitur. Primo modo consueverunt homines venerari regis imaginem ; secundo modo ejus vestimentum. Utrumque autem venerantur homines eadem veneratione qua venerantur et rogem. Si ergo loquamur de ipsa cruce in qua Christus crucifixus est, utroque modo est a nobis veneranda : uno modo, inquantum scilicet représentât nobis figuram Christi extensi in ea; alio modo, ex contactu ad membra Christi, el ex hoc quod (a) ejus sanguine est perfusa. Unde utroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ. Et propter hoc etiam crucem alloquimur el deprecamur, quasi ipsum Christum crucifixum. Si vero loquamur de effigie crucis in quacumque aha materia, puta lapidis vel ligni, aigenti vel auri, veneramur crucem tantum ut imaginem Christi, quam veneramur adoratione latriæ. > — Hæc ille.

Item, 3, *Sententiarum,* ubi supra (dist, 9, q. 1, art. 2), qu 4, sic dicit : ‹t Crux Christi, ipsa in qua Christus pependit, potest dupliciter considerari. Vel inquantum imago Crucifixi; et sic adoratur eadem adoratione qua Crucifixus, scilicet latria; unde eam alloquimur sicut Crucifixum, dicentes (6) : *0 Crux ave, spes unica.* Vel inquantum est res quædam; et sic, cum non pertineat ad personam Verbi quasi pars ejus, non potest adorari eadem adoratione cum Verbo; sed adoratur inquantum est resquædam Christi, ratione ipsius, hyperdulia (γ). Sed aliæ cruces non adorantur nisi ut imago; et ideo adorantur tantum latria. > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio: Quandocumque res inanimata vel insensibilis honoratur ratione alicujus naturæ rationalis, tunc idem honor debetur utrique. Sed crux Christi est hujusmodi. Igitur adoranda est eadem adoratione qua Christus. Sed Christus adoratur adoratione latria». Igitur et crux.

Et in hoc primus articulus terminatur.

(a) *ul* — Om. Pr

(a) *quod.* — Om. Pr.
(C) *direnlc».* — *dicens* Pf.
(γ) *hyperdulia.* — *hyperdulia* Pr.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Scotiis (dist. 0, q. l). piobando quod Christus sit adorandus adoratione lalriæ, ratione humanitatis, ct quod humanitas bit ratio talis adorationis.

Primo. Quia suminum dominium non consequitur immediate divinam naturam : quia, secundum Augustinum (5. *do Trinitate,* cap. ull.), Deus non fuit dominus (i) čreatura nisi ex tempore, sicut creatura fuit serva; summum ergo (6) dominium est ratione creationis, per quam creatura accepit totum esse suum a Dm. Sed tanta ratio dominii ridetur Deo competere propter redemptionem, sicut propter creationem. Igitur ita delietur cultus lalriæ Redemptori (γ), ut Redemptor, ratione redemptionis, sicut Creatori, ratione creationis Assumptum de æqua-)ilate(3) dominii in Creatore et Redemptore, respectu creati et redempti, probatur multipliciter. Primo, per illud (I. *ad Corinth.,* G, v. 20) : *Empti estis pretio magno,* etc. Ergo sum servus ejus, quia redemptus. Confirmatur per Gregarium : Λ'17ɳ7 *nasci profuit, nisi redimi profuiwt* (t); tantum ergo |>oni (ζ) confertur per redemptionem» quantum per creationem. Quod confirmatur: quia per redemptionem confertur ltonum ğratia et gloria·, sed per creationem tantum bonum naturæ. Ex isto concluditur quod, cum Christus fuerit Redemptor secundum humanam naturam, ergo, secundum istam, ul secundum rationem adorandi, non ut absolute hæc humanitas, sed (ɳ) ul ipsa fuit ratio redimendi, delietur Christo adoratio quæ et Creatori. — ℍ.< Scotuti.

J 2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumentum Henrici. — Contra secundam conclusionem arguit Henricus, 4. *Quodlibelo,* q. 2: Lotiia, inquit, nulla imago est adoranda ; quia Deu i nulla potest fleri imago, dicente Damasceno *(dc Eid. urth* lib. 4, cap. 1G : *infigurabilis Dei quiit potcd facere imaginem ? Et ideo in veteri testa·mento non erat usas imaginum, nec* in lege natura?, *sed* in lego gratia», *postquam Deus factu» est homo.*

II. Argumentum Durandi.—Contra ea indem(i) arguit Durandus (dist. 9, q. 2), quod nulla imago sil adoramla adoratione lalriæ. Quia» quantumcumque sit unus et idem motus anim.u, quo fertur in imaginem, ut imago, et in rem, nunquam tamen anima dicit imaginem, inquantum e»t imago, esse idem cum exemplari, neque signum, inquantum signum, esse idem cum signato; sed semper est inter ista distinctio in re cl in conceptione animæ. Habitudo enim eorum ad invicem , est relativa ; relativi autem esse, est ad aliud esse ; rl ideo quod attribuitur exemplari vel signato, nunquam attribuendum est imagini vel signo, quantumcumque considerentur sub relatione imaginis vel signi. Et ideo, proprie loquendo, nunquam reverentia exemplaris vel signati debetur signo vel imagini.

III. Argumenta Holcot. — Ad idem (6) arguit Holcot, in *Postilla super librum Sapientia·,* led. 57,

Primo. Quia latria est honor soli Deo debitus. Sed nulla imago est Deus. Ergo nulli imagini debetur talis honor. Ergo contradictionem includit, dicere quod lati ia sit honor soli Deo debitus, et tamen quod debentur imagini Christi.

Secundo. Si idem honor debetur Christo et imagini, ergo idem honor debetur lapidi et Christo; et per consequens, idem honor debetur Deo et creatura; quod non est dicendum.

Tertio. Quia qui honorat aliquem honore lalriæ, confitetur illud esse Deum. Ergo} si aliquis possit licite adorare imaginem cultu lalriæ, potest licite profiteri, protestari et confiteri aliud a Deo esse Deum.

§ 3. — Contra tertiam conclusionem

Argumentum Durandi. — Contra tertiam conclusionem arguit Durandus (dist. 9, q. 2, ad 3nm l. quoad illud quod adducitur de 3. *Sententiarum* t dist. 9, q. I, art. 2, qu 4). scilicet quod ipsi cruci in qua Christus pependit, dcdæatur aliquis honor in se» ul est res qmrdam Christi, — dicens quod istud non valet. Quia illud quod non potest esse subjectum suscoptivurn sanctitatis vel virtutis, non potest essi» secundum se terminus adorationis. Sed lignum crucis in qua Christus pependit, non esi subjectum Misceplivuiii sanctitatis aut virtutis. Ergo secundum se non potest csh» terminus adorationis. Nunquam ergo cruci Christi debetur aliquis honor, nisi inquantum ducit in rernomoralionem Christi ; quod

11) *daimnui* —/>ruf l'r..
(S) *erga. — enim Pr.*
(γ) *Pedemplori. — redemptioni* Pr
xgualitatc. — essentialilate Pr.
(i) lire terha desumuntur ex bencJkliont' cerei puschaih
(0 *boni.* — tonum Pr.
(fj *sed — secundum* Pr
(a) *Contra eaindem. — tecundo* Pr
(C) *Ad idem Tertio* Pr.

fncil figurata, vel signata (a). Aliæ autem solum hoc faciunt ratione flgunc, — Hæc ille.

Et in hoc secundus articulus terminatur. Anien.

AHTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

— Ad AUGUMENTA CONTOV PHIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, restat prafatis objectionibus resjiondere. Et ideo ad argumenta Scoti contra primam conclusionem dicitur. Et

Ad primum quidem, dicitur primo, quod suminum dominium, si accipiatur pro relatione temporali ad creaturam Deo subjectam et servientem, non consequitur immediate divinam essentiam, nec etiam divinam potentiam, hoc modo, quod, ea sola posita, sine quocumque exlrinseco termino, insurgat relatio dominii ; sicut nec similitudo immediate consequitur qifalitatem illo modo ; quia omnis relatio requirit fundamentum et terminum. Si autem arguens intelligat quod relatio dominii non consequitur divinam essentiam vel |>otentiam immediate, hoc modo quod requirit aliquod fundamentum ex parte Dei, prater divinam essentiam et ejus attributa, puta aliquod creatum, — falsum est. Nec dictum Augustini contra hoc militat : quia non ideo ex tempore Deus habet relationem dominii ad creaturam, quia ex tempore habeat fundamentum illius relationis; sed ideo quia ex tempore, et per creationem, incipit terminus illius relationis, licet fundamentum sit ælernum.

Dicitur secundo, quod prima facie videretur quod non tanta ratio dominii competit Deo, respectu creature, ratione redemptionis, sicut ratione creationis. Tum quia opus redemptionis fundatur in opere creationis; non enim redimitur, nisi quoti creatum est ad imaginem Dei. Tum quia opus redemptionis non consummatur nisi per creationem ; quia gratia et glol ia sunt per creationem. Tum quia opus redemptionis non conservatur nisi per creationem. quia creatio et conservatio sunt eadem actio in Deo, ut visum est in secundo (2 *Sentent.,* dist. l , q. 2). Tum quia opus creationis se extendit ad omnia quæ sunt in creatura, non autem opus redemptionis ml omnia qua) sunt in redempto. Tum quia opus creationis arguit primarium dominium, non autem opus redemptionis, ut prascindit ah opero creationis. Sed, istis non obstantibus, conceditur quod tanta ratio dominii competit Kedempiori sicut Creatori, propter rationes quas arguens adducit; quibus annuit sanclue Thomas, 1· 2 q. 113, art. 0, ubi determinat, pent Augustinum, quod justificatio impii est majus opus quam creatio cœli et terra. Dicit enim sic : « Opus aliquod potest diei magnum dupliciter. Uno motio, ex parte modi agendi; et sic maximum e?t opus creationis, in (i) quo ex nihilo (X) aliquid fit. Alio motio potest opus dici magnum, propter magnitudinem ejus quoi iit; ct secundum hoc, majus opus est justificatio impii, quæ terminatur ad bonum æternum divinæ participationis, quam creatio cœli et terra, quæ terminatur ad Ixmum natura mutabilis. Et ideo Augustinus, cum dixisset (in Joannem, tract. 72) quod ma/tu *rst ut ex impio fieret justus, quam crenre ccelum et terram,* subjungit : Cœlum *enim ct terra transibit, praedestinatorum autem salus et justificatio permanebit.* » — Hæc ille. — Hem. ibidem, in solutione secundi, sic dicit : α Bonum universi est majus quam bonum particulare unius, si accipiatur in eodem genere utrumque. Sed bonum gratiae unius ot majus quam bonum natura lotius universi. > — Hæc ille. —Similiter ponit, 4. *Sentent.,* disL 17, q. 1. art. 5, qu 1. — Ex quibus patet quod opus creationis non majus est opere redemptionis, si loquamur de creatione bonorum naturalium, immo minus; et consequenter, quod opus redemptionis curn suo effectu, tantuin vel majus exigit et infert dominium quam opus creationis bonorum pure naturalium.

Dicitur tertio, quod, dato quod ista duo opera arguant æqualc dominium, argumentum nihil concludit contra nos; quia dicetur quod, sicut divinitas est primum principium creationis, ita et redemptionis, ct non humanitas. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. W, art. 5 : < Ad hoc, inquit, quod aliquis redimat, duo requiruntur scilicet actus solutionis, et pretium solutum. Si enim aliquis solvat, pro redemptione alienjus rei, pretium quod (e) non e>t suum, sed alienus, non ipse dicitur redimere principaliter, sed magis ille cujus est pretium (t). Prelium autem redemptionis nostra est sanguis Christi, vel vita ejus corporalis, quæ est in sanguine, quem ipse Christus exsolv it. Unde utrumque eorum ad Christum perlinet immediate, inquantum e»l homo; sed ad lotam Trinitatem, sicut ad causam primam et remotam, cujus erat et ipsa vita Christi, sicut primi auctoris (ζ), et a qua inspiratum fuit homini Christo ut pateretur pro nobis. Et ideo ŝe immediate Redemptorem, est proprium Christi, inquantum est humo; quamvis ipsa redemptio |iossit attribui loti Trinitati, sicul ṕrima causas. » — H.ec ille. — Item, ibidem, primo loco, arguit sic :

(a) *vel signata.* — *ct non figurata* Pr.

(a) in. — »6i Pr.
(C) *nihilo.* — *nullo* Pr.
(γ) itt/unk. — *mrnlialc* Pr.
(ê) *jnctium quod.* — fi Pr.
(t) *pretium.* — Om. Pr.
(ζ) *auctoru.* — *actorii* Pr

< Dicitur, inquit, in Psalmo («30, v. 6) : *Redemisti me, Domine, Deu veritatis* Sed esx» Dominum Deum veritatis, commit loti Trinitati. Ergo non est proprium Christo. * Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod Glossa sic exponit : *Tu, Domine, Ditia veritatis, rrdemisti me in Christo clamante : In* mimus *tua commendo spiritum meum.* Et sic redemptio immediate pertinet ad hominem Christum, principaliter autem ad Deum. » Item, secundo loco, arguit sic : <Ille dicitur redimere, qui dat pretium redemptionis. Sed Deus Pater dedit Filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psalmi (110,1.9): *Redemptionem misit Dominus pupulo suo;* ubi (a) Glossa dicit : *id est, Christum,* qui dat redemptionem captivis. Ergo non solum Christus, sed etiam Deus Pater nos redemit. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod pretium nostræ redemptionis homo Christus solvit immediate, sed de mandato Patris, sicut primordialis auctoris (t). d — Il.ee ille. — Ex quibus patet quod, sicut tola Trinitas est primum principium creationis, ita et redemptionis; el consequenter, non humanitas, sed divinitas; hoc addito, quod nec humanitas, nec. aliqua ejus pars, fuit sufficiens pretium redemptionis, nisi ex unioni· ad divinitatem in persona Verbi. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 48, art. G, sic dicit : s Duplex est efficiens : principle, et instrumentale. Efficiens quidern principale humanæ salutis, Densest. Quia vero humanitas Christi est divinitatis instrumentum, ex consequenti omnes actiones el passiones Christi in.stnimentaliter operantur, in virtute divinitatis, ad salutem humanam. Et secundum hoc, passio Christi efficienter (γ) causal salutem humanam, *s* — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione ad primum, sic dicit : < Passio Christi, relata ad Christi carnem, congruit infirmitati assumpte. Relata vero ad divinitatem, consequitur ex ea virtutem (o) infinitam, secundum illud t. *Corinth.* 1 (v. 23) : *Quod infirmum est Dei, fortius crt hominibus;* quia scilicet ipsa infirmitas Christi, inquantum est Dei, habet virtutem excedentem omnem virtutem humanam, » Item, in solutione secundi, sic dicit : < Passio Christi, licet sit corporalis, habet tamen (e) virtutem spiritualem ex divinitate unita, etc. d — Ex quibus patet ad argumentum. Quin, licet humanitas Christi operata sit ad nostram redemptionem, hoc tamen fecit ut agens instrumentale et secundarium et minus principale, ct non ut agens principle aut primarium; et semper fuit ut quo, et non ut *quod.* Et ideo non arguitur quod humanitas fuerit ratio adorationis latriæ ; quia nihil est ratio talis adorationis, nisi sit primaria ratio dominii el errationis, ac redemptionis, justificationis ac glorificationis rerum.

Gregoru. — **Ad Pr**
(β) *auctori»* — *actori»* **Pr.**
(γ) *efprienter* — *e(praeiter* **Pr**
(£) *virtutem,* — *virtute* **Pr.**
It) *tamen.* — **Om. Pr**

£ 2, — AD ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumentum Henrici. — Ad primum contre secundam conclusionem, respondet Bernardus de Gannato, quod immo imago crucifixi, inquantum représentât divinum suppositum crucifixum, adoranda est adoratione latria·. « Certum, inquit, est enim quod Deo debetur vere latria. Deus (a) autem vere crucifixus est. Et ideo, quia non stat mens in imagine ut est rqs, sed ut repræsentat Deum crucifixum, imago crucifixi debet adorari latria. Dei autem, ut Deus non humanatus, non potest esse aliqua imago ipsum repnesentans perfecte, sed solum ut effertus causam. o — Hæc ille.

II. Ad argumentum Durandi. — Ad ai-gumentum quod est Durandi, dicitur primo, quod, cum anima vel aliqua ejus potentia fertur in imaginem ut imago est, licet non affirmet quod imago est res cujus est imago, non tamen oportet quod quolibet tali actu neget unum ab alio, aut formet duos conceptus distinctos do illis; immo, eodem conceptu, potest utrumque concipere, unum in ordine ad aliud. Nec valet ratio in oppositum : quia, sicut illa quæ Mint unum in re, potest intellectus diversis conceptibus concipere, ita illa quæ sunt realiter distincta, potest unico conceptu concipere, et judicare quomodo unum illorum est ad aliud, licet non habeat semper duos conceptus totaliter distinctos, quorum unus sit ad alium, potissime in relativis, quorum unum clauditur in conceptu alterius. — Dicitur secundo, quod, licet signum et signatum, exemplaret imago, realiter, semper, et quandoque conceptibiliter distinguantur ; tamen quandoque, et philosophi, el theologi, ea quæ dicuntur de uno, attribuunt alteri; simi dicit sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 4, ari. 8, ubi quærit : Utrum omne quod factum est, sit vita in Verbo. Unde, ibidem, sic dicit : < Similitudo creatunn in Verbo, est vita ejus. Similiter etiam similitudo crealiinr est quodammodo ipsa creatum, per modum illum quo dicitur qyiod anima est quodammodo omnia. Unde ex hoc quod similitudo creaturæ in Verbo, est productiva et motiva creatunn in propria natum exsistentis, quodammodo contingit ut creaturo seipsam moveat, el ad esse perducat (G), inquantum scilicet producitur in esse, el movetur a sua similitudine in Verbo exsistente. Et ita similitudo creaturo· in

( ) *Drut.* — *Dominu»* **Pr.**
( ) *perdurat* *produrat* **Pr.**

Verbo, est quodammodo vita creaturæ. > — Hæc ' dle. — Et in multis aliis locis dicit quod ideo omnis creatum dicitur esse vita in Deo, quia similitudo el idea creatunn est vita in Deo. — Dicitur tertio, quod reverentia quæ exhibetur signato et ' cxemplato, non debet exhiberi signo vel imagini soorsum a signato et exemplato, nec ut est res quædam distincla, sed inquantum est unum cum exemplato et signato. Nec reverentia sistit (a) in imagine, srd tendit (6) ad exemplar : ut sic adorare crucem, sit adorare Christum crucifixum, ut est propter nos crucifixus; ita quod Christus et crux sint unum totale objectum adorationis; tamen talis adorationis ratio non est crux , sed divinitas crucifixi.

III. Ad argumenta Holcot. — Ad primum Holcot, dicitur quod latria est honor soli Deo debitus perse; sed de per accidens, vel per aliud, potest exhiberi aliis a Deo. Et hoc declarat Durandus (dist. 9, q. 2), dicens quod *n* honor latria·, vel cujuscumque alterius reverentiæ, potest alicui exhiberi dupliciter : scilicet per se, et per accidens. Per se exhibetur ei in quo est causa talis honoris; |»er accidens autem, exhibetur ci in quo non est causa talis honoris, sed habet aliquam habitudinem ad illud in quo est causa. Potest autem aliquid habere habitudinem ad Deum, cui per se debetur honor latriæ, dupliciter : uno modo, quia incidit in idem secundum (γ) suppositum, sicut est humanitas Christi; alio modo, quia non tendit (3) in idem secundum suppositum, sed habet solam habitudinem exlrinsccam ad ipsum, ut Mater, crux el imago, etc. u. — Hæc ille. — Ex quibus patet ad arçumentum.

Ad secundum dicitur quod consequens quod infertur ibi, non est inconveniens, scilicet quod idem honor debetur Deo et creaturæ, sane intelligendo, scilicet quod idem honor qui debetur Deo per se, potest exhiberi creaturæ per accidens, non ut seorsum a Deo tali adoratione adoretur, sed simul cum Deo. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 25, ari. 3, in solutione secundi : « Apostolus, inquit, prohibet communicare infructuosis operibus gentilium . communicare autem eorum operibus utilibus, non prohibet. Adoratio autem imaginum est inter infructuosa opem computanda, quantum nd duo. Primo quidem, quantum ad hoc quod quidam eorum adorabant ipsas ut quasdam res, credentes in eis aliquid veri numinis esse, propter respon&i qua? dæmones in eis dabant, ct alios mirabiles effectus hujusmodi. Secundo, propter res quarum erant imagines; statuebant enim imagines aliquibus creaturis, quas in eus veneratione latriæ veneralmntur. Nos autem adoramus adoratione latriæ imaginem Christi, qui est xenis Deus, non propter ipsam imaginem, sed propter rem cujus est imago. » — Hæc ille.

A«1 tertium dicitur quod majoreslvera,riintelligatur de illo quod |»er se adoratur latria, et est ratio talis adorationis. Falsa est autem , si intelligalur de illo cui exhibetur talis adoratio solum de per accidens, nec ut lationi adorationis. Modo creatura isto secundo modo adoratur veneratione latriæ, et non primo modo, ut dictum est

§3. — Ad argumentum contra tertiam conclusionem

Ad argumentum Durandi. — Ad argumentum contra tertiam conclusionem, conceditur totum argumentum ; quia illud quod sanctus Thomas dicit in 3. Senienharuni, videtur correxisse in 3 p. (q. 25, ari. 4), ubi expresse dicit, ut allegatum est in Ici lia conclusione, quod rei inanimate, aut insensibili, vel irrationali, non debetur alius honor seorsum ab honore qui debetur naturæ rationali, ratione cujus res irrationalis veneratur secundum idem.

Ad argumentum pro parte negativa questionis, respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 25, art. 2, in solutione tertii, dicens : < Adoratio latriæ non exhibetur humanitati Christi, ratione sui ipsius, sed ratione divinitatis cui unitur, secundum quam Christus non est minor Patre. » — Hæc ille.

Et hæc de quaestione sufficiant. De qua benedictus Dens. Arnen.

DISTINCTIO X.

QUÆSTIO I.

UTRUM CHRISTUS, SECUNDUM QUOD HOMO SIT PERSONA DIVINA

inc.A decimam distinctionem 3. Sententiarum, quæritur ; Utrum Christus, secundiun quod homo, sit Deus, \el persona divina.

Et arguitur quod sic. Christus, secundum quod homo, est persona, et non alia quam divina. Ergo Christus, secundum quod homo, est jiersona divina. Prima pars antecedentis patet. Quia Christus, secundum quod homo, est substantia rationalis naturæ; non autem substantia universalis; eigo substantia individua. Sed nihil aliud est persona, quam *ratio·*

( ) fiitiL — *natat* Pr.
( ) *lendit,* — *tenetur* Pr.
(γ) fecundum. — Om. Pr.
(ĭ) *tendit.* — *cedit* Pr.

nn/t< *nature individua substantia,* nt (licit ltoetiiis in lib. *de Duabus Naturis.* Ergo Christus, Mcundum quod homo, est persona.

In oppositum arguitur sic ; Christus, secundum quod homo, non est pernma aternn. Si ergo, secundum quod homo, sil persona, sequeretur quod in Christo sint dùæ þersona una temporalis, el alia Horna, quod est erroneum.

In hac quaktiono sunt 1res articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sil

Prima conclusio : Quod ista propositio, *Christine secundum* i/ikm/ cs/ homo, rs/ *Ihiis.* est vera In uno gemui, ct falsa In nilo; innuis tamen est neganda qitntn concedenda.

Hanc pmi sanctus Thomas, 3 p.. q 16, art. II, tibi sic dicit : α Iste terminus homo, in reduplicatione po<itus, ptosi dupliciter accipi. I no modo, quantum ad naturam; et sic non est verum quod Christus, secundum quod homo, sit Deus: quin humana natura est distincta a divina, secundum differentiam natura?. Alio modo ptosi accipi ratione Mip|>ositi; el sic, cum suppositum ħatura ħumana in Christo sil jiersona Filii Dei, cui perse convenit isse Deum, verum e>l quod Christus, secundum quod homo, sil D?tis. Quia tamen terminus in reduplicatione positus, magis proprio tenetur pro natura quam pro supposito, ideo magis est ista neganda, *Christus, secundum quod homo, est Dt* iw, quant sit affirmanda. » — Hæc illo.

Ex quibus pole^l formari talis ratio: Illa propitio ŧe in uno sensu vera, et in alio falsa,quæpotest quandoque designare quod natura humana sit natura divina, ct quandoque quod suppositum humanum sil suppositum divinum. Sed sic est do ista, C/eriMu.s, *secundum quod homo, est Drus.* Igitur, etc. — Item : Illa propositio magis est neganda quam affirmanda, ŧua magis declinat ad sensum falsum quam ad verum, Sc«l ista est hujusmodi. Igitur, etc.

Eamdem ponit, 3. *Sentent.,* dii. 10,q. I,art. 1, qu 1, ubi sic dicit : a Id quod in aliqua propositione ^duplicator cum (a) hoc quod dico, *secundum quod,* esi illud ŧuod prædicamentum convenit subjecto. Unde oportet quod aliquo modo sil idem cum subjecto, et aliquo modo idem cum prædicato : sicut medius terminus, in syllogismo affirmativo, ad praedicatum quidem (a) habet comparationem sicut ad id (£) quod perse consequitur ad ipsum (nil enim convenit alicui secundum quod est animal, nisi illud animali (γ) conveniat per se, secundum querneumque modum dicendi per se); ad subjectum autem com|iaraltir sicut ad (g) id quod in subjecto aliquo modo includitur. Includitur autem in subjecto ipsa substantia subjecti, et antecedentia, sicut cause (c), el consequentia, sicut accidentia. Substantia autem subjecti est ipsum subjectum, ct natura ejus. El ratione omnium istorum potest aliquid attribui Chrislo, el cuilibet homini. Si enim aliquid attribuitur homini ratione principiorum procedentium, sic dicimus, quantum ad causam materialem, quod homo, secundum quod Csl compositum ex contrariis, e>t corruptibilis; quantum ad causam formalem, dicimus quod homo. secundum quod habel animam rationalem, esi ad imaginem Dei; quantum vero ad causam efficientem, dicimus quod Petrus, secundum quod natus est de (ali patre, est ejus ; quantum autem ad finalem, dicimus quod homo, secundum quod esi ad beatiludinem ordinatus, oportet quod sil immortalis quoad animam. Si autem attribuatur aliquid homini ratione accidentium, sic dicimus quod homo, secundum quod est coloratus, est visibilis. Si autem attribuitur aliquid homini ratione ipsius suppositi, sic dicimus quod Socrates, secundum quod Socrates, est individuum. Si autem ratione nalunc, >ic dicimus quod homo, secundum quod homo, est animal. Secundum hoc ergo dicendum (ζ), quod, cum dicitur, *Christus, secundum quod homo, cut Deus,* ly *homo* potest replicari ratione ħumana ħatura el sic esi falsa, quia ħatura ħumana non per se competii, inquantum talis natura, ul divinæ nnluræ uniatur. Si autem replicatur ratione suppositi, cum suppo>itum humanæ natur.e in Chrislo sil suppositum ælernum cui per se convenit esse Deum, erit vera. Quia tamen hoc nomen *homo* non imporlal aliquod determinatum suppositum humana? ħatura nisi per demonstrationem adjunctam, el solum cuidam supposito humanæ naluræ determinato convenit (η) per se esse Deum; ideo, nisi aliquid addatur vel intelligatur (0), non csl simpliciter concedenda, *Christus, secundum quod horno, est Deus.* › — Hæc ille.

Secunda conclusio est qupd Ista propositio,

(a) eunt. — tamen Pr.

(>l *quifieni.* *quoti* Pr.
(6) M. — Om. Pr.
(γ) unlmafi. — *alter* Pr.
(B) ‹mL — Orn. Pr.
U) ravira·. — *fOani* Pr.
; *ergo.* — Ad. Pr.
(η) *conventi.* — conveniat Pr.
P») *tntelligatur.* — *addatur* Pr

Christus, secundam quod homo, ***rit*** *persona, vel hypostasis, vel suppositum, vel res* ***nalur.r,*** In uno hcnsn est InlMi, <»t In nilo vera.

Hanc ponit sim ius Thomas, 3 p., q. 16, ari, 12, ubi sic «licit : α Iste terminus *homo,* in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione natura·. Cum ergo dicitur, *Christus, secundum quod homo, est persona*, si ac cipiatur ratione suppositi, manifestum est quod Christus, secundum quod homo, est persona; quia suppositum humanæ natura non est aliud quam persona Filii Dei. Si nutem accipiatur ratione nature, sic jiotesl intclligi dupliciter. I no modo, quod intelligatur quod natura humanæ competat e&e in aliqua persona; et hoc etiam modo verum est: omne enim quod subsistit in natura humana, est persona. Alio modo potest intclligi, ul humanæ natura in Christo propria personalitas delieatur, causata ex principiis .humana· natura; et sic Christus, secundum quod homo, non est persona : quia humana natura non esi per se seorsum exsistens a divina natura; quod requirit ratio persona», i» — Hæc ille.

Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit : α Sicut persona significat (x) quoddam completum et per se subsistens in natura rationali, ita hypostasis, el suppositum, el res natura, in genere substantia· significant quoddam per se subsistens. Unde, sicut humana natura non est persona seorsum a (tersona Filii, ita etiam non est per se hypostasis, vel suppositum» vel res natura. Et ideo in sensu in quo negatur ista, *Christus, secundum quod homo, est persona,* oportet etiam negari omnes alias. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari duplex ratio pro utraque (t) parte conclusionis. — Prima talis esi : Omne suppositum humanum, est persona; el omnis natum humana, est in aliqua persona. Sed hæc propositio, *Christus, secundum quod homo, r$t persona,* habet quandoque illos duos sensus. Ergo, in talibus sensibus, est vera. — Secunda talis est : Humana natura, in Christo, non habet propriam personalitatem distinctam a personalitate Filii Dei. Sed hæc propositio, *Christus, secundum quod homo, est persona,* habet quandoque sensum illi oppositum. Ergo, in tali sensu, est fallacia. —Sicut arguitur de ista, ita de aliis.

Earndem conclusionem tenet, 3. *Sentent,,* distinctione prasenti, q. I, ari. 2, q11· 1,2 el 3.

Tertia conclusio est quod qiuellbet istarum ost simpliciter concedenda *Christus, secundum quod iste homo,* r«?f *Deus; — Christus, secundum quod ute homo, est perwna.*

Primam ponit sanctusThomas,3Sen/rnL,dist.IO, q. I,arI. I, q,a 2, ubi «icdieil : < Ad hoc quod aliqua prædicatio sil |w»r se, non oportet quod praedicatum per se conveniat subjecto secundum omne quod in nomine subjecti implicatur, sed sufficit si aliquid eorum per se sibi conveniat : sicut ratiocinari, per se convenit homini, non secundum quod habet corpus, sed inquantum habet animam; unde hæc est per M», *Homo ratiocinatur.* Cum autem dicitur. *Iste homo,* demonstrato Christo, includitur, ex vi demonstrationis, determinatum suppositum humanæ natura, quod est suppositum ætemum, secundum secundam opinionem ; cui supposito per se convenit esM» Deum ; unde hæc est per se, secundum secundam opinionem, *Iste homo est Deus,* Et quia ad veritatem hujus locutionis non exigitur nisi quod praedicatum conveniat ei quod reduplicatur, ideo haec esi vera : *Christus, secundum quod iste homo, est Deus. »* — Hæc ille.

Item, aliam propositionem. scilicet : *Chrislu secundum quod iste homo, est persona,* ponit, 3. *Sentent.,* diet. 10, q. 1, ari. 2. qu 1, ubi sic dicit < In Christo non est nisi una persona, qu® e>t ætetua. Nullum autem ætemum convenit Clinsto, secundum quod homo, proprie loquendo. Unde hæc non est u»ra. *Christus, secundum quod homo, est persona,* nisi reduplicelur suppositum hominis, ul dicatur : *Christus, secundum quod iste homo, est persona ;* hoc enim verum est. ʎ — Hæc ille.

Similia |>onit, 3 p., q. 16, art. II, in solutione tertii, ubi sic dicit : α Cum dicitur, *iste homo,* pronomen demonstrativum trahit hoc nomen *homo* ad suppositum. El ideo hæc est magis vera. *Christus, secundum quod iste homo, est Deus,* quam ista, *Christus, secundum quod homo, est Ileus.* > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ralio : Ad veritatem propositionis redupliralivæ. sufficit quod pnedicatum per se conveniat ei quod reduplicatur, subjecto autem principali conveniat simpliciter. Sed Iurc pro|)ositio, *Christus, secundum quod iste homo, est Deus,* est rvduplicativa; et ejus praedicatum per se convenit huic quod dico, *iste homo,* quod reduplicatur (a). Igitur ipsa est vera.

El in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

Argumenta Durandi — Quantum ad secun-

(a) *significat. — signat* Pr
(C) *utraque. — tccunda* Pr.

(a) *mtapticatur. — rrduciliir* Pr

dum articulum, objiciendum est contra conclusiones. specialiter contra tertiam, contra quam arguit Durandus (dist. 10, q. 1)♦

Primo. Quia hoc pronomen i>Ic non demonstrat suppositum æternum, nisi quatenus importatur nomine hominis. Ergo sic demonstrat, sicut ibi (a) importatur in (6) nomine hominis. Sed ibi, ratione implicationis, importatur formaliter, cI non materialiter, hoc est. non secundum se, sed ut est habens talem naturam, quæ sil ratio convenicntiæ predicate cum subjecto. Ergo sic demonstratur. Ergo non veriiicatur propositio, nisi natura nomine hominis importata, sil ratio quare esse Deum conveniat Christo. Non autem est sic. Igitur, etc. Ad probationem minoris, permittit quod implicatio *secundum quod,* si proprie sumatur (γ), importat causam inhærenliæ prædicati ad subjectum, proximam vel remotam. Sed considerandum est, ut dicit, quod terminus concretus positus in prædicato, vel in quacumque implicatione circa subjectum (o), tenetur formaliter pro natura, et non materialiter pro supposito : non quod terminus concretus unquam supponat formaliter (t) pro natura in recto, ex quacumque parte jk)natur; quia tunc talis propositio esset falsa; ut si dicatur, *Socrates est homo,* \cI *Socrates* (ζ), *secundum quod homo, est rationalis; tunc* enim esset sensus quod Socrates esset natura humana, vel quod Socrates, secundum quod est natura humana, esset rationalis. Sed pro tanto dicitur teneri formaliter ex parte prædicati, vel implicationis, magis quam ex parte subjecti, quia quando terminus concretus ponitur ex parte subjecti, magis accipitur secundum id (η) quod est aliquid in se, quam secundum id quod est habens aliquam naturam : ut si dicatur, *Album currit,* album magis stat ibi pro eo quod est aliquid in se subsistens, quam secundum quod est habens talem naturam, scilicet albedinem ; quamvis enim (6) non possit verilicari propositio nisi currenti insit albedo, tamen (t) albedo non eat causa quare cursus insit Socrati, vel cuicumque supposito currenti ; unde ct non album potest currere. Sed quando ponitur ex parle prædicati, vel cum impiiratione, ut dicendo, *Homo est albus,* vel *Socrates, secundum quod est albus, disgregat,* ibi prædicatum non convenit subjecto nisi ut est habens talem naturam; ita quod quando implicatio est vera, ipsa est causa quare prædicatum est in subjecto. Ex quibus patet quod quxdibet harum est simpliciter falsa, *Christus, secundum quod homo, est persona,* et *Christus, secundum quod hie homo, est persona* ; quia implicatio importat causam inhærenliæ prædicati ad subjectum, quantum ad naturam per terminum implicationis importatam; nunc ita est, quod natura importata per hoc nomen *homo,* vel *iste homo,* non est causa remota vel propinqua quare Christo competat esso personam. Ergo quælilwt harum est falsa : *Christus, secundum quod homo,* exi *persona; Christus, secundum quod isto homo, est persona.*

Secundo arguit, dicens quod non valet illud quod dicit nostra conclusio, scilicet quod non oportet praedicatum convenire subjecto ratione omnium quæ implicantur, sed solum ratione unius. Quia cuin dicitur, *Christus, inquantum iste homo,* pronomen demonstrativum non est pars implicationis (a), sed demonstratio ejus. Et ideo oportet quod propositio verificelur ratione alicujus formaliter importati nomine hominis; quod non est in proposito.

Tertio. Quia, quamvis non oporteat prædicatum inesse subjecto ratione cujuslibel implicati absolute, tamen, si implicatio cadit sub reduplicatione dicente causam, oportet quod prædicatum insit subjecto ratione omnium implicatorum ; ut in omnibus palet. Unde sicut hæc est vera, *Iste homo est persona,* demonstrato Christo, ita et hæc, *Homo est persona,* non solum pro hominibus puris, sed pro Christo. Ergo similiter, si ista est falsa, *Christus, secundum quod homo, est persona;* eadem ratione, hæc est falsa, *Christus, secundum quod iste homo, est persona.* — Hæc ille.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. El

Ad primam quidem, dicitur primo, quod, posito, sed non concesso, quod hoc pronomen *iste* non demonstret suppositum æternum nisi ex additione hujus nominis *homo,* non tamen sequitur quod illo eodem modo demonstret suppositum æternum, sicut importatur per hoc nomen *homo* in absentia pronominis, sicut in hac reduplicativa, *Christus, secundum quod homo, est persona,* in qua tenetur formaliter. Immo oportet quod hoc pronomen aliter demonstret, et lux: nomen *homo* aliter importet suppositum, puta magis materialiter quam formaliter. Cujus ratio est : quia, cum pronomina significent puram substantiam sine qualitate, id est, suppositum sine expressione quidditatis, ideo eorum

ibi — Om. Pr.
(β) in. — Om. Pr.
(γ) ju *proprie tunialur. — proprie sumitur* Pr.
(i) circa ru6/cctuni. — Om. Pr.
(t) *formalité?.* — Om. Pr.
(Q Socralei. — Om. Pr.
(n) id. — Om. Pr.
(I) mini. — Om. Pr.
(il *tamen, — cum* Pr.

(a) *eil part iniplicahonit. — whun implicatur* Pr.

additio nd nornina concreta, trahit illa ad standum pro suppositis |>otius quam pro quidditate, et magis materialiter quam formaliter, qunnlumcumque reduplicatio cadat super aggregatum ex pronomine demonstrativo et nomine concreto, — De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 16, ari. 10,sic dicit : α Nomen sumptum cum reduplicatione, magis proprie tenetur pro natura quam pro sup|>osito : sumitur enim in vi prædicati, quod tenetur formaliter ; idem enim est dictu, G7irutus, *secundum quod homo,* ac si dicaretur, *Christus, secundum quod est homo.* Et ideo est magis concedenda quam neganda, *Christus, secundum quod homo, est creatura.* Si tamen adderetur aliquid per quod traheretur (a) ad suppositum, esset propositio magis neganda quam concedenda; puta si diceretur, *Christus, secundum quud hic homo, est creatura,* n — Hæc ille. — Ex quibus patet quod pronomen demonstrativum, additum nomini concreto, sive in predicate, sive in reduplicatione, retrahit illud, ne teneatur formaliter, seu pro natura ; sed facit illud stare materialiter, seu pro supposito.

Dicitur secundo, quod, dato quod reduplicatio (6) cadens super pronomen demonstrativum singulari·zans nomen concretum, faceret illud complexum stare formaliter, non tamen sequitur, sed est fallacia consequentis, quod stet pro forma specilica : sufficit enim quod stet pro natura individui singulanzala, vel pro proprietate constitutiva individui. El si illo modo stet in ista, *Christus, secundum quod iste homo, est Deus, vel persona,* propositio vera est. Nam sensus est iste : quod Christus ex eo ex quo(y) habet proprietatem personalem constitutivam hujus suppositi, quod est humanum, et in quo natura humana habet istam singularem personalitatem, est persona, vel Deus. El iste sensus est verus : <juia totum hoc habet Christus ex æterna filiatione, quæ est realiter divina essentia; el quicumque habet istam filiationem, necessario est Deus vel persona; quicumque taliter suppositat humanam naturam, sicut Christus suppositat, necessario est Deus et |ærsona; et in quocumque supposito natura humana principio, illud est Deus.

Dicitur tertio, quod, dato quod ad veritatem propositionis reduplicativæ requireretur quod illud quod implicatur, vel reduplicatur, sit ratio inhærentiæ prædicati ad subjectum, non tamen oportet quod sil causa vel ratio talis inhærenliæ secundum quodlibet sui, ut dicit tertia conclusio. Et ideo, dato quod hoc complexum, *iste homo,* teneatur formali·1er in ista, *Christus, secundum quod iste homo, est Deus,* non tamen oportet quod omnis forma importata per hoc complexum, sit causa talis inhærenliæ : puta forma importata per ly *iste,* qui esi proprietas æterna constitutiva personæ Filii Dei ; et humanitas importata |ær ly *homo.*

Et sic patet quod argumentum non procedit, propter tria falsa quæ assumit. El licet ista responsio sufficiat ad hominem, quantum ad duo dicta ultima; videtur tamen quod standum est in primo dicto responsionis, scilicet quod nec ly *homo,* nec ly *iste homo* tenetur in illa reduplicativa formaliter, s*k1 materialiter pro supposito ælerno subsistente in duabus naturis, et non formaliter el precise pro aliqua illarum. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 10, q. 1, art. 1, q[·] 2, sic arguit (arg 2) : < Christus, secundum quod Deus, caret maire. Si igitur, secundum quod isle homo, est Deus; ergo, secundum quod iste homo, caret matre. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Cum, inquit, dicitur, *iste homo,* demonstratur suppositum duarum naturarum, quarum utraque caderet in diffinitione ejus, si diffiniri posset. Et ideo ea quæ sunt utriusque nature, per se ei conveniunt. Et ideo Christus, secundum quod iste homo, est Deus; et, secundum quod iste homo, est homo. El similis est ratio de illis quæ consequuntur ad alterutram naturarum. Unde, secundum quod iste homo, est habens matrem, et carens matre ; nec unum excludit aliud, cum non sint opposita, quia non secundum idem conveniunt, n — Hæc ille. — Item, arguit sic (arg. 1) : < Omne quod predicatur de altero secundum quod aliquid, oportet quod sit diffinitio, vel pars diffinitionis, aut per se accidens illius secundum quod predicatur; sicut cum dicitur : Petrus, secundum quod homo, est animal rationale mortale; vel, secundum quod homo, est risibilis (s). Sed Deus nullo istorum modorum se habet ad hunc hominem. Ergohsc est falsa, *Christus, secundum quod hic homo, est Deus.* > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Sicut, inquit, aliquid est de diffinitione speciei, quod non est de diffinitione generis; ita aliquid esset de diffinitione individui, si diffiniretur, quod non est de diffinitione speciei ; sicut pal's materiæ, ut dicit Philosophus, 7. *Metaphysics* (t. c. 35). Unde, licet Deus non sil pars diffinitionis hominis, esset tamen pars diffinitionis hujus hominis Christi, si diffiniri posset, ratione Verbi. Unde patet quod est per se. » liem, arguit sic (arg. 3) : u llemote eo secundum quod aliquid alicui convenit, ulterius ei non convenit. Sed remoto a Christo quod sil hic homo, adhuc convenit ei esse Deum : quia ab ælerno fuit Deus; non autem ab ælerno fuit hic homo. Ergo Christus, secundum quod iste homo, non est Deus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : u Dicendum quod remoto a

(a) *traheretur.* — *trahetur* Pr.
(S) *reduplicatio.* — *reduplicatione* Pr.
(γ) ex *quo.* — Om. Pr.

(a) *ircundum quod homo, est risibilis.* — *quod e^t risibile* Pr.

Christo toto hoc quod importatur cum dico, *iste home,* non convenit ei esse I)eum; quia ibi includitur natura divina et humana. Sed remota altera, scilicet humana natura, sequitur quod Filius Dei non possit dici iste homo. Ratione tamen illius naturæ, scilicet humanæ, non verificatur predicts locutio. El est simile sicut si dicatur : *Petrus, inquantum homo, sentit; quia* remoto rationali per intellectum, non erit homo, el erit sentiens, ut dicitur in libro *de Calais* (prop. I). > — Hæc ille. — Ex quibus apparet manifeste, quod in dicta reduplicaliva non oj>ortet quod Iy *iste homo* teneatur formaliler pro natura humana precise, nec pro divina precise, sed materialiter pro supposito includente duas naturas, et quodammodo constituto ex duabus naturis. — Item, in huc argumento quoddam falsum assumitur fundamentum, scilicet (a) quod totum aggregatum et complexum ex termino communi el pronomine demonstrati\o, eodem modo supponat sicut supponeret terminus communis sine tali pronomine sumptus; quod est falsum, ut patet omni logico. — Item, aliud falsum, scilicet quod hoc pronomen *iste* non habet quod demonstret mippositum æternum, nisi ratione hujus termini *homo.* Hoc enim falsum est : quia sine tali additione potest Filium Dei, immo quamlibet divinam personam, demonstrare (C), ad placitum loquentia. Immo, per oppositum, hic terminus *homo* non habet quod supponat discrete pro Filio Dei, nisi ex additione pronominis, sicut nec pro aliquo alio homine.

Ad secundum patet responsio per predicla ; quia non valet consequentia (γ). Quia, licet Iy *homo* implicetur et reduplicetur, non tamen oportet quod illa reduplicatio sit ratione nature, nec ratione alicujus importati formaliler per hoc (o) quod dico *homo;* sed sufficit quod fiat ratione alicujus importati per hoc complexum, vel alleram ejus partem, *iste homo.* Sic autem est in proposito.

Ad teriium, negatur antecedens. Nec valet prolatio : quia, licet ad veritatem reduplicativae exigatur quod predicatum vocificetur de qualibet prie complexi reduplicati, sicut arguens bene proliat; non tamen oportet quod de qualibet verilicetur cum hoc quod (t) dico *secundum quod,* vel quod talis praxlicatiu sit perse, aliquo modo perseitatis : sicut, licet ad veritatem (ζ) hujus reduplicative, *Socrtih<, secundum quod homo albus, est visibilis,* requiratur veritas harum duarum propositionum, *Homo est visibilis, Album est visibile,* non tamen oportet quod utraque sit per se, nec quod istæ duæ sint vere, *Socrates, secundum quod homo, est visibilis, Socrates, secundum quod albus, est visibilis;* sufficit enim veritas (a) unius illarum. Sic in proposito : quælihet istarum est vera, *Iste est persona, Homo est persona;* sed prima tantummodo est per se. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* diet. 10, q. 1, ari. 2, qu 1, in secundo loco, arguit sic : α Quod convenit alicui secundum quod homo, convenit omni homini secundum quod homo. Sed Petrus, secundum quod homo, est persona. Ergo et Christus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: α Dicendum, inquit, quod nec Petrus, inquantum homo, est persona, sed (6) inquantum isle homo : quia hæc non esi per se, *Homo est persona; sed* hæc, *Iste homo est persona.* » — Item, in secunda quæstiuncula, in solutione primi, sic dicit : « Christus, secundum quod homo, est aliquid. Non tamen sequitur, Ergo, secundum quod homo, est aliquid universale vel particulare : quia homini accidit universale vel particulare (γ); unde hæc esi per accidens, *Homo est aliquid particulare;* hæc autem est perse, *Iste homo est aliquid particulare.* Unde Christus non est aliquid particulare, secundum quod homo, sed secundum quod iste homo. » — Hæc ille.

Ad argumentum pro parte affirmativa quaestionis, respondet sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* praesenti distinctione, q. 1, ari. 2, q1· 1, in solutione primi. Sic dicit : < Christus, secundum quod homo, est substantia rationalis natura; sed, secundum quod iste homo, est individua substantia rationalis nature. Unde, secundum quod isle homo, est persona; sicut, secundum quod iste homo (o), est Deus. » In 3 p. vero, q. 16, art. 12, in solutione secundi, sic dicit : « Substantia individua, quaponitur in diffinitione personæ, importat substantiam completam, per se subsistentem (t), separatim ab aliis : alioquin manus hominis posset dici persona, cum sit substantia quædam individua; quia tamen est substantia individua, sicut in alio exsistens, non potest dici persona. Et, eadem ratione, nec natura humana in Christo; quæ tamen potest dici individuum, vel singulare quoddam. »

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

(a) *veritas.* — unilai Pr.
(G) fecundum. — Ad. Pr.
(γ) a ve rbo *quia* usque ad *particulare,* om. Pr.
(5) u verbo *est* usque ad *homo,* om Pr.
(t) rul/nHenfeni. — *subsistendi causa* Pr.
(s) anltref. — *vel* Pr.
(β) *itfmonstrare.* — *de niatre* Pr.
(γ) *tamen.* — Ad. Pr.
«el. – Ad. Pr.
M çvod. — Om. Pr.
ty *icntaltm.* — *unitatem* Pr.

DISTINCTIO XI.

QUÆSTIO I.

UTRUM HÆC COPULATIVA. CHRISTUS INCEPIT ESSE, ET CHRISTUS EST CREATURA, SIT CONCEDENDA

Circa undecimam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritur : Utrum ista copulativa sit concedendaf sine quocumque addito: *Christus incipit esse, et Christus est creatura.*

Et arguitur quod sic. Quia quælibet ejus pars, sine addito (a), est veni. Antecedens probatur. — (6) Primo, quoad primam partem, sic : Christus incepit esse homo. Sed esse hominem, est esse simpliciter. Ergo Christus incepit esse simpliciter. — Pro secunda parte autem, sic : Principalior pars hominis est anima quam corpus. Sed, ratione corporis, quod traxit de Virgine, dicitur esse simpliciter natus de Virgine. Epgo, ratione anima», quæ creata est a Deo, debet dici simpliciter creatus, et quod sit creatura.

In oppositum arguitur. — Et primo, quod prima para sit falsa. Quia dicitur, *ad Hxbræos,* ultimo (v. 8) : *Jesus Christus heri, ct hodie; ipse et in sxcula.* — Secundo, arguitur quod secunda pars sil falsa. Quia dicit Ambrosius, 1. *de Trinitate* (de Fide ad Gratianum, cap. 1G) : *Kumquid dicto* (γ) *factus est Christus? numquid mandato creatus est Christus?* quasi dicat, non. Et subdit : *Quomodo autem creatura in Deo esso potest? etenim Deus naturæ simplicis est, non conjunct®.* Ergo hæc non est concedenda : *Christus est creatura.*

In hac quæstione erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones,

ARTICULUS 1.

PONUNTUH CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sil

Prima conclusio ⁑ **Quod non est absolute ct sine determinatione dicendum, quod Christus sit creatura.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q, ÎG, art. 8, dicens : α Sicut dicit Hieronymus (in cap. 5ad Gal.), ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis. Unde cum hærclicis nec nomina debemus habere communia, ne eorum errori favere videamur. Ariani autem hæretici, Christum dixerunt esse creaturam, et minorem Patre, non solum ratione humante naturæ, sed etiam ratione divinæ naturæ. Et ideo non est absolute dicendum quod Christus sit creatura, vel minor Patre, sed cum determinatione, scilicet secundum naturam humanam. Ea vero de quibus suspicari non potent quod divinæ personæ conveniant secundum seipsam, possunt simpliciter dici de Christo ratione naturæ humanæ; sicut simpliciter dicimus Christum esse passum, mortuum el sepultum sicut etiam in rebus corporalibus et humanis, ea quæ in dubitationem venire possunt an conveniant toti vel parti, si insunt alicui parti, non attribuimus toti simpliciter, id est, sine determinatione; non enim dicimus quod Æthiops est albus, sed (a) quod est albus secundum dentem ; dicimus autem sine determinatione, quod est crispus, quia hoc non potest ei convenire nisi secundum capillos, n — Hæc ille.

Item, 3. *Sententiarum,* dîst. II, q. 1, art. 2, sic dicit : α Creatio proprie respicit esse rei ; unde in libro *de Causis* (prop. 18) dicitur quod esse est (6) per creationem, alia vero per informationem. Esse autem simpliciter et per se est suppositi subsistentis. Alia vero dicuntur esse, inquantum suppositum in eis sulisistil : vel essentialiter, sicut forma el materia, et sic (γ) natura ipsa dicitur esse; vel accidenlaliler, sicut accidentia esse dicuntur. Esse ergo simpliciter dictum de supposito, significat (δ) esse personale ipsius (t); esse vero, secundum quod convenit parti vel accidenti, non dicitur simpliciter de supposito, sed suppositum dicitur esse in eo. Unde cum dico, *Christus est,* significatur esse ipsius suppositi, non autem esse ipsius nature, vel accidentis, aut partis. Cum autem fiat unio naturarum in esse suppositi, juxta secundam opinionem, esse, secundum quod Christus simpliciter esse dicitur (ζ), est esse increalum. Unde non potest dici creatura, non tantum ad vitandum errorem Arii, ut quidam dicunt, sed etiam ad vitandum falsilatem. Potest tamen dici quod aliquid creatum, est in Christo, scilicet natura humana : quia esse, quamvis sit unum, tamen babet respectum ad naturam humanam et ad partes ejus, secundum quem (η) natura humana dicitur esso in Christo, vel partes aut accidentia ejus; unde, sicut esse aliquomodo perti-

(a) *sine addito.* — *five additio* Pr.
(C) *pro.* — Ad. Pr.
(γ) *dicto.* — *dico* Pr.
(«} let/. — fccuntbim Pr.
ć U Om Pr.
(γ) ite. — Om. Pr.
(fc) *iignificat.* — *»i(jnal* Pr.
(‹) ipiiui. — *illiia* Pr.
(ζ) *eue dicitur.* — Om. Pr.
(η) *quem.* — r/ucu Pr.

net nd naturcim, et nd partes et accidentia ojus, ita et creatio. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari (alis ratio pro conclusione : Illa propositio non est absolute concedenda, nec asserenda, quæ potest esse occasio erroris, et favet modo loquendi hærelicorum. Sed ista propositio, *Christus eat creatura,* est hujusmodi. Igitur, etc. — Item, arguitur sic : Illud non est creatura, quod simpliciter subsistit j»er esse increatum, nec habet aliud esse simpliciter praeter esse increatum. Sed Christus est hujusmodi. Igitur, etc.

Secunda conclusio est quod Ista propositio non est absolu(e concedenda : *Christus incepit* CSSC.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 16, ari. 9, ubi aie dicit : < Non est dicendum quod ille homo, demonstrato Christo, incepit esse, si nihil addatur. El hoc duplici ratione. *Primo* quidern, quia locutio est simpliciter falsa, secundum sententiam catholice fidei, qua ponimus in Christo unum suppositum, et unam hyposlasim, sicut et unam personam. Secundum (x) hoc enim, oportet quod in hoc quod dicitur, *iste homo,* demonstrato Christo, designetur suppositum æternum, cujus ælernitati repugnat im ipere esse. Unde hæc est falsa : *Hic homo incepit* ew. Nec obstat quod incipere esse convenit humanæ natum·, qua? significatur (6) per hoc nomen *homo;* quia terminus in subjecto positus non tenetur (γ) fonnaliler pro natura, sed magis materialiter pro supposito. *Secundo,* quia, etiamsi esset vera, non tamen esset ea utendum absque determinatione, ad vitandum hærcsirn Arii, qui sicut personæ Filii Dei attribuit quod esset creatura, et quod esset minor Patre, ita attribuit ei quod esse inceperit, dicens quod erat quando non erat, d — Hæc ille.

Item, 3. *Sententiarum,* dist. 12, q. 1, art. I, sic dicit : < Quidam distinguunt istam, *Iste homo incepit esse,* ex hoc quod hoc pronomen *iste* polest denotare personam Verbi, vel singulare hominis; el primo modo est falsa, secundo modo est vera. Sed hoc non valet : quia, cum dicitur, *hte homo,* pronomen *iste* non potest demonstrare nisi id quod supponitur per hoc nomen *homo ;* suppositum autem per hoc nomen *humo,* non est aliud quam persona Verbi, secundum secundam opinionem; unde, secundum eam, non potest stare : quia, quamvis ponat in Christo ße aliquod singulare proter personam Verbi, scilicet humanam naturam, tamen illud singulare non supjxmilur per hoc nomen *humo,* nec pnedicatur de Christo. 'El ideo palet quod distinctio, secundum prunam opinionem est bona, sed non secundum secundam. Et ideo, hac omissa, quidam dicunt quod hoc verbum *incepit* polest notaro inceptionem respectu suppositi simpliciter, et sic est falsa, quia suppositum est æternum; vel respectu suppositi, ratione formie significata·, et sic est vora. Et ponunt exemplum de hac, *Scutum album incipit esse hodie,* supposito quod scutum heri facium, hodie dealbetur. Sed (a) hoc dictum non videtur habere efficaciam, propter fluo. *Primo,* quia, etsi natura humana habeat aliquid simile accidenti in Christo, tamen hoc nomen *homo* non est adjectivum, sed substantivum, etiamsi natura humana esset pure accidentaliter adveniens; et in talibus plus facit modus significandi, quam proprietas rei significata?. *Secundo,* quia, dato quod esset adjectivum, oporteret quod prædicatum conveniret ei quod copulatur vel supponitur per nomen positum in subjecto, vel ratione sui, vel ratione alicujus quod est in eo. Illa autem predicate quæ nata sunt convenire ipsi supposito, non prodicantur de eo ratione alicujus quod est in eo simpliciter, neque secundum partem, neque secundum accidens aut naturam, nisi ei secundum se conveniant ; quia tunc sequeretur quod affirmatio et negatio velificarentur de eodêm, si ratione alicujus exsistentis in ipso, de eo verificarelur aliquid quod ratione sui vere de eo negatur. Et hoc patet in proposito. Ei enim quod supponitur, cum dicitur, *Iste homo,* convenit esse semper; unde de eo non polest verificari negatio, ut dicatur, *Non fuit semper,* simpliciter loquendo; ct per consequens, nec aliquid quod dictam negationem importet, sicut verbum incipiendi. Unde dicendum est quod hæc simpliciter est falsa, *Iste homo incepit esse;* el est secundum quid vera, scilicet cum determinatione humanæ naturæ : sicut et h;rc, *Iste homo est creatura,* est falsa, nisi determinatio addatur; et tunc etiam est tropica, ut supra (dist. 11) dixit Magister. I nde hic non intendit eam distinguere lanquam multiplicem, sed dicere quomodo potest esse vera vel falsa, t — Hæc ille.

Ex cpiibiis potest formari ratio pro conclusione : Nullum suppositum æternum incepit esse. Sed iste homo, demonstrato Christo, seu Christus, est suppositum æternum. Igitur non incepit esse; et per consequens, cum hæc propositiô, *Christus incepit esse,* significet quod suppositum divinum incepit esse, falsa est, el neganda.

Tertia conclusio est quod quaelibet Istnnim est concedenda et asserenda : *Christus, secundum quod homo, est creatura* (G); *Christus, secundum quod homo, incepit esse.*

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 16, art. 10, ubi sic dicit . Cum dicitur, *Christus, secundum*

(a) *Secundum* — Om. Pr.
(C) «igni/iccUur. — *lignatur* Pr.
(γ) *tenetur.* — *tantum* Pr.

(λ) *Sed.* — *Secundum* Pr.
(C) a verbo C/iriiim usque ad *creatum,* om. Pr.

quod *horno,* hoc nomon *homo* potest sumi in reduplicatione, vel ratione suppositi, vel ratione naluqp. Si quidam resumatur ratione suppositi, cum suppositum humanæ naturæ in Christo sil æternum et increatum, hæc erit falsa, *Christus, secundum quod homo,* est *creatura.* Si vero resumatur ratione humanæ nature, sic est vera ; quia, ratione humanæ naturæ, sive secundum humanam naturam, convenit sibi esse creaturam. Sciendum tamen quod nomen sic resumptum in reduplicatione, magis proprie tenetur pro natura quam pro supposito : resumitur enim in vi pnedicati, quod tenetur formaliter; idem enim est dictu, *Christus, secundum quod homo,* ac si diceretur, *Christus, secundum quod est homo.* Et ideo hæc est magis concedenda quam neganda, *Christus, secundum quod* (a) *homo, est creatura.* Si tamen adderetur aliquid per quod traheretur nd suppositum, esset propositio magis neganda quam concedenda ; puta si diceretur, *Christus, secundum quod hic homo, est creatura,* j» — Hæc ille.

Item, 3. *Sententiarum*, dist. 11, q. 1, art. 3, sic dicit : « Natura humana se habet ad personam compositam Christi sicut pars; quamvis pars proprie dici non possit, sicut nec proprie persona composita. Pai's autem aliquando habet aliquam dispositionem quæ nata est convenire toti, aliquando autem habet aliquam quæ non est nata convenire toti : sicut albedo, quæ inest capillis, polest etiam toti convenire; crispitudo autem ita convenit capillis, quod nullo modo toti, vel alicui alien parti. Ergo (6), secundum dispositiones illas quæ insunt tantum parti, denominatur totum simpliciter et proprie per dispositionem partis, nullo addito; sicut dicitur *homo crispus.* Sed quantum ad illas dispositiones quæ natæ sunt et toti et parti convenire, non denominatur totum a parte simpliciter, sed addita parte, ut cum dicitur, *homo albus secundum capillos;* nec hoc proprie, sed figurative per sinecdochcn. Unde patet quod, cum creatio et nature et personæ nata sil convenire, sicut et esse vtrique aliquo modo convenit, non potest dici de Christo, quod sit enatura, quia humana natura creata est, nisi fiat additio, ut dicatur, *secundum hominem,* vel, *secundum quod homo;* et tunc est tropica vel figurativa, ut Magister dicit, sicut et hire, *ÆthiopS est albus secundum dentem,* d — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui pro conclusione : Omne totum potest denominari ex dispositione sua' partis, addita illa parte. Sed Christus nominat quoddam suppositum se habens ad naturam sibi unitam quasi lotum ad partem. Ergo j>ol<»st denominari ex dispositione par tis. Pars autem vere el realiter dicitur creata el nova, seu halrens inceptionem. Ergo et (i) veraciter potest dici Christus creatus vel creatura, et incepisse, secundum humanitatem.

El in hoc primus articulus terminatur·

( ) *C9t.* — Ad. Pr.
( ) *Ergo.* - Orn. Pr

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

jj 1. — Contra primam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Unde contra primam arguit Scotus (dist. 11, q. 1), probando quod hæc sit concedenda, *Christus est creatura.*

Primo. Quia non plus repugnat illi (5) naturæ esse post non esse, quam non esse post esse; quia utrumque repugnat æternilati. Sed Christus dicitur mortuus; cum tamen mortuum esse (γ) dicat non esse post esse, quia non vivere post vivere, et vivere *virentibus est esse,* secundum Philosophum, 2. *de Anima* (t. c. 37).

Secundo. Quia mortale et immortale ita repugnant formaliter, sicut creatum et increatum ; et tamen ambo prima dicuntur de Christo (c).

Tertio. Ita repugnat (c) formaliter naturæ humanæ esse creatorem vel æternam, sicut repugnat æteroæ incipere. Ergo æque negabitur Christus esse creator, propter repugnantiam ad naturam humanam, sicut creatura, propter repugnantiam ad naturam divinam.

Quarto. Quia Damascenus *(de Fid. orth.,* lib. 3), cap. 4, dicit quod *Christus est creatus et increatus. passibilis ct impassibilis;* et per eumdem (lib. 4, cap. 5), conceditur dici creatura.

Quinto. Quia per Augustinum, *Sermone in Natali homini.* voluit esse creatura, qui (ζ) est Creator.

Sexto. Quia Hieronymus, super illud *Ephesiorum* (2, v 10). *Ipsius factura sumus,* dicit (η) : .Vos *autem* (0) *proclamamus* (t) *mm esse periculum dicere Christum esse creaturum.* — Hæc Scotus.

II. Argumenta Durandi. — Arguit Durandus (dist. II, q. 1).

Primo. Quia generari est fieri; ct generari simpliciter, est fieri simpliciter, quia determinatur ad

( ) *Ergo ct.* — Om. Pr.
( ) *illi.* — *ulli* Pr.
(γ) we. — Om. Pr.
β) C/irotn. — *tptarto* Pr.
(<) *rrjtttf/Hat* — *irjnujniinl* Pr.
(ζ) 7<o. — *que* Pr.
(rj i ěibo /psiui usque ad *died,* orn. Pr.
(0) *autem.* — *non* Pr.
fi) dicit. - Ad. Pr.

esse simpliciter. Et tamen, ratione humanæ naturæ, convenit supposito divino esse genitum absolute, et sine aliqua determinatione, et ita simpliciter, ut nunc loquimur: hæc enim recipitur Unquam vera, *Filius Dei, vel Christus, est genitus de Virgine;* nec oportet addere *inquantum homo.* Ergo similiter, potest dici creatus vel creatura absolute; nec oportet addere *inquantum homo.* Et si dicitur quod ista non verificatur, *Christus est natus de Matre,* nisi cum hac determinatione, *inquantum homo,* expressa vel intellecta; pari ratione, potest dici quod illa, *Christus est creatura,* potest verificari sub eadem determinatione non expressa, sed tantum intellecta.

Secundo arguit contra rationem adductam de 3. *Sententiarum,* dicens quod esse simpliciter, non est solum esse supposilale (a), sed omne esso substantiale; quia omnis substantia completa, est ens simpliciter. Ideo, sicut in Christo est duplex substantia, divina scilicet et humana, sic et duplex esse, secundum quorum quodlibet potest dici simpliciter genitus et natus; et, pari ratione, secundum (δ) alterum potest dici creatus, nisi aliud obsistat.

Terito arguit contra illud quod dicit conclusio de 3 p. Quia, sicut creari natum ẽ convenire supposito et naturæ, ita et nasci vel generari. Sed, hoc non obstanto, Filius Dei, vel Christus, dicitur absolute genitus vel natus de Virgine ; nec oportet addere *inquantum homo.* Ergo, eadem ratione, poterit dici creatus absolute, sine aliqua determinatione, propter humanam naturam, quæ in principiis suis est a Deo secundum creationem, et secundum se habita a Matre per generationem vel nativitatem.

Quarto arguit quod humana natura est pars suppositi divini, alio modo quam (γ) sint illæ partes de quibus exempli fleatur. Quia illæ partes non prædicantur de toto substantialiter el in quid (non eniin bene dicitur, *Homo est nasus* (o), vel *capillus)·,* reqiK-iunt etiam lotum diminute; et ideo non est mirum si proprietates earum non denominent simpliciter et abs/dute suum totum. Sed humana natura, in Christo, pnedicatur <le supposito aliquomodo in quid et substantialiter (dicimus enim quod (t) Filius Dei est homo); et similiter respicit lotum supposi-
tum et ideo propi
ejus magis possunt perfecte denominare (ζ) suppositum absolute.

Quinto arguit contra quoddam dictum sancti Thomæ, dicentis quod, cum (rjconceditur ista propositio, *Christus, secundum quod homo, est creatura* (, ly *secundum quod* non est nola peraeitatis, sed determinatio explicans modum imperfectum. Hoc, inquit Durandus, non videtur sufficienter dictum : quia natura humana est causa et ratio quare supposito divino possit inesse creatio; nec imperfecte conveniunt Christo quæ conveniunt ei ratione humanæ naturæ, ut nasci, mori, prædicare, et hujusmodi, sicut imperfecte convenit albedo homini ratione dentis. — Hæc ille.

§2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumentum Scoti. — Contra secundani conclusionem arguit Scotiis (dist. II, q. 3), probando quod hæc propositio sit simpliciter concedenda, *Christus incepit esse.* (6) Quia, cum Christus importet unum totum quasi per accidens, scilicet *Verbum hominem,* secundum Damascenum (de *Fid. orth.,* lib. 3, cap. 3), pradicatum, scilicet inceptio, potest verificari de subjecto, ratione totalitatis suæ, vel ratione unius partis, quæcurnque sil illa . sicut cum dicitur, *Socrates albus incipit esse,* subjectum potest accipi dupliciter respectu praedicati, sive (γ) pro toto ente per accidens, sive pro albedine ; ul dicatur incipere, quia albedo incipit esse, vel quia subjectum incipit esse. Sicut igitur Christus secundum humanitatem est mortuus, et ideo conceditur quod Christus est mortuus; ita, si secundum humanitatem incipiat esse, ita quod hoc praedicatum possit vere enuntiari de subjecto ratione illius partis subjecti, videtur quod possit simpliciter enuntiari (i) de illo. Restat ergo videre utrum *incipere esse* dicat inceptionem secundum primum esse ejus de quo dicitur, vel secundum quodeumque simpliciter esse illius. Quia, si primo modo, falsa est, sicut est ista, *Christus creatur.* Si secundo motio, cum quodlibet («) esse substantiae sit esse simpliciter, et Christus inceperit esse secun-
Jurn humanum, quod est'substantia». \idetur quod incepit esse simpliciter. Secundum autem videtur magis esse de virtute sermonis : quia, sicut esse secundum adjacens enuntiat esse simpliciter, et non, ex vi sermonis, primum esse ejus de quo dicitur, si subjectum halæt plura esse, sicut Christus (ζ); ita et *incipere* determinatum per secundum esse, videtur dicere inceptionem in esse simpliciter, non autem in primo esse illius subjecti. Simpliciter ergo, de virtute sermonis, posset concedi quod Christus, secundum (η) quod 'importat hoc quod est *Verbum*

I») *luppoiitalc.* — *lupponibile* Pr.
(6) lecuFuluni. — Pr.
Iγ) *quam.* — *quod* Pr.
(t *omul.* — *Deus* Pr.
(t 11. — Ad. Pr.
(ζ drnomi/iare. — *denotare* Pr.
(rj *dicentis quod, cum.* — *dicens quod* Pr.
(a) eit *creatura.* — Om. Pr.
(β) Pnnio. — Ad. Pr.
(γ) *respectu prxdicati, sive.* — *prxdicati* Pr.
(Ì) rnunfiari. — *nuntiari* Pr.
(c) *quodlibet* — *quolibet* Pr.
(ζ) a verbo ii usque ad *Christus,* om. Pr.
(rt) *secundum.* — Om. Pr.

homo, incepit esse, hoc est, habet aliquod esse simpliciter, quod prius non habuit; licet hoc non sit primum es>r Christi. Hoc modo etiam posset ista concedi, *Iste homo incepit esse* : non tamen nude; quia (a) de subjecto demonstrante suppositum (C) in natura divina, non debet concedi inceptio, sicut quod Filius Dei incepit esse. — Hæc Scotus.

II. Argumenta Durandi. — Arguit Durandus (dist· 12, q. 1).

Primo. Quia, si ista simpliciter neganda sit, *Christus, vel* (γ) iste *homo, incepit esse,* hoc potissime, secundum te, denegatur (δ), quia per istam videtur (<) quod inceptio conveniat Christo non solum ratione naturæ humanæ, sed ratione ipsius suppositi : quia terminus positus in subjecto, non tenetur formaliter pro natura, sed magis materialiter pro supposito; et ideo, ratione natura humanæ, non potest inceptio Christo competere, quamvis nomine Christi vel hominis importetur natura humana ; quia quando hæc nomina ponuntur ex parte subjecti, non stant pro natura, sed pro supposito. — Sed istud (ζ) non valet. Quia pro tanto terminus in subjecto positus dicitur materialiter teneri pro supposito, el non formaliter pro natura, quia aliquid potest verificari de eo, non ratione naturæ per ipsum (η) importatæ; ut si dicatur, *Album disputat.* Per hoc tamen non excluditur quin termino posito in subjecto multa possint convenire, ratione naturæ per terminum ivnportatæ; ut si dicatur, *Album disgregat,* vel *Homo est rationalis.* Et eodem modo, licet iste terminus, *Christus,* vel, *Iste homo,* a pario subjecti positus, stet pro supposito, et non formaliter pro natura humana, quia aliqua possunt ei convenire non ratione humanæ naturæ, ut infinitas virtutis, ct hujusmodi; tamen per hoc non excluditur quin, ratione humanæ naturæ , possint ei multa convenire, ut incipere esse, nisi aliud obsistat.

Secundo. Quia, si hoc negaretur, hoc esset, secundum aliquos, quia proprietas humanæ natura·, quæ excludit a Christo proprietatem naturæ divinæ, non potest ei absolute convenire. Sed incipere esse, est hujusmodi : quia includit (0) non semper fuisse; proprietas autem divinæ naturæ est semper fuisse; ct sic incipere esse, excludit a Christo proprietatem divinæ naturæ, etc. — Sed hoc non videtur valere. Quia, quamvis ponendo in Christo solum unum esse. incipere esse excludat semper fuisse secundum quodcumque esse, ex quo non ponitur nisi unum ; tamen, ponendo in Christo plura esse, sicut oportet aliquo modo ponere, inciperè esse secundum unum esse, non excludit semper fuisse, nisi secundum illud tantum. Et hoc est verum in Christo : quia, dato quod inceperit esse secundum naturam humanam, et non semper fuerit secundum illud esse, per hoc tamen non excluditur quin semper fuerit secundum aliud, scilicet secundum esse divinum, et sic proprietates humanæ natura non excludunt proprietatem divinæ natura. Non enim sic est de incipere esse (a), sicut de creari : quia creari est produci, nullo penitus supposito ex parte ejus quod dicitur creari; incipere autem esse, est de novo accipere esse quod prius non habebat, quamvis foraitan haberet aliud esse.

Tertio. Quia nullum inconveniens videtur concedere illam cum distinctione. Cujus ratio est, quia, quamvis esse dicatur multipliciter, tamen illa multiplicitas terminatur per adjuncta : non solum ex parte pradicati, ut dicendo, *Homo incipit esse albus,* ubi non accipitur esse pro esse simpliciter, sed pro esse tali ; immo etiam per illud quod ponitur ex parte subjecti, ut dicendo. *Albedo incipit esse;* hoc enim verificatur non pro esse simpliciter, quia tale esse non competit albedini, sed pro esse secundum quid, quod competit accidentibus. Et illud : aut est de virtute sermonis, ut sic accipiatur esse in predicate, sicut congruit subjecto; vel saltem ex usu loquendi. Quando ergo (6) ex parte subjecti ponitur terminus concretus importans suppositum et naturam, et per illam naturam constituitur suppositum, tunc, si ei attribuatur esse, oportet quod intelligalur de esse suppositi et nature : quia per aliam naturam non est (γ) suppositum illud; nec habet aliud esse suppositi, quam illud quod congruit ei ratione naturæ. Si vero non constituatur per naturam importatam per terminum in subjecto positum, ut cum dicitur, *Album est,* vel cum in subjecto ponitur duplex terminus, unus importans naturam perquam suppositum constituitur, alius vero non, sed quamdam aliam (o), sicut dicendo, *Homo albus est,* vel, *incepit esse,* tunc non est loquendum simpliciter, sed cum quadam distinctione, scilicet an incipere esse referatur ad suppositum secundum se et naturam constituentem ipsum, vel ad ipsum ratione alterius natura : verbi gratia, si quaeritur. .4>i *homo albus incepit esse,* supposito quod homo qui fuit prius, postea factus est albus, non erit respondendum absolute; sed dicendum quod, si incipere esso referatur ad hominem, falsum est; si

(a) non tamen *nude; quia.* — *tamen* Pr.
(C) *nude.* — Ad. Pr.
(γ) >i. — Ad« Pr.
(i) *denegatur.* — *videtur* Pr.
(i) *videtur.* — *denegatur* Pr.
(ζ) *istud.* — *illud* Pr,
(η) *per iprum.* — *partium* Pr.
(Ô) *includit.* — *concludit* Pr.
(x) *eue.* — Om. Pr.
(6) *ergo.* — autem Pr.
(γ) *aliam naturam non est.* — *illam naturam* Pr.
(&) non, *ted quamdam aliam.* — *lecundum quod alta sunt* Pr.

voro ad hominem inquantum albus, vera est Et causa hujus distinctionis est : quia esse, positum in predicate (i), accipitur, secundum usum loquendi, prout congruit subjecto; propter quod, ubi diversa implicantur in subjecto, quibus diversimode convenit esse, opus est praedicta distinctione. Modo, in proposito nostro, cum dicitur, Christus *incepit* esse, per terminum in subjecto positum, importatur suppositum divinum, et natura humana, per (piam non constituitur; el similiter, cum dicitur, *Iste homo.* Non autem sic est, cum dicitur, *Filius Dei;* quia per hoc nomen (β) non importatur nisi suppositum divinum, cum constituentibus ipsum. El ideo, si dicatur *Filius Dei incepit esse,* falsa est; quia intelligitur de esse quod convenit supposito ratione sui el constituentium (γ) ipsum, quod nunquam esse incipit. Sed cum dicitur, *Christus,* vel, *Iste homo incepit (§) esse,* distinguendum est : quia aut refertur ad suppositum ratione suppositi, el tunc esi falsa; aut ratione humanæ naturæ, el tunc est vera. — Hæc Durandus.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS Ili.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — Ai) ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supmdictis. Et ideo

Ad primum contra primam conclusionem, negatur minor, scilicet quod Christus habuerit non esse simpliciter post esse; quia in Christo non est, nec fuit nisi unicum esse simpliciter, quod est æternum, ul plet ex procedentibus. Et ad probationem, dicitur quod Christus in morte sua non perdidit e>se simpliciter, sed esse hominem. El cum dicitur quod Christus habuit non vivere post vivere, etc.; — negatur : quia Christus semper habuit vivere, licet non semper habuerit vivere humanum. Immo, in istis consequentiis esi fallacia consequentis, arguendo n negatione inferiorum ad negationem superiorum, ut sic dicendo : Christus in morte habuit non esse hominem, igitur habuit non esse; vel : Non vixit vita humana, igitur non vixit vita. Sicut enim ex assumptione natura humanæ non advenit Filio Dei aliquod novum esse simpliciter, sed nova habitudo esse personalis praexsihtentis ad naturam humanam, ut scilicet persona illa jam dicatur subsistere, non solum secundum naturam divinam, sed etiam secundum humanam (ut ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 17, art. 2; et 3. *Sentent.,* dist. 8, q. 1, art. 4, qu 1, in solutione secundi, ubi sic dicil : « Quamvis in Christo sit unum esse, tamen, secundum illud, habet respectum ad duas naturas; et (a) ita nativitas esi duplex, secundum duplicem respectum qui acquiritur personæ ad duas naturas acceptas per generationem. » — Hæc ille); sic proportionaliter dicendum est quod Christus in morte non perdidit aliquod esse simpliciter, quod prius haberet, sed esse ejus æternum desiit habere respectum ad aliquid ad quod prius habuit respectum, scilicet ad humanitatem, licet quælibel pars humanitatis remanserit unita personæ divinæ. Et similiter, si vivere dicat esse simpliciter cum habitudine ad principium vivendi, puta naturam humanam et divinam, tunc in Christo fuit duplex vivere, non quidem propter duplex esse, sed propter duplicem habitudinem ad principium vivendi; et sic, quia in morte desiit una illarum (6), ideo desiit unum vivere, scilicet humanum, non desinente aliquo esse simpliciter.

Ad secandum dicitur quod non est simile de creato et increato, et de mortali et immortali ; quia mori potius conceditur de Christo, quam creari. Cujus ratio est : quia, sicut dicil sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 21, q. 1, ari. 3, in solutione secundi, « nomen creatura non magis se habet ad naturam quam ad suppositum vel personam ; el ideo non potest dici simpliciter ratione natura ; praecipue cum creatio respiciat esse, quod magis videtur ad personam quam ad naturam pertinere. » — Hæc ille. — Et post, in solutione quinti, sic dicil : « Ea quæ sunt partis tantum, el parti nata convenire, dicuntur de toto ratione partis; sicut homo dicitur crispus propter capillos; el ita mors, quæ est conditio corporis, potest pradicari de persona, a — Hæc ille. — Ex quibus patet quod mori pradicalur de Christo sine additione, quia tale prædicatum est proprietas partis, scilicet corporis; creari autem est tale prædicatum, quod ita natum est convenire loti sicut parti ; ideo unum conceditur de Christo ratione natura humanæ, non autem aliud. De hoc diffuse loquitur, 3 p., q. 10, art. 4. etc. Hern, 3. *Sententiarum,* dist 11, q. 1, ari. 4, sic dicil : ‹i Natura (γ) et suppositum natura in quibusdam differunt re et ratione, sicut in compositis; in quibusdam autem ratione el non re, sicut in divinis. Sed differentia quæ est secundum rationem, est differentia oppositionis; quia (ô) natura et suppositum habent intentiones oppositas; et ideo ea qua' perlinent ad rationem natura, nullo modo prodicantur de supposito,

(a potitum in *predicate. — propositum in verbo* Pr.
(β) nomen. — nrryunicntuni Pr.
(γ) roruhlucntiuni - *constitutum* Pr.
(t) *incepit. — incipit* Pr.

1 (a) *ct.* – Om. Pr.
(U) unn *illarum. — unita illorum* Pr.
(γ) *Xatura. — Nomen* Pr.
(B) *quia. —ᵭua* Pr.

nec in abstracto, nec in concreto, neque in divinis, neque in humanis : sicut Pater non dicitur commune tribus, nec Petrus dicitur forma totius· Differentia autem ʠua est secundum rem, non est oppositionis, sed est sicut principii (a) formalis ad formatum; el ideo illa quæ secundum rem ad naturam pertinent, possunt praedicari de sup|»osito. sicut natura prædicatur, scilicet in concreto. Quia autem unio facta est in supposito, ut scilicet idem sit suppositum humanæ naturæ et divinæ, ideo de illo supposito possunt pnedicari ea quæ consequuntur secundum rem utramque naturam, sicut et ipeæ naturæ de ipso pncdicanlur : quia enim divina natura prædicatur de Filio Dei in abstracto el in concreto, ideo ct proprielales ejus possunt utroque modo pnedicari de ipso; quia vero natura humana prædicatur in concreto tantum, ideo proprietates naturæ humanæ in concreto lanium prædieantur. Nec differt utrum fiat prædicatio secundum nomen quod significat divinam naturam, ut Verbuin, vel humanam, ut Jesus, vel utramque, prout (6) significat Christus; quia per omnia supponitur idem suppositum. Sed tamen hoc suppositum non constituitur per naturam humanam, sed natura humana advenit ei jam ab æterno præexsistenli in alia natura. Unde duo singulariter inveniuntur in compositione naturæ humanæ ad istud suppositum, scilicet quod unitur ei, et quod se habet ad ipsum per modum partis, secundum quod illud suppositum in duabus naturis subsistit. Et ideo a praedicta generalitate excluduntur ea quæ important unionem, el iterum quæ nata sunt do se convenire naturæ et personæ, quæ non possunt prædicari de supposito nisi cum additione, sicut ea quæ sunt partis de toto. » — Hæc ille. — Item, eadem quæstione, art. 2, in solutione quarti, sic dicit : α Totum denominatura proprietate partis, quando illa proprietas nullo modo nata est convenire nisi illi parti, sicut crispiludo capillis, el claudicatio pedi. Sed creatio non tantum naturæ, sed etiam personæ nata est convenire, et etiam personæ, vel supposito magis proprie. Et ideo non potest dici de supposito, quod sit creatum, quia natura est creata. El per hoc patet solutio ad quintana. Quia nasci ex matre non est natum convenire supposito hominis, nisi per hoc quod corpus traducitur a matre. Unde non habet repugnantiam temporaliter nasci ad ælernaliter nasci (γ) : quia unum naturam humanam respicit, et alterum naturam divinam ; quarum unam habet Christus a Patre æternaliter, alteram a Matre temporaliter. Sed creatum el increatum utrumque potest respicere suppositum, ratione esse, quod est suppositi. » — Hæc ille. — Sicut autem ille dicit de nasci temporaliter, ila dicendum est do mori.

Ad tertium, negatur consequentia; quia Christus aliter se habet ad naturam divinam quam ad humanam. Unde hoc argumentum quasi in forma solvit sanctus Thomas, 3. Sentent., dist. 12, q. 1, art. 1, ubi arguit sic (arg. 2) : « *hte homo* demonstrat suppositum Utriusque nature, divinæ scilicet et humanæ. Sed, ratione divinæ naturæ, potest dici, *hte homo fuit semper.* Ergo, cum incipere conveniat humanæ nature, sicut esse ab æterno divinæ, ratione humanæ naturæ potest dici, *hte homo incipit esse.* s Ecce argumentum, quod est simile argumento Scoti. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod, quamvis illud suppositum sil utrjusque natura· suppositum, tamen, quantum ad aliqua, se habet (a) aliter ad naturam divinam quam ad humanam. Quia est idem re cum natura divina, et constitutum (6) in esse per ipsam, secundum modum intelligendi ; undequandocumque fuit natura divina, fuit ipsum suppositum. Non autem ila se habet ad naturam humanam; et ideo non oportet quod, incipiente humana natura, ipsum incipiat. > — Hæc ille. — Similiter, in proposito, dico quod, licet naturæ humanæ repugnet esse creatorem, non tamen repugnat supposito eju>, quod potçst esse aliud ab ea. Sed creari non solum repugnat natura? divinæ, immo cuilibet suo supposito; quia semper est idem cum ea, nec potest ab ea realiter distingui.

Ad quartnm respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 16, art. 8, in solutione secundi, ubi sic dicit(γ) : « Omnes proprietates naturæ humanæ possunt aliqualiter dici de Christo, sicut et divinæ. Unde Damascenus dicil in tertio libro *(de Fid. orth.,* cap. 4), quod *Christus, qui Deus et homo dicitur, creatus est ct incrcatus, passibilis et impassibilis* (δ). Sed tamen illa quæ dubitationem habent circa alterutram naturam, non sunt dicenda absque determinatione. Unde et ipse postea, alibi (lib. 4, cap. 5). subdit : *Ipsa una hypostasis,* scilicet Christi, ct *incrcata est divinitate, et creata est humanitate.* Sicut et e converso, non esset dicendum sine determinatione, (t) *Christus est incorporeus,* vel *impassibilis,* ad evitandum errorem Manichæi, qui posuit Christum verum corpus non habuisse, nec vere passum esse; sed dicendum est, cum determinatione, quod *Christus, secundum divinitatem, est incorporeus, et* (ζ) *est impassibilis.* >— Hæc ille.

Ad quintum dioitur sicut dicil sanctus Thomas, ibidem, in solutione primi, quod < aliquando sancti doclores, causa brevitatis, determinatione omissa.

(s) *principii.* — *pnneipium* Pr.
(A) prout — Om. Pr.
(γ) *ad tcternaliter nasci.* — Om. Pr.

( ) *habet.* — *habent* Pr.
( ) *ct constitutum.* — *est constitutivum* Pr.
(γ) *dicit.* — *dicitur* Pr.
(Î) *creatus est ct mercatus, postibitis et inipatsibilis.* — *creabilis est et inerrabilis, partibilis ct bnparfibitis* Pr.
(«) *quia.* — Ad. Pr.
(ζ) *ct.* — Om. Pr.

nominatione creature utuntur circa Christum ; est tamen in eorum dictis subintelligenda ». — Hæc ille.

Ad sextum dicitur sicut ad precedent Unde sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* diet. 12, q. 1, art. 1, in solutione primi, sic dicit (β) : « Talia et similia verba intelligenda sunl cum determinatione, ut Magister dicit in littera; quamvis illa determinatio, causa brevitatis, intermittatur. » — Hæc ille.

II. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi, dicitur secundum sanctum Thomain, 3p., q. 16, art. 8, in solutione tertii, quod est tale : < Principalior pars hominis est anima quam corpus; sed Christus, ratione corporis quod traxit de Virgine, dicitur simpliciter esse natus de Virgine ; ergo, ratione animæ quæ creata est a Deo, debet simpliciter dici quod Christus sil creatura. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : c Dicendum, inquit, quod de nativitate ex Virgine nulla dubitatio potest esse quod conveniat personæ Filii Dei, sicut j>olest esse de creatione; et ideo non esi similis ratio utro·bique. > — Hæc ille. — In tertio autem *Sententiarum,* disl, 11, q. 1, art. 2, in solutione quinti, respondet quod < nasci ex matre, non est natum convenire supposito hominis, nisi per hoc quod corpus traducitur cx matre, etc. », ut recitatum est in solutione secundi Scoti.

Potest etiam dici quod ista, simpliciter et sine additione loquendo, est falsa, *Christus,* vel *Filius Det factus est,* sicut et ista, *Christus creatus est.* De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* disl. 7, q. 2, art. 1, sic dicit : « Cum dicitur, *Deus factus est homo,* hoc participium *factus* jiotesl se tripliciter haliere in locutione ista. Uno modo, quod feritur ad totam propositionem, ul sit sensus, *est factum quod Deus sit homo ;* et sic est vera; quamvis hic intellectus non possit haberi secundum proprietatem locutionis: tum quia non est de illis quæ habent determinare compositionem, sicut necessarium et contingens; tum quia, eum sit adjectivum masculini generis, requirit substantivum. Secundo, dictum participium potest determinare alterum extremum compositionis absolute; et sic, sive determinet prædicaturn, sive subjectum, locutio est falsa : omnis enim determinatio potest predicari de determinato; hæc autern est falsa, *Deus factus est;* et similiter ista, *Ille homo,* demonstrato Christo, *factus est,* nisi aliud addatur; quia supponit suppositum ætenium, juxta secundam opinionem. Tertio modo, participium potest determinare subjectum in comparatione ad prædicatum; et si,c locutio vera est secundum omnes opiniones. Et non obstat quod videtur ponere fieri circa Deum : quia hoc fieri, quod participium importat, non est nisi fieri rationis; quia unio qua Deus dicitur esse homo, est quidem secundum rem in natura humana, sed secundum rationem in Deo, sicul sunl aliæ relationes quæ dicuntur do Deo cx tempore. El quia non dicitur factus homo (a), nisi quia relatio unionis de novo advenit ei postquam non fuit, ideo, sicut relatio illa non ponit aliquam rem novam in Deo, sed dicitur tantum secundum rationem inlel figentis, ita etiam et *factus homo* non importat circa Deum nisi fieri rationis, sicut etiam cum dicitur (Psalm. 89, v. 1) : *Domine, refugium factus es nobis.* n — Hæc ille. — Ex quibus patet quod ista simpliciter non debet concedi, *Christus factus est.*

Tunc ad probationem illius, Quia generari simpliciter, est tieri simpliciter, etc., — respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 16, art. 6, in solutione primi, ubi arguit sic : α Cum horno significet substantiam, fieri hominem est (6) fieri simpliciter. Sed hæc est falsa, *Deus factus est simpliciter.* Ergo hæc est falsa, *Deus factus est homo.* i» Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod fieri hominem est fieri simpliciter, in omnibus his in quibus humana natura incipit esse in SUpposilo creato de novo. Sed Deus dicitur factus homo, ex eo quod natura humana incepit esse in supposito divinæ naturæ ab ælerno præexsislente. Et idêo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod non omne generari simpliciter, est fieri simpliciter, nisi per talem generationem aliquod novum suppositum constituatur. Sed non sic est in proposito : quia temporalis Christi generatio potest dici generatio simpliciter, quia per eam acquiritur nova natura substantialis; sed non potest dici factio simpliciter, quia per eam nullum novum esse acquiritur simpliciter, nec aliquod novum suppositum constituitur.

Ad secundum dicitur primo, quod esse substantiale actualis exsistenliæ, non debetur nisi soli supposito, ut quod est ens actu in rerum natura; partibus autem aut naturis non debetur tale esse, nisi ul quo. Secus est de esse essentiæ. — Dicitur secundo, quod in Christo non est nisi unum esse actualis exsistenliæ substantiale, ut alias (disl. 6) visum fuit. — Dicitur tertio, quod non omnis substantia completa est ens simpliciter per propnum esse, nisi subsistat. El de istis multa visa sunl, disl. 6.

Ad tertium responsum est in solutione primi, ubi adductum est dictum sancti Thomæ, de 3. *Sentent., dist.* 11, q. 1, art. 2, in solutione quinti, ubi sic dicit : α Nasci ex matre, non est natum convenire supposito hominis, nisi per hoc quod corpus traducitur, etc., » ut prius. Ex quibus palet quod nasci vel generari aliter respicit naturam quam creatio : quia terminus creationis proprie est esse, quod

f* *rjuod.* — Ad. Pr.

( ) *homo.* — Om. Pr.
( ) fll. — ri Pr.

respicit suppositum; terminus autem nativitatis est ipsa forma, vel natura. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 35, art. I , sic dicit : α Nativitas potest alicui attribui dupliciter : uno modo, sicul subjecto; alio modo, sicut termino. Sicul subjecto quidem, attribuitur ei quod nascitur. Hoc autem proprie est hypostasis, non natura. Cum enim nasci sit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc quod sit, ita nascitur aliquid ad hoc quod sit. Esse autem proprie rei subsistentis est : nam forma quæ non subsistit, dicitur esse solum quia ea aliquid est. Persona autem vel hypostasis significatur per modum subsistentis; natura autem significatur per modum formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo nativitas, tanquam proprio subjecto nascendi, attribuitur personæ vel hypostasi, non naturæ. Sed, sicut termino, attribuitur naturæ : terminus enim generationis, et cujuslibel nativitatis, est forma ; natura autem per modum formæ significatur. Unde nativitas dicitur vja in naturam, ut patet per Philosophum, 2. *Physicorum* (t. c. I i); terminatur autem naturæ intentio ad formam seu naturam speciei. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod, licet tam creari quam generari sit ipsius suppositi ut quod, tamen nasci et generari non convenit supposito nisi ratione naturæ, creari vero ratione ipsius esse. Et quia Christus nullum novum esse exsistenliæ accepit in sua incarnatione, accepit autem novam naturam (i); ideo potest absolute et simpliciter dici natus temporaliter ex Matre, non autem creatus, ut ssepe dictum est. Ipsa autem humanitas assumpta, creata est» non autem proprie nata.

Ad quartum dicitur quoti, licet natura humana aliter sit pars suppositi divini quam nasus (6) vel capillus sit pars hominis, tamen non oportet quod denominet suppositum divinum absolute, sed cum determinatione, sicut dictum est in solutione quarti Scoti. Et hoc est verum, potissime quantum ad illas conditiones quæ non sunl de ratione humanæ naturæ, nec sibi propriæ, cujusmodi (γ) est creatura. Unde sanctus Thomas, 3. *Sententiarum*, dist. 11, q. 1, art. 2, arguit sic (arg. 2) : « De quocumque prodicatur inferius, el superius. Sed creatura est genus ad hominem. Ergo, cum homo prodicetur de Christo, praedicabitur creatura. · Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod creatura non est superius ad hominem : quia creatio magis respicit esse (piam naturam ; esse autem non est genus, nec includitur in significatione alieujus generis, ul Avicenna dicit, cum ea quæ sunt in uno genere, non conveniant in uno esse, sed in natura communi. > — Hæc ille.

Dicitur ulterius, quod, quantumcumque humanitas prodicetur de Christo in concreto potius quam homine, tamen in hoc conveniunt, quod, sicut nasus (δ) non habet propriam esse, distinctum ab esse hominis, ita nec humana natura attulit novum esse Christo, ratione cujus it dici creatus; nec constituit divinum suppositum; nec esse suppositi dependet ab illa. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 6, q. 2, art. 3, sic dicit : < Ad rationem totius duo pertinent. Unum scilicet, quod esse totius compositi pertinet ad omnes partes; quia partes non habent proprium esse, sed sunt per esse lotius. Aliud est, quod paries componentes causant esse lotius. Secundum autem primam et tertiam opinionem, neutrum horum invenitur in Christo : quia opinio prima dicit quod hic homo habet suum esse proprium, unde esse divinæ personæ ad ipsum non pertinet; similiter, tertia opinio dicit quod est esse superadditum ad esse divinæ personæ accidentaliler, unde anima et corpus non dicuntur partes per se, sicut nec accidentia subjecti. Unde neutra ponit personam Verbi compositam. Sed secunda ponit unum esse in Christo; unde esse divinæ personæ pertinet ad utramque naturam. Non tamen illud esse causatur ex conjunctione naturarum, sicut esse compositi causatur ex conjunctione componentium. Unde, secundum hanc opinionem, persona Christi post incarnationem potest dici aliquomodo compositum, inquantum salvatur ibi aliqua conditio compositi. Non tamen est ibi vera ratio compositionis, quia delicii altera conditio. Unde etiam non est in usu modernorum tenentium hanc opinionem, quod dicant personam compositam. Nec dicendum est quod dicatur composita solum secundum expositionem nominis, quasi cum alio posita; quia sic prima et tertia opinio ponerent personam compositam, sicul secunda, * — Hæc ille. — Item, in solutione secundi, sic dicit : < Persona non dicitur composita, quasi esse suum sit ex mullis constitutum (hoc enim est contra rationem æterni); set! quia ad multa se extendit, quæ assumuntur ad illud esse. » — Haec ille. — Item, in solutione quarti, sic dicit : α Quamvis compositio quantum ad aliquid salvetur in incarnatione Verbi, nullo modo tamen est ibi ratio partis. Divinitas enim pars esse non potest, propter imperfectionem quæ est de ratione partis. Humana autem natura similiter non potest esse pars, quia compartem non habet, vel etiam quia non causal esse persons quæ dicitur esse composita. El ideo Magister dicit in sequenti distinctione, quod inexplicabilis est illius compositionis (γ), quæ non est partium, ratio (o). Diciturautem a Magistris unio exigitiva : quia tot comprehenduntur in persona.

(3) *naturam,* — Otn. Pr.
(C) nosui. — *Deui* Pr.
(γ) *cujuimodi.* — *ayui* Pr.
( ) *naiui.* — *Deui* Pr.
( ) *naiui.* — *Deui* Pr.
(γ) *ilhui* compou/ionu. — *illa opinio Pr.*
(i) autem. — Ad. Pr.

quot exiguntur ad opus redeiopüonis, ut sit Deus qui posset, ct homo qui «leberet satisfacere. b — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod humanitas improprie dicitur pars Christi, ct quomodo non habt t proprium esse aliud ab esse suppositi ætcrni. — Item, præter omnia praedicta, patet quod, «lato qua! esset propriissime pars, non tamen oportet quod ex ejus creatione suppositum dicatur creatum ; quin proprietas partis non denominat totum absolute, quando talis proprietas potest convenire toti et parti, el immo perfectius loti quam parti.

Ad «μiΐ̈ηΐ̈iiiη, sciendum quod sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. II, q. I, art. 3, arguit sic (arg. 3) . < Secundum quod dicit Magister in littera, hæc est tropica locutio, *Christus est creatura.* Ergo, si Christus, secundum quod homo, sit creatura, hæc etiam erit impropria, *Christus est homo;* quod est falsum, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Quando, inquit, cum reduplicatione «st propria praedicatio (a), tunc praedicatum per se convenit ei quod re<luplicatur : sicut, *Christus, secundum quod homo, est animal;* hæc enim est per et propria, *Homo est animal;* ct ideo simili modo praedicatum el reduplicatio de subjecto praedicantur (€). Hæc autem reduplicatio (γ) non est nota per se praedicationis : h.eccnim non est propria, *Hic homo,* scilicet Christus, est *creatura,* nec etiam est per se, quia creatura non est superius ad hominem, significans quid est horno (o); et ideo non ojwrtcl quod, si creatura improprie dicatur de Christo, quod etiam ipse improprie dicatur homo. ♭ — Hæc ille. — Et contra hoc arguit praesens argumentum. Ad quod dicitur, quod non omnia qua· conveniunt Christo cum determinatione, ratione natura· huma me, conveniunt ei perfecte. Sicut enim supra dictum esi, in solutione secundi Scoti, aliqua praedicata possunt dici dc Christo simpliciter el absolute, ratione naturae hunianæ, et illa dicuntur perfecte et proprie de dio; cujustnodi est praedicaro, nasci, mori, etc. Aliqua vero dicuntur de Christo, ratione natune human.e, non simpliciter, sed cum determinatione; et talia non ot inconveniens dici de Christo im|)erfecte et improprie, ita ut imperfectum se teneat quoad modum nostrum loquendi.

§ 2. — An ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I Ad argumentum Scoti. — Ad argumentum Scoti contra secundam conclusionem, dicitur primo, quod hoc nomon Christus non importat ens per accidens, neque unum per accidens, neque totum per accidens; sed unum per se, quia duas naturas unitas in uno supposito, non quidem accidentaliter. Unde sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dial. 6, q. 2, art. 1 : « Christus, inquit (a), non posset dici *aliqua,* nisi essent in eo duo eupposiüi naturarum; quod negat secunda opinio, el similiter tertia. El ideo utraque opinio «licii quod Christus est unum; sed secunda dicit quod est unum per se ; tertia vero, quod est unum per accidens, sicut homo albus, d — Hicc ille. — Et constat quod tertia opinio est luereticа, ut ostendit sanctus Thomas, 3 p., q. 2, art. G. Item, 3. *Sentent.,* dist. G, q. 3, art. 2, sic dicil : a Quamvis hoc quod est accidens in se, possit esse aliquo modo substantia alicui, ut color albedini; tamen quod est in se substantia, non potest esse accidens alicujus; quamvis conjunctio unius substantiæ ad aliam possit esse accidens, ut sic una substantia alteri accidenlaliter advenire dicatur, sicut vestis homini. Sed hoc non potest esse nisi dupliciter : vel quod conjungatur ei secundum contactum, sicut vestis homini, vel sicut dolium vino; aut sicut mobile motori, sicut angelus conjungitur coiƀori quod assumit. Et cum contactus non sil nisi coij>orum, oportet dicere quod humana natura non |>otest advenire divina· personæ nisi siept motor mobili, ut dicatur Christus hoc modo assumpsisse humanam naturam, sicut angelus assumit corpus, ut oculo mortalium videatur, sicut dicitur in littera, et sicut Spiritus Sanctus visus est in columba. Hæc autem assumptio non vere facit praedicari assumptum de assumente, neque proprietates assumpti vere transfert in assumentem : non enim angelus assumeris corpus ad hominis similitudinem, vere est homo, neque vere habet aliquas proprietates hominis ; neque Spiritus Sanctus potest dici minor seipso, propter speciem cohimbæ in qua apparuit, ut dicil Augustinus *(dc Trinitate ct unitate Dei).* Unde palet quod hæc opinio non potest dicere quod Filius Dei vere sil homo, vel vere sit passus; el ideo, cum negel veritatem articulorum, condemnata est quasi haeretica. Tamen, etiam quantum ad hanc positionem, procedit ab eodem fonte cum prima, scilicet ex hoc quod natura humana non assumeretur ad esse divinae ƀersona Unde prima poneknt quod assumptum habebat esse per se, in quo subsistelmt; hæc autem tertia ponit quod non subsistit assumptum, nec persona in eo, sed est esse accidentale superadditum, b — Hæc ille. — Hern, in solutione secundi, sic dicit : *a* Quamvis humana natura adveniat Filio Dei post esse completum, non tamen est accidenlaliter adveniens ; quia trahitur ad unionem in illo esse, sicut corpus adveniet animæ in resurrectione. » — Hæcille. — El similia dicil, ut allegatum est, 3 p., art. G, in solutione secundi.

(a) *pnedieatio —locutio Pr.*
(fl) prodicantur — *pntdicalur* Pr.
(*) *reduplicatio. — replicoiio* Pr.
(Î) a *ιvΛo significati»* usque ··! Aorno, om. Pr.

(a) inquü. — Om. Pr.

Dico secundo, quod, posito, ned non concesso, quod hoc nomen *Christus* importaret totum per accidens, hoc est, «luas naturas quarum una non est de ratione alterius, hoc non obstante, nunquam sup-]>onit pro natura humana, neque pre tali aggregato ex duabus naturis, divina scilicet et humana, sed semper pro supposito ætemo. De hoc sanctus Thomas, 3. Sentent., «list. 6, q. I, art. 3, sic dicit : « In quolilmt nomine est duo considerare : scilicet illud a quo imponitur nomen, quod dicitur qualitas nominis; el illud cui imponitur, quod dicitur substantia nominis. El nomen (a), proprie loquendo, dicitur significare formam sive qualitatem, a qua nomen imponitur; dicitur vero supponere pro eo cui imponitur. Prima ergo opinio dicit quod hoc nomen *homo,* et quantum ad significatum, el quantum ad suppositum, non dicit nisi constitutum ex duabus substantiis; quia hoc constitutum ex duabus substantiis eat hypostasis subsistens, pro qua potest fieri suppositio hujus nominis *homo.* Secunda vero opinio, quia dicit quod constitutum (C) cx duabus substantiis tantum, non est hypostasis subsistens, sed natura, in qua subsistit Verbum Dei, non potest ponere quod constitutum ex duabus substantif tantum, sit suppositum cui nomen imponitur, sed forma a qua imponitur, scilicet humanitas; id vere cui nomen (γ) imponitur, quod est subsistens in natura humana, est persona Verbi. Et ideo hoc nomen *homo* comprehendit (5) 1res substantias, scilicet duas ex parte significati, tertiam vere ex parte suppositi. » — Hæc ille. — Item, ari. 2, iu solutione quarti, sic dicit : < Homo significat humanam naturam, et supponit pre supposito (t) subsistente in illa natura; quorum unum est ex parte assumpti, alterum ex parte assumentis. » Item, dist. 11, q. I, art. 4, ut recitatum est in solutione secundi Scoti contra primam : Hæc nomina, *Verbum, Jésus, Christus,* supponunt pro supposito æterno. Et advertendum est quod ens per accidens non dicitur aliquid ex eo solum quod significat duas naturas, ut res duorum pnedicamentonim ; sed illud solum dicitur ens per accidens, quod est compositum ex talibus duobus, el cujus natura supponit pre (ah aggregato vel composito.

Dicitur tertio, quod ista propositio, *Album incipit esse,* non potest, de virtute sermonis, illo modo distingui quem (ζ) ponit arguens : quia iste terminus *album,* licet significet albedinrm, nunquam tamen potest pro illa supponere; sed communiter supponit pro subjecto alliedinis. Et ideo ex sola inceptione albedinis non potest concludi quod ista ait concedenda, *Album incipit esse;* sed forte quoi ista est vera, *Aliquid incipit esse album.*

Dicitur quarto, quod non est simile judicium ile istis, *Christus est mortuus,* el, *Christus incepit esse,* ut prius dictum fuit. Et de hoc, in suo simili, dicil sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 12, q. I, art. 1, ubi arguit sic (arg. 5) : < Nasci temporaliter, est mulari de non esse ad esse. Sed iste homo e$l natus in tempore. Ergo est mutatus de non esse in esse. Sed omne tale incipit esse. Ergo isle homo incipit esse, n Ecee argumentum. Sequitur solutio α Dicendum, inquit, quod nasci temporaliter ex matre, non est natum convenire supposito, nisi ratione corporis; et ideo, ratione ejus, verificatur simpliciter de supposito. Sed incipere esse, non potest verificari de eo, ratione corporis simpliciter, sed cum determinatione; et ideo hæc est vera simpliciter, *Iste homo est natus temporaliter;* non tamen ista, *Iste homo incepit esse,* sed (a) est vera secundum quid. » — Hæc ille.

Dicitur quinto, quod in Christo non fuit aliquod esso actualis exsistentia substantiale, quo Christus essentialiter (β) exsisteret, nisi esse æternum divini suppositi, ut sæpc dictum fuit in solutione argumentorum contra primam conclusionem.

Dicitur sexto, quod nullum subsistens potest dici simpliciter et absolute incipere, ex hoc quod advenit ei aliquod esse post suum esse substantiale, quo primo est extra nihil, vel ens in potentia. Nec valet probatio in oppositum; quia supponit quinque falsa : — Primum est, quod aliquod esse simpliciter, aut substantiale, adveniat alicui post suum primum esse. Hujus oppositum alias (1. *Sentent.,* dist. 4, q. 2, in solut. arg.; dist. 8, q. I, in solut. arg.; 3. *Sentent.,* dist. 6, conci. 1) visum est ex dictis sancti Thomæ, 3 p., q. 17, art. 2, ubi sic dicit : « Illud esse quod pertinet ad ipsam hypoetosim vel personam secundum se, impossibile est in umt persona vel hypostasi multiplicari; quia impossibile est quixl unius rei sit nisi unum esse. » — Ha?c ille. — Item, 1 p.. q. 5, art. 1 (ad 1°') : « Cum ens, inquit, dicat proprie esse in actu ; actus autem habet ordinem ad potentiam, secundum hoc simpliciter aliquid dicitur ens, secundum quod primo discernitur ab eo quod est in potentia tantum. Hoc autem est esse substantiale uniuscujusque rei. Unde per suuin esse substantiale, dicitur unumquodque ens simpliciter; |η?γ actus autem superadditor, dicitur aliquid esse secundum quid, etc. » — Secundum falsum quod assumit, est quod esse secundum adjacens non enuntiat, ex vi sermonis, primum esse rei, sed sufficit quod enuntiet aliquod esse simplici-1er. Hujus enim falsitas apparet ex pnvdictis : quia nullius rei est duplex esse simpliciter,scilicet primum

(a) *nomen.* — non Pr.
(C) *constitutum.* — *constitutivum* Pr.
(γ) ncmicn. — Om. Pr.
(2) *comprehendit.* — *apprehendit* Pr.
(t) *tuppoiito.* — Om. Pr.
(ζ) *quem.* — *quam* Pr.

(a) *hac.* — Ad. Pr.
(2) *cisentialitcr.* – *accidenlaliter* Pr.

et secundum ; sed omne esse simpliciter cujuslibet rei est primum esse ejus. — Tertium falsum, descendens ex præccdenti, est quod *incipere* determinatum per esse secundum (a) potest, de virtute sermonis, dicere inceptionem in esse simpliciter secundario, et non in primario esse illius subjecti. Hoc enim supponit unius rei esse duo esse simpliciter; quod sæpe negatum fuit. — Quartum falsum, est quod Christus, vel Verbum homo, habet nunc aliquod esse simpliciter, quod ante incarnationem non habuit. De hoc satis dictum fuit prius. — Quintum falsum, est quod ista magis est concedenda, *Iste homo incepit esse,* quam ista, *Filius Dei incepit esse.* Cujus talsilas apparet : quia subjecta utrarumque pro eodem omnino supponunt; et ideo quidquid verifiatur de subjecto unius, veriiicalur de subjecto alterius; et quidquid negatur de uno vere, negatur de subjecto alterius vere.

Et hæc sufficiant pro argumento Scoti.

II. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi, dicitur quod ratio quam recitat, bona est; el est sancti Thomæ, in multis locis, tam in *Summa* quam in *Scriptis,* ut, 3 p., q. 16, ari. 7, in solutione quarti. — Nec valet improbatio, cum dicitur quod pro tanto terminus positus in subjecto dicitur teneri materialiter, quia, etc. Dicitur enim primo, quod, ad sensum sancti Thomæ, ideo subjectum dicitur teneri materialiter, el non formaliter, quia *(Ç)* scilicet supponit non pro forma significata pernomen, sed pro illo quod est quasi materia formæ, scilicet pro supposito formæ : ul cum dico, *Album currit,* ly *album* non supponit pro albedine, sed pro materia vel subjecto albedinis ; non quidem ul suppositum est formæ importate per nomen, sed ul esi aliquid in se, quod potest supponi huic vel illi formæ substantiali vel accidentali indifferenter; licet non repugnet sibi aliquid attribui ratione quam nomen importat, sed hoc accidit sibi ut est subjectum; et ideo dicitur quod subjectum non appellat suam formam, sed praedicatum. — Dicitur secundo, quod, quia hoc prædicatum, quod est *incipiens esse,* non verificatur sine additione de pronomine demonstrante illud pro quo supponit hoc nomen *Christus,* scilicet personam æternam, ideo nec potest sine addito verificari de hoc nomine Christus. — Dicitur tertio, quod, licet mulla prædicata possint vere prædicari de aliquo subjecto ratione formæ significate per subjectum, et non ratione illius pro quo supponit, ut cum dicitur, *Album disgregat;* hoc tamen non valet in proposito, propter duo. Primo, quia disgregure est tale prædicatum, quod non est natum convenire cuicumque supposito ex ea parte qua suppositum est, sed solum ratione albedinis significate per subjectum et inhaerentis supposito, sicut est de ly *incipere esse.* Secundo, quia ly *disgregare* non est tale prædicatum, quod includat in suo principali significato negationem alicujus quod de perse conveniat supposito albedinis; secus est de hoc pnedicato *incipere esse,* quod includit negationem alicujus quod de per se convenit supposito nature humanæ in Christo, scilicet non semper fuisse. El de istis diffuse dictum est in probatione secundæ conclusionis.

Ad secundum, quod est ejusdem Durandi, negatur minor reprobans rationem assignatam pro secunda conclusione. — Et ad ejus probationem, dicitur primo, quod assumit falsum fundamentum, scilicet quod in Christo sint plura esse substantialia, vel plura esse simpliciter. — Dicitur secundo, quod, dato quoti in Christo essent plura talia esse, non propter hoc posset aut deberet concedi absolute, et sine additione, quod Christus incepit esse, nec quod Christus non semper fuit. Immo, quando arguitur sic, *Christus non semper fuit secundum aliquod(x) esse, ergo Christus non semper fuit,* est fallacia consequentis, talis ac tanta ac si argueretur sic, *Christus non semper fuit homo, ergo non semper fuit ens.* Et sic in aliis similibus fatuis consequentiis, in quibus arguitur a negatione inferioris ad negationem superioris. — Dicitur tertio, quod vana est differentia quæ datur ibidem inter incipere et creari, quoad hoc quod dicit, quod non est de ratione inceptionis, quod illud quod incipit esse, nunquam prius fuit simpliciter. Constat enim hoc esse contra omnes logicos recte utentes hoc vocabulo *incipit.* Est etiam contra impositionem et derivationem el etymologiam vocabuli : nam *incipere* idem est quod *initium capere.* Et ideo arguens in hoc est protervus.

Ad tertium dicendum quod omnia quæ ibi dicuntur, procedunt ex defectu verse et bonæ logicæ. Quia, secundum veram logicam, nunquam ista propositio, *Album incipit esse,* nec ista, *Homo albus incipit esse,* potest aut debet illo modo distingui quem (6) arguens fingit. Cum enim subjectum utriusquo supponat pro vera substantia, nunquam inceptio veritlcabilurde tali subjecto, nisi pro inceptione alicujus substantiæ, quanlumcumque incipiat de novo aliquod accidens. Et ideo tota deductio penitus nihil valet.

Ad argumentum facium pro parte affirmativa conclusionis, respondet sanctus Thomas. Unde ad probationem primæ part's antecedentis ejusdem, respondet, 3 p., q. 16, art. 9, in solutione secundi argumenti, ubi sic dicit : < Cum hoc verbo *incipit* non sequitur argumentum ab inferiori ad superius. Non enim sequitur, *Hoc incepit esse album, ergo ince-*

(s) *adjacent.* — Ad. Pr.
quia — *quoti* ŧ

(α) *aliquod.* — *a* Pr.
(C) *quem.* — *quam* Pr.

pit esse coloratum ; ct hoc ideo, quia incipere importat nunc («) esse, et non prius; non autem sequitur, *Hoc non erat prius album, ergo non erat prius coloratum.* Esse autem simpliciter, est superius ad esse hominem. Unde non sequitur, *Christus incepit esse homo, ergo incepit esse.* n — *Hæc* tile. — Ad probationem vero šecunda. partis, respondet idem, ibidem, art. 8, in solutione tertii argumenti, ubi sic dicit : « Dicendum, inquit, quod de nativitate ex Virgine nulla potest esse dubitatio quod conveniat jierson® Filii Dei, sicul potest essedo creatione; et ideo non est similis ratio ulrobique. » — Hæc ille. — Similiter dicit (3. *Sentent,,* dist. 11, q. 1, ait. 2, ad 5Bm) : ‹ Nasci ex matre, non est natum convenire supposito hominis, nisi per hoc quod corpus traducatur ex matre, etc., d sicul prius (ad secundum Scoti contra primam conclusionem) fuit recitatum.

Et hæcde quæstione sufficiant. De qua benedicius Deus. A men.

DISTINCTIO XII.

QUÆSTIO L

UTRUM CHRISTUS POTUERIT PECCARE

1nex duodecimam distinctionem 3. SenDjOJs? *tentiarum*, quæritur Utrum Christus potuerit peccare.

Et arguitur (jyod sic. Quia dicitur a Christo, Joann. 8 (v. 55) : Si *dixero quia non novi eum, ero similis vobis, mendax.* Sed potuit illa verba dicere sine additione, sicul cum additione dicit. Ergo potuit mentiri. Ergo potuit peccare.

In oppositum arguitur: Quidquid ille homo fecit, potest dici Deus fecisse. Si ergo ille homo peccasset, sequeretur quod Deus peccasset; quod est inq>ossibile.

In hac quæstione erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

(i) nunc. — *nec* Pr.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod, simpliciter loquendo, ChriaLh h nullo modo poluli precare.

Hanc conclusionem ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 12, q. 2, art. 1, ubi sic dicit : < Simpliciter loquendo, dicendum est quod Christus nullo modo peccare potuit; unde Damascenus dicit *(de Fid. orth.),* in tertio libro (cap. 27), quod impeccabilis est Deus Jesus Christus. Potest enim considerari ut viator, et ul comprehensor, el ut Deus. Ut viator quidem, dux noster est, dirigens nos secundum viam rectam. In quolibet autem genere, oportet primum regulans retorqueri non posse, quia alias esset error in omnibus quæ ad ipsum regulantur (a). Et ideo ipse Christus tantam grati© plenitudinem habuit, ul, etiam inquanlum viator, peccare non posset. Unde el etiam aliqui proximi sibi fuerunt confirmati, ul Apostoli, etiam viatores exsistentes, ut peccare mortaliter non potuerunt, quamvis potuerunt peccare venialiter. Secundum vero quod (β) fuit comprehensor, mens ejus fuit totaliter conjuncta fini, ul agere non posset nisi secundum ordinem ad finem ; sicul in secundo libro (dist. 7) dictum est de angelis confirmatis. Secundum autem quod fuit Deus, anima ejus et corpus fuerunt quasi organum divinitatis, secundum quod divinitas, ut dicit Damascenus *(de Fid. orth.,* lib. 3, cap. 18), regebat animam, el anima corpus ; unde non poterat peccatum attingere ad animam ejus, sicul nec Deus potest peccare. Tamen sub conditione potest concedi quod peccare potuit, scilicet si voluisset; quamvis hoc antecedens sil impossibile; quia ad veritatem conditionnas non requiritur neque veritas antecedentis (γ), neque veritas consequentis, sed necessaria habitudo unius ad alterum. » — Hæc ille.

Item, idem arguit sic (ibid., 1 arg. sed contra) : α Quia super illud *Hcbrxor.* 2 (v. 9), *Eum qui paulo minus,* etc., dicit Glossa, quod *natura humanas mentis, quam Deus assumpsit, et qux nullo modo depravari potuit, solus Deus major est.* Sed quicumque potest peccare, mens ejus potest peccato depravari. Ergo Christus non potuit peccare. B

Item (ibid., 2 arg. sed contr.) : « Hæc est perfectio nature glorificatæ, ut jam peccare non possit. Sed Christus, ab instanti suæ conceptionis, fuit

(a) *regulantur.* — *regulariter* Pr.
(C) Srctniduni vero *quod.* — *čd uno qui* Pr.
(γ) *neque veritas antecedenti».* — Om. Pr.

verus comprchensor. Ergo nunquam potuit peccare. >

Item (ibid., 3 arg. sed conlr.) : u Quidquid fecit ille humo, potest dici Deus fecisse, etc., » ut prius, in principio quaestionis (a), in oppositum.

Secunda conclusio est quod Christus, proprie et simpliciter loquendo, non habuit potentiam peccandi.

Ilanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.* (dist. 12, q. 2), ubi supra, ari. 2, ubi sic dicit : α Actus se Imbcl ad potentiam dupliciter : quia actus egreditur a potentia, et iterum, per actum specifleatur potentia. Et ideu, cum dicitur potentia aliquid faciendi, ut potentia videndi, dupliciter intelligilur : quia potest designari vel ordo potenliæ ad actum, secundum quod actus sumitur ut effectus potentiæ; vel designatur potentia ipsa specificata per actum, secundum quod actus sumitur loco ðifferentia specifica· ipsius potentiæ. Et primo modo, non pMesl dici quod ille qui habet visum impeditum, habeat potentiam videndi; sicut non potest dici quod possit videre. Sed secundo modo, potest dici quod habet jiotentiam videndi, sicut quod habeat potentiam (β) visivam. H.ec autem distinctio habet locum in illis actibus quibus specificantur potenliæ. Hujusmodi autem sunt actus ad quos potenliæ ordinantur. Sed liberum arbitrium non ordinatur ad peccandum; immo peccatum incidit ex defectu ejus. Unde peccare non spécifient potentiam liberi arbitrii. Et ideo, cum dicitur quod aliquis habet potentiam peccandi, non intelligilur quod habeat liberum arbitrium, sed quod habeat ipsum ordinatum ad peccandum, ita (γ) ut peccare possit. Et ideo, sicut de Christo non dicitur quod possit peccare, ita nec quod habet potentiam peccandi, proprie loquendo, el secundum se; sed potest concedi sub hoc sensu, ut dicatur haltere potentiam peccandi, quia habet potentiam quæ in aliis est potentia peccandi. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Idem est dicere, haltere potentiam peccandi, et jtusse peccare. Sed Christo non convenit posse peccare. Ergo nec sibi convenit habere potentiam peccandi.

Item, ibidem (arg. 2), arguit sic. α Potentia peccandi, secundum Anselmum *(Dialog, de lib.arbit.,* cap. 1), non est libertas arbitrii, nec pars libertatis; immo diminuit libertatem. Sed in Christo libertas arbitrii non fuit diminuta. Ergo ipse non habuit |M)tcntiam peccandi, p — Hæc ille.

El in hoc primus articulus terminatur.

(·) guoliomi. — çuaii Pr.
(6) » %«rbo *videndi* usque ad *potentiam, om.* Pr.
(▾) itu. — Om. Pr.

ARTICULUS IL

PONUNTUR OBJECTIONES

Contra primam conclusionem

Argumenta Durandi et quorumdam aliorum.— Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. El quidem, contra primam arguit Durandus (dist. 12, q. 2), et quidam alii

Primo. Quia, si Christus assumpsisset naturam humanam in puris naturalibus constitutam, |>otuisset peccare. Sed primum potuit. Ergo et secundum. Major, vel prima pars antecedentis, probatur : Quia potentia quæ non est perfectior in ratione actus primi, vel in essendo, non est perfectior in ratione actus secundi, vel in (x) operando. Sed, stante prædicta suppositione, nulla major perfectio esset in natura humana in ratione actus primi, quam si esset sibi derelicta. Ergo nulla major perfectio esset in ea respectu actus secundi, vel in operando. Sed constat quod natura humana sibi derelicta, potest |>eccare. Ergo, sic (6) assumpta, peccare posset. Major patet; quia actus secundus supponit primum, et agere supponit esse. Minor palet ex suppositione.

Secundo arguit sic : Quia, si negaretur Christum potuisse peccare, hoc putissime videretur : vel quia actiones sunt suppositorum; in Christo autem non est nisi unum suppositum, scilicet divinum, quod (γ) nullo modo potest peccare : vel secundo, quia humanitas in Christo fuit instrumentum divinitatis; modo actio instrumenti magis attribuenda est principali agenti quam instrumento, et constat quod peccare non potest attribui deitati. Sed neutra pnedictarum rationum valet. Igitur non est negandum quin Christus posset peccare, vel potuisset, in casu quo naturam humanam in puris naturalibus assumpsisset. Minor probatur. — *Et primo,* quoad primam partem, scilicet quod prima ratio non valeat. Quia, cum dicitur quod actiones sunt suppositorum, verum est tanquam eurum quæ agunt, nec aliter agere dicuntur, nisi quia sustentant ea quæ sunt principia actionum; et hoc motio actio uniuscujuscumque nature in Christo, est actio divini suppositi, tanquam ejus quoti denominatur agere, quia sustentat (p) naturam, quæ est principium actionis. In nullo tamen plus potest imputari supposito divino, ut divinum est, talis actio, quam si non esset unitum humanitati. Quoti patet. Quia, si ei plus imputaretur propter unionem, hoc esset : aut quia moveret naturam ad sic agendum ; aut quia, si non moveret ad peccandum, deberet tamen prohibere et impe-

(a) in. — Om Pr.
I (C) Ite. — «i Pr.
(γ) *quod.* — *quia* Pr.
1 (i) *iutlentat.* — *iuj tentant Pr.*

dire talcm actum (his enim duobus modia imputantur homini actiones partium corporis sui). Neutrum autem istorum est in proposito. Non primum. Quia, cum actiones ad extra sint communes toti Trinitati, non plus movet naturam humanam ad agendum persona Filii, quæ est ei unita, quam persona Patris aut Spiritus Sancti, quæ non sunt unilæ; et ideo hoc modo non plus potest imputari talis actio Filio, quam Patri aut Spiritui Sancto. Istis autem non plus imputatur actio humanæ naturæ, quam actio cujuscumque alterius naturæ non conjuncta Quare nec Filio. Nec secundum habet locum. Quia sicut Deus sic administrat res, ut eas proprios motus agere sinat, secundum Augustinum (7. *de Civitate Dei,* cap. 30), nec tamen propter hoc peccata (a) creaturæ Deo imputantur, qui (6) ea posset impedire (suum enim est dare naturarn liberi arbitrii, nostrum autem est uti prout volumus); sic Deus potuit (γ) naturam humanam assumere, et eam proprio motui relinquere, ut ageret ac si assumpta non fuisset : nec tamen, propter hoc, imputaretur |>ersonæ assumenti plus quam non assumenti, quod (o) permitteret sic agere; quia permissio, sicut et motio, respicit potentiam, quæ est communis omnibus personis. Et forte Deus potuit assumere naturam humanam, quæ nescivisset se esse assumptam; de qua non esset mirum, si relinqueretur proprio rnotui in agendo, quod peccare posset. Dicendum est ergo ad formam argumenti, quod actiones sunt suppositorum, tanquam eorum quæ denominantur agere, quia substantificant naturam quæ est principium actionis; el hoc modo posset dici quod Filius Dei, secundum quod homo, peccare potuit. Et, licet ista denominatio secundum nomen videatur inconveniens, quia nobis est inconveniens dicere quod peccaverimus, secundum rem tamen non (t) est inconveniens : quia, quamvis in nobis actiones partium imputentur supposito, quia movet ad eas, aut non prohibet quas prohibere deberet, actiones tamen naturæ assumptæ non imputantur divino sup|»osito; quia non oporteret quod moveret ad eas, nec tenetur eas prohibere, ut dictum fuit. Item : si suppositum divinum assumpsisset naturam ignis, non teneretur prohilære aut in aliquo regulare actionem ejus, quin indifferenter combureret domum pauperis l>oni, sicut mali divitis; et similiter, assumendo naturam humanam, non tenetur regulare motum liberi arbitrii, quin flectatur in malum, sicut in bonum. Congruum tamen fuit ut regularet et inclinaret ad bonum ; et sic factum est, quamvis aliud fieri potuit. Et sic palet quod primum molisum pro prima conclusione non procedit. — *Nec secundum* valet. Quia, cum dicit Damascenus (de *Fid. orth.,* lib. 3, cap. 15 el 19) humanam naturam fuisse el esse instrumentum divinitatis, el ălia sanctorum auctoritates, ipsi dicunt id quod factum est. Humanitas enim, in Christo, ad actus suos movebatur secundum imperium šuperiori partis rationis, quæ semper fuit conformis divinæ voluntati. Ad quosdam etiam actus miraculosos, usa est divinitas humanitate tanquam instrumento; et in bis peccaro non potuit. Nec isto modo fuit magis instrumentum Filii, quam tutius Trinitatis. Damascenus tamen non dicit quod humanitas non potuerit assumi, quin omnes actus ejus essent actus divinitatis tanquam principalis moventis. Etsi dicatur quod immo: quia ubi natura, cui corresponde! actio, non constituit suppositum, nec inhærot ei, oportet quod suppositum dicatur per eam agere sicut per instrumentum ; — non valet. Non enim oportet hoc; sed suffii it quod agat per eam (a), sicut per naturam quam sustentat, dato quod eam ad actionem non moveat. Ulterius : si dicatur quod Anselmus (Cur *Deus homo,* lib. 1, cap. 20) dicit quod *minimum* (C) inconveniens *Deo est impossibile; sed* Deum peccare, non est minimum, sed maximum inconveniens Deo; ergo ; — non valet. Quia nullum inconveniens secundum rem est, dicere quod Christus, secundum quod homo, peccavit, vel quod peccare potuit, ut declaratum est. Ulterius : si dicatur quod, si Christus (votuit peccare, potuit etiam damnari; — conceditur. Quia, cum damnatio sonet in pœnam, non est majus inconveniens dicere Christum damnari vel damnatum, quam mortuum vel passum : utruinque enim convenienter fuisset factum ex parte Dei. si voluisset; nec video quare persona divina non possit assumere naturam hominis damnati. — Hæc Durandus, in forma.

El in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS I IL

PONUNTUR RESPONSIONES

Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi et quorumdam aliorum. — Quantum ad tertium articulum, restat prædiclis objectionibus respondere. El ideo

Ad primum arijuinriUuiii. negatur major, seu prima pat's antecedentis. Dicitur enim quod nulla natura, humana vel angelica, absumpta a persona divina, sive in puris naturalibus, sive cum gratia vel gloria, potest peccaro, stante assumptione, vel

(a) *peccata.* — *propria* Pr.
(6; çut. — çwa Pr.
(γ) *potuit.* — *voluit* Pr.
(ά) *quod.* — *quia* Pr.
(‹) *lumen non.* — *non tamen* Pr.

(e) per cam. — Om. Pr.
(C) mmimuni. — *nullum* Pr.

loquendo in sensu composito. Et ad probationem negati, dicitur quod, concessa majore illius argumenti, negatur minor. Nec valet probatio inducta, cum fundetur in falso, scilicet quod natura assumpta a Verbo, in puris naturalibus constituta, hoc est, sine gratia habituali vel gloria, in nullo esset («rfectior quoad actum primum, quam natura talis non assumpta. Hujus enim falsilas patet ex dictis sancti Thornæ, frequenter in prædiclis conclusionibus recitatis : quia natura humana assumpta a Verbo, dato quod non haberet hujusmodi gratiam aut gloriam, necessario tamen perfectior est in esse substantiali ; quia trahitur ad divinum esse personale, sicut sæpius recitatum fuit. Et ideo nil mirum, si perfectior et indefectibilior est quoad actum secundum.

Ad secundum, negatur minor : Quia utraque illarum rationum bona est; et est sancti Thomæ, lam in *Scriptis* quam in *Summa.*

Et cum improbatur *prima ratio,* seu primum inotivum, — dicitur primo : quod non solum actio cujus principium est forma, attribuitur supposito, quia sustentat illam formam vel naturam, effective vel conservative; immo quia suppositum illini et natura vel forma communicant (x) in eodem esse, modo quo prius declaratum fuit.

Secundo, dicitur quod actio cujus principium est forma vel natura assumpta, plus imputanda est supposito assumenti quam non assumenti, vel (6) quam actio (γ) natura· non assumptæ. Nec valet prima prokntio hujus negati. Quia quod actio naturæ assumptæ plus imputetur supposito assumenti quam non assumenti, vel quam actio naturæ non assumpte, hoc non provenit (o) ex aliqua rationum ibidem assignatarum in argumento; sed potius hoc contingeret, quia natura assumpta trahitur ad esse jæraonale personæ assumentis; non sic autem trahitur ad esse personale personæ non assumentis, nec sic trahitur ad esse divinæ personæ natura non assumpta. Unde persona assumens concurrit ad actionem naturæ assumptæ, non solum per modum moventis naturam ad suam actionem, nec solum [ter modum non prohibentis, immo per modum elicientis illam immediate : quia cui principaliter immediate convenit esse, convenit agere et elicere actionem. Cum ergo, secundum (c) præhabita principia sancti Thoms, in Christo non sit nisi unicum esse substantiale, quod immediate et principaliter convenit supposito divino, restat quod nulla forma aut natura substantialis, est principale aut immediatum principium actionis Christi, ut *quod* agit, nisi divinum suppositum; et, licet natura assumpta, sit principium actionis ut *quo,* non tamen proprie agit, sicut nec proprie exsistit, nec sustentat, nec elicit actionem.

Tertio, dicitur quod, posito, sed non concesso, quod Deus assumere posset naturam humanam ipsa nesciente, sicut posset assumere naturam lapidis, qua» suam assumptionem nullo modo scire potest, non tamen posset eam sic relinquere proprio molui, sicut arguens lingit : quia ipsa sic assumpta, sicut non haberet proprium exsistere, sic nec proprium agere, quod non principalius et directius conveniret supposito assumenti quam naturæ assumptæ. Et breviter, tota ista deductio erronea procedit ex isto falso principio, quod alias (dist. 0) exclusum (x) est, scilicet quod in Christo sint duo esse actualis exsistentiæ, unum divinitatis, et aliud humanitatis.

Quarto, dicitur quod, sicut est inconveniens homini quod peccet, ita et Deo, et omni divino supposito : quia non solum actio partis imputatur supposito, quia movet partem ad suam operationem, aut quia non prohibet eam, immo quia ipsum suppositum est illud quod principaliter agit ; et ideo, si aliqua operatio Christi esset vitiosa, illa potius attribuenda esset supj>osito divino, et magis imputanda quam naturæ humanæ.

Pnedictæ solutiones haberi possunt ex dictis sancti Thotnæ, 1. *Sentent.,* dist. 5, q. 1, art. 1, ubi sic dicit : « In creaturis, actus sunt suppositorum ; et essentia non agit, sed est principium actus in supposito; non enim humanitas generat, sed Socrates virtute suæ naturæ. In creaturis autem, essentia realiter differt a supposito. Et ideo nullus actus proprie do essentia prædicatur, nisi causaliter, d — Hæc ille. — Similia dicit, dist. 33, q. 1, art. 4; et dist. 34, q. 1, art. 1 (ad Ia“ et Item, 1 p., q. 75, art. 2 : < Nihil, inquit, potest per se operari, nisi quod per se subsistit; non enim est operari nisi entis in actu. Unde eo modo aliquid operatur, quo est ; propter quod non dicimus quod calor calefaciat, sed calidum, v Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit : < Per se agere convenit per se exsistenti. Sed per se exsistens, quandoque (6) potest dici aliquid, si non sit inhærens ut accidens, vel ut forma materialis, etiamsi sit pars. Sed proprie et per se subsistens dicitur, quod neque prædiclo modo est inhærens, neque est pars; secundum quem modum (γ) oculus vel manus non potest dici per se subsistens, et per consequens nec per se operans. Unde operationes partium attribuuntur toti per partes : dicimus enim quod homo videt per oculum, ct palpat per manum ; aliter quam calidum (o) calefaciat per calorem, quia calor nullo modo calefacit, proprie

(x) communicant — communicat Pr.
(6) a verbo çuani nique ad *vel, om.* Pr.
(γ) *artio.* — actioni Pr.
(Ï) provenit —convenit Pr
(t) ircuni/um. — Om. I*r.
( ) *exclutum. — delatum* Pr.
( ) *quandoque.* — Oin. Pr.
(γ) *fecundum quem modum. — ted quemadmodum* Pr.
(j) calidum. — Oin. Pr.

loquendo. Potest igitur dici quod anima intelligit, sicut oculus videt; sed magis proprie dicitur quod homo inlelligat per animam. » — Hæc ille. — Et similia dicit in multis aliis locis (a). Et ideo, curn natura humana in Christo non per se subsistat, non |K>tesl per se operari, nec aliqua operatio potest sibi attribui sicut agenti, sed solum causaliter, sicut principio quo divinum suppositum agit. Et hoc modo debent inlelligi verba sancti Thornæ,f 3 p., q. 19, art. 1, ubi sic dicit : α Actio ejus quod movetur ab aliquo, duplex est: una quidem, quam habet secunduin propriam formam; alia autem est, quam habet secundum quod movetur ab alio : sicut securis operatio secundum propriam formam, est incisio; secundum autem quod movetur ab artifice, ojk?- ratio ejus est facere scamnum. Operatio igitur quæ est alicujus rei secundum propriam formam, est propria ejus, nec perlinet ad moventem, nisi secundum quod utitur hujusmodi (0) re ad suam operationem ; sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus utitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio quæ est rei solum secundum quod movetur ab alio, non est alia prater operationem moventis ipsam : sicut facere scamnum, non est seorsum operatio securis alia ab operatione artificis; sed securis participat instrumentaliter operationem artificis (γ). Et ideo ubicumque (o) movens et motum habent diversas formas, seu virtutes operativas, ibi oportet quod sil ulia propria operatio moventis, et alia propria operatio moli : licet motum participet operationem moventis, et movens utatur operatione moli; et sic utrumque agit cum communione alterius. Sic ergo in Christo humana natura habet propriam formam et virtutem, per quam operatur; et similiter divina. Unde et natura humana habet propriam operationem, distinctam ah operatione divina; et econtra. Et tamen divina natura utitur o|>eralione humanæ naturæ, sicut operatione sui instrumenti ; et similiter humana natura participat operationem divinæ naturæ, sicut instrumentum participat operationem principalis agentis, d — Hæc ille. — In quibus non intendit quod humana natura in Christo habeat propriam operationem ut *quod,* sed ut quo.

Dicitur quinto, quod divinum suppositum tenetur vel debet regulare operationes naturæ assumpta', plus quam non assumptæ; quia illæ principaliter sibi imputantur, non autem aliæ. Nec valet exemplum de igne, vel de natura ignis assumpta ; quia operatio ignis non indiget regula, illo modo quo operatio liberi arbitrii, in quo potest esse culpa et meritum. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sententia-rinn* , diet. 2.3, q. I, art. I, ric dicit : a In omnibus habentibus regulam el mensuram, eorum bonitas el rectitudo consistit in conformiste ad suam regulam vel mensuram; malitia autem, secundum quod ab ea discordant. Prima autem mensura et regula (a) omnium, est divina sapientia. Unde bonitas et rectitudo sive veritas uniuscujusque consistit secundum quod attingit ad hoc ad quod ex divina sapientia ordinatur, ul Anselmus *(Dialog. dc Veritate)* dicit. Et similiter ol de aliis secundis regulis, quod in conformitate ad ipsas bonitas et rectitudo regulatorurn (C) consistit Sunt autem quædam potentiæ limitatæ ad determinatas actiones vel passiones; et secundum quod illas implent, sum regulæ conformantur (γ), quia per divinam sapientiam ad talia sunt ordinal®. Et quia naturæ inclinatio semper est ad unum, ideo tales potentiæ ex ipsa natura potentiæ et rectitudinem (i) sufficienter habere possunt et bonitatem ; malitia autem in eis convenit ex defectu potentiæ. Potentiæ vero altiores et universaliores, cujusmodi sunt potentiæ rationales, non sunt limitatæ ad aliquid unum, vel objectum, vel modum operandi; quia secundum diversa et diversimode rectitudinem habere possunt. Et ideo ex natura potentiæ non possunt determinari ad rectitudinem et bonum ipsarum ; sed oporlet quod rectificentur, rectitudinem a sua regula suscipientes. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod aliter indiget regula natura ignis, et aliter natura humana. Secundo, quod nullus defectus incidens in actione ignis, vel alterius naturæ irrationalis, aut in ejus effectu, imputandus est naturæ quæ est principium actionis, nec supposito agenti, ita ut tale suppositum |>ossil dici causa mali (<) culpæ, licet possit (ζ) dici causa mali naturæ, vel causa mali pœnæ. Hæc autem duo non negantur, immo attribuuntur Deo; se! primum nullo modo, ul in secundo (dist. 36 et 37) latius dictum fuit.

Et ista sufficiant pro responsione ad improbationem *primi niotivi* primæconclusionis.

Ad improbationem *secundi* moliet pro eadem conclusione, dicitur primo, quod tam Damascenus quam alii doclores loquuntur non solum de eo quod factum est, immo de illo quod necesse est fieri, supposita personali unione naturæ humanæ ad Verbum aut quodeumque divinum suppositum. Quia, supposita tali unione, oportet naturam humanam, et quamlibet ejus partem, et virtutem, et naturalem. potentiam, et habitum, trahi ad divinum esse, modo superius exposito; et per consequens, oportet omnem operationem naturæ humanæ. se habere ad

( ) /ocii. — Om. Pr.
( ) *hujusmodi.* — *hujut* Pr.
(γ) a verbo ic</ uiquo ad *artificis,* om. Pr.
(δ) *ubicumque.* — *ubique* Pr.
(3) *regula.* — Mcumfa Pr.
p.j *l'egulatorum,* — *rcgulataruni* Pr.
(t) *conformantur.* — *conformentur* Pr.
(ὸ recti/udüieni. — *rectitudine* Pr.
(c) *mali.* — *malic* Pr.
(ζ pomi — *poiiint* Pr.

divinum suppositum ul ad principle agens, el ut ad id quod agit, et sicut se habet operatio oculi aut intellectus ad hominem. Ad naturam vero humanam non sulsistentem, optici se habere ul ad instrumentum, et ut ad principium quo, et non quod.

Dicitur secundo, quod humanitas potius et specialissimo modo fuit instrumentum personæ Verbi quam Patris aut Spiritus Sancti. Quia specialissimo modo tracta fuit ad esse personale Filii quam aliorum divinorum suppositorum; et ideo, quia specialius participabat actum primum, consequens est quod specialius se haberet ad Verbum ut instrumentum : non quidem quod ptius moveretur a Verlx>, motione causæ efficientis, quam a Patre aut Spiritu Sancto; sed quia movebatur (i) motione causae efficientis conjunclæ et uni Un (sicut aliter movetur manus ab anima, et aliter ab alia manu ejusdem hominis, sicut cum dextra movet sinistram); vel, ut loquamur ad modum sancti Thomæ, in alio proposito, motione efficientis proximi, aliæ autem personæ motione moventis primi et remoti. De hoc, in suo simili, dicit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* disk 19, q. 1, ari. 4 (qu 2); ubi sic dicit : « Effectus redemptionis plesl attribui causæ proximæ, et (C) causæ remote. Si attribuatur causæ proximæ, sic Christus nos redemit pr ea quæ in natura humana fecit et sustinuit; quibus et Patri satisfecit pro omnibus hominibus, et hostem vicit, ejus tentationibus resistendo. Si autem referatur ad causam primam ct remotam, sic attribuitur loti Trinitati, inquantum lota Trinitas acceptavit nostram redemptionem, el Filium dedit nobis redemptorem (γ), et inquantum pr virtutem divinitatis habuit passio efficaciam ad satisfaciendum pro toto genere humano. Sed quia ille proprie dicitur emere, qui emptionis pretium solvit, magis quam ille qui emptorem mittit, ideo, proprie loquendo, dicitur Christus tantum redemptor, quamvis tota Trinitas possit dici redemptor. » — Hæc ille. — Simile dicit, 3 p., q. 48, ait. 5. Verum tamen arguens, in aliquibus dictis suis supr 3. *Sententiarum,* videtur sensisse humanitatem Christi cuilibet divinæ prsonæ esse unitam; ideo non mirum si ita loquitur in proposito.

Dicitur tertio, quod humana natura non pluit assumi in unitatem personalem divini suppositi, quin (6) omnes ejus actiones attribuerentur divino supposito sicut principali agenti : quia, ul patet ex pr.ediclib, nihil plest esse principale agens actionis, nisi subsistat ; in Christo autem nihil subsistit nisi persona æterna, el non aliquid creatum aut temporale.

Dicitur quarto, quod ubi natura trahitur ad esse personale alieni suppositi, nec habet proprium esse, ipsa non est (a) principale agens, nec ut *quod* agit, respectu nlicujus actionis; sed oportetquod sit quasi agens instrumentale, vel ul principium *quo,* el non *quod.*

Dicitur quinto, quod Deum peccare, hoc modo quod sit principale agens peccati, non solum est inconveniens, immo hæraticum, et ldaspheinum, et tam offensivum piarum aurium, quod quicum que pertinax assertor hujus, non verbis, sed igne corripiendus est. Illud autem inconveniens sequitur ex opposito conclusionis, el ex dictis arguentis, sicut sæpius est ostensum.

Dicitur sexto, quod, sicut praecedens propositio, ita el sequens est erronea, scilicet : possibile est Deum esse damnatum. Nec contra sic dicentem oportet arguere verbis, sed igne. Nec valet probatio in simili de morte, vel passione, et hujusmodi (6) : quia damnatio non importat solum malum pœnæ, sed potius pœnam cum reatu sequente ex malo culpæ illius qui dicitur damnari ; qui reatus Deo non potest convenire, nec secundum se, nec secundum naturam humanam, ut ex prædictis liquet.

Dicitur septimo, quod, proprie loquendo, persona divina non potest assumere naturam hominis damnati, vocando damnatum, vel naturam damnatam, illam quæ aclualiter peccat, et in actu peccati obstinata est, ex cujus reatu meretur et patitur privationem divinæ visionis et pœnam sensus. Talis enim culpa redundaret in divinum suppositum, sicut in principale agens; quod est inconveniens. Utrum autem posset assumera naturam nude, cum pœna et sine culpa, non est ad propositum : quia talis natura non esset perfecte damnata ; quia potissimum el principale in omni miseria et damnatione, est operatio prava. El sic patet quod argumenta Durandi non procedunt.

Ad argumentum pro parte affirmativa quaestionis, respondet sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* in pnesenli distinctione (q. 2, art. 1, ad 5UW), dicens quod « Christus potuisset verba illa exprimere, si voluisset; sed velle non potuit ». — Hæc ille.

Et hæc de quæstione sufficiant. Benedictus Deus. Arnen.

(i) «t — mePr.
(C) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.

( ) ia/ çuia *movebatur.* — Om. Pr.
( ) et. — rei Pr.
(γ) *redemptorem.* — *redemptionem* Pr.
(8) çuin. — quoniam Pr.

DISTINCTIO XIII.

QUÆSTIO I.

UTIIUM ANIMA CHRISTI HABUERIT GRATIAM CREATAM FORMALITER ET ACTU INFINITAM

tôrtiamdecimamdistinclionemS.Sen-
ī *Antiarum,* quaeritur : Utrum anima Christi habuerit gratiam creatam forma-Mer et actu infinitam.

Et arguitur quod sic. Quia omne immensum, e>l infinitum. Sed gratia animæ Christi, est immensa; dicitur enim, Joan. 3 (v. 34) : *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum,* scilicet Christo. Ergo gratia Christi est infinita.

In oppositum arguitur. Quia gratia animæ Christi est quid creatum in anima. Sed omne creatum, est finitum, secundum illud *Sapientiæ* 11 (v. 21) : *Omnia in numero, ct pondere, et mensura constituisti.* Ergo gratia Christi non est infinita.

In hac quaestione erunt tres articuli. In primo (lonentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio responsiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod anima Ciirlstl Imbuit gratiam creatam habitualem.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 7, art. 1, ubi sic dicit : < Necesse est ponere in Christo gratiam habitualem, propter tria. — Primo quidem, propter unionem illius anima' ad Verbum Dei. Quanto enim aliquod receptivum propinquius est causæ influenti, tanto magis participat de influentia ipsius. Influxus autem gratiæ est a Deo, secundum illud Psalmi 83 (v. 12): *Gratiam ct gloriam dabit Dominus,* Et ideo maxime fuit conveniens ut anima illa reciperet influxum divinæ gratiae. — Secundo, propter nobilitatem illius animæ, cujus operationes oportebat propinquissime attingere ad Deum per cognitionem et amorem ; ad quod necesse est elevari humanam naturam per gratiam. — Tertio, propter habitudinem Christi ad genus humanum. Christus enim, inquantum homo, est *mediator Dei et hominum,* ut dicitur, 1. *Timothei,* 2 (v. 5). Et ideo oportebat quod haberet gratiam etiam redundantem in alios, secundum illud Joannis 1 (v. 16) : *De plenitudine ejus omnes accepimus, gratiam pro gratia.* » — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.*, disL 13, q. 1, art. 1, sic dicit : « Gratia principaliter duo facit in anirna. Primo enim perficit ipsam in esse spirituali, secundum quod Deo assimilatur; unde et dicitur vita animæ. Secundo, perficit eam ad opus, secundum quod a gratia emanant virtutes, sicut vires ab essentia : quia non potest esse operatio perfecta, nisi progrediatur a potentia perfecta per habitum. El propter hæc duo, oportet ponere gratiam in anima Christi· Cum enim sit perfectissima in esse spirituali, oportet quod sit aliquid perficiens illam formaliter in esse illo; divinitas autem non est formaliler, sed effective perficiens illam ; unde oportet aliquam formam creatam in ipsa ponere, qua formaliter perficiatur; et hæc est gratia. Similiter etiam, cum alia sil operatio ejus secundum humanitatem el divinitatem, sicut ct alia natura, oportet quod operatio ejus humana habeat habitum perficientem, alias esset imperfecta; el ideo oportet ponere in Christo gratiam el virtutes. > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari multiplex ratio pro conclusione. Primo sic : Omne quod perficit formaliter animam in esse spirituali, et ad eliciendum operationes excedentes naturalem facultatem animæ, est gratia creata habitualis. Sed anima Christi habuit aliquid taliter perficiens ipsam. Igitur habuit gratiam creatam habitualem.

Secunda conclusio est quod gratin habituais animæ Christi fuit et est uno modo infinita.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 7, art. 11, ubi sic dicit : < In Christo potest duplex gratia considerari. Una quidem est gratia unionis; quæ (x), sicut supra (ibid., q. 6, art. 6) dictum est, est ipsum (6) personaliter uniri Filio Dei : quod est gratis concessum humana' naturæ. Et hanc gratiam constat esse infinitam, secundum quod ipsa persona Verbi est infinita. Alia tero gratia, est habitualis. Quæ quidem potest dupliciter considerari. Uno modo, secundum quod est quoddani ens; et sic necesse est quod sit ens finitum : est enim in anima Christi sicut in subjecto; anima autem Christi est creatura quædam, habens capacitatem finitam; unde esse gratiæ, cum non excedat suum subjectum, non potest esse infinitum. Alio modo potest considerari secundum propriam rationem gratiæ; el sic ipsi gratia Christi (γ) potest dici infinita, eo quod non limitatur, quia scilicet habet quidquid potest pertinere ad rationem gratiæ, et non datur ei

(a) ȩu — *quod* Pr.
(β) ipsimi. — ipMfH Pr.
(γ) C/irùfi. — Om. Pr.

secundum aliquam certain mensuram id quod ad rationem gratis pertinet, eo quod, secundum propositum Dei, cujus est gratiam mensurare, gratia confertur animæ Christi sicut cuidam universali principio gratificationis in natura humana, secundum illud *Ephes.* 1 (v. 0), *Gratificavit nos in dilecto Filio suo :* sicut si dicamus lucem solis esse infinitam, non quidem secundum suum esse, sed secundum rationem lucis, quia habet quidquid potest ad rationem lucis pertinere. » — Hæc ille.

Eamdem ponit, 3. *Sentent.,* diet. 13, q. I,art. 2, qu 2, ubi sic dicit : < Gratia dicitur donum gratis collatum. Donum autem homini Christo sine ineritis pneccdentibus collatum fuit, et increatum, ct creatum. Increatum, fuit (a) ipse Spiritus Sanctus, qui in ejus anima requievit, ut dicilur, *Isaiw* 11 (v. 2); ct ipsa persona Verbi, quia datum est humanæ naturæ ut persona Verbi esset ejus, et, secundum hoc, est ei datum nomen super omne nomen, *Philippeus.* 2 (v. 9). Et sic simpliciter gratia Christi est infinita. Creatum autem donum ejus, est ipsa gratia qua formaliter anima ejus perficiebatur. Et hæc quodammodo fuit finita, et quodammodo infinita : quia secundum essentiam finita fuit; sed tribus modis potest dici infinita. *Uno modo,* ex conjunctione ejus ad divinitatem, inquantum concurrit ad eumdem actum cum ipsa, ut actus gratia ista (6) informatus non tantum sil actus hominis, sed Dei etiam. *Secundo,* quantum ad rationem gratiæ. In his enim quæ mole magna non sunt, non est accipere finitum et infinitum secundum numeralem vel dimensivamquantitatem, sed secundum quod aliquid est limitatum vel illiinilatum. Limitatur autem aliquid ex capacitate recipientis; unde illud quod non habet esse receptum in aliquo, sed subsistens, non habet esse limitatum, sed infinitum, sicut Deus. Si nutem esset aliqua forma simplex subsistens, quæ non esset suum esse, halieret quidem fmitateni quantum ad esse, quod esset particulatum ad illam formam ; sed illa forma non oset limitata, quia non esset in aliquo recepta: sicut si intelligatur calor per se subsistens; et secundum hoc etiam, formæ universales intellectæhabent infinitatem. Sed si forma talis sit recepta in aliquo, de necessitate limitata est quantum ad esse debitum illi formæ, non solum quantum ad esso simpliciter : quia non solum non habet plenitudinem essendi simpliciter, sed nec totum esse, quod naturæ illius est possibile fore. Sed possibile est quod non sit limitata quantum ad rationem illius formæ, ul scilicet habeat illam formapi secundum omnem modum completionis illius, ul nihil sibi desit de pertinentibus ad perfectionem formæ illius; et hoc erit, si ex parte recipientis non sit defectus, vel ex parte agentis. Et hoc modo gratia Christi dicitur infinita ; quia quidquid ad perfectionem gratiæ potest pertinere, totum in Christo fuit. *Tertio,* quantum ad effectum : quia non limitatur ad aliquos determinatos effectus, sed j>olest per gratiam operari redemptionem in infinitos; sicut dicilur in libro *de Causis* (prop. 16), quod *virtus intelligentiw (i) est infinita inferius.* El hic modus respicit gratiam capitis; secundus autem gratiam singularis hominis; sed primus gratiam unionis. > — Hæc ille.

Eamdem ponit, *de Veritate,* q. 29, ari. 3.

Ex quibus potest formari talis ratio : Omnis forma secundum quid non limitata, potest dici secundum quid infinita. Sed gralia habitualis animæ Christi, est secundum quid non limitata. Igitur potest dicict esi secundum quid et aliquo modo infinita.

El in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS 11.

PONUNTUR OBJECTIONES

Contra secundam conclusionem

I. Argumenta Aureoli. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem contra secundam arguit Aureolus *(Reportat.* 3. *Sentent..* q. 18), probando quod gratia animæ Christi nullo modo sil infinita in actu.

Primo sic. Nam, si sic, ergo Deus ab illa potest removere aliquem gradum finitum. Quod autem remanebit, adhuc erit infinitum; et ex nulla parte poterit sibi fieri additio. Igitur tali formæ infinitæ non poterit per divinam potentiam addi pars amota; quod est contra divinam potentiam : quia, sicut illum gradum amovit, ita potest readdere.

Secundo sic. Nullum participabile potest esse infinitum actu. Ergo, etc. Antecedens jiatel : quia, si illud participabile est infinitum actu, jam pervenit ad finem ct ad terminum, (pria actus finit et terminat; modo omni linito el terminato repugnat esse infinitum actu.

Tertio sic. Gratia, secundum te, potest augeri in infinitum intensive. Ergo in Christo non est summa gratia. — Nec valet si dicas quod gratia in Christo arctatur ex capacitate animæ, quæ non potest recipere gratiam infinitam; quia ista responsio interimit fundamentum tuum. Dicis (6) enim quod non repugnat charitati augeri in infinitum ex parte objecti ; nec ex parte formæ; nec ex parte capacitatis, quia capacitas chantatis crescit, secundum te, crescente charitate. — Item, dicis quod illa rapacitas non est aliud quam conatus voluntatis, ultra quem cona-

(·) W. — Ad Pr.
(f.j ufa. — *Va* Pr.

ta) *intelligeMle.* — *intellectiva* Pr.
(6) Ðici — *dicitnui* Pr.

tum data est Christo gratia; non igitur capacitati corresponde! gratia. — Hem : Quando datur aliqua forma quæ mere cl immediate respicit potentiam sino aliqua dispositione, potentia potest illam formam secundum omnem gradum recipere; quia respicit eam aequaliter (a) secundum omnem gradum (ut patet de aere respectu luminis ; recipit enim lumen candela·, et lunæ, et solis, indiiTerenter). Sed gratia respicit voluntatem immediate ct mere, sine aliqua dispositione, ul ultimate dispositam, el sine omni alia dispositione; quia, licet mereri requirat in voluntate aliquam dispositionem, tamen voluntas immediate potest, sine alia dispositione, gratiam recipere. — Item : Gratia meretur augeri; si igitur in Christo fuit, potuit el debuit augeri, ex quo augmentabilis fuit; quod Limen non tenetur. — Forte dices quod arctatur in Christo ex line ad quem ordinatur, scilicet ex unione ad divinum suppositum; quia Christus habuit tantam gratiam, quanta requiritur ad hoc. — Contra : Aut intelligis quod (6) gratia est dispositio ad unionem naturaliter; el tunc ex natura sua non potest augeri in infinitum, quia dispositio naturalis non augetur in infinitum, maxime ultra illud ad quod natura disponit. Si autem ista sit dispositio voluntaria, ex divina ordinatione, tunc, stante unione, in Chrislo potest augeri gratia, secundum divinam voluntatem; el per çônsequens, non est summa quæ potest sibi dari. El sic patet quod implicat contradictionem, dicere ex una parte quod in Chrislo esi summa gratia, el ex alia parte quod gratia potest augeri sine statu. — Hæc Aureolus, in forma,

II. Argumenta Durandi. — Arguit Durandus (dist I-L -i ↑

Primo. Quia capacitas Christi finita, non est susceptiva perfectionis infinita·. Sed anima Christi, cum sit ejusdem rationis cum aliis animabus nostris, est finite capacitatis. Ergo gratia recepta in ipsa, non fuit infinitæ perfectionis.

Secundo arguit : Quia perfectio meriti, vel radicis merendi, non excedit perfectionem præmiî. Sed gratia comparatur ad gloriam, vel ad visionem beatam, ut principium merendi ad ρπριηιηιη(γ). Eigo, cum visio beata in Christo, non fuerit infinita (alioquin operatio humana in Christo æquata fuisset operationi (δ) divinæ), sequitur quoti gratia ejus non fuit infinita. — Hæc Durandus.

III. Argumenta Adæ, Occam et Gerardi Odonis. - Arguit Adam, 2. *Sententiarum,* q. 7, ubi sic ‹ icit :

Primo. In augmentatione extensiva, quæ est (z) per additionem alterius ejusdem rationis prioribus semper reservatis (ulpole aquae ad aquam, et per consequens (tumiditatis ad humiditatem, el frigiditatis ad frigiditatem, el sic de aliis), quocumque dato, potest fieri majus; et hoc, tam secundum partes ejusdem proportionis, quam secundum partes ejusdem quantitatis. Ergo, consimiliter, ita potest esse de augmentatione intensiva gratiæ, quod, quacumque gratia data, potest dari el creari major a Deo. Consequentia videtur nota. Ante lens probat Adam per dicta Occam (1. *Sentent.,* dist. 17, q. 8); cujus ratio stat in tribus propositionibus *(Ç).* Quarurn prima est hæc, in sententia : quod Deus non potest tot individua causare in eadem specie, quin possit plura causare. Secunda est, quod, quocumque individuo posito in aliqua specie in qua possunt esse plura, potest Deus aliud individuum ejusdem rationis, illo non destructo, causare. Tertia est, quod quæcumque sunt (γ) eju-dem rationis, sunt æqualiter (δ) unibilia sicut alia illius speciei, si tamen alia. Ex istis potest formari talis ratio : Si (t) posse uniri alteri suæ speciei ad creationem alicujus provenientis ejusdem speciei, convenit huic individuo ejusdem speciei, simile poterii convenire, scilicet uniri alteri suæ speciei ad constitutionem cujusdam totius. Sed absurdum prima facie videtur, quin, data quacumque magnitudine finita, æqualis sibi vel major sibi immediate contiguata, (ζ) posset concurrere ad unitatem tertia· ex ambabus resultantis. Igitur ita esse potest de augmentatione gratiæ intensive, quod ex duabus quanlumcumque magnis potest fieri una major ambabus.

Secundo arguit ex dictis Geranii Odonis, qui vult probare quod non est dare maximam gratiam creabilem. Et arguit sic : Quocumque quanto, cujus Speciem non variat additio quantitatis, et extra quod potest esse aliquid ejusdem rationis, potest esse majus in eadem specie. Sed quælibet gratia possibilis, est hujusmodi. Igitur qualibet tali potest dari major. Ad evidentiam majoris, notandum quod tripliciter potest contingere quod, aliquo individuo dato, non lasset Deus creare majus in specie illius dati. Primo, si illud esset indivisibile ; et hoc excluditur in majore, per hoc quod dicilur esse *quantum.* Secundo, quia variatio quantitatis variat speciem; ideo non potest Deus facere unum ternarium majorem alio, quia omnis unitas addita variat speciem (et eodem modo ha'c est causa quare Deus non potest facere unum bicubitum majus alio); sed hoc exclu-

( ) rguaWer. – Pr.
( ) *quod·* — *quia* Pr.
(γ) prrniiem. — *principium* Pr.
(Î) *operationi.* — *oppotilioni* Pr.

(a) *eit.* — *tuet* Pr.
(Λ) *contra unum évidente».* — Ad. Pr.
(γ) mut. — Om. Pr.
(L) *rqualitcr.* — exicnlta/ifrr Pr.
(‹) Si. — Om. Pr
(C) *immediate contiquata* — *in medietate, ted ii tamen contujuata* Pr.

ditor in majore, per hoc quod dicitur, *cujus additio non variat speciem.* Tertio, ex hoc quod in lota specie non potest esse nisi unicum individuum : sicut si tempus sit infinitum a parte ante el a parte post, secundum Philosophum, in cujus specie non sunt simul compassibilia plura individua, Deus non potest facere aliud tempus majus eo, pro eo quod non potest esse aliud individuum in specie temporis, pneter illud et partes suas (hæc est etiam ratio quare repugnantia et contradictio est, quod sit aliud individuum rnnjus et perfectius Deo); sed hoc excluditur in majore, per illam particulam, *extra quod potest esse aliud ejusdem rationis.* Ubicumque igitur nullum istorum impedit, ibi, quolibet dato, potest fieri majus a Deo. Sed in proposito, nihil impedit praedictorum : gratia enim est quoddam quantum; nec ejus variatio secundum magis aut minus, variat speciem ; et similiter, extra quantamcumque datam, potest dari aliud individuum : puta extra individuum gratia in anima Christi, aliud individuum in anima Pauli.

Confirmatur hoc. Quia, licet Philosophus negaret possibilitatem aliorum mundorum, vel majoris mundi, non tamen catholici. Nec magis videtur quare non possit, qunntacumque data gratia, majorem gratiam facere, quam quare non possit, quantocumque corpore dato, majus facere. Unde Augustinus, *Epistola* 4 (x) *ad Nebridium*, dicit : Si minimum tn *corporibus esse non sinitur, cur non etiam nec maximum?*

Tertio. Apguitidem Gerardus. Quocumque quanto ejusdem rationis in toto et partibus, potest Deus facere majus : quia, si totum est ejusdem rationis cum partibus suis, et alias partes ejusdem rationis possunt inveniri, et istæ possunt prioribus addi ; et sic potest fieri majus. Sed gratia est ejusdem rationis in toto et partibus, quantumcumque magna detur : quicumque enim gradus ejusdem rationis additus perficit speciem, sicut (6) dicit Philosophus, de delectatione, quod quæcumque particula addita perficit eam. Igitur, etc.

Quarto. Arguit sic : Quia, si quod minus videtur inesse et inest, et id quod magis. Sed minus videretur quod, quacumque figura data, possit dari major, quam de gratia; et tamen hoc est verum Igitur ct de gratia. Prima pars minoris, scilicet quod minus videatur hoc de figura, patet. Quia quaslibet figura, de sua ratione, includit flnitatem et terminum ; ul patet de triangulo, in cujus diffinitione ponitur quod sit figura tribus lineis contenta Ecce quod terminatio et finitas cadit in ejus diffinitione. Secunda pars, scilicet <juod, omni figura data, possibile sit dari majorem, patet. Quia cujuscumque trianguli quovis latere potest dari majus, illo triangulo possibile est dari majorem triangulum. Sed quocumque latere cujuscumque trianguli, etc. Minor patet ex demonstratione qua probatur triangulum habere 1res angulos æquales duobus rectis : hæc enim probatur per hoc quod angulus extrinsecus æquivalet duobus intrinsecis (x); et hoc supponit latus unum in longius duci posse.

Quinto. Arguit Adam ex propriis, quod, si posset Deus causare aliquam formam corporalem vel spiritualem, qua non posset majorem in eadem specie producere, non videretur Deus juste et sufficienter punire quemlibet delinquentem. Probatio consequentiae : Quia accipiamus aliquem qui circa principium mundi damnatus est aeternaliter pro culpa mortali, qua meruit, secundum Dei communem legem, puniri maxima illa poena sibi possibili; et alium qui post mille annos a principio damnationis primi, pro culpa per omnia aequali incurrit pœnam damnationis æternæ; et sic de aliis gradation. Quaero igitur : aut secundus habebit pœnam intensiorem primo, vel pre semper, vel pro aliqua duratione finita, et similiter secundus et tertius (et sic habebitur intentum, quod non est dare maximam pœnam possibilem secundum intensionem); vel non; et tunc non juste punietur secundus, nec aliquis posterior : nam ex quo æqualiter per omnia delinquit quoad gravitatem culpæ, debet æque graviter puniri, secundum æquivalentiam saltem ;sed hoc non esset, si precise poena icqualis secundum intensionem infligeretur sibi sicut primo ; quia primus tunc, per mille annos portasset pœnam, et ille posterior (C) non, et tamen ex nunc, pneter illos mille annos, æqualiter torquebuntur. Hoc dato, igitur, etc.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ART1CULÜSRIIÎ.

PONUNTUR SOLUTIONES

Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Aureoli. — Quantum ad tertium articulum, restat respondere objectionibus supradiclis. Et quidem

Ad primum, quod est Aureoli, dicitur primo, quod prima consequentia ibidem facta, non valet. Nam ipsa et omnia dicta sequentium argumentorum (γ) fundantur in quadam falsa opinione de intensione formarum et earum remissione; quæ

ta) Juxta ordinem novum, hæc epistola tertia est inter epistolas prime classis. Verba Augustini nunt : *Quare* cum corpus *nullum* cwe nummum *unitur, quo pacto* linamu» om ărnphjiiniuni

(<) *et.* – Ad Pr.

(e) *vquivalel duobus intrinsecis. — valet duo» extrinsecot* Pr.

(6) *posterior. — possessor* Pr.

(γ) *argumentorum. — argumentum* Pr.

videlicet ponit quod intensio formæ fit per additionem gradus ad gradum, cl forma· ad formam, in eodem subjecto primo et adæquato, et consequenter •piol remissio formai iit per subtractionem unius gradus vel partis formæ a forma totali Hæc autem opinio falsa est, et contra mentem Philosophi el sancti Thomæ, sicut manifeste palet ex dictis ejus, tam in .Summa quam in *Scriptis,* 1. *Sentent* , dist. 17 (q. *2)* recitatis. Forma enim non intenditur illo modo, nec remittitur; sed potius ejus intensio fit per hoc quod perfectius esse dal suo subjecto, et perfectius actual subjectum, ct perfectius participatur a subjecto, sino quacumque additione formæ ad formam, aut gradus ad gradum. Unde tota imaginatio Aureoli, et Occam, et Adæ, et Geranii Odonis, et si qui alii sunt, fundatur in falso.

Dicitur secundo, quod, dato quod intensio formæ, vel remissio, fieret modo quo illi lingunt, argumentum nil concluderet. Nam Gregorius de Arimino, qui tenet illum modum intensionis et remissionis, et tamen asserit Deum jiosse producere formam infinitam intensive, puta cbaritatem vel gratiam, faciliter responderet ad illud argumentum. Diceret nempe, quod Deus a tali forma infinita intensive posset subtrahere et removere aliquem gradum, et aliquam partem formæ, et earndem partem residuo coaddere, sicut prius abstulit. Nec valet probatio in oppositum, cum dicit quod tali infinito nulla posset fieri additio. Diceret quipjæ Gregorius, quod immo : quia, sicut infinite? multitudini partium proportionalium continui permanentis, vel successivi, potest fieri subtractio, vel additio, sicut palet manifeste; ita infinite multitudini partium gradualium formæ spiritualis et inextensæ. — Ad illam autem maximam, quæ dicit quod infinito non potest fieri additio, responsum est in prima distinctione (a) 2. *Sententiarum* (q. t, ad 50W et 6um quorumdam contra conci. 2 m). Tamen, pro nunc, dicitur quod tali multitudini infinite non potest fieri additio se habens in certa proportione ad illud infinitum cui fit additio; potest tamen fieri additio et subtractio partis non halwntis talem proportionem.

Dicitur tertio, quod argumentum nullo modo vadit ad propotitum sancti Thomæ : quia nec ipse, nec conclusio nostra dicit quod gratia animai Christi sil infinita intensive, aut secundum esse vel actuationeinsubjecti, sed solum secundum quamdam illimitationem rationis gratis. Et de hoc dictum fuit satis in probatione conclusionis. Et iterum adducitur dictum sancti Thomæ, *de Veritate,* q. 29, art. 3, ut melius ejus intentio videatur. Dicit enim sic, ibidem : « Sciendum quod finitum et infinitum circa quantitatem considerantur et intelliguntur, secundum Philosophum, 1. *Physicorum.* Ert autem duplex quantitas : scilicet dimensiva, quæ secundum extensionem consideratur; et virtualis, quæ attenditur secundum intensionem. Virtus enim rei est ejus perfectio, secundum illud Philosophi, 7. *Physicorum* (t. c. 18) : *Unumquodque perfectum* est *quando attingit proprix virtuti;* et sic quantitas virtualis uniuscujusque formæ attenditur secundum modum suæ perfectionis. Utraque autem per multa di versificatur : nam sub quantitate dirnensiva continetur longitudo, latitudo, et profundum, et numerus (x) in potentia; quantitas autem virtualis in tot distinguitur, quot sunt naturae vel formæ, quarum perfectionis modus totam mensuram quantitatis facit. Contingit autem illud quod est secundum unam quantitatem finitum, esse secundum aliam infinitum. Et hoc patet, si ulraque quantitas accipiatur dimensiva : potest enim intelligi aliqua superficies finita secundum latitudinem, et infinita secundum longitudinem. Patet etiam, si accipiatur una quantitas dimensiva, et alia virtualis : si enim intelligalur corpus album infinitum, non propter hoc albedo intensive infinita erit, sed solum extensive, per accidens; poterii enim aliquid albius inveniri. Patet nihilominus idem, si ulraque quantitas sit virtualis : nam in uno et eodem diversa quantitas virtualis attendi potest, secundum diversas rationes eorum quæ de ipso praedicantur : sicut ex hoc quod aliquid dicitur ens, consideratur in eo quantitas virtualis, quantum ad perfectionem essendi; et ex hoc quod dicitur sensibile, consideratur in eo quantitas virtualis (6) ex perfectione sentiendi; et sic de aliis. Quantum igitur ad rationem essendi, infinitum esse non potest nisi illud in quo perfectio essendi includitur, quæ in diversis infinitis modis variari potest. Et hoc modo solus Deus infinitus est secundum essentiam : quia ejus esse non limitetur ad aliquam determinatam perfectionem, sed in se includit omnem modum perfectionis ad quem (γ) ratio entilatis se potest extendere ; et ideo ipse est infinitus secundum rationem essendi. Hæc autem infinitas nulli creatura? competere potest ; nam cujuslibet creatura? esse est limitatum ad perfectionem propriæ speciei. Si ergo intelligalur aliqua anima sensibilis, quæ habeat in se quidquid potest concurrere ad perfectionem sentiendi qualitercumque, illa quidem (δ) anima erit finita secundum essentiam, quia esse suum limitatum est ad aliquam perfectionem essendi, scilicet sensibilem (c), quam excedit perfectio intelligibilis; esset tamen infinita secundum rationem sensibilitatis, quia ejus sensibililas ad nullum determinatum modum sentiendi limitaretur. Et similiter dico de gratia habituali Christi : quia est finita secundum essentiam, quia esse suum est limi-

(a) *(intinctione. — qujritionc* Pr.

ta) mnnrruf. — mq/tu Pr.
(6) A verbo ëdvratur usque ad virtualis, om. Pr.
(γ) quem. — qwant Pr.
(i) quidem. — Om. Pr.
(t) *tcmibilem.* — sensibile Pr

latum ad aliquam speciem entis, scilicet ad rationem graliæ; est lamen infinita secundum rationem graliæ, quia cum infinitis modis possit considerari perfectio alicujus quantum ad gratiam, nullus eorum defuit Christo, sed habuit in se gratiam secundum omnem plenitudinem et |ærfectionein ad quam ratio hujus speciei, quæ est gratia, potest se extendere. Et hunc intellectum manifeste ponit Glossa, Joan. 3, dicens : *Ad mensuram dat Deus Spiritum hominibus ; Filio vero non ad mensuram; sed, sicut totum ex seipso genuit Filium suum, ita incarnato Filio suo totum Spiritum suum dedit, non particulariter, non per subdivisionem, sed universaliter et generaliter.* Augustinus etiam dicit ad Dardanum *(de Praesentia Dei,* cap. ult.j, quod Christus est caput, in quo sunt omnes sensus; sed in aliis Sanctis quasi solus tactus est, quibus datus est Spiritus ad mensuram. Sic ergo dicendum quod gratia Christi finita fuit secundum essentiam, sed infinita fuit secundum perfectionem rationis graliæ. » — Hæc ille. —Item, ibidem, in solutione quarti, sic «licit : « Forma est principium actus. Secundum autem *(i)* quod habet esse in aclu, non est (6) possibile quod a forma cujus est essentia finita, procedat actio infinita secundum intensionem. Unde el meritum Christi non fuit infinitum secundum intensionem actus; finite enim diligebat et cognoscebat. Sed habuit quamdam infinitalem ex circumstantia person®, quæ erat dignitatis infinita? : quanto enim major est qui se humiliat, Unio ejus humilitas laudabilior invenitur. > — Hæc ille.— Ex quibus apparet quod non intendit ponere quod gratia anima? Christi sit infinita intensive, hoc est, quoad essentiam ; nec quoad esse gratia?, sic quod infinite actuet suum subjectum, et sic ultimate quod nullum subjectum posset a forma talis speciei plus actuari, nec aliqua forma ejusdem speciei esse actualior; sed est infinita quoad rationem graliæ, id est, non limitata, modo præexposito, eo modo quo lux solis est infinita, ut prius dictum fuit.

A<1 secundum argumentum (γ) ejusdem Aureoli, negatur antecedens; quia, secundum mentem sancti Thorn®, albedo separata ab omni subjecto, esset (o) actu infinita, et tamen esset participabitis. — Dicitur secundo, quod nulla forma aclualiter et formatter participata, est infinita quantum ad essentiam, nec quantum ad esse aut actualionem subjecti ; potest tamen esso infinita quantum ad illimitationem suæ rationis. — Dicitur tertio, quod non omne infinitum pervenit ad finem; immo nullum, potissime loquendo de infinitate formarum, quæ (c) dicuntur infinite, quia non sunt limitate per aliquod susceptivum, vel quia nulla differentia formalis aut materialis restringit (α) subjectum formæ ad aliquid minus tali ratione et imperfectius ea. — Dicitur quarto, quod actus receptus in potentia terminat potentiam, et ab ea quodammodo terminatur; sed secus est de actu subsistentiae· Rursus : licet actus receptus in potentia liniatur et terminetur ad capacitatem suscipientis, quoad esse; non tamen oportet quod terminetur quantum ad rationem formæ, ubi concurrunt duo prædicta in probatione conclusionis.

Ad tertium ejusdem, dicitur quod sanctus Thomas concedit, 2a 2 q. 24, art. 7, quod charilas, quamdiu est in via,]>otest in infinitum augeri, el in homine qui est pure viator. Non autem asserit hoc de homine lieato. Unde verba ejus, ibidem, sunt hæc : α Terminus augmenti alicujus formæ potest præfigi tripliciter. Uno modo, ex ratione ipsius formæ, quæ habet terminatam mensuram, ad quam cum perventum fuerit, non potest ultra procedi in forma, sed, si ultra processum fuerit, pervenietur ad aliam formam : sicut patet in pallore, cujus terminos per continuam alteralionem aliquis transit, usque ad albedinem vel nigredinem perveniens. Alio modo, ex parte agentis, cujus virtus non se extendit ad ulterius augendum formam in subjecto. Tertio modo, ex parte subjecti, quod non est capax ulterioris perfectionis vel amplioris. Nullo autem horum modorum imponitur terminus augmento charitalis in statu vi®. Ipsa enim charilas, secundum rationem suæ speciei propriae, terminum augmenti non habet; est enim participatio quaedam infinite charitatis, quæ est Spiritus Sanctus. Similiter etiam causa agens cbaritatem est infinite virtutis, scilicet Deus. Similiter etiam ex parte subjecti terminus huic (6) augmento præfigi non potest; quia, semper (γ) charitate crescente, supercrescit habilitas ad ulterius augmentum. Unde relinquitur quod charitatis augmento nullus terminus præfigi possit in hac vita. * — Hæc ille. — Item, 1. Sententiarum, dist. 17, q. 2, ari. 4, dicit similia ; el expresse loquitur de charitate puri viatoris.

Secundo, dico quod, secundum eum, nec capacitas, nec gratia comprehensoris aut beati potest augeri, do potentia Dei ordinata ; et per consequens, nec gratia vel charilas Christi, qui simul fuit comprehendor et viator. Et de hoc sanctus Thomas, 3 P·, q· 7, art. 12, sic dicit : « Aliquam formam non posse augeri, contingit dupliciter : uno modo, ex parte ipsius subjecti; alio modo, ex parte illius formæ. Ex parte quidem subjecti, quando subjectum attingit ad ultimum in participatione illius

( ) auimi Om. Pr.
( ) autmi. — Ad Pr.
(γ) *argumentum.* — articulum Pr.
(C) ewet. — *rue* Pr.
(t) non. — Ad Pr.

(a) *restringit.* — refugit Pr.
(C) *huic.* — hie Pr.
(γ) *semper.* — *tcilicel* Pr.

formæ, secundum suum modum : sicut si dicatur quod aor non potest crescere in caliditate, quando pertingit ad ultimum gradum caloris qui potest salvari in natura aeris; licet possit ense major calor in rerum natura, qui est calor ignis. Ex parte autem formæ, excluditur possibilitas augmenti, quando aliquod subjectum attingit ad ultimam perfectionem quam potest talis forma habere in natura (x); sicut si dicamus quod calor ignis non potest augeri, quia non potest esse perfectior gradus caloris quam ille ad quem pertingit ignis. Sicut autem aliarum formarum est ex divina sapientia determinata propria mensura, ita et gratiæ, secundum illud *Sapientiæ* 11 (v. 21) : *Omnia in numero, ct pondere, et mensura constituisti,* vel *disposuisti,* Mensura autem unicuique formæ prafigitur per comparationem ad suum finem; sicut non est major gravitas quam gravitas terne, quia non potest esse inferior locus loco (o) terra. Finis autem gratiæ est unio creatura rationalis ad Deum. Non potest autem esse nec intelligi major unio creatura rationalis ad Deum, quam quæ est in persona. Et ideo gratia Christi pertingit usque ad summam mensuram graliæ. Sic ergo manifestum est quod gratia Christi non potuit augeri ex parte ipsius gratiæ. Sed neque etiam ex parte ipsius subjecti : quia Christus, secundum quod homo, a primo instanti suæ conceptionis fuit verus et plenus comprehensor; unde in eo non potuit esse augmentum gratiæ, sicut nec in lieatis, quorum gratia augeri non potest, eo quod sunt in termino. Hominum vero qui sunt pure viatores, gratia potest augeri : et ex parle formæ, quia non attingunt summum graliæ gradum ;et ex parte subjecti, quia nondum pervenerunt ad terminum. * — Hæc ille. — Similia dicit, 3. *Sentent.,* dist. 13, q. 1, ari. 2, q‖' 2 el 3.

Tertio, dico quod mens sancti Thomæ fuisse videtur, quod, de potentia Dei absoluta, quanlamcumque (γ) gratiam informantem aliquod subjectum Deus potest in eodem subjecto intendere, augere el majorem facere. El ad hoc ponendum, moveor ex dictis sancti Thomæ, *de Veritate,* q. 29, ari. 3, ubi quærit : Utrum gratia Christi sil infinite. Et arguit quod sic. « (Arg. 2) Quolibet linito Deus posset facere majus. Sed Deus non |x)tuisset Christo daro majorem gratiam, ut dicit Magister, dist. 13, libri tertii. Ergo gratia Christi est infinita. — (Arg. 3) Sed dicendum (o) quod hoc non dicilur pro tanto quod Deus non posset majorem gratiam facere, sed quia anima Christi non |K>t<»ra| majorem recipere ; erat enim tota capacitas ejus gratia repleta. — Sed contra. Secundum Augustinum, in libro *de*

(i) çimm *potest talis forma habere* in *natura. — qua ootrst talis forma haberi* Pr.
(6) *loco·* — Om. Pr.
(γ) *quantamcumque. — quantumcumquc* Pr.
(δ) *dicendum. — dicebat* Pr.

Natura Boni (cap. 3), bonum creatura consistit in rnodo, specie el ordine; ct ubi hæc tria magna sunt, magnum bonum est; ubi parva, parvum. Ergo secundum hoc quod aliqua creatura crescit in bonitate, secundum hoc modus ejus crescit, et per consequens ejus capacitatis mensura ampliatur : nam modus mensuram sequitur; et ita, quanto plus augetur gratia, plus augetur capacitas. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum quod capacitas creatura dicilur secundum potentiam receptibilitatis quæ est in ipsa. Est autem duplex potentia creatura ad recipiendum. Una naturalis; quæ potest tota impleri, quia hæc non extendit se nisi ad perfectiones naturales creatura. Alia autem est potentia obedientiæ, secundum quod potest recipere aliquid a Deo; el talis capacitas non potest impleri, quia quidquid Deus de creatura faciat, adhuc (x) remanet in potentia recipiendi a Deo. » — Hæc ille. — Item, sexto loco, arguit sic : < Aut capacitas animæChristi est finita, aut infinita. Si infinita, et tota capacitas sua est plena ; ergo habet gratiam infinitam. Si autem finita, quolibet autem finito potest Deus aliud majus facere ; ergo potest facere majorem capacitatem quam habeat anima Christi; et sic potest facere meliorem Christum ; quod est absurdum. * — Hæc ille.— Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum quod capacitas animæ Christi est finita, el potest Deus majorem capacitatem facçre, et meliorem creaturam quam sit anima Christi, si per intellectum separetur a Verbo. Non tamen sequitur quo»! possit facere meliorem Christum ; quia Christus habet ex alio bonitatem, scilicet ex unione ad Verbum, ex qua parte ejus bonitate major intelligi nequit. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod mens ejus fuit, quod Deus, de sua potentia absoluta, potest omnem formam cujus creatura spiritualis est capax, el cui ex ratione suæ speciei non repugnat augeri, augere et intendere secundum esse; quia capacitas subjecti ad talem formam obedientialis nunquam potest impleri totaliter. Omnia vero dicta sancti Thomæ quæ videntur sonare oppositum, inlelligenda sunt ad hunc sensum, scilicet quod Deus non posset intendero charitalem aut gratiam Christi, quantum ad rationem graliæ; licet illam, el omnem aliam, de sua potentia absoluta, posset intendere in eodem subjecto, quantum ad esse el actualionem subjecti. Secus est de potentia ordinata, secundum quam gratia vel gloria comprehensoris non potest nec consuevit augeri (6).

Ex istis jwilel quid sit dicendum ad argumentum Aureoli. Negatur enim prima consequentia, accipiendo consequens ad mentem sancti Thomæ, scilicet quod in Christo est summa gratia, hoc modo

(a) *adhuc. — ad hunc* Pr.
(U) *augeri. — augere* Pr.

que non rM limitata ecundtim rationem gratiæ, licet sil finita cl limitata secundum esse gratiæ. — Ulterius, dicitur quod responsio ibi recitata potest stare, scilicet qucxl capacitas anima' est finita in actu, licet sit infinita in potentia; el ideo non potest recipere gratiam infinitam in actu, licet possit recipere gratiam infinitam in potentia, loquendo de potentia Dei absoluta. A«1 improbationem hujus responsionis, dicitur quod illa responsio non interimit fundamentum nostrum : quia cum sanctus Thomas dicit quod capacitas animæ potest crescere, etc., intelligit et loquitur de anima quæ est in statu vîæ; cum autem dicit quod capacitas animæ Christi non potest crescere nec. augeri (a), loquitur do potentia Dei ordinata, secundum quam in anima beata non potest crescere gratia, nec gloria; quin tamen de potentia Dei absoluta aliter esse posset, non negat. — Ad aliam formam, dicitur quod capacitas naturalis ipsius animæ potest dicere conatum voluntatis, vel voluntatem sub tali conatu, aut etiam ipsam voluntatem nudam; sed capacitasobedientiæ dicit non repugnantiam animæ ad recipiendum quidquid Deus potest velle eam recipere. Ex quibus patet quod anima Christi non recipit gratiam ultra suarn capacitatem. — Ad aliam formam ibidem factam, dicitur quod, loquendo de potentia Dei Ordinata, major falsa est : quia simili modo pmliaretur quod ignis calor, aut raritas, naturaliter posset in infinitum augeri, vel lux solis et lunæ; quia in talibus forma respicit potentiam sine dispositione media. Et ad probationem, dicitur quod non omnis potentia recipiens aliquam formam sine dispositione media, respicit eam æqualiter secundum omnem gradum : quia unus gradus est sibi convenientior quam alius; vel forte talis forma non pote<t augeri in infinitum, secundum potentiam Dei ordinatam, sed habet certum terminum. Dico tamen quod Deus, de ťua potentia absoluta, posset intendere gratiam Christi quoad esse, licet non quoad rationem gratite. — Ad aliam formam, dicitur quod gratia meretur augeri, dum est in via, non autem dum est in suo termino. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 13, q. 1, art. 2, q'· 3, sic dicit : • Augmentum non competit rei nisi secundum quod est in via ad terminum : quia, secundum quod res est in termino, tota jw>tentialitas capacitatis impleta est ex fine implente; et ideo non habet ulterius quo crescat. Et quia anima Christi fuit ab initio conceptionis tini ultimo unita, non solum per fruitionem perfectam, sed etiam communicando in persona Verbi, ideo gratia ejus crescere non potuit. ▷ — Hæc ille. — Et intelligo capacitatem illius animæ fuisse impletam modo frequenter exposito. — Ulterius, dico quod responsio quam arguens recitat, bona est; el e-t sancti Thoinæ, 3 p. (q. 7, art. 12), ubi supra recitatum est. El ad improbationem illius responsionis, dicitur quod gratia est dispositio ad unionem, non naturalis, sed voluntaria, ex divina ordinatione. Sed ex hoc non sequitur quod, stante unione, gratia illa possit augeri, de potentia Dei ordinata. Posset autem augeri, de potentia Dei absoluta : quia, sicut dicit sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* ubi supra (dist. 13, q. 1, ari. 2), nullius rei capacitas extenditur ultra conjunctionem ejus cum suo fine; quod est verum, secundum ordinem rebus (a) a divina sapientia inditum. — Ulterius, dicitur quod nulla contradictio est dicere quod gratia polest in infinitum augeri secundum esse el aclualionem subjecti, et ex alia parte ponere quod in Christo est summa gratia quantum ad rationem gratiæ, el quod non potest esse major gratia quantum ad rationem gratiæ.

II. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi, patet solutio per prædicla. Concludit enim quod gratia animæ Christi non est infinita in actu quoad esse, quia capacitas finita non est suscepliva talis infiniti. Dicitur tamen quod capacitas finita susccptiva est formæ infinitæ, quoad aliam considerationem.

Ad secundum palet per idem : nam, ut supra allegatum est, sicut \isio et fruitio animæ Christi sunt actus finiti secundum esse, ita et gratia habitualis; tamen utrumque potest dici infinitum aliquomodo.

III. Ad argumenta Adæ, Occam et Gerardi Odonis. — Ad primum Occam et Adæ, dicitur quod fundatur in falsa imaginatione, scilicet quod augmentatio et intensio formarum, maxime spiritualium, fiat pei additionem formæ ad formam. Hujus enim falsitalem ostendit sanctus Thomas, 2a 2 q. 24, ari. 5, et in multis aliis locis. Ex quibus patet quod consequentia argumenti nulla est. — Dicitur secundo, quod, quidquid sil de lætenlia Dei absoluta, tamen constat, de ordinata, quod antecedens argumenti faUum est. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 7, art. 12, in solutione primi, sic dicit : · Si loquamur de quantitatibus mathematicis (€), cuilibet finite quantitati polest fieri additio; (plia ex parte quantitatis finite non est aliquid quod repugnet additioni. Si vero loquamur de quantitate naturali, sic potest esse repugnantia ex parte formæ, cui debetur determinata quantitas, sicut et alia accidentia determinata. Unde Philosophus dicit, 2. *de Anima* (t. c. 41), quod *omnium natura constantium est terminus, ct ratio magnitudinis ct augmenti.* Et inde est quod quantitati totiusco?li (γ)

(i) *augeri.* — *augerr* Pr.

(x) *nec.* — A<l Pr.
(C) *mathematici/.* — *mathematice* Pr.
(γ) *arti.* — *catwr* Pr.

non |>olesl fieri additio. Mullo igitur magis in ipsis | formis consideratur aliquis terminus, ultra quem non transgrediuntur. Et, propter hoc, non oportuit quod gratiæ Christi posset fieri additio, quamvis sit linita secundum sui essentiam.» » — Ilæc ille. — Tunc ad probationem antecedentis negati, dicitur quod prima propositio est falsa, secundum viam sancti Thomæ;quia in nulla specie angelica possunt, secundum eum, creari mulla individua. Dicitur secundo, quod secunda propositio apud multos est dubia ; quia mulla instantia temporis continui consequentis motum coeli possunt esse successive, sed non simul. Dicitur tertio, quod tertia propositio manifestam continet falsitatem in partibus totius heterogenei : nam duæ medietates oculi dextri sunt magis unibiles (a) naturaliter, quam medietas oculi dextri cum medietate oculi sinistri, licet sint ejusdem rationis. El rnultæ aliæ inslantiæ possunt dari. — Ex dictis patet ad formam ibi recollectam ex illis tribus propositionibus, quod prima consequentia ibi facta non valet, ut patet ex tertio dicto contra tertiani propositionem Occam. Utrum autem, quacumque magnitudine data finita, similis ejusdem speciei sibi possit uniri, dictum est supra. Denique ultima consequentia ibi facta non valet; quia intensio formarum non fit per additionem formæ ad formam.

Ad secundum palet responsio ex prædictis; nam major est falsa. Et ad illius probationem, dicitur quod divisio vel causa ibidem assignata, est insufficiens : quia quod aliquo individuo alicujus speciei non possit addi majus in eadem specie, potest contingere pncler causas ibidem assignatas ; utputa si forma specifica alicujus (C) individui pnrfigal sibi certum terminum magnitudinis el augmenti ex natura vel divina ordinatione, vel sit illimitala quantum ad rationem propria? speciei, ut supra frequentius dictum fuit. Ulterius, dico quod argumentum false imaginatur quod in specie gratiæ ex duobus individuis possit constitui tertium.

Ad confirmationem, dicitur primo, quod forte mundus ejusdem speciei cum isto, non posset esse majoris quantitatis, de potentia Dei ordinata, quidquid (γ) sit de absoluta. — Dicitur secundo, quod non est simile de augmento quantitatis corporalis et formæ spiritualis; quia prima lit per additionem vel rarefactionem, secunda nequaquam. — Dicitur tertio, quod, licet, de potentia Dei absoluta, omnis forma spiritualis accidentalis intensibilis possit in infinitum intendi secundum esse, non tamen secundum rationem propriæ speciei.

Ad tertium, negatur minor, quidquid sit de majore; quia gratia non habet partes, illo modo quo fingit, sine quacumque probatione, arguens.

Ad quartum, negatur prima pars minoris. Nec valet ejus prolatio. Quia, cum quælibet species figunt.· vel numeri in sua ratione includat certum terminum, non tamen genus figura? vel numeri; et ideo, quacumque specie figura? vel numeri (x) data, contingit e.sse majorem. Secus est de gratia, cujus aliqua species potest esse illimitala quoad rationem gratiæ, sicut est de gratia animæ Christi; el ideo tali gratia nulla potest esse major quoad hoc. Unde similitudo non valet; quia nulla species numeri |Kjlesl habere talem illimitalionem, qualem aliqua species gratiæ.

Ad quintum dicitur quod, si aliquid concludat, hoc solum concludit, quod, quantamcumque prenant Deus infligat damnato, posset intensiorem secundum esse eidem infligere. Et, a simili, conceditur quod, de potentia Dei absoluta, omnis gratia creata posset intendi secundum esse. Cum quo stat quod aliqua gratia est summa infinita, et nullo nuxlo intensibilis quantum ad perfectionem rationis gratiæ : utputa quia est dare summam speciem in genere gratiæ, qua non polest ose superior; non Limen summum individuum, ut ita dicam, scilicet quo non possit esse superius quoad pertinentia ad individuum, cujus est intensio secundum esse. Et similiter est dare summam prenant quoad speciem, puta privationem divins visionis, vel hujusmodi. Omnia hæc ex prædictis elici possunt.

Ad argumentum pro parte affirmativa quaîstionis, respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 7, art. 11, in solutione primi. Sic dicit : « Id quod dicitur (Joan. 3, v. 34), *Pater non ad mensuram dat Spiritum Filio,* uno modo exponitur de dono quod Deus Paler ab ætemo dedit Filio, scilicet divinam naturam, quæ est donum infinitum. Unde quædam Glossa dicit, ibidem : *Ut tantus sit Filius, quantus Pater.* Alio modo, polest referri ad donum quod datum est humanæ naturæ, ut uniatur divinæ personæ; quod est donum infinitum. Unde Glossa dicit, ibidem : *Sicut Pater plenum et perfectum genuit Verbum, sic plenum et perfectum unitum est humanæ naturæ.* Tertio modo, potest referri ad gratiam habitualem, inquantumgratia Christi se extendit ad omnia quæ sunt gratiæ. Unde Augustitus, hoc exponens *(Tract.* 14 in Joan.), dicit : Mensura divisio (€) quædam *donorum est. < Alii enim datur per Spiritum sermo sapientur, alii serim» scientia'* (1. Cor. 12, v. 8). > *Sed Christus, qui dat, non ad mensuram accepit,* » — Hæc ille.

Et hæc de præsenti quæstionc sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

(i) *unibiles.* — l'in *biles* Pr.
(C) *alicujus.* — *cauttalis* Pr.
(γ) *quidquid·* — *quam quid* Pr.
( ) numeri. — minori Pr.
( ) dtvMio, — Urn. Pr.

DISTINCTIO XIV.

QUÆSTIO I.

UTRUM ANIMA CHRISTI SIT SOLNS FORMALITER SCIENTIA CREATA

irca quartamdecimam distinctionem y/TOs? 3. *Sententiarum,* quœrilur : Utrum anima Christi sit sciens formaliter scien-lia creata.

El arguitur quod non. Quia ad hoc est necessaria scientia, ul per eam aliqua cognoscantur. Sed Christus per divinam scientiam cognoscebat omnia. Superfluum ergo fuisset quod in eo esset quædam alia scientia.

In oppositum arguitur. Quia dicit Ambrosius, in libro de *Incarnatione* (cap. 7) : *Deus in carne perfectionem humanæ naturæ assumpsit; suscepit sensum hominis, sed non sensum carnis inflatum.* Sed ad sensum hominis pertinet scientia creata. Ergo in eo fuit alia scientia prater divinam, ac per hoc scientia creata.

In hac quæstione erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio responsiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod anima Christi non est nec potest esse sciens formaliter scientia Incrcala vel divina, tanquain In actu secundo qmc est operatio vel consideratio actualis.

Hanc jxinit sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 20, art. 1, ubi recitatis circa hoc erroribus Eunomii et Apollinaris (quorum primus, scilicet Eunomius, posuit in Christo non fuisse nisi duas substantias, scilicet divinitatem, et corpus, quod vivificabatur a divinitate loco animæ. Secundus autem, scilicet Apollinaris, posuit in Christo animam vivificantem corpus et sensificantem, scilicet vegetativam et sensitivam, non autem intellectualem; sed Verbum, secundum eum, erat in Christo loco animæ intellectualis), istis, inquam, erroribus recitatis, subdit (») : < Pradictus modus intelligendi unionem. ad hoc inducit ul credatur quædam una natura ex divina et humana confecta, sicut ex anima ct corpore non solum fit una hypostasis, sed etiam una (a) natura. Ex quo sequitur ulterius, quod ulriusque natura! veritas corrumpatur. Cum enim hoc sit «le ratione divinæ naturæ, ut sil a rebus omnibus separata quantum ad esse, si ponatur esse alicujus corporis actus, a propria ratione decidet. Similiter, si a natura humana abstrahatur anima vel intellectus, vel aliquid eorum quæ ad integritatem naturæ perlinent, non remanebit veritas vel unitas speciei ; cum ita sil de rationibus specierum, sicut est do numeris, ul dicitur, 8. *Metaphysics* (t. c. 10), in quibus, unitate addita vel subtracta, species numeri variatur. Et ideo, secundum prædictum errorem, Christus nec verus Deus nec verus homo esset. Ad hoc ergo (6) quod Christus sit verus Deus et verus homo, oportet in ipso ponere omnia quæ ad naturam divinam pertinent ; el iterum, seorsum, secundum rationem naturæ, in eadem persona, omnia quæ speciem hominis constituunt. Et ul non solum sit verus homo, sed etiam perfectus homo, oportet in eo ponere omnia quæ nobis ad perfectionem sunt necessaria, sicut habitus scientiarum el virtutum. Sicut enim divinitas non potest esse actus corporis, ut ea corpus formaliter vivat, vel rationalis creatura fiat; ila non potest esse actus animæ rationalis, ut ea formaliter sit sciens vel virluosa, sicut nos per habitum virtutis vel sciential (γ). Et ideo oportet ponere in Christo scientiam creatam, et virtutem creabam. » -- Hæc ille.

Eamdern conclusionem ponit, 3 p., q. 9, art. 1, in solutione primi argumenti, ubi sic dicil : α Christus omnia cognovit per scientiam divinam, operatione incrcala, quæ est Dei essentia : Dei enim intelligent est sua substantia, ul probatur 12. *Mclaphysicx* (t. c. 39). Unde hic actus non potuit esse animæ Christi, cum sit alterius natura. Si igitur non fuisset in anima Christi alia scientia prater divinam, nihil cognovisset ; el ita frustra fuisset assumpta, cum res sil propter suam operationem. » — Hæc ille.

Idem ponit, 3. *Sententiarum*, dist. 14, q. 1, art. 1, qu 1, ad Ium : α Licet, inquit, in Christo sil scientia divina, quæ est perfectissima ; tamen ea non perficitur formaliter humana natura. Et ideo opoitet creatam scientiam vel cognitionem in ea ponere. > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Tanto vel plus repugnat divinæ essentiæ esse animæ rationali formalem notitiam, qua formaliter sit sciens, quanto repugnat ei esse vitam, qua corpus formaliter vivat. Sed secundum nullo modo est possibile.

(e) *tubdil.* — «uMifur Pr.

(a) una. — *humana* Pr.
(β) ergo. — Om. Pr.
(γ) tcimhæ. — «utilanlÙB Pr.

Ergo nec primum. Major probatur : quia plus repugnat naturæ divinæ supplero vicern formæ accidentalis inbærenlis subjecto, et dependentis ab dio, quam formæ substantialis. Minor patet ex dictis.

Secunda conclusio est quod anima Christi est formaliter sciens triplici scientia creata : prima dicitur scientia beatorum; secunda est sclenlln viatoris, habita per Infusionem; tertia dicitur scientia naturaliter acquisita.

Istam conclusionem ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 9, quoad singulas ejus partes. — El pro prima prie, sic dicit, art. 2 illius quaestionis (a) : « Illud, inquit, quod est in potentia, reducitur in actum per illud quod est ens actu : oportet enim esse calidum, illud quod calefacit alia. Homo autem est in potentia ad scientiam beatorum, quæ in Dei visione consistit; et ad illam ordinatur sicut ad linem. Est autem creatura rationalis capax hujus beatæ cognitionis, inquantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autern linem beatiludinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud *Ifcbræor.* 2 (v. 10) : *Decebat cum propter quem omnia, ct per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari.* Et ideo oportuit quod cognitio beata (C), in Dei visione consistens, excellentissime homini Christo conveniret; quia semper causam oportet esse potiorem causato. > — Hoc idem ponit, 3. *Sententiarum,* dist. 14, q. 1, art. 1. — Et potest sic formari ratio : Causa bealificativa omnium hominum beatorum, tanquam excellentissimum instrumentum, debet habere in se beatitudinem et beatificam visionem creatam. Sed humanitas Christi est hujusmodi. Igitur.

Secundam partem ejusdem conclusionis ponit, 3 p., q. 9, ari. 3, ubi sic dicit : α Decebat, inquit, quod natura divina assumpta a Dei Verbo imperfecta non esset. Omne autem quod est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur ad actum. Intellectus autem possibilis humanus, est in potentia ad omnia inlelligibilia; reducitur autem in actum per species intelligibiles, quæ sunt formæ quædam completivæ ipsius, ut patet ex his qua' dicuntur, 3. *dc Anima* (t. c. 32 et seq.). Et ideo oportet ponere in Christo scientiam inditam, inquantum, per Verbum Dei, animæ Christi sibi personaliter ţnita. impressæ sunt species intelligibiles, ad omnia ad quæ intellectus possibilis est in potentia; sicut etiam per Verbum Dei impressa? sunt species intelligibiles menti angelica» in principio creationis rerum, ut patet |>er Augustinum, 2. *Super Genesim ad litteram* (cap. 8). El ideo, sicut in angelis, secundum eumdem Augustinum (4. *Sup. Gen. ad liti.,* cap. 22, 24, 29 ct 30), ponitur duplex cognitio, una scilicet matutina, per quam cognoscunt res in Verbo, et alia vespertina, per quam cognoscunt res in propria natura per species sibi inditas; ila, prater scientiam divinam increatam, est in Christo, secundum ejus animam, scientia beatorum, per quam cognoscit Verbum el res in Verbo, elscientia indita, perquam cognoscit res in propria natura, per species intelligibiles humanæ menti impressas. » — Hæc ille. — Eamdcm ponit, 3. *Sententiarum,* dist. 14, q. 1, ari. 3. — Et potest ratio sic formari : Intellectus animæ Christi est et fuit perfectus omni perfectione gloriæ et graliæel natura, cujus est capax, et (x) qua· alteri creatura communicata est. Sed hujusmodi est scientia inditi. Igitur illam habuit.

Tertiam partem conclusionis ponit, 3 p., q. 9, ari. 4, ubi sic dicil : < Nihil eorum quæ Deus in nostra natura plantavit, defuit natura· humanæ assumptæ a Verbo Dei. Manifestum est autem quod in humana natura Deus plantavit non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Unde necesse est dicere quod in anima Christi non solum fuerit intellectus possibilis, sed etiam agens. Sicut autem in aliis *Deus el natura nihil faciunt frustra,* ut dicit Philosophus in 1. *de Cœlo cl Mundo* (t. c. 32), multo minus in anima Christi aliquid fuit frustra. Illud autem frustra est, quod non habet propriam operationem ; cum omnis res sit propter suam operationem, nI dicitur in 2. *Cœli ct Mundi* (t. c. 17). Propria autem operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles in actu, alistrahendo eas a phantasmatibus; unde dicitur, 3. *dc Anima* (I. c. 18), quod intellectus agens est *quo est omnia facere.* Sic igitur necesse est dicere quod in Christo fuerint species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu ejus possibili recepta»; quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidem experimentalem nominant. Et ideo, quamvis alibi aliter scripserim, dicendum est in Christo scientiam acquisitam fuisse; quæ proprie est scientia secundum modum humanum, non solum ex parte subjecti recipientis, sed etiam cx parte causæ agentis : nam talis scientia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quod est humanæ natura connatura!?, Scientia autem infusa (6) attribuitur natura humanæ secundum lumen desu|>er infusum ; qui modus cognoscendi est proportionatus ndtura angeliae. Scientia vero beatorum, per quam ipsa Dei essentia \idelur, propria el connaturalis est soli Deo. > — Hæc ille. — Ex quibus potest formari talis ratio : Omnis potentia naturalis el specialis (γ) et suprema in anima Chri-

(a) *quivihomt.* — *ninchuicniu* Pr.
(C) *beata.* — i;ua Pr.

(a) *et.* — etiam Pr.
(€) *infiua.* — in/inUa ₹.
(γ) — ipiri/ua/u Pr.

sii, pertingit ad suam propriam ct principalem operationem, id est, perfectidnem ultimatam. Sed intellectus agens est hujusmodi; et ejus ultimata perfectio ct operatio est species intelligibiles abstrahere a phantasmatibus, in quo consistit scientia naturaliter acquisita. Ergo hujus ojierntionis perfectio et effectus ultimatum fuit in Christo.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. —Contra primam conclusionem

I. Argumenta Joannis de Ripa. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Joannes de Ripa multipliciter. Et primo probat quod possibile est divinam essentiam esse rationali creature formalem notitiam immutative, licet non informative.

Primum argumentum tale est : Divina essentia est suo intellectui sic notitia. Ergo sic potest esse cuilibet intellectui creato. Antecedens notum est. Et consequentia probatur. Quoniam, si non possit, vel hoc esset quia (a) intellectui creato repugnat communicatio divini esse; et hoc non est : quia nec per communicationem talem divina essentia, vel quæcumque forma creata, fieret sic notitia; nec talis communicatio ad vitalem immutationem est necessaria. Vel hoc esset ex immensitate divini esse, cui videtur repugnare remissius acluare formaliter quam sit actus in natura sua ; et hoc non : nam cum inditisibililale formæ et gradus sui formalis, stat intensior vel remissior gradus vitalis immutationis. Vel quia repugnat creature tam perfecta acluatio; et hoc non : quia nec creature repugnat communicatio plenitudinis divinitatis, ergo a fortiori nec ista unio; tum (6) quia nulli potentis create in aliqua Specie actuations vitalis, repugnat gradus tam intensire perceptionis, sicut talis potentia est vitalis; ergo nec repugnat divinam essentiam sub gradu hujusmodi immutare.

Secundum (irguinentuni est tale : Possibile est divinam essentiam esse speciem intelligibilem memori© creata·. Ergo possibile est ipsam esse visionem creatæ intelligent!©. Consequentia probatur : Tum quia species, ultra visionem, nihil ponit intrinsecum rei, sed solam habitudinem vitalis immutationis. Tum quia non minus intense est elevabilis ĩnkUigenti quam memoria, cum Kque »it potentia vitalis immutationis susceptiva. Antecedens probatur : nam possibile est animam secundum totam portionem intellectivam beatificari, cum sit potentia beatificabitis; ergo possibile est totam (a) memoriam beatifico acluari per divinam essentiam ut sjiecieui intelligibilem.

Tertium nrguinenluin est tale. Possibile est intelligonliam creatam habere visionem de divina essentia nullo modo mnigmaticam. Igitur, etc. Antecedens probatur. Quia sic videtur esse in visione proprie beatifica, in qua videtur excludi omneænigma; unde Apostolus, i. *Corinth.* 13 (v. 12) : *Tunc cognoscam sicut et cognitus sum;* ubi videtur innuere eumdein modum cognitionis intuilivæ Dei in patria et creature, ita quod, sicut in Deo cognitio et cognitum idem sunt, ita in visione beatifica creature. Tum etiam quia intellectus creatus potest habere naturalem cognitionem excludentem omne ænigma, ubi scilicet cognitio et cognitum idem sunt, sicut cum idem est cognitio sui. Consequentia autem probatur : Nam in omni visione in qua visibile distinguitur realiter a visione, objectum videtur, in tali visione, in specie in (pia relucet solum intentionaliter;et per consequens, tale visibile non videtur propriissime in se intuitive, sed secundum esse quod habet (S) in alio ænigmate. Confirmatur. Nam ubi visibile ncn distinguitur realiter a visione, tale visibile proprie videtur in se; quoniam in specie visibili, qu© est idem sibi realiter. Ergo omnis recessus ab ista visione est quædam perceptio ænigmalica; et per consequens, omnis talis modus est aliquo modo æniginaticus; et ita non est propriissime inluitivus.

Qunrlum argumentum est tale : Possibile est intellectum creatum habere de divina essentia simplicem apparentiam, ex qua evidenter sequatur judicium evidens de infinitate divini esse. Ergo possibile est divinam essentiam esse intellectui creato visionem de divina essentia. Consequentia probatur ex duabus propositionibus. Prima est, quod cujualibet objecti ab intellectu apprehensi, tanta est precise apparentia objectiva, quanta est formalis. Patet : nam vel apparentia objectiva, est eadem formali, sicut cum idem est cognitio sui ; et tunc patet propositio : vel alia; el tunc talis apparentia objectiva ponitur esse ex apparentia formali sicut ex causa, et penes ipsam quantilicatur; et habetur propositum. Secunda propositio est, quod ad variationem specificam formalis apparentiæ simpliciter de objecto, sequitur varietas specifica simpliciter apparentiæ objective. Patet sicut prima. Ex his sequitur quod nunquam aliquid apparet immensum ex simplici apparentia objectiva, nisi formalis apparitio qua sic apparet, sit immensa. Sed constat quod ex null· aJ.prentia Lbjecliia vel 'fm-maii' ^mpliJi ici, non immensa, |>otest haberi et evidenter inferri intuitive objectum apparens esse immensum, sed solummodo

(3) *quia.* —*quod* Pr.
(«) tutu. — *tamen* Pr.

(a) *totam.* — *tantam* Pr.
(€) red *tecundum aie quod habet.* — *lecundum quod diiltnguo* Pr.

discursive. Sequitur ergo quod omnis apparentia simplex formalis vel objectiva, quæ potest inferre judicium evidens de immensitate objecli, est immensa apparentia quoad speciem. Patet igitur consequentia. — Sed antecedens probatur. Tum quia, in visione beatifica v divina essentia apparel objective immensa, apparentia simplici intuitiva ; aliter intellectus non plus naturaliter quielaretur et esset beatus in objecto immenso, quam si idem objectum, per impossibile, non haberet immensitatem. Tum quia objectum immensum non appareret in se immediate, sed aliud esset suum esse in re, aliud in sua apparentia objccliva. El ita ulterius sequitur, quod varii intellectus beati, habentes varias visiones beatificas, haberent varias apparentias objectivas de divina essentia, nec idem esse divinum objicitur immediate vatiis intellectibus; quod non videtur sane dictum. Ergo, etc.

Dicetur folle, negando consequentiam. El ad probalionem ejus, dicetur quod prima propositio est falsa. — Sed contra, ostenditur quod illud quod objicitur immediate ipsi intellectui, non sit res e.\ti'inseca, sed ipsa species vel visio, quæ est ratio videndi; et lune habetur quod apparentia objectiva el formalis idem sunt;et consequenter, tanta est hæc, quanta est illa. Assumptum piulmtui quadrupliciter.

Primo sic. Quia quantumcumque objectum sit unicum (a) realiler in se, el omnino invariatum, ex variatione et nfulliplicatione sjæcieriiui potest multiplicari apparentia objectiva. Ergo, e converso, ex unione vel unitate speciei sequitur unitas talis apparentia?. Assumptum probatur : Nam ubi lit suppositio digiti ad oculum, eadem res omnino unica (€) in se, apparet esse duæ; ergo illud quod immediate apparet el objicitur polentiæ, non est ipsamet res : nam æque una formaliter appareret ut prius, si æque manet invariata; el per consequens, ipsa ṗvcies rei immediate objicitur, el objective apparet.

Secundo sic. Stante uniformitate objecti. |»er remissionem speciei remittitur apparentia objectiva. Ergo talis apparentia non usi ipsum objectum, sed species in qua relucet. Consequentia palet. El antecedens probatur : Nam per remissionem alicujus speciei, tale objectum remissius objicitur polentiæ; el per consequens, apparentia objectiva remittitur.

Tertio sic. Cujuslibet talis objecli apparere objectivum, est aliud ab objecto realiler. Igitur, etc. Consequentia patet. Et antecedens probatur : Nam ubi tale objectum corrumperetur, per Dei potentiam specie æque præsente polentiæ el immutante ipsâm vitaliter, tale objectum appareret ul prius; æque enim uniformiter esset præsens polentiæ, et ideo æque sibi objiceretur; ergo apjMirere objectivum, æque esset uniforme ut prius. Igitur tale apparere non esi idem realiter cum objecte.

Quarto sic. Cujuslibet objecti cogniti, idem est omnino esso cognitum et cognitio. Sed cujuslibet talis, idem est esse cognitum el esse apparens objectivum. Igitur, etc. Prima pars patet. Tum quia per solam positionem cognitionis, quocumque alio circumscripto, ponitur esse cognitum. Tum quia idem est omnino esse cognitum, et esse quod habet objectum in potentia ; sed hujusmodi esse, non est aliud ab esse cognilionis. Tum quia esse cognitum, e>t esse intenlionale in anima; igitur est esse relucentia»; el per conMwpiens, sicut species objecli et relucentia objecti idem est, ita esse intentionale et esse cognitum, est idem realiter speciei in qua relucet. Tum quia idem est esse cognitum creatura in Deo, el ratio cognoscendi, cum æque prof ortionaliler ibi reluceat. Sic ergo, inquit, palet generaliter, quod apparentia objectiva, et species, sive apparentia formalis, idem sunt; nec apparentia objectiva, est idem quod objectum apparens, sed est idem quod apparere objecti et esse cognitum ; el ideo objectum apparens, nunquam est sua apparentia objectiva, nisi idem sil cognitio sui.

II. Alia argumenta Joannis de Ripa. — Secundo loco, arguit contra eamdem conclusionem, prolando quod oppositum conclusionis non solum sit possibile, immo verum sit de facto, scilicet quod divina essentia non solum animæ Christi, immo cuilibet beato uniatur ul formalis visio. El arguit

Primo si». Si divina essentia non est ratio videndi Deum, sed species creata,sil illa A. Tunc sic : Si A esset in se intellectiva potentia, per suum esse etiam foret beata. Igitur, per solum suum esse, potentia posita («) in esse, osel ratio cognoscendi beatifice divinum (t) esse; igitur per prius suum esse : omnis enim intellectiva natura qua? persolam essentiam suam potest inlclligere se ct alia, per prius est ratio cognoscendi se quam exlrinseca; igitur sic esset de A ; el per consequens, immediatius, et æque perfecte, vel perfectius, esstd ratio cognoscendi suum esse, quam divinum esse. Sed nunc (7) A, licet non sil intellectualis potentia vel vita, tamen eadem est ratio cognosciliva : posse enim vitale, ut sic, non variat rationem cognoscilivam, nec modum cognoscendi. Igitur nunc A immediatius, et æque perfecte saltem, est ratio cognoscendi suum proprium esse,sicut beatifice esse divinum. Consequens e^t falsum. Tum quia talis visio non esset immediatediviuæ essentiæ in se, sed in aliquo objecto prius cognito. Tum quia nulla visio creatura in proprio genere, est tam perfecta sicul est visio beatifica.

Dicetur, inquit, quoi argumentum solum proljat hujusmodi visionem sub eodem gradu esse visionem

(a) unicum. — *untltun* Pr.
(C) unica. - *unita* Pr.

(1) *petentia fxuita* — *potentiam potitam* Pr
(C) ‰/intni — *Dium* Pr.
(1) nunc. — nrc Pr.

sui et Dei, non Lunen æque jæifecle quoad modum; quoniam talis visio non est beatifica eo quod est visio sui in esse absoluto, sed in huc quod est visio sui in «se speciei, respectu Dei ut objecti beatifici· — Sed hoc non valet. *Tum* quia visio rei in proprio genere, non solum est imperfectior quoad modum, sed quoad gradum, visione («) rei in Verbo, el multo magis visione beatifica Verbi; et ideo una, tanquam clarior intensive, dicitur matutina respectu alterius. *Tum* quia, si A visio est immediatius sui quam Dei, et per hoc Dei quia sui, igitur perfectior est quoad modum in cognitione sui quam Dei cognitione. *Tum* quia, in qualibet re creata vel incrcala, æque perfecte relucet proprium esse sicul ose exlrinsccum ; ergo Λ non minus perfecte, etiam quoad modum, est ratio cognoscendi se quam Deum. *Tum* quia, si A est ratio cognoscendi Deum, el precise A immutat vitaliter intellectum in tali cognitione, ergo Deus non est objectum in se, nisi solurn terminative; sed hoc non (icrficil visionem, stante eadem ratione cognoscendi.

Dicetur forte alio modo, quod A non est visio sui. — Sed contra. *Tum* quia oppositum sujierius est probatum. *Tum* quia contra sic dicentem eadem revellitur difficultas. Nam A est æque visibile in proprio genero, sicul A est visio; cum latitudo in esse visibilitatis intellectiva;* penes latitudinem cntilatis quantificetur. Ergo, data visione A adæquàta in proprio genere, quæ sit B, æque intense est visio, sicut A est visio Dei beatifica. Sed B est propria visio A in proprio genere. Ergo propositum, ut prius.

Secundo principaliter arguit sic : Nam, data visione creata beatifica, quæ sit A, quæiO : aut A solum intrinsece perficit intellectivam potentiam (6); vel ultra est ponenda perfectio, quæ provenit ab objecto beatifico. Si secundum, habetur propositum; nam tunc ultra immutationem vitalem Aerii immutatio vitalis objecti beatifici per seipsum. Si detur primum, igitur objectum beatificum non quietat intellectum vel inlelligenliam in se, sed solum in A, in quo relucet inlenlionaliler. Et "i sic, igitur (γ) dicitur quiclare solum, vel quia efficit A, vel quia terminat A objective. Si primum, igitur, si, per impossibile, A esset in intellectu, el Deus non esset, A æque intense quielnret cl perficeret, et æque redderet creaturam beatam. Consequens est impossibile. Nam tunc ad liealum esse intelligentiæ creaLe, sufficit m/luiii linitum e^e; nec requiritur infinitum formali-Ici, sed effective. Sed isto modo ad omnem naturalem actionem et vitalem immutationem requiritur; ct per consequens, non plus requiritur infinitas in objecto ad quictationem imaginis Trinitatis in substantia intellectuali, quam cujuslibet potenliæ sensitiva , vel alterius potenliæ naturalis passivæ vel percepti væ; quod (<x) quidem est contra Sanctos, ponentes quod nulla intelligentia creata potest quio tari in aliquo cilia infinitum. Si igitur detur secundum, — Contra. *Primo* .'Nam, stante A inlelligentia, si, per impossibile, Deus non esset, adhuc talis intelligentia esset formaliter beata ; cum A sit totalis perfectio beatifica sibi intrinseca. Sed si sic esset, tunc non requireretur infinitas in objecto ut realitas. Igitur nunc objectum, quanlumcumque sit infinitum, dummodo non immutet in se vitaliter potentiam, sed precise ul in A relucet, sua infinitas non requiritur ut realiter posita in esse, sed solum ut intentionalis in specie creata. Ex bis sequitur quod ubi in specie creata alius Deus reluceret, vel plures Dii, per possibile vel impossibile, æque ille qui non esset beatificaret objective, sicut ille qui esset. — *Secundo,* Quia divinum esse non beatificat inlelligenliam creatam (ὐ) quia est sibi presens realiler; nam sic beatificaret lapidem, el oinne creatum, igitur quia præsena in se inlenlionaliler. Vel igitur in se, vitaliter immutando; el sic habetur propositum. Vel in specie, sive similitudine ipsa; et per consequens, eodem modo quo eot in tali specie, beatificat objective. Sed suum esse apparens, vel esse cognitum, vel objectivum, in tali specie, non est aliud ab ipsa specie, ut palet ex predictis. Ergo talis species primo ct per se beatificat, el tale objectum precise extrinsece et denominative, quatenus suum esse objectivum (γ) in tali specie relucens; el per consequens, magis proprie talis species est objectum beatificum, quam Deus. — *Tertio,* Quia esse divinum, in tali specie, est solum finitum esse. Igitur, si precise in tali specie objicitur, beatificat finite. Prima ƀai palet : nam sicul finitum esse, puta ctealum, est immensum esse denominative in specie incrcala, quia in ipsa immense relucet; ita, e converso, immensum esso est solum finitum esse denominative in specie creata, in qua solum finite relucet.

Dicetur forte, quod objectum beatificum quietat per speciem, non precise causaliter effective, vel lerminalive, sed utroque modo simul. — Sed hoc non evadit argumentum. Tum primo, quia, si lerrninalive precise, ita quod in specie finita, igitur ul finitum precise quietat, non ut infinitum; igitur, quantumcumque efficiat ut infinitum, si (o) id quod terminal sil (t) nt finitum, ex quo proveniet apparentia objectiva infinita? Et tunc halætur intentum. Tum MMzundo, quia sic concurrit in visione sui ænigmatica; quia terminat omnem talem visionem,

( ) rinnoe. — vinonb Pr.
( ) *potentiam.* — Otn. Pr.
(*) rei. — Ad. Pr

( ) *quod.* — Otn. Pr.
( ) *nec.* — Ad. Pr.
(γ) *objectu um.* — *objectum* Pr.
jj) ii. — *et* Pr.
(c) ul. — Om. Pr.

et ipsam efficit. Et si dicatur quod non terminal immediate; — dicetur quod nec etiam in quacumque specie creata. Turn tertio, quia Deus (a) in specie abstractive sui relicta ex inluitiva et (C) causata, æque terminat immediate sicut inluitiva. Tum quarto, quia ilia immedialio non sufficit : nam creatura perfectius videtur intuitive in Verbo quam in proprio genere, puta color; el tamen, per te, primam cognitionem solum Verbum terminat immediate, et secundo ipsemet color; et omnino immedialio, ut sic, non reddit cognitionem perfectiorem, sed solum ratio cognoscendi, penes quam (γ) esse cognitum mensuratur quoad speciem cognitionis, licet, quoad gradum, penes latitudinem vitalis posse, secundum quod potentia immutatur.

Tertio principaliter arguit per auctoritates Sanctorum. Prima e>l Augustini, 1. *de Trinitate]* cap. ull., ubi loquûns de visione beatifica, in qua est vita æterna : *Qua· est,* inquit, *vita aeterna, ni$i illa visio quæ non conceditur impiis? « Ut cognoscant te, unum verum Deum, ct quem misisti Jesum Christum. »* (Joann. 17, v. 3.) Et sequitur, de eadem visione scilicet, quod *secundum eamdem visionem bonus est, secundum quam* (5) *risionem Deus apparet* (c) *mundis corde,* etc. De qua igitur visione loquitur Augustinus? Vel de increata; et habetur intentum. Vel de creata; el sic sequitur quod secundum visionem creatam Deus est bonus et lieatus; quod claudit contradictionem. — Item, infra : *Visio,* inquit, *illa* (ζ), *qua contemplabimur Dei incommutabilem atque humanis oculis invisibilem* (η) *substantiam, qua.' solis sanctis promittitur; de qua dicit Apostolus (i. Corinth,* 13, v. 12), *< Videbimus facie ad faciem ; » cl de qua Joannes* (1. Joan. 3, v. 2), u *Videbimus cum sicuii est; ᴛ cl de qua Dominus* (Joan. 14, v. 21), « *Ego diligam eum, ct manifestabo ei me ipsum; » et propter quam solam* (0) *fide corda mundamus. Et si aliqua alia de illa visione dictu sunt, qua' copiosissime sparsa per omnes Scripturas invenit quisquis, amore ad eam oculum intendit : sola esi summum bonum, cujus adipiscendi causa prtvcipimur agere quidquid recte* (t) *agimus.* Vel igitur illa visio est increata, et habetur propositum. Vel creata; et tunc sequitur quod aliquid creatum, est summum bonum; et per consequens, in tali solo Consistit ultima quies nostra; quod nefas est dicere. Sequitur etiam quod propter aliquod Iκ»ιιιιη creatum cl solum pnecipimur agere quidquid recte agimus. Consequens t falsum. Patet igitur, ex dictis Augustini, propositum.

Secunda auctoritas est Ilugonis, in tractatu *de Sapientia animæ Christi,* ubi breviter ostendit quod Deus est sapientia qua cognoscunt I>eali. — Item, in expositione Dyontsii m *de Angelica Hierarchia,* hoc idem adstruit.

Hæc sunt argumenta Joannis de Ripa contra primam conclusionem, informa.

III. Argumenta quorumdam. — Tertio loco, arguitur contra eamdem conclusionem per argumenta quorumdam, quus et quæ Adam rei itat, 2 quæst. I. *Sentent,, et* 1 quæftL 3. *Sentent.*

Primo igitur arguit sic. Quia (a), si visio Verbi esset actus distinctus a Verbo, sequitur quod summe beatus non posset, Mante sua bcatiludine in summo, habere ita perfectam notitiam de aliqua creatura in proprio genere, sicut iniimus beatus, supposito quod tales sint œquales in substantia et (€) in naturalibusuis. Gjnsequentia probatur. Quia |K)natui quoi anima Christi non possit habere clariorem Dei visionem quam nunc (γ) habet, sicul tenet Magister *Sententiarum, et* quoti anima Lini, mqualis in naturalibus anima· Christi, habeat inferiorem beatitudinem, vel saltem longe minus claram. Hoc supposito, necessario tenet consequentia; quod est intentum. Vel sequitur quod duæ cognitiones, quarum utraque est intensissima suæ speciei,cujus anima Christi e>t rapx naturaliter, compaterentur se simul in potentia intellectiva. Quod est falsum : Tum quia, pari ratione, cum duabus talibus intensissimis simul stantibus posset tertia intensissima stare, et quarta, et sic sine statu procedendo; quod est falsum. Tum *secundo ;* nam ad experientiam palet quod una cognitio multum intensa circa aliquod delectabile mullum placens sibi, totaliter suspendit, vel notabiliter remittit, vel aufert cognitionem cirra quudcumque aliud. Tum *tertio,* quia Augustinum 7. *Super Grn. ad litteram* (cap. 19 el 20) dicit (c) quod potenliæ animæ in suis actibus mutuo se impediunt. Ergo, mullo fortius, actus intensus ejusdem polcnliæ impedit intensionem alterius actus cum eo. Igitur anima Christi habens bcatitudinem intensissimam (t), cujus est capax, si halnrat cognitionem creature in proprio genero ita perfectam sicul potest anima Lini sibi per omnia œqualis in naturalibus cum remissa beatitudine sua (ζ), opoilebit remiltt Iwaliludinem animæ Christi; quod est inconveniens (η).

ta) *Deu».* — Om. Pr.
(δ) el. — Om. Pr.
(v) *quant,* — *quem* Pr.
U) *quam.* — Oin. Pr.
(c) *apparet.* — *atque* Pr.
(ζ) *de.* — Ad. Pr.
(η) *incommutabilem atque humani» oculi» im bibilem - incommunicabilem* Pr.
(0) *quam solam.* —*quem* sola Pr.
(t) *recte.* — *ratione* Pr
( ) Quia. — *quod* Pr.
( ) *et.* — *etiam* Pr.
(γ) nuiir. — *nec* Pr.
(ɡ) *dicit,* — Om. IV.
⁞,<) *mtentimmam,* — tiUnuirani IV.
(;) «ua. — *sux* Pr.
(η) *c»t inconveniens.* — *fuit probandum* Pr.

Secundo sic. Augustinus» 8. *Super Gene ad litteram* (cap. 27), ostendens quomodo Deus <liversimode loquitur creaturis : Si *modum,* inquit, quærimus *quomodn ita loculus ð Ileus, certissime tenere debemus, Drum aid per suum tntbtlanliam loqui, aut per subjectam sibi creaturam. Sed per substantium suam non loquitur nisi ad creandas omnes creaturas; ad spirituales vera atque intelfectuale non solum creandas, sed illuminandas* (i), *cum illæ potsitnl rapere locidionem ejus, qualis est in Verbo* (6) *ejus, quod in principio apud Ileum erat, et Ileus erat Verbum (γ).* Et |M>st : Si *igitur Adam talis* (o) *erat, ut posset capere illam luentinnem Dei, quam mentibus angelicis prtebet per suam substantium,* etc. Ex quo plet propositum, ut videtur,scilicet quod Deus loquitur spiritibus angelicis per suam substantiam, sine creatura media; et hoc est, quod ipsa Dei substantia sil talibus spiritibus eorum eugnilio.

Ferilo sic. Quia, secundum te, eodem actu videtur Verbum el creatura in Verbo. Tum· sic : Vel igitur per eumdem actum quo Petrus videt Verbum precise una vice, potest videre aliam creaturam alia vice; et, pari ratione, eodem actu quo una vice videt Verbum el aliquam vel aliquas creaturas, sed non omnes, potest aliam videre, quam el nunc non videt, quæcumque sit illa vel sini illie; vel non eodem aclu quo videt Verbum ct aliquam creaturam ista vice, potent videre alia vice Verbum cum aliis creaturis. Prima pars non potest dari : quia tunc ille actus, qui idem numero potest es?c distincta (g) cognitio cujuslibet cognoscibilis el Verbi, esset infinita (Ocognitio; sed talis non potest competere creatura»; immo talis est Deus. Si per alium actum, tunc, cum quilibet actus quo videtur creatura in Verbo, sil visio Verbi, sequitur quod, aclu secundo adveniente, corrumpatur prior, vel remaneat cum secundo. Primum non potest dari, scilicet quod cesset actus prior : quia tunc ille actus non fuisset beatificus; quia, secundum Augustinum, 13. *de Trinitate* (cap. 8), nullus actus deficiens et non semper permansivus, est lwatitudo. Tum etiam, quia in beatiludine non ŧe successio talium actuum, ut patet |M'i Augustinum, 15. *de Trinitate,* (cap. 16), ubi «licii quod non *erunt ibi volubiles cogitationes nustrx. ah aliis in alias redeuntes atque transeuntes; sed omnem scientiam nostram simul uno aspectu valebimus.* Ergo visio Verbi, quæ est ln?alilica, non cessai ad successionem alterius actus, quæ sit visio Verbi. Si dicatur quod, adveniente secundo, non cessat primus, sequitur quod ejus beatiludo crescat. Quod non videtur dandum; quin tunc non esset uniformiter beatus, sed quandoque magis, quandoque minus. Et iterum, ponere ibi tot beatiludines et actus ct similitudines, cum æquo et melius posset salvari per unum vel unicum actum increatum, videtur superfluum. Similiter : sicut aliquando haberet plures, el aliquando pauciores cognitiones læatificas; ita sequitur quod aliquando balfcret plures, el aliquando pauciores delectationes et beatiludines.

Quarto sic. Quia implicat contradictionem, creaturam rationalem uniri Verto liyjioslalice, el non frui fruitione quæ (x) est Deus, et similiter non videre visione quæ est Deus : quia contradictio est, quod uniatur sibi hypostatice, quin bealiludo, quæ esi Deus, sit sua et aniinæ sua!.

Quinto. Quia contradictio est, quod anima Christi, dum est unita Verbo hypostatice, peccet. Sed hoc per istud clare vitatur, el non per alias vias. Igitur. Minor patet quoad primam partem. Quia contradictio est, quod aliquis fruatur fruitione quæ est Deus, quin velit, volitione ordinatissima, omnia quæ Deus vult. Sed, cum hoc, non staret quod per naturam suam eliceret actum volilionis deordinatie. Depugnantia enim est, quod anima illa simul velit A (6) et non velit A .Tanta autem est ista unio, quod, eo ip<oquod natura nata frui sic (γ) unitur, fruilur fruitione infinita. Hoc autem nécessitai ne voluntas velit aliud per naturam suam, quam per illam fruitionem infinitam. Ergo, etc.

Sexto. Inter omnes creaturas rationales possibiles, anima Christi est summe beata; ila quod (o), secundum Sanctos, ista bealiludo animæ Christi est tanta, quanta major nequit dari. Sed hoc non potest salvari per quantamcuniqiic læatitudinrin creatam formaliter inhærentem animæ; (plia saltem Deus posset facere creaturam nobiliorem, el sibi dare beatiludinem creatam majorem quam anima Christi haberet.

Septimo. Si bealiludo creata esset præsens animæ Christi (t), sicut modo est (ζ), sine informatione, «piare non posset saliare sicut modo, dummodo aliquomodo (η) dependeret ad animam ? Nunc autem, licet beatiludo increata non dependeat ad animam, Limen anima sibi unita hypostatice (0) dependet ad

(i non *loquitur* iiiii *ad crcmulat omnet creaturas; atl ffurUualrt « ero atque intrllrctuales non toluni creanda», »nl lUuminaiidas. — ad omnes creaturas spirituales* nirrr *atque udcllrctuiile* non solum causandas, sed illudendas* Pr
òı *Vrrlm utero* Pr.
(γ| *el bcus erat Verbum.* — Oiti. Pr
(i) *tali» — tunc* Pr.
U) *distincta — distincte* Pr.
(Î) *infimta.* — m/iniir Pr

(j) *qu,T.* — *qua* Pr.
(Cpl. — Otn. Pr.
(γ) *frui »ic. —sit frui* Pr.
(3) *quod.* — Om Pr.
(ϛ) *Christi.* — Oin. Pr.
(ζ) *est.* — Om. Pr.
(η) *ahqunmodo. — aliquando non* Pr.
(6) *licet bcatitudo increata non dependeat ad anunani. tamen anima sibi unita hypostatice.— beatiludo inneata non dependet ad animam, cum anima sibi hypostatice* Pr

rain. Ergo quare non fruetur illa fruitione increata, el non rnngis satiabitur per illam quam jier quamcumque aliam creatam? Et idem dico dr visione.

Octavo. Eo ipso quod anima Christi hypostatice unitur Verbo, non minus lieatiludo divina est beatiludo animæ Christi, quam suppositum divinum est suppositum illius natune; ct per consequens, illa beatiludo est qua anima Christi est vere beata Eo ipso etiam quo anima Christi unitur Verlio, omnis volilio divina, est disjiositio qua anima Christi bene el optime se haliel.

Nom». Quia anima Christi potest evidenter scire futura contingentia, ct de facto multa Lilia novit. Sed non formaliler, pei notitiam crealain. Igitui per notitiam iocreatam. Minor prolmtur. Quia aliter quicumque nostrum posset millesics ante (inein divi decipere animam Christi, et Christum secundum animam, et facere quod Deus erronee judicaverit. Consequentia palet : Sit enim ita quod Christus assentiat quod isti non peccabunt hodie, nobis demonstratis. Istud possumus ß< falsilicarc; et Deus non potest facere de notitia creata, per quam anima assensit, quin per illam assen-wil. Igitur. Probatio assumpl;e minoris : Quia anima Christi quando assensit istos homines non |ieccatiiros mortaliter, ex hoc recte potent specialiter gaudere ct Deum laudare. Ponatur in esse. Sed postquam de facto gavisus est et Deum laudavit, non potest fieri quin fuerit hoc gaudio gavisus, el quin Deum laudaverit. Erg<> uec quin sic assenseril ; quia, j»er pontum (a), propter lux·, praecise gaudebat hoc gaudio el laudabat, quia sic assensit. — Et confirmatur. Quia iste assensus fuit causa partialis hujus gaudii. Sed quod semel aliquid causavit, nunquam ex tunc potest illud non causasse (6) : alioquin Deus jiosset mundum non creasse, ct iste paler nunquam genuisse hunc filium; immo esset possibile nullum hominem genuisse sibi similem ; et voluntas etiam quæ semel mortaliter peccavit, poterit nunquam jieccasse mortaliter, quia poterii nunquam causasse volilionem, quam causando, mortaliter peccavit. Hæc autem sunt absurda. Igitur.

Declino. Quia ex quo anima Christi unitur intime notitiæ increatæ, el ccontra, nihil obstat quin |µ·γ eam intelligat ; nisi forte quia videretur inlelhgere (γ) infinite. Sed hoc non oportet : quia per eamdem notitiam potest anima nunc intelligere intensius, nunc remissius, nunc (o) omnino non intelligere, sicut placebit Deo, nullo in aliquo variato; alias non posset per eamdem visionem videre in Verix) nunc (c) hoc, nunc (x) illud, ct nunc (C) hoc intelligere intensius vel remissius, et nunc nec hoc nec illud.

Confirmatur. Quia intellectio manens eadem res, jxitest non esse intellectio. Ergo, multo fortius, eadem intellectione potest Deus intelligere infinite, et anima Christi finite. Antecedens probatur. Quia aliter esset dare ultimum instans rei permanentis in esse, contra Philosophum, 8. *Physicorum* (t. c. 69); quia contingit dare minimum visibile per sensum. Ponatur igitur quod in A instanti Socrates videat minimum abeo visibile; recedat igitur Socrates ab illo minimo visibili, motu rnntinuo, vel econtra illud visibile a Socrate; tunc, secundum istam viam, nunquam post A videbit Socrates illud minimum, vel saltem immediate post A non videbit illud. Aut igitur ista qualitas quæ prius fuit visio illius minimi, remanebit sine hoc quod ipsa sil visio, el habetur propositum; vel non, ct tunc patet consequentia, quod erit dare ultimum instans rei permanentis.

Undecimo. Quia Commentator, 3. *Anima,* comm. 36, dicit : « Cum habuerimus intellectum adeptum, tunc intelligemus per mi Manliam intellectus agoniis; > quem, secundum multos, vocat Deum pluries : nam, comm 20, dicit intellectum agentem csm· formam abstractam, cujus proportio est ad intellectum materialem, sicut lucis ad diaphanum. Item, Hugo, 1. *Sententiarum* ℓ prope finem, ubi quærit unde anima Christi sciat omnia, respondet (γ) ‹Itnxl aha sapientia præter divinam non fuit in anima Christi ; el ideo Deus in sapientia non haliet majorem sufficientiam quam anima Christi. Item, Magiler *Sententiarum,* lib. 3 (dist. ii), dicit quod anima Christi novit omnia qu.æ Verbum ; sed Verbum no\ it infinita ; nulla autem creata notitia distincte représentai infinita. Ex quibus patet quod, cum ista opinio sit philosophica et theologica, non vitietur neganda; saltem non videtur includere contradictionem.

Duodecimo sic. Cuilibet quod per aliquod additum jiolest esse album, quælibet albedo taliter potest uniri, quod ipsum per illam erit formaliler album. Et similiter, quudiibet vivum quod natum est sentire quodlibct sensibile secundum genus per aliquid additum, tale |»ossel per quamlibet sensationem sentire. Et similiter, intellectus humanus posset intelhgerc per quamlibet notitiam angelicam, si debile sibi uniretur. Ergo non videtur contradictio, quin intellectui humano, et similiter angelico, taliter posset uniri notitia increata, quod uterque per eam cognosceret. — Dicetur forte quod intellectio m»n est nata esse intellectio alicui realiter ab ea distincto, nisi informet , sed notitia increata non potest

(3) ;x>«Hnni. — *totum tempus* Pr.
(5) *non causasse.* — crenwc Pr.
(γ) *intelligere.* — *intelhgentix* Pr.
(δ) iimmc. — ner Pr.
(c) nunc. — *nec* Pr.

(a) moti·. — nrv Pr.
(β) *iuoic.* — n<v Pr.
(γ) *reipmutet.* — *el rrsjKtnciit* Pr.

informarc intellectum creatum. Similiter dicetur quod non est simile hinc inde : quia omnis albedo est similis ornni albedini; non sic autem omnis intellectio omni intellectioni, præcipue increata create. — Sed contra hoc arguitur, probando quod non solvat, sic : Quia illud quod est colorabile per additum quacumque specie coluris, est tale quod quicumque color potest sibi taliter uniri, quod ipsum illo colorabitur. Similiter, quodliliet sensitivum per quamcumque sensationem sibi unitam potest sentire. Ergo, a simili, omne intellectivum non seipso, sed persibi additum, perquamcumque intellectionem sibi unitam potest inlelligere. Nec obstat si non potest informari a qualibet; quia allædo non potest divinitatem informare, el tamen taliter ptosi sibi uniri, quod, sicut propter humanitatem sibi unitam dicitur homo, et propter animam sibi unitam dicitur (z) animata, ita peralbedinem diceretur alba. Igitur, similiter, non apparet quin (i) intellectos noster, cum sil intellectivus alio a se distincto, possit inlelligere per notitiam increalam sibi unitam.

heclinuterilo. Quia essentia divina sufficientissime repraesentat omnia cognoscibilia ; el ipsa est intima animæ Christi, vel potest esse intima et praesens intellectui creato, sicut quæcumque alia similitudo. Ergo ipsa pterii esse similitudo qua creatura formaliler cognoscet. Consequentia tenet ; quia, secundum Augustinum (10. *de Trinitate) t* ideo inenssemper novit se, quia semper sibi praesens esi.

Declmoquarto. Quia aliter non distingueretur in beatis cognitio matutina el vespertina, contra Augustinum, 4. *Super Genet. ad litteram* (cap. 22)· Assumptum prolmtur. Quia cognitio rerum per proprias ŝimilitudine est cognitio rerum in proprio genere, el dicitur vespertina; sed matutina est cognitio earum in Verbo. Sed hoc non videtur aliter potec salvari, nisi quud cognitio qua res cognoscuntur ab intellectu creato cognitione matutina, sit ipsum Verbum.

Dcclmoqulnlo. Quia lumen gloriæ Dei est Deus : nam, ex symbolo, ipse est *lumen de lumine.* Et istud lumen non distinguitur a cognitione qua Deus cognoscitur a creatura beata ; quia aliter esset lumen insufficiens, requirens aliud lumen, scilicet cognitionem creatam, ul cognosceretur el ostenderetur creaturae. Igitur, etc. Quod autem lumen gloriæ sil (Mmendum in patria, patet ex 7. *Decretalium* (cap. *Ad noerum, dc Hxrclicu,* in Clein.).

Decimosexto· Quia dilectio qua creatura formaliterdiligit Deum, csl Deus; quin dicit Augustinus, 8. *dc Trinitate* (cap. 8), quod dilectio qua diligimus Deum et fratres, Deus est. Et aliæ innumerae auctoritates sunt ad idem, 1. *Sentent.,* disl. 17.

Decimoscptlmo. Si omnis cognitio qua Deus cognoscitur formaliler a beatis, distinguitur a Deo, lune, cum Petrus perfectius cognoscat Deurn quam Linus, cognitio eorum esset erronea; quia alter eorum cognosceret Deum (z) aliter quam est. Cognitio enim unius eorum repraesentaret Deum minus perfecte quam cognitio alterius; nec cognitio alterius eorum ostenderet Deum esse sic bonum, sicut ostenderet cognitio alterius : nam, dato quod sic, æque posset diligi Deus per unam cognitionem sicut mediante alia; cum enim unumquodque ideo sit diligibile quia apparet bonum, si æque bonum apparet mediante hac sicut illa, poterit perfecte diligi mediante hac cognitione sicut mediante illa.

Confirmatur per exemplum de duobus videntibus eamdem albedinem, sed unus perfectius videt alio. Nam, quia per cognitiones vel species objectum illud difformiter repraesentantes cognoscunt illud, unus, sicut docet experientia, judicat esse minus intense album quam alter facit; el ita errat, quia judicat alite» esse quam sil. Igitur, pari ratione, ita foret in pro|)osilo, si (ζ) jier distinctas similitudines creatas, quarum una est imperfectior alia, Deus cognosceretur a beatis. Sed consequens est falsum. Igitur, etc.

Deelmooctnvo. Cum in cognitione beatifica clare videatur Deus vel creata cognitio clare repraesentaret Deum absolute, inquantum Deus, et relative, inquantum Paler et Eiliusaul Spiritus Saucius; aut solum alisolute; aut solum relative. Si primum, tunc eadem cognitio esset simul absoluta ct relativa. Si secundum aut tertium, sequitur quod illa cognitio sil imperfecta, vel erronea.

Declinonom». Quia Deus, de sua potentia absoluta. potest se ostendere sino medio alicui intellectui rivato : hoc enim non videtur negandum ab ullo (γ). rum hoc non pateat contradictionem includere. Sed frustra lit per plura, quod potest fieri per pauciora æque bene. Ergo videtur quod beati videant Deum sine medio *quo* vel *in quo* videant Deum.

Vigesimo. Si visio sensitiva uniretur potentiæ visiv.r ;eque intime sicut modo, el tamen sino informatione, talis potentia, de potentia Dei absoluta, posset videre per eam. Igitur ä|iie in proposito.

VIgcslmoprlmo. Deus potest, in beatifica visione intellectus creati, supplere vicem speciei. Quare ergo non potest supplere vicem visionis, non apparet : praesertim qpia speciosebabet per modum habitus, visio vero per modum perfecti actus; modo ratio habitus'plus repugnat actui purissimo qui est Deu>, quam actus, qui est operatio.

VlQeslinoNcciindo. Deus est summe praesens pei illapsum intellectibus beatis, el ipse est cognitio. Ergo «piare non poteril ita liene esse talibus intolle-

(3) a terbo *homo* usque ad *duitur,* om. Pr.
ÇMÜI — 7nando Pr

( ) *altérait.* — Ad. Pr.
( ) ii. — ₣/ Pr.
(y) *ulhi* — *itio* Pr

clibus cognitio, sicut esset unus actus creatus, qui non intnnius esset praesens eisdem ?

VliHMilmoterllo. Peractum benti licum necessario distincte cognoscitur quodlibet distincte cognoscibile; et per consequens, ille actus est ſnfinita perfectionis, ac per hoc est Deus, et non creatura. Assumptum probatur : Quia nullus actus esset beatificus, nisi esset alterius a Deo sicut objecti; et non videtur, ad hoc quod beatificus sit, quud requirat unum objectum aliud a Deo plus quam aliud; ergo est cujuslibet, vel nullius. Quod autem requirat quod habeat aliud a Deo pro objecto quam Deum precise, proluitur per Augustinum, 13. *de Trinitate* (cap. 7), dicentem quod ad læatitudinem requiritur certitudo de per|>etuitate ƥropria lieatitudinis; sed constat quod nullus est certus quod semper erit beatus, nisi cognoscat aliud a Deo; igitur, etc.

Hæc sunt potissima argumenta contra primam conclusionem, quæ potui reperire.

§ 2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Contra secundam conclusionem arguit Scotus (dist. 14, q 3), proluinilo quod in anima Christi non oportebat ponere aliquam scientiam naturaliter acquisitam, aliam ab infusi.

Primo. Quia, secundum te, duo accidentia ejusdem speciei non possunt esse simul in eodem subjecto. Sed cognitio infusa el acquisita rei in proprio genere, sunt unius speciei. Et si dicatur quod jussunt distingui specie, sicut matutina et vespertina; — Contra. Illæ cognitiones distinguuntur secundum propriam rationem objecti, ul scilicet est præsens in se, el in Verlx». Sed ƭua cognitionem vespertinæ, acquisita et infusa, dicuntur habere idem objectum. Dicetur quod, licet habeant idem objectum. tamen differunt penes causas efficientes; sicut homo creatus, el homo naturaliter genitus. — Sed contra. Quia talis distinctio causarum non distinguit formalitcr, secundum Augustinum, *ad Deogratiaa* (a), el Ambrosium, *de Incantatiune* (cap. 9), disparitas ortus non facit disparitatem natura·, ut patet de A«lam et do nobis.

Secundo. Quia, etsi duæ cognitiones ejusdem speciei possunt esse in eodem, non tamen duæ (6) lærfectæ ejusdem objecti, et secundum eamdein rationem : quia aut utraque istarum perfecte cognoscitur objectum quantum est cognoscibile, et tunc altem superfluit; aut non, ct tunc neutra est perfecta.

Tertio, contra illud quod dicitur de augmento scientiæ acquisita?. Quia tunc beatus, cum habeat intellectum possibilem el agentem, posset acquirere scientias. Et similiter, potentia augmenlativa el alite potentiæ, quæ enint in lient is ejusdem rationis quæ in nobis sunt, poterunt habere actus suos; ct ita Adam beatus modo potest augeri, sicut et Adam (α) in statu innocentia? potuit augeri. — Ex his instantiis el similibus, patet quod faba est illa propositio: Potentiæ perfecte, in quibuscumque sunt, possunt in actus eoos. Hoc enim esi verum solum de imperfecto, quod esi in potentia ad terminos actionum illarum potentiarum. Sed, si ab alio agente proveniente istas potentias, inducti sunt termini ad quos possent esse actiones istarum potentiarum, non |>oterunt agere ad illos» terminos, non propter imperfectionem sui, sed propter positionem termini ab alio; nec propter hoc neganda» sunt esse in natura, quia sunt simpliciter perfectiones naturo. — Hæc Scotus, in forma.

II. Argumenta Durandi. — Arguit Durandus (dist. 14, q. 4), dicens quod probabile videtur quod scientia infusa el acquisita sint unius rationis : quia sicut visus naturaliter habitus, et per miraculum restitutus, esi unius rationis; sic scientia naturaliter acquisita, et divinitus infusa, videntur ƭe unius rationis. Quo supposito, probatur quod in Christo nulla fuerit scientia naturaliter acquisita.

Primo. Quia in eo qui jam habet habitum scientia» per ea quæ a sensu accipit, non acquiritur novus habitus eorum quæ prius scivit : alioquin duæ ƭonna ejusdem rationis essent in eodem subjecto; quod est impossibile; vel saltem una superflueret. Sed Christus habuit habitum scientiæ infusa·, perquam cognovit quidquid est naturaliter cognoscibile. Ergo per en (6) quæ a sensibus accepit, non fuit in eo acquisitus novus habitus scientiæ·

Secundo arguit : Quia, sicut est inconveniens quod Christus acceperit scientiam ab hominibus per auditum, ita inconveniens est quod acceperit scientiam per experientiam «»x rebus sensibilibus. Sed omnes concedunt communiter quod inconveniens fuit Christum accipere scientiam ab hominibus per auditum, vel doctrinam, eo quod ip>e datus fuit nobis doctor. Ergo inconveniens fuit quod Christus acceperit scientiam |ĸт experientiam ex rebus sensibilibus. Minor conceditur ab omnibus. Sed major probatur : Quia homo non accipit scientiam ab alio homine, nisi quia proponuntur ei voces ŝignificativa rerum scibilium, ila quod homo docens non videtur esse nisi objectum proponens. Et eodem modo res sensibiles se habent ad hominem; quia ex eis. lanquam ex objectis, sumit cognitionem per experimentum. Si ergo inconxenicns esi Christum accipere scientiam ab hominibus, quia in hoc videretur sua lærfeclio dependere ah hominibus; eadem ratione, videtur inconveniens Christum accepisse

(i) *Dcogratia».* — *l)onah\tas* Pr.
(S) *dtur.* — Om. Pr.
(>) .l verbo *ƀeatu.* umJuc ad *Adam.* om. Pr.
(Λ) ra. — cani Pr.

scientiam per experientiam a rebus sensibilibus; sic enim perfectio sua dependeret a rebus.

Tertio. Quia scientia quæ acquiritur per experientiam, acquiritur ex hoc quod sensibilia sunt pnesentia sensibus. Sed sensibus Christi pauca valde sensibilia fuerunt præsenlia, in comparatione eorum quæ nunquam sensu percepit. Ergo scientia hoc modo acquisito, fuisset in Christo valde imperfecta; quod non est dicendum. Et si dicatur quod, licet corporalibus sensibus Christi non fuerint omnia corporalia subjecto, ex his tamen quæ subjecta fuerunt potuit in aliorum notitiam devenire : cum ex lumine naturali intellectus possit homo procedere ad inlelligendum effectus jht causas, el e converso; et hoc mo<io potuit Christus, videndo corpora cœlestia. apprehendere eorum virtutes, et offectus quos habent in inferioribus, licet ejus sensibus non subjacerent; — non valet. Quia ex sola visione corporum coelestium, nullus potest comprehendere virtutem eorum, sed potius ex experientia suorum effectuum, loquendo de naturali cognitione hominis, de qua nunc agimus. El ideo per experientiam habitam in quacumque re, non potest haberi scientia, nisi de illis rebus de quibus est experientia, vel fle consimilibus secundum speciem. Sic enim ex mullis sensibus fit memoria; ex inultis memoriis, experimentum; ex multis experimentis, universale, quod esi principium artis cl scienliæ, ut dicitur in pnoœmio *Afrbqihijuicx.* Sic igitur videtur prolabili1er, quod in Christo non fuerit aliqua scientia modo humano acquisita. — Ihcc Durandus.

El in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS 111.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ I. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I Ad argumenta Joannis de Ripa. — Quantum ad tertium articulum, restai prædictis objectionibus respondere. Et quidem, ad argumenta Joannis de Illi|xa primo loco contra conclusionem primam inducta respondendo,

Ad primum dicitur, negando consequentiam. El ad prolationem ejus, dicitur quod ideo repugnat divinam essentiam esse formalem visionem aut cognitionem aut notitiam creato intellectui, non autem divino intellectui, quia, sicut in solo Deo suum esse est sua essentia, in ohi^autern essentia non est suum ♦sm·, mh lo ! principium essendi, ita in eo Kilo suum inlelligere e*l suus intellectus, in aliis autem iritelb tus est principium actus inlelligemli : ito quod nulla alia natura intellectualis potest inlelligere, nisi per inlelligere ab ejus intellectu procedens. Constat autem quod divina essentia non potest esse actio ullo modo procedens ah intellectu creato;ac per hoc, nec intellectus creatus potest formaliter inlelligere per eam. Et hanc rationem innuit sanctus Thomas in mullis locis, potissimo 1 p., q. 54, art. 1 el 2. — Secundo, dico quod omnes illic causa? quas tangit arguens pro tela impossibilitate, sufficientes sunt; nec aliqua earum sufficienter impugnatur. Undo præmitlitur quod, ad hoc quod aliquis intellectu intelligat per aliquod inlelligere, oportet quod illud inlelligere ril idem tali intellectui realiter, vel quod informet talem intellectum realiter; cum inlelligere sil actio immanens agenti cujus est actio; et constat quod divino inlelligere, et divinæ notilitc, quæ Deus est, repugnat taliter uniri intellectui creato.

Cum autem dicit arguens, quod talis unio non requiritur ad vitalem immutationem; — Dicitur primo, quod, licet in vitali operatione (quæ dicitur ideo vitalis, quid ejus principium activum est ab intra, sicut docet sanctus Thomas, 1 p., q. 18, ari. 2, ad 2''''), non oporteat quod (a) principium *quo* talis operationis sit realiter unitum potentiæ operanti, quoad esse naturale, aul quoad esse realis exsistenliæ. vel subsistentia», ve) inexsistentiæ ; nihilominus oportet ipsam operationem vitalem realiter uniri tali potentiæ, per realem identitatem, vel realem informationem. Et ulterius, dicitur quod absonus, improprius el fictilius modus loquendi est, dicere quod visio, intellectio, vd quæcumque cognitio, immutet potentiam percepti vam aut cognitivam. Iloc enim non est de ratione notitia1, sed de ratione speciei : S|ecie> tantum objecti immutat potentiam; visio autem vel perceptio non immutat, sed dicitur immutatio.

Cum nutem secundo dicit arguens, quod cum iudivisibilitate formæ, etc., — non aliud concludere |M>tesl, nisi quod forma immensa vitaliter immutans aliquam potentiam, etquæ non est ejus immutatio, sed m tns primus, se habens quasi species respectu potentiæ percepti væ, potest finite immutare illam; quod conceditur. Et ideo ponimus divinam essentiam infinitam vitaliter immutare potentiam intellectivam en atam finite. Sed (C) non est necessc, nec possiliile, illam uniri formaliter potentiæ inlcllectiviu creatie, nec e?vH» ejus fornialem immutationem. Secus autem est de visione, quæ non immutat intellectum creatum, sed est ejus immutatio lacta per essentiam divinam, illo modo quo actus primus, vel species, aut habitus dicitur iinmutore potentiam salis impn»-prie. Unde, breviter loquendo, impossibile est actum secundum infinitum, immutare vel actuate finite potentiam vitalem quam actual ; secus est de actu primo. Modo nos concedimus essentiam divi-

ta) *ita* — Ad Pr
(8) Secf. — Pr.

nam posse esse actum primum intellectus creati, non autem secundum.

Cum nutem, tertio loco, arguens dicit quod non repugnat creaturæ actunri per esse divinum fornialiter, — patet, ex procedentibus (a) qu.i -tionibus I (disl. 5, q. 2), quid sil dicendum. Nam divinum esse non potest communicari creatunn formaliter tanquam principaliter per illud exsistenti, sed quasi cuidam coexsistenti niteri supposito, cui principaliter convenit tale exsistere. Secus autem est de communicatione intellectionis aul notitia? aul perceptionis cum intellectu vel potentia perceptive; inter quæ requiritur communicatio realis informationis, aul realis identitas. — Ulterius, in isto tertio capite, arguens assumit unum falsum, scilicet quod nulli potentia vitali repugnet, etc. Dicitur enim primo, qu(wl non omnis actus primus natus immutare formaliler unam potentiam vitalem, potest immutare indifferenter qnnmcumqiie aliam potentiam vitalem, m qualicumque gradu; sicut forte est verum de speciebus intellectus angelici in comparatione ad intellectum humanum, vel de speciebus imaginative humanæ in comparatione ad imaginativam vel ;vslimatham asini. *Secundo,* dicitur quod imaginatio fundatur in falso : supponit enim, in omnibus argumentis suis, quod notitia immutet potentiam vitalem; quod negatur. Conceditur tamen quod species objecti, vel aliquid supplens ejus vicem immutat. Qualis autem unio requiratur inter actum primum cum potentia vitali, et (pialis inter actum secundum cum eadem, dictum est prius.

El ta. tam prolixe dicta sunt ad primum, ne oporteat impetere in sequentibus.

Quod autem inlelligere creatum, sit profluens ab intellectu creatu, sæpius dictum est, super I. Srn*teidiaruni* (dist. 35, q. I), ex dictis sancti Thoma·, *dc Potentia IJci.* q. 8, art. I, ubi >ic dicit : 0 Intellectus, in intelligendo, ad quatuor potest habere ordinem : scilicet ad rem ťua intelligilur, ad >peliem inlelligihilem qua lit intellectio in actu, ad suum inlelligere, et ad conceptionem intellectus. Quæ quidem conceptio a Iribus prædictis differt. A re quidem intellecta : quin re> intellecta, est interdum extra intellectum; conceptio autem intellectus non est nisi in iiitrlleclu. Et iterum, conceptio intellectus ordinatur ad rem intellectam sicut ad finem; pixipler hoc enim intellectus conceptionem rei in se format, ut rem intellectam cognoscat. Differt autem a specie inlelligibili : nam species inlclligibilis, qua Id inleilectus in actu, Consideratur ut principium actionis intellectus; cum omne agens agat secundum quod est actu ; actu (6) autem iit per aliquam formam, quam ofMitet esse principium actionis. Differt autem ab actione intellectus : quia prædicta conceptio consideratur ut terminus actionis, el quasi quoddam per ipsam constitutum ; intellectus enim sua actione formal rei diffinitionem, vel propositionem affirmativam, vel negativam.! — Hæc ille. Et in alii< multis locis η-<·ηl. post Philosuphuin, quod omne inlelligere el velle, quo creatura formaliler intelligil cl vull, Mini accidentia inhaerentia intellectui el voluntati, el quod ab illis effective principiantur·

Ad secundum ejusdem, negatur prima consequcntia. Cujus ratio est : quia ex (a) hoc quod divina essentia ponitur esse species vel actus primus intellectus creati, non arguitur aliqua imperfectio in eo, sicut argueretur, si essentia divina poneretur esse intellectio intellectui creato. Unde sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 8. art. 6, sic dicit : « Oportet quod intellectus, secundum quod intelligil, sil in actu. Non autem oportet quod, in intelligendo, intolligens (C) sit ut agens, et intellectum ut passum; sed intelligens et intellectum, prout ex his est effectum unum (piid, quod est intellectus in actu, Mini unum principium hujus actus qui est inlelligere. Et diro ex cis effici unum quid, inquantum intellectum conjungitur intelligent!, sive per essentiam, sive per similitudinem. Unde intellectus non se habet ut agens vel ut patiens, nisi per accidens, inquantum, ad hoc quod intclligibile uniatur intellectui, requiritur aliqua actio vel passio : actio quidem, secundum quod intellectus agens facit species esse intelligibiles (γ) actu ; jwssio autem, secundum quod intellectus possibilis recipit species intelligibiles. Sed hoc quod est inlelligere, consequitur ad hanc actionem vel paxsiunem, sicut eflcctus ad causim. i» — Hox ille. — liem, ibidem, ad 3UH‘ et β’"', dicit quod intellectum et intelligens se habent ut unum agens, el ul unum principium actionis quæ (8) est inlelligere. Ex quibus palet quod non est de ratione speciei mtelligibili>, quod efficiatur ab intellectu cum quo concurrit ad piOducendiim actum qui est intelligerv, liccl inlelligere sit effectus ipsius intellectus el speciei intelligibilis, — Similiter, nec est de ratione speciei inlelligihilis, vel illius quod tenet locum ejus, quod inhærcat intellectui, vel quod se habeat ad intellectum ut actus ad potentiam, vel forma ad subjectum informabile in essendo : nam, secundum sanctum Thoiuam, ibidem, etsentia angeli se haliel respectu intellectus angelici loco speciet inlelligibilis, dum angelus intelligil se ipsum; et tamen non inlneret intelfeclui angelico, sed econlm, intellectus angelicus inbærvl essentiæ angelicie in e»r reali. Unde, ibidem, ad 2"', sic dicit : < Quamvis essentia angeli non possit comparari ad intellectum

(a) *inwedenlibut. — pmlutu* Pr.
(X) *acht. — hoc* Pr.

(«; rx. — ·/» Pr.
(C) *itilelliijcfu, — mlrUectut* Pr.
jvjrijc *iatelligibilct» — intcltigibdct cnc* in Pr
ł 01 7KΛ». — *i/ui* Pr.
(t) *infortiiabitc — informate* Pr.

ejuR ul actus ml potentiam in essendo, comparatur tamen ad ipsum ut actus ad potentiam in intelligendo. » Et iterum, ad 6MM, sic dicit : < Edentia angeli est in intellectu ejus sicut intelligibile in intelligente, intellectus autem in essentia sicut potentia in subjecto» > Item, I p., q. 56, art. I, sic «licii : < In actione quæ manet in agente, oportet, ad hoc quod procedat actio, quod objectum uniatur agenti; siCut ojtortet quoi sensibile uniatur sensui, ad hoc quod actu sentiat Et ita se halwt objectum unitum potentiæ ad hujusmodi actionem, sicut forma quæ est principium actionis in aliis agentibus : sicut enim calor est formale principium calefactionis in igne, itaspedes rei vise est principium formale visionis in oculo. Nihil nutem differt, ad hoc quod forma sit principium actionis, quod ipsa forma sit inhicrens aliquando, el quod sil per so (i) subsistens; nam calor separatus subsistens, ita calefaceret sicut inhærens. Sic igitur, si, in genere intelligibilium, aliquid se habet ul forma intelligibilis subsistens, inlelligcl seipsurn. Angelus autem, cum sil immaterialis, est quædam forma subsistens; et propter hoc, est intelligibilis in aclu. Unde sequitur quod per suam formam, quæ est sua essentia, inlelligat seipaum. » — Hæc ille. — Ex quibus patet illud quod dicebatur, quod, ad hoc quod intellectus creatus inlelligat per aliquid sicut per speciem intelligibilem, non oportet quod illud sibi inluoreat, vel sit effectum, aut creatum, aut principiatum, aut quovis modo dependens ab intellectu ; oportet tamen quod intellectio, qua intellectus creatus formnliler intelligit, sit effectus et dependens ab eo. Potest ergo intellectus creatus intelligcre per divinam essentiam primo modo, non autem secundo modo.

De hoc sanctus Thomas, 3. *Contra Genldes.* cap. 51 : < Considerandum, inquit, est, quod substantia quæ est per seipsam subsistens, vel est forma tantum, vel compositum ex materia et forma. Conquisitum non |>olesl alteri esse forma ; quia forma in eo jam est contracta ad istam materiam, ul alterius rei forma esse non possit. Illud autem quod sic est sutaistens ut solum sit forma, potest alteri esse forma, dummodo esse suum sil tale quod ab altero possit participari, ut patet de anima humana. Si vero esse suum sil tale quod ab altero participari non possit, nullius rei forma esse potest; sic enim per suum esse determinatur in se, sicut quæ sunt materialia per materiam. Hoc autem, sicut in esse naturali vel substantiali invenitur, sic et in esse intelligibili considerandum est. Cum enim intellectus perfectio sit verum, illud intelligibile erit ut forma tantum, ingenera intelligibilium, quoti (M ipsi veritas. Hoc autem soli Deo convenit : nam, cum verum sequatur ad esse, illud tantum est sua veritas, quod est suum esse; hoc autem soli Deo proprium est. Alia igitur inlelligibilia subsistentia, non sunt ut (a) pura forma in genere intelligibilium, sed ut formam (6) in subjecto aliquo habentia : est enim unumquodque eorum verum, non veritas; sicut et (γ) est ens, non autem suum esse. Manifestum est igitur quod essentia divina potest comparari ad intellectum creatum ut species intelligibilis, qua intelligit; quod non contingit (8) de essentia alicujus alterius substanliie separate. Nec tamen latest esse forma alterius secundum esse naturale : sequeretur enim quod simul cum alio juncta constituerent unam naturam; quod esse non |x>test', cum essentia divina in se perfecta sil in sui natura. Species autem intelligibilis unita intellectui, non consliluit aliquam naturam, sed perficit ipsum ad intelligendum; quod perfectioni divinæ non repugnat. » — Hæc ille. — El post (cap. 52) linaliler concludit quod impossibile est divinam videri essentiam ab intellectu creato, nisi ipsa divina essentia sit forma intellectus qua intelligit. Sed advertendum quod, cum dicit nullam formam immaterialem subsistentem quæ non est suum esse, posse esse actum primum intellectus creati, hoc debet intelligi de intellectu qui non unitur tali formæ in esse reali, nec suppositaliter, sicut essentia unius angeli intellectui humano vel alterius angeli. Sed secus est de essentia angeli respectu intellectus ejusdem, sicut prædictum fuit; talis enim essentia subsistens, potest esse forma respectu intellectus sibi suppositaliter uniti. Essentia autem divina potest esse forma in esse intelligibili utroque modo, scilicet tam respectu intellectus sibi uniti suppositaliter, quam (c) respectu distincti ab ea suppositaliter.

Per quem autem modum inlelligat sanctus Thomas divinam es^mtiam posse esse formam intellectus creati, ostendit et pandit, 4. *Sentcnliariun,* dist. 49, q. 2. art. 1 · « Ad videndum, inquit, divinam essentiam, accipiendus est modus quem aliqui philosophi posuerunt, scilicet Alexander, et Averroes. 3. de *Anima.* Cum enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma, per quam res cognoscatur aut videatur, forma qua intellectus perficitur ad videndas substantias separatas, non est quidditas quam intellectus abstrahit a rebus compositis, ut ponit Alpharabius, nec aliqua impressio relicta a substantia separata in intellectu nostro, ul dicit Avicenna; sed est ipsa substantia separata, quæ conjungitur intellectui nostro ut forma, ut ipsa sit quod mtelligitur, et qua intelligilur. Quidtjuid sit de aliis substantiis separatis, tamen istum modum oportet nos

ul uiherem aliquando. e/ «/tend sit |w »/·, — smiid mAxreni vel Pr. i

(a) ut. — Om Pr.
(β *fnrniain. — formarum* Pr.
(γ) *et.* — Om. Pr.
cunimgit. convenit Pr
h) *>fuam et* Pr

accipere in visione Dei per essentiam; quia quacumque alia forma formaretur intellectus noster, non posset intellectus per eam duci in divinam essentiam. Quod quidem non debet intelligi, quod divina essentia sil forma intellectus nostri, vel quod ex ea et intellectu no>tro liat unum simpliciter, sicut in naturalibus ex materia et forma naturali ; sed quia proportio ěssentia divinæ ad intellectum nostrum, est sicut proportio formæ ad materiam Quandocuinque enim aliqua duo, quorum unum est altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio unius duorum ad alterum est sicut proportio formæ ad materiam (sicut lux et color recipiuntur in diaphano, (piorum lux se habet ad colorem sicut forma ad materiam (a)); et ita, cum in anima recipiatur vis intellectiva, et ipsa divina essentia inhabitans, licet non per eumdem modum, essentia divina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quod hoc sufficiat ad hoc quod intellectus per essentiam divinam possit videre ipsam essentiam divinam, hoc modo potest ostendi (S). Sicut enim ex forma naturali qua res habet esse, et materia, efficitur unum ens simpliciter; ita ex forma qua intellectus intelligit, et intellectu ipso, fit unum in intelligendo. In rebus autem naturalibus, res per se sul>sistens non potest esse forma alicujus mnteriæ, si illa l'es habeat materiam partem sui ; quia non potest esse ul materia sit forma alicujus. Sed si illa res per se subsistens, sil forma tantum, nihil prohibet eam effici formam alicujus materiæ, et fieri quo *est* ipsius compositi ; sicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipsum intellectum in |>otenlia quasi materiam, et sjieciem intelligibilem quasi formam ; et intellectus in actu intelligens, est quasi compositum ex utroque. Unde, si sit aliqua res per se subsistens, quæ non habeat aliquid in «e præter id (piod est intelligibile in ipsa, talis ěx jKileril esse forma qua intellectus intelligit. Res autem quælibet esi intelligibilis secundum id quod habet de actu, non secundum id quod habet de potentia, ul patet, 9. *Melaphysicic* (t. c. 20); el hujus signum e>l, quod oportet formam inlelligibilem abstrahere a materia et conditionibus ťmateria Et ideo, cum divina essentia sit actus purus, poterit esse forma qua intellectus intelligit. El hæc esi visio beati fica-lionis. Et ideo Magister dicit, prima distinctione secundi, quod unio animæ ad corpus, est quoddam exemplum illius beatæ unionis qua spiritus unietur Deo. » — Hæc ille. — Eamdem ponit sententiam, *de Veritate,* q. K, art. I, el quasi eadem verba. Dicit enim, multis pnemissis circa hoc : e Illud quo intellectus creatus Deum per essentiam videt, est divina essentia. Non autem oportet quod ipsa divina essentia fiat forma ipsius intellectus, sed quod se habeat ad ipsum ut forma : ut sicut ex fnrma, quæ ol pars rei, et materia, efficitur unum ens actu ; ita, licet dissimili modo (x), ex essentia divina et intellectu creato fiat unum in intelligendo, dum intellečtu intelligit, el essentia divina per se ipsam intellegitur. « — Hat: ille. — Ibidem etiam dat similitudinem do luce et colore in diaphano: et adducit exemplum Magistri de prima distinctione secundi jam recitatum. Ex quibus patet quod sanctus Thomas non vult quod essentia divina possit esse realiter forma intellectus errati, sed quod se habet ad ipsum quasi ul forma, prout illud dicitur se habere ut forma respectu alterius, quod est actualius eo in eodem susceptivo, ct amlio concurrunt ad eumdem effectum ; sicut lux dicitur esse forma colorum intentionalium quæ sunt in medio, quia ambo sunt in diaphano, et lux est actualior specie color», et ambo concurrunt ad movendum potentiam visitam; ita in proposito. Et ideo arguens, qui in aliquibus scriptis suis dicit sanctum Thomam fuisse suae opinionis, non dicit verum in hoc.

Istis præmissis, et concesso quod divina essentia jotest esse quo intellectus creatu» intelligit ut specie, non quo intelligit ut (?) intellectione, dico ad improbationes arguentis. —Ad primam quidem,dico quod intellectio e»t quid realiler distinctum a specie intelligibili : alias quot species intelligikiles habet intellectus creatus, tot haberet intellectiones; et quorumcumque habet species, semper omnium haberet intellectiones; et ita semper consideraret actualiter de omnibus qua' scit in habitu (γ). Et de hoc satis dictum fuit, tam in primo (dist. 35, q. 1), quam in secundo (dist. 3, q. 2). — Ad secundam improliationem, dico quod net' memoria crenta, nec intelligentia creata, est elevnbilis ad hoc ut formetur aclualiler per actum increalum. Quia tamen memoria, ut est in jurte intellectiva, non necessario est activa illius |>er quod actuatur, sicut intelhgentia (quia memoria non necessario efficit illud quod est sibi ut species intelligibilis, sed inlelligentia creata efficit intellectionem qua intelligit); ideo non est inconveniens quod aliquid sit memorise intellectiva' crea'æ loco speciei intelligibilis, quod non jKitest esse intelligentiæ loco intellectionis. Nec tamen plus elevatur (o) memoria quam intelligentia : quia sicut essentia divina unitur memoriæ ut ab ea teneatur; ita unitur intelligentiæ, concurrendo cum ea ad actum visionis. Memoria enim intellectiva non agit, inquantum hujusmodi (t), sed tenet objectum. Nec tamen oportet quod quælibet pars imaginis sit

(a) a verbis «iciH *lux* usque ad matrrinni. om. Pr.
(β a ⅋erbi *Et* f/liml /ıOC *iwfflcial* ⅋uo ad ostendi, om. Pr.

(i) dmimi/i modo. — *duiinHldudo* Pr.
(U) *ut* — nec Pr.
(γ) *habitu.* — *homine* Pr.
0) in. — Ad. Pr.
(t) *ĥuȷ⁄udi.* — *hujuf* Pr

æquc intense elcvabilis sicut alia formaliter, sod solum quoad idem objectum ; cum unn sit potior alia, el alterius rationis. Sed de hoc dictum fuit in primo (dist. 3, q. 3, art. 2).

Λ<1 tertium principale, negatur consequentia. El ad prolmtioncm ejus, dicitur quod, ad hoc quod cognitio intellectus de re dicatur nullo modo ænigmatica, sed pure clara et nuda, non solum non requiritur quod objectum sit idem visioni intellectuali, qua intellectus videt tale objectum ; immo nec requiritur quod objectum sit idem speciei intelligibili, qua intellectus inlelligil; sed sufficit quod species intelhgibilis, qua intellectus inlelligil, rcpræsentel rem Secundum omnes ejus essentiales dillerenlias et omnia essentialia rei. Ile hoc sinelus Thomas, 3, *Sentent.,* dist. 14, q. 1, ari. 2, q1· I, dicit : α Si n» excedat similitudinem intellectus, qua rem ipsam mtelligit, tunc intellectus non attingit ad videndum essentiam rei : quia |>er similitudinem illam intellectus determinatur ad rem cognitam ; sicut si species intelligibilis repraesentaret hominem inquantum est sensibilis, et non inquantum est rationalis ; tunc enim non videretur essentia hominis; quocumque enim subtracto de essentialibus rei, remanet essentia alterius speciei. Si autem res excedat lumen intellectus, et non speciem, tunc quidem videbitur essentia rei, sed non modo peiTei lo ut cognoscibilis est, etc. » Pro hoc facit illud quod ipse dicit, 4. Sentent, dist. 49, q. 2, art. I, ad 1(1 " : « Creaturæ, inquit, corporales non dicuntur (a) immediate videri (C), nisi quando illud quod est in eis conjungibile visui, ei conjungitur; non autem Mint conjungibiles per essentiam suam, ratione materialitalis; et ideo tunc immediate videntur, quando earum similitudo intellectui conjungitur, bed Deus per essentiam cunjugibilis est intellectui ; unde non immediate videretur, nisi essentia sua conjungeretur intellectui; et hæc visio immediata, dicitur visio faciei (γ). Similitudo etiam corporalis rei est (3) recepta in visu (t) secundum earndem rationem qua est in re (ζ), licet non .secundum eumdein modum essendi ; et ideo illa similitudo ducit in illam rem directe. Non autem Isto modo potest aliqua similitudo intellectum nostrum (η) ducere in Deum. » — Hat ille. — Ex quibus palet quod, ad videndum aliquam rem, sufficit quod perfecta similitudo rei recipiatur in |»otcntia visiva, corporali vel intellectuali. — Nec valet quod arguens inducit, Scilicet quod in tali sjiecie objectum non relucet nisi intentionalitei, elc. Ho< non obstat; quia illa species non est proprie *quod* videtur intellectu, sod *quo* videtur objectum per speciem præsentatum.

Unde ad videndum quæ cognitio mereatur dici ænigmatica, et quæ non, sciendum est quod sanctus Thomas, 4. *Sentent,,* ubi supra, ad t5,lhl, dicit : α Medium, in visione corporali vel spirituali, invenitur triplex. Primum est medium sui/ *quo* videtur; et hoc est quod perfluit visum in generali ad videndum, non determinans visum ad aliquod speciale objectum; sicut se habet lumen corporale ad visum corporalem, et lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem. Secundum est medium *quo* videtur; et hoc (a) est forma visibilis, (pia determinatur uterque visus ad objectum S]>cciale (6) ; sicut per formam lapidis, ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium *in quo* aliquid videtur; et hoc est illud per cujus inspectionem ducitur visus in aliam rem (γ) : sicut inspiciendo (3) speculum, ducitur in ea quæ in specillo relucent et repneséntantur; et videndo imaginem, <liicilur in imaginatum ; et sic etiam intellectus, per cognitionem effectus, ducitur in cognitionem causæ, vel e converso. In visione igitur paliiæ non erit tertium medium, ut scilicet Deus per s|iecies aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur, ratione cujus dicimur nunc videre in speculo.» — Hæc ille. — Et intendit, ibidem, quod visio dicitur specularis propter tertium medium , non autem propter primum vel secundum, si secundum sufficienter repnesentet rem cujus est, sicut paulo ante dixi de visione rei corporalis pér spetuem sibi adæquatam. Unde, 1 p., q. 14, ari. 5, dicit : « Dupliciter aliquid cognoscitur : uno modo, in se ipso : alio modo, in alio. In se ipso quidem cognoscitur aliquid, (piando cognoscitur per speciem adæqualam cognoscibili ; sicut cum oculus videt hominem per speciem hominis. In alio autem videtur, quckl videtur per speciem continentis; sicut cum videtur pars per speciem totius, vel cum homo videtur in speculo (c) per speciem speculi, vel quocumque (ζ) alio modo contingat aliquid in alio videri (η). » — Hæc ide. — Ex ipiibus patet quid facial visionem esse specularem, ct quid esso nudam vel in se.

Ad conlirmationem ibi factam, dico quod, datis duabus cognitionibus unius objecti, puta Gabrielis, quarum una sil per s|ieiu adæqualam Gabrieli, vel saltem perfecte repræsentantcin Gabrielem, et alia sil per Gabrielis essentiam, non oportet quod prima >it ænigmatica respectu secundæ; immo quaiidoque est (iciTecti«»r secunda. Et hoc apparet manifeste : quia angelus superior Gabriele naturali

(e) in r/uid. — Ati Pr
(€) ndrri. — «Utere Pr.
(γ) a ⅋erbi &cl *Dciu* UMpic ad *faciei,* Om Pr.
(t) e»L — Orn Pr
(:) ‹uu. — *ritum* Pr.
(;) </ua r«t m re. — Om. Pr
(ψ inMtecfunt n«Mtruni. — inteho *lut nmlri* Pr.
(i) /⅋n . — /iirc Pr.
(A) *tpeciate.* — *ipirilualc* Pr.
(γ) reni. — Om Pr.
(3) in. — Ad. Pr.
(<) ŏ *tpcculo.* — Om. Pr.
(ζ) *ihihJh,* — Ad Pr.
(ra) videri. — tidcrr Pr.

cognitione, limpidius cognoscit Gabriclein per sjie· ciein Gabrielis sibi concreatam, quam Gabriel cognoscat so per essentiam suam. El ideo ratio ista, si aliquid concluderet, utique concluderet quod unus angelus sit alteri visio; quod utique falsum cM; vel quod angelus superior non cognoscit naturaliter inferiorem nisi ænigrnatice, et minus perfecte quam inferior ẽ ipsum cognoscat quantum ad sui essentialia. Immo, quod deterius ẽsl, sequeretur quod Deus non cognoscit creaturas nisi ænigmnticr. quoti est salis aperte falsum ct erroneum. Utruin autem ista cognitio creata, sil cognitio sui? (.redo quod idem potest esse cognitio sui confusa, vel universalis, vel communis sibi el alteri objecto; non autem ila (a) propria et distincta sui erit, quod non sit cognitio alterius : actus enim rectus alius esi a reflexo, secundum sanctum Thomam, in mullis ẽoci

Ad qunrliim principale, negatur consequentia. Sicut enim dicit sanctus Thomas, dc Icritale, q. 8, ait. 2, ad ü'ı"', in visione beatifica, u ipsa divina immensitas videbitur, sed non videbitur immense; cognoscetur enim lotus modus, sed non totaliter. » El, ibidem, ad 2"; dicit : α Modus rei vis» in se(6), nihil aliud est quam qualitas (γ) rei vis». Cum autem in Deo non aliud sit qualitas (o)quam sub-Manlia, modus ejus esi ipsi substantia vel essentia; et sic beati totaliter vident Deum, quia (t) vident totum modum Dei, eo modo quo vident totam essentiam. » Item, ibidem, ad Iuw : α Divina essentia ab angelo tota videtur, quia nihil ejus(C) est non visum ab eo; ul scilicet ly (η) *tota* exponatur privative, non per positionem partium, x Simile dicit, 4. Sente/iE. ubi supra (dist. 49, q. 2), ari. 4, ad 4'" :quod non erit aliquis modus in Deo, quem beati non videant. Patet igitur quod bene stat quod intellectus creatu» videat infinitatem Dei, et judicet eum esse infinitum, el hoc evidenter, et tamen non videat jier visionem increalam, sed per visionem elicitam ab eo. Tunc ad probationem consequenti», dicitur quod prima pro-|x)silio ibidem assumpta, est falsa. Non enim oportet quod formalis ap|xirentia objecti apprehensi, id est, visio ejus, vel species quæ est ratio videndi, precise et adæquate sil tanta realiter, quanta est apparentia objectiva, id est, tanta quantum judicatur esse objectum per eam apprehensum : alias cognitio naturalis supremi angeli quam habet de Gabriele, esset axjue |fecta res in esse naturæ, quantam judicat ille angelus esse essentiam Gabriülis; sequeretur etiam quod formalis apparentia qua angelus apparet Deo, non sil major quam essentia Gabrielis; quorum utnimque e»t manifeste falsum. Dico ergn quod apparentia objertivn quandoque est major quam apparentia ƒormali el quandoque minor. Dim tamen quod tanta est præcîsv apparentia objectiva in es>e objrclivo, quanta est species intelligibilis in e$se repraesentativo, ad hunc sennum, quod objectum non apparet majus vel minus quam species inlelligibilis repraxmtet ipsum Ünde sanctus Thomas, *dr Veritate.* q. 8, ari. 1 : · In omni, inquit, cognitione <pi.v ed per-imililudinem, mulus cognitionis est secundum convenientiam similitudinis ad illud cuju» est similitudo. Et ẽdic convenientiam secundum repraesentationem; sicut spedes qua· est in anima, convenit cum re qu.r e>t extra animam, non secundum es>e naturale, sed secundum repræsentationeni. Unde, si similitudo illa deficiat a repr.e>enUitionc sjæciei, non autem repr.rsentatione generis, cognoscetur res illa serunduin lationem generis, non autem secundum rationem speciei. Si autem deliciat etiam a repr.esentalione generis, repræsentet autem secundum convenientiam analogiæ tantum, tunc nec etiam secundum rationem generis cognoscetur; sicut si cognosceret substantiam per similitudinem arridentis. » — Hui ille. — Item , q. 2, art. 3, ad 9 , sic ait : < Similitudo aliquorum duorum ad invicem, potest attendi dupliciter. Uno modo, secundum convenientiam in natura; et talis similitudo non requiritur inter cognoscens el cognitum; immo quandoque videmus quod, quanto telis similitudo est minor, tanto cognitio e»t perspicacior sicut minor est similitudo similitudinis quæ est in intellectu ad lapidem, quam illius quæ est in sensu, cum sil magis remota a materia ; el tamen intellectus perspicacius cognoscit quam sensus. Alio modo, quantum ad repraesentationem ; et hæc similitudo requiritur cognoscentis ad cognitum· Quamvis igitur sit minima similitudo ervaturæ ad Deum secundum convenientiam in natura, est tamen maxima similitudo secundum quod divina essentia expressissime représentât creaturam; el ideo divinus intellectus optime rem cognoscit. »— Hæc ille. — Idem jvonit, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. 2, ait. I. Ex quibus patet quod non oportet S|>eciem inlelligibilcm, vel visionem, quam arguens dicit esse apparentiam formalem , esse tantam vel talem secundum esse ivale, qualis aut quanta est apparentia objectiva secundum esse reale; sed sufficit quod primum sit tale secundum repraesentationem, quate ẽst secundum quantum ad esse reale vel naturale. Ubi sciendum quod duplex est ap|Kirentia formalis : prima dicitur sjiecies objecti ; secunda dicitur ipsa cognitio, vel intellectio, quæ est actus secundus. Similiter, apparentia objectiva est duplex : prima dicitur ipsum verbum, vel conceptus, aut idolum formatum peractum intelligendi aut cognoscendi ; secunda est ipsum objectum, quod eût res extra intellectum vel potentiam cognitivam.

( ) *ilii.* — Om. Pr.
( ) m *te.* — *per visionem beati/iiain* Pr.
(•j) *qualitas.* — *quantitas* Pr.
(Î) *qualitas.* — *quantitas* Pr.
(c) .l \0rlx1 *totaliter* usque ad *quia,* om. Pr.
(ζ) *ejus.* — Om. Pr.
(η) *icilicet bj.* — Orn. Pr.

Jits suppositis, dico quoti apparentia objectiva primo modo dirta, nunquam excedit apparentiam forma- it m primo modo rei secundo modo dictam, nec in **- reali, nec in esse apparenti; immo quandoque est minor utroque modo, puta si intellectus intelligat per aliquam speciem, sed non utatur specie illa secundum totam virtutem speciei. Apparentia vero objectiva secundo modo dicto, excedit quandoque apparentiam formalem in esse reali ; puta cum creatura intelligit Deum, aut objectum excellentius se. Quandoque veru apparentia objectiva hoc secundo modo dicta, est minor apparentia formali in esse reali; puta cum intellectus intelligit accidentia sensibilia, vel Deus intelligit creaturam. Sed semper apparentia objectiva secundo modo «licto, est tanta precise in esse apparenti el repraesentato, quanta t>l apparentia formalis m repraesentando : tanto enim precise repnesentatur objectum, quantosjie· ries vel cognitio repraesentat illud active. Quare autem pono duplicem apparentiam objectivam, hoc ideo iM, quia objectum intellectus creati duo dicit, pnesertim in via unum ex parte intelligentis, puta conceptum, vel idolum formatum de re; aliud est res ipsi, de qua conceptus formatur. Et isto duo non sunt proprie duo objecta, sed unum; actus enim intellectus non sistit nec terminatur in suo conceptu, sed in re. Vocando ergo apparentiam objectivam conceptum formatum de re, conceditur quod apparentia objectiva nunquam excedit apparentiam formalem. Sed vocando apparentiam objectivam ipsum objectum extra, dicilur quod quandoque excedit apparentiam formalem. El in hoc sensu propositio est faba. Nec ejus probatio valet (a) : quia apparentia objet tiva hoc modo sumpta, nec esi eadem formali apparentia), nec causatur ab illa; sed quandoque e>l econtra. Sed loquendo de apparentia (C) objectiva primo modo sumpta,scilicet pio conceptu, conceditur quod illa causatur ex formali ; et ideo nunquam ol major illa; immo Sæpe minor, tarn in ts»o reali, quam in esse rcpræscntotivo ; sicut patet de quocumque conceptu causato a beato creato. - Ulterius, quoad secundam propositionem arguentis, dicilur, juxta praemissa, quod propositio vera est, loquendo de apparentia objectiva primo modo dicta; falsa tomen esi, loquendo de apparentia objectiva secundo modo dicto. — Ulterius, dicitur quoti, concessis illis duabus propositionibus in sensu prxexpo- Mto, non sequitur illud quod arguens inferi ; immo oppositum illius slat cum suis duabus propositionibus nam ex formali el objectiva apparentia linitis, et nullo modo immensis, jxilest evidenter apparere "ine discursu objectum esse formaliter immensum ; sicut pal»d in cognitione naturali qua angelus judicat Deum esse formaliter infinitum. Verumtamen dico quod ad hoc in intellectu humano bono requiritur quod species intelligibilis, quæ est principium apparentiæ formalis et objectiva» primo modo diclæ, id est. tam actus intelligendi quam ipsius conceptus, sit infinito et immensa ; el isto modo contingit in visione divinæ essentiæ.

El cum arguens nititur probare consequentiam statim negatam, el similiter suam primam propositionem, in sensu superius negato; — dicitur quod assumptum est simpliciter falsum : quia nec visio, nec species, quæ est principium visionis, esi immediatum objectum intellectus, nisi in *(a)* intellect ionibus reflexis; sed illud quod immediate objicitur intellectui, est res cum suo conceptu, vel sub conceptu ; ita quod principalius objicitur res quam conceptus, ut dici |)ossit quod res est illud *quod* objicitur, el conceptus est ratio objiciendi et id quo res objicitur. Tunc,

Ad primam probationem, negatur antecedens; quia quantumcumquc species multiplicetur, objectum non multiplicatur, sed judicium de objecto, vel conceptus objecti. Unde illud quod ibi adducitur, de suppositione digiti ad oculum, non probat antecedens; quia in tali casu non sunt diversa objecta, sed diversa judicia, vel judicium erroneum, judicans illud quod est unum, esse duo.

Ad secundam probationem, dicitur quod ad remissionem speciei remittitur apparentia objectiva primo modo dicto, scilicet conceptus rei, vel etiam judicium aut apprehensio rei; non autem ipsum objectum. Nec valet consequentia ibi facta, sed est fallacia consequentis, arguendo a propositione habente plures causas veritatis ad unam illarum : nam <{ik ml objectum objiciatur remissius potentia? naturali quam prius, potest non solum contingere ex remissione objectiva· apparentiæ secundo modo dictæ, immo ex remissione apparentiæ objectivæ primo modo diclæ; cognitio enim non solum variatur ad variationem objecti, immo ad variationem cognoscentis.

Ad tertiam probationem, dicilur quod ratio deficit in hoc, quia, dum debet probare consequentiam, in qua est lotum pondus argumenti, transfert se ad probandum antecedens, de quo non est dubium. Conceditur enim gratis quod ipsum apparere objecti, proprie loquendo, non est ipsum objectum ; sed ipsa cognitio, vel conceptus objecti, cum quadam relatione objecti ad cognitionem vel conceptum ; sicut cognoscere est ipsa cognitio cum relatione ejus ad objectum. Conceptio igitur, quod est (C) apparere objecti, non est ipsum objectum. Verumtamen ap|iarenlia objectiva secundo modo, est ipsum objectum cum quailam relatione. Et cum dicit arguens, quod,

(i) *ralel.* — Om. Pr.
(S) *Srd loquendo de apparentia.* — *luquendo cum deptndenlia* Pr.

(i| oi — Om. Pr,
(6) *ftt,* — Om. Pr.

corrupto objecto, etc.; — dico quod in illo casu remaneret apparentia objectiva primo modo dicta, quæ non eat aliud quam conceptus objecti, vel cognitio ejus aut judicium; non tamen remaneret apparentia objectiva secundo modo. Et ulterius, dico quod, concesso quod apparentia objectiva non sil ipsum objectum, non ex hoc sequitur, sed est fallacia consequentis, quod sit species, vel cognitio actualis. Est enim dare medium : scilicet conceptum, quoad intellectum; vel aliquod idolum formatum per cognitionem ut in sensu interiori, sicut patet in somniis.

Ad quartam probationem, dicilur primo, quod, concessis duabus partibus antecedentis, confluentia non valet. Nam, licet esse cognitum et esse apparens sint aliud ab objecto ultimato, et non sint aliud re absoluta ab ipsa cognitione, vel specie, vel conceptu objecti ; tamen apparentia objectiva secundo modo dicta, est ipsum objectum, nec differt ab objecto i e absoluta, sed forte per inclusionem alicujus res|>ectus supra absolutum objecti. Unde apparere ct apparentia differunt, sicut cognitio et objectum cognitionis, si proprie terminis utamur; secus si aequi vocemus. — Dico secundo, quod prima pars antecedentis probabiliter a inultis modernis negatur, ad hunc sensum, quod illa qualitas quæest cognitio, jiosset osse sine esse cognito alicujus objecti, utputa si separaretur ab omni respectu ad potentiam cognitivam et ad objectum cognitum. Et ad probationem illius partis, diceretur quoad singulas partes ejus. El ad primam quidem, diceretur quod, posita illa qualitate quæ dicitur cognitio, intellectiva potissime, si ipsa nulli subjecto inhæreret, vel si subjecto illius capaci inhæreret, non tamen produceret verbum aut conceptum rei, vel si sic et tamen nullum respectum ad objectum haberet talis qualitas, nec esset cognitio, nec esset cognitum. Ad secundam, diceretur quod esse quod habet objectum in potentia cognitiva, non solum est esse absolutum, immo esse relativum» ct, dato quod esset mere absolutum, illud tamen est multiplex : puta per speciem præviam(x) actui, peractum, per conceptum. Ad tertiam, diceretur quod objectum non solum relucet per speciem, immo |M»r actum secundum, qui est cognitio actualis, et per terminum cognitionis, qui est conceptus; el, ultra omnia absoluta, includitur respectus. Ad quartam, dicitur quod, sicut in creaturis realiter distinguuntur species qua» se habet quasi actus primus, ct cognitio quæ est quasi actus secundus, et verbum quod est quasi effectus el primus terminus actus secundi, el esse cognitum objecti uno modo idontifleatur prædictis, ct alio modo differt realiter; itu pnrdictu, in Deo, secundum rationem differunt.

Ex quibus omnibus patet quod nec species, nec actus intelligendi, sunt primum aut immediatum objectum intellectionis rcctæfquia non loquimur de reflexa); sed immediatum objectum intellectionis recte, est res sub conceptu : ita quod ex conceptu et re integratur unum completum objectum, lanquam ex formali el materiali, Unquam ex *quo* et *quod.*

De prædictis omnibus aperte loquitur sanctus Thomas, 1 p., q. 85, art. 2, ubi sic dicit « Quidam posuerunt quod vires cognitiva» quæ sunt in nobis, nihil cognoscunt nisi proprias passiones, puta quod sensus non sentit nisi passionem sui organi. Et, secundum hoc, intellectus nihil intelligit nisi suam passionem, id est, speciem intclligibilem in se receptam; et. secundum hoc, hujus species est ipsum quod intelligitur. Sed hæc opinio manifeste apparet falsa. *Pruno* quidem, quia eadem sunt quæ tnbdligimus, el de quibus sunt scientiæ. Si igitur ea quæ intclligimus, sunt solum species quæ sunt in anima, sequeretur quod omnes scientiæ non essent de rebus quæ sunt extra animam, sed solum de speciebus inlelligibilibus quæ sunt in anima ; sicut, secundum Platonicos/omnes scientia· sunt de ideis, quas ponebant esse res intellectas in aclu. *Secundo,* quia sequeretur error antiquorum dicentium omne quod videtur esse verum (a); et sic contradictoria essent simul vera. Si enim potentia non cognoscit nisi solum propriam passionem, do illa solum judicat. Sic autem videtur aliquid, secundum quod potentia cognitiva afficitur. Semper ergo judicium potentiæ cognitiva? erit de eo quod judicat, scilicet de propria passione, sed secundum quoti est; et (C) ita omne judicium erit verum : puta, si gustus non sentit nisi propriam passionem, cum aliquis habens sanum gustum judicat mei esse dulce, vere judicabit; el similiter, si ille qui habet gustum infectum judicet mei esse amarum, vere judicabit ; uterque enim judicat secundum quod gustus ejus afficitur. El sic sequeretur quod omnis opinio esset æqualiter (γ) vera, et universaliter omnis acceptio. Et ideo dicendum quod sjtecies intelligibilis se habet ad intellectum ut quo intellectus intelligit. Quod sic palet : Cum enim sit duplex actio, sicut dicitur, 9. *Metaphysics* (t. c. 16), una quæ manet in agente (ut videre et intelligere), altera quæ transii in materiam exteriorem (ut calefacere el secare), utraque lit secundum aliquam formam. El sicut forma secundum quam provenit actio tendens in rem exteriorem, est similitudo objecti actionis (ut calor calefacientis est similitudo calefacti); similiter forma secundum quam provenit actio manens in agente, est similitudo objecti. Unde similitudo visibilis, est secundum quam visus videt; et similitudo rei intellects?, quæ est species intelligibilis, est

(a) *praeviam.* *primam* Pr.

(a) *verum.* — unum Pr.
(C) *et.* — Om. Pr.
(γ) *irqualiter.* — *essentialiter* Pr.

forma secundum quam intellectus intalligît. El quia intellectas supra seipsum reflectitur, secundum eamdem reflexionem intelligit el suum intelligere et speciem qua intelligit. El sic species intellecta (a), secundario est id quod intelbgilur; sed illud quod primo intclligitur, esi res, cujus sjiecies inlelligibilis est similitudo. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo primum quod inldligitur ab intellectu, non est ipsa species, nec actus inlelligendi, sed res extra.

Quod autem illa res non sil primum intellectum nisi sub conceptu, ostendit idem, *dc Putentia Pei, q.* 9, art. 5, ubi sic dicit : « De ratione ejus quod est intelligere, est quod sil intelligent et intellectum. M (C) autem quod esi per se intellectum, non est res illa cujus notitia per intellectum habetur; cum illa quandoque sit intellecta in potentia tantum, et sil extra intelligenlern ; sicut cum homo intelligit res materiales, ul lapidem, \el animal, aut aliud hujusmodi; cum tamen oporteat quod intellectum sit in intelligente, et unum cum ipso. Neque etiam prr se intellectum est similitudo rei intellecta!, per quam formatur intellectus ad mlelligcndum. Intellectus enim non potest intelligere nisi secundum quod iit actu |mu hanc similitudinem ; sicut nihil aliud potest operari secundum quod est in potentia, sed secundum quod lit actu per aliquam formam. Hæc igitur similitudo se habet in intelligendo sicut intelligendi principium, ut calor e>l principium calefactionis, non sicut intelligendi terminus. Hoc igiturest primo el per se intellectum, quod intellectus in seipso concipit de re intellecta, sive illud sit diffinitio, sive aliqua compositio, secundum quod ponuntur duæ operationes intellectus, in 3. *dc Anima* (t. c. 21 et seq.). Hoc autem sic (γ) ab intellectu conceptum, dicitur verbum interius (S). Hoc enim est quod significatur (t) per vocem ; non enim vox exterior significat (ζ) ipsum intellectum, aut formam intelligibilem ipsius,aut ipsum intelligere; sed conceptum intellectus, quo mediante significat rem; ut cum dico, *homo,* vel, *homo est animal.* »— Hæc ille. — Item, in eodem, q. 8, art. I : n Intellectus, inquit, in inlelligendo, ad quatuor |ʃte>t habere ordinem : scilicet ad rem quæ inlelligitur, ad speciem intelligibilem qua fit intellectus in actu, ad suum intelligere, ct ad conceptionem intellectus. Quæ quidem conceptio a tribus pncdictis diflert· A re quidem intellecta : quia res intellecta, est interdum extra intellectum ; conceptio autem intellectus non est nisi in intellectu; et iterum, conceptio intellectus ordinatur ad rem intellectam sicut ad finem : propter hoc enim intellectus conceptionem rei in se formal, ut rem intellectam cognoscat. Diflert autem a specio intelligibili : nam species intelligibilis, qua fit intellectus in actu, consideratur ut principium actionis intellectus; cum omne agens agat secundum quod est in actu; intellectus nutem fit actu per aliquam formam, quam oportet esse actionis principium. Diflert autem ab actione intellectus : quia pradicta conceptio consideratur ul terminus actionis, et quasi quoddam per ipsam constitutum; intellectus enim sua actione format rei diffinitionem, vel propositionem affirmativam vel negativam. » — Hæc ille. — Hem, 1 p., q. 85, art. 2, in solutione tertii, sic dicit : α In parte sensitiva invenitur duplex operatio. Una, secundum solam immutationem; el sic perficitur operatio sensus, scilicet inquantum immutatur a sensibili. Alia operatio est formatio, secundum quod vis imaginativa format sibi aliquod idolum rei absentis, etiam nunquam visæ. El utraque hæc operatio conjungitur in intellectu. Nam primo quidem, consideratur passio intellectus jiossibilis, secundum quod informatur specie intelligibili. Qua quidem formatus, format secundo compositionem et divisionem, vel diffinitionem» quæ per vocem significatur. Unde ratio quam significat nomen, est diffinitio; et enuntiatio significat Compositionem el divisionem intellectus. Non ergo voces significant ipsas species intelligibiles, sed ea quæ intellectus sibi format ad judicandum de rebus exterioribus, d — Hæc ille.

II. Ad alia argumenta Joannis de Ripa. — Ad argumenta secundo loco per euindem contra eamdem conclusionem inducta, dicendum restat. Et ideo

A<1 primum diritur quod conclusio quam infert, non est proprie contra nos : quia nos ponimus quod nulla species creata, est ratio videndi ; sed dicimus quod aliqua visione creata videtur Deus. Si tamen argumenta sua velint militare contra hoc ultimum dictum, et concludere quod ita impossibile sil Deum videre visione creata sicut specie creata; — dico, sicut ibidem dicitur, quod visio beatifica, est Dei sicut principalis objecti; ex qua parte beatificat formaliter. Similiter, eadem visio est visio suimet de facto, el ul nunc; non tamen necessario, quin oppositum posset contingere. Et ex illa parte qua (x) visio Dei est visio suimet, non est beatifica essentialiter, sed forte accidentaliter.

El tunc, *ad primam* hujus responsionis improbationem, dicitur quod distinctio de visione matutina et vespertina, est satis impertinent · Qtiia illa visio dicitur matutina, vel saltem meridiana, respectu cujuscumque objecti sit, sive creati, aut increati ; quia in hoc distinguitur visio matutina a vespertina,

(a) *intellecta. — intellectiva* Pr
(€) *hl. — Idem* Pr.
' ' l II·. Ill Pr.
mtrrtuf, — in Ormitnts Pr.
(c) *ngnifleatur. — lignatur* Pr.
•Z} *tigniflcal.* — itynai Pr

(») </wu. — Om Pr.

quoi (α) principium vcspertinæ <«t species creata, principium vero matutina.·, vol meridiante, est divina osentin, sc habens loco speciei intelligihilis. Et ideo arguens decipitur, putans talem notitiam respectu Dei dici ot ceae matutinam, et respelu stiæ formæ vpsprtinam; potissime, si talis visio, ut supponimus, liat per speciem incrcatam, qua· est divina essentia. — *Ad secundam improbationem*, dicitur quod similiter non valet. Nam, licet talis notitia sit respectu Dei et respectu sui, non tamen est immediatius respectu sui quam respectu Dei. Immo, per oppositum, ex hoc quod illa visio r«t respectu Dei, ideo est respectu sui : Deus enim visus, est medium quo videntur creaturo; sicut nunc, per oppositum, creaturæ sunt media *(6)* in quibus videtur Deus. Et piissime, cum divina essentia in tali visione suppleat vicem speciei inlelhgibilis, apparet manifesto quod visio a tali sqwcie procedens, directius el immediatius est respectu Dei quam creatura·. — *Ad tertiam* , dicitur quod, licet illa visio, in suo esse naturali, cl ut est quædam qualitas, magis pnesentet se quam aliquid aliud, tamen, ut est quoddnm signum el visio, directius est respectu Dei quam respectu alterius objecti, cum sequatur représentâtionem speciei inlelligibilis a qua procedit, scilicet divinæ essentia· : quin Deus est objectum principale illius visionis, alia vero sunt objecta secundaria, visa in primo objecto, sicut effectus in causa; el quia propter quod unumquodque tale ct illud magis, ideo perfectius est Dei (piam respectu alterius objecti, licet magis distet a comprehensione Dei quam a comprehensione aliorum. Et ulterius, dici ptest quod, licet speciei sit repræsentare, non tamen visionis; quia visio non proprie représentât, sed est eibvtus représentai i vi. — *Ad quartam probationem* . dicilur quod non valet, sicut nec [illegible]; quia procedit de specie, et non de visione. Dico enim quod illa visio non immutat intellectum, sed est immutatio intellectus; nec terminatur primo el directe ad se, sed divina essentia immutat ad illam, el terminat illam primo el directe.

Quod autem ista \isio non sit beatifica nisi pro quanto est respectu Dei. ostendit ^ancius Thomas. 4. *Sentent.,* dist. 49. q. I, art. 2. qu 2. ad 2"^. ubi sic dicit : ‹i In actu, inquit, consideranda sunt duo : scilicet substantia actus, et forma ipsius, a qua perfectionem habet. Actus igitur secundum suam substantiam, principium est naturalis plentia ;se<l secundum suam formam, principium ejus est habitus. Si ergo ille habitus sil acquisitus, totaliter nostri actus causa erimus. Ni vero fuerit infusus, erit ejus perfectio a causa exteriori, quæ causal habitum. Actus autem noster non ponitur esse bealitudo, nisi ratione sua· perfectionis, a qua habet quod fini exteriori nobilissime conjungat. Et ideo nostræ beatitudinis nos non sumus causa, sed Deus. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod visio Dei non habet rationem beatitudinis absolute secundum suam substantiam, sed ex habitu a quo procedit, scilicet lumine gloriæ, el ex divina essentia, quæ, cum teneat ibi vicem speciei, tenet vicem habitus. Non nrgo est perfectio ejus ex hoc quod est respectu sui vel alterius objecti secundarii, sed ex objecto principali, quod est quasi forma ejus ; quia ab objecto («) principali recipit speciem omnis actus.

Dicitur ulterius, quod possibile esset illum actum visionis esse respectu Dei, et non respectu sui. Nec prolationes in oppositum inductæ valent. — Non quidem *prima :* quia procedit ex suppositione prius negatorum, scilicet quod omnis visio sil visio sui, et quod primum objectum cognitionis sit ipsa cognitio; hoc enim ostensum est superius non valere. — Similiter *secunda probatio* non valet. Nam, data visione ipsius A, quæ sit B. dico quod, quanlumcumque B visio esset æque intensa sicut A. et esset adæquata visibilitati ipsius A, nunquam tamen esset aipie perfecta sicut A : quia perfectio ipsius A non attenditur absoluto secundum substantiam actus, sed ex online ad >uum objectum principle; constat autem A esse respectu melioris objecti in infinitum, ot procedere ex perfectiori habitu quam R; el ideo nunquam visio B posset esse beatifica sicut est A. Similiter, cum dicit arguens, quod A visio est tante el ;rque visibilis quante est visio; —dicitur quod hoc falsum est. Quia illa non tantum habet de visibilitate |vissiva. quante est visio; sal bene habet tantum de visibilitate activa, quante est visio : quia visibilitas activa non vqualurentitati, sed visibilitas l«assi%a : modo *(C)* constat quod v isio creata non tantæ entilatis est, quantum esi objectum quod per eam videtur, sed quandoque majoris, quandoque minoris.

I Ht rius, dicilur quod principiis consequentia hujus argumenti, qua dicilur : Si .4 *species, vel A visio, esset potentia intellectiva, prius esset cognitui srui quam alterius objecti: igitur nunc, etc.,* non valet : quia, si A visio vel species efficeretur plentia intellectiva, ita quod eadem res esset visio el potentia visiva, vel intellectio ct (γ) plentia intellectiva, tunc talis vi>io esset Deus, et non creatura; quia in solo Deo idem sunt intellectus et intellectio, HH undum quod probat sanctus Thomas. 1 p., q. 34. Ibi enim, art. I, ostendit quod in solo Deo idem est sua substantia ct suum ageiv el suum intelligere. In secundo, obtendit quod in solo Deo idem est suum intelligere ct suum esse. In tertio, ostendit quod in solo Deo idem est sua substantia el sua plentia vel virtus intellectiva <0>. Et ex dictis Dionysii, 11. *Angel.*

(a) *quod.* — //«in Pr.
(r,) *media* — >nm» Pi

abjecto. — *cqqVHito* Pr.
(4) nioc/o — ium Pr
(y) *et.* — *«‹ e»l* IT.
(i) *mtrtlrcfha - mteniba* Pr

Hierarch., ostendit quod in angelis aliud est substantia j aliud virtus, et aliud operatio; el quod in solo Deo hæc tria sunt idem realiter. Et hoc idem ponit in multis aliis locis. Patet igitur quod non sequitur: Vitio *vel intellectio quæ (a) est idem cum potentia visiva vel intellectiva* (6), c.-q *prius cognitio sui quam alterius ; igitur* ct *visio vel intellectio quæ non est idem cum potentia visiva vel intellectiva :* quia una illarum est Deus, el alia est creatura ; et sic sunt alterius rationis.

Item, cum dicit arguens, quod esso visivam potenliarn non variat rationem cognitivam nec modum cognoscendi, etc., — |»atol quod hoc falsum est in omni potentia cognitiva creata, quæ alium modum et ordinem cognoscendi habet quam intellectus divinus, qui est sua visio, sicut patet. Nam nulla sensatio exterior, est sensatio sui; immo sensationes exteriores percipit sensus communis, non autem sensus proprius. Similiter, nulla sensatio interior, «•st primo ct directe cognitio sui. Similiter, licet intellectus humanus possit supra suum actum reflecti, nulla tamen intellectio humana, est propria distincta intellectio sui primo et directe. Similiter, nec intellectio angelica, est primo et adaequate intellectio sui.

De Istis diffuse prosequitur beatus Thomas, in multis locis, specialiter, 1 p., q. 87, art. 3, in solutione tertii, ubi pic dicit : < Sensus proprius sentit secundum immutationem organi materialis a sensibili exteriori. Non est autem possibile quoti aliquid materiale immutet seipsum; sed unum immutatur ab alio; et ideo actus sensus proprii percipitur per sensum communem. Sed intellectus noster inlelligit non per materialem immutationem; ct ideo non est simile. > — Hæc ille. — item, q. 78, nrt. 4, in solutione secundi, sic dicit : « Cum aliquis videt se videre, hoc non potest fleri |>er sensum proprium, qui (γ)ηοη cognoscit nisi per formam sensibilis a quo immutatur, in (δ) qua immutatione perficitur visio, et(t) ex qua immutatione sequitur alia immutatio in sensu communi qui (ζ) visionem percipit, n — Haec ille. — Item, 1. *Sentent.,* dist. 17, q. I,art. 5, in solutione tertii, sic «licit : α In potentiis materialibus hoc contingit, quod potentia non reflectitur supra actum suum, propter hoc quod determinata est secundum complexionem organi. Visus enim particularis non polest cognoscere nisi illud cujus species potest spiritualiter in pupilla accipi ; ct ideo visus non potest comprehendere actum suum. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo nulla sensatio exterior, est propria et distincta cognitio sui; immo nec sensatio interior.

Quod autem nulla intellectio creata, sit primo ct directe intellectio sui, ostendit idem, 1 p., q. 87, art. 3, ubi sic dicit : α Unumquodque cognoscitur secundum quod est in actu. Ultima autem perfectio intellectus, est ejus operatio : non enim est sicut actio tendens in alterum, quæ sit perfectio operati, sicut ædifleatio ædificati ; sed manet in operante, ut perfectio et actus ejus, ut dicitur, 9. *Metaphysics* (t. c. 16). Hoc igitur est primum quod de intellectu intelligitur, scilicet ipsum ejus intelligere. Sed circa hoc diversi intellectus diversimode se habent. Est enim aliquis intellectus, scilicet divinus, qui est ipsum suum intelligere; et sic in Deo idem est quod inlelligat se intelligere, el quod inlelligat suam essentiam; quia sua essentia est suum intelligere. Est autem alius intellectus, scilicet angelicus, qui non est suum intelligere; sed tamen objectum sui intelligere est ejus essentia. Unde, etsi aliud sil in angelo, secundum rationem, quod inlelligat se (a) intelligere, et quod intelligat suam essentiam, tamen simul uno actu utrumque intelligit : quia hoc quod est intelligere suam essentiam, est propria perfectio suæ essentiæ; simul autem et uno actu intelligitur res cum sua perfectione. Est autem alius intellectus, scilicet humanus, cui nec suum intelligere est objectum proximum, nec sua essentia, sed aliquid extrinsecum, scilicet natura rei materialis. Et ideo illud quod primo cognoscitur ab intellectu humano, est hujusmodi objectum ; et secundario cognoscitur ipse actus, quo cognoscitur objectum ; et per actum cognoscitur ipse intellectus, cujus est perfectio ipsum intelligere. Et ideo dicit Philosophus (2. *de Anima,* I. c. .3.3), quod objecta praecognoscuntur actibus, el actus potentiis. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit : « Ipsum intelligere humanum, non est actus et perfectio naturæ intellectae materialis, ut sic possit uno actu intelligi natura rei materialis el ipsum intelligere, sicut una intellectione intelligitur res cum sua perfectione. Unde alius est actus quo intellectus intelligit lapidem, et alius est actus quo inlelligit se intelligere lapidem, et sic inde (6). Nec est inconveniens in intellectu esse infinitum in potentia. » — Hæc ille.

Ex prædictis etiam palet quod illud quod arguens ibi addit, scilicet quod omnis inlelligenlia quæ per essentiam suam intelligit se et alia, prius intelligit se quam alia, etc., — non valet ad propositum. Quia, si arguens intelligentiam vocet |X)tehtiam intellectivam, tunc nulla intelligentia creata, angelica vel humana, intelligit per essentiam suam, quasi per rationem intelligendi se aut aliud a se; sed indiget

(i) non. — Ad. Pr
(S) vivito vel *intellectiva.* — fnteruiva Pr.
(ï) — çuia Pr.
(?) in. — a Pr
't) ei. — Om. Pr.
(ζ) qui. — Pr.
( ) ir. — suum Pr.
( ) inde. — *vui··* Pr.

aliqua forma superaddita, quæ dicitur species intel· ligibilis. Si autem intelligenliam (α) vocet naturam intellectualem, tunc etiam nulla intelligentia creata intelligit se aut alia per essentiam suam ; quia quaelibet talis intelligit per potentiam intellectivam a se realiter distinctam» Et sic nullomodo polest verificari quod aliqua intelligentia, vel potentia intellectiva creata, per essentiam suam prius cognoscat se quam aliud a se.

Ulterius, sciendum quod, quin in aryumento quaeritur an visio beatifica sit perfectior (6) respectu Dei quam res|>ectu alterius objecti, hoc potest intclligi tripliciter. Primo modo, quod Deus et creatura videantur æque |>erfccto (γ) actu ; ct sic conceditur quod per istum actum æque perfecte videtur creatura sicut Deus, quia eodem actu æque intenso. Secundo modo, quod per istum actum æque comprehendatur Deus sicut creatura, vel quod j»er istum actum ita ædæquelur tota cognoscibilibus Dei sicut creatura; et isto modo dicitur quod per istum actum multo perfectius cognoscitur creatura quam Deus, quia per istum actum comprehenditur creatura, et non Deus. Tertio modo, quod iste actus habeat tantam perfectionem ex objecto creato sicut ex incroato; et hoc modo dicitur quod major perfectio est in actu isto ex hoc quod est respectu Dei. quam ex hoc quod est respectu creatura, quia ratione primi dicitur beatificus, non autem ratione secundi.

Ad secundum principale dicitur quod illud argumentum procedit de specio intelligibili, et non de visione actuali. Probat enim quod species creata non sufficit ad beatificandum intellectum creatum ; non probat autem quin visio creata ad hoc sufficiat. Conceditur autem quod divina essentia immutat immediate intellectum, et perficit per modum actus primi ad eliciendum beatificam visionem, el non aliqua species creata; sed negatur quod divina essentia sit visio, vel actus secundus quo intellectus creatus formaliter videt. Et ideo, si arguens istud secundum jam negatum intendat probare,— dicitur primo, quod divina essentia objective quietal intellectum, et illa visio creata quietal fonnaliler; et utrumque istorum quietal in so, et per se, el non solum in alio, aut per aliud. Unde patet quod prima consequentia ibidem facta non valet, qua scilicet infertur : A visio solum intrinseco perficit intelligenliam per modum actus secundi formaliter; igitur objectum beatificum non quietal intellectum vel intelligentiam in se, sed solum in A, in qua relucet intentionaliter. Et si (δ), per ulteriora dicta, arguens velit probare quod, secundum istam viam , objectum boatificum non perfecte quietat intellectum creatum in se, — dicitur ad divisionem quam primo loco facit, quod insufficiens est : quia divina essentia non dicitur quietarc intellectum creatum per illum actum, solum quia illum efficit, nec solum quia illum objective terminat; sed ideo potius, quia ille actus procedit a divina essentia se habente respectu ejus per modum speciei et habitus, vel potius per modum actus pruni elir.itivi ejus una cum intellectu creato quem actual per modum actus primi, et habet se ad A sicut actus primus ad actum secundum in genere intelhgibilium ; el ulterius, quia essentia est objectum immediatum el immediate terminativum ipsius A : talis enim actus est beatificus, el habet suam perfectionem, quia est talis objecti, el α tali habitu. — Cum etiam ulterius inquiritur, An Deus beatificet quia prasens realiter, vel intentionaliter, etc», — dicitur quod utroque modo. Ideo enim beatificat, quia se habet respectu intellectus ut *quo* producit talem actum, el eum immediate terminat, ita quod immutat immediate intellectum ad visionem sui. Beatificat ergo ut praesens intentionaliter, per modum forms intelligibiiis immediate moventis intellectum ad visionem sui. Et similiter, beatificat ut prasens realiter ; quia illa prasentianon esi per aliquam speciem mediam, sed per realem Dei essentiam, quæ in se est una vera el realissima essentia. Non tamen unitur intellectui creato in esse reali, sed intelligibili. Et ideo ex illo argumento non potest aliud inferri, niai quod illa visio A per se beatificat formaliter, et non Deus formaliter; loquendo de cante formaliter per modum actus secundi, qui est visio; licet, modo superius expresso, possit dici beatificare formaliter, tanquam se habens ut actus primus respectu intellectus beatificabilis. — Ulterius, cum dicitur quod, ei, per impossibile, illa visio esset in anima, Deo non exsistente, anima remaneret beata, etc., — dicitur quod antecedens implicat contradictionem ex duplici capite. Tum quia, Deo non exsistente, nihil esset. Tum quia illa visio non potest imaginari, absque contradictione, esso actus secundus sine netu primo, qui non potest alius esse quam divina essentia, ut supra dictum est. Suppoeito tamen illo casu, per impossibile, dicendum videtur quod anima per illud accidens nullo modo esset beata : quia illa visio, vel illud accidens, non beatificat absolute secundum suam substantiam, sed ex hoc quod unit ultimo fini, et ex hoc quod procedit a tali habitu; et quia, Deo non exsistente, illa visio non illo modo se haberet respectu ejus, ideo non esset beatifica, nec perfecta, nec proprie visio; quia non haberet pro termino aliquid reale habens esse distinctum a visione et vidente. — Cum autem tertio loco dicitur quod esse divinum, quod divina essentia habet in visione creata, est esse finitum, etc., — dicitur quod ad beatificandum intellectum creatum formaliter, tnnquain actu secundo, sufficit

te) *intcUigentiam. — intellectivam* Pr.
W perfectior, — perfectius Pr.
(ï) *perfecto. — perfecte* Pr.
(ê) fi. — Om. Pr.

esc finitum ; el illo modo Deus beatificat per illam visionem. Sed ad beatificandum formaliter, tanquam actu primo, requiritur esse infinitum; et similiter, ad beatificandum objective, vel effective principaliter. Ideo argumentum solum probat quod nulla species creata beatificat effective, vel objective, vel formaliter, tanquam actus primus ; sod cum hoc stat aliquem artum secundum finitum beatificare formaliter.

Ulterius, cum «arguens nititur probare quod Deus non quietat intellectum ut præsens realiter, — dicitur primo, *ad primum,* quod, dato, per impossibile, quod Deus non esset, nullum accidens beatificaret intellectum creatum, ut dictum est prius. Nec valet quod dicit angueus, scilicet quod A visio sit totali perfodio intrinseca intellectus creati lwatilica. Turn quia consequentia non valet : quia non solum intellectus læatificatur formaliter per intrinseca,scilicet accidentia sibi inhaerentia; immo per ex Iri nsvea, puta per actum primum et principale objectum, qua· non sunt sibi intrinseca per modum partis aut mhærenti Tum quia antecedens potest negari : nam, licet divina essentia non sit intrinseca intellectui creato, modo stalirn dicio, |»otesl tamen dici esse sibi intrinseca, per modum formæ intclligibilis acluantis actu. Item, istud argumentum, si quid proluit, concludit nullam speciem creatam sufficere ad beatificandum intellectum creatum ; quod conceditur. Secus est de visione creata. Sed forte arguens deceptus fuit, putando, post mullos errantes, quod cognitio actualis sit idem realiter quod species intelligibilis. — Dicitur secundo, *ad secundum,* quod divina essentia beatificat intellectum creatum ul pr.esons realiter : non tamen quocumque modo realis praesentia sed isto modo, scilicet quia realiter per seipsam, el non |M?r speciem mediam, causal intellectionem Mii in intellectu creato, el immediate terminat illam, el unitur intellectui creato per propriam realitalem, non solum por alienam ; non lamen realiter hoc modo, quod conveniant in eodem esse reali, nec quod constituant tertiam entitalem realem. Non sic autem est pnesens lapidi realiter. Licet etiam divina essentia rit præseus intellectui creato intentionaliter, non lamen valet consequentia ibidem inducta, qua infertur, ergo illa pnesentia est per speciem creatam, vel jær hoc quod divina essentia est visio formalis creato intellectui; sufficit enim quod teneat vicem speciei et actus primi. — Dicitur tertio, *ad tertium,* quod procedit contra ponentes speciem creatam, non autem.contra ponentes visionem creatam : nam, sicut dictum est, essentia divina beatificat intellectum per actum secundum linitum, el peractum primum infinitum.

De responsione quam (>ostea ponit et improbat, dicitur quod ad beatificandum intellectum creatum, requiritur quod Deus immediate terminet visionem. Et tunc, ad primum hujus improbationem, dicitur quod illud el mulla procedentia pn»m|unt ex falsi imaginatione, scilicet quod omnis Dei visio creata terminetur «ad aliquam speciem creatam, vel procedat a tali specie; hoc enim supra sæpius est negatum. Hem, supponit quod omnis visio creata, sit per sjieciem creatam, el quod cujuslibet talis objectum reluceat in aliquo creato speculo. Quod autem dicil, quod Deus in specie sui abstracti va relicta ex intuitiva visione terminat immediate, etc., — falsum est. Tum quia talis species, quam arguens fingit, ada··qyate Deum représentant, non est ponenda; sicut alias, in secundo libro (dist. 3, q. 2), visum fuit. Tum quia, dato quod ex visione clan divinæ essential relinqui possint in intellectu creato aliqua.· species, illa» tamen potius sunt similitudines rerum visarum in Verbo, quam ipsius divinæ essentiæ; aut, si repraesentant divinam essentiam, non tamen secundum quod in se est, sed secundum aliquam vel aliquas rationcsattribiiil)iles;efnii!la cognitio Dei habita per speciem creatam, terminatur immediate ad divinam essentiam secundum quod in se est, sed ad aliquem conceptum attribuibilem, vel alium, in quo relucet Deus. Tum quia omnis cognitio Dei habita por speciem, e>l aliquomodo mediata. De istis diffuse locpiitur sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 13, ari. 3, in solütione quarti, ubi sic dicil : α Paulus postquam cessavit videre Deum per essentiam, memor fuit eorum quæ in illa visione cognoverat, per aliquas species in intellectu ipsius remanentes, <pue erant quasi quædam reliqùiæ præteritæ visioni Quamvis epim ipsum Dei Verbum per essentiam viderit, ct ex ipso viso mulla cognoverit, et sic illa visio, nec quantum ad ip$Um Verbum, nec quantum ad ea quæ videbantur in Verbo, fuerit per aliquas species, sed per solam e.ssentiam Verbi ; tamen ex ipsi inspecliom» Verbi imprimebantur in intellectu ejus quædam rerum visarum similitudines, quibus postmodum cognoscere poterat ea quæ prius per essentiam Verbi viderat, etc. n — Hæc ille. — Simile ponit, q. 8, ari. 5, per lotum. Item, 1 p., q. 12, ari. 9, in solutione secundi. Tamen, eadem quæstione, ari. 2. et *de Veritate,* q. 8, art. I, el i. *Sentent.,* (list. 49, q. 2, art. I, cl mullis aliis locis, |>onit quoi! nulla creata similitudo potest (a) Deum ita perfecte repræsontare (β), ut per eam videns, ipsam Dei essentiam cognoscere possit. In 2' 2 vero, q. 27, art. 4, et 3. *Sentent.,* diet. 27, q 3, art. 1 , ostendit «piod Deus non potest a nobis in via immediate cognosci, licet nostra cognitio possit ad eum terminari post mulla media. — Quod autem arguens ulterius dicil, ipiod visio qua (γ) color visione in Verbo mediato videtur (5), est perfectior visione qua color videtur immediate, utique

( ) pntrfjf. — *po»l* Pr,
( ) *rfprr^ntarr* - *reprirtentarcl* Pr.
(y'i *fjun.* — *tptnd* Pr.
p.) mcdialr · ηΛ·/ιο . — *mediante* Pr

verum est ; quia objectum prima· perfw ſtin est objecto secunda). Et ideo conceditur quod visio mediabi, qua aliquid videtur in aliquo objecto perfectiori «e, el in quo perfectius est quam in (z) fudpso, perfectior est visione ejus immediata, qua videtur in >«?ip.M>. Sed, si videatur in aliquo medio inferiori se, aut sibi æquali, si possibile sit, semper visio immediata jierfuctior est visione mediata, reteris paribus. Unde falsum est, el omnino improbabile, quod visio Dei immediata non sit perfectior visione ejus mediata; quia omne medium quo videtur Deus, est in infinilum inqierfectius Deo. El breviter, omnia ista argumenta probant quod visio Ix-atifica non sit per >p<-ciein creatam; sed non probant quod talis visio sit quid mercatum, ut sqm dictum fuit.

Ad tertium principale dico quod illie auctoritate^ non sunt ad propositum. Cum enim dicit Augustinus, quod eadem visione beatus est Deus el creatura, non loquitur de identitate visionis secundum numerum aut speciem aut genus, -ed de identitate (C) annlogiæ, eo modo quo cognitiones ejusdem objecti quandoque dicuntur esse eadem cognitio. Est ergo sensus, quod, sicut ex visione divina· cs-entiæ Deus est beatus, ita creatura, videndo essentiam divinam, est beata; ita quod visio Dei et visio creatura habent unitatem ex j>arte objecti, et ex parte lationis videndi, scilicet divina· essentiæ. Dc lior sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. 2, art. 1, in solutione secundi : ‹i Visio illa qua Deum videbimus per essentiam, eadem est cum visione qua Deus videt se, ex prie ejus quo videtur; quia ip<e se videt per essentiam suam, ila el nos videbimus, etc. * — Aliud etiam dictum Augustini, quo dicil quod propter visionem beatificam sunt omnia facienda quæ præcipiuntur, et omnia similia, non juvant. Nam, ut alias, in prima distinctione primi, dictum «>t, tam Deus quam visio creata divinæ essentiæ (γ) dicitur tinis omnium actuum nostrorum, sed diversimode : unum enim dicitur finis intra, alius linis extra; unum est finis quo, alius finis cujus; unum lanqûâm summe dilectum amore amicitia·, aliud sumine dilectum amore concupiscentiae. Undo sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. I, ari 2, q,a I, sic dicit : « Einis cujtislibet rei halantis esse ab alio, duplex est, unus exterius. Mulicet illud quod e>t desiderata? perfectionis principium; alius interius, scilicet ipsa sua perfectio, quam facit conjunctio ad principium. Unde, cum beatitude sit ultimus finis hominis, duplex est lieatiludo. Una quæ est in ipso, scilicet quæ est ultima qju> perfectio, ad quam possibile est ipsum pervenire; el hæc est beatitudo creata. Alia vero est extra ipsum, pr cujus conjunctionem pnemissa beatitudo in en can-

(a) in. — Om. Pr.
(ô) *identitate.* — *veritate* Pr
(γ) *quodlibet.* — Ad. Pr

satui *(i).* el haec ſst beatitudo incrcala, qua? ſe Deus. » — Il.ee ille. —Item, ibidem, ad 3·· : « Duplex r-t diligibile. Unum quod diligitur per modum lienevokntiæ, «piando volumus bonum alicujus propter seipum; aient diligimus amicos, etiamsi nihil aliud ex eis nobis debeat evenire ve) accidere. Aliud quod diligitur dilectione concupiscentiæ; el hoc esi bonum quod in nobis est, vel quia ex eo in nobis aliquod bonum lit; sicut diligimus delectationem, vel vinum, inquantum facit delectationem. Quidquid autem diligitur dilectione ronciipi-centiæ, non pole>t ex-e ultimum dilectum, cum ad bonum alterius referatur, scilicet cui concupiscitur; sed illud quod diligitur amore benevolentia·, |K>test e^x? ultimum dihxlum. Beatitudo ergo rroata, qua· e»l m nobis, non diligitur nisi dilectione cuncupiscentiæ. Unde ejus dilectionem referimus ad nos, el pr a>n>equens referimus eam in Deum, cum etiam no in Deum refeire debeamus; et ita non ƀti ess<· ultimum dilectum. Est lamen ultimum concupitum, ex hoc ipso <piod est maximum bonum, quud provenit nobis ex conjunctione ad Deum. Et ideo «licitur esse propter se qinesituiu, vel doidfiatnm (6) Ulmmqne enim impriai aliquid ultimum in his quæ diliguntur amoro cuncupîMæntiæ· El>i enim Deus concupiscatur, tamen idem est concupiscere Deum, et concupiscere maximum bonorum , quoi) nubis proveniat ex Deo ; sicut idem est concupiscvro vinum, el effectum vini in nobis, scilicet delectationem. > — Hæc ille. — Ex quibus ptet quomodo beatitudo formalis, licet sit creatura, tamen quodammodo dicitur linis ultimus, el propter se quaîsita. El ideo nil mirum si Augustinus dicat omnia pivwepla propter illam esse implenda, cum etiam dicat quod omnia precepta divina referuntur ad charilatein. et ipsa est linis omnium. Licet enim sil inconveniens dicere quod omnia quæ pracipiinur facere, flenda >unt propter aliquod bonum creatum, Unquam propter summe dilectum, non ulterius in aliud dilectum referibile ; tamen non est inconveniens, omnia praecepta flenda esse propter aliquml bonum creatum, tanquam propter summe concupitum, et maximum inter omnia bona nobis a Deo provenientia, ad quod omnia alia opra nostra ordinantur sicut disponens. Meritum enim est dispositio ad premium ; nec debemus aliquid concupiscere, nisi in ordine ad illud.

Similiter auctoritas Hugonis non juvat : quia dicta ejus ex|M)ni possunt ad hunc sensum, quoti omnes læali, |M>lissime anima Christi, sapiunt et cognoscunt sapientia incrcala, tanquam actu primo, non autem tanquam actu secundo; <juia, si Hugo aliter intellexit, negandus est in hac |>arte, sicut in mullis aliis. Et liane glossam vel expositionem tan-

(z) *cauxntur.* — *erratur* Pr.
β| *dei'deratum* — *druquatuni* Pr

git sanctus Thomas in 4. Sen/ent, ut dictum est, exponendo auctoritatem Augustini.

III. Ad argumenta quorumdam. — Ad argumenta tertio loco contra eamdem conclusionem inducta, nunc respondendum est. Et

Ad primum quidem, negatur consequentia. Et ad probationem, respondet sanctus Thomas, 1 p., q. 58, art. 7, ad 2ûm : < Duæ, inquit, operationes possunt simul esse unius potentis, quarum una ad aliam refertur; ut patet cum voluntas simul vult finem et ea quæ sunt ad finem, et intellectus (a) simul intelligit principia el conclusiones per principia, puta quando jam scientiam acquisivit. Cognitio autem vespertina in angelis refertur ad matutinam, ul dicit Augustinus (4. *de Gen. ad Utt.,* cap. 22, 24, 30). Unde nihil prohibet utramque simul esse in angelis. > — Hæc ille. — Ita dico in proposito, quod, in anima beata, cognitio rei in Verbo non impedit cognitionem ejus in proprio genere : quia una illarum ad aliam ordinatur; nam vespertina regulatur per matutinam.

Ad hoc idem argumentum aliter respondet, 3 p., q. 9, art. 3, in solutione tertii, quod est tale : < Sicul materia corporalis, est in potentia ad formam sensibilem; ita intellectus possibilis, est in potentia ad formam intelligibilem. Sed materia corporalis non potest simul recipere duas formas sensibiles, unam perfectiorem, et aliam minus perfectam. Ergo nec anima potest simul recipere duplicem scientiam, unam perfectiorem, el aliam minus perfectam. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod cognitio beata non fit per speciem, quæ sit similitudo divinæ essentiæ, vel eorum quæ in divina essentia cognoscuntur. Sed talis cognitio est ipsius divinæ essentiæ immediate, per hoc quod ipsa divina essentia unitur menti beatæ, sicut intelligibile intellectui. Quæ quidem divina essentia est forma (C) excedens proportionem cujuslibet creatura. Unde nihil prohibet quin cum hac forma superexccdente simul insint menti rationali species intelligibiles proportionate suæ natura. * — Hæc ille. — Item, in 3. Sentent., diet. 14, q. 1, art. 1, qla 5, in solutione primi, dicit quod α iste duæ scientis non sunt unius rationis, nec unius speciei; et ideo non est inconveniens quod sint in eodem, ratione ejusdem a. — Hæc illo. — Ex quibus patet quomodo in patria duæ cognitiones unius et ejusdem objecti, quarum una est in Verbo, seu matutina, el alia dicitur in proprio genere, seu vespertina, sunt compossibiles, quanlumcumque sint intensae.

Dicitur ulterius, quod causa et ratio cur in vin unius rei cognitio impedit alterius rei cognitionem, hæc est : quia ilice dum res cognoscuntur per diversas species intelligibiles ejusdem generis et ordinis, intellectui inhærentes (α), et ipsum informantes; intellectus autem noster non potest simul actu completo actuari diversis speciebus intelligibilibus, sicul nec unum corpus secundum eamdem superficiem diversis figuris actualiter figurari. Sed cognitio matutina non fit per speciem inhmrentem intellectui, nec proprie informative se habentem, ut patet per prædicüi. Et ideo cognitio matutina in nullo impedit vespertinam. Sed una vespertina impedit aliam quandoque, et quandoque non, ut past dicetur; quia principium cognitionis vcsperlinæ est species creata, inhterens intellectui.

Ad dictum vero Augustini, dicitur quod, secundum quosdam, pœna peccati est quod una potentia impediat aliam in sua operatione, et procedit ex vulneratione naturalium per peccatum ; quæ omnia in futuro abscindentur. Vel, dato quod tale impedimentum sit naturale, et quod una potentia non possit simul habere duos actus intensas ejusdem ordinis, secus est de actibus diversorum ordinum, quorum unus per alium regulatur et ad alium refertur, sicul dictum est supra.

Ad tertium dicitur quod, tio circa hoc sint diversae opiniones, securior tamen et planior videtur, quod quilibet beatus a principio suæ bealiludinis habet unicum actum beatificum perpetuum et invariabilem, quo a principio videt in Verbo omnia quæ ibi in posterum est visurus. Unde sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 14, q. 1, art. 2, q1· 4, sic dicit : a Ratio quam assignant philosophi, quod intellectus noster non potest plura simul inlelligere, hæc est : Quia oportet quod intellectus figuretur specie rei intelligibilis. Impossibile est autem quod simul figuretur pluribus speciebus, sicut impossibile est quod idem corpus figuretur simul pluribus figuris. El ideo, si aliqua cognoscantur per unam speciem, illa nihil prohibet simul cognosci : sicut homo intelligens quidditatem hominis, simul intelligit animal et rationale; et propler hoc intellectus intelligens propositionem, simul intelligit subjectum et praedicatum, quia intelligit ea ut unum. Et ideo, cum anima Christi (£) intelligit omnia quæ sunl in uno, scilicet in Verbo, etiam simul et unico intuitu omnia actu cognoscit. Et similiter est de omnibus aliis beatis, quantum ad omnia quæ in Verbo videntur. Secus autem est de illis quæ (γ) vident per species diversas, quæ simul videri non possunt. * — Hæc ille. — Item, ibidem, q1· 2, dicit quod c unusquisque tanto plures creaturas in Verbo cognoscit, quanto perfectius Verbum intuetur Ex quo patet quod, si beatus nunc cognovit in Verbo aliquam

(i) *intellectui.* — Orn. Pr.
(β) «t *forma.* — Om Pr,

(a) *inh/rrentei.* — *inhierentu* Pr.
(C) *quae,* — Ad. Pr
(γ) 9U.T — *qui* Pr.

creaturam et non aliam, non potest per eamdem visionem videre noviter alias creaturas prius non visas, nisi perfectius videret Verbum quam prius, ac per hoc nisi esset beatior quam prius; quod ext erroneum, quia beatitudo, potissime essentialis, non augetur. Similo dicit, 4. «Sentent., diet. 49, q. 2, ari. 5. Item, 1 p., q. 12, art. 10.

Ad secundum dicitur quod locutio Dei per propriam substantiam, est manifestatio alicujus par visionem Verbi. Locutio autem per subjectam creaturam, est manifestatio alicujus per aliquod signum creatum ; sicut tuba ad aliquid (a) manifestandum causât sonum sensibilem, vel in intellectu speciem intelligibilem, aut alium habitum, vel actum. Dico ergo quod Dous loquitur angelis per suam substantiam, vel per Verbum suum : non ita quod ipsum Verbum sit actus intelligendi ipsi angelo, aut actus audiendi; sed isto modo, quia Verbum divinum, in cognitione angeli vel alterius beati, tonet locum speciei, et est quo intellectus beati intelligit, tanquam actu primo, sed non tanquam actu secundo. Item, sicut dicunt Adam et Gregorius, non dicit Augustinus quod angeli audiunt per Dei substantiam, sed quod Deus loquitur eis per suam substantiam ; qu.n duo forte differunt, scilicet loqui et audire intelleclualiter. Sed prima solutio videtur planior.

Ad quartum, negatur antecedens. Immo, secundum multos, non est contradictio quod anima uniatur Deo hypostatice, et tamen nec fruitione creata nec increata fruatur Deo; quia forte posset assumi sine gratia gratum faciente. Et ad probationem, dicitur quod est fallacia compositionis et divisionis. Arguitur enim a divisis ad conjunctum, quasi sic arguendo : *Hoc unitum anitnm Christi est beatitudo; et hoc est* tuum, *scilicet animoe Christi, igitur hæc est beatitudo aniinm Christi;* quasi si sic argueretur : *Jste canis est pator; iste canis est tuus; igitur iste canin est pater tuus.* Dico enim quod ex illa unione hypostatica, liene sequitur quod beatitudo divina, sit animæ Christi; sed non sequitur quod sit sibi beatitudo, vel visio, aut fruitio; sed est ejus tanquam suppositans eam, vel sustentans, vel assumptor ejus (6). Do boc «metus Thomas, *de Veritate,* q. 20, art. 1, in solutione noni, sic dicit : α Quamvis Verbum sit magis intraneum animat Christi quam aliqua ejus (nitentia, prout eam sustinet et in esse conservat; tamen intellectu vel nliqua alia potantia, est magis unum eum anima : quia non solum in persona, sed in natura, secundum quod potentia est quædam perfectio animai; non autem Verbum. Unde, anima Christi non potest, formaliter loquendo, intelligent per Verbum sicut per mlelteelum. »— Hæc illo.—Et sicut ipso dicit do Vorlio, ita dicendum nst de visione et fruitione increata.

(a) *tuba ad aliquid. — tu ad hoc* Pr.
(d) et *hujtit.* — Ad. Pr.

Ad quintum dicitur quod per alias vias vitari potent quod anima Christi unita Verbo hypostatice non potuit peccare : quia scilicet anima ejus et corpus erant quoddam organum divinitatis, ita quod omnis operatio Illius animæ orat operatio divini suppositi, quod m habebat ut operans, et anima ut principium quo operationum; sicut ergo divinum suppositum non potest peccare, ita nec anima aihi hypostatice unita. Et hanc rationem tangit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 12, q. 2, art. 1, ut superius (dist. 12, q. 1) visum fuit.

Ad sextum, negatur major. Nam, sicut alias dictum est de gratia animæ Christi, ita dicendum est de ipsius l>ealitudine. De gratia autem animæ Christi, visum fuit, disl. 13, quod non est maxima creabilis a Deo, nec est infinita simpliciter, sed secundum quid, modo ibi exposito. Consimiliter, dico quod beatitudo animæ Christi fuit tanta, quod Deus majorem beatitudinem conferre non potuit, quantum ad illa quæ pertinent ad speciem et rationem beatitudinis, et quantum ad illa quæ pertinent ad statum beatitudinis creatæ, de potentia Dei ordinate; sed de potentia absoluta, utiquo potuisset intensiorem beatitudinem creasse. Verurntemen nulla creatura modo producta habet naturalem capacitatem ad majorem beatitudinem ; sed Dous posset facere majorem capacitatem naturalem, et forte in aliqua creatura rationali, vel angelica, est capacitas obodicntialis ad majorem gratiam et ad majorem beatitudinem quam sit illa.

Ad septimum dico quod, si beatitudo create, esset prawns animæ Clinati sine quacumque informatione, non esset ejus ultima perfectio, cum non esset ejus actus secundus» qui est operatio; ot ideo anima per illam nullo modo beatificaretur; sicut nec lignum esset formaliter calidum, calore sibi priante sino inhæsiono. Et patet exemplum de accidentibus Euchnristiæ, quæ sunt pretentia corpori Christi, et tamen non reddunt illud quantum aut quate, quia non inhærent sibi. Sic in proposito.

Ad octavum, negatur similitudo posite in antecedente. Quia non est do ratione illius quod est suppositum nlicujus natune vel formæ. quod sit ejus perfectio formalis ; sed hoc est de ratione beatitudinis naturæ intellectualis. Et quia divinæ beatitudini repugnat perficere formaliter creaturam. ideo repugnat ei esse beatitudinem formatent creatum. Et ad hoc freit dictum sancti Thomæ superius recitatum, in solutione quarti. Unde, si hoc argumentum valeret. non solum concluderet quod anima Christi esset formaliter beata beatitudine increata, immo quod formaliter intelligeret intellectu increato, et vellet voluntate increata, el esset omnipotens et Deus omnipotentia et divinitate increata, et vivens vita increata; et multe alia falsa el erronea concluderet.

Ad nonum, negatur minor. Et ad primam ejus

probationem et sequentes, dicitur quod stant el fundantur in hac falsa propositione, scilicet quod assensus causatus ex visione Verbi possit esse falsus, loquendo in sensu composito. Dico enim quod, sicut fidei non potest subesse falsum, ita «nec assensui pnedicto. Et, licet oppositum illius quod anima Christi ex visione Verbi asseri lit, sit absolute contingens (a), efficitur tamen impossibile ex suppositione : sicut, licet ista propositio in se considerata, *Dies judicii non crû,* sit absolute contingens, cujus oppositum tenet fides; tamen impossibilis est, ex suppositione divinæ revelationis, et sua opposita, scilicet Dies *judicii erit,* est necessaria necessitate suppositionis, scilicet si est revelata : ita quod ista conditionalis est necessaria, Si *Christus prædixit diem judicii esse futuram, dies judicii fuit vel erit;* et similiter ista copulativa est impossibilis, *Christus praedixit, aut revelavit, aut assentit quod dies judicii erit, ct tamen dies judicii non fuit nec erit.* De hoc sanctus Thomas in suo simili loquitur, *de Veritate,* q. 12, art. II, ubi sic dicit < In prophetia eat duo considerare : scilicet ipsas res prophetatas, el cognitionem quæ de illis habetur. Et horum duorum invenitur diversus ordo originis. Ipsæ enim res prophetata.·, sunt immediate a causis mobilibus (C), sicul a causis proximis, sed a causa immobili, sicut a causa remota. Cognitio vero prophetica, econtra, est a divina prascientia, sicut a causa proxima; a rebus vero prophetatis non dependet sicut a causa, sed est solum sicul earum signum. Omnis autem effectus in necessitate et contingentia sequitur causam proximam, el non causam primam. Unde ipsæ res prophetatu·, mobiles sunt; sed prophetica cognitio est immobilis, sicut divina pnescientia a qua derivatur ut exemplatum ab exemplari. Sicul enim ex hoc quod veritas intellectus est necessana, sequitur quod enuntiatio, quæ est signum intellectus, habeat necessariam veritatem; ita ex hoc ipso quod divina præscientia est immobilis, sequitur quod prophetia, quæ est ejus signum, immobilem habeat veritatem. Quomodo autem prascientia Dei est immobiliter vera de rebus mobilibus, dictum est in alia quæstione, de scientia Dei *(de Veritate,* q. 2, ari. 13); unde non oportet hic repetere, cum tota immobilitas prophetiæ dependeat ex immobilitate divinæ præscientiæ. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione octavi, sic dicit : < Illud quod est prophetatum non evenire, habet simile judicium sicul et præscitum non evenire. Quod qualiter debeat concedi vel negari, dictum est in quæstione de scientia Dei (ibid.). » — Hæc ille. — Item, 2' 2Λ, q. I, art. 3, ubi quæril, Utrum fidei possit subesse falsum, arguit sic, secundo loco : < Abraham credidit Christum nasciturum. Sed jx>sl lempus Abraha», Deus potuit non incarnari ; sola enim sua voluntate carnem assumpsit; el ita esset falsum quod Abraham de Christo credidit. Ergo fidei potest subesse falsum, n Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod Deum non incarnari, secundum se consideratum, fuit possibile, etiam post tempus Abrahæ. Sed, secundum quod cadit sub divina prascientia, quamdam necessitatem infallibilitatis habet ; et hoc modo cadit sub fide. Unde, prout cadit sub fide, non potest esse falsum. ⟩ — Hæc ille. — Similia dicit, 3. *Sentent.,* dist. 24, q. 1, ari. 1, q11 3, in solutione :.ecundi. Item, 2· 2 q. 171, art. 6, sic dicit : *a* Prophetia est quaedam cognitio, intellectui prophétie impressa ex divina revelatione, per modum cujusdam doctrina·. Eadem autem est veritas cognitionis in discipulo el in docente : quia cognitio addiscentis est similitudo cognitionis docentis; sicut et in rebus naturalibus, forma geniti est similitudo quædam formæ generantis. Et per hunc etiam modum, dicit Hieronymus, quod *prophetia est quoddam signum divinæ priescientiæ.* Oportet ergo eamdem esse veritatem prophetical cognitionis el enuntiationis, quæ est cognitionis divinæ, cui impossibile est subesse falsum. Unde et prophetiæ non potest sulæsse falsum. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit : « Quia eadem est veritas prophetiæ et divinæ præscientiæ, hoc modo ista conditionalis est vera, Si *aliquid est prophetatum, erit,* sicul ista, Si *aliquid est præscitum, erit.* In utraque enim antecedens est impossibile non esse. Unde et consequens est necessarium, non secundum quod est futurum respectu nostri,sed ulconsideratur in suo pnesenli, prout subjicitur divinæ præscientiæ. b — Hæc ille. — Ex quibus palet solutio ad argumentum : nam minor est falsa ; nam de futuris contingentibus potest haberi infallibilis assensus per notitiam creatam. Et ad probationem minoris, dicitur quod nullus nostrum potest decipere animam Christi, nec facere quod judicaverit erronee : quia, si ipsa ex divina revelatione judicaverit quod isti hodie peccabunt» illa propositio9 licet sil absolute et in se contingens, tamen necessaria est ex suppositione; et ita non potest ab hominibus falsificari, si illi Christus assenait; ita quod ista copulativa est impossibilis, *Christus ostensit isti propositioni, ct ista tunc fuit falsa.* Unde, licet illa propositio absolute possit esse falsa, non tamen cum tali suppositione, nec stante illa suppositione. Et per idem patet ad confirmationem.

Ad decimum dicitur (a) quoti causa quæ ibidem assignatur, scilicet cur divina essentia non potest esse formalis visio creatura, satis bona est. Licet enim ex hoc quod intellectus creatus intelligit per divinam essentiam ut per actum primum, non sequatur quod infinite intelligal; tamen, si per eam

(a) cvnimyeHi. — tum «n/rn« Pr m<4>ihôu*. — muvetUiMii Pr.

I (a) *dicitur.* — Om. Pr.

intelligerel ut per actum secundum, necessario infinite intelligerel. De primo sanctus Thomas, 4. Sentent., dist. 49, q.2,art. 3, ad (>u,Mĭc dicit : < Aelio, inquit, non attribuitur tantum formæ, quæ est actionis principium, sed etiam composito; aient calefactio attribuitur calido, non lanium (a) calori. Et ideo actionem oportet mensurare non solum secundum formam, quæ est principium actionis, sed etiam secundum subjectum formæ. Sed forma quæ non est per se subsistens, non habet alium modum a modo subjecti, quia non habet esse nisi inquanlum est actus talis subjecti ; et ideo mensura talis formæ est mensura compositi. Sed forma quæ est per se subsistens, habet aliquem modum inquanlum esi res subsistens, et quemdam modum secundum quod e>t actus talis subjecti ; el hic modus accipitur secundum mensuram qua jierfectibile pertingit ut perficiatur tali forma; et ex hoc modo mensuratur actio. Essentia autem divina est per >e subsistens. El ideo visio quæ per eam lit in intellectu creato, non mensuratur secundum modum infinitum, qui est ipsius essentiæ, sed secundum modum quo intellectus pertingit ad hoc quod per illam perficiatur. Ad hoc autem pertingit, inquantum ei conjungitur per lumen gloriæ, quod est finitum. Et ideo visio e>t finita ex parte videntis, p — Hæc ille. — Secunda vero pars solutionis patet. Nam, cum intellectio el intelligere sint (6) idem realiter, et similiter actio ct agere, impossibile est aliquem actum agere vel intelligere actione vel intellectione infinita, quin suum intelligere vel agere sil (γ) infinitum, et per consequens quin infinite intelligat el agat. Et cum probatur oppdsitum hujus secundæ partis, negando consequentiam, qua ex infinitate actionis infertur infinitas ipsius intelligere vel agere ; — dicitur ad primam probationem, quod assumit falsum, sine probatione, scilicet quini per eam dictam cognitionem Verbi vel aliam |>ossit aliquis intellectus creatus cognoscere nunc hoc, nunc illud, nunc intense, nunc remisse. Hoc enim negatur; quia in visione Verbi non est talis variatio, ut supra dictum fuit.

Ad confirmationem vero, dico, negando assumptum ibidem, scilicet quod cognitio manens eadem res, possit remanere in potentia cognitiva, eam informando, el non esse cognitio. El ad probationem, dico quod, dato aliquo minimo visibili in remotissima distantia, si illud ulterius recederet, non remaneret ejus visio in oculo; immo illa res quæ erat visio, non solum desineret esse visio, immo desineret penitus esse ; et similiter ejus species causata in oculo. Nec esi inconveniens in talibus entibus intentionalibus el perfectis dare ultimum instans sui esse, sicul nec in relationibus et hujusmodi, ʠua causantur ĩne motu continuo cl per quamdam resultantiam, ul alias dictum fuit, in secundo (dist. 2, q 2). Veruinlamen moderni aliter dicunt ad hoc argumentum. Negant enim quod sit dare minimum visibile, sed maximum non visibile. Et similiter, non concedunt remotissimam vel maximam distantiam, a qua aliquid est visibile; >cd concedunt minimam, a qua non est visibile.

Ad undecimum dico quod dictum Commentatoris non juvat. Nam Commentator non vult quod intelectui noster po>sit intelligere per intellectum agentem, sicut per actum secundum, sed quasi per actum primum . ita quod ille intellectus tenet locum speciei intelligibilis, non autem locum intellectionis seu artus secundi. Veruinlamen ipse in hoc erravit : quia non est nobis possibile in via, immo est simpliciter impossibile, quod aliqua substantia separata, præter primam, sit illo modo forma intelligibilis respectu alterius intellectus; quia, sicut pnedictum est, sola prima forma est actus purus in genere entium et intelligibilium. et sola illa potest esse forma alterius intellectus a sesuppositahter distincti, aut illum actuare. —De dicto autem Hugonis, dictum est prius (in responsione ad tertium Joannis de Ripa). Si enim intelligat quod in anima non fuit alia sapientia præter sapientiam increatam, falsum dicit. Si vero intelligat quod, in visione Verbi, anima Christi non habet alium actum primum quam divinam sapientiam, verum dicit. — Dictum autem Magistri non juvat. Quia non dicit verum, in hoc quod anima Christi sciat omnia quæ scit Deus, nisi intelligat de scitis et cognitis a Deo scientia visionis. El, licet talia sini secundum quid infinita, non tamen oportet quoti actus quo anima Christi intelligil talia, sit simpliciter infinitus, sed secundum quid el materialiter, ut postea dicetur.

Ad duodecimum dico quod similitudo ibidem data non valet. Nam album non necessario efficit alliedinem qua est formaliter et actu album; sed intelligens creatum, necessario efficit intellectionem qua formaliter intelligit. Divina autem intellectio, aut divina essentia, non potest effici creatura, nec esse actio creaturæ. Similiter, non puto quod oculus asini posset efficere visionem quam efficit oculus hominis, ac per hoc. nec per illam visionem qua videt homo, posset videre asinus; nec per intellectionem qua intelligit angelus, posset homo intelligere. — Cum autem dicit quod omne quod est colorabile qualibet Sjiecie coloris, etc., — non valet. Quia forte idem color non posset transferri de subjecto in subjectum. Tum etiam quia non videtur esse aliquid in rerum natura, quod sit (a) colorabile qualibet specie coloris, nisi forte secundum apparentiam, ul in (C) iride, aut nubibus, vel hujus-

(a) *tantum.* *fanien* Pr
(C) tint. — til Pr
(γ) *tit.* — Om Pr.

(») *ut.* — *ticut* Pr
(C) Λ·. — Ad. Pr.

modi (x). Tum quia non est nliqua potentia cognitiva, sensitiva aut intellectiva, quæ qualibet specio sensationis aut intellectionis possit sentire vel intelligere (6). — Quod autem dicit de nlbatione divins essentiæ, nihil valet. Tum quia divina essentia non potest ullo modo dici formaliler allia secundum se, quasi ipsa in se el secundum se formaliler albeat, sed solum per quamdam remotam communicationem idiomatum ; anima vero non potest intelligere formaliter aliqua intellectione per hujusmodi (7) remotam communicationem, plus (piam corpus Christi divinitati unitum. Tum quia, si hujusmodi (0) communicatio idiomatum in proposito valeret, sequeretur (c) quod anima Christi, propler unionem ad divinam intellectionem, posset dici formaliter inteliigens intellectione increata.

Ad declmumterUum dicitur quod non aliud potest inferre, nec proprie, nisi quod essentia divina potest se habere, respectu intellectus creati, ut species intelligibilis, et quasi actus primus, non tamen ut actus'secundus; quin repraesentare spectat ad speciem intalligibilem, et non ad intellectionem.

Ad doclmuinquartum dico quod ignilio matutina dicitur illa cujus formale principium est divinum Verbum, vel divina essentia, tanquam actus prirnus; sed vespertina cognitio dicitur illa cujus formale principium est species creata, ut dicit sanctus Thomas, in multis locis. Tamen nec hæc nec illa visio asset divina essentia, sed ejus offectus, ut ssepius dictum est. Et ideo arguens decipitur, ex ignorantia quid nominis vel quid rei terminorum notitiæ malulinæ el vospertinæ.

Ad declmumqiiintum dicitur, negando minorem : quia, licet Deus sit perfectum lumen, tamen ex hoc non sequitur quod possit esse manifestatio vel cognitio sui, respectu creature, tanquam actus secundus; sed solum sequitur quod Deus, per sui intolligibilem presentiam, potest intellectum immutare ad sui cognitionem, nec indiget specio media in qua reluceat, per quam fiat apparens in aclu primo. Immo, ex hoc quod est perfectum lumen, el subsistens independens, sequitur quod non potest esco visio, aut fruitio, aut dilectio, aut quovismodo actio creature; quia omnis talis inhærel, dependet et fluit a creatura.

Ad declmumsextum dico quod dilectio qua diligimus Deum, effective, vel formaliter, tanquam forma exemplari, est Deus; non tamen illa qua diligimus Deum tanquam actu secundo. Nec unquam illa fuit opinio Augustini «ut Magistri *Sententiarum,* sicut ostendit sanctus Thomas, 2· 2·, q. 23, art. 2, ubi sic dicit : ʊ Magister, 17 diet., 1. *Sentent.,* ponit quod charitasnon est aliquid creatum in anima, sed est ipse Spiritus Sanctus montem inhabitans. Nec est sua (a) intentio, quod iste motus dilectionis quo Deum diligimus, sit ipse Spiritus Sanctus;sed quod iste motus dilectionis est a Spiritu Sancto, non mediante aliquo habitu, sicut a Spiritu Sancio sunt alii actus virtuosi, mediantibus habitibus aliarum virtutum, puta habitu spei, aut fidei, aut alterius virtutis. Et hoc dicebat propter excellentiam cbarilatis. Sed, si quis recto consideret, hoc magis redundat in charitatis detrimentum, etc. » — Hæc ille.

Ad declinuinsoptimuiii, negatur consequentia. Nam, licet cognitiones beatorum sint inæqualos, tamen per quamlibet earum videtur quidquid est formaliter in Deo. Nec oportet quod illo qui remissius cognoscit, erronee cognoscat, vel quod cognoscat aliter quam est. Unde sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. 2. art. 4, ad 3uni, sic dicit : < Intensio secundum quam aliquid dicitur magis aul minus, non solum causatur per recessum a contrario, sed etiam per accessum ad terminum; sicut patet in intensione lucis corporalis. Et sic etiam lumen spirituale (6) intenditur in uno beatorum, magis quam in alio, per majorem assimilnlionem ad Deum; quamvis in nullo inveniatur aliquid contrarium illi lumini. i> — Hæc ille. — Dico orgo quod omnis visio beatifica ostendit Deum infinito perfectum, et bonum, et diligibilem; licet modus cognitionis hujus ct illius sit diversus in perfectione. Unde sanctus Thomas, ibidem, ad 4um, dicil : « Quilibet beatus videbit Deum esso eo modo quo est; tamen modus unius videntis erit alius a modo alterius. > Et nd replicam ibi factam, dico quod æque diligibilis apparet Deus per unam visionem beatificam, sicut per aliam. Quia tamen una cognitio est in se perfectior alia, et infinita diligibilitas objecti clarius apparet per unam quam per aliam, ideo potest ad eam sequi major dilectio quam ad aliam. Et similiter, propler majorem habitum graliæ et charitatis, et majorem motionem Spiritus Sancti, et propler multa alia.

Ad confirmationem, dico quod non est similo de illis corporalibus visionibus : quia una illarum fit per speciem rei visibilis, imperfectius representantem rem visibilem quam alia; omnes autem visiones læatorum fient per divinam essentiam, tanquam per formam intelligibilem, quæ in re est uniformis. Et hanc solutionem tangit sanctus Thomas, *de Veritate.* q. 8, art. 1 , nd 12n,n. Argumentum enim est tale : « Quanto visus est fortior, tanto magis aliquid remotum videri potcfit. Ergo infinito distans non potest

a) *fiiijuimodi.* — *hujui* Pr.
4) ve/ *intellitjrre.* — Om. Pr.
ɣ) *hujutmodi.* — *hujui* Pr.
4) *hujujmndi.* — Aujui Pr.
c) leçuerr/ur. — ne Pr.

(a) tua. — tui Pr.
(C) *tpinluble.* — *ipintuahter* Pr.

videri nisi a visu infinite virtuti». Sed essentia divina in infinitum distat ab intellectu creato. Cum ergo nullus intellectus creatus, sil infinite virtutis, nullus intellectus creatus poterit videre Deum per essentiam. * Ecco argumentum. Sequitur responsio : c Dicendum, inquit, quod ideo oportet esae majorem efficaciam visus ad hoc quod a remotiori videatur, quia visus est potentia passiva. Potentia autem passiva, quanto est perfectior, tanto magis potest moveri u minori (a) : quanto enim aliquid est magis calefaclibile, tanto a minori calefit. Quanto autem aliquid a remotiori videtur, tanto sub minori angulo videtur, et tanto minus est quod ad visum pervenit de visibili; sed, si æqualis forma proveniret a propinquo et remoto, non (6) magis videretur propinquum quam remotum. Ipse autem Deus, quamvis in infinitum distet ab intellectu angelico, tamen tota ejus essentia conjungitur intellectui. Et ideo non est simile. » — Hæc ille.

Ad declmumoclnvum dico primo, quod cognitio, quæ est actus secundus, non repraesentat objectum ; sed species intelligibilis, quæ est actus primus; et similiter verbum procedens a cognitione. Dico ulterius, quod, quia forma intelligibilis, in visione beatifica, est immensa, non est inconveniens si repnesentat absolutum et relativum , præsertim talia quæ non sunt realiter distincta in Deo, sed omnino idem realiter.

Ad decimuinnonum dico quod Deus potest se ostendere sine medio inter intellectum creatum et suarn essentiam, quod se habeat per modum actus primi, et similitudinis objecti præviæ ipsi actui, et elicientis actum ; el ita potest se ostendere immediate, hoc est, sine medio *quo.* Sed non potest se ostendero sine modio tub *quo,* hoc est, sine lumine creato gloriæ. Potest autem se ostendere sine medio in *quo,* id est, sine objecto praecognito. Sed nullo modo potest se ostendero sino medio quod sit actus secundus, id est, visio creata· Visio enim creata (γ) quælibet potest (5) dici medium, inquantum differt ab intellectu et ejus objecto; non tamen potest dici medium speculare, quasi objectum primum per quod deducatur (i) in cognitionem secundi, et quod reddat cognitionem proprio mediatam, aut æniginaticam, aut specularem. De hoc sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 8, art. 0, in solutione undecimi, sic dicil : α Operatio intelligibilis non est media secundum rem intor intelligent et intellectum ; sed procedit ex utroque, secundum quod sunt unita. » — Hæc ille. — Horn, 4. Sentent,dist. 40, q. 2, art. 1, in solutione decimiquinli : a Medium, in visione corporali et intellectuali, invenitur triplex. Primum est medium *tub quo* videtur; et hoc est illud quod perficit visum in generali, non determinans visum ad aliquod speciale objectum ; sicut se habet lumen corporale ad visum corporalem, et lumen intellectus ngentis ad intellectum possibilem. Secundum est medium *quo* videtur; et hæc est forma visibilis, qua determinatur uterque visus ad speciale objectum ; sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium in *quo* videtur; et hoc est illud per cujus inspectionem ducitur visus in aliam rem ; sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo praesententur, et videndo imaginem ducitur in imaginatum; et sic etiam intellectus, per cognitionem effectus, ducitur in causam (a), vel e converso. In visione erpo patriæ, non est tertium medium, ut scilicet Deus per species aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur, ratione cujus dicimur nunc videre in speculo. Nec erit ibi secundum (C) medium ; quia ipsa divina essentia erit forma qua intellectus videbit Deum. Sed erit ibi tantum primum medium, quod elevabit intellectum nostrum ad hoc quod possit conjungi essentiæ increatæ, modo prædicto. Sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata ; quia non cadit inter cognoscentem et rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi. > — Hæc ille. — Simile ponit, *de Veritate, q.* 18, art 1, in solutione primi, satis prolixe; et in fine, sic dicit : < Homo, post peccatum, triplici medio indiget ad videndum Deum : scilicet ipsa creatura, qua in Dei cognitionem ascendit; et similitudine ipsius Dei, quam ex creatura accipit; et lumine, quo perficitur nd hoc ut in Deum dirigatur, sive sil lumen natune, ut lumen intellectus agentis, sive gratiæ, ut fidei cl sapientia». In statu vero ante peccatum, indigebat duplici medio : scilicet medio quod est similitudo Dei, et quod est lumen elevans vel dirigens mentem. Beati autem tantum uno medio indigent. scilicet lumine elevante mentem. Ipse autem Deus seipsum videt absque omni medio : ipse enimmel est lumen quo seipsum videt. > — Hæc ille. — Ex quibus patet sine quo medio potest Deus videri, et sine quo non.

Cum autem dicit arguens, quod nulla contradictio apparet, Deum ostendere se intellectui creato immediato, etc.; — dicitur *primo,* quod expressa contradictio est, quod creatura videat Deum sine visione qualicumque, ut de 90 patet. Dico *secundo,* quod contradictio est, creaturam videre vel intelligere intellectione aut visione increata : quia omnis actio, vel est idem cum suo agente quod per illam agit, vel profluit ab eo; modo divina essentia nullo modo potest profluere ah agente creato, el mullo minus potest sibi identificari. Dico *tertio,* quod contradi-

( ) *a minori.* — Om. Pr.
( ) non. — *nam* Pr.
(γ) Fwio *enim creata.* — Om. Pr.
(ἐ) *potest* — *ponit* Pr.
(ϛ) *deducatur.* — *denominatur* Pr.

( ) a verbis *et tie* usquo ad *causam,* ora. Pr.
( ) fecundum. — *tertium.* Pr.

clio est, intellectum creatum agere actionem excedentem facultatem sua· natura·, nisi per aliquid previum tali actioni elevetur el fortificetur virtus ejus naturalis; constat autem quod visio divin.»· essentiæ excedit facultatem cujuslibet intellectus creati, etc. Hanc rationem tangit sanctus Thomas, I p., q. 12, art. 5, ubi sic dicit : « Omne quod elevatur ad aliquid quod excedit suarn naturam, oportet quod dis|x> natur aliqua dispositione quæ sit super naturam suam; sicut, si aer debeat recipere formam ignis, oportet quod disponatur dispositione (a) ad talem formam. Cum igitur virtus naturalis intellectus creati non sufficiat ad videndum divinam essentiam, oportet quod ex divina gratia su jh*race reseat ei (δ) virtus inlelligendi. Et hoc augmentum vidulis intellecti v.e, illuminationem intellectus vocamus; sicut et ipsum intelligibilo vocatur lucens et lux. Et istud est lumen de quo dicitur, *Apoc.* 21 (v. 23), quod *claritas Dei illuminabit eam,* scilicet societatem beatorum Deum videntium. Et secundum hoc lumen efficiuntur deiformes, id est, Deo similes, secundum illud 1. Joan. 3 (v. 2) : *Cum apparuerit, similes ei erimus.* * — Hæc ille. — Simile ponit, *de Veritate,* q. 20, art. 2 : < Oportet, inquit, in anima Christi ponere aliquid superadditum, ratione nature: quia videre divinam essentiam, esi supra conditionem cujuslibet nature creata»; unde nulla creatura potest ad hoc pertingere, nisi aliquo lumine elevetur ad illam beatam visionem. » — Hæc ille. — El simile dicit, q. 8, ad. 3. Et similiter, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. 2, art. G. Et similiter, 3. *Sentent.,* dist. 14, q. I, art. 1, q'3. — Sciendum tamen quod, *de Veritate,* q. 10, art. 11, et, 4. *Sentent* dist. 49, q. 2, ad. 7, ponit quod, per divinam potentiam, miraculose tien posset quod intellectus creatus sine lumine gloriæ divinam essentiam videret. Unde, in quarto, sic dicit : « Cum bcatitudo sit ultimus finis rationalis creature, status (γ) viæ, in qualibet rationali creatura, dicitur esse ille in quo a beatitudine deficit. Bcatitudo autem cujuslibet rationalis creature consistit in visione Dei per essentiam. Oj>eralio autem delectabilissima, in qua bcatitudo consistit, oportet quod sit potentiæ disposilæ el perfectui ad dignissimum objectum, ul pilet, 10. *Ethicorum* (cap. 4 el 7). Et ideo, ad hoc quod creatura rationalis sil beata j>er visionem Dei in essentia sua, oportet quod in hanc visionem sil potens per aliquam disporilionern inhærentem, quam dicimus esse lumen gloriæ. Sic autem nulla pura creatura, in statu viæ exsistens, potest videre Deum per essentiam. Homo enim, per omnes dis]x>sitiones quas in statu via» habet, non potest in aliquid amplius, nisi ut intclligat ǧuidquid intelligit |κ·γ iqiecies a .sensu abstractas; quia phantasmata sunt intellectui nostro ut sensibilia sensui, ut patet per Philosophum, 3. </r *Anima* (t. c. êlD). Intellectus etiam angeli, in statu viæ exsistens, per omnes dispositiones ħatura les vel gratuitas non potest in aliquid amplius, nisi ut intelligat omne quod intelligit (a) per formas creatas, ad quas naturalis ejus facultas determinatur. Deus autem in sua essentia videri non potest, nec per aliquam formam a sensu abstractam, nec per aliquam formam creatam. Unde patet (puni nullus intellectus pura» creature, in statu viæ exsistentis, potest in visionem Dei per essentiam, per aliquam dispositionem sibi inhærenlem. Sed contingit aliquando, divina virtute, quod aliqua res rniraculose perducitur (C) in aliquid in quod nullo modo potest per aliquas dispositiones sibi inhaerentes; sicut quod virgo pariat, quod ignis in aqua comburat. El similiter, jjotcid miraculose fieri quod, divina virtute, aliquis intellectus non habens nisi dispositiones viæ, elevetur ad videndum divinam essentiam. Nec tainou ex tali visione potest dici beatus (γ) simpliciter, sed secundum quid, scilicet inquantum communicat in aliquo actu beati. Sicut etiam aliquod corpus, in statu gravitatis exsistens, potest miraculose participare actum agilitatis vel impassibilitatis : sicut de Habacuc legitur, *Danielis* ult. (v. 35), el de Iribus pueris conservatis in fornace, *Daniclis'd* (v. 24); nec tamen eorum corpora erant gloriosa. Ea autem quæ fiunt miraculose, non dicuntur possibilia secundum naturam in qua fiunt, sed tantum secundum virtutem facientis : non enim dicitur, proprie loquendo, quod oecus possit fieri videns, sed quod Deus potest facere eum videntem. El ideo dicendum quod nulla pura creatura, in statu viæ exsistens, potest Deum per essentiam videre ; sed Deus potest facere quod videat, adhuc manens in statu viæ, etc. » Similia dicit, *de Veritate*, ubi supra (q. 10, art. II) : α Sicut Deus, inquit, potest aliqua cor-l>ora perducere (o) ad effectus quonun dispositio in prædictis corporibus non invenitur, sicut Petrum Super aquas ambulare sine hoc quod ei dotem agilitatis tribueret; ita potest mentem ad hoc perducere, ul divinæ essentiæ uniatur in statu viæ, illo modo quo unitur sibi in patria, sine hoc quod a lumine gloriæ perfundatur. » — Hæc ille. — Ex quibus videtur velle quod lumen gloriæ non sil absolute necessarium ad hoc quod intellectus creatus divinam essentiam videat, sed solum ad hoc quod intellectus creatus efficiat talem visionem. Et sic videtur quod intellectus creatus |>otest videre per visionem a m· non effluentem (t), sed in se mere (Missive receptam ;

(s) ʌ ✝erbi qior «it uaque .»d dirpOfiRone, om. Pr.
(C) ei. — *ĕi* Pr.
(γ) itatuj — in «tutu Pr
(3) *mtelhgit.* — Om. Pr.
(β) *perducitur.* — *produntur* Pr.
(v *beatu».* — *brati/icui* Pr.
(g *perducere.*— *producere* Pr.
(t) *effluentem.* — *affluentem* Pr

quod est contra dicta. – Sed sciendum quod, cum sanctus Thomas dicit, in præailegatis locis, quod sine lumine gloriæ potest intellectus čreatu |«;rduci ad videndum divinam essentiam, hoc intelligit |><t hunc modum, quod scilicet, sine lumine gloriæ mhærente per modum habitus, jutest intellectus erratus nd hujus visionem perduci, non tamen sine luminose habente per modum habitus aut passionis. El hunc sensum ipse exprimit, </<· *Veritate,* q 2D. ari. 2, ubi sic diet : α Nulla creatura potest ad lmm j pertingere, scilicet ad videndum divinam essentiam, nisi aliquo lumine elevetur ad illam beatam visionem. Quod quidem lumen in aliquibus recipitur jær modum passionis, quasi pcrlranseundo, ut in raptis; | in Christo autem fuit ut habitus, ipsam animam ejus liealificans a principio suæ creationi" (a), j» — Hac ille. — Item, q. 13, ari. *2 :* « Paulus in raptu non fuit beatus simpliciter, sed secundum quid ; quamvis mens ejus illustrata fuerit supernatural! lumine ad videndum Deum. Quod quidem apparere potest exemplo luminis corporalis. In quibusdam enim invenitur lumen a sole, ut quidem forma manens, quasi connaturalis effecta; sicut in stellis, et carbunculo, ct hujusmodi. In quibusdam vero recipitur lumen a sole, sicut quædam passio transiens; sicut in aere : non enim efficitur lumen forma, scilicet manens in aere, quasi connaturalis; sed transit abeunte sole. Similiter etiam lumen gloriæ dupliciter menti infunditur. Uno motio, per modum forma· connaturalis effeclæ et permanentis; et sic facit mentem simpliciter beatam ; et hoc modo infunditur beatis in patria. Alio modo, contingit lumen gloriæ mentem humanam, sicut quædam passio transiens ; el sic mens Pauli in raptu fuit (6) lumine gloriæ illustrata : ipsum etiam nomen ostendit (γ) raptim et pertranseundo hoc esse factum. Unde non fuit simpliciter glorificabis, nec habuit dotem gloria·, cum illa claritas non fuerit effecta proprietas ejus, etc. » — Hæc ille. — Simile ponit, 2 2', ‹l 175. art. 3, in solutione secundi argumenti.

Ad vigesimum dicitur quod antecedetis implir.it contradictionem : nam sensatio (J) non informans potentiam, non potest uniri potentiæ æque intime sicut sensatio informans. Ulterius, dicitur quod potentia sensitiva non |>otest sentire per aliquam sensationem quæ non sit actio immanens, el ita formaliler inhærens, et a |)otenlia realiter procedens el eflluens.

Ad vlgeslmiimprlmum dictum est prius. Quia non est de ratione speciei inlelligibilis quod procedat ab intelligente, vel quod formaliler actuel aut inlnereal cuicumque ; est tamen (c) de intellectione creata, quæ est actus secundus. Et ideo essentia divina potest supplere vicem speciei, non autem intellectionis. — Quod nutem dicitur de habitu, non obstat : quia m habitu Mint duo, scilicet quod est actus mixtu» potentiæ, el quod est principium operandi; primum sapii imperfectionem, non autem secundum;etideo essentia divi nasupplet v irem habitus quoad secundum, el non quoad primum. Item, non oportet qund omnis forma mtelligibilisM? halieat per modum halutus in omnibus; sicut patet cum angelus intelligit x?i|isum.

Ad vlgesiniumsccuiiduiii dico quod non omnis praesentia actionis ad rem, sufDcit ad hoc quod res illa agat |ier hujus actionem. Unde, si argumentum valeret, similiter protarct quod rnusut posset agere per actionem quæ est Deus, cum sil ei summe præsens. Dico erg<» quod, ad hoc quod intellectu" per aliquam intellectionem intelligat, requiritur praesentia intellectionis ad intellectum, sicut perfectionis ad pcrfeclihilc, el actus secundi ad suum principium ; hoc autem non convenit nec potest convenire divinæ ęssentia aut increatæ intellectioni illins intellectu." creati.

Ad vlucsiinumierlium, negatur antecedens. Nec probatio valet : quia cognitio multarum creaturarum est ñm|K ns ad beatitudinem ; cognitio autem aliquarum creaturarum requiritur ad liene esse bealitudinis; cujnsmodi est cognitio de qua procedit argumentum, et cognitio suimet, el hujusmodi. De hoc sanctus Thomas, *dr Ventate,* q. 8, art. 4, ad 12‘‘. sic dicit : tf Quamvis nulla cognitio crcatune sil de substantia lieatitudinis, quasi beatificans ; tamen aliqua cognitio creaturae perlinet ad biatiludinem, quasi necessaria ad aliquem actum læali : sicut ad beatitudinem angeli pertinet ul cognoscat omnes qui >uo oflicio committuntur; et similiter ad sanctorum læatiludinem pertinet ut cognoscant eos qui eorum lienelicia implorant, vel etiam alia." i realuras de quibus debent Deum laudare. Vel dicendum quod, si etiam cognitio creaturo nullo modo ad beatitudinem pertineat, non tamen sequitur quod omnis cognitio creaturo aequaliter sc habeat ad visionem ßatitudinis. Cognita enim causa aliqua, in piumptu est ut aliqui effectus cognoscantur in ipsi, ahqui vero magis lateant (x) : sicut palet quod ex principiis demonstrationis statim aliquæ conclusiones eliciuntur, quædam vero nonnisi permulta mrdia ,elad hæc cognoscenda non potest quilibet |»er se devenire, scii oportet quod ab alio manuduealur. Similiter est etiam cognitio (6) rationum intelligihilium de effectu, respectu essentiæ divinæ <piia quædam sunt latentiores, el quædam manifestiores; et ideo ex visione divinæ essenliæ quædam videntur, ct <piædam non. * — Hæc ille. etc.

(›) *creationis,* ccr/iu Pr.
(«) *fuit.* — Om. Pr.
(γ) âoc. — Ad. Pr.
(£) — *serumtara»* Pr.
(‹) *tamen.* — Om. Pr

(a) *lateant.* — *latent* Pr.
(/») *roqmtin.* — *de cmjnitiane* Pr

§ 2. — Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Ad primuni contra secundam conclusionem, dicitur quod scientia infusa vel indita animæ Christi, el scientia gjus naturaliter acquisita virtute intellectus agentis, non sunt unius rationis, nec unius speciei, sed diversarum. Nec tamen differunt tantum nec taliter sicut matutina et vespertina, nec solum penes causas efficientes, ut arguens fingit; sed penes objecta, quia scilicet diversorum objectorum adaequatorum. Nam, licet eadem res cognoscatur per utrasque, tamen aliter et aliter : quia species inlelligibiles naturaliter acquisitæ in anima Christi, virtute intellectus agentis, repraesentant res sensibiles solum quoad naturam universalem, et non quoad principia individuantia, sicut convenit in aliis hominibus; sed species intelligibiles ĥndita animæ Christi, assimilantur speciebus concreatis mentibus angelicis, quæ repraesentant res sensibiles, tam quoad naturam universalem, quam quoad principia individunntia et omnia j>erse vel per accidens accidentia rei. Rursus, species indita) représentant omnia individua speciei, praesentia, præterita et futura, el, ultra hoc, substantias separatas ; quod non convenit (a) speciebus naturaliter acquisitis. Hoc tangit sanctus Thomas, 3 p., q. 11. Nam, art. 1, ostendit quod per scientiam inditam, « anima Christi cognovit quæcumque ab homine cognosci possunt per virtutem luminis intellectus agentis, sicut sunt quæcumque pertinent ad scientias humanas. Secundo, |>er hanc scientiam cognoscit omnia illa quæ per divinam revelationem hominibus innotescunt (6), sive pertineant ad donum sapientia;, sive ad donum propheliæ, sive ad quodcumquo donum Spiritus Sancti ; omnia enim ista abundantius et plenius cætoris cognovit anima Christi. Ipsam tamen Dei essentiam per hanc scientiam non cognovit. » Item, ibidem, in solutione secundi, dicit quod |M?r hanc scientiam < jiolerat cognoscere substantias separatas, per modum quo cognoscit anima separata ». Et, in solutione tertii, dicit quod per hanc scientiam α cognoscit omnia singularia, praesentia, præterita et futura ». Item, art. 2, dicit quod per hanc scientiam polerat inlelligere non convertendo se; ad phantasmata, et similiter convertendo SC ad phantasmata, sicut sibi placebat. In quæstione vero duodecima, art. 1, in solutione tertii, loquens de scientia acquisita, sic dicit : < Secundum istam scientiam anima Christi non simpliciter cognovit omnia, sed illa omnia quæ per lumen intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Unde per hanc scientiam non cognovit (γ) essentias substantiarum separatarum, noc etiam singularia præterita vol futura; quæ tamen cognovit (a) per scientiam inditam, ut supra (q. 11) dictum est. d — Il®c illo. — Ex quibus patet quomodo ill© duæ scienti© non sunt unius speciei, nec proprio ejusdem objecti adaequati, sicut prius dictum fuit.

Ad secundum patet per idem; quia illæduæscientiæ non sunt unius speciei, nec unius ndæquali objecti. Et, dato quod idem partiale objectum esset utriusque, neutra superfluebat : quia per utramque cognoscebantur idem, sed perfectiori modo per unam quam per aliam ; licet utraque esset perfecta in suo genero, ot secundum tempus. Unde sanctus Thomas, ubi supra (3 p.), q. 12, art. 2, in solutione primi, sic dicit : « Tam scientia infusa animæ Christi, quam scientia beata, fuit effectus agentis infinitio virtutis, qui (δ) jiotest simul totum operari; et ita in neutra scientia Christus profecit, sed n principio habuit eam perfectam. Sed scientia acquisita, est tantum ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successive; el ideo secundum hanc scientiam Christus non n principio scivit omnia, sed paulalim, et post aliquod tempus, scilicet in perfecta ætale ; quod palet ex hoc quod Evangelista dicit (Luc. 2, v. 52) eum profecisse ætale el scientia. » Hem, in solutione secundi, sic dicil : « Hæc scientia fuit in Christo semper perfecta secundum tempus; licet non fuerit perfecta simpliciter el secundum naturam ; et ideo potuit habere augmentum. » — Hæc ille. — Cum autem dicit arguens, quod altera superfluebat,— non valet. Unde sanclus Thomas, 3 p., q. 9, art. 4, in solutione secundi, sic dicil : « Humana mens duplicem habet respectum. Unum quidem nd superiora; el secundum hunc respectum anima Christi fuit plena per scientiam inditam. Alius autem respectus ejus est ad inferiora, id est,ad phantasmata,quæ sunt nata movere mentem humanam virtute intellectus agentis. Oportuit (γ) autem quod etiam secundum hunc respectum scientia impleretur, non quin prima plenitudo menti humanæ sufficeret secundum scipsam, sed oportebat eam perfici etiam secundum comparationem ad phantasmata. » — H©c ille.

Ad tertium dicitur, negando primam consequentiam ibi factam. Quia, licet bentUs habeat intellectum possibilem et agentem, tamen est in termino su© naturalis perfectionis; nec est necesse quod quilibet beatus habeat omnem perfectionem naturalem possibilem haberi in sua specie. Secus est de anima Christi ante suem resurrectionem : quia Christus tunc simul erat viator et comprehensor; et necessc erat ipsum habere omnem perfectionem naturalem possibilem in natura humana, potissime quantum ad

( ) — Ad. Pr
( ) tnnoUiCuni — igrwier wi(Pr.
(7) cognovit — *cognoicit* Pr

(e) cognovit. — ro^nnictt Pr
(6) gui. — gur Pr.
(γ) *Oportuit* — Oftcndit Pr.

animam, cum asset caput omnium animarum; et intellectum ejus possibilem perfici, quantum ad omnem respectum quem habet, sive nd superiora, sive ad inferiora, ut statim dictum est. De hoc sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 13, art. 3, in aoluliono tertii, «ic dicit : e Christus, ex hoc quod erat Deus et Immo, habebat plenariam potestatem super omnes pries animæ suæ, et super corpus; undo, ex virtute divinitatis, secundum quod ħostra reparationi competebat, permittebat unicuique potentiarum agere id quod est ei proprium, ut dicit Dainoscenus (de *Fid. orth.,* lib. 3, cap. 15); otsic non erat necessarium in ipso, nequii quod fieret redundantia ex una potentia in aliam, neque quod una potentia a suo actu abstraheretur per (i) vehementiam alterius; unde, per hoc quod ejus intellectus videbat Deum, nonoportelialaliquam abstractionem a sensibus corporis fieri. Secus autem est in aliis hominibus, in quibus, ex quadam colligantia potentiarum animæ ad invicem (6), sequitur de necessitate quod fiat redundantia vel impedimentum ex una potentia in aliam. » — Hæc ille. — Et similiter dicil, 2· 2 q. 175, ari. 4, in solutione secundi. — Dicitur ulterius, quod nullum est inconveniens, concedere quod aliqui beati proficiant in cognitione naturali usque ad diem judicii, potissime per illuminationes novas inferiorum a superioribus. Hoc enim concedit sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. 2,art.5, ubi sic dicit: α Angelorum elanimarum sanctarum scientia potest augeri usque ad diem judicii, sicut et alia quæ ad premium accidentale pertinent. Ulterius autem non proficient, quia tunc erit ultimus status rerum, etc. » — Hæc ille. — Dicitur ulterius, quod id quod adducitur de potentia augmentative in Adam, vel in beatis post resurrectionem, non valet ad propositum. Tum quia Adam, in statu ĩnnocentia , orat, quantum ad augmentum sui corporis, in termino sibi a ð< præflxo; et similiter erit de beatis post resurrectionem. Tum quia corpus hominis non est sic dupliciter in latentia ad acquisitionem quantitatis naturalis, vel duplicis quantitatis specie differentis (γ), sicut anima Christi erat in |>otenlia ad duplicem scientiam ; quare non valet similitudo. — Dicitur ulterius, quod positio sancti TJiomæ non fundatur in illa falsa (Î) maxima quam arguens recitat, sed in glossa el expositione quam arguens adducit : quia scilicet intellectus possibilis animæ Christi, si non haberet scientiam ex actione intellectus agentis acquisitam, remaneret aliqualiter imperfectus; quia non omnis potentia ad scientiam esset in eo completa, ut dictum est in solutione secundi. Scientia enim indita, cum (a) esset alienus rationis a scientia naturaliter acquisita, ct potius scientia animæ separata· quam conjuncta?, vel potius angeli quam humana, non actuahnt nec satiabat potentiam intellectus ad scientiam naturaliter acquisitam, sicut supra dictum est.

II. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi, dicitur quod fundatur in falsa suppositione, scilicet quod scientia indita et acquisita forent unius rationis in Christo. El de hoc satis est dictum in solutione primi Scoti (6) contra hanc secundam conclusionem. Ideo non oportet plus dicere dc illarum distinctione.

Ad Nccundum, negatur major. El ejus falsitas petet ex dictis sancti Thumæ, 3 p., q. 12, art. 3, ubi arguit sic (arg. 2) ' « Acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius quam acquirere a sensibilibus; quia in anima hominis docentis sunt species intelligibilcs in actu; in rebus autem sensibilibus sunt species mlelligibiles in potentia solum. Sed Christus accipiebat scientiam experimentftlcm ex rebus sensibilibus. Ergo multo magis poterat accipere scientiam, addiscendo ab hominibus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod ille qui addiscit ab homine, non accipit immediate (γ) scientiam a speciebus intelligibilibus quæ sunt in mente ejus, sed mediantibus sensibilibus vocibus, Unquam signis intellectualium conceptionum. Sicut autem voces ab homine formata?, sunt signa intellectualis scientia? ipsius; ila creature n Deo condite, sunt signa sapientis qjue; unde, *Ecclesiastici* 1 (v. 10), dicitur quod *Deus effudit sapientiam* suam *super omnia opera sua.* Sicut igitur dignius est accipere a Deo quam ab homine, ita dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas quam per hominis doctrinam. i — Hæc ille.

Ad tertium dicitur quod responsio ibidem adducta, bona est. Et hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 12, nil. I, in solutione secundi, ubi sic dicit : u Licet corporalibus ($i sensibus Christi non fuerint subjecta omnia sensibilia, fuerunt tamen sensibus ejus subjecta aliqua sensibilia, ex quibus, propter excellentissimam vim rationis ejus, potuit in notitiam aliorum devenire per modum pncdiclum : sicut videndo cœlestia corpora, potuit comprehendere eorum virtutes, et effectus quos habent in istis inferioribus, qui (f) ejus sensibus non subjacebant; et, eadem ratione, ex quibuscumque aliis, in aliorum notitiam devenire potuit. > Item, in solutione primi, dicit . < Scientia rerum acquiri potest non

(a) *abstraheretur per.* — *abstraheret* Pr.
(C) *ad invicem.* — *ad divinitatem* Pr.
(γ) *differentis.* — *differentes* Pr.
(δ) *falsa* — *fallacia* Pr.
( ) cum. — *tamen* Pr.
( ) *Scoti.* — Om. Pr.
(γ) *immediate.* — *mediate* Pr.
(Ô) *corporalibus.* — *corporaliter* Pr.
(c) ÇUI. — </u< Pr.

solum per experientiam ipsarum, sed etinin per experientiam quarumdam aliarum rerum; cum, ex virtute luminis intellectus agoniis, possit homo procedere ad intdligendiim effectus per causas, el causas per effectus, et similia per similia, et contraria per contraria. Sic igitur, licet Christus non fuerit omnia expertus, ex his tamen quic expertus esi, in aliorum omnium notitiam devenit. » — Hæc ille. — Cum autem dicit arguens, quod ex sola inspectione corporum cœlestium, nullus potest naturaliter comprehendere eorum virtutem, nec eorum effectus, etc.; dicitur quod ex sola inspectione corporali el sensitiva solis, nemo polest immediate eju> virtutem comprehendere; mal ex inspectione intellectiva comprehensiva essentia· solis, potest comprehendi ejus virtus. Christus aulom, quidquid sentiebat, poterat faciliter intelligere el (a) comprehendero, propter efficaciam sui naturalis luminis intellectus agentis; el ita comprehendit essentias corporum cœloslium, «»t consequenter eorum virtutes, el consequenter ŏmne effectus rorum, quantum ad naturas suas specificas. — Cum nutem «licit ulterius, quod per experientiam habitam de quacumque re, non potest halieri scientia nisi de similibus secundum speciem, — falsum est, ubi ad experientiam sequitur rei ex|>erke comprehensio, tam quoad omnia pnedicata essentialia quam accidentalia tam per se quam |>er accidens, et quoad omnem habitudinem rei ad alias res. Sic autem fuit in Christo, el potissime quia scientia indita in ipso cooperabatur ad acquisitionem scientis experimentalist; sicut habens penes se aliquas species intclligibiles paucas numero, sed universales in virtute, potest formare ex illis mullas species magis particulares. Secus est de aliis hominibus. Et ideo non esi judicandum de illo sicut de ceteris.

Ad argumentum in principio qwrstionis, respondet sanctus Thomas, 3 p., q. 9, art. I, in solutione primi, ubi sic dicit : < Christus cognovit omnia |>er scientiam divinam, o|ierati(>ne increala. quæ e>t ejus essentia : Dei enim intelligere ««t sua essentia, ut prolxitur, 12. *Metaphysi™* (t. c. 39). Unde hic actus non (loluil esse anirnæ Christi, cum sil alternis natura·. Si ergo non fuisset in anima Christi alia scientia præler divinam, nihil cognovisset; el ita frustra fuisset assumpta, cum res sit propter suam operationem. » — Ihec ille.

Et hæc de quæsliorio sufficiant. De qua benedictus Deus. Anien.

<a| et. – Om. Pr.

QUÆSTIO *II.*

UTRUM ANIMA CHRISTI IN VERBO VIDEAT OMNIA ALIA A VERBO

TEiuiM. circa quartamdecimam distinctionem, quæritur : Utrum anima Christi in Verbo videat omnia alia a Verbo.

El alluitur quod sic. Quia majus est comprehensive cognoscere Verbum, ve! divinam essentiam, quam videre omnia alia a Verbo. Sed anima Christi comprehendit Verbum, seu divinam essentiam. Igitur et omnia alia videt. Major nola esi. Et minor probatur : Quia Isidorus dicit (de *Summo bono.* lib. I, cap. 3) quod *Trinitas sibi soli nota* rs/, *ct homini assumpto.* Igitur humo assumptus communicat cum sancta Trinitate in illa notitia sui,qmeest propria sancta? Trinitatis. Jlujusmodi (a) autem est notitia corn prehensionis. Igitur anima Christi comprehendit divinam essentiam.

In np|)osiluni «arguitur quod, quanto aliquis |>erfeclius cognoscit aliqujpd principium, tanto plura in illo principio cognoscit. Sed Deus perfectius videt suam essentiam, «piam anima Christi. Ergo plura cognoscit quam anima Christi. Non ergo anima Christi in Verbo cognoscit omnia.

In hac quæstione sunt 1res articuli. In primo (tonentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio responsiones.

AHT1CULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit hæc

Prima conclusio : Anima Christi per nullam scientiam scit aut cognoscit aut comprehendit omnia scibilia, vej omnia quæ Deus cognoscit aut scii.

Hanc conclusionem ponit sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 20, art. 4, ubi, mota illa qmcslione, Utrum anima Christi sciat in Verbo omnia qua· scit Verbum, respondet in hunc modum : *a* Ad evidentiam hujus quæstionis, oportet intelligere quid est dictu, aliquid in Verbo videre. Sciendum igitur est quod nihil potest videri in aliquo, nisi eo modo quo est in illo. Contingit autem aliqua multa esse in alio dupliciter. Uno modo, divisim el pluraliter : sicut plurcs formæ resplendent in sjieculo, unn(|i|iemie divisim; et sicut (C) plures homines sunt in una

H) *Hujuimodi — IMu* Pi «teut. — lie Pr.

domo. Alio modo, uniformiter el simpliciter; sicut plures effectus sunt virtute in causa, et etiam conclusiones (x) in principio, et membra in sumine. Qiiicumque igitur aliquid intuetur, consequens est quod illa videat quæ in eo sunt multipliciter el divisim, eo quod unumquodque illorum ita offertur sicut et id unum in quo continentur; et pro tanto «pii videt speculum, videt formas in speculo resultantes. Sed qui videt aliquid unum, non oportet quod videat omnia quæ sunt in eo uniformiter et unite, nisi quando totam virtutem illius comprehendit : sicut qui videt aliquod principium, non oportet quod videat omnes conclusiones virtute exsistentes in eo, nisi forte illud comprehendat. Res autem creatae, sunt in Deo, non quidem multipliciter, sed unite, ut dicit Dionysius *(de Ðivini Nomiħibu* cap. 5). Unde, cum dicitur resesse in Deo, magis assimilatur illi modo quo effectus sunt in causa, et conclusiones (6) in principio, quam (γ) illi modo (pio ſorma sunt in speculo. Et ideo non oportet quod quicumque videt Verbum, videat omnia quæ Verbum in seipso videt, ut quidam dixerunt, afferentes exemplum de formis quæ videntur in speculo viso. Ipsum enim Verbum seipsum comprehendit; unde omnia quæ in (»0 virtualiler continentur, ct unite sunt in eo, cognoscit ⁑ videndo. Intellectus autem creati, qui Verbum non comprehendunt, non oportet quod videndo Verbum, omnia videant quæ in Verlio sunt. Sed tamen in hoc anima Christi majori prarogativa gaudet quam alitis intellectus creatus : videt enim in Verbo omnia prasentia, praterita el futura. Cujus ratio est, quin, cum Deussit principium omnium rerum et linis, duplex habitudo ipsius ad creaturas invenitur una secundum quam omnia a Deo procedunt in esse; alia secundum quam ad eum ordinantur ut in finem, quædnin þ< viam assimilationis tantum, sicut irrationales creatura (0), quædam tam per viam assimilationis (piam etiam pertingendo ad ipsam divinam essentiam. Cuilibet enim natura procedenti a Deo, inditum est ut in Iιoηιιιη tendat per suam (c) operationem. In cujuslibet autem boni consecutione, creatura Deo assimilatur; sed creatura rationales, super hoc, habent ut sua operatione ad ipsum Deum cognoscendum el amandum pertingant; unde pra rateris creaturis bcatitudinis sunt capaces. In utraque autem pradictarum habitudinum, invenitur creaturas Creator excedere. Quantum ad primam (ζ) quidam, quia super omnia quæ Deus fecit, adhuc posset alia dissimilia facere, et novas species, et nova genera, ct alios mundos; nec unquam quod factum esset, facientia virtutem ǧuaret aut adæquare posset. Quantum vero ad secundam, quia(s) creatura, quanlumcumque fiat boni particeps, nunquam tamen pertingit ad hoc quod Dei bonitatem ndæquet. Quanlumcumque etiam creatura rationalis Deum cognoscat el amet, nunquam tamen ita perfecte cognoscit et amat, quantum ipse cognovibilis et diligibilis esi in se. Sicut autem creatura imperfecte essent, si a Deo procederent, et in Deum non reoi di narentur; ita imperfectus esset creaturarum a Deo exitus, nisi reditio in Deum exitum adæquarel. Et ideo unaquæquecreatura, quantum participât de esse, tantum participat de bonitate. Unde et oportet quod excellentissimi (6) intellectus creati Deum cognoscant, ut eorum cognitio adaquetur processui creaturarum a Deo. Procedunt autem a Deo res, et per viam natura, et secundum ordinem ǧratia Unde intellectus creati qui sunt in summo creaturarum constituti secundum conditionem natura, omnium naturalium iu Deo el ex Deo cognitionem accipiunt, scilicet angeli. Christus tero constitutus est (γ) super omnem creaturam, etiam (0) quantum ad dona gratiæ, quia c/e *plenitudine ěju omne» ǎrccpimu* Joannis 1 (v. 10); et ideo ipse accepit(c) cognitionem omnium eorum quæ a Deo secundum quodeumque tempus procedunt, non solum secundum ordinem natura, sed etiam ζ) secundum ordinem gratiæ. Scit igitui anima Christi omnes creatures, non solum quantum ad naturales proprietates, quml et angeli habent, sed etiam secundum quod substant divinæ providentiæ ǒrdinata. iu finem 'alutis humanæ et donorum gratiæ; et ideo scit omnia singularia, el omnes singulares actus hominum, et etiam cordis abscondita ; quod de nulla alia creatura dicere o|M)itet. El tamen, quia non pertingit ad comprehendendum ipsam divinam infinitatem, ideo remanet Deo facultas adhuc multa alia faciendi quam ea quæ anima Christi cognovit. > — Hæc ille.

Eamdem conclusionem |>onit, 3 p., q. 10, art. 2 : α Cum. inquit, quæritur, An Clirislus cognoscat omnia in Verin), dicendum est quod ly *omnia* potest dupliciter accipi. Uno modo, proprie, ut distribuat pro omnibus quæquocumque modo sunt, vel erunt, vel fuerunt dicta, vel facta, vel cogitata a quocumque, secundum quodeumque tempus. Et sic dicendum est quod anima Christi in Verbo cognovit omnia. Unusquisque enim intellectus creatus, in Verbo cognoscit (r), non simpliciter omnia, sed tanto plura, (pianto jærfeclius videt Verbum. Nulli tamen

( ) *conclmionet.* — *t/uxtlioncf* Pr.
( ) cohc/ujiohcj. — *queationt»* Pr.
(y) *quam.* — Om. Pr.
(Ô) A wrbo *qurdam* usque ad *crcaturar,* om Pr.
(<) commuiumi. — Ad. Pr.
(ζ) *pnmam.* — *prinntm Pr.*
(3) *fecundam, çuia.* — *fecundum, quod* Pr.
(6) *excellentifsimi.* — *ejeeUentmm* Pr.
{'f) est. — Om. Pr.
(δ) *est* – Ad. Pr.
fi) in *Deo.* — Ad. Pr.
(ζ) *etiam.* — Om. Pr.
(r,) *cognmcif.* — *coqnovit* Pr

intellectui beato deesl quin cognoscat in Verbo omniaquæ ad ipsum !q>eclant. Ad Christum autem, el .id cjus dignitatem, >ρ‹·‹ tant quodammodo omnia, inquantum ei subjectu sunt omnia. Jjisu etiam est jodox omoium cuiiMillitus a *D^qnht Kiliushornii· nii ed,* ut dicitur, Joan. 5(v. 27). El ideo anima Christi in Verbo cugnovil omnia exsistentia, secundum quodcumque tempus, et etiam hominum cogilatus, quorum ipse est judex, ideo quod de eu «licihir. Jo?m. 2 (v. 25), *Ipse enim tcirlmi qn;v e^ent in homine;* quod |K>tesl intelligi non solum quoad scientiam divinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ ejus, quam babel in Verbo Alio modo h *omnia* |h>lv-1 accipi magis huge, ut exlemlalm non solum ad omnia qua» sunt in aclu secundum quodcumque tempus, sed etiam ad omnia quæcumque sunt in (MJlenlia, nunquam reducta inactum. Horum autem quædam sunt solum in potentia divina; et hujusmodi (a) non omnia cognovit anima Christi in Verbo. Hoc enim esset comprehendere umnia quæ Deus |M)test facere (S); quud esset comprehendere divinam virtutem, et per consequens divi nain essenliam; quælilæt enim virtus cognoscitur el comprehendilur pei cognitionem eorum in quæ potest, Quædam vero sunt nun solum in potentia divina, sed eliam in potentia crcaluræ ; et hujusmodi (γ) omnia cognovit anima Christi in Verito. Coinprehendii enim in Verbo essentiam omnis crcaluræ, et per consequens potentiam, et virtutem, el omnia quæ sunt in potentia creature. » – ILec ille.

Eamdem conclusionem |>unil, 3. £enf<m/., dist. I i. q. I,art. 2 (q¦· 2), dicens ᵤ Quidam dixerunt. omnem intellectum videntem Deum, \idere Omnia quæ \idel Deus. Sed huc non est nece»aimm : quin, cum res \idelur in Deo, Deus esi quasi medium cognoscendi rem illam; nun autem eat necessarium quod qui cognoscit aliqpod medium, cognuseat omnia quæ per illud medium cognosci possunt, nisi plcnarie medium illud, secundum lolam suam virlutem, cognoscat. Et ideo ipse Deus, <pii seipsum comprehendit, omnia quæ in eu sunt (pialitcrcumque, comprehendit; sed diversimode. Quia ea quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt secundum quodeumque tempus, scit scientia visionis; quia illud proprie videlur, quod habet esse extra videntem. Et quamvis essentia |ær quam videt, sit una, tamen per distinctas rationes idéales ea videt; ideo distinctam cognitionem de cis habet, dum unumquodque eugnovit secundum propriam ideam, sicut Ijonuni. vel p« r ideam oppositi, sicut malum. Distinctio autem harum rationum in Deo, esi ex diverso resjiectu exemplaris, scilicet di.vinæ essentiæ, nd res visae. Sed ea quæ nec sunt nec erunt nec fuerunt, et tamen

(·) *hujutmodi, — hujii»* Pr.

li) *quod Mat eonipie/tendeir onuua qiut bcm* facere — Ad. Pr.

(γ) Au/uirnodi. — Au/im Pr.

potuissent (a) esse vel fuisse vel futura osee, rum in seipsis non sint, nullam in seipsis distinctionem habent, nec sunt nisi in putentia ipsius Dei, in qua unum sunt ; unde n«>n posMint c mc lespectiis distincli, secundum quos distinguantur rationes horum possibilium. El ideo hæc non cognoscit (ζ) Deus per ideas distinctus, sed per cognitionem suæ putentia», in qua sunt. El ideo dicitur hæc cognoscere simplici intelligentin ; quin inlelligere est concipere etiam ea quæ non sunt exim concipientem. Sed quia omne quod agit aliquid, vel polesl agere, agit illud secundum quoti ȍt ens aclu, ideo impossibile est (y)quod aliquis sciai munia quæ ex aliqua causa possunt produci, nisi comprehendat entitatem ejus. Et quia nullus intellectus creatus comprehendit divinam essentiam, ideo nullus intellectus creatus polesl scire omnia quæ Deus potest facere; et hæc sunt illa quæ Deus scit simplici intelligentia (o). Sed ea qua» sunt, vel fuerunt, \el erunt, deliciunt ab infinitate divinæ polenliæ; quia plura facere posset. Unde non prohilietur aliquis intellectus creatus cognoscere ea omnia, Sed unusquisque tanto plura eorum in Verbo cognoscit (c), (pianto perfectius Verbum intuetur. Et quia anirna Christi perfectissime inter creaturas Verbum intuetur, ad terminum cognitionis pervenit, scilicet quod scit omnia quæ sunt vel erunt vel fuerunt, non schini facta, sed dicta et cogitata. El (plia comprehendil quamlibet essentiam creatam, ideo scit omnia quæ sunt in putentia seminali cujuscumque ȼrea ȶura eo inudo quo Deus scit umnia quæ sunt in potentia sua. ›› — Hæc ille.

Ex quibus |Hitesl formari lalis ratio : Nullus inlellectus cognoscens aliqua in ali<pio medio in (pio sunt simpliciter el unite, potest ex inspectione talis medii cognoscere omnia per illud medium cognoscibilia, nisi comprehendat tutam virtutem illius medii. Sed anima Christi est hujusmodi (ζ), quud cognovit res in Verbo quasi per hoc medium. el non comprehendit tale medium. Igitur nun cognovit in tali medio omina per tale medium cognoscibilia; cujusmodi (η) sunt mulla |>o>sibilia, quæ ner. sunl, nec fuerunt, nec erunt. Eigo non cognovit simpliciter omnia,

Secunda conclusio est <µıo<ί̇ anima ciirlhU c<»uimvit hi Verbo Infinita seaumliiiii quid, Heel non infinita simpliciter.

Ham conclusionem pomi, *de Vorilalc,* q. 20, ari. i. ad Ium, ubi sic dicit . a (Jummunitei dicitur quod Deus scit «piædain scientia visionis, scilicet

(a) poluùient_ __ ;H,ωı„β pr.

ntj *toguoicit. — cognuvd* Pr.

(γ ait.— 0α>· P».

(Ί A ȳerbi rf *hxc* usque ad *intcllujenlia*. uin. Pr.

(‹ *cognoteil — ciejuoeit* Pr.

(ζ) *hujutniodi. — /tujin* Pr.

(r.) *rujntmodl, —* cu/m· Pr.

quæ sunt, erunt vel fuerunt; ct hæc non sunt infinila, supposito principio el line mundi; quæ quidem sola dicilur Deus visione videre, quia visio est eorum quæ in se subsistunt extra intellectum videntis. Qiiædam vero scit scientia simplicis intelligentiæ, scilicet illa qutc potest facere, quamvis nunpiam sint futura; et hæc sunt infinita. Et dicilur ista inlelligere, ea ratione, quia intellectus potest sibi (a) formare quiddilates eorum quæ extra eum non subsistunt. Anima Christi igitur videt in Verlro omnia pnescntia et futura, non tamen quæcumque Dens po(e>l facere, et ita non sequitur quod sciat infinita. — Sed ista ratio non solvit vim rationis. Sup|K>silo enim quod generatio in futuro in infinitum duraret (quod Deus facere posset), constat quod infiniti homines essent futuri, el omnes illos Deus cognosceret scientia visionis. Undo, si anima Chrisli sciret omnia quie.-cit scientia visionis, sequeretur (6) quod anima Christi tunc sciret infinita, quamvis non cognosceret omnia quæ Deus facere posset; quia Deus, printer infinita individua harum specicruni finitarum, posset facere infinitas alias species, el in singulis speciebus infinita individua, sicut palet, præcipue in proportionibus numerorum. Si enim in una specie ƥroportioni accipiantur individua, in infinitum multiplicabuntur : utputa in specie dupli esi proportio duorum ad unum, et quatuor ad duo, et sex ad tria, et sic in infinitum, el iterum, super proportionem dupli est alia s]>ecies proportionis, triplum et dimidium, quadruplum ct dimidium (γ), quintuplum et dimidium, et sic in infinitum; et tamen unaquæque istarum continet infinita individua in potentia. Undr, si generatio in infinitum (c) futura secundum has species quæ mudo sunt finitæ, duraret, adhuc plura posset Deus facere ; quia posset facere novas species, ct hoc in infinitum. Et sic patet quod non est ejusdem rationis dicere (c), animam Chrisli cognoscere infinita, el cognoscere omnia quæ Deus facere potest. — Iterum Deus, cognoscendo scientia visionis omnes creaturas, comprehendit eas; et sic (ζ) scit quidquid est in creaturarum potentia. In potentia autem creaturarum est infinitum, sicut patet de divisione continui, et in augmento numerorum. Unde, cum anima Christi etiam creaturas comprehendat, scit infinita quæ sunt in creaturis in |>otentia. Et præteroa, si animæ damnatorum sunt perpeluæ, et in eis cogitationes erunt volubiles, quarum nullam Deus ignorat, Deus (a) nunc scit scientia visionis infinita futura. Unde, si anima Christi sciat omnia quæ Deue scit scientia visionis, oportet dicere qnrul etiam sciat infinita. — Et ideo dicendum est, quod in rebus invenimini aliquid quod simpliciter ct omnibus modis est infinitum, sicut Deus; aliquid autem quod est omnibus modis finitum, meut res materiales; aliquid autem quod est modo quodam finitum, et modo quodam infinitum : sicut quælibet substantia immaterialis, est quidem finita, inquantum habet esse limitatum ad propriam naturam, eo quod nulla creata substantia, quamvis immaterialis, e.4 suum esse, sed e^se participat; est tamen infinita, |>er remotionem terminationis secundum quam forma terminatur ex hoc quod in materia recipitur, cum omne receptum sit in recipiente per modum recipientis. Secundum igitur quod aliqua res esi infinita, secundum hoc per suam actionem comparatur ad infinitum. Illud enim (6) quod est infinitum secundum esse et immaterialitatem, ut Deus, per operationem suam comparatur ad infinitum, el secundum materiam sive quantitatem, et secundum naturam speciei vel generis. Unde Deus potest cognoscere infinita individua, et infinitas sjiecies; quia cognoscit omnia quæ potest facere, et potest (γ) in infinitum novas species facere. Et, pneter hoc, cum aliquid secundum hoc agat, secundum quod est aclu, sicut esse Dei est infinitum, ita et ejus actio halæt efficaciam infinitam. Res autem materialis neutro modo habet comparationem ad infinitum, neque scilicet ad infinitum secundum materiam vel quantitatem, nequo ad infinitum secundum speciem : sicut patet in risu, qui est virtus quoedam materialis, et ideo non potest quamlibet speciem cognoscere, sed determinatam, scilicet colorum ; nec potest infinita cognoscere, nisi per successionem, eo quod, cum sil materialis, actio ejus materialis est, et attingit ad ea quæ sunt infinita secundum quantitatem continuam vel discretam, quæ esi infinitas materialis, eo modo quo sunt infinita (0), scilicet numero, numerando partem post partem; et ideo impossibile est quod unquam perveniat ad cognitionem infinitorum, etiam individuorum. Et quia intellectus noster, in statu isto, a sensu (i) accipit, inde est etiam quod nec ipse infinita hoc modo cognoscere potest. Substantial vero immateriales, quæ sunt quodammodo infinite, et quodammodo finitæ, quia esse finitum habent, oportet quod earum operatio sit efficaciaſ finitæ, et comparetur ad naturas finitas; quia vero immateriales eunt, ideo earum operatio se extil ad infinita materialiter.

(3) fi6i. — Oin. Pr.
(6) *Unde, si amnia Christi sciret omnia qua scit scientia visionis, sequeretur. — sequitur* Pr.
(γ) *triplum et dimidium, quadruplum et dimidium. — tria anguli et dividuum, quadrangulum et dividuum* Pr.
(δ) *esset.* — Ad. Pr.
(t) *dicere. — divmsf* Pr.
(;) nc. — Om. Pr.
( ) enim. — Ad. Pr.
( ) *est.* — Ad. Pr.
(7) *et potest.* Om Pr.
(Î) *mltniia —· infinitum* Pr
(t/ Pr.

Unde etiam intellectus noster, ut dicit Commentator, 3. *de Anima* (t. c. 19), ostenditur quodammodo infinitus (i), inquantum cognoscit universale, in quo infinita singularia cognoscuntur. Sed in hoc deficit, quod species universalis quam intellectus apprehendit, utputa hominis, non est perfecta ratio cognoscendi quodlibet singulare in sua singularitate. Si autem esset, tunc intellectus noster, dato quod essent infiniti homines, tamen cognosceret infinita materialiter per unam naturam linitam, quæ est natura humana : in infinitis enim hominibus, quamvis sit infinitum secundum quantitatem vel materiam, non tamen est infinitum secundum speciem; quod patet ex hoc. quia adhuc extra infinitos homines possunt esse alia»species; proprium autem objectum intellectus, est natura speciei, non autem materia. Similiter, qui cognosceret per naturam animalis omnes species animalis in sua specialitate, dato etiam quod species animalis essent actu infinita», adhuc cognosceret (i) infinitas species, sed (7) finitam natunun; quin, præter naturam animalis, adhuc est natura lapidis. Ita igitur, cum anima Christi cognoscat Verbum, quod est sufficiens ratio cognoscendi omnia individua in sua singularitate,et omnes species in sua specialitate, nihil prohibet, quamvis sit finita secundum esse, quin cognoscat infinita (i); non tamen comprehendit naturam infinitam. » — Hæc ille.

Eamdein conclusionem ponit, 3 p.. q. 10. art. 3; et 3. *Sentent.,* dist. 14, ubi supra (q. I, ait. 2, q‡· 4, ad 2um). Venimtamen in his (t) locis dicit quod anima Christi scit infinita, scientia simplicis intelligentiæ, scilicet omnia quæ sunt in potentia creaturæ, non autem scientia visionis; quia dicit quod certus est numerus præsenlium, pneleritonim et futurorum. Sed in *de Veritate* videtur dicere quod cogitationes damnatorum sunt infinitae. Nec tamen, propter hoc, est proprie contradictio in didis suis : quia intendit quod non erunt infinita entia subsistentia; cum quo stat quod erunt infinita» cogitations et gemitus, qui non sunt adeo proprie entia.

Ex prædictis]>otesl formari talis ratio : Quieumque intellectus cognoscit infinita individua comprehensa sub linitis speciebus, vel infinitas species comprehensus sub finito genere, cognoscit infinita secundum quid, licet non infinita simpliciter. Sed anima Christi est hujusmodi. Igitur cognovit infinita secundum quid ; et non solum in confuso et in universali, verum etiam distincte quodlibet in Mia singularitate.

El in hoc primus articulus terminatur.

(j) *ostenditur quodammodo infinitus. — attendit quodammodo infinita* Pr.
(S) *cognosceret. — cognoscere* Pr.
(γ) *sed. — secundum* Pr
(i) *infinita. — /inita* Pr,
(t) *Ius — aliis* Pr

AKTiCULUS 11.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — CONTIIA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguitur (a) contra conclusiones. El quidem, contra primam arguit Scotus (dist. 14, q. 2), volens probare quod anima Christi potest videre in Verbo omnia quæ videt Verbum. Et

Primo arguit contra rationem et probationem conclusionis, sic : Quia si A conveniant B et C ordinale, ita quod B sil tota ratio respectu C, si intelligens (€) B non comprehendat A, multo minus intelligens (γ) C comprehendet A. Exemplum hujus est de subjecto, diffinitione et passione : si intelligens diffinitionem non comprehendit subjectum, neque intelligens passionem comprehendet subjectum ; vel pro medio accipiatur passio prior, et pro tertio passio remotior, quæ inest ratione prioris (0) passionis; plet ista propositio. Sed, respectu Dei, esse infinitum intensive, et esse in quo infinita possibilia quomodocumque (t) relucent, se habent tali ordine, quod, quia Deus est infinitus intensive, infinita possibilia in eo relucent; el ita |>olest in infinita possibilia, et non econtra. Sed cognoscens Deum sub ratione infinitatis intensivæ, non propter hoc comprehendit. Ergo, multo minus, cognoscens infinita |»ossibilia quæ relucent in eo, sive infinitos ejus effectus, comprehendit eum (ζ). Assumptum palet. Quia intellectus angeli videntis Deum, videt eum sub ratione infinitatis inlensivæ; quia aliter non quielarelur. Nihil enim |>olest quietare intellectum, nisi sub ratione infiniti formaliler : ita quod, si nunquam infinitum comprehenderetur, sed tantum communicaretur, non plusquielarel potentiamapprohensivam, quam aliud objectum finitum; accideret enim sibi infinitas, ut comparatur ad illam potentiam.

Secundo. Quia cognoscens unum effectum in Verlxi, non comprehendit illum, nec Verbum ut est causa illius. Ergo, quotcumque effectus cognoscat, nullum eorum comprehendet, nec Verbum ut est causa alicujus eonim ; el ita, mullo magis, nec simpliciter comprehendit causam, si omnes effectus ejus cognoscat (η).

Tertio. Quia illud exemplum de principio el conclusione, assumit falsum simpliciter. Causa enim, inquantum (0) causa, nullam perfectionem accipit

(3) arc/uifur. — *arguit* Pr.
(6) *intelligens. — intellectus* IT.
(γ) *intelligens. intellectus* Pr.
(i) *mot ratione p›io› — est in ratione priorum* Pr.
(t) *quomodocumque.* — Orn. Pr.
(ζ) *comprehendit cum.* — Om. Pr.
(η) Avrrbo *causam* uique ad *cognoscat,* om. Pr.
P) ratoa *enim, inquantum. — causa ei* in *qua* Pr.

a causato; quia est prior (a) eo naturaliter. Ergo cognitio principii, ut est causa cognitionis (C) conclusionis, nullo modo perficitur per cognitionem conclusionis (γ). — (kmfirmatur ratio. Accipiatur enim aliquod principium ut notum in aliquo gradu ; et quæro si potesLaliqua conclusio cognosci, ita quod maneat in intellectu illa cognitio non aucta, aut non. Si sic, habetur propositum : quia cognoscens conclusionem ex principio, non perfectius cognoscit (i) principium; et sicut est de una conclusione, ita de quocumque incluso in illo principio. Si non, ergo illud principium in isto gradu cognitum, non est principium : quia respectu nullius conclusionis; quod est falsum. Item, tunc esset circulus inter illa (c). — Istud confirmatur per Philosophum, 1. *Posteriorum* (t. e. 10), ubi vult quod de subjecto oportet tantum cognoscere *quid est.* Et ratio est : quia in quidditate includitur virtualiter tota ratio scientiæ; nec propter ipsam demonstrationem acquiritur aliquo modo cognitio *quid est* de subjecto. sed totaliter supponitur; sed tantum acquiritur cognitio passionum inhaerentium sibi. Et ita erit de conclusione respectu principii; quia cognitio principii totaliter supponitur demonstrationi (ζ), el in nullo perfectior acquiritur per demonstrationem.

Quarto. Arguitur contra distinctionem quam ponit conclusio. Quia intellectus animæ Christi potest cognoscere in Verbo aliquod possibile futurum nunquam fiendum (η).Ergo non precise ponitur terminus in cognitione eorum quæ Deus scit scientia visionis. Assumptum probatur : quia etiam verisimile est, alias animas visuras in Verbo, ipsum posse creare aliquid quod non creat, etiam 0) distincte; et, multo magis, hæc anima potest videre aliquod possibile in Verbo; et sicut unum, ita de omnibus. Ergo, ad vitandum infinitatem, oportet alium terminum pnefigere, quam includendo actualia, et excludendo possibilia.

Quinto arguit : Quia quicumque intellectus est receptivus notitisa cujuscumque objecti, et ad quodeumque objectum habet desiderium naturale; et si (t) quodeumque objectum cognosceret, in hoc perficeretur naturaliter. Et sicut est de notitia, ita de visione in Verbo; quia illa est perfectissima notitia haberi possibilis de objecto. Quilibet ergo intellectus est receptivus cujuscumque visionis in Verbo; et hoc divisim loquendo. Ergo, et conjunctim, quilibet intellectus esi receptivus visionum simul in Verbo, respectu omnium objectorum. Probatur consequentia : Quia cuicumque potest inesse quodlibet, si ei iα) duo possunt simul inesse quia non opponuntur, et infinita talia posaunt simul inesse; quia nulla e>t ratio im[M>s.sibili(atis. Quodeumque enim illorum potest per sc inesse; et quodeumque cum quocumque potest simul inesse, quia non opponuntur; et quotcumque possunt simul inesse, quia ex pluralitate inhaerentium non sequitur nova impossibilitas. El (6) sic sequitur propositum (γ) : Sicut enim virio cujuscumque in Verbo potestinesse animæ Christi, ita et visiones duorum objectorum simul; quia non repugnat : aliter non posset videre se beatam et aliquid aliud in Verbo; el ita, cum semper videat beatam, nunquam posset aliud videre in Verlio. Nec quæcumque multitudo ponit novam impossibilitatem, patet; nec novam oppositionem (o), quia, si oppositio esset, illa esset alicujusad aliquod. Nec illa infinitas est incompossibilis intellectui creato. Probatur : Quia receptivum non est in se perfectius, si sit in artu secundum suas potentias, quam si sit in potentia respectu actus. Quod apparet : quia ijvsi actus sunt extra rationem receptivi; et patet in exemplo de materia et forma. Igitur intellectus non concluditur esse perfectior, si est in actu secundum omnes suas potentias passivas, quam (piando est in potentia ad omnes istos actus. Sed nunc intellectus est in potentia ad infinitas visiones; patet enim quod est in potentia ad quamcumque ex nature sua. et simul in potentia ad omnes. Ergo, si esset in actu secundum omnes istos actus, non sequeretur («) major infinitas quam modo. Quod si dicas quod non est capax omnium simul (ζ), — hoc est falsum : quia simul est in potentia ad omnes; ergo simul potest habere omnes (η) in actu, cum non sit oppositio illorum actuum ($), nec requiratur in receptivo vel in recipiendo aliquid repugnans.

Sexto arguit : Quia, si anima Christi novit omnia singularia in proprio genere, hoc est per proprias species, et ita infinitas, quia singularia sunt vel possunt esse infinita. Non plus autem repugnat intellectui infinitas visionum quam specierum; quia, etsi visiones sint aliquo modo perfectiores, non tamen requirunt aliam rationem receptivi.

Ex quibus omnibus palet quod anima Christi |M>tcst videre in Verbo omnia quæ Verbum.

Septimo arguit Quod ita sit de facto, probatur per illud Augustini, 15. *de Trinitate,* cap. 16 : Fortassis *non erunt volubiles cogitationes nostra·,*etc.

(a) *prior.* — *purior* Pr.
(C) *cognitioni».* — Om. Pr
(γ) *ab eo.* — Ad. Pr.
'Î) *cognoscit.* — *cognm it* Pr.
(t) A verbo *quod* usque ad *illa,* om. Pi
(ζ) *quod est.* — Ad. Pr.
(η) *futurum nunquam fiendum,* Om Pr
(Ô) *etiam.* — rt Pr
h) fi. — Om. Pr.

(a) n. — cnin* Pr.
(β) fi. — Ad. Pr.
(γ) lieni »n *prupotito,* — Ad. Pr,
(B) nrr noram *op/HUitimiem, — quia nec nryatHOni* P»
(ii *sequeretur.* — *tequitur* Pr.
(ζ) fimuL — Om. Pr.
(η) «i terbo *ergo* usque ud onifKf, om. Pr.
(b) *diorum actuum* — Om Pr

Quod, licet sil dubium do beatis, videtur tamen probabilius de Illa anima, Unquam beatissima, quod in en non erunt tales cogitationes. Ergo quævumque novit habiliinliter, potest nosse actunliter. — Confirmatur per illud Damasceni *(de Fid. orth.,* lib. 3, cap. 21), quod illa anima habuit praescientiam futurorum. Hæc autem scientia non videtur esse habitualis ; quia futura contingentia non sunt nata cognosci, vel in se, vel in Verbo, nisi intuitive. — Similiter : Actus secundus est perfectior actu primo; el ila esset perfectior, si cognosceret se omnia videre, quam si habiliialiter cognosceret. Igitur oportet istius impossibilitatem ostendere, ad hoc quod iste perfectio negetur ab anima Christi. Cum igitur rationes in oppositum sint solubiles, videtur probabilius quod hæc opinio sit tenenda. — Item : Actus gloriæ non videtur interruptus; et ita non est quandoque circa unum, et quandoque circa aliud. — Hæc ille.

II. Argumentum Durandi. — Contra earndem conclusionem arguil Durandos (dist. 14, q. 2), probando quod anima Christi, videndo divinam essentiam , cognoscit in ipsa omnia possibilia, quantum ad id quod sunt; de nullo tamen cognoscit (i>, ex nntura telis visionis, an sit vel non. Cujus ratio est iste : Intellectus creatus, clare videns divinam essentiam, videt in ipsa omnia quæ naturaliter el ex necessitate repræsentantur; alia vero, non. Sed essentia divina, naturaliter el ex necessitate repraesentet omnes res possibiles, quantum ad id quod sunt; non autem quantum ad actualem exsistentiam, scilicet an sint vel non. Ergo omnis intellectus creatus, tem Christi quam cujuscumque alterius beati, videndo Deum, cognoscit (C) in ipso, de omni re ente vel possibili, quid (γ) sit; non autem an sit. Major palet : Quia (i), ex parte repraesentationis vel repraesentantis, non est impedimentum; cum rvpræscnlel naturaliter, el ex necessitate, et determinate. Nec ex parte cognoscentis, cui fit repraesentetio; quia ex quo potest in essentiam divinam, quæ excedit omnia alia etiam simul sumpta, potest in omnia reprasentela per ipsam. Minor profatur : Quod enim repraesentet omnes res entes et possibiles, quantum ad id quod sunt, non est dubium; quia aliter Deus, qui cognoscit omnia per essentiam suam, non cognosceret omnes res. Quod autem repnoentet eas naturaliter et ex necessitate, probatur : Quia divina essentia repraesentat res creatas, sicut rau^a repraesentet effectum. Sed divina essentia ot causa, secundum potentiam, omnium rerum, naturaliter el ex necessitate, quantum ad id quod sunt ; licet non sit causa actunliter producens, nisi libere. F-st enim in potestate divina» libertatis, producere quamlibet rem ; sed non est in libertate divinæ natura, posse producere quamcuinque rem; immo, ex naturali perfectione divinæ nature vel essentiæ, est habere potentiam omnia producendi. Sicut autem causa secundum actum, respicit offectum quoad ejus exsistentiam; ita causa secundum potentiam, respicit effectum quantum ad id quod est : quia, sicut ex parte causa? est productivum (a) el producens, ite ex parte effectus est producible et productum; quorum primum respicit essentiam absolute, secundum respicit eam sub actuali esse; sicut ex parte causæ, productivum respicit potentiam, producens autem respicit (6) actionem. Res ergo creabiles, quantum ad id quod sunt, naturaliter et necessario repræsentantur a divina essentia, ul est virtus productiva; sed quantum nd exsistentiam actualem, non, quia hoc dependet ex libera voluntate divina. Sic ergo patet minor. Sequitur ergo conclusio principalis : scilicet quod intellectus, videns essentiam, videt in ea omnia alia, quantum ad id quod sunt. Scit enim de quolibet ente possibili, quid est, ul quid est homo, el quid est asinus; non tamen scit utrum homo vel asinus sil in rerum natura, ex natura telis visionis. — Hæc ille.

§ 2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumenta cujusdam hibernici. — Contra secundam conclusionem arguil quidam hibernicus, cujus argumenta recital Adam (3. *Sentent.,* q. 8). Et intendit probare quod nullus intellectus creatus potest cogitare aliquid in Verbo prater ipsum Verbum, id est, praeter Deum. Etarguit

Primo sic. Quia nulla res videtur, ex hoc solo quod ejus imago vel idea videtur. Sed per actum visionis Verbi, quoad creaturam, sola ejus imago vel idea videtur. Igitur, etc. Minor patet : Quia non potest intelligi aliqua creaturo videri in Verbo per actum visionis Verbi, nisi quia eodem actu quo, videtur idea, videtur idealurn. Sed hoc est falsum : quia, visa imagine Cæsaris, non propter hoc videtur Cæsar, nisi adsit ejus cognitio; nec propter hoc quod aliquod speculum videtur, etiamsi speculum esset naturalis imago faciei, videretur facies, sed solum ejus imago. Immo, si, propter hoc quod imago videtur, videretur id cujus est imago, omnia somnia essent vera, cum ibi videantur imagines rerum. Consequens est impossibile. Igitur.

Secundo. Si per actum visionis Verbi potest videri creatum, ergo distincte ; et tunc per eumdem actum intelligendi posset negari veraciter Deum esse creaturam, quia (γ) per illum distingueret creaturam a Deo; et esset propositio vera, ubi negaretur

(>) *cvgnotcil.* — cognovi* Pr.
(6) rognocciL — cognovit Pr.
(γ) *quid* — guontum l*r.
(6) *Quia.* — Om. Pr.

(a) *productivum.* — *productum* Pr.
(Λ) *rapicii* — Om Pr.
(γ) *quia.* — *rt* Pr.

idem dose ipso; immo eadem compositio intellectus esset simul necessaria H impossibilis; quod non solum destruit philosophiam, sed est damnatum Oxoniœ(a)perDominum RobertumdeChamesich 6), Archiepiecopum Canluariensem (γ), de consensu omnium regentium el non regentium.

Tertio. Quia tunc, pari modo, posset unico actu amoris amari Deus beatifice et creatura. Consequentia patet : quia omnis notitia potest habere actum amoris sibi proportional»!m, Sed consequens est impossibile : — *Primo,* quia tunc talis sic videns, posset fieri amicus alterius noviter, sine mutatione suæ voluntatis; quod Augustinus. 5. *de Trinitate,* in fine (cap. 16), reputat valde impossibile. Et patet consequentia. Quia per illum actum amoris quo Petrus amat Deum (o), potest noviter, ut ponitur, amare creaturam, et ita fieri ejus amicus. El planum est quod iste actus amoris manet omnino in eodem gradu, el ita non mutatus, et ita nec subjectum ejus mutatur per illum; nisi dicatur quod ṽoluntn tunc mutatur in comparatione ad aliud, quia scilicet habet noviter respectum ad illud ad quod non habuit prius; sed, secundum hoc, sequitur quod Deus mutaretur quando approbat factum alicujus de novo, vel quando dat novum præceptum nlicui : tunc enim noviter se habet in respectu ad illud. Consequens est impossibile et absurdum, cum hoc etiam quod negatur ab Augustino, ubi supra, ubi dicit quod nullus potest fieri noviter amicus alicujus, sine mutatione suæ voluntatis. — *Item,* sequitur quod talis, pnstquam amavit aliquid, potest illud non amasse; sicut potest, postquam prævidit aliquid, illud non pnevidisse; quia idem est judicium do visione et amore, ul ponitur. El. si per hoc quod illud amavit meruisset, sequitur quod post meritum |K>ssel non meruisse, el post demeritum non demeruisse; et etiam non fuisse punitus, vel injusto punitus. Immo, post occisionem hominis, ex tali pnescienlin vel voluntate conformi, posset illum non occidisse, Quæ sunt impossibilia.

Quarto. Quia, si unico actu videndi videtur Deus et creatura, videtur impossibile defendere quin pneteritum possit non fuisse. Quia ex praJvMone alicujus Iristabilis, sequitur naturaliter dolor, sicut notum est per se; et ex prævisione suæ privationis, sequitür naturaliter delectatio. Si igitur Deus non impediat actionem naturalem : sicut (t), post ρπuvisionem Iristabilis, possibile est quod non fuerit tristabilc praecognitum; ita est possibile quod dolor illo non fuerit, vel saltem quod iste non doluerit. Et ita de delectatione similiter : sicol est possibile quod iste prævidit privationem hujus iristabilis, ita est possibile quod gauderet de hoc. Et ita posset pendere a (a) futuro, quod isto doluit, et quod gavisus est; quod est impossibile (6), postquam sic fecit.

Quinto. Arguit, et dicit se uti gladio Apollinis (γ : Quia Deus non posset actu videre creaturam per actum quo videt se, nisi ipse esset sibi specie^ et actus, respectu nlriusque. Si (oı enim, respectu sui, haberet vicem speciei et actus, el, respectu creatunr, vicem speciei tantum, non (c) actu sed habitu lanium cognosceret creaturam; sicut, si esset vice speciei, et non haberet vicem actus, respectu sui, non cognosceret se actu, sal tantum habitu. Hoc, inquit, nullus sana mente potest negare. Ergo, pori ratione, creatura non potest ridere actu per Verbum Dei creaturam, nisi Verbum divinum esset sibi loco speciei el loen actus; et quia hoc est impossibile, sequitor quoi, mediante Verbo, per actum videndi Verbum, non videtur creatura.

Confirmatur. Quia aut oportet dicere quod actus quo videtur Verbum, immediate importet creaturas; quod non ponitur ab aliquo, quia tunc iste actus esset pure æquivocatus, nec esset verbum alicujus omnino. Vel oportet dicere quod actus, mediante Veri», importat creaturas; el tunc oportet, cum cognoscens ossirniletur cognito, quod, curn non possit habere Verbum nisi Unquam objectum vel speciem aut ideam, non (ζ) Unquam actum videndi creaturam, quod non cognovit creaturam in actu, mediante Verbo.

Confirmatur. Quia oportet necessario quod principium cognoscendi immediatum, sil actus aliquis in cognoscente. Cum igitur Verbum non possit creaťura esse actus cognoscendi, sequitur quod impossibile est qimd Verbum dixinum, sit creatura? immediate principium cognoscendi aut (ηï intelligendi creaturam. — Htec ille hibemicus.

II. Argumenta Aureoli. — Contra earndem conclusionem arguit Aureolus magister (q. 19 super Reportationes 3. *Sententiarum),* probando quod nec anima Christi, nec alius intellectus, videndo Verbum, videt creaturas, sic quod ponat ens in prospectu suo.

Primo sic. Quia non magis est limpidus intellectus creatus quam increatus. Sed intellectus increa-

(α) Oxonia·. — exiniir Pr,

(6) In catalogo archteuplscoporum Cantuarienrium non Invenitur pnrhtus talis nomini*. I'or»ilnn auctor designat Ilobertum dr Keilwordcby, O. P., qui ad hanc sedem fuit promotus nnno 1272 ; vel Robertum Winchclsey, qui eamdem sedem ab anno 1293 usque nd annum 1313 occupavit (Cfr. Conradurn Eubel, *Hierarchui catholica,* Monasterii. 1XV8. vol I.)

(γ) *Cantuarientem. — Ganluaricnth* Pr.

(Î) *Petrus amat Deum. — Peut amat Petrum* Pr

(c) riruf. — *serum* Pr.

(i) *a. — de* Pr.

(5) *impatibile. — pn^nlHle* Pr.

(γ) *Apollini». — Apalhmii* Pr.

Si riufpr

(t) tantam, no». — *mm tamen* Pr.

(non, — *vel* Pr.

(η) *ant.* — Om. Pr

lus sic videt creaturas, videndo essentiam, quod non jwnit in prospectu suo per modum objecti ipsas n»s, sed tantum essentiam suam, quam cognoscendo cognoscit alias res. Igitur, etc. Minor (a) probatur : Quia aliter sequeretur quod continuum componeretur ex indivisibilibus (6). Si enim Deus videt continuum, ponendo partes ejus in prospectu mentis suæ : aut nullam ponit in actu (γ) in prospectu suo ; et sic imperfecte el polentialiter cognoscit (3) continuum; vel habeo intentum, quod non ponit in prospectu suo continuum. Aut aliquas ponit actualiter in prospectu, et alias solum virtualiter, el tunc imperfecte rI potentialiter cognoscit (t) illas partes quas non ponit in prospectu suo. Aut ponit omnes paries in prospectu suo : et tunc, si qutelibet illarum est divisibilis, iterum potest dividi, ergo non omnes actu sunt in prospectu ; vel quælibet est indivisibilis, et habetur intentum, id est, quod continuum est compositum ex indivisibilibus (ζ); quod est contra demonstrationes Aristotelis.

Secundo sic. Cognitio rerum in Verto, non esi cognitio earum in proprio genere; immo iste dua· notitia» distinguuntur, quia prima dicilur matutina, el secunda vespertina. Sed si res poneretur in prospectu cognoscentis quando cognoscitur in Verbo, tunc talis notitia esset notitia rei in proprio genere : quia res cognosceretur secundum proprium genus et differentiam, et secundum propriam diffinitionem, et hoc eslcognoscere rem in proprio genere.

Forte dicetur quod distinctio prædictarum cognitionum non est penes cognitum, scilicet objectum, sed penes medium cognoscendi : quia cognitio rei in Verbo est per Verbum ; seri cognitio rei in proprio genere, est per propriam speciem. — Sed hoc non valet ; immo est contra beatum Augustinum (4. Super *Genes, ad lilt),* qui ponit has duas cognitiones, et non ponit differentiam inter illas penes medium, sed penes objectum cognitum in esse cognito. *Tum quia* res posset cognosci per speciem, sine hoc quod cognosceretur in proprio genere ; ergo cognoscere per speciem, non est cognoscere in proprio genere. *Tum quiat* si per cognitionem rei in Verbo poneretur res in prospectu mentis, tunc cognitio matutina esset vespertina. Patet : quia Augustinus (η) distinguit illas notitias, quia cognitio matutina e>t cognitio in Dei essentia, in qua continetur eminenter omne ens, sed cognitio vespertina est cognoscere rem in proprio genere, eo quod res cognoscitur secundum suum ose diminutum. *Tum quia,* ex quo in Verbo cognoscitur res secundum suum proprium genus, el propriam differentiam et ejieciem el diffinitionem, tunc superfluit cognitio vespertina; nec oporteret ibi ponere cognitionem rei in proprio genere. Et si dicas quod prima est clarior quam secunda, — hoc non valet : quia, licet unus actus sit clarior alio, tamen res cognita, esset ecqualis el aeque clara, secundum te, cum per utramque res cognoscantur secundum idem esse.

Tertio sic. Quia, si sic, tunc videns Verbum posset loqui de omnibus rebus quas videt in Verbo, et posset illuminare alios; posset etiam reducere seipsumad notitiam actualem rei in proprio genere, sicut habens speciem rei posset seipsum reducerend actualem notitiam rei. Hæc sunt falsa et inconvenientia. Igitur.

Quarto. Quia, si sic : aut talis intellectus videt creaturas eodem actu quo videt Verbum; aut alio. Non eodem : quia impossibile est poni talem actum, quin poneretur visio omnium creaturarum; quia, si per illuni actum nunc non videtur creatura, et postea videtur, oportet quoti ille actus intendatur, vel quod mutetur; quia impossibile est transire de contradictorio in contradictorium sine aliqua mutatione; non enim transit de novo super aliquod objectum super quod non transibat prius, nisi facta mutatione in actu ; et sic actus beatificus, erit (a) mutabilis; quod est falsum. Si dicas quod est facta mutatio extensive, quia ad plura se extendit quam ante, — hoc non valet; quia hoc non potest fieri, nisi fiat alic|ua mulalio in ipso actu. Nec potest dici quod talis intellectus videat res in Verbo, alio actu : quia vel ille actus immediate transit super res sine hoc quod transeat primo super Verbum, el tunc attingit rem in proprio genere, et non est visio rei in Verbo; vel transii in res mediante Verbo, el tunc erunt duo actus beatificati respectu ipsius Verbi, quod est impossibile.

Quinto. Quia, si videns (6) Verbum ponit aliquid aliud in prospectu suo, sequitur quod ponat omnia : quia cpia ratione ponit unum, ponit omnia; quia Verbum necessitate naturæ est similitudo omnium rerum, sive hoc sit (γ) per ideas quantum ad quid· dilates rerum, sive per nutum voluntatis quantum ad exsistentias quidditatum in effectu; qui nutus est idem quod voluntas et divina essentia; el ideo .equaliler palet nutus divinæ voluntatis videnti Verbum, sicut divina essentia. Modo consequens est falsum : quia tunc poneret infinita in netu in prospectu suo; et sic infinitum esset in actu, et per consequens posset esse in re. — Dicetur forte, quod divina essentia est speculum voluntarium, non naturale, inquantum revelat aliqua sicut placet suæ voluntati. — Sed hoc non valet : quia, licet divina essentia sil speculum voluntarium, offerendo se

ie) Mirwr. — *Major* Pr..
(β) indttriiibdibui. — inrfividimntiàuf Pr.
(γ) in *actu,* — Om. Pr.
ii) cnçncjirit. — cognovit Pr
(cl *cognotnt.* — *cognovit* Pr
(ζ) tndiruiôifdnu. — *inihvidiuintibni* Pr.
(tj Augucltnu·. — *angelu** Pr.

(a) *beatificat, erit.* — i *eri/icant contradictoria,* ***ett*** Pr.
(fj) virfeni. — rtvrru Pr.
(γ) iit. — *fit* Pr.

intellectui y non tamen in ordine ad res quas représentai. sed (α)postquam oblata esi intellectui creato(C), naturaliter représentât ; sicut ignis voluntarie approximatur stupæ, tamen approximatifs voluntarie, agit naturaliter et comburit. Et hoc jwitet : quin essentia oblata intellectui creato, est sufficiens repræsentativum rerum ; nec ojiorlet quod Deus ibi faciat aliquid per voluntatem suam ; nec differentia rationis qu:r est inter intellectum et voluntatem, vel aliqua alia impedit talem repraesentationem, quia ratio non est ratio videndi vel non videndi res in Verbo.

Sexlo. Arguit contra modum probandi conclusionem, quem (γ) sanctus Thomas ponit in *Scripto:* scilicet quod illa quæ non sunt nec erunt nec fuerunt, tamen possunt esse, Deus non cognoscit per ideas, sed cognoscendo suam potentiam. Hoc. inquit arguens, parum valet. Quia omnis cognitio fit per assiinilationem aliquam ; et ideo io) oportet quod omnia cognoscantur per nliquam similitudinem; nec illa potentia sufficit. *Secundo,* quia tunc esset mutabilis : quia primo cognoscit per potentiam suam; postea, si ponatur in esse, cognoscet alio minio, scilicet per ideas proprias. *Tertio,* quia tunc, si Deus cognoscit possibilia fieri, per potentiam suam, et non per ideam vel similitudinem, tunc cognoscit illa arguitive tantum et (t) imperfecte.

III. Argumenta Adæ. — Contra eamdem conclusionem aiTguit Adam, in 3. *Sententiarum* (q. 10), probando quod nec anima Christi, nec aliqua creatura intellectualis, |>otest distincte cognoscere simul infinita, ita quod distincte quodlibet eorum.

Primo. Quia aut eodem actu cognoscit infinita et quodlibet distincte; et tunc sequitur quod ille actus esset infinitæ perfectionis in genere cognitionis. Vel ille actus infinitis ιζ) actibus specifice distinctis æ<|uipollet, quia lit sermo de distinctis cognitionibus infinitorum specifice distinctorum; sed hoc esi impossibile. Et, eodem modo, nec quodlibet infinitorum ejusdem speciei potest distincte cognosci ab illa anima : quia nec eodem actu infinitæ perfectionis ; nec diversis actibus, quia tunc essent infiniti actus. Igitur nullo modo potest cognoscere distincte infinita.

Secundo. Si anima posset cognoscere infinita : ergo infinita quorum quodlibet esset alicujussignatio perfectionis secundum quantitatem, vel majoris, el hæc totaliter distincta ad invicem ; vel infinita proportionalia ad minus, eundo semper in minus, utpote infinitæ partes proportionales alicujus magnitudinis dalæ secundum extensionem, vel alicujus qualitatif «ecundum latitudinem, vel ƀarte graduates.

Primum dari non ƀote : — Turn (α> quia non plura potest creatura simul distincte cognoscere in Verbo, quam Deus possit facere; sed Deus non ƀote facere talia infinita in actu simul; igitur,etc. Minor prohatur : quia repugnantia e>t quod hujusmodi (6) infinita sint simul in entibus, secundum philosophiam ; et theologia non discordat. — Tum secundo, quia volens infinitos homines sic distincte cognitos, si essent, ex odio Dei occidere (γ), infinite peccaret. Et infinite |>ofeet mereri aliquis (o). simili ratione; et, si hoc, igitur premium ejus esset infinite delectabile; igitur delectabitur infinito. Et inulta alta inconvenientia sequerentur. (Si dicatur quod non sequitur infinitum meritum, quia Deus acceptat ut sibi placet; — Contra : Pracepto alicui dato quod diligat aliquem infinitorum angelorum distincte cognitorum, si est possibile, tantum meretur ex dilectione unius, sicut alienus; vel sequitur saltem, quod esset infinite laudabilis et virtuosus.) — Et iterum est contra Philosophum : quia, 1. *Pomeriorum* (t. c. 6), el 1. *Physicorum* (t. c. 35), arguit Philosophus, quod, si principia sunt infinita, igitur ignota.

Nec secundum potest dari. Quia, si cognoscere quodlibet infinitorum æqualium distincte (t). arguit infinitam perfectionem unius cognitionis, vel infinitatem cognitionum, multo fortius (ζ) eundo ad minus : visus enim tanto acutior est el fortior, quanto minus visibile distincte percipit, secundum Philosophum, 1. *Cadi et Mundi* (t. c. 117 ». Item, in *de Sensu ct Sensato,* tenet Philosophus, in illo capitulo antepenultimo (η). *Hic autem objiciet aliquii,* quod quædam passiones el magnitudines latent sensum et intellectum, ita quod non possunt distincte percipi in actu, licet confuse in suo toto immutent sensum el intellectum, et per consequens confuse cognoscuntur in toto. Nam *intellectus,* ut dicit ibidem, non *intelligit qux sunt exterius,* scilicet sensibilia, *nisi cum sensu.* Et exemplifient quod non omnis magnitudo vel passio distincte percipitur : *quia decimum millenarium milln latet visum, quamvis visus superveniat ; et qui in diesi sonus lutet, quamvis continuus exsistens audiatur omnis ranius* (0). Igitur, secundum veritatem, et secundum Philosophum, distincte percipere minora, arguit majorem el perfectiorem acutiem visus; et

(j) Tum. — *Tamen.* Pr.
(6) *hujusmodi.* — *htqus* Pr.
(y) *occidere.* — *accidere* Pr.
(ê) *aliquis.* — Orn. Pr.
(a) *sed.* — Om. Pr.
(β) *creato.* — *increato* Pr.
(γ) giiem. — *quam* Pr.
(8) *cum.* — Ad. Pr.
(i) *tantum et.* — *etiam* Pr.
ƀ *ille actus infinitis,* — in/înihifû Pr.
(i) *cognoscere quodlibct infinitorum aqualium distincte, cognost rret infinita trquaha distincte quodlibet* Pr
(ζ) *igitur.* — Ad l'r
(η) *antepenultimo,* — *penuit*imo Pr.
(b) crmmiuuf exfùleru *audiatur omnis cantus.* — *sonus exsistens auditur omnino cuunatxu Pr.*

per consequens, omnia talia psse percipi, arguit infinitatem distinctive cognitionis, sicut majorum et rqualium. Sed (a) mqualia infinita qiiodlibcl *(6)* distincte cognoscere (γ), arguit infinitam perfectionem cognitionis distinctive, si daretur. Ergo, multo fortius, discretion cognitio partium proportionalium infinitarum (o). Ergo nec anima Christi, nec aliqua creatura, jMlest distincte cognoscere infinita. — Hwc ille.

Et in hoc secundus articulus terminatui·.

ARTICULUS III.

PONUNTUR RESPONSIONES

— Ad ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, restat respondere objectionibus supradiclis Et quidem

Ad primum Scoti, dicitur quod nihil penitus concludit contra primam conclusionem, nec contra ejus probationem. Quin : vel argumentum ejus est ex quatuor terminis, et sic non valet; vel, si sit tantum ex tribus, debito modo ďisparili in figura ct modo, concludit unum verum in nullo repugnans conclusioni aut ejus probationi. Si enim intendat sic arguere : Si ipsi Λ conveniant B et G ordinate, ila quod B sit tota ratio respectu C, si intelligens (t) B non comprehendat A, multo minus intelligens <ζ> G non comprehendet A; sed, respectu Dei, esse infinitum intensive, et esse illud in quo infinita possibilia relucent, se habent sub tali ordine, quod, quia Deus esi infinitus intensive, ideo infinita possibilia relucent in eo, et ita potest in infinita possibilia, ot non econlra, et cognoscens Deum sub ratione infinitatis intensive, non propter hoc comprehendit illum; ergo, multo minus, cognoscens illum sub ratione repneaentantis infinita possibilia in eo relucentia, el productivi infinitorum possibilium, comprehendit illum ; — si, inquam, ita intendat arguere, conceditur totum argumentum. Sed nihil est contra nos; quia concedimus quod nec ex cognitione secundi, nec tertii, comprehenditur primum. Quilibet enim beatus clare videt Deum esse infinitum intensive, cl esse repræsenlativum et productivum infinitorum effectuum possibilium nunquam producendorum; nec tamen comprehendit Deum. Et concedimus quod nec ex cognitione divinæ infinitatis, nec ex cognitione infinitorum productivitatis aut representaiivitatis, comprehenditur divina essentia ; sed solum ex cognitione omnium effectuum possibilium, si esset possibilis creaturo. Patet ergo quod illud argumentum, si sit tantum ex tribus terminis, el debito concludat, non procedit contra nos. — Si voro intendat taliter arguere, quod ex majori et minori prius sumptis inferat hanc conclusionem, scilicet quod ex cognitione infinitorum possibilium et omnium possibilium non comprehendatur divina essentia, — patet quod argumentum est ex quatuor terminis. Nam hoc quod dico, *infinita,* vel, *omnia possibilia,* non prodicatur, nec inest divinæ essentiæ; nec hoc quod dico, *divina infinitas.* vel, infinitas *intensiva,* potest esso medium ad concludendum talo prædicatum de divina essentia. Et sic patet quod suæ similitudines adduclæ de subjecto et medio id passione, vel de subjecto el passione priori el passione posteriori, nullatenus sunl ad propositum : quia, in qualibet tali trinitate, duo ultima prodicantur de primo; non sic in proposito, ut dictum est. — Si autem arguens velit replicare, dicendo quod, si quilibet beatus videt Deum esse repræsenlativum el productivum infinitorum possibilium, ex hoc sequitur quod quilibet talis aut aliquis talis videt aut cognoscit distincte illa infinita possibilia fieri et représentais in divina essentia, — respondebitur quod non plus valet illa consequentia, quam ista : Aristoteles clare intellectualiter vidit et cognovit quod omne continuum est in infinitas paries divisibile, el (a) infinitorum numerorum per sui divisionem causativum; ergo Aristoteles vidit aut cognovit distincte infinita; quam consequentiam constat penitus nil valere. El ťmulta aliæ ťnstantia ad propositum adduci possent.

Ad secundum potest dici dupliciter. Primo, negando antecedens. Potest enim dici quod, cognito distincto et perfecte aliquo effectu in Verbo, comprehenditur Verbum ut est causa illius effectus; licet non simpliciter comprehendatur. Nam comprehendere Verbum ul est causa solis, est distincte cognoscere in Deo actum eminenter vel virlualiter continentem talem effectum, et habitudinem ejus ad effectum, ot econtra, et quidquid ex parte Dei requiritur ad producendum talem effectum in esse. Hoc autem est possibile creaturo : nnrn boatu» videt in Verbo quomodo tota actualités et perfectio solis pneexristit in Deo, quantum ad quodlibet sui, el habitudinem unius ad aliud. Et ideo potest did comprehendere Verbum, non simpliciter,sed secundum quid, prout est causa talis effertus, ita quod comprehensio magis referatur ad respectum quam ad absolutum čausa — Secundo, potest dici quod, concesso antecedente, neganda est consequentia. Quia, licet, cognito aliquo effectu in Verbo, non comprehendatur Verbum ut est causa illius effectus.

(3) *ß — tecundum* **Pr.**
(<) *quodlibet. — quod* **licet Pr**
(γ) **n>gnmcere. — cognite Pr**
($) *infinitarum.* **— in/tniforum Pr.**
(a) *intelligent. — intellrrtut* **Pr.**
(ζ) *intelligent — tntelleclut* **Pr.**

(a) **in — A<Γ. Pr.**

hoc ideo est, quin illud per quod est causa taliseffe- cius, esi idem realiter cum illo per quod est causa omnium effectuum possibilium; el ideo non potest comprehendi Verbum ut est causa hujus effectus, nisi comprehenderetur ut est causa omnium effectuum. Secus nutem esset, si cognoscerentur in Verbo omnes effectus possibiles : tunc enim videnti el cognoscenti distincte omnes illos effectus, clare appareret quidquid continetur eminenter et virtualiter in divina nclunlitate et virtute, et ad quæ et quot et quanta ct qualia se extendit divina virtus ct actualitns; hoc autem non posset esse sine ejus comprehensione. Ideo consequentia non valet.

Ad lerlhnn, negatur antecedens ; quia exemplum de principio et conclusione bonum est. Et ad prolationem, dicitur primo, quod, licet causa, inquantum causa, nullam perfectionem accipiat a causato, attamen causam consequitur aliqua habitudo, ratione sui effectus, et posito effectu in esse, quæ (a)sine effectu non consequeretur causam ; ul patet de respectu paternitatis, et aliis similibus. Et ideo cognitio principii (6) ut est causa conclusionis, perficitur per cognitionem conclusionis (γ), et si non quantum nd sulistantiam et realitatein absolutam principii, tamen quantum ad ejus habitudinem nd conclusionem, et quantum ad virtutem et causalitnlem principii. — Dicitur secundo, quod, concesso quod causa nullam perfectionem recipiat a causato, et quod cognitio effectus ex causa, ut est cognitio effectus, non sit ratio cognoscendi causam perfectius, tamen, per oppositum, effectus non reciperet aliquam perfectionem a causa, nisi prius illa perfectio præexisteret in causa. Et ulterius, in causis totalibus, naturaliter agentibus, nova communicatio perfectionis in effectu, arguit novam perfectionem in causa, vel augmentum novum prioris causalitatis; el ideo aliquam novitatem requirit. Si enim ignis esset totalis et præcisa causa caloris, non requirens materiam aut subjectum in quod ngoret. non posset noviter perfectiorem calorem quam prius producere, nisi ipse prius natura esset virluosior quam prius. Et similiter, ex causa non cognoscitur novitor aliquis effectus, ut ex causa totali et praecisa, nisi praxrognoscatur noviter aliquid in causa, vel nisi ipsa causa noviter perfectius cognoscatur quam prius. El ideo, si novitercognoscitur aliqua conclusioex principio, ut ex principio totali, oportet prius natura alitor cognosci principium quam prius, vel addi aliquod comprincipium priori principio; sicut cum sub eadem majori subsumunlur diversa? propositiones minores, ad inferendum diversas conclusiones. Quin enim, posita causa sufficienti alicujus cognitionis, ponitur illa cognitio, si notitia causæ in tanto grndu est sufficiens causn et ratio nolitiæ effectus, quandocumque fuit pnedicta notitin causæ, fuit notitia effectus. Unde, si noviler notitin canm ducit in notitiam effertus, ilia notitin cause nova est, sir quod causa noviter cognoscitur, vel perfectiori modo quam prius cognoscitur : si enim causa prius cognosceretur omnino el precise sicul nunc (%) cognoscitur, non plus notitia cause duceret in cognilionem talis effectus nunc quam prius. — Dicitur tertio, quod, in scientia et notitia *quia,* cognitio effectus causal notitiam causæ; el quanto plures effectus cognoscuntur, tanlo causa perfectius cognoscitur a posteriori. — Dicitur quarto, quod, loquendo de scientia *propter quid* et a priori, licet cognitio causæ sit mtio cognoscendi effectum, et non econtrn, tamen, aucta cognilione effectuum ex causa, et conclusionum ex principio, necewe est prius natura augeri cognilionem causæ vel principii, non quidem ex cognitione effectus vel conclusionis, sed aliunde, undecumque veniat Lite augmentum (6). Et similiter, illa cognitio causer \el pnneipii est perfectior, quæ ducit in cognitionem plurium conclusionum vel effectuum, quam illa cognitio causæ vel pnneipii quæ non sic ducit nec ducere potest. El hoc est quod solum intendimus.

Ad primam confirmationem, dicitur quod, si ex notitia A principii (γ) primo habita non habeatur notitia B conclusionis, eo facto nunquam ex illa notitia A principii manente uniformi el nullo modo vnriata, habebitur notitia conclusionis. Si enim talis notitia principii esset perfecta ratio nolitiæ conclusionis. tunc, posita ilia notitia pnneipii, poneretur notitia conclusionis ex principio. Unde, si illa conclusi » debeat ex illo principio cognosci, tanquam ex sufficienti et perfecta ration© talis notitiæ conclusionis. oportet principium cognosci alia cognitione quum prius, vel augeri primam cognilionem. El cum arguens infert quod tunc principium in illo gradu non est principium, —conceditur quod principium. sub tali gradu nolitiæ, non est perfecta ratio sufficienter applicata ad cognoscendum conclusionem. Licet in se sit principium cognitionis habituale, et causa ejus in potentia, tam in esse quam in cognosci; tamen non est actu causa et ratio cognoscendi conclusionem. Bene enim scimus quod notitia quam habeo do principio, non dal sibi quod sit principium conclusionis, nec causa in eese, aut in cognosci. Sed dicimus quod nunquam actu causabil sufficienter notitiam conclusionis, nisi sit perfectius cognitum quam prius. Et addo *sufficienter :* quia forte ex aliqua majori possunt inferri mille conclusiones, additis aliis propositionibus minoribus ; nec tamen illa miyor perfectius cognoscetur a

(i) i/u/r. — *qui* Pr.
(IJ) principii — prmcipa/ifer Pr.
(γ) *ab so.* — Ad. Pr.
( ) nunc. — *non* Pr.
( ) augnirnfum. — [illegible] Pr.
(t) principii. — *principtUiler* Pr.

priori quam prius; quia illa major prærise sumpta, non es! sufficiens principium cognoscendi illas conclusiones distincte, nisi additis aliis comprincipiis. Verbum autem divinum, est sufficiens ratio cognoscendi omnem creaturam. Unde, si ex ejus cognitione noviler cognoscitur aliqua creatura, aliquid innovatur circa cognitionem Verbi, et perfectius cognoscitur ejus virtus el causalitas, el sub nova habitudine ad talem creaturam : scitur enim noviler quud Verbum continet virtualiter talem effectum, et est productivum illius.

Ad secundam confirmationem, dicitur primo, quod per el posl demonstrationem diffinitio subje cli cognoscitur perfectius quam ante demonstrationem, cognitione quia; et magis cognoscitura posteriori (») sua virtus et causalités (δ), in ordine ad novos effectus. — Dicitur secundo, quod, licet peret p<»t demonstrationem non cognoscatur diffinitio subjecti perfectius quam ante, cognitione *propter quid* et a priori, hoc ideo est, quia conclusio qua· noviler scitur per demonstrationem, non solum cognoscitur ex illa diffinitione, immo multa alia sunt principia illius cognitionis, scilicet forma arguendi, et aliquæaliæ propositiones assumptæ ad inferendum conclusionem et notitiam terminorum : si enim diffinitio precise sumpia, esset sufficiens ratio cognoscendi conclusionem et inliærenliam passionis ad subjectum, quandocumque noviter ex ea cognosceretur conclusio vel inhærentia passionis, oporteret diffinitionem novo modo cognosci in se. Similiter dico de principio, quod, si ipsum non perfectius a priori cognoscitur postquam conclusio aliqua ex ipso cognita est, hoc erit quia ipsum non est perfecta ratio et sufficiens cognoscendi illam conclusionem, nisi addantur alia principia noviter cognita, puta notitia modi arguendi, vel majoris, aut minoris; semper tamen perfectius cognoscitur a posteriori, ut dictum est, et sub aliis habitudinibus, quam prius. Et breviter, recapitulando prodicta, nunquam aliquid est noviter potens ad inferendum ex aliquo principio sufficienti novas conclusiones, et precise ex illo principio, quas prius ex eodem principio pnecognito inferre et cognoscere non poterat, nisi noviter perfectius cognoscat principium quam prius (et simile est de causa respectu effectuum); non quod nova demonstratio vel deductio augeat cognitionem *propter quid* et a priori ipsius principii, sed prosupponit illud augmentum, undecumque veniat.

De prodictis loquitur sanctus Thomas, *de Veritute,* q. 8, art. 4. ubi sic dicit : « Impossibile videtur quod aliqua creatura videns divinam essentiam, sciat omnia quæ Deus scit scientia simplicis notitiae. Constat enim quod (pianto aliquis causam aliquam perfectius cognoscit, ex cognitione causæ in plurium effectuum cognitionem devenire potest; sicut (a) ille qui perfectius aliquod principium demonstrations cognoscit, plures conclusiones ex po potest deducere. Si ergo aliquis intellectus, ex cognitione alicujus causæ, omnes effectus ejus (6) cognoscat, oportet quod pertingat ad perfectum modum cognitionis illiUS causæ, et sic quod illam causam comprehendat; quod est impossibile do essentia divina respectu intellectus creati. Unde impossibile est quod intellectus creatus (γ) cognoscat omnia quæ ex illa causari possunt. » — Hæc ille. — Item, q. 20,art.5, sic dicit : « In cognoscendo, duo sunt consideranda : scilicet id quod cognoscitur, el modus cognoscendi. In quorum uno contingit quandoque aliquos convenire, qui in alio differunt : sicut cum unum el idem est quod a diversis cognoscitur; ab uno tamen minus, el ab altero magis. Id autem quod per se offertur ad cognoscendum, pertinet ad id quod cognoscitur. Quod autem in aliquo cognoscitur, pertinet ad modum cognoscendi ejus in quo cognoscitur; sicut si aliquis cognoscat aliquod principium, el in eo accipiat cognitionem aliquarum conclusionum, illarum conclusionum cognitio dependet ex modo cognoscendi principium. Quanto enim aliquis principium perfectius cognoscit, tanto plures cončlusione in eo intuetur; sed quanlumcumque tenuiter principium cognoscat, semper substantia ipsius principii remanet ei cognita; et ideo ejus cognitio non determinat aliquem modum cognoscendi, sicut determinabat cognitio conclusionum quæ in eo cognoscebantur. Et inde est quod eorum quibus offertur unum principium, omnes ipsam substantiam principii cognoscunt, non autem æquales numero vel easdem conclusiones; sed in hoc differunt, sicut et in modo cognoscendi principium. Omnes autem qui divinam vident essentiam, vel qui Deum per essentiam vident, dicuntur (3) totam essentiam Dei videre; quia nihil est essentiæ, quod ab aliquo eorum non sit visum, cum essentia divina partem non habeat. Non lamen omnes eam totaliter vident; sed ipse solus se totaliter videt, ul scilicet modus cognoscentis adæquetur modo rei cognitæ : quanta enim est cognoscikilitas divinæ essentiæ, tanta est efficacia divini intellectus in cognoscendo. Non autem potest hoc dici de aliquo intellectu creato. Et ideo nullus intellectus creatus pertingit ad hoc ut ita perfecte divinam essentiam videat sicut ipsa visibilis est, ratione cujus nullus intellectus creatus eam potest comprehendere; sed inter intellectus creatos, unus alio minus, alio perfectius, divinam essentiam videt. Et ita patet quod ex quo cognoscere

(i) *fnagii cognoscitur a posteriori.* — ‹i *posteriori magut cognoscitur* Pr.
t£| *quam.* — Ad Pr.

(a) ikut. — tiniiltter Pr.
(S) *effectui eju».* — Om. Pr
(γ) *inUllectui ĕrratu* — Oin. Pr
(B) dicuntur. — *dicunt* Pr.

aliquid in Verbo dependet ex modo cognitionis Verbi, sicut impossibile est quod aliquis intellectus creatus pertingat ad perfectum modum cognoscendi Verbum ut cognoscibile (a) est, ita impossibile e>t quod aliquis intellectus creatus cognoscat omnia quæ in Verbo cognosci possunt; et hæc sunt omnia quæ Deus potest facere. Unde impossibile est quod anima Christi sciat omnia quæ Deus potest facere, sicut impossibile est quod comprehendat divinam virtutem. Tunc enim unaquæque res comprehenditur, (piando ejus diffinitio scitur : diffinitio enim est virtus comprehendens rem. Cujuslibet autem virtutis diffinitio sumitur ex his ad quæ virtus se extendit. Unde, si anima Christi sciret omnia ad quæ Dei virtus se extendit, comprehenderet omnino virtutem Dei ; quod est omnino impossibile. » — Hiec ille. — Item, 4. *Sentent* , diet. 49,q. 2, art sic dicit : ‹ Impossibile, inquit, est quod aliquis intellectus creatus, videndo divinam essentiam, cognoscat omnia quæ Deus potest cognoscere vtd facere. Quia quanto aliquod principium perfectius cognoscitur, tanto plura sciuntur in ipso; simi in uno demonstrationis principio, ille qui est jierspicacioris ingenii, plures conclusiones videt, quam ille qui est ingenii tardioris. Cum ergo quantitas potentiæ divinæ attendatur secundum ea in quæ potest, si aliquis intellectus videret in divina essentia omnia quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in (6) intelligendo, quæ est quantitas divinæ potentiæ in producendo effectus; et ila comprehenderet divinam essentiam ; quod est impossibile omni intellectui creato. » — Hæc ille. — liem, *Contra Gentile* lib. 3, cap. 36, sic ail (γ) : « Intellectus creatus, etsi divinam essentiam videat, non lamen omnia cognoscit quæ per divinam substantiam cognosci possunt. Tunc enim solum necesse est quod, cognito aliquo principio, omnes ejus effectus cognoscantur per ipsum, quando principium comprehenditur intellectu ; sic (o) enim principium aliquod secundum totam suam virtutem cognoscitur, quando omnes effectus cognoscuntur, qui causantur (c) ex ipso. Per divinnrn autem substantiam alia cognoscuntur, sicut cognoscuntur effectus ex causa. Cum igitur intellectus creatus non |>ossit divinam substantiam comprehendere, non est necesse quod, videndo ipsam , videat omnia ťua jwr ipsam cognosci possunt. — liem : Quanto aliquis intellectus est allior, tanto plura cognoscit, vel secundum rerum multitudinem, vel secundum eantmdem plures rationes. Intellectus autem divinus omnem intellectum creatum excedit. Plura igitur cognoscit quam intellectus creatus. Non autem cognoscit, nisi |>er hoc quod Miam essentiam videt. Plura igitur sunt cognoscibilia per essentiam divinam, quam ăliqui intellectus creatus per ipsam videre possit. — Item : Quantitas virtutis, per Philosophum, attenditur secundum ea in quæ |>otest. Idem igitur e>l cognoscere omnia m quæ jiotest aliqua virtus, et ipsam virtutem comprehendero. Divinam autem virtutem, curn sit infinite, non potest aliquis intellectus creatus comprehendere, sicut nec ejus essentiam. Neque igitur intellectus creatus potest cognoscere omnia in quæ divina virtus potest. » — Hæc ille. — Similia ponit, ↿ p , q 12, art. 8. ubi sic dicit : < Intellečtu creatus, videndo divinam essentiam t non videt in ăp omnia quæ Deus potest facere. Manifestum est enim quod >ic aliqua videntur in Deo, secundum quod sunt in ipso. Omnia autem alia sunt in Deo. sicut effectus sunt virtute (x) insuacau>a. Sic igitur alia videntur in Deo, sicut effertus in >ua causa. Sed manifestum est quod quanto aliqua causa perfectius videtur, tanto plures effectus in ea videri possunt. Qui enim habet intellectum elevatum, statim, uno principio demonstrativo proposito, ex ipeo multarum conclusionum cognitionem accipit ; quod non contingit ei qui debiliori- est intellectus, sed oportet quod singula ei explanentur. Ille igitur intellectus potest in causa omnes effectus et rationes effectuum cause cognoscere, qui causam totaliter (6) comprehendit. » — Hiec ille. — Ex quibus apparet, solutiones dates, ex ejus mente procedere.

Ad quartum ejusdem Scoti, dicitur quod sanctus Thomas non negat quin anima Christi sciat alia quam ea quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt; sed dicit quod non scit omnia possibilia Deo. Quot autem de illis sciat, el qualis sit terminus, non limitat ; nec aliquis viator potest limitare. Sed, ad vitandum infinitatem simpliciter notitiæ animæ Christi, el quod non videt in Verbo omnia quæ Verbum videt in seipso, sufficit dicere quod non videt omnia Deo possibilia. Unde, in ↿ p , q. 12, art. 8, sic dicil : « Nullus intellectus creatus, videndo Deum, potest cognoscere omnia quæ Deus facit vel facere potest : hoc enim esset comprehendere ejus virtutem. Sed horum quæ Deus facit vel facere potest, lauto aliquis intellectus plura cognoscit, quanto perfectius Deum videt. » — Hæc ille.

Ad quintum dicitur quod deficit multipliciter. Primo, quia ponit quod quicumque intellectus habet naturale desiderium cognoscendi quodlibet objectum, el quodeumque objectum cognosceret, in hoc perficeretur naturaliter. Hoc enim negat (γ) sanctus Thomas, ubicumque loquitur de hac materia. Unde, ↿ p., q. 12, ari. 8, in solutione quarti, sic dicit : < Naturale desiderium civatune rationalis,

(a) *ut cognoscibile,* — *incognoscibile* Pr.
(β) *in.* — Om. Pr.
(γ) fu *ait.* — Om. Pr.
($) lie. — *hic* Pr.
(t) gui *causantur.* — Om. Pr.

(e) *tant virtute,* — Om. Pr.
(C) *totaliter.* — *corporaliter* Pr.
(γ) nescit. — *notat* Pr.

ftl ad sciendum omnia ilia quæ pertinent ad perfectionem intellectus; et hæc sunt sfwcies et genera rerum, el rationes earum, quæ in Deo videbit quilibet vidons divinam ea&entiam. Cognoscere autem aliqua singularia, el cogitata el facia eorum, non est de perfectione intellectus creati, nec ad hoc tendit ejus naturale desiderium; neque iterum cognoscere illa quæ a Deo non fiunt, sel fieri n Deo possunt. Si tamen solus Deus videretur (a), qui est fons et principium totius case et veritatis, ita repleret desiderium naturale sciendi, quod nihil aliud quærerolur, ct videns illum beatus esset. Unde dicit Augustinus, 5. *Confessionum* (cap. 4) *Infelix homo qui urit illa omnia, te autem nescit; beatus autem qui scit te, etiam ai illa nesciat. Qui vero te et illa novit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus,* x — Hæc ille. — Simile ponit, *de Veritate,* q. 8, ari. 4, in solutione decimitertii, dicens < Aliquid est in potentia ad alterum dupliciter. Uno modo, in potentia naturali ; et sic intellectus creatus, est in potentia ad oinnia illa cognoscenda, quæ suo luinino naturali (C) manifestari pssinit; el nihil horum angelus beatus ignorat : ex horum enim ignorantia, remaneret intellectus angeli imperfectus. Quædam sero potentia est obedientise tantum, sicut aliquid dicitur esse in potentia ad illa quæ supra naturam Deus in eo potest facere; etsi talis potentia non reducatur in actum, non erit potentia imperfecta ; el ideo intellectus angeli non est imperfectus, si non cognoscat omnia quæ Deus potest ei revelare. Vel dicendum quod, si aliqua potentia ordinaturad duas perfectiones, quarum prima sil propter secundani, non erit potentia imperfecta, si habeat secundam sino prima; sicut si habet sanitatem sine adminiculis medicinæ, quæ sanitatem faciunt. Omnis autem cognitio creaturæ ordinatur ad cognitionem Dei. El ideo, ex quo intellectus creatus cognoscit Deum, etiam dato, per impossibile, quoi nullam creaturam sciret, non esset propler hoc imperfectus. Neceliam intellectus videntis Deum, qui plures (γ) creaturas cognoscit, est beatior ex cognitione creaturarum, sed ex hoc quod perfectius Deum cognoscit. Unde dicit Augustinus, in libro *Confessionum,* etc. x — Hæc ille. — Simile dicil, 4. *Sentent,,* dist. 49, q. 2, art. 5, in solutione quinti. Item, ibidem, in solutione septimi, sic dicil : < Sanctorum desiderium, quo omnia scire desiderant, implebitur ex lux: solo quod Deum videbunt; sicut desiderium eorum, quo omnia bona habere cupiunt, complebitur in hoc quod Deum habebunt. Sicut enim Deus, ex hoc quod habet perfectam bonitatem, sufficit affectui, et, eo habito, omnia bona quodammodo habentur, ita ejus visio sufficit intellectui; Joan. 14 (v. 8) : *Domine ostende nobis Patrem, ct sufficit nobis,* b — Hæc ille.

Secundo argumentum deficit, quia supponit quod eu quæ videntur in Verbo, diversis visionibus et actibus videantur. Hoc nutem negat beatus Thomas, 1 p., q. 12, art, 10; et 3. *Contra Gentiles,* cap. 60, ubi sic dicit : α Cum autem ostensum sit quod intellectus creatus, divinam substantiam videns, in ipsa Dei substantia oinnes species rerum inlelligat ; quæcumque autem una specie videntur, oportet simul et una visione videri, cum visio principio visionis correspondent; necessoest quod intellectus qui divinam substantiam videt, non successive, sed simul, omnia contempletur. — Item : Summa et perfecta felicitas intellectualis naluræ, in Dei visione consistit. Felicitas autem non est secundum habitum, sed secundum actum, cum sil ultima perfectio et ultimus finis. Ea igitur qua.· videntur per visionem divinæ substantiæ, qua beati sumus, omnia secundum actum videntur. Non ergo unum prius, el aliud posterius. — Amplius : In divina substantia, intellectus omnium rerum species et genera cognoscit. Quorumdam autem generum sunt species infinita?, sicut numerorum el figurarum et proportionum (a). Intellectus igitur in divina substantia videt infinita. Non autem omnia eadem videre posset, nisi simul videret; quia infinita non est transire. Oportet igitur quod omnia quæ intellectus in divina substantia videt, simul videat. Hinc est quod Augustinus, in 15. *dc Trinitate (cap.* 10), dicit : *Non erunt tunc volubile cogitationes nostne, ab aliis in alia euntes et redeuntes ; sed omnem scientiam nostram uno simul conspectu videbimus,* n — Hæc ille.

Tertio deficit argumentum, quia supponit quamdam falsam maximam, scilicet quod quandocumque aliqua mulla sunt possibilia respectu alicujus, et nullum eorum habet repugnantiam ad coexsistendum alteri, nec illud esset perfectius, si oinnia simul inessent ei, quam si nullum inesset, tunc non repugnat omnia illa simul inesseei. Hujus enim maxima? falsitas palet. Quin (δ) possibile est Deo producere hunc effectum ab eo producibilem, et possibile est quud producat illum el illum, et sic de omnibus ab eo producibilibus; nec unum producibilium repugnat alteri ; nec est repugnantia hoc et illud simul produci; nec Deus esset perfectior, si omnia producibilia produceret quæcurnque non repugnant (γ) invicem ; et tamen constat quod impossibile est poni in actu quod Deus producat vel actu produxerit omnia producibilia ab eo. Ita, in proposito, potest argui de visionibus objectorum et infinitorum visibilium ab anima Christi. De hoc sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 20, art. 5, ad 4U,U, sic dicil : u Sicut,

··) videretur. — nd*fur Pr
(C *naturali.* — Um. Pr.
'γ) *plure».* — *universales* Pr.

(e) *proportion uni.* *propnntionuni* Pr.
<r,) Quia. — *quod* Pr.
(γ) *repugnant* — *repugnantia* Pr.

inquit, non potest esso quod sil facium quidquid Deus potest facere, quia sic Dens fecUsct tot quot non jKissot plura, cl sic ejus plentia esset limitata ad creaturas actu exsistentes; ita non pob^t pni quoi alicui creatuiw sit manifestatum quidquid Deu> plest manifestare, » — Hæc ille. — Ex quo palet falsitas illius maximæ. Et ulterius, quia eodem modo posset argui de divisionibus possibilibus (x) fieri in continuo : quia quælibet illarum est possibilis, et nulla esi incompossibilis alteri, nec ipsum est perfectius ex hoc quod aclu dividitur; el tamen non est possibile omnes illas divisiones r-^· positas simul in aclu ; sed est fallacia compositionis el divisionis, arguendo a sonsu diviso vero (i) ad sensum compositum falsum.

Quarto argumentum deficit, in hoc quod dicit inter visiones diversorum objectorum nullam cs>o iiicompossibilitatem. Dico enim quod visiones quarum principia sunt species creata?, incompossibiles sunt, sicut ct ili® species quæ sunt principia illarum : sicut enim unum corpus secundum eamdem superficiem repugnat diversis figuris aclualiler figurari simul, ita repugnat eumdem intellectum diversis speciebus ejusdem generis et ordinis simul informari actu perfecto, distineto contra habitum ; ac per hoc repugnat illum intellectum simul habere pluies visiones actuales ex illis causatas (γ).

Quinto delicii argumentum, in hoc quod asseri| nullam potentiam esso perfideliorem, dum esi conjuncta suo actui, quam dum est sejurata. Iloc enim est manifesto falsum ; alias non perfectior esset intellectus beati Petii, qui usi conjunctus visioni bvalificæ, quam intellectus Judæ vel Salatue, qui est in potentia ad talem actum, el separatus ab illo; net' intellectus philosophi esset ¶Heelior ex hoc quod habet habitus virtutum intellectualium el moralium, cpiam intellectus pueri vel rustici, qui curet illis. Et, praeter hoc, arguens contradicit in hoc argumento sibi; quia, in eodem argumento, dicit quod omnis intellectus naturaliter perficeretur ex visione cujuscuinque objecti, si haberet eam. Nec valet sua probatio : quia, licet actus sil extra rationem potentia) receptivæ, |>olesl tamen potentiam perficere accidenlahler (o) saltem, dato quod non |>erficerel eam essentialiter; multiplex est enim perfectio.

Sexto deficit argumentum, quia asserit quod quidquid est simul in potentia ad multos actus non repugnantes, potest omnes illos simul actu capere. Hujus enim falsitas apparet : quia continuum simul est in potentia ad omnimodam suarum partium divisionem, et constat (<) quod non est capax omnium divisionum actualium simul. Et aliæ innumerabiles instanti® dari possunt.

Ad sextum dico *primo,* quod falsum asserit el assumit in hoc quod dicit, quoi anima Clinati, quoad scientiam rerum in proprio genere, haliel infinitas species, ut cognoscat infinita singularia vel individua, etc. Hoc enim non oportet; licet cognoscat infinitas species numerorum, aut figurarum, aut infinita puncta, vel lineas, aut superficies, el omnia quæ sunt in potentia naturali creatura. Sicut enim hæc omnia quæ sunt infinita non simpliciter, sed solum setundum quid, cognoscit anima Christi in Verbo, per unicam speciem intelligihilem increatam; sic et infinita, secundum quod cognoscit (x) actu vel habitu secundum scientiam infusam, cognoscit (i) per finitas species creatas. (Zujus ratio est quia species sibi infuse simile» erant el sunl specte» bus concreatis mentibus angelicis, qua1, licet "ini universales in virtute, tamen per unam illarum cognoscuntur aclu vel habitu omnia individua unius generis vel specifica) natura·, dato quod sint infinita aclu vel potentia ; el hoc, vel simul, vel successive; unde per spectes finitas numero, anima Christi cognovit infinita aclu vel habitu: nec oportuit quod infinitati individuorum aut naturarum specificarum correspondent infinitas intelligibilium specierum. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. It, art. I, dicit quod « anima Christi, per scientiam inditam tel infusam. cognovit (|u.ecumque ab homine cognosci pos sunt per virtutem luminis (γ) intellecliu agentis, sicut sunt quæeumquu pertinent ad scientias humanas. Secundo vero, per hanc scientiam, cognovit Christus umnia qu® per revelationem divinam hominibus innotescunt, sive pertineant a<l donum prophetia;, sive sapientia?, sive ad quodeuinque donum. Omnia enim ista abundantius et plenius cæteria cognovit anima Christi. I[Ksim tamen Dei essentiam per hanc scientiam non cognovit ». — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione tertii, dicit quod Christus, secundum hanc scientiam, < cognovit omnia singularia praeterita, praesentia et futura » Secundum autem quod ipse ponit in *ite Veritate,* q. 20, art. i (ad Ium). infinita sunl futura, potissime cogitationes volubiles animarum damnatarum, quarum nullam (o) Deus ignorat, nec anima Christi. Hem, 3 p., ubi supra, art. 5, in solutione secundi, dicit : ‹(Habitus reducitur in actum ad impel ium volunlatalis; nam habitus est quo quis agit cum voluerit. Voluntas autem se habet ad infinita indeterminatis El tamen hoc non est frustra, licet non in omnia aclualiler tendat ; dummodo tendat aclualiler in id quml convenit loco el tempori. Et ideo habitus non

(3) *pouibitibue. — ponciilibut* Pr
(6) rrn». — uno Pr.
(γ) *cautalcif. — rreahu* Pr,
(i) *accidentahtef. actualités* Pr
(i) *iccundum prophetiam.* — Ad. Pr

(3) «fxynojcn — Pr.
(C) *cvgmMcit.* — Om. Pr.
(γ) tuniuih. — *habent* Pr.
(β) *nullam — iiatuixini* Pr

eM frustra, liret non omnia reducantur in actum, quin habitui subjacent; dummodo reducatur in actum id quod congruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum et temporis, ɳ — Hire ille. — Ex quibus patet quod Christus, N^cundum scientiam infusam, cognovit infinita actu vel habitu, el tamen per S|»ecies numero linitas.

Secundo dicitur quod intellectui creato repugnat habere simul in actu completo multas species inlelligibiles; tamen non repugnat ei habere simul multas species in potentia, vel medio modo inter potentiam et actum, scilicet in habitu, ut ponit sanctus Thomas, de *Veritate,* q. 8, art. 14. « Sciendum, inquit, quod omnes formæ intelligibiles, sunt unius generis, quanlumcumque res quarum sunt similitudines, sint diversorum generum; omnes enim eamdem potentiam intellectivam respiciunt. El ideo omnes simul esse possunt in intellectu in potentia; et similiter in actu incompleto, qui est medius inter pdentiam el actum perfectum ; et hoc (x) est sperirs esse in habitu, qui est medius inter potentiam et operationem. Sed in actu perfecto (C) plurium spe- « ierum intellectus simul esse non potest. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod, si intellectus creatus non potest habere simul in actu completo plures sjæries intelligibiles. saltem infinitas, multo minus potest habere simul infinitas visiones; immo nec plures simul, nisi habeant inter se certum ordinem et connexionem, ul alias dictum fuit.

Ad septimum patet responsio per pr.cdicta in solutione quinti, quod anima Christi, quidquid cognoscit habitualiter in Verbo, hoc est, quidquid |>ote^t cognoscere ex illa visione Verbi quam (γ) habet, simul in actu cognoscit; ct ideo, cum non cognoscat actualiter infinita simpliciter, sed solum infinita secundum quid, scilicet omnia quæ sunt in |K>teiitia creatura?, non autem quæ sunt in]»oten(ia Dei, ideo non (8) habitualiter cognoscit infinita simpliciter, quæ sunt in potentia Dei, etc.

Ad confirmationem, dicitur quod dictum Damasceni solum infert quod Christus cognoscit infinita futura, per unicam (t) visionem Verbi. Sed aliud est dicere infinita simpliciter secundum genus, speciem el numerum, etc., et dicere infinita secundum quid. Prunum negatur; secundum vero conceditui Nec consequentia valet : Cognoscit infinita futura ucluahler; igitur cognoscit omnia producibilia a Deo, vel omnia quæ novit Deus. Sed est sophisma consequentis. — Ulterius, falsum assumit arguens, cum dicit quod rationes pro nostra conclusione el contra suam sunt solubiles. Hoc enim est falsum. sicut patuit ex praedictis.

Et hæc sufficiant ad argumenta Scoti contra primam conclusionem inducta.

II. Ad argumentum Durandi. — Λ<1 argumentum (x) Durandi contra eamdem conclusionem, restat dicere. El (6) quidem dicitur quod major est falsa. Non enim oportet quod videns divinam essentiam, videat omnia quæ divina essentia naturaliter et ex necessitate repræsentat ipsi Deo, vel divino intellectui ; sed solum omnia illa quæ divina essentia représentai tali videnti. Modo sic est, quod divina essentia nulli creato intellectui repræsentat naturaliter, aut ex necessitate, omnes quidditates possibiles possibilium a Deo produci ; sed omnia talia soli divino intellectui repræsentat. Potest etiam dici quod, dato quod divina essentia omnia quæ présentât divino intellectui, præsentaret intellectui creato, adhuc (γ) non oportet quod videantur ab illo omnia sibi piu·-senlata in essentia Dei. Et ad probationem majoris, in hoc sensu intellects, dicitur quod impedimentum ne intellectui creato fiat talis repnesenlatio, provenit ex incapacitate intellectus creati, qui non est natus comprehendere essentiam aut virtutem divinam, nec (o)]>er consequens cognoscere omnia objecta talis virtutis, ut sæpius dictum fuit. El cum dicit arguens, quod non, quia ex quo intellectus creatus potest in divinam essentiam, etc. ;— ad hoc respondit sanctus Thomas, in *de Veritate*, q. 20, ari. 5, ubi arguit sic, in primo loco : α Quicumque scit majus, potest scire minus. Sed Deus est majus quam quidquid potest ipse facere; <|uia quidquid potest facere, est creatum. Ergo, cum anima Christi cognoscat Deum, multo magis potest cognoscere quidquid Deus potest facere, n Ecce argumentum. Sequitur reS|X)Dsio : ‹i Dicendum, inquit, quod quidquid Deus |»otest facere, est minus quam ipse Deus; el facilius |»osset ab anima Christi cognosci, si animæ Christi per se offerretur quidejuid potest facere, sicul per se ei praesentatur i|»se Deus. Nunc autem ea quæ Deus jiotesl facere, vel quæ fecil, non offeruntur animæ Christi in seipsis, sed in Verbo. Et ideo ratio non sequitur. » — Hæc ille. — El, sicut dicit in corpore articuli, el recitatum fuit superius, in solutione tertii Scoti, illud quod non offertur in se, sed in alio, sicul conclusio in principio, non sem|>er videtur ab eo qui videt illud in quô offertur, nisi comprehendat illud. Item, 1 p.,q. 12, art. 8, arguit consimiliter, dicens (arg 3) : « Qui intelligit illud quod majus, potest intelligere minima, ul dicitur, 3. *de Aninut* (l. c. 7). Sed omnia quæ Deus fecil vel facere potest, sunt minus quam ejus essentia. Ergo quicumque intelligit Deum, potest intelligere omnia qmecumque Deus fecit vel facere |»otest. n

(x) Λ‹κ. — *hac* Pr.
(6) *perfecta* — *perfectio* Pr.
(γ) çuitni. — çuod Pr.
(ζ) mo m. — Om. Pr.
(t) unicani. — unilani Pr

(i) arguniriUum. — *anjumciita* Pr.
(i) *ad* pnniur/i. — Ad. Pr.
(γ) *adhuc.* *ad* /ior Pr.
(o) nec. — nut Pr.

Ecco argumentum. Sequitui ŝ|»oDMO : « Dicendum, inquit, quod, licet majus sil videre Deum quam omnia alia, tamen majus est sic videre Deum quod omnia in eo cognoscantur, quam videre sic ipsum quod non omnia, sed plura vel puciora cognoscantur in eo. Jam enim ostensum esi (ibid., in corp.I quod multitudo cognitorum in Deo, consequitur modum videndi ipsum magis p'ifectiim vel minus perfectum. » — Hæc ille. — Item, 4. Se>i-*tent.,* ubi supra (dist. 49, q. 2, ari. 5), in solutione quarti, sic dicit : < Defectus cognitionis non solum procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum, S4h1 etiam ex hoc quod intellectui non conjungitur illud quod est ratio cognoscibilis; sicut quod visus non videt lapidem, contingit quandoque ex huc quod species lapidis non est ei conjuncta. Quamvis autem intellectui videntis Deum conjungatur ăp divina essentia, quæ est omnium ratio, non tamen conjungitur ei prout est omnium ratio, sed secundum quod est ratio aliquorum, et tanto plurium, quanto quisque plenius divinam essentiam intuetur. d — Hæc ille. — Item, in solutione decimi, sic dicit : « Quamvis esM?ntia divina sil ratio omnium cognoscibilium, non tamen conjungitur cuilibet intellectui creato, secundum quod est ratio omnium » Item, *de Veritate,* q. 8, art. 4, arguit, in secundo loco, sic : « Uniuscujusque visus videt illud cujus similitudo est apud ipsum. Sed essentia divina, quæ est similitudo munium, conjungitur intellectui angelico ul forma inlelligibilis. Ergo angelus videns Deum per essentiam, videt omnia. * Ecce argumentum. Sequitur resjionsio : « Dicendum, inquit, quod ratio illa procedit quando visus conjungitur similitudini secundum lotum |»osse ipsius similitudinis; tunc enim nccesse est ul visus cognoscat omne illud ad quod se extendit similitudo visus. Si» autem intellectus creatus non conjungitur divinæ essentiæ. El ideo ratio non sequitur. « — Hæc ille. — Hem, m solutione tertii, sic dicit : « Quod angelus videns Deum, non videat (ai omnia, contingit ex defectu ipsius intellectus, qui non unitur divinæ ĕssentia secundum lotum |Misse ejus. Hic autem defectus puritati ejus nun repugnat. > — Ihcc ille. — Ex quibus sitis polesl |>alero ad argumentum Durandi cl similia.

S 2. — An AHGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta cujusdam hibernici. — Ad ea quæ primo loco contra secundam conclusionem arguit hibernicus, nunc dicendum est. Et

Ad primum siquidem, dicitur primo, quod imago est duplex : quædain quæ assimilatur rei cujus est imago, mt uik luiii realem conformitatem in aliqui-

— *riJi't* **Pr.**

bu» accidentibus; alia est quae assimilatur ei cujus est imago, secundum repnesentalionem, cl non secundum esso naturale. Exemplum primi : ut statua Qesaris lapidea, qnæ assimilatur Caesari secundum suam realem figuram, vel colorem, et hujusmodi. Exemplum secundi est species intelligibilis hominis in intellectu, quæ (x) non assimilalur homini secundum e>se naturale,sed secundum repraesentationem, quia repræsentat hominem talem «pialis est homo. Tunc, hoc supposito, dico quod, licet ex visione imaginis rei primo tnododicLe, non dicalur res cujus est imago, videri, proprie loquendo; tamen (6) ex visione imaginis secundo modo dichr, res cujus est imago, dicitur proprie videri; el tunc potissime, quando dicta imago, quæ sic videtur, non solum est immediatum objectum visionis, immo formale principium visionis, se habens ut species intelligibilis perfecte représentons < bjectum intellectui, et faciens ipsum esse prasens in esse iutelligibili ; sicut species intelligibilis hominis facit ipsum es^r pra-eulem intellectui in esso intelligibili. Et ideo illa quæ objiciuntur ibidem, de statua Qesaris, vel de speculo, nihil valent. Tum quia tales imagines Mint termini intellectionum vel sensationum, et non formalia principia. Tum quia tales imagines non assimilantur rebus quarum sunt secundum repræsentotionem, mml secundum realem conformitatem. Tum quia, etsi aliqualiter repnesentant rem, non tamen secundum quod in se est, <cd quantum ad aliqua accidentia communia. Tum quia, etsi repraesentaret rem secundum quod in se esi, tomen (γ), quia, variatis conditionibus rei secundum quod in se e^t, non variatur repnesentotio talis imaginis, nec conformatur rei, immo aliquando représentai condilioues præteritas rei, et non pnrscntes, ideo per tales imagines exteriores non proprie potest res videri se< undum quod in fo csl Secus esi de ivpnesontotiom' wum in Verbo, et de itpfæecntationr ŝiM visibili'* in oculo, ct >pcciei intelligibilis in intellectu. — Dnilm Mænndo, quod, si speculum i^sel naluiTilis imago ivi primo modo dii la, |»ei illam non possvl piopric cl sine deceptione videii rescujus Cssel imago ;quia non |K«s>vt nqiraxmtaie irm modis snpradictis. — Dicitur tertio, quod non omnia somnia sunt vera : quia imago vini in somniis (o), non semper repnvsental rem cujus est imago, modo pnndicto; sed modo repræsentol rem sub conditionibus impossibilibus in esse, vel in fuisse, vel in fore; el quandoque sub conditionibus quæ non insunt, sed infuerunt, vel inerunt; «piorum neutrum dici potent visio, sed memoria, vel proevisio; ot quandoque est occasio multiplicium falsorum judiciorum, quia ila repræsrntot rem absentem vel non

(■v) «/ini'. — 7««· Pr·
(Γ») tamen. — tam ŧ
(γ) tamrn. — tum Pr,
c) *in* Mortoio·. — λ Pr.

exsistentem, sicut præsenlem vel exsistentem, et aliter quam se halieat <le præsenti. Non sic est de visione rerum in Verbo. — Dicitur quarto, quod erratura non solum videtur in Verbo sicut in sua imagine vel idea, immo sicut conclusio in principio, vel effectus in sua causa. Immo, sicut adductum e>l in prolatione primie conclusionis, ex dictis beati Thoma», *dc Veritate,* q. 20, ari. 4, modus videndi res in Verlio, magis a&similalur illi modo (juo conclusio videtur in principio, vel offectus in causa, quam illi (a) modo quo res videtur in speculo.

Ad secundum dicitur primo, quod visio Verbi el rerum in Verbo, non est per modum enuntiabitis, vel compositionis, aut divisionis. Talis enim modus cognoscendi non accidit nisi propter imperfectionem specierum intelligibilium, quæ sunt principia intellectionis : quia per aliam speciem repnesentatnr subjectum, el per aliam pnedicatuin ; et ideo oportet componere unam cum alia, vel unum conceptum cum alio, prout docet sanctus Thomas, 1 p., q. 14, art. 14. — Dicitur secundo, quod, virtute illius beata visionis, intellectus potest formare enimliabilia, et negare unum eorum quæ intelligit ab alio. Sed tunc ibi non negatur idem de seipso, nec idem conceptus de seipso, sed alius ab alio; nec sequitur quod eadem compositio intellectus sil necessaria el impossibilis : quia visio beatifica non se habet, in tolibus compositionibus aut divisionibus, ut subjectum ct pnedicatuin ; sed subjectum el prædicatum, in talibus compositionibus el divisionibus (C), sunt aliqui conceptus vel species formabo virtute illius visionis. Sicut enim dicit sanctus Thomas, 1 p., q. 12, art. 9, ad 2u,n, intellectus creatus, ex hoc quod videt resin Verbo, j>otc>l formare similitudines illarum rerum quas videt. El simile dicit, *de Veritate,* q. K, ari. 5. — Dicitur tertio, quod, secundum rnullos logicos, idem conceptus potest veraciter negari de seipso, dum tamen negatio sequatur utrumque, ut dicendo : Aliquis *homo homo non est,* vel sic : *Aliquis homo nun omnis homo* ẽ . *Aliquis homo animal non est;* non autem sii; dicando : *Aliquis homo non est homo.* Nec pnediclæ compositiones sunt simul necessariæ et impossibiles

Ad tertium dicitur primo, quod non est inconveniens eodem habitu el actu amoris amari Deum « t creaturam, sicut quando eodem actu amatur finis el ea quæ sunt ad finem, propter ipsuin finem. Et hnc concedit sanctus Thomas iu inultis locis : utputa, I· 2 q. 12, ari. 4, el multis aliis locis. — Et ad hujus improbationem *primam,* dicitur quod falsum supponit, scilicet quml, eodem actu amandi nullo modo variato, quandoque diligatur Deus tantummodo, el quandoque post Deus ct creatura. El consimiliter falsum est quod eodem actu videns in Verbo quandoque videat et aliquam creaturam, et postea per illum videatur solus Deus et imn creatura, vel econtra. — *Ad secundam improbationem.* dicitur quod postquam beatus Petrus vidit aliquid in Verbo, non est |»o»ibile ipsum illud non pr.evidisse; immo est necessarium ita evenire, el ita pnuvisum fuisse, non quidem necessitate absoluta, sed necessitate suppositionis : quin, sicut impossibile est rem quæ semel fuit, non fuisse; ita impossibile est re>|»ectuin rationis volitionis ad voliluin, et cognitionis ad cognitum, ex quo semel fuit, non fuisse; et ita, si aliqua notitia fuit respectu alicujus objecti, necesse esi ita fuisse. Ex quibus patet quex! omnes conclusiones et probationes ibidem factu·, nullæ sunt, eum fundentur in suppositionibus quas nos nullatenus concedimus.

Ad qnnrliiin, negatur prima consequentia comlitionalis ibi facta. Et ad ejus probationem, dicitur quod peccat ex eadem radice qua præcedens argumentum. Supjsonit enim quod visio Verbi, quæ luit actunliter prævisio alicujus futuri, potest non fuisse visio nul prævisio talis futuri; quod nos negamus. Suppunit etiam quod,si Deus pr.evidit aliquod futurum, non est necessarium cum sic vidisse illud futurum; cujus oppositum ostendit sanctus Thomas. I p.. q. 14, ari. 13. ostendens quini, si lnec est vera, *lhms scivit hoc futurum,* illa est necessaria el non contingens. Et do hac materia «lictum est in præcedenti qu.estione hujus distinctionis px),cl mullo latius in 1. *Sentent,* (dist. q. I , ait. 2).

Ad quintum dicitur quod similitudo ibidem facta et adducta, non valet : quia eodem modo prulttiret quiwl, sicut Deus, in visione qua videt se, e.vl sibi ipsi tqiecies intelligibilis el actus intelligendi se, ita creatura videns Deum, vulerel per divinam essentiam, tanquam |>er speciem inlelligihilem el actum inlelligemli ; quod tamen arguens non concederet. — Dico secundo, quod, si divina essentia esset ipsi Deo species intelligibilis respectu creaturorum, et non actus intelligendi, tunc Deus, per illam essentiam, intelligeret, tanquam per actum primum, creaturas, non autem tanquam per actum secundum ; sed aliquid aliud esset sibi loro actus secundi ; vel nullo modo intelligeret creaturam in actu. Et consimiliter, intellectus creatus, per ipsum Verbum, intelligit, tanquam per actum primum, non autem per actum.secundum ; sed actus sixiundus est operatio elicita ah intellectu beato, facto in actu primo |>er divinam essentiam, tanquam per inlelligihilem formam. — Dicitur tertio, quod non est simile de divino intellectu et de intellectu creato. Quod enim Deus non possit, videndo essentiam suam, videre creaturas, nisi essentia sua sit ei loco actus primi et secundi, non ideo est quia oporteat id in quo aliquid

fs) *itU.* — ıóı Pr.
4) uc — Ad. Pr.

(il *dnUncliantH* — dirifioiiü Pr.

videtur, ŏr ipsi videnti visionem el speciem intelligibilem, sicut arguens pnelendit; sed quin in Deo non differt actus primus ct actus secundus, qui <-t operatio intellectus. Non sic autem in aliquo creatura intellectuali, cui aliquid potest esse actus primus, quod (a) non potest esso sibi actus secundus, ul in precedent ibus sepe dictum fuit (<li ŋnr q. I, art. 3). Immo, in nullo agente creato, artu» primus, qui est ratio .agendi, est netus secundus, qui est operatio; secus in Deo. Et ideo argumentum non valet.

Ad primam confirmationem, dicitur quod ăctu visionis, proprie loquendo, non représentât mediate nec immediate suum objectum creatum aut increalum; sed ipsum Vei burn, vel divina essentia, représentât creaturas intellectui creato, non sicut actum intelligendi supplens, seri sicut gerens vicem speciei. Nec propter hoc sequitur quod Verbum divinum, aut divina essentia, sil æquivocum, cum œquivocatio solum sil in vocibus vel scriptis. Hem, sicut iste arguit de visione creata qua videtur Detis ctcreatura, quod sil æquivoca, ila potest argui de visione increata qua Deus videt se el creaturas. — Dicitur ulterius, quod actus quo beatus videt Deum el creaturam, immediate terminatur ad Verbum, el, mediante Verbo, ad creaturam. Ipsum tamen Verbum non solum est primus terminus et primarium objectum illitis actus, immo formale principium.

Ad secundam confirmationem, dicitur quod principium immediatum cognoscendi non oportet quod sit actus secundus ipsi intelligent!, sed (€) solum actus primus, modo superius expositor Hoc autem modo se habet Verbum ad intellectum creatum, ut sæpe dictum fuit. Unde ista argumenta videntur procedere ex hac falsa radice, scilicet quod actus intelligendi non est aliud a specie intelligibili; quæ generaliter falsa est in omni intellectu creato, ut patet per supradicta in aliis conclusionibus (t. Sentent., dist. 3o, q. I, art. I ; el 2. Sentent . dist. 3, q.2).

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad **primum** eorum quæ contra camdem secundam conclusionem arguit Aureolus, respondetur, negando minorem. Et ejus falsitas in primo (dist. 35, q. 2, art. I) discussa fuit. Tunc ad probationem, dicitur, sicut ibi dictum fuit, quod Deus quamlibet partem continui ponit in prospectu suo, eo modo quo debet intelligi positio rerum in prospectu intellectus, quia scilicet intellectus per actum suum format verbum |>erfecle repnivsentans objectum, et faciens illud esse præsens in esso intelligibili Et ad hujus improbationem, dicitur <|iiod quælibet pare continui (>osita in prospectu divino, est divisibilis. Nec valet ulterior consequentia, Partes *positx* in *prospectif nientis divina sunt divisibiles, igitur non ŏmne «uni politic in actu in prospectu divino;* quia ɵ<» modo quo ponitur in prospectu Dei pars divisibilia, ila cl quæliljct par» illius partis in actu ponitur in pros|Hctu Dei. Si enim arguens intendat quæren· iitium in prospectu mentis divinæ sit aliqua pare continui, cujus Deus non videat aliquam partem, aut nulla sit in ejus prospectu, quin Deux videat eam halwre ulterius pariem, — constat quod Deux non videt in continuo partem non habentem ulterius partem, immo quæhbct pare quam Deus videt in continuo, est pars ct totum respectu diversorum. Nec ex huc sequitur quod aliqua pars videatur a Deo solum in potentia, et non videatur actualitcr. S: autem intendat quærere utrum in prospectu divino sil aliqua pars divisibilis, hoc est, aliqua pars ĥaben pario non positas in prospectu divino, sed possibiles poni el distingui per divinum intellectum, — tunc dico quod nulla para divisibilis, e»t in divino prospectu ; sed quælibet est ad illum sensum indhi sibilis, quia totaliter divisa; quin nulla pars conti nui habet paries visas solum in (Olentia u Deo, et distinctas solum in potentia (>er intellectum divinum. Sed talis indi visibilitas m esse intellecto, modo pneexposito, non repugnat continuo, scilicet quod in continuo nulla sil pars non distincta, sed distinguibiiis per intellectum in duas partes essentiales. Tamen talis indivisibilitas repugnaret continuo in esse reali ; quia sequitur infinitas in actu, <l quod continuum divisum esset in non continua. Dico igitur quod, in divino prosjæctu (x), quælibet pars continui est indivisibilia et divisibilis : divisibilis quidem, quia habens partes eam constituentes, indivisibilis autem, quia quælibet est tanto distincta, et secundum omnes sui partes t:un distincte cognita, quod non potest ulterius vel amplius distingui . aut distincte (€) cognosci, immo tota dislinguibilitas reducia est ad actum in esse cognito.

Ad secundum dicitur quod responsio ibidem posita, bona est. Inde sanctus Thomas, *de Verttute.* q. 8, art. 16 : « Sciendum, inquit, quod distinctio cognitionis matutina· et vesperlime potest intdhgi dupliciter. Primo modo, ex parte rei cognite. Alio modo, ex parte medii cognoscendi. Ex (Hirte quidem rei cognilæ : ul dicatur res cognosci in Verbo, quando cognoscitur ejus esse quod habet in Verbo; in propria vero natura, secundum quod cognoscitui ipsum e>?e rei quod babel in scipsa. Et hic non est conveniens intellectus: quia esse rei quod habet m Verbo, non est aliud ab esse Verbi; quia, ul dicit Aiisclnius (*Monol.,* cap. 36), *crculiira in Creatore cut creatrix ementia;* unde hoc modo cognoscere

(a) *quod. — quia* Pr.
\ſ,) *ted. — fecundum* Pr.

( ) prwpecm. — *compectu* Pr.
( ) *duhncte — dulincta Pr.*

creaturam m \crbo, non ẗe mgnitio creaturæ, M-ii magfe Creatoris. El ideo oportet hanc distinctionem inlelligere ex parte medii cognoscendi : ut dicatur res engnosri in Verbo, qnnndo per Verbum ipsa cognoscitur; in propria vero natum, quando por aliquas formas rrvahis, n»bus creatis proprtionatas, cognoscitur; sicut cum cognoscit (x) per formas ẗbi inditas, vel etiam si per formas acquisitas cognirMun t, quantum ad hoc pertinet, nihil differt. » — Hæc ille. — Ex quo |Kitel datam solutionem csm· de mente ejus. — Tunc, *ad prunum* ejus improbationem, dicitur quod assumit falsum, nec proteit scilicet quoi Augustinus distinguat illas notitias penes objectum in e>se cognito. Unde, sicut dicit sanctus Thomas, ubi supra *(de Veritate),* art. 17, ad 2um, si illa.· cognitiones distinguerentur ex parte rei cognitæ, divisio Augustini non esset sufficiens ẗscnt enim 1res cognitiones in angelis el in beatis, secundum triplex esse cognoscibile de rebus; cum Augustinus distinguat, 2. *Super Gen. ad litteram* (cap. 81, triplex esse creaturæ, unum quod habet iu Verbo, aliud quod hated in propria natura, aliud quod habet in mento angelica. — *Ad secundam* improlmlioncin solutionis, dicitur quod æquivocal do hoc quod e-l cognosci in proprio genere. Accipit enim cognosci in proprio genere pro cognitione rei quoad Mia prædicata essentialia : puta genus, differentiam, vel s|»cciem. Augustinus nutem aliter accipit, scilicet pro cognitione rei jkt medium sibi proportionali)m ; el omnem talem notitiam dicit in proprio genere, sive sil cognitio quoad genus el differentiam rei. sive quoad prædicata accidentalia. Unde palet quod assumptum argumenti falsum est, cum dicit aliquam cognitionem rei |»er sjwciem creatam. inm e-M' cognitionem ejus in proprio genere, eundo ad mentem Augustini —*Ad tertiam* impiutailianrin. negatur consequentia. Nec valet ejus prolatio; quia «agnitio matutina non distinguitur a vespertina illo nmdo quo tingit, s< ilicei quia tenuinenlui ad divolsa objecte, ve| ad objectum .secundum diversi esse. ẗ.·«! alio modu (pio diclûm est. — *Ad quartum* improbationem dii ilur, negando primam lamseqiienliam : quia, licet i.sLi» čognitione terminentur ad idem e-^· objecti, nulla tamen siiperlluit, cum una sil clarior el perfectior alia; sicut, lit et aliqua com lusio cognoscatur per medium dialecticum. non est Mi|H'illua cognitio qua cognoscitur demonstrative, licet ad idem cognitum terminentur· lude sanctusThoma-, ubi supra (de Veritate, q. 8), iri. 16, ad IIu·" < Cognitio, inquit, rerum in Verbo, est perfectior quam cognitio earum in proprio genero, inquantum Vei bum clarius rvpræsenlat ivm quam species creatas. » — Hæc ille. — Similiter una istarum ot perfectio naturalis intellectus, aha vero supeniaturalis ideo neutra superlinit. El cum arguitur contra hoc, quia, licet actus 8il clarior, tamen res est utrobique æquo clan, etc.; —dictum est supra, in simili, de nigiitnenlo dialectico et demonstrativo : liret enim objectum hujus el illius in se sit seque clarum, nulla est ibi siqæriluilâs. Unde, si argumentum valeret, utique concluderet quod nunquam eadem veritas posset ab eodem intellectu teneri diversis habitibus; quod est falsum.

Ad (eriliini principale dicitur quod omnes coiim·· quenliæ ibidem facte·, et omnia consequentia illata, pn—uni concedi. Primo enim conceditur quod videns res in Verbo, potest illuminare inferiorem non videntem talia in Verl»o, el potest loqui de illis. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 14, q. 1, art 2, qh 4, ad 4um, «licit sic : u Unus angelus non illuminatur ab alio de illis quæ illuminatus videt in Verbo, sed de his quæ ibi non videt, quæ superior \idet, vel in \crbo, vel in lumine alterius angeli magis sjbi pro|>ortionato, in quo sunt formæ magis particulares ; sicul inferiores angeli illuminantur a mediis de his qua· ipsi in Verbo non vident, medii autem vident in Verbo, vel jier illuminationem superiorum angelorum· »—Hmcille. —Simile potiit, *dc Veritate,* q. 9, art. t ; et 1 p., ([. 106, art. I. Dicitur secundo, quod videns res in Verlio, potest formare in se species ivruni visarum in Verbo; el (a) consequenter, inlelligere talia in proprio (6) genere, el reducere se de cognitione matutina ad vespertinam. D< hoc sanctus Thomas, I p., q. 12, ari. 9, a«l 2"M', dicit : « Aliquæ potenliæ cognitivæ sunt, quæ, ex speciebus prime» Conceptis, alias formai»? |M>ssiiiit sicul imaginatio, ex speciebus præconceplis monlis et auri, formai speciem montis aurei; «•l intelleclus, ex pneconeeplis .speciebus generis et •liirerenliie. format rationem speciei; el similiter, ex Minililudine imaginis, posstiiniis formare in nobis -imilitudinem «jus cujus est imago. Et sic quicuni<pie videns Deum, ex ipsa visione divina» essentia·, potest formare in se similitudines leriim quæ in divina cientia videntur; sicut in Paulo remanserunt, |M»-lqiiam doiil divinam essentiam videre. Tamen illa vi-io qua videntur ẗs |M»r hujusmodi species sic com epta>, est alia a visione qua videntm irs in Deo. » — Hæc ille. — Et idem «licii, *de Veritate,* q. 8, art. 5·

Ad quartum principale dicitur quod, sicut sæp<· ditium fuit, lam in hac quæstione <|uam in pr.ecedentibns, eodem actu videtur Verbum et omnes res vi-æ in Verte>. Hoc ponit sanctus Thomas, 1 p.. q. 12, ari. 10, |>or lotum ; rt 3. *('ontra Grntilcn* («•ap 60), ut allegatum fuit supra (ad quintum Scoti contra primam conclusionem). Tunc, ;«d hujus dicti improteitionem. dicitur quod falsum supponit, scilicrt quod in visione rerum in Verte) sit sucxessio.

ii) *ct* — Om. Pr
(A) penprin — pnmn Pr

hujus enim falsitas ostensa fuit prius (ibid.) ex abundanti. Iterum, ad hoc adducitur dictum sancti Thomæ, *de Veritate,* q. 8, art. 4, in solution»· decimiquinli, ubi sic dicit : « Visio beatitudinis cM illa qua videtur Deus per essentiam et res in Deo;el in ista non est aliqua successio; nec (a) in ea angeli proficiunt, sicut nec (6) in beatitudine. Sed in visione rerum per species innatas, vel per illumina-tiones superiorum, proficere possunt. » — HiOC ille. — liem, I p., q. 12, ari. 10, sic dicit : « Ea, inquit, quæ videntur in Verbo, non successive, sed simul videntur. Ad cujus evidentiam considerandum est, quod ideo nos non possumus mulla simul intel-ligent, quia per diversas species inlelligimus. Diver-sis autem speciebus non potest unus intellectus simul actu informari ad intelligemlum per eas; sicut nec unum corpus potest simul diversis figuris figu-rari. Unde contingit quod quando aliqua multa una specie intelligibili possunt inlelligi, simul intelli-guntur : sicut diversæ partes unius totius, si sin-gula? propriis speciebus intelliganlur, successive intelliguntur; si autem omnes inlelliganlur una >|h.·-cie totius, simul intelliguntur. Ostensum est autem (ibid. art. 9) quod ea quæ videntur in Deo, non videntur singula per suas species aut similitudines, sed omnia per unam essentiam Dei. Unde simul el non successive videntur, n — Hæc ille. — Dico ergo quod quotcumque res videt boatus in Verbo, omnes videt simul, et unico actu, a principio sum lentitudinis. Nec per illuni actum posset aliquid noviler videre, quod prius non videbat, nisi actus ille illo aspectu (γ) Verbi esset perfectior, et ita I>ea-tior. Nec oportet quod, si ille artus sit respectu ali-quarum creaturarum, quod sil respectu omnium, sicut inferi arguens. De hoc beatus Thomas, I p., q. 12, art. 8 : « Quanto quis perfectius Deum videt, lanio plura in eo cognoscit. n Ille autem perfectius videt, qui plus partici]»at de lumine ğloria ; el ille plus participat de lumine gloria», qui plus habuit de cbaritnte, secundum quod |>onit ibi. ari. 6. De hoc etiam di(fuse dictum fuit in præcedenti quæ· slione. in solutione vigesimitertii contra primam conclusionem, quomodo scilicet cognitio aliquarum creaturarum est impertinensad boatitudinem, cogni-tio vero aliarum esi de liene esse.

Ad quintum dico (puni prima consequentia non valet, nec ejus probatio. Sicut enim dicit sanctus Thomas, 1 p., q. 12, ari. 8, ad 2um, e videns spe-culum, non esi nccesse quod videat omnia in spe-culo reducentia, nisi s|M»culnm comprehendat. » Et, i. *Sentent.*9 dist. 49, q. 2, art. 5, in solutione sexti, sic dicit : « Speculum illud est voluntarium; el. sicut se ostendit ‹ ui vult, ita in se nstendil quæ (a) vult. Nec est simile de speculo materiali, in cujus potestate non est quod videatur vel non videa-tur. » — Hæc ille. — Ex quo patet quod solutio quam recitat arguens. est bona. Tunc, ad repiicam contra illam solutionem, — dicitur quod nulla est : quia, sicut dicit šanctu Thomas, 4. *Sententiarum,* ibidem, in solutione quarti, « quamvis intellectui videntis Deum conjungatur divina essentia, quæest sufficiens ratio munium ; non tamen conjungitur ei prout e>t ratio omnium, sed secundum quod est ratio aliquorum, et tanto plurium, quanto quisque divinam essentiam plenius intuetur. > — Hæc ille. — El mulla de hoc allegata «unt in (C) solutione argu-menti (γ) Durandi conlra primam conclusionem. Ex quibus palet quod, licet divina essentia sit naturali-leromnium repnoentativa. tamen.antequam repra-sentativum repræsentet intellectui, oportet <(uo<l sibi uniatur, loquendo de repræsentâtione speciei iidelligibilis: nunc autem divina essentia non uni-tur intellectui ut ratio omnium possibilium aut intrlligibilium per eam Venimtamen. sicut dicit sanctus Thomas, *de Veritatr,* q. 8, art. 4. ad !nrn. α satis probabile videtur quod (5) omnes videntes Deum per essentiam, omno enaturas cognoscant secundum Suas species ad minus. Nun autem oportet quoti angelus sciens aliquam rem, sciat omnes ratio-nes intelligibiles de ipsa ; et (t) si forte sciat omnes proprietates naturales quæ comprehensione essentiae cognoscuntur, non tamen scit eam secundum omnes ťatione quibus substat ordini divinæ providentia.·, qua una res ordinatur ad varios eventus. Et de his rationibus inferiores angeli a superioribus illustran-tur. » — Hæc ille. — Cum autem ultimo dicit arguens,quod non sufficit differentia rationi^, etc.; — dicitur quod in unione divinæ essentia» ad iliver-Mi< intellectus creatos, non solum est differentia rationis in hoc quod essentia divina unitur tali intel-leclui ut ralio A. el non ut ratio B; sed est ibi diffe-rentia realis, ex qua differentia rationis consurgit : quia scilicet unus intellectus plus babel de lumine gloria? quam alius, el ideo magis unitur essentia divina uni eorum quam alteri, et ut ratio plurium intelligibilium.

Ad sextum dicitur primo, quod non est necesse sustinere omnia dicta >ancli Thomæ de hac materia in *Scriptn* 3. *Sententiarum.* quia mulla do illis retractavit in *Summa.* — Dicitur secundo, quod, sustinendo dicta sancti Thomæ in 3°, videtur dicen-dum quod ipM· ibidem non intendit negare simplici-ter quod Deus cognoscat va quæ sunt possibilia, el tamen nec sunt nec fuerunt nec erunt, sine quacum-que similitudine illorum quam habeat penes se ;>ed

(a) nrc. — nunc Pr.
(/Î) ncc. — nunc Pr.
‹γ) *axprrtu — rctpectu* Pi
(a) *qiiK.* — *cui* Pr.
(C) *in.* — Orn. Pr.
(γ) aiptoiirnfi. — *aegunientonuH* Pr
(l) *icihcrl.* — A»l Pr
(·) **rt** — *ut Pr*

tnil quod illa similitudo, jierqiinin talia inlolligil, non habet rationem idea? determinata* respectu |»os-•«ibiliuin. Unde, in *Jc Veritate,* q. 3. art. C, >i<-dint : « Idea proprie dicta respicit cognitionem praelinam , non solum in aclu. >ed in habitu. Unde, cum Deus de his quæ fatere potent, quamvis nunquam facta sint nec futura. habent cognitionem virtualiler praclicam, relinquitur quod idea p̃o> esse ejus quod ner est nec fuit nec erit : non tamen eodem modo sicut eorum quæ sunt vel erunt vel fuerunt ; quia ad ea quæ sunt vel erunt wl fuerunt p̃rodii rendn, terminatur ex pni|»oi!o divinæ voluntatis, non autem ad eaquæ nir.sinit nec erunt ne? fuerunt Et sic hujusmodi halant quodammodo ĩdeater - minatas. > — Hier illo. — Item, I p., q. 15, art 3. ad 2'ir', dicit sir : « Eorum quæ nec sunt nec eruiil nec fuerunt· Dens non halæt peneticam cognitionem, nisi in virtute tantum. Unde respectu eorum non est idea in Don, secundum quoi idea significat iα) exemplar, sod solum secundum quod significat rationem. > — ille. — Ex quo paid qmuiiolo imxsibilium quæ nunquam Mint. Inerunt ĥet erunt. ĩDen· halæl rationes· ar jær hoc similitudinem.

Cum autem ãiguon accundo/oconddil quod tunc Dens posset mutari, etc.: — dicitur quod cnn-cquentia non valet; quia eodem modo p̃ot aigucreqund quia Deus mulla non vult qua» pled velle, Deus p̃os mutari. Dico igitur juxta sanctum Thomnm. I p., q. 19, ari. 7, ubi sic arguit (arg. 4)1· Dons non ex necessitate vult quod vult; ergo potest velle el non velle idem. Sed omne quod baliel potentiam ad opposita, est mutabile. Igitur, etc. ♭ Et respondit : α Dicendum, inquit, quod, licet Deum velle aliquid non sit necessarium absolute, est tamen necessarium ex suppositione, propter immulabilitatem (C) divinæ voluntatis. » — Hæc ille. — Ha. in proposito, dico quod Deus haliel rationes et similitudines omnium quæ cognoscit (γ). Tamen similitudo rei nunquam fiendæ, non babet proprie lationem ideæ terminata; vel exemplaris. Si tamen Deus res illas produceret, non cqiorterel Deo mendicaro ideam roi flenda?, sed solum velle producere rem cujus habet rationem; et, eo facto, illa ratio es-rt proprie idea. Sed, sicut ex quo semel voluit aliquid producere, jam iit iiupoesibilc ex sup|M)sitione op|M>-siluin hujus, scilicet Deus nnn *votuit illud prodiicere,* licet sit in se absolute possibile: ita dico quod ex quo aliquid intellectum a Deo non Imbuit aternaliter ideam proprie dictam, vel exemplar in Deo. 00 facto, ista fit IjppOBsilnlis ex suppositione, *Tale quid habet vel habuit ideam vel exemplar in Heu.* — Quod si ulterius argtiitur contra hoc : Quin, -i hæc est airsolute p̃ossibili A *habuit ideam* in *Deo,* ponatur ergo in cs<e; quo posito. videtur sequi mutatio, quia prius non habuit ideam, ct modo hatat, etc.; — dicitur quod ista posita in esse, A *habet ideam in Deo,* deponit aliam, scilicet A *turn habuit ideam trternallter in Deo,* el ponit suam oppositam, scilicet A *habuit icternalilcr ideam in Deo.* Et similo est in omnibus similibus tangentibus materiam præ<cicnliæ et pnodest hiationis. Undo sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 20, ai t. 5 arg. d». arguit sic : « Si anima Christi non scit omnia <pia Deus poti-l facere, tunc, dato quod Deus illa fnh> rei. anima Christi nesciret illa (a), nisi de novo add? ceret Sed inconveniens o>t ponere quod anima Christi aliquid exsistentium ignoret, vel quod aliquid de novo addiscat. Igitur anima Christi scit omnia quæ Deus potest facere, d Eccc argumentuni. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod hoc modo oportrt ad hanc rationem respoiiilere. sicut ad argumenta de p̃raedi oiie. Quamvis enim pnssibilo ĩl eum qui est pixedcstinatiis damnari, quam cito tamen |>oniliir e>sn damnatus, simul cum hoc ponilt i non fuis-e pr.edestinahis :quin ista duo non p̃ot simul stare, quod sit pnedestinatus, et damiieliir. Similiter, dico quod, cum anima Christi >cil omnia qrne Deus pnrvidit se facturum, simul cum liiH· qund ponitur Deum aliquid aliud facere, |w»nilur Deum illud pr.evidisse se facturum, et animam Christi illud srire. Et sic non est necessarium (pio<l p̃onamii in anima Christi ignorantiam, vel quod addiscat <lr novn. » — Hæc ille; et valde liene ad piY»|H»situm. — Item, *de. Veritate,* q. 2. art. 13. sic 'licit : « Quamvis, secmuliim quemdam modum, scientia Dei sil tantum exsistentium in pnesenti, pi.ctei it·» vel futuro, s< ilicei gceundnm quod scientia Dei ordinatur ad opus quod facit voluntas, si tamen per hunc modum sciendi sciret Deus aliquid qiiwl prius niseis it. nulla variatio accideret in scientia ejus, cmn ip>a æqualiler (6) sit entium el non entium, quantum ex parte ejus est (γ); seri, si esset ex hoc aliqua mutatio in Deo, hoc esset ex (g) parte \oluntalis, qu.r determinat scientiam ad aliquid ad quod prius non <leterminabat. Sed nec in voluntate ipsius aliqua variatio ex hoc accidere potest. Cum enim hoc sit do ratione voluntatis, ul libere actum suum producat, quantum est (<) ex ipsa ratione voluntatis, æqualiter (ζ) potest in utcumque oppositorum exire, ut scilicet velit vel non velit facere vel non facere; sed tamen non potest esse ut simul dum vult non velit. Nec in voluntate divina, quæ immutabilis est, |M)test accidere ut prius voluerit aliquid, el postea nolit illud idem secundum idem tempus;

(a) ttcuf — Ad Pr.
(f.) *inunulabilitalem — immurnbiHii* Pr.
(γ) ΓOφioχ-ıi. — *f-Qfinorit* Pr

(a) *ilta. — ei illa vel tlhtd* Pr.
(β) *n ijualiter. — eisenlialitrr* Pr.
^γ) *eel.* — Orn. Pr.
(?4 *rr,* — in Pr.
(·) «f — Orq. Pr.
eqnaliler. — euentialiler Pi

«plia sic voluntas ojus esset temporalis. cl non lota simul. Undo, si loquamilr de necessitate ăll uta« non est nrcrsse eum voile hoc quod mil ; quia, al»so- hilr loquendo, |>ossibile est euin non voile. Srd, >i loquamur do nwcssitate quæ ť ex suppositione, sir necesM» est eum voile, si vult vel votant ; et sic, ex suppositione pnvdicta loquendo, n<»n est jmssibile eu ni non velle (z), si vult vel voluerit. Mutatio autem, cum requirat duos terminos, semper respicit ultimum in ordino ad primum. Undo hor solummodo sequeretur, quini ejus voluntas esset imitabilis, h esset possibile eum non velle quod vult, si prius voluisset. Et sic patet quod possunt esse plura a Deo scita per hunc modum scientiæ, vel pauciora, nulla variatione posita in ejus scientia vel voluntate; line enim ť eum jk›ssp plura scire, quam (6) ťo scientiam suam per voluntatem suam ad plura determinare facienda, n — Hæc ille. — Ex quibus patet quod ťa consequentia nulla est : /)<w non *Imbri ner habuit ideam vel exemplar respecta A,ct potrd liubcre ideam vel exemplar re&prctu* Λ; *i<jitu< potest mutari.* Nec ista : *Deus ab srterno non volait producere* .t. *et potest velle producere A; iflitiir potest mulari.* Sed ista consequentia bene valet : *Deus ab iciernn non voluit producere A , ct potest hubcre velle producendi* .1. *postquam habuit unn velle producere* .1; *igitur est mutabilis.* Sed ista copulativa nullo modo sequitur ex dictis nostris, red solum prima. El hæc sufficiant pro illa secunda improbatione.

Ad illud vero <|tio<l arguens objicit *tertio loco,* •piod cognitio Dei esset arguitiv:i ct imperfecta; — dicitur quod nihil valet. Supponit enim quod Deus non cognoscat lalia per proprias rationes el similitudines; cujus oppositum sentit sanctus Thomas (I p., q. 14 i.

El sic |кılet quid dicendum ad argumenta Aureoli.

III. Ad argumenta Adæ. — I llimo loco restat respondere rationibus Ăda Et quidem

Ad prlinnm dicitur quod anima Christi scit infinita unico actu, cpio scilicet videt Verbum el infinita quæ sunt in potentia creatuno, \< l infinitas creaturas futuras. Nec tamen sequitur quod ille actus ťl infinitus ^impliciter, vel intensive; ťd solum ťmatrialiter, ct extensive. Undo sanctus Thomas, *dc \'erilulet* q. 20, ait. i, ad 2'"", dicit « Operatio anim e Christi non est infinita prrsc. quamvis infinita cognoscat. Cognoscit (γ) enim illa infinita. ťlicacia finita. Unde non remanet infinita, nisi materialiter. » Hæc ille. — El tunc, ad prolationem, cum dicitur quod ille actus quo distincte rngna<cit infinita, iequi|»ollel infinitis actibus specifice distinctis, etc.;— dicitur quod non ť verum, ei loquatur de infinitis actibus specifice distinctis, ěliciti ab infinitis habitibus, vel apedehus intelligibilibus aut rationibus intclligendi specifice ďistincti : quia talis infinitas competeret per re scientiæ; non autem est ita (x). Unde sanctus Thomas, ibidem, ad 10"m, sic dicit : h Quantitas scientiæ quæ attenditur penes numerum scitorum, est ei quasi per accidens et materialis, et præcipue quando in multis scitis est una ratio sciendi; secus enim wæt, si diversis rationibus cognoscerentur. Sed illa quantitas quæ ť ex efficacia cognitionis, per seconqictit scientia·; quia talis qnaiilitas attenditur penes exitum operaťioni ĭntilliNtuali ab intellectuali virtute. » Item, ibidem, ad l4' ,n. dicit : « Qunntita extensionis est M ientiæ accidentalis: quantitas autem intensiva, est e«Mmtiali?. > — ll.vc ille. — Ex quibus patet quod non Lmla infinitas arguitur in uno actu quo multa cognoscuntur per unicam rationem intelligendi, quanta aignerelur si quodlibet cognitorum cognosceretur proprio actu elicito per propriam rationem cognoscendi; el, licet essentia divina, quæ est ratio inkdbgriidi infinita objecta ipsi animæ Christi, æquipollcat infinitis rationibus intelligmdi, quibus infiniti ăctu specifice distincti respectu illorum infinitorum objectorum specifice distinctorum nunc ab illa anima cognitorum (dicerentur, tamen (6) divina ěstin non tacit talem infinitatem in isto unico actu, quales facerent infinitae rationes intelligendi in infinitis adibus per eas elicitis· Cujus ratio est : quia tunc intellectus siinul eliciens illos actus infinitos per infinitas species intelligibiles, esset infinite in actu, ac per hoc infinitas derelicta in actibus secundis esset infinitas per se, quia attenderetur penes exitum actionis ab agente, et non solum penes objecta actuum ; nunc autem divina essentia non actual infinito in es-c intelligibili intellectu ni creatum, quamvis uniatur sibi ut forma intelligibilis; el ideo nec in actu elicito ab intellectu rreato invenitur infinitas actionis inquantum hujusmodi, nec intellectus est tante in actu per illam unicam actionem, sicut esset ^ær ťrgitura ita non æquipcdlcl illi in]>erfectioiie intrinseca; quamvis in pi'i fectione exii inseca, quæ attenditur jænes objetum. iste actus ť(secundum quid infinite perfectus, quia durit in |wrfcrtam cognitionem Dei el infinitomm aliorum, et ;cque perfecte cognoscitur singulum infinitorum |>er istum unicum, ac si cuilibet coi ťsmdriet ťua piOpria cognitio.

ificitnr socundo ad argumentum, quod non e-4 magnum inconveniens concedere quod iste actus sit infinite prrfrctus ěcundum quid, el avpiipolleat infinitis ăctibu specie distinctis, čomprehensi

( ) *scilicet* — Ad Pr.
( ) çuani. — *quod* Pr.
(t) *C^gooicit.— Cognovd* Pr,

( ) *ra ita.* — *Ifta* Pr.
( ) fnmro. — nini Pr

tomen mili cert·» genere generalissimo (i), scilicet qualitatis ct subalterno, quin ŧub prima specio qualitatis, et adhuc sub certa S|Kvio subalterna illius generis, scilicet sub specie cognitionis. Omnis enim tolis infinitas »->1 infinitos secundum quid; el talis non est impossibilis creaturi', eo modn quo alias (dist. 13, conci. 2) dictum fuit de gratia Christi : potilime ‹piia talis actus sub tali infinitate non est infinitus intensive secundum participai tonem subjecti; nec sic est infinitus extensive quoad objecta, quin in eadem specie cognitionis |χHsel esse major ct perfectior actus cogniƭinni et ad plura se extendens. Et de hoc sufficit videre probationem sccund.p conclusionis, el alia qua· dicta sunt in materia de gratia Christi (dist. 13). Patet enim quod visio solius Dei excedit in perfectione infinitas vi-iones per quas viderentur infinite šspecie numerorum . vel figurarum, vel partium continui projiortionaliiim·

Ad secundum dicitur quod anima Christi jiotest cognoscere in Verbo infinita ǽquali ƥerfectioni strut infinita puncto, vel infinitas æquales lineas, aut superficia, aut unitates. Et similiter.]w>test ihi videre infinito, quorum secundum est perfectius primo, et tertium secundo,et quartum tertio; sicut infinitos species numerorum (6), figurarum, vel proportionum. Et similiter, |»olesl ibi videre infinito, quorum secundum est minus rt imperfectius primo, ct tertium secundo, el quartum tertio, elsic sine statu : utpote infinitos partes proportionales continui, quarum secunda sit aubdupla ad primam, et tertia ad spondam, ct quarta ad tertiam, et sic sine statu. Nec arguens Miilicienter improbat aliquam lartium hujus divisionis.

Non quidem primam. Quia falsum ibi supponitur, scilicet quod qu.ecumque et quotcumque potest aliƭui intellectus creatus simul intelligere, Deus jm>s-sit simul facere. Ista enim propositio non majorem evidentiam vel apparentiam habet quam isto, *Quot· quot Dciu simul intellujit, potent timid facere in actu;* (piam constat esse falsam. Et mulla? aliæ instantia? possunt dari : nam actualis exsistentia, el positio in effectu, repugnat infinitis; non nutem actualis et distincta intellectio. — Ulterius, cum addit quod, si creatura, videns distincte infinitos homines, quemlibet distincte diligeret ex chnritate, infinite mereretur; negnndum est, loquendo de infinitate simpliciter. Conceditur autem, loquendo de infinitate meriti secundum quid. Si enim diligeret omnes illos unico actu, adhuc ille amor non esset infinito? intensionis, nec infinite simpliciter actuans voluntatem, nec procederet ex infinitaSharitaU - pliciter. quæ maxime facit ad quantitatem meriti respectu pr.emii essentialis, quidquid sit de quantitate respectu præmii accidentalis. Unde ille artus non haberet infinitatem simpliciter in bonitate intrinseca, inquantum artus, nec inqiinnliim a choritate elicitus. Sed haberet infinitam bonitatem secundum quid, scilicet exlrinscco; quia per cum mquo bene diligerentur singuli, et quodlibet infinitorum, sicut si quodlibet diligeretur proprio actu. El iden corresponderet ei infinitum præmium secundum quid, tali scilicet infinitate, «pialis erat in merito; quia scilicet esset gaudium respectu infinitorum. El similiter, talis actus esset infinite secundum quid ŧirtuoso el laudabilis, bonitate intrinseca, vel nxlrinseca. — Quod autem ultimo inducitur, quod infinitum est ignotum, etc.; — dicitur quod infinitum non potest cognosci per modum infiniti, loquendo de infinito materiali ct quantitative. Et dico *secundum modum infiniti :* ut scilicet, sicut tale infinitum consistit in successione unius post aliud, ita in actu cognitionis *(v)* esset successio cogniti post cognitum, et cognitionis post cognitionem ; nunquam enim infinitum illo modo esset complete cognitum. El hanc solutionem tangit sanctus Thomas, 1 p., q. 14, ari. 12, ad I„m . « infinitum, inquit, congruit quantitati, secundum Philosophum, in 1. *Phyticorum* (t. c. 15). De ratione autem quantitatis esi ordo partium. Cognoscere ergo infinitum M'ciindum modum infiniti, esi cognoscere partem (ủ) ƥo pariem. Et sic nullo modo contingit cognoM'i infinitum; (piia, quanlacumque quantitas partium accipiatur, semper aliquid remanet extra accipientem (γ). Deus autem non sic cognoscit (3) infinito, quasi enumerando partem post pariem; cum omnia cognoscat simul, non (c) successive. Unde nihil prohibet ipsum cognoscere infinita, d — ll.ee ille. — Ito dico in proposito. Sic ergo patet quod non sufficienter improbatur prima pars divisionis, <pia ponitur quod anima Christi potest cognoscere infinita æqunlia intensive vel extensive.

Similiter, ner alia paix, qua ponitur quod posset cognoscere infinita, quorum secundum est minus primo, el tertium secundo, etc., sufficienter improbatur. Tum quia supponit proliatum esse <piod illa cognitio sit infinito simpliciter in genere cognitionis, qua cognoscimini infinila :equalia ; ‘quod patet esse falsum per prædicla. Tum (piia suppnnit quod major efficacia cognitionis requiratur regulariter ad cognoscendum rem minorem quam majorem, loquendo de partibus continui ; hoc enim non est verum, nisi ubi virtus cognitiva movetur a re. Et hoc ostendit in >uo simili sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 8, art. 1, nd I2um : « Ideo (ζ), inquit, o|»orlet esse majorem efficaciam visus, ad lme quod nliqiiid videatur a

›) *qeiiemti*Minio. — *generatio* Pr
tC) ĦHrrnrturi — mej/orum Pr

(a) *Cfnjnihoni».* — Orn. Pr.
to) per. — A<i Pr.
(γi aecipirfifrrn. — *accidentem* Pr
U) *togno^ it.* — *fOtjitnvit* Pr
(k) hoh. — tire Pr.
(ζ) — .Vr»»« Pr

remotiori, quia visum ent potantia |«axiva. Potantia aulein pasniva, quanto est |ærf«t tior, tanto poted moveri a minori; sicut econtra, potentia activa, «pianto r>t pciTcrtior, tanto potest movere majus. Quanto enim aliquid esi magis calrfnclibilr, tanto a minori calefit : «pianto autem aliquid a remotiori videtur, tanto minori angulo videtur, ct ita ƭmimi ƭ· quod de visibili pervimil ad visum ; M?d si æqualis furina jiervcnirct a propinquo et a remoto, non magis videretur propinquum «piam remotum, »

Hum· ille. — Ita dico, in proposita : quod, si tentasima pars giuni milii aupialem sjiedem causarvl in vi>u ei «piam rausit totum granum milii, non difficilius essrl videre illam centesimam partem «piam lotum milium; mine autem non ita est in motione visus corporalis. «piia debiliorem formam impi iniit «piam lotum visibile. Et ita loquitur Philosophus. Sei) in visione Verbi, ubi res non vidcntui pei simi· liludiiiesab eis impressis, sed |>er ipsum Verbum, quod in illa visione supplet vicem speciei intelligibilis, þ«. lequalem speciem videtur punctus qui ƭe in linea (a), sicut totum cadum empyrriim. Ideo æqiir facile ƭe videre in Verto distincte punctum, sicut nidum.

Et hæc sufficiant ad objectiones A«læ.

Ad argumentum pro parte (C) affirmativa, reqxmdetur negando minorem. El ad probationem ejus, respondit sanctus Thomas, 3 p., q. 10, art. 1. in solutione primi, ubi sic dicit : « Horn»» assumptus connumeratur Trinitati in sui cognitione, non ratione comprehensionis, sed ratione cnjusdam excel· lenlissimæ cognitionis præ cæferis creaturis. * — Hæc die.

El haïe de quæslione sufficiant. Ita qua benedictus Itans. Arnen.

DISTINCTIO XV.

QUESTIO UNICA

UTRUM ANIMA CHRISTI. EX SUA OMNIPOTENTIA. RESPECTU PROPRII CORPORIS. APPETITUM SENSITIVUM A DOLORE SENSIBILI PRÆSERVARE ĪOTü KIГ.

iHCA quintamdei imam distinctionem , qiiæiilur Utrum Christi, ex sua omnipotentia, respectu propi ii corpdris, appetitum sensitivum a dolore sensibili pneservaro |H>lueril.

El arguitur quod aie. Nain «licii Damascenus (dr Fid. *orfh.u* tertio libro (cap. 20), quod *umnin nnturalia in Christo fuerunt rohtnlnriti : volent enim esurivit, rilirit, rolontlimuil, i viens ntorluiu ot.* Sed ex hoc dicitur omni|mtan5, «piia omnia illa quæciinique voluit, finit. Ergo videtur quod anima ChriMi habuit omnipotentiam ƭwi tu naturalium operationum propi ii corpoi ƭ et omnium passionum ǎppetitu sensitivi.

In oppositum arguitur. Quia dicitur, //rbrirp-*rum* (2. v. 17), quod *debuit per anuiin frnlrdnit n^itmlnri*, et pr.it ipur in bis «prr pertinent ad conditionem humanæ natum?. S-d ad «nnditionem humanæ nntunc pritinct quod valetudo corpftns, et ejus nutritio, ct augmentum, rt ƬM««n»· appetitus sensitivi. imperio ratuuiis m*ii voluntati non >uta dantur; «piia naturalia soli Deo, qui ƭe auctor ια) naturæ, subduntur. Ergo nec in Christo subdebantur. Non ergo anima Christi fuit oninipdrns respectu propr ii coquins, ner jiutiiit illud ab omni «luloro pF.nscrvare.

In liar qiiæstinnr mini ƭro arli< uh. In primu putentur cunclnsioncs. In emunio, ubji-cl innes. lu tertio, MtliilimieF.

ARTICULUS i.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, bit

Prima conclusio : Quod anima Christi mm (C) Imbuit miinlpoientliiin Mmpltaltrr, nec respeclti humiliationis creaturarum, ner respecin proprii corporis.

Hujus conclusionis primam partem ponit šanctu ƭThoma 3 p., q. 13, ait. I, ubi sic «liril : < lu mvslri i«» Incarnationis ita unio f.u ta ot in |iersona (γι, quod tamen remansit distinctio naturarum, ulraque ilicei naluia retinente id <|ucnl sibi est proprium. Potentia autem activa cujuslik.'t ivi sequitur for· main ƭus, quæ est principium agendi. Forma autrui vel est ip>a natura rei, sicut in simplicibus ; vrl est constituens ipsam rei naturam, sicut in his qmc sunt composita ex materia rt forma. Unde manifedum est quod potentia activa cujiislibel ivi nniMspntur naturam ƭpsiu Et |η·ι hunc modum, omniputcuitia coiiMspiilur vel consequenter μ· lιηlκ'l ad natuiam divinnm : quin natura divina esi ipsum ƭe Dei im ut umscnplum, ul |»alel)>er Dionysium, cap. 5 *de Dtrinis Ntnninibii* . unie c>t quod habet potentiam atlivani rrs|irctu omnium quay possunt

(a) *hnra* — *littera* Pr.
(rt) çikiaî. Ati Pr.

a) «luctar.— α· ƭr Pr.
ȯ) non. — *nec* Pr.
(γ) pervona. — prima Pr

halw'rv rationem entis; qimd est habrie omnipotentiam ; sicut etiam («) quælilæt alia ħ habet jiotentiain activam le-pcclii rorum ml quæ se extendit perfectio šua nature, sicili calidum ad calefaciendum. Cum igitur anima Christi sil þar humanæ nature, impossibile est qiiod luibcal omnipotentiam. » — Hw ille. — Ex quibus pote>l formari talis ratio : illud quod convertiliiliter el ad.rqnab» consequitur divinam naturam. non pilrsl convenire alicui naturæ créai.»·. Sed mnni|w»|riifin simpliciter dicta, est hujiKiiKtili. Igitur, etc.

Secundam vero |kii lem ‹ oncliisionis proltal ibidem, irt. 2, ulii sir dicit : α Ilie opus o>t duplici distinctione. Quarum prima M ex parte transmutationis reaturaruin, ďua triplex est : una quidem est naturalis, quæ scilicet iit a proprio agente, secundum ordinem nature ; alia vero est mirncnlosn, qiiæfit ab agente supernatural!. supra consuetum ordinem el rursum nature, ricul resuscitatio murinorum; lerlia autem est secundum qm)d otnnis creatura vertibilis est in nihil. Secunda nutem distinctio est accipienda ex parte animæ Christi, qua· (C) potest dupliciter considerari : uno modo, secundum propriam naturam el virtutem, sive naturalem, sive gratuitam ; alio modo, prout e-l instrumentum Verbi Dei sibi |wrsonalitei uniti. Si ergo loquamur de anima Christi secundum propriam naturam pt virtutem, sive naturalem, sive gratuitam, sic dicitur quod |X)tentinin habuit ad illos effectus faciendos qui «uni anima· convenientes : puta ad gubernandum corpus, el ad disponendum actus humanos, ct etiam a<l illuminandum per gratiæ et scientiæ plenitudinem ŏmne rationales creaturas ab ejus perfectione delicientes, per modum quo hoc est conveniens creature rationali. Si autem loquamur de anima Christi secundum quod est instrumentum Verbi sibi uniti, sic haliet virtutem inslrumentalmn ad omnes iinmutalionps mirarulosas faciendos, ordinabiles ad Incarnationis finem, qui est instauraro omnia, sive quæ in cœlis, sive quæ in terris sunt. Immutationes vero creaturarum, secundum quod sunt vertibiles in nihil, correspondent creationi rerum, prout scilicet producuntur de nihilo. Et ideo, sicut solus Deus latest creare, ita solus potest creaturas in nihilum redigere; qui etiam solus eas in esse conservat, m· in nihilum decidant. Sic ergo dicendum est quod anima Christi non halwt omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. * — Hæc ille. — Ex quibus polest formari Iniis ratio : Illud quod non habet potentiam creandi aut annihilandi creaturas, nec eas miraculose immutare, nisi precise inslrumentaliter, el dumtaxat quantum pertinet ad finem Incarnationis, non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Sed anima Christi est hujusmodi. Igitur.

Tertiam vero partem conclusionis prolinl ibidem, ari. 3, dicens : ‹ Anima Christi potest dupliciter considerari. Uno modn, secundum propriam naturam el virtutem; el hoc modo, shut non poterat immutaro cor|Kira exteriora supra rursum el ordinem nature, ita etiam non piterat immutare proprium corpus a sua naturali dispositione; quia anima Christi, secundum propriam naturam, bnlæt determinatam pnqwrtionem ad suum corpus. Alio modo þ»de considerari anima Christi, secundum quod est inanimentum unitum Verbo Dei in persona ; et sic sulwlebaliir totaliter ejus potestati omnis dis|>ositio proprii corporis. Quia tamen virtus actionis non proprie attribuitur instrumento, sed principali agenti, ideo talis omnipotentia magis attribuitur ĭp Verbo Dei quam anima· Christi, n — Hæc ille. — Ex quibus arguitur sic : Illud quod non (a) ex propria virtute naturali aut gratuita, sed solum ex quadam virtute aut motione instrumental!, potest proprium corpus a sua dispositione omnifariam immolare, non haliet proprii· omnipotentiam respectu proprii corporis. Anima Christi est hujusmodi. Igitur, etc.

Secunda conclusio esi qnml In Christo fuit vere et proprio dolor sensibilis.

Hanc probat sanctus Thomas, 3 p., q. 15, ari. 5. ubi sic dicit : ‹ A<1 veritatem doloris sensibilis requiitur læsio eor|»oris, et sensus læsionis. Corpus autem Christi Ledi polerat, quia erat passibile el mortale; nec defuit ei sensus Lesionis. cum anima Christi perfecte haberet omnes potentias naturales. Unde nulli dubium esse debet quin in Christo fuerit verus dolor, n — H;ec ille.

Horn, 1“ 2 q. 35, art. 1, sic dicit : α Sicut ad delectationem duo requiruntur, scilicet conjunctio boni, el perceptio hujus conjunctionis, ita etiam ad dolorem duo requiruntur, scilicet conjunctio alicnjus mali, quod ea ratione malum est, quia privat aliqmxi bonum, et jierceptio hujusmodi conjunctionis. Quidquid autem conjungitur, si non habeat respectu ejus cm conjungitur, rationem Ixmi vel mali, non polest causare delectationem vel dolorem. Ex quo patet quod aliquid sub ratione boni vel mali est objectum delectationis vel doloris. Bonum autem vel malum, impiantum hujusmodi, sunt objecta appetitus. Unde palet quod delectatio et dolor ad appetitum pertinent. » — Hæc ille.

Item, 3. *Sententiarum,* disl. 15, q. 2, art. 3, q‡· 1, sic dicit : α Sicut delectatio sensibilis causatur ex conjunctione convenientis secundum sensum, ita dolor sensibilis causatur ex conjunctione ejus quod

(») eham. — *rU* Pr.
(6) *qu.T* — ‹*fu*» Pr.

(a) rwn. — ₥ft Pr

non ƀ convenient censui. S<ml inter alios tensus, solus tactus est discrelivm» eorum ex quibus consistit temperamentum corporis. Unde illud quod est con· veniens secundum tactum, <»>t conveniens ipsi torn· peramcnlo em poris. Et propior hoc, completa dele-ctatio sensibilis, »1 in sola perceptione tactus. Et similiter, illud quod est disconveniens tactui, etiam est contrarium temperamento corpori#. Et ideo dicit Philosophus, 2. *de Anima* (t. c. 126), quod cor-rumpentia Uietum, corrumpunt animal; non autem corrumpentia auditum, nisi simul contingat ex arri-denti tactum corrumpi. Et ideo in solo tactu est doloi. qui accidit ex hrsione temperamenti corporis. Unde, cum in corpore Christi fuerit vera I.esio, quia fuit divisio continui per clavos, el fuerit ibi verus tactus, de necessitate O|M)rtcl dicere quod fuit ibi venis dolor, a — Hæc ille.

Ex dictis patet responsio ad conclusionem : Quia Christus, virtute divinitatis principaliter, ct ǎnima sua· instruinrntaliter, potuit corpus suum et omnes potentias ǎnima ab uiiiiii. si voluisset, dolore pne-servare. Sed noluit hoc facere.

Et iu hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumentum Durandi — Quantum ad secun-dum articulum, arguendum eM contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Durandus(dist. I i. q. 5), probando quod anima non habuit aliquam potentiam supernata ralcm transmutandi corpus pro-prium, aut alienum, miraculose. Quia omnis poten-tia siipernaturalis data Christo, vel perficiebat cor-pus ejus ad actus (a) corjvoralos, vel animam ad actus solum nnirnæ, vel ail (€) actus corporis, mediantiblK actibus ǎnima : non enim |wtest dici quod perfectio anima' sit immediate ad actus cnrjio-ris, cum ejusdem sit potentia, cujus »1 actus. Nulla autem potentia videtur data fui^e Christo, quoad corpus, ad supradictos actus. Quia Christus, per defe-ctus Corporis quos assumpsit, manifestavit se esso verum Imminein ; sicut per miracula manifestavit se esso verum Deum. Igitur omnia alia mirabilia quæ fecit, tribuenda sunt virtuti divinæ; sicut (γ)omnes defectus quos habuit, referendi sunt ad corpus. Et sic loquitur ipsemet Christus de miraculis, .loan. 5 (v. 17), dicens : *Pater ǂmcu usque modo opera-tur, et ego opemr.* Et, Joann. 10 (v. 25), *Opera qunt ego facio in nomine Patris mei, ipsa festi-monium perhibent de* mr (illud, inquam, testi-monium quod sequitur (v. itfj) : *Putcr ct* r//o wnwm *fiuiim).* Et infra, eodem capitulo (v. 38). dicit : Si *non vultis mihi credere, operibus credite, ut cognoscatis quia ego* in /Wrr,rl *Pater in me est.* Et, Joan. 14 (v. tO), dicitur *: Pater in wrmttnnu, ipse facit opera.* Ex quibus clare palet quod Chr i-stus faciebat miracula, et notera open quæ sunt aupra cursum naturæ, per virtutem divinam, per quam est unum cum Patre; et non est per aliquam virtutem creatam, sibi datam, supematuraliterper-fidentem ipsum (3) ad hujusmodi actus. In Christo autem fuit aliquod donum supernatande, immo plura perficientia animam ejus ad actas proprio#, qui sunt recte intelligere ct liene velle; el ad actus cor-porales meritorios, ex interioribus actibus impera-tos. Ad actus autem superna turales, puta ad trans-mutandum creaturam porter ordinem nature, nequaquam, propter eumdem rationem quæ priu> facta est : quia illa quæ Christus ferit supra homi-nes, fecit ad ostensionem suæ dix initatis, El ideo, in ipso. inquantum homo, non fuit aliqua virtus ad faciendum aliquid exterius supra humanum modum; quamquam ad actus interiores perficientes personam, m se habuit multa dona (δ) supra homines. — Hæc ille, in forma.

§ 0. — Contra secundam conclusionem

Argumenta Scoti. — Contra secundam con-clusionem arguit Scolus (dist 15, q. 1), proixando quod ad rationem doloris non requirantur duo. sci-licet immutatio corruptiva vel oflensiva dispositionis convenientis naturæ, et secundo apprehensio hujus immutationis.

Primo. Videtur, inquit, quod prima radix nulla sil. Quia, sicut, secundum te, in dolore est immu-tatio corruptiva disjxjsitionbs convenientis naturæ, ita in delectatione est (γ) immutatio inducliva vel salvativa dispositionis convenientis. Illa autem immu-tatio. nulla videtur esse. Quia quæro : ad quem ter-minum est? Non ad primam (0) sensationem ; quia præcedit eam, sicut prima radix secundam. El mullo minus est ad sensationem sequentem jossio-nem ; quia illa <e<|uilur utramque radicem. Igitur ipsi est ad utramque dispositionem, ut ad proximum termimnn, qui præcessit naturaliter omnem actum tam ǂnsu> quam |>oteniiæ(<) delectantis vel tristan-lis. Sed nihil tale videtur esse necessarium ad dele elationem. Quia nihil præeessil ista ambo, nisi forte species objecti (ζ); >e/l si ^peci» pnefuisset in vir-

(a) *artia.* —· Om Pr
(S) *ad.* — Om. Pr.
^γ) oninif *dr.feclut quem habuit, et* — Ad. Pr.
(3) «pium. — 0<n. Pr.
in <·· — Ad. I'l
(γ) *illa radix prima.* — Ad. Pr
(B) primam. — *iptam* Pr.
(t) pofmiur. — inipoJcnfûr Pr.
(ζ) *objecti.* — Om. Pr.

tute phantastica conservante species. nihilominus | m |K>scl <sse conservatio necessaria (6). el omnis radix necessaria ad delectationem deliervt tunc conservari. Si etiam sensatio fieret, non minus posset e>sp operatio delectabilis; quia non minus esset <»pi ratio perfecta, quarn, secundum Philosophum. |U. *Ethic.* (cap. 4), sequitur necessario delectatio.

Secundo arguit. Quia secunda radix videtur quod «ifliciat sine primo. Quia, licet organum sil corpus naturale, ct ideo passibile passione naturali, tamen, inquantum organum, esi mixtum, sic quod est in media proportione sensibilium. Hoc modo natum est immutari mutatione intentional! ab objecto, inquantum sensibile; ol hoc modo aliquod objectum est sibi conveniens, el aliud disconveniens; el per consequens, aliquod delectans, el aliquod affligens. Ergo, licet circumscribatur omnis actio prior ista actione intentional! ab objecto, si (γ) ista sil alicujus objecti disconvenientis organo, ut organum esi, in sensu sequitur dolor. El hoc videtur manifeste in quibusdam sensibilibus. Quia, licet a sensationibus (8) eorum inducatur dis|X)sitio salvans naturam individui. tamen ipsa affligunt, si sini disconvenientia sensui (<), vel organo sensus; sicut de amara polione, de qua dolet gustus, licet sit salubria infirmo. Solus enim (ζ) laetus datus est animali a natura, ut pei ipsum percipiat corruptiva naturæ, et ea fugiat. Et ibi concomitatur disconveniens sensui ut sensus, el diacon veniens naturæ ; et sic concomitantur istæ dur immutationes alterius rationis. Et posset illa quæ est sensibilis in sensum, e«se sine alia, el econtra; el ila posset esse convenientia in uno, el disconvenientia in alio; et ita esset dolor sine prima radice.

Tertio. Quia, cum dicilur quod ad delectationem vel dolorem non solum sufficit apprehendere objectum, sed, cum hoc. percipere convenientiam vel disconvenientiam. — hoc non videtur valere. Tum quia (η) videtur quod unius potentiæ non (0) sit nisi unus netus perfectus simul; igitur sensus circa objectum suum non sunt ponendi simul (t) duo actus; licet idem, ul perfectus, posait dici perceptio, el ut imperfectus, apprehensio. Turn quia nullus sensus potest istas relationes percipere, sed tantum aliqua tbsojula.* Similiter, si ponantur ista es>eubjc< ta alterius poléntiæ ab apprehensiva, videtur quod oportet ponere duos sensus visus, et duos auditus, el sic de singuhs, quorum alter percipiat colorem vel 'Oiiuin, el alter percipiat illas intentiones circumstantes; quia secundum prima objecta distinguuntur potentiæ.

Quarto. Quia, sicut ab-qiliiluni caloris esi ratio agendi in lignum, el non relatio approximalionis fundata super illini absolutum; licet approvimatio sil rausa sine qua non ; ita videtur quod convenientia vel disconvenientia non est ratio causandi delectationem aut tristitiam, sed solum absolutum in quo illa relatio fundatur. — Hæc Sentus.

Et in hoc primus articulus terminatur.

( ) *mh dominai.* — ni/ol minui Pr.
(C) —'Orn. Pr
(γ) it. — *»rd* Pr
( ) *irntaliombui.* —*'lenxibdibut* Pi
(i) wnfwi. — ·ıά» Pr
'ζ; eninu — Om. Pr.
(η) rwn. — Ad. Pr.
(I) *rwn* — Om. Pr.
(·) timui. — Um. Pr.

ARTICULUS 111.

PONUNTUR SOLüTION'ES

$ I. — Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

Ad argumentum Durandi.—Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. El quidem, ad dicta Durandi contra primam conclusionem, dicilur quod lota sua deductio stat in hoc quod per nullam virtutem creatam possunt fieri miracula, >ed sola divina virtute. Ideo de hoc videndum est. Nam sanctus Thomas, *de Potentia hei*, q. 6, ari. 4, ubi quærit, Utrum boni angeli vel homines per aliquod donum gratiæ possint facere miracula, sic dicit : α Angeli, supra potestatem naturalem quam habent agendi, possunt aliquid per (i) donum gratiæ, inquantum sunt divinæ virtutis ministri. El potest dici quod ad miracula operanda, angeli tripliciter operantur. Uno modo, precibus impetrando; qui modus et angelis et hominiIhh potest esse communis. Alius modus est, secundum quoi] angeli materiam disponunt, sua naturali xirtule, ad hoc quod miraculum fiat; sicut dicilur quod in resurrectione colligenl pulveres mortuorum, qui divina virtute reducentur ad vitam. Sed hic **intubis** proprius est angelis : nam spiritus humani, dum sunt corporibus uniti, in exteriora operari non ponunt, nisi corpore medianto, ad quod sunt naturaliter quodammodo alligati. Tertius modtisest, quod operantur etiam aliquid cOagendo. Quern quidem iiHMlmn Augustinus sub dubio relinquit, in 22. *dc Civitate hei* (rap. 9), sic dicens : *Sive* (6) *enim heus ipte per fcipiiim niiro modo, nive per suos ministros ista faciat; ct eadem ipsa quie* per *ministros facit. sive quaidani* (γ) *diam faciat per martyrum spiritus sicut per homines adhuc m corpore constitutos ; sive omnia ista per angelos, fpiihus inrisibditrr imperat, operetur (ut qu.r per martyres fieri dicuntur, eis orantibus* tantum *d impetrantibus, non etiam operantibus, fiant)*\

(e) *aliquid per.* — *per aliquod* Pr.
(6) Sive.— *Strui* Pr.
(γ) A ⅋»»rbi iafa *faciat* usque ad *qmrdani,* om. Pr,

sire πliiΛ modia, qui (x) *nullo modo comprehendi a mortalibus possunt; ci* (C) *tamen attestantur lere miracula fidei, in qua ŕumi in trleriium resurrectia prtedicalur.* Sed GiOgoriiis, in 2 *Đi - logorum* (cap. :tO el 31), hanc quæstiôncm (γ) determinare videtur, dicens quoti snneti homine-, clinin in carne \ivrntes, non ⁑»luin orando et impetrando, sed etiam pol««slntive, ac per lio . coope-rando, miracula faciunt. Qunfl pinbnt el ratione el exemplis. Balione quidem : quin, si hominibus data est (lolvslas filios |)ci heri, non est minini si ex |M»teslale mira tacere possunt· Exemplis autem quia *Petrus Ananiam ct Xaphirtnn menlicntr».* morti *increpando tradidit, nulla oratione promissa,* ut habetur. *Artuum* 5 i v. 5 ct 10). *Beabis etiam Benedictus, dum ud brachia c.ujusdam rustici ligati ŏculo deflc-usset. tanta sc ecleeilate coeperunt illigata ŕbrachii lora dissolvere. ul di—solvi tam concite nulla hominum festinatione potuissent.* Unde concludit quod sancti quandoque faciunt miracula orando, et quandoque ex pototate. Qualiter autem hoc osse possit, considerandum est Constat autem <piod Deus solo imperio miracula «que-ratur. Videmus autem quod imperium divinum ad inferiores rationales spiritus, scilicet humanus, mediantibus superioribus, scilicet angelis. pervenit, ut in legis veteris latione apparet El per hunc modum, per spiritus angelicos vel humanos hnp--rium divinum ad corporales creaturas pervenire potest, ul per eos quodammodo nature pnoscntetui divinum præwptiini. Et sic agunt quodammodo spi-ritus humani vd angelici, ul instrumenta divinæ virtutis, ad miraculi perfectionem : non quasi aliqua virtute hahitualiter in eis manente, naturali vel gra-tuita, in actum miraculi possint; quia sic quando-cumque vellent, miracula facere possent; quud tamen Gregorius, 2. *Dialogorum* (cap. 33). non es-e testatur; el probat per exemplum Pauli, «pii stimulum a sc removeri petiit, nec impetravit. el pei exemplum Benedicti, qui detentus fuit, contra suam voluntatem. per pluviam sciuris precibus impetra-tam. Sed virtus ad cooperandum Deo in miraculis, in sanctis intelligi potaslad modum formarum imper· feclarum, ⁑pia intentiones vocantur, qtitn non permanent nisi ad pr.esenliam agentis principalis, sicut lumen in aere, el motus in insli umento. El talis virtus potest intrlligi donum gratiæ gratis data», quæ est gratia virtutum vel curationum ⁴ ut sic hæc gratia, «pia» datur ad operandum supernaluraliler, sil similis gratiæ prophetia», quæ datur ad superna lundi 1er cognoscendum, per «piam propheta non potest quandocumque vult prophetare, sh! solum cum spi-ritu- prophet iæ⁑ı ejn> tangit, nt prnfaii Dn-nrius. I. *Ihmiilm super Ezcrhmb-m,* (^| si |>cr hunc modum -puilu.di «rrotur.i liens m-im-mentalitor utitur ad faciendum hlira lutes eRvrhK m creatura i«u|w«r.di. «um etiam rraalum ŕmpi.rd utatur instrumenta li 1er n«ı spirituum jUMdiralto-nem (x), ul palet in -acrauu nhs. El p i ħ, |Vil< i responsio ad objecta. Nam verum -·! qmd -4»hi-Đeu miraculo facit per aui.lmil.itrm, verum e>t etiam quod |toteslatem mirabilia fa· jeudi erralm.v corninunirat, >ccundiim rapritatem «rvatm.r. «ı divin csapienliæ ordinem, ita quod cn»:ili>ra | »?r gra-tiam miraculo ŕiiiit«ı«r roo|ien'im, » — lini ill·».— Et sjmile pmit, 2 ²2 ·|. 17K,ml. I. Bern, 3 p., q. 43, ait. 2. ubi sic di· it q \ era miiamla sola divina virtute fieri pisunt : quia ^·|ı«> Dens |M)l»-sl imitare natura» ordinem, «piod jiertinel ad rationem mirai uti. Unde Leo |Kipa dicit m *Epidola ad Eluvionum*. qtrnd, cum in Cliri4o -ml dn.i» nature, *ŏm* earum e>l. scilicet divina, *gmr /ulgci miraculis; uliectt,* ŏkcel humana, qn.r *sm cum-bit ŕnjuri* El tamen *anti carum agit cum cum· munira/ionc altc>ia\t* inquantum scilicet humano natura «>l in-truinentuin divinæ a· bonis., el artio humana virtutem aoepit a natura divina. » — Ifav illi». — Item, q. ID, art. I. dicit (S) : « I bicuimpn» movens et motum balænt diversas formas. m»u vir-tutes oprralivas, ibi nporiei qatnl sit alia propria iqicratio moventis, et alia propria operatio moti ; licet motum («articqiel operationem umvenln, ŧ moven> utatur opeialinne moli; el sic utruiiMpie agit cum communione alteriu-. Sic igitur in Christo humana natura halæl propriam formam et virtutem, pei quam operatui ; el similiter divina. Unde el humana natura habet piopiiam o|u»rationvm, di-lin» tam ab o|»erali»»ii«' «livina, el e convei^i. El tamen divina natura uhhii op iiilioiie liiimanænatur.e,sicut o|xs-ratioiu»-ni instrumenti; el simililci human.t natura puliiipat nporatimieni divinæ natur.e. si» ul instru-mentum jiailiiipit ŧqM piin»i|sali> agentis. El lior, e-t quod dicit I.ro pjipi, in *Epistola ad I lavianum Agit utruqur forma*. scilicd tam natura divina «piam humana in (ˈ.hri-lo, *cum alte-rius rnoimuumnr. quod sibi pmpeium «>t.* Ic«46o o ŧ*l operante ŕmd Verbi est, ⁋ carne crcqucnle quod ramis est.* · — Hæc ille. Ilcm. ibidem, in solutione pruni, sic dicit : « Dionvsius ponit in Chn<l<» operationem Iheandricam, id est, divinam virilem, vel divinam humanam : mm per aliquam confusionem <>|H»ratiunuin jsru virtutum ntriusqùe naturæ, -cd per hoc quod divina operatio (γ) m Chri-lo utitur humana ejus operatione, ct operalio liiiinaua participat virtutem divinæ operationis

(*) /tan/); lire (i/iii *modis, fpti — »i nutem tme alii» modi*, *f/um* Pr.
(Λ) *fi. — mini* P»
(γ) *qinUÊhoncni - ⁑onrhiamneni Pi.*

(a) *mll'duum juttifirnmmeni.— anpcrtum* IV
tC dicit. — Om. Pr
(vl *nfirmh».* — *iitihmi* l»r

Unde, sicut ipse (a) ait in quadam epistula (4 ad Caium) : *Super hominem operabatur ea quiv sunt hominis; quod monstrat Virgo supernaluralitcr concipiens, el aqua terrenorum pedum subsistens gravitati* (δ). Manifestum est quod concipi est humanæ nnturæ, el similiter ambulare; sed utrumque fuit iu Christo su|>ernaturaliter. Et similiter, divina (γ) operabatur humanitus, sicul cum sanavit leprosum tangendo. > — Hæc ille. — Ex quibus manifeste patet quod anima Christi habuit virtutem instrumentaient ad cooperandum miraculis factis divina virtute tanquam principali agente.

El tunc, ad formam argumenti Durandi, dicitur quoti Christo, el quoad corpus, et quoad animam, fuit data virtus el potentia quam arguens negat. Nec valet >ua probatio, propter mulla. Primo, quia falsum est quod dicit, Christum ideo precise feci&<· miracula, propter duo, primo quidem ad huc ut ostenderet se esse Deum. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 43, art. I. sic dicit : < Divinitus conceditur homini facere miracula, ad confirmandam venialem quam aliquis docet. Quia enim ea quæ sunl fidei, humanam rationem excedunt, non po&unl per humanas rationes probari, sed oportet quod proluentur per actum divinæ virtutis; ut dum aliquis lacii opera quæ solus Deus potest facere, credantur ea quæ dicil, esse a Dio : sicut cum aliquis defert litteras annulo regis sigillatas, creditur ex voluntate regis processisse quod in illis litteris continetur. Secundo,ad ostendendum pnesentiam Dei in homine per gratiam : scilicet ul dum homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in homine per gratiam ; unde dicitur, *Gal.* 3 (v. 5) : Qui *tribuit vobis Spiritum, ct operatur virtutes in vobis.* Utrumque autem circa Christum erat hominibus manifestandum : scilicet quod Deus esset in e<> per gratiam, non adoptionis, sed unionis; el quod ejussupei-naturalisdoctrina esset a D»o . El ideo convenientissimum init ul miracula faceret. > — Hæc ille. — Ex quibus |>atel quod Christus non solum fecit miracula ad ostendendum ee esse Deum, immo (o) ad confirmandum suam doctrinam ; sicul et fecerunt Apostoli.

Secundo, non valet argumentum, quia consequentia principalis nil penitus valet, scilicet hæc : *Christus fecit miracula ad ostensionem su:r dirinitalis, ergo sola divina virtute fecit miracula, ct nullo modo virtute vel potentia creata.* Cujus ratio est : quia facere miracula virtute propria principaliter, et conferre instrumento sub virtutem cooperandi in miraculis, nun minuit, sed auget argumentum el ostensionem divinitatis, jxjlissime attentis tribus quæ concurrebant in Chrinti miraculis; de quibus sanctus Thomas, 3 p,, q. 43, ari. 4, »ic dicit : α Miracula quæ Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandum divinitatem ipsius, secundum tria. Primo quidem, secundum speciem operum, quæ transcendelmnt omnem potestatem čreata virtutis; et ideo non poterant fieri nisi virtute divina. Et, propter hoc, aecus illuminatus dicebat, Joan, 9 (v. 32 el 33) : .4 *sicculo non est auditum , quia aperuit quis oculos cieri nati, nisi esset hir homo a Deu, non poterat facete quidquam.* Secundo, propter modum faciendi miracula : quia scilicet quasi propria potestate miracula faciebat, non autem orando, sicut alii. Unde dicitur, Luae G (v. 19), quod *virtus de illo exibat, ct sanabat omnes;* per quod ostenditur,sicul Cyrillusdicit(im/icrAucam,6), quod non *accipiebat alienam virtutem, sed, eum esset naturaliter Deus, propriam virtutem super in/irmos ostendebat, ct, propter hoc, innumera·bdia miracula faciebat.* Unde, super illud Mnt-thu 8 (v. 16), *Ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit,* dicitChrysostornusf Homil.28 in Mnllb.): *Intende quantam multitudinem curatam transcurrunt cvamjelistie, non unumquemque curatum enarrantes, sed uno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes.* Et in hoc ostendebatur quod haberet virtutem æqualem Patri, NTiindum illud Joannis 5 (v. 19) : *(Juodcumque Paler facit, hoc ct Filius similiter facit ;* el ibidem I v. 21) : *Sicul Pater suscitat mortuos et vivificat, sic ct Filius quos vult vivificat.* Tertio, ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat, qutu, nisi vera e>set, non confirmaretur miraculis divina virtute factis; et ideo dicitur, Marci 1 (v. 27) : *Qmenani doctrina hire novat quia in potestate spiritibus imperat, ct obediunt ci.* o— Hæc ille. — Ex quibus patet quod, cum Christus faceret opera quæ a nulla virtute creata jioterant fieri tanquam a primo el principali principio, el talia faceret non præcisc orando, sed præcipiendo, et assereret sc Deum (d primum principium esso, ipse sufficienter ostendebat se Deum esse; beet uteretur operatione humana in miraculis faciendis; quia miracula talia non arguunt instrumentum, sed principale agens, scilicet Suppositum, esse Deum.

Et hæc sufficiant ad dicta Durandi.

Verumlamen sciendum est (|u<wl sanctus Thomas. 3. *Sentent.,* dist. 16, q. 1, art. 3, tenet cum Durando per omnia in hac materia; sed in *Summa* corrigit ea qua; dixerat in *Srripfu* juvenis exsistens; sicut el multa alia qua; dixerat in eodem tertio, postea, diligentius discussa, coi rexit, ut patet conferenti dicta ejus hic et ibi.

(i) ipee. — Om. Pr.
(<) pravitati — pravitate Pr
(y) divina — iMMinia Pr
(c| immo — *primo* Pr.

§2. — Ad ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. Ad argumenta Scoti

emitni «ceundam conclusionemf nunc dicendum c-t. pnumitlondo quod argumenta sua non procudunt directe contra sancturo Thomum. sod contra Ilenii· cuin de Gandavo, qui, suo undecimo *Quodlibttut* q. 8, utitur illo mod»» loquendi quem Scnlu rerifat, et |m»uil illas duas redices pnrvias delectationi v<d tristitia Tamen, inqiiantuin possunt procedere om· tra sanctum Thoinam, dieitur

Ad priiiiiiini. quod ad dolorem sensibilem, vel ad lationem doloris sensibilis. necessario requiritur conjunctio disconvenientis secundum sensum, «t perceptio hujus conjunctionis; vel Lusio ȼorpori · t mu n is læsionis. Et si contra hoc arguens ṽelitarguere et inquirat qua» sil illa conjunctio disconvenientis in dolore, et quæ sil conjunctio convenientis in dele· (talione, quam conjunctionem vocat primam radi- cem delectationis. — dicitui quod prima radix dele- ctationis est conjunctio terminata non solum ad spe- ciem procedentem sensationem, nec solum ad «en· sationem causatam (x) ex tali specie, ms I ad aliquod bonum sensibile conveniens secundum sensim, puta cibum, aut polnin, aut hujusmodi; el hoc, sive lini conjunctio ad illud in re, vel in spe. vel in memo- ria, sicul ostendit Philosophiis, 7. *Physicorum* (t e. 19). De hoc sanctus Thomas, I4 2X, q. 32, art. 3, sic dicit : α Delectatio causatur ex conjun- ctione boni convenientis, secundum quod sentitur, vel qualitercumque percipitur. Esi autem pnoms(0) aliquid nobis dupliciter (γ) : uno modo, secundum cognitionem, prout scilicet cognitum est in cogno- scente, secundum suam similitudinem. alio modo, secundum rem, prout scilicet unum alteri realiler conjungitur, ve) actu, vel potentia, sut unduin quem· cumque conjunctionis modum. Et quia major est conjunctio secundum rem quum secundum similitu- dinem. «pia» «'st conjunctio cognitionis, ilennnquo major est conjunctio rei ad rem in actu «piam in pohmlia, ideo maxima delectatio est quæ lit per sen- sum, «pii requirit pr.oenliam rei ṣensibili '«eun- dum autem gradum tenet debt latio «pei, in quu non solutu est conjunctio delectabilis secundum apprehensionem. sed etiam secundum facultatem vel potestatem adipiscendi bonum quod delectat; tertium autem gradum tenet delectatio memoriæ. quæ habet solum conjunctionem apprehensionis. » — Hæc ille. — Item, in solutione primi, sic dicit : α Spes ul memoria sunt quidem eorum quæ sunl simpliciter absentia, quæ tamen sunl secundum quid pnesentia. scilicet vel secundum solam appre- hensionem, vel secundum apprehensionem el facul- tatem ad minus æstimatam. » — Hæc ille. — Ex quibus patet qualis conjunctio est puma radix dele- ctationis. Et similiter (i) dicendum est de prima radice doloris aut tristiliai. — Gum autem arguens subdit quod nola spectes «t sensatio sufiicit ad dele- ctationem, vel tristitiam, aut dolorem. — palet quid sit dicendum : quia nullum istorum est «ufiiciens tau-a in >e, sed solum ex parte sui objecti, inquan- tum facit illud ew aliquo modo pntseni,

Aıi eorundum, patet j»er idem. Negandum est enim anlrcedms, reilicut quod r.<l delectationem vel dolo- rem siilfirint wnsatio conv<»nicnli« aut disconvenien- tis, ẗne qualicumque mnjunrtionecju>ad delectan- tem vel ad dolentem. Et ad suam prolationem, dici- tur quod. li« L»l circurnscrifatur omnis actio prece- dent immutationem organi ⅌ nsibihs, inquantum organum ȩ dum ẖam« organum «ensus intentio- nnliter immutetur, potest seipiiidductatio, vel tristi- tia aut dolor. Tamen nihil ot contra D06 : quia qua· litercuimpm immutetur sensus a convenienti aut disconvenienti, semjierest ibi «pialiscumqu·· conjun- ctio convenientis aut disconvenientis, prius natura pr.e< edens sensationem el delectationum, ut prius dictum ot. — Quod autem sola disconvenientia intentiunalis posant causare dolorem, concidit et pro· bat sanctus Thomas, 4. Sentent., disl. H, q. 3. art. I, qu 3, in solutione tertii, ubi sic dicit : < Non opoiiet, inquit, qimd quia corpora damnatorum ab igne inferni per aliquam cui ruptionem non ludun- tur, quod propter hoc ab igne inferni non aftligan- lur. Quia sensibile non solum est natum delectare vel aftligere sensum secundum quod agit actione naturæ, confortando vel corrumpendo organum, sed etiam secundum quod agit actione spirituali : quia quando sensibile est in debita proportione ad sensi- bilitatem delectat, veontrano nutem quando se habet m superabundantia vel defectu; unde et ȼolore medii et ṽoce consonantes delectant, superabundan- ter autem offendunt visum vel auditum. > — Hæc ille. — Et sic patet quud argumentum, st «p id pro- bat, contra Henricum procedit, et non contra bea- tum Thoinam.

Verunitamcn,sicul dictum ẖe in probatione cun- clusionis, dulor sensibilis proprie sumptus cunsequi- tm sensationem dinxmvenientis secundum tactum, poltusquam sensationes sensibilium duconvenien- tiuin aliis sensibus. De hoc «anctus Thomas, ṫ 2 , q. 35, ari. 2. sic dicit : < Delectatio el dolor cx duplici apprehensione causari jiossunt. scilicet appre- hensiune sensus exterioris, et ex apprehensione rationis interioris sive imaginationis. Interior autem apprehensio ad plura se extendit quam exterior, co quod quacumque cadunt sub exteriori apprehcip «ione, cadunt sub interiori, sed non econtra. Sola igitur illa delectatio quu» ex interiori apprehensione uausatur, gaudium nominatur; el similiter, solus ille dolor qui ex apprehensione interiori causatur, nominatur tristitia. Et sicut illa delectatio quæ ex apprehensione exteriori causatur, delectatio quidem i nominatur, non autem gaudium, ita ille dolui qui

(ī) *cautulam,* — *creatam* Pr.
(C) *promeut,* — Orn. Pr.
(γ) *scilicet.* — AU Pr.
(Îj amii/i/ri — *tunplicitrr* l't

ex exteriori apprehensione causatur, nominatur quidrm dolor, non autem tristitia. Sicut igitur tristitia est quædnm species doloris, sic gaudium delectationis. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit ; « Sensibilia tactus sunt dolorosa, non solum inquantum sunt improportionata virtuti apprehensive, sed etiam inquantum contrariantur naturæ, Aliorum vero sensuum sensibilia possunt esse improportionata virtuti apprehensivæ; non tamen contrariantur naturæ, nisi in ordine ad sensibilia tactus. Unde solus homo, qui est animal perfectum in cognitione, delectatur in sensibilibus aliorum sensuum secundum seipsa ; alia voro animalia non delectantur in eis» nisi secundum quod referuntur ail sensibilia tactus, ut dicitur 3. *Ethicorum* trap. 10). El ideo de sensibilibus (x) aliorum sensuum non dicilur esse dolor» secundum quod contrai iatur delectationi naturali, sed magis IrMitia. quæ contr.irialiir gaudio animali. Si igitur dolor accipiatur pro corporali dolore, quod usitatius esi, dolor ex opposito dividitur contra tristitiam, secundum distinctionem interioris et exterioris apprehensionis; licet, quantum ad objecta, tristitia ad plura se extendat (piam dolor corporalis- Si vero dolor accipiatur communiter, sic dolor est genus tristitia?, ul dictum tel. » — Hæc ille. — Hem, *de Veritate,* q. 26» art. 3, in solutione noni, sic dicit : « Tristitia et dolor hoc modo differunt (6), quod tristitia est passio animalis, incipiens scilicet in apprehensione nocumenti» et consummata in operatione appetitus, et ulterius in transmutatione corporis; sed dolor est secundum passionem corporalem; unde Augustinus dicit, 14. *ile Civitate Dei* (cap. 7), quod *dolor imitalius dicitur in corporibus,* et ideo incipit a l.teione corporis, et terminatur in apprehensione sensus tactus; propter quod dolor est in sensu tactus, ut in apprehendente (γ). n ltem» 3. *Sentent.,* dist. 15, q. 2, art. 3, qt» 2, sic dicit : « In dolore el tristitia duo inveniuntur, scilicet contrariétés contristantis ct dolorem inferentis ad contristatum et dolentem» et perceptio ejus. Et quantum ad hæc duo, tripliciter differunt. Primo, quantum ad contrarietatcm : quæ quidem in dolore attenditur quantum ad ijisam naturam dolantis, quæ per hesivum corrumpitur; *ed in tristitia» quantum ad repugnantiam opfietitus ad aliquid quod quis odit. Secundo, quantum ad iwrceptionem : quæ quidem in dolore semper est secundum sensum tactus; in tristitia autem, secundum apprehensionem interiorem. Tectio, quantum ad ordinem istorum duorum : quia dolor incipit in læsiono, el terminatur in perceptione sensus (ibi enim completur ratio doloris); sed ratio tristiliæ incipit in apprehensioile, et terminatur in affectione. Unde dolor est in sensu, sicut in subjecto ; sed tristi lia tel in appetitu. Ex quo patet quod tristitia est passio animalis, sed dolor magis est (xissio corporalis. Quandoque tamen tristitia, large loquendo, dicitur dolor. Unde Augustinus (super Psahn. 42i distinguit dolorem animæ secundum se, qui proprie dicitur tristitia, et dolorem anima? j>or corpus, qui proprio dicitur dolor. j› — Hæc ille. — Sciendum tamen quod hoc quod dicit, dolorem esso subjective in sensu, videtur corrigere, 1 2æ, q. 35, art. 1, ubi sic dicit : α Sicut ad delectationem duo requiruntur, scilicet conjunctio boni, et perceptio hujus conjunctionis, etc., » sicut supra recitatum fuit in secunda conclusione. Idem, ibidem, in solutione primi, sic dicit : α Dolor dicilur esse corporis, quia causa doloris est in corpore, puta cum patimur aliquid nocivum corpori ; sed motus doloris semper esi in anima : nam corpus non potest dolere, nisi dolente anima, ut dicit Augustinus (12. *Sup. Genes, ad Utt.,* cap. 24). n — Hæc ille. — Item, in solutione secundi, sic dicit : « Dolor dicitur esse sensus, non quia sit actus sensitiva? virtutis, sed quia requiritur ad dolorem corporalem, sicut ad delectationem. v — Hæc ille. — Ex quibus patet quod dolor est |>a»io, subjective exsistens in appetitu sensitivo; el quod, proprie loquendo, consequitur nocumentum corporis, et ejus perceptionem ; et consequenter, consequitur sensum tactus, ul |>atet ex dictis.

Ad tertium dicilur quod directe procedit contra Henricum, potius quam contra nos. Tamen, inqunntum potest tangere secundam conclusionem, dicitur, negando minorem : quin, sicut dicit Henricus, dolor non solum præsupponit apprehensionem objecti, immo perceptionem disconvenientis: hoc etiam concedit sanctus Thomas, ul palet in secunda conclusione.

Tunc, ad prunam improbationem hujus didi, dicitur quod illæ duæ cognitiones non sunt actus unius polenliiP vel sensus, sed diversarum : quin unus est actus sensus exterioris, alius veru senShs interioris. El de hoc sanctus Thomas, I p.. q. 78. art. 4» sic dicit : « Si animal moveretur (x) solum propter delectabile et cuntristnbile secundum sensum. non esset (C) necessarium jionen? in animali nisi apprehensionem formarum quas percipit sensus, in quibus aut delectaturaut horret. Sed necessarium est animali, ul quærat aut fugiat aliqua, non solum quia sunt convenientia vel non convenientia ad sentiendum, sed etiam propter alias commoditates el utilitates, sive nocumenta : sicut ovis, videns lupum, fugit, non propter indecentiam coloris aut figura, sed quasi inimicum natura; el similiter avis colligit pleam, non quia delectet sensum, sed quia est utilis ad nidificandum. Necessarium est ergo ani·

( ) *trnjibilibui. — tmibux* Pr.
( ) *diflervfit. — dixerunt* Pr
(γ) *apprehrndrnte — apprthr/uione* Pr

I») *mot rretur. — niorrtur* Pr
(r,) *efget. — rate* Pr.

mali quod percipiat hujusmodi (α) intentiones, quas non percipit sensus exterior. Et hujus perceptionis oportet esse aliud principium ; cum perceptio formarum sensibilium sit ex immutatione sensibili (C), non autem perceptio intentionum prodictarum. Sic ergo ad receptionem formarum sensibilium ordinatur sensus proprius el ċommuni Ad harum autem formarum tentionem seu conservationem, ordinatur *phantasia* sive *imaginatio,* quasi thesaurus quidam formarum per sensum acceptarum. Ad apprehendum autem intentiones quæ per sensum non accipiuntur, ordinatur .rshmcihra. Ad conservandum autem eas, *memoria* vel ris *memorativa,* quæ est thesaurus quidam hujusmodi (γ) intentionum. Cujus signum est : quia principium memorandi iit animalibus ex aliqua hujusmodi intentione, puta quod est nocivum, vel (o) conveniens; et ipsa ratio preteriti, quam attendit memoria, inter hujusmodi intentiones computatur. Considerandum est autem quod, quantum ad formas Sensibiles, non est differentia inter homines et alia animalia: similiter euim immutantur (t) a sensibus exterioribus. Sed quantum ad prodictas intentiones, est differentia. Nam alia animalia percipiunt hujusmodi intentiones solum naturali quodam instinctu, homo autem etiam per quamdam collationem. Et ideo quæ in aliis animalibus dicitur *æstimativa naturalis,* in homine dicitur *cogitativa ;* quæ, jær collationem quamdam, hujusmodi (ζ) intentiones adinvenit. Unde etiam dicitur *ratio particulari»,* cui medici assignant determinatum organum, scilicet mediam partem capitis; est enim collativa intentionum individualium, sicut ratio collativa est intentionum universalium. ¡» — Hæc ille. — Ex quibus patet quæ potentia apprehendit objectum sensibile, et quæ |ærcipil intentionem convenientis vel disconvenientis, ad quæ sequitur passio doloris corporalis.

Ad secundam improbationem, dicitur quod, quidquid sil de sensibus exterioribus, tamen sensus interior, qui dicitur æstimativa vel cogitativa, polol cognoscere multas intentiones relativas; cujusmodi sunt amicus, inimicus, conveniens, disconveniens, bonum, nocivum; et hoc, quantum ad *quia cat,* licet non quantum ad *quid est.* Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 1, art. 1, in solutione quarti, sic dicit : α Sicut animalia cognoscunt rationem convenientis et nocivi, non per inquisitionem rationis, ul homo, sed per instinctum naturæ, quæ dicilur æslimatio; ita cognoscunt aliquid quod futurum est, sine hoc quod cognoscant rationem futuri, non conferendo pnesens ad futurum, sed instinctu naturali, secundum quod aguntur ad aliquid agendum, vel ex impulsu naturæ interioris, vel exterioris; sicut quando agunt aliquid ad præcavendurn de futuris quæ dependent ex motu cœli, quasi ex eo impulsa, etc. » — Hæc ille. — liem, 1· 2 q. 46, art. 4, in solutione secundi, sic dicit: α Bruta animalia habent instinctum naturalem divina ratione cis inditum, per quem (a) habent motus interiores el exteriores similes molibus (6) rationis. > — Hæc ille. — Simile ponit, q. 40, art. 3 (ad 1'·") ; et multis aliis locis.

Cum autem arguens dicit quod, si intentiones sunt objecta alterius polentiæ, oportet ponere duos visus, el duos auditus, etc., — patet quod consequentia non valet; quia hujusmodi (γ) intentiones percipiuntur pr sensum interiorem, ut supra dictum est; el hoc, loquendo «le convenienti et nocivo natura ipsius animalis. Utrum autem conveniens et disconveniens ipsi sensui exteriori secundum se, puta visui, vel convenientia vel disconvenientia cognoscantur (g) solo sensu interiori, an etiam (c) ipso sensu exteriori, dubium es>e potest. Videtur tamen dicendum quod solo sensu interiori : quia, licet sensus exterior delectetur in objecto sibi proportionate, et contristetur in sibi improportionato, non tamen oportet quod cognoscat hujusmodi (ζ) intentiones: quia talis delectatio potius est naturalis quam animalis, ideo non requirit precognitionem hujusmodi intentionum. De ho: sanctus Thomas, 1 p., q. 80, art. 1, in solutione tertii, sic dicit : « Unaquæque potentia animæ est quædnm forma, seu natura; el habet naturalem inclinationem in aliquid. Unde unaquæque appetii objectum sibi conveniens, naturali appetitu; supra quem est appetitus animalis, consequens apprehensionem, quo appetitur aliquid, non ea ratione qua (η) est conveniens ad actum illius vel illius polentiæ, utpote visio ad videndum, et auditio ad audiendum, sed quia est simpliciter conveniens animali. > — Hæc ille. — Item, *de Veritate,* q. 22, art. 3, in solutione quinti, sic dicit : « Unaquæque potentia appetit suum objectum appetitu naturali ; sed appetitus animalis ad specialem potentiam animæ perlinet. Et quia appetitus naturalis, est determinatus ad unum, animal autem sequitur apprehensionem, inde est quod singulæ polentiæ appetunt bonum determinatum ; sed vis appetitiva appetit quodeumque bonum apprehensum. > — Hæc ille. — Verumtamen non apprêt mihi magnum inconveniens, si diceretur quod potentiæ apprehensivæ sensitivæ

(a)çurm. — *quam* Pr.
( ) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
( ) *sensibili.* — *sensibilis* Pr.
(γ) /lujnsniix/i. — *hujus* Pr.
(Ô) *vet.* — Om. Pr.
(t) iniinufantur. — immuta/ur. Pr.
(ζ) *hujusmodi.* — *hujux* Pr.
(C) *motibus.* — Om. Pr.
(γ) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(0 *cognoscantur.* — *cognoscatur* Pr.
(t) *etiam.* — Om. Pr.
(ζ) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(η) *qua.* — *quia* Pr.

exteriores uno et eodem actu apprehendant suum proprium et perse objectum, et aliquid ad hoc per se consequens, puta convenientiam aut disconvenientiam objecti ad potentiam; sicut apprehendunt objectum proprium et sensibile commune, puta magnitudinem, distantiam, numerum, motum, figuram, el hujusmodi. Nec ex hoc potest argui duplicitas potentiæ; sed solum posset argui ex duplicitate primi el per se objecti, etc.

Ad quartum dicitur quod similitudo nihil valet : quia distantia vel propinquitas sunt relativa secundum esse; bonum autem et malum sunt relativa secundum dici. El idem est de convenienti el disconvenienti, ut sunt objecta passionum. Conceditur tamen quod nec hic nec ibi relatio est principalis ratio causandi delectationem aut tristitiam ; sed absolutum sub tali relatione. Nec ipsa relatio est solum causa sine qua non, immo causa vel concausa per quam, potissime quia, sicut dictum est, talis respectus aut relatio non facit relativum secundum esse, sed secundum dici. — Item, advertendum est quod de relatione aut respectu possumus dupliciter loqui. Uno modo, quantum ad habitudinem ad aliquid extrinsecum suo fundamento, puta ad terminum; el quantum ad hoc, non jiotest, inquantum hujusmodi, esse principium alicujus motionis vel actionis, nec principale, nec secundarium. Alio modo, potest considerari quantum ad esse quod habet in subjecto ve) fundamento suo; ct isto modo, relatio, si sil realis, potent esse comprincipium vel concausa alicujus motionis vel actionis; ad minus, potest esse comprincipium movendi sensum aut rationem ad sui cognitionem, el causandi speciem intelligibilem vel sensibilem. El consimiliter, potest esse comprincipium movendi appetitum sensitivum aut intellectivum : quia in motionibus istarum potentiarum vitalium, videlicet (i) cognitivarum el appetitivarum, non requiritur ita grossa realitas sicut in aliis motoribus potentiarum non vitalium, puta in calefaclivo, frigcfaclivo, et similibus.

Ad argumentum pro parte affirmativa conclusionis, respondit sanctus Thomas, 3 p., q. 13, art. 3, in solutione primi, dicens quod α Verbum Damasceni intelligendum est quantum ad voluntatem divinam Christi : quia, sicut ipse dicit *(de Fid. orlh.,* lib. 3), cap. 14 (G), *beneplacito divinæ voluntatis permittebatur carni pati ct operari quæ erant sibi propria* >. — Hæc ille.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

Ia) *videlicet.* — *licet* Pr.
(4) /4. — *procedenti* Pr.

DISTINCTIO XVI. ET XVII.

QUÆST10 UNICA

UTRUM DOLOR IN ANIMA CHRISTI. TEMPORE PASSIONIS, PERVENERIT USQUE AD RATIONEM SUPERIOREM

IRCA sextamdccimam ct decimamscptinam distinctionem 3. *Sententiarum,* quærilur : Utrum dolor in anima Christi, tempore passionis, pervenerit usque ad rationem superiorem.

Et arguitur quod non. Quia impossibile est eidem secundum idem inesse contraria. Sed dolor est delectationi contrarius. Ergo impossibile est quod secundum superiorem partem, in qua de Dei visione gaudebat, doleret.

In oppositum arguitur. Quia super illud quod (a) in Psalmo(87, v. 4) dicitur, *Repleta est malis anima inca,* dicit Glossa, exponens de Christo : *id est, doloribus.* Ergo secundum omnes parles animæ dolor inerat.

In hac quæstione (6) sunt 1res articuli. In primo, poûèntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, responsiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : **Quod dolor passionis Christi pervenit usque nd superiorem rationem ut est natura, licet non ul est rallo.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 15, q. 2, ari. 3, q1· 2, ubi sic dicit : c Loquendo, inquit, de dolore proprie dicto, sic, quantum ad læsionem, quæ est materiale in eo, se extendit in Christo ad omnes potentias animæ, secundum quod in essentia animæ radicantur; ad quam etiam læsio corporis pervenit, secundum quod est forma ejus. Sed quantum ad perceptionem laesionis, quæ est formale in dolon», sic consistit in solo tactu, cujus solius est percipere læsivum, inquantum lædit, scilicet inquantum corporaliter conjungitur. Loquendo autem de dolore secundum quod large etiam tristitia dolor dicitur, tristitia non potest esse in ratione sicut in subjecto, sed solum sicut in ostendente illud quod est voluntati repugnans; nisi ratio accipiatur prout comprehendit vim apprehensivam el affectivam, in qua est tristitia sicut in sub-

fa) *super illud quod.* — Om. Pr.
(6) *quinione.* — *concluiione* Pr.

jecto ; quamvis non tristitia quæ est passio, qua; solum est in parte sensitiva. Nulla autem virtus apprehensive ostendit nisi suum objectum. Objc- | ctum (a) autem superioris rationis sunt bona æterna, ex quibus nihil end contrarium voluntati Christi. * Unde in ratione superiori, secundum quod ad objectum suum comparatur, non poterat esse tristitia | in Christo. Poterat autem esse quantum ad rationem inferiorem, cujus objectum sunt res temporales, in quibus aliquid contrarium voluntati ejus aliquo modo accidere poterat : sicut ipsa læsio *cor·* poris erat contra aliquam voluntatem Christi, qua mortem naturaliter refutabat; ct similiter etiam mala humani generis ei displicebant. Unde in ratione inferiori poterat esse tristitia, etiam secundum quod ad sua objecta comparatur. Et quia unaquaeque | potentia ad naturam pertinet secundum quod in essentia animæ radicatur, quæ est essentialis pars totius naturæ, rationem autem potentiæ habet secundum comparationem ad objectum, ideo dicitur a quibusdam, quod dolor passionis perveniebat usque ad superiorem rationem inquantum est natum, secundum quod kesio corporis ad essentiam animæ perveniebat, et ulterius ad omnes potentias, secundum quod in essentia animæ radicantur; non autem perveniebat ad eam inquantum est ratio, quia, secundum quod ad objectum suum comparatur, nullum detrimentum ex passione corporis sentiebat, cum (6) in contemplatione divinorum non impediretur. Et hoc etiam quidam aliis verbis dicunt, scilicet quod patiebatur ut est natura corporis, non autem ul est principium humanorum actuum. El sic etiam dicunt quod ratio inferior patiebatur, et ut est natura, et ul est ratio. Quamvis etiam aliter posset intelligi distinctio qua distinguitur ratio ut natura, et ratio ut ratio : quia ratio ut natura, dicitur secundum quod judicat de eo quod est secundum se bonum vel malum, naturæ conveniens aut nocivum; ratio autem ut ratio, secundum quod judicat de eo quod est (γ) Ixmum vel malum in ordinc ad alterum. Contingit enim quandoque aliquid in se consideratum, esse naturæ nocivum, quod tamen, in ordine ad finem aliquem, est eligendum; sicut ustionem, quæ est bona propter sanitatem. Et sic etiam mors Christi erat in se quidem mala, inquantum erat nocumentum naturæ; in ordine autem ad finem redemptionis humani generis, erat optima. Et sic etiam ratio inferior, ut ratio, non tristabatur de morte, sed solum ut natura. Et sic dicta distinctio erit de ratione secundum quod comparatur ad objectum. » — Hæc ille.

Simile ponit, 3 p., q. 46, art. 7, ubi sic dicit : < Totum dicitur respectu partium. Partes autem animæ dicuntur esse ejus potentiæ. Sic igitur dicitur anima tota pati, inquantum patitur secundum suam essentiam, vel inquantum secundum omnes suas potentias patitur (a). Sed considerandum est quod aliqua potentia animæ dicitur pati dupliciter. Uno modo, passione propria ; quæ quidem est secundum quod patitur a suo objecto; sicut si visus patiatur ex superabundantia visibilis. Alio modo, patitur aliqua potentia passione subjecti super quod fundatur; sicut patitur visus, patiente sensu tactus in oculo, super quem fundatur visus, puta cum oculus pungitur aut distemperatur per calorem (δ). Sic igitur dicendum quod, si intelligamus lotam animam ratione suæ essentiæ, sic manifestum est animam Christi totam passam esse: nam tota essentia animæ conjungitur corpori, ita quod tota est in loto, et tota in qualibet parte corporis; et ideo, corpore patiente et disposito (γ) ad separationem ab anima, tota anima patiebatur. Si vero intelhgamus totam animam secundum omnes potentias ejus, sic, loquendo de passionibus propriis potentiarum, patiebatur quidem secundum omnes vires inferiores; quia in singulis viribus inferioribus (δ) animæ, quæ circa temporalia operantur, inveniebatur aliquid quod erat rausa doloris Christi. Sed, secundum hoc, ratio superior non patiebatur in Christo ex parte sui objecti, scilicet Dei, qui non erat animæ Christi causa doloris, sed delectationis et gaudii. Secundum autem illum modum passionis quo potentia aliqua dicitur pati ex parte sui subjecti, sic omnes potentiæ animæ Christi patiebantur : omnes enim |>otentiæ Christi radicantur in essentia ejus, ad quam perveniebat passio, patiente corpore, cujus est actus. > — Hæc ille.

Simile dicit, *dc Veritate,* q. 26, ari. 9.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclusione : Illa potentia rationalis quæ (t) patitur ex parte subjecti, et non ex parte objecti, patitur ut natura, et non ut ratio. Sed superior ratio anima' Christi erat hujusmodi, tempore passionis Christi. Igitur, etc.

Secunda conclusio **est quod interior ratio vel voluntas Christi, ul natura considerata, nolebat absolute passionem aut mortem Christi; Heel, considerata ut ratio, vellet illam.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 18, ubi, art. 3, sic dicit : < Voluntas quandoque accipitur pro potentia, ct quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ponere ex parte rationis duas voluntates, id est, duas species (ζ)

(a) *Objectum.* — Om. Pr.
(ô) cum. — *tamen* Pr.
(γ) *esi.* — Om. Pr.
( ) *patitur.* — Om. Pr.
( ) *calerem.* — *colorem* Pr.
(r) *disposito.* — *disjMnente* Pr.
(C) *inferioribus.* — Om. Pr.
(i) *qur* — Om. Pr.
(ζ) *id est, duai species.* — Ad Pr.

actuum voluntatis. Voluntas enim, et est finis, et est eorum quæ sunl ad finem; et alio modo fertur in ulrumque : nam in finem fertur simpliciter el absolute, sicut in id quod est secundum so bonum; in id autem quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secundum quod lintel bonitatem ex ordine ad aliud. El ideo alterius rationis est actus voluntatis, secundum quod fertur in aliquid secundum se volilum, ut sanitas (a); quæ a Damasceno *(de Fid. orth* , lib. 2, cap. 22, « t lib. 3, cap 14) vocatur Οὠησι , id est, simplex voluntas, el a magistris vocatur voluntas ut natura; el alterius rationis est actus voluntatis secundum quod fertur in aliquid quod est volilum solum ex online ad alterum, sicut est sumptio medicinæ; quem quidem voluntatis actum Damascenus (ibid.) vocat βὠληση, id est, consiliativam voluntatem, a magistris autem voluntas ut ratio. Hæc autem diversitas a· lus non diversifient potentiam ; quia uterque actus attenditur ad unam communem rationem objecti, quoi] est bonum. Et ideo dicendum esi quod, si loquamur de potentia voluntatis, in Christo est una sola voluntas essentialiter (C) humana, et non participative dicta. Si vero loquamur de voluntate quæ est actus, sic distinguitur (γ) in Christo voluntas quæ est ut natura, quæ dicitur διλησι;, et voluntas ut ratio, quæ dicitur βὠληα;. » — Hæc ille. — Et postea, art. 5, sic dicit ; « In Christo, secundum humanam naturam, ponitur duplex voluntas: scilicet sensualitatis, quæ participative voluntas dicitur (5); el voluntas rationalis, sive consideretur per modum naluræ, sive per modum rationis. Sed, sicut dictum est (3 p., q. 14, art. 1, ad 2um i, Filius Dei, per (c) quamdam dispensationem, ante suam passionem, permittebat carni pati el agere qua· sunl ei propria; el similiter |>ermitlebal omnibus animæ viribus agere qua? propria erant. Manifestum est autem quod voluntas sensualitatis refugit naturaliter dolores sensibiles et corporis læsionem. Similiter etiam, voluntas ut natura, repudiat (ζ) ea quæ sunt natura? contraria, el qua? sunt secundum se mala, puta mortem, el alia hujusmodi (rj. Hæc tamen quandoque voluntas |n?r modum rationis eligere potest, ex ordino ad finem : sicut etiam in aliquo puro homine, sensualitas ejus, et etiam voluntas absolute considerata, refugit ustionem, quam voluntas secundum rationem eligit, propler finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat ut Christus dolores ct passiones el mortem pateretur, non quod ista essent a Deo volita secundum se, sed ex ordine ad finem bumanæ salutis.

Unde patet quod Christus, secundum voluntatem sensualitatis, et secundum voluntatem rationis, «pia? consideratur per modum naluræ, poterat aliud velle quam Deus; sed secundum voluntatem rationis, ut ratio est, semper idem volebat quod Deus. Quoi (α) palet ex hoc ipso quod dicit (Matlh. 26, v. 39): *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Volebat enim, secundum voluntatem rationis, impleri divinam voluntatem, quamvis dicat aliud se vello secundum aliam ejus voluntatem, d — Hæc ille.

Item, *dc Veritate,* q. 26, art. 9, in solutione septimi, sic dicit : « Distinctio illa qua (6) distinguitur ratio ut ratio, et ratio ut natura, p«>test dupliciter intelligi. Uno modo, ita quod ratio ut natura dicatur ratio secundum quod est natura creatura? rationalis, prout scilicet fundatur in essentia animæ dante esso naturale corpori ; ratio vero ut ratio, dicatur secundum illud quod est proprium rationis inquantum est ratio; et hoc est actus ejus, quia potentia' distinguuntur per actus. Quia ergo dolor non esi in superiori ratione, prout secundum actum proprium comparatur ad objectum, sed secundum quod (γ) in essentia animæ (&) radicatur, ideo dicitur quod superior ratio patiebatur dolorem ut natura, non autem ut ratio. Et simile de visu, qui fundatur super lactum, inquantum organum visus est etiam organum tactus. Unde visus potest dupliciter pati læsionem : uno modo, peractum proprium, sicut cum ab excellenti luce visio obtunditur; et hæc est passio visus ut visus : alio modo, prout fundatur in actu, ut cum oculus pungitur, vel aliquo calore (c) dissolvitur; et hæc passio non est visus ut visus, sed ut est quidam tactus. Alio modo potest intelligi praedicta distinctio : ut dicamus rationem, ut naturam, intelligi secundum quod ratio comparatur ad ea quæ naturaliter cognoscit vel appetit; rationem vero, ut rationem, secundum quod per quamdam collationem ordinatur ad aliquid cognoscendum vel appetendum. eo quod proprium rationis est conferre. Sunt enim quædam, quæ, secundum se considerata, sunt fugienda; appetuntur vero secundum ordinem ad aliud : sicut fames el (ζ) silis, secundum se considerata, sunl fugienda; prout autem considerantur ut utilia ad salutem animæ vel corporis, sic appetuntur; el sic ratio, ut ratio, do eis gaudet (η); ratio vero, ut natura, de eis tristatur. Ita etiam passio corporalis Christi, in se considerata, fugienda erat; unde ratio, ut natura, de ea tristabatur, et eam nolebat; prout vero ordinalmtur ad salutem humani generis, sic bona erat et appéti-

ts) *lanilat. — rcluntai* Pr
(6) *essentialiter.* — rquirfifrr Pr.
(γ) *distinguitur.*— d«edi<rPr.
(4) *qua participative roluntai diritur.* — Om Pr.
«I/r. — Om. Pr.
(ζ) *ivpudtat. — repudiabat* Pr.
(η) *hujusmodi. — hujus* Pr.

( ) *Quod* — Om. Pr.
( ) gua. — qua? Pr.
(γ) *est.* — Λ·1 Pr.
(ὐ) *animai.* — Ad Pr.
(t) *cahnt!. — colore* Pr.
(ζ) *et.* Om. Pr.
(η) a verbis *ct tic* usque ad *gaudet,* om. Pr.

hilis; et sic ratio, ut ratio, eam volebat, cl de ilia gaudckit. Sed hoc non potest referri ad rationem superiorem; sed tantum ad inferiorern, quæ his quæ sunt corporis intendit, sicut proprio objecto; unde in passionem corjKjris potest ferri absolute, et cum collatione. Sed ratio superior non intendit his quæ sunl corporis, sicut objectis; sic enim solis ælernis intendit, ad corporalia vero respicit, de eis judicando per rationes scierons, quibus non solum conspiciendis, sed etiam consulendis intendit. Et ita ratio superior non respiciebat in Christo ad corporis passionem, nisi in online ad rationes æternas, secundum quas de ea gaudebat, inquanlum erat Deo placita. Unde nullo modo, ratione propriæ operationis, tristitia vel dolor in superiori ratione cadebat. Non est autem inconveniens ut eadem potentia idem velit in ordine ad alterum, quod non vult secundum se; quin |>olesl esso quod illud quod non est in se bonum, ex ordine ad aliud accipiat quamdam bonitatem ; quamvis hoc non halæat locum in superiori ratione in Christo, respectu jxassionis corporis, ad quam non ordinatur nisi ut ad votitam, n — Hæc ille.

Similiter ponit, 3. *Sententiarum,* dist. 17, q. I, ait. 2, q1· 1.

Ex quibus potest formari talis ratio : Voluntas ut natura, et ratio inferior ut natura, refugit ea quæ sunt secundum se mala et nociva ħatura Sed passio et mora Christi erat secundum se mala ; et in Christo erat voluntas rationalis ut natura, el ratio ut natura. Igitur illa nolebat et refugiebat passionem el mortem Christi.

Tertia conclusio : **Quod in ChrIMô fuit quodammodo necessitas moriendi et pallendi.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 1 i, ad. 2, ubi sic (licit : « Duplex est necessitas. Una quidem coactionis, qua» lit ab agente exIrinseco; et hæc quidem necessitas coiit rariatur nature ct voluntati, quorum utrumque est principium intrinsecum. Alia est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia : puta formam, sicut necessarium est ignem calefacere; vel materiam, sicut necessarium est corpus, quod est compositum ex contrariis, dissolvi. Secundum igitur hanc necessitatem, quæ consequitur materiam, corpus Christi fuit subjectum necessitati mortis el aliorum hujusmodi defectuum : quin, beneplacito divinæ voluntatis, Christi carni permittebatur pati el agere quæ erant propria; hæc autem necessitas causatur ex principiis humame carnis. Si autem loquamur de necessitate coactionis, secundum quod repugnat ħatura cor|>orali, sic iterum corpus Christi, secundum conditionem propriæ naluræ, subjacuit necessitati clavi perforantis et flagelli perculienlis. Secundum vero quod talis necessitas repugnat voluntati, manifestum est quod in Christo non fuit necessitas horum defectuum, nec l>er respectum ad divinam voluntatem, neque per respectum ad xoluntatem humanam Christi absolute, prout Sequitur rationem deliberativam ; sed solum secundum naturalem motum voluntatis, prout scilicet naturaliter refugit mortem et corporis nocumenta. » — Hæc ille.

Simile dicil, 3. *Sententiarum*, dist. 15, q. 1, ari. 2.

Ex quibus |>otesl formari talis ratio : Omne corpus compositum ex contrariis a sua actione non impeditis, habet necoMilatem moriendi et dissolvendi. Corpus Christi fuit hujusmodi(x). Igitur, etc. — Item : Corpus quod jiotest ab extrinseco agente vulnerari et secari, nec ex se potest tali agenti resistere, approximato tali agente, habet necessitatem coactionis ad mortem et dissolutionem. Corpus Christi fuit hujusmodi. Igitur, etc.

El in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PON ONTU K OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. El quidem, contra primam arguit Scotus (dist. 15, q. 11, dicens ■quod distinctio de portione superiori el inferiori in anima Christi, ut est ratio, et ut est natura, non valet in proposito.

Primo. Quia non dicitur aliquod pnedicalum inesse alicui secundum (6) aliquid (f) quod accidit illi ratione inhærenliæ; sicut non dicitur homo secundum musicam ædiiicare, etsi musico accidat esse aedificatorem. Ergo nec secundum portionem superiorem dicetur anima dolore, si lanium alicui accidenti accidenlaliter conjuncto portioni superiori insit dolor. Confirmatur. Quia sic posset dici anima intelligere secundum voluntatem ut nalura, non ut voluntas, quia ipsa natura, in qua est voluntas, intelligil.

Secundo. Quia animæ (o), ut distinguitur α potentia. non convenit t<) dolere, sicut nec respicere objectum dc quo deleat; sed (ζ) ipsa est tantum unasecundum se (η) in portione superiori el inferiori, ut non respicit objectum aliquod (0), et ut est tantum (x) actus primus. Ergo, ut est una in illis duo-

(a /iq/umiodi. — *hiijut* Pr.
(C) »e‹ undum. — Pr.
(y) ex re. — Ad. Pr.
(C) aninue. — anima Pr.
(t) *lûnVfniL* — eam Pr.
(0 »n. — Ad. Pr.
(η) in *undum te.* — Oin. Pr.
(Û) *aliquod, et.* — ied. Pr.
(x) *tantuni,* — Om. Pr.

bus portionibus (i), non potest esse ratio propter quam altera illarum doleat (6). Ergo, propter animam quæ est eadem portioni inferiori dolenti (γ), non dicetur superior porlio dolore, quæ (o) non est eadem illi.

Tertio. Si animæ (c) competeret dolere, maxime doleret propter separationem ejus a corpore; quia sibi, ut natura est, convenit perficere lotum corpus, et naturaliter inclinari ad corpus. Sed consequens est falsum : quia in separatione animæ a carne, fuit facta impassibilis; igitur tunc non tristabatur. — Hæc ille.

§ 2. — Contra secundam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Contra secundam conclusionem arguit (dist. 15, q. I), probando quod in Christo ratio inferior non judicaverit passionem Christi esse absolute nolendam, nec consequenter voluntas ul natura ipsam noluerit.

Primo. Quia eadem potentia circa idem objectum non potest habere actus oppositos, quorum alter sil in summo; quia oppositum in summo non compatitur secum (ζ) reliquum. Sed portio superior et inferior sunt una potentia, secundum Augustinum (13. *de Trinitate,* cap. 4); superior autem portio in summo dictabat passionem Christi esse volendam, quantum ad intellectum ; el, quantum ad voluntatem, summe volebat. Igitur inferior non poterat nolle.

Secundo. Quia ex principio et conclusione non sequuntur opposita. Sed principium rationis practice inferioris, est conclusio rationis superioris (η). Igitur, etc. Minor probatur : quia prima principia practica sumuntur a fine ultimo, ad quem sunt alii fines, a quibus sumuntur principia rationis inferioris, ita quod bonitas illorum finium est ab illo fine; ergo et principia sumpta ex illis, concluduntur ex sumptis ab illo.

Tertio. Quia quocumque modo principia rationis inferioris se habé&nt (puta, sive sint conclusa, ut procedit argumentum pncccdens, sive sint immediata, licet posteriora primis immediatis sumptis a fine ultimo, quia inter propositiones (0) immediatas, tam practices, ut videtur, quam speculativas, potest esse ordo dignitatis), saltem hoc certum est, quod opposita demonstrari non possunt, sed alterum tantum. Igitur, si ralio superior (a) demonstrat hoc esse volendum, ex nullis principiis potest ratio inferior, nisi sophistice, arguere hoc esse nolendum absolute. Supponimus autem rationem Christi rectam, non errasse per sophisma; el voluntatem fuisse conformem rationi recta·, et non sophisticæ.

Quarto. Quia ralio judicans de actibus virtutum politicarum, est ratio inferior. Sed illa judicat pro bono communi mortem esso voluntarie sustinendam. Igitur, considerando bonum commune hominum, ratio Christi non jx>tuit concludere mortem esse nolendam, sed potius oppositum. — Si dicatur quod ratio judicat mortem esse sustinendam, non tamen esse volendam,sed aliunde concluditur nolenda, ct ideo tristatur, quia, licet actus patientiæ virtutis sit voluntarius, non tamen objectum circa quod est actus; — Contra. Quia, dum concluditur mors esse nunc sustinenda : aut voluntas non vult quod conclusum est, et tunc non est recta; aut vult, et tunc videtur absolute velle mortem : quia, absoluta volitione el efficaci ipsius A, sequitur absoluta et efficax volitio illius sine quo A esse non potest; quia aliter tunc idem fugeret et non fugeret ; nam absolute nolle, efficax causa est fugiendi nolitum, sicut absolutum velle, efficax causa est prosequendi volilum.

Quinto. Quia Augustinus, super illud Psalmi (21, v. 3), *Clamabo cl non exaudies,* dicit : *Miles coronandus non timet, scilicet Paulus; ct dux limet coronaturus?* quasi dicat quod non. Sed timor est de nolito quod scitur vel creditur esse futurum.

Sexto. Nam Magister (δ) in littera adducit (γ) Hieronymum, qui vult quod non fuit in Christo passio, sed propassio. Si autem absolute noluisset, cum tale nolle sequatur plenam apprehensionem rationis, tristitia sequens tale nolle videretur habere plenam rationem passionis. — Hæc Scotus.

II. Argumenta Aureoli. — Contra eamdem conclusionem, el directius contra primam, arguit Aureolus, volens probare quod in voluntate Christi non fuit quæcumque tristitia, in hora passionis, propter dolorem corporis. El arguit

Primo sic. Quia Christus non potuit habere tristitiam in voluntate, nisi secundum judicium rectæ rationis. Sed Christus non debuit tristari de sua passione, aut de dolore quem sustinebat in carne, secundum rectam rationem ; quia sciebat quod Deus volebat eum pati. In appetitu autem exteriori, ut in came, fuit summus dolor. In animali autem, puta in corde, fuit tristitia, puta pavor et angustia; sed illa tristitia exsistens in corde, non ascendent usque ad voluntatem. — Et si dicatur quod immo, quia sancti dicunt quod ille dolor ascendit usque ad

(«) *portionibus.* — Om. Pr.
(6) ratio *propter quam altera illarum doleat. — illud propter quod alterum illorum doleat; ergo* nrr ipium *tie· ut didere* Pr.
(γ) *portioni inferiori dolenti. — in superiori etiam infe· rion portione dolentem* Pr.
(8) *quet. — quia* Pr.
(c) aninur. — *natur* Pr.
(ζ) *terum.* — Om. Pr.
(rj *fuperiorit. — tuperiorum* Pr.
propositionet. — Om. Pr.

(i) ratio *superior. — superior non* Pr.
(β) *dicit.* — Ad. Pr.
(γ) *adducit. — adducent* Pr.

superiorem rationem ; — dicendum quod verum est applicative. Quia enim Deus volebat Christum habere talem dolorem in carne, el talem tristitiam in corde, voluntas approbat hoc.

Item. Si like passiones in nobis sunt (a) ita colligate quod tristitia in corde ascendit usque ad voluntatem, hoc provenit ex objecto, et non ex subjecto, nec ex eo quod sunt radicate in eadem anima. Unumquodque enim patitur sicut natum est pati ; et ideo, patiente sensu ab objecto, non est necesse pati voluntatem, ex hoc quod sensus patitur tali passione cx objecto. Quod idem est respectu partis superioris et inferioris : quia, patiente sensu, æstimativa comprehendit illud objectum ex quo patitur sensus, ut disconveniens, et causatur dolor in corde; et ulterius, ratio apprehendit illud ut malum et ut disconveniens, et sequitur tristitia in voluntate. Et ex hoc patet quomodo dolor exterior in carne, et tristitia in corde el in voluntate, non sunt uniformes; immo, exsistente maximo dolore in sensu exteriori, potest esse minima vel nulla tristitia in corde vel voluntate, eo quod æstimativa apprehendit objectum illud ut conveniens, propter aliquam superiorem causam vel intentionem quam non percipit sensus; et ratio ulterius habere potest aliam intentionem, ratione (6) cujus non dolebit (γ) voluntas.

Confirmatur. Quia dolor in sensu exteriori, non redundat in cor, causando in ipso dolorem, cum non sit qualitas activa ; nec migrando de subjecto in subjectum, scilicet de carne ad cor. Ex natura ergo objecti hoc provenit, non ex unitate subjecti, nec colligatione potentiarum. Modo, divina virtute, potest hoc fieri, quod, exsistente summo dolore in sensu, æstimativa non apprehendat objectum hujus doloris ut disconveniens, sed magis ut conveniens. Et similiter est de ratione. El ideo non erit tristitia in corde, nec in voluntate. El sic fuit in Christo, maxime quantum ad rationem ; quia ralio apprehendebat illud objectum ul conveniens, propter salutem naluræ humanæ. Et ideo in voluntate Christi, in qua erat gaudium de fruitione, nulla fuit tristitia. — Hæc Aureolus.

§ 3. — CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

Argumenta Scoti. — Contra tertiam conclusionem arguit Scotus(dist. 1G, q. 2), probando quod Christus nullam habuerit necessitatem moriendi, nec fuerit necesse corpus suum esse mortale·

Primo. Quia speciale miraculum fuit, quod ejus corpus fuerit mortale, ex hoc quod pernovum miraculum impediebatur redundantia gloriæ animæ ad corpus; el, facto ilk> miraculo, corpus habuit necessitalem moriendi; quia nec gloria redundavit in ipsum, nec secundum corpus habuit justitiam originalem praeservantem a corruptione.

Confirmatur. Quia non habuit necessitatem moriendi, nisi facto hoc miraculo, ut expresse dicit Augustinus, *de Baptismo pannulorum.*

Secundo. Quia, si anima Christi fuisset sibi dimissa, ex quo fuit gloriosa, gloria animæ redundasset in corpus; el per consequens, in potestate anirnæ fuisset non mori ex aliqua passione. — Hæc Scotus.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR RESPONSIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Et quidem

Ad primum Scoti contra primam conclusionem, dicitur quod similitudo quæ ibi adducitur, non est ad propositum. Quia, in accidentaliter conjunctis, non oportet quod, si unum sit principium actionis, puta ars aedificatoria, quod reliquum sil principium gjusdem actionis, puta musica inhærens eidem subjecto cui et ædificatoria : quia diversarum formarum activarum specie differentium, diversae sunt actiones ; et ideo non oportet quod qui aedificat secundum unam, ædificel secundum aliam; quia talis actio competit uni illarum ul distinguitur ab alia. Secus autem de passione aut mutatione quæ convenit uni illarum ut unitur alteri, scilicet ratione subjecti in quo sunt : tunc enim qui tali passione patitur secundum ædificaloriam, patitur secundum musicam (x), et secundum omnia accidentia communicantia idem subjectum. Sic autem est in proposito nostro : quia passio corporalis doloris non attribuitur rationi superiori animæ Christi, nisi ratione subjecti; quo mutato et (6) patiente, necesse est mutari et pati quæcumque sunt in eo, potissime accidentia (γ) ejus naturalia, cujusmodi sunt potenliæ animæ, quæ immediate inhærenl essentiæ animæ. El pro hac solutione faciunt mulla dicta in probatione primae conclusionis. Ulterius sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 15, q. 2, art. 3, q11 2, arguit sic (arg. 2) : < Intellectus nullius partis corporis est actus. Sed dolor passionis non est iu anima, nisi ex conjunctione ad corpus. Ergo in parte intellectiva non fuit dolor passionis. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Intellectus, inquit, dupliciter

(a)iuni. — *enent* Pr.
(C) *ratione.* — *ratio* Pr.
(γ) *dolebit.* — *dolebat* Pr.

(a) niuiÎ4-am. — mutatam Pr.
(β) *et.* — Otn. Pr.
(γ) *accidentia.* — *accidenta* Pr.

ŝtr considerari. Vel ut est quædam potentia; et sic, quia potentia determinatur ad actum, et curn operatio intellectus non exerceatur mediante aliquo organo corporali, ideo dicitur quod intellectus nullius partis corporis est actus. Vel potest considerari inquantum hæc potentia radicatur in essentia animæ; et sic, cum anima secundum essentiam suam sit forma corporis, isto modo intellectus et omnes animæ vires sunt actus corporis; et per accidens, ad passionem corporis, patiuntur dupliciter : tum ex online rationis ad essentiam animæ; tum ex ordine intellectus ad alias potentias quæ operantur per organum corporale, ex quarum impedimento accidit impedimentum in operatione intellectus, sicut palet in phreneticis. n — Hæc ille. — Item, *dc Veritate,* q. 26, art. 9, sic dicit : α Duplex est passio, qua anima patitur per accidens. Una corporalis, quæ incipit a corpore, el terminatur ad animam secundum quod est corpori unita. Alia vero est passio animalis, quæ causatur ex hoc quod anima aliquid apprehendit, ex quo appetitus movetur, cujus motum sequitur quædam transmutatio corporalis. Loquendo ergo de prima passione, ad quam pertinet dolor, secundum Augustinum (14. *de Civit. Dei,* cap. 7), sic dicendum est, quod dolor passionis Christi quodammodo fuit in superiori ratione ipsius, et quodammodo non. Sunt enim duo in dolore : scilicet læsio, et læsionis experimentalis perceptio. Læsio quidem principaliter est in corpore, sed consequenter in anima inquantum corpori unitur. Unitur autem anima corpori, secundum suam essentiam. In essentia vero animæ omnes potentiæ radicantur. Et, secundum hoc, illa læsio ad animam el ad omnes partes ejus in Christo perlinebat, etiam ad rationem superiorem, secundum quod in essentia animæ fundatur. Experimentalis vero perceptio læsionis ad solum sensum (x) tactus perlinet. IxMjuendo vero de passione animali, in illa sola parte anima· potest esse tristitia, quæ est proprie passio animalis, ex cujus objecto, per ejus (6) apprehensionem el appetitum, tristitia contingit. Ex objecto autem superioris rationis, in anima Christi, nulla ratio tristitiae accidere poterat, scilicet ex parte ælernorum, quibus perfecte fruebatur. El ideo tristitia animalis in superiori ratione animæ Christi esse non potuit. Patiebatur ergo superior ratio, in Christo, dolore corporali, secundum quod in essentia animæ radicatur; non autem patiebatur tristitia animali, secundum quod per actum proprium ad ælerna conspicienda convertebatur. a — Hæc ille.

Ad confirmationem, negatur consequentia. Nec similitudo valet, ut dictum est. Quia non oportet quod, agente subjecto, agant omnia quæ sunt in illo; sed, moto vel patiente subjecto proprio el proximo, oportet moveri et pati omnia quæ insunt sibi ul proximo subjecto. Curn autem dicitur, *Anima Christi dolet secundum superiorem ratio·nem,* non denotatur quod superior ratio aliquid agat, nec quod sil principium agendi vel patiendi, sed quod passio Corporalis Christi, mediante essentia animæ, aliqualiter pertingit ad rationem superiorem, sicut et ad alias potentias. Secus est cum dicitur, *Anima intelligit per voluntatem vel secundum voluntatem,* quia per hoc denotatur quod voluntas est principium intelligendi.

Ad secundum principale dicitur quod animæ, ul distinguitur et pnescindil a potentiis suis, non convenit dolero, secundum completam rationem doloris, scilicet quod lædatur el percipiat læsionem. Potest tamen sibi competere dolor, inquantum est passio læsiva. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 15, art. 4, sic dicil : α Animam in corporo constitutam, contingit pali dupliciter : uno modo, passione corporali; alio modo, |>assione animali. Passione quidem corporali patitur, per corjwris læsionem. Cum enim anima sil forma corporis, consequens est quod unum sil esse animæ el corjxnis; el ideo, corpore perturbato per aliquam passionem corpoream, necesse esi quod anima per accidens perturbetur, scilicet quantum ad esse quod habet in corpore, etc. » — Hæc ille. — Item, *de Veritate,* q. 26, ari. 2, dicit sic : « Dupliciter passio corporis attribuitur animæ per accidens. Uno modo, ita quod passio incipiat in corpore, et terminetur in anima, secundum quod unitur corpori ut forma ; et hæc est quædam |>assio corporalis : sicut cum læditur corpus, debilitatur unio corporis cum anima; et sic, per accidens, ipsa anima patitur, qu©, secundum suum esse, corpori unitur. Alio modo, ita quoq incipiat ab anima, inquantum est corporis molor, et terminetur in corpus; et hæc dicitur passio animalis : sicut palet in ira, el timore, el aliis hujusmodi (x); nam hujusmodi peraguntur per apprehensionem ct appetitum anima·, ad qua· sequitur corpris transmutatio ; sicul transmutatio mobilis sequitur ex operatione motoris, secundum omnem modum quo mobile disponitur ad obediendum motioni motoris; el sic, corpore transmutato per aliquam allcralionem, etiam ipsa anima pati dicitur per accidens. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quomodo anima, ut priecedit suas potentias, |>olest pali et dolero per accidens. Ex quo ulterius patet quod, si passio corporis kesiva non attingit per se, >ed per accidens, essentiam animæ, mullo minus attingit de perse potentias animæ abstractas, scilicet intellectum et voluntatem ; cum non conveniat eis. nisi mediante essentia animæ. — Cum autem dicit arguens ulterius, quod anima, ut est actus

(a) irntuni. — *tentui* Pr.
(ŷ) *rjut.* — · *ujut* Pr.

(i) *hujusmodi,* — *hujus* Pr.

primus, est eadem in superiori et inferiuri, etc.; — dicitur quod nos non attribuimus dolorem superiori rationi in Christo, isto modo quod dolor, qui esi in inferiori ratione, mediante anima, redundet in superiorem rationem : quia (alis dolor, tristitia est animalis; et talem non ponimus in superiori ratione. Sed dicimus quod læsio corporis, mediante essentia animæ, aliqualiter attingit superiorem rationem, mullum mediate, el de per accidens (x), ut patet ex dictis.

Ad tertium dicendum est quod separatio animæ Christi a proprio corpore, potest considerari dupliciter. Uno modo, in sua causa. vel prout est in fieri, quia scilicet corpus indisponilur ad unionem ejus cum anima per vulnera el flagella el alias passiones corporales; el sic ista separatio erat dolorosa ipsi essentia· animæ, modo superius expresso. Alio modo, potest considerari ut in facto esse, quando scilicet anima fuit separata a corpore ; el isto modo non fuil dolorosa animæ, quæ, in instanti separationis, fuit effecta simpliciter impassibilis. Cujus ratio est : quia, sicut dicit læatus Thomas, *dc Veritate,* q.26, ari. 2, α accipiendo proprie passionem, impossibile est aliquod incorporeum pali. Id autem quoti per se patitur, passione proprie accepta, corpus est. Si ergo passio (€) proprie dicta, aliquomodo ad animam pertineat, hoc (γ) erit secundum quod unitur corpori, ct ita per accidens, etc. d — Hæc ille. — Item, 3. *Sentent.,* dist. 15, q. 2, art. 1, in solutione tertia? qüæsliunculæ, dicit sic : u Anima Christi media fuit inter divinitatem ct carnem. Et quia beatitudo inerat illi animæ ex divinitate, corpus autem ejus erat passibile, ideo possibilitas inerat illi animæ ex parte illa qua conjungebatur corpori, beatitudo autem ex parte illa quo conjungebatur divinitati. Conjungitur autem corpori dupliciter : scilicet secundum essentiam, inquantum est forma ejus; el secundum potentias, etc. > Ex quibus patet quod non oportet animam Christi dolere in instanti separationis; quia tunc non erat conjuncta corpori, ex qua conjunctione patiebatur.

II. Ad argumenta Aureoli (o). — Ad primum Aureoli contra eamdeni conclusionem, negatur minor : quia recta ratio dictabat Christum debere tristari de eo qupd est per se molestum (c), cujusmodi erat amissio vitio corporalis; potissime, qùia talis tristitia nobis utilis erat. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sententiam in*, dist. 15, q. 2, art. 3,q'"2, in solutione quinti argumenti, sic dicit : « Fruitio divinitatis, el gaudium consequens, erat in superiori parte rationis, in ordine ad suum objectum. Dolor autem non perveniebat ad superiorem rationem, nisi secundum quod fundatur in essentia animæ. Sed in ratione inferiori, el in sensualitate, el in sensu erat tristitia vel dolor, etiam secundum cnmparationem ad objecta, inquantum secundum has potentias dolebat de pœna corporis et aliis hujusmodi. Qui tamen dolor erat quodammodo materia gaudii fruitionis, inquantum illud gaudium m*extendit ad omnia quæ apprehenduntur ut Deo placita, etc. > — Hæc ille. — Simile dicil, 3 p., q. 46, art. 7, in solutione quarti ; ct multis aliis locis.

Et tunc ad prolationem minoris jam negalæ, dicitur quod voluntas Christi, ul ratio, sequebatur considerationem passionis el mortis et doloris sensibilis Christi collatham, qua apprehenditur ut volita a Deo, et ut utilis humano generi; el ideo non tristabatur, nec dolebat de pradiclis. Sed voluntas, ul natura, non sequeljatur talem collativam apprehensionem, sed solum absolutam considerationem passionis el mortis secundum se; et ideu poterat recte tristari. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 18, art. 5, in solutione primi, sic dicit : « Christus volebat ul voluntas Patris impleretur : non autem secundum voluntatem sensualitatis, cujus motus non se extendit usque ad voluntatem Dei; neque per voluntatem quæ consideratur |>er modum naturæ, quæ fertur in aliqua objecta absolute considerata, ct non in ordine ad divinam voluntatem. » — Hæc ille. — Hem. ibidem, in solutione secundi, sic dicit : < Conformitas voluntatis humanæad voluntatem divinam, attenditur secundum voluntatem rationis; secundum quam etiam voluntates amicorum concordant, inquantum scilicet ratio considerat aliquod (-x) volitum in online ad voluntatem amici. > — Hæc ille. — Simile dicil, 3. Sententiarum, dist. 17, q. 1, art. 2, qb 1. in responsione primi, ubi sic dicit : « Conformitas quæ est in volito, non facit rectitudinem voluntatis : quia aliquis potest peccare, volendo illud volitum quod Deus vult; et mereri, in hoc <|uod non vult id quod Deus vult. Sed (β) rectitudo voluntatis causatur ex conformilale in modo volendi (γ). ut scilicet velit ex charitate sicut Deus vult; el iterum ex causa finali, ul propter idem (o) velit ; el iterum ex (t) causa efficiente, ul scilicet velit id quod Deus vult eum velle. > — llæc ille.

Ulterius, cum arguens glossat dicta sanctorum el doctorum asserentium dolorem passionis accendisse usque ad rationem, etc., — glossa sua nulla est : quia eodem modo |>osset dici quod ille dolor ascen-

(λ) (/<· *per art ideas. — de per sc a cautu* Pr.
(iî) jxuu'o. — /liiiiioiu? Pr.
(γ) *nun.* — Ad. Pr.
(i) Hæc argumenta, articulo precedenti. 2. leguntur. Auctor vero nunc ad ea rcepondet, quia, licet contra srcund.irn, tamen directius contra primam conclusionem ponuntur.
(i) nio/ertum. — *manifestum* Pr.

(x) *aliquod. — ad* Pr.
16 Srd. — Oin. Pr,
(γ) *volendi. — i-iwatuh* J'r.
(‹5) *idem. — Deum* Pr.
(?) ex. — m Pr.

dit usque .nd divinitatem, scilicet applicative vel approbative; quod nullus dicit, nec dicem fas est.

Ad secundum principale dicitur primo, quod passiones animales non diffunduntur necessario, nec ascendunt ab inferioribus viribus ad superiora. Secus est de passionibus corporalibus. El ideoarguens non vadit ad mentem sancti Thomæ. Ideo tota sua deductio non valet : quia, sicut sæpe dictum est, læsio corporis redundat in animam sibi unitam necessario, liret ,»er accidens, et læsio animæ redundat in omnes ejus potentias.

Dicitur secundo, quod difficile est quin vires inferiores aliqualiter influant superioribus, et econtra, in puro viatore, etiam quoad passiones animales. De hoc sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 26, art. 10, sic dicit : < Secundum ordinem naturæ, propter colhganliam virium animæ in una essentia, et animæ et corporis in uno esse compositi, vires superiore el inferiores, el corpus et anima, in se invicem influunt vel effluunt quod in aliquo eorum superabundat. El inde est quod apprehensione animæ immutatur corpus secundum calorem el frigus; et quandoque etiam usque ad sanitatem et aegritudinem, et usque ad mortem ; contingit enim aliquem ex gaudio, vel tristitia, vel amore, mortem incurrere. El indo est quod ex ipsa gloria animæ lit redundantia in corpus glorificandum, ul patet ex auctoritate Augustini (e). Et similiter, est e converso, quod transmutatio corporis in animam redundat : anima enim conjuncta corpori, ejus complexiones imitatur, secundum amentiam, vel docilitatem, et alia hujusmodi, ut dicitur in libro Sex *principiorum* (cap. *dc Quando).* Similiter, ex viribus superioribus fit redundantia in inferiores : ut cum ad motum voluntatis intensum, sequitur passio in sensuali appetitu; et ex intensa contemplatione, retrahuntur vel impediuntur vires animales a suis actibus. Et e converso, ex \iribus inferioribus fit redundantia in superiores : ul cum ex vehementia passionum in sensuali appetitu exsistentium, obtenebratur ratio, ut judicet quasi simpliciter bonum, illud circa quod homo per passionem afficitur. In Christo autem secus fuit : nam, propter virtutem divinam Verbi, ejus (G) voluntati subjectus erat ordo naturæ ; unde poterat hoc contingere, ut non fleret prædicla redundantia, sive ex anima ad corpus vel econtra, sive ex superioribus viribus in inferiores vel e converso, virtute Verbi illud faciente, ul comprobaretur veritas humana nature, quantum ad singulas partes ejus, ut decenter impleretur, quantum ad omnia, nostra reparationis mysterium. Unde dicit Damascenus *(do Fid. orth.),* in tertio libro (cap. 15) : *Movebatur secundum consequentiam naturæ, Verbo volente, ct permittente dispensative pati et operari quxeumque propria, ut per opera* (a) *credatur naturæ veritas.* Sic ergo patet quoti, cum in ratione superiori esset summum gaudium, inquantum per hujusmodi operationem anima Deo (ruebatur, ipsum gaudium in ratione superiori persistebat, et non derivabatur ad inferiores vires animæ, neque ad corpus; alias neque dolor nec passio in eo esse potuisset. El sic etiam effectus fruitionis non pervenit ad essentiam animæ, inquantum est forma corporis, neque inquantum est radix inferiorum virium ; sic enim et ad corpus el ad inferiores vires pervenisset, ul accidit in beatis post resurrectionem. Similiter, dolor qui erat ex læsione corporis in ipso corpore el essentia animæ, secundum quod est forma corporis, ct inferioribus viribus, non poterat pervenire ad superiorem rationem, secundum quod per actum suum in Deo convertitur, ut per hoc (6) ipsa conversio aliquatenus impediretur. Relinquitur ergo quod superiorem rationem attingebat ipse dolor, inquantum in essentia animæ radicatur; el erat ibi gaudium summum, inquantum per suum actum Deo fruebalur. Et sic ipsum gaudium conveniebat superiori rationi perse, quia per actum proprium; dolor autem quasi per accidens, quia ratione essenliæanimæ, in qua fundabatur. ▷ — Hæc ille. — Ex quibus palet quomodo passiones corporales, vel animales, in partibus animæ colligantur.

Dicitur tertio, quod, concesso quod ex contrariis apprehensionibus el considerationibus esset possibile appetitum sensitivum tristari de aliquo objecto, et voluntatem rationalem non tristari sed gaudere de illo, non lamen sic fuit in Christo, quantum ad propositum refert : quia ratio inferior Christi, considerata non ut ratio, sed ul natura, apprehendebat passionem et mortem corporis, et amissionem vit® corporalis, esse in se horribilem, et nocivam, et magnum malum, et fugibilem ; el conformiler huic rationi, voluntas ejus, ut natura, de hoc tristabatur, ut patet ex sæpe dictis ; et ideo non solum sensualitas ejus, immo voluntas naturalis, sequens simplicem rationis apprehensionem, sine collatione ad voluntatem Dei, aut ad finem redemptionis generis humani, contristabatur. Cum quo stat quod el ratio inferior, considerata ul ratio, apprehendebat passionem el mortem ut quid bonum ex ordine ad linem; el voluntas, considerata similiter ul ratio conformis illi apprehensioni, gaudebat, ul jiost latius dicetur.

Ad confirmationem, dicitur quod redundantia

(j) In *Epulnla ad Diodorum* dicit Augustinos : Tam *potenti enim natura Deui ferit animam, ut ex ejus ptenitnma beatdudine,* ça in *fine temporum lanrtii promittitur, redundet etiam* m *inferiorem naturam, quod eit corpus, non beatitudo, qutr fruentis et intelligente cit propria, ted plenitudo* ïamtafù, *id est, inrorruphoni» rigor*

(i) *ejus.* — *cujus* Pr.

( ) *opera.* — *omnia* Tr.

( ) *hoc.* — *hier* Pr.

appetitus sensitivi in voluntatem rationis, non est intelligenda primis duobus modis ibidem tactis, sed tertio modo, prout explicat sanctus Thomas, 1 2 q. 9, art. 2, sic dicens (x) : « Illud quod apprehenditur sub ratione boni et convenientis, movet voluntatem per modum objecti. Quod autem aliquid videatur bonum el conveniens, ex duobus contingit, scilicet ex conditione ejus quod proponitur, et ejus cui proponitur : conveniens enim, secundum relationem dicitur; unde ex utroque extremorum dependet. Et inde est quod gustus diversimode dispositus, non eodem modo accipit aliquid ut conveniens, et ut non conveniens. Unde Philosophus dicit, 3. *Ethicorum* (cap. 5) : *Qualis unusquisque estt talis finis videtur ei.* Manifestum est autem quod secundum passionem appetitus sensitivi immutatur homo ad aliquam dispositionem. Unde, secundum quod homo est in aliqua passione, videtur sibi aliquid conveniens, quod non videtur exsistenti extra passionem; sicut irato videtur aliquid bonum, quod non videtur quieto. Et per hunc modum, ex parte objecti, appetitus sensitivus movet voluntatem, b — Hæc ille.

Dicitur secundo, quod est (G) verisimile quod in Christo appetitus sensitivus non movebat voluntatem aut rationem, sed econtra; quia nullus motus insurgebat in appetitu sensitivo Christi, nisi secundum dictamen rationis et voluntatis. De hoc beatus Thomas, 3 p., q. 15, art. 4, sic dicit : < Passiones appetitus sensitivi aliter fuerunt in Christo quam in nobis, quantum ad tria. Primo quidem, quantum ad objectum : quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita; quod non fuit in Christo. Secundo, quantum ad principium : quia hujusmodi passiones in nobis frequenter praeveniunt judicium rationis ; sed in Christo omnes motus appetitus sensitivi sequebantur judicium rationis. Dicit enim Augustinus, 14. *de Civitate Dei* (cap. 9), quod *hos motus, certissima! dispensationis gratia, ita, cum voluit, Christus suscepit animo humano, sicut, cum voluit, factus est homo.* Tertio, quantum ad effectum : quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt rationem; quod in Christo non fuit; quia motus naturaliter humanæ carni convenientes, sic ex ejus dispositione in appetitu sensitivo manebant, quod ratio ex his nullo modo impediebatur facere quæ conveniebant. Unde Hieronymus dicit, super Matthæum, quod *Dominus noster, ut veritatem assumpti probaret hominis, vere quidem contristatus est* (γ); *sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem* (o) *dicitur quod ccepit contristari :* ut passio perfecta intelligatur, quando animo, id est, rationi dominatur; propassio autem dicitur, quando (x) est inchoata in appetitu sensitivo, sed ulterius non se extendit. > — Haec ille.

Dicitur tertio,quod tristitia exsistens involuntate Christi, ut natura est, aliunde veniebat quam ex appetitu sensitivo, scilicet ex consideratione rationis. Unde sanctus Thomas, 3 p., q. 46, art 6, sic dicit : < In Christo patiente fuit verus dolor sensibilis, qui causatur ex corporali nocivo; et dolor interior, qui causatur ex apprehensione alicujus nocivi, qui dicitur tristitia. Uterque autem dolor in Christo fuit maximus inter dolores praesentis vit®. Quod quidem contingit propter quatuor. Primo quidem, propter causas doloris. Nam doloris sensibilis causa fuit læsio corporalis; quæ acerbitatem habuit, tum propter generali talem passionis, tum ex genere passionis, etc. Doloris autem interioris causa fuit : primo quidem, omnia peccata generis humani, pro quibus satisfaciebat patiendo; secundo, specialiter casus Judæorum et aliorum in ejus morte delinquentium, et praecipue discipulorum, qui scandalum passi fuerant in passione Christi; tertio, amissio vite corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ. *Secundo,* potest considerari magnitudo ex passione patientis. Nam, secundum corpus, erat optime complexionalus; et ideo maxime in eo viguit sensus tactus, ex cujus perceptione sequitur dolor. Anima etiam, secundum vires interiores, efficacissime apprehendit omnes causas trislitiæ. *Tertio,* magnitudo doloris Christi patientis potest considerari ex doloris puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristitia interior, el dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis, per quamdam derivationem seu redundantiam a viribus superioribus ad inferiores; quod in Christo patiente non fuit; unicuique enim virium permisit agere quod est sibi proprium, sicut Damascenus dicit *(de Fide orth.),* libro 3, cap. 15 (6). *Quarto,* potest considerari magnitudo doloris Christi patientis (γ), ex hoc quod illa passio et dolor a Christo fuerunt voluntarie assumpta, propter finem liberationis hominum a peccato; el ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ esset proportionate magnitudini fructus qui (o) inde sequebatur. > -- Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione quarti, dicit : < Vite corporalis Christi fuit tente dignitatis, et praecipuo propter divinitatem unitam, quod de ejus amissione per triduum Christus plus doluit quam alius homo de amissione vilæ suæ per quanlunicumque tempus, etc. > Ex quibus patet quod falsum assumit arguens, dicens quod, divina virtute, ratio Christi non apprêta) *quando.* — *quse* Pr.
(6) a ▾ crbo *sicut usque* ad *cap. 15,* om. Pr.
(γ) *patientis.* — Om. Pr.
(£) fructus qui. — *ejus quit* Pr.

( ) *dicens.* — *dicit* Pr.
( ) *est.* — Om. Pr.
(γ) *propter propassionem.* — Ad. Pr.
(Î) *per propassionem.* — Om. Pr.

hendebai mortem nut passionem suam ut quoddam malum disconveniens. Hujus enim labitos patet ex prædictis· Quia ratio Christi apprehendebat mortem compositi, secundum rationes omnes quibus cognoscibilis erat a creatura : tum quia divinitas permisit unicuique virium agere quod sibi proprium est, sive sint apprehensivæ, sive appetitivæ; tum quia, si Christus tantum dohiisset secundum appetitum sensitivum, et non secundum intellectum, dolor suus non fuisset summus possibilis viatori.

$ 2. — Ad ahgumenta contda secundam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — A<1 primum Scoti contra secundam conclusionem, dicitur quod fundatur in falso : scilicet quod judicium seu dictamen quo ratio inferior dictabat passionem Christi ẗs absolute nolendam, el judicium seu dictamen quo ratio superior dictabat eam esse volendam in ordine ad finem redemptionis humanæ, sint contrarii aut oppositi actus; et similiter actus volendi el nolendi eis correspondantes in voluntate, essent oppositi. Hujus enim oppositum ostendit sanctus Thomas, 3 p., <|. 18, art. 6, ubi sic dicit : u Contrarietas non potest esse, ni>i oppositio attendatur in eodem, et secundum idem. Si autem secundum diversa, el in diversis, exsistat diversitas, non sufficit hoc ad rationem contrarielalis, sicut nec ad rationem con-ţradictioni puta quod homo sit pulcher aut sanus secundum manus, et non secundum pedem. Ad hoc ergo quod sil contrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primo, quod secundum idem attendatur diversitas voluntatum· Si enim unius voluntas sil de aliquo faciendo secundum (a) quamdam rationem universalem, et alterius voluntas sil de eodem non flendo secundum quamdam particularem rationem, non est omnino contrarietas voluntatum : puta si rex vult suspendi latronem propter bonum reipublicæ, el aliquis ejus consanguineus velit eum non suspendi propter amorem privatum, non erit contrarietas voluntatis; nisi forte se intanlum extendat voluntas boni privati, ut bonum publicum velit impedire ut conservetur bonum privatum ; tunc enim secundum idem attenderetur repugnantia voluntatum. Secundo autem requiritur ad contrarietalem voluntatis, quod sit circa eamdem voluntatem. Si enim homo vult unum secundum appetitum intellectus, el aliud secundum appetitum sensitivum, non est hic aliqua contrarietas; nisi forte appetitus sensitivus intanlum pnevaleal, quod vel immutet, vel saltem retardet appetitum intellectus vel rationis; sic enim jam ad ipsam voluntatem rationis perveniet aliquid de motu contrario appetitus sensitivi. Sic igitur dicendum est quod, licet voluntas naturalis et voluntas sensualitatis aliquid aliud voluerit quam divina voluntas et voluntas rationis ipsius, non tamen fuit ibi aliqua contrarietas voluntatum. Primo quidem, quia neque voluntas ejus naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationem secundum quam divina voluntas el voluntas rationis humanæ in Christo passionem volebant : volebat enim voluntas absoluta in Christo salutem humani generis, sed ejus non erat velle hoc in ordine ad aliud; motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secundo, quia neque voluntas divina, neque voluntas rationis, in Christo, impediebatur aul retardabatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter autem nec e converso voluntas divina, vel voluntas rationis, in Christo, refugiebat aut retardabat motum voluntatis naturalis humanæ, aut motum sensualitatis· Placebat enim Christo, secundum voluntatem divinam, el secundum voluntatem rationis, ut (a) voluntas naturalis in ipso, et voluntas sensualitatis, secundum ordinem suæ naturæ moverentur. Unde palet quod in Christo nulla fuit repugnantia vel contrarietas voluntatum. » — Hæc ille,—Simile dicit, 3. *Sententiarum,* dist. 17,q. I, ari. 2, qu 3 : « Christus, inquit, secundum voluntatem rationis, diversa volebat. Non tamen uno modo; sed alterum absolute, alterum autem sub conditione ct imperfecte. El ideo non erat contrarielas in voluntate : quia contrarietas in actu vel habitu est ex contraria ratione objecti ; ratio autem secundum quam unum contrariorum volebat voluntas ut ratio, el alterum volehit (6) ut natura, non habet contiarietatam : quod enim aliquid ex ordine ad finem bonitatem habeat, quod sine illo ordine in se malum esset, non habet aliquam repugnantiam, secundum quod in diversa feruntur voluntas ut ratio et voluntas ut natura. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione quarti : < Sicut, inquit, in Christo erat ratio determinata ad unum, quantum ad ultimum judicium ; ita et voluntas erat (γ) determinata tantum (o) ad unum. quantum ad consensum absolutum et ultimum. Tamen in ratione erat apprehensio diversarum ct contrariarum rationum circa eamdem rem diveraimôde consideratam. Et sic etiam erat de motu voluntatis, p — Hæc ille. — Hem, *de Veritate,* q. 26, art. 9, arguit sic (arg. 7) : « Eadem potentia est, ut ratio considerata, et (c) ut natura; diversa enim consideratio substantiam rei non variat. Si ergo ratio ut ratio aliquid volebat, el ut natura illud nolebat, eadem potentia simul et semel aliquid volebat et nolebat (ζ); quod est impos-

(,) Fcrunduni. — *tuper* Pr.

ta) *ut.* — *quid* Pr.
(6) *alterum volebat.* — *voluntat* Pr.
(γ} *erat.* — Om. Pr.
(i) *tantum.* — Orn. Pr.
(i) *ut ratio nmnderata, et.* — *ratio ct coniidr.rata* Pr.
(ζ) a verbo *eadem* usque ad *nolebat,* om. Pr.

sibile. » Ecce argumentum. Sequitur resjtonsio : « Non est enim, inquit, inconveniens ut eadem potentia idem velit in ordine ad alterum, quod non vult secundum se; quia potest esse quod illud quod non est in se bonum, ex online ad alterum accipiat quamdam bonitatem ; quamvis hoc non habeat locum in ratione superiori in Christo, respectu passionis corporis, ad quam non ordinatur nisi ut ad volitam. n — Ilice ille. — Ex quibus patet quod nec in ratione inferiori ipsius animæ Christi, nec in ejus voluntate, fuerunt simul (a) actus oppositi. Cum quo filat quod ratio inferior dictabat passionem Christi uno modo esse nolendam, et alio modo esse volendam; et conformiter voluntas ejus inferior, uno modo eam volebat, et alio modo eam nolcknl.

Sed videretur sanctus Thomas sibi in ista materia contradicere; nam in *Scripto* dicit quod voluntas [Christi absolute voleluit passionem, et alibi dicit quod absolute eam nolebat. — Sed sciendum quod non est contradictio. Quia, cum dicit quod voluntas Christi nolebat (6) absolute jussionem Christi, intelligil quod nolebat eam absolutam ab ordine ad fmem : quia, ut absolvitur a tali online, malacst; sed colligata tali ordini, bona est et volenda. Cum autem dicit quod volebat eam absolute, inlelligit quod volitio qua sic volebat, non erat solum conditionalis, sed pura et sine conditione, et erat ultima et principalis volitio. Et eodem modo intelligendum est cum aliquando dicit quod ratio absolute dictabat eam esse volendam, el quandoque dicit quod non dictabat eam esse absolute bonam : absolutio enim potest referri ad actum rationi" vel voluntatis, el sic distinguitur contra *condilionaliter*; potest etiam referri ad objectum apprehensum vel votitum, et tunc ly *absolute* distinguitur contra *relative.* Et sic non est contradictio ulla.

Ad secundum patet solutio per jam dicta. Conceditur enim quod principium rationis inferioris practice, ut est ratio, est conclusio superioris rationis. El ideo argumentum concludit quod ratio sujverior, cl ratio inferior, considerata ut ratio, omnino volebant passionem Christi, nec dissentiebant in objecto volito. Sed cum hoc stat quod ratio inferior, ut natura, nolebat quod ipsamel volelial, considerata ut ratio. Cujus ratio est : quia ratio inferior, considerata ut natura, non est nata velle aut nolle aliquid in ordine ad finem, nec regulari a superiori ratione; sed sequitur absolutam considerationem sui objecti. Et de tali ratione loquendo, falsa est minor hujus argumenti. Nec prokilio valet : quia ratio, ut natura, non syllogizal, nec discurrit a principiis ad conclusiones, nec a finibus ad ea quæ sunt ad fines; et hoc, sive loquamur de ratione inferiori (γ) prout est cognitiva, sive prout est appetiliva.

Ad tertium patet ex pr.i dictis. Concedimus enim quod ojiposita non |Mj$suntdemondrari. Et ideo conceditur quod ratio inferior, considerata ut ratio, non syllugizabat oppositum illius quod superior ratio Christi demonstrabat; immo conveniebant in conclusion»·. Ratio vero inferior, considerata ut natura, non syllogizabat ; sed apprehendebat jiaMonem et mortem Christi al«solute, et in se malam et disconvenientem naturæ, sine syllogismo, De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 17, q. 1, art. 1,qb3, in solutione primi, sic dicit : < Secundum Damascenum *(de Fide orth.,* lib. 2, cap. 52), est voluntas naturalis, quæ scilicet in modum natura· movetur in aliquid secundum bonitatem absolutam iu ipso consideratam; autem est appetitus rationalis, qui scilicet motetur in aliquid bonum ex online ad alterum. El hæc duo aliis nominibus a magistris dicuntur : *voluntas ut natura* (x), <4 *voluntas ut ratio* (6). Secundum quae tamen non diversificalur potentia voluntatis : quia ista diversitas e>t ex eo quod movemur in aliquid sine collatione, vel cum collatione; conferre autem non ₺ per se voluntatis, sed rationis; unde ista divi-io voluntatis non est per essentialia ipsius, ms! per accidentalia; el, propter hoc, non sunt diversæ potenliæ, sed una. differens secundum respectum ejus ad appivhensionem præcedentcm, quæ potest esse sine collatione, vel cum collatione. » — Hacc ille.

Ulterius, dicitur quod, dato quod ratio inferior, ut natura considerata, syllogizasset in Christo passionem ejus, absolute consideratam, et sine ordine ad finem, esse malam et fugiendam; tamen ista conclusio in nullo opponeretur conclusioni rationis superioris, nec conclusioni rationis inferioris considerata? ut ratio est. Manifeste enim patet quod iste duæ conclusiones nullo modo opponuntur, .4 *non est volendum per se,* 4 ₺ *volendum propter aliud;* similiter nec ista duæ, .4 *est volendum cum conditione,* .4 *est volendum sine conditione;* sic autem est de apprehensionibus rationis ut natura, et rationis ut ratio. Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 17, q. 1, art. 2, qu 1, sic dicit : « Cum voluntas sequatur rationem, processus voluntatis projx>rtionatur processui rationis. Kalio autem habet aliquod principium per se notum, ad quod resolvendo, reducit illud cujus cognitionem quærit. Et quando ad illud reducere jxrtuerit, habet certitudinem de re» et sentential quod ita est. Sed antequam ad illud principium reducere possit, movetur aliquibus verisimilibus. Elsiquidem rationibus (y) illis delineatur (o) tanquam certis, decipi-

( ) pi. — Ad. Pr.
( ) *nolebat.* — *volebat* Pr.
(T) id ett. — Ad. Pr.

(·›) natura. — *ratio* Pr.
(C) *ratia.* — *natura* Pr.
(γ) *rationibus.* — Om. Pr.
(t) detineatur. — ₰/*ttemiinctui* Pr.

tur, et errai (a); si autem illis non detineatur, tunc habet opinionem unius partis, cum (6) formidine alterius. Finis autem, ut dicit Philosophus, 7. *Ethicorum* (cap. 8), se habet in voluntariis sicut principium in speculativis. Unde quando voluntas reducit aliquod consiliabile in finem in quo totaliter quiescit, sententialiter ac piat illud ; si autem reducat in finem in quo non totaliter quiescit, trepidat inter utrumque. Sed si consideretur hoc quod est ad finem, sine ordine ad finem, movetur voluntas in ipsum secundum bonitatem vel malitiam quam absolute in eo inveniet. Sed quia voluntas non sistit in motu quem habet circa hujusmodi, cum non feratur in ipsum sicut in finem, ideo non sentential finaliter, secundum prodictum suum motum, de illo, quousque finis in quem ordinatur illud, consideretur. Unde voluntas non simpliciter vult illud, sed vellet, si nihil repugnans inveniretur. Voluntas autem ut natura, movetur in aliquod absolute. Unde, si per rationem non ordinetur in aliquid aliud, acceptabit illud absolute, et erit illius tanquam finis; si autem ordinet in finem, non acceptabit aliquid absolute circa hoc, quousque perveniat ad considerationem finis; quod facit voluntas ut ratio. Patet igitur quod voluntas ut natura, imperfecte vult aliquid, et sub conditione, nisi feratur in ipsum sicut in finem; sed eorum quæ ordinantur ad finem, habet voluntas ut ratio ultimum judicium, el perfectum (γ). — His visis, potest patere qualiter voluntas rationis, divinæ voluntati, in Christo, conformatur in volito. Quia voluntas ut natura, nunquam in Christo movebatur in aliquid sicut in finem, nisi secundum quod Deus vult. Et curn voluntas ut ratio, nunquam moveatur in aliquid nisi ex ratione finis, patet etiam quod voluntas ut ratio, conformabatur divinæ voluntati in volito. Sed voluntas ut natura, rnota in aliquid non sicut in finem (quod quidem non eodem modo se habet in bonitate ct rnalitia secundum se consideratum, et in ordine ad finem) non conformabatur divinæ voluntati in volito : quia sic Christus volebat non pati ; Deus autem eum mori volebat; mors autem secundum se mala erat, sed relata ad finem bona erat. Hoc autem non est perfecte velle aliquid, sed sub conditione; unde et a Magistris vclleitas appellatur. Patet igitur quod, secundum voluntatem rationis, conformabatur divinæ voluntati in volito, quantum ad omne quod absolute et (J) perfecte volebat; non autem quantum ad illud quod volebat imperfecte. Similiter etiam, nec voluntas sensualitatis conformabatur divinæ voluntati in volito, in his quæ erant nociva naturæ; quia sensualitatis non est ordinare ad finem, ex quo illa'habebant quod essent bona et Deo accepta. Tamen voluntas sensualitatis, et voluntas rationis ut natura, conformabantur divinæ voluntati in actu volendi, quamvis non in volito (a) : quia, quamvis Deus non vellet hoc quod sensualitas vel voluntas ut natura volebat in Christo, tamen volebat illum actum utriusque^ inquantum, secundum Damascenum *(de Fid. orth.,* lib. 3, cap. 15), permittebat unicuique partium animæ pati et agere quod sibi erat naturale et proprium, quantum expediebat ad finem redemptionis et ostensionem veritatis. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo ratio ut natura,el ratio ut ratio, in Christo, non concludebant opposita, nec contradictoria; sed habebant apprehensiones disparatas.

Sed videtur beatus Thomas hic dicere quod voluntas ut natura, non simpliciter vult aliquid, sed quasi sub conditione et imperfecte; ex quo videtur sequi quod, in Christo, voluntas ut natura, non perfecte aut simpliciter volebat mortem Christi, nec volebat evasionem mortis, nisi imperfecte et sub conditione; et consequenter, non simpliciter dolebat de morte aut passione, sed tantum imperfecte; quod est contra praedicta. — Dicitur quod pro tanto dicit voluntatem, ut natura est, non velle aliquid perfecte, quia tale velle non est ultimum nec finale velle sui objecti, non autem ideo quia volilio talis sit imperfecta.

Ad quartam palet responsio ex praedictis; quia fundatur in falso, sicut et omnia sua praecedentia argumenta. Supponit enim quod nos dicamus inferiorem rationem nullo modo voluisse passionem Christi, aut mortem ejus; quod longe est a positione nostra. Sed Lanium dicimus quod ratio inferior. considerata ut natura, refugiebat passionem et mortem. El contra hoc nihil concludit argumentum suum : quia nec ratio, ut natura, dictat mortem esse sustinendam pro bono communi, sed hoc solum dictat ratio, ut ratio; nec voluntas, ut natura, conformat se tali collationi, sed solum voluntas, ut ratio, sicut dictum fuit supra.

Ad quintum dicitur primo, quod removere omnino timorem a Christo, tempore suæ passionis, erroneum est; quia contra illud Marci i-4 (v. 33) : *Cœpit Jesus txdcre ct pavere.* — Dicitur secundo, quod auctoritates sanctorum, quæ videntur sonare timorem in Christo non fuisse, exponenda? sunt illo modo quo sanctus Thomas exponit illud *Proverbiorum* 21) (v. 1), *Justus confidens, absque terrore erit,* 3 p., q. 15, ari. 7, in solutione primi, ubi sic dicit : < Justus dicitur absque terrore, secundum quod terror importat perfectam passionem avertentem hominem a bono, quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum propassionem (6). Et ideo dicitur quod *coepit Jesus*

(x) *quandoque.* — Ad. Pr.
(C) *partit, rum.* — *tamen* Pr.
(1) *ct perfectum.* — Om. Pr.
(i) *et.* — Om. Pr.

(i) *quamvù non* in *volito.* — Om. Pr,
(β) *propauwncm.* — *passionem* Pr.

txdere ct pavere, quasi secundum propassionem, ut Hieronymus exponit. ♭ — Hæc ille. — Item, ibidem, arguit sic, in secundo loco ; « Hilarius, 10. *de Trinitate,* dicit : *Interrogo eos qui hoc* (a) *exsistimant, an ratione subsistat (6), ut mori timuerit, qui ab Apostolis omnem mortis timorem expellens, ad gloriam eos sit martyrii exhortatus.* Non ergo in Christo rationale est ruisse timorem. * Ecce argumentum. Sequitur responsio : ∝ Eo, inquit, modo Hilarius excludit a Christo timorem, <|uo excludit tristitiam : scilicet quoad necessitatem timendi. Sed tamen, ad comprobandam veritatem naturæ humanæ, voluntarie timorem assumpsit, sicut el tristitiam. u — Hæc ille. — Hem, in solutione principali, sic dicit : c Sicut tristitia causatur ex apprehensione mali praesentis, ita etiam timor causatur ex apprehensione mali futuri. Apprehensio autem mali futuri, si omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem. Unde Philosophus dicit, 2. *Rhcloricw* (cap. 5), quod timor non est, nisi ubi est aliqua spes evadendi : nam quando nulla spes est evadendi, apprehenditur malum ut præsens; et sic magis causât tristitiam quam timorem. Sic igitur timor potest considerari quantum ad duo. Uno modo, quantum ad hoc quod appetitus sensibilis naturaliter refugit corporis læsionem, et per tristitiam, si sit praesens, et per timorem, si sit futura; et hoc modo timor fuit in Christo, sicut et tristitia. Alio modo potest considerari secundum incertitudincm futuri eventus, sicut quando nocte timemus ex aliquo sonitu, ignorantes quid hoc sit ; et, quantum ad hoc, timor non fuit in Christo, ut dicit Damascenus *(de Fid. orth.),* tertio libro (cap. 23). b — Hæc ille.

Ad sextum dicitur quod peccat multipliciter : — Primo quidem, quia supponit quod nos dicamus rationem inferiorem, in Christo, nullo modo voluisse passionem Christi, sed totaliter noluisse; ct quod, jxxst quamcumque apprehensionem rationis, voluntas, et ut natura, et ut ratio, refutaverit passionem Christi. Sic enim arguens accipit ly *absolute*, id est, *totaliter,* et prout distinguitur contra (γ) *conditionaliter,* ct contra *relative,* el contra secundum *quid,* et contra *aliquo modo.* Constat autem, ex prædictis, quod illa non fuit mens sancti Thomæ. — Secundo, deficit in hoc, quod putat tristitiam immediate sequentem apprehensionem intellectus aut rationis, dici passionem, vel propassionem ; quod falsum est : quia passio proprie dicta, est ($) in solo appetitu sensitivo, et sequitur apprehensionem virium sensitivarum, tanquam moventium proximorum, non autem apprehensionem rationis immediate, nisi apprehensio rationis causet apprehensionem in viribus sensitivis, per quamdam redundantiam, secundum quod ponit sanctus Thomas in pluribus locis (1· 2 q. 77, et alibi). —Tertio, quia, dato quod per quamdam redundantiam, secundum quod ratio moveret appetitum sensitivum, tamen motus appetitus sensitivi non proprie dicitur passio, nisi distrahat rationem, et impediat eam, ut superius dictum fuit; quod in Christo nullatenus fuit.

De modo autem quo passiones in Christo fuerunt, praeter illa quæ superius posita sunt, dicit læatus Thomas, *de Veritate,* q. 2Q, art. 8. < Passiones istæ, inquit, aliter sunt in peccatoribus, abler m justis, et perfectis et imperfectis, aliter in Christo homine, aliter in primo homine et beatis. In angelis enim et Deo omnino non sunt; quia potentia appetitiva sensibilis non est in eis, cujus motus sunt istæ passiones. Ad dictorum autem evidentiam, sciendum est quod hujusmodi (a) affectiones animi quatuor differentiis distingui possunt; secundum quam distinctionem, magis vel minus proprie habent rationem passionis. *Primo* quidem, ex hoc quod aliquis afficitur passione animi per illud quod est contrarium vel nocivum, vel per illud quod est conveniens ct proficuum. Et magis salvatur ratio passionis quando affectio sequitur ex nocivo, quam si sequatur ex proficuo; propter hoc quod passio importat quamdam transmutationem patientis a sua naturali dispositione in contrariam dispositionem. Et inde est quod dolor, et tristitia, et timor, et aliæ hujusmodi (6) passiones, quæ sunt respectu mali, halient rationem passionis magis quam gaudium, spes (γ), amor ct hujusmodi (o), quæ sunt respectu boni; quamvis in his etiam salvetur ratio jussionis, secundum quod cor per hujusmodi dilatatur, vel accenditur (c), vel qualitercumque disponitur aliter quam sil ejus communis disj>osilio ; unde etiam ex hujusmodi affectibus aliquem mori contingit. *Secundo, ex* hoc quod passio totaliter est ab extrinseco, vel est ab aliquo principio intrinseco. Magis tamen salvatur ratio passionis quando est ab extnnseco, quam quando est ab intrinseco. Ab extrinseco siquidem est, quando passio subito concitatur ex occursu alicujus convenientis vel nocivi; ab intrinseco autem, quando ex ipsa voluntate passiones ista causantur; et tunc non sunt subitæ. cum sequuntur judicium rationis. *Tertio,* ex hoc quod aliquid totaliter transmutatur, vel non totaliter. Quod enim aliqualiter alteratur, et non totaliter transmutatur, non ita (ζ) proprie pati dicimus sicut illud quod totaliter in contrarium transmutatur : magis enim pro-

(j) *eos qui hoc.* — WU *qui hic* Pr.
(6) *subsistat.* — *subsistant* Pr.
(γ) *contra.* — *consequentia* Pr.
(8) *est.* — Om. Pr.
(ī) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(β) *hujusmodi.* — *htgus* Pr.
(γ) *spes.* — ipenei Pr.
(Î) /mjuinioi/j, — *hujus* Pr.
(tj *accenditur.* — *attenditur Pr.*
(ζ) *ita.* — *ista* Pr.

prie dicimus hominem pati infirmitatem, si totum corpus ejus infirmetur, quam si morbus accidat in aliqua ejus parte tantum. Tunc nutem totaliter homo per hujusmodi affectus transmutatur, quando non solum sistunt in appetitu inferiori, sed trahunt ad se superiorem ; quando vero in solo appetitu inferiori sunt, tunc homo immutatur eis quasi secundum partem. Unde sic dicuntur propassiones; primo autem modo, passiones. *Quarto,* per hoc quod transmutatio est remissa vel intensa. Remisse enim transmutationes, minus proprie passiones nominantur. Unde Damascenus (</r *Fid. orth.)*y lib. 2 (cap. 22) : *Non omnes motus passivi passiones vocantur.* sed qui *sunt vehementiores, ct in sensum procedentes* (a); *qui enim parvi sunt, et insensibiles, nondum passiones sunt.* — Sciendum ergo quod in hominibus, in statu viæ, si sunt peccatores, sunt passiones, et respectu boni, et respectu mali; ct non solum prævitæ, sed etiam subita·, et intensæ, et frequentes (6), et perfecte; unde dicuntur passionum sectatores, in 1. *Ethicorum* (cap. 3 et 5). In justis vero nunquam perfecta sunt; quia ratio in cis nunquam deducitur a passionibus. Sunt tamen vehementes in imperfectis; sed in perfectis sunt debiles, inferioribus viribus per habitum virtutum moralium 'cfronatis. I latent tamen passiones non solum provisas, sed etiam subitas; et non solum respectu l>oni, sed etiam respectu mali. In beatis vero, et in homine in primo statu, et in Christo .secundum statum infirmitatis, hujusmodi passiones nunquam sunt (γ) subite, eo quod, propter perfectam obedientiam in eis virium inferiorum ad superiores, nullus motus exsurgit in appetitu inferiori, nisi secundum dictamen rationis. Unde dicit Damascenus *(de Fid. orth.),* lib. 3 (cap. 20) : *Non prxccdebant in Domino voluntatem naturalia, sed sequebantur; volens enim esuriit, volens timuit.* etc. Et similiter intelligendum est de beatis post resurrectionem, et de homine in primo statu. Sed hoc interat, quod in Christo non solum fuerunt passiones respectu boni, sed respectu mali (habebat enim corpus passibile; et ideo, ex imaginatione nocivi, naturaliter passio timoris, el tristitia, et hujusmodi (o), in eo esse |>olerant); sed in primo statu, et in beatis, non potest esse apprehensio alicujus ut nocivi; et ideo in eis non est passio, nisi respectu l>oni, sicut amor, gaudium et hujusmodi; non autem tristitia, vel timor, aut ira, vel aliquid tale. Sic ergo concedimus veras passiones in Christo fuisse. Unde Augustinus dicit, 14. *de Civitate Dei* (cap. 0) *Christus hos motus, certissima dispensationis gratia, ita, cum voluit, suscepit animo humano, sicut, cum voluit, factus est homo* (a), d— Hæc ille. — Ex quibus patet quod principalis consequentia argumenti penitus nihil valet, scilicet ista : Tristitia in Christo sequebatur plenam deliberationem rationis ; igitur fuit proprie passio, et non solum propassio. Sicut enim visum est, tales affectus minus proprie dicuntur passiones, quando sunt proscii, et deliberati, et (C) a ratione imperati; nec habent proprie rationem passionis, quando non pervertunt nec impediunt actum rationis, sed obediunt recte rationis imperio.

(a) *procedentes. — pqurutes* Pr.
(ft) *ft frequentes. — frequenter* Pr.
(γ) *sunt,* — ri Pr.
(j) *hujusmodi. — hujus* Pr.

§ 3. — Ad argumenta contra tertiam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Ad argumenta Scoti contra tertiam conclusionem, dicitur quod solum concludunt quod Christus non habuit absolutam necessitatem moriendi ex parte divinitatis, quia illa poterat corpus Christi ab omni passione corruptiva servare. Non autem concludunt (juin corpus Christi habuerit necessitatem moriendi, et absolutam, et ex suppositione finis, et ex coactione exterioris agentis. Nec similiter concludunt quin in Christo fuerit aliqualis necessitas moriendi ex parte animæ, dato quod sibi et suæ virtuti relinqueretur; sicut magis apparebit ex sequentibus. Quippe de hoc sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 16, q. 1, ari. 2, sic dicit : « Necessarium idem est quod impossibile non esse; unde necessitas excludit potentiam ad oppositum. Hæc autem potentia ad oppositum excluditur triplici ratione. Primo, ex hoc quod talis potentia repugnat naturo illius rei; sicut potentia deficiendi repugnat naturo divina et ideo dicimus Deum necessario æternum ; et hæc est necessitas absoluta. Secundo, quia talis potentia impeditur ex aliquo impediente; et sic est necessitas coactionis. Terlio, quia hex? cujus dicitur esse potentia, repugnat fini intento; sicut non curari repugnat ei quod est sanari, unde dicimus quod non potest non (γ) curari, si debeat sanari ; et hoc est necessitas ex conditione finis. Necessitas autem patiendi, vel moriendi, dupliciter pote>t Christo attribui. Quia vel potest removere potentiam non moriendi a natura humana; et sic vero ei attribuitur : quia natura humana, quantum ad statum suæ passibilitatis, in quo statu Christus eam assumpsit, non habet potentiam non moriendi ; unde in Christo, quantum ad naturam humanam, fuit moriendi necessitas. Item, potest removere potentiam non moriendi a Christo, ratione personæ; et sic falso ei attribuitur, quia virtus divinitatis Christi re|>ellere poterat omne inducens mortem vel passionem. Erat tamen in Christo necessitas patiendi, etiam ratione personæ, ex conditione finis,

(a) *homo. — Deus* Pr.
(ft) *et.* — Om. Pr.
(γ) non. — Om. Pr.

scilicet si genus humanum redimendo vellet liberare. | El ideo quidam dicunt Christum habuisse necessitatem patiendi, attendentes naturam humanam; quidam vero dicunt ipsum non habuisse aliam necessitatem, nisi ex conditione finis, attendentes personam divinam. Sed quia mors inest Christo ratione humanæ naturæ, ideo, sicut simpliciter concedimus quod mortuus est, ita simpliciter concedimus quod necessitatem moriendi habuerit, non solum ex causa finali,sed etiam necessitatem absolutam ut moreretur, etiamsi non occideretur, ul quidam dicunt; et, cum hoc, necessitatem coactionis habuit («), quantum ad mortem violentam quam sustinuit. ♭ —Dæc ille.— Ex quibus palet quod mens sua, in *Scriptis,* fuit quod Christus habuit necessitatem moriendi, non solum ex parte corporis, immo ex parte lotius natura humanæ; quia anima etiam, secundum eurn, ibidem, habuit necessitatem patiendi, ex illa j»arte qua erat corpori conjungibilis. Unde, dist. 15, q. 2, art. 1, q|» 3, in solutione tertii, sic dicit : α Anima Christi habuit utrumque statum : et viatoris, ct comprehenseris. Unde secundum aliquid fuit beata, et secundum aliquid non fuit beata. Ex illa enim parte qua nata est anima corpori conjungi, non erat beatificata; alias claritas gloriæ ex anima in corpus descendisset, sicut erit in aliis glorificatis; et ideo ex illa parte pati poterat, et habebat statum viatoris. Sed ex illa parte qua conjungebatur Verbo per fruitionem, erat glorificata, et halæbat statum comprehensoris. n — Hæc ille. — Item, dist. 16, q. 1, art. 3, dicit sic : « Cum, secundum legem et cursum natura, mors Chrisli corpus consequeretur, dicendum est quod necessitas moriendi in Christo non subdebatur voluntati ejus humanæ, sed divinæ solum. » Item, q. 2, art. 2, in solutione tertii, loquensde claritate corporis Christi, quæ apparuit in transfiguratione, sic dicit : « Non potest esse quod claritas ista fuerit in corpore cx gloria animæ : quia anima Christi adhuc erat passibilis ex illo respectu quo est forma corporis; unde gloriam in corpus non transfundebat, n — Hæc illo. — Ex quibus patet, et mullis aliis dictis suis 3. *Sententiarum,* quod videretur sensisse, quando pradicta scripsit, quod Christus habuit absolutam necessitatem moriendi, non solum ex parte corporis, verum etiam ex parte animæ; quia scilicet anima illa, cum non esset in se impassibilis, nec totaliter glorificata, non habebat potentiam nec virtutem proximam aut remotam praservandi proprium corpus a passione læsiva vel morte.

Sed in tertia parte videtur mihi fuisse alterius opinionis, et declinasse ad hoc quod Christus habuerit necessitatem absolutam moriendi solum ex parte corporis, non autem ex parte animæ, nisi secundum quid, quia scilicet anima habebat jxrtentiam, et remotam, et proximam, praservandi corpus proprium a quacumque passione læsiva. Dico autem eam habuisse remotam potentiam ad hoc ; quia scilicet, cum esset beata quoad superiorem partem rationis, poterat influere incorruptibilitatem corpori, et impa.Sôibilitatem; sed impediebatur non solum per illud miraculum quod allegat arguens, verum etiam quia erat passibilis, et nondum beatificata, ex illa parte qua nata est corpori conjungi, ut sæpe dictum est ; potentia ergo illa fundata in beatitudine animæ, remola erat, et non sufficienter proxima ad influendum (a) corpori impossibilitatem. Dico ulterius, ipsam habuisse potentiam proximam ad hoc : non quidem per aliquam potentiam naturalem, nec per aliquam qualitatem gratificam sibi inbærvntem j>er modum habitus; sed quia habebat virtutem instrumentaient, per modum passionis, ad cooperandum virtuti et omnipotentiæ divinæ, per modum qui dictus est in precedent! quaestione, non solum respectu corporum ab ea Reparatorum, verum etiam resjiectu proprii corporis, ut esset passibile aut impassibile, gloriosum vel non gloriosum, dotatum aut non dotatum, et dotatum una dote sine reteris vel omnibus simul.

Et quod ista fuerit mens ejus, apparet per illud quod dicit, 3 p., q. 45, art. 2, ubi sic dicit : < Claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ, quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Clantas enim cor|k)ris gloriosi derivatur ab animæ claritate, sicut dicit Augustinus in Epistola *ad Dioscorunt.* El similiter, claritas Christi corporis, in transfiguratione, derivata est a divinitate ipsius, ut Damascenus *(liomilia* in *transfi^ur. Dom.)* dicit, et a gloria ǎnima ejus. Quod enim a principio conceptionis Christi gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione divina facium est, ut in corjjore passibili nostra redemptionis expleret mysteria. Non tamen ex hoc adempta (6) est potestas Christo derivandi gloriam animæ ad corpus. Et hoc idem fecit, quantum ad claritatem, in transfiguratione, aliter quam in corpore glorificato. Nam ad corpus glorificatum redundat (γ) claritas ab anima, sicut quædam qualitas permanens, corpus afficiens; unde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorificato; sed ad corpus Christi, in transfiguratione, derivata est claritas a divinitate et anima ejus, non per modum qualitatis immanentis et afficientis ipsum corpus, sed per modum passionis transeuntis, sicut cum aer illuminatura sole; unde ille fulgor tunc in Christi corpore apparens, iniraculosus fuit, sicut et hoc ipsum quod ambulavit super undas maris. » — Hæc ille. — Ex quibus

(a) *habuit.* — Om. Pr.

(i) *influendum.* — *fluendum* Pr.
(6) *adempta.* — *adepta* Pr.
(γ) *redundat.* — *redundaret* Pr.

patet quod anima Christi beata habebat potentiam aliquam influendi et derivandi ad corpus claritatem et alias dotes, licet potentia illa esset remota, et ligata ad oppositum aliqualiter, ex divina dispensatione, el propter alia superius dicta.

Item, q. 14. art. 1, in solutione secundi, sic dicit : < Secundum naturalem habitudinem quæ est inter animam et corpus, ex gloria animæ redundat gloria ad corpus. Sed hæc naturalis habitudo in Christo subjacebat voluntati divinitatis ipsius : ex qua factum est ut beatitudo remaneret in anima, et non derivaretur ad corpus; sed caro pateretur quæ conveniunt naturæ passibili, secundum illud Damasceni (de *Fut. orth.,* lib. 3, cap. 15) dicentis quod *beneplacito divinæ voluntatis, permittebatur carni pati ct operari f]Uæctimquc propria,* b — Hæc ille. — Item, ibidem, art. 2 (arg. 3), arguit sic « Necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior anima Christi, ad quam pertinebat proprium corpus conservare. Ergo hujusmodi defectus non fuerunt in Christo ex necessiate. b Et respondit : < Nihil, inquit, fuit jioteiitius quam anima Christi absolute. Nihil tamen prohibet aliquid fuisse potentius quantum ad hunc effectum, sicut clavus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quod anima Christi consideratur secundum propriam naturam et virtutem, d — Hæc ille. — Ex quo habetur quod anima Christi, secundum propriam naturam el virtutem immanentem, non poterat præservnre corpus a perforatione, lanquam per potentiam et virtutem proximam, immanentem sibi ad modum habitus. Secus si consideremus potentiam ejus remotam, vel potentiam proximam inslrumentalern.

Item, *de Veritate,* q. 26, art. 8, in solutione octavi, sic dicit : « Ex hoc ipso quod anima gtorificata est, secundum communem cursum, corpus ei unitum, gloriosum efficitur et impassibile laesioni. Unde dicit Augustinus, in *Epistola ad Dioscorum : Tum potenti natura Deus fcc.it animam, ut ex ejus plenissima beatiludinc, quæ in fine temporis sanctis promittitur, redundet in inferiorem naturam, quæ est corpus, non beatitudo, quæ fruenlis ct intelligent! est propria, sed plenitudo sanitatis, id* est, *incorruption is vigor.* Sed Christus in sua potestate habens animam suam et corpus, propter virtutem divinitatis, ex quadam dispensatione, el habebat in anima beatitudinem, el in corpore possibilitatem, Verbo permittente utrique, corpori scilicet ct animse, id quod est proprium sibi. Unde singulare fuit in Christo, ut ex plenitudine beatitudinis animæ non redundaret gloria in corpus. » — Hæc ille. — Ex quibus habetur quod anima Christi beata, aliquam potentiam habebat ad influendum proprio corpori impossibilitatem ; et per consequens, quod Christus non habebat necessitatem moriendi ex parte animae simpliciter. Sed quod non influeret, hoc proveniebat ex duobus : primo quidem, ex divina dispensatione, qua anima illa partim erat beata et impassibilis, et partim non beata sed passibilis; secundo, ex parle animæ, quæ, licet, iiiquantum erat instrumentum Dei, haberet virtutem inslrumentalern proximam ad corpus proprium præservandum ab omni hesiva (Missione, tamen, quia nondum erat plenissime beata, ex illa parte qua conjungibilis est corpori, ideo non habebat potentiam immanentem proximam expeditam ad sic influendum.

De hoc beatus Thomas, in *de Veritate,* q. 29, art. 6, in solutione quarti, sic dicit : « Gloria corporis sequitur ex gloria animæ, quando anima est omnimodoglorificata, secundum ordinem ad Deum, et secundum ordinem ad corpus. Sic autem anima Christi non erat glorificata, scilicet ante resurrectionem, sed solum in ordine ad Deum; secundum autem quod erat forma corporis, passibilis erat. » — Hæc ille. — Hem, 3. *Sententiarum,* dist. 18, q. 1. art. 4, q|* 2 : α Habitus, inquit, glori® tollit ab anima naturalem aptitudinem ad patiendum : quia per ipsum (x) anima perficitur non solum in potentiis, quantum ad actus personales, sed inquantum est natura quædam; unde ex ipsa glorificata in corpus gloria transfunditur. Per habitum etiam glori® excluditur tristitia intellectivæ partis; et iterum possibilitas peccandi, per quam est possibilitas patiendi, ex divina justitia. Unde constat quod impossibilitas animæ ad gloriam pertinet ; et quod Christus gloriam animæ, inquantum est natura corporis, non habuit a principiosuæconceptionis, quia corpus passibile fuit ; quamvis haberet animam gloriosam, quantum ad operationes quibus Deo finiebatur. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod non erat miraculum, Christum, secundum corpus, esse passibilem; immo fuit miraculum, quod ex beatitudine animæ ejus redundaret claritas ad corpus in sua transfiguratione, prout dicit sanctus Thomas, ubi supra. Tamen miraculum erat, jam animam partim esse beatam, et partim esse passibilem; ex quo miraculo sequebatur, corpus sibi unitum, non recipere influxum impassibilitatis ab anima, et aliarum quatuor dolium.

Et hoc sufficit ad dicta Scoti.

• Ad rationem pro parte quœslionisnegativa, respondet sanctus Thomas, 3. *Sententiarum,* dist. 15, q. 2, ari. 3. q|· 2, in solutione quinti. Sic dicit : « Tristitia quæ erat in anima Christi, nullo modo erat contrari.a gaudio fruitionis. Quod palet ex tribus. Primo, quia non inerant eidem secundum idem; sed vel erant in diversis potentiis, vel in eadem secundum diversam operationem. Secundo, quia non erant de eodem. Tertio, quia unum erat

(a) *ipsum. — ipiani* Pr.

materia alterius; sicut accidit in pœnitente, qui dolet, et do dolore gaudet. » — H®C ille.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

DISTINCTIO XVIII, XIX ET XX.

QUÆSTI0 UNICA.

UTRUM ALIQUA PURA CREATURA POTUERIT SATISFACERE PRO TOTA NATURA HUMANA COLLAPSA IN PRIMIS PARENTIBUS.

ikca decimamoctavam, decimamnonam et vigesimam distinctiones 3. Sententiarum, quæritur : Utrum aliqua pura creatura potuerit satisfacere pro tota natura humana collapsa in primis parentibus.

Et arguitur quod sic. Sicut enim pro peccato debetur satisfactio, ita pro beneficio debetur gratiarum actio. Sed sufficit Deo gratiarum actio quam homo potest reddere, etiamsi non sit suis beneficiis æqualis; quia, ut dicit Philosophus, 8. *Ethicorum* (cap. 14), secundum potentiam refamulans homo diis et patribus, videtur esse justus, quamvis ad æqualia non possit. Ergo videtur quod similiter sufficiens satisfactio sit, id quod homo potest reddere ad expiandum peccatum.

In oppositum arguitur : Quia nullus pro alio potest reddere quod pro seipso debet. Sed quaelibet creatura, totum quod est, Deo debet. Ergo nulla pura creatura potest pro alia sufficienter satisfacere.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : **Quod nulla pura creatura potuit sufficienter satisfacere pro tota natura humana.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 20, q. 1, art. 2, ubi sic dicit : α Oportebat quod pro peccato nature humanæ fieret digna satisfactio : tum quia aliter homo non restitueretur primæ dignitati ; tum quia conveniens est esse unum primum in genere satisfactionis perfectum, supra quod omnes aliæ satisfactiones imperfecte fundentur. Ad hoc autem (a) quod satisfactio esset condigna, oportebat quod haberet virtutem infinitam : quia peccatum, pro quo fiebat satisfactio, infinitatem quamdam habebat ex tribus. Primo, ex infinitate divinæ majestatis, inquantum offensa fuerat per contemptum inobedientiæ : quanto enim major est in quem peccatur, tanto est gravior culpa. Secundo, ex bono quod per peccatum auferebatur, quod est infinitum, scilicet ipse Deus,cujus participatione homines fiunt beati (6). Tertio, ex ipsa natum, quæ corrupta erat; quæ infinitatem quamdam habebat, inquantum in ea possunt supposita in infinitum multiplicari. Actio autem pura creature non potest habere efficaciam infinitam. Et ideo nulla pura creatura poterat sufficienter satisfactionem facere. >

Item, 3 p., q. 1, ari. 2, in solutione secundi, sic dicit : « Aliqua satisfactio potest dici sufficiens dupliciter. *Uno niodo,* perfecte, quia est condigna per quamdam adæquationemad recompensationem culpæ commisse. Et sic hominis puri satisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum (γ) quia tota natura humana erat per peccatum corrupta; nec bonum alicujus persons, vel plurium, poterat per æquiparantiam totius natura detrimentum recompensare. Tum etiam quia peccatum contra Deum commissum, quamdam infinitatem habet ex infinitate divinæ majestatis : tanto enim offensa est gravior, quanto major est ille contra quem delinquitur. Unde pportuit, ad dignam satisfactionem, ut actio satisfacientis haberet efficaciam infinitam, utpote Dei et hominis exsistens. *Alio modo* potest dici satisfactio sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptionem ejus qui est ea contentus, quamvis non sit condigna. Et hoc modo satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum prasupponit aliquod perfectum, a quo sustentetur, inde est quod omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet a satisfactione Christi. >— Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Perfecta et sufficiens et condigna satisfactio pro reparatione humanæ naturæ, non potuit fieri nisi peractionem ‟nfinita dignitatis et efficacia», &xl nulla pura creatura potest habere hujusmodi actionem. Igitur, etc.

Secunda conclusio **est quod Christus, per suam actionem Interiorem, el passionem exteriorem, sufficienter ct condigno satisfecit pro tota natura humana collapsa.**

Hanc ponit sanctus Thomas in multis locis (5). Nam hire conclusio directe inferri potest ex praallegatis

(s) *autem.* — cryo Pr.
(6) *beati.* — *boni* Pr.
(γ) pro *peccato. Tum.* — Om. Pr.
(δ) *locit.* — Om. Pr.

in precedent! conclusione : scilicet quod, quia actio ct passio Christi Dei et hominis erat infinite dignitatis el efficacia?, ideo satisfactio sua habebat sufficientem efficaciam ad satisfaciendum pro tota natura humana collapsa, et pro omnibus in quibus erat ve! poterat esse hujusmodi natura lapsa ; «lato quod multiplicarentur in infinitum individua in humana specie, et sine quocumque finali termino.

Dc hoc etiam loquitur (α), 3. *Sentent.,* (list. 20, q. !, art. 3, ubi sic arguit (6) (arg. 2) : « Nihil corporale est æquivalens rei spirituali. Sed vita Christi, quam |>er passionem dedit, fuit vita corporalis. Ergo non fuit sufficiens ad recompensandum vitam spiritualem, qua? per peccatum amissa erat, n Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod vita Christi corporalis habebat quemdam infinitum valorem ex divinitate conjuncta, inquantum non erat vita puri hominis, sed Dei el hominis; el ideo poterat esse sufficiens recompensatio vite spiritualis, ct pnccipue ratione charitatis eximiæ ex qua offerebatur. > — Hæc ille.

Eamdem sententiam ponit, 3 p., q. 48, art. 2, ubi arguit sic (arg. 3): < Satisfactio importât quamdam æqualitatem ad culpam, cum sit actus justitia?. Sed passio Christi non videtur esse aequalis omnibus peccatis generis humani : quia Christus non est passus secundum divinitatem, sed secundum carnem (γ), secundum illud I. Petri, 4 (v. i), *Christo igitur* in *came passo;* anima autem, in qua (δ) est peccatum, polior est quam caro. Non ergo Christus sua passione satisfecit pro peccatis nostris. j› Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod dignitas corporis Christi non est æstimanda solum secundum corporis naturam, sed secundum personam assumentem, inquantum scilicet erat caro Dei, ex quo halæbat infinitam dignitatem, d — Hæc ille. — Item, in corpore articuli, sic dicit : < Ille proprie satisfecit pro offensa, qui (c) exhibet offenso illud quod coquo vel magis diligit quarn oderit offensam. Christus autem, ex charitate et obedirntia patiendo, majus aliquid Deo exhibuit quam exigeret recompensatio offense totius humani generis. Primo quidem, propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundo, propter dignitatem vitesuæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ enil vita Dei et hominis. Tertio, propter generalitatem passionis» el magnitudinem doloris assumpti. El ideo passio Christi non solum fuit sufficiens, sed etiam (ζ) superabundans satisfactio pro peccato totius generis humani, secundum illud ! Joannis, 2 (v. 2) : *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantam, sed diam pro totius mundi.* » — Hæc ille.

Ex quibus palet ratio in forma : Quia scilicet ille sufficienter satisfacit pro offensa, qui exhibet, etc. Christus fuit hujusmodi (a). Igitur, etc.

Tertia conclusio **est quo<l meritum Christi eo modo est sufficiens pro Infinitis hominibus, sicut ct ejus satisfactio; et eamdem Infinitatem habet, quam et ejus satisfactio.**

Hanc ponit sententialiter, *de. Veritate,* q. 29, art. 7, ubi sic dicit : α Opus humanum gratia informatum , ad vitam ælernam consequendam dupliciter valet, secundum quod duo sunt quibus homo deficit a gloriæ consecutione. Quorum primum est indignitas persona·; sicut patet in eo qui non habet charitatem, qui non est idoneus, neque dignus, ad quod est idoneus ille qui habet charitatem. Et, secundum hoc, opus humanum valet ad vitam æternam consequendam, inquantum per ipsum quædam idoneitas el dignitas in homine consequitur jus consecutionis gloriæ : sicut enim actus peccati tendit in quamdam animæ deformitatem, ita et actus meritorius in quemdam animi decorem el dignitatem ; el ex hoc dicitur meritum condigni. Aliud vero per quod deficit homo a consecutione gloriæ, est aliquod impedimentum superveniens : ut homo, qui alias est dignus, gloriam non consequatur; et hoc esi reatus alicujus pœnæ» sicut patet in justificato (6), qui est debitor alicujus poena? temporalis. Et sic opus humanum ordinatur ad gloriam, quasi per minium cujusdam pretii, quo a reatu pœnæ absolvitur; el sic, ex hoc, habet opus humanum rationem satisfactionis. Quantum ad utrumque, opus Christi efficacius fuit operibus aliorum hominum. Nam per opus alterius hominis non redditur idoneus ad gloria» perceptionem, nisi ille qui operatur, eo quod unus homo in alium influere non potest spiritualiter; et ideo unus alii non potest nec potuit ex condigno mereri gratiam vel vitam æternnm. Sed Christus, secundum suam humanitatem, influere potuit in alios homines. Unde el ejus opus in aliis causare potuit idoneitatem a<l consecutionem gloriæ; et ideo potuit aliis ex condigno mereri, secundum quod influere poterat in alios, inquantum ejus humanitas erat instrumentum divinitatis, secundum Damascenum *(dc Fid. orth.,* lib. 3, cap. I5el 19). Similiter etiam, quantum ad secundum, major efficacia consideratur in Christo quam in aliis hominibus. Nam, licet alius homo possit pro alio satisfacere, dummodo ille sit in gratia constitutus, non tamen potest satisfacere pro tota natura, quia opus unius puri hominis non æquivalet bono totius naturæ. Sed opus

(i) *loquitur.* — Om. Pr.
(6) iic. — A<l. Pr.
(7) *carnem.* — *Immanitatem* Pr.
(«Î) rum. — Adi Pr.
t) *qui.* — *rpix* Pr.
(ζ) e/iam. — Om. Pr.

(a) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(fi) justificato', — *instituto* Pr.

Christi, inquantum erat opus Dei et hominis, habuit quamdam dignitatem, ul æquivaleret bono (a) lotius naturæ. Ideo pro tota natura satisfacere potuit. > — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1, art. 6 (q,a 1), sic dicit : · Sicut, inquit, Damascenus dicit in tertio libro *(de Fid. orth.,* cap. 15), caro Christi et anima erat quasi instrumentum divinitatis. Undo, quamvis esset alia operatio Dei et hominis, tamen operatio humana habebat in se vim divinitatis, sicut instrumentum agit in vi principalis agentis; el, propter hoc, dicit Damascenus (ibid.) quod ea quæ hominis sunt, supra hominem agebat. Unde et actio Christi meritoria, quamvis esset actio humana, tamen agebat in virtute divina ; et ideo potens erat supra totam naturam humanam. Quod non poterat esse de operatione alicujus puri hominis : quia homo singularis,est minus dignusquam natura communis ; quia divinius est bonum gentis, quam bonurn unius hominis. El quia omnes homines sunt unus homo in natura communi, ul dicit Porphyrins (in *Isagoge,* rap. *de Specie),* inde est quod Christi meritum, quod ad naturam se extendebat, etiam od singulos se extendere poterat; et ita aliis (6) mereri potuit. > — Hæc ille.

Ex quibus potest argui pro conclusione, sicut argutum est pro duabus pnecedentibus. — *Primo,* a priori, sic : Illud meritum quod est actio Dei et hominis, ct in quo humanitas est instrumentum, el divina persona principale agens, est infinitum in valore el dignitate. Sed sic est de merito Christi. Ergo, etc. — *Secundo,* sic, et a posteriori : Illud meritum quod potest se extendere ad infinita supposita natura» humanæ, si essent futura, est infinitum in valore et dignitate, aliquali infinitate, puta extensive et materialiter. Sed sic est de merito Christi. Igitur, etc. — De hoc dicetur amplius in sequenti conclusione.

Quarta conclusio **cet quod meritum ct satisfactio Christi non habet ultimatum efficientiam nisi In Illis qui eidem uniuntur per fidem formatam et sacramenta.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 49, art. I. ubi sic arguit (arg. 4) : α Posita causa sufficienti, nihil aliud requiritur ad effectum inducendum. Requiruntur autem, præter passionem Christi, alia ad remissionem peccatorum, scilicet baptismus et poenitentia. Ergo videtur quod passio Christi non sit sufficiens causa remissionis peccatorum. » Eccearguмentum. Sequitur responsio : < Quia, inquit, passio Christi praecessit ut causa quædam universalis remissionis peccatorum, necesse est quod singulis adhibeatur ad deletionem propriorum peccatorum. Hoc (a) autem fit per baptismum, et poenitentiam, et alia sacramenta, quæ halient virtutem ex passione Christi. * — Item, ibidem, in solutione quinti, sic dicit : < Per fidem etiam applicatur nobis passio-Christi, ad percipiendum fructum (€) illius, secundum illud *Homan.* 3 (v. 25) : *Quem proposuit Deus propitiatorem, per fidem in sanguine ejus.* Fides autem per quam a peccato mundamur, non est fides informis, qua· potest esse cum peccato, sed est fides formata per charitatem ; ul sic passio Christi applicetur non solum quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad affectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex passione Christi. > — Hæc ille.

Item, art. 3, in solutione primi, sic dicit : < Passio Christi sortitur suum effectum in illis in quibus applicatur per fidem et charitatem, et per (γ) fidei sacramenta. > — Item, in solutione secundi, sic dicit : < Ad hoc quoi consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo (g) sacramentaliter, etc. > — Item, in solutione tertii, sic dicit : < Satisfactio Christi habet effectum in nobis, inquantum incorporamur ei, ut membra capiti. Membra autem oportet esse capiti conformia. Et ideo, sicut Christus primo quidem habuit gratiam in anima cum possibilitate coqioris, et per passionem ad immortalitatis gloriam pervenit, ita et nos, qui sumus membra ejus, per passionem ipsius liberamur quidem a reatu pœnæ : ita tamen quod primo recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo adscribiinur ad hæreditatem gloriæ immortalitatis, adhuc corpus passibile el mortale habentes; poslmodum vero, configurati passionibus et morti Christi, in gloriam immortalem perducimur, secundum illud Apostoli, *Itoni.* 8 (v. 17) : Si /ilii, *ct hxredes; hxredes quidem Dei, cohxredcs autem Christi; si tamen compatimur, ut simul glorificemur.* · — Hæc ille.

Item, q, 19, art. 4, sic dicit : « In Christo non solum fuit gratia sicut in quodam homine singulari, sed sicut in capite totius Ecclesiæ, cui omnes uniuntur, sicut capiti membra; ex quibus constituitur mystice una persona. Et exinde est quod meritum Christi se extendit ad alios, inquantum sunt membra ejus; sicut etiam in uno homine, actio capitis aliqualiter jiertinet ad omnia membra ejus, quia non solum sibi sentit, sed omnibus membris. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit : « Sicut peccatum Adæ non derivatur ad alios, nisi per carnalem generationem; sic nec meritum Christi se extendit ad alios, nisi per spiritualem regene-

(3) *aeguivatrret bona. — valeret Itonum* Pr.
(C) *aliis. — aliquis* Pr.
(3) *lior. — /Z.rr* Pr.
(C) *frui tum. — finem* Pr.
(γ) per. — Om. Pr,
($) *iHiplumo. — Verbo* Pr.

rationem, quæ fit in baptismo, per quern Christo incorporamur, secundum illud *Galat.* 3 (v. 27) : *Omnes quotquot baptùati estis, Christum induistis.* Et hoc ipsum est graliæ, quod homini conceditur regenerari in Christo. Et sic salus hominis est cx gratia. > — Hæc ille.

Hem, 3. *Sentent.,* dist. 19, q. 1, art. 1, in solutione secundæ quæstiunculæ, sic dicit : « Ad hoc quod aliquid in alterum effectum inducere possit, duo requiruntur : unum scilicet ex parte ipsius, ul scilicet habeat virtutem sufficientem ad inducendum illum effectum ; alterum ex parte recipientis, ut scilicet sit dispositum ad suscipiendum (a) actionem agentis. Ex parte autem ipsius Christi, qui nobis meruit deletionem peccatorum, invenitur sufficientia ad delendum omnia peccata nostra, ex duobus : scilicet ex actione, in qua meritum consistit, quæ agit in vi divina, eo quod est actio Dei el hominis; el ex hoc habet infinitam efficaciam in merendo : et iterum, ex eo quod passio abstulit, scilicet animam Deo unitam, quæ etiam habebat infinitum valorem, ex hoc quod est Deo unita; et ex hoc est infinita efficacia in satisfaciendo. Ex parte autem nostra, requiritur ut nos praeparemus ad effectum menti Christi in nobis suscipiendum (i), per fidem intellectus, et charitalem affectus, et per imitationem operis; quod quidem non contingit in omnibus. El ideo, quoad sufficientiam satisfactionis et meriti, omnia peccata per Christi passionem deleta sunt; non autem quantum ad efficientiam. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Omne suscipiens effectum agentis ultimatum, oportet esse dispositum ad suscipiendum illum ; aliter non posset suscipere. Sed effectus ultimatus meriti et satisfactionis Christi, est adeptio gloriæ, purgatio (γ) a peccato (δ), gratiae consummatio, et ad gratiam introductio. Igitur suscipientes hunc effectum, oportet ad hæc disponi. Hæc autem dispositio fit modis pradiclis. Igitur, etc.

El in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem, contra primam et omnes sequentes arguit Scolus (dist. 10, q. 1), probando quod Christi meritum nullo modo fuerit infinitum, nec ejus satisfactio; cujus oppositum dicit prima conclusio, et sequentes. El arguit

Primo (a) sic. Accipio, inquit, bonum velle Christi, quo meruit et acceptavit passionem suam pro omnibus, quantum ad sufficientiam, secundum te; et quæro si bonum velle Christi erat tantum acceptum, quantum persona Verbi. Et tunc, cum persona Verbi sil infinita simpliciter, infinite fuit bonum velle ejus acceptum. Sed cum Deus non acceptet aliquid nisi quantum habet de acceptibilitate, ergo bonum velle illius natura, ratione suppositi, habuit infinitam rationem acceptabilitalis. Et tunc, in acceptabililate, non esset differentia inter velle Verbi secundum se, el velle illius natura in Verbo; quia, ex parte acceptabilis, non erat major acceptabilitas. Ergo Verbum volendo bonum, circumscripta natura assumpta, potuit mereri; quod est falsum. Et ulterius sequitur quod Trinitas tantum diligeret velle natura assumptæ, sicut velle Verbi increatum ; quod nihil est dictu, quia hoc esset ponere creaturam habere tantam rationem diligibilitatis, sicut Verbum increatum.

Item : Hujusmodi velle non plus est acceptum Deo quam sit bonum (6). Si igitur in infinitum fuit acceptatum (γ), et pro infinitis, tunc velle illud, cum relatione ad suppositum Verbi, fuit formaliter infinitum. Igitur per illud velle, cum tali respectu, anima Christi potuit ita perfecte frui Deo, sicut potuit Verbum suo proprio velle; quod nihil est dictu, nisi ponendo animam esse Verbum.

Item : In per se principio illius velle, est finitas, si sumatur cum omnibus et quibuscumque respectibus ad Verbum aut quodeuinque aliud. Ergo et illud velle fuit finitum formaliter, et limitatum ; et per consequens, finite acceptatum (δ).

Item : Quia Verbum non habuit aliquam causalitalem super illud velle, quam non habuerit lota Trinitas. Et si detur quod habuit specialem efficientiam (t) super illum actum, adhuc non sequitur quod sil actus formaliter infinitus, et infinite acceptatus : quia actus sic infinitus non potest essentialiter (ζ) dependere ab aliquibus causis finitis in perfectione, cum causa infinita (η) coagenle. Dico autem quod non potest essentialiter dependere, ita quod creatum (0) habeat essentialem causalitatem super illum actum (t), el non accidentalem tantum, sicut

(«) *tuscipwndum.* — *sustinendum* Pr.
(6) *suscipiendum.* —*sustinendum* Pr.
(γ) *purgatio.* — purçatiunu Pr.
(6) *et.* — Ad. Pr.

( ) *Primo·* — Ora Pr.
( ) *sit bonum.* — *est* Pr.
(γ) *acceptatum.* — *acceptivum* Pr.
(Î) *acceptatum.* — *acceptivum* Pr.
(c) *efficientiam.* — *efficaciam* Pr.
(ζ) *non sequitur quod sit actui formaliter infinitus, et infinite acceptatus; quia artus* nc *infinitus non potest essentialiter.* — *actui formaliter infinitus, et infinite acceptandus, non potest lequaliter dico* Pr.
(η) cauxa *infinita.* — *causalitate* Pr.
(Q) crealtint. — *causatum* Pr.
(t) *super illum actum.* — Om. Pr.

habuit natura assumpta super velle Verbi, ct (a) sicut albedo in artifice super ædificare (6).

Item : Quia, esto adhuc quod Verbum specialiter egerit in actum aliter quam tota Trinitas, non tamen sequitur quod ille actus halieat unde infinite acceptetur, ut secundum sufficientiam valeat pro infinitis redimendis (γ); sed sicut meritum fuit finitum (5) in se, ita secundum justitiam cornmutativam fuit finitum retributum (t). Ergo non meruit (ζ) infinitis personis secundum sufficientiam in acceptatione divina, sicut nec fuit infinite acceptatum (η), quia fuit in se finitum. — Hæc Scotus, in forma.

§ 2. — CONTHA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Contra secundam conclusionem arguit Durandus (dist. 20, q. 2), quasi sequens principia Scoti, probando quod nec pura creatura potest Deo sufficienter satisfacere pro tota natura humana, nec etiam Christus secundum quod homo; et hoc(O), accipiendo condignam satisfactionem secundum aequalitatem quantitatis ad culpam commissam : ita quod qui injuste alium offendit, si, cum displicentia (i) ſnjurio , offerat talem satisfactionem (x), injustus est offensus ab eo prius, si talem satisfactionem non recipiat, nec offensam remittat. Et arguit

Primo sic. Non minus obligamur Deo ad satisfactionem delicti commissi contra ejus pncceptum, quam obligamur ad recompensationem ratione beneficii accepti. Seul nullus potest reddere Deo aliquid condignum, secundum æqualitatem quantitatis, pro beneficiis ab ipso receptis, ut dicitur, 8. *Ethicorum* (cap. ult.). Et de se notum est : non enim reddimus ei nisi quod ah eo accepimus, et semper aliquid remanet; et quædain, dum redduntur, melius nostra efficiuntur, quia magis cedunt nobis ad meritum. Ergo, consimiliter, nullus potest exhibere Deo satisfactionem condignam, secundum æqualitatem (λ) quantitatis, pro peccatis commissis ab eo vel ab alio; et mullo minus pro peccato originali, quod est peccatum totius natura. Et si bime ponderetur causa hic assignata, ipsa non solum concludit quod pura creatura non possit hoc modo Deo satisfacere, sed etiam quod nec Christus, inquantum homo, 'el ratione humana? natura?. Quia Christus, inquantum horno, non potuit Deo reddere æquivalens beneficiis ab ipso receptis quoad omnia dona natura, et gratiae unionis,et habitualis, et gloriæ fruitionis beatæ; quæ omnia ab instanti suæ conceptionis accepit a Deo. Et sic, sicut Christus, inquantum homo, non potuit pro seipso reddere æquivalens beneficiis a Deo receptis; iki similiter, si ipse potuisset peccare, et peccasset, non potuisset Deo satisfacere pro peccato suo, satisfactione condigna, modo prædicto. Et si non pro seipso, utique nec pro alio, et maxime pro omnibus; quia non minus requiritur ad satisfaciendum pro aliis quam pro seipso, cæteris panbus.

Secundo arguit. Quia, propter peccatum morule, privatur homo juste gratia, et incurrit debitum pœnæ æternæ. Sed gratia non recuperatur, nec recuperari potest, ex condigno, propter aliquod opus illius qui eam amisit; alioquin non esset gratia. Nec pœna ætema recompensari potent in hac vita per aliquam pœnam sibi aequalem (s); sed gratuito commutatur in contritione pœna ætema in temporalem. Ergo nullus potest condigne, et per æqualitatem (6), satisfacere in hac vita pro suo peccato mortali, et mullo minus pro alieno, iU ut Deus sit injustus, si Ulem satisfactionem non acceptet, nec remittat pœnam culpæ debiUm.

Tertio. Quia facilius potest homo satisfacere homini quam Deo (loquendo de satisfactione condigna simpliciter); quia plus obligatur homo Deo quam homini. Sed pro (γ) peccato pro quo aliquis meretur mortem corporalem infligendam sibi a judice Reipublicæ, nullus potest satisfacere de condigno simpliciter. Ergo pro peccato pro quo quis meretur apud Deum mortem æternam, nullus potest satisfacere de condigno simpliciter. Minor probatur : quia nihil temporale quod habeat, potest æquivalere vitæ suæ; et ideo, si peccavit sic quod debeat vitam amittere, impossibile est ei reddere æquivalens vitæ suæ. Et si non potest homo condigne satisfacere Deo pro se, multo minus pro alio.

§ 3. — CONTHA QUARTAM CONCLUSIONEM

Argumentum Scoti. — Contra quartam conclusionem arguit Scotus (dist. 19, q. i), probando quod Christus non solum meruit secundum efficaciam (o) gloriam dispositis ad recipiendum, immo etiam indispositis· Quia quærilur : utrum Christus meruerit tantum ut habentes gratiam, el quomodocumque el undecumque (c) hoc esset, haberent gloriam ex merito Christi? Et si hoc solum meruit, tunc non meruit nobis primam gratiam, nec gratiam

) et. — Om. Pr.
) *adifware.* — */rdification e* Pr.
γ) *redimendi* — mioidu Pr.
(Î) *meritum fuit finitum.* — *ncccjfaiium fuit filium* Pr.
(c) *fuit finitum retributum.* — liM *eut retributivum* Pr.
(ζ) *pro infiniti» mundi , ner,* — Ad. Pr.
(η) *acceptatum.* — *acceptum* in «e Pr.
(!) hoc. — *hic* Pr.
(i) *ditplicrnlia.* — *duriplina* Pr.
(x) *fatisfactionem.* — *offen* Pr.
(λ) *irqualitatem.* — *esientialitatcm* Pr.
(x) *rqualcm.* — *entialem* Pr.
(6) *srqualitalem.* —*cwntialitatem* Pr.
(γ) pro. — *de* Pr.
(o) *efficaciam.* — *efficientiam* Pr.
(c) *et quomodocumque ct undecumque.* — *quodeumque*

baptismalem in Novo Testamento, nec gratiam datam in sacrificiis vel in circumcisione antiquorum ; quod est falsum : quia unde veniret illa nobis prima gratia? Unde oportet dicere quod meruit nobis illam primam gratiam, qua conjuncti essemus sibi. Ergo meruit ut non conjuncti sibi conjungerentur. Et in hoc consistebat ejus meritum. Non ergo solum meruit ut conjuncti sibi ulterius cooperarentur, et sic tandem glorificarentur; sed meruit ut non conjuncti unirentur sibi, etiam qui nunquam se disponunt. Unde magis meruit gratiam baptismalern, et primam (a), quam quodeumque opus postea ex gratia factum. — Hæc Scotus.

§ 4. — Contra quoddam dictum s. thom.e

Argumenta Aureoli. — Ulterius arguit Aureolus contra quoddam dictum sancti Thomæ in tertio, dist. 18, q. 1, art. 2, ad 2um (6), ubi dicit quod idem actus in Christo fuit meritum et premium. Contra hoc arguit Aureolus.

Primo. Quia actus qui secundum rationem suam habet rationem finis, nec potest ordinari in finem ex natura sua, non potest esse meritorius; quia meritum ordinatur ad aliud, puta ad præmium, sicut ad finem. Sed actus beatificus, ex natura sua, est finis. Unde, si ordinaretur ad finem, non esset meritum, sed demeritum ; quia esset perversitas.

Secundo. Quia actus qui est sibi præmium, non potest esse meritum ; quia idem mereretur (γ) respectu sui ipsius. Sed actus beatificus, est sibi premium, sicut et quicumque actus virtuosus, in quo consistit felicitas naturalis; quilibet enim talis est propter se.

Tertio. Quia, 9. *Ethicorum* (cap. 1), dicitur de citharizante : Ipse enim expectat premium; quia non citharizat propter delectationem suam, sed propter lucrum. Sed audiens non expectat aliud ex actu, nisi ipsum actum citharizandi, in quo delectatur; est enim talis delectatio, illius finis.

Quarto. Quia nullus meretur nisi inquantum viator. Sed Christus, quantum ad actum beatificum, non fuit viator, sed extra viam.

Quinto. Quia Apostolus, *ad Philippenses,* 2 (v. 8 et 9), attribuit meritum Christi obedientiæ et humilitati illius : *Humiliavit,* inquit, *semetipsum, factus obediens usque ad mortem,* etc.; *propter quod et Deus exaltavit illum,* etc. Ecce ly *propter quod* dicit meritum propter quod consecutus est premium exaltationis. — Hæc Aureolus, in forma. Et in hoc secundus articulus terminatur.

( ) *primam.* — pmonam Pr.
( ) *ad 9™.* — Om. Pr.
(γ) *merrretui.* — meretur Pr.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus praelibatis. Idcirco

Ad primum Scoti contra primam et alias conclusiones inductum, respondetur primo, quod bonum velle Christi elicitum ab ejus voluntate creata et rationali, nullo modo fuit tanto acceptatum a Deo, nec tanto dilectum, quantum persona Verbi, nec quantum velle increatum ipsius Verbi; immo in infinitum minus fuit dilectum et acceptatum a Deo, et in infinitum minus bonum, et minus diligibile et acceptabile. Nec de hoc oportuit argutizare tam multipliciter : quia constabat ipsi Scoto, quod sanctus Thomas nunquam somniavit quod velle creatum æquaretur ipsi velle increato, quacumque æquatione; sed se haberet (a) ad illud semper in proportione minoris inaequalitatis, plus quam punctus ad lineam, etc.

Dicitur secundo, quod velle creatum animæ Christi, quo acceptavit passionem suam, habuit infinitam rationem acceptabilitatis uno modo, et alio modo non. Non enim habuit infinitam rationem acceptabilitatis simpliciter : quia nec illud velle erat sic acceptabile infinite, quod esset Deus, aut summum bonum, aut optima creatura producibilis a Deo, aut velle infinitum intensive in sua specie vel genere, nec aliqua infinitate qualem fingit arguens. Sed potest dici, et dicitur, quod (6) est infinitum, et infinite acceptabile, et habuit (γ) infinitam rationem acceptabilitatis, secundum quid, eo modo quo alias (dist. 13, conci. 2) proportionaliter dictum fuit de infinitate gratiæ Christi. Sed, in proposito, illud meritum pro tanto dicitur esse infinitum, quia est actio divini suppositi, tanquam *quod* elicit illam ; et ulterius, quia divinum suppositum ordinat talem actionem ad infinitum bonum, puta ad omnia individua possibilia in specie humana ; et ulterius, quia elicitur ex infinita gratia et charitate. De hoc sanctus Thomas, 1a 2æ, q. 114, art. 6, sic dicit : « Opus nostrum habet rationem meriti ex duobus. Primo quidem, ex vi motionis divinæ; et sic meretur aliquis ex condigno. Alio modo habet rationem meriti, secundum quod procedit ex libero arbitrio, inquantum voluntario aliquid facimus; et ex hac parte est meritum congrui; quia congruum est ut, dum homo utitur bene sua virtute, Deus,

( ) *haberet.* — *habere* Pr.
( ) *quod.* — *ct* Pr.
(γ) *habuit.* — *(tabere* Pr.

secundum suam supcrexcellentcm virtutem, excellentius operetur. Ex quo patet quod merito condigni nullus potest mereri alteri primam gratiam, nisi solus Christus. Quia unusquisque nostrum movetur a Doo per donurn gratiæ, ut ipse ad vitam æternam perveniat; ct ideo meritum condigni ultra hanc motionem non se extendit. Sed anima Christi mota est a Deo per gratiam, non solum ul ipse perveniret ad gloriam vite æternæ, sed etiam ul alios in eam adduceret, inquantum est caput Ecdesiæ, el auctor salutis humanæ, secundum illud *Hcbrxorum* 2 (v. 10) : *Qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis,* etc. » — Hæc ille. — Item, ari. 3, sic dicil : « Si loquamur de opere meritorio secundum quod procedit ex gratia Spintus Sancti, sic est meritorium vilæ æternæ de condigno. Sic enim valor meriti attenditur secundum virtutem Spiritus Sancti moventis nos in vitam æternam, secundum illud Joan. 4 (v. 14) : *Fiet in eo fons aqutr salientis in vitam æternam.* Attenditur etiam pVelium operis secundum dignitatem gratiæ, per quam homo factus consors divinæ naturæ adoptatur in filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipso jure adoptionis, secundum illud *Horn.* 8 (v. 17) : Si *(ilii, ct luvrcdcs.* ® — Hæc ille. — Item, 3. Sentent., dist. 19, q. 1, art. 1, qu 1, sic dicit : < Solus Christus potest aliis sufficienter mereri : quia in naturam potest, inquantum Deus est; et charilas sua quodammodo est infinita, sicul el gratia. » Item, ibidem, in solutione primi, sic dicil : < Ea quæ hominis erant, Christus supra hominem faciebat, secundum quod actio ejus habebat virtutem ex divino consortio. > — Hæc ille. — Ex quibus palet quod valor bonæ volitionis Christi infinitus erat, propter infinitatem gratiæ et charitatis, et propter virtutem Spiritus Sancti ; el quia ordinabatur ad bonum totius nature, et omnia individua possibilia in ea, quantum ad sufficientiam, licet non quantum ad efficaciam.

Dicitur tertio, quod Verbum increatum, circumscripta omni natura creata, non potest mereri; nec Trinitas tantum diligit velle creatum animæ Christi, quantum diligit velle increatum Verbi. Nec oppositum horum sequitur ex dictis sancti Thomæ; licet utrumquo velle suo modo sit infinite acceptatum et idilectum a Deo.

Ad secundum dicitur quod illud velle est infinitum secundum quid, modo pnediclo; non autem simpliciter. Et ideo non sequitur quod anima Christi, per illud velle, possit ita perfecte frui Deo, sicut Verbum, per suum increatum velle, fruilur eo. Nex· aliæ consequentiae similes quidquam valent. —Qualiter autem tale velle sit infinitum, ostendit in suo simili sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 32, q. 1, art. 5, q↑· 4, ubi sic dicil : < Deus diligit Christum, non solum plus quam homines, sed etiam plus quam totam creaturam ; non solum quantum ad naturam divinam, sed etiam quantum ad humanam, inquantum praedestinavit eam ad rnajus bonum, scilicet ad unionem personæ divinæ. a — Hæc ille. — Item, in solutione secundi, sic dicil : < Quamvis Christus sit singularis persona, tamen est universalis causa salutis humani generis; el causa præstantlior est causato. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, cum bonum velle Christi unitum fuerit personæ divinæ in supposito, et sit causa universalis humanæ salutis, id est, totius humani generis, quoad sufficientiam, nulli debet esse dubium quin habeat aliquam infinitatem.

Ad tertium patet responsio per praedicta. Quia principium boni velle Christi, scilicet ejus anima, et ejus voluntas, quæ sunt proxima principia talis volitionis, sunt finita secundum essentiam el secundum intensionem; tamen habent quamdam infinitatem, ex hoc quod trahuntur ad es>e divinæ personæ, secundum quod alios (dM. 13) dictum fuitjtom,de hoc, 3. Sentent., dist. 13, q. 3, art. 1, in solutione octavi, sic dicit : < Hoc quod (x) Deus est in anima Christi, vel in natura assumpta, alio modo quam in aliis creaturis, non est (ζ) per aliquam dispositionem advenientem, sed per ipsum esse divinæ personæ, quod communicatur naturæ humanæ. > Item, ibidem, in solutione noni, dicit sic : < Filius Dei dicitur uniri humanæ naturæ, non per mutationem Filii Dei, sed |>er mutationem humanæ naturæ, sive exaltationem ipsius, non ad aliquod donum creatum, sed ad ipsum increatum esse divinæ personæ. > — Hæc ille. —Item, S. *Quodlibeto,* art. 2, ubi quæril utrum alia passio Christi sine morte suffecisset ad redemptionem generis humani, sic dicit : 4 Ad emptionem duo requiruntur : scilicet quantitas pretii, ct depulatio ejus ad aliquid emendum. Si enim aliquis det pretium non æquivalens ad rem aliquam acquirendam, non dicitur esse simpliciter emptio, sed partim emptio, et partim donatio : puta si quis emat librum qui valet viginti libras pro decem libris, partim emeret librum, et partim sibi donaretur. Rursus, si daret etiam majus pretium, el (γ) non deputaret ad emendum, non diceretur emere librum. Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem pretii, sic quælibet passio Christi, etiam sine morte, suffecisset ad redemptionem humani generis, propter infinitatem personæ. Si autem loquamur quantum ad deputalionem pretii, sic dicendum est quod non sunl deputalæ ad redemptionem humani generis a Deo Patre el Christo aliæ passiones Christi absque morte. Et hoc triplici ratione : primo quidem, ut pretium redemptionis humani generis non solum esset infinitum in valore, sed etiam esset ejusdem

(i) *Hoc quod.* — Om. Pr.
(6) *at.* — Om. Pr.
(γ) *et.* — Om. Pr.

generi ut scilicet nos de morte per mortem redimeret, etc. » — Item, ibidem, arguit sic (arg. Sed contra) : < Injuria, vel passio alicujus, mensuratur ex dignitate personæ : majorem enim injuriam patitur rex, si percutiatur in facie, quam aliqua persona pnvata. Sed dignitas personæ Christi est infinita, quia est persona divina. Ergo quælibet passio ejus, quanlumcumque sit modica, est infinita, etc. >

Ad quartum dicitur quod Verbum habuit super bonum velle Christi, et alias ejus actiones, ratione naturæ sibi unilæ, causalitatem aliquam, quam non habuit tota Trinitas : fuit enim talium volitionum causa proxima ; et tota Trinitas fuit earum causa pnma. Juxta quem modum loquitur sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 19, q. 1, art. 4, in solutione secunda) quæstiunculæ, dicens : « Effectus redemptionis potest attribui causæ proximæ, vel causæ remotæ, Si attribuatur causæ proximæ, sic Christus nos redemit per ea quæ in natura humana fecit et sustinuit; quibus et Patri satisfecit pro omnibus hominibus, et hostem vicit, ejus laniationibus resistendo. Si autem referatur ad causam primam et remotam, sic attribuitur toti Trinitati, inquantum tota Trinitas acceptavit nostram redemptionem, et Filium dedit nobis redemptorem; et inquantum, per virtutem divinitatis, habuit passio efficaciam ad satisfaciendum pro toto genere humano, d — Hæc ille. — Et simile dicit, 3 p., q. 48, art. 5.

Cum autem dicit arguens, quod actus formalitcr infinitus non potest essentialiter dependere a causis finitis, etc.; — dicitur quod tale de quo loquimur, non est actus formaliter infinitus, sicut saepe dictum est; sed habet infinitatem abextrinseco, modo prius exposito. El consimilem infinitatem habent ejus proxima principia, puta gratia, et charitas, et voluntas, ct essentia animæ, propter unionem ad Verbum, et communicationem divini esse, ad quod tracta est humana natura Chn-ti.

Ad quintum dicitur quod bonum velle Christi habet unde infinite accipitur, et pro infinitis redimendis, quantum ad sufficientiam, non ex infinita intensione actus, nec ex speciali influxu Verbi super illum actum, alio ab influxu totius Trinitatis, sed ex virtute ďivinitati communis toti Trinitati, tribuentis illi actui infinitam sufficientiam, hoc est, sufficientiam pro infinitis personis, si essent, redimendis, ut sæpe dictum est. Nec est positio nostra, quod respectus boni velle animæ Christi, quem vel quos habet ad divinam essentiam, reddant illum actum infinitum intensive, aut infinitum simpliciter, aut infinite bonum bonitate intrinseca et absoluta, sed solum bonitate respective, quia talis actus est bonus ad infinita materialiter et numeraliter. Nec talem bonitatem etiam dat respectus ex parte habitudinis quam importat, nec ex parte subjecti principaliter, sed ex parte termini, puta divinæ essentiæ, sapientiæ et bonitatis; licet secundario habeat infinilatem, ratione naturæ Deo unilæ, el charitalis, vel gratiæ, a quibus elicitur, quæ sunt quodammodo infinitæ.

Cum autem dicit arguens, quod meritum fuit in se finitum, et finite acceptum, et pro finitis tantum, — parum valet : quia illud meritum fuit in infinitum majus quam possit esse meritum cujuscumque crealune non unilæ Deo, et sic in infinitum acceptius, et pro pluribus in infinitum, quoad sufficientiam, quam possit acceptari meritum cujuscumque personæ creatæ. Unde apparet quod arguens mullum videtur derogare sufficiently meriti Christi : nam, secundum dicta ejus, tantum posset hominum multitudo augeri, quod passio Christi non sufficeret ad redimendum omnes et singulos illius multitudinis; ex quo non valet nisi pro finitis redimendis, et nullo modo pro infinitis; quod non videtur catholice dictum.

Et hæc sufficiant ad dicta Scoti.

§ 2. — Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi contra secundam conclusionem, dicitur primo, quod non est simile de gratiarum actione pro beneficiis, et de satisfactione pro offensa vel peccatis commissis. Cujus ratio est : quia objectum et materia gratiarum actionis crealune respectu Dei semper crescit, saltem in sui conservatione, post quamcumque gratiarum actionem ; el ideo nullo modo potest reddi a pura creatura sufficiens gratiarum actio, secundum quantitatem aequalitatis, Deo, pro beneficiis suis; sed materia satisfactionis non sic crescit ex satisfactione, immo minuitur, el potest totaliter tolli ; et ideo potest Deo fieri sufficiens satisfactio, secundum aequalitatem quantitatis, licet non gratiarum aclio aequalis divinis beneficiis. Et hanc solutionem Lingit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 20, q. 1, art. 2, in solutione primi, ubi sic dicit : « Impossibile est ut homo ad hoc perducatur ul semper Deo debitor non sit gratiarum actionis, quasi ab eo habens totum quod est ; et ideo non exigitur, in gratiarum actione, ut sit æquivalens donis perceptis. Sed possibile est hominem esse in tanta dignitate, quanta fuit in statu innocentiæ ; el ideo, ad perfectam reparationem, qua reparatur totum quod reparari potest, exigitur quod satisfactio sit æquivalens culpæ. d — Hæc ille. — Ex quo patet quod satisfactio potest æquari culpæ, licet gratiarum actio quandoque non possit æquari divinis beneficiis a persona beneflciata.

Dicilur secundo, quod Christus, inquantum homo, non ţ>ote Deo redden» æquivalens secundum quantitatem beneficio increato quod a Deo accepit, scilicet quod esset Deus, et quod ħatura humanæ communicalum sil divinum esse. Cujus ratio est : quia

omne quod Christus, inquantum homo, potest reddere Deo, est quid finitum, creatum, dependens ;ct tale nullo modo potest æquari beneficio increato. Sed si loquamur de beneficiis creatis, apparet mihi quod Christus homo, per actus humanæ naturæ habentes efficaciam ex consortio divinitatis, potest reddere æquivalens beneficiis creatis a Deo receptis, potissime dilectionem, ct fruitionem, et offerendo >e totum Deo, el omnes actus et habitus suos habentes infinitam efficaciam recomponendi, eo modo quo lionurn velle ejus habuit infinitam efficaciam satisfaciendi, modo prædicto. Et pro hoc facit illud quod dicit sanctus Thomas, 1® 2 q. 114, art. 3, ubi arguit sic (arg. 3) : « Illud meritum videtur esse condignum, quod est æquale mercedi. Sed nullus actus præsentisvitæ potest æquari vitæ æternæ, etc. » Sequitur responsio : « Gratia, inquit, Spiritus Sancti, quam in præsenti habemus, etsi non sit aequalis gloriæ in actu, est tamen æqualis in virtute,sicut et semen arborum, in quo est virtus ad totam arborem. Et similiter, per gratiam inhabitat hominem Spiritus Sanctus, qui est sufficiens causa vitæ æternæ, etc. » — Hæc ille. — Ex quo patet quod actus informatus gratia, et procedens ex motione Spiritus Sancti, æquatur vitæ æternæ. Sic, in proposito, potest dici de dilectione qua anima Christi diligit Deum, quod æquatur, propter prædicta, beneficiis creatis a Deo, in ipsa sive in toto genere humano receptis : sicut enim supra dictum est, humanitas unita Verbo est acceptior, el magis dilecta a Deo, quam lota universitas creaturarum ; el ideo Christus, offerendo Patri vitam suam corporalem, ex infinita gratia et charitate, potest non solum sufficienter satisfacere Deo pro peccatis totius humani generis, immo sufficienter recompensare beneficia collala toti humano generi.

Dicilur tertio, quod non est possibile aliquam personam divinam, aut naturam rationalem divinæ persona· unitam hypostatice, peccare. Et de hoc alias (dist. 12, q. 1) sermo prolixior habitus est.

Dicitur quarto, quod, si persona divina assumeret naturam rationalem, quæante sui assumptionem pcccassel actualiter mortaliter, esset tamen assumpta cum gratia, in illo casu, et persona divina, secundum naturam illam assumptam, el peractus illius naturæ, posset sufficienter satisfacere pro culpis ante assumptionem commissis.

Ad secundum dicitur quod nulla creatura pura potest sufficienter Deo satisfacere pro peccato proprio, aut alieno, nisi supposita satisfactione Christi. Sed Christus, Deus homo, potest sufficienter satisfacere pro peccatis alienis, non solum personæ, immo totius naturæ humanæ. Nec valet similitudo de supposito creato ad increatum.

Ad tertium dicilur quod persona increata potest condigne satisfacere pro alienis peccatis, tam homini quam Deo. Secus est de supposito creato. De hac satisfactione loquitur sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 15, q. 1, ari. 2, ad Ium ; et 3. *Sentent.,* dist. 20, q. 1, art. 2. Utrobique enim dicit quod, « sicut offensa in Deum commissa habet quamdam infinitatem ex infinitate divinæ majestatis, ita etiam satisfactio accipit quamdam infinitatem ex infinitate divinæ inisericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur quod homo reddere potest. Quidam tamen dicunt quod («) habet infinitatem ex parte aversionis, et sic gratis dimittitur; sed ex parte conversionis finita est, et sic pro ea satisfieri potest. Sed hoc nihil est : quia satisfactio non respondet peccato, nisi secundum quod est offensa De: ; quod non habet ex parte conversionis, sed solum ex parte aversionis. Alii vero dicunt quod, etiam quantum ad aversionem, pro peccato satisfieri potest, virtute meriti Christi, quod quodammodo infinitum fuit. Et hoc in idem redit quod prius dictum est ; quia per fidem Mediatoris, gratia data est credentibus. Si Limen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio secundum modum praedictum. > — Hæc ille.

Et hæc sufficiunt pro dictis Durandi.

Dicilur ulterius, quod purus homo potest satisfacere homini de condigno, et offerre homini aliquid melius vita corporali, puta actum virtutis, quem virtuosus præeligit vitæ suæ corporah, el pro illo morti se exponit, ul dicilur, 9. *Ethicorum* (cap. 8). El de hoc alias erit sermo.

§ 3. — Ad ARGUMENTA CONTRA QUARTAM CONCLUSIONEM

Ad argumentuir Scoti. — Ad argumenta Scoti contra quartam conclusionem, dicitur quod procedunt ex falso intellectu dictorum sancti Thomæ. Non enim intendit sanctus Thomas, quod meritum Christi solum sc extendat ad ea quæ sequuntur primam gratiam, el non ad ij>sam primam gratiam. Ijjsc enim expresse determinat oppositum, in multis locis. Quod apparet, in *de Veritate,* q. 29, art. 7. ubi arguit sic, octavo loco : < Aut Christus meruit nobis sufficienter, aut insuflicienter. Si sufficienter, ergo meritum nostrum non requiritur ad salutem. Si insuflicienter, ergo insufficientis gratiæ fuit. Quorum utrumque est inconveniens. > Erce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quoti meritum Christi sufficienter operatur, ul quædam (β) causa universalis salutis humanæ. Sed oportet hanc causam applicari singulis per sacramenta, el fidem formatam, quæ per dilectionem operatur. Et ideo requiritur aliquid aliud ad salutem nostram, praeter meritum Christi; cujus Limen meritum Christi causa est. > — Hæc ille; ubi expresse dicit quod meritum Christi causa est

(i) peeratuni. — Ad. Pr.
(6) *t/urdani.* — guident Pr.

in nobis comm quæse tenent ex parte nostra, puta virtutis ipsorum sacramentorum, et ipsius fidei fur· mate, per dilectionem operantis. — Item, ibidem, in solutione undecimi argumenti : « Merito, inquit (x), Christi ita nobis prosunt, ut in nobis per sacramenta gratiam causent, per quam ad opera meritoria incitamur. » — liem, 3. *Sentent.,* dist. 19. q. I, art. i, qh I. sic dicit : · Delere peccatum dicitur dupliciter. Uno modo, formaliter, sicut albedo dicitur delere nigredinem, per hoc quod advenit in subjecto; et sic gratiæ est delere peccatum. Alio modo, dicitur effective; et hoc contingit tripliciter, secundum tria genera causæ efficientis. Dicitur enim efficiens uno modo, perficiens effectum ; et hoc est principale agens, inducens formam; et sic Deus solus peccatum delet, quia ipse solum gratiam infundit. Alio modo dicitur efficiens, disponens materiam ad recipiendum formam ; et sic dicitur peccatum delere, ille qui meretur peccati deletionem; quia ex merito efficitur aliquis dignus, quasi materia disposita, ad recipiendum gratiam, per quam peccata delentur. Hoc autem contingit dupliciter : vel sufficienter; vel insuflicienter. Sufficienter quidem est disposita materia, quando fit necessitas ad formam ; el similiter, sufficienter per meritum disponitur aliquis ad aliquid, quando illud efficitur sibi debitum; et hoc est meritum condigni. El sic nullus purus homo, nec sibi, nec alteri, potest mereri gratiam, vel peccati deletionem. Non sibi (C), quia antequam gratiam habeat, non esi in statu merendi. Aliis non : quia actio unius non potest sufficienter transire in alterum, nisi inquantum habet aliquam communitatem cum illo; quæ (γ) potest esse vel per communionem in natura, vel per conjunctionem affectus; sed prima conjunctio est essentialis, secunda autem accidentalis; purus autem homo non potest in naturam, quia est inferior quam natura; et ideo non]>otest actio ejus in alterum hominem transire, secundum quod conjungitur ei in natura, sed solum quantum ad conjunctionem affectus, quæ est conjunctio accidentalis; el, propter hoc, non potest sufficienter alteri mereri, nisi ex congruo. Solus autem Christus aliis potest sufficienter mereri : quia in naturam potest, inquantum Deus est; el charitas sua quodammodo est infinita, sicut et gratia. In hoc autem pro tota natura meruit, in quo debitum natura, scilicet mortis, quæ pro |>eccato ei debebatur, exsolvit ipse, peccatum non habens; ut sic pro se mortem solvere non teneretur, sed pru natura exsolveret; unde, satisfaciendo pro natura tota, sufficienter meruit deletionem peccatorum aliis qui peccata habebant. Tertio modo, dicitur agens instrumentale; et hoc modo sacramenta peccata delent, quia sunl instrumenta divime misericordia» salvantis. n — Hæc ille. — Item, ibidem, q[1]· 2, in responsione quarti, sic dicit : a Baptismus, et poenitentia, el alia sacramenta, exiguntur ad deletionem peccatorum, sicut instrumenlaliter agentia ad deletionem culpa» ; unde agunt in virtute dominicæ passionis, et ipsam passionis virtutem quodammodo in nos transfundunt, n —Hæc ille. — Simile dicit, 3 p., q. 62, art. 5. Item. P 2r, q. IIi, art. 6, sicut prius allegatum est (ad primum Scoti contra primam conclusionem), determinat quod Christus meruit fidelibus suis primam gratiam, et non solum sequentia primam gratiam. Item, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1, ari. 6, ql· 3, dicil sic : « Per passionem Christi aperta est nobis janua Paradisi. et non per alia quæ prius operatus est. Tamen per alia quæ prius operatus est, meruit nobis conversionem ad ipsum, inquanlum meruit se nobis manifestari; per quam nos proficimus, el non ipse. ᵬ Item, 3 p., q. 48, art. 1, in solutione secundi, sic dicit : « Christus, a principio conceptionis suæ, meruit nobis salutem ælernam; sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum procedentium meritorum; unde ad removendum illa impedimenta, oportuit Christum pali. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quomodo mens sancti Thomæ fuit quod meritum Christi non solum operatur in nobis adeptionem gloria», immo primam gratiam.

Advertendum tamen est quod, cum dicimus Christum meruisse membris suis primam gratiam secundum sufficientiam ct efficientiam, hoc potest dupliciter, bene scilicet et male, intelligi. Si enim intelligalur sic, quod Christus meruerit omnibus membris suis, vel qui futuri erant membra (a) Christi, primam gratiam secundum efficientiam, nulla procedente nec pnerequisita dispositione recipientium, facta per eorum actum proprium, aut alienum, aut receptionem sacramentorum, falsus est intellectus : quia Christus non meruit omnes procedentes dispositiones ad gratiam suorum electorum ; alias prima gratia nullo modo esset gratia, sed esset reddita vel reddenda ex debito, puta per merita Christi procedentia. Si autem sic inielligalur, quod Christus meruit primam gratiam membris suis ad hoc dispositis ex actu proprio personali, vel ex alieno, vel alia gratuita Dei motione qualicumque, procedente ordine temporis vel naturo primam gratiam habitualem, quæ dicitur gratia gratum faciens, talis intellectus est verus. Et hunc intellectum pandit sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 29, art. 7, ubi arguit sic (arg. 13) : « Illud quod pro meritis datur, potius residitur «piam gratis detur. Si ergo Christus nobis justificationem meruit, videtur quod non gratis justificemur a Deo ; et sic gratia non erit gratia. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicen-

is) *inquit.* — Om. Pr.
(€) .Von — *Sibi non* Pr.
(γ) *qur.* — *qui* Pr.

(x) nicnVn-a. — *membrum* Pr.

dum, inquit, quod hoc ipsum gratis alicui nostrum confertur, quod efficaciam meriti Christi consequatur. Unde jær hoc ratio gratiæ non evacuatur. > — Hæc ‡ll» — Hem. in solutione quarti, aie dicil : < Meritum Christi, quantum ad sufficientiam, æqualiter se habet ad omnes; non autem quantum ad efficaciam (a); quod accidit partira ex libero arbitrio, partira ex divina electione, per quam quibusdam misericorditer effeciUB meriti Christi confertur, a quibusdam vero justo judicio subtrahitur. » — Hæc ille. — Item, 3 p., q. 10, art. 4, arguit sic (arg. 3) : « Merces quam quis meretur, debetur secundum justitiam, et non secundum gratiam, ut patet, *Rom.* 4. Si ergo Christus meruit salutem nostram, sequitur quod salus nostra non sit ex gratia. sed ex justitia; el quod injuste agat cum eis quos non salvat, cum meritum Christi ad omnes se extendat, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Sicut, inquit, peccatum Adæ non derivatur ad alios nisi per carnalem generationem, sic nec meritum Christi derivatur ad alios nisi per spiritualem regenerationem, quæ fit in baptismo. Et hoc ipsum est gratiæ, quod homini conceditur regenerari (ὐ) in Christo. El sic salus hominis est ex gratia, n — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod, licet Christus meruerit gratiam gratum facientem dispositis ad susceptionem effectus meriti sui, tamen dispositiones praecedentes primam gratiam gratum facientem, non sunt ex merito, sed ex gratuita voluntate Dei. coopérante quandoque voluntate humana illius qui gratiam recipit, vel alterius. Item, ex gratuita Dei voluntate et electione est, quod aliqui baptizentur et regenerentur in Christo, et quod sint partici|>es meriti Christi per fidem vel sacramenta : Christus enim meruit quod baptizati consequantur gratiam; sed quod iste baptizetur, gratiæ est, et non meriti; el simile est de recipientibus alia sacramenta, vel de credentibus in Christum.

Sed contra hoc potest angui : Quia, si Christus non meruit dispositiones praevias gratiæ, cum ergo illæ, secundum sanctum TImmam, sint fides, spes et charitas, quæ sunt necessario ĉonnexa gratiæ gratum facienti, et econtra, sequitur quod, si non meruit omnibus membris suis illam dispositionem, ergo nec meruit gratiam; vol, si meruit gratiam, ergo tales dispositiones meruit· — Respondetur ad hoc, quoti motus fidei, spei el charitatis, possunt dupliciter considerari. Primo modo, ul procedentes ab habitibus theologicis harum virtutum; et sic sunl dispositio ad gratiam concomitans; et talem dispositionem meruit Christus suis membris, sicut el gratiam, ad quam disponunt. Alio modo, pos>unl considerari ut informes, nec procedentes ab habilibus praedictis; el sic sunl dispositio remota vel praevia ad gratiam; et (e), ut sic, dantur homini disponenti se ad gratiam, ex gratuita Dei liberallitate et praedestinatione, coagcnte libero arbitrio; non autem ex merito Christi, nisi tanquam a causa finali; vel, si tanquam ex causa efficiente, illa causalius est causa» universalis, quæ non exit in actum, nisi concurrente alia causa particulari applicante universalem causalitatem el influxum particulari ƀas et prticulari (C) effectui.

Ulterius, contra hoc argui potest : Quia, si Christus non meruit membris suis dispositiones praevias ad gratiam habitualem, sed ad effectum meriti Christi pr.crequirilur dispositio praevia, scilicet motus fidei et spei et charitatis, ad hoc ut infundatur gratia, cum, posita tali dispositione, etiam non exsistente nec futuro nec praeterito tali merito Christi, æque infunderetur gratia sicut nunc, videtur quod ad infusionem gratiæ nihil facit meritum Christi, sed solum divina praedestinatio, ct gratuita Dei motio, et actus (γ) liberi arbitrii. — Dicitur quod utique meritum Christi multum facit ad infusionem gratiæ; quia omnia merita humana de congruo, praecedentia infusionem gratiæ, sunl insufficientia ct imperfecte disponentia ad infusionem gratiæ, nisi pro quanto agunt in virtute meriti Christi : non quin Deus, sine passione aut merito Christi, posset aliter justificare et salvare electos suos; sed hoc est quia, secundum ordinem suæ sapientis, instituit unum principale mentum, a quo cætera minora dependeant. El hæc omnia faciliter deducuntur ex præal legatis.

§ 4 Au ARGUMENTA CONTRA QUODDAM DICTUM SANCTI TliOM.E

Ad argumenta Aureoli. — Ad argumenta Aureoli finaliter inducta, dicitur primo, quod conclusio quam impugnat, fuit aliquando sancti Thonue, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1. ari. 2, ubi arguit sic, in secundo loco : α 'Non potest esse idem meritum ct praemium, sicut nec causa et causatum. Sed actus charitatis perfecta! est præmiuni, quia est ipsa fruitio. Ergo, cum in Christo fuerit charitas consummata, per ipsam mereri non potuit; el ita nullo modo merebatur, cum omnis meriti principium sil charitas. > Ecce argumentum. Sequitur responsio:

Dicendum, inquit, quod non potest esse idem mentum el praemium, respectu ejusdem, el secundum idem. Unde ipse motus charitatis hominis Christi (δ), in quo consistit praemium ejus(c) quantum ad bcaliludinem animæ, potest esse meritum

(a) *efficaciam.* — *efficientiam* Pr.
(C) *regenerari.* — *regenerationi* Pr.

(a) lie. — Ad. Pr.
(f,) *particulari.* — *particulaiv* Pr.
(γ) *ct actui.* — *tactus* Pr.
(•J) Aominij *Clmsti.* — Om. Pr.
(ϛ) *ejus,* — GViruti Aomuiii Pr.

respectu beatiludinis corporis. Quod in aliis beatis non contingit, quia non sunt in statu acquirendi secundum aliquid sui. Et ideo nec sibi nec aliis merentur : quia quod impetrant nobis modo, contingit ex hoc quod prius, dum viverent, meruerunt ul hoc impetrarent. » — Hæc ille. — Similiter, *de Veritate.* q. 29, art. 6, arguit sic (arg. 6) : « Non potest esse idem principium merendi et terminus; et sic non potest esse idem præmium et principium merendi. Sed charitas quæ erat in Christo, ad ejus præmium pertinebat; quia erat de perfectione beatiludinis, cum per eam fnierelur. Ergo non poterat esso principium merendi. Omne autem meritum, est ex charitate. Ergo in Christo meritum esse non potuit, n Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Ad sextum, inquit, dicendum est quod charitas, quantum est de se, semper nata est esse principium merendi ; sed quandoque non est merendi principium, propter habentem, qui est extra statum merendi, sicut patet dc Sanctis in patria. Christus autem non erat extra statum merendi, quia erat viator; et ideo eadem charitate fruebatur et merebatur, sicut et eadem voluntate. Ncc Lamen idem erat principium meriti et terminus;quia non merebatur gloriam animæ, ad quam pertinet charitas, sed gloriam corporis. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod quandoque sanctus Thomas tonuit quod idem actus potest esse meritum et præmium in Christo. El idem tenuit de angelis beatis, 2. *Sentent.,* dist. S, q. 2, art. 2, ubi sic dicil : < In angelis præmium non praecessit meritum tempore, sed natura. Sicut enim actus liberi arbitrii est dispositio ad gratiam, ila actus formatus gratia est meritum gloriae. Unde unus et idem motus conversionis, est pneparatio ad gratiam, secundum quod est ex libero arbitrio; et meritorius glorite, secundum quod est gratia informatus; et iterum fruitionis actus, secundum quod completur per habitum gloriæ. » — Hæc ille.

Dicitur secundo, quod in *Summa* videtur dicere oppositum. El quidem de angelis expresse dicil, I p., q. 62, art. 4, sic : α Dicere quod unus et idem actus conversionis in Deum, inquantum est ex libero arbitrio, est meritorius, et inquantum pertingit ad finem, esi fruitio beata, non videtur conveniens. Quia liberum arbitrium non est sufficiens causa meriti ; unde actus non potest esse meritorius, secundum quod est ex libero arbitrio, nisi inquantum est gratia informatus. Non potest autem simul informari gratia imperfecta, quæ est principium merendi, el gratia perfecta, quæ est principium fruendi. Unde non videtur esse possibile quod simul fruatur, et sua fruitione mereatur. Et ideo melius dicendum est, quod, angelus habuit gratiam antequam esset beatus, perquam beatitudinem meruit, b — Hæc ille. — De Christo etiam videtur simile innuere, licet non ita expresse, 3 p., q. 19, art. 3, ubi, primo loco, arguit sic : < Christus, ante moreni, fuit comprehension, sicut motio est. Sed comprehensoris non est mereri : charitas enirn comprehensoris perlinet ad præmium bealiludinis, cum secundum eam attendatur fruitio; unde non videtur esse principium (a) merendi, cum non sit idem meritum et præmium. Ergo Christus, ante passionem, non merebatur, sicut ncc modo meretur. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod fruitio, quæ est actus charitatis, pertinet ad gloriam animæ, quam Christus non meruit. Et ideo, si per charitatem aliquid meruit, non sequitur quod idem sit præmium et meritum. Nec tamen per charitatem meruit, inquantum erat charitas comprehensoris, sed inquantum erat viatoris; nam ille fuit simul viator et comprehensor. Et ideo, quia nunc non est viator, non est in statu merendi. » — Hæc ille. — Ex quibus videretur velle quod in Christo non fuerit idem actus meritum et præmium.

Dicitur tertio, quod opinio quam ponit in *Scripto,* 3, potest prohabiliter sustineri. Et ideo, illam sequendo, diceretur ad primum In oppositum, negando majorem. Nec valet ejus probatio; quia non oportet quod omnis actus meritorius ordinetur ad præmium, respeclu cujus est meritorius, sicut ad finem. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1, ari. 5, in solutione primi, sicdicil : α Emptio principaliter est propter habendam rem quæ emitur; et ideo, postquam semel empta est, ulterius non emitur. Sed aclio qua quis meretur, non est principaliter propter præmium consequendum, sed propter bonum charitatis. Unde homo habens charitatem operiretur, etiamsi nulla retributio sequeretur. Unde, etiam poslquam meruit (G) aliquid, operatur; et idem quod primo uno modo sibi debebatur, postea alio modo sibi debetur. » — Hæc ille. — Item, 3. *Sentent.,* dist. 26, q.2, art. 1, arguit sic (arg. 5) : « Nulla virtus habet actum mercenarium, quia virtus operatur bonum propter eeipsum. Sed spes habet actum mercenarium, cum intendat remunerationem. Ergo spes non est virtus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum quoti actus dicitur esse mercenarius, qui fit propter mercedem ; non autem qui est circa ipsam mercedem. Quamvis ergo actus spei sit expectare beatitudinem, non lamen eam expeclat propter ipsam mercedem, sed propter inclinationem habitus, sicut et in aliis virtutibus contingit. Et præterea, non expeclat eam, inquantum est merces, sed inquantum est quoddam summum arduum ; habet enim Deum pro principali objecto. » — Hæc ille.

Ad secundum, negatur major. Ncc valet probatio, sed est fallacia consequentis, sic arguendo :

(i) pnm ipiurn. — *premium* Pr.
(β) meruit, — mutavit Pr.

Aclus qui est præmium, est meritum; igitur est meritum respectu sui ipsius. Constat autem illam consequentiam non valere : quia, licet artus fruitionis in Christo viatore esset meritum, non tamen respectu ipsius fruitionis, aut gloriæ essentialis; quia, secundum quod ostendit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1, ari. 4, Christus meruit sibi immortalitatem corporis, et impassibilitatern animæ, et manifestationem sui ad homines; non autem præmium substantiale animæ, scilicet divinam fruitionem. Et, secundum quod ponit, ibidem, art. 6, nobis meruit peccati deletionem, gratiæ infusionem, et cœlestis januæ apertionem. Et similia ponit, 3 p., q. 19, art. 3, ubi dicit : « Christus nec gratiam, nec scientiam, nec beatitudinem animæ, nec divinitatem meruit : quia, cum meritum non sit nisi ejus quod nondum habetur, oporteret quod Christus aliquando istis (aruisset ; quibus carere magis diminuit dignitatem Christi, quam augeat meritum. Sed gloria corporalis, vel si quid aliud hujusmodi est, minus est quam dignitas merendi, quæ perlinet ad virtutem charitatis. Et ideo dicendum est quod Christus gloriam corporis, et ea quæ pertinent ad ejus excellentiam exteriorem, sicut est ascensio, veneratio, et alia hujusmodi, habuit per meritum, » — Hæc ille.

Ad tertium dicitur sicut ad primum, scilicet quod falsum supponit, scilicet quod de ratione meriti sil quod ordinetur, sicut in finem, ad præmium. Hoc enim non semper oportet, potissime cum ille qui meretur est simul viator ct coniprehcnsor, nec meretur sibi aliquid melius suo merito aut actu quo meretur, sicut fuit in Christo : quia illa quæ sibi meruit, non sunt æqualia (2) in perfectione actui (8) quo merelxatur; ncc similiter illaquæ meruit nobis, adæquant perfectionem sua· fruitionis,qua merebatur sibi et nobis. De hoc loquitur sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1, ari. 4, qb 1, ubi, secundo loco, arguit sic : « Præmium est dignius merito. Sed bonus motus animæ Christi, (pio merebatur, est dignior quolibet bono corporali. Ergo non merebatur immortalitatem. * Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod, quamvis actus mentis, quo Christus merebatur, sit simpliciter melior quam immortalitas carnis, tamen illa est melior quantum ad statum, inquantum scilicet pertinet ad statum læatiludinis ; actus vero mentis, secundum quod in eo consistit meritum, pertinet ad statum viatoris. Vel dicendum quod hoc habet veritatem in præmio substantiali animæ, et non in aliis, » — Hæc ille. — Ex quibus, in ultima solutione, apparet quoti non oportet meritum ordinari ad præmium, nec omne præmium esse dignius merito.

Ad qnnrhim dicitur quod major cat distinguenda. Si enim sic intelligatur, quod nullus potest mereri, nec moretur, nisi aliqualiter sit viator, vera est. Si autem sic intelligatur, quod nullus meretur per illa quæ pertinent ad statum comprehensoris, falsa est: nam nullus j»ote>t negare (s) quin chantas Christi habitualis, et actualis, pertineat ad statum comprehensoris; el tarnen constat quod Christus meruit charitate habituali, et actuali motu charitatis; licet diversimode, quia habitus charitatis erat principium meriti, actualis vero motus dilectionis erat meritum. De hoc sanctus Thomas, Il 2", q. 114, art. 4, ubi quærit : Utrum gratia sit principalius principium meriti per charitatem quam per alias virtutes. Dicil sic, in principali solutione : « Humanusaclus habet rationem meriti ex duobus. Primo quidem, et principaliter, ex divina ordinatione, secundum quod actus dicitur esse meritorius illius boni ad quod homo divinitus ordinatur. Secundo vero, ex prie liberi arbitrii, inquantum scilicet homo halæt, præ cæleris creaturis, ut per se agat, voluntarie agens. Et quantum ad utrumque principalilas meriti penes charitatem consistit. Primo enim considerandum est quod vita ælerna in Dei fruitione consistit; motus autem humanæ mentis ad fruitionem divini boni, est proprius actus charitatis, per quem omnes actus aliarum virtutum ordinantur in hunc finem, secundum quod aliæ virtutes imperantur a charitate; el ideo meritum vilæ ælemæ pertinet ad charitatem principaliter, ad alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus a charitate imperantur. Similiter etiam manifestum est quod illud quod ex amore facimus, maxime voluntarie facimus; unde, etiam secundum quod ad rationem meriti requiritur quod sit voluntarium, principaliter meritum attribuitur charilati. » — Hæc ille.

Ad quintum dicitur quod nullus actus obedienliæ, aut patientiæ, vel alterius virtutis, est meritorius, nisi prout est imperatus a charitate. De hoc sanctus Thomas, 1· 2', ubi supra (q. 114. art. 4), arguit sic, loco tertio : « Illa virtus videtur principalius esse principium merendi, cujus actus sunt maxime meritorii. Sed maxime meritorii videntur esse actus fidei, et patientiæ, sive fortitudinis; sicut patelin martyribus, qui pro fide patienter et fortiter usque ad mortem certaverunt. Igitur aliæ virtutes principalius sunt principium (6) merendi quam chantas. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod aclus fidei non est meritorius, nisi fides per dilectionem operetur, ut dicitur, Gatat. 5. Similiter etiam aclus patientiæ cl fortitudinis non est meritorius, nisi aliquis ex charilate hæc operetur, secundum illud 1. *Corinth.* 13 (v. 3) : Si *tradidero corpus meum ita ut ardeam,*

(a) *irguatia. — estentialia* Pr.
(C) *actui. — actu* Pr.
(3) *negare. — merere* Pr.
(0) principium. — *premium* Pr.

charitalcm autem non habuero, nihil mihi prod-uit. > — Hæc ille — Item, 3. *Sentent.,* dist. 18, q. 1, art. 5, arguit sic, quinto loco : « Omne meritum in charitate consistit. Sed pati passiones laudabiliter non est opus chantaiis, sed patientia vel fortitudinis. Ergo Christus per passionem non meruit. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Quamvis, inquit, meritum sit in charilate sicut in radice, non tamen meremur sola charilate, sed etiam aliis virtutibus, inquantum actus earum sunt imperati a cliaritate. > — Hæc ille.

Ad argumentum pro parte affirmativa quaestionis, respondit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 20, q, !, art. 2, in solutione primi, ubi sic dicit : < Impossibile est ul homo ad hoc perducatur, ut semper Deo debitor non sit gratiarum actionis, etc. >, ul prius recitatum fuit, in solutione ad argumenta Durandi contra secundam conclusionem.

El hæc de quaestione sufficiant. De qua lænedi-clU6 Deus. Arnen.

DISTINCTIO XXI ET XXII.

QUÆSTIO UNICA.

UTRUM CHRISTUS DESIERIT ESSE HOMO IN SUO DESCENSU AD INFEROS

vigesimamprimam el vigesimam-
i sec,|R(lam distinctiones 3. *Sententia-*
£ uiSGFj π<ιμ· quttritur: Utrum Christus desierit esse homo in suo descensu ad inferos.

El arguitur quod non. Quia omnis sacerdos est homo. Sed in descensu ad inferos, et toto triduo mortis, Christus fuit sacerdos. Et aliter non esset verum quod dicitur in Psalmo (109, v. 4) : *Tu* es *taccrdo»* in *wlcrnum.* Igitur Christus, in tali triduo, fuit homo ; cl sic non desiil esse homo.

In oppositum arguitur sic : Remoto superiori, removetur inferius. Sed vivum, sive animatum, est superius ad animal et ad hominem nam animal est substantia animata sensibilis. Sed in illo triduo, seu descensu, corpus Christi non fuit vivum, neque animatum. Ergo non fuit humo.

In hac quæstioûe sunt 1res articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : **Quod in morte Christi,** divi-**nitas remansit unita anlmie. el carni, sive corpori, non autem humanitati compositio ex anima el corpore, qute est tertia entltas.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3 p., q. 50, ari. 2 et 3. Nam, ari. 2, sic «licit : « Illud quod per gratiam Dei conceditur, nunquam absque culpa revocatur; unde dicitur, *Boman.* 11 (v. 29), quod *sine poenitentia sunt dona Dei, et vocatio.* Multo autem major est gratia unionis, per quam divinitas unita esi corpori Christi in (œ) persona (C), quam gratia adoptionis, qua alii sanctificantur; el etiam magis permanens ex ratione sui : quia hæc gratia ordinatur ad unionem personalem, gratia autem adoptionis ad quamdam unionem afieclualem; ct tamen videmus quod gratia adoptionis nunquam perditur sine culpa. Cum igitur in Christo nullum fuerit peccatum, impossibile fuit quod solveretur unio divinitatis a corpore ipsius (γ). El ideo, sicut (S) ante mortem caro Christi unita fuit secundum personam et hyposlasim Verbo Dei, ita et remansit unita post mortem, ul scilicet non esset alia hypostasis Verbi Dei, et camis Christi post mortem, ut dicil Damascenus *(dc Fid. orth.),* 3 libr. (cap. 27). » — Hæc ille.

Ex quibus poltist argui pro secunda parte conclusionis : Gratia unionis personalis ad Verbum Dei, semel alicui concessa, non subtrahitur illi, ipso manente, nisi per peccatum. Sed carni et corpori Chri&li fuit concessa talis gratia ; nec intervenit peccatum ; et caro Christi el corpus permansit in esse. Igitur, etc.

Item, ibidem, ari. 3, arguit pro prima parte conclusionis, sic : ‹i Anima unita est Verbo Dei per prius et immediatius quam corpus, cum corpus unitum sil Verlxj Dei mediante anima. Cum igilur Verbum Dei non sil separatum in morte a corpote, mullo minus separatum est ab anima. Unde, sicut de Filio Dei prædicatur id quod contingit corpori ab anima separato, scilicet *esse scpultum;* ita de eo in Symbolo dicitur quod *descendit ad inferos,* quia anima ejus a corpore separata descendit ad inferos. » — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui : Si quod minus vide-

te) irt. — *triticei* Pr.
(«) *Chruti.* — Ad. Pr.
(γ) *divinitati» a corpore ipsius.* — *a corpore* ipsius *divinitati»* Pr.
(6) *tient.* — *fuit* Pr.

relur inesse inest, el id quod (a) rnagis.- Sert minus videretur quod divinitas remansisset unita carni et corpori Christi post ejus mortem, quam quod remansisset unita animæ rationali; et tamen remansit unita corpori. Igitur et animæ, etc.

Pro tertia vem pario conclusionis, arguitur ex dictis ejus, ibidem. Nam, art. 3, in secundo loco, arguit sic : « Athanasius *(dr Dcaliludinc Verbi Dei,* lib. 6) dicit : *Maledicius, qui lotum hominem, quem assumpsit Dei Filius, denuo assumptum vel liberatum, tertia dic a mortuis resurrexisse non confitetur*. Sed non potuit totus homo denuo assumi, nisi aliquando fuerit totus homo a Verbo Dei separatus. Totus autem homo componitur ex corpore et anima. Ergo aliquando fuit facta separatio divinitatis a corporo ct anima, d Ecce argumentum. Sequitur responsio: α Dicendum, inquit,quod in illis verbis Athanasius non intellexit quod lotus homo denuo sit assumptus, id e>t, omnes partes ejus, quasi Verbum Dei partes humanæ naturæ deposuerit (Ç) per mortem ; sed quod iterato lolalilas nature assumptæ sit in resurrectione reintegrata, per iteratam unionem animæ el corporis. » — Hæc ille.

Item, 3 p., q. 52, art. 3, arguit sic (arg. 2) : a Nihil cujus parles sunt ab invicem ṣeparata potest dici totum. Sed corpus et anima, quæ sunt partes humanæ nature, fuerunt ab invicem séparais post mortem. Descendit autem ad infernum mortuus exsistens. Non ergo potuit esse totus in inferno, d Ecce argumentum. Soquilur responsio: α Ad secundum, inquit, dicendum est quod ex anima et corpore unitis constituitur lolalilas humanæ naturæ, non autem tolalilas divinæ personæ. Et ideo, soluta unione animæ el corporis per mortem, remansit totus Christus; sed non remansit humana natum in sua lolalilate. » — Hæc ille.

Ex quibus palet quod humanitas, quæ dicit tertiam entitatern, compositam ex anima rationali el ex corpore humano, sicut lotum ex partibus, non mansit post mortem Christi.

Ex quibus potest sic argui, pro tertia parte conclusionis : Divinitas non mansit unita humanitati Christi, quando illa humanitas non erat in actu. Sed, in morte Christi, el Christo exsistente mortuo, tamdiu non fuit ejus humanitas in actu; cum pro tunc non esset unio animæ ad corpus, quæ est de ratione humanitatis. Igilur divinitas non mansit unita humanitati Christi mortui, quamdiu fuit mortuus.

Similem conclusionem ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 21, q. I, art. I, quoad duas primas sui partes.

(a) *quod.* — Om Pr.
(C) *deposuerit.* — *disposuerit* Pr.

Secunda conclusio est quod Christus, In triduo mortis, non fuit homo.

Hanc ponil sanctus Thomas, 3 p., q. 50, ari. 4, ubi sic dicil : < Christum vere fuisse mortuum, est articulus fidei. Unde asserere omne illud per quod tollitur veritas mortis Christi, est error contra fidem. Propter quod, in Epistola synodali Cyrilli, dicitur : Si *quis non confitetur Dei Verbum passum carne, ct crucifixum carne, ct quod mortem gustavit came, anathema sit.* Pertinet autem ad veritatem mortis hominis vel animalis, quod per mortem desinat esse homo vel animal : mors enim hominis vel animalis provenit ex separatione animæ, quæ complet rationem animalis vel hominis. Et ideo dicere Christum in triduo mortis hominem fuisse, simpliciter ct absolute loquendo, erroneum est. Potest tamen dici quod Christus in triduo fuit homo mortuus. Quidam tamen confessi sunt Chri>tum in triduo hominem fuisse, dicentes quædam verba erronea, sed sensum erroris in fide non habentes : sicut Hugo de Sancto Victore, qui *(de Sacram.,* lib. 2, part. 1, cap. 11) ea ratione dixit Christum in triduo mortis fuisse hominem, quia dicebat animam esse hominem; quod tamen falsum est. Magister etiam *Sententiarum,* in\igesimnsecunda distinctione tertii libri, posuit quod Christus in triduo mortis fuit homo, alia ratione : quia credidit quod unio animæ el corporis non esset de ralione hominis, sed sufficeret (a), ad hoc quod aliquis sit homo, quod habent animam humanam el corpus, sive conjuncta, sive non conjuncta; quod etiam palet esse falsum, d — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui : Illud non est asserendum, sed potius negandum. quod tollit veritatem mortis Christi. Sed dicere Christum in triduo fuisse hominem, est hujusmodi (6). Igilur.

Eamdem conclusionem ponil, 3. *Sentent.,* dist. 22, q. 1, ari. 1.

Tertia conclusio est quod Christus veraciter descendit ad Inferos.

Hanc ponil sanctus Thomas, 3 p., q. 52, art. 1, ubi sic dicil : α Conveniens fuit Christum descendere ad inferos. — Primo quidem, quia ipse venerat poenam nostram portare, ul nos a pœnn eriperet, secundum illud Isaiæ 53 (v. 4) : Vere *languores nostros ipse tulit, ct dolores nostros ipse portavit.* Ex peccato autem homo incurrerat non solum mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos. El ideo sicut fuit conveniens eum inori, ul nos liberarel a morte; ita conveniens luit eum descendere ad inferos, ut nos a descensu ad inferos liberaret.

(a) •*uf/ucict.* — *sufptit* Pr.
(C) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.

Unde dicitur, Oseæ 13 (v· 14) : *Ero mors tua, o mors; ero morsus tuus, inferne,* — Secundo, quia conveniens erat ut, victo diabolo per ƥassionem, vinctos ejus eriperet, qui detinebantur in inferno, secundum illud Zacliariæ 9 (v. 11) : *Tu quoque in sanguine testamenti tui vinctos tuos emisisti de lacu; et, Colossensium* 2(v. 15), dicitur: *Expolians principatus et potestates, traduxit confidenter,* — Tertio, ut sicut potestatem suam oslenderal in terra, vivendo et moriendo; ita etiam potestatem suam ostenderet in inferno, ipsum visitando el illuminando. Unde dicitur in Psalmo (23, v. 7) : *Attolite portas, Principes, vestras.* Glossa : *Id est, Principes inferni auferte potestatem vestram, qua usque nunc homines in inferno detinebatis: ct sic in nomine Jesu Christi omne qcnu flectatur, non solum coelestium, sed etiam infernorum, utdicitur, Philippensium* 2(v. 10). » — Hæc ille.

Quarta conclusio est quod Christus, in triduo mortis, fuit totus in Inferno.

Ir
"ane pomi sanctus Thomas, 3 p., q. 52, ari. 3, uln s.e dial < Sicut patet ex lus quæ in prima par e icta sun (p., q. . 1, art. 2, ad 4'""), masculmumgenusreferturadhypostasnn vel personam; neutrum autem genus ad naturam perimet. In mori·· autem Christi, licet anima fuerit separata a nIulr.u,,n 'a.n·0" fu,l.‘‘Paralum. a ™ nn 1ı ii Dei. Et ideo, m illo ti iduo mortis Christi, dnendum est quod totus Christus fuit in sepulchro; quia tota persona fuit ibi per corpus unitum. Et similiter, totus fuit in inferno ; quia tota persona Christi fini ibi («), ratione animæ sibi unite. Totus etiam Christus tunc erat ubique, ratione diyii® natuiTD. u — Hæc ille. .....

Item, ibidemt in solutione primi, sic dicit : « Corpus Christi, quod tunc erat in sepulchro, non e-4 |<irs personæ inc.realæ, sed naturæ assumptæ. Et ideo per hoc quod coipus Christi non fuit in inferno, non excluditur quin totus Christus ibi fuerit, sed obtenditur qmxl non luit ibi totum quod pertmet ad humanam naturam, a Hæc ille.

Ex quibus pote>t sic argui : Ubicumque est tota persona Christi, est lotus Christus. Sed, in triduo mollis Christi, fuit in interno tota perbona Christi. Ergo pro tunc fuit ibi totus Christus.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS 11.
PONUNTUJI OBJECTIONES

§ I. — Contra primam conclusionem

Argumenta Durandi. — Quantum ad secun-

(·) ibi — in Pr

dum articulum, arguendum est contra conclusiones, Et quidem, contra primani arguit Durandus (dist· 21, q. I)> probando quod, post mortem Christi, divinitas non remanserit unita corpori Christi, aut ejus carni; cujus oppositum dicit secunda pars ƈconclusionis(a).

Primo. De corpore Christi, inquit, oportet aliter dicere, secundum ponentes pluralitatem formarum substantialium; el aliter, secundum ponentes ƫnitalem earum. Si enim in homine sit (alis pluralitas formarum, ita quod corpus sil corpus per aliarn formam ab anima, quæ maneat eadem in vivo et mortuo, tunc dicendum est quod a tali corpore nun-«piam fuit separata divinitas, nec eorum unio soluta fuit, propter easdem rationes quæ dicte sunt de anima. Et, secundum hanc opinionem, corpus Christi vivum el mortuum, fuit idem numero, non solum identitate suppositi, sed etiam naturæ; quia mansit ante mortem et |x>st mortem eadem materia, et eadem forma numero, per quam corpus Christi fuit idem numero, omni modo identitatis numeralis. Et hæc opinio multum consonat cum dictis Sacræ Scripturae, et cum communi modo lodi fidelillin(^ credunt el dicunt quod idem s Chri>ti, ,Illod fuil nalum de γiη^ηβ, et pasS)||n ;n cruc0 fujt pOsj[um mortuum in sepulchro. __ Si aulem non sil in homino alia forrna subs(an. Ij;ili> pncler aniniam rationalem, tunc nccesse est a|iqU0liter aliud dicere : videlicet quod divinitas non fuit proprie separata a corpore; cessavit tamen Ul1j,, ζγ) ejus cum corpore. Quod patet : Quia unio CCMal (S)> allero exlremoruin I scd non ^.paratio nisi iMirmanentiuin. Secundum aulein hanc 0pinioncm, corpus Christi desiit esse idem numero pcr mortem> quantum ad illud quod erat essentialiler . quia> cum corplls non noininet solam materiam, sed compositum ex materia et forma dante corporeum, de intrinseca ct essentiali ratione corporis est forma per quam habet esse corporeum ; autem in homine non est alia forma præter anim^m, sed per eam solam habet corpus esse corporelun e(animatum, et sic de aliis perfectionibus, cllin il|a separata fuerit in rnorie, sequitur quod corplr> f|e^üt esse essentialiter id quod erat. Et sic soluta ejus unj0 cuin divinitate, propter desitionem ejus; quamvis non sit facta separatio proprie.

Secundo. Quin, supposita unitate formæ, cum corpus non dicat solam materiam, sed compositum materia et forma dante esse corporeum, corpus in homine el humanitas sunt idem precise et realiter, quamvis differant secundum rationem. Sicut ergo en,®neuin e?d dicere quod humanitas, quæ dicit lotum compositum ex partibus unitis, scilicet ex

---

(a) *con< luiinnif. — qn/rtiionin* Pr.
(cj */uMium. — filium* Pr.
b MU *lanicn* umo. — *Mianle lumen unione* Pr.
(M *reimt,* — Orn. pr.

materia et anima rationali, non desierit esse in morte Christi (alioquin Christus in illo triduo fuisset vere homo, el non mortuus); sic erroneum est dicere quod corpus, quod dicit idem penitus cum humanilate, supposita unitate formarum, non desierit esse idem numero secundum naturam in morte Christi. Et, si desierit esse, necessario etiam cessavit unio divinitatis curn ipso, sicut cum humanitate ; quamvis dicatur remansisse idem corpus, quantum ad identitatem suppositi et materiæ. Sed new loquimur de identitate naturæ, qua· potissime est per formam; secundum quem modum, necesse est dicere quod dictum est, facta dicta suppositione.

Tertio. Quia, si aliquid est hic quod videatur scrupulosum vel propinquum errori, totum procedit ex suppositione quod in Christo non fuerit aliqua forma substantialis, nisi sola anima rationalis; cui suppositioni (a) non oporlet pertinaciter adhaerere, ubi rideretur quod ex ca sequeretur aliquid propinquum errori.

Hæc sunt verba Durandi.

$ 2. — Contra secundam conclusionem

Argumentum Aureoli. — Contra secundani conclusionem, arguit Aureolus, probando quod in triduo mortis Christi hæc fuerit vein, Christus *est homo,* quantum est ex natura terminorum et propositionis, loquendo logicaliter. Quia hoc verbum *est* aliquando prædicatur secundo adjacens; et tunc dicuntur propositiones simplices. Aliquando autem prædicatur tertio adjacens; et tunc dicuntur propositiones composita·. Modo quando prædicatur in pro·positionibus compositis, tunc verifleat prædicatum de subjecto, et significat veritatem copulationis prédicati cum subjecto. Cui veritati accidit quod pnedicatuin el subjectum sint actu, vel in conceptu, vel in effectu : omnia enim talia accidunt predicate et subjecto, inquantum inter se copulantur; unde ad veritatem propositionis tunc sufficit quod habitudo copulationis sit vera ubique, et quomodocumque sumit extrema; el tunc illa est vera, *Socrates est homo,* dato quod Socrates sil mortuus. Sed quando *est* prædicatur secundo adjacens, tunc verificat subjectum, excludendo ab ipso omne esse diminutum, sicut est esse in conceptu, vel esse in causis, vel esse in potentia. Unde illa esset falsa, Socrate corrupto. *Socrates est.* Tunc, ad propositum : cum dicitur, *Christus esi homo pro triduo mortis* suæ, si intelligatur quod ly *rat* prædicatur tertio adjacens, tunc est vein; si secundo adjacens, tunc est falsa. Simpliciter aulem loquendo, dicendum est quod, quantum est ex natum terminorum et propositionis, est vera; quia ibi, ex natura propositionis, prædicatur *est* tertio adjacens. — Hæc Aureolus, in forma.

§ 3. — Contra tertiam conclusionem

Argumente Durandi. — Contra tertiam conclusionem arguit Durandus (dist. 22, q. 3). Cum. inquit, articulus fidei sit Christum ad inferos descendisse, et non possit intelligi ratione divinitatis, secundum quam est (a) ubique, nec ratione corporis, secundum quod fuit in sepulchro, restat quod intelligatur ratione animæ. Quo supposito, videndum e>l qualiter anima Christi descenderit ad infernum. Et est sciendum quod, cum anima separata non sit corpus, nec virtus in corpore, non potent dici quod ipsa anima descenderit ad inferos, eo genere ⁋motu vel descensus quo corpora moventur. Et rursum, quod anima moveatur eo genere motus quo angeli moventur, non (ζ) clare patet. Angeli enim dicuntur moveri de loco ad locum, inquantum successive operantur in diversis locis. Anima autem separata non debet habere aliquam operationem circa locum, vel circa corpus exsistens in loco : quia, cum, ex natura sua, sit determinata ad certum corpus, non potest movere nec agere in aliud, nisi mediante corpore proprio; sed illo caret, dum est separata ; ergo non potest dici moveri de loco ad locum, ratione operationis quam habeat circa locum vel circa corpus exsistens in loco. Nihilominus, hoc non (distante, potest dici quod anima separata potest descendere ad infernum dupliciter. *Uno modo,* secundum deputationem. Et sic dicuntur descendere ad infernum animæ damnatorum simpliciter : quia sunt simpliciter deputatu, ut, resumpto corpore, sint in inferno; propter quod dicuntur esse ubi sunt simpliciter deputatae. Animæ autem sanctorum Patrum dicuntur esse in limbo, vel ad limbum descendisse, propter deputationem non simplicem, sed condilionatam; quia, resumpto corpore, deputata? erant ibi fore, nisi liberarentur a Redemptore. Hoc aulem modo non dicitur anima Christi descendisse ad infernum, scilicet propter deputationem : quia omnis talis deputatio est propter culpam commissam. vel contractam ; quæ in Christo nullo modo fuit. *Alio modo* |>otest dici anima separata descendere ad infernum, secundum effectum. Et hoc modo jiotest dici anima Christi descendisse ad infernum, propter duplicem effectum quem habuit.(γ) in illis qui erant in inferno. Unus effectus fuit exhibitio visionis divinæ, qua carebant. Ad quam se habuit passio Christi per modum meriti ; et quia totum meritum dependet principaliter ab actu animæ, ideo hic effectus attribuitur sibi sicut principali principio

(a) *ŝuppositioni — ^uppottluni* Pr.

( ) *est.* — Orn Pr.
( ) non. — nam Pr.
(t) <*]uem habud.* — Om Pr.

merendi. Item, per appropriationem : ul, sicut Christus, secundum animam, fuit beatus» sic, secundum eam, atlribuitur sibi fuisse causam beatitudinis in aliis; congruum enim esi ul ens in potentia, reducatur ad actum |>er id quod in actu est. Alius effectus sumitur, secundum quosdam, ad quem se habuit anima directe per modum agentis, scilicet illuminare animas Patrum, quæ erant in limbo, de mysteriis quæ cadunt sub revelatione : secundum enim Dionysium (</r *Cad. Hier.,* cap. 7), Christus, secundum animam, habet docere angelos, ct, fortiori ratione, animas. Et, ratione hujus duplicis effectus, potest dici anima Christi descendisse ad inferos.

Et hoc confirmatur triplici ratione. *Prima* est : Quia moveri, vel descendere, contingit animæ separatio, non per modum motus corporum, sed |>er modum quo moveri competit substantur separate spirituali. Sed reliquis substantiis spiritualibus, puta Deo ct angelo, non competii moveri de loco ad locum per motum qui fit subjective in ipsis, sed per effectum quem habent in aliis reluis. Ergo simili modo competit animæ separate, ct (α) competebat animæ Christi.

Secunda ratio talis est : Christus dicitur descendisse ad infernum, ut animas Sanctorum Patrum illuminaret (C) ad videndum Deum. In eodem autem instanti quo Christus mortuus est. Sancti Patres viderunt Deum. In eodem autem instanti non potuit anima Christi e»e in interno per motum. Ergo non descendit illuc per motum qui esset in ipsa, sed per effectum quem habuit in aliis.

Tertio, Quia, sicut in illo triduo dicitur anima Christi fuisse in inferno cum animabus Sanctorum Patrum, sic in illo triduo, vel parte tridui, dicitur fuisse in paradiso cum anima latronis, cui dictum est (Lucæ 23, v. 43) : *Hodie mecum eris in paradiso.* Sed illud non potest intelligi quoad locum acquisitum per motum; cum, secundum ponentes spiritus in loco diffinitive et moveri de loco ad locum, idem spiritus non possit simul esse in pluribus locis, nec moveri simul pluribus motibus ad diversa loca tendentibus. Quare oportet quod intelligalur secundum effectum. — Eorle dicetur quod paradisus dicitur dupliciter. Uno modo, locus corporeus, scilicet cœlum empyreum; et sic non fuit anima Christi in paradiso, nisi |>ost ascensionem. Alio modo, dicitur paradisus visio divinæ essentiae; el sic anima Christi fuit in paradiso ab instanti conceptionis, et anima latronis in ipso die passionis, quia tunc vidit Deum. Per quem modum non repugnat animæ Christi, quod simul fuerit in paradiso sic dicio, quasi quod viderit Deum, el quod fuerit localiter in inferno. — Sed hoc non valet. Quia, sicut paradisus dicitur dupliciter, sic et infernus ; uno modo enim dicitur locus corporeus infra terram; alio modo, carentia visionis divinæ. Sicut ergo anima latronis non dicitur fuisse cum anima Christi in paradiso, nisi quia, merito passionis Christi, anima latronis vidit Drum ; sic anima Christi non dicitur fuisse cum animabus Sanctorum Patrum in inferno, nisi (piia animæeorum, quæcarebant visione divina, el sii; dicebantur esse in inferno, merito hujus |>assionis ab hac carentia sunt purgntæ. Utrumque ergo de pari debet intelligi quoad effectum, el non quoad locum, vel motum localem, qui fuerit subjective in ipsa anima. — Hæc Durandus, in forma.

$ 4. — Contra quahtam conclusionem

Argumenta Durandi. — Contra quartam conclusionem arguil Durandus (dist. 22, q. 2), probando quod in triduo mortis Christi non fuerit verum dicere, *totus Christus est in scpulehro,* nec quod *totus Christus est in inferno;* nec nunc verum est dicere *totum Christum ibi fuisse.*

Halio primi est, primo : Quin de eo quod non est, non potest vere dici esso ibi, vel alibi. Sed Christus, in triduo mortis, non fuit. Ergo non fuit verum dicere quod esset in sepulchre, vel in inferno; et, si non fuit ibi, non fuit ibi totus. Major patet : «piia non enti non convenit (x) esse alicubi. Minor declaratur : Quia Christus nominat suppositum subsistens in duabus naturis, divina scilicet et humana; nullum autem tale, fuit, in triduo mortis; propter quod Christus non fuit.

Secundo : Quia, si aliquod nomen esset impositum ad significandum hominem album, homine desinente osse a|bo, sicut hæc esset falsa, *Homo albus est,* sic el illa. A simili : sicut in triduo mortis hæc esset falsa, *Deus et homo esi;* sic, cum in nomine Christi importetur (C) utrumque, hæc fuisset falsa, *Christus est*, propter falsam implicationem circa subjectum. Et sic patet primum.

Secundum etiam palet, quod scilicet nec nunc est verum dicere quod totus Christus fuerit ibi : non propter falsam implicationem, quia nulla talis est pro moderno tempore, sicut fuit pro triduo; sed propter aüud. Primo : Quia, cum *totus* sit adjectivum, ponit significatum suum circa substantivum cui additur. Cum igitur Christus dicat suppositum subsistens in duabus naturis, non videtur quod totus Christus sit alicubi, nisi ubi est utraque natura completa; quod non fuit in inferno, nec in sepulchre.

Secundo. Quia ratio in oppositum, pro conclusione adducta, non cogit. Quia, de vi vocis, non plus masculinum stat pro supposito, quam neu-

(·) *et.* — *ut* Pr
(C) *et.* — Ad Pr.

fs) *comenti.* —*contingit* Pr.
(rt) *importetur.* — *importet* Pr.

Irum; vel, dato quod ex usu loquendi staret pro supposito, nihilominus tamen circa suppositum ponit suum significatum. Quod si nomen suppositi sil nomen habentis paries, sicut est hoc nomen *Christus,* quod importat suppositum in duplici nntura, tunc hoc quod est *totus,* convenit supposito, non inquantum suppositum solum, sed inquantum est habens partes : totum enim dicitur respectu partium, in illo quod natum est habere pries. Cum igitur natura divina et humana sint partes personæ (x) compositae post incarnationem, quæ significatur nomine *Christi,* ideo, cum dicitur, *totus Christus est ibi, vel alibi,* non potest veriiicari, nisi sit ibi persona vel suppositum cum utroque natura perfecta.

Tertio. Quia, licet si non adderetur *totus,* et diceretur, *Christus fuit in sepulchro,* verum esset; non tamen proprie, sed figurative, per synecdochen, accipiendo partem pro toto. Cum enim Christus sil suppositum sulisistens in natura divina el humana, cujus partes sunt corpus et anima, nomen *Christi* dicit personam compositam ex omnibus prodictis, secundum Damascenum *(de Fid. orth.,* lib. 3, cap. 4);el ideo quidquid convenit alicui ex pnedictis, quod non prodicetur de Christo (ut corpus, vel anima), si propter hoc attribuatur Christo, hoc erit per synecdochen. Unde, cum dicitur fuisse in inferno, vel in sepulchro, cum hoc fuerit ratione solius animæ, vel solius corporis, non verificatur proprie, sed figurative, modo pncdicto. — Hæc Durandus, in forma.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUH SOLUTION ES

— AI) ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. - Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradiclis. Ideo, ad dicta Durandi contra primam conclusionem, dicitur primo, quod, secundum viam sancti Thomæ, nec in Christo homine, nec in aliis hominibus, sunt plures formæ substantiales dantes esse actu; Sed una sola, scilicet anima rationalis, quæ dat esse ens substantiale, corporeum, vivens, animatum, sensibile, rationale. Et de hoc salis dictum fuit, 2. *Sententiarum* (dist. 15).

Dicitur secundo, quod in morte Christi remansit unio divinitatis cum corpore Christi : quia nec illa unio desiit essu per separationem extremorum, nec per desinitionem alicujus extremi ; divinitas namque mansit, et corpus Christi mansit idem numero quod prius erat, in illo triduo mortis.

Sciendum tamen quod de corpore Christi posumus loqui quintupliciler, quantum ad propositum pertinet. Potest namque sumi pro trina dimensione de genere quantitatis, sicut corpus Christi pro trina dimensione continua et divisibili in longum, latum et profundum. Secundo, potest sumi corpus Christi pro materia subjecta prodictae quantitati, cum prodicta quantitate; ila quod aggregatum ex illa materia el tali dimensione, dicatur corpus. Tertio, potest sumi corpus pro composito ex materia et forma substantiali dante esse corporeum, et causante trinam dimensionem in materia sibi subjecta. Quarto, potest sumi pro composito ex materia et potentia, vel habitudine, vel aptitudine, vel qualicumque respectu ad formam dantem es>e corporeum et organizalionem convenientem humano corpori. Quinio, potest sumi pro prodicto composito, vel aggregato, exsistente sub esse actualis exsistentiæ, cui communicat anima, vel alia forma substantialis, informans prodictam malenam, vel non informans; ita quod prodicta materia et forma substantialis communicent m eodem es>e actualis exsistentiæ, licet non in eodem esse essenliæ, et habeant idem et non diversa supposita; ita quod corpus hoc modo sumptum, in suo intellectu ct in sua ratione includit sex, scilicet, materiam, habitudinem ad formam, habitudinem ad esse, habitudinem ad suppositum, habitudinem ad trinam dimensionem, habitudinem ad organizalionem ct figurationem convenientem formæ sulistantiali, potissime animæ rationali.

Hoc suppositu, dicitur quod, accipiendo corpus primo modo, scilicet pro trina dimensione de genere quantitatis, tale corpus, |M>t mortem Christi, non mansit idem numero quod prius fuerat : quia tale accidens destruitur, destructo ejus subjecto proximo, quod est substantia composita ex materia et forma ; tale autem subjectum non mansit in triduo mortis Christi, immo destructum est pro tunc, scilicet humanitas; et ideo non remansit eadem quantitas in Christo vivo el mortuo, nec eadem iigura, nec eadem organiialio in numero, sed alia el differens numero, licet eadem specie. — Ulterius, dicitur quod, in triduo mortis Christi, non remansit idem corpus secundo motio dictum. Patet ex procedenti, ex quo non remansit eadem quantitas, nec eadem organizatio, nec eadem figura (a) in numero, sed solum eadem in specie, et multum consimili, ila ut per sensum non posset deprehendi distinctio posterioris ad priorem quantitatem vel figuram, licet per rationem deprehendi posset. — Ulterius, dicitur quod in illo triduo remansit idem corpus numero, quarto modo dictum, et quinto modo dictum : remansit enim eadem materia quæ prius, cum habitudine ad

(a) *pertona.* — pr»· *te* Pr.

(z) non. — Ad. Pr

formam dantem esse corporeum, et organizations, et quantitatem corpori humano congruentem, el in eodem supposito, rtsub eodem esse actualis exsistentiæ, quibus prius erat ; el nihilominus nec talis materia habebat aliud suppositum, nec aliud esse exsistentis, quam haberet anima pro tunc, sed omnino idem; quia utrumque suppositabatur divino sup|>osito, ct communicabat actuali (i)exsistentiædivini(^) suppositi, sicut prius, dum erat unita.

Loquendo vero de corporo tortio modo dicto, dicendum est quod tale corpus uno modo fuit idem, et alio modo non. Et de hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 50, art. 5, sic dicit : α Hoc quod dico *simpliciter,* potest dupliciter accipi (γ). Uno modo, *simpliciter* idem est quod *absolute;* sicut *simpliciter dicilur, quod nullo addito dicitur,* ut dicit Philosophus (2. *Topicorum,* cap. ult.). Et hoc modo corpus Christi vivum et mortuum, fuit .simpliciter idem numero. Dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est supposito idem. Corpus autem Chrisli vivum et mortuum, fuit supposito idem : quin non habuit aliud suppositum, vel aliam hypostas!in, vivum et mortuum, pneter hyposlasim Verbi Dei. Et hoc modo loquitur Athanasius, in Epistola ad Epictetum : *Circumciso corpore. ct potato, ct manducante, et laborante* (o), *et in ligno affixo, erat impassibile et incorporeum Dei Verbum; hoc erat in sepulchro positum,* etc. Alio modo, *simpliciter* idem est quod *omnino* vel *totaliter.* Et sic corpus Christi vivum et mortuum, non fuit simpliciter idem numero : quia non fuit totaliter idem, cum vita sil aliquid de essentia corporis viventis; est enim prædicatum essentiale, et non accidentale ; unde consequens est quod corpus quod desinit esse vivum, non totaliter idem maneat. Si autem diceretur quod corpus Christi mortuum, totaliter idem remaneret, sequeretur quod non esset corruptum, corruptione dico mortis ; quod est hæresis Gaianitarum, ut dicit Isidonis (8. *Ethimologiarum,* cap. 5), et habetur in Decretis, caus. 24, <|. 3 (can. *Quidam autem).* Et Damascenus dicit *(de Fid. orth.),* in tertio libro (cap. 28), quod *corruptionis nomen duo significat : uno modo, separationem animæ a corpore, ct alia hujusmodi ; alio modo, perfectam dissolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini, secundum Julianum ct Gaianum, secundum primum corruptionis modum, ante resurrectionem, est impium ; quia corpus Christi non esset consubstantiale nobis, nec in veritate mortuum esset, ner secundum veritatem salvati essemus. Secundo autem modo, corpus Christi fuit incorruptum, **

(a) *actuali — actuali»* Pr
(I) divini» — *Dei* Pr.
(γ) *quia.* — Ad. Pr.
(î) *laborante. — laboranti* Pr.

— Hæc ille.— Hem, ibidem, arguit sic (arg. 2) : « Secundum Philosophum, in 5. *^fetaphgsic:r* (I. c. 12), quæcumque sunt diversa specie, sunt diversa etiam numero. Sed corpus Christi vivum et mortuum, fuit diversum specie : quia non dicilur oculus aut caro mortui, nisi æquivoce, ut patet per Philosophum. 2. *de Animati,* c. 9). et 7. *Metaphysiciv* (·. c. 35). Ergo corpus Chrisli non fuit simpliciter idem numero vivum et mortuum. » — Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Idem (x). inquit, numero dicilur aliquid secundum suppositum ; idem autem specie, est idem secundum formam. Ubicumque autem suppositum subsistit in una sola natura, Oportet quod, sublata unitate speciei, auferatur unitas numeralis. Sed hypostasis Verb» Dei subsistit in duabus naturis. Et ideo, quamvis in aliis non remaneat corpus idem secundum speciem natune humanæ, remanet tamen in Christo idem numero secundum suppositum Verbi Dei. n — Hæc ille. — Item, 2. *Quodlibeto,* art. I , sic dicit : α De Christo in triduo mortis possumus loqui dupliciter. Uno modo, quantum ad hypostasim vel personam ; el sic eet idem numero simpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam; et hoc dupliciter. Uno modo, quantum ad (6) totam naturam humanam, quæ Immanitas dicitur; et sic Christus non fuit homo in triduo mortis; unde nec idem homo, nec alius homo, sed eadem hypostasis. Aut quantum ad pries humanæ natune; et sic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quod non est transmutato secundum substantiam ; corpus vero fuit idem numero secundum materiam, sed non secundum formam substantialem, quæ est anima. Unde non potest dici quod simpliciter fuit idem numero : quia quælibet differentia substantialis excludit idem simpliciter; animatum autem est differentia substantialis; ct ideo mori est corrumpi, non tantum alterari. Nec iterum potest dici quod sit simpliciter non idem, vel aliud ; quia non est secundum totam substantiam non idem, aut aliud. Dicendum est ergo quod secundum quid est idem, secundum quid non idem : secundum materiam enim est idem, secundum formam vero non idem. » — Hæc ille. — Item, 5. *Quodlibeto,* art. 8. ponit eamdem sententiam. — Advertendum tarnen quod, cum dicit, secundo *Quodlibeto,* corpus Christi vivum ct mortuum, non fuisse idem simpliciter, sed secundum quid, accipit ly *simpliciter* secundo modo superius posito, scilicet pin *omnino* vel *totaliter; el* sic non est contradictio. cum, 3p., dicit quod fuit idem simpliciter.

Ex dictis p&tet quid dicendum nd primum argumentum Durandi. Cum enim dicit quod corpus CHristi desiit esse id quod rral essentialiter, etc., — patet quod. accipiendo corpus primo modo et secundo

(a) *Idem.* — /»/ Pr.
U) » vcrl>o *naturam* iiMpir nd *quantum ad,* om. Pr

modo, verum dicit ; accipiendo autem corpus Christi quarto modo, vel quinto modo, dicit simpliciter falsum; accipiendo vero corpus Christi tertio modo, in quo sensu ipse loquitur, tunc dicit secundum quid verum, et secundum quid falsum. Sicut enim patet ex dictis, corpus Christi desiit esse ejusdem speciei; mansit tamen idem numero, quintupliciter: primo, propter identitatem materiæ; secundo, propter identitatem suppositi ; tertio, propter identitatem esse actualis exsistentia· ; quarto, propter accidentia exteriora consimilia et ejusdem speciei; quinto, propter ordinem ad formam priorem, quia immediate post exclusionem formæ mortis, praetermisso natura ordine, rediit ad formam prioris vita·. Unde illud corpus vivum et mortuum, majorem identitatem habuit quam corpora aliorum hominum; corpus enim Petri vivum et mortuum, non fuit idem, nisi primo modo et quarto, ut patet de se. Eo modo igitur quo corpus Christi mansit idem numero, mansit unitum divinitati.

Ad secundum dicitur primo, quod corpus Christi, sumptum etiam tertio modo, non dicit idem omnino realiter cum humanitate : quia humanitas in sua ratione includit plures res quam corpus Christi isto modo dictum, puta potentias animæ, et mulla alia accidentia; et ulterius, corpus Christi non includit animam prout anima est, sed prout continet aliquam formam imperfectiorem, dantem es^e corporeum. — Dicitur secundo, quod erroneum est dicere quod corpus Chrisli viventis vita corporali, non desierit esse illud qûpd erat secundum speciem et naturam, et per consequens quin desierit esse idem numero, numerositate speciei. Non tamen est erroneum, sed catholicum, dicere quod non desiit esse idem numero, numerositate materiæ, suppositi, el actualis exsistentia·, quod prius erat. — Dicitur tertio, quod, sicut desiit unio divinitatis ad humanitatem, desinente humanitate, sic desiit unio divinitatis ad naturam corporis priorem ; sed remansit unio ad individuum corporis; quia, sicut sæpe dictum fuit, corpus non mansit ejusdem speciei, mansit tamen idem numera, el idem individuum, modo pradicto.

Ad tertium dicitur quod in ista positione non esi aliquid propinquum errari, si sane inlelligalur ; quia auctoritates Sauciorum non majorem identitatem asseruit inter corpus Christi vivum et corpus Christi mortuum, quam sit inter corpus latronis viventis et corpus ipsius in cruce pendentis; et tamen positio nostra ponit majorem identitatem inter corpus Christi vivum et mortuum, quam unquam fuerit inter quodeumque corpus humanum vivum et mortuum. De hoc sanctus Thomas, 3 p., uhi supra (q. 50, art. 5), arguit sic (arg. I) : α Christus vere mortuus est, sicut alii homines moriuntur. Sed corpus cujuscuinque alterius hominis non est idem simpliciter vivum el mortuum, quia differunt essentiali differentia. Ergo neque corpus Christi est idem numero vivum et mortuum simpliciter. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : c Dicendum, inquit, est, quod corpus mortuum cujuscumque alterius hominis non remanet unitum alicui hypostasi permanenti, sicut corpus Chn-ti mortuum. Et ideo corpus mortuum cujuscumque alterius hominis non est idem simpliciter, *ed secundum quid : quia est idem secundum materiam, non autem •^eundum formam. Corpus autem Christi remanet idem simpliciter, propter identitatem suppositi. » — Hæc ille. — Item, tertio loco, arguit sic : < Mors est corruptio quædam. Sed illud quod corrumpitur corruptione substantiali, postquam corruptum est, jam non est; quia comiptio est mutatio de esse in non ẽ^ Corpus igitur, postquam mortuum fuit, non remansit idem numero, cum mors sil substantialis corruptio. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum quod mors et corruptio non competit Christo ratione suppositi, secundum quod suppositum attenditur unitas numerali»; sed ratione humanæ naturæ, secundum quam invenitur in corpore Christi differentia mortis et vite·. n — Hæc ille. — Ex quibus palet quomodo coi pus Christi desiit esse ejusdem natune cujus erat prius, et tamen remansit idem simpliciter.

Ulterius, dicilur quod difficultas praesens non oritur, ul tingit arguens, ex unitale vel pluralitate formæ substantialis in composito; nam squalis difficultas incumbit eis qui ponunt plures formas substantiales in eodem composito. Nam tales nullo modo possunt, cum sua pluralitate formarum, salvare identitatem naturæ aut speciei in corpore Christi vivo et mortuo, nisi secundum quid : quia, dato quod in corpore Christi mortuo remanserit aliqua forma substantialis prius exsistens in corpore vivo, qualitercumque nominetur, non tamen remansit forma dans csm» animatum et vivum ; sed, subtracta qualicumque forma substantiali, subtrahitur aliqua differentia essentialis; ac, per hoc, illud a quo subtrahitur non remanet ejusdem natune specifica», secundum dicta, 8. *Metaphysics* (t. c. 10). De hoc sanctus Thomas, 3. *Quodlibcto,* ari. 4, sic dicit : α zEquivocuin et univocum dicitur secundum diffindi\am rationem eamdem vel non eamdem. Ratio autem difliniliva cujuslibet speciei sumitur a forma specifica ipsius. Forma autem specifica hominis est anima rationalis. Unde, remote anima rationali, non potest remanere homo univoce, sed æquivoce tantum. Oportet autem idem accipere in partibus, quod est in toto : nam, sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars animæ se habet ad partem corporis, ul visus ad oculum, ut dicitur, 2. *de Anima* (t. c. 9). Unde, separate anima *o* corpora, sicut non dicilur homo nisi æquivoce. ita nec dicitur oculus nisi æquivoce. El hoc indifferenter, sive pnesupponatur alia forma substantialis in corpora ante animam

rationalem, ut quidam dicunt, sive non. ut magis videtur consonum veritati. Quodcumque enim essentialium principiorum subtrahatur, jam non remanebit eadem ratio speciei ; unde nec (i) nomen univoce dicetur. Solo autem hoc modo, anima recedente, remaneret corpus humanum el partes ejus secundum eamdem rationem speciei, si anima non uniretur corpori ut forma. Sed tunc sequeretur quod nec per unionem animæ esset substantialis generatio, nec per separationem corruptio; quod quidem ponere in corpore Christi, est hæreticum; dicit enim Damascenus, lib. 3 (de *Fid. orth.,* cap. 28), quod *corruptionis nomen duo significat,* etc. (£). Sicut igitur Christus, in triduo mortis, propter separationem animæ a corpore, quæ est vera corruptio, non dicitur fuisse homo univoce, sed homo mortuus; ita nec oculus ejus, in triduo mortis, fuit univoco oculus, sed œquivoce, sicut oculus mortuus. Et eadem ratio est de aliis partibus cor|>oris Christi. > — Hæc ille. — Ɛ quibus patet quod nec ponentes unicam formam substantialem in homine, neque ponentes pium, possunt salvare identitatem specificam in corpore Christi vivo (γ) et mortuo, nec in partibus corporis Christi ; el per consequens, falsum dicit arguens, quod ista difficultas proveniat ex fundamento praelibato unitatis formæ substantialis in composito. Item, patet (o) quomodo ponentes corpus Christi vivum et mortuum, et partes ejus, mansisse unius et ejusdem naturæ specificæ, incidunt in hæresim damnatam Gaianitanirn et Julianitarum ponentium corpus Christi non fuisse jær mortem substantialiter corruptum.

Ulterius, dicitur quod posilio tenens quod divinitas nullo modo remanserit unita in triduo corpori Christi, propinqua est errori.

§ 2. — Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

Ad argumentum Aureoli. — Ad dicta Aureoli contra secundam conclusionem, dicitur primo, quod, secundum antiquos logicos, et beatum Thornam, in multis locis, omnis propositio calhegonca affirmativa de inesse, nullo modo æquivalens hypothetic® (e) vel modali, non habens implicationem ex parte subjecti, potissime contingentem et accidentalem vel impossibilem, cujus prædicatum clauditur in ratione subjecti, est et dicitur per se nota in veritate. Cujus potissimum exemplum est, cum genus subalternum prædicalur de specie specialissima, et genus generalissimum de genere subalterno : ut cum dicitur, *Homo est animal,* et *Animal est substantia.* El de hoc satis dictum fuit, in 1. *Sentent.* (disl. 2, q. 2). Utrum autem isla sit per se nota aut necessaria, *Socrates albus est homo,* vel isla, *Homo grammaticus est animal,* dubium est.

Dicitur secundo, quod in ista, *Christus est homo,* subjectum implicat duas naturas, vel unionem duarum naturarum contingentem sine aliqua perseitate unius ad alleram. Non dico quod unio sit per accidens, vel accidentalis; quia uria natura trahitur ad esse alterius, ut alias (disl. 5et 6) dictum fuit. Sed tamen est ibi quidam modus accidentalitatis; quia una non est de ratione alterius. Et ideo, si subjectum accipitur, scilicet ly *Christus,* ul implicans duas naturas disparatas, quarum una non est de ratione alterius, et ulterius, prædicatum, licet sil de ratione unius naturarum in subjecto implicatarum, scilicet naturæ humanæ, quia tamen non est de ratione alterius, immo omnino disparatum ab ea, scilicet naturæ divinæ, non ojiortet quod ista, *Christus est homo,* sit per se nola vel necessaria, sicul illa, *Homo est animal,* vel, *Socrates est homo.*

Dicitur tertio, quod, posito quod ista propositio, *Christus est homo,* esset aliquo modo per se nota vel necessaria, non tamen ista, *Filius Dei est homo.* ubi constat praedicatum nullo modo esse de ratione subjecti. Et quia (x) in hoc sensu vertitur quæstio, scilicet utrum Filius Dei, aut persona secunda in divinis, in triduo mortis Christi, esset homo, ita quod accipitur hoc nomen *Christus* sine praedicta implicatione duarum naturarum, et quasi convertibiliter cum hoc nomine *Filius Dei,* ideo non conceditur quod ista, *Christus est homo,* sit per se nota vel necessaria; licet forte, de virtute sermonis, accipiendo subjectum cum tali implicatione, esset dicta propositio necessaria.

Dicitur quarto, quod, posito quod dicta propositio, sumpto subjecto cum tali implicatione, esset necessaria, non tamen ista, *Christus est actu et realiter homo,* erat vera in triduo. Secundum enim quod dicil sanctus Thomas, *de Potentia Dei,* q. 7, art. 2, in solutione primi, post Philosophum, 5. *Metaphysicir* (cap. *de Ente),* α Esse quandoque significat essentiam rei, sive actum exsistendi. Quandoque vero significat veritatem propositionis, etiam in his quæ esse non habent : sicut dicimus quod cæcitas est, quia verum est hominem esse cæcum, b — Hæc ille. — Nunc autem, cum quæritur utrum Christus fuerit homo in triduo, mens Docturum est quærere utrum pro tunc Filius Dei actualiter esset homo, et non utrum hæc (6) compositio esset vera, *Christus est homo.* Nam, secun-

(a) nac. — *ul* Pr
(g) SI via textam integrum D»m3%ct»ni, efr j 1, m «nhibone pomi Durandi contra prinum conclusionem.
ΐγ) nro. — Om Pr
(i) *patet.* — Om. Pr.
(t) Aypn/A<t»· · — *hypotlalicte* Pr.

(i) </«i/ir>7ui(ur. — Ad. Pr
(Ô) *hit·* — Om. Pr.

dum quod dicit venerabilis Albertus in Logica sua, in *Postprædicamentis,* capit. 0, et allegatum fuit alias, tarn in primo *Sententiarum* quam in secundo, < (piando prædicatum concluditur (i) in ratione suInjecti, talis propositio vera est, sive re exsistente, sive non exsistente. Sive enim homo sit et animal, sive non sint homo et animal, semperhæc propositio est vera, *Homo est animal,et Animal est animatum, sensibile, et vivum, ct substantia.* Et ideo sequitur : *Homo est animal, ct animal cut vivum, ct* vivum *est substantia; ergo homo est substantia.* Sedsi ulterius inferatur, *Substantia est ens, ergo homo est ens,* dicunt quod non sequitur; quia ens, vel esse, est (6) accidentale homini et animali, et non per se clauditur in intellectu eorum. Cum enim dicitur. *Homo est animal,* sufficit, ad veritatem propositionis substantialis ordinatio pnedicati ad subjectum; cum autem additur, *Animal est cns(v),* ens non est de ratione animalis vel hominis; et sic (o) non erit ibi ordo sulistanliaiis unius ad alterum. El ideo, si animal estons, vel homo est ens, oportet quod sil ens actu; cl hoc est contra liypothesirn; posuimus enim quod non sit homo. Ordinabililas autem rerum in prædicatum el subjectum, æqualiter convenit rebus exsistentibus el non exsistentibus, dummodo non sint impossibiles ad exsistendum, etc. * — Hæc ille, cum mullis aliis profundis veritatibus.

El ista sufficiunt ad dicta Aureoli.

§ 3. — Ad argumenta contra tertiam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi contra tertiam conclusionem, dicitur primo, quod anima Christi descendit ad infernum, non quidem mota illo motu locali qui convenit corporibus, sed eo genere motus qui congruit substantiis separatis. Nec fiat vis in motio loquendi, cum dicimus illum descensum fuisse motum : accipio enim hic motum large, pro mutatione subita vel successiva, quæ potius dicitur mutatum esse quam motus. De hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 52. art. I, ubi. tertio loco, aiguit sic : α Per mortem Christi, separata est anima a corpora ejus, quod quidem positum fuerat in sepulchre. Non videtur nutem quod secundum animam solam descendit ad infernum: quia, cum anima sil incorporea, non videtur quod possit moveri localiter; hoc enim est corporum, ul probatur, 6. *Physicorum,* (t. c. 32); descensus autem motum corporalem importat. Ergo non fuit conveniens quod Christus ad infernum descenderet. · Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod anima Christi non descendit ad inferos eo genere motus quo coqmra moventur, sed eo genere mntus quo angeli moventur. > — Hæc ille.

Dicitur secundo, quod, licet anima separata, ex propria naturali virtute, non poesit movere corjiora localiter; sicul bone probat sanctus Thomas, I p., q. 117, ari. 4; potest tamen operari circa corpora, virtute divina; potissime anima Christi, quæ est et fuit instrumentum divinitatis. De hoc sanctus Thomas, ubi supra (1 p., q. 117, art. 4), sic dicit : < Anima separata, sua naturali virtute, non potest movere aliquod corpus. Manifestum est enim quod, cum est corpori unita, non movet immediate corpus, nisi vivificatum; unde, si aliquod membrum corporis mortificetur, non obedit animæ ad motum. Manifestum est autem quod ab anima separata nullum corpus vivificatur. Undo nullum corpus obedit ei quantum ad motum localem, quantum est ex virtute suæ naturæ, supra quam potest ei aliquid conferri ex virtute divina. > — Hæc ille. — Si autem quærilur: quam operationem habuit, virtute divina, anima Christi, circa locum inferni, in suo descensu? — dicitur quod illuminavit corporali lumine locum ad quem descendit. De hoc sanctus Thomas. 3. *Sentent.,* dist. 22, q. 2, art. 2, qu 1, sic dicil : « Cum lenebræ exteriores inferni, tenebris interioribus correspondent, ex quo Christus a patribus qui erant in limbo, omnes tenebras interiores expulerat per demonstrationem sute divinitatis, congruum etiam fuit ul per pnesentiarn suæ humanitatis, quantum ad animam, etiam tenebras exteriores excluderet, locum illum illuminando. > — Hæc ille.

Dicitur tertio, quod anima Christi, et quælibet alia substantia separata creata, potest esse in loco, sine hoc quod operetur in loco, accipiendo proprie operationem in loco, scilicet corporis veram mutationem de genera qualitatis, aut quantitatis, aut ubi. Sufficit enim, ad hoc quod talis substantia dicatur esse in loco, quod aliquo modo contingat sua virtute ipsum locum, vel contingatur a loco; sicut in secundo (2. *Sentent.,* dist. 2, q 1) latius dictum fuit. Et quidem, de primo contactu, quo scilicet substantia spiritualis contingit corpus vel locum, dicil sanctus Thomas, 1. *Quodlibclo,* art. 4. α Qualiter, inquit, angelus sit in loco, considerari potest ex modo ǫuo corpus est in loco. E>1 enim (x) corpus in loco per contactum loci. Contactus autem coqxiris est per quantitatem dimensivam, quæ in angelo non invenitur, cum sit incorporeus; sed loco ejus e>l in eo quantitas virlualis. Sicut igitur corpus est in loco |>er contactum dimensivæ quantitatis, ita angelus est in loco per contactum virtutis. Si quis

(s) *concluditur.* — *conceditur* Pr.
(6) *cet* — Om. Pr.
(γ) *ct.* — Ad. Pr.
(ê) >ic. — Om. Pr.

(a) *Eit* mini. — *Enim ctt* Pr.

autem velit contactum virtutis operationem vocare, propter hoc quod operari est proprius effectus virtuti dicclur quoi angelus est in loco per operationem; ita tamen quod per o|>orationeni non intelligalur sola molio, sed quæcumque unitio, qua ťua virtute se corpori unit, præsidendo, vel continendo, vel quocumque alio modo. > — Hæc ille. — De secundo vero contactu, quo locus vel corpus contingit >ua virtute substantiam spiritualem, loquitur sanctus Thomas, 2. *Quodlibeto,* art. 13, ubi sit dicit : < Sicut dicimus hominem pali, cum detinetur, vel ligatur, ne vadat quo vult; ila, per modum cujusdam ligationis, anima patitur ab igne corporeo, ut dicit Augustinus, 21. *de Civitate Dei* (cap. 10). Non enim hoc est contra naturam spiritus coi|)on alligari, cum videamus animum naturaliter alligari corpori ad vivificandum ipsum. Dæmones etiam, per nicromantiam potestate superiorum dæmonum alligantur aliquibus imaginibus, vel annullis, vel aliquibus aliis robus. Unde multo magis possunt spiritus alligari divina virtute igni corporeo, non ut dent illi vitam, sed ut accipiant poenam, sicut \ugustinus (ibid.) dicit. Sed quia quod est minoris virtutis non potest sua virtute ligare illud quod est majoris virtutis, inde est quod nullum corpus potest ligare spiritum, qui est majoris virtutis, nisi aliqua superiori virtute. Et, propter hor, dicitur quod ignis corporeus agit in animam separatam non virtute propria, sed inquantum est instrumentum divina· justiliie vindicantis, v—Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit : < Ignis tangit animam : non quidern tactu mathematico, qui attenditur secundum terminos quantitatis; sed magis contactu virtutis, non propria?, sed quoin habet inquantum est instrumentum divinæ justitiæ. b – lldL-c ille. — Simile dicit, 3. *Quodlibeto,* art. 23. Hem, 4. *Sentent.,* dist. 4i, q. 3, ari. 3, q1· 3. Item, 4. *Contra Gentiles,* cap. ta). — Ex quibus patet quomodo anima separata dicitur osse in loco per contactum virtutis, quo scilicet tangit corpus, vel tangitur n corpore; et ulterius, quod, cum anima separata successive possit tangere diversa loca, vel tangi ab eis, quod ipsa anima potest moveri localiter, et ascendere, vel descendere, eo modo quo angelus potest.

Dicitur quarto, quod anima» damnatorum, vel animæ purgando?, vel animæ sanctorum patrum, non dicebantur descendero ad infernum, vel purgatorium, vel limbum, tantummodo propter deputationem, eo modo quo dicit arguens; immo quia veraciter et realiter erant présentés illis locis, per aliquem contactum virtutis. Do hoc sanctus Thomns, 4. *Sentent* , dist. 45, q. 1, art. I, q1· 1, sic dicit < Quamvis substantiæ spirituales secundum suum a corporo non dependeant, corporalia tamen a Deo mediantibus spiritualibus gubernantur, ut dicit Augustinus, 3. de *Trinitate* (cap. 4), et Gregorius. 4. *Dialogorum* (cap. (>). Et ideo est quædam convenientia substantiarum spiritualium ad corporales substantias, per quamdam congruentiam, ul scilicet dignioribus substantiis digniora corpora adaptentur. Unde etiam Philosophus (12. *Metaphyaieas,* t. *r.* 42, etc.), secundum ordinem mobilium posuit ordinem substantiarum separatarum. Quamvis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint formæ, vel determinati lÛOtoros, determinantur tamen (a) eis quædam corporalia loca, per quamdam congruentiam, secundum gradus dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco, eo modo quo incorporalia in loco esse possunt, secundum quod magis vel minus accedunt ad primam substantiam, cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, cujus sedem cœluin Scriptura esse denuntiat. Et ideo animas quæ sunt in plena participatione divinitatis, in cœlo esse ponimus; animas vero quæ a participatione hujus impediuntur, loco contrario dicimus deputari, b — Hæc ille. — Item, in solutione primi, sic dicit ; «X Incorporalia non sunt in loco, aliquo modo nobis noto et consueto, secundum quod dicimus corpora proprie esso in loco; sunt tamen in loco, modo substantiis spiritualibus convenienti, qpi nobis plene manifestus esse non potest. »

Dicitur quinio, quod anima Christi descendit ad inferos, n<>n xdiim quantum ad effectum, immo quantum ad realem præsentiam suæ essentia?, quoad (C) unam pariem inferni, licet non quoad (γ) omnes. De hoc sanctus Thomas, 3 p.. q. 52, ari. 2, ric dicit : α Dupliciter dicitur aliquid esse alicubi. Uno modo, persuum effectum ; cl hoc modoChrislus in quemliM infernum descendit; aliter tamen et aliter : nam in inferno damnatorum habuit hunc elTeclum, quod, descendens ad inferos, eos de sua incredulitate et rnnlilia confutavit; illis voro qui delinebantur in purgatorio, spem gloria? consequenda? dedit; sanctis autem patribus, qui pro solo peccato originali delinebantur in inferno, lumen ælernæ gloriæ infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentiam; et hoc modo anima Christi descendit solum ad locum inferni in quo justi detinebantur, ut illos quos per gratiam interius visitabat secundum divinitatem, eos etiam secundum animam visitaret et (g) loco. Sic autem in una parte inferni exsistens, effectum suum aliqualiter ad omnes partes inferni derivavit, sicul in uno loco terne passus, totum mundum sua passione liberavit. * — Hæc ille.

Tunc *ad primam probationem* in oppositum, respondetur, negando minorem : quia substantiæ "Oparatæ contingit esse in loco corporali, non solum

(a) *tamen.* — *rum* Pr.
(6) *quoad.* — *ad* Pr.
(γ) non *quoad.* — *quo non ad* Pr.
(t) *et* — Om. Pr.

per offectum, imino ρ«·ι unitionem miî ad lotum, et qunlemcumque contactum virtutis» activum vel passivum, ul su'pc dictum p.ri (2. *Sentent,,* dist. 2. 'l ↿ ↿

Ad secundam dicitur, negando consequentiam ; quia, dato quod non descenderit illuc |μ*γ motum continuum, non sequitur quod descenderit per solum effectum; est enim dare medium, scilicet contactum virtutis. Furte tamen posset concedi quod ille descensus, quin fuit in instanti, potius dicendus sit indivisibilis mutatio «piam proprie dictus motu·; sed in hoc non est vis, ut dictum est. De hoc descensu, quod fuerit localis, ct non per solum offectum, asserit (a) sanctus Thomas, 3 p.,q. 52, art. I, ubi (6) arguit sic (nrg. 2) : < Descendere ad inferos non potest Christo convenire secundum divinam naturam, quæ est omnino immobilis; sed solum potest ei convenire secundum naturam assumpiam. Ea vero qu© Christus fecit vel paasus est m natura assumpta, ordinantur ad salutem humanam; ad «piam non videtur necessarium fuisse quod Christus descenderit ad inferos; quia prr passionem suam, <pinm in hoc mundo sustinuit, nos liberavit a pœna et culpa. Non ergo fuit necessarium quod Christusad infernum descenderit, » Ecce argumenlum. Sequitur responsio : «ι Passio, inquit, Christi fuit quædam causa universalis salutis human©, tam vivorum «piam mortuorum. Causa autem universalis applicatur ad singulares effectus |>er aliquid speciale. Unde, sicut virtus passionis Christi applicatur viventibus per sacramenta configurantia (γ) nas passioni Christi, ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos; propter quod signanter dicitur, *Zachar.* 9 (v. II), quod *eduxit vinctos de lacu in sanguine testamenti sui.* id est. per virtutem su© passionis, p — Hæc illo. — El recte, si ratio arguentis inspiciatur, ©«pie concludit quod corpus Christi descenderit ad inferos, sicut «ιο anima : quia coiqioralLs passio fuit causa illorum effectuum de quibus loquitur arguens; ideo, si anima non aliter quam per effectum ad infernum descenderit, sequitur quod passio Christi, et corpus subjectum passioni, descenderit ad infernum; quod nullus dicit.

Ad tertiam dicitur quod responsio ibidem data, est sufficiens : quia illam ponit sanctus Thomas, 3p., q. 52, ait. <4, in solutione tertii; el 3. Sentent., dist. 22, q 2, art. 1, q1· 2.— El ad ῆmprôlmtionem hujus solutionis, dicitur quod non est simii· de inferno et paradiso. Licet enim sit duplex infernus, sicul duplex paradisus; non tamen est dicendum quod anima Christi descenderit solum ad infernum qui nominal pœnain damni vel sensus, et non ad infernum qui nominat locum ŧub terra. Cujus ratio est : quia anima Christi rmn descendit ad illud quod non erat ; sed ille infernus, de quo loquitur arguens, non ««rat pro illo instanti quo Christus dicitur descendisse ad infernum (tunc enim in •anctis patribus erat divina visio, ut arguens conredit; sed pro instanti quo erat m ěi divina visio, non erat in eo privatio divin© virionis, nec infernus illo modo dictus); igitur, in initanti mortis Christi, non descendit anima Christi a«ι talern infernum, sed ƥotiu· ?««ι infernum localem, et non |«œnalcm. Item, quia, «ecundum illam viam, magi^deberet concedi quod Christus descenderit ad paradisum «piam ad infernum : quia in illo instanti paradisus fuit effectus eju·, non autem infernus, sod privatio vel destructio inferni; quod tamen nullus dit it. Item, Dorlores dicunt quod anirna Christi non descendit ad infernum prout nnminat pœnam, «ed prout nominat locum. De hoc sanctus Thomas, 3 *Sentent.,* diri 22, q. 2, art. I. qu 1, sic dicit ∢ Christus, ul no· ab omnibus defectibus liberaret, in se ƭostro defectus qui universaliter omnium erant, el in defectu grati© non vergebant, accipere voluit. Hoc autem erat omnibus hominibus commune. ante Christi passionem, quod pro debito originalis peccati a«ι infernum descendebant. Sed in nomine inferni duo importantur : scilicet locus; «'l poena, vel damni, vel sensus, scilicet afDictiva. Pœna autem damni, scilicet carentia divina· visionis, vergulttl in defectum grati©; quia scilicet non jioldat in eis e>se gratia consummatu, scilicet gloria. Similiter etiam pœna sensus, post hanc vitam, non est sitisfactoria, quia illi non sunt in statu merendi; sed est vel purgativa, ƭ» damnaliva Purgatio autem debetur alicui impuritati, el damnatio peccato mortali. Unde etiam pania sensus, peri hanc vitam , in defectum grati© vergit. Et ideo Christo fuit competens in infernum descendere, secundum quod infernus importat locum, non autem secundum quod importat pœnam. > — Hæc ille.

El hox suffit iunt nd dicta Durandi contra tertiani conclusionem.

§ i. — At) ARGUMENTA CONTRA QUARTAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad argumenta ejus contra quartam, respondetur. Et ideo, ml dm» prima argumeiith, quibus vult probare quod in triduo mortis ista non es.^l \ern. *Totus Christus est in inferno,* dicitur primo, quod conclusio nostra noti «licit quod in triduo mortis ista esset vera, *Totus Christus est* in *inferno, vel in sepulchre.* Nec sanctus Thomas, hoc «licii alicubi expresse; sed dicit quod totus Christus in Induo fuerit in inferno, et in sepulôhro. El ideo non est necesse respondero ad illa duo argumenta prima improbantia illam,

(a) aiorriL — *unde* Pr
(β) *ubi.* — Om. Pr
(γ) *configurantia.* — *rnnfigurativa* Pr

Totus Christus est in inferno. Valde autem refert ilicen?, *In triduo erat vera, Totus Christus est in inferno,* et *Totus Christus in triduo fuit in inferno :* quia in isla quæ est de present!, *Totus Christus est in inferno,* subjectum supponit pro illo quod est actualitor Christus; in illa autem, *Totus Christus fuit in inferno,* subjectum ampliatur ad supponendum sub distinctione pro illo quod est actualiter Christus, vel pro illo quod fuit quandoque Christus, licet modo non sit. El est simile de istis, *Christus ante incarnationem fuit homo,* et *Ante incarnationem hire erat vera, Christus est homo, vel Christus est Deus, vel Christus est :* prima enim communiter conceditur a doctoribus, sequentes vero communiter negantur a doctis.

Dicitur secundo, quod hoc nomen *Christus* |>otest multipliciter accipi. Primo modo, pro Filio Dei : ita quod nec pro alio supponat, nec aliud connotet quam hoc nomen *Filius Dei.* Secundo modo, potest sumi pro Filio Dei, connotando unionem nature humanæ integre ad Filium Dei : ita quod idem sit dicere *Christus,* el dicere *Filius Dei habens naturam humanam hypostatice sibi unitam;* ita quod supponat pro Filio, et connotet naturam humanam in obliquo in sua significatione. Tertio modo, potest sumi pro Filio Dei, connolando in sua significatione in obliqua, non quidem naturam humanam integram, sed partes nature humanæ sibi hypostatice unitas, licet ab invicem divisas et separatas : ita quod supponat pro hypostasi, sed connotet in obliquo partes nature humanæ sibi unitas, el (lotissime animam unitam plenitudine Spiritus Sancti, ex qua dicitur unctus et Christus; ita quod idem significet *Christus* quod *Filius Dei unctus secundum animam.* Quarto modo, |>olest sumi pro quodam composito vel aggregato ex Filio Dei et ex natura humana : ita quod hoc nomen supponat pro tali composito. Et quod hoc nomen possit torn varie accipi, patet ex usu doctorum sanctorum el modernorum. Augustinus enim, in *Sermone de Symbolo* (lib. 3, cap. 7), ut recitat sanctus Thomas, 3 p., q. 52, art 3, in solutione tertii, sic dicit : *Non per diversa tempora vel loca dicimus ubique Christum esse totum, ut modo ibi* (i) *totus sit, ct alio tempore alibi totus, sed ut semper ct ubique sit totus.* — Hæc ille. — In quibus locutionibus apparet quod accipit hoc nomen *Christus* pro Filio Dei. Quod expressius palet : quia, in eodem sermone, ita dicit, exponens pnemissa : *Totus Filius apud Patrem, totus in cudo, totus* in *terra, totus* in *utero Viryinis, totus* in *cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quo latronem introduxit.* — Hæc illo. — Talis enim locutio, *Christus est semper ubique totus,* non potest verilicari, si subjectum supponat quarto modo, scilicet pro composito ex duabus natllris; nec si supponat secundo modo, scilicet pro Filio Dei habente naturam integram; sed solum potest verificari, si subjectum supponat primo modo, scilicet pro Filio Dei, sine quacumque connotationo nature humanæ vel sunnirn partium; et etiam, si supponat (a) tertio modo, scilicet pro Filin Dei habente partes nature humanæ, potissime illam secundum qunrn sibi competit unctio Spiritus Sancti, scilicet animam rationalem. Hocenim nomen *Christus* semper supponit apud sanctos pro supposito Filii Dei, el non pro tali composito, quale fingit arguens, scilicet quarto modo superius dicto. El de hoc sanctus Thomas, 3 p., q. 17, art. 1, sic dicil : α In Christo, inquit, cum sint duæ nature, divina scilicet et humana, altera earum potest de eo predicari el in abstracto el in concreto : dicimus enim quod Filius Dei, qui supponitur in hoc nomine *Christus,* est divina natura, el esi Deus. Sed humana natura non potest predicari de Christo secundum se in abstracto (6), >ed in concreto solum, prout scilicet significatur (γ) in supposito. Non enim vere potest dici quod Christus sil natura humana, quia natura humana non est nata predicari de suo supposito; dicitur autem quod Christus esi homo, sicut el quod Christus est Deus (3). Deus autem (i) significat habentem divinitatem, el homo significat (ζ) habentem humanitatem. Aliter tamen habens humanitatem significatur per hoc nomen *homo,* el aliter per hoc nomen *Jesus,* vel *Petrus.* Nam hoc nomen *homo* importat habentem humanitatem indistincte, sicut et hoc nomen *Deus* indistincte importat habentem divinitatem; hoc autem nomen *Jesus,* vel *Petrus,* importat habentem humanitatem distincte; scilicet sub determinatis individuantibus proprietatibus, sicut el hoc nomen *Filius Dei* importat habentem divinitatem sub determinata proprietate personali. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo hoc nomen *Christus* supponit pro Filio Dei, licet connotet humanitatem; el quomodo ista est vera, *Christus est divinitas;* quod non esset verum, si ly *Christus* supponeret quarto modo, sicut vult arguens. — Item, q. 52, ari. 3, arguit sic, primo loco : < Corpus Christi est aliqua pars ejus. Sed corpus Christi non fuit in inferno. Ergo totus Christus non fuit in inferno, j» Ecce argumentum. Soqüitur responsio : « Dicendum, inquit, quod corpus Christi, quod tunc erat in sepulchre, non esi pars ƥersona increata», sed nature ǎssumpta Et ideo per hocquod corpus Christi non fuit in inferno, non excluditur quin tolus Christus fuerit; sed dsten-

ia) *ibi* — *illa* Pr.

( ) *tuppinuit.* — «upponit ₣.
( ) *abelrarto.* — *nlaoluto* Pr.
(t) *dgnificalur* — *nynulur* Pr.
(Î) ei *quod Chriitu» r»t Deus.* — Om. Pr.
(t) autem. — *aul* Pr.
(ζ) iigm/rcai. — βi^ηαιΉ Pr

dilui· quod non fuerit ibi totum quod |X»rtinel (?) ad humanam naturam, i» — Hæc ille. — Ex qyo apparet quod ly C/iristna non Mipjw>nit pro tali composito, sed pro persona increata; ct quod corpus non est pre personæ ipsius Christi, wd huuianæ naturæ. El consimiliter, humanitas non I' pars Christi. Quod evidentius ostendit, ibidem : arguit enim sic, secundo loco : « Nihil čiiju portes sunt ab invicem sepamtæ, potest dici totum. Sed corpus el anima, quæ sunt partes natum humanæ, fuerunt ab invicem separata post mortem. Descendit autem ad infernum mortuus exsistens. Ergo non potuit esse tolus in inferno. n Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Ex anima, inquit, el corporo unitis constituitur lotalilas humana' natura·, non autem totalitas divinæ personæ. El ideo, soluta unione animæ et corporis per mortem, remansit tolus Christus; sed non remansit humana natura in sua tolalilate. b — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod quarius modus accipiendi hoc nomen *Christus,* quo Durandus utitur, inconsuetus est, el contra mentem sanctorum et doctorum; sed primi 1res sunt consueti.

Dicitur tertio, quod in iriduo hæc poterat concedi, *Christus est totus in inferno.* Patet, accipiendo ly *Christus* primo modo el tertio : quia scilicet quælibet tunc istarum erat veni, *Filius Dei est tolus in inferno;* et similiter ista *Filius Dei habens corpus ct animam, secundum quum competit sibi unctio Spiritus Sancti, perquam dicitur Christus, est totus in inferno.* Et similiter hæc tunc erat vera, *Filius Dei est Christus,* sicut et hæc, *Filius Dei est sacerdos,* et hæc, *Filius Dei est Filius hominis.* De prima istarum, dicit sic sam lus Thomas, 3 p., q. 50, ari. 4, in solutione tertii ; α Esse sacerdotem convenit (6) homini ratione animæ, in qua est ordinis character. Unde per mortem homo non perdit ordinem sacerdotalem ; ct multo minus Christus, qui est totius sacerdotii origo. > — Hæc ille. — De secunda vero proposilidlie, sic dicit, 2. *Quodlibc.to,* art. I, ubi arguit sic (arg. I) : « Dicitur, *Matth.* 12 (v. 40› : *Sicut fuit Jonas* in *ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, ita et Filius hominis in corde term.* Non autem alius Filius, nisi Filius hominis qui loqpebatur super terram; alioquin Christus fuisset duo lilii. Ergo fuit homo in triduo mortis. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : ‹ Dicendum, inquit, quod hoc nomen *homo* est nomen naturæ, sed *Filius* est nomen hypostasis; et ideo magis in triduo mortis Christus potest dici Filius hominis quam homo. > — Hæc ille. — Ex quo patet quod cum *Christus* sit nomen suppositi et personæ, connotans tamen humanitatem, integram vel fractam, sicut et lux· nomen *Filius hominis,* ista (?) potest concedi in triduo, *Persona Filii Dei e»t Christus,* -icul el bat, Per*sona Filii Dei est Filius hominis.*

Ex his patet responsio ad duo argumenta prima Durandi.

Ad primum siquidem, negatur minor. El ad rju> probationem, dicitur quod hoc nomen ChrhrfiiiMip-pnit pro supposito æterno subsistente in duabus naturis, sed non e converso : quin nominat illud ut Mibsistii in divina natura integra, in humana autem integra vel confracta, dum tamen partes illius natura, et potissime anima, sint aibi unite hypostatice; sic autem erat in triduo.

A<1 secundum, negatur minor. Quia non sic lum nomen *Christus* est impositum ad significandum Deum hominem, sicut nomen illud quod significat hominem album; sed hoc nomen *Christus est* impositum ad significandum Deum unctum. Illa autem unctio mansit in Filio Dei,quamdiu partes humanæ natura manserunt sibi unita» personaliter, sive essent ad invicem conjuncte, sive separate. — Potest etiam dici ad istud argumentum, et ad procedens, quod procedunt juxta secundam vel quartam significationem ct suppositionem hujus nominis *Christus;* secundum quam non conceditur quod isla fuerit vera in triduo, *Christus est in inferno.* Sed non procedunt argumenta utendo hoc nomine *Christus* juxta primani et tertiam acceptionem; quia, in talibus acceptionibus, negatur minor utriusquo argumenti; quia, sic accipiendo, huc nomen *Christus* non significat (C) suppositum subsistens in duplici natura, sicut dicit minor primi argumenti; nec significat Deum hominem, ut dicit minor secundi argumenti. — Conceditur tamen quod non univoce hæc fuerit vera in Iriduo, *Christus est,* vel *Filius Dei est Christus,* sicut modo. El hoc bene concludit Durandus Non autem concludit quod hæc nullo modo esset vera in triduo, *Christus est.*

Ulterius, ad argumenta quibus probat quod modo hæc sil falsa, *Christus fuit homo* in *triduo,* dicitur.

Ad primum siquidem, dicitur quod, licet ly *tutus* ponat suum significatum circa hoc substantivum *Christus,* tamen hoc non est ratione significati lotius illius substantivi, sed ratione suppositi. Hoc enim nomen *Christus,* dato quod significet aliqualiter duas naturas, vel subsistens in duabus naturis, non tamen supponit pro duabus naturis, sed pro supposito illarum. El quia totum illud suppositum luit in inferno quantum-ad esse, quod pertinet ad suam pei>onalilalem, ideo illa conceditur. *Totus Christus fuit* ni *inferno,* el ista, *Tolus Christus est ubique,* et ista, *Totus Christus fuit semper ct ab asterno.*

Ad secundum dicitur ipioil stat in hac falsa propositione, scilicet quod hoc nomen *Christus* sup-

(a) *perimet.* — *pertineat* Pr.
(β) *convenu.* *contingit* Pr.

(a) *ista.* -- *ita* Pr.
(β) *iitjnifivcit.* — *tignat* Pr.

l>onat pro persona composita, el sit nomen suppositi habentis partes secundum se et intrinsece. Hoc emm falsum est, cum illud nomon supponat pro Filio Dei, cui secundum se partes non conveniunt; licet illud nomen connote! naturam humanam, vel partes ejus, pro quibus tamen non supponit. Unde lior argumentum procedit secundum quartam acceptionem hujus nominis *Christus,* quæ abusiva est. Di· hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 22, q. 1, art 2, ubi argui! sic (arg. 6) : « Totalitasrei dicitur respectu illorum ex quibus res componitur. Sed totus Christus dicitur esse ubique, ut in littera dicitur, et ut («) Damascenus *(dc Fid. Orth.,* lib. 3) dicit. Cum igitur totus ad personam pertineat, el jMMsona sit composita ex humanitate el divinitate, videtur quod humanitas Christi sit ubique; et sic ubique est homo, » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Ad sextum, inquit, dicendum est quod persona non dicitur proprie composita ex naturis; unde totus non fertur ad personam secundum quod totum dicitur quod halæt partes, sed secundum quod totum dicitur cui nihil docst. El, secundum hoc, Christus dicitur lotus ubique, quia nihil deestsibi de sua personalitate, secundum quod ubique est : totus enim, cum sil masculini generis, ad personam (icrlinel. Deesl autem ei aliquid de bis quæ ad naturam Christi perlinent, secundum quod est ubique; quia secundum humanam naturam non est ubique. Et ideo dicitur quod esi lotus ubique; sed non est totum ubique; quia tutum, cum sit neutri generis, ad natuiam pertinet. » — Hac ille.

Λıl tertium dicitur quod similiter fundatur in precedent! termino, scilicet quod jwrsona Christi sit composita ex naturis vel partibus. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. G, q. 2, ari. 3, sic di» it : < Ad rationem lotius duo pertinent. Unum scilicet quod esse totius pertineat ad omnes partes» : quia partes non habent proprium esse, sed sunt per(6) esse lotius. Aliud est quod partes componentes causant esse totius. Et (γ) «plia secunda opinio, quæ sola est catholica, ponit unum esse in Christo, esse divinæ persona» pertinet ad utramque naturam, non tamen illud osse causatur ex conjunctione naturarum, sicut esse compositi causatur ex conjunctione componentium; unde, secundum hanc opinionem, persona Christi potest aliquo modo dici composita, inquantum salvatur ibi cliqua conditio compositi. Non tamen est ibi vera ratio compositionis, quia deficit altera conditio. Unde non est in usu modernorum tenentium hanc opinionem, quod dicant personam compositam. > — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione quarti et quinti (δ): « Quamvis, inquit, compositio quantum ad aliquid salvetur in incarnatione Verbi, nullo modo tamen est ibi ratio (lartis. Divinitas enim pars esse non potest, propter imperfectionem ꝺua est de ratione partis. Humana nutem natum similiter non potest esse pars : quia comparlem, quæ sibi correspondent, non habet; vel etiam quia non causât esse personæ, quæ dicitur composita. El ideo Magister dicit, dist. 7, quod inexplicabilis es! illius compsilionſ (a), quæ non est partium, ratio. Dicitur autem a Magistris unio exigitiva, quia tot comprehenduntur in persona, quot exiguntur ad opus redemptionis: ut scilicet sit Deus qui posset, et homo qui deberet satisfacere. Damascenus autem *(dc Fid. Orth.,* lib. 3, cap. 3) dicit personam esse compositam, quia est ibi aliquid de ratione compositionis, non quod sit simpliciter composita, quantum ad perfectam rationem compositionis, ɗ — Ikcc ille. — Ex quibus palet quod ista est vera et propria, el non figurativa, *Christus est ubique totus, Christus fuit in sepulchro,* etc. Et simile esi de istis, sicut de aliis de quibus alias (dist. H, q. 1) dictum est, scilicet : *Iste homo incœpit esse.* De quibus sanctus Thomas, 3 p., q. 1G, art. 9, sic «licii : u In hoc quod dicitur, *Iste homo,* demonstrato Christo, designatur suppositum æternum, cujus æternitali repugnat incipere esse. Unde hæc est falsa, *Hic homo incœpit esse.* Nec obstat quod incipere esse convenit humanæ naturæ, quæ significatur (6) per hoc nomen *homo;* quia terminus in subjecto positim non tenetur formaliter pro natura, sed magis materialiter pro 8up(K>$ito, etc. ɗ El ita in pro|K)sito, ista est vera, *Chrislus est ubique :* quia, licet esse ubique non conveniat nature humanæ, convenit tamen supposito; modo subjectum non stat pro natura, sed pro supposito.

Et hæc sufficiant ad dicta Durandi. Concedimus enim primo, quod in triduo mortis, hæc fuit vera. *Totus Christus est in inferno,* accipiendo ly *Christus* primo modo, vel tertio modo. Verumtamen aliqua .æquivocatio tunc fuit in hoc nomine *Christus,* ut «licium est. *Secundo,* dicitur quod modo hæc debet concedi, *Totus Christus fuit in inferno,* accipiendo ly *Christus* primo modo, et secundo, et tertio, non autem quarto modo.

Ad argumentum pro parte affirmativa quaestionis, respondit sanctus Thomas, 3 p., q. 50, art. 4, in solutione tertii, ubi sic dicit : α Esso sacerdotem convenit (γ) homini ratione animæ, etc.; » sicut allegatum fuit prius (in solutione argumentorum contra quartam conclusionem).

El hæc de quaestione sufficiant. De qua bonoꝺictu Deus. Arnen.

(ii uL — Om Pr.
(4) — pro Pr.
(γ) £3. — Om. Pr.
‹A) rr guinb. — Om. Pr.

( ) «l/twi ‹ *oinpoiitiuitii. — illa funipatitiu* Pr.
( ) *tignifii alur. — lignatur* Pr.
(γ) contenir· — *contingit* Pr

DISTINCTIO XXIII.

QUÆSTIO UNICA.

UTRUM VIRTUTES HABITUALES SINT HOMINI NECESSARIE

incA vigesimnmtertiam 3. *Sententiarum* distinctionem, quæritur : Utrum virtutes habituales sint homini necessaria·.

Et arguitur quod non. Quia nullus habitus est necessarius. Sed virtutes sunt habitus. Igitur non sunt necessaria·. Minor nola est. Major probatur. Quia habitus importat ordinem ad actum. Sed potentia importat principium actus sufficienter: nam et potentiæ naturales, absque habitibus, sunt principia actuum. Ergo non est necessarium ẽw habitus.

in oppositum arguitur sic : Quia habitus et virtutes sunt quædam perfectiones. Sed perfectio est maxime necessaria rei, cum habeat rationem linis. Ergo necessarium est habitus et virtutes esse.

In hac quaestione sunt tres articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS 1.

PONUNTUH CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : **Quod bublius sunt homini necessarii.**

Istam ponit sanctus Thomas, 2 q. 49, ari. i, ubi sic dicit : α Habitus importat quamdam dispositionem in ordine ad naturam rei, el ad operationem vel finem ejus, secundum quem aliquid beno vel male disponitur ad aliud. Ad hoc autem quod aliquid indigeat disponi ad alterum, tria requiruntur. Primo quidem, ut illud quod disponitur, sil alterum ab eo ad quod disponitur, et so habeat ad ipsum ut potentia ad actum. Unde, si aliquid sit, cujus natura non sit composita ex potentia et actu, el cujus substantia sit sua operatio, et ipsum sit propter seipsum, ibi habitus vel dispositio locum non habet; sicut patet in Deo. Secundo, requiritur quod illud quod est in potentia ad alterum, possit pluribus inodis determinari, et ad diversa. Unde, si aliquid non sit in potentia nisi ad unum, ibi dispositio vel habitus locum non liabet; quia tale subjectum. ex sui natura, habet debitam habitudinem ad talem actum. Unde, si corpus cmle-te sit compositum ex materia et forma, cum illa materia non sit m potentia ad aliam formam, non haliet ibi locum dispositio \el habitus ad formam, aut etiam ad operationem; quia natura cœlestis corporis non est m potentia niai ad unum motum determinatum.Tertio, requiritur quod plura concurrant ad disponendum subjectum ad unum eorum ad quæ (-t in potentia, quæ diversis mortis commensurari possunt, ut sic disponantur bene vel male ad formam vel operationes. Unde qualitates simplices elementorum (i), quæ secundum unum modum determinatum conveniunt naturis elementorum (Ç), non dicimus dispositiones vel *habitus,* sed simplices *qualitates.* Dicimus autem dispositiones vel *habitus,* ǎnitalem, et pulchritudinem, et alia hujusmodi, quæ important quamdam commensuralionem plurium, qure(y) possunt diversis modis commensurari. Propter quod dicit Philosophus, 5. *Metaphysics* (t.c.25 el 24), quod *habitus est dispositio, ct dispositio est ordo habcntxs partes, vel secundum potentiam, vel secundum locum, rcl secundum speciem. Quia* igitur mulla sunt entium, ad quorum naturas ct operationes necasse est plura concurrere,quæ diversis modis commensurari possunt, ideo nece&e est habitus esse. · — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 23, q. 1. art. 1, sic dicit: α In omnibus quæhabent regulam (o) et mensuram, eorum (g) lionitas el rectitudo consistit in conformitnle ad suam regulam vel mensuram ; malitia autem, secundum quod ab ea discordant. Prima autem mensura et regula omnium est divina sapientia. Unde bonitas et rectitudo, sive veritas uniuscujusque consistit secundum quod attingit ad hoc ad quod ex divina sapientia ordinatur, ut Anselmus dicit *(Dialog. dc Veritate,* cap. 11). Et similiter etiam est de aliis secundis regulis, quod in confoi rnitate ad ipsas lionitas et rectitudo regulntorum consistit. Sunt autem quredam potentiæ limitabo ad determinatas actiones vel passiones; et secundum quod illas implent, suæ regula? conformantur; quia per divinam sapientiam ad talia sunt ordinabo. Et quia ħatura inclinatio semper est ad unum, ideo tales potentiæ, ex ipsa natura potentiæ, rectitudinem sufficienter habere possunt, et bonitatem; malitia autem in eis contingit ex defectu potentiæ. Potentiæ vero alliores et universaliores, cujusmodi sunt rationales potentiæ, non sunt ĩimitata ad aliquid unum, vel objectum, χel modum operandi; quin secundum diversa, et diversimode, rectitudinem habere possunt. Et ideo ex natura potentiæ non pussunt determinari ad rectum et bonum ipsarum, sed oportet

( ) *elementorum.* — *etertonim* Pr.
( ) *elementorum.* — *elerturum* Pr.
(γ) </um·. — </ui Pr.
i£) *legulam.* — *et gloriam* Pr.
(t) rorum. — Om. Pr.

quod roctificenlur, rectitudinem a sua regula recipientes. Hoc autem contingit dupliciter. Uno rnodo, ut recipiatur per modum passionis; sicut in hoc ipso quod potentia regulata a regulante movetur· Sed quia in hoc quod aliquid (a) patitur, et nihil ad actum confert, diffinitio violenti© consistit, ut palet m3. *Ethicorum* (cap. I); violentia autem difficultatem et tristitiam habet, ut 5. *Metaphyniex(l.c. fi)* dicitur; ideo praedicta receptio rectitudinis non sufficit ad perfectam reclilicationem potenti® regulatæ. Oportet ergo (C) ut alio modo recipiatur, scilicet per modum qualitatis inhærentis, ut scilicet rectitudo regulæ efficiatur forma potenti® regulatæ : sic enim faciliter et delectabiliter quod rectum est operabitur, sicut id quod est conveniens suæ formæ. Et hæc jndem qualitas, sive forma, dum adhuc imperfecta est. dispositio dicitur. Cum autem jam consummata est, et quasi in naturam versa, habitus nominatur; qui, ulex 2. *Ethicorum* (cap. 5), et .5. *Metaphysic:e (t. c.* 25) accipitur, est secundum quem (γ) nos habemus ad aliquid bene vel male. Et inde est quod in *Praedicamentis* (cap. *de Qualitate)* dicitur dispositio facile mobilis, el habitus difficile mobilis, quia quod naturale est, non cito transmutatur (i). Inde est etiam quod habitus ad unum inclinat, sicut natura, ul dicitur, 5. *Ethicorum* (cap. 1). Et propter hoc etiam signum generati habitus est delectatio facta in opere, ul dicilur, 2. *Ethicorum* (cap. 3); quia quod est naturæ conveniens, delectabile el facile est (<). Et propter hoc etiam habitus a Commentatore, 3. *de Anima* (com. 18), diffinitur, quod est quo quis agit cum voluerit,quasi in promptu habens quod operandum est. Et ideo habitus possessionem comparatur, i. *Ethicorum* (cap. 8), secundum quam res possess® ad nutum habentur, operatio vero usui. Palet ergo quod potenti® naturales, quia sunt ex seipsis determinat® ad unum, habilibus non indigent. Similiter etiam nec apprehensivæ sensilivæ, quia habent determinatum modum operandi, a quo non deficiunt, nisi per defectum potenti®. Similiter etiam nec voluntas humana, secundum quod est determinata naturaliter ad ultimum finem, el ad bonum, secundum quod est objectum ejus. Similiter etiam nec intellectus agens,qui habet determinatam actionem, scilicet facere intelligibilia in actu, sicut lux facere visibilia in actu. Similiter etiam nec in ipso Deo est aliquis habitus, cum ipse sit prima regula ab alio non regulata; unde essentialiter bonus est, et non per participationem rectitudinis ab alio; nec malum in ipso potest incidere. Sed intellectus possibilis, qui de se indeterminatus est, sicut materia prima, habitu indiget, quo participet rectitudinem suæ regiihe : et naturali, quantum ad ea quæ ex ipso lumine intellectus agentis, qui est ejus regula, statim determinantur, sicut sunt prima principia; ct acquisito, quantum ad ea quæ ex ipsis principiis educi possunt; el infuso lumine,sive (e) habitu, quo participet rectitudinem prima? regulæ, in his qua? intellectum agentem excedunt. Similiter etiam (6) in voluntate, quantum ad illa adquæ ex natura non determinatur, et in irascibili, el in concupiscibili, indigemus habitibus, secundum quod participant rectitudinem rationis, quæ est eorum regula, vel rectitudinem primæ mensurae, in his quæ naturam humanam excedunt, quantum ad habitus infusas. Et similiter, in corpore animato est habitus sanitatis, prout participat ab anima dispositionem qua potest opus suum recte perficere : quia oculus sanus dicilur, qui opus oculi recte perficere potest, ul dicilur, 10. *de Animalitus* (cap. 1). Unde palet quod hujusmodi qualitates, quas habitus dicimus, in rebus animalis inveniuntur, el praecipue in habentibus electionem, ut dicitur in 5. *Metaphysicæ* (I. c. 19). » — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui pro conclusione : Illud est necessarium homini in operibus suis, sine quo non potest perfecte rectificare actus suarum potentiarum. Sed habitus sunt hujusmodi (γ). Igitur, etc.

Secunda conclusio est quod virtutes humaine sunt habitus.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* ubi supra (dist. 23, q. 1), ari. 3 (q¶® 1), ubi sic dicit : α Nomen virtutis, secundum primam sui impositionem, videtur in quamdam violentiam sonare; unde, 3. *Cadi et Mundi* (t. c. 28), dicilur quod motus accidentalis, id est, violentus, est (δ) qui est a virtute, idest, violentia, non cum auxilio naturæ. Sed quia non potest aliquid alteri violentiam inferre, nisi per potentiam perfectam, secundum quam agat et non patiatur, inde tractum est nomen virtutis ad significandum (t) omnem potentiam perfectam, sive (ζ) qua potest aliquid in seipso subsistere, sive (η) qua potest operari. Et sic dicitur, in 1. *Cœli et Mundi* (I. c. 116), quod virtus est ultimum potenti®, <|uia perfectio potentiæ mensuratur ex ultimo et maximo quod quis potest. Et quia malum in actu contingit ex defectu potentiæ agentis, ideo ad perfectionem potentiæ exigitur quod bene operetur in genere suo. Et propter hoc dicitur, in 2. *Ethicorum* (cap. G), qUÔd virtus est quæ bonum

( ) a/t</uid — *ahud* Pr.
( ) ergo. — riin Pr.
(γ) *quem. — quam* Pr.
H) *Iranimutatur. — Iratuumitur* Pr.
(') ftt. — Om Pr.

(λ) fire. — fine Pr.
(6) etiam. — it Pr.
(γ) /iwjujniodi. — *hujut* Pr.
(Î) eft. — Om. Pr.
(t) fiyni/iranduni. — irtendum Pr.
(ζ) «tue. — une Pr.
l (rj *tub*iitere.* five. — luhitmere, fine Pr.

facit habentem, ei opus ejus bonum reddit; et, in 7. *Physicorum* (t. c. 17), dicitur quod virtus est dis|»ositio perfecti ad optimum, eorum scilicet ad quæ potentia se extendit. Et quia dc virtutibus humanis loquimur, ideo virtus humana erit quæ perficiet humanam potentiam ad actum bonum et optimum. Cum autem homo ex hoc sit homo quod habet rationem et intellectum, ideo potentiæ illæ (α) sunt humanæ, quæ aliqualiter rationales sunt, vel per essentiam, sicut quin sunt in parte intellectiva, vel per participationem, sicut quæ sunt in parte sensitiva, rationi obedientes. Hæ autem potentiæ, ex natura potentiæ, non possunt esse determinata» ad actus l>onos; nec perfecte determinantur, nisi per habitus. Unde virtutes humanæ, de quibus loquimur, non sunt potentiæ, sed habitus. » — Hæc ille.

Item, 1« 2 q. 55, art. 1, sic dicit : α Virtus nominat quamdam potentiæ perfectionem. Uniuscujusque autem perfectio consideratur praecipue in ordine ad finem suum. Finis autem potentiæ esi actus. Potentia ergo dicitur esse perfecta, secundum quod determinatur ad suum actum. Sunt autem quædam potentiæ, quæ secundum seipsas sunt determinata? ad suos actus, sicut jiotenliæ naturales activæ. Et ideo hujusmodi potentiæ naturales, secundum seipsas dicuntur virtutes. Potentiæ autem rationales, quæ sunt potentiæ propriæ hominis, non sunt determinabo ad unum ; sed se habent indeterminate ad multa. Determinantur autem ad actus per habitus. Et ideo virtutes humanæ, sunt habitus. > — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui pro conclusione : Illud quod perfecte determinat potentiam rationalem ad perfectionem suam, el ad bonum actum suum, est habitus. Sed virtus humana, est hujusmodi (C). Igitur est habitus.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ABT1CULUS 11.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contéa primam conclusionem

I. Argumenta Durandi. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. El quidem, contra primam arguit Durandus(dist.23, q. 3), probando quod officium, vel effectus, aut activitas habitus, non sit determinant actum vel potentiam ad actum. Et quod habitus non sit necessarius ad determinandum actum, probat : Quia determinatio actus est solum secundum rationem universalis et particularis aut singularis. Non enim in rerum natura invenitur aliquis actus qui non sit determinatus in esse naturæ secundum singularitatem, ct ad esse moris secundum bonitatem vel malitiam, si sit deliberatus. Sed, secundum conceptum nostrum, possumus intelligere actum in universali, qui, ut sic, indifferenter se habet ad istum actum vel illum, et ad bonum vel malum. Et sicut universale non differt realiter a singulari in quo est, sic actus indeterminatus et deierminatus non differunt realiter, sed solum secundum conceptum : quia quod indeterminate concipitur, determinate exsistit; ita quod sua realis exsistentia in rerum natura, est sua realis determinatio ex seipsa formaliter, et non per aliquid ipsi adveniens. Et hoc quantum ad esse naturæ. Sed determinatio actus ad bonum, quantum ad esse morale, non est ex sola singularitate suæ realis exsistentia», quia actus malus singulariter exsistit, sicut etiam bonus; sed est formaliter bonus ex conformilate ad rectam rationem, et malus ex difformitate ad rectam rationem. Hoc praemisso, patet primo (x),quod potentia determinatur in seipsa per habitum formaliter; et secundo, inquirendum est an ijisa determinetur per habitum ad determinatum (6) actum. Primum est de se clarum : quia omne subjectum quod est in potentia ad suscipiendum plura sibi invicem incompassibilia, recipiendo unum, determinatur per ipsum, sic quod, illo inexsistente, non potest recipere alterum; sed potentiæ rationales, sunt in potentia ad recipiendum habitus bonos et malos, qui (γ) ad invicem sunt incompossibiles; ergo potentia quæ recipit unum eorum, determinatur per ipsum, sic quod, illo inexsistonte, non est indifferens ad recipiendum alterum.

Sed quia habitus habet ordinem ad actum, ideo videndum est an determinet potentiam ad producendum vel recipiendum determinatum actum. Et dicendum est quod ad determinationem actus in esse ȵatura nihil facit habitus bonus vel malus. Cujus ratio est : Quia effectus communis requirit causam communem ; sed determinatio actus in esse naturæ, cum sit sua realis singularitas, est effectus communis omni actui exsistenti in rerum natura, sive sit ante habitum, sive post, sive sit bonus, sive sit malus; ergo causa talis ($) determinationis est communis omnibus actibus, sine quacumque exceptione. Habitusautem non est sic communis etiam (c) generaliter acceptus, cum ante omnem habitum fuerint actus prædicto modo determinati; et mullo minus acceptus in speciali.Quare, etc. Et hæc ratio non solum probat quod habitus non sit causa per se talis determinationis, sed etiam quod nullo modo determinet vel inclinet potentiam ad actum sic determinatum : quia nihil determinatur nec deter-

(a) i/ùr. — Om. Pr.
(/>) *hujusmodi.* — /im/im.

(«) primo. — Om. Pr.
(6) *ad delerim*nalum. — *determinatum ad* Pr.
(γ) Çui. — *qiue* Pr.
(8) *talis,* — *ivahs* Pr
(t) *etiam.* — *ef* Pr.

minari potest ad id quod est omnibus commune (determinatio enim fit ad aliquid speciale); sed sinpilarius est communis omnibus actibus in rerum natura exsistentibus; ergo nulla potentia determinatur ad producendum actum singularem. Item : ad illud ad quod potentia de sui natura est sic determinata quod non potest in oppositum, non indiget aliquo determinante; sed quælibet potentia, ex natura sua, e>t sic determinata ad producendum vel recipiendum actum singularem, quod nullo modo potest in oppositum (actus enim universalis nec produci potest, nec recipi); ergo nulla potentia potest determinari ad producendum vel recipiendum actum determinatum determinatione singularitatis, ğun est secundum esse natura.

De determinatione autem actus ad bonum vel malum secundum esse momie, aliter dicendum est. Ad hanc enim (x) determinationem, quamvis nihil faciat habitus per so, facit tamen per accidens. Quod enim habitus nihil faciat per se ad talem determinationem, patet : Quin bonitas el malitia artus moralis consistunt in conformitate vel ddlormilate ejus ad rectam rationem; conformitas autem el difformitassunt respectus, vel relationes, ad quas non est per se et immediate aliqua actio, sed solum mediante fundamento, ut palet ex 5. *Physicorum* (l. c. 10); el ideo nihil potest esse per m· causa talis conformitatis vel difformitatis, seu bonitatis el malitiae, nisi illud quod est per se causa entitatis actus secundum esse natune,quæ est fundamentum talium. Constat autem <pio<i habitus non est per se rausi entitatis actus secundum esse naturale : quia nullus effectus potest poni sine sua causa per >e; sed actus qui sunt ante habitum, sunt ďeterminata entitalis, in qua fundatur conformitas ad rectam rationem, vel difformilas ad eamdem : actus enim quibus generatur habitus bonus, sunl determinate boni; el illi quibus generatur malus habitus, sunl determinate mali. Ergo habitus non est per se causa talis determinationis.

II. Alia argumenta Durandi — Ulterius arguit Durandus (dist. 4), q. 4), quod habitus non reddat actum facilem vel difficilem in se.

Primo sic. Quando duo actus sunl penitus similes quantum ad omnia quæ sunt in eis, si unus eorum (6) sit facilis, ct alter difficilis, vel unus sit facilior altero, necesse est quod hoc sil totaliter ex parte agentis, et non ex parte actus, ex quo ponitur penitus uniformis. Sed actus praecedens habitum, el actus sequens ipsum, sunt quandoque penitus consimiles quantum ad omnia quæ sunt in ipsis. Ergo, cum actus sequens dicatur facilior actu pnccedente, necesse est quod hoc sit totaliter ex prie agentis. Major salis patet. Sed contra minorem posset aliquis dicere quod est falsa, quia actus sequens habitum semper est intensior quarn precedent. — Sed illud non valet; quia non est verum universaliter quod actus sequens habitum sil intensior quam procedens. Et, dato quod sic esset, adhuc magis haberetur(x) propositum : quia, in eadem specie, actus intensior est de se difficilior; si ergo actus sequens habitum sil necessario et semper intensior quam actus ρπucedens, sequitur quod, quantum est de se, erit difficilior; si ergo sit operanti facilior, necesse est quod tota facilitas sil ex parte operantis.

Secundo sic palet idem : Facilitas ex parte operis minuit meritum. Si ergo per habitum facilitas esset (S) conditio operis, sequitur quod habitus diminueret de merito actus; quod est falsum.

Terito sic : Quia habitus virtuosus est circa bonum et difficile. Sed. si per habitum tolleretur bonitas actus, jam habitus virtuosus non prodesset, sed obesset. Ergo similiter, si per habitum tollatur difficultas, habitus bonus plus obesi quam prodest.

III. Alia argumenta Durandi. — Ulterius arguit (dist. 23, q. 2), quod habitus nihil faciat dc per se ad intensionem actus.

Primo. Quia illud quod convenit perse habitui acquisito, convenit per se omni tali. Sed ĩntenden actum non convenit omni habitui acquisito. Igitur. etc. Major palet : quia quod convenit per se alicui, convenit per se omni contento sub po. Minor probatur : Quia omnis habitus acquisitus, vel e>t intellectualis, vel moralis, ut dicitur in fine l. *Ethicorum;^* isti habitus non faciunt per se ad intensionem actus, ut patebit; igitur, etc. Minor hujus patet, inducendo primo in habilibus intellectualibus : verbi gratia de scientia, et opinione, et fide acquisita. Quia qui cognoscit primo aliquam conclusionem ex sola auctoritate dicentis, puta credens eclipsim futuram, ex auctoritate astrologi hanc prodicentis, et nondum habens habitum, si postea firmetur in eo habitus hujus credulitatis, et de eadem vel simili conclusione non habeat nisi auctoritatem, quamvis firmius credal propler veritatem, quam forte expertus est ex dictis astrologi, tamen non clarui- cognoscet veritatem dicti quam prius; licet forte adhærent firmius; quæ firmitas non est primo ct solum ex auctoritate, nec ex habitu causato per auctoritatem, sed ex (γ) experientia eventus reruM dictarum ab astrologo. Et si sic esset, adhuc dc firmitate non quærimus, sed de claritate cognitionis, quæ sola pertinet ad intensionem actus cognoscendi : firmitas enim adhæsionis nihil facit ad claritatem cognitionis, cum opinans quandoque æque firmiter adhaereat conclusioni opinatio sicut demonstrator

(i) enim — omnem Pr
(S) eorum — er fe Pr

( ) *haberetur,* — *habetur* Pr.
( ) *facilitai enet.* — *euel facilitai* Pr
(γ) *rr* — Om. Pr.

conclusioni demonstrate, ut dicitur, 7. *Ethicorum* (cap. 3). Similiter, si quia habeat de aliqua conclusione rationem dialecticam vel (α) demonstrativam, et ex frequentatione earum (6) causetur in eo habitus opinionis vel scientiae, si, post habitum causatum, cognoscat eamdem conclusionem per idem medium per quod prius cognoscebat, non apparet quod propter hoc clarius cognoscat; licet promptior sit exire in actum cognoscendi, quia haliet habitum, quo uti potest cum voluerit. Sed de promptiludine non quærimus, sed de claritate cognitionis, quæ sola perlinet ad intensionem actus. Quod autem ita sit, probatur sic : Intensio in actu cognitionis non videtur posse contingere per se, nisi ex parte luminis sub quo aliquid cognoscitur, vel objecti quod repraesentatur, vel potentia! cognoscentis, vel dispositionis potentiae per se requisita· ad receptionem actus : omnia enim alia videntur se habere per accidens ad actum et ad intensionem ejus. Sed habitus intellectualis nihil horum est. Quare, etc. Major patet. Videmus enim intensionem variari in actu ex parte solius luminis : sicut illud quod videtur in lumino solis, clarius videtur quam illud quod videtur in lumine lunæ, anteris paribus. Item, ex parte præsentationis solius objecti : quia idem visibile prwsenlatum in eodem lumine, videtur clarius vel obscurius, ratione propinquitatis vel remotionis. Similiter, ex parte potentia· : quia idem visibile, et in eodem lumine, et in eadem distantia, clarius videt juvenis quam senex; quia potentia visiva,cum sit corporalis, est debilior vel fortior secundum conditionem corporis. Item, ex parte dispositionis per se requisite : quia idem visibile æqualiter propinquum, et in eodem lumine, videtur intensius vel remissius ab eadem potentia æque secundum se intonsa, si diaphaneilas oculi, quæ per se requiritur ad receptionem speciei vel visionis, sit alia ct alia. Et forte istud coincidit cum tertio. Ilis autem exclusis, non apparet unde posset esse varietas intensionis et remissionis in actu. Et sic patet major. Et minor similiter manifesta est : Quia habitus acquisitus non ps I lumen sub quo aliquid cognoscitur; supponitur etiam quod idem objectum repræsentetur æqualiter ante habitum et post, quia per idem medium repræsentativmn; potentia autem intellectiva non suscipit magis et minus; habitus etiam acquisitus non est dispositio necessaria ad recipiendum actum, cum actus præcedat habitum. Quare, etc.

Idem patet secundo sir : Si potentia el habitus per se facerent ad intensionem actus, hoc esset: aut quia habitus intenderet potentiam, quæ intensa exiret in actum intensiorem; aut quia, ut quidam dicunt, potentia ct habitus essent duo imperfecta agentia supplentia vicem unius perfecti agentis respectu actus intensi, inquanlum nullum istorum agentium esset per se sufficiens ad ipsum producendum. Primum non potest dici; quia potentia intellectiva non recipit intensionem, nec remissionem. Nec secundum potest dici. Quia illa principia quæ immediate ae habent ad aliquem actum, H propria virtute agunt, habent univoce rationem potanthe respectu illius actus. Si epgo habitus et potentia se haberent ut duo imperfecta agentia supplentia vicem unius perfecti agentis, cum ad hoc sequatur quod quodlibet illorum immediate 90 habeat ad actum, et(x) virtute propria (alioquin non essent duo agentia imperfecta supplentia vicem unius perfecti agentis, modo quo ipsi ponunt), sequeretur quod ratio potentiæ univoce conveniret |>otcnliit· intellective et habitui. Hoc autem non est verum : quia, quamvis habitus dicantur potentiæ quædam, hoc tamen non (6) est secundum illam rationem secundum quam potentia activa vel passiva dicta simpliciter dicuntur quædam potentiæ, sed secundum alium modum a praedictis distinctum, ut patet, 5. *Metaphysicæ* (I. c. 25). — Item : Principia qua· per se requiruntur ad actum quemcumque perfectum in aliqua specie, videntur necessario requiri ad quemlibet actum ejusdem speciei. Sed habitus non requiritur ad quemlibet actum qui est ejusdem speciei cum actu sequente habitum;quia actus procedentes habitum non sunt ab habitu, cum tamen sint ejusdem speciei cum actibus sequentibus. Erpo, etc. Minor jam palet. Probatur major. Primo per exemplum eorum : quia, sicut acuties ct durities requiruntur in securi ad intense vel velociter secandum, ita requiruntur ad quodlibot secare. Secundo, quia eorumdem effectuum secundum speciem, differentium solum secundum (γ) intensum ct remissum, sunl eadem principia secundum speciem, non differentia nisi secundum intensum el remissum. Et sic patet major, el consequenter luta ratio.

Tertio arguit sic : Illud quod natum est per se intendere actum, potest per se solum causare similem . nisi ex parte receptivi sit prævalens resistentia (3). Sed habitus, secundum se, excluso quocumque alio, n«>n potest causare quemcumque actum. Ergo non facit per ad intensionem actus. Minor de se patet. Major proluitur. Quia, cum intensio actus attendatur secundum ipsam essentiam actus, illud quod potest per m» in intensionem actus, potest per m· in essentiam ejus, excluso impedimento pnevalenle. Dico autem *excluso impedimento;* quia, si agens quod intendit actum, esset

(ī) *id.* – *el* Pr.
(€) *rai uni.* — *romm* Pr.

fi) *rl.* — Om. Pr
‹6» *mm.* — Om Pr.
,γ) *^eundum.* Pr.
iS) *rrtiifriihrt* — *iritdriilm* Pr

ðibihori virtutis quam osscl rvliidenlta (a) passi, nihil raiisarrt |M»r ·o sicut cum ðebili ıı<l]ıiiıµılnr forti trahenti nnvom, et causal mulum intensiorem, non oportet quod per ro poanlt γλıiµıó malum illum navis, qua» forte gravior ₺ quam mi virtus istius drliiln trahentis; sed, ſ nihil iwlstoret, movens, qnanlumcmnquo debilia ỿirtuti ipsam moveret. Cum ergo potrntim anima· nullum re^lstcnlinin ha lmvini «d actus suos, ihn| , quantum cal de se» sint summe disponitie, «equitui quod illud quoti intendit per fo actus earum» posait per «o solum caiiNiro talem actum boaunduiii speciem, ipinmvis remis· Mim. El Iniv est major. Itav Durandus, m forma.

§ 2. Contus hkcundam conclusionem

I. Argumontu Aureoli. ('outra secundam conclusionem arguit Ꝑurwlu (Qimd/ibrta 11, art. I), probando quud nulla forma absoluta esi virtus, nisi ul includit respectum in obliquo et pur modum connntatL

Primo. Quia ad hoc quod aliqua forma ait virtus, o|M>ilvl quod secundum illam aliquis se habeat Ume vel male, bonitas autem el malitia consistunt in congruentia vel discongruontla,

Kreumlo arguit ' Unia, variato Illo respectu solum, variatur virtus; immoeadem forma qnm erat virtus, lit vilium, propter variationem ſtwpoclu : ut taci-turnitas in juvene est virtus, aod, si liat doctor, et accipiat auctoritatem loquendi, tunc eadem qualitas (lot vitium. 11«m' patet etiam in habitu corporali : quia illud quod eil pulchritudo in facie, esset tur-pitudo in alia parta; vel econtra, turpitudo in naso esset pulchritudo in pupilla, aut alia parle, et quod vM sanitas in uno, «vtcl infirmitas in alio. Et him? omnia vanantur secundum congruentiam. Igitur virtus indirecta et m obliquo includit relationem.

II. Argumenta quorumdam. Arguunt etiam (b) quidam alii, «piorum dicta recitat Scotos, ꝑrobante- quod virtus non sit forma absoluta, -vd mora relatio.

Primo. Quia, 7. *Phi/idcorum* (t. c. 17), dicitm quod in justitia et virtute non est mollis, eo quod sunt *ad alu/uid.* Aut igitur intelligi! Aristotelea quod hint *ad aliquid* solum tundnnieiitaliter; et tunc ratio riuloaophi non Volet; quia dc albedo vM (uiidamvnlalitri *ad aliquid,* el tamen ad ipsim asl motus, Aut inlelligil quod formaliter sint *ad ah· quid*, et hulwlur intentum.

Seeumto. Quia habitus et virtus non requiritur propter substantiam actus, ðd pruptar modum aclus, ad faciliter et prompto agendum. Et ideo non oportet quod ait foi ma absoluta ; sod '«iifihit quod Hit quidam modus redis et consuotudinalis, propter modum actus.

Tertio Quia isti habitua acquiruntur per actum intolloctus el voluntatis, qui eunt actus immnmmU'.*

Quarto. Quia talia coi rumpuntur |MΨcexaationom artus, »ino aliquo positivo Ci»rruni|>oiito; quod non rsM'l, ai essent forma· absolutas

Quinto. Quin non plus requiritur ad agendum in potentia rationali, puta intellectu et voluntate,quam in potentia ii rationali. Sed in potentia irrationali non requiritur ad lame el faciliter agendum aliqua ꝙualité ab-Miliihi, ul patet in brutis; equus enim, por modum roiiMietinlimdam, sinu aliqua qualitate absoluta,diN|MHiitiir ad arandum, vel trahendum, el hujmunodi (a). Igitur, etc.

Sexto arguitur. Quia omnes diffinitiones virtutis includunt i expertum rougi uentiæ; HOC unquam ali quin virtutem sine isto n^pectu diflinivit, nocdifll nue ⁋H»le. Ideo Augustinus (2. *de Lib. Arb.,* 1. (Jmif. Jul., el ǎlii locis) dicit quod *virtue e.d bona quahtan aieidia* El Philosophus, 2. Λ7/ıη·o· rum (cap (J), dicit qimd virtus est qu.o /mbciihmi *pcr/icd;* et, ibidem, dicil quod *in media ronididil quaad no»;* et, 7. *I'hijuicorum* (t. c. 17), «licit qinul ꝺ (Zû/uMiho *perfecti ad optimum.* Qmi» omnia dicunt res)H«ctum ad naturam et congruentiam.

Septimo Quia nullus ǎctu eat aut intidligitur virtuoftus, nisi secundum circumstantias intnlloctua fondai el congruentiam, ul patot ex 2, *E'thirorum* (cap. 0) . «piin ǒircumstantia µ·ıı|µт sumuntur ul congruit et opmlel, quantum scilicet, et qunndo, et ubi, et illius gratia oportol·

IΠ. Argumenta aliquorum. Ultorius ar giiunl aliqui (apud Aureolum, *Qt|Q(llibelo* II. art. I) ‹iQL‹m1 viitus nec sit pura <|unlilns, noç purus respectus, ₶ ut compositum ex utroquo, et ens per ncci«lens.

Prinm sic. Omin· «piod includit res duorum piw.· dicaiiienloruiii, ꝙunlilerrumqm includat, esi «ıµ per accidens; vl imn minus si unum m recto, et reli-quum in obliquo, quam si ulruniquo in redo; immo plus, quin magis cadit ab unitate. Hoc pnt«·! ex 7. *Metajdii/nic.e* (t. c. 12), ubi Philosophus «licii quod composita ex subMaiilin el aliis pnedicamenlis non faciunt unum per ₺. Et idem jmln ium est ‹|«« composito ox quibuslilxnt duobus pnedicamenlis. Sed viilun includit absolutum principaliter et in iveto, et respectum in «ddiipm; «piorum primum ₸ in g«'iieio qualitatis, mrcundum in genero ivlationis. Ergo virtus est ons per accidens.

Secmuto s|c. Aut villulis «ѵ M»n(ia consistit tota-liter el pi.rcrein puro abaduto, aut imn tolaliler et pr.«'ci-p, immo respectua includitur |un ſialil« Sed

(■) rriuluHhu — remtoilia Pr.
(Λ) rOsm Om Pr

(a) /iioioiih^n, - *hujut* Pi

non piD'Hl dici primuin : quia, mwundtim hoc, tertia «periri qualitati·, ot prima, cum aint idem in illo nbsolulo, non diDeimt pei ẽktam , similitm, virtue <4 vilium erit idem per ‹·* entinm, quin nb>m absolutum specillce habet rationem ṽirtuti in uno, el villi in alio; similiter, non erunt ḳualitate ‹ ẽn- linlitei oppositio ▸·|mu·ill<··; ḳua omniu «il» nmi «uni. Elgol'eliliquitur <|liod «letlir secundum, scilicet quod virluliH essentiam ingrediatiii purtinliler ip ‹· n'M|te- lus ıonµı uriiliii·. Sod omniu esMuitin linlien·· partem «ui absolutam, ot partem leapedum, »>t ẽll per arcidona, ul paid in pain· ot simili. Igitur rMonth virtutis erit ohm par accidens, dato etinm quod ipse raqtcclmi in obliquo sit qjiin para.

Tertio nic. Alttolutum Mill» respectu, acht fundun- ḟ℔MM'lum, eat, ul hir, aliquid ultra absolulinn . est enim illud quod significatur (a) per linne prop» Milionrm, Mcilicet *quod potent adriM ct ubinr, manente eodem abioluto,* Sed omne includens, ultraabsolulum, aliquid quod p«>les| nde--eel β)η*oψ illi, eat ena pri accldon· iholudit enim duo, quo- rum unum accidit altori; el itn est ens per accidens utpalel.r». *Mrtaphynic* r (t. c. 13), el |χ·ı diffinitio· nem accidentia. Igitur virtu··, ai nonpiwcw impor- tat absolutum, sed ul sub ḟ»«ɪlıı, necessario rat ena per accidens. – Confirmatur. Quia actu ftin- dnro, ne«' rat absolutum, cum separetur ab m, ner respn liiN qui fundatur. Clarum est. Igitur erit habi- tudo media rralis , vol rationis. Quod elinm con- lirniatur : quia posse fundare, includit respectum potentia·, modium inter fundamentum <4 respectum ; quaro ot actu fundaro.

Qtinrh) sic. Ipso ṙc|wclu· congruentia· m· tabet ad \u lulem ul propria passio, aut sicut pars esnmlÎie épia. Sed non potest poni primum. Tum quia propria paratio w· habet ad subjectum in secundo modo per m·; el per consequens, Deus ḟ℔l tacere virtutem sine illo respectu; cujus oppositum dicitur. Tum quia subjectum)>otral intelligi sine propria pas- sione, quamvis non e convena»; et, secundum hoc, non erit ille respectus de coinlellrctu ṽirtuti Tum quin virtus acquiritur el variatur specifice «·χ varia· liono facta in solo isto respectu; el ila videlUl ra-e ‹ıiflorentiα intrinseca, reponens in «|H»cie, et non passio. Tum quia omne quod acquiritur ad -olam unTalionem, non habet respectum partam sui, ni-i sil purus ṫvsNh,H solo autem sintu ḟ℔me (C) variato, fit vitium, quod prius orat virtus sicut patet do taciturnitate, «pia· est virtus in juvene, el vilium in wne; et de nlbedine, qntD rat ṽirtu et pulchritudo in cute, et vitium m pupilla. Non potest igitur ṙespectu congiuenti.e esse pivpiia |uisai<» virtutis, ṫh potius de essentia ejus, aliqim modo. Sed constat quod omne includens respectum

(«) flgni/lcfiiur. - *tigniilur* Pr.
(It) jwkovi per fW Pr.

el alesilulum» est ena |mt aeddenw. Igitur idem quod pl lUS

Quinto aie. Album est ens ja»r iccidrni; unde non esi In genero, propter duoaignitlrare. Sed album •olam qualitatem «igniflcat, ut dicitur in *Prirdica-* men hi (cap. «/e *Substantia* >; «onnotal autem aub· jocium. Et hiem «licii (i) Ounmrntator, 5. Mela· p/n/rica·, com. 14, conlra Avumnam, dicit enim quod « pruno aignilical acridam, el -e« umlo auhje- ctum », Ergo nomen quod, ultra «igmiioilum, ali» quid (C) ronnotnt, rsl ena per ǎccidon Sed virtus eat hujuamodi (γ). Igitur, etc.

Sexto, liciniivum mt iiik luih ⁑♦ e, rd «m» per acoidnria; ul palet m simili ot aspiali (4). Srd virtua est ndativuin aocundum «·♦«♦, Mitem aliquo» virtules, ut juditin el amicitia : nam diffinitio rojativi šecun dum r^M·, <|u.e (t) dicit «p̈ïıḱ̈ (ζ) *ad aliquid* i/ii.Tcmm/iir, *hoc* <pium *quod* sunt, filiorum sunt, competit eia; amicitia enim non est nd æ virtus, uoc justitia, sed Hint ad alterum. Ergo Mitem aliqua» virtuleo aunt ena per accidrna.

Septimo sic. Abtolutuni nub rcepoctu, ul aie, vel est aliquid ullra purum alwlulum, nul aliqua, aut nihil. Sed non poteat «lici quod mhiL Qma lunc «•-simtin virtutio oxmj l nihil nam absolutum pnv· cise sumptum, non est e^Mntin virluth. hm! ul nub rrapeclu, |»er to; ul aie nutem · -t nihil. Ergo necoM· est quod vel ait aliqua pluraliter, mndo acervi, et sic virtus erit accrvua «-^nlinhler, et per conse- quent ena |mt aeddena; vel quod ait aliquid, el per conMM|uena ens el unum; ǒd non unum per n·, cum Includat respectum el ataolulom; ergo unum per aeddena.

Octavo sic. Philoeophua «licii, l *Klcnchorum* (cap. l3), quod si nomenot oratio idem significant, ul liux' dicito *du/dum,* el hæc oratio duplum dimi- dii, Mspulur nugntin(O). Et ldeo hoc nomen *duplum* aliter aiguillent dimidium (i), «piam h.ec oratio *duplum dimidii.* Queritur ergo : an virtus pr.e- Cise significet abanlulum, mc quod respeclue non cadal it» suo Mgniflcalo, sicut ncc dimidium (a)cadit in aignlflcatione dupli ; aut significet ulrumque simul, absolutum in redo, et respectum in obliquo, sicut lsta oratio, duplum dimidii, aignillcat duplum In recto, et dimidium (λ) in obliquo? Si detur ṗri mum, habetur pnqMMltUm, acillrot quod pravis

(t) *ihtil.* Om Pr
(6) iijmi/hvieuni, *aliquid.* *aliquid •hjni/lraluin* Pr.
(γ) *huhttuuub — hiijtit* Pr
(4) jsiltf «»i *fiinib ft trquall* jKitrr, iMt, r<p«<i/r, I'.
(« QM4V. Oin. Pr.
(ζ) *ipiini.* - Om Pr
(η) *»unl.* Om, Pr
(0) ftqtdtur *nuqatio* — Om.
(i) dimidium. Om. Pr
(m) dimidium. - dimidii Pr.
(1) dimidium. dmudii Pr.

significat absolutum, et nullo modo respectum, nec in obliquo, nec in recto; et per consequens, poterit intelligi sine respectu. Si vero detur secundum, sequitur quod, sicut hæc oratio significat ens per accidens, cum dicitur *duplum dimidii,* sic hæc dictio virtus signifient ens per accidens : quod enim duo significat, sic quod ambo cadunt in suo significato, exprimit ens per accidens.

Nono sic. Non magis fundat tenninalive absolutum virtutis respectum congruentiie, quam absolutum albedini.M ẽs|MJcluni similitudinis : proprium i'st enim qualitatum, secundum eas, simile et dissimile dici; rt, secundum quantitates, æqunle et inæquale. Sed nullum nomen est im|>osilum (3) ad significandum albedinnm. aut alias qualitates, ut •<tat sub respectu similitudinis, vel ut fundat ipsum. Ergo nec qualitati, ut fundat respectum congruenti®, debuit speciale nomon imj>oni.

Decimo sic. Tota ratio virtutis completi* est extra intellectum. Sed respectus congruenti® complete non est extra intellectum, saltem secundum ponentes quod complementum (6) relationis est ab anima. Ergo ratio virtutis non consistit in absoluto, ut est actu sub respectu congruenti®.

Confirmatur. Quia, saltem in Deo, attributum justitiæ, el virtutis, et scienti», non potest importare divinitatem ul sub tali respectu reali, quia talis non est in Deo; nec rationis, quia tunc tota ratio justitiæ, scientiæ, vel virtutis, non esset in Deo, circumscripto actu intellectus.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS 111.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. El ideo ad argumenta Durandi primo loco inducta contra primam conclusionem, dicitur primo, quod omnis actus humanus acluaaliter exsistens in rerum natura, extra suam potentiam elicitivam, est determinatus ad e<se naturæ, quantum ad speciem, non ex se solo formaliter, sed ex suo principio vel termino, secundum quod optime declarat sanctus Thomas, 1 2W, q. 1, art. 3. — Dicitur sacundo, quod, quilibet talis actus determinatur in esse naturæ fonnaliter, quantum ad singularitatem, non ex se solo, sed ex suo subjecto, sicut el quodlibet aliud accidens recipit indivldnationem ex suo subjecto, prout dicit sanctus Thomas in multis locis, potissime, 4. *Sentent.,* dist. 12, q. 1, art. 1, q,a 3, in solutione tertii. — Dicitur tertio, quod quilibet talis actus determinatur ad speciem in esse moris, non ex se solo fonnaliter, sed ex alio. Nam, secundum quod determinat sanctus Thomas, 1·2 q. 18, actio humana in generali accepta habet bonitatem vel malitiam ex objecto, et ex circumstantiis, et ex fine. Bonitas autem actus interioris voluntatis dependet ex objecto, ex line, et conformiste ad rectam rationem, et (x) ex legeæterna, prout diffuse ostendit ibidem, q. 19. Bonitas vero et malitia actus exterioris dependet n voluntate interiori quoad aliquid, et quoad aliquid dependet ex objecto vel materia, et ex circumstantiis, prout obtendit sanctus Thomas, 1» 2 q. 2i>. — Dicitur quarto, quod quilibet (£) talis, sicut determinatur formnliter ad singularitatem in esse natura ex suo subjecto, ita et in esse moris. — Dicitur quinto, quod actus sequentes habitum, ab illo eliciti, utramque determinationem specificam, tam quoad esse natura, quam quoad esse moris, efficienter recipiunt a potentia et ab habitu a quibus eliciuntur. — Dicitur sexto, quod habitus non solum determinat fonnaliter potentiam in se, immo determinat eam formnliter ad specialem actum producendum vel recipiendum (γ), tam in esse natura, quam in esse vel genere moris.

Et ad hujusmodi dicti improliationem, dicitur quod communis causa determinationis actuum vel potentiarum ad suos actus, et commune inclinativum, est illud quod se habet ad potentiam receptivam vel elicitivam per modum formæ et actus primi. Et quia aliquæ potentiæ ponuntur in actu primo per habitus, ali® vero non, ideo quædam determinantur et inclinantur ad producendum actus suos per habitum, aliæ vero non, sicut declaratum est in prima conclusione. — Cum autem dicit arguens, quod actus precedentes, sunt pradicto modo determinati, — dicitur quod verum est; quia principium talium non est habitus, sed potentia cum objecto. Secus est de actibus elicitis ab habitu, et sequentibus habitum. Et ideo plura concurrunt ad determinationem sequentium quam pracedenlium habitum. —Cum vero dicit quod nihil determinari potest ad illud quod est commune omnibus actibus, etc., — dicitur quod, licet actus positus in esse sil determinatus quoad speciem el individuum in esse natura, tamen potentia, ante productionem illius actus, non est quandoque determinata ad producendum actus talis speciei, nec per consequens tale individuum significatum : sicut intellectus ẽssibilis, antequam sit in actu per speciem intelligi-

■) impolitum — imponi Pr.
(C) raw|piemantum. — *completum* Pr.

(a) *et.* — Om. Pr.
(S) *quilibet.* — *qualibet* Pr.
(γ) *producendum* ve/ *recipiendum.* — *producendi vel* | recipiendi Pr.

bilem, est indeterminatus ad producendum cognitionem asini vel hominis; determinatur autem ad hanc vel illam per speciem intelligibilem, quæ potest dici habitus, ut dicit sanctus Thomas, 2·, q. 50, art. 6, et multis aliis locis, — Cum vero ulterius dicit quod quælibet potentia de sui natura est determinata, etc., — dicitur primo, quod illud est simpliciter falsum : quia multe sunt potentiæ, quæ ex natura sua nullum actum producere possunt sine actu primo eis superaddito; sicut patel.de omni potentia sensitiva et intellectiva, saltem humana, vel (x) creata. Dicitur secundo, quod, licet aliqua potentia sit determinata ad producendum vel recipiendum actum singularem, hoc modo quod non potest producerevel recipere universalem, vel actum non singularem, non tamen est determinata ad producendum vel recipiendum hoc singulare vel illud, nec actum hujus speciei vel illius; et ideo indiget aliquo determinativo. Unde argumentum istud et præcedens peccant per fallaciam æquivocalionis; quia æquivocant de hoc quod dico *actus determinatus.* Hoc enim potest habere suppositionem simplicem, vel (6) personalem; vel, aliter loquendo, potest habere suppositionem confusam, vel determinatam. Modo argumenta ista procedunt juxta primum sensum, el conclusio nostra procedit juxta secundum. Concedimus enim quod nulla potentia indiget determinari per habitum ad producendum actum determinatum, si sil suppositio simplex vel confusa; sed, si sit suppositio personalis et determinata, dicimus oppositum; quin multe sunt potentis indifferentes ad actus diversarum specierum, sicut sensus, intellectus, el voluntas. Et ideo frustra laboravit arguens ad probandum illud quod quilibet concessisset sibi gratis : nullus enim, nisi insanus, somniavit quod aliqua potentia produceret actum universalem sine aliqua determinatione ad genus, sjieciem et(y) individuum.

Ulterius, cum dicit quod habitus nihil per se facit ad determinandum potentiam vel actum in esse morali, — dicitur quod ad ista duo habitus facit non solum per accidens, immo per se. Quod enim determinet actunf ad esse morale, constat; quia, secundum Philosophum, 7. *Ethicorum,* virtutes morales faciunt hominem bene se habere circa finem proximum virtutis, prudentia autem facit hominem liene se habere circa ea quæ sunt ad finem. De hoc sanctus Thomas, in mullis locis, potissime, ł 2‘t, <|. 58, art. 4 el 5; et 2· 2", <|. 47. art. G, el multis aliis locis. — Tunc, ad hujus solutionis improbationem, dicitur primo, quod lenitas \el malitia humanorum actuum non consistit precise vel principaliter in hujusmodi respectu conformitatis aut difformitatis, eed potius in fundamento hujus respectus, secundum quod in 2. *Sentent.* (dist. 37, 40 et seq.) visum fuit, — Dicitur secundo, quod habitus activitas non immediate attingit tales respectus, sed eorum fundamenta, puta substantiam actus. Et ad hujus improbationem, dicitur quod, licet actua precedentes sint determinate boni vel mali, et talem determinationem non habeant ab habitu, aicut nec suam entitatern, cum hoc tamen stat quod actus sequentes habitum, suam entitatern et suam determinationem habeant ab habitu, sicut a comprincipio, vel concausa, vel ratione agendi ipsius potentiæ; el hoc non per accidens, sed perse. Aliquid enim est per se causa alicujus individui, quod non est causa omnium individuorum ejusdem speciei. Et hoc maxime apparet ubi talia individua possunt produci a causis diversarum specierum : sicut palet de igne, qui potest produci ab alio igne, et a sole, et mullis aliis causis perse facientibus ad ejus productionem. Ideo, sicul non sequitur, *Iste ignis per se producit ignem, igitur tine igne non potest produci ignis,* ita. in proposito, de actu et habitu; sed est fallacia consequentis, vel æquivocationis, aqguendo a perseitate causæ ad perseitatem propositionis, et a perseitate inconvertibili ad convertibilem et adaequatam. — Dicitur tertio,quod istud argumentum, sicut et pr.ecedentia, non procedit (a) directe contra conclusionem vel intellectum conclusionis. Cum enim dicitur quod habitus est necessarius ad determinandum potentiam ad actum in esse morali, non est sensus conclusionis, quod potentia nuda, sine habitu, eliciat actum indifferentem in essentia morali, aut quod sine habitu non possit producere aut recipere actum qui (6) sit determinate bonus aut determinate malus, sed hoc sit tantum ex habitu. Et ad hunc sensum procedunt omnia dicta Durandi. Sed intellectus conclusionis est, quod potentia non habituata non plus inclinatur ad bonum moralitor quam ad actum moraliter malum, nec inclinatur ad agendum delectabiliter aut faciliter aut prompte, sed remanet in quadam confusa potentialilale ad hoc objectum et illud, et similiter ad actum bonum fl malum, et similiter ad talem modum operandi et oppositum; vel potiusest inhabilis ad unum illorum, quantum est ex se; sed per habitum inclinatur ad hoc objectum, et retrahitur ab opposito (et idem dico de actu el de modo operandi) : sicul palet de habitu temperantia», qui inclinat concupiscibilem ad certa objecta, et ad certos actus el modos (γ) operandi. Unde omnia argumenta ista sunt sophistica.

II. Ad alia argumenta Durandi. — Ad argumenta vero secundo loco inducta contra eaindem conclusionem, dicitur

» *vel.* — Om. Pr.
(β) *vel.* — Om. Pr.
(γ) *et.* — Om. Pr

(a *procedit.* — *procedunt* Pr.
çui. — *quod* Pr.
(γ) *modo* — *multet* fr

Ati primum, quod responsio ibidem dato, probabilis tot, quæ negat minorem : nunquam enim actus (a) praecedens habitum, per omnia similis est aut æqüâlis actui sequenti habitum et elicito ah habitu. Et de hoc beatus Thomas, 2· 2 q. 23, art. 2, sic dicit : « Nullus actus perfecte producitur ah aliqua potentia activa ;€ , nisi sit ei connalurnlis per aliquam formam, quæ sil principium actionis. Unde Deus, qui omnia movet ad debitos lines, singulis rebus indidit formas, per quas inclinantur ad lines sibi pnestitutos (γ) a Deo; et, secundum hoc, *disponit omnia suaviter,* ul dicitur, *Sapientia·* 8 (v. 1). Manifestum est autem quod actus charitatis excedit naturam potentia? voluntatis. Nisi ergo aliqua forma superadderetur naturali potentiæ, per quam inclinaretur ad dilectionis actum, secundum hoc, esset iste actus imperfectior actibus naturalibus, et actibus aliarum virtutum; nec esset facilis et delectabilis. > — Hæc ille. — Simile dicit, 1. Sentent, dist. 17, q. 1, art. 1, et multis aliis locis. — Cum autem arguens ad probationem minoris adducit instantiam de intensione actus, etc., — dicitur quod non valet; quia nos non dicimus quod omnis actus sequens habitum sit intensior quolibet actu procedente habitum. Unde beatus Thomas, Ia 2 q. 52, art. 3, sic dicit : « Quia usus habituum in voluntate hominis consistit, sicut contingit quod aliquis habens habitum non utitur illo, vel etiam agit actum contrarium; ila etiam potest contingere quod utitur habitu secundum actum non respondentem proportionaliter intensioni habitus, etc. d Et simile dicit, 2 q. 24, art. 6. Dicimus autem quod quilibet actus elicitus ab habitu, potissime secundum proportionem habitus, est perfectior actibus procedentibus habitum, etsi non intensione (3). Item, posito quod diceremus quod actus sequens habitum esset semper intensior, non ideo potest argui quod esset difficilior quam procedens habitum; quia plura principia concurrunt ad secundum quam (t) ad primum, ut patet de se. Vel, dato quod esset difficilior in se, non tomen ipsi]>otentiæ agenti, ut post dicetur.

Ad Hccunduin respondit in forma sanctus Thomas, 3. Sentent., dist 23, q. 1, art. 'I, ubi arguit sic, in quarto loco : < Difficultas cooperatur ad meritum. Sed habitus tollit difficultatem. Ergo ad actus illos quibus meremur, non sunt dandi nobis habitus. ▮ Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod, sicut dicitur, 2. *Metaphysics* (I. c. 1), difficultas pottot e>se ex nobis, el ex rebus; et similiter facilitas. Facilitas ergo qua· est ex ratione actuum qui non sunt magni ponderis, diminuit, quantum est in se, rationem meriti; sed facilitas quæ est ex promplitiidino operantis, meritum non diminuit respectu promii essentialis, sed auget : quia quanto charitate majori facit, tanto facilius tolerat, el magis meretur. Et similiter, quanto delectabilius operatur propter habitum virtutis, tanto actus est delectabilior, el magis meritorius. j› — Hæc ille. — Ex quibus patet quod non omnis facilitas operis minuit meritum (immo quandoque talis facilitas auget meritum); sed illa facilitas operis meritorii (a) quæ consurgit ex levitate operis, quia est parvi ponderis in se. El si dicatur quod ex hoc sequitur propositum arguentis, scilicet quod talis facilitas non est conditio operis in se, sed solum operantis; — dicitur quod argumentum non concludit nisi quod causa facilitatis sil ex parte operantis, non autem quod facilitas non sit formaliter in actu : facile enim et difficile dicuntur relative, sicut magnum et parvum; el ideo aliquid est formaliter facile respectu alicujus, quod est difficile respectu alterius.

Ad tertium dicitur quod non est simile de bonitate actus el de difficultate; quia primum est de necessitate actus virtuosi, non autem secundum. Item, virtus vel habitus non tollit totaliter difficultatem actus; quia actus qui est difficilis, est difficilis^) in se, vel respectu ad potentiam habituatam. Item, dato quod habitus tollat difficultatem actus, facit tomen actum meliorem. De hoc sanctus Thomas, 2· 2 q. 27, art. 8, in solutione tertii, sic dicit : α Plus facit ad rationem meriti et virtutis *bonum* quam *difficile.* Unde non oportet quod omne difficilius sit magis meritorium; sed solum illud quod est sic difficilius, ut etiam sil melius. » Item, I4 2 q. 114, art. 4, in solutione secundi, sic dicit : Opus aliquod potest esse laboriosum et difficile dupliciter. Uno modo, ex magnitudine operis; et sic magnitudo laboris pertinet ad augmentum meriti; et sic charitos (γ) non minuit laborem, immo facit aggredi opera maxima (o): *magna enim operatur, si est,* ut dicit Gregorius in quadam hoinilia(30 in Evang.). Alio modo, ex defectu ipsius operantis; unicuique enim est laboriosum et difficile, quod non prompto voluntate facit; et talis labor diminuit meritum, et a charitate tollitur, n — Hæc ille. — El sicut dicit ipse de chat itote, ila ptosi dici de aliis habitibus virtutum : scilicet quod tollunt difficultatem qua· impedit meritum, non autem difficultatem quæ auget meritum.

PoeSet tamen brevius ad omnia supradicto dici, el difficultas promissa ab humeris facilius excuti,

(›) *artut* — Om. Pr.
ortiva. — paxiirn Pr.
(γ) p̆r«htua> — *pntirilot* Pr
(i) *unde m ahu.* — Ad. Pr.
(‹) <pw». — *quantum* Pr.

(a) meritorii. — meriti Pr
(C) *eit difficilis.* — Om. Pr.
(γ) *chantai.* — *nécessitas* Pr.
(t) *(tggrciii opr.ra maxima,* — *augeri opera* nia.rinir Pr·

dicendo quod habitus non facit actum facilem aut difficilem in se, sed facit quod fiat faciliter aut difficiliter. Opus autem vel actum fieri faciliter, est ipsum fieri prompte, sine necessitate praecedentis inquisitionis aut deliberationis. De hoc sanctus Thomas, *de Virtutibus,* q. 1 , art. 1, sic dicit : « Habitibus virtutum ad tria indigemus. *Primo,* ut sit firmitas in sua recta operatione : quia potentia quæ ab alio principio in sua recta operatione dependet, facile immutatur, nisi secundum aliquam inclinationem habitualem fuerit stabilita. *Secundo,* ut operatio perfecta in promptu habeatur. Nisi enim potentia rationalis per habitum aliquo modo inchnetur ad unum, oportebit semper, cum necesse fuerit operari, præcedere inquisitionem (x) de opere : sicut patet de eo (pii vult considerare, nondum habens habitum scientiæ; el qui vult secundum virtutem agere (C), habitu virtutis carens. Unde dicit Philosophus, 3. *Ethicorum* (cap. 8), quod repentina sunt ab habitu (γ). *Tertio,* ul perfecta operatio delectabiliter compleatur. Quod quidem fit per habitum, qui, cum sil inclinativus per modum naturæ, operationem sibi propriam quasi connaturaletn reddit, et per consequens delectabilem; nam convenientia est delectationis causa. Unde Philosophus, 1. *Ethicorum* (cap. 8), ponit signum habitus generati, delectationem in opere exsistentem, d — Hæc sanctus Thomas. — Ex quibus patet quod prius dictum est, scilicet quod habitus facit prompte et faciliter operari. — Verumtamen, prater proditctum modum facilitatis, oportet dicere quod per habitum redduntur opera facilia : operanti enim sine habitu, essent ei difficilia; sicut patet de temperato, cui facile est moderari passiones, quod difficile est (o) incontinenti; et similiter, habenti magnam charitatem facile est vincere omnem lentalionem, quod difficile vel impossibile est habenti parvam charitatem, vel carenti charitate el gratia. Et de hoc diffuse loquitur sanctus Thomas, 3. Sentent., dist.3I, q. i, art. 3, ubi sic dicit: α Resistere tentationi dicitur dupliciter: uno modo, ut quis a lentatione non vincatur; alio modo, ut quis tentationem vincat. Dicitur enim quis a lentatione vinci, quando a proposito bono retrahitur per tentationem in consensum peccati : sicut est in incontinente, qui habet rectam rationem, sed deducitur. Qui enim non habet bonum propositum, ul internperatus, sive luxuriosus, non uncitur; quia libenter illud agit. Vincit autem qui non solum n lentatione superveniente non vincitur, nec in actum peccati deducitur, sed etiam, ex magnitudine virtutis, quasi nihil tentationem parvipendit. Qui vero difficultatem a tentatione patitur, sed non deducitur, resistit quidem tentationi, cum non consentit; sed non vincit, proprie loquendo. Loquendo ergo primo modo de resistentia peccati, sic quælibet charitas potest resistere ßdato, propter liberum arbitrium liberatum a servitute peccati; quamvis difficultatem patiatur, propter tentalionis impulsum. Ixxjuendo vero de tentatione secundo modo, sic chantas quæ est pana in principio tentationi?», potest tentaiionibus resistere; quia in fine tentatioms lit magna; cum Deu» pugnanti semper auxilium administret, bi tamen ponatur quod semper parva permaneret, non posset per modum dictum tentationi resistere. » — Hæc ille. — Item, *Quodlibcto,* 4, art. 19, sic dicit : < In operibus xirluturn duo sunt attendenda : scilicet id quod lit, et modus faciendi. Contingit autem idem factum, quod lit secundum aliquam perfectam virtutem, fieri etiam non solum ab habente parvam virtutem, sed etiam a non habente virtutem : sicut aliquis non habens justitiam, potest facere aliquod opus justum. Sed si attendamus ad modum faciendi, ille qui non habet virtutem, non potest operari sicut ille qui habet; nec ille qui habet parvam, sicut ille qui habet magnam, qui operatur faciliter, et prompte, et delectabiliter; quod non ita facit ille qui caret virtute, vel parvam habet. Sic ergo dicendum est quod hoc opusquod est offerre se martyrio, vel etiam martyrium sufferre, potest facere non solum chantas perfecta, sed etiam imperfecta; et quod plus est, ille etiam qui caret charitate, secundum illud Apostoli, 1. *Corinth.* 13 (v. 3) : Si *tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam,* etc. Sed charitas perfecta hoc facit prompte, et delectabiliter; sicut patet de Laurentio et Vincentio, qui (x) in tormentis hilaritatem ostendenint. Hoc autem non potest facere charitas imperfecta, vel ille qui caret charitate. » — Hæc ille.

III. Ad alia argumenta Durandi — Ad argumenta vero quæ tertio loco contra earndem primam inducit, respondendum est.

Ad primum siquidem, dicitur quod major potest probabiliter negari : quia intendere actum potest convenire alicui habitui acquisito, non ex sola ratione generis scilicet inquantum habitus est, sed ex ratione propria» speciei, vel generis proximi, puta inquantum est habitus partis appetitivæ. Hoc autem dico, quia habitus intellectualis aliter se habet ad actum quam moralis, sicut ostendit sanctus Thomas, 1® 2 q.‘56, ari. 3, ubi sic dicit : < Virtus est habitus quo quis bene utitur. Dupliciter autem aliquis habitus ordinatur ad bonum actum. Uno modo, inquantum per hujusmodi (G) habitum acquiritur homini facultas ad bonum actum : sicut per habi-

te) inquitihonrm. — wianrionem Pr.
l6) *agere.* — *drgere* Pr.
(γ) *ab habitu.* — *habilüata* Pr.
(I) in, — Ad. Pr.

(e) *qui.* — *qur* Pr.
(6) *hujutmodi.* — *hujus* Pr.

tom grammatier habet homo facultatem recte loquendi i non tamen grammatica facit ut homo semper recte loquatur; potest enim grammaticus barIkirizare, aut soloecismum facere. El eadem ratio est in aliis scientiis et artibus. Alio modo. aliquis habitus non solum facit facultatem agendi, sed etiam facit quod aliquis recte illa facultate utatur : sicut justitia non solum facit qiiml homo sil ƥromptu voluntatis ad justa operanda, sed etiam facil ut juste operetur, etc. > — Hæc ille.—Item, q. 57, art. 1, 'ir dicil: « Duplici ratione aliquis habitus dicitur virtus. Гηο modo, quia facit facultatem bene operandi. Alio modo, quia cum fariillntc facit bonum usum. Et hoc pertinet solum ad illos habitus qui pertinent ad vim appetilivam, ϑ<> quod vis appetitiva animæ est quæ facit uti potentiis et habitibus. Cum igitur habitus intellectuales speculativi non perficiant partem appetilivam, nec aliquo modo ipsum respiciant, sed eoluin intellectivam, possunt quidem dici virtutes, inquantum faciunt facultatem Ixmffi operationis, quæ est consideratio veri (hoc est enim Itonum opus intellectus); non tamen dicuntur vıvIutes secundo modo, quasi facientes bene uti potentia seu habitu. Ex hoc enim quod aliquis baliet in se habitum scientia? speculativa», non inclinatur ad utendum, sed fit potens speculari verum, in his quorum habet scientiam; sed quod utatur scientia habita, hoc est movente voluntate. Et ideo virtus qua» perficit voluntatem, ut charitas, vel justitia, facil etiam bene uti speculativis habilibus. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod habitus partis intellectivæ aliter se habent ad actum polentiæ quem informant,et aliter habitus partis appetitivæ. Et ideo non sequitur, si secundi intendant actum, vel per se faciant ad intensionem actus, quod etiam primi hoc faciant.

Dicitur secundo, quod, concessa majore in aliquo sensu, minor est neganda. Quia omnis potentia habiluata potest intensiorem actum elicere quam potentia non habiluata; et hoc, si utatur habitu suo ad intendendum actum per imperium voluntatis. Non tamen oportet quod per habitum possit intendere omnem actum suum, sed tantum illum ad quem habitus ordinatur. Et ideo apparet quod probationes minoris in hoc sensu intellecto», non valent. Curn enim dicit quod habitus creditivus *(i)* non causât evidentiam aut claritatem cognitionis, etc.,— apparet quod peccat per fallaciam consequentis, arguendo a negatione inferioris ad negationem superioris; quia talis habitus, licet non intendat cognilionem, tamen intendit assensum, qui esi quidam actus intellectus. — Nec valet quod dicit, quod hic solum quærimus de intensione et claritate cognitionis, etc. Hoc enim non est verum, sed quærimus in generali, utrum habitus faciant per se ad intensionem cujuscumque actus. — Per simile, patet quod nihil valet illud quod dicit de habitu causato per rationem dialecticam vel demonstrativam (a) : quia, licet talis habitus non causet majorem claritatem aut evidentiam quarn actus a quibus causabatur, causât tamen intensiorem assensum; assensus autem est actus quidam intellectus; et de hoc sicut de aliis quærimus. — Ad rationem autem quam ad hoc inducit. patet per idem : quia solum concludit, si aliquid concludat, quod habitus acquisitus non causât novam claritatem aut evidentiam, nec aliquid horum duorum intendit; sed non concludit quin possit facere ad intensionem aliorum actuum intellectus ad quos habitus directe ordinatur, cujusmodi est assensus. vel judicium, et hujusmodi (6).Verumtamen nec illud sufficienter concludit : quia, ut dictum fuit, species intelligibilis est quidam habitus; et tamen, secundum majorem vel minorem perfectionem speciei intelligibilis in repraesentando distincte objectum intelligibile, contingit major vel minor claritas aut evidentia, et intensior vel remissior cognitio in intellectu. Et cum dicit quod habitus non est lumen quo aliquid cognoscitur, etc., — non obstat : quia habitus de quo loquimur, est lumen, quoad cognitionem; el est dispositio necessaria potentia», ad hoc quod cognoscat. Item, sicut prius dictum est (γ), hæc probatio solum procedit de habitibus partis intellectivæ. non autem de appetitivis.

Quomodo autem species intelligibilis illustrata lumine intellectus agentis dicatur habitus, ostendit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 14, q. 1, art. 1, q‡· 2, ubi sic dicit: « Nulla potentia passiva potest exire in actum, nisi completa per formam sui activi, per quam fit in actu ; quia nihil operatur nisi secundum quod est actu. Impressiones autem activorum possunt esse in passivis dupliciter : uno modo, per modum passionis, dum scilicet potentia passiva est in transmutari; alio modo, per modum qualitatis et forma», quando impressio activi jam facta est connaturalis ipsi passivo; sicut etiam Philosophus in *Predicamentis* (cap. *de Qualitate)* distinguit passionem et passibilem qualitatem. Sensus autem potentia passiva est; quia non potest esse in actu omnium ad quæ se extendit sua operatio per naturam polentiæ. Non enim potest esse aliquid quod actu habeat omnes colores; et ideo oportet quod visus sit cognitivus omnium colorum secundum quod est potentia omnes colores quodammodo, ct sic patiendo a coloribus, fit in actu, et eis assimilatur. et cognoscit eos. Similiter etiam intellectus est cognitivus omnium entium; quia ens et verum convertuntur, quod est objectum intellectus. Nulla autem creatura

te) *credihvui. — crediturі" Pr.*

(z) *demonstrativam. — deternwnalivam* Pr.
(β) Atyuiniodi. — *hujut* Pr.
(γ) el. — Ad. Pr.

potest e-se in netu lotius entitatis, cum sit ens finitum : hoc enim est solius Dei, qui (ī) est fons omnium entium, omnia quodammodo in seipso præhabene, ut dicit Dionysius (de *Dio. Nom.,* cap. 5). El ideo nulla creatura potest intelligere sine aliquo intellectu, qui (€) sit potentia passiva, id est, receptiva. Unde nec sensus nec intellectus possibilis possunt operari, nisi per sua activa perficiantur vel moveantur. Sed quia sennus non sentit nisi apud pnesentiam sensibilis, ideo ad ejus operationem perfectam sufficit impressio sui activi per modum passionis tantum. In intellectu nutem requiritur ad (•jus perfectionem, quod impressio sui activi sit in eo non solum per modum passionis, sed etiam per modum qualitatis et formæ connatiiralis factæ. Et hanc formam habitum dicimus. El quia quod est connatural^, firmiter manet, et in promptu est homini uti sua naturali virtute, el est ei delectabile, quia (γ) naturæ est conveniens; ideo habitus est difficile mobilis, sicut scientia, et eo potest homo uti cum voluerit, et reddit operationem delectabilem. Sicut autem in sensu visus est duplex activum, unum quasi primum agens et movens, scilicet lux, aliud quasi movens motum, sicut color factus visibilis actu per lucem; Jita in intellectu est quasi primum agens lumen intellectus agentis, et (δ) quasi movens motum est (t)species facta |»er ipsum inlelligibilis in actu. Et ideo habitus intellectiva partis conficitur ex lumine et specie inlelligibili illorum quæ per speciem cognoscuntur.» — Hæc ille. — Ex quibus sequitur quod aliquis habitus facit ad substantiam et ad intensionem actus; et quod aliquis habitus est lumen necessarium ad intellectionem, et dispositio necessaria polentiæ ad agendum.

Ad secundum argumentum dicitur quod potentia et habitus concurrunt ad eumdern actum producendum vel intendendum : non primo modo, scilicet quod habitus intendat potentiam, licet eam perficiat; nec secundo modo, scilicet quod potentia et habitus sint duo agentia partialia supplentia vicem unius perfecte agentis (ζ), quia habitus non est *quod,* sed *quo; Bed* tertio modo, quia scilicet potentia est *quod* agit, ut ita dicamus, et habitus est *quo* agitur, vel ratio agendi, vel perfectio potentia ad agendum. Et si contra hoc velit militare per suam probationem, quia illa principia quæ immediate se habent, etc.; — dicitur quod hoc habet verum in illis principiis quorum quodlibet est quod agit; non habet autem necessitatem ubi uninnisl *quod,* aliud *quo;* sicut patet de sensu ot specie qua informatur. — Ad secundam improbationem, dicitur quod major est manifeste falsa; quia plura requiruntur ad actum perfectum quam ad actum imperfectum. — Et ad hujus majoris primam probationem non oportet nos respondere : quia tale exemplum non ponit sanctus Thomas, sed Heruæus, vel aliqui alii; ideo ipsi respondeant, si volunt. Potest tamen dici quod acutios non requiritur ad quodlibet secare, sied solum ad perfecte secare. — Pro ẽcunda vero probatione ejusdem majoris, quæ magis urget, dicitur primo, quod, si loquamur de habitu incomplexorum, puta de specie intelligihili, illa requiritur ad omnem actum intellectus, intensum, vel remissum. Si vero loquamur de habitu respectu complexorum, puta principiorum, vel conclusionum, tunc dicitur quod actus eliciti a potentia habiluata secundum proportionem habitus, non solum differunt secundum intensum et remissum, sed aliter : quia, ut sæpe dictum est, potentia babituata elicit actum delectabiliter, firmiter, et prompte; quod non facit potentia non habiluata. Item, manifeste falsum est quod eorumdem actuum secundum speciem, solum differentium secundum intensum et remissum, necessario sunt eadem principia secundum speciem, solum differentia secundum intensum et remissum, et hoc ubi idem effectus secundum speciem potest a diversis causis specie differentibus et suo effectui æquivocis produci; sicut patet de igne, qui potest produci ab alio igne, et a sole, et a silice percusso, et multis aliis causis : nam constat quod talium causarum specie differentium effectus sunt ejusdem speciei, differentes solum penes intensum el remissum. Sic in proposito : dicendum est quod actus intensu> et remissus in eadem specie possunt procedere a principiis diversarum specierum, potissime quando talia principia sunt partialia, et non totalia; cuju$modi («) est habitus concurrens cum potentia ad productionem actus.

Ad tertium, negatur major, loquendo de illo quod per se intendit actum non ut principium *quod,* sed ut *quo,* nec est agens, sed perfectio agentis, vel ratio agendi. Tale enim est (?) quod potest facere de per se ad intensionem actus, una cum potentia; nec tamen per se solum sufficit causare actum : sicut patet de specie in sensu \el intellectu, quæ, una cum potentia cognitiva, concurrit ad causationem et ad intensionem actus, et tamen non sufficit se sola producere actum. — Et ad probationem majoris (γ), dicitur quod illud quod per se facit ad intensionem actus, perse facit ad essentiam ejus producendum; sed utrobique concurrit sicut causa partialis, vel potius non ut *quod,* sed ut quo, nec proprie sicut agens, sed sicul jærfectio agentis ; et ideo, sicut per se solum non sufficit actum intendere, ita nec sut-

( ) *qui.* — *quod* Pr.
( ) *qui.* — *qua.' Pr.*
(γ) *quia.* — *quod* Pr.
) *ct.* — Om. Pr.
(‹) ***ut.*** — Om. Pr.
C) *agenti».* — *agente»* Pr.
(a) *cujunnodi.* — *cuju»* Pr.
(i) ***ut.*** — Om. Pr.
(t) *majori».* — *minori»* Pr.

fieit illum se solo producere; sed ad utrumque potest per se concurrere, modo praedicto»

Et hoc sufficiat ad dicta Durandi.

Verumtamen sciendum quod sanctus Thomas aliquando visus est dicere, 4. *Sentent.* ,.disl. 49, q. i, art. 2,qu 2, in solutione secundi, quod habitus non facit ad substantiam netus. Dicit enim, ibidem, sic: < In actu duo sunt consideranda : scilicet actus substantia, et forma ipsius, a qua perfectionem habet. Actus igitur secundum suam substantiam, principium est naturalis potentia; sed secundum suam formam, principium ejus est habitus, etc. » Sed ex dictis ejus, tam ibi quam alibi, apparet quod non fuit mens ejus, quod habitus nullo modo faciat ad Substantiam actus; sed intendit quod non ita directe facit, nec ita necessario requiritur ad substantiam actus, sicut ad ejus complementum (a) et perfectionem, quæ est ex parte objecti, vel ex parte modi agendi. Habitus enim determinat potentiam addeterminatuin objectum et modum agendi, sicut ostendit ipse, in *de Veritate, q.* 20, art. 2, ubi sic dicit : < Oportet scire quid sit habitus, et ad quid indigemus habitibus. Quantum igitur in primo aspectu apparet, habitus significare videtur aliquid potentiæ superadditum, quo perficitur ad suam operationem. Indiget autem aliqua potentia aliquo superaddito, duplici ratione: scilicet propter conditionem naturæ; et propter rationem ipsius potentiæ; nec immerito, cum actio, quæ a potentia procedit, a natura etiam dependeat, quæ est potentiæ origo. Ex parte quidem naturæ, indiget potentia aliquo 'superaddito ad operandum, quando scilicet operatio talis est, quæ facultatem et conditionem naturæ excedit : sicut conditionem humanæ naturæ excedit, ut ad Deum quasi sociali amore afficiatur, quasi hæredilalis ejus consors; unde ad hanc operationem indiget nostra potentia affectiva habitu charitatis. Ex parte autem potentiæ, quando potentia est ordinata ad objecta universalia; sicut visus ad cognoscendum omnes colores : non fuit nutem possibile ut in organo visivo es&nt omnes colores in actu; el ideo aliter ordinatum est, ut scilicet potentiæ visivæ possit superaddi similitudo cujuslihet coloris, ct sic in actum visionis progrediatur. Sciendum tamen est, quod illud quod superadditur potentiæ, quandoque recipitur in ea per modum habitus, el quandoque per modum passionis. Per modum passionis, quando receptum non immanet recipienti, neque efficitur ejus qualitas, sed quasi quodam contactu ab aliquo agente immutatur subito, et etiam transit; sicut Philosophus dicit, in *Prtrdicamentis* (cap. *de Qualitate et Quali),* ruborem esso passionem, et non passibilem ꝗualitatem quando quis, propter verecundiam, in ruborem subito immutatur. Tunc vero retinetur per modum habitus, quando illud recepium (a) efficitur quasi connaturalo ipsi recipienti. El inde est quod habitus dicitur a Philosopho (ibid.) qualitas difficile mobilis. Inde etiam est, quod operationes ex habitu procedentes, delectabiles sunt, el in promptu habentur, el faciliter exercentur; quia sunt quasi connaturales effectæ. Ea igitur quæ superadduntur potentiis sensitivis, non superadduntur per modum habitus, sed per modum passionis; in potentiis vero anima» intellectiva», per modum habitus ; quia sensitiva pal's animæ agitur instinctu naturæ, magis quam agat; intellectiva autem pars est domina sui actus, et ideo competit ei habere promptitudinem ad actus, ut |>ossit operari quandocumque libet. » — Hæc ille.

la) romplrrnenlwni. — rontplWuni Pr.

§ 2. — Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Aureoli. — Ad argumenta primo loco inducta contra secundam conclusionem respondendo, præmitlenda sunt aliqua. Primum est, quod non est mens sancti Thonue, quod virtus de qua loquitur quæstio, sil pura relatio aut respectus. Secundum est, quod mens sua fuit, quod virtus includit respectum ad aliquid. De prædictis duobus sanctus Thomas, super 7. *Physicorum* (lect. 5), exponens illud Aristotelis (t. c. 17), *Neque enim in habitibus, habitus enim et virtutes ct malilite sunt, virtus autem omnis et malitia ad aliquid sunt,* etc., sic dicit : α Habitus qui sunt in prima specie qualitatis, etiam corporales, sunt quædam virtutes et malitia». Virtus enim universaliter cujuslibel rei, est quæ bonum facit habentem, et opus ejus bonum reddit; unde virtus corporis dicitur, secundum quam bene se habet et bene operatur, ut sanitas; ecuntnirio de malitia, ut de ægritudine. Omnis autem virtus et malitia dicuntur *ad aliquid.* Et hoc manifestat per exempla. Sanilas enim, quæ est quædam virtus corporis, est quædam commensuratio calidorum et frigidorum. El dico hanc conimensurationem fieri per debitam proportionem eorum quæ sunt intra, id est (6), huinidorum vel humorum ex quibus componitur corpus, ad invicem, et ad corpus. Aliqua enim conlemperalio humorum est sanitas in leone, quæ non esset sanitas in homine, mkl ejus extinctio; quia cum ea humana natura stare non posset. Similiter, pulchritudo el macies dicuntur *ad aliquid.* Sumitur aulem hic macies pro dispositione qua aliquis est expeditus ad motum (γ) cl actionem. Hujusmodi (3) enim sunt dispositiones ejus quod perfectum est in sua natura, per comparationem ad optimum, id est, ad finem, qui est operatio : ex hoc enim hujusmodi disposi-

( ) *receptum.* — *receptivum* Pr.
( ) intra, *til ret.* — *infra* Pr.
(γ) *motum* — ni*otium* Pr.
(i) *Hujuimodi,* — *Hujui* Pr.

tiones virtutes dicuntur, quia lxmum faciunt habentem, el opus ejus bonum reddunt; et sic dicuntur per relationem ad bonum opus, quod est optimum rei. Et ne aliquis accipiat *perfectum* illud quod jam adeptum est finem, dicit quod *perfectum* hir accipitur hoc quod (a) est sanatum et dispositum secundum naturam. Non autem lior, est intelligendum quo<i hujusmodi habitus et dis]>ositiones, hoc ipsum quod sunt, *ad aliquid* sunt, quia sic non essent in genere qualitatis, sed relationis; 8<«d quia eorum ratio ex aliqua relatione dependet. Quia igitur hujusmodi habitus *ad aliquid* sunt, et in *ad ($) aliquid* non est motus, neque generatio, neque alteratio, ut in 5. *Physicorum* (t. c. IO) probatum est. manifestum est quod in (γ) hujusmodi habitus non est alteratio primo et per se; sed eorum transmutatio consequituraliqunrn priorem transmutationem calidi, aut frigidi, aut (o) alicujus hujusmodi (t), sicut etiam relationes esse incipiunt per consequentiam ad aliquos motus, n — Hæc ille. — Item, 4. *Sentent.,* dist. I, q. I, art. 4, q⅟· 2, sic dicit : « Quidam dicunt quod virtus supcrnaturalis quæ est in sacramentis, non est nisi quidam ordo ad aliquid. Sed hoc nihil est dictu : quia virtus semper nominat principium alicujus actionis; *ad aliquid* autem, sive (ζ) relatio, non potest esse principium actionis, vel terminus, ut probatur, 5. *Physicorum* (t. c. 10); et ideo ille ordo nullo modo potest habere nomen virtutis, neque rationem. »— Hæc ille.— Item, 3. *Sentent.*, dist. 23, q. I, art 3, q⅟· 3, sic dicit : « Virtus, proprie loquendo, includit respectum ad aliquid cujus sit principium, sicut currendi, vel essendi, etc. d liem, *do Veritate,* q. 21, ari. 6, sic dicit : α Aliquod nomen polest respectum importare dupliciter. Üno modo, sic quod nomen imponatur ad significandum ipsum respectum : sicut hoc nomen *pater,* vel *filius,* vel *paternitas* ipsa. Quædam voro dicuntur importaro respectum, quia significant rem alicujus generis, quam concomitatur quidam respectus; quamvis non sit impositum ad ipsum respectum significandum : sicut hoc nomen *scientia* est impositum ad significandum quamdam qualitatem, quam sequitur quidam respectus; non autem ad significandum respectum ipsum. Et per hunc modum, ratio boni respectum implicat : non quia nomen I>oni significet ipsum respectum solum; r h l quia significat id ad quod sequitur respectus, cum respectu ipso. Hesperius autem importatus in nomine boni, est habitudo perrecti vi (η), secundum quod aliquid habet perficere, non solum secundum rationem speciei, sed etiam secundum esM quod habet in rebus, » — Hæc ille. — Sicut autem dicit de hoc nomine *bonum,* ita potest dici, secundum mentem ejus, de hoc nomim· *victim* vel tritium. — Ex quibus apparet quoi virtus non dicit purum respectum, nec purum almolutum; sed dicit quoddam absolutum, quod concomitatur respectus; et utrumque importat, sed absolutum principaliter, respectum vero secundario el in obliquo, sicut dicendo *habitus factious boni operis.*

His promissis, dicitur

Ad primum (quod est Aureoli), quod recte concludit quod virtus includat respectum secundario et (a) in obliquo, non autem principaliter et (S) in recto. El in hoc non discordat cum sancto Thoma, sed declarat eum, nolens aut volens.

Ad secundum (quod est ejusdem) dicitur primo, quod, loquendo de virtutibus (γ) exsistentibus in potentiis animæ, de quibus esi prosens sermo, concedendum esset, in aliquo casu, quod eadem forma et qualitas quæ (i) est virtus, posset esse non virtus, el ipsa manens «se el non esse virtus, utputa si perderet formam vel perfectionem quam recipit a superiori virtute. De hoc sanctus Thomas, 2' 2 q. 4, ari. 5, sic dicit : < Fides formata, esi virtus. Fides autem informis, non est virtus; quia, etsi halæat puTectionem debitam actui fidei informis ex parte intellectus, non tamen habet perfectionem debitam ex parte voluntatis : sicut etiam, si temperantia esset in concupiscibili, et prudentia non esset in rationali, temperantia non essai virtus; quia ad actum temperantia» requiritur actus rationis ct actus concupiscibilis, sicut ad actum fidei requiritur actus voluntatis et actus intellectus. > — Hæc ille. — El in articulo procedenti, scilicet quarto, obtendit quod idem habitus esi quandoque fides formata, et postea informis. Simile ponit, 3. *Sentent.,* dist. 23, q. 3, ai t. I : scilicet quod idem habitus et qualitas potest desinere esse virtus, quæ prius erat virtus.

Dicitur secundo, quod habitus mentis, qui prius erat virtus, non desinit esse virtus, illo modo quo dicit arguens, scilicet propter variationem aetatis aut fortuno» personalis; utputa quod habitus qui fuit virtus in juvene vel divile, desinat esse virtus in eodem facto sene vel paupere. Nec valet probatio de taciturnitate aut locutione, aut de effusione pecuniarum et non effusione : quia in talibus actibus non consistit virtus de se, nec significatum virtutis, sed in interiori electione et properatione animi ad tales actus eliciendum Mvundum rectam rationem. De hoc sanctus Thomas, 2" 2 q. 134, art. I (arg. 1), arguit

(>) *quod,* — Orn. Pr
(Ü) *ad.* — *aliquid* Pr.
(γ) in. — Oin. IT.
(Î) *aut.* — Om Pr.
(c) *hujuiniodt.* — *hujus* Pr
(0 fitvj. — *sicut* Pr.
(rj *perfectivi.* — *profectuum* Pr.
(x) *et* — Om. IT.
(β) *ct.* — *ea* Pr.
(γ) t *irluhbm.* — *verba* Pr.
(S) non. — Ad. Pr.
(t) *qui.* — *ꝗu* Pr.

sic : < Qui liabol unam virtutem, habet omnes. Se<l aliquis potest habere alias virtutes sine magnificentia. Dicit enim Philosophus, 4. *Ethicorum* (cap. 2): *Non omnis ſiberali est magni/icus.* Ergo magnificentia non esi virtus. > — Hæc ille. — Ecce argumentum. Sequitur responsio : c Dicendum, inquit, quod non omnis liberalis est magnificus quantum ad actum, quia desunt sibi ea quibus uti necesse est ad netum magnificum; tamen omnis liberalis habet habitum magnificentiae, vel actu, vel propinqua dispositione. » — Hæc ille. — Item, q. 152, art. 3, in solutione secundi, sic dicit : < Connexio virtutum accipitur secundum illud quod est formale in virtutibus (a), id est, secundum cbaritatem vel prudentiam; non auteinsecundum illud quod est materiale in virtutibus. Nihil enim prohilæt alicui virtuoso suppetere materiam unius virtutis, non autem materiam alterius : sicut pauper habet materiam temperanti®· non autem materiam magnificentia?. El hoc malo alicui habenti alias virtutes, deest materia virginitatis (C)t scilicet pnrdicta integritas carnis. Tamen potest habere illud quod est formale in virginitate, ut scilicet habeat in præparatione mentis, predict e integritatis conservando» propositum, si hoc sibi competeret : sicut pauper habet in properatione propositum magnificos sumptus faciendi, si hoc sibi competeret; et similiter, ille qui est in prosperitate, habet in praeparatione animi projiosiluiii adversa æquanimiter tolerandi. Et sine hac praeparatione animi nun potest aliquis esse virtuosos, s — Hæc ille. — Item, q. 144, art. 4, sic dicit : « Senes et virtuosi verecundia carent. Sunt tamen sic dispositi, ul, si in eis esset aliquod turpe, de hoc verecundarentur. Unde dicit Philosophus, 4. *Ethicorum* (cap. ult.), quod verecundia est *ex suppositione studiosi,* a — Hæc ille. — Item, articulo primo ejusdem quaestionis, in solutione quinti, sic dicit : < Ex rnultoties verecundari causatur habitus virtutis acquisito», perquam aliquis turpia vitet, de quibus esi verecundia, non autem ut ulterius aliquis verecundetur; sed ex illo habitu virtutis acquisitae, sic se habet aliquis, quod magis verecundaretur, si materia verecundiæ adesset. » — Hæc ille. — Ex quibus liene prospectis, apprêt quod habitus qui primo fuit virtus moralis, non desinit esse virtus moralis, nec mutatur in vitium, ex variatione ætatis, vel forlunæ, vel status personæ, ipso manente. Sed solum hoc sequitur, quod habitus qui inclinabat ad aliquem actum pro aliquo tempore, vel loco, vel conditione personæ, desinit inclinare ad hoc, mutatis circumstantiis prædictis, et inclinat ad oppositum illorum actuum : sicut habitus magnificanti® ad aliquid inclinat divitem, ad quod non inclinat eumdem factum pauperem; et similiter, virtus modesti® ad alia inclinat juvenem quain senem ; et idem est de habitu verecundi®; licet verecundiæ habitus, aut taciturnitatis, non sint perfectio virtutes, secundum quod dicit beatus Thomas, ubi supra (2· 2", q. 144).

Dicilur tertio, quod habitus corporales, sicut sunt pulchritudo el sanitas, possunt perdere rationem virtutis, et induere rationem vitii vel malitia», ex sola variatione proportionis ad subjecium vel naturam cui applicantur. El in hoc arguens conformiter dicit sancio Thomæ, super 7. *Physicorum,* sicut prius allegatum fuit. Tamen ex hoc non sequitur quod virtus sit relatio; sed solum quod de ratione virtutis sit respectus ad naturam vel subjectum cui inesl, vel ad actum ad quem ordinatur. Et de hoc sanctus Thomas, 1· 2 q. 49, ari. 3, sic dicit : u Habere ordinem ad actum, potest competere (x) habitui, et secundum rationem habitus, et secundum rationem subjecti in quo est habitus. — Secundum quidem rationem habitus, convenit omni habitui aliquo modo habere ordinem ad actum. Est enim de ratione habitus, ut importet habitudinem quamdam et ordinem ad naturam rei, secundum quod convenit vel non convenit. Sed quia natura rei, qu® est finis generationis, ulterius etiam ordinatur ad alium finem, qui est operatio, vel aliquod operatum ad quod quis pervenit per operationem, ideo habitus non solum importat ordinem ad ipsam naturam rei, sed etiam consequenter ad operationem, inquantum est finis natune, vel perducens (6) ad finem. Unde, 5. *Metaphysicæ* (t. c. 25), dicitur in diffinitione habitus, quod *est dispositio secundum quam bene aut male disponitur dispositum, aut secundum se,* id est, secundum naturam suam, *aut ad* (γ) *aliud t* id est, in ordine ad finem. — Sed sunt quidain habitus, qui, etiam ex parte subjecti in quo sunt, primo el principaliter important ordinem ad artum. Quia habitus primo et per se importat habitudinem ad naturam rei; si igitur natura rei in qua est habitus, consistit in ipso ordine ad actum, sequitur quod habitus principaliter importet ordinem ad actum. Manifestum est nutem quod natura et ratio potenti® est ut sit principium actus. Unde omnis habitus qui est alicujus polentiæ ut subjecti, importat principaliter ordinein ad actum, d — Hæc ille. — Item. q. 50, art. 1, in solutione tertii, sic dicit : e Commensuratio ipsarum qualitatum passibilium secundum convenientiam ad naturam, habet (o) rationem dispositionis. Et ideo, facta ǎlteration circa ipsas qualitates passibiles, quæ sunt calidum, frigidum, humidum et siccum, (it ex (t) consequenti altcratio secundum ægritudinem et sanitatem. Primo

'j) virfutlôuf. — *virtutem* Pr.
(<) trirpinUatif. — rtrfidt· Pr.

(a) *conipetere.* — comprteni *etie* Pr.
(β) *perducent.* — *prodment* Pr.
(γ) *ad.* — Om. Pr.
(δ) *habet.* — *habent* Pr.
(c) er. — *eo* Pr.

autem et per se non estalteratio secundum hujusmodi («) habitus et dispositiones, n — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod habitus corporales, disponentes adactum primum, habent rationem boni vel mali habitus, secundum quod conveniunt vel disconveniunt suo subjecto; et quod eadem qualitas, per sui intensionem vel remissionem, potest nunc osse subjecto conveniens, et postea disconveniens; ac. per hoc, illa qualitas quæ primo fuit virtus, potest desinere esse virtus, ct incipere osso vitium» Verum tamen tales qualitates corporales non habent proprie rationem habitus, el per consequens non habent proprie rationem virtutis. Et quod non habent proprie rationem habitus, ostendit sanctus Thomas, ibidem, q. 50, art. 1, ubi sic dicit : « Si loquamur de dispositione subjecti ad formam, sic habitualis dis|>ositio potest esse in corpore, quod comparatur ad animam sicut subjectum ad formam. Et hoc modo sanitas, et pulchritudo, et hujusmodi, habituales dispositiones *(C)* dicuntur. Non tamen perfecte habent rationem habituum; quia cause eorum, ex sui natura, de facili sunt liansmutabiles. » — Hæc ille.— Item, q. 55, art. 2, sic dicit : « Virtus humana, de qua loquimur, non potest ad corpus perlinere; sed perlinet lanium ad id quod eM proprium animæ. Unde virtus humana non impetat ordinem ad esse, sed magis ad agere, n — II.«v ille.

II Ad argumenta quorumdam. — Ad primum dicitur quod divisio ibidem data, est insufliciens : quia non ideo probat Aristoteles ad justiliam vel virtutem non esse motum, quia scilicet virtus sil formaliter *ad aliquid* el forma respective, nec ideo quia fundat respectum aut relationem; sed ideo quia in sui ratione dicit absolutum principaliter, et respectum secundario (ut primum allegatum est de sancio Thoma, super 7. *Physicorum* i; el ulterius, quia altcratio secundum hujusmodi (γ) habitus, pnesupponil aliquam priorem adorationem. Unde sanctus Thomas, I1 2 q. 52, art. I, in solutione tertii, sic dicit : « Altcratio primo quidem est in qualitatibus terliæ speciei. In qualitatibus vero primæ speciei, potest esso altcratio per posterius : facta enim alteratione secundum calidum el frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum el segrurn; ct similiter, facta alteratione secundum passiones appetitus sensitivi, vel secundum vires sensitivas apprehensi vas, sequitur altcratio secundum scientias ct virtutes, ut dicitur in 7. *Physicorum* (t. c. 20). » — Hoac ille. — Et idem ponit expressius, q. 53, art. 3.

Ad secundum dicilur quod aliqui habitus directe ct principaliter requiruntur propter substantiam actus; sent sæpc dicturn est de |>cciebiis intelligibilibus, sine quibu intellectu patibilia non |w)le producere aliquem actum. Aliqui autem habitus, licet non requirantur directe el principaliter proptei substantiam actus, >cd propter modum actu tamen coefficiunl ipsam substantiam actus, ct illam intendunt, sicut prius dictum est (in solutione argumentorum Durandi). Nullum autem tale potest rfficeiv pura relatio, quæ nec pote esae principium, ner terminus motus.

Ad tertium dicitur quod, licet aliqui habitus canantur H ni tus immanentes intellectus el voluntatis, laiiirn primuin principium activum talium actuum differt a principio passivo, sicut ostendit sanctus Thomas 1· 2 T. q. 51, art. 2, ubi sic dicit : < In agente quandoque est solum principium activum sui actus; sicut in igne est solum principium activum calefaciendi. El in tali agente non potcM aliquis habitus causari ex proprio actu. Et inde est quod rvs naturales non possunt aliquid assuescere vel dissuescere, ul dicilur, 2. *Ethicorum* (cap. I). Invenitur autem aliquod agens, in quo est principium activum ct passivum sui artus; sicut plet in actibus humanis : nam actus appétitives virtutis procedunt a vi apiælitiva, secundum quod movetui a vi apprvhonsiva lepræscntante objectum; el ulterius, vi> intellectiva, secundum quod ratiocinatur de conclusionibus, habet principium activum propositionem per se notam. Unde ex talibus actibus jussunt in aliquibus agentibus causari aliqui habitus, non quantum ad primum activum principium, sed quantum ad principium actu> quod movet motum. Nam omne quod patitur el movetur ab alio, disponitur per actum agentis. Unde ex multiplicati actibus generatur quædain qualitas in potentia mota, quæ habitus nominatur : sicut habitus virtutum moralium causantur in appelitivis potentiis, secundum quod moventur a ratione; el habitus scientiarum causantur in intellectu, secundum quod movetur a primis propositionibus. » — Hæc ille. — Ex quibus plet quod ex actibus intellectus et voluntatis possunt causari formic absolute, et non solæ relationes.

Ad quartum dicilur. negando majorem. Nam ad corruptionem habituum intellectus et voluntatis, vel sensualitatis, concurrit aliquod positivum corrumpens, sicut ostendit sanctus Thomas, I3 2 q.53, art. I et 3. Nam, art. 1, sic dicit: «Secundum so aliqua forma dicitur corrumpi |κ?γ contrarium; per accidens autem, per corruptionem sui subjecti. Si igitur fuerit aliquis habitus cujus subjectum est corruptibile, et cujus causa habet contrarium, utro-
I <pie modo corrumpi poterii : sicut patet de habi-
| tibus corporalibus, scilicet sanitate et aegritudine.
Illi vero habitus quorum subjectum est incorrupti-
bile, corrumpi non possunt per accidens. Sunt
| tamen quidam habitus, qui etsi principaliter sint in

(at) *hujiumodït* — Om. Pr.
y») (tapoiiitonas. — Om. Pr.
(γ) *hujusmodi,* — *hujus* Pr.

subjecto incorruptibili, secundario lamen sunt in subjecto corruptibili : sicut habitus scientiæ, qui principaliter quidem est in intellectu possibili, secundario autem in viribus apprehensivis sensitivis; et ideo ex parte intellectus possibilis habitus scientiæ non potest corrumpi per accidens, sed solum ex prie virium inferiorum sensitivarum. Est igitur considerandum si possint hujusmodi habitus per se corrumpi. Si igitur fuerit aliquis habitus qui habeat aliquod contrarium, vel ex prie sua, vel ex parte suæ causæ, poterit pr se corrumpi; si vero non habeat contrarium, non poterit per se corrumpi. Manifestum est autem quod spcies inlelligibilis in

contrarium; nec iterum («) intellectui agenti, qui est causa ejus, potest aliquid esse contrarium. Unde, si aliquis habitus sit in intellectu possibili immediate ab intellectu agente causatus, talis habitus est incorruptibilis, et per se, et per accidens. Hujusmodi autem sunt habitus primorum principiorum tam speculabilium quam practicorum, qui nulla oblivione vel deceptione corrumpi possunt, sicut dicit Philosophus, 6. *Ethicorum* (cap. 5), de prudentia, quod non perditur per oblivionem. Aliquis vero habitus est in intellectu possibili ex ratione causatus, scilicet habitus conclusionum, qui (δ) dicitur scientia. Cujus causæ dupliciter potest aliquid esse contrarium. Uno modo, ex parte ipsarum propositionum, ex quibus ratio procedit : etenim enuntiationi quæ est, *Donum est bonum,* contraria est ea ťqua est, *Bonum non est bonum,* secundum Philosophum, 2. *Perihermcnias* (cap. ult.). Alio modo, quantum (γ) ad ipsum processum rationis (o), prout syllogismus sophisticus opponitur syllogismo dialectico vel demonstrativo. Sic igitur palet quod per falsam rationem potest corrumpi habitus vera opinionis, aut scientiæ. Unde Philosophus *(de Longitudine et brevitate vitæ,* cap. 2) dicit quod *deceptio est corruptio scientiæ.* Virtutum vero quædam sunt intellectuales, quæ sunt in ipsa ratione, ut dicitur, 6. *Ethicorum* (cap. I el2); de quibus est eadem ratio quæ est de scientia vel opinione. Quædam vero sunt in parte appelitiva animæ, quæ sunt virtutes morales; el eadem ratio est de vitiis oppositis. Habitus autem appetitivæ partis causantur per hoc quod ratio nata est movere partem appetitivam. Unde per judicium rationis moventis in contrarium quocumque modo, scilicet ex ignorantia, vel ex passione, vel etiam ex electione, corrumpitur habitus virtutis vel vitii. > — Hæc ille.—— Ex quibus patet quod corruptio virtutum habet causam positivam. — Item, art. 3, ostendit quomodo cessatio ab actu non corrumpit habitum, aut virtutem, nisi per accidens. Ait enim sic : ¢t Sicut dicitur in 8. *Physicorum* (I. c. 27), aliquid (a) potest esse movens dupliciter : uno modo, per se, quod scilicet movet per rationem propriæ formæ, sicut ignis calefacit; alio modo, per accidens, sicut illud quod removet prohibens. Et hoc modo cessatio ab (δ) actu causal (γ) corruptionem vel diminulionem habituum, inquantum scilicet removetur actus, qui prohibebat causas corrumpentes vel diminuentes habitum. Habitus enim per se corrumpitur ex contrario agente; unde quorumcumque habituum contraria succrescunt per temporis tractum, quæ oportet subtrahi per actum ab habitu procedentem, hujusmodi (o) habitus diminuuntur, vel etiam totaliter

patet in scientia el virtute. Manifestum est enim quod habitus moralis facit hominem promptum ad eligendum medium in operationibus et passionibus; cum autem aliquis non utitur habitu virtutis ad moderandas proprias operationes vel passiones, necesse est quod proveniant mullæ operationes et passiones prater modum virtutis, ex inclinatione appetitus sensitivi el aliorum quæ exterius movent; unde corrumpitur virtus vel diminuitur per cessationem ab actu. Similiter est etiam ex parte habituum intellectualium, secundum quos homo est promptus ad recte judicandum de imaginatis : cum enim homo cessat ab usu intellectualis habitus, insurgunt imagines exlraneæ, et quandoque ad contrarium inducentes, ita quod nisi per frequentiam vel frequentem usum habitus intellectualis quodammodo succindanlur vel comprimantur, redditur homo minus aptus ad recte judicandum, el quandoque totaliter disponitur ad contrarium; et sic per cessationem ab actu diminuitur vel corrumpitur habitus intellectualis, ¢ — Hæc ille.

Ad quintum dicitur quod tam major quam minor sunt falsæ. De hoc sanctus Thomas, ¶ 2æ, q. 50, ari. 3, in solutione secundi, sic dicit : ‹r Vires sensitive in brutis animalibus non operantur ex imperio rationis; sed, si sibi relinquantur bruta animalia, operantur ex instinctu natura; el sic in brutis animalibus non sunt aliqui habitus ordinati ad operationes. Sunt tamen in eis aliquæ dispositiones in ordine ad naturam, ut sanitas el pulchritudo. Sed quia bruta animalia a ratione hominis |>er quamdam consuetudinem disponuntur ad operandum sic vel aliter, hoc modo in brutis animalibus habitus quodammodo poni possunt. Unde Augustinus dicit in libro 83. *Quxstionum* (q. 36), quod *videmus immanissimas bestias a maximis voluptatibus abstinere* (e), *dolorum metu ; quod, cum*

(») *aliquid.* — *ahquii* Pr.
(4) *alio.* — Ad. Pr.
(γ) *per.* — Ad. Pr.
(4) *hujiumodi.* — *hujut Pr.*
(t) ăbitinzr — aAilincri Pr.

te) tferuni — *inteHectum* Pr.
(S) flui — flu« Pr.
(γ) *quantum* — *inquantum* Pr.
(4) rational — ranmwiii Pr.

in eorum consuetudinem verterit, domitu· ct man· sueta· vocantur. Deficit tamen ratio habitus quantum a<l usum voluntatis : quia non habent dominium utendi vel non utendi, quod videtur ad rationem habitus perlinere. Et ideo, proprie loquendo, in eis habitus e>se non possunt. d — Haec ille. — Ex quibus patet : primo, quod non est similo de |K>tentiie irrationalibus ct rationalibus; secundo, quod in brutis humana ratione gubernatis generari possunt quædam dispositiones consuetudinales, quæ sunt veræ formæ absolutae de prima specie qualitatis, et quæ quodammodo dici jussunt habitus, et non solio relationes aut respectus.

Ad sextum septimum dicitur sicut ad pr imum Aureoli. Concludunt enim quod virtus in sua ratione includit respectum; quod conceditur; non autem quod sit purus respectus. Et totum hoc conceditur.

III. Ad argumenta aliquorum. — Ad argumenta tertio loco contra secundam conclusionem inducta, optime respondit Aureolus in suo *Quodlibeto,* q. 1⌊ (art. 2), ubi, praemissis multis, finaliter sic concludit : u Virtus non est respectus congruentiae, nec aliqua relatio essentialiter, ut quidam putaverunt; nec qualitas absoluta in essentia sua, a respectu illo præcisa, ut aliqui dixerunt; nec essentia constituta ex absoluta qualitate et illo respectu, ut alii existimaverunt; sed est qualitas et essentia illi respectui copulata. Et est necessario aliud, copulatum ex qualitate el respectu, ct qualitas copulata respectui. Primum enim non est in genere, et est ens per accidens; et nec est qualitas, nec respectus, sed constitutum ex utroque. Secundum vero est in genere, nec est ens per accidens; et est qualitas precise, quamvis non précisa, immo copulata. Aliud est enim præcise sincathegorematice, aliud præcisuin calhegoremalice. Illud enim quod est qualitas, et nihil plus, est precise qualitas. Sed talis est qualitas respectui copulata. Est enim qualitas, el nihil plus, quia non est řespectu cui copulata est, nec aliud nisi qualitas; est ergo ƥin · cise qualitas absoluta. Non est tamen præcisa : quia qualitas copulata respectui, non est qualitas præcisa, immocopulata; unde contradictio est quod sil qualitas pnecisa simul et copulata. Ignoraverunt igitur prædicti, quod esset dare ultra purum respectum, el purum absolutum, ct constitutum ex absoluto el respectu, quartum, scilicet absolutum copulatum respectui. Sed Philosophus hoc declaravit. Tale est enim omne relativum secundum dici, sive sil substantia, sive qualitas. Est enim præcise in genere substantia?, vel qualitatis; non tamen est qualitas, aut substantia præcisa a respectu, immo copulata. El, ratione hujus copulationis, impossibile est inlclligi vel significari talem substantiam, aut qualitatem, nt sit (x) sine respectu. El, propter hoc, est relativum secundum dici, el ad convertentiam dicitur, ul manus manuati (a), et scientia scibilis. Et hoc totum patet in *Prædicamenti* (cap. *De his quæ ad aliquid).* Est igitur virtus qualitas, quæ congruit naturæ in qua ponitur, inquantum est illud quod congruit. Non est autem virtus congruum vel congruens concretive, quia tunc esset ens per accidens; sed illud quod congruit : ul albedo in dente, est pulchritudo, inquantum est quod congruit, non quod pulchritudo sil aliquid constitutum ex albedine et pulchritudine. > — Hæc Aureolus, et bene per omnia, nisi quoad hoc quod non ponit alium respectum esse de ratione virtutis, nisi congruentiam qualitatis ad subjectum suum, nulla farta mentione de ordine ad finem vel ad actum. Et in hoc insufficienter dicit, ul patuit superius, in solutione secundi contra secundam conclusionem. Reliqua vero stare possunt.

Ilis præniisris, dicitur ad primum, secundum eumdem Aureolum, quod « aliquid includere duo prædicamenta, |>olest intelligi dupliciter. Primo quidem, per modum copulati et constituti ex duobus praedicamentis : sicut simum, el j»ater, et simile, et omnia concreta accidentium. Secundo modo, per modum unius prædicamenti alteri copulati : sicut simitas copulatur naso, et praedicamentum relationis termino (S), quod est alterius prædicamenti. In primo sensu, major est vera, quia sic includens duo prædicamenta, est ens jær accidens, sicut simum ; sed minor est falsa, quia virtus non sic includit duo prædicamenta. In secundo autem sensu, major est faba : nam simitas esset ens per accidens, et omnis (γ) resjiecliis; et (q) sic non esset in praedicamento. In hoc autem sensu, minor est vera. — Et cum dicitur quod non minus ridetur esse ens per accidens, quod includit unum praedicamentum in recto,el aliud in obliquo, quam si includeret utrumque in recto, — omnino falsum est : quia tunc «liceret constitutum ex duobus; nunc autem dicit præcise unum praedicamentum, quamvis non praecisum, sed praedicamentum alteri copulatum; ct hanc copulationem exprimit habitudo in obliquo. » — Hæc ille, ct bene.

Ad secundum dicit quod < procedit ab insufficienti. Non enim essentia virtutis consistit in absoluto præcise, nec (t) totaliter, nec partialiter (ζ), immo nec aliquo motio; sed consistit in absoluto copulato rcs|>ectui. Quamvis enim essentia virtutis, sil absolutum pure (est enim absolutum, et nihil plus); non tamen est absolutum purum, sed copulatum est. Exemplum : Simitas enim est qualitas

(›) *ut sit.* — nev ite Pr.

(a) ηιαηυπ/ϊ. — *ninuenti* Pr.
termino. — ei Pr.
(γ) *ct omnis.* — *ratiomi* Pr.
(M *ct.* — *diam* Pr.
(‹) *ner.* — *ct* Pr.
(ζ) *partialiter* — *particulai iter* Pr

pure et precise; non (amen pura et précisa, immo copulata cum substantia el cum naso. Et sic committitur in hac forma arguendi fallacia figura dictionis, mutando *qualiter* in *qualem ;* et fallacia consequentis, arguendo ab insufficienti. — Et cum concluditur quod respectus partialiter pertinet el includitur in essentia virtutis; — dicendum quod nullo modo est para essentiae, sed terminus copulatus; sicut nec subjectum est pars qualitatis copulabo : non enim nasus est pars essentiæ similatis, sed terminus copulatus. Per hoc patet quomodo prima species qualitatis et tertia differunt per essentiam, quamvis idem «absolutum reperiri possit in utraque : ut albedo est essentia primæ speciei; sed essentia copulata respectui similitudinis, est secundæ;sed essentia tertke speciei est pracisa et non copulata. Constat autem quod essentia copulata, et non copulata, diversæ sunt, et alterius rationis, et diversorum modorum. Unde Simplicius dicit, cap. *de Qualitate,* in fine, quod possibile est idem referre ad aliud pradicamentum, reducentibus nobis singula vel ad diversitates significatorum, vel ad differentiam conceptuum, vel diversos characteres (a). Et per idem palet quod virtus et vitium differunt per essentiam. Quia essentia utriusque est copulata(6): virtutis quidem, respectui congruenliæ; sed vitii, respectui incongruentiæ. Impossibile est autem quod essentia copulatæ contrariis, sint eadem essentia; immo contraria.». Nec valet hæc forma arguendi : *Albedo est pulchritudo dentis, turpitudo pupilhv; ct* (γ) *est eadem per essentiam ; ergo idem per essentiam est pulchritudo ct turpitudo.* Major enim est falsa, si accipiatur *albedo* per se, proscindendo respectum; sed, si accipiatur copulata, tunc est veni; sed minor tunc est falsa, scilicet quod albedo copulata congruentia?, et copulata incongruentiæ, inquantum copulata est, sub esse copulato, sit eadem essentia. Unde magis potest oppositum concludi, sic arguendo : *Albedo, non inquantum albedo, sed inquantum albedo copulata respectui congruenliæ, est pulchritudo dentis; albedo, non inquantum albedo, sed inquantum copulata respectui incongruentiæ, est turpitudo pupillx; sed,* ut irti *et illi copulata, non est eadem essentia, quamvis, inquantum albedo, sit eadem;* igitur *pulchritudo et turpitudo nunquam sunt idem.* Probatur minor, quia esse copulatum huic, et esse copulatum illi, non est idem copulatum esse; ergo essentia copulata illi, et huic, non est eadem copulata essentia, per locum a conjugatis. Ex quo patet quod idem absolutum, secundum suam rationem absolutam specificam, non est virtus in uno, et vilium in alio; cujus oppositum assumebatur. Immo, secundum suam specificam rationem, nec est virtus, nec vitium, nec iu prima specie qualitatis, sed in tertia (a). Secundum autem quod copulatur huic vel illi respectui, est virtus, vel vitium. Ut sic autem, accidit (6) quod sit talis ratio absoluta specifica, vel talis : quia quæcumque sit, dum tamen isti respectui copuletur, vitium erit; si vero alteri, erit virtus. » — Hæc ille; et quidem satis bene, secundum rem. — Sed logica sua non udetur multum valere. Nam, cum dicit quod hæc forma arguendi non valet, *Albedo est pulchritudo dentis ct pulchritudo pupillx, ct hire albedo est eadem per essentiam, igitur idem per essentiam est pulchritudo et turpitudo,* procul dubio forma arguendi valet, demonstrata eadem albedine in numero, ad concludendum quod idem numero est pulchritudo et turpitudo; vel, si in promissis non demonstretur idem numero, sed idem specie, forma illa valet ad concludendum quod eadem essentia specifica, est turpitudo et pulchritudo. Nec valet illa suppletio vel additio quam facit in conclusione, quia hoc est arguere ex quatuor terminis ; in conclusione (γ) enim non debet poni nisi quod positum fuit in promissis. Sed ad illam formam potest dici quod nunquam major et minor sunt simul venu, licet forte successive, si sil sermo de eadem albedine in numero. Et ideo nec potest concludi quod eodem tempore eadem albedo sit pulchritudo et turpitudo; forte tamen successive posset concedi.

Ad tertium dicit quod « esse copulatum respectui, vel esse sub respectu, vel actu fundare respectum, potest intelligi addere, ultra id quod copulatur, vel quod est sub respectu, \el actu fundat respectum, aliquid medians, secundum rem, vel secundum rationem, inter absolutum et respectum, vel aliquem terminum extrinsecum, scilicet illud cui copulatur. Si primum inlelligatur, falsum est, et processus in infinitum. Si vero secundum, verum est. Exemplum de similate. Esse copulatum ergo dicetur adesse el abesse ei quod copulatur, persolum adesse el abesse respectus cui copulatur, non quod sit aliquod medium, quod habeat adesse vel abesse. Hje propositiones autem *sub hoc, cum hoc,* et hæc oratio *actu fundare* non exprimunt procisum fundamentum, nec ipsum tantum fundatum, nec medium; sed fundamentum intrinsece, el (c) respectum per modum termini el exlrinseci. — El cum additur in minori (t), quod illud est ens per accidens, quod includit aliqua duo, quorum unum potest adesse alteri et abesse, etc. ; — verum est, si includat per modum cujusdam tertii compositi ex ipsis, sicut

(1) direnoi *characteres. — divrno charactere* Pr.
(6) *utrimque nl copulata, — virtuti» qua· est copulativa* Pr.
(γ) et — etiam Pr.
(x) *tertia.— tribu»* Pr.
(6) *accidit. — acripit* Pr.
(γ) *conclusione. — tju/rtlione Pr.*
(Ĭ) el. — Orn. Pr.
(t) minori. — numero Pr.

simum. Si vero unum per modum copulati, el alterum per modum termini cui copulatur, non est verum, nisi totum pradicamenlum relationis ait ens per accidens; ut masculinitas, et feminilas, et omnes qualitates copulatæ. » — Hæc ille, et bene.

Ad quartum dicit quod α respectus congruentiae potest comparari vel ad absolutum virtutis, verbi gratia, ad albedinom ipsam, ut albedo est; et sic so habet ut passio, et est in ca fundamentaliter et subjective; vel ad ipsam rationem virtutis, quæ consistit in esse copulato, utpote ad rationem pulchritudinis; et sic respectus non est passio, sed est aliquid essentiæ, non per modum partis, sed per modum termini, sicut in relatione terminus est aliquid relationis, el nasus aliquid similatis. Secundum hoc ergo non oportet quod possit intelligi virtus, aut vitium (x), sine illo respectu; immo impossibile est. — Et cum ulterius probatur quod sit differentia virtutis essentialis, quia differt a vitio solo respectu, et per istum (fi) solum variatur el acquiritur; ——dicitur quod aliquid potest considerari vel distingui per aliud dupliciter : primo modo, tanquam per intrinsecum et formale, ut homo per rationale; alio modo, tanquam per extrinsecum et terminum, ut similas per nasum, relatio per terminum, habitus per actus, et actus per objectum. Nunc, ad proposilum : virtus distinguitur a vitio, el variatur, et acquiritur, exlrinsece, per respectum, tanquam per terminum; intrinsece autem distinguitur per copulationem ad ipsum. Unde albedo non est formaliter pulchritudo, nec differt (γ) a turpitudine intrinsece per congruentiam, sed per copulationem ad ipsam; sicut concavitas nasi, qua? esi similas, differt a concavitate vel curvitate cruris, quæ est rictus (o), non per nasum, sed per copulationem ad ipsum. — Cum vero additur quod illud esi purus respectus, vel conslitutum ex absoluto el respectu, quod variatur, facta sola variatione in respectu extrinseco absoluto; — dicitur quod omittitur tertium membrum, scilicet quod vel est respectus, vel copulatum ex absoluto et respectu, vel absolutum copulatum respectui — Hæc ille, et l>ene; nisi quod melius diceretur, quod copulatio absoluti ad respectum, est quoddam esse derelictum in absoluto ex respectu.

Ad quintum dicit quod < album non significat subjectum in obliquo, et qualitatem in recto; quia nunquam pradicaretur de subjecto. Unde, sicut hæc non est vera, *nasus est similas,* sic nec esset hæc vera, *corpus est album;* sed diceretur *album corporis,* sicut simttae *nasi.* Significat ergo constitutum ex subjecto et accidente : sed actu et determinate clauditur in suo significato accidens, scilicet albedo; subjectum vero in potentia et indeterminate; quia non determinatur quid sit illud album, an scilicet lapis, vel homo, vel aliquid aliud. Et quia quod actu et determinate significatur, principaliter significatur; est enim ratio quod illud significetur, quod in potentia et indeterminate significatur, sicut albumestquodcumquecui inest albedo; idcircoCommentator dicit, 5. *Metaphysicx* (com. 14), quod < album significat primo quidem accidens, secundo subjectum >. Similiter et Philosophus intelligil hoc, cum dicit (de *Prxdicamentis,* cap. de *Substantia)* quod album solam qualitatem significat; quod utique verum est determinate et in actu. * — Hæc ille, et bene.

Ad sextum dicit quod c justitia et amicitia sunt qualitates copulata? respectibus. Unde Augustinus dicit, in suis *Categoriis* (cap. 12) (i), quod *justilix injustitia contraria est.* Et sequitur quod *justitia qualitas est; injustitia igitur qualitas erit,* — Hæc ille. — Dicuntur autem magis ad alterum quam alis, quia copulantur alicui respectui, cui non aliæ. Nam estera virtutes sunt copulatæ respectui congruentia? ct debiti ad hominem in se, amicitia vero et justitia respectui debili unius hominis in ordine ad alterum. Est ergo amicitia virtus ad alterum, temperantia ad se, propter istam rationem. > — Hæc ille, et bene.

Ad septimum dicit quod < absolutum ut sub respectu, vel ut copulatum respectui, est, ultra absolutum, aliquid quod se habet non per modum partis, sed per modum termini; nec propter hoc est aliquid unum copulatum ex utroque. Exemplum : respectus cum termino est aliquid ultra pracisam realilatem respectus, et non nihil; est enim aliquid non partiale, sed terminans. > — Hæc ille, et bene.

Ad octavum : < Dicendum, inquit, quod, cum sipnificare sil intellectum constituere, 1. *Perihermenias,* oportet loqui de significato proportionaliter intellectioni. Nunc autem simitas concipitur eodem actu intellectus simplici, cadente simul super concavitatem et nasum; sed tamen cadit super concavitatem modo principali et recte (6), sed super nasum modo termini el oblique (γ). Et ideo dicitur coinlelligi, referendo cointellectum non ad intellectionem, sed ad objectum : nam referendo ad intellectionem, non cointcliigitur, sed intelligilur, cum sil eadem intellectio. Similiter etiam est de significari (4) : nam eadem significatione vox illa quæ est similas, significat concavitatem et nasum, sed non eodem modo, et eodem online,ex parte significati; propter

(al *vitium. — fleri* Pr.
(6) *istum, — ista* Pr.
(γ) *intrinsece, —* Ad. Pr.
(?>) *virtue. — ritus* Pr

(a) Olirn istius opusculi .tuetor credebatur S. Augustinus, cui tamen falso fuit tributum. Invenitur in appendice operum S. Doctons (Cfr. Edit. Mignc, vol. !, pag. 1410).
(4) *recte. — ratione* Pr.
(ï, *oblique. — obliquo* Pr.
fc) est de sifjnifitari. — designatur Pr

quod dicitur nasus consignificari (a) per modum termini, concavitas vero significari per modum principalis cl recti. Cum igitur quæritur : an signified respectum sicut duplum significat dimidium (6), vel sicut duplum dimidii significat dimidium (γ); — dicendum quod nomen et oratio idem significant, secundum Philosophum, 7. *Metaphysics* (t. c. 13, etc.), el 4 (t. c. 19); se<l tamen aliter el aliter, quia oratio explicite, nomen implicite. Similas ergo implicite dicit nasum, sed conea vitas nasi dicil explicite. El ideo nun est nugntio, ut dicit Commentator, 7. *Metaphysics,* com. 18. Ait enim : ‹i Hoc nomen *limitas* non significat nasum, nisi secundum continentiam; el ideo, cum dicitur aperte *limitas nasi,* non sequitur im|X»sibi!o, scilicet nugntio. a El hoc modo virtus significat respectum. » — Hæc ille, el bene.

Ad nonum sic dicil : a Duplex esi genus i-espedus : scilicet principii adivi vel passivi, cui copulatur qualitas de secunda sjæcie, quæ dicilur |»otenlia; el res|>ectus congruentia el incongruentia, cui copulantur qualitates de prima specie, quæ dicuntur habitus. El habent hoc singulare in ordine ad sua fundamenta, quod ipsis fundamenta copulantur. Quibus, ut sic copulatis, propria nomina imponuntur. El hoc propter duo. *Primo* quidem, quia qualitates copulata talibus respectibus, denominant el qualificanl substantiva sua quodam speciali modo, el alterius rationis quam aliae, scilicet secundum læne el male, potens esse vel impotens; quod nullo modo competit eisdem qualitatibus non copulate sumptis, nec etiam respectibus puris; non enim qualificanl vel referunt. Unde albedo qualifiai dentem, el reddit eum pulchrum, inquantum est id quod congruit; pupillam autem turpem, impianlum non congruit; el tamen alsolule sumpta non denominat. *Secundo* vero; quia respectus hujusmodi, in ratione linis, quodammodo sunt priores fundamentis. Qualitates enim illæ habent pro line naturam cui pruporlionanlur, el pro cujus decentia sunt ingenite, quantum ad primam speciem; vel actum secundum ct operationem, quantum ad secundam speciem potentiæ cl impotentia naturalis, n — Hæc ille, d liene; nisi quod i «spectum qui est de ratione virtutis, dicil esse solani congruentiam ad naturam; quod non esi usquequaque verum, nisi loquamur de sôlis habilibus cl virtutibus cor|>oralibus.

Ad decimum sic dicit: q Si, inquit, respectus congruentia esi cxlra intellectum in actu completo (δ), ul dicunt multi, tunc ratio non concludit. Si vero non, sed est ultimata necessitas extra intellectum ad hujusmodi habitudinem, quam intellectus reducit in actum, tunc ratio virtutis est copulata nxqiectui congruentia non secundum actum, sed secundum ultimatam necessitatem ad actum. Unde virtus est absolutum'sub respectu, vel ut fundans respectum, non secundum actum completum, sed secundum ultimatam necessitatem. Hæc autem ultimata necessitas est in Deo non immediate, el ul fundamentum, sed potius ul terminus. Exemplum: circumscripto omni actu intellectus, Deus est exemplar; quia ratio exemplaris importai divinam essentiam copulatam respectui non secundum actum, quia hæc relatio est pure rationis, sed secundum ullimatam necessitatem, non quidem per modum fundamenti, seri termini imilabilitalis crealune. * —Hæc ille; et satis confnrmiler dictis sancti Thoma, *dc Veritate,* q. 4, ari. 5, in solutione primi, ubi distinguit duplex genus respectuum : quidam namque dicuntur actuales, el quidam habituales, a El dicitur, inquit, respectus habitualis, qui non requirit creaturam esse simul in actu. El tales sunt omnes respectus qui consequuntur actus animæ; quia voluntas el intellectus potest esse etiam de eo quod non est actu exsistens. »—Hæc ille. — El exempli firat dc respectu importato in hoc nomine Verbum, quod importat abaderno respectum ad creaturas. Potest igitur dici quod, cum hæc nomina dicta de Deo, scilicet *virtus ct potentia,* importent respectum ad actum vel effectum, sive exsistat, sive non, talis respectus entis ad non ens non jvolest esse realis aut actualis, sed rationis et habitualis. — Et cum dicil arguens, quod lota ratio virtutis est extra intellectum, etc.; — dicilur quod verum est, quantum ad id quod importat principaliter et in recto, non autem quantum ad illud quod dicit secundario vel in (a) obliquo. De hoc sanctus Thomas, *de V'critate,* uhi supra (in corpore articuli), sic dicit : « In relativis nominibus invenimus quod qiiædaiu nomina im|H)nuntur ad significandum ipsos respectus, sicut hoc nomen *similitudo,* quædam vero ad significandum aliquid ad quod sequitur respectus, sicut hoc nomen *scientia* impnilur ad significandum quamdam qualitatem quam sequitur quidam respectus. Contingit autem ut aliqua res absoluta ad phira possit habere res|>ecluiii. El inde est quod nomen illud quod imponitur ad significandum aliquid absolutum ad quod sequitur respectus, potest ad plura relative dici : secundum quod scientia dicitur, impianlum est scientia, relative ad scibile; sed impianlum est accidens quoddam, vel forma, refertur ad scientem, » — Hæc ille. — Item, 3. Sentent., disl. 33, q. 1, art. 2, in fine articuli (ql· 4, ad 4), distinguit (€) inter relationem actualem et relationem originalem, ubi sic dicit : c Quamvis finis ultimus non faciat identitatem specie, facil tamen

(>) *amdgmftcari.* — toniù/uari Pr.
({) diniu/iuin — *dimidii* Pr
(γ) dimidium. — dimidii Pr.
(jj enm/Mo — rompleO· Pr.

(·«) m. — Om. Pr.
(S) distinguih — dica Pr.

diversitatem » sicut generis diversitas facit diversitalem in specie. Tamen sciendum quod relatio actualis ad finem remotum non facit pnediclnm differentiam, sed originalis relatio ad ipsum, secundum scilicet quod ex diversitate finis fit diversa proportio in actu el habitu. » — Hæc ille.

Ad argumentum vero pro parle quæstionis negativa, respondit saucius Thomas, ‡ 2", q. 49, ari. 4, in solutione secundi, ubi sic dicit : « Potentia quandoque se habet ad multa; ct ideo o|>ortet quod aliquo alio determinetur. Si veni sit aliqua potentia quæ non se habeat ad multa, non indiget habitu determinante. El, propior hoc, vires naturales non agunt actiones Mias mediantibus aliquibus habitibus; quia secundum seipsas sunt ad unum determinatio. n — Hæc ille.

Et hæc de qmestione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

DISTINCTIO XXIV.

QUÆST10 CNICA.

UIRUM FIDES Sir VIRTUS INFUSA A DEO

irca vigesimamqunrlam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritur : Utrum fides sit virtus infusa a Deo.

El arguitur quod non. Quia perfectior est virtus infusa quam acquisita. Sed fides acquisita, propter suam imperfectionem, non ponitur inter virtutes intellectuales acquisitas, ul palet per Philosophum, 6. *Ethicorum* (cap. 3). Ergo multo minus potest poni virtus infusa.

In oppositum arguitur sic. Quia dicilur, *Ephesiorum* 2 (v. 8 et 9) : *Gratia estis salvati per (idem, et non ex vobis, ne </uis gloriclur; Dei enim donum est.*

In bac quæslione erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones· In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS 1.

PONUNTUU CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quml **fides otd virtus.**

Hanc ponil sanctus Thomas, 2’ 2,r› q. 4, ari. 5, ubi sic dicit : « Virtus humana est per quam actus humanus redditur bonus. Unde quicumque habitus est per se principium boni actus, potest dici virtus humana. Sei talis habitus est fide formata. Cum enim credere sit actus intellectus assentientis vero ex imperio voluntatis, ad hoc quod iste actus sit perfectus, duo requiruntur: quorum unum est ul infallibiliter intellectus intendat in suum bonum, quod est verum; aliud autem est ul voluntas (a) infallibiliter ordinetur in ultimum finem, propter quem (δ) nssenlil vero. El utrumque invenitur in actu fidei formata». Nam ex ratione ipsius fidei est quod intellectus semper fertur in verum, quia fidei non potest subesse falsum. Ex charitate autem, secundum quod format fidem, habet anima quod infallibiliter ordinetur voluntas in bonum. Et ideo fides formata ‡l virtus. — Fides autem informis non est virtus : quia, etsi balieat perfectionem debitam actus fidei informis ex parte intellectus, non habet peiTectionem debitam ex |«rta voluntatis; sicut etiam, si temperantia esset in concupiscibili, el prudentia non esset in rationali, temperantia non esset virtus; quia ad actum temperantia requiritur el actus rationis, el actus concupiscibilis, sicut ad actum fidei requiritur et actus intellectus, el actus voluntatis. › — Hccc ille.

Ex quibus potest sic argui : Omnis habitus qui semper est principium boni actus humani, est virtus : Sed fides formata, e-l hujusmodi Igitur, etc.

Secunda conclusio est **qmxl fidos formata, ot ellam informis Infundllnr homini a Deo.**

Hanc probat sanctus Thomas, 2· 2·, q. 0 art. 1, ubi sic dicit ; « Ad fidem, inquit, duo requiruntur. Quorum unum est ul homini credibilia proponantur; hoc enim requiritur ad hoc quod aliquid explicite credat. Aliud autem qmxl requiritur ad fidem, est assensus credentis ad ca quæ proponuntur. Quantum igitur ad primum horum, necesse est quod fides sit a Deo. Ea enim qua» sunt fidei, excedunt rationem humanam; unde non cadunt in contemplatione hominis, nisi Deo revelante. Sed quibusdam quidem ıγ) revelantur immediate a Deo, sicut sunt revelata Apostolis et Prophetis; quibusdam autem proponuntur a Deo mittente fidei praedicatores, secundum illud *Itoni.,* cap. 10 (v. 15) : *Quomodo praedicabunt,* situi *mittantur?*Quantum vero ad secundum, scilicet assensum hominis in ea qua· sunt fidei, potest considerari duplex causa. Una quidem exterius inducens : sicut miraculum visum, vel persuasio hominis inducentis ad fidem. Quorum neutrum est sufficiens causa : videntium enim unum el idem miraculum, et audientium eamdem pnedicalionem, quidam credunt, et quidam non credunt.

( ) 1'ofiihbu. — Om. Pr.
( ) *vcliaitan.* — Ad. Pr.
(γ> */pattern.* — Pr

Et ideo oportet ponere aliam causam interiorem (a), quae movet horninein interius nd assenticndum his quæ sunt fidei. Hanc autem causam Pelagiani ponebant solum liberum arbitrium hominis; et, propter hoc, dicebant quod initium fidei est ex nobis, inquantum scilicet ex nobis est quod parati sumus ad assentiendum his quæ sunt fidei, sed confirmatio fidei est a Deo, per quem (€) nobis proponuntur ea quæ credere debemus. Sed hoc est falsum : quia, cum homo assentiendo his quæ sunt fidei, elevetur supra naturam suam, oportet quod hoc insit ei ex supernatural· principio interius movente, quod est Deus. Et ideo fides, quantum ad assensum, qui est principalia actus fidei, est a Deo interius movente per gratiam. > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ralio: Ille habitus infunditur homini a Deo, per cujus actus homo elevatur supra naturam suam. Sed fides est hujusmodi (γ). Igitur, etc.

Tertia conclusio, **est quod nullus homo, pertinaciter aliquem nrtlculum fidei discredens, liubet habitum fidei Infusa».**

Hanc ponit sanctus Thomas, 2 2æ, q. 5, art. 3, ubi sic dicit : « Haereticus qui discredit unum articulum fidei, non habet habitum fidei, neque formatae, neque informis. Cujus ratio est : quia species cujuslibet habitus dependet ex formali ratione objecti, qua sublata, species habitus remanere non potest. Formale autem fidei objectum est veritas prima, secundum quod manifestatur in Scripturis sacris, el doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima (i). Unde quicumque non inhæret, sicut infallibili et divinæ regulæ, doctrinas Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima in Scripturis sacris manifestata, ille non habet habitum fidei; sed ea quæ sunt fidei, alio modo tenet quam per fidem : sicut si aliquis teneat mente aliquam conclusionem, non cognoscens medium demonstrationis illius, manifestum est quod non habet scientiam illius, sed opinionem solum. Manifestum est autem quod ille qui inhæret doctrina» Ecclesiae, tanquam infallibili regulæ, omnibus assentil quæ Ecclesia docet; alioquin, si de his quæ Ecclesia docet, quæ vult tenet, et quæ vult non tenet, non inhæret doctrinæ Ecclesiæ, sicut infallibili regula?, sed propria? voluntati. Et sic manifestum est quod hærelicus qui pertinaciter discredit unum articulum, non est paratus sequi in omnibus doctrinam Ecclesiæ; si enim non pertinaciter, jam non est hærelicus, sed errans Unde manifestum est quod talis hærelicus circa unum articulum, non habet fidem do aliis articulis, sed opinionem quamdam, secundum propriam voluntatem. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ralio : Nullus non inhærens doctrinæ Ecclesiæ sicut infallibili regulæ, habet habitum fidei. Sed quilibet hærelicus, est hujusmodi. Igitur, etc.

Quarta conclusio **est quod fides est una virtus, et non inulta,, el unus habitus, et non mulli specte distincti.**

H.mc probat sanctus Thomas, 2' 2 *q.* 4, art. 6, ubi sic dicit : « Si fides sumatur pro habitu, dupliciter potest considerari. Uno modo, ex parte objecti ; et sic est una fides : objectum enim formale fidei est veritas prima, cui inhærendo credimus quæcumque sub fide continentur. Alio modo, ex parte subjecti; et sic fides diversificalur, secundum quod est diversorum. Manifestum est autem quod fides, sicul quilibet alius habitus, ex formali ratione objecti habet speciem, sed ex subjecto individuatin'. Et ideo, si fides sumatur pro habitu quo credimus, sic fides est una specie, el differens numero in diversis. Si vero sumatur pro eo quod creditur, sic est una fides : quia idem edquod ab omnibus creditur; et, si sint diversa credibilia, quæ communiter omnes credunt, tamen omnia reducuntur ad unum. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ralio : Ille habitus virtutis est unus, et non plures, qui habet unum objectum formale, et non plura. Fides est hujusmodi. Igitur.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ t. — Contra primam conclusionem

Argumenta Durandi. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Durandus (dist. 23, q. 6), probando primo (a), quod fides, quantumcumque formata charilate, non sit virtus, proprie loquendo de virtute, prout virtus dicitur habitus ponens potentiam in ultimo perfectionis debibe suo actui; sic enim virtus est ultimum de potentia. Arguit igitur sic : Omnis virtus proprie dicta perficiens intellectum, perficit ipsum ad conspiciendum objectum in se, vel per resolutionem ad id quod in se conspicit : in hoc enim consistit efficacia actus intelligendi, quam ponit virtus circa potentiam intellectivam. Sed fides non perficit intellectum ad con-

(») *interiorem.* — *inferiorem* Pr.
(ii *quem.* — *quam* Pr.
(γ) *hujiumodi.* — *hvqui* Pr.
(îj a verbo *qur* uiquc ad prima, om. Pr.

ia) primo, — X)m. Pr.

spiciendum objectum in se, vel per resolutionem nd illud quod in se conspicit. Ergo non est proprie et simpliciter loquendo virtus.

Secundo probat quod fides non est magis virtus, charitate prasente vel exsistente in voluntate, quam non exsistente. Quia habitus qui non elicit perfectiorem actum, non est perfectior. Sed fides non elicit perfectiorem actum, charitate exsistente in voluntate, quam non exsistente : quia actus ejus, qui est assentire vero supernaturaI!, non est |ærfectior quantum ad aliquid quod pertineat ad cognitionem veri, quæ (a) mere pertinet ad intellectum, quem perficit fides; licet sit perfectior quantum ad rationem meriti, quæ est perfectio extrinseca, cum pertineat ad cbaritatem, quæ perficit voluntatem. Ergo fides non est magis vel minus virtus, charitate exsistente in voluntate, quam non exsistente.

Item tertio arguit quod non est simile de fide et charitate, sicut de prudentia et virtute morali. Quia prudentia non potest acquiri sine virtute morali, nec moralis virtus sine prudentia. Et quia utraque acquiritur ex actibus, ideo actus utriusque recipit perfectionem ex sibi adjuncto : ita quod impossibile est actum prudenthe esse perfectum, nisi virtus moralis sit in appetitu; nec actum virtutis moralis esse perfectum, nisi prudentia sit in intellectu. Eides autem non dependet a charitate : nec quantum ad habitum, cum sit prior ordine naturae; nec in actu recipit aliquam perfectionem a charitate. Et ideo potest habere æqualiter rationem virtutis, charitate non exsistente in voluntate, sicul exsistente. Quamvis enim voluntas inclinet intellectum ad credendum, non tamen oportet quod ipsa sit informata charitate. — Hæc ille, in forma.

§ 2. — CONTHA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Argumenta Scoti. — Contra secundam conclusionem arguit Scotus (dist. 23, q. 1), probando quod præler acquisitam non requiratur alia infusa.

Primo. Quia in primo cui articuli sunt revelati, sufficit fides acquisita, ut firmiter eis adhæreat, ut in Paulo. Ergo aliis posterioribus sufficit fides acquisita, ul firmiter credant omnia credenda : quia Augustinus, super illud Psalmi (71, v. 3), Suscipiant *montes pacem populo,* etc., vult quod inferiores illuminentur per superiores, el non magis illuminantur quam superiores illos illuminantes. Patet ergo consequentia. Sed antecedens probatur. Quia ex puris naturalibus assentire potest illum esse veracem, qui talia asserit et revelat; quia ex puris naturalibus scit hoc et assenlit, quod Deus est verax magis quam omnes homines; et hoc sciro ct assentire potuit Paulus. Ergo fide acquisita ex puris naturalibus potest quis firmiter et sine hæsitalione («) assentire omnibus revelatis a Deo; et per consequens, quilibet alius. Non ergo præler fidem acquisitam requiritur necessario propter assensum alia fides.

Secundo. Quia, quamvis aliqua scientia, propter suam difficultatem quam includit, ul geometria, vel alia, non possit sciri ab homine propria inventione, et in lumine suo naturali; tamen, postquam inventa c^I et ordinate tradita, potest homo ex puris naturalibus acquirere et scire eam. Ergo, eodem modo, quamvis nullus naturali lumine intellectus possit propria inquisitione venire ad notitiam illius, Deus *est trinus ct unus;* tamen, postquam revelatum est alicui, potest alius, ex dictis illius cui revelatum est, illi firmiter adhærere fide acquisita.

Tertio. Quia, si fides infusi ponitur, illa erit certior acquisita; quia aliter frustra poneretur. Sed quod sil minus certa, probatur. Quia conclusio est minus certa quam principium, ex quo tota certitudo conclusionis ot a certitudine principii. Sed huic, *Deus est trinus ct unus,* assentio fide infusa, si ponitur, quia hoc revelatum est a Deo. Sed hoc esse revelatum a Deo, credo quia Joannes dixit hoc sibi esse revelatum, vel alius apostolus. Sed si audivissem eum dixisse hoc sibi revelatum esse, credidissem sibi fide acquisita, credendo ipsum esse veracem, et nihil falsum velle asserere. Ergo el modo credo illi, scilicet *Deum esse trinum et unum, revelatum esse apostolo,* fide acquisita, ex auditu Scripturarum, vel ex hoc quod lego Scripturam. Ergo tota firmitas quam modo ponis in fide, est a fide acquisita. Ergo non est ponenda fides infusa. — Hæc Scotus.

II. Argumenta Aureoli. — Arguit etiam (β) Aureolus, probando primo quod fides infusa non requiritur propter supematuralitatem objecti fidei. Quia supernaturalitas illius objecti: vel intelligilur per indifferentiam ad verum et falsum, ita quod objectum fidei sil tale quod non apparet utrum sit verum vel falsum, sicul utrum arens maris sint pares aut impares; vel intelligilur per repugnantiam ad apparentiam, sicut quod Deus sit trinus et unus dicitur repugnare veris apparentibus. Sed ex neutro illorum requiritur habitus supematuralis. Non enim propter primum : quia homo, naturaliter loquendo,]M)tesl indifferentibus firmissime adhærere sine habitu supernatural!. Nec propter secundum : nam homo aliquando adhæret firmissime oppoeislis primorum principiorum, propter sillogismum falsigraphurn, vel propter consuetudinem, vel naturalem dispositionem suam, puta ex imaginatione. — Et si dicas quod veritates fidei sunt de Deo, qui est objectum supernaturale, el non potest a nobis natura-

(a) *qwe.* — *qui* Pr.

(3) *hriitalione.* — *vdifieationc* Pr.
(6) etiam. — Om, Pr,

liter intelligi ; — hoc non valet : quia de Deo possumus multa intelligere ox sensatis, et alia multa non ex sensatis possumus tenere firmiter. El hoc palet in hæreticis : hærelicus enim errans in uno articulo fidei,amittit fidem infusam, el tamen tenet alios ila firmiter, quod pro illis vellet decapilari. Hoc etiam patet de puero non baptizato nutrito inter fideles, qui mulla quæ fidei sunl tenet ila firmiter sicut haptizatus qui habet fidem infusam.

liem : fides infusa bene est necessaria ei qui revelat ea quæ sunl fidei; sed, si revelat ea a casu, vel ex industria naturali, non est ei credendum, nec adhærendumcis quæ dicit; quia non potest ea revelaro ccrliludinaliler, nisi habeat ea per causam superiorem, mediante habitu infuso supernatural!. Sed credenti dictis revelantis non est necessarius habitus šupernatural! infusus. — Hæc Aureolus, in forma.

§ 3. — Contra tertiam conclusionem

Argumenta Durandi. — Contra tertiam conclusionem arguit Durandus (dist. 23, q. 9), probando, quod in hæreticis remaneat fides infusa, quoad articulos in quibus non errant. El arguit

Primo (i) sic. Quia omnis habitus reddit potentiam facilem ad actum debitum respectu objecti, el per consequens ad refugiendum contraria, vel refutandum illa. El tamen, si non refugiantur contraria, non propter hoc totaliter tollitur habitus : quia (6), etsi ponat facilitatem et pronitatem ad actum debitum, el ad refugiendum contrarium, non tamen ponit necessitatem, quin possit fieri contrarium. El istud est manifestum in habitibus acquisitis; de quibus prædicta ratio æque concludit sicut de fide infusa (γ).

Secundo. Quia ille qui assentil credibilibus similiter nunc ut prius, habet fidem similiter nunc ut prius; quia assensus similis arguit similem habitum. Sed fidelis de novo seductus circa aliquod credibile, per propriam ignorantiam, quia non bene inlelligil Sacram Scripturam, vel per alterius falsam doctrinam, puta quod non licet jurare, assentit cæteris credibilibus similiter nunc ut prius, el omnino consimiliter. Ergo assentit per eumdem habitum per quem prius. Sed prius habebat fidem infusam. Ergo et nunc. Et tamen est hærelicus. Ergo in hæretico manet fides infusa.

Tertio. Quia, si aliquid obstaret, hoc videretur esse quia sequeretur, hoc dato, quod aliquis simul dt fidelis et infidelis. Sed hoc non obstat. Quia fides secundum habitum, et error secundum actum circa aliquod credibile, bene possunt simul (o) stare;sicut scientia secundum habitum, polisl stare cum aclu erroneo circa aliquod scibile. Et si firmaretur habitus in aliquo, quod nullo modo esset jurandum, adhuc posset stare eum fide infusa : quia non esset de eodem objecto; quia, quamvis objectum fidei infusæ se extendat ad omnia contenta in Sacra Scriptura, tamen ipsa potest exire in actum debitum respectu aliquorum, quamvis intellectus habentis fidem infusam possit decipi reSpeclu aliorum; sicut aliquis potest habere veram scientiam de aliquibus passionibus alicujus subjecti, el decipi circa alias passiones ejusdem. Et sic non videtur improbabile, quin habitus fidei possit remanere in hæreticis errantibus do novo circa aliquod particulare credibile. — Hæc ille.

§ L — Contra quartam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Contra quartam conclusionem arguit Scotiis (dist. 2.3, q. I), probando quod non ideo de omnibus credibilibus sit una fides, quia respicit omnia credibilia ut revelata a Deo.

Primo. Quia, si fides infusa respicit primam veritatem ut revelantem articulos, et causantein assensum de credibilibus, el non sicut de quo est fides, ut de objecto, sequitur quod nunquam aliquis fidelis assenliret huic, *Deus est trinus ct unus.* Quia, secundum te, assentio huic, *Deus est trinus ct unus.* quia est revelatum a prima veritate. Quæro igitur a te : Quomodo assentio huic, *Hoc est revelatum a Deo?* Quia,si assentio huic, scilicet *Deus est trinus ct unus,* propter hoc, quia est revelatum a Deo, sicut conclusioni propler principium, sequitur quod magis assentio illi quod se habet ut principium, quam illi quod se habet ut conclusio. Si dicas, sicut oportet, quod quia est revelatum Deum esse Irinum et unum, quæro ultra : quomodo assentio huic, *Revelatum est a Deo, quod Deum esse trinum ct unum, est revelatum f* Si iterum, quia est revelatum, procedam in infinitum; el per consequens, nunquam aliquid firmiter credam de articulis fidei; sicut si scientia conclusionis resolvetur in principia, ct illa principia in alia, el sic in infinitum, nunquam sciretur aliquid; sicut nec aliquid potest esse, quod dependeat ex infinitis causis essentialiter. Si dicas quod huic assentio fide acquisita, scilicet quod *Deum esse trinum et unum, est a Deo revelatum;* — Contra. Tunc fides infusa dependet in e“se et firmitate, ndhærens alicui articulo, a fide acquisito, sicut a principio : quia non poteris dicere quod per scientiam ei adha»reas; quia hoc non est evidens ex terminis, *Deum esse trinum ct* (x) *unum, est a Deo revelatum,* plus quam quod *Deus est trinus el unus.*

Secundo. Quia formalis ratio objecti habitus

(a) Primo. — Om. Pr.
(C) *quia* — Om. Pr.
(γ) a verbi *dc quibus* usque ad *infuta,* om. Pr.
(?) timui. — Om. Pr.

(a) *el.* — cliam Pr.

realis, non est rclntio seu ens rationis. Scd esse *revc-latum a Deo Deum este trinum et unum,* non (licit, ultra Deum esse trinum et unuin, niei resectum rationis; sicut esse cognitum dicit respectum rationis tantum ultra rem quæ cognoscitur. Si ergo assentis articulo prædicto, quin esi revelatus a Deo, tunc ratio formalis cur assentis per habitum realem, est ens rationis; quod est inconveniens, cum habitus realis habeat formale objectum reale. sicut potentia realis habet objectum reale. Hoc patet. Ergo revclabile passive, cum sit ens rationis, non potest ose formalis ratio tendendi in istud, *Deus est trinus et unus.*

II. Argumenta Aureoli. — Arguit etiam (a) Aureolus, probando quod veritas prima non sit formale in objecto iijei, scilicet quod fides adhæreat cuicumque ratione primæ veritatis.

Primo. Quia hoc est de ratione formalis objecti, ut non reducatur ad superiorem causam in eadem scientia. Sed non sic est in proposito. Quia, si qua> ralur : quare credis articulos fidei? respondetur : quia hoc dicit prima veritas, quæ mentiri non potent. Quæratur ultra : quare mentiri non potest? Et oportet dicere : quia est Deus. Et sic reducitur ulterius ad aliud objectum formale. Ergo prima veritas se habet ut objectum materiale.

Secundo. Aut intelligis per primam veritatem dicta a prima veritate; et hoc non est possibile, quia talia sunt veritates coinplexæ, quæ sunt objectum materiale. Aut intelligis aliquod attributum speciale in Deo; et hoc non potest dici : quia illud nihil addit ad divinitatem; et, si addit, inquantum hujusmodi, non est finis; et ila fides non habebit idem pro objecto formali et pro fine. Ergo relinquitur quod Deus sub ratione divinitatis sit objectum formale, et non veritas prima. — Hæc ille.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Et quidem, ad argumenta Durandi contra primam conclusionem, dicitur primo, quod sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 23, q. 2, art. 4, qu f, apparenter tenuit viam quam sequitur Durandus : scilicet quod fides, stricte loquendo, non sit virtus, sed solum large loquendo. Venirntamen ex verbis suis non jiotest concludi efficaciter quod fides non ml virtus, proprie loquendo; sed solum quod non Sit virtus intellectualis, oo modo quo philosophi de tali virtute loquuntur. Quod patet ex modo loquendi. Ait enim sic : « Cum virtutis sit reddere opus bonum, operatio ƀtest dici l»ona : vel formaliler, inquantum procedit ex potentia quæ movetur in bonum secundum rationem >>oni; vel materialiter, secundum quod est congrua et connatural» potentiæ. Utroque modo actus fidei est bonus : quia congruit intellectui, inquantum est verorum; et iterum procedit n voluntate, qua· movetur in bonum quasi in objectum. Ex parte autem intellectus, quamvis habeat bonitatem ex parte objecti, non tamen liabet perfectionem : quia deficit modus, eo quod non liabet conspicuam veritatem, cui adhæret, Scd ex parte voluntatis, potest habere perfectionem, inquanlum voluntas perfecta in appetitu boni, firmitatem el certitudinem facit in fide. El ideo dicit Bernardus *(dc Consideratione,* lib. 5, cap. 3), quod fides est *voluntaria quxdam ct certa prtelibalio nondum propalat:? veritatis.* Unde patet quod fides est virtus, non quidem intellectualis, sed eo modo quo communiter loquimur de virtute, quæ producit actum bonum ex bonitate voluntatis procedentem· Nec tamen est virtus moralis : quia non est ordinativa appetitu?» sensibilis, ut consistat circa delectationes, et tristitias, et operationes, sicut circa materiam vel objectum. Sed est virtus theologica; quod quidem genus philosophi non cognoverunt. > — Hæc ille. — Item, art. 3, qu3, sic dicil : « Cum virtus ponat potentiam in ultimo quantum ad actum, non sufficit ad rationem virtutis, quod potentia ponatur in ultimo quantum ad objectum; >ed oportet quod ponatur in ultimo quantum ad modum agendi, ut scilicet actus sit bonus (a) non solum ex eo quod bonum est quod fit, sed ex eo quod bene fit, sicut patet in virtutibus moralibus. Bonum autem intellectus est verum, quod est finis et perfectio ejus. Unde non sufficit ad rationem virtutis intellectualis, quod peream cognoscatur verum ; sed oportet quod actus quo verum consideratur, sit perfectus etiam ex modo, ut bene quis inlelligat. Bene autem operari intellectum, non contingit cx hoc quod ex bona voluntate ejus operatio procedit, sed ex efficacia intellectus ad objectum proprium conspiciendum. vel in se, vel per resolutionem ad illud quod in se conspicitur. Fides autem per actum suum ponit intellectum in ultimo quantum ad objectum. inquanlum facit assentire primæ veritati ; non autem quantum ad modum proprium intellectus : quia intellectus noster non est per fidem tantae (6) oiïicaciæ, ut id quod credit, inspicere per se possit, vel ad ea quæ instncil, reducere. El ideo lides non

(a' *etiam.* — **Om. Pr.**

(a) **Pr.**
(Λ) *fantfT,* — ιύ ιιιμ Aγ **Pr**

est virtus intellectualis. > — Hæcille. — Ex quibus patet quomodo Durandus ex dictis sancti Thom® in *Tertio* fabricant suam opinionem, et quomodo sanctus Thomas videtur ibidem favere su® opinioni, scilicet quod Udes non sil virtus, proprie loquendo de virtute. Nec tamen favet : quia non asserit quod fides non sit virtus proprie dicta, sed solum quod non est virtus intellectualis proprie dicta, quia non ponit |M>tentiam quam informal, in ultimata perfectione quoad actum. Sed potest dici virtus, communiter et large loquendo de virtute.

Secundo, dicitur quod, dato quod sanctus Thomas in *Scripto* fuisset illius opinionis, tamen postea hanc opinionem correxit in *Summa:* sicut patet in probatione conclusionis, ubi, sine distinctione, concedit fidem esse virtutem; et similiter, in *tie Veritate,* q. 14, art. 3, ubi arguit sic, loco septimo: « Virtus est ultimum potentiæ, ut dicitur in 1. *Cœli ct Mundi* (t. c. 116). Sed tides non est ultimum potenti® humanæ; quia potest in aliquid aliud amplius, scilicet in apertam visionem. Ergo fides non est virtus· < Ecce argumentum, in (pio fundat se Durandus, et in quo sanctus Thomas, in *Tertio,* videbatur se fundare. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod fides secundum hoc dicitur ultimum potentiæ, quia complet potentiam ad eliciendum actum bonum et meritorium. Non autem requiritur ad rationem virtutis, quod per eam eliciatur optimus actus qui potest elici a potentia illa; cum contingat in eadem potentia esse plures virtutes, quarum una nobiliorem actum elicit, sicut magnificentia liberalilate (x). » — Hæc ille. — Ex quibus patet ad primum Durandi. Ubi ulterius advertendum, quod fides uno modo magis proprie dicitur virtus quam scientia. Unde sanctus Thomas, *de Veritate,* ubi supra, art. 3, in solutione quinti, sic dicit : α Secundum quod nunc loquimur de virtute, neque scientia, neque opinio virtus dici potest; sed sola fides, quæ, quantum ad illud quod voluntatis est, prout pnedicto modo in genus virtutis cadit, non est media inter scientiam et opinionem; quia in scientia et opinione non est aliqua inclinatio ex voluntate, sed ex ratione tantum. Si autem loqueremur de eis quantum ad id quod est cognitionis tantum, sic nec opinio, neque fides e^set virtus, cum non habeant (6) completam cognitionem, sed tantummodo scientia. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod, licet fides non possit proprie dici virtus, secundum philosophum; potest tamen dici virtus, secundum theologum. Et de hoc latius dicetur in sequenti responsione.

Ad secundum dicitur quod illa ratio solvit seipeam, cum dicit quod actus fidei non est perfectior, praesente charilate, in genere cognitionis, licet sit perfectior in esse meriti. De hoc sanctus Thomas, ubi supra *(de Veritate,* q. 14, art. 3), sic dicit: « Virtus, inquam, ex impositione sui nominis, significat complementum (a) potentiæ activæ. Est autem duplex potentia activa : quædam, cujus actio terminatur ad aliquid actum extra, sicut ædificativæ potentiæ actio terminatur ad ædificatum; quædam vero est, cujus actio non terminatur ad extra, sed consistit in ipso agente, ut visio in videnti, ut habetur a Philosopho, 9. *Mctaphyeicœ* (t. c. 16). In his autem duabus potentiis diversimode sumitur complementum (6). Actus enim primarum potentiarum, ut dicit Philosophus, ibidem, non sunt in faciente(γ), sed in facto ; ideo complementum (δ) potentiæ activæ accipitur ibi penes id quod fit. Unde et virtus deferentis pondera dicitur esse in hoc quod maximum pondus defert, ul patet, 1. *Cœli ct Mundi* (t.c. 116); el similiter virtus aedificatoris, in hoc quod facit optimam domum. Sed quia actus alterius potentiæ consistit in ipso agente, non in aliquo acto, ideo complementum (t) illius potentiæ accipitur secundum modum agendi; utputasi bene et convenienter operetur; ex quo habet ut actus ejus bonus dicatur» El inde est quod in hujusmodi (ζ) potentiis virtus dicitur quæ opus bonum reddit. Aliud autem est bonum ultimum quod considerat philosophus, et theologus. Philosophus enim considerat quasi bonum, quod est humanis viribus proporlionatum, et consistit in actu ipsius hominis; unde felicitatem dicil esse operationem quamdam. Et ideo, secundum philosophum, actus bonus, cujus principium virtus dicatur, dicitur absolute, inquantum est conveniens potentiæ, ut perficiens ipsam. Unde quemcumque habitum invenit philosophus talem actum elicientem, dicit eum esse virtutem : sive sit in parte intellectiva, ut scientia, intellectus, et hujusmodi (η) virtutes intellectuales, quarum actus est bonum ipsius potentiæ, scilicet considerare verum; sive in parte affectiva, ut temperantia, el fortitudo, et ali® virtutes morales. Sed theologus considerat quasi bonum ultimum, illud quod est naturæ facultatem excedens, scilicet vitam æternam. Unde bonum in actibus humanis non considerat absolute, quia ibi non ponit finem, sed in online ad illud bonum quod ponit ultimum; asserens illum actum tantum esse bonum complete, qui de proximo ad l>onum finale ordinatur, id est, qui est meritorius vit® æternæ. Et omnem talem actum dicil esse actum virtutis; et quicumque habitus elicit talem actum, ab ipso appellatur virtus. Aliquis autem actus meritorius dici

( ) *liberalilate.* — *hberahtatem* Pr.
( ) *habeant.* — *habeat* Pr

( ) *complementum.* — *completum* Pr.
( ) *complementum.* — *completum* Pr.
(γ) *faciente.* — *facilitate* Pr.
(ij *complementum.* — *completum* Pr.
(t) *complementum.* — *completum* Pr.
(ζ) *hujutmodi.* — *huju»* Pr.
(η) *hujutmodi.* — *hujut* Pr.

non potest, nisi secundum quod est in potentia operanti» constitutus ; quia qui meretur, oportet quod aliquid exhibeat; nec exhibere potest, nisi quod aliquo modo suum est, id est (a), ex ipso. Actus autem aliquis in potestate nostra consistit, secundum quod est voluntatis : sive sit ejus ut ab ipsa elicitus, ut diligere el velle; sive ut ab ipsa imperatus, ut ambulare et loqui. Unde, respectu cujuslilæt talis actus, potest poni aliqua virtus, eliciens actus perfectiores in genere talium actuum. Credere autem non habet assensum nisi ex imperio voluntatis; unde, secundum id quod est, a voluntate dependet. El inde esi quod ipsum credere potesl esse meritorium; el fides, quæ esi habitus eliciens ipsum, est, secundum theologum, virlus. a — Haec ille. —Ex quibus apparet quod, licet, secundum philosophum, actus non dicatur virtuosus nisi inquantum est proportionnas humanis viribus, et ille actus sit perfectius actus virtutis, qui est illo modo proportionate; attamen, secundum theologum, actus humanus potest dici virtuosus, licet non sil illo modo proporlionatus, puta constituens potentiam activam in ultimo, dum tamen sit proporlionatus ultimo fini supernaturall. Hoc autem habet actus fidei, assistente charilate; et non habet hoc, non assistente charilate. Et per consequens, fides formata potius hal>et rationem virtutis quam fides informis.

Λ<1 tertium dicitur quod assumit quoddam manifeste falsum, scilicet quod actus fidei nullam perfectionem a charilate recipiat. Unde sanctus Thomas, *do Veritate,* q. 14, art. 2, in solutione decimi, sic dicil : α Actus fidei essentialiter consistit in cognitione; el ibi est ejus perfectio, quantum ad formam vel speciem quam habet ex objecto. Sed quantum ad finem, perficitur in affectione; quia ex charilate habet quod sil meritorius, u — Hæc ille. — Item, mirum est quomodo arguens dicit fidem æqualiler habere rationem virtutis absente charitate sicut présente, cum Augustinus expresse dicat, Contra *Julianum* (lib. 4, cap. 3), sine charitate nullam veram esse virtutem. Et de hoc sanctus Thomas, 2 2®, q. 23, art. 7, sic dicil: ‹i Virtus ordinatur ad bonum. Bonum autem principaliter est finis; nam ea quæ sunt ad finem non (6) dicuntur bona nisi in ordine ad finem. Sicul autem est duplex finis, unus ultimus, et alius proximus; ita etiam est duplex bonum, unum quidem ultimum et principale, el aliud proximum et particulare. Ultimum quidem et principale bonum hominis est Dei fruitio, secundum illud Psalmi (72, v. 28) : *Mihi autem adhxrere Deo bonum est ;* el ad hoc ordinatur homo per charitaloin. Bonum autem secundarium (γ) et particulare hominis potesl esse duplex : unum quidem quod esi vere bonum, utpote ordinabile, quantum est in se, ad principale bonum, quod est ultimus finis; aliud autem est bonum apparens, et non verum, quia abducit *a* finali bono. Sic igilur patet quod vera virtus «impliciter est illa quæ ordinat ad principale bonum hominis, sicul etiam Philosophus dicil, 7. *Physicorum* (t. c. 17), quod *virtus est dispositio perfecti ad optimum.* Et sic nulla vera virtus potest esse sine charitate. Sed si accipiatur virtus fecundum quod est in ordine ad aliquem linem particularem, sic potesl dici aliqua vera virtus sine charitate, inquantum ordinalur ad aliquod particulare bonum. Sed si illud particulare bonum non sit verum bonum (x), sed apparens, virtus etiam quæ tot in ordine ad hoc bonum, non est vera virtus, sed falsa similitudo virtutis : sicul non esi vera virtus avarorum prudentia, qua excogitant diversa genera loculorum; el avarorum justitia, qua, gravium damnorum metu, contemnunt aliéna; et avarorum temperantia, quæ luxuriæ, quæ nimis sumptuosa est, cohibet appetitum; el avarorum fortitudo, qua, ut ait Horatius (lib. 1, epist. 1), *Per mare pauperiem fugiunt, per saxa, per ignes,* ul dicit Augustinus, 4. *Contra Julianum* (cap. 3). Si vero aliquod bonum particulare sit verum bonum, pula conservatio reipublicæ, vel aliquid hujusmodi (6), erit quidem vera virtus, sed imperfecta, nisi referatur ad finem el perfectum bonum. Et, secundum hoc, simpliciter vera virtus sine charitate esse non potent, p — Hæc ille. — Item, 1· 2®, q. 65, art. 4, sic dicit : < Fides el spes, sicut et virtutes morales, dupliciter possunt considerari: uno modo,secundum quamdam inchoationem; alio modo, secundum perfectum esse virtutis. Cum enim virtus ordinetur ad bonum opus agendum, virtus quidem perfecta dicetur ex hoc quod potest in opus perfecte bonum; quod quidem est, dum non solum bonum est quod fit, sed etiam bene fit; alioquin, si bonum sit quod fit, non autem bene fiat, non erit perfecte bonum; unde nec habitus, qui est talis actus principium, habebit perfecte rationem virtutis Sicul si aliquis operetur justa, bonum quidem facit; sed non erit opus perfectum virtutis, nisi hoc bene faciat, id est, secundum rectam electionem, quod est per prudentiam; et ideo justitia sine prudentia non potest esse virtus perfecta. Sic igitur fides et spes sine charitate possunt quidem esse aliqualiter; perfecte autem virtutis rationem sine charilate non habent. Cum fides opus sit credere Deo, credere autem sit aliquem propria voluntate alicui assentine, si non debito modo velit, non erit perfectum opus fidei. Quod autem debito modo velit, habet (γ) per charitatem, quæ perficit voluntatem :

( ) *id est.* — Om. Pr.
( ) *non.* — Om. Pr.
(γ) *secundarium·* — *secundum alium* Pr

(·) a verbis *Sed si* usque ad bonum, om, Pr.
(6) Amumiodi. — *hujus* Pr.
(γ) *habet.* — *habere* Pr.

omnis enim reclus motus voluntatis ex recto amore procedit, ut dicit Augustinus, 14. *de Civitate Dei* (cap. 7). Sic igitur fides est sine charitate quidem, sed non perfecta virtus; sicut temperantia, vel fortitudo, sine («) prudentia Et similiter dicendum de spe. Nam actus spei est expectore futuram beatitudinorn a Deo; qui quidem actus perfectus est, si Hat ex meritis qua» quis habet; quod non jioleM esse sine charitate. Si nutem aliquis expectet ex meritis quæ nondum habet, sed proponit in futurum acquirere, erit actus imperfectus; el hoc potest esse sino charitate. Et ideo tides el spes possunt esse sim» charitate; sed sine charitate, proprie loquendo, virtutes esse non possunt : nam ad rationem virtutis pertinet ut non solum secundum ipsam aliquod bonum operetur, sed etiam bene, ul dicitur 2. *Ethicorum* (cap. (1). d — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod actus fidei aliquam el maximam perfectionem recipit ex præsentia charitalh, potissime dum non solum fit cum charitate, sed ex charitate, scilicet quia ordinatur ad ultimum finem, et ad conspiciendam primam veritatem secundum quod in se est. Unde, secundum omnes catholicos doctores, fides sine charitate dicitur informis; cl, présente charitate, dicitur formata : quin scilicet actus fidei per charitalem ordinatur ad primam veritatem sicut ad ultimum finem, et ille ordo se habet ad actum fidei sicul forma; et similiter, finis actus est forma ejus, non quidem intrinseca, sed exlrinseca. De hoc sanctus Thomas, 2' 2·ζ, q. 4, ari. 3; et, q. 23, art. 8; et, 3. *Sentent.,* disl. 23, q. 3, art. I; et multis aliis locis. Conceditur tamen quod fides non magis est virtus intellectualis, præsente charitate, quam absente; quia nec isto modo, nec illo, e^t virtus intellectualis, ut supra dictum est. Non enim omnis virtus quæ est in intellectu subjective, potest dici virtus intellectualis; nec omnis virtus quæ est in voluntate, potest dici muralis.

§ 2.— Ad ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Ad argumenta contra secundam conclusionem inducta, nunc dicendum est.. Et quidem

Ad primum (quod est Scoti), negatur antecedens pro prima sui parte. Et ad ejus probationem, dicitur quod licet Paulus, vel alius apostolus auditor Christi, posset ex puris naturalibus, hoc est, sine habitu supernaturaliter infuso, assentire «lictis Christi, vel divinæ revelationi, non tamen perfecto et discreto aesensu, et consimili assensui fidei infusæ. Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* «list. 23, q 3, art. 2, sic «licit : « Habitusa«l hoc sunt necessarii, ul potentiæ quæ per naturam non sunt determinalm ad actum perfectum, determinentur per habitum. Contingit autem quandoque quod inferior potentia non est determinata ad illum actum perfectum, eetl superior potentia determinatur ad ipsum : sicul concupiscibilis non est determinata ad tenendum medium in delectationibus ex natura propria, r h! ratio determinatur per naturam suam ad illud; el ideo habitus temperantia acquiritur in concupisci·hili ex vi superioris potentiæ. Nulla autem potentia secundum suam naturam determinatur ad illa quæ sunl supra naturam rationis humanæ; quorum est fides. Et ideo ad hunc actum indigemus habitu, qui non est acquisitus. Qui quidem in duobus nos adjuvat : in hoc scilicet quo«l intellectum facit facilem ad credendum, contra «luritiam; el discretum, ad refugiendum non credenda, contra errorem. » — Hæc ille. — Item, ari. 3, qb 2, sic dicit : α Habitus fidei infusus in duobus nos adjuvat : scilicet ut credamus quæ credenda sunt; el ut eis quæ non sunt credenda, nullo modo assenlinrnus. Primum autem potest homo ex ipsa aestimatione, sine habitu infuso; sed secundum, scilicet ut discrete in hæc ct non (a) in illa inclinetur, habet ex habitu infuso tantum. Quæ quidem discretio est secundum quam non credimusomni spiritui. Quæ, quia in hæretico non est, constat quod habitus fidei in ipso non manet. El si aliqua credenda credat, hoc est ratione humana : si enim habitu fidei a«l hæc credenda inclinaretur, contraria fidei refutaret; sicul omnis habitus renititur eis quæ sunt contra illum habitum. » — Hæc ille. — Item, 6. *Quodlibeto,* ari. 6, sic dicit: α Si aliquis, id quod est commune multis accipiat ut proprium uni, necesse est quod decipiatur. Certitudo autem adhæsionis non est propria virtutis fidei. Primo quidem, quia competii virtutibus intellectualibus, puta sapienliæ, scienti®, intellectui. Secundo, quia competit non solum fidei verte, sed eliain fidei fais® : sicut enim est opinio vera vel falsa, ita et fides; nec minus firmiter inhæret aliquis falsilati, quam veritati, ul dicit Philosophus, 7. *Ethicorum.* Tertio, quia certitudo inhæsionis non semper provenit ex aliquo habitu; sed ex proprio arbitrio potest aliquis assensum suum firmare ad aliquod verum vel falsum,antequam habeat habitum. Quarto, quia certitudo inhæsionis non solum competit fidei formata», quæ est virtus; sed etiam fidei informi, quæ non est virtus. Dicendum ergo, quod iu hæretico certitudo adhæsionis est actus falsæ fidei; in malo etiam catholico est actus fidei informis. Et sic in neutro est actus virtutis fidei. > — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod, licet, sine habitu infuso virtutis fidei, discipulus vel apostolus posset assentire dictis Christi, adhuc indigeret habitu infuso; non quidem ad simpliciter assentiendum; sed ad discrete

I») fine. — tir*· Pr.

(») *harc* rf Ron. — *hoc ct* Pr.

assentiendum, et ad alias conditionem quas halæt actus ex habitu.

Ad ecruiiduin palet per prædicüi; quia non plus concludit quam primum.

Ad tertium, negatur minor. Et ad probationem, dicitur quod huic articulo, *Deus est Irinus et uniti,* assenlio, quia Deus hor revelavit, et non cx hoc quod Joannes vel alius homo «licii Mcc sibi revelatum. Et hoc, loquendo de assensu causato ab habitu fidei. Nec est imaginandum, sicut arguens imaginatur, quod sint ibi duo vel 1res assensus necessarii : scilicet unus, quo assentio isti, *Deus est trinus ct unus;* et alius, quo assenlio isti, *Deus hoc revelavit;* et alius, quo assentio isti, *Joannes dicil qitod sibi revelatum est,* elc. Immo, unico actu asscnlio quo l Deus est trinus ot unus, et quod Deus hoc revelavit; sicut idem actus est, quo credo Deo, el credo Deum, el cretio in Deum. Unde sanctus Thomas, 3. *Sen·(ent.,* di>t. 23, q. 2, art. 2, qu 2, sic dicil : < Actus credentis ex tribus dependet : scilicet cx intellectu, qui terminatur ad unum; ex voluntate, <pim determinat (a) intellectum per suum imjærium; ex ratione, qua· inclinat voluntatem. Et, secundum hoc, assignantur tres actus fidei. Ex hoc enim quod intellectus terminatur ad unum, actus fidei est *crcdrrc Deum :* quia objectum fidei est Deus secundum quod m se consideratur, vel aliquid circa ipsum, vel ab ipso. Ex hoc vero quod intellectus determinatur a voluntate,secundum hoc.actus fidei est *credere* m(<5) *Deum,* id est, amando in eum tendere : est enim voluntatisamnre. Secundum autem quod ratio voluntatem inclinat, actus fidei M *credere Deo :* ratio enim quare voluntas inclinatur ‡ ad assentiendum his quæ nnn videt, e>l quia Deus ca dicit; sicut homo, in his quæ non videt, credit testimonio alicujus boni viri, qui videt quæ ipse non videt. Et per omnia prædicla non nominatur nisi unus actus completus fidei: sed ex diversis quæ (i) in fide inveniuntur^), diversimode nominatur: illo enim actu quo credit Deum, credit Dix», ct credit in Deum > — Hæc ille. — liem, 2' 2'r, q. 2. ait. 2, sic dicil « Actus cujuslibvt potentia vel habitus, accipitur -rcnndiim ordinem polentiæ vel habitus ad suum objectum. Objectum autem fidei tripliciter pole.4 considerari. Cum enim credere ad intellectum pertineat, prout est a voluntate motus ad assentiendum, potest objectum fidei accipi vel ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis intellectum moventis. Si quidem cx parte intellectus, sic in objecto fidei duo possunt considerari. Quorum unum est materiale objectum fidei; et sic actus fidei ponitur *credere Deum;* quia nihil proponitur nobis ad ere-

(i) *determinat. — terminat* Pr
(β) in. — Om. Pr.
(γ) *inclinatur. — inclinat. Pr.*
(I) quaa. — qui Pr.
(t) — *invenitur* Pr.

dendum, nisi secundum quud ad Deum pertinet- Aliud est ratio formalis objecti, quod est sicut medium propter quod tali credibili asaentilur; et sic ponitur actus fidei *credere Deo;* quia formale objet tum fidei est veritas prima, cui inhæret homo, ul propter eam creditis as»entiat. Si vero consideretur (x)objectum fidei tertio modo, secundum qu«d intellectus ot motus a voluntate, sic ponitur actus fidei *credere* in *Deum.* Veritas enim prima refertur ad voluntatem, siOindum quod habet rationem finis. Et per ista tria non dedignantur diversi actus fidei, sed unus el idem actus, habens diversam relationem ad objectum fidei. » — Hæc ille. — Ex quibus habetur quomodo eodem actu fidei intellectus inbærel primæ veritati propter se, et articulo fidei propior Deum assentit. Nec oportet necessario formare duas propositiones, quarum una dicat, *Deus est trinus et unus (Ç),* el alia dicat, *Deus revelavit quod Deus est trinus et unus.*

Dicitur secundo, quod dato quod formentur iste 1res propositiones, prima, *Deus est trmus et* iiukm, secunda, *Deus revelavit quod Densest,* etc., tertia, *Joannes prxdical quod Deus revelavit sibi Deum esse trinum el unum,* in illo casu, dico quod assensus primæ non dependet effective principaliter ex assensu tertiæ, sed precise ex habitu fidei el intellectu et voluntate; licet illa tria propter aliud requirantur, sicut el persuasio prædicantis, el auditus illius. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* disl. 23, q. 3, art. 2, ubi arguit sic, primo loco: < Augustinus (14. *de Trinitate,* cap. 1) dicit quod per scientiam *1'ulcs acquiritur, nutritur ct defenditur.* Sed nullus habitus acquisitus per aliquam scientiam, est habitus infusus. Igitur, etc. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Habitus, inquit, infusus similis est habitui innato : quia, sicut naturalis habitus datur m creatione, ita infusus in reparatione. Naturalis autem habitus, sicut intellectus principiorum, indiget ut cognitio determinetur persensum; quo acquisitus non indiget, quin dum acquiritur, lær actum determinationem recipit. El similiter o]H)rlel quod fidei habitus determinationem recipiat ex prie nostra. El quantum ad istam determinationem, dicitur fidem acquiri per scientiam th<x>logiæ, quæ articulos distinguit; sicul habitus principiorum dicitur acquiri |>er sensum, quantum ad distinctionem principiorum, non tamen quantum ad lumen quo principia cognoscuntur. » — Hæc ille. — Item, in solutione secundi, sic dicil : < In fide quatuor considerantur : scilicet ipsum quod credendum est, ratio voluntatem determinans ad credendum, voluntas intellectui imperans, intellectus excquens. El, secundum hoc. fides, quantum ad ejus determinationem, el quantum ad ejus actum,

(3) *tvniidcrrtur. — consideret* Pr.
(β1 *ct unus.* Om. Pr.

qui ex nobi» est, quamvis habitus sit infusus, dicitur esse ex quatuor quæ in nobis sunt. Quia, quantum ad ipsum credendum, dicitur esse ex auditu; quia determinatio credendorum iit in nobis \el j>er locutionem interiorem, qua Deus in nobis loquitur, vel per vocem exteriorem. Quantum vero ad rationem, quæ inducit voluntatem ad credendum, dicitur rsse ex visione alicujus quod ostendit Deum esse qui loquitur in eo qui fidem annuntiat. Quantum vero ad imperium voluntatis, dicitur esse fides ex voluntate. Quantum autem ad exeeutionem intellectus, dicitur esse actus fidei ex intellectu. » — Hæc ille.— Ex quibus patet quod actus fidei, qui est assensus, dependet, quantum ad exeeutionem, ab habitu fidei ct ab intellectu, tanquam a causa proxima. Persuasio vero, vel praedicatio exterior, requiritur ad determinationem credendorum , ct ad proponendum intellectui suum objectum materiale, puta aliquod complexum ; non autem ad causandum assensum. item, 2 2 q. G, art. 1, in solutione primi, sic dicit : α Per scientiam gignitur fides, et nutritur, per modum exterioris persuasionis, quæ fit ab aliqua scientia; sed principalis el propria cauça fidei est illud quod interius movet ad assentiendum. > Hem, in solutione tertii, sic dicit : < Credere quidem involuntate credentium consistit; sed oportet quod voluntas hominis præparetur a Deo per gratiam, ad hoc quod elevetur in ea quæ sunt supra naturam. > —Hæc ille. — Ex quibus apparet quod fides infusa, nec quoad habitum, nec quoad actum suum principalem, qui est assentire credibilibus, dependet effective a fide acquisita. Nec certitudo ejus dependet a certitudine fidei acquisita, sicut certitudo conclusionis a certitudine principii. Et per consequens, tota imaginatio arguentis vana M

Dicitur tertio, quod, concessa ultimata sua conclusione, scilicet quod homo ex ‘puris naturalibus assentiret tribus propositionibus supradiclis, ex hoc nihil habetur contra conclusionem : quia adhuc habitus fidei infusus, est necessarius ad assentiendum (x) discrete, prompte, firmiter, delectabiliter, ut prius tactum est.

II Ad argumenta Aureoli. — Ad primum Aureoli, dicitur quod non aliud concludit, nisi quod aliquis sine habitu infuso potest assenlire veritatibus supernatura!ibus; quod concedimus; non autem quod sine tali habitu possit assenlire discrete, etc., modosæpe dicto. Ideo hæreticus, et puer non baplilatus inter fideles nutritus, possunt habere assensum credendorum sine habitu infuso; non tamen discretum, promptum/facilem, firmum.

Ad secundum (quod est ejusdem), patet per predict». Unde nec praedicanti, nec audienti, sufficit, ad perfecte et secure credendum, fides acquisita, sine (a) infusa.

§ 3. — Ad ARGUMENTA CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi contra tertiam conclusionem, dicitur quod non est simile de habitu acquisito el de infuso. Primus enim non perditur nec per cessationem ab actu proprio mox, nec confeslim cx actu contrario; aecus est de habitu infuso. Et de hoc sanctus Thomas, 2 2", q. 24, art. 12, ubi quaerit, utrum charitas amittatur per unum actum peccati mortalis, sic dicit : « Unumquodque per aliud contrarium superveniens tollitur. Quilibet autem actus peccati mortalis contrariatur charitati secundum propriam rationem, quæ consistit in hoc quod Deus diligatur super omnia, ct quod homo totaliter se (6) illi subjiciat, omnia sua referendo in ipsum. Est igitur do ratione charitatis, ut sic diligat Deum, quod in omnibus velit se ei subjicere, et præceptorum ejus regulam sequi. Et ideo quidquid contrariatur preceptis ejus, manifeste contrariatur charitati; unde de se habet quoi! charitatem excludere possit. Et si quidem charitas esset habitus acquisitus, cx virtute subjecti dependens, non oporteret quod slalim per unum actum contrarium tolleretur: actus enim non directe contrariatur habitui, sed actui (γ); conservatio autem habitus in subjecto, non requirit continuitatem actus; unde ex superveniente contrario actu, non slalim habitus acquisitus excluditur. Sed charitas, cum sil habitus infusus, dependet ex actione Dei infundentis, qui sic se habet in infusione el conservatione charitatis, sicut sol in lumine aeris. El ideo, sicut lumen statim cessaret esse in aere per hoc (o) quod aliquod obstaculum poneretur illuminationi solis, ila étiam charitas deficit statim esse in anima per hoc (<) quod aliquod obstaculum ponitur infiuenliæ (ζ) charitatis a Deo in animam. Manifestum est autem quod per quodlibet peccatum mortale, quod divinis praeceptis contrariatur, ponitur prædiclæ infusioni obstaculum : quia ex hoc ipso quod homo eligendo præfcrt peccatum divinæ amiciliæ, quæ requirit ut Dei voluntatem in omnibus sequamur, consequens est ul slalim per unum actum peccati mortalis habitus charitatis perdatur. » — Hæc ille. — Et sicut dicit de habitu charitatis, quod tollitur per quemlitat actum peccati .sibi contrarium, quia ponil obstaculum divinæ infusioni; ita dicendum est de aclu peccati contrario fidei et spei.

(«) — *tenttendum* Pr.

(a) line. — ute Pr.
(β) «e. — sci*licet* Pr.
(γ) *ted actui.* — Om. Pr.
U) prr /ioc. — Om. Pr.
(t) *per hoc* — Om. Pr.
(ζ) *influentur.* — in *flumine* Pr,

Ideo habitus fidei tollitur per quemlibet actum peccati mortalis sibi contrarium, cujusmodi (a) est infidelitas; et similiter habitus spei statim tollitur per actum peccati mortalis sibi contrarium, cujusmodi est desperatio; non autem per alia peccata non contraria fidei aut spei; sicut ipse dicit, eodem articulo, in solutione quinti. Item, *de Virtutibus,* q. 2, art. G, sic dicit : a Ea quæ ex divina infusione causantur, non solum indigent divina actione iu sui principio, ut esse incipiant, sed in tota sua duratione, ul conserventur in esse : sicut illuminatio aeris indiget pnesentia solis, non solum cum primo illuminatur aer, sed quamdiu illuminatus manet; el, propter hoc, si aliquod obstaculum interponatur, intercipiens directum aspectum ad solem, desinit esse lumen in aere. Similiter, quando peccatum mortale advenit, quod impedit directum asqiectum animæ ad Deum, intercipitur influxus Dei, etc. > — Hæc ille. — Et in multis aliis locis idem ponit. Ex quibus patet quod similitudo argumenti de habitibus acquisitis el infusis non valet.

Ad secundum dicitur quod si minor intelligilur de errante cum pertinacia, puta de hæretico. falsa est. Si autem intelligalur de non hæretico, conceditur totum argumentum; sed non est contra conclusionem. Unde sanctus Thomas facit simile argumentum, 6. *Quodlibeto,* ari. 6 (arg. 2) : « Omne quod agit ad similitudinem alicujus, videtur agere in virtute illius. Sed hærelicus per certitudinem adhaerens his quæ credit, agit ad similitudinem fidei, inquantum certitudinaliter inhæret, el inquantum existimat se rectam fidem habere. Ergo o|>eratur in virtute fidei, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod aliquid potest agere secundum similitudinem alicujus dupliciter. Uno modo, secundum similitudinem veram; el sic vere agit aliqualiter in virtute illius. Alio modo, secundum similitudinem apparentem; et sic ngit in apparentia \irlulis illius. Et ila est in proposito. Unde in hæretico certitudo adhaesionis est actus fidei apparentis, non autem fidei vera?. » — Hæc ille. — In quo autem sil dissimilitudo adhaesionis catholici et hæretici, quantum ad articulum cui communiter assentiunt, ostendit sanctus Thomas, 2' 2rt, q. 5, art. 3, in solutione primi, ubi sic dicit : c Alios articulos fidei, de quibus hærelicus non errat, non tenet eo modo sicut tenet eos fidelis, scilicet simpliciter inhærendo primæ veritati; ad quod indiget homo adjuvari per habitum fidei; sed tenet ea quæ sunt fidei, propria voluntate, el judicio. > — 1l®C ille. — Ex quibus patet quod ille qui primo fuit fidelis, et postea lapsus est in hæresim, non credit quemcumque articulum fidei illo modo quo prius, nec per idem medium, sed per (6) aliud.

Ad tertium patet modo per dicta ad primum : quia scilicet non est simile de habitu infuso, qui tollitur per unicum actum, el de habitu acquisito. Et ideo cum habitu scientia? stat existimatio erronea circa aliquam conclusionem ejusdem ṣcientia non nutem error circa unum articulum, cum fide circa alium. Et de hoc sanctus Thomas, 2· 2·, q. 5, art. 3, ubi arguil sic (arg. 2) : < Sicut sub fide continentur mulli articuli, ita sub una scientia, puta geometria, mullæ conclusiones. Sed aliquis homo potest habere scientiam gcomclriæ circa quasdam geometricas («) conclusiones, aliis ignoratis. Ergo aliquis homo potest habere fidem de aliquibus articulis fidei, alios non credendo. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod in diversis conclusionibus unius scientiae sunt diversi media, per quæ probantur, quorum unum potest cognosci sine alio; et ideo homo potest scire quasdam conclusiones unius ṣcientia, ignorans alias. Sed omnibus articulis fidei inhæret fides propter unum medium, scilicet propter primam veritatem propositam nobis in Scripturis secundum doctrinam Ecclesia intellectis sane. Et ideo qui ab hoc medio decidit, totaliter fide caret. » — Hæc ille.

§ 4. — Ai) ARGUMENTA CONTRA QUARTAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti contra conclusionem quartam, dicitur primo, quod fides respicit primam veritatem non solum tanquam medium propter quod assentit credibilibus, immo tanquam objectum de quo est fides. Et hoc expresse ponit sanctus Thomas, 2 2", q. 1, art. 1, ubi sic dicit : α Cujuslibet cognoscitivi habitus objectum duo habet : scilicet illud quod materialiter cognoscitur, quod est sicut materiale objectum; et id per quod cognoscitur, quod est formalis ratio objecti : sicut in scientia geometria?, materialiter scita, sunt conclusiones; formalis \ero ratio sciendi, sunt media demonstrationum, per quæ conclusiones cognoscuntur. Sic igitur in fido, si concideremus formalem rationem objecti, nihil aliud est quam veritas prima : non enim fides <le qua loquimur, assentit alicui, nisi quia est a Deo revelatum; unde ipsi veritati divinæ innititur tanquam medio. Si vero consideremus materialiter ea quibus fides assentit, non solum est ipse Deus, sed etiam multa alia; quæ tamen sub assensu fidei non cadunt, nisi secundum quod habent aliquem ordinem ad Deum, prout scilicet per aliquos divinitatis effet tus homo adjuratur ad tendendum in divinam fruitionem. Et ideo, etiam ex hac parte, objectum fidei est quodammodo veritas prima, inquantum nihil cadit sub fide, nisi in ordine ad Deum, sicili etiam objectum medicinæ

(3) *CHjUtinodi, — rujut* Pr.
(S) />»·>. — Om. Pr.

») *groiiich ». ne — gr/iriafai Γι*

est sanitas; quia nihil medicina concilierai, nisi in online ad sanitatem. > — Hæc ille. — Simile dicit, 3. *Sentent.,* dist. 24, q. 1, art. 1, q|· 1, ubi sic dicit : < In objecto alicujus potentiæ contingit tria consideraro : scilicet id quod est formale in objecto, el id quod est materiale, et id quod est accidentale; sicut patet in objecto visus : quia formale in ipso, est lumen, quod facit colorem actu visibilem; materiale vero, ipse color, qui est potentia visibilis; accidentale vero, sicut quantitas, el alia hujusmodi (a), qua· colorem concomitantur. El quia unumquodque agit per formam suam, objectum aulem est activum in virtutibus passivis, ideo ratio obji»cli, ad quam (€) habet proportionem potentia passiva, est illud quod est formale in objecto; el secundum hoc diversificantur potentiæ et habitus, qui ex ratione objecti speciem recipiunt. El hæc Iria esi invenire in objecto fidei. Cum enim fides non assenliat alicui, nisi propter primam veritatem credibilem, non habet quod sil actu credibile, nisi a veritate prima; sicut color est visibilis ex luce. Et ideo veritas prima, est formale in objecto fidei, et a qua est tola ratio objecti. Quidquid autem est illud quod de Deo creditur, sicut est passum esse, vel si quid hujusmodi (γ) est, hoc est materiale in objecto fidei. Ea nutem quæ ex istis credibilibus consequuntur, sunt quasi accidentalia. El ideo concedendum est quod objectum fidei, proprie loquendo, est veritas prima. » — Hæc illo.

Dicitur secundo, quod ex conclusione nostra (8) non sequitur quod assensus hujus articuli, *Deus est trinus ct unus,* dependet, ut lingit arguens, ex infinitis prioribus assensibus. Nec oportet infinita media pertransire, ad hoc quod assentialur illi articulo. El ad rationem in oppositum, dicitur quod per fidem primoel directe assentio huic, Deiu *revelavit quod Deus est trinus et* unus, sicut visus primo fertur in lucem; et secundario assentio huic, *Deus est trinus et unus,* sicut vimis secundario fertur in colorem; unico tamen el eodem actu. — El cum ulterius quæritur : quomodo assentio huic, *Deus revelavit hoc,* etc.? — dicilur quod fides assenlit illi propter seipsam, et non propter aliquam aliam propositionem, ex cujus assensu causetur assensus istius, *Deus revelavit hoc.* Hoc est enim primum credibile, *Deus, vel Veritas prima, revelavit quidquid continetur in Sacra Scriptura et in doctrina Ecclesia* Nec assensus hujus propositionis effectivo principaliter causatur ex alio assensu praecedente, sed ex Deo interius movente intellectum per habitum fidei ad hunc assensum. Vcruinlamen ad hunc primum assensum fidei prerequiritur praesentatio hujus complexi |wr locutionem interiorem, vel exteriorem, aut per lectionem Sacre Scripture, aut praedicationem. Et hoc Fatis diffuse dictum est, respondendo ad argumenta contra secundam conclusionem, quæ tangebant similem difficultatem. — Cum autem dicit : Quomodo assentio praecellentibus propositionibus, puta isti, *Revelatum est a Deo quod Deum esse trinum et unum est revelatum,* etc.? — dicitur quod omnibus illis assenlitur assensu causato ex libero arbitrio, vel fide acquisita. Sed tunc negatur consequentia, qua infertur quod fides infusa dependeat effective ex acquisita, quantum ad habitum, aut quantum ad suum principalem actum, qui est assentire.

Ad secundum dicilur primo, quod formalis ratio objecti fidei non est ens rationis, sed reale, loquendo de formali ratione ex parte rei; licet non sit magnum inconveniens dicere quod formalis ratio ex parte nostra sil ens rationis, vel illud includat, puta negationem vel relationem rationis. El de hoc sanctus Thomas, 2 2æ, q. 1, ari. 6, in solutione secundi, sic dicit : u Ratio formalis objecti fidei polest accipi dupliciler. Unomodo, ex parte ipsius rei credit^; ct sic ratio formalis omnium credibilium est una, scilicet veritas prima; et ex hac parte articuli non distinguuntur. Alio modo polest accipi formalis ratio credibilium ex parte nostra; el sic formalis ratio credibilis est ut sit *non visum; et* ex hac parte articuli distinguuntur. > — Hæc ille. — Ex quo patet quod formalis ratio objecti fidei, ex parte credentis, est quod sit non visum. Hoc autem est negatio, quæ est ens solius rationis. Ita potest dici de revelato; licet non legam in dictis sancti Thomæ quod esse *revelatum* sil formalis ratio objecti fidei, nec sequitur ex dictis ejus. — Et cum dicit arguens, quod si ideo assentio huic, *Deus est trinus,* quia est a Deo revelatum, tunc respectus rationis est (x) causa quare assentio, et per con.^quens formalis ratio objecti; ——negatur consequentia. Quia, licet assentiam isti, *Densest trinus,* qiiiahocesl (é) revelatum a Deo, hoc non ideo est quia respectus revelabililalis sit causa assensus; sed potius prima veritas, quæ est terminus illius respectus, movet ad assensum : sicut etiam cum discipulus nssentil dictis magistri, quin magister dicit illa, non hoc ideo est quia respectus rationis, qui importatur in hoc quod est esse dictum a magistra), causal assensum in discipulo; sed potius auctoritas ct perfecta scientia magistri, vel verbum ejus, quod est terminus praedicti respectus. Sic in proposito : Prima veritas, tanquam causa primaria, el verba ejus, tanquam causa proxima, causant assensum fidei; el non respectus rationis terminatus ad Deum, vel ad verba ejus, qua· loculus est per Prophetas vel Apustolos in humanitate assumpta. Tamen, sicut dixi,

(>) *hujmmodi.* — *hujia* Pr.
(β) *quam.* — *quem* Pr.
(γ) — *hujiu* Pr.
(S) noirro. — *necessaria* Pr.

(a) *ett.* — <?l Pr.
(S) — eur Pr.

non esi inconveniens si formalis ratio objecti fidei, | ex parte nostra, habeat aliquid de ente rationis; cum etiam proximum objectum materiale fidei sit complexum, factum per opus animæ. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent,,* dist. 24, q. 1, art. I, qu2, in solutione tertii, sic dicit : « Objectum charitatis est bonum, quod, secundum Philosophum, 6. *Metaphysic:c* (t. c. 8), est in rebus; objectum autem fidei est verum, quod completur per operationem animæ. El quia compositio et divisio, quæ est in enuntiabilibus, non est nisi per animam, ideo complexum est objectum fidei, quamvis incomplexum >il objectum charitatis. n— Hæc ille. —Idem ponit, 2' 2 q. i, ari. 2, ubi sic dicit : « (agnita sunt in cognoscente secundum modum cognoscentis. Est aulem proprius modus intellectus humani, ul corn· jionendo el dividendo veritatem cognoscat. Et ideo ea quæ sunt in se simplicia, humanus intellectus cognoscit (x) secundum quamdam complexionem; sicut econtrario, intellectus divinus incomplexe cognoscit ea quæ sunt secundum se complexa. Sic igitur objectum fidei dupliciter potest considerari. Uno modo, ex parte ipsius rei crédita»; et sic objectum fidei est aliquid incomplexum, scilicet res ipsi de qua fides habetur. Alio modo, ex parte credentis; et, secundum (€) hoc, objectum fidei est aliquid complexum per modum enuntiabitis. ᵹ — Il.ee ille.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum Aureoli, negatur minor. Nec valet ejus probatio : quia ista propositio, Prima veritas *non polest mentiri,* non resolvitur in hanc, *Deus non potest mentiri;* immo econlra, ideo Deus non |»otest mentiri, quia est prima veritas. Verumlamen cum dicit sindus Thomas, quod formale objectum fidei est prima veritas, non intendit excluder»· quod Deus vel divinitas sil formale objectum ; immo hoc expresse dicit, 2'2 q. I, nil. 1, ul recitatum fuit in solutione primi Scoti (γ) contra quartam conclusionem.

Ad secundum dicilur quod pêr primam veritatem intelligimus divinam essentiam prout induit rationem primie veritatis. Nec dicimus qubd tale attributum addat aliquid ad divinitatem secundum rem, sed solum quantum ad nostrum modum inlelligendi et considerandi. Et cum dicitur quod divinitas non est finis sub ratione priinrc veritatis, etc.; — dicitur quod falsum est : quia, cum fides sit in intellectu, bonum autem el finis intellectus sit verum, manifeste |>atet quod divinitas est finis fidei et intellectus sub ratione veritatis, potilis quam sub quacumque alia ratione; licet sub illa ratione non sit linis voluntatis aut charitatis, sed potius sub ratione bonitatis priinæ. El ile hoc supra (in solutione tertii Scoti contni secundam conclusionem) recitatum fuit dictum sancti Thomæ, 2 2 q. 2, art. 2 : < Si consideretur objectum fidei secundum quod intellectus est motus a voluntate, sic ponitur actus fidei *credere* in *Deum :* veritas enim prima ad voluntatem refertur, secundum quod habet rationem finis. » — Hæc ille. — Et intellige quod veritas prima refertur ad voluntatem, secundum quod halæt rationem finis, non quidem finis voluntatis, ẽd finie ad quem ṽnlunta movet intellectum per suum imperium.

Ad argumentum pro parle negativa qutestionis, respondit šanctu Thomas, 2 2·, q. 4, art. 5, in solutione secundi, ubi sic dicit : < Fide> de qua Philosophus loquitur (6. *Ethicorum,* cap. 3), innititui rationi humanæ non ex necessitate concludenti, cui jH)le»I sulæsfc falsum; el ideo talis fides non est virtus. Sed fides de qua loquimur innititur veritati divinæ, quæ infallibilis est; el ita non potent ei subesse falsum. Et ideo talis fide polest esse virtus. » — Hæc ille.

El hæc de quæstione; de qua lienedietusi Deus. Arnen.

(j) *cognoscit, — C0gil0t it* Pr.
(6) trciiiidinn. — Orn. Pr.
(y) Scoti. — Om. Pr.

QUÆSTI0 UNICA.

UTRUM HDES SIT DE VEIS

i r c a vigesimamquinlam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritnr : Utrum fides sil de visis.

Et arguitur quod sic. Quia lumen fidei se habet ad articulos sicut lumen naturale ad principia naturaliter cognita. Sed lumen naturale facit videre principia pei se nota. Ergo el lumen fidei facit videre articulos.

In oppositum arguitur. Quia, *Ilebrxor.* 11 (v. i), dicitur : *Fides est argumentum non apparentium.* Ergo non est do visis.

In hac quæstione sunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS 1.

PONUNTUn CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod (Ides non polest rssr do visis.

Hanc ponit sanctus Thomas, 2· 2", q. 1, art 4,

ubi sic dicit : a Fi<les importat assensum intellectus ad id quod creditur. Assentit autem alicui intellectu» dupliciter· Uno modo, quia ad hoc movetur ab ip»o objecto: quod est vel per seipsum cognitum, sicut palet in primis principiis, quorum est intellectu»; vel est per aliud cognitum, sicut patet de conclusionibus, «piarum est scientia. Alio modo intellectu» a>sentit alicui, non quia sufficienter moveatur ab objecto proprio, sed per quamdam electionem voluntariam declinat magis in unam partem «piam in aliam : et »i quidem hoc sit cum dubitatione et formidine alterius parti», erit opinio; si autem sit cum certitudine, absque tali formidine, erit fides. Illa autem ridere dicimur, «pne jær seipsa movent intellectum nostrum vel sensum ad sui cognitionem. Unde manifestum est quod nec fides nec opinio |x)la-l esse de visis secundum sensum, aut secundum intellectum, d — ll.ee ille.

Item, ibidem, art. 0, in solutione secundi, sic dicit ; a Foi malis ratio objecti fidei pote»! accipi dupliciter. Uno modo, ex parte ipsius rei credita»; el sic mlio formalis omnium credibilium est una. scilicet prima xeritns. Alio motio judest accipi formalis mtio ‹ adibilium ex parte nostra; et sic formalis lalio credibili» esi ut sil nffli riihni. n — Ihrc ille.

E\ quibus potest formari talis latio : Illud objectum quud non sufficit movere sensum vel intellectum ad sui cognitionem, non |>ote>t dici visum. Sed objectum fidei est hujusmodi. Igitur.

Secunda conclusio est **quod fides non esi depellis.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 2· 2æ. q. I, ari. 5, ubi sic dicit : · Omnis scientia habetur por aliqua principia per >o nota, et per consequens visa; el ideoopmtet qmecumqueeunt scita, es»e aliquo modo visa. N«»n ert autem possibile quo«l idem ah eodem sil creditum et visum. I nde etiam inipn»sibilo est quod oli eodem idem sit scitum ct creditum. Potest tamen contingere ut i«l quod est visum vel scitum ab uno, >it creditum ab alio. En enim quæ de Trinitate credimus, nos visurus speramus, secundum illud, 1. *Corinth.* I3 (v. 12) : I'Mcmiw nunc prr xpCCu/uɳ *rt* in *asnigmale, tunc autem facie ad faciem;* «piam quidem visionem Angeli nunc ɟ habent; unde quod nos credimus, illi vident. Et sic similiter potest contingerent id «piocl e»t visum vel scitum al» uno homine, etiam in statu viæ, sil ab alio creditum, qui hoc demonstrative non novit. Illud tamen quod communiter omnibus hominibus proponitur ut credendum, e»l communiter non scitum; et ista sunt ea quæ simpliciter subsunt fidei.] Et ideo fides et «cientia non sunt de eodem· » — Hec ille.

liem, ibidem, in Solutione quarti, sic dicit : « A diversis hominibus de eodem omnino potest haberi opinio el scientia, sicut el nunc dictum est de fide el scientia. Sed ab uno et eodem potest quidem haberi opinio el scientia de eodem secundum quid, scilicet subjecto, sed non secundum idem potest enim esse quod de una el eadem re aliqui» aliquid scii, et aliud opinatur. El similiter, de Deo potest aliquis demonstrative scire quod sil unus, ct credere quod sit trinus. Sed de eodem secundum idem non potest esso simul in uno homine scientia, nec cum opinione, nec cum fide; alia tamen el alia ratione. Scientia enim cum opinione simul e»e non]>olest simpliciter de eodem : quia de ratione scientiæ est quod illud quod scitur, æ»limetur esse impossibile aliter »e habere; de ratione veru opinionis est quod illud quod opinatur, aestimetur esse j>o&ribile aliter se habere; ideo non potest idem ab eodem esse simul scitum ct opinatum. Sed illud quod fide tenetur, propter fidei certitudinem, æslimalur esse impossibile aliter se habere; sed ea ratione non latest idem secundum idem simul esse creditum et scitum, «plia *scitum* est visum, sed *creditum esi* non visum, n— Hæc ille.

Ex «piibiis arguitur sie : Nullum non visum, est scitum. Sed omne creditum. est non visum. Igitur nullum creditum, est scitum; ct consequenter,fide» non esi de scitis.

Tertia conclusio **est quod fides est certior simpliciter sclenlln, llert non quoad nos el secundum quid.**

Hanc ponit, 2' 2''. <|. i, art. 8, ubi sic «licii : « Virtutum intellectualium duæ sunt circa contingentia, »cilicel prudentia et ars; «piibiis præferlur fides in certitudine, ratione suæ mnteriæ, quia est de æternis, quæ non contingit aliter se habere. Tres autem aliæ virtutes intellectuales, scilicet sapientia, scientia et intellectus, sunt do necessariis Sed sciendum est quod scientia, sapientia el intellectus, dupliciter dicuntur : uno modo, secundum quod ponuntur virtuks intellectuales a Philosopho, 6. *Ethicorum* (cap. 3, 6 el 7); alio modo, secundum quod ponuntur dona Spiritus Sancti. Primo modo, dicendum est quod certitudo |X)le»t dupliciter considerari. Uno modo, ex causa certitudinis; el sic illud dicitur esse certius, qiiod habet certiorem causam. Et lioc modo fides est certior tribus prædictis; quia fides innititur veritati divinæ, tria autem pncdicla innituntur rationi humanæ. Alio modo)>olest considerari certitudo ex parte subjecti; et sic dicitur esse certius, quod plenius consequitur intellectus hominis. Et per hunc modum, quia ea quæ sunt fidei, sunt supra intellectum hominis, non autem ea quæ subsunt tribu» prædictis, ideo, ex hac parte, fides est minus certa. Sed quia unumquodque judicaturquidem sim-

(») num. — *non* Pr.

pliciter secundum causam, secundum nutem dispositionem (‹‹), qua) est ex parte subjecti, judicatur secundum quid, inde est quod fides est simpliciter cerlior; sed alin sunt certiora secundum quid, scilicet quoad nos. Similiter, si occipiantur tria prodicta secundum quod sunt dona Spiritus Sancti in prasenti vita, comparantur ad fidem sicut ad principium quod supponunt. Unde, secundum hoc, etiam fides est eis certior. » — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent..* dist. 23, q. 2, art. 2, qu 3, sic dicit : u Certitudo nihil aliud est quam determinatio intellectus ad unum. Tanto autem major est certitudo, quanto fortius est quod determinationem causai. Determinatur autem intellectus ad unum tripliciter: in intellectu enim principiorum, causatur determinatio ex hoc quod aliquid per lumen intellectus agentis sufficienter inspici per seipsum potest; in scientia vero conclusionum, causatur determinatio ex hoc quod conclusio secundum actum rationis in principia per se visa resolvitur; in fide vero, ex hoc quod voluntas intellectui imperat. Seni quia voluntas non hoc modo determinat intellectum, ut faciat inspici quæ creduntur, sicut inspiciuntur principia per se nota, vel quæ in ipsa resolvuntur, sed hoc modo ut intellectus uni parti adhæreat firmiter, ideo certitudo quæ est in (C) scientia et intelligentia, est ex ipsa evidentia eorum quæ certa ose dicuntur; certitudo autem fidei est ex firma adluoione ad id quod creditur, in his ergo quæ per fidem credimus, ratio voluntatem inclinans, est ipsa prima veritas, sive Deus, cui creditur, qui habet majorem firmitatem quam lumen intellectus humani, in quo conspiciuntur principia, vel ratio humana, secundum quam conclusiones in principia resolvuntur. Et ideo fides habet majorem certitudinem, quantum ad firmitatem adhærionis, quam bit certitudo seivntiæ el intellectus; quamvis inscientia et intellectu >it major evidentia eorum quibus as>entitur. ® — Hæc ille.

Ex quibus polcbl formari talis ratio : Illud est simpliciter certius, cujus proxima causa el principalis, Obl efficacior, el cerlior, el ad oppositum invertibilior. Sed assensus fidei causa proxima el principalis, esi efficacior, delerminalior, el cerlior, el ad oppositum iinpennulnbdior quam causa assensus H'ientiæ, aul sapientiæ, nul intellectus, igitur, etc.

El in hoc primus articulus terminatur.

AlìTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

I. Argumenta Aureoli. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Aureolus, probando quod ænigma, vel inevidentia, non sit dc ratione objecti formalis fidei.

Primo. Quia objectum fidei est directe objectum intellectus; ergo non habet pro formali ratione nisi illud quod directe continetur sub objecto formali intellectus. Modo inevidentia, cum sil prixatio, non continetur directe sub objecto intellectus.

Secundo. Quia inevidentia est quædam denominatio objecti in ordine ad potentiam, et est respectu» rationis, vel privatio; et tale quid non jxute^t esse objectum fidei, quæ est virtus theologica.

Tertio. Quia impossibile est quod privatio sit formali» conditio objecti habitus positivi, qui habitus tendit in rationem positivam. Modo fides est habitus posilivim; inevidentia autem e»l ratio privativa.

Qnnrto. Quia objectum fidei est verum, cui adlucretur propter auctoritatem; sed accidit auctoritati, quod sil evidens aut inovidens.

II. Argumenta Durandi. — Arguit etiam Durandus(dist. 2i, q. 1).

Primo. Quia (€) formalis ratio objecti cujuslibel habitus cognoscitivi non potest esae negati a, \cl privativa. Sed fides est habitus cognitivus; ratio autem non vûi est ratio negativa. Ergo ratio non vim' non potest esse formalis ratio objecti fidei. Minor esi nota de se. Major probatur. Quia prunum in quod tendit habitus cognitivus, non potest esse negatio, vel privatio; quia privationes non cognoscuntur nisi per habitus, nec negationes nisi per affirmationes. Sed primum in qu»d tendit habitus cognitivus, e>l objectum, secundum formalem rationem objecti. Ergo formalis ratio objecti habitus cognitivi non potvst esse negativa, vel privativa. El hæc fuit major. Sequitur ergo conclusio.

Secundo arguit idem : Quin formalis ratio objecti cujuslibct habitus cognitivi non be tenet ex parte habentis, sed ex parte objecti; ut palet inducendo in omnibus. Sed ratio *ηuıı* rM fouet se ex parte ħabenti fidem. Ergo non ƀe ratio formali» objecti fidei. Minor patet : quia objectum est visum vel non visum, quia actus videntis cadit aul non cadit »upe> ipsum.

Tertio. Si formalis ratio objecti fidei esset *non visum,* fortiori ratione, formalis ratio objecti visionis cesel esse ſ§ Imr e»t faNuin. Ergo el illud. Major patet quia oppo»ili habitus délient habere objix'ta formalia (o) oppositarum rationum; fides autem et vi»io, MViimiuni te, sunt opjOsiti hi hilus; ergo, si formalis ralio objecti fidei e»t es<e non *vininn.* opposita ratio, scilicet *esse visum,* esset

(a) di»)H)sihonem. — coniionetn Pr.
(€) in. — Om. Pr.
( ) *Clium.* — Om. Pr.
( ) *Quia.* — *rjuwl* Pr.
(γ) *cue.* — Om. Pr.
(δ) *formalia.* — Om. Pr.

formalis ratio objecti visionis. Quod nutem hoc sit falsum, probatur: quia objectum, secundum suam formalem rationem, est prævium actui; sed esse *risum* non est prævium actui visionis, immo ex hoc aliquid dicitur visum, quia actus visionis cadit super ipsum; ergo ewe visum non est formalis ratio objecti visionis.

Quarto. Quia ad formalem rationem objecti cujuscumque habitus cognitivi, habent attributionem quæcurnque pertinent ad considerationem illius habitus. Sed ad rationem *non visi* non habent attributionem quæcurnque considerantur per fidem· Ergo, etc.

Quinto, Quia finis cujuslibet habitus cognitivi est perfecta cognitio sui objecti, secundum formalem ejus rationem, et secundum ea quæ sibi attribuuntur. Si ergo formalis ratio objecti fidei esset c mc *non* visum, sequitur quoi finis proximus et intrinsecus fidei esset cognoscere perfecte de Deo qualiter sit non visus, el qmc sint illa quæ sibi attribuuntur quatenus esi non visus. Hoc autem est falsum. Ergo formalis ratio objecti fidei non est ratio *non visi.* — Hæc Durandus, in forma.

$ 2. — Contra secundam conclusionem

Argumenta Durandi. — (outra secundam conclusionem arguit idem Durandus (in Prologo *Sentent.,* q. 1), protando quod fides quæ est habitus a Deo infusus, pos>it simul stare cum scientia, in eodem subjecto, et respectu ejusdem objecti, omnino 6t simpliciter.

Primo. Quia habitus fidei infusæ se extendit ad omnia ǧua sunt nobis tradita revelatione divina, et maxime ad illa ǧua non sunt ex aliis deducta. Sed de quibusdam talibus habent aliqui fideles veram scientiam. Ergo in illis sunt simul fides el scientia dc eodem. Major jialel de se. Minor similiter manifesta est : quia Deum esse unum, est traditum in Sacra Scriptura, sicut a Deo revelatum, ct non ex alio deductum *(Dent.* G, v. 4 : *Audi Israel, Dominus Drus tuus unus* est); de hoc autem mulli fideles habent veram scientiam per demonstrationem acquisitam. Ergo habitus fidei infusæ, et habitus verse scientiæ, possunt simul stare.

Secundo. Quia non solum possunt simul stare habitus scientiæ el fidei in eodem, et respectu ejusdem; immo actus talium habituum. Quia, respectu talium, de quibus potest a viatore haberi vera scientia, sicut est Deum esse unum, possunt simul stare actus fidei et scientiæ : non quidem sic, quod sint diversi actus; sed quia·auctoritas divina, et ratio demonstrativa, possunt simul concurrere ad causandum unum assensum de hoc quod Deus sit unus. Quod |»atet:quia concursum prædictorum non potest impedire nisi oppositio clari et obscuri, evidentis el non evidentis; sed illa non impedit; ergo. Quod autem hoc non impediat, probatur. — Ubi advertendum quod aliqua quæ secundum se sola habent ciïeclus conditionum incompossibilium, possunt concurrere ad unum effectum, qui est communis aniliorum. Verbi gratia : lumen quod causatur a sole, el lumen quod causatura luna, vel a sola stella, habent conditiones incompossibiles, scilicet *clarum* et *obscurum ;* ct tamen sol el stella, quando sunt ex eadem parle hemisphærii, concurrunt ad causandum unum lumen in medio. Non enim solus sol tunc illuminat, et stella nihil facit, cum omne lucens præsens diapbano de necessitate causel lumen; sed fit unum lumen ab utroque, non seorsum el distincte agentibus, sed simul ul unum agens. Et cum in isto lumine non sit aliud lumen, et aliud claritas ejus, sed (a) unum el idem, loquendo de re, utrumque, tam sol quam stella, est causa luminis et claritatis, non quidem totalis, sed partialis; quamvis non ex œquo : quia perfectior ratio causandi est in sole, ct quasi totalis: in stella autem inferior et minima, el sensu impercepiibilis; ratio (6) tamen convincit quod sil aliqua. El propter hunc excessum virtutis illuminative? insole respectu stellæ, qui palet quando seorsum agunt, quia tunc sol causal lutnen clarum, el stella (γ) obscurum, idcirco, quando simul causant unum lumen clarum, per appropriationem rationis, claritas attribuitur causalitati solis, et non stellæ; quamvis, secundum rem, totum sil ab amborbus, ut a partialibus causis simul concurrentibus et tenentibus lorum unius causæ totalis. Et sic patet qupd aliqua quæ secundum se sola habent efieclus conditionum incompossibilium, possunt quandoquu concurrere ad eurndem effectum, qui est communis amborum. — Halio autem quare talis concursus est possibilis, est i>la : Quia *clarum* et *obscurum* non accipiuntur hic pro habitu el privatione circa commune subjectum ab ulroqqe realiler iliflerons, ul sunt lumen et tenebra in aere; quia causæ istorum, scilicet luminis et tenebrarum (accipiendo tenebras (o) pro pura privatione), nunquam possunt concurrere ad causandum eumdem eireclum, cum efieclus unius sil formaliler privatio alterius. Sed accipiuntur hic *clarum* el *obscurum* pro gradu perfectionis el imperfectionis in essentia luminis; nec diilert realiler talis gradus a lumine; ct talis perfectio et imperfectio eat in eflectu ex perfectione vel imperfectione suæ causæ, el non ex aliqua formali oppositione in causalitatc : sicut quod causa imperfecta seorsmn agens causal imperfectum lumen, scilicet obscurum, propter defectum perfectionis virtutis; sed ipea, conjuncta perfectiori virtuti, et tenens cum ea locum unius totalis causæ

(aû *tnt.* — *tecundutn* **Pr.**
(C) *ratio.* — *non* **Pr.**
(·») *tlella.* — *luna* **Pr.**
(i) *accipienda trndn'at.* — **Orn. Pr.**

perfeclæ, causai perfectum lumen, scilicet clarum; quia jam non deficit perfectio, quæ prius deficiebat. — Ex hoc, ad propositum : Omnis cognitio veritatis, lumen quoddam est, et lumen vocatur ab Apostolo, *Ephcsior.* 3 (v. 8 ct 9), ubi «licit sic JlfiAi *omnium Sanctorum minimo datu Clt gratia, illuminare,* etc., id est, dare cognitionem, quæ esi quoddnm lumen špirituale Quædam autem cognitio clara est, qiuedani obscura.Nec talis claritas et ob^curitnssunt habitus et pri va lin circa cognitionem, tanqiiain circa subjectum; quia tunc causa obscuritatis non pos<el concurrere cum rausa claritatis ad causandum unam claram cognitionem, quemadmodum dictum est de causa luminis et tenebrarum; sed sunt gradus perfectionis majoris vel minoris, indifferentes realiter ab essentia cognitionis. Et sic isti gradus in cognitione, secundum gradum perfectionis et imperfectionis consequcnlur perfectionem ct imperfectionem in medio causante cognitionem, et non ex aliqua formali oppositione in rausalitate. Medium ergo sumptum ex auctoritate, et medium necessarium, si quodlibet «Orum causel seorsum aliam el aliam cognitionem conclusionis ejusdem, iste cognitiones erunt conditionum incompassibilium : quia una erit clara et evidens, scilicet illa quæ erit per medium necessarium, propter ejus perfectionem in veritate et connexione ad conclusionem; alia vero erit obscura et (x) inevidens, quæ erit per solam auctoritatem, propter defectum pnedicte perfectionis, quæ est in medio necessario. Sed, si auctoritati jungatur medium necessarium, jam non deficit in medio perfectio quæ prius deficiebat, nec per consequens in cognitione deficiet claritas et evidentia quæ prius deficiebat; immo erit una cognitio « lara el evidens, causata ab illis duobus mediis, tanquam a causis partialibus simul concurrentibus et tenentibus vicem unius causæ totalis. Claritas tamen illa, et evidentia, magis debet attribui, secundum rem, medio necessario «piam auctoritati; quia perfectius est, et secundum se natum facere cognitionem claram et evidentem, quam secundum se non faceret auctoritas humana vel divina.

Tertio arguit. Quia, ut dicit, satis durum videtur dicere quod fidelis acquirens denuo scientiam quod Deus sil unus, non teneat ipsum esse unum quia ipsemet Deus in Sacra Scriptura hoc revelavit.

Quarto arguit quod in eodem, el de eadem conclusione, Minui possit esse opinio el scientia. Quia modium contingens, el auctoritas humana, per se sola faciunt assensum dubium; medium autem necessarium, causât assensum certum. El hi «luo assensus non possunt simul esse in eodem homine, de eadem conclusione. Hoc tamen non obslante, pnedicla media, in rationi' mediorum, possunt concurrere ad causandum unum assensum, qui non erit simul nec successive certus et dubius, sed tantum certus. Et sic in assensu nulla erit oppositio aut repugnantia secundum (») certum ct dubium, clarum et obscuram, evidens ct inevidens, ut declaratum est. Et sic patet quod medium necessarium, quamvis excludat necessitatem auctoritatis humanæ, el cujuslibet medii contingentis,non tamen excludit compir^ibilitatcin eorum in ratione medioruin causantium unum ascensum, Et hoc modo scientia et opinio, necnon fides, quæ innititur auctoritati humanæ, jiosunlsimul esse in eodem, et de eodem : non quidem ut distincti habitus causantes distinctos net i^; sel quia media, quæ secundum se nata essent causare distincto» actus, ex quibus fierent in nobis distincti habitus, possunt concurrere ad causandum unum assensum.

Quinto arguit. Quia huic concordat čommuni doctrina, quae dicit quod unus homo potest simul cognoscere eamdem conclusionem per medium probabile et demonstrativum. Et alibi dicit quoi opinio (Kitest stare cum «dentia demonstrativa; quod non pote>t esse secundum pluralitatem actuum, sed solum eo mo lo quo dictum est.

Sexto arguit. Quia propria distinctio scientiæ el opinionis est : quia scientia est habitus čonclusioni conclusæ per medium ňecessarium de cujus necessitate constat evidenter scienti; opinio vero est habitus conclusionis conclusæ per medium contingens, vel quod crstimatur esse contingens. Accipiendo autem sic scientiam et opinionem, constat quod actus scientiæ et opinionis, scilicet scire actualiter, et opinari actualiter, si sint diversi actus secundum rem, sic non possunt esso simul : quia plures actus intclhgendi non possunt esse simul in eodem intellectu, secundum cursum nature; ergo quando scire et opinari sunt plures el distincti actus, tunc non possunt esse simul in eodem intellectu, neque d«' eadem condusione, neque de diversis. Et hoc modo non contingit (ζ) unum el eumdem hominem simul scire el opinari, neque idem, neque diversa Si autem plures actus intelligendi possent esse simul, nihil prohiberai eumdem hominem quandoque simul scire el opinari eamdem conclusionem, el quandoque non esset possibile. El quod quandoque esset |»o>sibile, |K«tel. Quia assenlirc conclusioni necessariæ, per medium contingens, quod æslimatur esse necessarium, est opinari. Sed taleassentire, potest esse simul eum scire; cum nullam habent cum eo repugnantiam. Ergo tale opinari, et scire, jiossunt essi' simul in eodem. Major patet ; quia tale assenlire, non est scire, « uni sil jier meiliuin quod est realiter contingens; uccest actus cujuscumque alterius habitus quam opinionis, quia quæram quis est

is) *et. — etiam Pr.*

(a) i»TI(M̈ii1«»11. — *tetl* Pr
(€) rantinyit. — attendit Pr.

ille habitus, et non poterii dari, nisi fingatur novus habitus, pneter illos de quibus locutus e4 Philosophus; quare, etc. Nec obstat quod talis decipitur, .vMunando medium quod est contingens, esse necessarium : quia non est contra rationem opinionis decipi, lam circa conclusionem opinatam, quam circa medium per quoti concluditur; opinative enim contingit verum cl falsum dicere, ut habetur, 3. *Ethicorum* (cap. 2). Et sic patet major. Minor probatur : quia illi actus qui se habent conformiler ad conclusionem, nullam habent repugnantiam formalem. quin possint simul esse in eodem homine, do illa conclusione;sed scire aliquam conclusionem, el opinari eamdem per medium contingens, quod icslimatur osse necessarium, se habent conformiter circa conclusionem; quia per ulnimque æstimatur conclusio ose necessaria, el impossibilis aliter se lmliere; ergo scire, et opinari sic acceptum, nullam habent formalem repugnantiam, quin possint esse simul in eodem homine, et de eadem conclusione. El si dicatur quod decipi opponitur ei quod est scire; sed sic npinari est decipi; d'go opponitur ei quod est scire; el sic ista non jiotenint simul esse; — dicendum est ad hoc, quod scire ct decipi circa idem, opponuntur, nec possunt esse simul; sed scire el decipi circa diversa, non opponuntur, nec sunt incompossibilia in eodem; alioquin qui sciret unam τόπ-ı lusionem, non po>set decipi circa quamcumquc aliam; quod est falsum. Modo, in proposito nostro, «cire ct decipi non sunt circa idem. Quia opinans non decipitur circa conclusionem, quæ est eadem respectu utriusque actus, sciendi scilicet (a) el opinandi, quia opinans æstimat eam esse necessariam, “icut vere est; sed solum decipitur circa medium, quod æslimnt esse necessarium, cum tamen sil contingens. Non esi autem idem medium sciendi el opinandi, sed aliud. Pmpterquod, (ale decipi non opponitur ei quod est scire eamdem conclusionem per aliud medium. Et sic patet quoti si (C) plures actus intelligendi |>os<enl esse simul, nihil prohi·lieret eumdem hominem scire el opinari eamdem conclusionem, quando opinans (estimât medium quod est contingens, esse necessarium. Si autem opinans ædiiuel medium suum esse contingens, tunc tale opinari non jiolest (%» simul in eodem cum scire.

Septimo arguit quod habitus scientiæ et opinionis possint (γ) stare simul iu eodem, el de eadem conclusione. Quia illi habitus sunt com possibiles, qui causantur ex actibus compassibilibus. Sed quia non 1-4 possibile. secunduni.cursum natura?, quod plures actus intelligendi sint simul in eodem intellectu, neque de eodem objecto, neque de diversis; tamen supponendum esi (a) quod scire et opinari non sint distincti actus intelligendi, quia medium contingens, quod de se natum esset causare opinionem, ct medium necessarium, quod de se natum est facere quod homo vere sciat, possunt simul concurrere ad causandum unum et eumdem assensum de eadem conclusione : ut sic scientia el opinio dicantur stare simul, si medium necessarium, quod est scientilicum, et medium contingens, quod natum est facere opinionem, possint concurrere ad causandum unum assensum de eadem conclusione. Tunc advertendum est quod medium contingens, vel (estimator esse necessarium, vel contingens. Si lestimelur esso necessarium, tunc potest concurrere cum alio medio vere necessario, ad causandum eumdem abusum de eadem conclusione. Cujus ralio est : Quia pro omni sen>u vel assensu idem est judicium de duobus mediis necessariis, el de duobus, (piorum unum esi necessarium, el aliud est contingens, si sestinietur esse necessarium. Sed duo media necessaria possùnt concurrere ad faciendum unum assensum. Ergo et medium necessarium, et contingens, quoti allinia-tur necessarium, possunt simul concurrere ad idem. Major patet : quia assensus conclusionis, ul deducta est ex mediis vel principiis, totaliter dependet ex assensu et aestimatione principiorum seu mediorum, ct non ex natura mediorum secundum se, nisi quatenus cadunt sub æstimalione deducentis; et ideo media quiO ctslimanlur similia, possunt consimiliter concurrere ad causandum eumdem assensum, dato quod non sint similia in re. Minor etiam de se patet : quia, si quis haberet plura media necessaria ad eamdem conclusionem, posset ea copulare ii eadem demonstratione, loco unius medii; et sic ex eis haberet unum assensum de eadem conclusione. Si vero medium contingens æstimetur esse contingens, adhuc tale medium pdesl concurrere cum rnedio necessario, ad causandum eumdem assensum. Quia, quamvis habens medium mxessarium el evidens, non indigeat auctoritate, nec medio contingente; tamen medium necessarium non excludit COtnpossibililatem medii contingentis. Quod palet : quia, si medium contingens non posset concurrere cum medio necessario, ad causandum eumdem assensum, hoc erit piOpter oppositionem evidentis el mevidentis, corti et dubii; sed istud non impedii : quia, ut >upra deducium est, medium necessarium, et medium contingens, quando seorsum accipiuntur, nata sunt causare assensus conditionum incompossibilium, quia unus est certus, alius ▮nst dubius; sed quando simul accipiuntur, causant unicum assensum certum, el nullo modo dubium. Ex quibus apparet quod assensus scientificus (E), et opinativus, possunt in idem concurrere. Ergo simi-

w *ilicti.* — Om. Pi.
(β) ·». — Om. Pr.
(ï) pntwiwL — Pr.

(*) »uri>onerutuni eat. — Pr.
(C) icicnliflnu. — t/inirihti Pr.

liter habitus scientiæ, el opinionis, modo superius exposilo.

§ 3. — CoNTFU TEHTIAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Contra tertiam conclusionem arguit Durandus (3. *Sentent.,* dist 23, ‘l· ?), probando quod fides non debet dici certior scientia propter adhæsionein.

Primo. Quia firmitas adhæsionis improprie dicitur certitudo. Certitudo enim non stat cum falsilale; firmitas autem adhiesionis quandoque est in falsis, ut palet in haereticis. et aliis qui pertinaciter adhaerent suisopinionihus falsis; ergo firmitas adhæMonis non habet proprie rationem certitudinis.

Secundo. Quia firmitas adhæsionis adhuc sidetur major esse in actu scientiæ, quam in actu fidei. Illi enim firmius adhæreinus, a quo difficilius recedimus. Sed homo difficilius recedit a scientia, si vere (x) sit sciens, el sciat se scire, quam a fide : ah illa enim videmus frequenter retrocedere hominem. ηµo firmitas adhæsionis videtur esse major in actu scientiæ quam in actu fidei.

Tertio arguit contra illud quod dicitur de certiori quoad se, vel quoad nos, quod ista distinctio non valeat. Quia, licet ista distinctio posset aliquo modo habere locum in creditis et scitis, sicut dicit Philosophus, 2. *Metaphysics?* (t. c. I), de substantiis m?paralis, quia notiores sunt secundum se substantiis sensibilibus, quamvis non nobis, sed potius minus notie; tamen iu actibus et habitibus non potot habere locum illa distinctio. Cujus ralio est : quia habitus est dispositio habentis, el aclus est ejus perfectio in comparatione ad objectum; el ideo non est certior aclus vel habitus, nisi pro quanto (C) objectum lit nobis certius; quamvis jiossil dici nobilius, ex sola nobilitate objecti. Et hoc palet ex textu Philosophi, in principio libri *de Anima,* ubi distinguit nobilitatem scientiæ, in nobilitatem quæ esi secundum certitudinem, et in illam quæest ex nobilitate objecti ; quod non esset, si certitudo scientiæ esset -ocunduin certitudinem objecti : tunc enim omnis scientia quæ esset nobilior quoad objectum, esset nobilior quoad certitudinem ; qiiia objecta quæ sunt nobiliora, ut divina, sunt certiora secundum se. Certitudo ergo actus vel habitus non est ex certitudine objecti secundum se, sed ex modo quem |»onil habitus circa habentem el actum ejus. Nullo modo ergo aclus vel habitus dicitur certior, nisi sil certior quoad nos.

Quarto. Quia distinctio quæ ponitur. 2. *Meta· physica;,* de objectis, quod scilicet quædam sunt notiora simpliciter et secundum se, qûædam vero notiora nobis, non videtur esse vora, nisi sane intelligatur. Potest enim contra eam opponi sic : Sicul nihil dicitur scibile vel scitum, nisi a scientia, sic nihil dicitur noscibile vel notum, nisi a notitia. Scientia autem el notitia sunt conditiones scientis et noscentis, el non rei scita vel nota». Ergo nulla res erit secundum se scita vel nota, sed solum quoad nos, qui sumus scientes et noscentes. Ergo ista distinctio, qua dicitur aliquid esse secundum se notum, vel notum nobis, non videtur l»na. — Sed dicendum ad hoc, quod nihil dicitur scibile vel -citum, noscibile vel notum, nisi ratione scientia et noscentis. Sed non solus homo est sciens vel noscens, immo tenet infimum gradum inter creaturas intellectuales. El ideo non omne illud quod est homini notius,e>l simpliciter notius, immoe^t infime notum; sed quod est D<o notius, est notius simpliciter, quia est notius secundum supremam notitiam; et quod est notius angelo, est notius in secundo gradu, >i< ut notitia angeli est media inter notitiam D i ct hominis. El tunc (x) dictum Aristotelis verificatur hoc modo ; quia quæ sunt sublimioris nature in entitale, sunt per prius nola Deo el angelo, qui (Ç) sunt sublimioris virtutis in cognoscendo. Detis enim primo cognoscit essentiam suam, cl per eam cognoscit alia. Elidem dicit Aristoteles, 12. *Mrtuphydex* (t. c. 51), de qualibet intelligentia. Propter quod, illa quæ sunt sublimioris entilatis, dicuntur notiora secundum se, quam sensibilia, quæ sunt nobis notiora; quia sunt primo cognita et maxime a supremis cognoscentibus, qui (γ) -uni Deus et angelus. Sed, simpliciter loquendo, nihil dicitur scitum vel nutum secundum se et (o) absolute, sed solum e.x habitudinealicujus scientiæ vel notitiæad ipsum.

Quinto. Quia, licet aliquod creditum, puta Deum isse trinum et unum, sit secundum se notius et certius quam mulla scita de creaturis, modo quo dictum est; tamen multi habitus ct aclus scientiæ sunt nobis certiores el notiores tide ei actu ejus, extensive el intensive. Extensive quidem : quia illud quod lurlæl plures modos certitudinis, c-t certius extensive; sed sic est de sedentia respectu fidei; quia scientia et actus ejus habent certitudinem ẹvidentia el certitudinem ndhæsionis (si tamen debeat dici certitudo), fides autem solum habet certitudinem ndhæsionis; quare, etc. Item intensive : quia certius est, quod est dubitationi impermixtius; sed xientia nullo modo potest habere permixtam dubitationem, fuies autem potest habere aliquem modum dubitationis permixluin, etiam salva fide; ergq videtur quod scientia sit certior intensive quam lides.

Sexto. Quia constat quod certioi ?st aientia beatorum quam fides credentium. Se l illud non est e\

(a) «i tree. ›«r‹· Pr.
(U) *pro quanto. — prr qinrntum* Pr.
( ) *time. — tamen* Pr.
( ) i/ui. — *qnr* Pr,
(y) *çogn0^ccntitfU9, qui. —* t *mjnitiombits. qux* Pr.
(B) *rt.* — Orn. Pr.

ratione objecti, quod est idem utrobique, scilicet divina essentia, et divina veritas; sed solum ratione modi diversi (a) quo tendit intellectus in Deum visum et creditum. Ergo, et in proposito, certior est scientia quam habemus de Deo, puta quod sit unus, quam fides qua credimus de ipso quod sit Irinus, propter certiorem modum quo tendit intellectus in ipsum per scientiam, magis quam per fidem.

Septimo. Quia visus est certior quam auditus. Sed fides est ex auditis, vel auditu, ut dicitur, *Rom.* 10 (v. 17); scientia autem est (6) intellectualis visio; et pnneipia quarumdam scientiarum possunt resolvi u^que ad aliqua corporaliter visa, ut in mathematicis. Ergo videtur quod tales scientiæ sint certiores fide.

Octavo. Quia Hugo, *de Sacramentis,* lib. I, dicit quod *fides est voluntaria adhæsio vel certitudo, supra opinionem* (γ), *et infra scientiam constituta.* Ergo certitudo fidei est infra certitudinem scientiæ, et inferior ea. — Hæc Durandus.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS 111.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — Ai) ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Aureoli. — Quantum ad tertium articulum, restat respondero supradictis objectionibus. Et quidem, ad argumenta contra primam conclusionem» licet pateat responsio, inspecta probatione el sensu conclusionis, dicitur tamen

A<1 primum (quod est Aureoli) quod prima consequentia ibidem facta, bona est, loquendo <le formali objecto, vel formali ratione objecti, ex parte rei intellectæ. Quod enim est illo modo formalis ratio objecti intellectus, vel habitus intellectus, directe est intelligibile, et primo aspectu; et per illud intellectus tendit in alia objecta, quæ sunt materialia, vel per accidens. Sed isto modo non ponimus *ivniqma* vel *inevidentiam esso* formalem rationem objecti fidei. Si autem dicta consequentia intelligatur «le formali objecto fidei ex parte ſntelligent! et ere- t dentis, neganda est : quia non oportet quod formalis ratio objecti intellectus, vel habitus, ex parte intelligentis, primo aspectu intelligatur; sicut patet de hac ratione verum, ct de hac quæ est *intelligibde,* el consimiliter de hac quæ est non *apparens, visum, absens, aenigma (ζ),* et consimilibus. Et hoc motio dicimus *ænigma* esse formalem rationem objecti fidei, el non primo modo. Unde formalia ratio isto modo dicta, non est ratio qua» competat objecto in primo modo perseitalis, sed in secundo; nec est ratio movens vel motiva, nec primo terminaliva, sed concomitati va ; et, ut ita dicamus conformiter ad alibi dicta (dist. 14, q. 1, ad 3”w contra primam conclusionem), talis ratio non est ratio *ad quam,* nec *perquam,* sed *sub qua* objectum subest actui, vel habitui, aut potentiæ. De hoc sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 14, ari. 8, in solutione tertii, sic dicit : α Veritas prima est objectum visionis patriæ, ut in sua specie apparens; fidei autem, ut non apparens. Unde, etsi sit utriusque actus idem objectum, non tamen est idem ratione. Et sic objectum formaliter differens, diversam speciem actus facit. » — Hæc ille.— Item, art. 9, sic dicit: « Secundum Augustinum, in libro *de Videndo Deo* (x) (Epist. 147, alias 112, cap. 2), *creduntur illa quæ absunt a sensibus nostris, si videtur idoneum testimonium, quod eis perhibetur. Videntur autem quæ præsto sunt vel animi vel corporis sensibus* (6). Quæ quidem differentia evidens est in his quæ pnesto sunt corporis sensibus, in quibus manifestum e>l quid ꝑesto sit corporis sensibus, el quid non. Sed in sensibus animi, quid pnesto sit, magis latet. Illa tamen praesto esse dicuntur intellectui, quæ capacitatem ejus non excedunt, ut intuitus intellectus in eis figatur : talibus enim aliquis assentit, non propter alienum testimonium, sed propter testimonium intellectus proprii. Illa vero quæ facultatem intellectus excedunt, absentia esso dicuntur a sensibus animi. Unde intellectus in eis figi non potest. Unde eis non possumus assentire propter proprium testimonium, sed propter testimonium alienum. Et hæc proprie credita esse dicuntur. Unde fidei objectum proprie est illud quod est absens ab intellectu *(creduntur* enim (γ) *absentia, sed videntur præsentm,* ut in eodem libro dicit Augustinus); vel etiam res non apparens, id est, res non visa, quia, ut dicitur, *Hcbræorum* 11 (v. 1), *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Quandociimque autem deficit ratio proprii objecti, oportet quod et actus deficiat. Unde quam cito aliquid incipit esse pnesens, vel apparens, non potest ut objectum subesso actui fidei. Quæcumque autem sciuntur proprie accepta scientia, cognoscuntur per resolutionem in prima principia, quæ per se (o) pnesto sunt intellectui. Et sic omnis scientia in visione rei praesentis perficitur. Unde impossibile est quod de eodem sit fides et scientia. » — Hæc ille.

ⱦ *diverti* — Om. Pr
(6) ewt. — Om. Pr.
(γ) *uptnionem.* — *opus* Pr.
(î) *ernigmo.* — *aenigmatum* Pr.
(e) *Deo.* — Deum Pr.
(β) Ubicumque in hoc textu D Thomæ ponitur ⁑enxibu ponit Pr.
(γ) mini. — ati/em Pr.
(fc) *per te,* — Om. Pr.

Ad secundum, negatur minor, loquendo do formali ratione objecti ex parte cognoscentia, vel potentiæ cognitive : nam formalis ratio objecti, hoc modo sumpta, potest esse quid privativum, vel includens respectum rationis; sicut patet de vero, quod est objectum formale intellectus, et de bono, quod est formale objectum appetitus vel voluntatis. Conceditur tamen quod formalis ratiu objecti virtutis theologiae, vel polentiæ realis, alio modo sumpta, scilicet ex parte rei (quæ quidem ratio principaliter movet aut terminât actum potentiæ), non est respectus rationis, nec pura privatio, sed aliquid real··, positivum, absolutum.

Ad tertium palet per idem. Nam privatio potest esse conditio objecti habitus positivi : non quidem ut principaliter motiva, nec terminativa, sed concomilativa; sicut etiam incertitude, et formido, el titubatio, sunt de ratione upinionis, quæ est habitus positivus; et irrationale, de ratione asini, qui est species substantial positiva; el tamen irrationale dicit privationem, licet, ul est differentia constitutiva, circumloquatur aliquid positivum, cui inseparabiliter est annexa negatio vel privatio.

Ad quartum dicitur quod objectum fidei est verum, cui adhærelur propter auctoritatem : non tamen qûodcurnque verum, sed verum absens, el non pnesto exsistens, ut supra dictum est. Et hoc, loquendo de fide quæ est virtus theologica.

II. Ad argumenta Durandi. — Ad primum patet responsio per praedicta; quia major est falta, loquendo de formali ratione concomitativa. Et ad ejus prolationem, dicitur quod recte concludit de formali ratione objecti motiva vel terminaliva; sed talem non dicimus esse *non visum,* vel *non apparent,* respectu fidei. Loquendo autem de formali ratione objecti concomitativa, probatio nihil concludit : quia ad talem rationem non directe, nec primo, nec principaliter tendit actus potentiæ. I nde in hoc argumento et supradiclis est æquiv oratio de formali ratione objecti. Nam forma, vel ratio objecti, potest sumi dupliciter : primo modo, pro formali principio movento, vel terminante, quod est in objecto causa el ratio quod actus polentiæ vel habitus tendat in objectum materiale; secundo modo, potest sumi formalis ratio pro conceptu vel diffinitione objecti. Et argumenta procedunt contra primum sensum, sed non contra secundum, Conclusio autem intelligitur in secundo sensu, el non in primo. El ideo non tangitur nec kvditur ah arguente.

Ad secundum dicitur quod major est falsa, Inquendo de formali ratione secundo mOdo dicta; ad quem sensum loquitur conclusio; licet sit vera, loquendo de formali ratione objecti primo modo dicta; sed ad illum sensum non loquitur conclusio, ut dictum est. Et iterum, dicilur quod minor potest negari : quia quod aliquid sit visum vel non visum, non totaliter se tenet ex parte videntis vel non videntis, immo ex parle objecti, quod est pnesens potentia? vel absens. Unde, sicut recitatum fuit in solutione primi Aureoli, ex didi> sancti Thomæ, *de Veritate,* q. 14, ari. 9, α objectum fidei proprie est illud quod est absens ab intellectu; eraduntur enim absentia, sed videntur præsentia, etc. b Item, 3. *Sentent.,* dist. 24, q. I, ari. 2, q|· 3, in solutione quarti, sic dicit : α Illud dicitur proprie præsens, cujus essentia sensui vel intellectui præsentatur Et ideo, quia hoc facit visionem, ideo dicit Augustinus (de *Videndo Deo,* cap. 2), quod *videntur praesentia, sed creduntur absentia* El, propter hoc, etiam fides similatur auditui, quia est de absentibus; sicut auditu cognoscimus quæ, cum sint absentia, nobis recitantur. d — Hæc ille. — Item, ibidem, qu I, sic dicit : « Visio, proprie loquendo, est actus sensus visus; sed, propter nobilitatem istius sensus, translatum est nomen visionis ad actus aliarum potentiarum cognitivarum, secundum similitudinem ad sensum visus. Potest ergo attendi similitudo quantum ad genus cognitionis tantum; et sic, largo modo, el improprie, omnis cognitio visio dicetur ; et, secundum hoc, fides est de visis utcumque, sicut Magister dicit, non quidem visu exteriori, sed interiori. Potest etiam ulterius attendi similitudo hæc, non solum quantum a<i genus cognitionis, sed etiam quantum ad modum (x) cognoscendi. Modus autem quo sensus visus videt, e>t inquantum species visibilis in aclu per lumen (6) formatur in visu. Unde, transferendo nomen visionis ad intellectum, proprie intelligendo videmus, quando per lumen intellectuale ipsa forma intelligibilis lit in intellectu nostro: sive illud lumen sit naturale, sicut cum intelligimus quidditatem hominis, aut alicujus hujusmodi (γ); sive sit supernaturale, sicut illud quo Deum in patria videbimus. Et ulterius, videra per intellectum dicimur illa complexa, quorum cognitio ex dicta visione consurgit : sicut |>er lumen naturale videmus prima principia, quæ stati in cognoscimus, ut terminos cognoscimus; sive per lumen supernaturale, sicut est visio prophetis». Et ulterius, etiam ea quæ in ista principia resolvere possumus per rationem, dicimur videre; sicut ea quæ sciuntur, demonstrative probata. El, secundum hoc, patet quod fides non |M)test esse de visis : quia forma illa intelligibilis, quæ est objectum fidei principaliter, scilicet Deus, formationem intellectus nostri subterfugit, et non est ei pervius in statu ỷia ut Augustinus dicit. Nec iterum ea quæ sunt fidei, ad principia visa reducere demonstrando possumus. » — Hæc ille.— Ex quibus patet quod hoc quod est *esse visum* vel *non ủim* non totaliter se tenet ex parte

(a) modum. — speciem Pr.
(δ) in *aclu* per *lumen.* — *fudi* in *adu* Pr.
(γ) *Itujttimodt'* — /luytrs Pr.

videntis, quinimmo ex parte rei vi$æ vel non visa», quæ potent esse præsens vel absens potentiæ vi-îrivæ, per suam essentiam, vel per propriam similitudinem : actus enim videndi causatur a visu et visibili unitis; quia sensus in actu, et sensibile in adii, unum sunl, 3. *dc Anima* (t. c. 37).

Ad tertium, negatur consequentia. Nec valet probatio; quia minor ejus esi falsa. Non enim dicimus quod fides ct visio sint oppositi habitus, sed fides ct scientia. Dato tamen quod fides actualis et visio actualis sint actus oppositi, conceditur, tam de actibus quam de habitibus, consequens illatum : scilicet quod, sicut formalis ratio objecti fidei est *esso absens* et *non visum,* loquendo de formali ratione objecti secundo modo dicta; ita consimiliter, formali·» ratio objecti scientia· est *esse visum* et deductum ex principiis visis in lumine intellectusagentis. El ad hujus improbationem, dicitur quod objectum est pnevium actui secundum suam formalem rationem, sumendo formalem rationem primo modo, non autem Fecundo modo; quia ratio hoc modo sumpta non movet potentiam, ut sæpe dictum est. Et ulterius, dicitur quod *esse vinum* potest aliquid dici dupliciter : uno modo, in actu primo, quia scilicet est pnesciis potentiæ visivn· per suam propriam similitudinem; alio modo, in actu secundo, quia scilicet terminat actum secundum potentiæ visivæ. Modo, liret *esse visum* secundo modo sit posterius visione, tamen *esse visum* pruno modo est prius visione. El sicut dico de čw *ri>um,* ita intelligo de hoc quod dicitur *essa non visum.* Cum autem dicimus non risitm esse formalem rationem objecti fidei, potest intelligi utroque modo, sed magis proprie primo modo, scilicet quod de ratione objecti fidei, inquanlum hujusmodi, est quod forma principalis objecti non uniatur in ratione objecti intelligibilis |Kjlenltin credilivæ, sed per formam el similitudinem sui effectus, imperfecte repraesentantem suam causam. Unde sanctus Thomas, 3. *Sentent.* ,disl. 24, q. 1, ari. 2. qu 3, sic dicil : < Ad perfectam rationem cognitionis intellective Irin requiruntur: primo, ijurnl id quod cognoscitur, intellectui profionntur; secundo, quod intellectus illis adhærrat ; tertio, quod ea videat. Ea eqçoquæ fidei sunt, intellectui proponuntur, non quidem in seipsls, scd in quibusdam verbis, quæ ad eorum expressionem non sufficiunt, et quibusdam Minilitudinibus, ab eorum repræsentatione deficientibus. Et ideo dicuntur cognosci in speculo, et in ænigmate. Et ideo non videntur, proprie loquendo. Scd tamen intellectus ossentit eis; et, propter huc, imperfecte cognoscuntur, nec omnino ignorantur. > — Hæc ille.

Ad quartum dicitm quo<l major esi vera, loquendo de formali ratione objecti primo motio «licta; sed falsa c-l, si intelligatur de formali ratione secundo modo dicta. Non enim oportet quod omnia cadentia <ub consideratione habitus, habeant attributionem ad illam; sed sufficit quod talis ratio conveniat omnibus illis, tanquam conditio sine qua non caderent sub consideratione illius habitus; sicut patet de ratione veri, quæ est lortnulis ratio objecti intellectus, isto secundo modo. Et breviter : oinnia ista argumenta supponunt unum falsum, scilicet quod nos dicamus quod *non visum* vel *non apparens* sil formalis ratio objecti fidei ex parte rei creditu», tanquam *quod* vel *per quod* creditur; sed hoc non intendit conclusio, ut patet ex ejus probatione, sed suium quod est formalis ratio ex parte credentis, qui non accipit objectum creditum, nisi sub tali conditione. Unde sanctus Thomas, 2' 2r, q. 4, art. 1, sic dicit : α Veritas prima eat objectum fidei, secundum quod ipsa est non visa, el ea quibus propter ipsam inhæretur. El, secundum hoc, oportet quod veritas prima se habeat ad actum fidei per modum finis, secundum rationem rei non visa»; quod perlinet ad rationem rei speralæ, secundum illud Apostoli, *Human.* 8 (\. 25) : *Quod non* rn/e-*mus, speramus.* Veritatem enim videre, est eam habere, d — Hæc ille.

Ad quintum patet, per prædicta, quod major non habet veritatem, loquendo de formali ratione objecti ex partu potentiæ cognitive, sed solum dc formali ratione objecti ex parte rei. Perfecta enim cognitio objecti secundum illam rationem formalem, est finis habitus; non autem perfecta cognitio rationis formalis ex parle potentiæ quæ subjicitur illi habitui. De hoc sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 14, ari. 8, in solutione decimiscxli, sic dicit : α Pro tanto veritas prima dicitur esso fidei objectum , quia de ea est fides. Ner tamen oportet quod quodlilæl enunliabile de Deo formatum, sil credibile; sed solum de quo veritas divina testificatur : sicut etiam corpus mobile, est subjectum naturalis philosophiæ; nec tamen omnia enuntiabilia quæ de corpore mobili possunt formari, sunl scibilia in physica, scd solum illa quæ ex principiis naturalis philosophiæ manifestantur. Ipsum enim testimonium primæ veritatis se liabet in fide ut principium in scientiis demonstrativis· d — Hæc ille. — Ulterius, advertendum quod ad omnia prædicta potest dici quod objectum fidei potest dupliciter considerari. Uno modo, in se; el sic formalis ratio ejus est veritas prima, Alio modo, prout cadit sub fide, habitu vel actu; et sic formalis ratio ejus est *ænvjma,* et *non risio.* Et hæc distinctio in idem redit cum præcedentibus.

£ 2. — Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum contra secundam conclusionem, dicitur quod major, simpliciter loquendo, neganda est. Quia fides, proprie loquendo, non est de omnibus revelatis a Deo, sed solum de illis revelatis a Deo, quibus adhæret

quis solum el precise propler divinam revelationem. De illis autem quibus fidelis adhæret non solum propler divinam revelationem, immo propler evidentem deductionem ex primis (a) principiis per *•0 notis, non habet fidem, sed scientiam. De hoc sanctus Thomas, *de Vrrilalc,* q. 14, ari. 9, ut Mipra habitum est (ad primum Aureoli el ad secundum Durandi contra piimam conclusionem), sic dicit : u Objectum fidei proprie est illud quod est absens ab intellectu *(creduntur enim* (ζ) *abmdia, scd videntur priciwilia,* ut dicil Augustinus, *dc Videndo Deo,* cap. 2); vel etiam res non apparens, vel res non visa, quia, ut dicit Apostolus. *Hcbrieor.* 11 (v. 1) : *Fidcsaubdunliu t* etc. Quandocumqur autem deficit ratio proprii objecti, o|k»rlet quod actus deficiat. Unde, quam citu aliquid incipit esse præsens, \el apparens, non potest, ut objectum, subesse actui fidei. Quæcumque autem sciuntur scientia proprie dicta, cognoscuntur per resolutionem in prima principia, quæ per se presto sunl intellectui. El sit omnis scientia in visione rei præsentis perficitur. Unde impossibile est quod de eodem sit fide» el scientia. Sciendum autem qiitxl aliquid est credibile dupliciter. Uno modo, simpliciter, quod scilicet excedit facultatem omnium hominum in statu vi.u exsistentium : sicut est Deum e>se Irinum el unum, et hujusmodi (γ). El de his est im|>ossihile scientia haberi; sed quilibet fidelis assentit hujusmodi (o; propter testimonium Dei, cui hæc preMo siint,el cognita. Aliquid vero est credibile non simpliciter, sed respectu alicujus; quod quidem excedit facultatem non (t) munium hominum, sed aliquorum lanium : sicut illa quæ dc Deo demunMrulive sciri possunt, ut Deum vs>e, vel Deum esse unum, aul ẽ>st incorporeum, et hujusmodi. Et de his nihil prohibet quin sint ab aliquibus scita, qui horum habent demonstrationes, el ab aliquibus credita, qui horum demonstrationes non perceperunt; sed impossibile <»st quod ab eodem sint scita el credita. » — II.er ille. — Item, ibidem, in solutione octavi, sic dicil : « Deum esse unum, prout e>t demonstratum, non dicitur articulus fidei, sed prestipposilum ad articulus. Cognitio enim fidei presuppunil cognitionem naturalem, sicut ct gratia naturam. Scd unitas divinæ essentiæ, talis qualis]>onilur a fidelibus, scilicet cum omnipotentia, et omni providentia, ct aliis hujusmodi, quae probari non possunt, articulum fidei constituit. » — Hæc ille. — liem, 2' 2' , q. 1, ari. 5, in solutione lei tii, sic dicil : a Ea quæ demonstrative probari possunt, inter credenda numerantur : non quia de ipsis sil fides simpliciter apud omnes; sed quia preexigiuiliir ad ea qua· sunl fidei, et oportet saltem ea per fidem presupponi ab his qui eorum (a) demonstrationem non habent. » — Hæc ille. — Simile dicit, 3. Sentent., dist. 24, q. 1, art. 2, q'» 2, ubi sic : α Fides comparatur ad aliquid dupliciter : scilicet per se, et per accidens. El quia quod per se perlinet ad fidem, pertinet ad eam semper cl ubique, ideo quod pertinet ad fidem latione hujus vel illius, non est fidei per se, sed per accidens. Sic ergo quod simpliciter hutnannm intellectum excedit, ad Deum perlinens, nobis divinitus revelatum, ad fidem per se pertinet; quod autem excedit intellectum hujus vel illius, et non omnihominis, non per >e, sed per accidens, ad fidem perlinet. Ea autem quæ omnem intellectum humanum excedunt, non possunt per demonstrationem probari; quin demonstratio in intellectu principiorum fundatur. Et ideo hujusmodi non possunt esse scita. Sed quantam sunl precedentia ad fidem, quorum non e>t fides, nisi per accidens, inquantum scilicet excedunt intellectum hujus hominis, ct non hominis simpliciter. El talia possunt demonstrari et sciri : sicut hoc quod est Deum esse; quod quidem est creditum, quantum ad eum cujus intellectus ad demonstrationem non attingit; quia fides, quantum est de se, ad omnia quæ fidem comitantur, vel precedunt, vel sequuntur, sufficienter inclinat. & — Hæc ille.

A<1 secundum dicitur quo<l ex toto illo processu non aliud concluditur, nisi quod auctoritas divina, et medium necessarium, |M»>unl concurrere ad causandum unum el eumdem assensum clarum et evidentem. El hoc conceditur. Tamen, in illo casu, assensus ille evidens, non erit actus fidei proprie dictus, scilicet credilivus, sine evidentia; sed scientia.·. Cujus ratiu est : quia medium illud evidens el neivsMiriuni tollit foimalem rationem objecti fidei, cum faciat illud viiunliahile, quod concludit, esse apparens et visum; actus autem fidei non cadit super illud ubi non >alvalur ratio sui objecti. Et de lme habitum est in solutione immediate precedent!, scilicet quod, quam cito aliquid incipit es^e pnesens, vel apparens, non |x>te>l, ut objectu in, siibessc actui fidei.

Ait tertium dicitur quod fidelis acquirens scientiam de huc quod Deus est unus, tenet hoc |>ei duplex medium : scilicet auctoritate Dei, et per medium demonstrativum. Sed ex hoc non sequitur quod assensus causatus ex illis duobus inediis, sil actus M-ienliæ et fidei; sel solum scientiæ : quia non omnis assensus causatas ex auctoritate, csl credilivus, nisi auctoritas illa sit totalis ct precisn causa, vel, si aliud medium concurrat cum auctoritate, non tamen tollat formalem rntionorn objecti fidei, ut dictum est; medium autem necessarium tollit illam nitionem; el ideo tollit actum fidei. De

(a) *primis.* — *quibus* Pr.
(f›) r/iini. — *auleni* Pr.
(γ) *hujutmotli,* — *hujus* Pr.
(4) *hujusmodi.* — /ovUfPi.
(t) *non,* — Om. Pr.

(*) qui eorum. — *quit'* Pr.

hoc sanctus Thomas, *1·2* , q. 67, art. 3, ubi quærit, Utrum fides maneat post hanc vitam, sic dicit : < Oppositio est perse et propria causa quod unum excludatur ab alio, inquantum scilicet in omnibus oppositis salvatur vel includitur oppositio affirmationis el negationis. Invenitur autem in quibusdam oppositio secundum contrarias (a) formas, sicut in coloribus album aut nigrum. In quibusdam autem, secundum perfectum el imperfectum; unde in allevationibus et minus accipiuntur ul contraria, ul (S) cum de minus calido fit (γ) magis calidum, ut dicitur, 5. *Physicorum* (t. c. 19). El quia perfectum et imperfectum opponuntur, impossibile est quod simul, secundum idem, sil perfectio el imperfectio. Est autem considerandum quod imperfectio quidem quandoque est de ratione rei, et perlinet ad speciem ejus : sicut defectus rationis perlinet ad rationem speciei equi, vel liovis. El quia unum el idem numero manens, non potest de una specie transferri in aliam, indo esi quod, tali imperfectione sublata, tollitur species rei; sicut jam non esset Ikh, vel equus, si esset rationalis. Quandoque vero imperfectio non pertinet ad rationem speciei, 'di accidit individuo, secundum aliquid aliud · sicut alicui homini quandoque accidit defectus rationis, inquantum impeditur in eo rationis usus propter somnium, vel ebrietatem. vel aliquid hujusmodi. Patet autem quod tali imperfectione remota, nihilominus manet substantia rei. Manifotum est autem quod imperfectio cognitionis est de ratione fidei. Ponitur enim in ejus diffinitione : fides enim est ttibsfantta *sperandorum rerum, argumentum non apparentium,* ut dicitur, *Hebfflor.* II (v. I); unde Augustinus (tract. 40 in Joan.) dicil : Quid *est fidw credere quod non ťide Quod* autem cognitio sit sine apparitione vel visione, hoc ad imperfectionem cognitionis perlinet. Et sic imperfectio cognitionis ťe <lo ratione fidei. Unde manifestum est quod fides non potest esse perfecta cognitio, eadem (3) numero manens. — Sed ulterius considerandum est ntrum possit simul ťes cum cognitione]>erfecla: nihil enim prohibet aliquam cognitionem imperfectam, miiu il esse aliquando cum perfecta cognitione. Est igitur considerandum quod cognitio potest dici imperfecta tripliciter : uno modo, ex jiarte objecti cognoscibilis; alio modo, ex parte medii; tertio modo, ex parte subjecti. Ex parte objecti cognoscibilis, differunt· secundum perfectum el imperfectum. cognitio matutina el vespertina in angelis: nam cognitio matutina, est de rebus secundum quod habent e.-sn in Verbo; cognitio autem vespertina, est de eis secundum quod Jiabent esse in propria natura; ťm est imperfectum respectu primi esse. Ex parte vero medii, differunt, secundum |ærfeclum et imperfectum, cognitio quæ est de aliqua conclusione pei medium demonstrativum, el per medium probabile. Ex parte vero subjecti, differunt, secundum perfectum et imperfectum, opinio, et fides, et scientia. Nam de ratione opinionis est quod accipiatur unum cum formidine alterius oppositi; unde non habet firmam inbæsionem. De ratione voro scientiæ est quod habeat firmam inhæsionem, cum visione intellectiva; habet enim certitudinem procedentem ex intellectu principiorum. Fides alitem medio modo se habet : excedit enim opinionem, in hoc quod habet firmam inhæsionem; deficit vero a scientia, in hoc quod non habet visionem. Manifestum est autem quod perfectum et imperfectum non possunt simul esse secundum idem; sed ea quæ differunt secundum perfectum et imperfectum, secundum aliquid idem, possunt simul esse in aliquo alio eodem. Sic igitur cognitio perfecta el imperfecta ex parte objecti, nullo modo possunt esse de eodem objecto ; possunt tamen convenire in eodem medio, et in eodem subjecto : nihil enim prohibet quod unus homo, simul et semel, per unum et idem medium, habeat cognitionem de duobus, quorum unum est perfectum, ot aliud imperfectum, sicut de sanitate et iegriludine, de bono et malo. Similiter etiam impossibile est quod cognitio perfecta et imperfecta ex parte medii, conveniant in uno medio; sed nihil prohibet quin conveniant in uno objecto, el in uno subjecto : potest enim unus homo cognoscere eaindem conclusionem per medium probabile, et demonstrativum. Et similiter impossibile est quod cognitio perfecta et iîbperfccta ex parte subjecti, sint simul in eodem subjecto. Fides autem in sui ratione habet imperfectionem quæ est ex parte subjecti, ut scilicet credens non videat id quod credit; beatiludoautem. desui ratione, habet perfectionem ex parte subjecti, ut scilicet beatus videat illud in quo beatificatur. Unde manifestum est quo<l impossibile est quod fides maneat simul cum beatitudine in eodem subjecto. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quod, cum cognitio crediliva, sil imperfecta ex parte subjecti, ct notitia scientifica (a), sil perfecta ex parte subjecti. sicut et bealifica, quod impossibile esi actum fidei el actum scient ia· esso simul in eodem subjecto. Secundo, patet quod non omnis assensus causatu- per medium probabile, est opinati vus; cum aliquando (() importet peiTectionem (γ) ex parte subjecti, sicut el visio beatifica. El hoc magi- explicabitur in se<]uentibus, in hac quæslione, et in nliis;quia non est ŏpu unius diei, ut patebit.

Ad qiinrium paid responsio ex pnediclis. Quia medium probabile, quando concurrit cum medio necessario, ad causandum assensum respectu ejus-

(a) rortlrmiM — Pr.
t) ut — Om. Pr
γ) *fit.* — n/ Pr.
j) rtuMro. — Pr.

( ) *identified.* — *iiimata* Pr
( ) *alujiiando.* — Om. Pr.
(i) — *un/ierfeetionem* Pr

dem conclusionis, non causal assensum opinalivurn in actu; quia medium necessarium tollit formalem lationem objecti vel subjecti opinionis (rationem dico objecti, quæ (a) se tenet ex parte subjecti, scilicet *formidinem* el *infirmam adhtetioncm ;* sicut non *visum* el *non apparens* est formalis ralio objecti lidei ex parte credentis). Et ideo, in tali ca>u, causatur solum assensus scientificus; et non causatur ascensus opinativus, nisi in virtute, quia scilicet medium probabile natum esset causare assensum opinalivurn, >i non concurreret cum medio necessario. — Ulterius, dicilur, pro isto argumento el pro secundo praecedenti, quod *durum* et *obscurum,* penes quæ differunt assensus credilivus el assensus scientificus, non differunt solum sicut perfectum el imperfectum in essentia luminis vel visionis, immo sicut privatio et habitus, vel includentia privationem el habitum circa idem subjectum, scilicet intellectum : nam assensus credilivus privai visionem in subjecto proprio; sed assensus scientiliens ponit visionem, ut palet ex prædictis. Et ad hujus improbationem, dicitur quod causa assensus rreditivi, licet per se et solitarie accepta producat effectum conjunctum privationi claritatis et evidentia?, el causa assensus scientific! (C) producat effectum conjunctum habitui claritatis et evidentiæ, hoc non obstante, possunt concurrere ad causandum eumdem effectum habituatum claritate, et non privatum : quia causa assensus lidei, scilicet veritas prima, vel testimonium ejus, non de perse, sei de l>er accidens, causal privationem, propter imperfectionem subjecti in quod agit, scilicet intellectum humanum imperfecte participantem influxum prinue veritatis propter distantiam ejus a prima veritate; el ideo potest concurrere ad causandum assensum habentem habitum oppositum dictæ privationi, quando subjectum per aliud agens disponitur ad participandum effectum claritatis et evidentiæ. De hoc beatus Thomas, </« *Veritate,* q. 1 i, ari. 9, in solutione secundi, sic dicit : n Quamvis lumen divinitus infusum sit efficacius quam lumen naturale, non tamen in statu isto participatur a nobis perfecte, sed imperfecte. Et ideo, propter imperfectam participationem ejus a nobis, contingit quod non ducimur per illud lumen infusum in visionem eorum (γ) propter quorum cognitionem datur. Sed hoc erit in patria, quando perfecte illud lumen participabimus, ubi in lumino Dei videbimus lumen. » — Hæc ille. — Verum tamen advertendum quod in assensu tali, causato (o) ex concursu dit ime auctoritatis ct medii necessarii, sunt duo : scilicet firmitas adhæsionis, et evidentia complexi cui nssentitur. Et ad primum horum directe agit causa assensus creditivi, quia movet intellectum mediante voluntate ad assentiendum ; non autem ad secundum. El consimiliter, dicilur quod *certum* el *dubium,* penes quæ differunt a»ensus scientificus et opinâtivus, non differunt solum secundum perfectum ct imperfectum in specie vel genere evidentis, immo sicut habitus ct privatio circa idem subjectum, scilicet intellectum : quia intellectus opinativus titubat, nec haliel firmam adhæsionem ad illud quini opinatur; sed intellectus scientis habet firmam adhæsionem. Nec valet hujus improbatio consimilis precedenti : quia medium probabile, licet perse solum causet assensum privationi conjunctum, quando tamen concurrit cum medio necessario non cau-at talem privationem, ner proprie habitum oppositum tali privationi, puta evidentiam aut firmitatem; sed causal aliqualem apparentiam, el inclinat intellectum plus ad unam partem quam ad nliam; el in hoc coagit medio necessario.

Ad quintum dicilur quod doctrina sancti Thomæ, quam arguens vocat communem, non tenet quod idem homo de eadem conclusione simul habeat scientiam et opinionem. Quia licet dicat, l4 2 . (q. 67, art. 3), ut allegatum ot in solutione tertii, qikml idem homo possit eamdem conclusionem cognoscere per medium pmlmbile el demonstrativum; tamen ex hoc non habetur quod talis sciat et opinetur eamdem conclusionem; quia, ut supin (ad tertium) dictum est, non omnis assensus causatus per medium probabile, est opinativus. Immo, ibidem, dicil sanctus Thomas. quod opinio et scientia differunt sicut perfectum et imperfectum ex parte subjecti. El ideo, secundum suam deductionem, non possunt simul esse in eodem subjecto, respectu ejusdem objecti complexi adæquati.

Cum autem ulterius dicilur quoti ipse alibi dicil quo<l opinio]»otest stare cum scientia demonstrativa, etc.; — dicilur quod nullibi reperitur in *Summa* quod hoc expresse dicat, nec aliqua, ex quibus hoc possit concludi. Dicit tamen sic, 3 p., q. 9. art. 3, in solutione secundi : « Dispositio, inquit, se haliel ad perfectionem dupliciter : uno modo, sicut via ducens in perfectionem ; alio modo, sicdt effectus a perfectione procedens. Per calorem enim materia disponitur ad suscipiendum formam ignis, qua tamen adveniente, calor non cessat, sed ivunanet, quasi quidam effectus talis formæ. El similiter, opinio ex syllogismo dialectico causata, est via ad scientiam, quæ per demonstrationem acquiritur; «pia tamen acquisita, potest remanere cognitio quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstrativam, quæ est per causam; quia ille qui cognoscit causam, ex hoc etiam magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus piocedit dialecticus syllogismus, etc. » — Hæc ille. — Ex istis autem verliis non halietur quod opinio et scientia de eadem conclusione sint simul in eodem

(α) 7I/.T. — qui Pr.
(β) jrir/Ui/în. — *tcirnti/ictih* Pr.
(γ) eorum. — Pr.
iδ) *causato.* — *errato* Pr.

subjecto. Quod palet ex duobus. *Primo,* quia, sicut palet per suam similitudinem, illo modo manet cognitio causata per syllogismum dialecticum cum scientia, sicut calor pnccedens formam ignis in materia cum forma ignis. Sed constat quod, secundum eum, nullum accidens praecedens formam sulh Mantialem, manet idem numero cum forma substantiali quam pnecedit, sicut declaratum est, 2. *Senlenl.* dum de pluralitate formarum substantialium in composito tractaretur; sed accidentia procedentia el sequentia, si sunt eadem, non sunt (i) eadem numero, sed specie, vel genere (6). Ita in proposito: notitia causata in intellectu per syllogismum dialecticum ante cognitionem scienti/icam, non remanet eadem cum illa quæ sequitur cognitionem scientificam numero, sed specie, vel genere. *Secundo* hoc idem apparet : Quia, sicut dicit quod calor consequens formam substantialem ignis, est effectus formæ ignis; ila dicit de cognitione causata per syllogismum dialecticum, remanento cum scientia. Sed constat quod ille calor qui est effectus formæ substantialis ignis, non praecessit durntiune formam ignis, >od calor sibi similis «n specie; quia nullus effectus pneeessit suam causam efficientem d unitione, sed sequitur natura et ducatione. Ila consimiliter : cognitio qu.e haberi potest per syllogismum dialecticum, el Consequitur demonstrationem, quasi effectus demonstrationis, non est illa eadem numen» quæ prære^il demonstrat innem el fuit opinio: >ed eidem specie, vel genere. Est ergo sensus illorum verborum : quod scientia demonstrativa ducit in cognitionem, actu vel virtute,omnium illorum quæ cognoscelmntur per syllogismum dialecticum; non quod actus vel habitus upinalivns remaneat cum scientia. Unde, *de Veritate,* q. Ii, ait. 9, in solutione sexti, sic dicit : α Non videtur e-se |»ossil»ile quod aliquis de eodem halieat scientiam et opinionem : quia opinio est cum formidine alterius partis qttaiu formidinem scientia excludit. Et similiter, non est possibile quoti de eodem sil tides cl aientia. » — Hæc ille. — Per prædicla patet quomodo ponunt suhi omnia alia qua? in dictis sancti Tliomæ videntur prætendere quod opinio pos<ii simul in eodem, ct do eodem complexo, stare cum scientia.

Ad sextum palet responsio per prædicla. Quia fundatur in ťal scilicet quod differentia ŏpinioni el scienti c sil in hoc soluin quod opinio causatur ex syllogismo vel medio protalrili ct contingenti, cl scientia causatur ex necessario. Plus enim esi dc ratiOne opinionis, scilicet quod sit cum formidine, ut slatim dictum est. Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sen ent.*, dist. 23, q. 2, art. 2, qu 1, sic dicit : « Sicut Philosophus dicit, 3. *dc Anima* (t. c. 21 el seq.), duplex est operatio intellectus. Una quæCumprehendit quidditates simplices rerum ; et hæc operatio vocatur a philosophis formatio, vel simplex intelligentia. Et huic intellectioni respondet vox incomplexa, significans hunc intellectum. Unde, sicul in voce incomplexa non invenitur veritas out falsilas, ila nec in hac operatione intellectus. Et ideo, sicul vox incomplexa, propter hoc quod non est in en veritas aut faisitas, non conceditur nec negatur; ita, secundum hanc operationem, intellectus non assentit nec dissentit. Et, propter hoc, in hac operatione *(1}* non potesl inveniri tides, cujus est a>sentire; sed in alia operatione, qua intellectus componit aut dividit, in qua jam invenitur verum et falsum, sicul in enuntiatione (C). El, propter hoc, intellectus, in hac secunda operatione, assenti! vel dis>enlit, sicul el enuntiatio conceditur aut negatur. Et ideo in hac operatione invenitur fides, qua· habet a>sensum. Cum autem ab assentiendo sententia dicatur, quæ, ut dicil Isaac, esi determinata acceptio alterius partis contradictionis, oportet quftd qui axentit. intellectum ad alteram partem contradictionis determinet. Quod quidem contingit tripliciter, secundum triplicem intellectus nostri considerationem. Potest enim *uno modo* intellectus noster considerari gecundiim se; el sic determinatur ex pnesentiaintelligibilis, sicul materiadelerminaturex presentia formio. Et hoc quidem contingit in his quæ statiin lumine intellectus agentis intelligibilia (γ) fiunt, sicul sunt prima principia;, quorum est intellectus. El similiter, determinatur judicium sensitiva? partis, ex hncqiiod sensibile subjacet sensui, qimruni principalior el certior est visus. Et ide«» prædicla cognitio intellectus vocatur \isio. *Aliu modo* |M'tvsl considerari intellectus noster, secundum ordinem ad nilionem, quæ ad inttdlecluni terminatur, dum, roMilvendo conclusiones in principia perse nuta, eorum certitudinem efficit. El hoc est nssensus scientiæ. *Tmtio modo* consideratur intellectus in ordine ad Vuliiulalem ; quæ <|uidem omno ťvire anima· nmvrt :id netus suos. El hæc quidem xulunta- determinat intellectum (0) nd aliquid, quod nrqun |M?r ěip-um videtur, neque ad ea qmo per se videntur, resolvi potest, ex hoç quod dignum reputat illi c—eadh.erendiim, propter aliquam rationem, qua lh iiiiu iii videlur(t) illi parti adhærere; quamvis illa ralio ad intellectum terminandum non sufficiat, propter imbecillitatem intellectus, qui non videt per *e hoc cui ossentiendiim ratio judicat, neque ipsum ad priiuipia þ< se nola resolvere potest. Et hoc asseiilirc (ζ) proprie vocatur *credere.* Unde el fides dicitur captivare intellectum, inquantum non secun-

( ) *eunt.* — Om. Pr.
(C) 110«t. — Ad. Pr.
(3) <⁄"<«. — Ad. Pr.
(·,) *rniniitaliune.* — *éiWiitiabiie* Pr,
(γ) *oiifihtebiha.* — *litlelligeiilia* Pr.
0) ruLtriiui *dctci-niifuit* *luni.* — Om. Pr.
(t *el.* — Ad. Pr.
(qrf—AdlV.

(him proprium motum ad aliquid terminatur, vel determinatur, sed secundum imperium voluntati». Et dc in credente ratio per se intellectum non terminat, sed mediante voluntate. Quando vero ratio quæ inovet ad alteram partem, neque sufficit ad intellectum terminandum, quia non resolvit conclusionem in principia per sc nota, neque sufficit ad voluntatem terminandam, ut bonum videatur illi parti ad liærere, tunc homo opinatur illud cui ad lue» rei, el non terminatur intellectus ad unum, quia semper remanet motus ad contrarium : accipit enim unam partem cum formidini? alterius; el ideo opinans non assentit. Quando vero homo non habet rationem ad unam partem magis quam alleram, vel (a) quia ad neutram habet (quod nescientis esi), vel quia ad ulrainque habet, sed æqualem (6) (quod dubitantis est), tunc nullo (γ) modo assentit; ▮11111 nullo modo determinetur ejus judicium, sed æqualiter (o) ad diversa se habeat (c). Patet ergo, ex prodictis, quod *eum astenliunc cogitare* separat credentem ab omnibus aliis. Cum enim cogitatio discursum rationis inqiortet, intelligent habet ascensum sine cogitatione : quia intellectus principiorum est, quæ (ζ) quisque stati m probat audita, secundum Boetium, in libro *de Hebdomadibus.* Sciens autem, ct assensum et cogitationem habet; sed non cogitationem cum assensu; sed cogitationem ante ascensum, quia ratio ad intellectum resolvendo reducit, ul dictum est. Credens autem, simul habet assensum el cogitationem : quia intellectus a«l principia perse nota non perducitur ; undo,quantum est in se, adhuc habet motum ad diversa; sed ex exlrinseco terminnturad unum, scilicet ex voluntate. Opinans autem habet cogitationem sine assensu perfecto; sed liabel aliquid assensus, inquantum adhæret uni magis quam alteri. Dubitans autem nilnl habet de assensu, sed cogitationem. Ne>cicns autem, nec habet ascensum, neque cogitationem. » — Hæc ille. — Simile dicil, 2' 2 , <|. 2, art. 1; el, *de Veritate,* q. 14, art. 1. Ex quibus apparet quod de ratione opinionis est formido, el infirmitas assensus. Unde, in casu arguentis, dicitur quod assensus causatus per medium coni ingens, sive æstimelur contingens, sive necessarium, in eo qui habet scientiam de eadem conclusione per medium necessarium, si sil assensus distinctus ab assensu scienti fico, non est assensu» opinalivus in actu, sed solum in virtute, vel in potentia, sicut supra dictum fuit in solutione quarti. Cujus ratio est ; quia medium necessarium tollit formalem rationem objecti opinionis, quæ se tenet ex parte subjecti, et privationem, et imperfectionem, quæ est de ratione opinioni». — Utrum autem duo actus intelligendi posrint ſ esse simul, non e»t necessarium discutere in proposito. Credo enim quod sic, dum tamen habeant inter se certum ordinem, vel unus (?) sit ratio alterius : sicul palet de actu recto, et reflexo;et de cognitione principii, ct conclusionis; eide cognitione matutina, el vespertina.

Ad septimum patet per prodicta. Quia medium contingens, concurrens cum medio necessario, respectu ejusdem conclusionis, nunquam causai mensum actualem, nec habitualem, verecl fonnaliter opinati vum; sed causât assensum opinativurn in potentia : sic intelhgendo, quod assensus ex illo medio causatus, esset opinalivus, si non concurreret cum medio necessario in eodem subjecto. Ul enim prius dictum e>l (ad 3am el ad 4), subjectum opinionis el subjectum scientiæ habent oppositas conditiones, secundum habitum et privationem; quia subjectum scientias firmilei assentit, subjectum autem opinionis titubat· Impossibile ant»-m e»t eumdem intellectum, simul, respectu ejtwdem. habere firmum a.ssensum, ct titubare vel fuimidare.

§ 3. — AD ARGUMENTA CONTKA TERTIAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum euntia tertiam conclusionem, dicitur quod non omni- firmitas adhaesionis pn»prie dicitur certitudo, sicut argumentum liene probat; s<xl illa firmita» quæ est de lutno el stabili tanquam de objecto, |>otest dici certitudo. Solum autem verum {xilcst es»e lirmum ct stabile, non autem tal. Ideo firmus assensu» hærelicuium, vel aliorum errantium, non potest dici proprie certitudo ; quia talis a-seu>ii», licet halæat firmitatem ex parte »ubjecti, non tamen ex jvaite objecti; immo omnimodam fragilitatem el infirmitatem, cum sil falsum, et lirmæ veritati con· trariuni. Similiter, talis ascensus, vel adhæsio, non habet firmitatem ex parte medii propter quudassenlitui . Secus est «te fide, cujus udhæsio firma est ex parte objecti cui assent itui, et ex parie causæ propter quam asxuilitur, qmc e»l veritas prima, ul ».e|»e dictum fuit. — Item, cum didmiis quod firmitas adhaesionis est certitudo, non inlelligimus de qualibet finmtate, nec «le quahlæl aut de cujuslibet objecti adhiesiono, sed tantum de firmitate adhaesionis intellectu» ad suum cognoscibile. Huc autem non est nisi verum, quia falsum non est cognoscibile. De hoc sanctus Thomas. 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, ait. i, sic dicil : e Certitudo proprie dicitur firmitas adlnesionis virtutis cognitive in suum cognoscibile, etc. >, ut dicetur, sequenti distinctione El isla responsio e>t melior alia.

( ) te/. — *ul* Pr.
( ) irgi<atem. — *r\tftilialrm* Pr.
(γ) *nullo.* — *illo* Pr.
(fc) *iri/naliter.* — *ewatialiter* Pr.
(') *habeat.* — *baltei* Pr.
(ζ) *qUK.* — *quid* Pr.

(*) *poumt.* — Pr.
(6) nirn/um. — Ad. Pr.
(;) unu*. — uniui Pr.

Adscctindtnndtcilurquod majores! vera, loquendo de illa firmitate adtensionis quæ oritur ex evidentia eorum quibus adhæretur; non autem loquendo de firmitate adhaesionis quæ dependet ex voluntate; cujusmodi (a) est in assensu fidei. Unde sanctus Thoma-, *dc Veritate,* q. 14, art. 1 : « In fide est ax-eiuus et cogitatio, quasi ex æquo. Non enim est aœnsus ex cogitatione causatus, sed ex voluntate. Sed quia intellectus hoc modo terminatur ad unum, ut ad proprium terminum perducatur, qui est visio alicujus inlelligibilis, inde est quod ejus motus nondum est quietatus, sed adhuc habet cogitationem et inquisitionem de his quæ credit, quamvis ei firmissime essential : quantum enim est ex seipso, non est ei satisfactum, nec est terminatus ad unum; sed terminatur lautum ex extrinseco. Et inde est quod intellectus credentis dicitur esse captivatus, quia tenetur terminis alienis, non propriis, 2. *Corinth.* 10 (v. 5) *In captivitatem redigentes omnem intellectum,* etc. Inde est quod in credente]x>lest insurj re motus de contrario hujus quod firmissime tenet, licet non in intelligente el in sciente. » — Hæc illo. — Hem, 3. *Sentent.,* dist. 23, q. 2, art. 2, q1· 3, in solutione secundi, sic dicil : α Credenti accidit aliquis motus dubitationis, ex hoc quod intellectus ejus non est terminatus secundum se in >ui inlelligibilis visione, sicut est in scientia et intellectu, sed solum ex imperio voluntatis. Et ideo sciens, quantum ad duo, magis recedit a dubitante quam credens; sed credens, secundum unum, scilicet firmitatem adluesionis, magis recedit quam sciens, secundum illa duo. > — Hæc ille. — Quæ sint autem illa secundum quæ sciens recedit a dubitante, ostendit ibidem, in solutione primi, dicens : < Certitudo fidei dicil esse media inter certitudinem ščientia et Opinionis, non intensive, per modum quantitatis continu®; sed extensive, per modum numeri. Certitudo enim scientiæ consistit in duobus(€), scilicet in evidentia, el in firmitate adtaesioni-; certitudo autem fidei consistit in ιιηο(γ)ιαηιιπη, scilicet m firmitate adbasionis; certitudo vero opinionis in neutro. Quamvis certitudo fidei, do qua loquimui, quantum ad illud unum sil veheinentior quam certitudo scienti® quantum ad illa duo. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod, licet facilius sit recedere ab assensu fidei quam ab assensu scientilico, cum hoc -tat quod assensus fidei est firmior quam assensus scientiæ : quin firmitas hæc el illa non sunt proprie unius rationis, sed-alterius; cum firmitas adhæ-ioni- fidei principalem causam habeat in voluntate, firmitas veru scientiæ m intellectu, -ciliol evidentiam complexi, cui assentit aliquando contra voluntatem; intellectus ergo credentis, cum inclinetur ad assentiendum creditis, tum ex proprio habitu, tum ex imperio voluntatis, firmius adhæret et intensius quam intellectus scientis, licet forte non radicalius. Verumlamen, sicut impossibile est scientem, stante habitu scientiæ, dissentire conclusioni scite ac demonstmtæ; ita impossibile est credentem, stante habitu lidei, dissentire articulo credito, ut de se patet. Et, ultra hæc omnia, assensus fidei dicitur firmior, ratione causæ suæ, et ratione infallibilitatis medii propter quod assentit ei cui inhæret, ut dictum est, et adhuc diffuse dicetur.

A<1 tertium dicitur quod distinctio illa de certiori quoad nos, et quoad se, non solum habet locum in objectis creditis aut scitis, immo in actibus el habitibus scientiæ el fidei. — Et ad hujus primam improbationem, dicitur quod habitus, vel aclus, licet non dicatur certior ex sola certitudine objecti ; lamen ex certitudine objecti, el medii, vel causæ suæ, potest dici certior; quamvis certitudo imperfecte participetur a subjecto habitus, vel actus. Sic autem est in proposito : quia objectum fidei non solum est certius objecto ščientia immo, prima veritas, cui innititur fides, certior ot lumine naturali, cui innititur scientia. Et sic palet quod argumentum non procedit. — Per idem patet responsio ad illud quod adducitur de I. *de Anima :* quia conceditur quod alia est nobilitas scientiæ, vel habitus cognitivi, qu® est secundum nobilitatem objecti, el alia illa quæ est secundum certitudinem; el hoc ubi aliud est objectum habitus, el aliud medium cui innititur habitus; sed ubi idem est objectum, el ratio tendendi in objectum, sicut in proposito, eadem est nobilitas hæc et illa, vel hæc inseparabilis est ab illa. Unde patet quod ğuens non bene capit verba sancti Thomæ : putat enim quod sanctus Thomas velit quod fides sil certior scientia, secundum se, ratione solius objecti; quod sanctus Thomas non dicit; sed dicit quod ratione suæ causa·, et medii cui innititur.

Ad qunrtuin dicitur quod distinctio illa de objectis, quod quædam sunt notiora nubis, et quædam notiora naturæ, vera est : non solum illo modo quo arguens ex|x>nit, assignando triplicem notitiam, scilicet divinam, angelicam et humanam; immo, luquendo de notiori el innotiori ex parte objecti noscibilis secundum plus vel minus. Et cum dicil quod nihil dicitur notum vel noscibile, scitum vel scibile, nisi per notitiam aut scientiam, etc.; — dicitur quod, licet nihil dicatur notum vel noscibile nisi ex ordine ejus ad notitiam, vel notitiæ ad ipsum, non tamen oportet <pmd ille or<lo sil solum secundum actum vel potentiam activam cognoscentis; immo talis ordo potest esse el est secundum potentiam pa^ivam objecti, quia scilicet habet plus vel minus de cognoscibililate, secundum quod habet plus vel minus de enlitale. De hoc beatus Thomae, m *Smpto super* 1. *Phipiconnn* fleet. 11, sic dicit :

(a) *cvjmniudi.* — *rujiu* Pr.
(C) *dvobui.* — *duo* Pr.
(-) i verbi *tciiicst* m rvidcnfta ğno tui uno. nm. Pr.

α Notandum autem quod *non* (a) *eadem* dicil esse *nota nobis (&), ct nota simpliciter.* Simpliciter autem notioni sunt, quæ secundum se sunt notiora. Sunt autem secundum se notiora, quæ plus habent de enlilate; quia unumquodque cognoscibile est, inquantum esi ens. Magis autem entia sunt, quæ sunt magis in actu. Unde ista sunt maxime cognoscibilia naturæ. Nobis autem e converso accidit, eo nos intelligendo procedimus de potentia in actum, el principium cognitionis nostræ est a sensibilibus, quæ sunt materialia et intelligibilia in potentia. Undo ista sunt nobis prius nola quam substanti® separate, quæ sunt magis note secundum naturam, ul palet in 2. *Metaphysics* (t. c. 1). Non ergo dicil *notiora naturæ,* quasi natura cognoscat ca; sed quia sunt notiora secundum se, et secundum propriam naturam. ♭ — Hæc ille. — Ex quibus apparet quomodo aliqua dicuntur notiora naturæ, vel secundum propriam naturam, et secundum se : non quidem quod aliquid sit notum (γ) notitia, vel cognitione; sed quia, secundum propriam naturam, habet plus de cognoscibilitale 0), quia plus de actualilate; sicut illud habet plus de visibilitate, quod habet plus de luce.

Ad quintum dicitur quod nullum scitum in physicis, nec aliquis aclus aut habitus scitus in scientiis physicis, est simpliciter certius actu vel habitu lidei intensive. Et ad hujus improbationem, dicitur quod permixtio dubitationis cum fide, bene arguit actum vel habitum lidei esse minus certum ex parte subjecti, et quoad nos; cum quo stat quod talis aclus vel habitus est certior ex parte cause el medii cui innititur, el quod habet majorem infallihilitalein ; el ideo est simpliciter cerlior. Unde Beatus Thomas, 2 ", q. 4, ari. 8, arguit sic (arg. 1) : « Dubitatio opponitur certitudini; unde illud videtur esse certius, quod minus potest habere de dubitatione; sicut illud est albius, quod est nigro impermixtius. Sed intellectus, et scientia, el sapientia, non comjKiliuntur dubitationem circa ea quorum sunt; sed credens interdum potest pati motum dubitationis, el dubitare de his ča sunt fidei. Igitur fides non est cerlior virtutibus intellectualibus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod illa dubitatio non est ex parte čausa fidei , sed quoad nos, inquantum non plene assequimur per intellectum ea quæ sunt fidei. » — Hæc ille.

Ad sextum dicitur quod scientia beatorum non est cerlior fide credentium ex prie causæ vel medii cui innititur, quia utrumque est veritas prima; est tamen certior ex parte subjecti, quod plenius assequilureaquæ videt, quam credens ea (c) quæ credit.

( ) *non.* — Om. Pr.
(f,) fioôit. — *natura?* Pr.
(γ) sive. — Ad. Pr.
( ) *cognoicibihtate.* — *cognoscente* Pr.
(») *ca.* — enm Pr.

Kt similiter, conceditur de fide et scientia viatorum, quod scientia certior e>t ex parte subjecti ; est tamen minus certa ex parte causæ vel medii.

Ad septimum respondit sanctus Thomas in forma, 2» 2 q. 4, art. 8, in solutione secundi, ubi sic dicit : ‹(Visio, vel visus, cæleris paribus, est certior auditu. Sed, si ille a quo auditur, multum excedit visum videntis, sic certior est auditus quam visus; sicut aliquis parvæ scientiæ magis certificalur de e‹» quod audit ab aliquo sapientissime, quam de illo quod sibi videtur secundum suam rationem. Et inulto magis homo certior est de eo quod audit a Deo, qui falli non potest, quam de eo quod videt propria ratione, quæ falli potest. » — Hæc ille.

Ad octavum respondit Beatus Thomas, 3. Sentent., dist. 23, q 2, ari. 2, qh3, in solutione primi, ubi sic dicit : < Certitudo fidei dicitur media inter certitudinem scientiæ et opinionis, etc. », ut supra recitatum est, in solutione secundi.

Ad argumentum pro quæstione, respondit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 24, q. 1, art. 2, qu 1, in solutione secundi, ubi sic dicit : « Termini principiorum naturaliter notorum sunt comprehensibiles nostro intellectui; et ideo cognitio quæ consurgit de illis principiis, est visio. Sed non est ila de terminis articulorum. Unde in futuro, quando Deus per essentiam videbitur, articuli erunt ita perse noti, sicut modo principia demonstrationis. » — Hæc ille.

El hæc de quæstione sufficiunt. De qua benedictus Deus. Arnen.

QUÆSTIO UNICA.

UTRUM SPES SIT VIRTUS THEOLOGICA» DISTINCTA REALITER A FIDE ET CHARITATE

inCA vigesimamtertiam distinctionem 3 *Sententiarum,* quæritur : Utrum spes sit virtus theologica, distincta realiter a fide el charitate.

Et arguitur quod non. Quia spes non est virtus theologica. Igitur, etc. Antecedens patet : quia virtus theologica est quæ habet Deum pro objecto; sed spes non solum habet Deum pro objecto, sed etiam alia bona, quæa Deo obtinere speramus; igitur spes non est virtus theologica.

In oppositum arguitur. Quia, i. *Corinthior.* 13, connumeratur fidei et charitati quæ sunt virtutes theologies; ex quo videtur quod sit virtus theologica, et ponens in numerum cum fide el charitate.

In hac quæstione erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo objectiones. In tertio solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod spe» est virtus.

Hanc ponit sanctus Thomas, 2 2 q. 17, art. I, ubi sic dicit : α Secundum Philosophum, 2. Et/ii *comm* (cap. 0), virtus uniuscujuslibet rei ol quæ bonum facit habentem et opus ejus reddit bonum. Oportet igitur quod ubicumque invenitur aliquis actus hominis bonus, quod respondeat alicui virtuti humanæ. In omnibus autem regulatis el mensuratis, bonum consideratur per hoc quod aliquid propriam regulam attingit; sicut dicimus vestem esse bonam, quæ nec excedit nec deficit a debita mensura. Humanorum autem actuum duplex est mensura. Una quidem proxima et homogenea, scilicet ratio Alia autem suprema el excedens,scilicet Deus. Et ideo omnis actus humanus attingens ad rationem aul ad ipsum Deum est bonus. Actus autem spei, de qua loquipiur nunc, attingit ad Deum. Objectum enim spei est bonum futurum arduum possibile haberi. Possibile autem est aliquid nobis dupliciter. Uno modo per nos ipsos. Alio modo per alios, ul palet, 3. *Ethicorum* (cap. 3). Inquantum autem speramus aliquid ut posdbile nobis per divinum auxilium, spes nostra attingit ad ipsum Deum, cujus auxilio innitimur. Et ideo patet quod spes est virtus, cum faciat actum hominis bonum et debitam regulam attingentem » — Hæc ille.

Item, in *de Virtutibus,* quæstione de Spe, art. 1, sic dicit ; α Habitus cognoscuntur per actus, et actus per objecta. Ideo ad cognoscendum an spes sit virtus, oportet considerare de ratione actus ejus. Manifestum est autem quod sperare importat motum quemdam appelilivæ partis vel virtutis tendentem in bonum : non quidem ut jam habitum, sicut gaudium et delectatio;sed tanquam assequendum, sicut desiderium et cupiditas. Differt tamen spes a desiderio in duobus. Primo quidem, quia desiderium est communiter respectu cujuscumque boni, et ideo attribuiturconcupiscibili.Spes autem est boni ardui, quod difficile est assequi, et ideo attribuitur irascibili. Secundo, quia desiderium est alicujus boni absolute, absque consideratione possibilitatis vel impossibilitatis illius. Sed spes tendit in aliquod bonum, sicut in illud quod est possibile adipisci; importat enim in sui ratione quamdam securitatem adipiscendi. Sic igitur in objecto spei quatuor considerantur. Primo quidem, quod sil bonum, per quod differta timore. Secundo, quod sit boni futuri, per quod differt a gaudio vel delectatione. Tertio, quod sil boni ardui, per quod differt a desiderio. Quarto, quod sit boni possibilis haberi, per quod differt a desperatione. Est autem aliquod bonum possibile haberi dupliciter ab aliquo. Uno modo per propriam potestatem. Alio modo per auxilium alterius; nam quæ per amicos sunt possibilia, aliqualiter sunt possibilia nobis, ul patet per Philosophum, 3. *Ethicorum* (cap. 3). Sic igitur quandoque sperat homo aliquid adipisci per propriam potestatem; quandoque vero per auxilium alienum : el talis spes expectalionem habet inquantum homo respicit in auxilium alterius; et tunc necesse est quod motus spei feratur in duo objecta, scilicet in objectum adipiscendum, et in eum cujus auxilio innititur. Summum autem bonum quod est beatitudo ælerna homo adipisci non pole.st nisi per auxilium divinum, secundum illud *Hom.* 6 (v. 23): *Gratia Dei vita irterna.* Et ideo spes adipiscendi vitam ælernam habet duo objecta, scilicet vitam aeternam quam quis sperat, et divinum auxilium a quo sperat. Sicut etiam fides habet duo objecta, scilicet rem quam credit, et veritatem primam cui credit. Fides autem non habet rationem virtutis nisi inquantum inhæret testimonio veritatis primæ, ul ei credat quod ab ipsa manifestatur, secundum illud *Genes.* 15 (v. 6) : *Credidit Abram* (a) *Deo, ct reputatum est ei ad justitiam.* Unde el spes habet rationem virtutis ex hoc ipso quod homo inhæret auxilio divinæ potestatis ad consequendum vilam ælernam. Si enim aliquis inniteretur humano auxilio proprio, vel alieno, ad consequendum perfectum bonum, absque auxilio divino, hoc esset vitiosum, secundum illud Hieremiæ 17 (v. 5) : *Maledictus homo qui confidit in homine, ct ponit carnem brachium suum.* Sic igitur, sicut formale objectum fidei est veritas prima, per quam sicut per quoddam medium assentit his quæ credit, quæ sunt materiale objectum fidei; ita el formale objectum spei est auxilium divinæ potestatis et pietatis, propter c[uo<l tendit motus spei in bona sperata, quæ sunt materiale objectum spei. El sicut ea quæ credimus materialiter, omnia referuntur ad Deum, quamvis aliqua eorum sint create, sicut quod credimus omnes creaturas esse a Deo, el carnem Christi esse assumptam a Filio Dei in unitate personæ; ila etiam quæ materialiter sperantur, ordinantor in unum finale speratum, quod est fruitio Dei : in

(x) *Abram.* — *Abraham* Pr.

ordine enim nd hanc fruitionem Speramus adjuvari a Deo, non solum spiritual i hue, sed etiam (a) corporalibus beneficiis, d — Hæc ille.

Ex quibus omnibus potest formari talis ratio : Omnis habitus faciens actum bonum et debitam regulam attingentem, est virtus. Sed spes de qua loquimur 0 hujusmodi. Igitur, etc.

Secunda conclusio est **qnod spes eet virtus tlieolofjtca.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 2 2æ, q. 17, ari. 5, ubi sic dicit : « Cum diiferentiæ specifics) per se dividant genus, oportet attendere unde habeat spes rationem virtutis, ad hoc quod sciamus sub qua dillerentia virtutis collocetur. Constat autem quod spes habet rationem virtutis ex hoc quod attingit supremam regulam humanorum actuum, scilicet Deum, quem attingit : et sicut primam causam efficientem, inquantum ejus auxilio innititur; et sicut ultimam causam finalem, inquantum in ejus fruitione beatitudinem expectat. Et sic patet quod spei, inquantum est virtus, principale objectum est Deus. Cum igitur in hoc consistat ratio virtutis theologize, quod Deum habeat pro objecto, manifestum est quod spes est virtus theologica, n — Hæc ille.

Similem sententiam ponit, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, art. 2.

Ex quibus potest formari talis ratio : Omnis virtue habens Deum pr·» objecto est theologica. Sed spes est hujusmodi. Igitur est virtus theologica.

Tertia conclusio **est quod spes est virtus distincta n lldc et n chnrltnte.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, ari. 3 (q|· 1), ubi sic dicit : a-Virtutes theologiae sunt ad ordinandum nos in finem ultimum. Ad hoc autem quod aliquis incipiat operari propter aliquem finem, oportet primo quod cognoscat illum finem; secundo, quod desideret ip»uin. Sed quia voluntas est possibilium et impossibilium, nec aliquis operatur propter aliquid quod est impassibile adipisci, quamvis illud appetat, ideo oportet quod voluntas ad hoc quod operari incipiat, tendat in illud sicut in possibile (£). Et hæc inclinatio voluntatis tendenti» in bonum uternum quasi possibile sibi per gratiam, est actus spei. Et ideo spes est aliquid distinctum a fide cl a charitate; quia fides facit cognitionum de tine : el inquantum ostendit finem esso bonum, sic insurgit motus charitatis; inquantum vero ostendit finem esse |>ossibilem, sic innirgit motus spei ; quia fides est fundamentum omnium virtutum procedens omnes quantum ad naturalem ordinem actuum, d — Hrcc ille.

(a) eliam. — Om. Pr.
(4) *inpoitibilc.* — *hnpouibilt* Pr.

Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit : « Idem secundum rem est objectum omnium virtutum theologicarum; sed differt (x) secundum rationem : quia inquantum est primum verum, est objectum fidei; inquantum est summum bonum, est objectum charitatis; inquantum est altissimum arduum, est objectum spei. Et (6) quia beatitudo nominat maxime arduum, cum sit statu» omnium bonorum aggregatione perfectus, ul dicit Boetius, ideo in diffinitione spei ponitur beatitudo. Virtutes autem et potentiæ non differunt ex objectis secundum differentiam realcm objecti, sed secundum diversas rationes objecti, quæ quidem rationes formaliter complent ipsum objectum. » — Hæc ille.

Item, 2· 2 q. 17, ari. 6, sic dicit : « Virtus aliqua dicitur theologica cx hoc quod habet Deum pro objecto cui inhæret. Potest autem aliquis alicui rei inhierere dupliciter. Uno modo propler seipsain. Alio modo, inquantum ex ea in aliquid aliud devenitur. Charitas igitur facit hominem Deo inhaerere propter seipsum, mentem hominis unien» Deo per affectum amori». Spes autem el fides faciunt hominem inhærere Duo sicut cuidam principio ex quo aliqua nobis proveniunt. De Deu autem pnnenit nobis et cognitio veritatis, el adeptio perfecte bonitatis. Fides igitur facit hominem Deo adhærere inquantum est nobis principium cognoscendi veritatem; credimus ea vera esse quæ nobis a Deo dicuntur. Spes autem facit adhærere Deo prout est nobis principium perfecta bonitatis, inquantum scilicet per spem innitimur divino auxilio ad beatitudinem obtinendam. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Illi habitus realiter distinguuntur, qui (γ) habent objecta formalia distincta. Sed sic est de spe, et fide, et charitate. Igitur, etc.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra secundam conclusionem

Argumenta Durandi. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra prodicta. Unde contra secundam conclusionem, el aliqua contenta in prolatione illius, arguit Durandus (3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2; et 1. *Sentent.,* dist. 1, q. 2), probando quod Deus non sit immediatum objectum spei, sed potius beatitudo creata. Quod probat

Primo sic. Quia spes pertinet ad amorem concupiscentia·, quo volumus nobis aliquod bonum. Sed

(a) *differt.* — Om. Pr.
(6· *Et.* — Om. Pr.
(γ) *qui.* — *ǫu* Pr

proximum el immediatum objectum amoris concii-piscvntiæ non est ipse Deus secundum se; sic enim amandus est propter se, et amore amicitia?. Ergo ot aliquid creatum, et nonnisi beatitudo creata, ut patet ex ipsa descriptione spei, scilicet quod «•st expeditio futurae bealitudinis, etc.

Secundo. Quia idem est objectum spei el gaudii seu delectationis, nec diflerunt nisi secundum praesens ct futurum. Sed proximum objectum gaudii seu delectationis non est Deus secundum se, sed beatitudo creata. Ergo nec spei. Minor probatur multipliciter.

Primo sic. Immediatum objectum amoris concupiscentia! non est res subjecto distincta a concupisconte(x).Sed fruitio, cum sil delectatiode Deo habito, est quidam amor concupiscentia?. Ergo immediatum objectum fruitionis vel delectationis non est Deus, cum sit res a nobis subjecto distincta, sed aliquis actus quo a nobis attingitur vel habetur. Utroque promissarum probatur. — Et primo major, inductione ct syllogismo. Inductione patet. Diligo vinum dilectione concupiscentia?; numquid immediatum objectum istius dilectionis est vinum? Orte non, sed u<us(6) vini, qui est actus, et gustatio vini : non enim diligo vinum immediato, Fed gustare vinum; el idem est in omnibus aliis. Datione palet idem sic. Illud amatur amoreconcupiscenliæ, quod est bonum, vel perfectio, quam nobis volumus vel amamus. Sed res subjecto distincta nunquam est bonum nostrum, nisi ratione actus quo nobis conjungitur; sicut nutrimentum, puta panis aut vinum, nunquam esset bonum nostrum, nisi ratione actus quo nobis conjungitur, quo comedimus el bibimus, et ipsa conjunctio est bonum immediatum. Ergo res subjecto distincta a concupiscente (γ) non est immediatum objectum amoris concupiscentia?. Et hæc fuit major. — Minor probatur, scilicet quod fruitio, quæ est delectatio do Deo el in Deo habito, sit amor concupiscentia?. Quia aut est amor concupiscentia?, aut benevolentia». Non potest dici quod sit amor bene-\<ibnti;e, quo velimus aliquod bonum Deo. Quia delectatio de Deo habito respondet desiderio de ipso habendo. Sed per tale desiderium non desideramus aliquod lionum Deo habendum : fatuum enim esset tal<· «h^idrrium, cum nihil futurum possit ei advenire, desideramus ipsum habendum a nobis : quod pertinet ad amorem ĉoncupiscentia , quo desiderimus nobis aliquod bonum; lme autern est Deum Imliere, vel videre, vel aliquod tale. Ergo delectatio de Deo habito non est amor lienevolenti& ad Deum, sed amor concupiscentia» retorte ail nos. Confirmatur. Quia amor habens pro formali ratione objecti bonum utile vel delectabile, esi amor concupiscen-

te) *roncupiicentr.* — *coilcupiicibilitale* Pr.
(<; U/Uf — vuui Pr.
(γ) co«rup«icente. — *eoncupuctbililate* Pr.

ti.e. Sed sic est in proposito. Ergo. Et sic probata est ulraque propositio, tam major quam minor.

Secundo principaliter probatur minor secundi principalis argumenti. Quia idem est objectum desiderii precedentis, el delectationis sequentis, sicul idem est terminus in quo est quies et ad quem est motus. Sed immediatum objectum desiderii non est Deus, sed aliquis actus quo Deum attingimus. Ergo immediatum objectum fruitionis, vel delectationis non est Deus, sed aliquis artus quo Deus attingitur. Major patet. Minor probatur : quia objectum desiderii est aliquid futurum; Deus autem secundum se non est futurus, sed ejus visio vel manifestatio est nobis futuro; ergo istam desideramus, et non Deum secundum se, nisi quatenus in illa includitui ut objectum

Tertio ad idem. Sicul se habent desiderium el delectatio ad bonum, sic se habent limor el tristitia ad malum Sed summa tristitia quam habent damnati non est de Deo secundum se et immediate, sed est de carentia visionis divinæ. Ergo summa delectatio vel fruitio quam habent læali non est de Deo secundum se el immediate, sed esi de divina visione (u). Confirmatur Quia, sicut Deus secundum se non habet ralion««»m mali per comparationem ad damnatum,sed solum ratione pœnæ quam inferi; ita Deus secundum se non est bonus beatis nisi ratione præmii quod infert, quia nihil extrinsecmn est bonum alicujus nisi ratione boni intrinseci.

Quarto arguit ad idem. Quia, secundum Philosophum (10 *Ethic.*, cap. 5), delectationes distinguuntur secundum operationes quas consequuntur, et secundum illas judicantur bon© vel make. Hoc ergo inlelligitur : \el de operationibus quæ sunl prævi.u delectationibus, el non sunl objecta delectationum, sicut cogitationes objectorum, tales enim semper præccdunl delectationes, quæ non possunt esse nisi de cognitis, nec tamen semper sunt objecta; vel de operationibus quæ procedunt ul objecta. Non |M)tesl (6) intelligi primo modo : quia secundum cognitionem quæ præcedil omnem delectationem, nulla jMitcst jmlicaii mala; quia omnis cognitio est bona : cognitiones enim malorum bonæ sunt. O|»ortel ergo quod inlelligalur secundo modo, scilicet de <>l>erotionibus qu.e præcedunl ul objecta cognita. Quare manifi^tum est quod objectum immediatum cujuslibct delectationis est aliqua operatio, quæ est vel æslimatur bonum formale ipsius operantis. El hoc esi quod dicit Philosophus, 7. *Ethio.* (cap. 13), quod delectatio est operatio connaturalis non impedila; ele>t prædicatio per rausam, quia operatio est causa delectationis, el non alitor quam per modum immediati objecti.

(junito arguit nd idem. Ad delectationem duo

(a) *divina vitione.* — *carenha visionit divtn^* Pr.
(U) potest. — *poftunt* Pr.

requiruntur, scilicet, consecutio proprii I>oni, el cognitio boni consecuti. Ex hoc (ot) sic arguitur. Illud solum potest ose proprium et immediatum objectum delectationis, quod est vel potest esse proprium bonum illius qui delectatur. Sed Deus et quaxumque res supposito distincta ab homine, non potest esse proprium bonum, immo non potest esse aliquod bonum ejus nisi ratione operationis per qunrn attingitur. Ergo nec Deus, nec aliqua res subjecto distincta ab homine, potest esse objectum immediatum delectationis humaine. Major palet. Quia nullus delectatur in quocumque bono nisi quatenus æslimat illud esse suurn aliquo modo; unde Philosophus, 8. *Ethicorum* (cap. 2), dicit : *Amabile quidem bonum, unicuique autem proprium:* ad cognitionem enim boni secundum se, quæ est speculativa, nulla affectio sequitur. Minor probatur. Quia quando aliquid dicitur tale per denominationem extrinsecam, et aliud dicitur tale per denominationem formalem, illud quod dicitur tale per denominationem extrinsecam, nullo modo potest convenire alicui nisi ratione formalis denominationis. Verbi gratia : sanum dicitur de medicina, et diæta, et animali, sed de medicina et diæta per denominationem extrinsecam, de animali vero per praedicationem formalem; et ideo nec medicina (C) nec diæta potest dici sana, nisi ratione sanitatis quæ est in animali formaliter. Similiter aliquid potest dici lx>nuni homini per denominationem extrinsecam, quia est causa alicujus bonitatis in homine : sicut sol est bonus frigescenti, quia causal in eo calorem, qui formaliter est bonus ei; nec unquam sol posset dici bonus frigescenti, nisi ratione caloris, qui est ei bonus formaliter. Nunc ita est quod Deus non potest dici esse bonum hominis formaliter, nec (γ) quæcumque res subjecto distil. I.i al ' mnine, sed solum per denominationem extrinsecam, quæcumque sil illa. Ergo esse bonum hominis non potest competere Deo nisi ratione bonitatis formalis ‹ · est in homine formaliter. Immo plus : quia (c), jut non est alia sanitas numero, quæ est in homine formaliter. el sanitas a qua denominatur medicina sana, sed est una et eadem ; sic non est alia iionitas, qua Deus dicitur bonus homini, vel ignis bonus frigescenti, quam bonitas per quam homo est bonus formaliter, et bonitas qua frigescens dicitur bone habere formaliter. Et sic palet minor. Se< uihirergoconclusio, scilicet quod Deus secundum m· non est immediatum objectum delectationis, sed aliquis actus quo a nobis attingitur vel conjungitur. — Hæc ille.

Ex quibus dicil jiatere minorem aigumenli secundi principalisconIra conclusionem, scilicet quod proximum ubjeclum gaudii vel delectationis non est Deus secundum se, sed liealitudo creata. El sic videtur quod Deus non sil immediatum objectum spei, sed beatitudo creata.

(i) *Ex* Λοτ. — *Et hic* Pr.
(C) *medicina.* — nwiienn Pr.
(γ) *nec.* — *niti* Pr.
(Î) çuta — *quod* Pr.

§ 2. — Contra tertiam conclusionem

Argumenta Scoti. — Contra tertiam conclusionem arguit Scotiis (disl. 26, q. 1), probando quod spes non sit tertius habitus distinctus a tide et chante te.Et primo, quod non sit alius habitus a fide, arguit. Quia non est alius habitus formaliter respectu universalis quam respectu particularis, sicut apparet in omnibus habitibus intellectualibus. Sed fides e>t respectu universalis, quia fide teneo omnem justum iinaliter salvandum; et spes est respectu particularis, quia spe teneo me finaliter justum esse salvandum. Ergo non est alius habitus formaliter hujus et illius.

Confirmatur. Quia qui desperat non dicitur odire, sed decipi; nec persuadetur ut amet vel optet, quia optaret si crederet illud esse possibile; sed persuadetur ul credat illud esse possibile attingi a se.

Secundo. Quia, si esset alius habitus u fide : aut hoc esset quia spc< habet pro objecto pertinentia ad se solum, fides autem perlinentia ad omnes; vel secundo, quia futuritio est de ratione objecti spei, non autem fidei; vel tertio, quia spes habet ponere medium inter excessive sperare, quod est præsurnere, el sperare diminute, quod est desperare, non sic autem fides. Sed nullum istorum sufficit. — Non quidem *primum;* quia talis specificatio non variat habitum : sicut patet in aliis habilibus intellectualibus; ergo nec hic. — Nec potest dari *secundum;* quia tunc spes non esset virtus theologica, quia non respiceret «eternum pro objecto, sed aliquid temporale, quia temporalitas esset formalis ratio objecli ejus. Tum quia, si futuritio requirit proprium habitum, et pneterilio pari ratione; et ita non erit idem habitus fidei de præteritis et de futuris. Tum quia fides est de isto futuro, *Omnis [inalitar justus salvabitur,* sicut spes est de isto, *Ego, si sum linaliter justus, salvabor.* Nec est ibi differentia, nisi inter universale el particulare, quæ non dhersiflcal habitum. — Nec potest daii *tertium.* Tum quia spes esset virtus moralis acquisita, non theologica infusa; quia virlus moderativa passionum est moralis acquisita. Tum quia tunc esset aliquis limor infusus; sed ille non est virtus theologica, nec est respectu objecli increali, sed tantum respectif mali : habitus autem theologicus est respectu boni increali. — Hæc Scotus.

Ulterius arguit quod non sit alia virlus theologica a charitate.

Primo. Quin vitanda est pluralitas, ubi non est necessitas ponendi eam. Sed sic est in proposito, ubi non videtur ulla necessitas ponendi tertiam virtutem theologicam a fide el charitate. Igitur, etc.

Minor probatur : quia voluntas eadem virtute («) sufficienter disponitur ad velle ordinatum, et nolle ordinatum. Quod probatur. Quia non potest esse ordinatum velle, nisi sit ordinatum nolle. Confirmatur per illud 1. *dc Anima* (t. c. 85) : Jtedus *est judex tui cl (C) obliqui.* Idem etiam sufficienter dis|»onit ad amandum bonum præsens, et ad desiderandum bonum absens. Quod probatur ratione et auctoritate. Ratione sic. Quia eadem virtute tendit aliquid in terminum non habitum, et quiescit in illo jam habito, ul patet de gravi. Auctoritas etiam est Augustini, 9. *de Trinitate,* capit, ultimo : Appetitus inhiantis (γ) fit amor fnienlis (J). Si igitur sil aliquis habitus, quo voluntas disponatur sufficienter ad ordinatum velle seu frui respectu boni pnesentis, ille sufficit ad omne ordinatum nolle, et ad desiderare, quod est sperare. Sed per solam chnritalem sufficienter disponitur voluntas supernaturaliter ad amandum omne fruibile præsens. Igitur et ad sperandum non habitum.

Secundo proluatur dicta minor. Quia amicitia acquisita sufficit ad omne velle ordinatum circa amicum ; et hoc tam ad velle quod est amare bonum præsens, quam ad nolle malum quod est oppositum amati, quam ad desiderare bonum absens, quod est sperare. Non minus autem est sufficiens amicitia infusa, quantum ad multitudinem objectarum, quam amicitia acquisita, cum voluntas latissime extendat se ad omnia diligenda ex charitate. — Haec Scolus in forma.

Et in hoc secundus articulus terminatur,

ARTICULUS 111.

PONUNTUR SOLUTIONES

— An ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi —Quantum ad tertium articulum, restat respondere pnedictis objectionibus Idcirco

Ad primum Durandi contra secundam conclusionem, dicilur quod major potest concedi; sed minor debet negari. Primum patet ex dictis beati Thomæ, 21 2”, q. 17, art. 8, ubi sic dicit : < Duplex est ordo. Unus quidem, secundum viam generationis et materiæ, secundum quam imperfectum est prius perfecto. Alius autem est ordo secundum viam perfeitionis et formæ, secundum quam perfectum prius est naturaliter imperfecto. Secundum igitur primum ordinem, spes est prior charitate. Quod sic patet. Quia spes et omnis motus appetitus ex amore derivatur. Amor autem quidam (a) est perfectus, et quidam (δ) imperfectus. Perfectus quidem amor est quo aliquid secundum se amatur, utputa cum aliquis secundum se vult (γ) bonum alicui, sicut horno amat amicum. Imperfectus autein amor est quo quis amat aliquid non secundum ipsum, sed ut illud bonum sibi proveniat, sicut homo amat rem quam concupiscit (8). Primus autem amor Dei pertinet ad charitatem, quæ inhæret Deo secundum seipsum. Sed spes pertinet ad secundum amorem; quia ille qui sperat, aliquid sibi oblinere intendit. Et ideo in via generationis spes est prior charitate. Sicut enim aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc quod timens ab ipso puniri cessat a peccato, ut dicit Augustinus, super canonicam .Ioannis (tract. 9); ita et spes introducit ad charitatem inquantum aliquis s|>erans remunerari a Deo, accenditur (t) ad amandum Deum et ad servandum pnecepta ejus. Sed, secundum ordinem perfectionis, charilas naturaliter est prior. Et ideo adveniente charitate spes perfectior redditur : quia de amicis maxime speramus; et hoc mndo dicit Ambrosius (super Lucam, cap. 17) quod *spes est ex charitate.* d — Hæc ille. — Similia dicit, *de Virtutibus,* quaestione *dc Spe,* art. 3, ubi sic : α Omnes affectionesanimæ, quæ sunt quidam rnotus appetitivi, proportionantur motibus naturalibus, eo quod motus naturalis ex naturali inclinatione procedit, quæ (ζ) dicilur appetitus naturalis. Et similiter motus affectionum animalium (η) procedunt ex inclinatione naturali, quæ est appetitus animalis. In motibus nutem naturalibus invenimus quidem primo principium ipsius motus, quôd est informatio mobilis (0) per suam formam naturalem, sicut cum generatur grave aut leve. Secundo est motus naturalis proveniens ex tali forma, sicut cum corpus leve ascendit, vel grave (t) descendit. Tertio vero ἀd quies in proprio loco. Et similiter in appetitu animali, primo quidem est informatio quædam appetitus per bonum ; et hæc est amor qui unit amatum amanti. Ex hac autem secundo sequitur, si bonum amatum sil distans, quod appetitus tendat in illud motu desiderii vel spei. Tertio autem sequitur gaudium vel delectatio, quando aliquis pertingit ad rem amatam. Sicut igitur motus el quies naturalis provenit ex forma, ita omnis affectio animæ provenit ex amore. Oportet igitur quod secundum

(s) *virtute* — Om. Pr.
«) ef — Om Pr.
(j) tnAiartlu. — tn/urivnrû Pr.
Verba Augustini »unt *Idenique appetitui quo intuatur* rei *cognoscen*ἀ*d ,fit amor* c̆*ognil*

(·») *quidam.* — Om Pr.
(C) *quidam.* — *quidem* Pr.
(γ) *tccundum ic vult.* — *ultra* Pr.
(6) *concupierit* — *concupivit* Pr.
(») *accenditur* — *attenditur* Pr
(C) *ἀu* — *qui* Pr.
(r,) animn/ium. — *aliquando* Pr.
(0) *mobihe.* — moralu Pr.
(i) *grave.* — *leve* Pr

differentiam amoris attendatur differentia in cæleria animæ affectionibus. Est autem duplex amor : unus quidem imperfectus; alius autem perfectus. Imperfectus «piidem amor alicujus rei est, (piando aliquis rem aliquam amat, non ut ei bonum in seipsa velit, sed ut bonum illius sibi velit. El hic nominatur a quibusdam *concupiscentia.* vel *amor concupisccn· lite.* Sicut cum amamus vinum, volentes ejus dulcedine uti; vel cum amamus aliquem hominem propter nostram utilitatem vel delectationem. Alius autem est amor perfectus, quo bonum alicujus in seipso diligitur; sicut cum amando aliquem, volo quod ipse bonum habeat, etiamsi nihil mihi inde accidat El hic (i) dicilur esse umor *amiritite,* quo aliquis secundum seipsum diligitur Ad hoc autem quod aliquis bonum divinum in se vel secundum se diligat, inducitur ex bonis a Deo sibi provenientibus quæ sibi quis vult, et ex malis quæ (ft) Deo inhærendo vitat. Et quantum ad vitationem maiuruin, perlinet ad hunc amorem sui, limor; quantum veru ad consecutionem bonorum, perlinet ad sui amorem, spes, quæ est motus tendens in aliquid adipiscendum. Unde utrumque horum secundum propriam rationem derivatur ex imperfecto Dei amore, d — Hæc ille. — Ex quibus palet quod spes perlinet ad amorem concupiscentiæ, et ex illo derivatur; non quod spes sil amor concupiscentias

Similiter ex prædictis patet falsitas minoris. Quia, sicut tim est, Deus potest amari duplici amore, scilicet imperfecto, qui dicitur amor concupiscentia?; et perfectu, qui dicitur amor amicitiæ. Et nullus eorum est peccatum, immo bonus, et licitus, et meritorius, si adsit charitas, et gratia. Nec obstat secundus primo; quia primus introducit secundum (γ), ul supra dictum est. Tamen primus amor Dei, scilicet concupiscentia', non est meritorius, nisi adsit secundus amor, scilicet amicitia', «pio Deus diligitur propter se. Et quod non sil inconveniens Deum diligere propter aliud, ostendit sanctus Thomas, 2' 2·' , q.27, ari. 3, ubi sic dicit : « I.y *propter* importat habitudinem alicujus causæ. Est autem quadruplex genus causæ, scilicet finalis, formalis, efficiens, et materialis, ad (piam reducitur etiam materialis dispositio, quæ non est causa simpliciter, sed secundum quid. El secundum hæc quatuor genera «ausarum dicilur aliquid propter alterum diligi. Secundum «piidem genus «ausu finalis, sicut diligimus medicinam propter sanitatem. Secundum autem genus causæ formalis, sicut diligimus hominem propter virtutem, «piia scilicet formaliter virtute est bonii", et |mt consequens diligibilis. Secundum autem dispositionem quæ reducitur ad genus causæ materialis, dicimur aliquid diligere propter id quod nos disponit ad ejus dilectionem, puta propter aliqua beneficia suscepta, quamvis postquam jam amare incœpimus, non propter illa beneficia solum amamus (a) amicum, sed propter ejus virtutem. Primis igitur tribus modis non diligimus Deum propter aliud, sed propter seipsum. Non enim ordinatur ad aliud sicut ad hnem, sed ipse est ultimus finis omnium; neque etiam informatur aliquo alio ad hoc quod sit bonus, sed ejus substantia est ejus bonitas, secundum quam exemplariter omnia sunt bona; neque iterum ei ab altero bonitas ineat, sed ab ipso omnibus aliis. Sed quarto modo potest diligi propter aliud, quia scilicet ex aliquibus aliis disponimur ad hoc quod in Dei dilectionem proficiamus, puta per beneficia ab ipso suscepta, vel etiam per praemia sperata, vel |>er pœnas quas per ipsum vitaro intendimus, a — Hæc ille.

Ad secundum principale dicilur primo, quod major est falsa, scilicet quoi (6) omnino idem est objectum spei, el fruitionis, seu delectationi» sequentis, si generaliter intelligatur. Quoti patet. Quia, ut prius dictum est, spes habet quasi duo objecta, vel respicit duo in suo objecto, scilicet unum materiale, quod scilicet speratur, ct aliud formale, scilicet illud cujus auxilio obtinendum speratur : quæ «hio aliquando sunt realiter distincta, sicut cum quis sperat senliquid adepturum auxilio amicorum; hæc autem «luo non liabent locum in objecto fruitionis, aul delectationis. Et rursus. Quia de ratione objecti spei, est arduitas et possibilitas : non autem de rationi' objecti delectationis ; el ideo adveniente fruitione tollitui spes. Item. Spes est in vi irascibili, fruitio autem vel delectatio in concupiscibili, secundum quod sunt passione». Sed verum est quud idem e»l objectum desiderii et delectationis, solum differens secundum præsens el futurum. Sed aliud est desiderium et aliud spes, ut ostendit sanctus Thomas in mullis locis (pneserlim, ‡ 2m, q. 40, ari. 1). Puteat tamen concedi quod materiale objectum spei præcedentis et delectationis sequentis est idem renliler.

Dicilur secundo, qucxl minor argumenti est falsa; quia Deus secundum so est proximum et inimedia·tum objectum finitionis et delectationis, sed non totale, nec completum, quia omnis delectatio habet pro objeclo |>artiali vel tolali aliquam operationem. De hoc sanctus Thomas, ‡ 2®, q. 32, art. I, sic dicit : α Ad delectationem duo requiruntur, scilicet consecutio boni convenientis, et cognitio hujus adeptionis. Utcumque autem horum in quadam operatione consistit. Nam actualis cognitio operatio quaedam est. Similiter auhun bonum conveniens adipi-

( ) Air. — *hoc* Pr.
( ) ‹x. — Ad. Pr.
(γ) *tccunduoi.* — *respectum* Pr.

‡ aniamuf. — arnrniuj Pr.
(C) *tcilicel qu(hI.* — *tjuia* Pr.

<imur aliqua operatione; ipsa etiam operatio propria est quoddam bonum conveniens. Unde oportet quod omnis delectatio aliquam operationem consequatur. u — Hæc ille. — EI, ibidem, in solutione primi, sic dicit : < l|»«a objecta operationum non sunt delectabilia, nisi inquantum conjunguntur nobis : vel per cognitionem solam, sicut cum delectamur in consideratione vel inspectione aliquorum; vel quocumque alio modo simul cum cognitione, sicut cum aliquis delectatur in hoc quod cognoscit se habere quodeumque bonum, puta divitias, vel honores, vel aliquid hujusmodi (a); quæ quidem non erunt delectabilia nisi inquantumcomprehenduntur ut habita. Ut enim dicit Philosophus, 2. *Polilicœ* (cap. 3) : *Magnam delectationem habet putare aliquid sibi proprium,* quæ (6) procedit ex naturali amore alicujus ad seipsum. Habere aulem hujusmodi (γ), nil aliud est quam uti cis, vel posse uti. Hoc autem est per aliquam operationem. Unde manifestum est quod delectatio in operationem reducitur sicut in causam. » — Hæc ille. — Item,4. *Sentent.,* dist. 49, q. 3, ari. 2, sic dicit : « Formalis causa cujuslibet passionis vel operationis est objectum illius. Objectum aulem delectationis est bonum conveniens conjunctum : ex eo enim quod delectatio est in parte appeliliva, oportet quod ejus objectum sit bonum; ex eo vero quod est appetitus jam terminali in suo objecto, oportet quod sit conveniens et conjunctum. Hoc autem bonum, quod est proprium objectum delectationis, est operatio praecise, propter tres rationes. *Primo.* Quia, cum delectatio consistat in quietatione appetitus, motus autem appetitus sil in bonum, oportet quod quies ipsius ct delectatio sit in ultimo bonorum. Ultimum aulem et perfectissimum quod est in unoquoque, est sua operatio. Unde omnis forma inhærens comparatur ad operationem, quodammodo, ut potentia ad actum : propter quod forma dicitur actus primus, ut scientia; el operatio actus secundus, ul considerare, ut patet, 2. *de Anima* (I. c. 5). *Secundo.* Quia, cum delectatio sit in appetitu, el oinnis passio vel operatio appetitus pneexigal apprehensionem, oportet quod ltonum conjunctum, quod delectationem causal, sit apprehensum. Dispositio aulem quæ est jam inhroicns, a nobis non apprehenditur ila sicut dum est in Heri, ut Avicenna dicit in 0. *de Naturalibus;* unde hectici sentiunt minus calorem febrilem quam alii febricitantes, quamvis in eis febris sit intensior, quia jam calor ille est infusus membris quasi complexio illorum. Et hoc ideo quia nostrum sentire et nostrum intelligere sunt ex aliqua jærmutatione intellectus et sensus a suis objectis. Ab eo autem quod jam in se quiescit, nihil immutatur. Unde, cum esse nostrum, el vivere, el omnes actus primi insint nobis ul in nobis quiescentes, sola aulem operatio insit nobis ut in fieri exsistens, in ipsa operatione percipimus etiam esse nostrum el vivere. Et inde est quod operando delectamur, el in vivendo, et sentiendo, et aliis hujusmodi, quibus nobis indicatur (x) quodammodo esse nostrum, el vivere, ul palet per Philosophum, 10. *Ethicorum* (cap. 4). *Tertio.* Quia operatio procedit ex his bonis qua? sunt in nobis, et quodammodo in se ea continet sicut effectus causam. Peream etiam bonis exterioribus conjungimur. Unde omne bonum quod nobis est diligibile quietal appetitum nostrum mediante operatione. Unde operatio esi per se rausa delectationis. » — Hæc ille. — Item, in solutione primi, sic dicit : « Quamvis multa alia sint convenientia quam operatio, tamen ex omnibus eis non consurgit delectatio nisi operatione mediante : quia exteriora convenientia nobis per aliquam operationem conjunguntur; interiora vero in operationibus apprehenduntur. d — Hæc ille. — Ex quibus palel quod omnis delectatio habet aliquam operationem pro objecto totali aut partiali. — Quod aulem fruitio el delectatio via· vel pati iæ habeat pro objecto partiali etiam Deum in se, el secundum se, dicit beatus Thomas, 1· 2;* q. 11, ari. 3, in solutione tertii, ubi sic dicit : « Finis dicitur dupliciter : uno modo ipsa res; alio modo adeptio rei : quæ quidem non sunt duo fines, sed unus finis in se consideratus et alteri applicatus. Deus ergo est ultimus finis, sicut res quæ ultimo quærilur; fruitio autem sicut adeptio hujus ultimi linis. Sicut igitur non est alius finis Deus et fruitio Dei, ila eadem ratio fruitionis esi qua fruimur Deo et qua fruimur divina fruitione. Et eadem ratio est de beatitudine (C) creata, quæ in fruitione (γ) consistit, b — Hæc ille. — Ex quibus patet quod eadem ratione fruitio respicit Deum el Dei adeptionem per visionem et fruitionem, el quod habet utrumque pro objecto partiali. — Quod autem principalius habeat Deum pro objecto quam quemcumque actum creatum, immo nec actum habeat pro objecto nisi pro quanto esi talis objecti, ostendit ipse, 1. *Sentent.,* dist. 1, q. 2, art. 1, in solutione secundi, ubi sic dicit : « Objectum operationis terminat et perficit ipsam, et est finis ejus; unde impossibile est operationem habere rationem finis ultimi. Sed quia objectum non consequimur, nisi per operationem, ideo (δ) idem est appetitus operationis el objecti. Unde, si aliquo modo ipsa fruitione fruimur, hoc est inquantum fruitio nos Deo conjungit, ct eadem operatione fruimur fine el operatione cujus objectum est finis ultimus. > — Hæc ille. — Ex quo patet quod fruitio principalius et directius est

i>) *hvjutniod·.* — *hujut* Pr.
i/wr. — gui Pr.
(y) — /iu/uj Pr.

I (a in. — Λ<l. Pr.
1 (6) *beatdudme.* — i itione Pr.
(*) *fruitione.* — *divina* vmone Pr.
I Û) ideo. — Om. Pr.

respectu Dei quam respectu alicujus operationis circa Deum.

Ex prædictis patet falsitas minoris secundi argumenti. Et ideo *ad primam* ejus probationem, dicitur primo, quod major est falsa; quia amor concupiscentia potf>t habere proubjecto non solum aliquid inhærens amanti, immo aliquid subjected supposito distinctum al> amante. Dicitur secundo, quod minor etiam est falsa; quia fruitio non est amor concupiscentia·, nec amicitia?, sed est delectatio, quæ specifice distinguitur ab amore. De primo loquitur sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 40, q. 1, art. 2, q11 I, in solutione tertii, ubi sic dicit : α Duplex est diligibile (x) vel amabile : unum, quod diligitur per modum benevolentia?, quando volumus bonum alicujus propter seipsum, sicut diligimus amicos etiain>i nihil ex eis debeat nobis accedere; aliud, quod diligitur dilectione concupiscentia, et hoc est vel bonum quod in nobis est, vel quia ex eo aliquod ljonuin in nobis fit, sicut diligimus delectationem, vel vinum (6) inquantum facit delectationem. Quidquid aulem diligitur dilectione ĉoncupiscentia , non [>otesl esse ullimum dilectum, cum ad bonum alterius referatur, ejus scilicet cui concupiscitur. Sed illud quod diligitur amore benevolentia', potest esse ullimum dilectum Beatiludo ergo creata, quæ in nobis e>t, non diligitur nisi dilectione concupiscentʼtia Unde ejus dilectionem referimus ad nos, el per consequens referimus eam in Deum, cum el nos in Deum referre debeamus; et ila non potest esse ultimum dilectum. Est tamen ullimum concupitum, ex hoc ipso quod est maximum bonum quod nobis ex conjunctione ad Deum provenit. Et ideo dicilur esse propter se qua?situm vel desideratum. Utrumque enim importat nliquid ullimum in his qüæ diliguntur amore concupisc iliæ, scilicet lxmum quod in nobis est, et illud ex quo in nobis est bonum. Unde idem est concupiscere Deum, el maximum bonum quod nobis ex Deo provenit; sicut idem est concupiscere vinum, et ejus effectum in nobis, scilicet delectationem, n — Hæc ille. — Ex quibus patet quod aliquid subsistens ct subjecto distinctum ab homine, polest concupisci el amari amore concupiscentia, sicut exemplitlcatum est de Deo et vino. Nec valet probatio majoris jam negata? per inductionem; quia illius amoris vel dilectionis quo diligitur vinum, objectum immediatum est tam vinum quam usus ejus, immo usus non diligitur nisi propter vinum,licet utrumque referatur in eum qui diligit. Ul enim dicit sanctus Thomas, 2. *Sentent.,* dist. 30, q. t, ari. 5, proximus finis cujuslibel actus est ejus objectum, el consequenter bonitas et appetibilitas actus est ex objecto suo. Probatio etiam per syllogismum non valet; quia major est fal«a, quia amore concupiscentia non solum amatur perfectio inhærens nobis, immo l>onum quod causal illam perfectionem in nobis, ut supra dictum est. — De secundo aulem su|w?rius dicto, scilicet quod fruitio vel delectatio non sit amor, sed actus specifice ab amore distinctus, loquitur sanctus Thomas in multis locis. Nam quod delectatio sit actus specifice distinctus ab amure, ostendit, 3. *Sentent,,* dist. 26, q. 1 , ari. 3; et, I* 2' , q. 23, art. 4. Quod autem fruitio sit delectatio, ponit ipso, 1 2 q. 11, art. 1 et 4, et q. 4. art. 3, et in multis aliis loris. Et sic patet quod lam major quam minor primæ probationis minoris principalis secundi argumenti sunt falsa.

Ad secundam probationem ejusdem, dico primo, quod supponit unum falsum, scilicet quod spes el desiderium idem sint. Cujus oppositum ostendit sanctus Thomas, 3. Sentent., dist. 20, ubi supra (q. i, art. 3), et 2 ubi supra (q. 23, art. 4). Unde I * 2* q. 40, art. I, sic dicit : < Species passionis ex objecto consideratur. Circa autem objectum spei quatuor conditiones attenduntur. Primo, quod sil bonum : non enim, proprie loquendo, spes est nisi de l>ono; et per hoc differt spes a timore, qui est de malo. Secundo, ul sit futurum : non enim sj>es est de pnesenti jam habito; et per hoc spes differt a gaudio, quod e>l de bono præsenti. Tertio requiritur quod sit aliquid arduum cum difficultale adipiscibile : non enim aliquis dicilur sperare aliquid minimum, quod slatim est in sua potestate ut habent ; el pei hoc spes differt a desiderio, vel cupiditate, quæ est de bono futuro absolute : unde perlinet a<l concupiscibilem; spes vero ad irascibilem. Quarto, quod illud arduum sit possibile adipisci : non enim aliquis sperat illud quod omnino adipisci non potest; el secundum hoc spes differt a desperatione. > — Ilice ille. — Dicitur secundo,quod minor est falsa; quia Deus potest esse immediatum objectum desiderii, licet non semper sil objeclum totale, sed partiale. Sicut enim supra dictum est, sicut idem esi concupiscere vinum, el effectum ejus in nobis, ita idem est concupiscere el desiderare Deum el visionem vel habitionem ejus a nobis. Et ad prolationem hujus, dicilur quod, licet Deus non sit in se futurus, sed præsens, est tamen futuros in nobis speciali modo, scilicet ut objectum O|M?rationis quæ erit visio et fruitio; immo ante omnem actum secundum intellectus et voluntatis unietur essentia divina intellectui nostro ul forma intelligibilis, sicut alias prolixe ostensum fuit, dist. 14, cum de scientia animæ Christi tractaretur. El sic patet quod non solum visio vel manifestatio Dei est futura, immo divina pr.osenlia specialis ejus in nobis e>l futura, el ipse est futurus in nobis speciali modo, ex quo causabitur ejus visio et fruitio in nobis. Item, date quod Deus non haberetur a nobis, nec esset futurus in nobis per illos actus visionis el fruitionis, adhuc

(t) *diligibile.* — *desiderabile* Pr.
(Ô) vinum. – rùuni Pr.

consequentia non valut, qua infertur quod ipse non est immediatum objectum desiderii, sed illi actus sunt immediatum objectum; quia eodem actu et æquo immediate vel immediatius fertur voluntas desiderantis in rem ol habitudinem vel acquisitionem rei, neque res el ejus habitio sunt duo objecta sed unum, ut supra dictum est in simili. — Dicitur tertio, quod posito, sed non concesso, quod immediatum objectum desiderii non esset Deus, sed ejus visio vel fruitio, secus est de spe, quæ immediate attingit Deum sicut regulam el mensuram, el sicut primam causam efficientem et ultimum finem. De hoc sanctus Thomas, 2' 2 q. 17, ari. 4 : ‡ Spes duo respicit, scilicet Itonum quod obtinere intendit, ct auxilium perquod illud bonum obtinetur. Bonum autem quod quis sperat obtinere (α), habet rationem cause finalis. Auxilium autem perquod quis sperat obtinere illud bonum, habet rationem rausa' efficientis, etc » Idem ponit, ari. 2 el <5.

Ad tertiam probationem dicin' minoris secundi principalis, patet responsio per pnedicla; quia solum concludit quod læatilica delectatio vel fruitio non habet solum Deum pro objecto, sed ejus visionem; cl hoc sæpe concessum e>t. Non nutem concludit quod delectatio beatifica prius el immediatius feratur, tanquam in objectum, in visionem Dei, quam in ipsum Deum; sed potius dicendum est econtra. Cum enim delectatio, potissime fruitio beatifica, sit respectu ultimi finis, in illud ferini proxime ct immediatius, quod magis haliet rationem ultimi finis. Constat nutem quod Deus magis habet rationem ultimi linis quam ejus visio vel fruitio, cum bealitudo creata et qualibet ejus pars referatur in Deum tanquam in finem, ut dictum est supra; nec visio vel fruitio eat finis naturæ vel sulistantia· rationalis, nisi quia conjungit Deo. De hoc sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 49, q. 1, ari. 2,qh 1, quinio loco, arguit sic : α Omne quod e>l in nobis, vel inc'1 nobis essentialiter, vel est accidens. Sed bealitudo non est de essentia hominis, quia sic omnis homo semper esset beatus. Ergo, si est aliquid in homine, eril accidens. Sed accidens non potest esse finis substantial, cum substantia -il nobilior accident»·. Ergo impossibile est lentitudinem esse aliquid in nobis, etc. b Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod quamvis omne accidens, inquantum hujusmodi, sil (€) substantia ignobilius, tamen aliquod accidens, quantum ad aliquid, potest esse substantia dignius. Potest enim accidens considerari dupliciter. Uno rnodo, secundum quod inhærcl subjecto, ex quo habet rationem accidentis; el sic omne accidens est substantia indignius. Alio modo potest considerari in ordine ad aliquid extra; et sic aliquod arridens potest esse substantia nobilius, inquantum per ipsum aliqua substantia conjungitur alicui nobiliori se. El hoc modo gratia, el bealitudo creata, et hujusmodi (a), sunt aliquid nubilius natura animæ, cui inhærent. d — Hæc ille.

Ad confirmationem, dicitur primo, quod simililudo non valui; quia Deus dupliciter conjungitur beatis : primo modo, per sui essentiam, tanquam forma inlelligibilis; secundo modo, per sui nobilissimum effectum qui est visio el fruitio; el sic est eis dupliciter bonus. Damnatis autem non coiijimgitur nisi unico modo, scilicet per effectum eis disconvenientem. Et ideo Deus esi bonus beatis secundum >0 el per suum effectum, licel damnatis non sit malus nisi unico modo, scilicet per sui elicitum.— Dicitur secundo, quod posito, sed non concesso, quod Deu> non esset bonus beatis nisi ratione sui effectus, ex hoc non habetur quod immediatius el proximius beati delectentur de visjone Dei quam de Deo; quia visio illa non habet rationem perfecti boni nec finis ultimi, nisi quia conjungit Deo, \el causatur ex conjunctione Dei. De hoc sanctus Thomas, 4. *Sentent..* ubi supra (dist. 49, q. 1, ari. 2), in solutione primæ (jliocstiunculip, sic dicit : « Bonum quod omnia concupiscunt est esse, ut palet per Boetium, in libro *dc Consolatione* (lib. 3, piW. II). Unde ultimum desideratum ab omnibus est esse perfectum, secundum quod possibile est in natura illa. Omne autem quod habet esse ab alio, perfectionem sui esse habet ab alio; quia unumquodque tanto perfectius esse recipit, quanto verius conjungitur principio essendi; unde inferiora corpora propter longe distare a primo principio, esse corruptibile habent, ut palet 2. *de Generatione* (t. c. 59). Et ideo ultimus finis cujuslibel rei habentis e>se ab alio, est! duplex : unus exterius, scilicet illud quod est desiderata· perfectionis principium; alius interius, scilicet ipsa sua perfectio quam facit conjunctio ad prinotpium. Unde, cum bealitudo sit ultimus finis hominis, duplex e>l bealitudo ejus· Una quæ est in ipso, vel quæ est ultima ejus perfectio ad quam possibile esi ipsum pervenire; et hæc est beatiludo creata. Alia vero est extra ipsum, per cujus conjunctionem prærnissa bealitudo in 00 causatur; et hæc est bealitudo increata, quæ e-l Deus ipse, n — Hæc ille. — Item, eadem quiestiono, ait. 2, <|'· 2, in solutione secundi, sic dicit : α In actu duo consideranda sunt, scilicet actus substantia, et forma illius n <pia perfectionem habet. Ac lil s, secundum suam substantiam, principium est naturalis potentia; sed, secundum suam formam, principium ejus est habitus. Si ergo habitus ille sit acquisitus, tunc totaliter actus nostri causa erimus. Si vero fuerit infusus, ejus perfectio erit a causa exteriori quæ habitum causal. Actus autem noster non ponitur esse

(3) *illud.* — Ad- Pr
(4) *til.* — *fit* Pr.

(a) *hujntvigdi* — *hujut* pr

bealitudo, nisi ratione suæ perfectionis, ex qua habet quod lini exteriori nobilissime conjungat; ct ideo nostno Lentitudinis nos non sumus causa, sed Deus. » — Hæc ille. — Ex quibus jMitct quod nullus actus creatus beatificat proprie ex parte subjecti, et prout fluit a potentia creata; sed solum ex parte objecti, et inquantum est quædam participatio et similitudo beatitudinis increatæ. Et ideo prius ordina naturæ fruitio vel delectatio tendit in Deum quam in ejus visionem, nec tendit in visionem, nisi ratione objecti.

Ad quartam probationem diclæ minoris, dicitur quod non aliud concludit nisi quod cujusliliet delectationis objectum totale vel partiale est aliqua operatio, quod conceditur; non nutem quod illa operatio immediatius terminet ipsain delectationem quam objectum divinæ operationis. Et si dicatur quod nullum objectum exterius et supposito vel subjecto distinctum delectat nisi mediante operatione, ergo operatio immediatius delectat dicitur quod, sicut in actibus intellectus, puta in visione intellectiva, potest distingui duplex medium, scilicet : medium *quo* aliquid videtur, et hoc est forma rei intelligibilis, qua intellectus determinatur ad speciale objectum, sicut per formam lapidis ad mtelligendum lapidem; ct aliud medium m *quo* vel *cc quo* aliquid videtur, ct hoc e>t illud per cujus inspectionem ducitur intellectus in aliam rem, sicut in>piciendo speculum ducimur in ea quæ in speculo repnesentantur, el videndo imaginem in imaginatum, et intelligendo effectum ducimur in cognitionem causas;nec oportet quod illud quod est medium primo modo, immediatius intellignlur quam illud respectu cujus est medium, sed solum illud quod esi medium secundo modo; — ita dicendum est suo modo de actibus voluntatis, puta de delectatione vel fruitione; quia, cum dicitur, *Deus non delectat nisi medianto sui visione aut cognitione,* visio vel cognitio non est medium secundo modo, scilicet *ex quo* vel (x) *in quo* fruamur Deo, vel delectemur in eo, sed est medium primo modo, scilicet *quo* fruimur Deo; quia scilicet, sicut species intelligibilis perficit intellectum ad hoc quod intelligat vel |>ossit inlelligere, ita visio Dei perficit videntem ad hoc quod possit frui Deo inquantum conjungit Deo et ostendit assecutionem ultimi finis. Unde, sicut species intelligibilis non immediatius intelligilur quam objectum exterius, sic nec beatus fruitur immediatius visione Dei quam ipso Deo, licet non omnia sint similia hinc el inde, quia scilicet visio Dei non perficit formaliter voluntatem sicut sjiecies intelligibilis intellectum.

Ad quintam probationem diclæ minoris, dicitur quod minor est simpliciter falsa. Quia Deus potest esse proprium bqhum hominis, non solum ratione ðperationi per quam attingitur, immo per sui essentiam ante omnem operationem ad ipsum terminatam et ipsum attingentem. Quia, ut 8»pe dictum est (præsertim in hoc libro, dist 14). essentia divina unitur intellectui cujuslil>et beati, ut forma intelligibilis, supplens vicem speciei intelligibilis, el nulli dubium quod illo modo ert lonum formale cujuslibel beati. Item, Deus secundum essentiam suam est bonus cuilibet l>eato, sicut principium edendi ct conservationis in eese, et sicut ultimus finis. De hoc panctus Thomas, 1 p., q. 6. art. 4, sic dicit : e Unumquodque dicitur bonum l>omtatc divina, sicut primo principio exemplari effectivoct finali totius bonitatis. Nihilominus tomen unumquodque dicitur bonum similitudine divinæ bonitate sibi inhærente, quæ est formaliter sua bonitas denominans ipMirn. Et sic est una lionilas omnium et mullæ bonilites. > — Hæc ille. — liem, q. 60, art. 5 (ad lun*), sic dicit : < In illis quorum unum est tota ratio essendi et bonitatis alteri, magis «Illicitur naturaliter tale alterum quam ipsum, sicut unaquæque pars naturaliter diligit lotum ꝑlu quam seipsam, et quodlibet singulare naturaliter plus diligit bonum suæ speciei quam bonum suum singulare. Deus autem non solum est bonum unius speciei, sed ot ipsum universale bonum. Unde unumquodque suo modo naturaliter plus diligit Deum quam scipsum. ft — Hæc ille. — Ex quibus palet quod Densest proprium bonum cujuslibel rei, el uhiversale bonum omnium, non solum ratione operationis qua attingitur, vel ratione effectus quem causât actu in quolibet, sed quia est ratio essendi et bonitatis cujuslibel rei, el se habet ad alia sicut bonum totius ad bonum partis. — Dicitur secundo, quod |K>silo, sed non concesso, quod Deus non esset proprium bonum, nec aliquale lionum alicui. ħi ratione operationis vel effectus quod induit, adhuc argumentum non concludit quod offectus suus vel operatio qua attingitur aut conjungitur frueuli immediatius objiciatur delectationi aul fruitioni cpiam i|tse Deus. Et hoc in suo simili dicit Beatus Thomas. Nam in 1 p., ubi supra (q. 60, ait. 5), arguit sic (apg. 2) : « Propter quoti (x) unumquodque tale, el illud magis. Sed naturali dilectione unumquodque diligit aliud propter se; unumquodque enim diligit aliquid inquantum est bonum sibi. Ergo naturali dilectione angelhs non diligit Deum plus quam seipsum. · Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod, cum dicitur, Deus diligitur ab angelo inquantum est ei bonus, si ly *inquantum* dicat finem, sic falsum est; non enim diligit naturaliter Deum propter bonum suum, sed propter ipsum Deum. Si vero dicat rationem amoris ex parte amantis, sic verum est; non enim esset in natura alicujus quod amaret Deum, nisi ex

(e) *vel,* — Om. Pr.

(a) guo/. — Om. Pr.

co quod unumquodque dependet a bono quod est Deus. » — Hæc ille. — Sic in proposito dico quod, licet visio Dei aut alia operatio qua attingitur sil ratio delectationis et fruitionis ex parte fruentis, non tamen sequitur quod fruens immediatius, aut proximius, aut Intensius, fruatur operatione «pia attingitur Deus, quam ipso Deo; quia talis operatio non «'st modium *ex quo,* vel *in quo,* sed quo. Ad tale autem medium non immediatius oportet terminari operationem, quæ mediante (ali medio ad aliud terminatur; sed solum sequitur quod tale medium disponit operantem el perficit ad hoc ul aliquid aliud possit attingere per modum objecti, sicul prius dictum fuit, sicut fruens vino vel pecunia, non immediatius fruitur usu vini aut possessione pecunia· quam vino vel pecunia, licet non fruatur illis nisi mediante usu aut possessione actuali vel habituali. El potissime quia quilibet fruens el delectatus in aliqua re subsistente, directius cogitat de tali re quum de usu ejus, aut de operatione qua illam attingit, quia talis operatio non cognoscitur nisi per actum reflexum, sicul patet de visione Dei, vel ejus cognitione. — Dicitur tertio, quod quidquid sit de objecto delectationis, tamen spes, ul sœpe dictum fuit, attingit Deum immediate ulobjectum formale, inquantum ejus auxilio innititur ad oblinendum beatitudiuem creatam et increatum.

Et hæc sufficiant ad objecta contra secundam conclusionem.

§9. — Ad argumenta contra tertiam conclusionem

Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti contra tertiam, dicitur quod illud et omnia alia quæ primo loco contra tertiam conclusionem inducit, in fabo funduntur (x). Supponunt enim quod conclusio nostra dicat quod spes distinguitur a fide sicut distinguuntur duo habitus intellectuales vel cognoscitivi, quorum unus respicit objectum universale, el alius objectum particulare. Hoc autem nos non dicimus nec intendimus; sed dicimus quod spes distinguitur a tide >icut habitus appetitivus ab habitu cognitivo, vel sicut habitus exsistens in voluntate ab habitu exsistente in intellectu. De hoc sanctus Thomas, 3. Sentent., di>l. 26, q. 2, ari. 3, q,a I, sicul recitatum est in probaliojic lertiæ conclusionis. Hem (6), 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, ait. 4, sic dicit : ɑ Quidam dixerunt quod spes non habet aliam certitudinem nisi a fide, seil in hoc differunt, quia certitudo fulvi esi in universali, sicul quod quilibet bonus halabit vitam sternam, certitudo autem spei e>t in particulari, acui quod isle si bene faciat habebit vitam œh inam, el ideo certitudo fidei est universalis et absoluta, certitudo autem spei particularis el conditional^. Sed hoc non potest stare; quia universale et particulare non diversificant essentiam habituum ; unde secundum hoc spes non differret (x) a fide secundum habitum, nec in alia potentia esset, quod est omnino falsum, etc. 0 Item in fine articuli (in resp. ad 5um), sic dicit : « Certitudo fidei et spei quad rupi ici 1er differunt : primo, in hoc quod certitudo fidei esi intellectus, certitudo autem spei est affectus; secundo, quia certitudo fidei non jiotesl deficere, sed certitudo spei quandoque deficit per accidens; tertio, quia certitudo iidei est de complexo, certitudo spei de ineomplexo, quod est objectum appetitus; quarto, certitudini fidei opponitur dubitatio, spei autem certitudini diffidentia vel bæsitalio. » — Hæc ille. — Item, dist, 23, q. 1, ari. 5, sic dicit : « Virtutes theologica· faciunt in nobis inclinationem in finem, scilicet Deum. In omni autem agente propter linem quod agit per voluntatem, duo requiruntur qtiie circa finem habeat antequam ad finem operetur, scilicet cognitio finis, et intentio perveniendi ad finern. Ad hoc autem quod finem intendat, duo requiruntur, scilicet : possibilitas finis, quia nihil movetur ad im|K>ssibile; el Iwinitas ejus, quia intentio non est nisi boni. Et ideo requiritur fides, qua· facit finem cognitum, el spes secundum quam est fiducia <le consecutione finis ultimi quasi de re possibili, et charilas perquam linis reputatur bonum ipsi intendenti, iùquantum facit quod homo afficiatur ad finem, alias nunquam tenderet in ipsum. » — Hæc ille. — Item, 2 2". q. 18, art. 1, sic dicit : « Habitus per aclus cognoscuntur. Aclus autem spei est quidam motus appetitivæ partis! cum objectum ejus sil bonum. Cum autem sit duplex appetitus in homine, scilicet appetitus sensitivus, qui dividitur per irascibilem et concupiscibilem, ct appetitus intellectivus, qui dicitur voluntas, similes motus qui sunt in appetitu inferiori cum passione sunt in superiori sine passione. Aclus autem virtutis spei non potest perlinere ad appetitum sensitivum : quia bonum quod est principale objectum hujus virtutis, non est aliquod Ixonum sensibile, sed bonum divinum; et ideo spes est in appetitu superiori qui dicitur voluntas, non autem in appetitu inferiori, ad quem perlinet irascibilis. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod spes non distinguitur a fide, sicut habitus intellectus respiciens objectum particulare ah habitu intellectus respiciente objectum universale; sed sicul habitus appelilivus ab habitu cognitivo. Conceditur tamen quod objectum spei esi particularius objecto iidei. Et de hoc sanctus Thomas, 2' 2æ, q. 17, art. 3, sic dicit : « Spes potest esse alicujus dupliciter. Uno quidem modo, absolute; et sic est solum boni ardui ad se perlinentis. Alio modo, ex pnesuppobilione alien jus et sic etiam potest esse eorum quæ ad

(a) *fundantur.* — *fundatur* Pr.
€) jtrni — *hoc tanctu» Thnmai* Pr.

(a) *differret* — *differt* Pr.

alium pertinent. Ad cujus evidentiam, sciendum est quod amor el spes in hoc dilîemnl, quod arnor importat unionem quamdam amantis ad amatum, spes autem importat quamdam protensionem appetitus in nliquod l>onum (a) arduum. Unio autem est aliquorum distinctorum; et ideo amor potest directe alium respicere, quem sibi ftliqms unit peramorem, Italiens cum sicut seipsum. Motus autem semper est ad proprium terminum pro|K>rlionatum mobili; el ideo spes directe respicit proprium ltonum, non autem aliquid quod ad alium pertinet. Sed præsupposita unione amoris ad alterum, jam aliquis potest sperare el desiderare aliquid alteri sicut sibiipsi. Et secundum hoc aliquis potest alteri sperare vitam æternam, inquantum est ei unitus per amorem. Et sicul eadem est charilas qua quis diligit Deum, seipsum, et proximum, ita etiam eadem est virtus spei qua quis sperat sibi et alteri. p — Hæc ille.

Ad confirmationem ibidem faciam, dicitur quod ille qui desperat, non solum persuadendus est ul credat, sed etiam ut speret; quia, secundum quod probat sanctus Thomas, 2 2 q. 20, art. 2, desperatio potest esse sine infidelitate. Ait enim sic : « Infidelitas pertinet ad intellectum;desperatio vero ad vim appetitivarn Intellectus autem universalium est; sed vis appelitiva movetur ad particularia : est enim motus appetitus ab anima ad res, quæ in seipsis sunt particulares. Contingit autem aliquem habentem rectam aestimationem in universali circa rnotum appetitivum (6), non recte se habere, corrupta ejus æstimatione in particulari, quia necesse est quod ab æstimatione universali ad appetitum rei particularis perveniatur mediante æstimatione particulari, ut dicitur, 3. *dc Anima* (t. c. 58); sicut a propositione universali non infertur conclusio particularis, nisi assumendo particularem. Et inde est quod aliquis habens rectam (idem in universali, deficit in motu appetilivo circa particulare, corrupta ejus particulari æstimatione per habitum vel per passionem; sicut ille qui fornicatur eligendo fornicationem ut ltonum sibi, ut nunc, habet corruptam æstimationem in particulari, cum tamen retineat universalem æslimationem veram (γ) secundum fidem, scilicet quod fornicatio sit peccatum mortale. Et similiter, relinendo(o) aliquis in universali veram æslimalionem fidei, scilicet quod est remissio peccatorum in Ecclesia, potest pati motum desperationis, quod sibi in tali statu exsistenti non sil sperandum dc verna, corrupta æstimatione ejus circa particulare. El per hunc modum potest esse desperatio sine infidelitate, sicut el alia peccata mortalia, > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod in (i) desperante non sufficit nl credat credulitate quæ est aclus fidei, quia cum illa credulitate potest aliquis desperare, et desperatio pole>t stare cum fide; licet non Stet cum credulitate particulari, qua creditur isti esse sperandum de venia : sed ista particulari credulitas non est actus fidei theologian, sed aestimatio quædam aliunde procedens. Unde sanctus Thomas, ibidem, in solutione primi, sic dicit : < Effectus tollitur non solum sublata causa prima, sed etiam sublata causa secunda. Unde motus spei auferri potest non solum sublata universali æstimalione fidei, quæ est sicut prima causa certitudinis spei, sed etiam sublata æstimatione particulari, quæ est sicut causa secunda. » — Hæc ille. — Ex quo patet quod spes non est habitus creditivus sed appetitivus, cujus (i) actus ex duplici credulitate vel æstimatione procedit, una universali, quæest aclus iidei, el alia particulari, quæ non est actus fidei, sed solius intellectus vel virtutis cogitative

Ad secundum principale dicitur qund spes illorum trium modorum distinguitur a fide, licet non sit habitus intellectus. Et *ad improbationem primi modi,* dicitur quod, licet universale et particulare non varient habitus intellectuales, possunt tamen variare el distinguere habitus appetilives, vel unum habitum intellectivum ab habitu appetitivo. sicut slatim dictum est quod actus fidei respicit aliquid universale, sed actus spei vel desperationis aliquid particulare, el superius (in responsione ad primum) dictum est quod >pes non respicit nisi tantum |x?rlinenliaad se vel sibi unitos.

Ad improbationem secundi modi, dicitur quod spes respicit .Tiernum et futurum. I nde sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 26, in ex|æsitione litler.r, sic aiguil (arg. 2). « Spes est de futuro; umne autem fulurum est temporale; nullum temporale est æternuin; ergo spes non potest esse de æternis. » Ecce argumentum. Sequitur responsio « Dicendum, inquit, quod illud quod est in seæternum, est futurum speranti, ct sic dc Deo potest esse spes, n — Hæc ille. — Potest etiam aliter dici quod spes duplex objectum respicit. Unum, formale, scilicet Deum, cujusauxilio mni(itur;el illud e>l adernuni. Aliud est materiale, scilicet beatitudo creata, el alia quæ ad illam acquirendam ordinantur; cl talia objecta possunt e^se futura el temporalia, ul de hoc supra lactum est in probatione prima· conclusionis. Item, sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* (list. 26, q. 2, nit 2, in solutione secundi, sic dicit : < Quia ex lino diriguntur ea quæ sunt ad finem, ideo virtutes theologica·, qua· habent ultimum finem pro objecto, non solum operantur ciiva ipsum secundum se, sed ut est direclivum illorum quæ sunt ad finem. Et

ti) *bonum.* — *totum* Pr.
(C) *apprtitivum.* — *appetitum* Pr.
(γ) virtim — *miam Pr.*
(Î) *El timiliter, retinendo.* — *Erit* finithfrr *recipiendo* Pr

(i) in. — Om. Pr.
(C) rt/jiu. — *fjun cmn* Pr.

ideo sunt quodammodo principia aliarum virtutum. Sicut fides non solum cognoscit primum verum, sed etiam alia quæ ‡k prima veritate manifestantur, ordinantia io ipsam; unde el in articulis fidei mulla continentur quæ ad creaturas perlinent. Similiter el chantas non solum facit diligere Deum, sed etiam proximum propter Deum. Similiter ct spes non solum facit tendere in ipsum Deum ut quoddam arduum assequendum, sed etiam ut ex ip>o est auxilium in omnibus aliis arduis, vel lmnis acquirendis, vel malis vitandis. Unde qui babet spem, sperat Deum consequi el spent per ipsum omnia necessaria quantumcumquedifficilia obtinere. Sperat etiam omnia nociva, quantumcumque sint difficilia, repellere. Et secundum hoc spes est principium in homine omnium operationum qmcad arduum bonum ordinantur, sicut et charitasomnium quæ in bonum tendunt, et sicut fidos omnium quæ ad cognitionem pertinent. > — Hæc ille. — Cum ulterius dicitur quod si fulurilio requirit proprium habitum,etc. ;— dicitur quod fulurilio non requirit proprium habitum intellectualem, sed appetilivuin, sicut ƥa de desiderio el concupiscentia (x), spe et desperatione, timore et audacia, quæ >unl respectu futuri. — Et ad hujus improbationem, qua dicitur qund pari ratione pneteritio requiret proprium habitum, etc.; — dicitur quod non est simile; quia passiones appetitus sensitivi vel aclus voluntatis sunt quædam attractiones vel repulsiones, pneteritum autem inquantum hujusmodi non attrahit, nec repellit, sed solum prasens \ol futurum; et ideo nullus aclus appetitibus proprie respicit pneteritum, sed prasens vel futurum, nisi forte ira et tri-titia, quæ possunt respicere praterita, sed hoc est de per accidens, et non ex propria ratione speciei, quia etiam possunt esse de non pneterito, ul po>l dicetur. De hoc sanctus Tlmmas, ‡·£" q. 23, ari. 4, sic dicit : α Passiones differunt secundum activa, quæ sunt objecta passionum animæ. Differentia autem activorum potest attendi dupliciter. Uno modo, secundum speciem vel naturam ipsorum activorum, sicut ignis differt ab aqua Alio modo, secundum diversam virtutem activam (6). Diversitas autem activi vel molivi, quantum ad virtutem movendi, accipi potest in passionibus animæ secundum similitudinem agentium naturalium. Omne enim movens trahit quodammodo ad se patiens, vel repellit a se. Trahendo quidem nd se, tria facit in ipso. Primo quidem dat ei inclinationem vel aptitudinem ut in ipsum tendat, sicut cum corpus leve quod est sursum, dat levitatem corpori generato per quam habet inclinationem et aptiludinem ad hoc quod sit sursum. Secundo, si corpus generatum est extfti proprium locum, dat ei moveri ad locum. Tertio dat ei quiescere in loco, cum pervenerit nd illum, quia e.x eadem causa aliquid quiescit in loco, per quam movebatur ad locum. Et similiter intelligendum est de causa ŧepulsioni In motibus autem appetitivæ partis, bonum habet quasi virtutem atlractivam, malum autem virtutem repulMvam. Bonum ergo primo in potentia appetitiva causal quamdam inclinationem seu aptitudinem seu connaturalilalern ad bonum, quod pertinet ad pa-sionem ȧmori cui per contrarium respondet odium ex parte mali (a). Secundo, si bonum sil nondum habitum, dat ei motum ad assequendum bonum amatum : el hoc pertinet ad passionem desiderii vel concupiscentia·; ex opposito, ex parte mali (C) esi fuga vel abominatio. Tertio, cum adeptum fuerit bonum, dat appelitusq nictationem quamdam in ipso bono adepto; et hoc perlinet ad delectationem vel gaudium, cui opponitur, ex parte mali, dolor vel tristitia. In passionibus autem iia.-cihilis præsupponilur quædam apliludo vel inclinatio ad prosequendum bonum vel fugiendum malum ex concupiscibili, quæ absolute respicit bonum vel malum : el respectu boni nondum adepti, est spes el desperatio; respectu autem mali nondum adjacentis, est limor el audacia; respectu autem boni adepti, non est aliqua passio in iniscibili, quia jam non habet rationem ardui, sed ex malo jam inja<enti sequitur passio ira. d — Hæc ille — Item, q. 25, art. 4, loquens de quatuor principalibus passionibus, sic dicit : « Numerus harum passionum solet accipi secundum differentiam prasenlis et futuri; motus enim respicit futurum, sed quies est in aliquo prasenti. De bono igitur prasenti est gaudium; de malo prasenti est tristitia; de bono vero futuro est spes; de malo futuro est limor. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quod nulla passio proprie respicit pralerilum, sed prasens vel futurum. — Et si liat instantia, quia sanctus Thomas, I' 2æ, q. 35, art. 2, in solutione secundi, dicit quod « tristitia interior potest esse de prasenti, pneterito, et futuro, sicut pœnitenlia est tristitia de pneterito, et anxietas de futuro »; — dicitur quod tristitia non est de aliquo pneterito in ratione pratenti formaliter, sed materialiter, (jnia nullum pneteritum, aut luturum contristat, nisi aliquo modo sil prasens el conjunctum appetitui, scilicet in se, vel in suo effectu vel causa. De hoc sanctus Thomas, 4. Sentent., dist. 17, q. 2, art. 1, qu ı , sic dicit, in solutione primi : « Dolor non e>l nisi de eo quod est aliquomodo prasens; peccatum autem pneteritum, etsi non sit prasens actu, est tamen prasens quantum ad aliquem ejus effectum, scilicet vel dispositionem ad peccandum (γ), vel reatum, aut maculam, vel etiam damnum temporis, quod nullo modo potest

(·) ct. — Ad. Pr.
(β) aciirani. — ochrarum Pr.
( ) mali. — *matenah* Pr.
( ) mali. — maCrriali Pr.
(γ) *peccandum.* — *peccatum* Pr.

recuperari etiam peracta poenitentia, vel etiam amissionem dignitatis innocentiæ, ad quam nunquam redire potest. Vel dicendum quod peccatum pneteritum, dolorem excitat, inquantum præsentialiter in memoria manet; sicut etiam memorando pralcrita tristia, eis afficimur ac ai essent in prasenti. » — Hæc ille — Forte dicetur quod non solum habitus appetitivi respiciunt pneteritum vel futurum, immo habitus intellectuales, sicut una pai^s prudentia?, quæ dicitur memoria praterito-ruin. — Despondet sanctus Thomas, 2' 2·, q. 49, art. 1, in solutione primi : « Quia, inquit, prudentia applied universalem cognitionem ad singularia, quorum est sensus, inde est quod mulla quæ pertinent ad partem sensitivam requiruntur ad prudentiam, inter quæ est memoria. » — Hæc ille.— Si vero quæritur quare habitus appetitivus potest esse futuri ul futurum est, vel prateriti ut praterituinesl. potius quam habitus intellectivi; — respondet sanctus Thomas, in (i) suo simili, I p., q. 79, art. 7, ubi dicit, in solutione secundi, quod α pneterilum et prasens po-sunt esse prppriæ diflerentiæ potentiarum sensitivarum, non autem potentiarum intellectivarum » : quia tales diflerentiæ sunt conditiones particularis et individui; intellectus autem non respicit talia, sed solum potentiæ sensitiva?. Λ simili potest dici quod quia habitus intellectualis respicit objectum sub ratione universali et universaliter tendit in illud, habitus vero appetilivus tendit in objectum secundum esse particulare, ideo fulurilio potest esse conditio formalis habitus appetilivi, non autem intellectivi. — Cum ulterius dicit arguens, quod fides est de aliquibus futuris, etc.; — dicitur quod verum est materialiter, sed non formaliter, sic quod futuritio sit de ratione objecti ejus sicut est de ratione objecti spei ;quia non omne creditum est futurum, sicut omne speratum est futurum aliquo modo, vel in se vel speranti ipsi, ut supra dictum est.

Ad improbationem tertii modi, dicitur quod virtus theologica potest esse moderativa passionum vel actuum similium passionibus quantum ad objecta secundaria. Unde sanctus Thomas, 2' 2 q. 17, art. 5, arguit sic, secundo loco : α Virtus theologica non consistit in medio duorum vitiorum. Sed Spes consistit in medio prasumptionis el desperationis. Igitur non est virtus theologica. » — Hæc ille. — Ecce argumentum. Sequitur responsio : u Dicendum, inquit, quod medium in regulatis et mensuratis accipitur secundum quod regula vel mensura attingitur : secundum autem quod excedilur regula, est superfluum; secundum autem defectum a regula, est diminutum; in ipsa autem regula vel mensura non est accipere medium et extrema. Virtus autem moralis est circa ea quæ ratione regulantur, sicut circa proprium objectum; ct ideo per se competit ei esse in medio cx parte proprii objecti. Sed virtus theologica est circa ipsam primam regulam non regukitam alia regula, sicut circa proprium objectum; et ideo perse, et secundum propnum objectum, non competit virtuti theologica? esse in medio, sed |>otest sibi competere per accidens ratione ejus quod ordinatur ad principale objectum. Sicut fides non potest habere medium et extrema in hoc qu<xl innititur ṗrimx veritati, cui non potest nimis inniti; sed ex parte eorum quæ credit, |>otest habere medium et extrema, sicut unum verum est medium inter duo falsa. Et similiter spes non habet medium et extrema ex parte principalis objecti, quia divino auxilio nullus potest nimis inniti; sed quantum ad ea quæ confidit aliquis se adepturum, j>otot inease medium et extrema, inquantum pnesumit ea quæ sunt supra suam proportionem, vel de-perat dc his qutn sunt sibi proportionata. » — Il.ee ille. — Ex quibus patet quod non est contra rationem virtutis theologici· ponere medium, et ita spem es>e mediam virtutem t») inter pr.csumplioncm el desperationem. — Cum autem ulterius dicit arguens, quoti talis spes esset aliquis timor,— negatur conseqtientia. Nam virtus medians inter praesumptionem el desperationem non potest nominari limor, sed spes. De hoc sanctus Thomas, *dc ,Ɣtrlulibu* quæslione *de Spe,* art. 1, in solutione sexti, sic dicit < Nulla virtus potest denominari simpliciter ab aliqua passione, nisi theologica. Nam virtutes intellectuales pertinent ad vim cognitivam; passiones autem animæ sunt in vi appetitiva. Virtutes autem morales constituunt medium in passionibus; unde virtus moralis non nominatur ab aliqua passione absolute, sed a modificatione passionum; sicut temperantia, fortitudo, el similia. Sed motus humanæ mentis qualitercumque Deum attingens, ad virtutem pertinet; et ideo nomina simplicium motuum sive passionum adaptantur virtutibus theologicis. Et quia virtutum theologicarum objectum e>t Deus, quod est summum bonum, manifestum esi quod passiones quarum objectum est malum, non possunt imminare virtutes theologicas. Similiter etiam, cum virtus theologica pertineat ad statum viæ quando in Deum tendimus, fossiones quarum objectum est bonum pnrsens, ut delectatio et gaudium, non sunt nomina aliquarum virtutum, sed magis pertinent ad beatitudinem; unde delectatio ponitur una de dotibus beatitudinis. Desiderium autem importat quemdam motum in futurum, sed sine aliqua prasenti inhæsione vel spet iali contactu ipsius; unde nec desiderium nominat virtutem aliquam. Unde relinquitur quod solum spes et amor nominant virtutes theologicas, d — Hæc ille. — liem, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, art. 1, in solutione

(a) in. — Om. Pr.

(a) a verbo *ita* usque nd *i ii lutein,* om. Pr.

primi, sic dicit : < Spes, inquantum est passio, non est virtus, sed secundum quoi est in appetitu intellectivo? partis; nec nomina aliarum passionum ita convenienter ad virtutem transumi possunt, sicut nomen spei : quia spes dicitur in ordine ad bonum, ct pneter hoc importat motum appetitus tendentis in bonum, et sic habet quamdam similitudinem cum electione et intentione boni quæ requiruntur (a) in omni virtute. Timor autem dicitur in ordine ad malum; recedere autem a malo, quamvis ad virtutem pertineat, tamen non in hoc consistit perfectio virtutis, sed in electione boni. Gaudium autem et tristitia magis dicunt impressionem boni et mali in appetitum quam motum appetitus in ea; unde non habent similitudinem cum electione virtutis. » — Hæc ille.

Ad argumenta quæ secundo loco inducit contra earndem conclusionem, probando quod spes non sit tertius habitus distinctus a fide et charitate, nunc dicendum est. Et

Λd primum negatur minor; quia ratio necessario (C) dictat, et auctoritas Scriptura; cogit ponere fidem, spem, el charitatem esse 1res habitus el 1res virtutes. Tunc, ad primam probationem illius minoris, dicitur quod, licet eodem habitu perfectae virtutis voluntas possit disponi ad eliciendum ordinatum velle, ct ordinatum nolle, et similiter sufficienter disponatur ad amandum el desiderandum, non lamen semper idem habitus sufficit ad amandum et sperandum, quia, ut supra dictum est (§ præc., ad secund, probat, minoris secundi argumenti) spes differt a desiderio. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, ari. 3, qb 2, sic dicit : α Aclus fidei præcedit desiderium, quia omnis aclus affective præsupponit actum cognitiva?; desiderium autem præcedit spem, etc. b De hoc supra salis habitum esi. Halio autem quare habitus charitatis sufficienter inclinat ad desiderandum Deum et beatitudinem, tanquam primum et proximum principium, non autem sufficit inclinare ad sperandum Deum el beatitudinem, tanquam proximum principium, est: quia ad sperandum Deum occurrit specialis difficultas el specialis ratio arduitatis; el ideo requiritur specialis habitus virtutis faciens bene se habere circa hoc. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, ari. 2, sic dicit : « Spes de ratione sua dicil extensionem appetitus in aliquod arduum quod non omnino excedit facultatem sperantis; ea enim quæ excedunt et vehit excedentia apprehenduntur, desperationem magis quam spem faciunt. Unde, secundum hoc quod inest alicui facultas in aliquod arduum, secundum hoc est in eo inclinatio in illud (γ) arduum. Et ideo in illud arduum quod proporlionatur naturæ sensilivæ, inclinatio appetitus sensitivi spem facit quæ est passio; in illud vero arduum quod proporlionatur natura? inlelleclivæ, inclinatio illius facit spem quæ est aclus voluntatis. Sed quia est aliquod arduum quod excedit facultatem naturæ, ad quod homo per gratiam potest pervenire, scilicet ipse Deus, inquantum esi nostra beatitudo, ideo oportet quod ex aliquo dono gratuito naturæ superaddito fiat inclinatio in ilhid arduum, et illud donum est babilusspei ; et quia(x) habet ipsum Deum pro objecto, ideo oportet quod sil virtus theologica, elc. » — Hæc ille. — Et simile est de habitu spei et misericordias, in hoc quod sini alii habitus, el distincti a charitate. Unde sanctus Thomas, 2' 2æ, q. 30, ari. 3, arguit sic, tertio loco : « Gaudium et pax non sunt speciales virtutes, quia consequuntur ex charitate. Sed misericordia consequitur ex charitate; sic enim ex charitate flemus cum flentibus, sicut gaudemus cum gaudentibus. Ergo misericordia non est specialis virtus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : k Dicendum, inquit, quod gaudium et pax nihil adjiciunt super rationem ltoni quod esi objectum charitatis; et ideo non requirunt alias virtutes quam charitatem. Sed misericordia respicit quamdam specialem rationem, scilicet miseriam ejus cui miseretur. » — Hæc ille. — Ita in proposito : quia spes respicit specialem rationem boni, quam non respicit formaliter charitas ul objectum adæquatum, scilicet divinam arduitatem; ideo oportet quod sit specialis habitus, ab habitu charitatis distinctus De hoc sanctus Thomas, 2 2 q. 17, ari. 6, ubi, tertio loco, arguit sic : « Per spem homo tendit in Deum. Sed hoc proprie perlinet ad charitatem. Ergo spes a charitate non distinguitur, n Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum est, inquit, quod spes facit tendere in Deum, sicut in quoddam bonum finale adipiscendum, el sicut in quoddam adjutorium efficax ad subveniendum. Sed charitas proprie facit tendere in Deum uniendo affectum hominis Deo, ut scilicet homo non sibi vivat, sed Dio . · — Hæc ille. — Simile dicil, 3. *Sentent* , dist. 26, q. 2, art. 3(qJ 1), ubi, quarto loco, arguit sic : α Spei est tendere in Deum; quod est proprium charitatis. Ergo spes non differt a charitate. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod tendere in appetibile, est tam irascibilis quam concupiscibilis; sed differenter : qpia tendere in ali<pio<l bonum, ut est bonum simpliciter, est concupiscibilis; sed tendere in aliquod Ixuium, ut est arduum el difficile, est irascibilis. Et per hunc modum tendunt in Deum diversimode spes el charitas. » — Hæc ille. — Item, dist. 23, q. I, art. 5, arguit sic, in quinto loco : < Ad operationem (6)

(b) *requiruntur* — *requiritur* Pr.
(£) *nerenano* — *necenana* Pr
(γ) in *illud.* — *ad aliud* Pr.

(a) *quia.* — Om. Pr.
(S) *operationem.* — *adeptionem* Pr.

linis non pneexigilur nisi cognitio finis, quam facit (Idee, el dcsidei ium finis, quod fru it char itas; ergo videtur quod tanturn sint duxe virtute» théologien!. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod cognitio et affectio non sufficiunt ad hoc quod homo incipiat operari propter linem, nisi habeat fiduciam do consecutione linis : quia alias nunquam inciperet operari; et præcipue quando linis est elevatus supra naturam operantis. » — Hæc ill ·. — Ex quibus patet quod habitus charitatis non sufficit inclinare, tanquam proximum principium, voluntatem hominis ad sperandum, sine alio habitu speciali medio; potest tamen inclinare per modum primi principii. De hoc sanctus Thomas, *de Virtutibus,* quæstione *dc Spe,* art. i, arguit sic, septimo loco : α Idem est principium movendi ad terminum, et quiescendi in termino. Sed spes est principium motus in beatitudinem, secundum illud *Habrtcor.* 6 (v.19), quod *upon habemus incedentem,* id est (x), incedere facientem *usque ad interiora ℣elamini* Ergo spes est principium quiescendi in Iwalitudine; et ita oportet quod in lunatis sil spes. p Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod si accipiatur primum principium movens, idem est movens ad terminum, et principium quietis in termino. Sed si accipiatur principium aliquod secundarium, et instrumentale, sic quosdam sunt principia motus, quæ cessant cum perventum fuerit ail terminum. sicut cessat navis et impulsio venti cum perventum fuerit ad portum. El hoc modo charitas quæ est primum movens, manet in termino læatitudinis; non autem spes, quæ est secundarium principium approprialum molui. » — Hiec ille. — Et hæc sufficiant ad primum.

A»! secundum dicitur quod similitudo ℔ amicitia infusa el acquisita non valet in propsito : quia amans amiçitia acquisita et jtoliticii non amat nec intendit assequi aliquod arduum exsistens supra naturalem facultatem amantis; el ideo non nspiiiilur aliquod sjieciafe donum, vel specialis habitualius al> amicitia faciens fiduciam el securitatem de obtentions illius. Secus i^I in proposito. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 26, q. 2, art. I . arguit sic, secundo loco : a Sicut virtutes infuse ordinantur ad aliquod anluum (puni est vita æterna, ita el virtutes acqü$itæ ad arduum q$od esi felicitas civilis vel ‹'ontoniplaliva. Sed philosophi tractantes de virtutibus acquisitis, non posuorunt spem esse virtutem. Ergo apud theologos spes non debet |ioni virtus. » Ecce aigumenlum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod illud arduum in quod ordinantur virtutes acquisitio, est linis porlionatus facultati natura : et ideo natura per beipsam determinata est ad siæranduin illum linem; unde non indiget aliquo habitu siqæraddilo |ær quem determinetur ad illud. Sed hoc arduum quod est vita æterna excedit facultatem natura. Unde, ‹ um ex se natura non sit determinata ad sperandum illini, oportet quod determinetur per aliquem habitum infusum; et hæc est spes quæ est virtus. › — Hier. ill»». — Simile dicit, dist. 23, q. 1, art. 5, in solutione quinti, ut allegatum est in solutione prirni rtatirn. Item, art. 4, qu 3, in solutione tertii, sic dicil : ‹ Principia speculativa cognoscuntur per alium habitum naturalem quam conclusiones, scilicet per intellectum; conclusiones vero per scientiam; sed in alfectu non præcedit aliquis habitus naturalis, sed ex ipsa natura potentis est inclinatio ad linem ultimum naturæ proportionatum. Sed ad finern supra naturam elevatum necesse est habitum gratuitum pnccedere alios habitus, et in intellectu ul fidem, et in a(Tectu ut charitatem et spem, ad inclinandum in finem, ad quem naturalis inclinatio non pertingit, i» — Hæc ille.

Ad argumentum in opjiositum questionis respondet sanctus Thomas, 2· 2®, q. 47, art. 5, in soliilione primi (x), ubi sic dicit : ‹ Quæcumque alia spes adipisci exspectat, sperat in online ad Deum sicut nd ultimum et sicut ad primam causam efficientem. π — Hæc ille.

El hæc. de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

DISTINCTIO XXVII. XXVIII. XXIX. ET XXX.

QUÆSTI0 UNICA

UTRUM HOMO DEBIAT EX CHAHITATE DILIGERE DEUM PLUS QUAM SE1PSUM

HUA vigesimamseptimam, vigesimamoctavam, vigesimainnonam, trigesimam distinctiones 3. Stuitcntianon, quærilur : Utrum homo debeat ex charitate diligere Deum plus quam seipsum.

Et arguitur quod non. Quia Philosophus dicil, 9. *EtJiicorum* (cap. 4 et 8), quod atnicabilia quæ sunt ad alterum, veneninl ex amicabilibus quæ sunt ad seipsum. Sed primum in quolibet genere est |K)lissimum. Ergo amor quem quis habet ad sei-

(s) *ul nt.* — *ct* Pr.

(s) prind. — Om. Pr.

psum, est potior amore quem habet ad alterum. Et ita quisque plusse diligit quam Deum, secundum naturam; et ila etiam secundum charilatem, cum gratia naturam non destruat.

In oppositum aiguilur(x) sic. Quia linis est magis diligendus his quæ sunt ad finem. Sed Deus est linis omnium diligibilium ex charilate. Ergo ipse est maxime diligendus.

In line quæstione erunt ties articuli. Iu primo ponentur conclusiones. in secundo. objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : **Quod charitas «'st virtus.**

Hanc probat sanctus Thomas,2W 2T. q. 23, art. 3, sic : « Humani actus bonitatem habent secundum quod regulantur debita regula el mensura. Et td« humana vilius,quæ e>t principium Imnorum actuum hominis, consistit in attingendo regulam humanorum actuum : quæ est duplex, scilicet humana ratio, el ipse Deus. Unde, sicut virlus moralis diffinitur per hoc quod est secundum m iam rationem, ut patet, 2. *Ethicorum* (cap. G); ila etiam attingere Deum constituit rationem virtutis theologica». sicut supra (2· 2 q. 4, ari. 5, et q. 17. art. I) dictum est de fide et spe. Unde, cum charitas attingat Deum, quia conjungit nos Deo, ut palet per Augustinum. *tie Moribus Ecclesia* (cap. II), «licentem : *Clmritas est virtus qutreum cera* r/ *rectissima affectione conjungit nos Deo, qua cum diligimus* (Ç), consequens e>l charilatem esn» virtutem, d II.rc ille.

Item, ibidem, in solutione primi, sic dicil : « Philosophus in 8. *Ethicorum* (cap. 1) non negat amicitiam esse virtutem, sed dicil quod *est virlus vel cum virtute.* Posset enim dici quod est virlus moralis cina operationes qua» sunl ad alterum, sub aha tamen ratione quam justitia : nam justitia esi circa operationes quæ sunl ad alium sub ratione debiti legalis; amicitia autem sub ratione cnjusdain debiti amicabitis et moralis, vel magis sub ratione beneficii gratuiti, ut palet per Philosophum, 8. *Ethicorum* (cap. 13). Potest tamen dici quod non virtus per se ab aliis distincta. Non enim habet rationem laudabilis et honesti, nisi ex objecto, sci-

licet secundum quod fundatur super honestate virtutum. Quod patet ex hoc quod non quælibet amicitia habet rationem laudabilis el honesti ; sicut patet in amicitia utilis et delectabilis. Unde amicitia virtuosa magis est aliquid consequens ad virtutes quam sit virlus. Nec est similo de charitate, quæ non fundatur principaliter super virtute humana, sed super bonitate divina. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio pro conclusione : Omnis habitus ex natura sua eliciti vus actus conformis divinæ regula» el attingens ad ipsam divinam regulam per modum objecti immediati, est virtus humana theologica. Sed charitas est hujusmodi (a). Igitur, etc.

Secunda conclusio **est quod objectum charitatis est Deus inquantum est heatliicutivus vel bealitiKlinls ohjechiiu.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 2ª 2'r, q. 23, ari. 4, ubi sic dicil : « Actus et habitus specificantur per objecta. Proprium autem objectum aniorisestlioniini; ct ideo ubi est specialis ratio Itoni, ibi esi ratio specialis amoris. Donum autem divinum, inquantum est beatitudinis objectum, habet specialem rationem boni; et idèoamor charitatis, qui est hujus Isoni» est gpecialisaiiior. Unde et charitas est specialis virtus, b — Hæc ille.

Item, 1 · 2r, q. 109, ari. 3, in solutione primi, sic dicil : u Charitas diligit Deum super omnia emineiilius quam natura. Natur» enim diligit super omnia prout est linis et principium naturalis boni; charitas autem secundum quod est objectum læatitudinis, et secundum quod homo habet quamdam societatem spiritualem ruin Deo. Addit etiam charitas, supra dilectionem naturalem Dei, pnnnpliludinem qu&mdam et dilrrtionem. sicut «»l quilibet habitus virtuosus addit supra a« lum bonum qui lit ex sola naturali lati'Hic hominis\ irliilis habitum non habentis, d — I lier. ille.

Item, 2' 2n , q. 23. art. I, sic dicil : α Secundum Philosophum. 8. *Ethicorum* (cap. 2 ol 3), non quilibet amor halwl rationem amii itiiv, sed amor qui (Sd cum benevolentia, «piando scilicet sic amamus aliquem ul vi lionnm velimus. Si autem rebus amatis non bonum velimus, sed ipsum earum Ixnium wlimus nobis, sicut dicimur amare vinum vel <»<pmm, aut aliquid hujusmodi (6), non est amor amicitia», ed cujusdam concupiscentia»; vidiciilnin enim est dicere qüôd aliquis habeat amicitiam ad vinum vel e<pium. S«»«l nec benevolentia sufficit ad rationem amicitia», sed requiritur quædam mutua amatio; quia amicus est amico amicus. Talis autem mutua benevolentia fundatur super aliqua commu-

ti) *anjuitur.* — *arguit* Pr.
(C) Verba Augustini lunl : *Vtrlus illa dicta al, qua iptiut animi notln rcclunnia affectio etl :* ii in *aha rit, favel ut conjungamur Dto;* n in nobis *rtl, ipsa conjungit.*

ta) *hujuiniodt* — *hujut* Pr.
(6) *hujutniodi.* — *hujut* Pr

nicationo. Cum igitur bit aliqua communicatio hominis ad Deum, secundum quod nobis suam beatitutlinem communicat, super hac communicatione oportet aliquam amicitiam fundari. De qua quidem (Oiniiiiuiiicatione dicitur, I. *Corinthior.* 1 (v. 9): *Fidelis Dev per quem vocali entis in societatem Filii ejus,* Amor autem super hac communicatione fundatus, est charitas. Unde manifestum est quod charitasest quædam amicitia (a) hominis ad Deum. » — IL.c ille.

Item, <|. 26, art. 1, sic dicil : < Dilectio charitatis tendit in Deum sicut in principium heatitudinis, in cujus communicatione amicitia charitatis fundatur. » — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui ; Illud est formalis ratio objecti charitatis, secundum quod chantas tendit in suum objectum, scilicet Deum, differenter ab aliis habitibus et moribus. Sed sic se habet ratio beatilicalivi, vel objecti Ireatitudinis, aut principium beati ludi ois, ad Deum, ul in ipsum tendit charitas. Igitur, etc.

Tertia conclusio esi quod ex cluirilnte homo plus debel <llll||ere Deum quam selpsum.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent t* dist. 29, q. I, art. 3, ubi sic dicil : u Cum objectum amoris sit lionum, dupliciter aliquis tendere jiotest in Itonum alicujus rei. Ino modo, ila quod lionum illius rei ad alterum referat, sicut quod Itonum unius rei opto (C) alteri, si non habet (7), vel complacet milii, si habet, sicut amat quis vinum inquantum dulcedinem vini pneoplal, el in hoc gaudet quod eo fruatiir, non quod vinum ipsum lialteal bonuin; el hic amor vocatur a quibusdam amor concupiscentia·. Amor autem iste non terminatur ad rem quæ dicitur amari, Sed reflectitur ad rem illam cui optatur bonum illius rei. Alio modo amor fertur in bonum alicujus rei, ila quod ad rem ipsam terminatur, inquantum Itonum <|U<ml liabet. complacet quod habeat, el bonuin quoti non baltet. optatur ei; et hoc est amor benevolentia.», qui esi principium amicitia», ul dicit Philosophus, 9. *Ethicorum* (cap. 5). Unde gradus charitatis secundum hunc modum amoris attendendi sunt; quia charitas amicitiam includit. Bonum autem illud unusquisque maxime vult salvari, quod est sibi magis placens; quia hoc est appetitui informato per amorem magis conforme. Hoc autem est Itonum suum. Unde secundum quod bonum alicujus rei est vel æstimalur magis lionum ipsius amantis, hoc amans magis salvari vult in re amata. Bonuin autem i|isius amantis magis invenitur ubi perfectius est. Et ideo quia pars quælibet est imperfecta in seipsa, perfectionem autern habet in suo loto, ideo etiam naturali amore pars plus tendit ad conservationem sui lotius, quam sui ipsius; unde et naturaliter animal opponit brachium ad defensionem capitis, ex quo pendet salus totius. Et inde est quod particulares homines seip^r. morti exponunt pro conservatione communitatis, cujus ip>i sunt pars. Quia ergo bonum nostrum in Dho perfectum est, sicut in prima et universali causa Itononim et |wrfpcta, ideo lionum in ipso magis naturaliter complacet quam in nobis ipsis. El ideo amore amicitia» naturaliter Deu ab homine plus seipso diligitur. El quia ðiarita naturam perficit, ideo etiam secundum charilatem Deum supra «eipsuin homo diligit, et supra omnia alia particularia bona. Charitas autem supra naturalem dilectionem i|i>ius addit quamdam associationem in vita gratiæ. Quidam autem dicunt quod aliquis naturaliter amore concupiscentia· Deum plus ^ei|iso diligit, inquantum divinum lionum est sibi delectabilius, >cd amore amicitie phis seipsnrn naturaliter quam Deum diligit, dum plus vult se es<e el vivere el habere aliqua bona quam Deum, sed charitas ad hoc naturam elevat, ut etiam per amicitiam aliquis Deum phis diligat quam seipsum. Sed prima opinio probabilior est; quia inclinatio naluræ hominis, inquanlum est homo, nunquam contradicit inclinationi («) virtutis, sed est ei conformis. > — Haec ille.

Item. 2 2æ, q. 26, art. 3, sic dicit : < A Deo duplex bonum accipere |wsumiis, scilicet I>onum natura·, et bonum gratiæ. Super communicatione autem bonorum natunilium notiis a Deo facta, fundatur amor naturalis, quo uon solum homo in integritate >uæ luilur.e super omnia diligit Deum, el plus quam sei(tsum; sed etiam quælibet creatura >uo modo, id est, vel intellectuali, xel animali, vel saltem naturali amore, sicut lapides, el alia qu.e cognitioni·carent; quia unaquaeque pars naturaliter amat plus lionum commune totius quam particulare Ionum proprium. Quod manifestature\ opere: quælibet enim pal's halwl inclinationem principiem ad actionem communem utilitati totius, App&ret etiam hoc in politicis (6) viriulibiis. secundum quas cives pre bono communi dispendia propriarum rerum ct personarum interdum sustinent. Unde multo magis hoc verillcatur in amicitia charitatis, quæ fluidatur super communicationem donorum gratia». Et ideo ei charilate debet homo magis diligere Deum qui est lionum commune omnium, quam sei|»siim; quia Iwatiludo est in Deo sicut in communi et fontali (7) omnium principio qui beatiludinem |iarlicipare possunt. » — Hæc ille.

(1) *amicitia. — communicatio* Pr.
(6) *opto. — apto* Pr.
(γ) *liabet, — habeat* Pr.

(a) *contradicit inclinationi. - rontra tendit inrhnationeni* Pr.
(C) *politicis. — pombihbiis* Pr.
(γ) *fontali. — formati* Pi

Similia ponit, 1 2æ q. 109, art. 3; el, 1 p., q. 60, ari. 5; el inultis aliis locis utitur simili probatione

Ex quibus potest formari talis ratio : Non minus diligit Drum diaritns quam natum hominis m sua integritate persistens. Sed natura hominis integra diligit naturaliter Deum super omnia el plus quam seipsam. Igitur el charitas.

Quarta conclusio eat **qnod charitas inclinat ad amandum Deum duplici nmore, scilicet nm tcIIIæ et concnplHcentiæ.**

Hanc virtualiter ponit, 3. *Sentent.,* dist. 27, q. 2, art. I, ubi sic dicit : « Amor est quædam npjH tilus quietatii». Unde, sicut appetitus invenitur in parte sensitiva et intellectiva, ita el amor. Ea autem (pia· ad appelitnm sensitivum perlinent, ad intellectum transferuntur, sicut nomina passionum. Quod autem appetitus intellectivi proprium est, non competit appetitui sensitivo, ut nomen voluntatis. Et ideo amor in utroque appetitu invenitur; sed secundum quod invenitur in appetitu sensitivo, proprie dicitur amor, eo quod passionem iuqiorlal; secundum autem quod invenitur in parte intellectiva, dicitur dilectio, quæ electionem includit, quæ ad appetitum intellectivum perlinet. Nihilominus nomen amoris etiam ad 8U|>erioreiu partem transfertur, nomen autem dilectionis ad inferiorem nequaquam. Omnia autem alia nomina quæ ad amorem perlinere videntur, vel includuntur ab istis, vel includunt ea quasi addentia aliquid supra dilectionem et amorem. Quia enim amor unit quodammodo amantem amato, ideo amans se habet ad amatum quasi ad seipsuin vel ad id quod est de perfectione sui. Ad seipsum autem el ad ea quæ sui sunt, hoc modo se habet, ul primo velit sibi persons esse quidquid est de perfectione sua; et ideo amor im ludii concupiscentiam amati, qua desideratur præsentia ejus. Secundo, homo in seipsum alia retorquet per affectum, el sibi appetit quarumque sibi expediunt ; el secundum quod hoc ad amatum efficitur, amor benevolentiam includit, secundum quam aliquis amato lmna desiderat. Tertio, homo ea qua· sibi appetit operando sibi acquirit; el secundum quod ad alium exercetur, beneficentia (i) m amore ſncluditur Quarto, homo ea quæ sibi bona videntur implere consentit; el secundum quod hoc ad amicum fit, amor concordiam includit, secundum (piam aliquis consentit in his quæ amico videntur, non quidem in speculativis, quia concordia in his, secundum Philosophum, 9. *Ethicorum* (cap. 6), ad amicitiam non perlinet, immo discordia in his esse potest sine amicitiæ præjudicio, eo quod in his concordais vel discordare voluntati non subjacet, eum intellectus ratione cogatur. Amor tamen supra quatuor prædicta aliquid addit, scilicet quietationem appetitus in re amata, sino qua quodliliel pr.edictoruni quatuor esse potest. Sunt etiam qilædain, quæ super amorem vel dilectionem aliquid addunt. Amatio enim addit super amorem intensionem quamdam amoris, quasi fervorem quemdam. Amicitia vero addit duo : quorum unum est societas quædam amantis et amati in amore, ut scilicet mutuo se diligant et mutuo se diligere sciant; aliud est ut ex electione operentur, non tantum ex passione. Unde Philosophus dicit (8. *Ethicorum,* cap. 5) quod amatio assimilalur passioni, sed amicitia habitui. Sic ergo patet quod amicitia est perfectissimum inter ea qua· ad amorem perlinent,omnia prædicta includens. I nde in genere hujus ponenda est charitas, quæ est quædam amicitia hominis ad Deum, perquam homo Deum diligit, et Deus hominem, el sic efficitur quædam associatio hominis ad Deum, nt dicitur, 1. Joan. 1 (v. 7) : Si *in luce ambulamur. sicut ipse in luce est, societatem habemus ad invicem.* » — Hæc ille.

Item, ibidem, arguil sic (arg. I) : α Augustinus *(de Doctrina Christiana,* lib. 3, cap. 10) dieil (a) quod charitas est virtus qua Deum videre coqitO perfrui desideramus. Hoc autem concupiscentia» esi. Ergo charitas est concupiscentia. » Ecce albumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod quælibet amicitia concupiscentiam seu desiderium includit, el aliquid supeream addit.)› — Hæc ille.

Item, 24 2®, q. 26, ari. 3, arguil sic (arg. 3) : « Quantum aliquis diligit Deum, tantum diligit fmi eo. Sed quantum aliquis diligit frui Deo, tantum diligit seipsum ; (piia hoc est summum bonum (piod aliquis sibi velle potest. Ergo homo non (dus debet ex charitate diligere Deum quam seipsum. n Ecco argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum qitod hoc quod aliquis velit frui Deo, perlinet ad amorem quo Deus amatur amore concupiscentiæ. Magis autem amamus Deum amore amicitiæ (piam amore concupiscentiae ; quia majus esi in se bonum Dei (piam bonum quod(C) participari? possumus fruendo ipso. Et ideo simpliciter homo magis diligit Deum ex cliaritate quam seipsuiu. d — Hæc ille.

Ex quibus arguitur sic : Qmelibet honesta et perfecta amicitia diligit amicum duplici amore, scilicet: amicitiæ, volendo sibi bonum; ct concupiscentiie, desiderando ejus præseiïtiam el convicium. Sed chantas est perfecta amicitia ad Deum. Ergo, etc.

Quinta conclusio **est quod in dlleellono Del potest liuberi alh(miHter respectus ad mereedcin.**

Hanc pprtit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 29,

(i) *beneficentia. — beneficia* Pr

(a) dicit. — dicrni Pr.

(C) *tjuum bonum quod. — quem* Pr.

q. I. art. 4, ubi sic dicit : α Merces proprie dicitur prainiuni quod quis ex labore vel opero aliquo modo inoretur. Pnnmium autem est, quod alicui in ltonum ejus redditur. Unde merces, inquantum hujusmodi (a), importat aliquid referibile per amorem nd illud cui merces redditur ; inercedem enim (C) aliquis propter seipsum amni. Non tamen ol de ratione mercedis quod sit tinis intentionis; (pnu plerumquo aliquis mcrcedem ex opere non qiiærit, cui merces datur. lût autem quæ propter se aliquis diligit : vel sunt perfectiones illius formaliter, sicut sanitas, virtus, operatio, delectatio, et hujusmodi (γ); vel sunt effectiva vel conservativa horum, aut contrariorum prohibitive. Unde, si aliquis amat aliquid extra se propter seipsum, illud potest dici merces, inquantum ex eo aliquid in ipso relinquitur vel conservatur. Sed de ratione amicitiæ est, quod amicus sui gratia diligatur. Unde amicus non habet in amicitia rationem mercedis, proprie loquendo, quamvis ea quæ ex amico in nobis fiunt, rationem mercedis habere possint, sicut delectationes et utilitates, quas ex ipso amans consequitur, ratione quorum ipse amicus merces dicitur quasi causaliter, sicut Deus dicitur merces nostra, ratione eorum qua· ex ipso in nobis sunt. Palet ergo quod ponera aliquam merendem finem amoris ex parte amati, est contra rationem amicitia·. Unde charitas per hunc modum oculum ad nftercedem habere non potest; hoc enim esset Deum non ponere finem ultimum, sed bona quæ ex ipso consequuntur. Sed (Onere merendem esse finem amoris ex parte amantis, non tamen ultimum, ul scilicet ipse amor est quædam oporalm amantis, non est contra rationem amicitia·; quia ipsa amoris operatio, cum sil quoddam accidens, non dicitur amari, nisi propter suum subjectum, et inter ea quæ propter se aliquis diligit, potest esse ordo, salva amicitia; unde el ipsam operationem amoris possum amare, non Obstante amicitia, propter aliud ; erit tamen contra rationem virtutis, si virtutis operatio propter aliquid aliud inferius (δ) virtute, cujusmpdi >unt bona temporalia, ametur. Paled ergo quod habens charitatem, non]x)te>l habere oculum ad mervrdem ut ponat aliquid quodeumque finem amati, scilicet Dei : hoc enim esset contra rationem charitatis ut est amicitia quasdam; nec iterum ut |»onnl aliquod bonum temporale finem ipsius amoris, <|uia hoc esset contra rationem charitatis ul est virtus. Tamen potest habere oculum ad mercedem ul ponat beatiludinein creatam finem amoris, non autem finem amati; hoc enim neque est contra rationem amicitiæ, neque contra rationem virtutis, cum Iwaliludo sit finis virtutum, u — Hæc ille.

Ex quibus arguitur sic. Non derogat charitati ordinare (a) operationem virtutis ad suum finem, scilicet læatitudincm. Sed in sic ordinando, habet oculurn a<l mercedem, cum beatitudo sit merces operum virtutum. Igitur, etc.

Sexta conclusio e»t qnod In Del dilectione non esi äliqui ṁodii ädltilH-iidii

Hanc ponit sanctus Thomas, 2 2 q. 27, ari. 6, ubi sic dicit : α Sicut dicit Augustinus, 4. *super ficu· ad litteram* (cap. 3), modus est quem unicuique propria inonsura pnefigit. Ex qua auctoritate ätet quod modus importat quamdam mensura determinationem. Hæc nutem determinatio invenitur el in mensura et m mensurato, aliter tamen et aliter. In mensura enim invenitur essentialiter; «piia mensura, secundum seipsam,est determinativa et inodificativa aliorum. In mensuratis autem invenitur mensura secundum aliud, id cst(f>),inquantum attingunt mensuram. Et ideo in mensura nihil potest accipi immodificatum; sed res mensurata est immodificata, nisi mensuram attingat, sive deficiat, sive excedat. In omnibus nutem agibilibus et appetibilibus mensura est finis, quia eorum quæ agimus et appetimus ojiortet propriam rationem ex fine accipere, ul patet |H?r Philosophum, 2. *Physicorum* (l. c. 88 et 89). El ideo finis secundum seipsum hnlxd modum; ea vero quæ sunt ad finem, babeut modum ex eo quod sunt fini proportionata. Et ideo, sicut Philosophus dicit, I. *Politica* (cap. 6), appetitus finis est in omnibus artibus absque termino et fine; eorum nutem quæ sunt ad finem e>l aliquis terminus. Non enim medicus imponit aliquem terminum sanitati, sed facit eam perfectam qunntumrumque |H»lesl; sed medicinæ imponit terminum : non rniin dat tantum de medicina quantum potest, mnl MHvuiidum pixqiorttonem ad sanitatem; quam quidem proportionem si mixiicina excederet vel ab ea deficeret, esset immoderata. Finis autem omnium actionum humanarum el affectionum est Dei dilectio. per quam maxime attingimus ultimum finem. Et ideo in dilectione Dei non potest accipi modus vient in n· mensurata, ut >it in ea (γ) accipere plus et minus, sed sicut invenitur modus in mensura, in qua mm |X)test esse excessus, sed quanto plus attingitur regula. Luito melius est. Ita quanto plus diligitur Deus, tanto est dilectio melior. » — Hæc ille

Hem. 3. *Sentrat.,* dist. 27, q. 3. ari. 3, sic dicit : « Modus mensuralionem quamdam importat. Aclus autem mensuratur ab eo quod est ratio agendi; sicut misericordia mensuratur in subventione misero

(3) *hujuaoHHli, — ḱiiju* Pr.
(β) «/lini. — *autem* Pr.
(γ) *hujtumiodi. — hitjui* Pr.
(Î) *inferiut. — interiui* Pr.

(a) *i»iℵhunre. — oeithuite* Pr.
ul etl. — Om. Pr.
(t) m ea. — ei Pr.

facienda ex quantitate miserite (s) quæ ad misericordiam movet. Causa autem diligendi Deum est divina bonitas, quæ est infinita. Actus autem creature est finitus, cum ex potentia finita procedat. Et ideo non potest esse commensuratus rationi dilectionis. Et per hoc in dilectione Dei non ponitur aliquis modus, ultra quem non oporteat progredi, *ed quantumcumque diligat, semper ad ulteriora (£) se extendit. Et propter hoc dicitur quod non habet modum, scilicet præfixum, ultra quern non oporteat progredi. » — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui : Ille actus qui habet lationem finis et mensure, non habet modum prælixum, ultra quem vergat in excessum. Sed dilectic Dei est hujusmodi (γ). Igitur. — Item : Objectum infinitæ diligibilitatis non |>otest diligi excessive. Sed Deus est hujusmodi. Igitur, etc.

Septima conclusio esi quod non omnes proximi Mini ex churltule leqmtllter(c) «Illinendi.

liane ponit sanctus Thomas, 2» 2®, q. 2U, ari. 7. ubi sic «licit : « Omnis actus o|x>rtet quod propoilionelur objecto el agenti, sed ex objecto habet speciem, ex virtute autem agentis habet modum sme intensionis; sicut motus (1) halæt speciem ex termino ad quem est. sed intensionem velocitatis habet ex dispositione mobilis et virtute moventis. Sic (ζ) igitur dilectio speciem habet ex objecto; sed (η) intensionem habet ex parte ipsius diligentis. Objectum autem dilectionis chanlativæ (0). Deus est; homo nutem est diligens. Diversitas igitur dilectionis quæ est secundum charilalem, quantum a«l Speciem est attondenda, in proximis diligendis, ex comparatione ad Deum, ul scilicet ei qui est Deo propinquior majus bonum ex cbaritate velimus; quia, licet bonum quod charitas vult omnibus, scilicet beatiludo interna, sit unum secundum >··, habet tamen diversos gradus secundum diversas beatitudinis participationes : et hoc ad charitatem |»erliiiel, ul velit justitiam Dei servari, secundum quam meliores perfectius participant bcalitudincm ; et hoc perlinet ad speciem dilectionis : sunt enim diversae species dilectionis secundum diversa bona quæ optamus hin «pias diligimus. Sed intensio dilectionis est attendenda per com|>a rationem ad ipsum hominem qui diligit. Et secundum hoc illos qui sunt sibi propinquiores intensiori allectu diligit homo ud illud Itonum ad quod eos diligit, quam meliores ad majus bonum. Est eliam ibi alia differentia attendenda; nam aliqui proximi sunt nobis propinqui secundum naturalem originem, a qua discedere non possunt, quia secundum eam sunt id quod sunt; sed bonitas virtutis, secundum quam aliqui appropinquant Deo, |tolest accedero el recedere, augeri et minui; et ideo possum cliaritate velle quod iste qui est mihi conjunctus sit melior allero, el sic ad majorem beatitudinis gradum pervenire possit. Est autem el alius modus, quo plus diligimus ex cbaritate nobis conjunctos magis, quia pluribus modis eos diligimus. Ad eos enim qui non sunt conjuncti nobis, non habemus nisi (x) amicitiam charilatis; ad eos autem qui sunt nobis conjuncti, habemus aliquas alias amicitias, secundum modum conjunctionis corum ad nos. Cuin autem Ixmîim super qmxl fundatur quadibel alia amicitia honesta, ordinetur sicut ad finem ad bonum super quod fundatur charitas, consequens e>t ut charitas imperet actum cujuslibel alterius amiciliæ, sicut aro quæ est circa finem impend arti quæ est circa ea quæ sunt ad finem. El sic hoc ipsum quod est diligere aliquem, quia est consanguineus, vel conjunctus, vel concivis (δ), vel propter quodcuiîique aliud hujusmodi (γ) licitum, ordinabile in finem charilalis, potest cbarilate imperari; et ita ex charilate eliciente el imperante pluribus modis diligimus nobis magis conjunctos. » — Hæc ille.

Simile |wmil, 3. .ScnleuL, dist. 29, q. I, ari. 6; et mullis aliis locis.

Ex quibus potest sic argui : Habitus qui inclinat ad diligendum aliquos intensius, et alios remissius, el a«l volendum majus bonum uni quam alteri, inclinat ad imequaliler (6) diligendum. Sed charitas est hujusmodi. Igitur, etc.

Octava conclusio esi quod cliiirltas (ervcnlhis «lllilJH amicos «piam Inimicos, el dllertio mnlrl melior est quum «llecUo inimici.

Hanc ixmit sanctus Thomas, 2 2®, q. 27, ori. 7, ubi sic dicil : « Kalio diligendi proximum ex charitale Deus est. Cum eigo quærilur quid sit melius vel magis meritorium, utrum diligere amicum «piam diligere inimicum, dupliciter possunt istæ dilectiones iOhi|»aiaii. Ino modo, ex parte proximi qui diligitur. Alio modo, ex parte rationis propter quam diligitur» Primo iptidcm modo, dilectio amici pnreuiinet dib⅛ lioni inimici; quia amicus melior est et magis cimjuncliis : unde est maliuia magis conveniens dilcH'tioni; et propter hoc actus dilectioni# miper hanc materiam transiens melior est. Unde «•jus oppositum deteriiis est : pejus enim est odire

(fe»5.nfa — mrmitnc.Pr.
(C) *ulteriora. — antenora* Pr.
(t) *hujiumodi.* — /iiyuf Pr.
(I) rr/i«ahi«r, — *ettetilialiter* Pr.
v<| *mutue. — modti»* Pr.
Iζ) Sir. — ιὸ iH Pr.
(η) u·»/. — IΛΪIII(/»0H Pr
0) *rhantatax. — chanta»* Pr

( ) »u»t. — Om. Pr.
( ) *cmmvte. — contingca»* Pr.
(γ) Airjujniodi. — *hujue* Pr.
U) *imefjtiahtcr. — ntMentiatitef'* Pr.

amicum quam odire inimicum. Secundo modo autem dilectio inimici præeminet propter duo. Prirno quidem, quia dilectionis amici potest esee alia ratio quam Deus; sed dilectionis inimici solus Deus est ratio. Secundo, quia, supposito quod uterque propter Deum diligatur, fortior fisse ostenditur Dei dilectio, ‡qua animum hominis ad remotiora extendit, scilicet usque ad dilectionem inimicorum; sicut virtus ignis tanto (x) ostenditur esse fortior, quanto(C) ad remotiora diffundit suum calorem. Tanto etiam ostenditur divina dilectio e>se fortior, quanto propter ipsam difficiliora implemus; sicut et virtus ignis tanto est fortior, quanto comburere potest materiam minus cumbustibilem. Sed sicut idem ignis in propinquiora fortius agit quam in remotiora, ita etiam charitas ferventius diligit conjunctos quam remotos ; ct quantum a<i hoc dilectio amicorum secundum m? considerata, est ferventior et melior quam dilectio inimicorum. » — ILrc ille.

Ex (piibus |X)test sic argui : Illa dilectio qua· cadit super melius objectum el est intensior ex parte subjecti, esi secundum se melior. Sed sic se habet dilectio amici ad dilectionem inimici. Igitur ot melior simpliciter, el secundum se.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

Argumenta Aureoli et Henrici. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. El quidem contra aliqua contenta in prolatione (γ) prima· conclusionis, arguit Aureolus (3.*Sentent.,* dist. 27, ari. 3), probandi» quod amicitia moralis (o) sil vere et proprie virtus.

Primo. Quia habet vitium oppositum, puta esse sine fide (t), et infidelitatem, quic est maximum vitium.

Secundo· Quia omnis actus distinctus abactibus aliarum virtutum, Indiens specialem laudabilitatem el proprias circumstantias differentes a ciivumstanliis aliorum actuum virtutum, iteratus et frequentatus generat habilum virluosum. Sic autem est de actu amiciliic, quæ est idcntificare sibi alterum in affatu, convictu, affectu, el effectu; habet vero propriam laudabilitatem et proprias circumstantias, el est distinctus ab artibus aliarum virtutum, putaaffabilitatis, bcnevolenliæ, beneficentiae1ix)- Igitur,etc.

Terito arguit Ilenricus, 10. *Quodlibeto,* q. 12, sic dicens: Licet amicitia fundetur in virtute, tamen nulla virtus est perfecta quantum ad exercitium, sino amicitia. Unde Tullius *(de Amicitia,* cap. 22) : *Virtutum enim adjutrix amicitia a natura data est, ut quoniam solitaria non posset ad summum pervenire, conjuncta ct sociata cum altera perveniret.* Propter qmxl,quantum a«l exercitium operi", respectu aliarum virtutum, amicitia est qmrdam virtus generalis, et para principalis jufititîæ generali.", reddens unicuique quod suum est, et implens illud pneceptum : *Quod (ibi vim fieri, hoc facias alii; Quod tibi non* vim *fieri, non facias alii.*

Quarto. Quia Commentator dicit, super principio 8. *Ethicorum* , unam virtutem esse (C) amicitiam, ut fortitudinem, temperantiam, ct moralium unamquamque (γ). H;vc enim est circa actiones et passiones, ut reliquæ Mint: actiones quidem, ut amare; passiones autem, ut amationes. — Hire ille.

§ 2. — COXTIIA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Argumenta Scoti. — Contra secundam conclusionem arguit Scotus (dist. 27. q. 1), probando quod Deus non "it objectum charitatis sub ratione qua beatificalivus naturæ rationalis.

Primo. Quia actus cbanlatis, si fist perfectus, respicit Deum sub ratione perfectissima diligibihtatis. Non est autem perfectissima ratio diligibililatis in Deo comparatio ejus ad aliquam creaturam, sed aliqua ratio ejus absoluta in se; nam absolute melior est in se quam po»el esse quæcumque habitudo ad alterum.

Secundo. Quia qiueritur quid sit illud lieatificaliviim (8)? Aut ivspectusaptitudinalis, quo est aptus natus lieatilicare, aut respectus actualis, quo scilicet lkeatificat. Si primo modo (t), apliludo non est ratio terminandi actum perfectum {icrfecte, nisi ratione illius cujus est talis apliludo; sicut nec universaliter C"l in se aliqua perfectio, sed complicat necessario sccuin naturam cui inest. Dicere ergo Deum, ul est lieati ficati viis, esse» objectum cbantatis, est dicere ipsum, inquantum est talis natur.e. esse objectum charitalis. Si "ccundo modo, hoc non videtur probabile; quia illa relatio quæ est in objecto inquantum a< lualiler lieatificat, sequitur actum : non enim »•"1 differentia in objecto inter respectum actualem et aptiludinalem, nisi quia actus est cuva ipsum elicitus· Ergo hoc dicere, esset {tonerequod, inquan-

(a) r<<r. — Ad. Pr.
(/>) *quanto.* — *quantum* Pr.
(T) *probatione.* — *proprie* Pr.
ζo, *mm alii.* — *murtatis* Pr.
(i) *fide.* — *fivdcrc* Pr.

(a) *affabilitatis, benevolenfur, benefictntuc.* — *aflabihtatrm, benciOlentuun, t^nc/iccutiain* Pr.
(C) ca>c. — *eit dicere* Pr.
(γ) Verba CointnoaUloris sunt : *Dilectio ctenmi eu lui eit de nestru virtutibus.*
(£) *beahpcatirum.* — *beati/icum* Pr.
(t) *et.* — Ad. Pr.

turn terminât actum a rharitate diciturn, habet rationem formalem objecti actus.

Tertio. Quia appetere Itonum, ut huic, pertinet ad affectionem commodi, secundum quam affectionem voluntas non perficitur a charilate.

Quarto. Quia tam beatiflcalio actualis quam aptitudinalis, si quid dicit in Deo, dicit relationem rationis præcise, actualem vel aplilmlinalem.Nullus autem respectus rationis jiotest esse ratio formalis terminandi actum charitatis.

Qulnto. Quia potentia respiciens aliquod objcclum cominuno adæquatiim sibi, sive in ratione terminativi, sive in ratione molivi, non |>otesl perfectissimo quielari, nisi in co solo in quo est perfectissimo ratio objecti adæquati. Sed omnis jiotenlia volitiva respicit pro objecti» primo et adœquato lotum ens. In nullo igitur ente, sive creato, sive inerrato, potesl perfecte qnictari, nisi in illo in quo invenitur perfectissime ratio ěnti Taleaulem solum est hoc primum ens, non sub aliqua ratione relativa, sed sub ratione qua est hoc ens. — Hæc Scolus informa.

g 3. — Contra tertiam conclusionem

I· Argumenta Scoti. — Contra tertiam conclusionem arguit idem Scotiis (disk 27, q. 1), prokiiid»» quod natura non sufficit ad diligendum Deum plusquam so sine habitu supernatural!.

Primo. Quia natura determinatur ad unum, Determinntur autem ad ap[»cl(‘nduin esse proprium. ex 2. *de Generatione* (t. c. 59). Igilur non potest appotero non osse sui, et hoc quocumque posito circa ipsum, nisi dicatur quod tantum determineluria) ad appetendum suum esse conditionnliler; quod non videtur probabile. Qurecumque ergo natura inlollcclualis magis dolerminnlur ad ap|)etondum se esseipiam ad appetendum Deum esse, si non potesl ulrumquo simul slnre; quia ad appetendum se esse determinatur sicut ad unum naturale, ad cujus oppositum non potest inclinari quacumi|pe «Uppositionc facta vel conditione posita circa ipsam vel aliud, quia tunc non appeteret se esse nisi sub conditione,

Secundo. Quia appetitus naturalis non videtur e-so nisi respectu convenientis appetenti; cl per consequens, primo est respectu illius cui appetit conveniens. Illud autem est ipse amans; et sic, primo, respectu ejus. Ergo non potest esse magis respectu alterius.

Tertio. Si aliqua res plus inclinaretur ad ess»i alterius quam sui, hoc esset, ut videtur, quia pars magis diligit esse totiud quam esse sui ipsius, quia manus exponit se ad salvandum caput, el aqua deserit suum proprium locum propter bonum universi, ad tollendum vacuum. Sed ista non valent; quia ista exempla (a) solum ostendunt quod totum prædiligit esse sui quam partis : non enim manus exponit se, sed Immo exponit manum; nec aqua movet se sursum propter bonum universi, sed virtus rugitiva totius prædiligit bene esse totius quam partis.

II. Argumenta aliorum. — Arguunt alii,

Primo. Quia causa dilectionis est imitas dilecti ad diligentem. Modo major est unitas alicujus ad soipsum quam ad Deum.

Keeuudo. Quia, sicut cognitio naturalis prærdit ťpei naturalem, ila naturalis dilectio quæ est alieujus adseipsiim, pneeedil supernaluralom qua! esi cum Deus diligitur super omnia.

Tertio. Quia, si hoc esset possibile, luncsuporlineret diarilas, qua· ad hoc ponitur, ut Deus siqier munia diligatur.

Qunrto. Quia Aristoteles, 9. *Elh icorum* (cap. I el 8), dicit quod amiiabilia quæ sunt ad alterum, veniunt ex amicabilibus quæ sunt ad seipsum.

Quinio palet de lueretico, qui permittit se comburi propter Deum, ut videtur, cum tamen non halx^t charilalein; hoc tamen facit propter amorem sui, quia diligit honorem (G) suum et propriam voluntatem, Meo permittit se comburi, non propter ainorem Dei. El lure videtur esse intentio Apostoli, *Ja Curiulhior.* 13 (v. 3) : Si *distribuero,* inquit, *in cibos pauperum omnes facultates meas, ct si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*; el hoc est, quia non diligeret Deum super omnia, quia non jiotest sciri utrum diligat Deum super omnia; aliquis enim credit se aliquando diligere Deum super omnia, el putal se exponere morli propter Deum, ei tninen jl0C fûCjt propior propriam voluntatem implendam, ul teneat propositum suum.

ni Argumenta Durandi. — Arguit Durandus (dist. 29. q. 2).

Primo, quod similitudo de cive exponente se morti pmpter l>onum commun»· non valeat, quia civis non exponit se pro communiait»·, «piasi diligat eam pln>qunm seipsum, nisi includendo in communilate seipsum, sed <|iiia plus diligit lsmuin virtutis quam salutem corporis; et hæc videtur esse intentio Aristotelis0. *Ethicorum,* sicut palet ex toto þro c»’ssu illius capituli (cap. 8) : *Dubitatur autem utrum oportet,* ubi tractat istam materiam; unde dicit ibi, quo»l civis exponendo se pro amicis vel patria, optat sibi maxima bona virtutis; amicis autem et communitati attribuit plus <h· deteris bonis; et concludit quod in omnibus laudabilibus studiosus videtur sibiipsi plus boni tribuens. Unde non est

(a) *determinetur.* — *terminetur* Pr.

(x) *exempla.* — *ex alia* Pr
(Λ) *honorem.* — *hominem* Pr.

verum quod aliqui dicunt, quod quando Aristoteli dicil quod studiosus cxjionons so pn» amicis \el patria, vull sibi maximum lionum et ita maxime diligit se, quod ibi non fit comparatio dilectionis qua homo diligit se, ad dilectionem qua diligit Ikiiiuim commune, sed iit comparatio dilectionis qua homo diligit se uno modo, ad dilectionem (pia diligit se alio modo. Et (a) est sensus quod homo ex|w>-nendose morti pro bono communi (i), magis diligit hi hoc faciendo quam faciendo oppositum vel quodCUmquo aliud. Istud enim non est verum, immo lit comparatio prima et non secunda, ut patet ex ordino textus.

Secundo ad idem. Quia plus dolierct aliquis dolere, si fecisset contra bonum virtutis, (piam si tola alia civitas fecisset; ergo plus delict quilibet (γ) sibi diligere bonum virtutis (piam communitati. Quod (o) si ux|ionat se pro communitate (c), hoc ot attribuendo communitati minus bonum, scilicet bonum corporale, sibi autem inajus bonum, scilicet luinuni virtutis.

Tertio. Quia constat quod quilibet dcliot so diligere plus quam amicum; et tamen, sicut dicit Philosophus, 9. *Elhicor.* (cap. 8), oportet pro amicis multa pati, et mori si oporteat. Ergo ex hoc quod aliquis exponit se morti pro aliquo, non sufficienter arguitur quoddiligal alium plusqunm so,quidquid sil illud, sive persona privata, sine respublica. Propter quod illo modus prol>andiqiii(C)assumitur,scilicet (η) quod civis diligat plus bonum commune quam se, nisi includendo se in bono communi, est insufficiens, quia assumit falsum.

Quarto. Quia falsum est quod assumitur in illa proluitione, scilicet quod chantas elevat naturam ad amandum Deum secundum specialem rationem, scilicet Secundum rationem beatificantis; quia hoc non facit charitas, sed fides, quæ ostendit nobis in ipso esse rationem beatificantis. Nec iterum ad hoc requiritur (0) fides infusa, cum sine ea possimus de eo concipere rationem beatificantis. Et dato quod sic elevaret naturam ad amandum Deum ariore concupiscentia·, oporteret proporlionabiliter ponere quod elevaret naturam ad amandum Deum amore amicitiæ, quantum ad aliam specialem rationem quæ esset in Deo amato, el non quantum ad modum amandi ex parte nostra, hunc scilicet quod ametur super omnia (t); quia amor amicitiæ coiiMiigit ex bono apprehenso in eo qui amatur, sicut amamus amicum virliioum propter lumum virtutis in eo exsistentis. Propter quod, si illa ratio bonitatis al»sohite concipiatur in Deo per gratiam praetor illam «piam concipimus esse in eo per naturam, nulla ratio est quare natura elevetur per gratiam ad amandum Deum amore concupiscentia·, nisi elevetur ad amandum cum amure amicitiæ quoad modum diligendi prædictum.

IV. Argumenta aliorum. — Arguunt mc alii (apud Durandum, ibidem).

Primo. Deus diligitur a nobis tam amore concupisœntiæ (piam amore amicitiæ. Sed charitas elevat voluntatem ad diligendum Deum amore concupiscentia·, ultra id quod posset ex naturalibus; quia, cum ex naturalibus diligamus Deum inquantum ot universale principium productivum et conservativum omnium, charitas elevat ad diligendum ipsum ut est bonuin beatificans. Ergo similiter charitas elevat naturam ad diligendum Deum amore amicitiæ, ultra id quod posset ex naturalibus ipsum diligere. Hoc autem nun est aliter, nisi quantum ad modum et ordinem diligendi «piem (a) attendit chantas, qui esi quod Deas propter so ot stipor omnia diligatur. Quare, etc.

Confirmatur. Quia per gratiam homo elevatur aliquo inudo ad exse divinum; propter quod, sicut dilectio naturalis sequitur esse naturale, sic gratuita, gratuitum, quod est divinum. Et ideo, sicut dilectio naturalis facit quoti homo diligat se magis quam quodctimque aliud, sic gratia facit quod magis diligat Deum, ad cujus esso elevatur per gratiam, quam Mupsum. Et sic est ordo conversus in dilectione naturali et grntuitn; quia, sicut in naturali amicabilia quæ sunt ad alterum veniunt ex amicabllibus quæ sunt ad seipsum, sic In dilectione gratuita amicabilia ad seipsum et proximum veniunt ex amicabilibus ad Deum.

Confirmatur iterum. Quia, sicut est do cognitione naturali et supematurnli, sic est de dilectione naturali et supernatural!. Sed cognitio naturalis incipit a creaturis et terminatur ad Deum, supornaturails vero e converso. Ergo similiter est de dilectione naturali et supernatural!.

Secundo. Quia Bernardus, *de diligendo Deo,* distinguit quatuor gradus diligendi. Primus est, cum homo nihil diligit nisi se. Secundus, cum nihil diligit nisi propter sect propriam utilitatem.Tertius est cum diligit Deum propter Deum. Quartus, eum diligit se et omnia alia propter Deum. El dicit quod tertius et quartus gradus sunt gratuiti; quartus tamen, ut dicit, a paucis., et quasi raptim, in hac vita attingitur. El quia diligere so propter Deum, est (G) diligere Deum plusquam se, non est atlri-

(a) *Et.* — Om· Pr.
(4) communi. — </ui Pr.
(y) plui. — Ad Pr.
lê) Quod. — *quam* Pr.
(<) *communitate.* — *quidditalc* Pr.
(ζ) *qui.* — *quo* Pr.
(η) wifirr/. — lite Pr.
(0) *requiritur* — *requirit* Pr.
(i) omnia. — anima Pr.

(a) urdineni *diligendi quem* — *ordinationem diligendi quam* Pr.
(€) est. – *et* Pr.

boandum hoc dilectioni naturali, cum ad hoc (a) gratuita vix in hac vita possit attingere. Eipo amore naturali quilibet *diligit se* plusquam Deum ; sed per gratiam et charitatem elevatur ad diligendum Deum pluNpiam se.

§ 4. — Contra quartam conclusionem

Argumentum Durandi. — Contra qunrlam conclusionem, arguit Durandus (dist. 29» q.2), proliandoquod Deus secundum se non possit esse immediatum objectum amoris čoncupiscentia ad nos, sed solum aliquis actus quo a nobis attingitur. El arguit sic. Illud quod amatur amore concupiscentis, amatur finaliter propter illum cui concupiscitur; sicut amamus vinum propter nos. Sed Deus secundum se el in se (β) non est amandus propter quodcnmque aliud finaliter. Ergo Deus, secundum illud (γ) quod est aliquid in se (o), non est amandus amore concupiscentis. Amamus tamen ainore conciipiscentiic actum quo Deum attingimus, sicut visionem vel se<|uentem fruitionem, quam *(t)* diligimus nobis et propter nos. Verum quia Deus est objectum talium actuum, ideo per consequens est objectum remotum amoris concupiscentia?, quia objectum objecti. Et propter hoc quandoque dicunt doctores quod Deus amatura nobis amore concupiscentia», sicut dicimus nos amare vinum, quamvis non immediate amemus vinum, sed gustare vinum.

§ 5. — Contra quintam conclusionem (ζ)

Argumentum Durandi. — Contra quintam conclusionem, arguit Durandus (dist. 29, q. 3). probando quod in aliquo casu ordinare dilectionem Dei ad beatitudinem sicut ad mercedem, esset illicitum; el per consequens, quod distinctio ibi facta non Osi sufficiens. Dicit enim sic. Si intelligamusquod merces sit linis dilectionis et non Dei dilecti, adhuc distinguendum est. Quia, vel accipitur ul finis propter quem totaliter diligitur Deus et sine quo non diligeretur; et sic non est adhuc licitum habere oculum ad mercedem, quia Deum debeinus diligere propter se, dato quod nihil commodi ex tali dilectione nobis eveniret, inulto amplius quam virluoaus quicumque debeat diligere alium virtuosum : omnis enim tonus diligendus est, circumscripto alio quocumque, cum bonum secundum latitudinem suam sil objectum amoris. Si autem merces intendatur ut finis dilectioni", non totaliter, quoniam sine illa diligeretur Deus, sed quia per dilectionem qua diligitur Deus intendimus consequi bcatitudineni, quamvis diligeremus Deum, dato quod exuemus certi quod beatitudinem non haberemus, sic licitum est in dilectione Dei habere respectum ad mercedem.

$ (>. — Contra sextam conclusionem

Argumentum Durandi.—Contra sextam concliisionem. arguit Durandus (dist. 27, q. 2) quo<l dilectio Dei debeat habere modum; quia, ut dicil, in dilectione Dei, et in aclu cujusctimquc virtutis, potest accipi triplex modus: unus, secundum limitationem essentiæ; alius, secundum determinationem circumstantiæ; tertius, secundum proprlionem medii ad superfluum et diminutum. Si primo modo» sic dicendum est quod dilectio Dei habet modum. Cujus ratio est:qtiia illud quod est incerto genere ct certa specie, babel modum secundum limitationem essentia·; sed dilectio Dei est in certo genere et certa specie; ergo habet modum secundum limitationem essentiæ. Si autem loquamur de modo quoad determinationem circumstantia·, sic adhuc dilectio Dei habet modum. Quod palet. Quia, sicut se habet malitia ad actum vitiosum, sic se habet bonitas ad actum virtuosum ; sed malitia consistit in aclu vitioso propter defectum determinalæ el debita? circumstantis; ergo similiter bonitas consistit in actu virtuoso propter pnesentiam, vel informationem actus (?) secundum debitas circumstantias. Si autem accipiatur modus secundum proportionem medii ad superfluum el (i) diminutum, sic dilectio Dei non habet nmdum.

§ 7. — Contra septimam conclusionem

Argumentum Durandi. — Contra septimam conclusionem, arguit Durandus (dist. 29, q. 1 I, probando quod omnibus rationabilibus creaturis, ad quas est charilas, debemus optare æquale)>onum graliæ et gloriæ. Cujus ralionem esse dicil. quia per charitatem optamus creaturis bonum di\inum quatenus ejus sunt capaces, el per ipsum (γ) tendunt in Deum. Sed omnes creatune intellectuales sunt capaces lequnlis boni gratiæ et gloriæ, ul communius tenetur, el indubitanter verum est <le creaturis ejusdem Speciei, el wqiialiter |>ossunt tendere in Deum. Ergo per charitatem æquale lioniim eat omnibus optandum.

Gmlirmalur |>er illud quod dicilur, I. *Corinthior.* 13 (v. 4): *Charila non amulalitr.* E^el autem æmulaliosi non optaretur unicuique lautum bonum, quanti est capax, el maxime (piando unum lionum non est diminulivum nec impeditivum allo-

(®) *hoc.* — *hr·'* Pr.
(4) t/· «f. — *immediate* Pr.
<7| *illud.* — Om Pr
(9) in ·. — Om Pr.
(t) *quam.* — *qua* Pr.
('i Argumenta infra posita, £ ", hic ponit Pr
ts) *vel.* — Ad Pr.
(6) *ct.* — Om. Pr.
(γ) ipiuni. — *iptam* Pr.

nus, sicut est de bonis graliæ ct gloriæ, quæ respicit chaulas; immo videretur esse in præjudicium divinum : quia, eutn charilas sil primo et simpliciter quoad Deuui, nve oplel alicui bonum nisi ul tendat in Deum sicut in linein, in præjiidicium divini amoris esset, nisi optaretur cuililiet bonum quo efficacius potest tendere in Drum, Tale autrui e>t summum bonum gratiæ et gloriæ, cujus pura creatura capax est, et in isto non est gradus, ut «licium est. Hæc autem optatio est conditional , scilicet supposita ordinatione el voluntate divina cui primo inhæret charitas, el secundum quam optat omnia fieri. — Haec ille.

£8. — CONTRA OCTAVAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Qmtra octavam cunchisionem, arguit Durandus (dist. 30, q. 2), probando primo quod dilectio inimi< i sil nudior el magis meritoria quam dilectio amici in aliquo <asu, ul pula cum dilectio inimici non excludit nec includit dilectionem amici; sicut, cum aliquis fertur per actum dilectionis in amicum nihil cogitans de inimico, alius vero econtra fertur per actum dilectioni^ in inimicum nihil cogitans de amico, in hoc casu, videtur quod, caderis paribus, scilicet habitu charitatis in utroque. et intensione actus hinc inde, dilectio inimici est magis meritoria quam dilectio amici. Quod palet. Quia quando duo actus ltoni sic se habent quod procedunt ex pari habitu el sunt •vque intensi, a«l unum tamen requiritur major conatus ex natura operis (piam (a) ad alium, ille ad quem requiritur major conatus, est magis meritorius. Sed ad dilectionem inimici, si sit æque intensa ut dilectio amici, requiritur major conatus ex natura Operis. Ergo est magis meritoria. Major palet : quia conatus major, quando requiritur solum ex parte operantis qui est male dispositus, non auget meritum, alioquin (δ) plus mereretur incontinens quam temperatus faciendo simile opus de genere virtutis, quia oportet incontinentem (γ) plus conari propter malam dispositionem quam temperatum; hoc autem non est verum, quia tunc virtutes magis obessent «piam prodessent. Sed quando major conatus requiritur. non propter indisposilionem operantis, sed propter difficultatem operis, tunc major conatus faciens quod actus difficilior sit ;«'<|ue intensus sicut actus facilior, auget mentum. Minor patet de se, scilicet quod ad diligendum inimicum æque intense sicut aliquis (3) diligit amicum, requiritur major conatus, cum hic sint plura repugnantia, et puriora attrahentia. Quare, etc.

Secundo sic. Illeactu cujus tota intentio reducitur in charitatem, est magis meritorius quam ille cujus similia intentio non totaliter reducitur in charitotem; et causa hujus est, quia meritum innititur principaliter charilati. Sed dilectio inimici est tall· actus, quod lota ratio diligendi inimicum est charilas ad Deum; tota autem ratio diligendi amicum, non semper est charilas, sed occurrit alia ratio, scilicet communicatio in aliquo bono consanguinitatis, vel civili, vel hujusmodi. Quare, etc.

Tertio. Quia bonum includens aliud, est melius illo, Sed dilectio inimici includit dilectionem amici : vel actu, ut cum aliquis diligit propter Deum amicum et inimicum ; vel habitu, ex natura rei, et non ex suppositione solum : quicumque enim diligit inimicum, sequitur, ex natura actus et objecti, quod diligat amicum habitu, et diligeret actu, affectu et effectu, si occurreret et opus esset; non sic autem sequitur e converso. Ergo dilectio inimici est melior, arteris paribus. — Hæc ille.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULOS III.

PON U NT L'n SOLUTIONES

S 1. — Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Aureoli et Henrici. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus Mipradii lis. El ideo

Λ«l primum contra primam conclusionem et sequentia, dicitur quod de bac quæstione quæ ibi tangitur, utrum scilicet amicitia politica sit virtus, sanctus Thomas varie visus est loqui in diversis locis. Nam, in *de Virtutibus,* tractatu *de Charitate,* art. 2. videtur velle quod amicitia talis non sil virtus. Ait enim sic. in solutione octavi < Amicitia non ponitur virtus, sed consequens virtutem ; quia ex hoc ipso quod aliquis habet virtutem el amat bonum rationis, consequitur, ex ipsa inclinatione virtutis, quod diligat sibi similes, scilicet virtuosos, in quibus bonum rationis viget. Sei amicitia quæ est ad Deum inquantum esi beatus et beatiludinis nuclor, oportet præstitui ad virtutes quæ(a) in illam lieatitudinem ordinanl. El ideo, cum non sil consequens ad alias virtutes, sed præambulum, oportet quod ipsa sit per se virtus, b — Hæc ille. — Hem, 3. *Sentent.,* dist. 27, q. 2, art. 2, in solutione primi, sic dicil : « Amicitia de qua Philosophus tractat, causatur vel ex inclinatione natura quantum ad amicitiam delectabilis el utilis, vel ex inclinatione habitus virtuosi, pnesupposita inclinatione natura', quantum ad amicitiam honesti, inquantum

(α) *quam.* — *quantum* Pr.
(6) <i/i(x;«on. — *ahuri qum* Pr.
(γ) *incontinentem»* *continentem* Pr.
(ô) *aliquu.* — *ahut* Pr.

(a) *ꝗu* — *quxqmc* Pr.

omne quod facit similitudinem cum aliquo inclinat ad amorem illius. Et ideo non ponitur aliqua virlus, ms| quiddam consequens «ad virtutes. Sed amicitia quam habemus nd Deum, non potest habere aliquod hujusmodi (2) fundamentum, cum naturæ metas excedat. Et ideo oportet quod per speciato dunum in dictam amicitiam elevetur. Et lioc donum diciinim virtutem. > — Hæc ille. — Ex quibus videtur tollo amicitiam politicam non esse virtutem distinctam ab aliis. Sed in S' 2 q. 23, art. 3, in solutiono primi, videtur vello quod est proprie virtus, ut rucitaium est in prolatione primo) conclusionis. El similo dicit in *ScriptosuperoctavoEthicor.,* lect. 1 (δ), ubi sic : « Amicitia, inquit, est quædiim virtus, inquantum scilicet est habitus electivus; ot reducitur ad genus justitia), inquantum exhibet proportionale; vol saltem est cum virtute, inquantum virtus e>l causa veni) amicitiæ. j› — Ihec illo. — Item, b®l. 5 (γ), sic dicit : « Amicitia est qmmlam æqunlitas, inquantum requirit mutuam amationem. Et hoc videtur addero supra modum virtutis. Nam in qualibet virtute sufficit actus unius virtuosi. Sed in amicitia non sufficit actus unius virtuosi. Sed ojwrtet quod concurrant actus duorum mutuo se amantium. El ideo Philosophus, supra (cap. 4), non dicit absolute quod est virtus,sed addit, *vel cum virtute,* quia videtur aliquid addere supra rationem virtutis. j› — *ll«ec* ille. — Ex quibus apparet quod nulla contradictio proprie est in dictis sancti Thornæ. Nam mens ejus est, quod talis amicitia non est virtus eo modo quo alia· virtutes politiae. Tum quia habet pro fundamento alias virtutes, el ex inclinatione procedentium habituum innascitur. Tum quia de ratione talis amicitiæ est actus vel habitus exsistens in alio supposito. Tum quia habitus talis amicitiæ quandoque desinit esse amicitia ad aliquem, puta amico convergo in malitiam insanabilem, el post hoc polest iterum incipere esse amicitia ad illum, si alias (?) sanetur vere vel apparenter. Tum quia talis amicitia potest perdi sine vitio illius in quo &l, ex solo defectu amici. El multæ alite dissimilitudines inter habitum amicitiæ et habitus virtutum monilium dari possunt. Ex quo patet solutio ad omnia argumenta contra primam conclusionem. Nam solum concludunt quod talis habitus est aliquo modo virtus, cum sil electivus, et laudabilis, et in medietate (c) consistons; el totum hoc concedimus. Sed non concludunt quod sit virtus univoce cum aliis virtutibus; et hoc intendit sanctus Thomas. El hoc, loquendo de amicitia de qua loquitur Philosophus, 8. ct 9. *Ethicorum.* Secus de quadam alia amicitia, de qua loquitur, i. *Ethicorum* (cap. 6}, qua· alio nomine dicilur affabilitas vel ainicabilitas, tenons medium intel adulationem, el liligiosilalem (a), vol discordiam·

(«) /èu/MiHUx/t. — *huju»* Pr.
(βΐ lert. I. — cap. 1 Pr.
(1) Uh 5. — cap. 5 Pr.
Uj *aluu.* —· *altaf Pr.*
(< tn modifiait — inimcdiafe Pr.

§2. — A1) ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti contra secundam conclusionem et alia sequentia,dicilur quod formalis ratio objecti charitatis |K)te$t>qmi dupliciter, Uno modo, ex parte rei quam principaliter diligit charitas, et in quam (C) prirïcijmÎilor tendit actus ejus; el isto modo formalis ratio objecti charitatis est suminum bonum, vel bonum divinæ læaliludinis. Alio modo, ex parte potentiæ volitivæ Deum diligentis; et hoc modo formalis ratio objecti charitatis esi principium beatiludinis naturæ rationalis, vel ratio beatificativi. De primo horum, beatus Thomas, *de Virtutibus t* quaestione *de Charitatcfuvl.* 2, sic dicit : « Charitas absque dubio virtus esi. Cum enim virlus sit, quæ bonum facit habentem et opus ejus bonum reddit, manifestum est quod secundum propriam virtutem homo ordinatur ad bonum proprium. Proprium aulem bonum hominis oportet diversimode accipi, secundum quod homo diversimode accipitur. Nam proprium bonum hominis, inquantum est homo, est lionum rationis, eo quod hominem esse, est rationalem e>se; bonum autem hominis secundum quod est artifex, est bonum artis; el sic etiam, secundum quod est |>olitlcus, Imuiuiu ejus est bonum commune civitatis. Cum igitur virlus operetur ad bonum, ad virtutem cujusque requiritur quod sic se habeat quod ad bonum bene operetur, id est, voluntarie, et prompte, el delectabiliter, el etiam firmiter. Hire enim sunt conditiones operationis virluosæ, <|uæ non possunt convenire alicui operationi, nisi operans amet bonum propter quod operatur, eo quod amor est principium omnium voluntariarum allectionum quod enirn amatur, desideratur dum nondum habetur, et delectationem inferi quando habetur, et tristitiam ingerunt ea quæ ab habendo amatum impediunt; ea etiam quæ ex amore fiunt, ct firmiter, et prompte, el delectabiliter fiunt. Ad virtutem igitur requiritur amor boni ad quod virtus operatur. Bonum autem ad quod operatur virlus quæ est hominis impianlum homo, est homini connaturale; unde voluntati ejus naturaliter inest amor hujus boni quod est bonum rationis. Sed si accipiamus sii lutem hominis secundum aliam considerationem non naturalem homini, oportebit ad hujusmodi virtutem, amorem illius boni ad quod talis virtus ordinatur, esse aliquid superadditum supra naturalem voluntatem. Non enim artifex bene operatur. nisi superveniat ei amor boni quod |W ope-

(a) *liUijwaitateni, — Unguoeitatem* Pr.
16) in *quam. — inquantum* Pr.

1

rationem artis intenditor. Unde Philosophus dicit, 8. *Politicorum* (cap. I), quod, ad hoc quod aliquis sil ltonus politicus, reqniritur quod amet tonum civitatis. Sicut aulem homo inquantum admittitur ad participandum bonum alicujus civitatis, efficitur civis illius civitatis, et (?) competunt ei quædam virtutes ad operandum ea <ριπ· sunt civium, et nd amandum bonum civitatis; ita, cum homo per divinam graliam admittatur in participationem codcstis bentitiidinis quæ in visione el fruitione Dei consistit, fit quasi civis et socius illius beatæ civitatis, quæ vocatur ecclesiis Hierusalem, secundum illud *Ephcsior.* 2 (v. 19): *Estis* cires *sanctorum, ct domestici Dei.* Unde homini sic ad cudeslia ndseriplo competunt quædam ṽirtute gratuita·, quæ sunt virtutes infusa», ad (piarum debitam operationem pneexigitur amor boni communis loti societati, quod est lionum divinum prout est beatiludinis objectum. Amare nutem lionum alicujus communitatis contingit dupliciter. Uno modo, ut hatontiir. Alio modo, ut conservetur. Amara autem bonum alicujus civitatis ut habeatur el possideatur, non facit bonum politicum, quia sic etiam aliquis lyranniis amat bonum alicujus civitatis, ul ei dominetur; quod est amare seipsum magis quam (C) civitatem ; sibi enim ipsi hoc bonum concupiscit, non civitati. Sed amara tonum civitatis, ul conservetur el defendatur, hoc esi vere amare cixitaloin; quod tonum politicum facit, in lanium quod aliquis propter bonum ci\itatis conservandum vel ampliandum, se periculis mortis exponit el negligil (γ) bonum privatum. Sic igitur amnio tonum quod a beatis participatur, ul habeatur vel possideatur, non facit hominem bene se habentem ad beatiliidinem, quia etiam mali illud bonum concupiscunt. Sed amara illud bonum secundum se, ut permaneat el diffundatur, el ut nihil contra illud bonum agatur, hoc facit hominem bene se habenleiu ad illam societatem beatorum. Et hoc est charitas, qmv Deum propter se diligit, et proximos, qui sunt ca|taces illius beatiludinis, sicut seipsum, et quæ(o) repugnat omnibus impedimentis beatiludinis el in se et in aliis. Unde nunquam polest esse cum peccato mortali, quod est beatiludinis impedimentum. Sic igitur patet quod charitas non solum est virlus, sed potissima virtutum, n — lhec ille. — Ex quibus palet quod formale objectum charitatis, ex parte rei amata», est bonum divinum, prout esi beatiludinis objectum. De hoc etiam, eadem qmestione, art. 7, sic dicit : α Cum quæritur de his (juro subjiciuntur actui alicujus potentiæ vel habitus, oporlel considerare formalem rationem objecti illius potentiæ vel ħabitu Secundum enim quod aliqua se habent ad illam rationem, «5 habent nd hoc quod subjiciantur illi potentiæ vel habitui; sicut aliqua secundum quod se habent ad rationem visibilis, sunt visibilia per se vel per accidens. Cum autem amoris universaliter sumpti objectum sit bonum communiter sumptum, necesie est quod cujuslibel specialis amoṙi sil objectum aliquod speciale bonum; sicut amiciliæ naturalùtqnæestad consanguineos, proprium (3) objectum ṗ bonum naturale secundum quod trahitur (6) a parentibus; in amicitia autem politica, objectum est tonum c̆ivitati Unde et charitas habet quoddnrn speciale tonum, ut proprium objectum, scilicet tonum beatiludinis divinæ, etc. » — Hæc die. — Item, decimo articulo ejusdem qnæstioṇi sic dicit : < Cum actus el habitus Speciem hatoat ex objecto, oportet quod ex eodem ratio perfectionis ipsius sumatur. Objectum autem charitatis est summum tonum Igitur perfecta charitas est quro in summum tonum fertur in tantum inquantum est diligibile, etc. ▷

De secundo nutem, sciliral quod formalis ratio objecti charitatis ex parte diligentis (γ) sil ratio bealiiicntivi vel aliquid ṁile, ostendit sanctus Thomas, in suo simili, scilicet, I p., q. GO, art. 5, in solutione secundi, ubi sic dicit : < Cum dicitur, Deus diligitur ab angelo inquantum est ei bonus, si ly *ini]uanlun;* dirai ilnern. sic falsum est; non enirn naturaliter diligit Deum propter tonum suum, sed propter ipsum Deum. Si vero dicat rationem amoris ex parle ornantis, sic verum e>t ; non enim esset in natura alicujus quod amarat Deum, nisi ex eo quod unumquodque dependet a bono quod est Deus. » — Hæc ille. — liem, in solutione quarti, sic dicit : « Deus, secundum quod usi universale tonum a (pm dependet omne bonum naturale, diligitur dilectione naturali ab unoquoque; inquantum vero est bonum beatilirans su|»ernaluraliter omnes supernaturah bealitudine, sic diligitur dilectione charitatis. » — Hæc ille. — liem. 2 2·, q. 20, art. I : α Dilectio, inquit, charitatis tendit in Deum sicut in principium beatiludinis. in cujus communicatione amicitia diai ilalis fundatur, α — Hæc ille. — Ex quihus apparet quod ratio formalis objecti charitatis, ex parte diligentis, est principium beatiludinis, vel beatilicalivum vel communicativum beatiludinis hoc modoquod, quia talis ratioest in Deo,ideo natura rationalis |»er habitum charitatis fertur in Deum, el disponitur, et inclinatur ad diligendum Deum : non quod propter tales rationes Deus diligatur quasi propter linem; sed se habent potius in genere causa» materialis.

Tunc ad formam primi argumenti, conceditur major. Ad minorem, dicilur (puni peiTectissima

(») a vorbo *efficitur* u«que a<l *ct,* om. Pr.
(ȯ) *imifjix ijuuni. — contra* IT.
(γ) *neghgit. — ucgligat* Pr.
O) *guir.* — </ui Pr.

(>) *proprtiun — pivpter* Pr.
(C) *Int/ntiir. — tra/iit* Pr.
(·;) *dihgcntii — itiligibililalii* IT.

ratio diligibilitatis Dei, se tenens ex parte rei dilecta?, el se habens in genere causæ formalis vel finalis, non est quæcumque comparatio Dei ad creaturam, sed est sua bonitas el beatitudo. Sed non est inconveniens quod perfectissima ratio diligibilitatis Dei, se tenens ex prie diligentis, et se habens in genera causæ materiali» per dispositionem ad dilectionem Dei, includat comparationem aut respectum ad creaturam : quia nullum diligens diligit nisi quod est sibi bonum, aut conveniens, et perfectivum sui; el constat quod omnia talia dicunt respectum.

Ad secundum dicitur quod, cum dicitur *beatificativum,* pr. hoc non intelligimus solum respectum actualem quo actualiter beatificat, nec solum respectum aptitudinalem quo aptus est beatificare, sed intelligimus et complicamus quoddam absolutum sub respectu; sicut cum dicitur *bonum,* quia non tota ratio I>oni est absoluta, nec tula respective, sed partim sic, el partim sic. Unde, cum dicimus *Deum beatificativum* vel *principium beatificationis,* intelligimus in Deo summam bonitatem et beatitudinem, secundum (a) quod illa est fons omnis beatificationiscrealæ et principium in triplici genere causæ, scilicet formalis, efficientis, et finalis. — El cum dicitur quod respectus aptitudinalis non est ratio terminandi actum nisi complicando naturam, etc.; — dicitur quod nos non dicimus quod ille respectus bealificativi terminet perse aut directe actum charitatis, immo quod disponit ad actum charitatis ct incitat illum. Non enim pertinet ad formalem rationem objecti in se considerati ipsius charitatis, sed pertinet ad formalem rationem objecli ex parte diligentis (t). Prima autem ratio terminat actum charitatis, non nutem secunda; quia non est ratio *in quam,* vel *quu* (γι, vel *propter quam* tendat chantas, sed *cum quu,* cx parte subjecti, quod non ferretur in Deum, nisi esset aliqua communicatio inter Deum et hominem, secundum dona gratiæ et gloriæ. Hæc autem communicatio exprimitur pr tales respectus importato in hoc quod dico *principium bcatitudinis. bealificatirum naturut rationalis,* et hujusmodi (J).

Aii tertium dicitur quod charitAB non appetit bonum ut huic, sic quod beatitudinem velit proprio subjecto principaliter, aut quod bonum divinum referat ad proprium subjectum ul ad finem. Cum hoc tamen stat quod si bonum divinum non esset conveniens subjecto charitatis, nec sibi communicabile, charitas non inclinaret subjectum suum in bonum divinum. Charitas igitur non diligit Deum, quia bonus homini vel beati ficati Vus hominis, si ly *quia* dicat causam finalem; hoc enim esset retorquere Deum in creaturam sicut in finem. Si vero ly *quia* dicat causam materialem vel dispsilionem reducibilem ad genus cause materialis, sic verum est, quia charitas diligit Deum quia beatifleativus hominis, vel quia bonus homini. Et de hoc multa dicta sunt in praecedentibus.

Ad quartum respondetur sicut ad secundum.

Ad <|iiiiitum dicitur quod si loquamur de formali objecto voluntatis el proprio et per se, tale objectum non est ens, sed binum. Et ideo minor, ad illum sensum loquendo, est simpliciter falsa. — Dicitur secundo, quod plentia volitiva non potest quielari perfecte in quocumque creato vel increato, nisi in illo in quo perfectissime reperitur ratio boni. — Dicitur tertio, quod in Deo, sub ratione qua est hoc ens, non perfectissime reperitbr ratio boni, sed sub ratione qua est hoc bonum; quia nec ratio entis nec ratio hujus en lis includunt formaliter rationem boni, el consequenter nec rationem summi boni. — Dicitur quarto, quod, posito, sed non concesso, quod Deus terminaret actum voluntatis, el perfecte quietarei voluntatem, sub aliqua ratione absoluta ex parte sui, illa tamen ratio non potest a nobis concipi in via absoluteet sine quocumque respectu, sed cum respectu. Sicut patet de ratione summi boni, vel infiniti boni, vel perfecti boni, vel hujusmodi («) boni, et similibus, quæ important respectus vel negationes. El hoc est, quia non concipimus Deum secundum quod in se est, sed per effectus suos. Et sic competit quod ratio alicujus ex parte ratiocinabilis est absoluta el positiva, el tamen ex parte ratiocinanlis est respective vel negativa.

Quod autem objectum voluntatis non sit ens, sed lionum, asserit (C) sanctus Thomas, ubicumque loquitur de isla materia, specialiter 1 2æ, q. 9, art. I, in solutione secundi, ubi sic dicil : u Sicul imaginatio forma· sine ;rsliinalione convenientis et nocivi non movet appetitum sensitivum, ita nec apprehensio veri sine ratione boni vel appetibilis non movet voluntatem. Unde intellectus speculativus non movet, sed practicus, ut dicitur 3. *de Anima* (t. c. 46). p — Ihee ille. — Item, in principii solutione, sic dicit : a Intantum aliquid indiget moveri ab aliquo, inquantum est in potentia ad plura; oprlet enim ul illud quod est in potentia, reducatur ad actum, et hoc est movere. Dupliciter autem aliqua vis animæ invenitur esse in potentia ad diversa. Uno modo, quantum ad agere et non agere. Alio modo, quantum ad agere hoc vel illud. Sicut visus quandoqpe videt actu, et quandoque non videt; et quandoque videt album, et quandoque nigrum. Indiget ergo movente, quantum ad duo, scilicet quantum ad exercitium vel usum actus, et

(e| «cruiithiih. — vmiwA>Pr.
(C) *tllliqridif. — tlthiphihlah»* Pr.
(j) *qua — quam* Pr.
(I) *hujutmodi. — huju»* Pr

(a) *huju»modit — hu/ia* I'r
(t) ofienf. — *aitcntil* Pr.

quantum ad determinationem actus : quorum primum est cx parte subjecti, quod quandoque invenitur agens, quandoque non agens; aliud autem ex parte objecti, secundum quod specificatur actus. Motio autem ipsius subjecti est ex aliquo agente. Et cum omne agens agat propter finem, principium hujus motionis est ex fine. Et inde est quod ars ad quam perlinet finis, movet suo imperio artem ad quam perlinet id quod est ad finem. Itonum autem incommuni, quod babot rationem finis, est objectum voluntatis. Et ideo ex hae parte voluntas movet omnes alias |>otentias animæ ad suos actus. Utimur enim aliis potentiis cum volumus; nam lines et perfectiones aliarum potentiarum comprehenduntur sub objecto voluntatis, sicut quædam particularia bona : semper autem al's, vel potentia, ad quam perlinet finis universalis, rnovet ad agendum artem, vel potentiam, ad quam pertinet linis particularis sub illo comprehensus; sicut dux exercitus, qui intendit Immiuiu commune, scilicet ordinem totius exercitus (α), movet suo imperio aliquem ex tribunis, qui intendit ordinem unius aciei. Sed objectum movet determinando actum, ad modum principii formalis a quo in rebus naturalibus actio specificatur, sicut calefactio a calore. Primum autem principium formale est ens, et verum universale, quod est objectum intellectus. Et ideo isto modo motionis, intellectus movet voluntatem, sicut praesentans ei suum objectum. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet primo quod ens. sub ratione qua ens, non est objectum voluntatis, sed intellectus. Secundo, quod, si intellectus ostendat voluntati aliqûid sub ratione entis, et non sub ratione Itoni vel mali, ex tali ostensione nulla causatur allectio in voluntate. Tertio, quod quantumcumque Deus ab intellectu creato apprehendatur sub ratione qua est hoc ens, si non apprehendatur sub ratione I»oni, non propter hoc movet ad sui dilectionem, et consequenter nisi aliter apprehendatur non delectat, nec quielat voluntatem creatam ; quielat ergo sua ratione absoluta simul el respective; qualis est ratio boni. Quarto, quod ideo Deys dare visus quielat voluntatem, quia evidenter apparet illum esso summum Itonum el essentiam bonitatis. De hoc sanctus Thomas, 1 p., q. 62, ari. 8, sic dicil : α Angeli beati peccaro non possunt. Cujus ratio esi, quia eorum beatitudo in hoc consistit quod Deum per essentiam vident; essentia autem Dei est ipsa essentia bonitalis. Unde hoc modo se haltet angelus, videns Deum, ad ipsum Deum, sicul <e habet quicumque non videns Deum ad communem rationem boni. Impossibile est autem quod aliquis quidquam (C) velit el operetur, nisi attendens ad bonum, vel quod velit divertere a bono, inquantum hujusmodi (γ). Angelus igitur bealus non potest velle vel agere nisi attendens ad Deum; sic autem volens vel agens non potest peccare. > — Hæc ille.

§ 3. — Ad ARGUMENTA CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Ad primum contra tertiam conclusionem, dicitur quod, sicut natura determinatur ad appetendum esse proprium, sic quod non potest de per se appetere non esse sui quocumque posito circa ipsam, ita multo amplius el intensius determinatur ad appetendum esse Dei, sic quod nullo modo potest appetere non esse Dei; immo, sicut plus appetit esse divinum quam proprium, sic plus refugit non esse Dei quam non esse sui. — Cum autem dicil quod, si esse Dei et esse creatur» non possent simul stare, etc., — dico quod ille casus est impossibilis, quia bonum creatura» {totius salvatur in Deo quam in seipso, sicut patel in probatione tertia» conclusionis, nec unuin illorum potest alteri repugnare plusquam bonum speciei possit repugnare bono sui individui vel econtra. De hoc sanctus Thomas. 1 p., q. 60, art. 5, ubi arguit sic, in tertio loco : < Natura reflectitur supra seipsam, vel in seipsam; videmus enim quod omne agens naturaliter agit ad conservationem sui. Non autem reflecteretur in seipsam natuia, si tenderet in aliud plusquam in se. Igitur, etc. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Natura, inquit, reflectitur in seipsam, non solum quantum ad id quod est singulare, sed mullo magis quantum ad commune; inclinatur enim unumquodque ad conservandum non solum individuum suum, sed etiam suam speciem; et multo magis habet naturalem inclinationem unumquodque in id quod est bonum universale simpliciter. » — Hæc ille. — Dicitur ulterius quod, |»o>ilo per impossibile quod esse Dei et <sse crealur.e non posset simul utrumque stare, in illo rasu natura magis appeteret conservationem Dei quam sui, el optaret non esse suum de per accidens ad vitandum non esse Dei, sicul |>ars ex|K)nens se pro bono totius corpons. Nec ex hoc sequilur quod natura tantum condilionaliter determinetur ad ap|H'lendum esse proprium, quia natura semper de per se appetit proprium esse simpliciter, el sine conditione. Polest tamen appetere suum non esse de per accidens, pro quanto tale non esse (x) est salvalivum alicujus melioris esse ipsius naturæ, quam sil suum singulare esse; sicut melius el perfeclius esse hal»el ƀar in toto quam in seipsn. Et a simili, quoelibet res perfectius esse habet in Deo (piam in seipsa. Ideo in illo ca^u exponeret suum esso minus iHufeclum pro suo esse magis perfecto.

Λ<1 seciitiduni, negatur prima consequentia ibi facta; quia, licet appetitus naturalis non sil nisi

(s) exercifuj. — Om. Pr.
(6) çuu/çuam. — *quicuHiqur Pr*
(γ) *hujutniodi.* — /iii/wj Pr.

| (a) «w, — Orn. Pr.

convenientis appetenti» non tamen sequitur quod primo Mt respectu illius cui oppetit conveniens. Unde hujus <olutio jxilet ox procedentibus. Et de hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 29, q. I, ari 3, ubi arguit sic, in secundo loco : < Philosophus dicit, <8. *Ethicor.* (cap. 5), quod unieutqueesl amabile, quod est sibi Ixnmin. S« d quidquid diligit homo propter hoc quod est sibi bonum, diligit propter sripMim. Ergo quidquid homo diligit, propter seipsurn diligit. Ergo se diligit magis omnibus quæ diligit. > luxe argumentum. Sequitur responsio : «Dicendum, inquit, quod, quamvis unicuique sit amabile quod est sibi bonum, non tamen oportet quod propter hoc sicut propter finem ametur quia est sibi Ixmum, cum etiam amicitia non retorqueat ad seipsum bonum quod ad alterum optat. Diligimus enim amicos, etiamsi nihil inde nubis debeat evenire. > — Hi ille. — Sic dico, in proposito, quod, licet appetitus naturalia non sit nisi convenienti» appetenti, non tamen oportet quod semper referat tab· conveniens ad ipsum appetentem, sicut ad linem; potissime ubi tale conveniens est ratio w>endi et bonitatis ipsi appetenti, ct nullo modo erontra, sicut est in proposito de Deo respectu cujuslibet naturalis appetentis. El ideo non oportet quod appetitus naturalis primo sil rcs|xxtu ipsius appetentis, loquendo de primitale perfectionis.

Ad tertium negatur minor. Quia illa exempla bonn sunt ad propositum, el ex illis bene intellectis apparet quod non solum totum praililigit esse suum <piam esse sua· partis, immo quod para prædiligit esse tutius quam ês proprium. Nec valet quod dicitur, quod manus non exponit se, etc. Quia manus, quamdiu est pars, non halxd proprium agere, mil totum agit per manum. Verumtam»·» illa motio ct expositio passiva manus pro capite vel conMirvatione lotius non est inaiiui violenta, immo naturalis, quia ad hanc motionem apta nala est, (piia naturalia sic aguntur sicut apta nala «mit agi, ut dicitur, 2. *Physicorum* (t. c. 78). Unde, si manus haberet proprium mutum ct acltonrin, ad hoc seipsam moveret, ad quod movet eam suum lotum. — Cum autem dicitur quod aqua non movet sursum, etc.; — dicitui quodaquocumque moveatur, sive a principio intrinseco, sive ab exlrinscco, tamen ille motus, secundum philosophus, non est aqme violentus, sed naturalis, etsi non ex inclinatione naturæ particularia præcisæ Unquam totalis principii, tamen ex inclinatione naturæ universalis, quarum inclinationum |>iirlieularis subservit univerealh De hoc sanctus Thomas, *tie Potentia Dei,* q. 0, art. 1, in solutione deci mis? pli mi, sic dicit : < In qualibet re naturali est naturalis ordo et habitudo ad omnes causas ês|ierioi Et inde, est quod illa quæ fiunt in corporibus inferioribus (a) ex impressione corporum cadcslitini, non sunt violenta, licet videantur iw» contraria naturalibus inolibu· inferiorum corporum, ut palet in fluxu et refluxu maris, qui sequitur motum ltirnr·. El multo minus est violentum, quod a Deu 111 in istis inferioribus. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod aqua naturaliter inclinatur nd ascendendum et dimittendum locum suum propter tonum universi, dato quod principium effectivum illius motus sit corpus cœleste, vel alia virtus regilivn universi.

II. Ad argumenta aliorum. — Ad primum resjxmdiH sanctus Thomas, 1 p.j q. 60, art. 5, ubi arguit sic, primo loco : « Dilectio naturalia fundatur super unione naturali. Sed natura divina maxime distat a natum angelica. Ergo naturali dih'Ctione angelus minus diligit Deum quam se vel alium angelum. ® Ecce argumentum simile isti· Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod illa ratio procedit in his quæ βχ ιικριο dividuntur, quorum iintim non est alteri ȟtio exsistendi et bonitatis; in talibus enim, unumquodque magisdiligitnaluraliterseipeum quam alium, inquantum est sibi magis unum quam alteri. Sed in illis quorum unum est tota rnlio edendi et Imnitatis alteri, magis diligit naturaliter alterum quam sei|tsiim; sicut dictum est (in corp, arlic.) quod unaquiequo pars naturaliter diligit totum pliiMpiain se, et quodlibet singulare naturaliter diligit plus bonum su© speciei quam lionum suum singulare. Dens autem non solum est Ixmuin unius speciei, snl est ipsurn universale bonum simpliciter. Unde unumquodque suo modo naturaliter plu» diligit Deum quam seipsum. n — Haec ille. — Ex quibus palet quod causa dilectionis naturalis non solum est unio vel unitas dilecti ad diligentem, immo continentia in csm? et iHinitate diligentis a re dilecta. Et hoc modo Deus continet omnem creaturam in e>se el bonitate plus<|unm creatura contineatur a Mjipwi vel a suis principiis intrinsecis. El similiter Deus e>t rausa unitatis et unionis cujuslilwl rei ad sripsam, vel ad quodeumque aliud. Et ideo, licet sil minus unitus creatura·, quam creatura sibi ipsi, non sequitur quod minus diligatur.

Ait secundum palet responsio per pnedicta su|ieriu> (§ praceil), quia non omnis dilectio Dei super omnia est supernaturalis, sed dolum illa qua chantas diligit Deum ut primum principium beatitudinis. Unde sanctus Thomas, I p.. q. 60, art. 5, arguit sic. quarto loco : α Hoc videtur esse proprium cbantatis, ut aliquis Deum plus quam seipsum diligat. Sed dilectio charitatis non est naturalis, sed difluuditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum. Igitur angeli naturali dilectione non diligunt Deum plus quam seipsos. > Ecce aiyumenlum. Scquilur res|M>n>io : < Dicendum, inquil, quôd Deus, secundum quod est univcraale Ikηιuιη, a «pio dependet omne bonum naturale, diligitur naturali

U) *itifcriunbui* — in mpenoritui Pr.

dilectione ah unoquoque; inquantum vero (x) est lunnm IxMitiflcans universaliter omnes supernatu-ral! ßtificalione, sic diligitur dilectione charitati». » — Hæc ille.

Ad tertium patet responsio per idem. De hoc sanctus Thomas, 1 2 q. 109, art. 3, in responsione primi, sic dicit : < Charitas diligit Deum super omnia (6) eminentius quam natura. Natura enim diligit Deum super omnia, prout est principium et linis naturalis boni. Charitasautem, secundum quod est objectum beatiludinis, et secundum quod homo habet quamdam societatem spiritualem cum Deo. Addit etiam charitas, supra naturalem dilectionem Dei. promptitudinom quamdam et delectationem, sicut et quilibet habitus virtutis addit super actum bonum, qui fit ex sola naturali ratione hominis, virtutis habitum non habentis. » — Hæc ille.

Ad quartum respondit sanctus Thomas, 2« 2îr, q. 26, art. 3. in solutione pruni, dicens quod « Philosophus (9. *Ethicor.*, cap. 4 el 8) loquitur de amicabilibus quæ sunt ad alterum in quo bonum quod est objectum amicitiæ, invenitur secundum aliquem particularem modum; non autem de amicabilibus quæ sunt ad alterum in quo bonum prædictum invenitur secundum rationem totius. » — Hæc ille.

Ad quintum dicitur quod talis hæreticus non diligit Deum super omnia dilectione cliaritatis, cum peccet mortaliter contra Deum ; nec exponit se morti propter Deum, si ly *propter* dicat ultimum finem summe dilectum, ad quem se el omnia alia referi. Forte tamen exponit se morti propter Deum si ly *propter* dicat causam materialem, quia scilicet materia pro cujus defensione se exponit morti tangit aliquem articulum fidei circa Deum, et etiam si ly *propter* dicat finem non ultimum, sed finem concupitum, ct finali ter relatum : talis enim hæreticus vult adipisci Deum; sed quia utitur Deo et non fruitur, Deum refert ad seipsum.

Dicitur ulterius, quod talis hæreticus. quia non habet naturam integram, sed in primo parente vitiatam. non diligit Deum super omnia dilectione naturali. Sed hoc non est contra conclusionem, quæ solum vult quod omnis natura in sua integritate consistens, diligit Deum super omnia. Secus est de natura a sua integritate collapsa. De hoc sanctus Thomas, 1" 2'", q. 109, art. 3. sic dicit : u Diligere Deum super omnia, est quodammodo connatural^ homini, et etiam cuilibet creaturæ, non solum rationali, sed etiam irrationali et inanimatae, secundum modum amoris qui unicuique ‹ reaturæ competere |>otest. Cujus ratio est, quia unicuique naturale est quod appetat et quod amet secundum quod aptum natum est ; sic enim unumquodque agit prout aptum natum est, ut dicitui. 2. *Physicorum* (t. c. 78). Manifestum est autem quod bonum partis est propter I»onurn lotius. Unde etiam naturali appetitu vel amore nnaqiucque res particularis amat bonum suum propnum propter bonum commune totius universi, quod est Deus. Unde et Dionysius dicit in libro *de Divinis Nominibus* (cap. 4), quod Deus convertit omnia ad amorem sui ipsius. Unde homo in statu naturæ integre dilectionem sui referebat ad amorem Dei sicut ad finem, et similiter dilectionem omnium aliarum rerum ; el ita Deum diligebat plus quam seipsum, et super omnia. Sed in statu nature corrupta? homo ab hoc deficit secundum appetitum voluntatis rationalis, quæ propter corruptionem nature sequitur bonum privatum, nisi sarietur per gratiam Dei. Et ideo dicendum quod homo in statu naturæ integras non indigebat dono gratiæ superadditæ naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia, liret indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis. Sed in statu nature corruptae, indiget etiam homo ad hoc auxilio gratiæ naturam sanantis. » — Hæc ille. — Item, 1 p., q. 60, art. 5, sic dicit : « Quidam dixerunt quod angelus naturali dilectione diligit Deum plus quam seipsum amore concupiscentis, quia scilicet plus appetit sibi bonum divinum quam bonum suum, et quodammodo amore amicitiæ, inquantum scilicet naturaliter angelus vult Deo majus bonum quam sibi : vult enim naturaliter Deum esse Deum, se outem vult habere propriam naturam; sed simpliciter loquendo plus diligit se naturali dilectione quam Deum, quia intensius et principalius diligit se quam Deum naturaliter. Svd falsitas hujus opinionis aperte apparet, si quis in rebus naturalibus consideret ad quid res naturalis moveatur naturaliter; inclinatio enim naturalis in his quæ sunt sine ratione, demonstrat naturalem inclinationem in voluntate intellectualis naturæ. Unumquodque autem in rebus naturalibus, quod secundum naturam hoc ipsum quod est. alterius est. principalius ct magis inclinatur in id cujus est, quam in seipsum. El hæc naturalis inclinatio demonstratur ex his quæ naturaliter aguntur; quia unumquodque sicut agitur naturaliter, sic aptum natum est agi, ut dicitur, 2. *Plujsicor.* (t. c. 78). Videmus enim quod naturaliter para exponit se ad conservationem lotius, sicut manus exponitur ictui absque deliberatione, ad conservationem totius corporis. Et quia ratio imitatur naturam, hujusmodi imitationem invenimus in virtutibus politicis. Est enim virtuosi civis ut so exponat periculo mortis pro totius reipublicæ conservatione, et si homo esset naturaliter pars hujus civitatis, 1i.it inclinatio esset ei naturalis. Quia ergo bonum universale est ipse Deus, et sub hoc bono continetur et angelus, el homo, el omnis creatura, quin omnis creatura naturaliter, secundum id quod est. Dei est. ^equitur quod naturali dilectione angelus et homo plus et principalius

(a) erro. — rerum Pr,
(C) *tuper wunia.* — Oin. Pr.

diligat Deum quam seipsum. Alioquin, si naturaliter plus diligeret seipsum quam Deum, sequeretur quod naturalis dilectio esset perversa, el quod non perficeretur per charitatem, sed destrueretur. n — Hæc ille.

III. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi dicitur primo, quod similitudo de cive exponente se morti propter bonum civitatis el reipublicæ bonuin est. Nec instantiae contra hoc adducta valent. Cum enim dicitur quod non ideoex|>0nit se quasi plus diligat bonum cominune, proprio bono ejus excluso, quam suum proprium bonum, falsum est. Quia virtus jtolitica inclinat ad praeeligendum finem his quæ sunt ad finem. Constat autem quod bonum commune reipublicæ, sive includat hunc particularem civem, sive non, est finis hujus particularis civis. Ergo virtus moralis inclinat hunc particularem enem ad prædihgendum Ixmum reipublicæ, sive includat illum particularem enem, sive non. quam suum privatum bonum.

Dicitur secundo, quod civis exponens se morti pro republics, non Mill sibi majus bonum quam reipublicB, immo minus; quia vult suum esse, el SUum agere, el vivere, perdi el desinere esse, ul esse, et vivere, el agere civitatis permaneat. — Et quoti dicitur quod in hoc acquirit sibi maximum bonum, scilicet bonum virtutis, etc.; — dicitur quod hoc penitus nihil valet. Tum quia illud bonum magis acquirit civitati quam sibi;quia bonum partis magis est lotius (piam partis. Tum quia non supposita beatitudine supernatundi, nec aha vita pneter istam beata, quam non supposuerunt mulli cives virtuosi infideles exponentes se morti pro communitate, diutius gaudet communitas de illo actu virtutis, quam civis ille particularis qui talem artum exercuit; quia communitas pro ilk» aclu gaudet et honoratur pusi mortem illius civis. Tum quia positu, sed non concesso, quod talis actus virtutis esset bonum particularis civis magis quam ci vitalis, adhuc non infertur propositum; quia civis virluosus non ideo exponit se morti pro civitate, aut bono communi, ul scilicet civitas liene habeat in divitiis, aut bene vivat quoad vitam vegetativam, aut sensitivam, sed ut bene vivat secundum intellectum el rationem, huC esi virtuuR». Ille enim est tinis civitatis, el illud est bonuin rvipublicæ, secundum Philosophum, in *Politicis* (lib. 7,<ap. 1). Constat aulem quod virtuosi operatio el felicitas civitatis praeponderat virtuosæ operationi el felicitati particularis civis, el sic civis moriendo pro felicitate civitatis majus bonum vult civitati (piam sibiijwi.

Dicitur tertio, quod Aristotele·, 9. *Kllmurum,* in capitulo *Dubitabit autem utrum oportet amare* T seipsum maxime, etc., licet videatur dicero quod l bonus, exponendo se murti pro amicis el patria, maximum bonum vult sibi. Limen de republica et l bono communi reipublicœ |>arum ibi loquitur, sed de amicis. Propter quod non]>ote&t ex hoc argui quod mens ejus sit quod aliquis virtuosos plus diligat privatum bonum quam bonum reipublicas, cum expresse dicat, 1. *Ethicor.* (cap. 2), quod bonum gentis et civitatis amabilius est et divinius quam bonum unius; sed vult quod virtuosiis, moriendo pro amico suo particulari, majus bonum optat sibi quam amico. Tamen, quæcurnque fuerit mens Aristotelis ibidem, non referi ad propositum, quia (x) ex didis ejus alibi habetur veritas intenta.

Ad secundum dicitur quod utique verum est quod plus debet quilibet dolere, si fecit contra bonurn virtutis, quam si lota civitas residua fecisset contra bonum virtutis, cæteris paribus, et hoc plus intensive, non tamen plus extensive. Sed ulterior consequentia non valet, qua infertur quod plus debet velle sibi bonum virtutis, quam communitati. Cujus ratio est, quia facere contra bonum virtutis vel contra Deum, repugnat directe amori virtutis; sed carere bono virtutis, non est culpa, sed pœna, nisi proveniat ex culpa; et ideo in aliquo casu potest eligi, saltem per accidens, ad vitandum majus mahim, puta ne tota communitas privetur bono virtutis : el ideo non ita directe opponitur arnori virtutis, vel Dei, sicut facere contra bonuin virtutis aut Dei; quod in nullo casu eligi debet. Conceditur ergo quod quilibet plus debet diligere bonum virtutis communitati quam sibiipsi, et similiter beatitudinem ; potissime perfectæ communitati, qualis est communitas omnium electorum. Et de hoc sanctus Thomas, 2 2"', q. 26, art. 4, ubi arguit sic, tertio lneo : < 1. *Connthior.* 13 (v. 5), dicitur quod *charitas non quœrit quæ SUa sunt.* Sed illud maxime amamus, cujus bonum maxime quærimus. Ergo per charitatem aliquis non amat seipsum plus quam proximum. 1» Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Sicut, inquit, dicit Augustinus in Hegula, cum dicitur *charitas non quærit quæ sua sunt, sic* intelligible quod *communia propriis, non propria communibus anteponit.* Semper autem Ixinum commune est magis amabile unicuique quam proprium bonum; sicut etiam ipsi |mrti est magis amabile bonum lotius quam bonum partiale suiipsius, ul dictum est (ead. quæsl. art. 3). p — II.rc ille. - - Ex quibue palet quod quilibet plus debet velle bonum virtutis loti communitati quam sibi partialiter, nisi in casu ubi ex privatione talis boni villulis partiali derogaretur alicui bono universaliori quam sil tola communitas, quale bonum esi Deus, cui derogatur, dum aliquid (it contra illum l>eccando. El idem dico de læatitudine. Quilibet enim debet potius velle quod tota natura humana vel tota civitas electorum babeal gratiam et gloriam, l sine ipso, quam si ipse solus haberet gratiam et glo-

(») i/IIıα. — *quod* Pr

riam; dum tamen sua privatio non veniret ex culpa sua» quia in hoc derogaretur universaliori bono, scilicet Deo. De hoc similiter loquitur sanctus Thomas, in *dc Virtutibus*. qiuestione *de Charitatc*, art. 11, in solutione sexti, ubi ostendit quod ad amorem Dei pertinet ut quis interdum velit séparai i a fruitione Dei propter salutem proximi. Ait enim sic : < Hæc est differentia inter amicitiam honesti et delectabilis, quod in amicitia delectabilis amicus diligitur propter delectationem, in amicitia autem honesti amicus diligitur propter seipsum, sed delectatio provenit ex consequenti. Ad perfectionem igitur amicitîæ perlinet ul aliquis propter amicum interdum abstineat etiam a delectatione quam babet m ejus pnesentia, in ejus servitiis occupatus. Secundum igitur hanc amicitiam plus amat aliquem, qui ab eo se absentat propter amitum, quam qui a praesentia amici discedere non vult, etiam propter amicum. Sed si quis libenter vel faciliter a præsenlia amici divellatur, in aliis magis delectatus, vel nihil vel parum probatur amicum diligere. Hos igitur 1res gradus considerare possumus in charitate. Deus autem est maxime propter seipsum diligendus. Sunt enim qui libenter vel sine magna molestia separantur (a) a vacatione divinæ contemplationis, ut terrenis negotiis implicentur; et in his nihil vel modicum charitatis apparet. Quidain vero in tantum delectantur in vacatione divinæ contemplationis, quod eam deserere nolunt, etiam ut divinis obsequiis mancipentur (C) ad salutem proximorum. Quidam vero ad tantum culmen charitatis ascendunt, quod etiam divinam contemplationem, licet in ea maxime delectentur, prælermitlunt, ut Deo serviant in salute proximorum. Et hæc perfectio in Paulo apparuit, qui dicebat, *Ramanor.* 9 (v. 3): *Optabam ego ipse anathema,* id est. separatus *esse a Christo pro fratribus meis;* et *Philipp.* 1 (v. 23 et 24): *Desiderium habens dissolvi. el esse cum Christo, permanere autem in carne necessarium est propter vos,* etc. p — tini ille. — Utrum autem deberet qilis velle potius se solum Deum offendere, quam si tota residua communitas humana Deum offenderet? — dicitur quod non; quia in nullo casu debet velle derogare bono divino. Et licet magis derogaretur kno divino si lotum (γ) genus humanum Deum offenderet quam si ipse solus Deum offenderet, el magis laederetur lotum genus humamini, quam si ipse solus caderet, hoc non obstante, dicitur, ut supra, quia in illo casu non derogatur bono divino, ut est lionum ejus, cum remaneat rectus ordo hujus ad Deum ul ad finem. Si autem ipse peccaret, derogaretur eidem, ut est bonum hujus. Item, si iste offenderet Deum, hoc cederet ei in malum culpæ. Si autem totum genus humanum, isto excepto, offenderet Deum, hoc non cederet isti nisi in malum pœnæ. Fugibilius autem est sine quacumque proportione malum culpæ quam malum pœnæ in eodem subjecto. Rursus, quia offendere Deum præjudicat amori divino, non autem csm» partem multitudinis offendentis, ipso excepto, Deum.

Ad tertium dicitur prirno, quod exponere se morti pro alio, non est sufficiens signum quod exponens diligat alium plusquam se simpliciter. El de hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 29, q. 1, ari. 5, in solutione tertii, sic dicit : « Tradere seipsum rnorti propter amicum, est perfectissimus aclus virtutis; unde hunc actum magis appetit virtuosos quam vitam propriam corporalem. Unde quod aliquis propriam vitam corporalem propter amicum ponat, non contingit ex hoc quod aliquis plus amicum quam seipsum diligat, sed quin in se plus diligit quis bonum virtutis quam bonuin corporale. > — Hæc ille. — Et simile dicit, 2· 2 q. 26, art. 4, in solutione secundi. — Dicitur secundo, quod ex|x>nere se morti pro alio, sive illud aliud sit communitas, sive privata persona, est sufficiens signum quod exponens plus diligit vitam corporalem alterius quum propriam, vel felicitatem alterius quam vitam propriam corporalem. El ex hoc sufficienter arguitur quod aliqua jiars politicæ communitatis plus diligit bonum totius quam suum bonum |mrtiale, quia iste civis minus diligit se secundum vitam corporalem quam rempublicam ; licet ex hoc non ostendatur quod iste civis simpliciter plus diligit communitatem quam seipsum. — Dicitur tertio, quod sufficiens signum quoti civis virtuosos diligit plus bonum communitatis simpliciter quam suum propnum, est hoc : quia suum esse, vivere, et agere vult perdi ad salvandum felicitatem civitatis, ad quam ordinat se et sua, sive vitam, sive mortem, sicut in finem proximum, eo modo quo lotum est finis suæ partis. Mulli autem fuerunt cives isto mo<lo e\|umentes se murti pro civitate.

Ad quartum dicitur primo, quod qiiantmncumque fides infusa, vel acquisita, ostenderet Deum esse diligendum super omnia sub speciali ratione, puta beatificativa, vel prout est objectum beatitudinis, non propter hoc voluntas tenderet in Deum sub illa ratione faciliter, prompte, el delectabiliter, et secundum modum virtutjs. nisi esset habituuta aliquo habitu supernatural!. De hoc sanctusThomas, 2 q. 23, ari. 2. sic dicit : « Nullus aclus perfecte producitur ab aliqua putentia activa (a), nisi sit ei connatuialis per aliquam formam quæ sil principium actionis. Unde Deus qui omnia movet ad debitos fines, singulis rebus indidit formas per quas inclinantur ad fines sibi præstitulos a Deo; et secun-

(a) *"parantur.* — *"parentur* Pr.
(C) *muncipcnhir.* — *mancipantur* Pr
(γ) *desiderium.* — AJ. Pr.

(a) *at itra* — /Minna Pr.
(4) *pi ^itituto».* — *pvJi dïduiiitüi* Pr

dum hoc *disponit omnia suaviter,* ut dicitur *Sapient.* 8 *(x.* 1). Manifestum est autem quod actus duritatis excedit naturam potentia voluntatis. Nisi igituraliqua forma superadderetur naturali potenliæ, fier quam inclinaretur ad dilectionis actum, secundum hoc esset actus iste imperfectior actibus naturalibus et actibus aliarum virtutum, nec esset facilis el delectabilis. Quod patet esse falsum ; quia nulla virtus habet tantam inclinationem ad suum netum sicul charilas; nec ita delectabiliter operatur. Unde maxime necesse est quod ad actum chal itatis exsistat m nobis aliqua habitualis forma, superaddita naturali potenliæ, inclinans ipsam ad charitalis actum, el faciens eam prompte ct delectabiliter operari. » — Hæc ille. — Hem, q. 24, art. 2: < Charitas est amicilia quædam hominis ad Deum, fundata super communicatione beatiludinis œlernie. Hæc autem communicatio non est secundum bona naturalia, sed secundum dona gratuita; quia, ut dicitur. *Hom.* 6(v. 23) : *Gratia Dei vita æterna.* Unde et ipsa charilas facultatem nature excedit. Quod autem facultatem naturo excedit non potest esse naturale, neque per potentias naturales acquisitum, quia effectus naturalis non transcendit suam causam. Unde charitas non potest esse naturaliter nobis indita, neque actione naturali est acquisita, sed per infusionem Spiritus Sancti qui est amor Patris et Filii, cujus participatio in nobis est ipsa charilas creata, etc. > — Hæc ille. — Ex quibus palet quod charilas est necessaria ad elevandum voluntatem ad actum supematuralem.

Dicitur secundo, quod positio nostra non tenet quod charitas elevet naturam tantum ad diligendum Deum amore concupiscentia», immo principalius elevat eam ad diligendum Deum amore ămicitia Per charitatem enim volumus Deum esse summe beatum in se, et dilfusivum šua beatiludinis in nobis. Et ita sub alia ratione diligit Deum natura et chantas amore amicitia? : quia natura optat et vult Deum esse summe bonum naturaliter, el principium omnis boni naturalis ; charilas autem vult Deum esse summe beatum el principium beatiludinis.

IV. Ad argumenta aliorum. — Ad primum dicitur quod recte concludit quod charitas elevat naturam ad diligendum amore amicitiæ, ultra illud quod posset ex puris naturalibus. Sed in ulteriori processu est fallacia consequentis; quia non oportet quod, si charitas elevat naturam ad amandum Deum amore amicitia·, ultra id quod potest sinecharitate, quod elevet solum quantum ad modum diligendi, scilicet super omnia, et propter se : immo ad hoc sine charitate sufficit natura, ut superius sæpe dictum est; sed elevat quantum ad rationem diligendi (x), quia chantas diligit Deum amore amicitiæ, ul summo beatum, et amoie ţoncupiscentia ut principium, el objectum, et fontem beatitudink

Ad confirmationem, dicitur (piod includit duo falsi. Primum est quod per dilectionem naturalem homoplusdiligat se quam quodcuinquealiud. Secun· dum est quod ex sola gratia, el non ex alio principio, natura humana, in sua integritate consistens, sufficiat diligere Deum super omnia alia.

Ad secundam confirmationem, dicilurqiiod rinii· litudo penitus non valet : quia Deus pro statu vi© non potesta nobis immediate cognosci; (lolestoutern a nobis immediate amari : el ideo non oportet quod naturalis dilectio Dei incipiat a creaturis; immo, tam dilectio naturalis quam supernaturalis, utraque potest inciperea Deo. De hoc sanctus Thomas, 2 2ir, q. 27, art. 4, sic dicit : α Actus cognitivæ virtutis perficitur per hoc quod cognitum est in cognoscente; actus autem virtutis appetitivæ perficitur per hoc qinxi appetitus inclinatur in rem ipsam. El ideo oportet quod motus appetitivæ virtutis sit in res secundum conditionem i|>sarum rerum ; aclus autein cognitivo» virtutis est secundum modum cognoscentis. Est autem ipse ordo rerum talis secundum Se, quod Densest per seipsum cognoscibilis et diligibilis, utpote essentialiter exsistens ipsa veritas el bonitas, per (piam alia cl cognoscuntur et amantur; sed quoad nos, quia nostra cognitio a sensu ortum habet, prius sunt cognoscibilia quæ sunt sensui propinquiora, et ultimus (x) terminus cognitionis est in eo qiiod est maxime a sensu remotum. Secundum hoc ergo dicendum quod dilectio quæ est actus appetitivæ virtutis, etiam in statu via» tendit in Deum primo, et ex ipso derivatur ad alia; et secundum hoc charilas Deum immediate diligit, alia vero mediante Deo. In cognitione vero est econtra; quia scilicet per alia Deum cognoscimus, sicul rausam per etlectus, vel per modum eminentia» (6), aut negationis, ut patet (γ) per Dionysium in libro *de Divinis Nominibus* (cap. 1). n — Hæc ille. — liem, in solutione secundi, sic dicit : α Dilectio Dei estaliquid majus quam ejus cognitio, maximeseciindtim statum via»; ideo pnesuppoftit ipsam. Et quia cognitio non quiescit in rebus creatis, sed per eas in aliud tendit, ideo in illo dilectio incipit, et per hoc ad alia derivatur per modum cujusdam circulationis, dum cognitio a creaturis incipiens tendit in Deum, et dilectio a Deo incipiens, sicut ab ultimo line, ad creaturas derivatur. » — Hæe ille. — Ex quibus apparet quod illa confirmatio, in similitu- (line quam proponit, continet duo falsa. Primum est, quod cognitio supernaturalis incipiat a Deo; hoc enim omnino falsum est, quia omnis cognitio Dei in viæ statu incipit a creaturis. Secundum est. quod dilectio Dei naturalis semper incipiat a crea-

(«) *diluendi.* — *ddirjenlit* **Pr.**

te) *ulhmux.*^— *ulterius* **Pr.**
(C) ĕ»>o/»erUt — ««ifentur **Pr.**
(t) *patet.* — **Om. Pr.**

lui id; hoc enim falsum est, quia amor naturalis quandoque incipit ab ultimo fimi, qui est Deus.

Ad secundum palet rc»|K>nsio ex solutione quinti cl sexti (a>; quia scilicet diligere Deum propter Deum, et sr,el omnia propter Deum, inquantum est objectum beatiludinis, est proprium charitati; | non autem diligere Deum propter Deum, cl se, et omnia propter Deum, inquantum est principium boni naturalis; immo in hoc |K>lest natura rationalis, si in sua integritate consistat, ut sæpe dictum est.

§ 4. — AD ARGUMENTA CONTRA QUARTAM CONCLUSIONEM

Ad argumentum Durandi. —Ad objecta contra quartam conclusionem, dicitur quod, si major generaliter intelligalur, falsa est. Non enim omne quod amamus amore concupiscentia·, referimus ad nos sicul in finem, cum quilibet amicus diligat amicum amore ȼoncupiscentia. inquantum vult frui ejus præsenlia, et tamen non refert (6) amicum ad se sicut ad finem. Sed bene verum esi quod illud quod diligimus tantummodo amore concupiscentia», referimus ad nos sicul in finem. Modo tali amore non diligimus Deum ex charitate, scilicet amore concupiscentias excludente amicitiam; immo plus diligimus eum amore amicitia· quam amore concupiscentia·, sicut dicit sanctus Thomas, 2· 2r, q. 26, art. 3, in solutione tertii, ut recitatum est in probatione conclusionis.

§ 5. — Ad argumenta contra quintam CONCLUSIONEM

Ad argumentum Durandi. Ad objecta contra quintam conclusionem, dicitur quod non procedunt contra conclusionem , quia illa nova distinctio (piam adducit arguens, intelligilur in distinctione (piam sanctus Thomas facit, licet non explicetur : (plia saucius Thomas non dicit quod bealitudo sit ultimus aut principalia finis amoris divini; immo | dicit quod ipsa operatio amoris el bealitudims, cum .sint quædam accidentia, sunt amanda propter suum Mibjectum ; et ultorius subjectum cum omnibus suis accidentibus deliet referri in Deum, sicut ostendit ipso, 4. *Sentent,.* dist. 40, q 1, ari. 2, q‡· 1, in solutione tertii.

§ 6. - Ad ARGUMENTA CONTRA SEXTAM CONCLUSIONEM

Ad argumentum Durandi.— Ad objecta contra sextam conclusionem, dicitur quod similiter non

(e) id ost, secundi et Ici lii aliorurn; ȼutvsolutione ponuntur in hoc paragraphe, loco secundo.
(C) *referi.* — *vcfertur* Pr.

vadunt contra mentem conclusionis; quia conclusio loquitur de modo tertio modo dicto, et non de modo primo modo dicto, vel secundo modo. Verumlamen, loquendo de modo secundo modo dicto, argumentum non valet; quia nec in artu interiori charitatis, nec in aliquo actu interiori virtutis, habet locum modus ille secundus, scilicet determinatio circumstantis. Nam lioni|las voluntatis non dependet ex quacumque circumstantia, ul ostendit -anctus Thomas, i· 2·, q. 19, art. 2, ubi arguit sic(arg. 2) : < Bonitas actus non solum est ex objet to, sed ex circumstantiis. Sed secundum diversitatem circumstantiarum contingit esse diversitatem bonitatis et malitiæ in actu voluntatis, puta quod aliquis velit (piando debet, et ubi debet, el quomodo delict, vel prout debet. Ergo lxmitas voluntatis non solum dependet ex objecto, sed «·χ circumstantiis. > Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod,supposito quod voluntas sit boni, nulla circumstantia potest eam facere malam. Quod ergo dicitur, quod aliquis vult aliquod bonum quando non debet, vel ubi non debet, jiotest inlelligi dupliciter. Uno modo, ita quod ista circumstantia referatur ad volitum; et sic voluntas non est boni, quia velle facere aliquid quando non deliet fieri, non est velle bonum. Alio modo, ita quod referatur ad actum volendi; el sic impossibile est quod aliquis velit bonum quando non debet, quia semper homo debet velle bonum, nisi forte per accidens, inquantum aliquis volendo hoc bonum, impeditur ne tunc velit aliud bonum debitum, ct tunc non incidit malum ex eo quod aliquis vult bonum istud, sed ex eo quod non vult aliud bonum. Et similiter dicendum est de aliis circumstantiis. > — Hæc ille.

§ 7. — Ad argumenta contra septimam CONCLUSIONEM

Ad argumentum Durandi.— Ad objecta contra septimam conclusionem, dicitur quod major, prout jacet, est falsa ; quia j»er charilatem non tenemur optare proximis tantum gradum gloriæ vel beatitudinis quanti sunt capaces simpliciter, et quoad jKjtentiam obedientialem, quia hoc esset optare contra divinam prædesti nationem et justitiam, quæ di versos gradus beatitudinis hominibus pnefixit, non solum hominibus jam beatis, immo viatoribus, qui nondum ad beatiludinem pertigerunt sed ad eam tendunt, quidam lento gradu, quidam gradu concito. Charilas autem vult divinam justitiam servari, secundum quam meliores perfectius beatiludinem parlicipant, ut dictum est in probatione conclusionis.

Ad confirmationem, dicitur primo, quod nulla est æmuhitio, si duobus æqualis boni capacibus, sed non æque dignis, nec ad a>quale bonum ex divina justitia pra paratis, optantur inaequalia bona gloriæ,

pt non optantur eis æqualia. Immo optare talibus æqualia bona, quibus Deus optat inæqualia, esset discordare a divina voluntate, el velle contra omnem ordinem charitatis et justitiae el esset nefanda pïIO sumptio el blasphmnia. — Dicitur secundo, quod nullum praejudicium divinum e>t optare inæqualem rnotum, el tendentiam, in Deum eis quos Deus disposuit insqualitar moveri et tendere in Deum; immo optare op|>osilum, esset praejudicium divinæ praedestinationis, el justitia·, el charitatis; el prêter hoc esset vanum et phantasticum.

s 8. — Ad ARGUMENTA CONTRA OCTAVAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum contra octavam conclusionem, dicitur quod recte concludit quod dilectio inimici in uno homine potest esse melior el magis meritoria quam dilectio amici (a) in alio supposito vel homine, utputa quia cælera >nnt paria hinc inde, nisi quod diligens inimicum, adhibet majorem conatum quam alius ad diligendum amicum. El lotum hoc conceditur. Sed non probat quod in eodem supposito dilectio inimici sil magis meritoria quam dileclio amici; quia nunquam idem homo æque intense diligit inimicum sicut amicum, simul el in eodem tempore, nisi forte unico actu diligeret utrumque, et hoc ex inclinatione charilalis. Immo, si hoc faceret, utique male, demeritorie, et contra ordinationem charitatis faceret. El hoc etiam concedit arguens. Unde ad propositum sic dicit (dist. 30, q. 2) : < Diligere amicum plus quam inimicum, e>l de ordirie charitatis respectu ejusdem diligentis in casu necessitatis, quando affectus cum effectu non potest utrique exhilieri; tunc enim idem homo «eque diligens inimicum ut amicum, peccat, faciendo contra ordinem charitatis. Sed respectu diversorum diligentium, et maxime extra casum necessitatis, non est contra ordinem charitatis, quod unus propter Deum velit inimico tantum ltonum, et tanto allectu, sicut alius vult amico; immo pertinet ad perfectionem charitatis. In eodem etiam homine proalio tempore, el extra casum praedictum, non est contra ordinem charitatis, quod velit par bonum et pari affectu amico ct inimico. » — ll.»·, ille

Ad secundum dicitur primo, quod nunquam idem dilector ex charitate diligit æque intense inimicum sicut amicum, eodem tempore, ot in eodem ra.-ti. Et ideo, loquendo de eodem dilectore, minor est faha; quia intensiones talium actuum dilectionum non Mint similes, nec æquales. — Dicitur secundo, quod, si in diversis dilectoribus illæ duæ dilectiones sint «eque intensæ, non ex hoc solo (C) dilectio inimici esset molior, quia lota ejus intensio reducitur in charitatem, el intensio alternis dilectionis habet aliam causam praetor charitatem. Cujus ratio est quia actus tanto censetur melior, quanto a phirihu·» virtutibus informatur; modo dileclio amici informatur ab habitu charitatis, justitiæ. pietatis, cta multis aliis habitibus virtutis; dilectio vero inimici informatur ex solo habitu charitatis, et ita non habet loi bonitates quoi dilectio amici. Et, licel meritum innitatur quoad aliquid soli charitnti, tamen (a) bonitas actus non innititur soli charitnti ; et ideo concursus aliarum virtutum cum æquali charitate et conatu, reddit actum meliorem, et consequenter magis meritorium; quia actus in se melior, ex æquali charitate factus, est magis meritorius.Verumtamen dileclio inimici posset esse magis meritoria ex alia parte, si adhibeatur ad eam major conatus, et cælera omnia sint paria hinc et inde. — De efficacia merendi, sanctus Thomas, 1 p., q. 95, ari. 4, sic dicit : « Quantitas meriti ex duobus potest pensari. Vno modo, ex radice charitatis et gratiæ; el talis quantitas meriti respondet præmio essentiali, quod consistit in Dei fruitione; qui enim ex majori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruetur. Alio modo potest pensari quantitas meriti ex quantitate operis. Quæ quidem est duplex : scilicet absoluta, el proportionalis. Vidua enim quæ misit duo æra minuta ingazophylacinm *(Marci* 12,/.hc îc 21),minus opus fecit quantitate absoluta, quam illi qui magna munera posuerunt ; sed quantitate proportionali vidua plus fecit, secundum sententiam Domini, quia magis ejus facultatem superabat (6). Utraque lamen quantitas meriti respondet praemio accidentali, quod est gaudium de bono creato. Sic igitur dicendum quod efficaciora fuissent hominis opera ad merendum in statu innocentiæ, quam post peccatum, si attendatur quantitas meriti ex parle gratiæ, quæ tunc copiosior fuisset, nullo obstaculo in humana natura invenio Similiter etiam, si consideretur absoluta quantitas operis; quin, cum homo esset majoris virtutis, majora opera fecisset. Sed, si consideretur quantitas proportionalis, major invenitur ratio meriti post peccatum, propter imbecillitatem hominis : magis enim excedit parvum opus potestatem ejus <pii cum difficultate operatur illud, quam magnum opus potestatem ejus qui sine difficultate operatdr. » —Hæc ille. — Hem. magis ad propositum. 3. *Senlenl.,* dist. 30, q. I. art. 3, sic dicit : « Comparatio dilectionis amici el inimici pilest dupliciter intelligi : scilicet quantum ad aclus. et quantum ad habitus. Si quantum ad aclus, sciendum est quod (piando quïcrilur de duobus actibus ipiis sil nudior et inagis meritorius, oportet quod intelligaturde illis perse loquendo, secundum genus

ta) annri. — mimici Pr.
(4; tofo. — mia Pr

(a) *tanicu.* — cum Pr.
(6) *tuperahat.* — *tuperahundabal* Pr

*uuin. Contingit enim quod illud quod secundum genus suum est minus bonum vel meritorium, ăli quo adveniente efficiatur magis I>onurn vel meritorium; sicut parvum opus ex magna charitate factum, magis est meritorium quam magnum ex parva. Bonitas autem actus ad duo mensuratur, ex quihiis lenitatem recipit : scilicet ex termino, vel objecto; et ex principio, quod est voluntas. Ex termino autem habet speciem bonitatis (x); sed ex voluntate halæt rationem merendi; quia secundum hoc est in potestate facientis, quod ex voluntate procedit. Si ergo comparemus dilectionem amici et inimici quantum ad terminos, sive objecta, cum objectum magis competens dilectioni fiit amicus quam inimicus, sic melius est diligere amicum quam inimicum. Si vero comparemus duas prædictas dilectiones ad principium, quod est voluntas, sic ubi est major conatus voluntatis, ibi oportet esse majus meritum : quia quanto est major conatus voluntatis, tanto est fervention voluntas de lino propter quem *(ξ)* attentat jllud quod secundum se est sibi magis repugnans, quamvis sit magis remissa quandoque circa illud ad quod magis conatur; meritum autem consistit in hoc quod voluntas ad finem afficitur. El ideo, si comparemus actus talium dilectionum, dilectio inimici est magis meritoria, inquantum hujusmodi, quia, secundum quod hujusmodi, exigit majorem conatum et majorem fervorem circa finem, quamvis dilectio amici sit magis intensa circa objectum; sed dileclio amici est melior quantum ad bonitatem essentialem, quæ consequitur speciem actus, qui speci (icatur ex objecto. Si autem comparentur praedicta· dilectiones quantum ad habitus, sic oportet quod vel intelligatur de dilectione inimicorum qua· est necessitatis; et sic nulla est comparatio, quia idem habitus æqualisesl respectu utriusque : vel de dilectione inimicorum qua· est perfectionis; et sic dilectio inimicorum includit dilectionem amicorum, et non econtra ; et sic dileclio inimicorum est melior » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod non contingit quod in eodem diligente ex charitate, teque intensa sil dilectio inimici sicut dileclio amici, simul, el pro eodem tempore. Secundo, quod in aliquo casu dilectio inimici est majoris meriti quam dilectio amici, si istæ dilectiones sint in diversis suppositis, vel in eodem supposito, quoad diversa tempora, vel diversos casus.

A<i tertium negatur minor, loquendo de actuali dilectione amici el inimici : quia in tali dilectione intensius diligitur amicus quam inimicus, quandocumqtie simul actu diliguntur; el ila dileclio amici includit dilectionem inimici, el non econtra. Si autem loquamur do habituali dilectione inimici quæ est perfectionis, el non necessitatis, tunc conceditur quod dilectio inimici ẽ melior, ut supra dictum est.

Ad argumentum contra quaestionem (a), responsum est in responsione ad septimum contra tertiam conclusionem (6).

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua lænedictus Dens. Arnen.

( ) tonitafij. — *voluntati»* Pr.
( ) çurni. — *quod* Pr.

DISTINCTIO XXXI. ET XXXII.

QÜÆSTIO UNICA

LTRUM FIDES REMANEAT IN PATRIA

ir c a trigesimamprimam et trigenmamsecundam distinctiones 3. Sententharuni. quæntur : Utrum fides remaneat ^>5^4 in patria.

Et arguitur quod sic. Cognitio fidei el cognitio gloriæ differunt secundum perfectum et imperfectum. Sed cognitio perfecta et imperfecta simul sunt : sicut in angelo simul est cognitio matutina cum cognitione vespertina; et aliquis homo simul potest habere de eadem conclusione scientiam per syllogismum demonstrativum, et opinionem per syllogismum dialecticum. Ergo et fides simul potest esse post hanc vitam cum cognitione gloriæ.

In oppositum arguitur. Quia dicit Apostolus, 2. *Corinthior.* 5(v. Get 7) : Qunmdtu sumus *in corpore, peregrinamur a Domino; per fidem enim ambulamus, et non per speciem.* 8 illi qui sunt in gloria, non peregrinantur a Domino, sed sunt ei présentes. Ergo fides non manet post hanc vitam in gloria.

In hac quæstione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, responsiones.

ARTICULUS I.

PONI NTUH CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : **Quod Impossibile est netum fidei et actum visionis beatifica simul esse In eodem subjecto.**

Hanc ponit sanctus Thomas, I· 2,r, q. G7, art. 3,

'a) ÇKOtionem. *conclusionem* Pr.
0) Art m, g3, h, ad quartum

ubi sic dicit : « Oppositio est propria el per so causa quod unum excludatur ab alio, inquantum scilicet in omnibus oppositis includitur oppositio affirmationis et negationis. Invenitur autem in (a) quibusdam oppositio secundum contrarias formas, sicut in coloribus album et nigrum. In quibusdam autem, secundum perfectum et imperfectum; unde in attentionibus *magis* et minus accipiuntur (C) ut contraria, cum de minus calido (γ) lit magis calidum, ut dicitur, 5. *Physicorum* (t. c. 19). Et quia perfectum et imperfectum opponuntur, impossibile est quod simul, secundum idem, sil perfectio ct imperfectio. E<t autem considerandum quod imperfectio quidem quandoque est de ratione rei, el pertinet ad speciem illius : sicut defectus rationis |x?rtinel ad rationem speciei equi vel bovis. El quia unum et idem numen) manens, non potest transferri de una specie in aliam, inde est quod, tali imperfectione sublata, tollitur species rei : sicut jam non esset boe,vel equus, si esset rationalis. Quandoque vero imperfectio non pertinet ad rationem speciei, sed accidit individuo secundum aliquid aliud ; sicut alicui homini quandoque accidit defectus rationis, inquantum impeditur in eo usus rationis propler somnum, vel ebrietatem, vel aliquid hujusmodi (o). Patet autem quod tali imperfectione remota, nihilominus substantia rei manet.— Manifestum est autem quod imperfectio cognitionis est de ratione fidei. Ponitur enim in ejus diffinitione. Eides enim est *substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium,* ut dicitur, *llebroeor.* 11 (v. 1); el Augustinus dicit (tract. 40 in Joan.) : *Quid est fides, nisi credere quad non vides?* Quod autem cognitio sit sine visione vel apparitione, hoc ad imperfectionem cognitionis pertinet. Et sic imperfectio cognitionis est de ratione lidei. Unde manifestum est quod Udes non potest ŝe perfecta cognitio, eadem numero exsistens. — Sed ulterius considerandum est utrum possit simul esse cum cognitione perfecta : nihil enim prohibet aliquam cognitionem imperfectam, simul esse aliquando cum cognitione perfecta. Est igitur considerandum quod cognitio potest dici esse imperfecta tripliciter : uno modo, ex parte objecti cognoscibilis; alio modo, ex parte medii; tertio modo, ex parte subjecti. Ex parte quidem objecti cognoscibilis, differunt secundum perfectum et imperfectum cognitio matutina et vespertina in angelis : nam cognitio matutina, est de rebus secundum esse quod habent in Veri»; cognitio autem vespertina, est de eis secundum esse quod habent in propria natura, quod est imperfectum respectu primi esse. Ex parte \ero medii, differunt secundum perfectum el imperfectum cognitio quæ est de aliqua conclusione per medium demonstrativum, el per modium probabile. Ex parte veru subjecti, differunt secundum perfectum el imperfectum opinio, fides, el scientia. Nam de ratione opinionis esi quod accipiatur unum cum formidine oppositi; unde non habet firmam inhæsionem. De ratione vero scientiæ esi quod habeat firmam inluûsionem, cum visioni» intellectiva : habet enim certitudinem procedentem ex intellectu principiorum. Fides autem medio modo se habet : excedit enim opinionem, iu hoc quod habet firmam (ot| inh.esionem; deficit vero a scientia, in hoc quod non habet visionem.— Manifestum est autem (jiiod |»rfecluin et imperfectum non possunt simul esse secundum idem ; sed ea qure differunt secundum |M»rfeclum el im|»eiTertnin, secundum aliquid idem |»ssunt simul esse in aliquo alio eodem. Sic igitur cognitio perfecta et imperfecta ex parle objecti, nullo modo possunt (C) esse de eodem objecto; possunt tamen convenire in eodem medio, el in eodem subjecto ; nihil enim prohibet quod unus homo, simul et semel, per unum et idem medium, habeat cognitionem de duobus, (piorum unum est perfectum, et aliud imperfectum; sicut de sanitate et aegritudine, bono el malo. Similiter etiam impossibile est quod cognitio perfecta el imperfecta ex parte medii, conveniant in uno medio; sed nihil prohibet quin conveniant in uno objecto, et in uno subjecto : |»lesl eniin unus homo cognoscere eamdem conclusionem per medium probabile, et demonstrativum. Et similiter impossibile est quod cognitio perfecta et imperfecta ex parti» subjecti, sini simul in eodem subjecto. Fides autem in sui ratione habet imperfectionem qum est ex parte subjecti, ut scilicet credens non videat id quod credit; beatiludo autem de sui ratione habet perfectionem ex parte subjecti, ut scilicet beatus videat illud (pio beatificatur. Unde manifestum est quod impossibile est quod fides maneat simul cum beatitudine in eodem subjecto. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Actus ex sua ratione formali requirentes in suis subjectis incompossibiles dispositiones, non sunt compossibiles in eodem subjecto. Sed actus fidei, qui est credere, et visio beatifica, sunt hujusmodi. Igitur, etc.

Secunda conclusio est quod habitus fidet non remanet nec remanere potest In patria cum visione beatifica.

Hanc ponit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. .31, q. 2, art. I, q|· 3, ubi sic dicit : < Ablatio alicujus quod est de substantia rei, inducit corruptionem illius rei; non autem ablatio alicujus quod se habet

(a) (n. — α Pr.
(6 accipiuntur. — *accipitur* Pr.
(γ *calida. — capiendo Pr.*
(I hujurmodi. — hujiu Pr.

(i) *firmam. — futuram* Pr.
(6) *potiunt. — poteit* Pr.

accidenlaliter nd rom illam. Imperfectio autcrn illa quam tollit gloria a fide, est de substantia fidei, et ad speciem ejus pertinens. Quod palet ex hoc quod accipitur secundum rationem objecti, a quo fides speciem recipit : obscuritas enim quarn ænigmà importat, ad genus cognitionis pertinet. Et ideo oportet quod, remota ista imperfectione, substantia et species fidei destruatur; sicut si ab asino removeatur sua irrationalitas. Quia autem (x) Odes forma quædam accidentalis est, non composita ex materia et forma, scd simplex, ideo, ipsa destructa, non remanet aliquid fidei idem numero, sed idem genere : sicut patet quod quando ex albo fit nigrum, vel e converso, manet id quod coloris est, non idem numero color, sed idem genere; sed manet eadem lux numero, cum est perfecta, el imperfecta; quia illa perfectio <4 imperfectio non pertinet ad speciem lucis, sed accidentalis est. » — Hæc ille.

Ex quibus potest sic argui : Ubi non salvatur ratio objecti fidei, non remanet habitus fidei. Sed in patria non salvatur ratio objecti fidei, immo tollitur. Eigo nec ibi remanet habitus fidei.

El in hoc primus articulus terminatur.

AKTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

S I. — Contra secundam conclusionem

Argumenta Durandi. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. El quidem contra secundam conclusionem arguit Durandus (di>t. 31, q. 3 ».

Primo, probando quod non sit haereticum, nec contra Sacram Scripturam, ponere quod habitus fidei possit remanere in patria. Quia Sacra Scriptura nihil dicit contra possibilitatem remanendi; sicut palet discurrendo per lotum decimumlertiuni capitulum primæ Epistola» ad (ærinthios, ubi hæc materia specialius tangitur el expressius quam in aliis locis, el per omnia alia loca Scriptura?; quia nunquam invenitur unum verbum quod dicat expresse, vel ex quo possit efficaciter deduci quod habitus fidei non possit in patria manere. Et si aliquis dicat quod immo, adducat illam auctoritatem, quia nondum est per aliquem adducta. Ergo dicere quod habitus fidei possit in patria remanere, nullo modo est haereticum; quia nullo modo Scriptura dicit contrarium.

Item. Scriptura recte intellecta, nullo modo est contra actualem remanentiam habitus fidei in patria. In eodem enim capitulo, ubi de hoc agitur, dicitur sic(v. 8) : Sive *prophetiis evacuabuntur, tivelinr gux cessabunt,* xive *scientia destruetur.* Et subdit similem causam sicut de fide. Dicit enim de scientia (v. 9 et 10) : *Quoniam ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus ; cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod exparte est;* sicut de fide subdit (v. 12): *Videmus nunc per speculum et in xnigmate, tunc autem facie ad faciem.* Ex quo arguitur tripliciter

Primo sic : Sicut Scriptura dicit fidem evacuari in patria, sic eadem Scriptura, el in eodem capitulo, dicil donum prophetia·, et donum linguarum, el scientiam, cessare et destrui. Sei, secundum Doctores, scientia non destruetur secundum habitum. Donum eliam linguarum in se non cessabit, quin sciant loqui vanis linguis; quidquid sit de aclu. Donum autem prophetia' fuit in Christo, Secundum Doctores; el ipse vocat se prophetam. Mallh. 13 (v. 57), ubi dicit : *Non est propheta sine honore,* nut *in patria sua;* Christus autem secundum mentem fuit beatus. Ergo, cum hæc non evacuentur secundum habitum, videtur quod nec fides; saltem hoc non potest ex Scriptura convinci, quia de pari (a) loquitur de omnibus illis et (C) de fide per lotum capitulum.

Secundo sic : Quia Apostolus evacuationem fidei, ct doni linguarum, el scientiae, comparat perfeclioni ætalis, dicens (ibid., v. I I): *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus,* etc. ; *cum autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli.* Sed quando ex parvulo fit vir, nec potentia per quam loquebatur, sapiebat vel cogitabat, nec habitus bonus, si quem habebat ad hos actus, evacuantur. Ergo nec habitus praedicti evacuantur in patria. — Si dicatur quod non est simile de fide el aliis habitibus, quia de essentia (γ) aliorum habituum non est imperfectio (Î). sed de essentia fidei est imperfectio, et ideo, adveniente perfectione, alia non evacuantur, quin non habent ad eam oppositionem, sed solum fides, quæ ei (t) opponitur; — dico quod non valet ad propositum. Quia ex Scriptura non halætur illa differentia; scd, si sit, hoc est ex natura talium habituum; quod adhuc non credo verum, et patebit infra. Cum igitur ex Scriptura nullo modo habeatur illa differentia, dicere quod non evacuetur plus habitus fidei quam alii, de quibus de jKiri lit ibi mentio, non est contra Scripturam; el ideo non est b.vrelicum; quod solum inquirimus pro nunc, quia post inquiremus an sit falsum.

Tertio. Quin Scriptura loquens de evacuatione istorum, exponit seipsaiu, ostendens quod hoc intel-

(a) *autem.* — fltii Pr.

(3) *ratione.* — Ad. Pr.
(C) rf — Oφ. Pr.
(γ) *ruentia.* — *scientia* Pr.
(ε) *imperfectio.* — *perfectio* Pr.
(1) 7U4T *ci.* — ch Pr.

ligitiir quoad actus, dicens (v. 11): *Lot/ucbar ut parvulus, sapiebam ut parvulus,* etc ; el postea (v. 12) *Videmus nunc per speculum ct in* amif/-*mate,* ctc. Eqm ex Sacra Scriptura non potest halieri quod evacuentur habitu. mml actus; quod etiam recipit expositionem, ut posl dicetur. Sic igitur patet quod nullo modo est contra Scripturam recte intcllertoni, prout circumstantia Ncriplur® ex|»onil rapsam (quæ esi optima expositio, secundum Augustinum F *Octoginta trium gu.rstionum,* q. (if)), dicere quod habitus fidei possit remanere vel remaneat m patria»

Ulterius arguil quod habitus fidei jiossil remanere in patria sine actu.

Primo, Quia Paulus in raptu vidit Deum; et tamen in eo mansit habitue fidei, secundum Doctone. Ergo habitus fidei potest stare cum visione. — Respondetur ad hoc, quod nescitur an Paulus in raptu fuerit m corpore vel extra corpus; quia ipsemet nescivit, ut dicitur in 2, (t) *Corinthmr.* 12 (v. 2 et 3). Si autem anima ejus fuerit extra corpus, tunc non habuit fidem, sed solam visionem; sed, restituta corpori, rahabuit fidem sine visione; el ito nunquam fuerunt simul fides el visio. — Sed illud non valet. Quia, sj nescitur an fuerit in corpore vel extra corpus, quare magis ponitur quod fuit extra corpus quam in corpore? El quare non respondetur quod, si fuerit in corpora, stetit fides cum visione, sicut, si fuit extra corpus, non fuit fides cum visione? Nisi enim raptus esset possibilis, anima exsistente in corpore, Paulus sciens se raptum, non dubitaret an esset in corpore vel extra corpus; sed absolute dixisset quod extra corpus. Et si raptus est possibilis, anima exsistente in corpore, quare propter raptum oportet ponere Paulum mortuum? Et si de facto ponatur mortuus fuisse, tamen potuit rapi vivus : nam et Moyses fuit raptus, vel saltem vidit divinam essentiam, sicut Paulus, ul dicit Augustinus, *super Genesim ad litteram* (lib. 12, cap. 27 et 28); qui tamen non fuit mortuus. Doctor» etiam tenent quod Paulus m raptu non fuit mortuus, sed solum abstractus ab usu sensuum. Et sic stol argumentum.

Secundo. Quia fides quæ est habitus acquisitus, stat cum vipione corporali, et cum assensu intellectus ex visione causato. Ergo fides quæ est habitus infusus, potest stare cum visione spirituali seu beata. Consequentia patet : quin omnino videtur esse simile hinc (€) et inde. Antecedens probatur : Si quis habeat habitum fidei acquisitio, videlicet per quem credat dictis alicujus astrologi de eclipsibus solia el luim», si actunliter videat lunam eclipsari, prout prsdixit astrologus, non propter hoc prior habitus fidei destruetur, immo potius confirmabitiir; quia alias facilius et firmius crederet dictis talis astrologi, ex hoc quod vidit evenisse ilhid quod prædixerat astrologus. — El si dicatur quod ad visionem eclipsis nihil facit habitus fidei, nec cum ea potest concurrere actus ejus, — non valet : quin hic non qiiæritur an actus fidei possit stare cum visione, sed solum de habitu; unde, dato quod habitus ad illam visionem nihil faceret, nec actus fidei cum visione stare posset, non sequitur tamen quin habitus cum ea blare posset (a).

Tertio. Quia habitus opinionis potest stare cum scienti© actu. Eiyo similiter potest stare cum actu visionis. Et idem est de fide acquisita, cum sit habitus opinativus. Antecedens palet : quia unus et idem homo potest habere de eadem conclusione media demonstrativa, quæ causant habituin scienti®, et media topica >ou probabilia, quæ causant habitum opinativum; et cum exit in actum considerandi conclusionem secundum media demonstrativa, quæ faciunt eum scire, non oportet quodj oblitus fuerit mediorum probabilium seu topicorum, quorum habitus est opinio; et sic simul scit (6) actu, el habet opinionem secundum habitum. Et sic patet antecedens. Consequentia probatur. Quia, sicut credere el opinari opponuntur secundum eri*dens* el *non evidens* ei quod est videre, sic opponuntur ei quod est scire, secundum *certum* et *dubium:* el ideo, si, non obstante oppositione certi et dubii, opinio, vel fides, potest stare secundum habitum cum actu scienti®, eodem modo, non obstante oppositione evidentis et non evidentis, opinio rt fides secundum habitum possunt stare cum actu visionis. Et sicut esi de fide acquisita respectu visionis corporalis, sic est de fide infusa respectu visionis lient®. — Et si dicatur quod fides non potest stare cum visione beata, non propter oppositionem quam habeat ad visionem secundum se. sed propter oppositionem quam habeat ad habitum glori®; sicut habitus vitiosus cum actu virtuoso stat, rt tamen habitus virtuosos non potest stare cum habitu vitioso, quia habitus non opponitur actui, sed habitui; — non valet. Quia : aut visio lieata potest esse sine habitu glori®; aut non. Si potest esse sine habitu glori®, tunc habitus fidei potent esse cum visione beata, cum ei non opponatur. Si autem visio beata non potest esse sine habitu glori®, cum Paulus in raptu habuerit visionem beatam, et prr consequens habitum glori®, el cum hoc fidem secundum habitum, sequitur quod tunc fuerunt simul fides et habitus glori®; ergr» non opponuntur, quia Opposita non possunt simul esse. — Nec valet si diceretur quod fuerunt simul per mndum cujusdarn transitus, et non per modum habitus permanentis. Quia qu® possunt esse per

m 2 — infra Pr
€) Aiae. — Autr Pr.

I (3) · verbi» rum *sequitur* quc id *pottel,* om. Pr.
I (Λ) rc»t. — ni Pr.

unum instans, pœstml semper simul esse; quia simultatem non impedii longitudo vel brevitas temporis, sed nntura oppositionis. Unde, si pro illo inManti luerunt in Paulo simul fides et habitus gloriæ, necessc est quod possint simul esse sem|w»r.

Quarto. Quia minus lumen non destruitur adveniente majore. Sed lumen lidei et lumen gloriæ se habent ut lumen majus et lumen minus. Erço, etc.

§ 2. — CONTIIA PIIIMΛM CONCLUSIONEM («)

Argumenta Durandi. — Secundo loco arguit contra primam conclusionem (dist. 31, q, 4). Et

Primo dicit quod ponere possibilitatem actus fidei cum actu visionis, in nullo e>t contra Sacrani Scripturam : quia in nullo loco Sacra· Scriptum negatur possibilitas; licet in aliquibus locis, quantum est de superficie textus, videatur negari simultas eorum de facto. Et qui dicunt oppositum, scilicet quod per Scripturam negetur ctiinpu&ibilitas, adducant auctoritatem ad hoc, sicut adducuntui auctoritates Commentatoris el philosophorum, qui communius et crebrius allegantur; quia nondum adducta est talis auctoritas, nec puto quod possit adduci.

.Secundo dicit quod ponere quod de facto sint simul, adhuc non e>t contra Scripturam. Quia, sicut Scriptura dicit evacuari fidem, ita et scientiam, el donum linguarum; nec in his ponit aliquam differentiam, nec quoad actum, nec quoad habitum; el earndem rationem assignat, scii icet (I.ad *Corinth.,* cap. 13, v. 10) : Cuhi *venerit quod perfectum est, evacuabitur quod cx parte est:* et iterum libid., v. 12) : *Videmus nunc per speculum ct in :ruiqmate, tunc autem facie ad faciem* Sed, secundum omnes Doctores, scientia non evacuatur quoad actum, sed solum quoad modum imperfectionis. Donum autem linguarum, nescio si evacuabitur ibi quoad actum, vel quoad modum, si tamen laus vocalis erit in patria : quia probabile est, si Deus laudatur ibi vocaliter, quod beatus habens donum linguarum, quandptyue laudabit eum in una lingua. quandoque in alia, ul sic nihil vacet in eoa laude divina. Evacuabitur tamen quoad necessitatem, sicut Glossa exponit; quia non erit necesso loqui linguis, ubi quilibet cognoscet in Deo quidquid ad ipsum perlinet. Et hoc modo, quantum est ex textu Scriptura actus fidei evacuabitur in patria : aut quia imperfectio actus tolletur, et non actus ip>e, sicut dictum est de actu scientia·; aut quia non erit necessarius, >icnl nec actus linguarum:

(u) Anclor po«uit argument contra nccundain conclusionem ante ilk· quæ primæ opponuntur, sequenti ordinem Arguenti qui. primo loco (dial· 31. q. 3) quærit, *Utrum habitu» fidei remaneat vel point remanere in patria,* el pottea fihid. q. i) examinat, *Utrum [idet quantum ad actum pauit remanere* in *patria.*

visio enim læala excludit necessitatem fidei el actus ejus. Sed, quantum est ex dictis Scriptura·, non excludit, nec possibilitatem, nec actualem simultatem. — Et si dicatur qund immo: quia imperfectio necessario evacuatur, adveniente perfectione; sed imperfectio est de essentia actus fidei; et ideo evacuatur, adveniente perfectione visionis; non sic autem est de actu scientia·, de cujus essentia non est imperfectio, quamvis sil ei adjuncta pro statu vi»;— dicendum quod hoc non valet : quia ista differentia inter actum fidei et actum scientur, in nullo habetur in Scriptura, ǧua de pari omnino loquitur de utroque, sicut patet ex -erie textus illius capituli 1. *Corinthior.* 13. El ideo dicere contrarium, non est contra Scripturam. Et sic patet quod in nullo est contra Scripturam, dicere quod actus fidei et visionis possint stare simul.

Tertio dicit quod, licet de facto illi duo actus non stent >itnul, (Missent tamen simul stare.

Primum probat. Quia : vel essent duo actus distincti; vel unus. — Non duo. Quia beati clare vident in patria illud quod credunt viatores; propter quod, sicut modo credimus Scripturam a Deo •>se inspiratam, sic beati vident Deum inspirasse sanctis (licta S nptune; et ideo de hoc non habent artum lidei, sed ȿcientist vel visionis, nec |»er consequens de veritate dictorum Sacre Scriptura. Unde apud eo> quasi argumentum est ex per se notis *Quidquid Deus dixit, vel dicentibus inspiravit, est verum* (et hæc est |»er se nota, etiam in lumine naturali); *sed Deus dixit vel inspiravit sanctis prophetis ct apostolis dicta Scripturae* (et hæc est etiam |>er ȿ< nota beatis); *ergo dicta Scriptum sunt vera :* ita quod hæc conclusio est scita a beatis; et cognitio ejus est actus scientiæ, el non fidei, quæ innititur auctoritati, de qua non e>l evidens quod sil a Deo dicta. Et sic actus lidei, ul distinctus secundum se a beata visione, non est in beatis. — Item (a), nec ut concurrens in unum cum alio. Quia duo habitus non concurrunt ad unum artum, nisi propter concursum mediorum propriorum illis habitibus. Sed proprium medium lidei infuse non potest concurrere cum medio causante visionem beatam. Ergo. etc. Minor probatur dupliciter. Primo: quia proprium medium fidei infusæ est auctoritas Scriptura de qua non est evidens quod sil a Deo dicta; si enim esset evidens ipsam esse a Deo dictam, magis esset medium scientia· quam fidei; beatis autem non est inevidens, immo est evidens Scripturam esse a Deo dictam, vel inspiratam; ergo propi ium medium habitus lidei deficit in læatis in patria. Seeundo : quia, dato quod esset ibi tale medium, non tamen concurreret cum medio causante visionem beatam; quia visio beata, cum sit actus precise ȿupernatural! consulit totaliter et

(e) *Item, — ita* Pr.

præeise ex causa supernatural! ; el ideo totaliter el precise est ab essentia divina effective el («) objective, nullo alio concurrente. Elsie jiatet primum.

Secundum probat, dicens quoi, si beati non viderent nec scirent Scripturam esse a Deo inspiratam, ita quod maneret in eis proprium medium fidei habitus, sic credere el videre, si ponerentur esse duo actus secundum rem, sic possent es>e simul. Quoi palet : quia actus visionis, et scientiæ acquisita», el actus fidei, non habent oppositionem nisi secundum *magis evidens* el minus evidens. Actus enim visionis est simpliciter et summe evidens; actus vero scientiæ est mediocriter evidens; actus autem fidei est secundum infimum gradum evidens; el tamen est aliquo modo evidens: cum enim sit artus intellectus positivus, est quædam visio, quamvis obscura. Cui concordat dictum Apostoli, I. *Corinthior.* 13 (v. 12), ubi sic dicit : *Videmus nunc per speculum et in senigmate, tunc autem facie ad faciem.* Ecce quod utcumque actum dicil esse visionem; sed unam dicil esse claram, quia facie ad faciem; aliam veru dicil esse obscuram, quia per speculum el in ænigmate. Tunc arguilur

Quar(o(6)sic:Actu8scientiinet fidei videnturopponi vi-ioni secundum *magis evidens* et *minus evidens;* licet, in hac apparenti oppositione, major videatur esse oppositio actus fidei ad visionem, quam actus scientiæ. Scsi actus scientiæ slat in palria cum aclu visionis, secundum Doclores. Ergo similiter actus fidei poterit stare in palria cum visione. Quamvis enim sit minus evidens quam aclus scientiæ; tamen, ex quo aclus scientiæ est compossibilis (γ) cum visione, actus fidei poterilesse compoesibilis (i) cum eadem. Visio enim, vel utrique opponitur, vel nulli. Si utrique, cum nullo potest stare; quia omnis oppositio, magna vel parva, impedit simultatem. Si nulli, qua ratione potest stare cum uno, latest etiam stare cum alio. — Puto autem, inquit, quod nulli eorum opponitur. Quia oppositio formalis, est solum specierum quæ sunt sub eodem genere proximo, id est, sicut alliedo et reteri colores sunt sub colore sicut sub genere proximo, unde sibi opponuntur, et invicem sunt incompossibiles in eodem subjecto; sed colores et sapores, quia non sunt in eodem genere proximo, non opponuntur ad invicem, nec sunt incompossibiles in eodem subjecto. Visio autem læata non videtur esse ejusdem generis proximi cum quocumque alio actu intolligendi, quem habeamus in via, sive sit aclus scienti®, sive fidei : quia visio beata, est supernatural!» actus, non solum quantum ad causam suam, sicut fuit visus datus caxo nato, sed est actus SU pernotuit) et. — Om. Pr.

(C) *Quarto.* — Orn. Pr.

(γ) €ompoMibih — *COmponibiliS* Pr.

(Î) coni/x>tfi6dis.—compontbifii Pr.

ralis jier essentiam; unde nullus aclus intelligondi, quem possumus habere ex puris naturalibus, sive scit scire, sive opinari, sive credere, ad quem non necessario requiritur fides infusa, potest esse ejusdem generis proximi cum beata visione. Unde nullam oppositionem habet ad illam, nec secundum se, nec secundum conditiones suas intrinsecas, quæ·cumque sint illæ; el ideo possunt stare simul. Et sic patet quod actus scientiæ, et fidei, possunt simul stare cum visione beata, dato quod essent diversi actus.

Hem : Quorum rationes præcisæ et formales sunt compassibiles, ipsa sunt compossihilia. Sed formales rationes et præcisæ actus credendi, et videndi, seu sciendi, sunt compossibiles. Igitur, etc. Major plet. Minor probatur. Quia videre est assentire rei present! in se; scire vero est assentire alicui proplei causam, vel propter notitiam cause; credere autem est assentire alicui propter auctoritatem dicentis; et in his consistit précisa et formalis ratio eorum. Constat autem quod aliquis |>olvst assentire alicui conclusioni, quia videt eam in se, puta videt lunam eclipsari, et quia scit causam, puta quod ex tali motu interponitur terra inter solem et lunam, el quia audivit a jierito astrologo, cui credere consuevit. Igitur, etc.

II. Alia argumenta Durandi. — Ulterius arguit (dist. 31. q. 5) quod imperfectio nullo modo sit de essentia aclus credendi, nec alicujus alterius actus.

Primo (a). Quia nulla privatio potest esse de essentia alicujus positivi; quia omne positivum constituitur intrinsece et essentialiter ex solis positivis. Cum igitur actus credendi, ct omnis alius actus, sil aliquid positivum, impossibile est quod imperfectio, prout dicit privationem, sit intrinsece de essentia actus fidei, vel cujuscumque alterius actus. Potest tamen esse conditio concomitans; quia minor perfectio deficit a majori perfectione. Et sic imperfectio concomitatur semper et inseparabiliter artum fidei, qui est pnuciso et totaliter a fide. Deficit enim a perfectione scientiæ et visionis : quin aclus visionis tendit in rem sibi aclualiter secundum se præsenlem ; actus vero scientiæ tendit in objectum praetentatum |>er medium certum et evidons, de cujus certitudine constat ipsi scienti; ab utroque autem horum deficit aclus fidei, cui non est pnesens objectum nisi per auctoritatem dicentis, de cujus veritate non constat evidenter credenti. Et sic talis imperfectio semper concomitatur actum qui est solius lidei. Dico autem *solius fidei :* quin medium cui fides innititur, potest concurrere cum medio faciente scire, vel cum pnescnlia objecti; et tunc causatur unus actus ex Iribus mediis simul concur-

(a) /'rimo. — Om. Pr.

rentibus; qui aclus non habet illnrn imperfectionem quam habet aclus qui est n sola fide.

Seriimh» arguit sic : Sicut ænigrna, quod attribuitur lidei, sonat imporrectionem ; sic esse ex parte, quod attribuitur scientiæ ab Apostolo, I. *Corinf/iior.* 13, sonat imperfectionem. Sed imperfectio non est de ratione actus scientia?, secundum Doctores. Ergo similiter non est de ratione actus fidei. — Hæc ille.

El m hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR RESPONSIONES

§ 1. — Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus mi prodictis. Et ideo, ad objecta contra secundam conclusionem, dicitur primo, quod multa? ȃuctori lates Sacra Scriptura» videntur expresse intendere, et quasi expresse sonare, quod impassibile est fidem remanere in patria. Quod patet:— primo, quia, *Hcbrxor.* 1ł (v. 1), dicitur quod fides e>l rcr^timen*tum non apparentium.* Constat autem quod in palria nihil erit non apparens, de quo fuerit fides in via; ct, cum non sil possibile idem esse apparens cl non apparens eidem homini simul et semel, apparet quod, secundum mentem Apostoli, fides est incom possibilis visioni el statui patriæ. — Secundo, quia, 2. *Corinthior.* 5 (v. G et 7), dicitur : *Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino (λ); per fidem enim ambulamus, et non per speciem.* Ex qua auctoritate, cum glossis sanctorum, habetur primo, quod fides facit hominem peregrinari a Deo; secundo, quod lacit ambulare el tendere in Deum (pinsi in aliquid distans. Constat autem quod illa duo sunt ineompossibilia statui beatifico: quia beati non peregrinantur a Deo, sed sunt ei présentes, et Deus est eis prasens per speciem: nec tendunt in Deum aut ambulant, sed quiescunt in Deo. Unde Glossa, super pradicto verbo, sic dicit : *Qui peregrinatur ct per fidem ambulat, nondum est in patria, sed in via.* —Tertio, quia, 1. *Corinthior.* 13 (v. 12). Apostolus comparat cognitionem fidei cognitioni speculari et amigmaticæ, cognitionem vero ƀatria cognitioni faciali ; constat autem quod illæ duæ sunt incompossibiles in eodem, respectu ejusdem objecti, potissime per idem medium, quod est ratio assentiondi; per idem autem medium assent it fides et beatifica visio, scilicet per primam veritatem. Item, ibidem (v. 11), comparat cognitionem fidei cogitationi parvuli, cognitionem vero patriæ sapientia? virili; onustat autem, secundum eum, ȋlla duas ȇ* inoompo»ibile" ; unde dicil qurxl serim da evacuat pnrnarn; hoc autem non ot. nisi propter ȋbnitatem. — Quarto, quia cuilibet halænti fidem est aliquid sperandum in futurum, juxta illud //rbr.ror. 11 (\. i) : *Fidei cd tubftanlia sperandarum rerum.* Sed. secundum quod dicit Apostolus, visio excludit exspectationem et spem : *Homan,* 8 (v. 24), *Spes qu:e videtur, non est* eprs. Glossa : *Res sperata quæ videtur. non est subjecta virtuti spei, quæ non est nisi dc non apparentibus ; et vere non. quia contra rationem xpes* /it c *diceretur : < nam, quod videt quis, quid sperat ?» id est, cur vel quomodo dicilur ȓperare quasi dicat* (a); *nullo modo.*— Hæc Glossa. — Ex quibus auctoritatibus apparet quod dicere fidem esse coiii|K»mbilem visioni beatifies?, non consonat Sacra Sci iptura. Et mullo minus dictis Sanctorum. Unde Gregorius, in Humilia super Joannem, exponens illud Joannis 20 (v. 29), Quia *vidisti me, Thoma ,* etc . sic dicit : *Cum Paulus Apostolus dicat, < Fides ed substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium, » profecto liquet ; qma* (4) quæ *apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, dum palpavit, cur ci dicitur : < Quia vidisti me, Thoma, credidisti? » Sed aliud vidit, ct aliud credidit. Hominem vidit, ct Deum confessus est.* — Hæc ille. — Et similia dicunt Augustinus (tract. 121 in Joan.) et alii sancti, innitentes dictis Apostoli, I. *Corinthior.* 13, et *Hebrxor.* 11, et aliis locis. Unde sequitur quod vel sancti false exponunt et false intelligunt Apostolum; vel quod, secundum Apostolum, fides virtus sil incompassibilis statui beatifico et visioni palria?. — Ex quibus fiatet quod primum dictum aiguentis, quo asserit mmpossibililatem fidei cum visione |wtriæ non repugnare didis Sacra Scriptura vel determinationibus sanctorum, est omnino falsum et novum.

Secundo, dicitur quod secundum dictum ejus, quo a&eril quod dicere quod fuies simul stet cum visione beatifica non est contra Sacram Scripturam, aut contra dicta Scriptura, — est omnino falsum. Quod palet : nam, cum compossibilitas habitue fidei cum visione beatifica negetur in Sacra Scriptum, mulloplus <»orumsimultasactualis;quia quæcumque inqwssibilo est simul esse, nunquam simul sunt.. Et tunc

/Id *primam* sui dicti probationem , dicilur quod, licet ex dictis Apostoli in deciinoterlio capitulo ȉ *Corinthior.* non possit evidenter deduci quod habitus lidei plus evacuetur quam habitus scientiæ.

(a) *cl* — Ad. Pr.

(i) *dicat* – Orn. Pr.
(6) i/ıoα. — ȓ*pi* Pr.

vel donum prophetiæ, aut linguatum; tamen, ex dictis ejusdem Apostoli in aliis locis, et cx glossis sanctorum exponentium illud capitulum Apostoli ct alia dicta ejus, manifeste patet quod aliter evacuabitur habitus fidei quam habitus scientiæ. Unde Glossa ordinaria, ibidem, sic dicil : *Ul dicit Augustinus, libro de Doctrina Christiana* (lib. 1, cap. 38), « *fidei succedit species, quam videbimut; ct spei succedet beatitudo ipsa, ad quam pertenturisumus; charitas veroaugebiturpotius* d, *nec aliquid ei succedet, destruetur tamen inquantum est imperfecta, quia desinet esse imperfecta rt ex parte, sed nec ipsa, nec ejus actus destruetur. Omne ergo quod cx parte est, destruetur, vel cx toto ut fides ct spes, vel cx parte ut scientia, cujus actus ct modus destruetur ct charitas etiam, cujus modus quidem tolletur, sed nun ipsa, nec ejus actus, nec quidem modus,*— Hæc Glossa.

Quomodo autem cessabit prophetia in patria, ostendit sanctus Thomas, in *Postilla* super decimumtertium capitulum 1. *Corinthior.* (lecl. 3), dicens : < In futura gloria prophetia locum non habebit propter duo. Primo quidem, quia prophetia respicit futurum; status autem ille non exspectabit aliquid in futurum, sed ibi erit finale complementum omnium eorum quæ ante fuerant prophetata; unde in Psalmo (47, v. 9) : *Sicut audivimus,* scilicet per Prophetas, *ita et vidimus* præsentialiter *in civitate Domini virtutum.* Secundo, quia prophetia est cum cognitione figurai i et ænigmalica, quæ cessabit in patria; unde dicitur, *Numeror.* 12 (v. t>) : *Si quis fuerit inter vos propheta, per somnium aut in visione loquar ad eam.* n — Hæc ille. — Verumtamen huic secunda? rationi non mullum innitendum est. Quia, sicul ipse dicit, 3 p.. q. 7, ari. 8, in solutione primi, « per illa verba non ostenditur esse de ratione prophetiæ ænigmalica cognitio, quæ est per somnium et in visione : quia divina pervenerunt ad Moysem, qui palam et non per ænigmata Deum vidit; qui tamen propheta dictus est, secundum illud *Deuteronomii,* ult. (v. 10) *Non surrexit ultra propheta* iu *Israel sicut Moyses s* — Hæc ille. - Quod autem objicitur de Christo, qui cum læatitudine habuit donum prophetiæ, solvit sanctus Thomas, ibidem, m solutione secundi, dicens : « Fides est eorum quæ non videntur ab ipso credente; similiter spes est eorum quæ non habentur ab ipso sperante. Sed prophetia est eorum quæ sunt procul a roinínuni hominum sensu, cum quibus propheta conversatur el communicat in statu viæ. Et ideo fides et spes repugnant perfectioni beatitudinis "Christi, non autem prophetia (i). · — Hinc ille. — Item, de hoc, 2 2‘, q. 174, art. 5, ubi quærit utrum aliquis gradus prophetiæ sit in beatis, arguit sic, tertio loco : « Christus ab instanti conceptionis fuit comprebensor; el tamen ipse prophetam se nominat, Mattii. 13 (v. 57), ubi dicitur : *Non est propheta sine honore, nisi in patria sua.* Ergo comprehensores el beati possunt dici prophetic, u Ecce argumentum. Sequitur res|>onsio : α Dicendum, inquit, quod Christus simul erat comprehensor el viator. Inquantum ergo fuit com· prehensor, non competit sibi ratio prophetiæ, sed solum inquantum erat viator. » — Hæc ille. —De aliis autem beatis est alia ratio. Unde, ibidem (in corpore articuli), sic dicil : α Prophetia importat visionem quamdam alicujus supernaturalis ventatis, ut procul exsistentis. Quod quidem contingit esse dupliciter. Uno modo, ex parte ipsius cognitionis : quia videlicet veritas supernaturalis non cognoscitur in seipsa, sed in aliquibus suis effectibus; el adhuc erit (a) magis procul, si hoc sil per figuras corporalium rerum quam per intelligibiles elleclus; et talis maxime est (C) visio prophetica, quæ fit per similitudines corporalium rerum. Alio modo visio est procul ex parte ipsius videntis, qui scilicet non esi totaliter in ultimam perfectionem adductus, secundum illud 2. *Corinthior.* 5 (v. ü) : *Quamdiu in corpore sumus, peregrinamur a Domino.* Neutro autem modo beati sunt procul. Unde non possunt dici prophetæ. » — Hæc ille.

Qualiter autem habitus scientiæ destruetur, et (Mitissime habitus scientia· divinorum, ostendit sanctus Thomas, in pr.edicta *Postilla* (le<t. 3), ubi, recitatis el improbatis quibusdam opinionibus, sic concludit : u In anima remanet scientia post Corporis mortem, quantum ad species intelligibiles, non autem quantum ad insectionem phantasmatum, quibus anima sepaiuta non indigebit, haliens esse et operationem absque corporis communione. El secundum hoc, Apostolus dicil quod *scientia destruetur,* scilicet quantum ad conversionem ad phantasmata. Unde, Isaiæ 29 (v. 14), dicitur: *Peribit sapientia a sapientibus, et intellerlits pritden·tium abscondetur,* n - Hæc ille. Item, I p., q. 89, art. 5, determinat quod habitus scientiæ, quantum ad illud quud habet in viribus sensitivis, non manet in anima separata; sed quantam a<l illud quod habet in intellectu, remanet in anima separata. Item, ibidem, arguit >ic, primo loeu : • Dicit A|M)slohis, 1. *Corinthior.* 13 (v. 8) : *Scientia destruetur,* b Ecce argumentum. Respondit : ‹| Dicendum quod Apostolus non loquitur i|u de scientia quantum ad habitum, sed quantum ad cognitionis actum. Unde ad hujus probatfonem (γ) inducit : *Nunr cognosco ex parte.* » — lluec ille. — Et intelhge quod actus scientia» destruitur in anima -eparatn, quantum ad hoc quod requirit conversio-

(i) *prophetia* — *prophetiae* Pr.

( ) ud/inr *rrd.* — *ad hau et* Pr.
( ) *eit.* — Om» Pr.
(γ) *probationem.* — *miprobatiunem* Pr

nem ad phantasmata. Beati autem, post corporis resumptionem, poterunt intelligere et uti habitu scientiæ in corporo acquisite, duplici modo : scilicet cum conversione ad phantasmata, et sino conversione. Unde sanctus Thomas, 3 p,, q. 11, art. 2, sic dicit : « Christus, in statu ante passionem, fuit simul viator et comprehensor. Et præcipue quasdam conditiones viatoris habuit ex parte corporis, inquantum fuit pa-sibile; conditiones vero comprehensoris maxime ex parte animæ intellectiva?· Est autem hæc conditio animæ comprehensoris, ut nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur; unde et post resurrectionem ex anima gloria redundabit in corpus. Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad phantasmata converti, quod est corpori obligata, et quodammodo ei subjecta, el ab eo dependens. Et ideo animæ beate, post resurrectionem, et ante, intelligere possunt absque conversione ad phantasmata. Et hoc quidem oportet dicere de anima Christi, quæ plenissime habuit facultatem comprehensoris. r — Hæc ille.— Et, ibidem, in solutione tertii, sic dicit : »(Licet anima Christi potuerit intelligere non convertendo se ad phantasmata, poterat tamen intelligere, se ad phantasmata convertendo, i»— ťla ille. — Et idem dicendum est de aliis beatis, post resurrectionem, quod utroque modo poterunt uti habitu scientiæ acquisite.

Quomodo autem donum linguarum evacuetur in patria ostendit sanctus Thomas, in *Pontilia* super decimumtertiuni 1. *Corinthior.* (lert. 3i, dicens : « Cum dicitur. *Linguir cessabunt,* non est inlelligendum quantum ad ipsa membra corporea, qua· lingua· dicuntur : quia, ul dicitur, 1. *Corinthior.* 15 (v. 52), *Mortui resurgent incorrupti,* absque dimi nutione membrorum. Nec est etiam intelligendum quantum ad usum linguæ corporeæ est enim futura in patria laus vocalis, secundum illud Psalmi (149, v. Û), *Exaltationes (i) Dei in guttcrc eorum.* ul Glossa ibidem cxjionil. Est ergo intelligendum quantum ad donum linguarum, quo scilicet aliqui in primitiva Ecclesia variis linguis loqueluntur, ut dicitur. *Act. 2*(v. 4). In futura enim gloria, quilibet quamlibet linguam intelligel; unde non erit necessarium loqui variis linguis : nam etiam a primordio generis humani, ut dicitur, *Genes.* II (v. 6), *Erat populus unus ct unum labium omnibus;* quod multo magis erit in ultimo statu, in quo erit unitas consummata. * — Hæc ille. — Cum autem dicit arguens, quod beati scient loqui variis linguis, etc., — non valet. Quia, sicul beati cognoscent ea quæ prius viatores cognoverunt, sed non eodem habitu (nam in via cognoscunt articulos |>er fidem, in patria vero per lumen gloriæ); ila, ťpro portionali1er, dum erant in via, habebant donum habituale linguarum, quo poterant intelligere el loqui omnem linguam, in patria vero scient loqui et intelligere omnem linguam, non ex priori habitu, sed per lumen gloriæ, quo cognoscent omnia pertinentia ad suam beatitudinem.

Ad secundam probationem illius secundi dicti, dicitur quod cum ex parvulo fit vir, non evacuantur naturales potentiæ, nec perfecti habitus, ai quos prius habuit, dum e>set parvulus; quia imperfectio non e=st de ratione talium. Evacuatur tamen irnperlectioætatis.et iiotentianirn.et habituum, et actuum. Et etiam actus et habitus de quorum ratione est imperfectio, evacuantur, si qui praecesserunt : ut sunt falisæ opiniones, et falsi judicia. Sic in patria evacuabitur imperfectio praecedens. Et quia imperfectio est de ratione fidei et spei, non autem de ratione scientiæ aut charitatis, ideo oportet evacuari fidem et spem; non autem oportet charitatein aut habitum scientiæ evacuari ; quia imperfectio concomitans prædiclos habitus in via, non erat de ratione talium habituum, sed accidebat eis aliunde. De hoc visum est in probatione prim.c conclusionis; item in probatione secundæ. De hoc sanctus Thomas, I1 2 q. 67, art. 6, sic dicit : < Quando imperfectio alicujus rei non est de ratione speciei ipsius, nihil probitet idem numero, quod prius fuit imperfectum, postea perfectum esse; sicut homo per augmentum perficitur, et albedo per intensionem. Charitas autem amor est, de cujus ratione non est aliqua imperfectio : potest enim esse habili et non habiti, visi et non visi. Undecharite non evacuatur per gloriæ perfectionem, sed eadem numero manet. > — Hæc ille. — Item, I1 2 q. 67, art. 3. in solutione primi, sic dicit : < Eides est nobilior scientia ex parte objecti, quia objectum fidei est veritas prima; sed scientia habet perfectiorem modum cognoscendi, qui non repugnat perfectioni teatiludinis, scilicet visionem, sicut repugnat ei modus tidei. » — Ha?c ille. — Cum autem dicit arguens, quod ista dilTerenlia non habetur ex Sacra Scriptura; — dicitur quod hoc est falsum. Nam Scriptura dicit *(Hrbræor.* 11, v. 1) quod lidesest de non apparentibus; el per consequens habet imperfectionem annexam ex sua ratione formali. Item. Scriptura dicil quod fide> habet annexam (leregrinationem a Deo t2. *Corinthior.* 5, v. 6 el 7), ut supra dictum est (in responsione ad primum).

Ad tertiam probationem dicitur quod Scriptura non exponit seipsam ad sensum (i) arguentis, scilicet quod fides solum evacuetur quoad avium, et non quoad habitum; immo ad oppositum : quia ex Scriptura hatelur quod habitus fidei de sua ratione includit imperfectionem ex parte subjecti, et quod beatitudo excludit imperfectionem a subjecto; el sic o|>ortel quoti excludat habitum fidei et spei. De hoc

(>) *Exaltatione/. — Exaltatione»* IT

— atxmruin Pr.

sarulus Thomas, Is 2', q. 67, art. 4, sic «licit : < Illud quod de ratione sui import'll imperfectionem subjecti, non potest sirntil stare cum subjecto opposita perfectione perfecto (α) ; sicut patet quod motus in sui ratione im|K)rtat imperfectionem subjecti; est enim ortus exriMrntfo *in potentia, inquantum hujusmodi* (6) (3. *Physicorum,* t. c. 6); unde quando illa potentia reducitur ad actum, jam cessat motus; non enim adhuc albatur, postquam aliquid jam iacturn est album. Spes autem importat motum quemdam in id quod non habetur. El ideo, quando halabitur illud quod speratur, scilicet divina fruitio, jam spes esse non poterit. b — Hat· ille. — El simile didi, in precedent! articulo, de tide u Fides, inquit, in sui ratione habet imperfectionem qua? est ex parte subjecti, etc., » sicut recitatum esi in prima conclusione. — Pneterea : Ad quid remaneret habitus fidei sine aclu, el sine possibilitate exeundi in actum? De hoc saucius Thomas, eadem questions, ari. 5, arguit sic (arg. 3) : α Substantia habitus non tollitur per hoc quod subtrahitur materia : potest enim homo habitum liberalilatis relinent, etiam amissa pecunia; sed actum halxtre non potest. Objectum autem lidei est veritas prima non visa. Ergo, hoc remoto per hoc quoti videtur veritas prima, adhuc potest remanere ipse habitus lidei. b Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod ille qui amittit pecuniam, non amittit (γ) possibili fetem habendi pecuniam; el ideo convenienter remanet habitus liberahtali·». Sed in stalu gloriæ non solum actu tollitur objectum lidei, qùod est non visum, sed etiam secundum possibilitatem, propter bealiludinis stabilitatem; et ideo frustra talis habitus remaneret, » — Hæc ille. — Simile dicil, *de Virtutibus,* quæslione *de Spe,* art. 4, ubi arguit sic, undecimo loco : * Actus virtutis videtur non solum tacere vel velle facere quod ad vit lutem perlinet, quando facultas adest; sed etiam velle facere, si facultas adesset. Actus enim ƒustitia est velle reddere pecuniam debitam, etiamsi eam quis non possit habore. Sed sancti qui sunt in patria, sic sunt dispositi, quod vellent læatitudinem exspectare, etiamsi eam non haberent. Ergo in eis est actus spei. Sed actus procedit ab habitu. Ergo in eis est virtus spei. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod objectum alicujus virtutis potent deoso dupliciter. Uno modo, cum possibilitate habendi; et sic, etiam objecto non Imbito, potest esse virtus, et actus virtutis, sub hac conditione, si facultas adesset. Alio modo, eum impossibilitate habendi; et sic nec habitus nec actus manet; frustra enim remaneret. Et hoc modo tollitur objectum spei in patria; quia nunquam de cælero erit possibile beatitudinem ẍse futuram, b — Hæc ille. — Et sicut dicit de spe, ita proportionaliler potest dici de tide, ut patuit supra.

Tertio, dicilur quod tertium «lictum ejus, quo dicit quod habitus lidei possit stare sine aclu in patria, falsum esi, et male probatum.

Et ad prunam probationem dicilur primo, quod non omnesDoclores ussenliunl, immo multi negant, Paulum in raptu vidisse divinam essentiam, sed habuisse quamdam visionem mediam inter cognitionem beatorum el cognitionem viatorum; sicut recitat sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 13, art. 2, el 2· 2"', q. 175, art. 3. — Dicilur secundo quod, concesso quod Paulus in illo raptu viderit divinam essentiam (sicut tenet beatus Thomas in locis allegatis. pusi Augustinum, in libro r/e *Videndo Deum,* cap. 13(a),et I2.su/mr *Genes, ad lilieram*,cap. 28(6), el habetur in Glossa 2. *Corinthior.* 12), nondum est bene manifestum utrum Paulus aut Moyses (qui, consimiles in raptu, adhm viventes, ab Augustino asseruntur vidisse divinam essentiam nudo et clare) (γ) in tali raptu habuerint habitum lidei aut spei, vel pro iilo raptu fuerit eis subtractus; quia sanctus Thomas, 2» 2'r (q. 175, art. 3), videtor dicere quod habitus lidei stetit in Paulo cum visione divinæ essentiæ, non autem actus fidei. Arguit enim sic, tertio loco : « Fides ct spes esse non possunt simul cum visione divinæ essenliæ, ut habetur, 1. *Corinthior.* 13. Sed Paulus in illo statu et raptu habuit fidem et spem. Ergo non vidit divinam essentiam. n Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod, quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, sed solum habuit actum beatorum, consequens est ul tunc in eo non fuerit actus lidei; fuit tamen in eo simul fidei habitus. u — Hæc ille. — El ad declarationem hujus solutionis, pnemillil, in solutione secundi, sic dicens : « Divina essentia videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriæ, de «pio dicilur in P>alintj (35, v. 10) : *In lumine tuo videbimus lumen.* Quod tamen dupliciter participari potest. Un<> modo, per modum formæ immanentis; et sic beatos facit sanctos in patria. Alio modo, per rniMlum cujusilam passionis transeuntis; et hoc modo lumen illud fuit in Paulo, «piando raptus fuit. Et ideo ex tali visione non fuit beatus simpliiiler, ut liercl redundantia ad corpus, sed solum secundum quid, m — Hæc ilh·. — Simile ponit, *dc Veritate,* q. 13, ari. 2, ubi arguit sic, «piinto loco : κ Paulus in raptu habuit (idem el spem. Sed ista non possunt stare cum visione Dei per essentiam : quia *fides est non apparentium,* ut «licilur, *Hebr:ror.* 11 (v. 1); et *quod quis videt, quid spcrat\<u* dicitur, *Honia-*

(·) *jvrfertn.* — Om. Pr.
(6) *hiijuaniudi.* — Aujui Pr.
(rj aimUii. — *aulan* Pr.
(a) ǎp̌. 13. — Om. Pr.
Ù) *cap.* '28 — Om Pr.
(y) *el.* — Ad· Pr.

nor. 8 (v. 24). Igitur. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : a Dicendum, inquit, quod adveniente plena visione, recedit fides. Unde, secundum hoc quod in Paulo fuit visio Dei per essentiam, non fuit ibi fides· Fuit nutem ibi visio Dei per essentiam, secundum actum, non secundum habitum gloriæ. Unde e converso, fides fuit ibi secundum habitum, non secundum actum; el similiter spes, n — Hæc ille. — Ex quibus videtur velle quod habitus lidei el spei possunt simul esse cum visione divinæ essentiæ, non beatifica simpliciter, quæ scilicet causatur a lumine divinæ gloriæ inhaerente intellectui per modum passionis, non autem per iiicxlvun habitus; non autem possunt stare cum visione divina· essentiæ beatifica simpliciter, quæ scilicet procedit a lumine gloriæ inhærente per moduin habitus. In multis autem aliis locis videtur dicere quod habitus lidei nullo modo potest stare cum visione qualicumque; immo, quod, sicut aliquid quam cito desinit esse coloratum vel lucidum, eo facto desinit esse objectum visus, ita, quamcilo Deus, vel res credita, incipit esse apparens vel visa, eo facto desinit esse objectum fidei; et sic impossibile est fidem esse de visis aut scitis, sicut potentiam visivam esse respectu non colorati vel non lucidi. El de hoc salis diffuse visum esi, dist. 25. Et ista via, quæ mullum apparel probabilis, halieret dicere quod nec Moyses, nec Paulus, in suis raptibus habebant (a) habitum lidei, sed eis subtractus fuit pro tempore raptus; et iterum, post raptum, fuit eis restitutus. Vel, si habitus lidei remansit tempore raptus, procul dubio ille habitus pro tunc non habebat rationem fidei in actu, sed forte in potentia, respectu Dei visi; quia in Deo non erat pro tunc formalis ratio objecti fidei. Poterat tamen habere rationem lidei respectu aliorum objectorum non visorum : sicut idem habitus numero, primu habet rationem lidei respectu hujus veritatis, *Deus eat unus,* in non habente demonstrationem ad illam, sed adhærente diclæ veritati ex sola auctoritate Dei revelantis (6); el postea, adveniente probatione demonstrativa illius veritatis, idem habitus desinit esse fides respectu praxlictæ veritatis, quia jam dicta veritas perdidit formalem rationem objecti fidei, scilicet esse non visum et nun apparens.

Ad secundam probationem illius didi, negatur antecedens, tanquam omnino falsum. El ad ejus probationem, dicilur quod ille qui acquisivil habitum lidei circa futuras eclipses solis ex dictis alicujus astrologi, dum præsentialiter videt aliquam eclipsim ab astrologo pncdictam, talis habitus perdit rationem fidei circa illam eclipsim aclualilci visam et apparentem ; potest tamen habere rationem fidei circa alias eclipses futuras, tel alia prædicüi ab astrologo. Et licet taliter habiluatus as^enliat fortius quam ante dictis talis astrologi, hoc non est per habitum fidei praecedentem, sed aliunde, utputa propter experientiam veritatis diriorum suorum, aut propter alia; quia non omne credere causatur ex habitu fidei, ut alias dictum est (dist. 24). Et de hoc in simili dicit sanctus Thomas, *dc Virtutibus,* quæslione *dc Spe,* ari. 4 : < Si, inquit, subtraheretur principale objectum spei secundum quod esi virtus theologica, ita scilicet quod licatiludo ælema non sit jam futura, sed habita, cessat spes quæ est virtus theologica. Possunt tamen sancti sperare aliqua, inhærendo divino auxilio, ad se vel ad alios pertinentia, secundum communem rationem spei, non autem secundum propriam rationem spei quæ est virtus theologica. El hujus exemplum ecnntrario in aliis apparet.Charitatis enim principale objectum est Deus; unde qunmdiu aliquis diligit Deum, per eamdem virtutem charitatis diligit proximum in Deo; sed si desinat diligere Deum, poterii quidem diligere proximum secundum aliam rationem, non tamen per virtutem charitatis, cujus species solvitur, remoto principali objecto. > — Haec ille. — Ita. in proposito, dico de fide et artu credendi. — Potest etiam dici ad argumentum hoc, quod solum concludit quod habitus fidei |Olesl stare cum visione non procedente ab habitu. Et hoc concedit supra sanctus Thomas (2· 2 q. 175, art. 3; et, *de Veritate,* q. 13. art. 2). Sed visio beatifica procedit a lumine gloriæ se liabente per modum habitus.

Ad tertiam probationem, dicitur quod habitus opinalivus actu non potest stare cum actu visionis, nec eum aclu scientia', prout communiter tenetur. Et ideo negatur antecedens. Et ad ejus probationem «vpe responsum est, dist. 25 : quia in subjecto scientiæ nulla inedia topica possunt causare habitum opinativum in aclu; sed vel nullum novum habitum causant, sed solum augent habitum scientiæ pneexsisténtem ; vel, si causant alium habitum, ille non esi opinalivus in aclu, sed solum in potentia, scilicet si esset sine habitu ščientia — Dicilur secundo, quod, concesso quod habitus fidei vel opinionis posset stare cum aclu visionis, non propter hoc sequitur quod possit stare cum visione beatifica simpliciter : quia illa requirit lumen gloriæ perficiens intellectum per modum habitus, et non per modum passionis, ut supra dictum est (in respons. ad primam probationem); major autem est repugnantia habitus fidei ad habitum gloriæ, quam ad actum gloriæ sine habitu (x). — Dicilur tertio, quod visio beatific a simpliciter, non potest esse sine habituali lumine gloriæ; sed visio divinæ essentiæ non beatiltta simpliciter, potest esse sine tali habitu, non lanicii sine lumine inhærente per modum passionis. El talem visionem divinæ essentiæ habuit

(3) *habebant.* — *habebat* Pr
(ej *revelantis.* — *reverentis* Pr

(1) itmr *habau.* — five *habitum* Pr

Moyses, et Paulus, in raptu, ut dictum fuit supra (ibid.); non autem primam. — Dicitur quarto, quod habitus fidei non potest esse cum habitu gloriæ, nec per instans, nec per tempus, in eodem subjecto. Sed habitus fidei, juxta primam viam sancti Thomæ, potest simul esse in eodem cum lumine gloriæ inhærente per modum passionis, |ær instans et |μ'γ tempus; licet alia via superius tacta appareat mihi pro nunc probabilior, quæ ponit quod habitus fidei est incompossibilis visioni divinæ assenti®, sive sit beatifica, sive non : omnis enim visio tollit fidem respectu ejusdem objecli.

Ad quartam probationem respondit sanctus Thomas, 1 2 q. 67, ari. 5, ubi arguit sic (arg. 2) : < Fides est quoddam spirituale lumen animæ, secundum illud *Ephesior.* 1 (v. 18) : *Illuminatos oculos cordis vestri in agnitionem Dca.* Sed hoc lumen est imperfectum respectu luminis gloriæ, de quo dicitur in Psalmo (35, v. 10) : *In lumine tuo videbimus lumen.* Lumen autem imperfectum remanet, superveniente lumine perfecto; non enim candela exiinguitur, claritate solis superveniente. Ergo videtur quod ipsum lumen fidei remaneat cum lumine gloriæ. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod imperfectio luminis candelæ non Opponituf perfectioni solaris luminis, quia non respiciunt idem subjectum; sed imperfectio fidei el perfectio gloriæ opponuntur ad invicem, et respiciunt idem subjectum; unde non possunt esse simul, sicul nec claritas aeris cum obscuritate ejus.» — Hæc ille.

§ 2. — Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Durandi. — Ad argumenta igitur contra primam conclusionem inducta, restat dicere. El ideo

Ad primum dictum dicitur quod ex Sacra Scriptura habetur expresse quod aclus fidei, qui est credere, el actus gloriæ, qui est videre, oppositionem habent, et consequenter incornpossibilitatem simul essendi in subjecto (a). Auctoritates vero ad hoc facientes, superius allegat® sunt, in principio articuli.

Ad secundum dictum dicitur quod responsio ibidem recitata, sufficiens esi. El ad ejus improbationem, dictum esi supra (§ 1, ad 2am probat, secundi): quia illa differentia quam ponimus inter actum fidei et aclum gloriæ, habetur expresse ex Sacra Scriptura; el licet non posset haberi expresse ex illo capitulo decimotertio 1. *Corinthior.,* est tamen el habetur in multis aliis locis recitatis.

Ad tertium dictum dicitur quod male el insufficicnler probat possibilitatem actus fidei cum actu visionis bealificæ; quia innititur falso fundamento, scilicet quod actus visionis, et actus fidei, vel scienti®, non opponantur nisi secundum *magis et minus evidens,* el nullo modo *contrarie,* vel *privative,* vel *contradictorie.* Hujus enim oppositum |X)nit sanctus Thomas in multis locis. Nam, 3. *Sentent.,* disl. 31, q. 2, art. I, qu 1, arguit sic (arg. 2) : α Nihil expellitur nisi a suo contrario. Sed gloria non est contraria fidei. Ergo, adveniente gloria, non evacuatur fides. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, jnquil, quod, quamvis visio gloriæ non sit contraria fidei quantum ad illud quod habet de cognitione, est tamen sibi contraria quantum ad illud quod habet de ænigmate; et ex hac parte eam expellit. » — Hæc ille. — Item, tertio loco, arguit sic : α Perfectum et imperfectum circa ea quæ sunt diversa specie, bene se compatiuntur in eodem; sicut quod homo habeat perfectam geometriam, et imperfectam grammaticam. Sed visio gloriæ el fides sunl alterius speciei. Ergo visio gloriæ non expellit fidem, d Ecce argumentum. Sequitur resjionsio : α Dicendum, inquit, quod perfeci io el imperfectio (a) cognitionis circa diversa bene se compatiuntur, sed non circa idem; el ideo aliquis potest habere simul perfectam cognitionem de his quæ perlinent ad unum, ct imperfectam de his quæ perlinent ad aliud. Sed non est simile in proposito : quia fides et visio gloriæ est de eodem. » — Hæc ille. — Item, Ia 2 q. 67, art. 3 : « Oppositio, inquit, est perse el propria causa quod unum excludatur ab alio, etc., » ul recitatum est in prima conclusione. Ex quibus patet quod actus fidei et visio gloriæ opponuntur *privative* vel *contrarie,* el non solum secundum *magis* et *minus evidens;* quia fides importat privationem visionis et evidenti®· — Et cum dicit arguens, quod fides habet aliquid de evidentia, cum sit quadam visio, secundum Apostolum dicentem (I. *Corinthior.* 13, v. 12) : *Videmus nunc,* etc.; — respondit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 24, q. I, art. 2 (qh 1), in solutione primi, quod visio ab Apostolo large accipitur, secundum quod largo modo el improprie omnis cognitio visio dicitur. El de hoc diffuse dictum est supra, dist. 25, ubi visum est quæ cognitio intellectiva proprie dicitur visio, et quæ non. Item, 2 2W, q. 1, art. 4, in solutione secundi, sic respondit ad dictum Apostoli : α Dicendum, inquit, quod ea quæ sunl fidei, possunt dupliciter considerari. Uno modo, in speciali; et sic non jjossunt esse simul visa et credita. Alio modo, in generali, scilicet sub communi ratione credibilis; et sic sunl visa ab eo qui credit; non enim crederet, nisi videret ea credenda esse, vel prupter evidentiam signorum, vel propter aliquid hujusmodi (€). » — Hæc ille. — El intellige quod

(s *tubjctlo.* — *objecto* Pr.

( ) *ef imperfectio.* — Om. Pr.
( ) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.

fidelis videt talia esse credenda, accipiendo large el improprie visionem. — De praedictis sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 14, art. 9, sic dicit: < Quandocumque «ieflcit ratio proprii objecli, oportet quod actus deficiat. Unde quamcilo aliquid incipit esse pnesens vel apparens, non potest ut objectum subisse actui fidei, etc., d ut recitatum fuit dist. 25 (art. 3, SI, I, ad 1um).

Ad quartum dictum, quo dicit quod visio gloriæ nullo modo opponitur actui fidei, nec scientiæ, etc., —dicitur primo,quod oppositio formalis non solum est inter formas contentas sub eodem genere proximo, immo inter formas alterius el alterius generis proximi. Quod patet : nam genus dividitur |>er differentiae oppositas formaliter; ergo quæcumque species, vel formæ specific#, cadunt sub alia differentia generis remoti, includunt in sua ratione oppositas differentias formaliter. Unde qualitates spirituales, el qualitates corporales, licet non contineantur sub eodem genere proximo, sed sub diversis, habent tamen formalem oppositionem inter se; sicut albedo et scientia; quia de ratione albedinis est extensio el divisibilitas, de ratione vero scientiæ est indivisibilitas et inexlensio. Hujus etiam falsitas patet : nam non solum una species opfxmitur alteri, immo unum genus opponitur alteri, ul vitium virtuti; el consequenter, omnia contenta sub genere vitii, opponuntur cuilibet contento sub genere virtutis, secundum rationem sui generis. De hoc sanctus Thomas, ▮42ir, q. 35, ari. 4, sic dicit : « Sicul dicitur in 10. Jfrirr-*physicæ* (t. c. 13 el 14), contrarielas est differentia secundum formam. Forma autem est et specialis et generalis. Unde contingit aliqua es>e contraria secundum formam generis, sicut virlus el vitium; et aliqua secundum formam speciei, sicul justitia el injustitia, etc. » Vide totum articulum. — Dicitur secundo, quod si iste modus arguendi valeat, probaretur quod nulla virtus theologica, cum sil per essentiam forma supernaturalis, haberet aliquod vilium sibi formaliter oppositum. Cujus falsitas de so palet : nam fidei opponitur infidelitas; spei, desperatio et pnesumptio; charitati, odium Dei. odium proximi, el mulla alia ; sicul ostendit saucius Thomas, 2> 2 q. 10, 11, 12, 13; et 20, 21 ; el 34, 35, 36, usque 43. — Dicitur terlio, quod dubium est utrum visio gloriæ sit alterius generis proximi ab aliis intellectionibus creatis non beatificis; quia sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 8, art. 11. sic dicil : α Sciendum, inquit, est, quod omnes forma· intelligibiles, sunt unius generis, et quantumcunque res quarum sunl, sint diversorum generum omnes enim eamdem potentiam intellectivam respiciunt, etc. » Quidquid autem sit de hoc, apparet, ex primis duobus dictis, quod argumentum non valet.

A<l quintum dictum, negatur minor. Nam de ratione actus credendi non solum et pnecise esi quod assentialur alicui enuntiabili propter auctoritatem dicentis, immo quod tale enuntiabile non sil «apparens acœentienti, nec visum ab illo. Hoc autem non est cornpossibile actui visionis, vel scientis.

Et sic palet ad argumenta contra primam conclusionem et secundam.

II. Ad alia argumenta Durandi. — Ad argumenta ultimo inducta, quibus nititur (x) probare quod imperfectio sumpta pro privatione, vel negatione, nullo modo sil de essentia aut de ratione actus credendi, restat nunc dicere. Et quidem

Ad primum dicitur quod nulla privatio, aut negatio, est de essentia alicujus actus vel entis positivi, quasi pars integralis, aut essentialis : quia, sicul ex non substantiis non fit substantia, ita nec ex non entibus fit ens, nec ex ente et non ente constituitur ens. Potest tamen aliqua privatio, vel negatio, pertinere ad essentiam vel rationem alicujus positivi, tanquam designativum essentiae per modum extrinsecæ differentiae, el quasi illud sine quo essentia nec esse potest nec concipi. Et hoc manifeste ostendit Aristoteles, 10. *Metaphysics,* in illo capitulo, *Prima vero contrarietas* (t. c. 15, etc.); ct sanctus Thomas, in *Scripto* super eodem loco (lecl. 6), ubi dicit (6) : *n* Primo proponit quod principium conirarielatis est privatio et habitus, dicens quod *prima contrarictas est privatio et habitus;* quia scilicet in omni oontrarietate includitur privatio el habitus. Sed non omnis privatio est contrarium; quia privatio dicitur multipliciter. Aliquando enim quodeumque non habens quod natum est habere, dicitur privatum es>e. Sei talis privatio non est contrarium, quia talis privatio non ponit aliquam naturam oppositam habitui, licet supponat subjectum determinatum. Sed privatio dicitur esse contrarium, quandocumque fuenl perfecta privatio. Cum autem privatio secundum id quod est non recipiat magis el minus, non potest dici perfecta privatio, nisi ratione alicujus naturæ quæ perfectam distantiam habeat ad habitum : sicut non omnis privatio albi est contraria alio; sed privatio maxime distans ab allio, (piam o|>orlet fundari in aliqua natura ejusdem generis, quæ maxime distet ab allio; et sic dicimus quod nigrum est contrarium albo (γ). Deinde ostendit qualiter ab illa prima contrarietate alia derivetur, dicens quod alia contraria dicuntur secundum habitum et privationem diversimode. Quædam enim dicuntur contraria in eo quod habent in se inclusam privationem et habitum, sicut album ct nignini, calidum el frigidum; alia vere per hoc quod faciunt actu privationem el habitum, mc u l calefaciens et infrigidans; alia pci

(a) nUtlur. — *innititur* Pr.
(β) ῆic û. — Oin. Pr.
(γ) 1/<τ *ille·* — Ad. Pr.

hoc quod (2) sunt virtute activa (6) privationis ct habitus, sicut calefactivum ct frigefaclivum; alia vero per hoc quod sunt acceptiones dictorum, sicut calefieri ct infrigidari; aut per hoc quod sunt abjectiones eorumdem, sicut corruptio caliditatis (γ) ct frigiditatis. Et non solum aliqua dicuntur contraria per hoc quod habent dictas habitudines ad prima dicta contraria, sed etiam per hoc quod habent habitudines easdem ad contraria sapientia : ut si dicam quod ignis ct aqua sunt contraria, quia habent calidum et frigidum, quæ dicebantur esse contraria per hoc quod includunt privationem et habitum. » — Hæc ille. —Item, post, sic dicit : α Cum quatuor (0) modis aliquid opponatur alicui : uno modo, ut contradictio, sicut non sedens sedenti; alio modo, ut privatio, sicut cæcum videnti; alio modo, ut contrarietas, sicut nigrum albo; quarto modo, ut ad aliquid, ut filius patri; inter oppositionis genera primum est contradictio. Cujus ratio est, quia contradictio includitur in omnibus aliis, sicut prius ct simplicius. Opposita enim secundum quodeumque genus oppositionis impossibile est simul exsistere. Quod contingit ex hoc quod alterum oppositorum desui ratione habet negationem alterius: sicut do ratione acci est quod sit non videns; el de ratione nigri, quod sit non album; et de ratione lilii, quod non sil paler ejus cujus est filius. › — Hæc ille. — El in sequentibus ejusdem capituli, frequenter dicit quod in omni conlrarielate includitur privatio et habitus. Ex quibus palet quod cum quodlibet extremum conlrarielatis sil enlilas positiva, non est inconveniens privationem, aut negationem, esse de ratione alicujus formæ posilivæ : non tanquam partem ejus essentialem, aut integralem; sed tanquam pariem rationis, designativam et characterizativam essentia), ad modum differentia· extrinsecæ. Cum etiam Aristoteles, 10. *Metaphysics* (t. c. 14, etc.), prolixe deducat omne genus dividi per contrarias differentias, et in omni contrarietate includi privationem et habitum, ut dictum est; et cum eaxlem sint differentiae diffinitivæ generis, el constitutive specierum; sequitur quod differential ĉonstitutive specierum positivarum, in sua ratione includunt privationem quandoque.

Ad secundum dicitur quod similitudo penitus in hoc non valet. Quia imperfectio consequens scientiam viatoris, ut puta quod est ex parte, nullo modo ponitur in diffinitione scientiæ; et sic non est de ratione scientiæ· Sed ænigrna ponitur in diffinitione fidei; el ideo est de ratione fidei. Et sic patet quod ista nova phantasia Ddrandi, tam laboriose adinvenla, parum movet contra antiquam sancti Thoinæ veritatem.

(3) *quod.* — Om Pr.
(€) *acUva.* — *temina* Pr.
(γ) *cahdilalii* — *cub'famentii* Pr.
(Î) *quatuor.* — *decem* Pr

Ad albumentum pro quaestione, responsum est in probatione primæ conclusionis, ubi dictum est quod cognitio perfecta ex parte subjecti, et cognitio imperfecta ex parle subjecti, respectu ejusdem cognoscibilis, sunt incompossibiles in eodem subjecto. Hoc autem modo se habent fides el visio, ut sæpe dictum est.

El hæc de qmestione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

DISTINCTIO XXXIII.

QUÆSTI0 UNICA.

UTRUM EX ACTIBUS HUMANIS ACQUIRANTUR HABITUS VIRTUTUM IN APPETITU SENSITIVO SUBJECTIVE EXSISTENTES, PUTA IN CONCUPISCIBILI, VEL IRASC1BIL1.

1HCA trigesimamterliam distinctionem 3. *Sententiarum,* quæritur : Utrum ex actibus humanis acquirantur habitus virtutum, in appetitu sensitivo subjective exsistentes, puta in concupiscibili, vel irascibili.

El arguitur quod non : Quia contraria nata sunt fieri circa idem. Virtutis aulem contrarium est peccatum mortale, quod non potest esse in appetitu sensitivo seu sensualilatc. Ergo appetitus sensitivus non potest esse subjectum virtutis; ac, per hoc, nec ex actibus humanis potest in eo generari habitus virtutis.

In oppositum arguitur sic. Nam Philosophus (3. *Ethicorum,* cap. 10) dicit de temperantia et fortitudine, quod sunt *partium irrationalium.* Partes autem irrationales, sunt irascibilis et concupiscibilis, quæ perlinent ad appetitum sensitivum. Ergo virtutes aliquæ sunt ibi subjective. Philosophus etiam dicit, 2. *Ethicorum* (cap. t), tales virtutum habitus causari ex humanis actibus. Igitur conclusio vera.

In hac quæstione erunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, responsiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sil

Prima conclusio : **Quod nllquiv virtutes morales**

sunt subjrcIIvr In appetitu sensitivo, <|iil dividitur per inihcIbIIein cI conrupIM'Ibitem.

Hanc probat sanctus Thomas, 1· 2 ', q. 50, art. 4, ubi sic dicit : a Irascibilis et concupiscibilis dupliciter possunt considerari. Uno modo, secundum se, inquantum sunt partes appelilivæ šensitive Alio modo, possunt considerari inquantum participant rationem, per hoc quod nata sunt rationi obedire. Primo modo non competit eis quod sint subjectum virtutis. Sed secundo modo irascibilis, vel (a) concupiscibilis, potest esse subjectum virtutis humanæ: sic enim est principium humani actus, inquantum participat rationem (6). In his aulem potentiis virtutes neccsse est ponere. Actus enim qui progreditur ab una potentia secundum quod est rnola ab alia, non potest esse perfectus, nisi utraque fioteiitia sil liene disposita ad actum : sicut actus artificis non polest esse congruus, nisi artifex sit liene dispositus pd agendum, et etiam ipsurn instrumentum. In his ergo circa quæ operatur irascibilis el concupiscibilis, secundum quod sunt a ratione mota (γ), necesse est ul aliquis habitus, perficiens ad bene agendum, sil non solum in ratione, sed etiam in irascibili et concupiscibili. El quia bona disjiositio potentiæ mota attenditur secundum conformitatem ad potentiam moventem, ideo virtus quæ est in irascibili et concupiscibili, nihil aliud est quam quædam habitualis conformités istarum potentiarum ad latio-nem. n — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 33, q. 2, art. 4, q,a 2, ubi sic dicit : ‹i Virtutes humanæ sunt quibus opus hominis redditur bonum. Unde in omni potentia quæ potest esse principium humani operis, oportet esse habitum virtutis, quo opus ejus bonum reddatur; alias non esset homo sufficienter |ærfectu> per virtutem. Principium autem humani operis est omnis potentia in qua aliquid rationis invenitur, a qua homo habet quod homo sit. Unde, cum in irascibili et concupiscibili, quæ sunt partes sensibilis appetitus, sit aliquid rationis participative, inquantum rationi possunt obedire(quod non est de pleniius nulritivæ partis), oportet quod in irascibili et concupiscibili sint aliquie virtutes sicut in subjecto, quibus efficiatur ul facile rationi obediant illa· potentiæ in quibus sunt. Quod quidem contingit, inquantum passiones reprimuntur, ne rationem perturbent. Unde in illo qui passiones vehementes patitur, sed non deducitur, est quidam habitus in ratione, qui tenet eam ne deducatur, non aulem in viribus illis in quibus sunt passiones; sicut patet in continente; et ideo continens, seu abstinens, non est perfecte virtuosos; sed temperatus, vel mitis, in quo non solum superior pars est perfecta, ul deduci non possit, sed etiam inferior moderata est, ul pasrioites vehementes non insurgant. Et ideo in quacumque potantia est pa&sio circa quam est aliqua virtus, illa potentia est subjectum illius virtutis: sicut concupiscibilis, temperantiae; el irascibilis, fortitudinis et mansuetudinis. » — Hæc ille.

Item, *de Virtutibu* . art. 4, sic dicit < Circa istam quaestionem («), partim ab omnibus convenitui, ct prtim opiniones sibi invicem repugnant. Ab omnibus enim conceditur aliquas virtutes esse in irascibili et concupiscibili, sicut temperantiam in concupiscibili, et fortitudinem in irascibili. Sed in hoc est differentia. Quidam enim distinguunt duplicem irascibilem et concupiscibilem; ponunt enim iraseibilem el concupiscibilem in superiori parte animæ, et iterum in inferiori. Dicunt enim quod irascibilis el concupiscibilis quæ sunt in superiori parte animæ, cum ad naturam rationalem pertineant, possunt esse subjectum virtutis; non autem illæ quæ sunt in inferiori parte, ad naturam sensualem vel brulalem pertinentes. Sed hoc quidem in alia quaestione discussum est, utrum scilicet in superiori parte animæ possint distingui duæ vires, quarum una sil irascibilis, alia concupiscibilis, proprie loquendo. Sed, quidquid de hoc dicatur, nihilominus in irascibili et concupiscibili quæ sunt in appetitu inferiori. secundum Philosophum, oportet ponere esse aliquas virtutes, ut etiam alii dicunt. Quod quidem sir patet. Cum enim virtus nominet quoddam potentiæ complementum, potentia autem ad actum respiciat, oportet humanam virtutem in illa potentia ponere, quæ est principium actus humani. Actus autem humanus dicilur, non qui quocumque modo est in homine, vel per hominem exercetur, cum in quibusdam etiam planta et bruta conveniant, 6cd qui hominis proprius est. Inter cætera ven», proprium habet homo in actu suo, quod sui actus est dominus. Quilibet igitur actus cujus homo est dominus, est proprie actus humanus; non autem illi quorum homo non est dominus, licet iu homine fiant, ul digerere, augeri, el hujusmodi (6). In eo igitur quod est principium talis actus cujus homo est dominus, potest poni virtus humana. Sciendum tamen quod hujusmodi actus contingit (γ) esse triplex principium. Unum scilicet quod sil primum movens et imperans, per quod homo sil dominus sui actus; et hæc est ratio, vel voluntas. Aliud,‘quod est movens motum, sicut appetitus sensibilis, qui et movetur ab appetitu sui ipri, inquantum rationi obedit, el iterum movet membra exteriora per suum imperium. Tertium aulem est, quod est motum tantum, scilicet mein-

(a) *vel* — *rt* Pr.
(C) *rationem.* — *latione* Pr.
(y) *motte.* — Orn. Pr,

( ) QiUBiiiofieni. — *cuiulmionctu* Pr.
( ) *liujiitmodi.* — *Itujiu* Pr
(γ) contingit — *runtinet* Pr.

brum exterius. Cum autem utrumque, scilicet membrum exterius et appetitus inferior, a superiori parte animæ moxeatur, tamen aliter et aliter: (nam membrum exterius ad nutum (a) obedit superiori imperanti, absque ulla repugnantia, secundum natura? ordinem, nisi sit aliquod impedimentum, ut patet in manu et pede; appetitus autem inferior habet propriam inclinationem ex natura sua, unde non obedit superiori appetitui ad nutum, sed interdum repugnat; unde Aristotelesdicit in Politicasua(l. *Politicorum,* cap. 3) quod anima dominatur corpori principatu despotico, id est, sicut dominus servo, qui non habet facultatem resistendi in aliquo imperio domini; ratio (C) vero dominatur inferioribus animæ partibus regali el politico principatu, id est, sicut reges ··! principescivitalurn dominantur liberis, qui habent jus et facultatem repugnandi, quantum ad aliqua, præcepto regis vel principis); in membro igitur exteriori non est aliquid necessarium ad perfectionem actus humani, nisi naturalis ejus dispositio, per quam natum est moveri a ratione; sed in appetitu inferiori, qui ratiorii repugnare potest, est necessarium aliquid, quo operationem quam ratio imperat, absque repugnantia prosequatur. Si enim immediatum operationis principium sit imperfectum, oportet operationem esse imperfectam, quantacumque perfectio sit in superiori principio. Et ideo, si appetitus inferior non esset in perfecta dispositione ad sequendum imperium rationis, operatio quæ est appetitus inferioris sicut proximi principii, non esset in bonitate perfecta : esset enim cum quadam repugnantia sensibilis appetitus, ex quo quædam tristitia sequeretur appetitui inferiori per quamdam violentiam molo a superiori; sicut accidit in eo qui habet fortes concupiscentias, quas tamen non sequitur, ratione prohibente. Quando igitur oportet operationem (γ) hominis esse circa ea quæ sunt objecta sensibilis appetitus, requiritur, ad bonitatem operationis, quod sit in appetitu sensibili aliqua dispositio, vel perfectio, perquam pnedictus appetitus de facili obodiat rationi; et (o) hanc vocamus virtutem. Quando igitur aliqua virtus est circa illa quæ proprie ad vim irascibilem pertinent, sicut fortitudo circa timores et audacias, magnanimitas circa ardua sperata, mansuetudo circa iras, talis virtus dicitur esse in irascibili sicut in subjecto. Quando autem est circa ea quæ sunt proprie concupiscibilis, dicitur esse in concupiscibili sicut in subjecto ⁝ sicut castitas, quæ est circa delectationes vencreas; sobrietas et abstinentia, quæ sunt circa delectationes in cibis et pqlibus. n — Hæc ille.

Ex quibus omnibus potest formari talis ratio : Omnis potentia qua? potest esse principium actus humani, non determinata ex sui natura ad perfectionem talis actus, nec ad obediendum rationi, potest esse subjectum virtutis. Sed appetitus sensitivus, est hujusmodi. Igitur potest esse subjectum virtutis.

Secunda conclusio **est quod nilquæ virtutes possunt ncqulri in nobis ex assuetudine operum, et causari ex actibus nostris.**

Hanc ponit sanctus Thomas, *de Virtutibus,* art. 9, ubi sic dicit : « Cum virtus sit ultimum potentiæ, ultimum autem ad quod quælibet potentia se extendit, est ut faciat operationem perfectam, quod est operationem esse bonam, manifestum est quod virtus uniuscujusque rei est per quam operationem lionam producit. Quia vero omnis res est propter suam operationem, unumquodque autem bonum est secundum quod bene se habet ad suum finem, oportet quod per virtutem propriam unaquaeque res sit bona, et bene operetur. Bonum autem proprium uniuscujusque rei aliud est ab eo quod est proprium bonum alterius. Diversorum enim perfectibilium sunt diversa perfectiones; unde bonum hominis aliud est a bono equi, et a bono lapidis. Ipsius etiam hominis, secundum diversas sui considerationes, accipitur diversimode l>onum. Non enim idem est bonum hominis inquantum est homo, et inquantum est civis: nam bonum hominis inquantum est homo, est ut ratio sit perfecta in cognitione veritatis, et inferiores appetitus regulentur secundum regulam rationis; nam homo habet quod sit homo, per hoc quod est rationalis; bonum autem hominis inquantum est civis, est ut ordinetur secundum civitatem (a), quantum ad omnes; et, propter hoc, Philosophus dicit, 3. *Politiae* (cap. 3), quod non est eadem virtus hominis inquantum est bonus homo, et inquantum est l>onus civis. Homo autem non solum est civis terrenæ civitatis, sed est particeps civitatis (6) coelestis Jerusalem, cujus rector est Dominus, et cives angeli, et sancti omnes, sive regnent in gloria et (γ) quiescant in patria, sive adhuc peregrinentur in terris, secundum illud Apostoli, *Ephesior. 2* (v. 19) : *Estis cives sanctorum, et domestici Dei.* Ad hoc autem quod homo sit hujus civitatis (o) particeps, non sufficit sua natura; sed ad hoc elevatur per gratiam divinam. Manifestum est igitur quod virtutes illæ, quæ sunt hominis inquantum est hujus civitatis (c) particeps, non possunt ab eo acquiri per sua naturalia. Unde non

(i) cui nutum —cu/murtum Pr
(S) rnfto. — *rational* Pr.
(γ) *operationem.* — *oppositionem* Pr.
Ii) «t — Otn. Pr

(a) *civitatem.* — *civilitatem* Pr.
(C) *civitati/* — ctithfalu pr.
(γ et. — Om. Pr.
(4 *civitati/.* — rivilttafij Pr
I (t dviiafif. — *civilitati/* pr.

causantur cx actibus no-Iris; sed ex divino munere nobis infunduntur. Virtutes autem quæ sunt hominis in eo quod est homo, vel in eo quod est terrenæ civitatis particeps, non excedunt facultatem humanæ naturæ. Unde per sua naturalia potest homo illas acquirere, et ex actibus propriis. Quod sic patet. Dum enim aliquis habet naturalem aptitudinem ad perfectionem aliquam, si (x) hæc aptitudo sit secundum principium passivum tantum (5), potest eam acquirere, sed non ex actu proprio, sed ex actione alicujus exterioris naturalis agentis; sicut aer recipit lumen a sole. Si autem habeat aptitudinem naturalem ad perfectionem aliquam secundum principium activum et passivum simul, tunc per actum proprium potest ad illam perfectionem pervenire : sicut corpus hominis infirmi habet naturalem aptitudinem ad sanitatem; et quia subjectum est naturaliter receptivum sanitatis, et propter naturalem virtutem activam quæ inest ad sanandum, ideo, absque actione agentis exterioris, infirmus interdum sanatur. Ostensum est autem in præccdenti quaestione *(de Virtutibus,* art. 8), quod naturalis aptitudo ad virtutem, quam habet homo, est secundum principia activa el passiva. Quod quidem ex ipso ordine potentiarum apparet. Nam, in parte intellectiva, est principium quasi passivum, intellectus possibilis, qui reducitur in suam perfectionem per intellectum agentem. Intellectus autem possibilis factus in actu, movet voluntatem: nam bonum intellectum, est finis, qui movet appetitum. Voluntas autem mola a ratione, nata est movere appetitum sensitivum, scilicet irascibilem et concupiscibilem, quæ natæ sunt obedire rationi. Unde manifestum est quod quælibet villus faciens operationem hominis bonam, haliel proprium activum in homine, qui (γ) sui actione potest ipsum reducere in actum, sive sil in intellectu, sive in voluntate, sive in irascibili et concupiscibili. Diversimode tamen reducitur in actum virtutis, quæ est in parte intellectiva, et quæ est in parte appetitiva. Nam actio intellectus, et cujuslibet virtutis cognitiva», est secundum quod aliqualiter assiinilalur cognoscibili. Unde virtus intellectualis fit (δ) in parte intellectiva, secundum quod per intellectum agentem fiunt species inlelligibiles in ipsa, vel actu, vel habitu. Actio autem villulis appetitiva) consistit in quadam inclinatione ad appetibile. Unde, ad hoc quod fiat virtus in parte appetitiva, oportet quod detur ei inclinatio ad aliquid determinatum. Sciendum est autem quod inclinatio rerum naturalium consequitur formam naturalem; ct ideo est ad unum, secundum exigentiam formæ, qua remanente, talis inclinatio tolli non potest, nec contraria induci. Et, propter hoc, res naturales neque assuescunt aliquid, nec desuescunt : quantumcumque enim lapis sursum feratur, nunquam hoc assuescet, sed semper inclinatur ad motum deorsurn. Sed ea quæ sunt ad utrumque, nnn habent aliquam formam, ex qua inclinentur ad unum determinate; sed a proprio movento determinantur ad aliquid unum. Et, hoc ipso quod determinantur ad ipsum, quodammodo disponuntur in idem. Et cum multoties inclinantur determinate in idem a proprio movente, Armatur in eis inclinatio determinata in illud : ita quod ista dispositio superinducta, est quasi quædam forma, per modum naturæ tendens in unum. Et, propter hoc, dicitur quod consuetudo est quasi altera natura. Quia igitur visappelitiva se habet ad utrumque, non tendit in unum, nisi secundum quod aratione determinatur in illud. Cum igitur ratio multoties inclinet virtutem appelitivarn in aliquid unum, fit quædam dispositio firmata in vi appetitiva, per quam inclinatur in unum quod consuevit. Et ista dispositio sic firmata, est habitus virtutis. Unde, si recte consideretur virtus appetitiva» partis, nihil aliud est quam quædam dispositio, sive forma, sigillata et impressa in vi appetitiva a ratione. Et, propter hoc, quanlumcumque sit fortis dispositio in vi appetitiva ad aliquid, non potest habere rationem virtutis, nisi sit in id quod est rationis. Unde et in diffinitione virtutis ponitur ratio. Dicit enim Philosophus, 2. *Ethicorum* (cap. 6), quod virtus *est habitus eleetious, in medietate consistens, determinata ratione, prout sapiens determinabit,* > — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Quicumque habet in seipso sufficiens principium activum el passivum alicujus virtutis, aut alterius habitus, potest, ex propriis actibus, causare in seipso talem virtutem, aut habitum. Sed homo est hujusmodi. Igitur, etc.

Tertia conclusio est quod, prater virtutes morales humanis actibus acquisitas, sunt homini nccessnrlæ quædam (x) alito virtutes morales, divinitus Infusæ.

Hanc ponit sanctus Thomas, ‵1 2·, q. G3, ari. 3, ubi sic dicit : « Effectus oportet esse proportionales suis causis et principiis. Omnes autem virtutes, tam intellectuales quam morales, quæ ex nostris actibus acquiruntur, procedunt ex quibusdam naturalibus principiis in nobis praexsistentibus; loco quorum naturalium principiorum, conferuntur a Deo nobis virtutes theologica», quibus ordinamur ad finem supernaturalem. Unde oportet quod his etiam virtutibus theologicis propartionaliter respondeant alii habitus, divinitus causali in nobis, qui sic se habeant ad virtutes theologicas, sicut se habent virtutes

( ) *ei.* — Pr.
( ) tantum. — *tunc* Pr.
(ï) 7,n' — *quod* Pr.
(8) */it.* — *li fit* pr

(a) c/iordain. — *quidem* Pr.

morales et intellectuales nd principia naturalia virtutum. > — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 33, q. 1. art. 2, qu 3, sic dicit : < Seminaria virtutum, qua· sunt in nobis, sunt ordinatio voluntatis et rationis ad bonum (a) nobis connaturale. Cum autem homo sit ex divina liberalitate (6) ordinatus ad quoddam bonum supernaturale, scilicet æternam gloriam, ex praedictis virtutum seminariis (γ) non possunt causari virtutes prædicto fini proportionate. Unde oportet virtutes quæ ordinant vitam nostram ad illum linem, exeo causari, ex quo est nobis inclinatio in finem illum. Hoc autem est (o) per Dei gratiam. Unde oportet nos habere aliquas virtutes morales infusas, d — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Quicumque tendit in finem supematuralem, necesse habet perfici habitu infuso divinitus, non solum respectu finis, sed etiam respectu mediorum ducentium ad illum finem. Sed horno est hujusmodi (c); qui perficitur virtutibus theologicis respectu finis, et virtutibus moralibus respectu mediorum ad illum finem. Ergo oportet aliquas virtutes morales infundi sibi a Deo.

Quarta conclusio est quod virtutes momies et cardinales remanebunt In patria post resurrectionem.

Hanc ponit sanctus Thomas, 1· 2 , q. 67, art. 1, ubi sic dicit: « Sicut dicit Augustinus, in 14. *dc Trinitate (cap.* 9), Tullius (in *Hortensio)* posuit post hanc vitam quatuor virtutes cardinales non esse, sed in alia vita homines esse beatos *sola cognitione natwte* (ζ), *qua nihil est meline aut amabilius,* ut Augustinus ibidem dicit; ea est (η) *natura quæ creavit omnes naturas.* Ipse autem determinat postea hujusmodi quatuor virtutes in futura vita exsistere, tamen alio modo. Ad cujus evidentiam, sciendum quod in hujusmodi virtutibus est aliquid formale, et aliquid quasi materiale. Materiale quidem est in his virtutibus inclinatio quædam appetitivæ partie ad passiones vel operationes; secundum aliquem modum. Sed quia iste modus determinatur a ratione, ideo formale in omnibus virtutibus est ipse ordo rationis. Sic igitur dicendum est quod hujusmodi (0) virtutes morales in futura vita non manent quantum ad id quod est materiale in eis : non enim habebunt locum in futura vita concupiscentiæ et delectationes ciborum et Venereorum, neque etiam timores et audacia· circa pericula mortis, neque etiam distributiones et communicationes rerum quæ conveniunt in usum praesentis vilæ. Sed, quantum ad id quod est formale in eis, remanebunt in beatis perfectissime post hanc vitam, inquantum ratio uniuscujusque rectissime erit circa ea quæ ad ipsum pertinent secundum statum illum, el vis appetitiva omnino movebitur secundum ordinem rationis in his quæ ad statum illum perlinent. Unde Augustinus, ibidem, dicit quod *prudentia ibi erit sine ullo periculo erroris, fortitudo sine molestia tolerandorum malorum, temperantia sine repugnantia libidinum : ut prudentix sit nullum bonum Deo prxponere, vel xquare; fortitudinis, ei firmissime cohaerere; temperantix, nullo defectu noxio delectari.* De justitia vero manifestum est quem actum ibi habebit, scilicet esse subjectum Deo; quia, etiam in hac vita, ad justitiam pertinet esse subditum superiori. » — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 33, q. 1, art. 4, sic dicil : a Quælibet virtutum praedictarum habet duos aclus : unum, quem exercet circa propriam materiam; alium, quem habet quando pervenit ad finem. Sicut foriis, dum est in periculo pugnæ, exercet actum qui est circa propriam materiam, scilicet timores et audacias; sed quando jam domum victor revertitur, habet hunc actum, qui est gaudere de victoria per pugnam praecedentem adepta. Dictum autem est (ibid., art. 2, qh3) quod virtutes morales quædam sunt infusé, et quædam acquisita? ; el quod acquisita· dirigunt in vita civili; unde habent bonum civile pro fine. Et quia hæc civilitas non manebit in patria, ideo non remanebit eis aliquis aclus, nec circa finem, nec circa propriam materiam, secundum quam tendunt (a) ad finem. Et ideo dicti habitus tollentur. Virtutes autem infusæ morales perficiunt (6) in vita spirituali, secundum quam homo est civis civitatis Dei, et membrum corporis Christi, quod est Ecclesia. Et hæc quidem civilitas in futuro non evacuabitur, sed perficietur. Unde remanebunt istis virtutibus actus qui sunt circa finem proximum uniuscujusque virtutis. Et ideo remanebunt habitus virtutum moralium infusarum, d — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : In patria remanebunt quicumque habitus perfeciiri polenliarum animæ, de sui ratione imperfectionem non includentes, nec ultimæ perfectioni repugnantes, sed potius ad ipsam conferentes. Sed habitus virtutum moralium infusarum sunt hujusmodi (γ). Igitur.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ti) *ad bonum.* — in Pr.
iS) *libcralitatc* — *libertate* Pr.
(γ) teminariü. — «eminationi! Pr
(4) *est.* — Om. Pr.
(i) *hujusmodi.* — *hujus* Pr
(0 in. — Ad. Pr.
(rj *ea est.* — Om. Pr.
(0) Auyuvniodi — /ivjwt Pr.

(a) *tendunt** — *tendit* Pr
(C) *perficiunt.* — *perficiuntur* Pr.
(γ) *hujusmodi.* — *hujus* Pr

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam conclusionem

I. Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Scotus (dist. 33, ‘l· 1), probando quod virtutes morales non solum sunt in parte sensitiva.

Primo. Quia Philosophus dicit, L *Politictu* (cap. 8), quod necesse est principem habere virtutem, ul recte principetur; el applicat ad partern superiorem animæ.

Secundo. Quia tu dicis justitiam esse in voluntate. Ergo rationes communes de virtute morali in voluntate non concludunt. — Nec etiam auctoritas Philosophi (1. *Ethicor.*) de olx?dibili rationi debet intelligi de appetitu sensitivo solum. Quia, si solum illum intelligil per (x) obedibile rationi, ergo insufficienter dividit animam inquantum est capax virtutis moralis; et inquantum intendit de ea tractare, insufficienter dividit : tractat enim de ea ut est susceptiva virtutis moralis, et justitia? ; propter quam, saltem voluntas est susceptiva virtutis moralis; quæ tamen nec est in ratione, nec in obedibili rationi, sicut tu intelligis illa duo membra.

Tertio. Quia ante diffinitionem virtutis, circa medium primi (l. *Ethicor.,* cap. 7), volens Philosophus (6) inquirere rationem felicitatis, sic dicil *Separandum ergo nutrilivam ct augmentativam vitam. Sequens autem sensitiva quædam utique erit; videtur vero* (γ) *et h;vc communis et equo, ct bovi, et omni animali. Relinquitur utique operativa quædam rationem* (g) *habentis. Hujusmodi autem hoc quidem ul bene persuasibile ratione, hoc vero ut habens et intelligent.* Ex qua littera palet quod Philosophus excludit jxirtem sensitivam, quia ipsa non est oporaliva secundum virtutes morales; et per consequens, illæ non sunt pôncndæ principaliter in illa parte. Illud ergo quod relinquitur, scilicet operativa hujus, scilicet rationem (i) habentis, est pars animæ excellens super lotam partem sensitivam; et illud dividit ipse in (ζ) *intelligens* et *bene persuasibile.* Quare ergo in *persuasibile ratione* intelligil voluntatem; quia per *intelligens* constat quod intelligil intellectum. Sic ergo videtur expresse posse halæri ex dictis suis, quod voluntatem aliquando vocat *obedibile rationi.* Aliquando tamen vorat appetitum sensitivum *obedibilem rationi,* sicut in tino primi (1. *Ethicor.,* cap. ult.). Et sicut *obedibile rationi* accipitur dupliciter, ita et *rationale* accipitur dupliciter : uno modo, stricte et primo, et sic competit soli intellectui; alio modo, non stricte, nec primo, tamen simpliciter tale, et sic competit voluntati. Sed tertio modo, improprie el transsumptive, competit appetitui sensitivo. Illud ergo medium, quod est voluntas, nunc vocatur *rationale* ah uno extremo, nunc *obedibile rationi* ab alio extremo. Accipiendo enim stricte rationem, ipsa voluntas est *persuasibile a ratione;* accipiendo lamen rationem improprie, sed pro eo quod pertinet ad mentem, ipsa est rationalis, et appetitus est non tantum persuasibilis, sed obedibilis etiam. Et hæc verka bene delænt ponderari : quia liberum arbitrium est bene persuasibile, sed non ita proprie obedibile; appetitus autem sensitivus, qui non est liber, non dicitur proprie persuasibilis, sed obedibilis, quia subjicitur imperio voluntatis.

Quarto. Nam ad hoc sunt multæ auctoritates. Una Augustini, *de Moribus Ecclesix,* cap. 15, ubi vult quod quatuor virtutes morales non sunt nisi amores ordinati (a). Igitur, etc.

Quinto. Quia voluntas est indeterminata ad opposita, non solum objecta, sed oppositas modos se habendi, scilicet *recte et non recte.* Igitur, ad hoc quod bene determinate se habeat vel agat, indiget aliquo determinate inclinante ad recte agendum. Et illud est virtus. Igitur, etc. Patel hæc consequentia. Hæc enim sola est necessitas ponendi virtutes in potentiis, ut per ipsas regulentur potentiæ, quæ de se recte cl non recte possunt agere. Probatur antecedens : quia voluntas potest eligere quodeumque sibi ostensum, in quo ostenditur ratio sui objecti primi; sed, in eligendo talia, potest recte agere, et non recte. Quod si dicas quod sufficit rationem recte ostendere, et ideo non requiritur virtus in voluntate, ceti tantum in ratione, — hoc falsum est. *Quia* tunc oporteret rationem (C) primo errare in ostendendo, quam voluntatem male eligere; et ita, ante primum peccatum voluntatis, fuit error in intellectu ; quod est irrationabile (γ), quia tunc pœna esset *(i)* ante culpam. — *Item :* quia, dato quod voluntas possit sufficienter determinari per intellectum in recte eligendo, non sequitur quod non

(a) Verba Augustini sunt : *Illud quod quadripartita dicitur virtus,* ex *ipso* turio *quodam afjectu, quantum intelhgo, dicitur. Itaque illas quatuor virtutes... sic etiam definire non dubitem : ut Temperantia sit amor, integrum se prirbens ei quod amatur; Fortitudo, amor facile tolerans omnia propter quod amatur; Justitia, amor soli amato serviens, ct propterea recte dominans; Prudentia, amor ea quibus adjuvatur, ab eu quibus impeditur, sagaciter seligens.*

(a) per. — Om. Pr.
(β) *Philosophus.* — Om. Pr.
(γ) *vero, — ergo* Pr.
(8) *quu-dam rationem. — quidem rationi* Pr.
(i) *hujus, scilicet rationem. — ratio* Pr.
(ζ) *dividit ipse* in. — *dicit ipse* Pr.
(C) *rationem. — ratione* Pr.
(γ) *irrationabile. — irascibilc* Pr.
(8) *esset.* — Om. Pr

generetur in ea habitus (a). Quia intellectus magis determinatur (6) ad recte judicandum (nam intellectui, inquantum hnl»ct operationem præviam actui voluntatis, mere naturaliter agit); et tamen non negatur in intellectu ex frequentia actuum generari habitum ad recto judicandum, puta prudentiam. Cum ergo voluntas non sit potentia ex se magis determinata ad unum quam intellectus, ex actibus ejus frequenter elicitis potest in ipsa generari quædam habilitas recte inclinans ad similes actus, quam voco virtutem.

Sexto. Habitus non tantum ponuntur ut per eos potentiæ recte agant, sed ut bene, delectabiliter et prompte. Etsi autem voluntas possit determinari a ratione ad recte eligendum, non tamen ad delectabiliter el prompte, sine habitu proprio. Quod proluitur· Quia, si quis prius vitiosus incipiat revocari ad oppositum, ratio dictat sibi aliquod objectum contrarium vitio esse eligendum, et licet illud eligat, non tamen delectabiliter: non enimstatim in primo actu corruptus est totus habitus vitiosus procédons; immo, vel nihil, vel parum remissus (γ). Quod apparet per experientiam : quia habenti habitum vitiosum, delectabile sibi esset eligere secundum malam consuetudinem præcedentem. Ergo, ad hoc quod voluntas delectabiliter agat dictatum a ratione, requiritur in ea habitus ad conformiler eliciendum actum illi habitui.

II. Argumenta Aureoli. — Contra eamdem conclusionem arguit Aureolus(dist. 33, q. I,art. 3), probando quod virtutes morales sunt subjective æqualiter (i) in utroque appetitu, scilicet sensitivo et rationali.

Primo sic. Non (t) major simplicitas est in virtute morali quam in sanitate corporali : quia utraque ponitur in prima specie qualitatis; et iterum, quia naturalia majorem unitatem habent quam moralia. Sed sanitas corporalis non est simplex qualitas, sed ligat plures qualitates : quia sanitas non est nisi ipsi humores proportionali non solum inter se, sed in ordine ad naturam; ita quod isti humores, per hoc quod congruunt nature, sunt sanitas, ut scilicet sunt fundamentum talis respectus congruentia?. Et similiter patet de pulchritudine : non enim pulchritudo faciei est qualitas simplex nasi, vel oris solum; sed est figuratio cujuslibel partis faciei, et coloratio, secundum quod congruit; et tamen omnia ista, ut congruunt, dicuntur una pulchritudo faciei. Et non est ibi forma, vel qualitas superaddita; sed omnia ista, ut conveniunt, sunt una sanitas, vel una pulchritudo, resultans ex humo- ribus, vel qualitatibus; et ideo, facta variatione in aliquo humorum, stalim perditur sanitas. Sic igitur in virtute morali erit, quod ligat plures qualitates; quæ omnes simul, ut sunt fundamentum congruentia in ordine ad hominem, sunt una virtus moralis; et per consequens potest esse in pluribus subjectis, sicut et illa? qualitates.

Secundo sic. Quando aliqua concurrunt per modum unius totalis el sufficientis principii respectu alicujus actus, tunc in quodlibet concurrentium ad illum actum oportet poni habitum. Sed appetitus sensitivus, et intellectivus, concurrunt ad actum virtuosum, in ratione unius principii. Quod patet ex circumstantiis requisitis in actu virtuoso : oj>orlet enim quod sit ibi electio et firmitas, quæ ad voluntatem pertinent; et promptiludo in exequendo, el obedientia appetitus ad exequendum electionem voluntatis, quod pertinet ad appetitum sensitivum; et sic de multis aliis; ita quod appetitus et voluntas ee habent ibi in ratione unius principii. Et ideo habitus virtuosos, unus exsistens, debet perficere utramque potentiam.

Tertio. Cuicumque competii ratio virtutis, et ipsa virtus, per locum a diffinitione. Sed habitui perficienti appetitum sensitivum et intellectivum (a), et non habitui perficienti alterum illorum tantum (6) convenit diffinitio virtutis (γ) : quia *virtus est quæ habentem perficit, et ejus opus bonum* reddit (2. *Ethicorum*, cap. 6); modo *habens* est ipse homo, qui non est perfectus moraliter nisi perficiatur secundum utrumque appetitum, quia secundum utrumque est principium talis actus; unde, si esset recta electio in voluntate, et appetitus sensitivus esset rebellis, tunc operaretur cum mœstitia, et non esset perfectus homo; nec opus ejus esset bonum simpliciter, sed secundum quid; virtuosi enim est agere delectabiliter.

Quarto. Quando alicui attribuitur nomen ct diffinitio inquantum est fundamentum relationis, non debet sibi attribui nisi pro omnibus illis simul super quæ fundatur relatio, vel quæ sunt fundamentum relationis; sicut patet ; nam pulchritudo faciei non attribuitur nisi omnibus qualitatibus et figurationibus quæ requiruntur ad relationem congruentia? pulchritudinis. Sed ratio virtutis moralis attribuitur qualitatibus, ut sunt fundamentum relationis decentia? et congruentiae. Homo autem non se habet, nec dicitur congrue et decenter se habere, nisi bene se habeat secundum utrumque appetitum : utputa nisi eligat per voluntatem, et firmetur in bono rationis, et (8) nisi appetitus sil domatus. Undo, si sit defectus in aliquo illorum, dicetur quod homo non

(i) funi. — Ad. Pr
(C) itetemiinatur — *determinarentur*· Pr.
(γ) remiiiui. —remüfita Pr.
(Î) *rqualiter*. — *enentialiter* Pr.
(c) Non. — Nam Pr.

(a) *intellectivum*. — *intellectui* Pr.
(β) *tantum*. — *cui* Pr.
(γ) *ct*. — Ad. Pr.
(î) *ct*. — Om. Pr.

est talis qualis esse debet, vel qualem decet ipsum esse in materia virtutis. — Hæc ille, in forrna.

§ 0. — CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Argumentum Durandi. — Contra secundam conclusionem arguit Durandus (dist. 33, q. 2), probando quod virtutes intellectuales et morales acquisita? non generantur ex artibus, vel per actus, sicut per principium activum. Quia : aut habitus causantur per actus immediate; aut mediate. Non immediate : quia tunc aliqua actio immediate terminaretur ad habitum; et cum illa actio esset alteratio, sequitur quod ad habitus et dispositiones esset alleratio immediate; cujus oppositum probat Philosophus per intentionem, 7. *Physicorum* (t. c. 17). Nec mediate : quia da illud quo mediante actus causant habitum; nec poteris; nec enim facile est illud fingere. Igitur actus non se habent ad habitus ut principium activum. Restat ergo quod artus se habeant ad generationem habituum ut principium passivum. De quo etiam distinguendum est : quia principium passivum vocatur proprie illud quod recipit, sicut cera est principium passivum (x) respectu figura quam recipit; quandoque vero dispositio secundum quam recipit, sicut mollities in cera est principium passivum (6) recipiendi figuram. Primo modo, actus non sunt principium passivum (γ) receptivum habituum, sed potentia;alioquin,abeuntibus actibus, non remaneret habitus. Sed secundo modo, actus sunt principium passivum (δ) respectu habituum, sicut dispositio prævia : non quidem necessaria in esse, sicut quantitas est necessaria in cora ad receptionem figura, quia adhuc sequeretur quod non possent esse in potentia nisi prasentihus actibus; sed sicut dispositio necessario prævia ad fieri habituum, ut mollities in cera ad receptionem figura : nisi quod illud quod causât mollitiem cera, non oportet quod causet figuram; sed illud idem quod causai actum, causal habitum, ordine quodam; sicut illud quod causal in aqua calorem, causal in ea raritatem, ordine quodam. Quanto enim aliqua potentia reducitur frequentius in actum, tanto redditur magis disposita et pronior ad recipiendum consimilem actum. Hæc autem dispositio, vel pronitas, seu facilitas (c), est habitus. Propter quod, illud idem quod causal actus, et frequentiam eorum causal, el per consequens habitum. — Hæc ille.

§ 3. — Contra tertiam conclusionem

Argumenta Durandi. — Contra tertiam conclusionem arguit Durandus (dist. 33, q. 0), quod virtutes morales non semper infundantur cum gratia et charitale, nec sint necessario connexa? curn illa.

Primo. Quia, in pueris baptizatis, sufficit quod infundantur eis in baptismo ea quæ eis sufficiunt ad salutem. Sed charitas et gratia sufficit ad salutem. Ergo sufficit quod gratia seu chantas infundatur pueris in baptismo. Verum, quia charitas necessario supponit fidem el spem, necessarium est quod fides el spes infundantur cum charitale.

Secundo. Quia, si aliqua? virtutes morales infunderentur (i) curn chantate, illa?, ut videtur, essent æque perfectae, vel perfectiores, sicut virtutes morales acquisita? : sicut vinum ex aqua factum in nuptiis per Christum, ut dicitur, Joan. 2, fuit æque bonum, vel melius vinum quam vinum per naturam productum ; et sanitas data per Christum infirmis, fuit æque perfecta, vel perfectior quam sanitas beneficio natura vel per operationem medicinae acquisita. Cum igitur jærfeclior virtus inclinet perfectius ad operationem virtuosam, si virtutes morales infunderentur pueris in baptismo, sequeretur quod, cum venirent ad ætatem adultam, ipsi æque perfecte, vel perfectius inclinarentur ad actus virtuosos morales, sicut ilii qui habent virtutes morales acquisitas sine infusis (6), sicut est (γ) gentilis, qui, per virtutes morales acquisitas, bene et civiliter conversatur. Hoc autem est falsum : quia pueri baptizati,cuin veniunt ad æLilem adultam, indigent persuasionibus et imtnicliombus, nt assuescant virtuose vivere, sicut si nunquam fuissent baptizati. Ergo non videtur quod eis infundantur (3) aliqua? virtutes momies in baptismo. Unde illud quod dicit Clemens (c), quod pueris in baptismo infunduntur gratia et virtutes secundum habitum, intelligendum est de virtutibus theologicis, el non de moralibus quibuscumque.

Tertio. Quia peccatores qui consueverunt exercitari in operibus vitiosis, quando conteruntur el consequuntur remissionem peccatorum per gratiam, eis non infunduntur virtutes momies : quia, si infunderentur, possent statim per eas operari prompte et faciliter opem virtuosa, sicut illi qui habent virtutes momies acquisitas; quod non est verum; immo tales de novo contriti operantur opera virtuosa cum magna difficultate, et renisu appetitus sensitivi.

Quarto. Quia in talibus, de novo contritis el conversis, remanent habitus morales vitiosi. Sed cum

ia) paiiivum. — *pas·ion*um Pr.
(C) pacfieuni. — pellionum Pr.
(γ) *passivum.* — pawionum Pr.
(i) paffü'um. — /xiMionum Pr.
(t) *facilitai.* — *facultas* Pr.

( ) *infunderentur.* — *influiderentur* Pr.
( ) fine *infusis.* — Om. Pr.
(γ) *est.* — *ct* Pr.
(ê) *infundantur.* — *infundentur* Pr
(c) Porte S. Clemens Romanus, qui, in epistola ad Julium ct Julianum, dicit : (?ui *regeneratus fuerit per aquam, bonis operibus repletus. hrres efficitur ejus* α *quo* in in-*corruptione regeneratus est.*

tolibus, ut videtur, non possunt stare habitus morales virtuosi, neque acquisiti, neque infusi. Ergo, etc.

Quinto. Quin habentibus virtutes morales acquisitas ante ğratia infusionem, non infunduntursiinul cum gratia hujusmodi (x) virtutes morales infusæ : puta si gentilis exercitatus in virtutibus moralibus convertatur ad fidem; vel si fidelis virtuosus peccet mortaliter, et postea convertatur. Patet faciliter. Quia : aut tales virtutes infusæ, essent ejusdem speciei cum acquisitis; aut alterius. Non ejusdem : quia diversa individua (6) ejusdem speciei non possunt esse simul in eodem subjecto, ut patet, 5. *Afetaphysiae* (t. c. 12). Nec alterius : quia tunc virtutes infusæ dicerentur æquivoce virtutes morales, sicul nomen *canis* dicitur æquivoce de animali latrabili et de sidere cmlesti; quod est inconveniens : quia nihil dicimus nec scimus de virtutibus moralibus infusis, nisi per manuduclionern acquisitarum ; quod non esset, si infusæ dicerentur pure æquivoce virtutes morales cum acquisitis. Facile etiam esset hoc modo vocare virtutes morales quidquid homo vellet: possum enim illud quod est album, æquivoce vocare nigrum.

Sexto. Quia praedicte virtutes morales infusæ, nd nihil omnino essent ħecessaria , vel utiles. Quia non ad eliciendam substantiam actus boni moralis : ad hoc enim sufficit sola potentia, sine quacumque virtute monili, acquisita vel infusa; nam actus boni possunt praecedere et praecedunt quamcumque talem virtutem, cum eis generentur virtutes acquisita». Necsunl necessariæ propter modum operandi prompte el faciliter; quia totum hoc faciunt virtutes acquisite sine infusis, et infusæ nihil faciunt ad hoc sine acquisitis. Nec iterum sunt necessariæ ut dirigant actus ad ulteriorem finem quam morales acquisite: quia illud fit sufficienter per fidem ostendentem ultimum finem, et per charitatem inclinantem in eumdem; unde non oportet propter hoc ponere aliquas virtutes morales infusas.

Forte dicetur quod sunt necessariæ ad hoc ut per eas homo bene conversetur in vita spirituali, sicul per virtutes morales acquisitas bene conversatur in vita civili. — Sed hoc non valet : quia, sicut homo liene conversatur in vita civili per virtutes morales acquisitas, sic bene conversatur in vita spirituali per virtutes theologicas nobis infusas; nec oportet propter hoc ponere virtutes morales infusas.

Forte dicetur quod virtutes morales infusæ alitor mediant circa passiones quam acquisite : nam infidelis, habens virtutes morales acquisitas, judicat non sumendum esse plus de cibo quam sufficit ad bonum regimen corporis, cl per temperantiam acquisitam facit hoc faciliter; fidelis vero facit hoc ad subjiciendum corpus Spiritui, el ad reprimendum rebellionem carnis ad spiritum, subtrahendo corpori illud quod expediret ad bonum regimen corporis. — Sed hoc non valet. Quia eodem modo mediant circa passiones, per virtutes morales, fidelis el infidelis virtuosi . quilibet enim eorum judicat per temperantiam tantum esse sumendum de cibo, quantum expedit a<l bonum regimen corporis, non solum quoad sanitatem corporis conservandam, sed ne lascivia corporis impellat ad actum contrarium virtuti, vel ponat difficultatem in opere virtutis; et si virtus fidelis in aliquo casu plus faciat, non facit hoc per aliquam virtutem moralem, sed per virtutes theologicas, vel speciali motioneSpiritiisSancti. — Hæc ille.

(x) *hujutmadi.* — Ziujui Pr.
(6) individuo. —*judicia* Pr.

§ 4. — Contra quartam conclusionem

Argumenta Durandi. — Contra quartam conclusionem arguit idem Durandus (dist. 33, q. 4).

Primo, protendo quod virtutes morales non remaneant in patria, quantum ad actum. Cujus rationem dicit esse: quia nulla potentia, quantumcumque perfecta per habitum, potest exire in actum, nisi habéat praesens objectum; sed objecta virtutum moralium non erunt in patria; ergo non enml ibi aclus virtutum. Major patet : quia, sive (x) objectum sit causa per se ipsius actus, sive causa sine qua non, semper tamen ad actum requiritur objectum. Minor patet : quia objecta virtutum moralium sunt concupiscibilia et delectabilia ciborum et venereorum, quantum ad temperantiam, et terribilia el tristitia periculorum, quantum ad fortitudinem (C), res commutabiles et distribuibiles, quantum ad justitiam, quæ veniunt in usum praesentis vite; hæc autem non erunt in patria; igitur, etc.

Secundo arguit quod nulla virtus moralis perficiens appetitum sensitivum remanebit in patria, quoad habitum. Cujus rationem dicit esse : quia, destructo subjecto, destruitur accidens; sed subjectum talium virtutum, scilicet appetitus sensitivus, destruitur in morte, cum sil virtus corporalis; ergo et ipsi habitus. Quod si in resurrectione reparetur appetitus sensitivus : aut non erit idem numero, et per consequens nec tales habitus, si miraculose reparentur, essent iidem numero; aut, si essent iidem numero tam appetitus quam tales habitus (γ), hoc non esset actione (o) nostra, nec, propter hoc, posset dici quod praecedentes habitus remanebunt (c). — Hæc ille in forma.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

(β) «ive. — cum Pr.
(6) *fortitudinem, — formationem* Pr.
(γ) a verbo *aut* unque ad *habitui,* om. Pr.
(δ) *actione. — artio* Pr.
(c) *aut* si *ruent iidem numero tam appetitui tentilivut quam ude» habitui remanebunt* — Ad. Pr

ARTICULUS III.

PONUNTOR RESPONSIONES

§ I. — Ad argumenta contra primam CONCLUSIONEM

1. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, reslat pncdiclis objectionibus respondere. Et quidem

Ad primum Scoti contra primam conclusionem, respondit quasi in forma sanctus Thomas, *de Virtutibus,* ari. 5, ubi arguit sic, primo loco : « Major perfectio requiritur in imperante, ad hoc quod imperet recte, quam (a) in exequenle, ad hoc quod recte exequatur; quia ex imperante procedit ordinatio exequentis. Sed ad actum virtutis se habet voluntas ut imperans, irascibilis autem et concupiscibilis sicut obedientes ct exequentes. Cum igitur in irascibili et concupiscibili sit virtus sicut in subjecto, videtur quod multo fortius debeat esse in voluntate, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : g Dicendum, inquit, quod ad imperandum sufficit voluntati judicium rationis; nam voluntas appetit naturaliter quoti est bonum secundum rationem, sicut concupiscibilis quod est delectabile secundum sensum, d — Hæc ille. — Ex quo patet quod non oportet principem, aut imperantem, in partibus animæ, habere virtutem quoad omnia, sed solum quoad illa in quibus ejus natura sola, ct non qualificata habitu superaddito, non sufficit.

Potest etiam dici quod superior pars animæ habet in se virtutem; hæc tamen pars non est voluntas, sed ratio, quæ est subjectum prudentiæ; quæ quidem prudentia sufficit ad rectilicandum intellectum et voluntatem. Unde, pro majori declaratione hujus solutionis, sanctos Thomas, ibidem, in principali responsione, sic dicit : « Per habitum virtutis, potentia quæ ei subjicitur, respectu sui actus complementum acquirit. Unde ad id ad quod aliqua potentia se extendit ex ipsa ratione potenliæ, non est necessarius habitus virtutis. Virtus autem ordinat potentias ad bonum; ipsa enim est quæ bonum facit habentem, et ejus opus bonum reddit. Voluntas autem hoc quod virtus facit circa alias potentias, habet ex seipsa, ratione suæ polentiæ : nam ejus objectum est bonum; unde tendere in Iwniim, hoc modo se habet ad voluntatem, sicut tondere in delectabile ad concupiscibilem, el sicut ordinari ad sonum se habet ad auditum. Unde voluntas non indiget aliquo habitu virtutis inclinante ipsam ad bonum quod est sibi proportionali! in, quia in hoc ex ipsa ratione polentiæ tendit. Sed ad bonum quod transcendit proportionem potentiæ, indiget habitu virtutis. Cum autem uniuscujusque appetitus tendat in proprium bonum appetentis, dupliciter aliquod bonum potest excedere proportionem voluntatis : uno modo, nitione speciei; alio modo, ratione individui. Ratione quidem speciei, ut voluntas elevetur ad aliquod bonum quod excedit limites humani boni; et dico humanum .bonum, illud in quod ex naturalibus homo potest. Sed supra humanum Ionum, est bonum divinum, in quod voluntatem hominis elevat charilas, ct similiter spes. Ratione autem individui, hoc modo quod aliquis quærat illud quod est alterius bonum, licet voluntas extra limites humani boni non feratur. Et sic voluntatem perficit justitia, et omnes virtute in aliud tendentes, ut liberalitas, magnificentia, et hujusmodi : nam justitia est alterius bonum, ut dicit Philosophus, 5. *Ethicorum* (cap. I). Sic igitur duæ virtute sunt in voluntate sicut in subjecto : scilicet charitas, el justitia. Cujus signum est : quia, licet istæ virtutes ad appetitivam pertineant, tamen non consistunt circa passiones, sicut temperantia et fortitudo; unde patet quod non sunt in appetitu sensitivo, in quo sunt passiones, sed in appetitu rationali, qui (x) est voluntas, in quo non sunt passiones, nam omnis passio est in parte animæ sensitiva, ut probatur, 7. *Physicorum* (t. c. 20 et seq.). Illæ autem virtutes quæ circa passiones consistunt, sicut fortitudo circa timores et audacias, el temperantia circa concupiscentias, oportet, eadem ratione, esse in appetitu sensitivo. Nec oportet quod ratione istarum passionum sit aliqua virtus in voluntate : quia bonum, in istis passionibus, est quod est secundum rationem; et ad hoc naturaliter se habet voluntas ex ratione ipsius potentiæ, cum sit proprium bonum volentis. » — Hæc ille. — In sequenti vero articulo. scilicet sexto, ostendit quomodo prudentia est subjective in intellectu practico; ct, art. 7, ostendit quomodo aliquæ virtutes sunt in intellectu speculativo. Ex quibus apparet quod consequentia arguentis non valet, cum ex hoc quod Aristoteles dicit virtutes esse in superiori parte animæ, vult inferre quod sunt in voluntate; licet concedamus aliquas virtutes morales esse in voluntate subjective, licet non omnes, ut arguens putat. Forte etiam arguens deceptus fuit, putans voluntatem esse altissimarn potentiam animæ, et omnibus aliis superiorem; cujus oppositum ostendit sanctus Thomas, 1 p., q. 82. art. 3. el *dc Veritate,* q. 22, art. 11, el mullis aliis locis.

Ad secundum dicitur primo, quod non est simile de justitia el de fortitudine, vel temperantia, ut dictum est : quia justitia tendit in alienum bonum, fortitudo vero et temperantia in propnum; et ideo justitia est in voluntate, non autem aliæ, ut dictum esi. De hoc sanctus Thomas, Ia 2 , q. 36, ari. 6, sic dicit : « Cum per habitum perficiatur potentia ad

(a) i/iiam. – *quantum* Pr.

(λ) *qui,* — *qiuc* Pr.

agendum, ibi indiget potentia habitu perficiente ad bene agendum (qui quidem habitus est virtus), ubi ad hoc non sufficit propria ratio potentiæ. Omnis autem potentiæ propria ratio attenditur in online ad objectum. Unde, cum objectum voluntatis sit bonum homini xolenti proporlionatum, quantum ad hoc non indiget voluntas virtute perficiente. Sed si quod bonum immineat homini volendum, quod exccilat proportionem voluntatis, sive quantum ad totam speciem humanam (sicut bonum divinum, quod transcendit limites naluræ human©), sive quantum ad individuum (sicut bonum proximi), ibi voluntas indiget virtute. Et ideo hujusmodi virtutes quæ ordinant affectum hominis in Deum vel in proximum, sunt in voluntate sicut in subjecto : ut charitas, et justitia, ct hujusmodi. » — Haec ille. — Item, 3. *Sentent.,* dist. 33, q. 2, art. 4,qb 3, sic dicit : « Justitia non potest esse in iroscibili aut concupiscibili sicut in subjecto, cum non sil circa ƥas siones; ad ipsam enim non pertinet moderari passiones, sed exteriores actiones, quæ sunt ad alterum. Unde oportet quod sit in illa potentia sicut in subjecto, ad quam (a) perlinet usus rerum exteriorum in ordine ad alterum. Uti autem est actus voluntatis, secundum Augustinum (10. *de Trinilate,* cap. 11) : sed non absolute, secundum quod voluntas est (inis; sed secundum quod præsupponil collationem rationis ordinantis ad alterum. Et ideo in voluntate, hoc modo accepta, est justitia sicut in subjecto. In voluntate enim, secundum quod est finis, non potest esse aliqua virlus moralis; quia ad lionum civile et connaturale hominis, volunias naturalem inclinationem habet, sicut in proprium objectum; sed secundum quod voluntas est eorum quæ Sunt ordinata ad finem, sic (6) in voluntate jiotest esse virtus monilis, scilicet justitia, sicut et prudentia est in ratione cogilativa. Et similis ratio est de omnibus virtutibus quæ non sunl circa (Missiones, sed circa operationes : sicut liberalilas, el magnificentia, et hujusmodi (γ). a — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit: α Quamvis voluntas æqualiter habeat imperium sujier omnes materias el actus virtutum, tamen materiæ quarumdam virtutum, sicut passiones, periinonl ad alias potentias immediatius; et ideo virtutes quæ sunt principaliter circa passiones, sunt in illis potentiis sicut in subjecto. Sed materiæ quarumdam virtutum non pertinent ad aliam potentiam nisi ad voluntatem; et ideo virtutes quæ sunt circa illas materias, sunt in voluntate sicut in subjecto. » — Hæc ille. — Simile ponit, 2 2·, q. 58, art. 4, ubi reddit rationem quare justitia est in voluntate subjective.

Dicitur secundo, quod sanctus Thomas nunquam posuit quod omnes virtutes morales sint subjective in obedibili rationi, accipiendo tale obedibile præcise pro appetitu sensitivo; sed obedibile rationi, vel rationale per participationem, vocat generaliter quemlibet apjietilum humanum. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent..* dist. 33, q. 2, art. 4, qh 3, in solutione primi, sic dicit : a Rationale per participationem non solum dicitur irascibilis et concupiscibilis, sed universaliter appetitus, ut Philosophus dicit, 1. *Ethicor.* (cap. ult.). El ideo voluntas, quamvis per essentiam sit in parte intellectiva, tamen, quantum ad actum, aliqualiter ratione participat; et pnccipue secundum quod est eorum quæ sunt ad finem, in qu© tendit secundum quod a ratione praeordinata sunt. Et ideo potest esse subjectum virtutis moralis. » — Hæc ille. — Simile dicit, Ia 2 q. 50, ari. 0, in solutione secundi : < Dicendum, inquit, quod rationale per participationem non solum est irascibilis et concupiscibilis, sed *omnino,* id est, universaliter, *appetitivum.* ul dicitur, 1. *Ethicor.* (cap. ult.). Sub appetilivo autem comprehenditur voluntas. Et ideo, si qua virlus est in voluntate, est moralis, nisi sil theologica. n — Hæc ille. — Simile dicit, 2a 2W, q. 58, ari. 4, in solutione tertii, ubi sic : α Rationale per participationem non solum est irascibilis el concupiscibilis, sed *omnino appetitivum,* ut dicitur, I. *Ethicor.* (cap. ult.); quia omnis appetitus obedit rationi. Sub appetilivo autem comprehenditur voluntas. El ideo voluntas potest esse subjectum virtutis moralis. © — Hæc ille.

Ad tertium dicitur primo, quod Aristoteles, ubi allegatur, non intendit quod nulla potentia sensitiva» partis possit esse subjectum virtutis moralis, sed solum de potentiis sensitivis apprehensivis (x); quia de appel ili vis expresse concedit. De hoc sanctus Thomas, ia 2æ, q. 50, ari. 5, sic dicit : « In viribus sensitivis apprehensivis interius ponuntur aliqui habitus. Quod palet ex hoc quod Philosophus dicil, in libro *de Memoria* (cap. 3), quod in memorando unum post aliud, operatur consuetudo, quæ est quasi quædam natura. Nihil autem est aliud habitus consueludinalis quam habitudo acquisita per consuetudinem, quæ est in modum natune. Unde de virtute dicit Tullius, in Rhetorica (lib. 2), quod *virtus est habitus in modum naluræ, rationi consentaneus.* In homine tamen illud quod ex consuetudine acquiritur in memoria, et in aliis viribus sensitivis apprehensivis, non est habitus per se, sed aliquid annexum habitibus inlellectivæ partis. Sed tamen si qui sunt habitus in talibus viribus, virtutes dici non possunt. Virtus enim est habitus perfectus, quo non contingit nisi bonum operari. Unde oportet quod virtus sil in illa potentia qu© est consummaliva boni operis. Cognitio autem veri non consum-

( ) r/uunt. — *quem* Pr
( ) ite. — ncuC Pr
(γ) *hvjutmudi.* — *hujui* Pr.

(a) *appiehcniivun* — *apprehciuit* Pr.

malur in viribus sensitivis apprehensivis; sed hujusmodi («) vires sunt quasi praparatoriæ ad cognitionem (C) intellectivam. Et ideo in hujusmodi (γ) viribus non sunt virtutes quibus cognoscitur verum, sed magis in intellectu vel ratione, d — Hæc ille.— El. statim post, in solutione primi, sic dicit : < Appetitus sensitivus se habet ad voluntatem, quæ est appetitus rationis, sicut motus ab eo. Et ideo opus appetitivsB virtutis consummatur in appetitu sensitivo; el, propler hoc, appetitus sensitivus est subjectum virtutis. Virtutes autem sensilisæ apprehensivæ magis se habent ut moventes respectu intellectus, eo quod phantasmata se habent ad intellectum sicut colores ad visum, ut dicitur, 3. *de Anima* (l. c. 18). Et ideo opus cognitionis in intellectu terminatur; et, propler hoc, virtutes cognitive», sunt in ipso intellectu vel ratione. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod nulla virtus ponitur in potentiis apprehensivis sensitivis; quia in nulla earum consummatur opus virtutis· Secus est de potentiis sensitivis appelitivis; quia in eis consummatur opus virtutis appetitivæ, potissime circa passiones, et non in voluntate. El hæc est alia ratio quare in voluntate non est fortitudo, nec temperantia, nec alia virlus moderaliva passionum, dato quod voluntas possit habere aliquos habitus circa tales passiones, qui (o) non habent ralionem virtutis, ut post dicetur.

Dicitur secundo, quod ulcrque(<' appetitus, sensitivus scilicet et intellectivus, dicilur *rationale per participationem,* el dicilur *obedibile rationi,* el *persuasibile a ratione;* el in utroque est virlus moralis, modo quo sæpe dictum est. — Nec valet quod dicit arguens, quod liberum arbitrium non dicilur proprie obedibile. Quia, quanlumcumque voluntas sil libera, nunquam potest facere contra omne dictamen rationis, cum non possit ferri nisi in bonum intellectum, plus quam visus super non coloratum. Polesl tamen facere contra hoc particulare judicium, vel illud, secundum quod hoc possit provenire ab intellectu, ut diffuse visum fuit in secundo (dist. 25).

Ad quartum dicitur primo, quod auctoritas Augustini indiget bona glossa : nam constat quod prudentia non est amor, nec aliqua virlus intellectualis; el similiter, nec fides, nec spes, est amor. Quomodo autem debeat dicta auctoritas intelligi, ostendit sanctus Thomas, 1· 2", q. 56, art. 3, ubi arguit sic (arg. l) : α Dicil Augustinus, in libro *de Moribus Ecclesitc* (cap. 15), quod omnis virtus est amor. Subjectum autem amoris non est intellectus, sed solum vis appclilh.i. Ergo nulla virlus eat in intellectu. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod verbum Augustini inlelligendum est de virtute simpliciter dicta ; non quod omnis talis virtus sit amor simpliciter, sed quia dependet aliqualiter ab amore, inquantum dependet n voluntate, cujus prima affectio est amor. x— Hæc ille. — Item, q. 62, art. 2, arguit sic (arg. 3) : < Augustinus, in libro *de.\foribus Ecclcsix*(tap. 15), dicil : Manifestum est in quatuor virtutibus cardinalibus, quod sunt *ordo amoris.* Amor autem est charitas, quæ ponitur virtus theologica. Ergo virtutes morales non distinguuntur a theologicis. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod, licet charitas sit amor, non tamen omnis amor est charitas. Cum ergo dicitur quod omnis virtus est ordo amoris, potest intelligi vel de amore cnmmumter dicto, vel de amore charitatis. Si de amore communiter dicto, sic dicitur quælibet virtus esse unio amoris, inquantum ad quamlibet virtutum cardinalium requiritur ordinata affectio; omnis autem affectionis radix et principium est amor. Si autem inlelligatur de amore charitatis, non datur per hoc intelligi quod quælibet alia virtus essentialiter sit charitas, sed quod omnes aliæ virtutes aliqualiter a charilate dependent. > — Hæc ille. — Ex quibus jwitet quod tales auctoritates indigent glossa; alias Augustinus in mullis contradiceret sibi el veritati. Nam et in *dc Civitate Dei* (lib· 4, cap. 21), ut (a) allegat sanctus Thomas, 1· 2 q. 58, art. 2, dicit quod virlus est *ars recte vivendi;* sed ars est virtus intellectualis; ergo virtus moralis non differt ah intellectuali; immo sequitur quod omnis virtus est subjectivo in intellectu. Sed qualiter debeat intelligi, ostendit ibidem sanctus Thomas (ad lura) : < Augustinus, inquit, accipit communiter artem pro qualibet recta ratione; et sic sub arte includitur etiam prudentia, quæ est recta ratio agibilium, sicut ars est recta ratio faclibilium; el secundum hoc quod dicil quod virtus est *ars recte vivendi,* essentialiter convenit prudentia?, participative autem aliis virtutibus, prout secundum prudentiam diriguntur. > — Hæc ille.

Dicitur secundo, quod, posito quod omnis virtus esset amor, non ex hoc concluditur quod omnis virtus sit subjective in voluntate; quia amor non solum est in appetitu intellectivo, verum etiam in appetitu sensitivo el naturali. Et ideo dicta auctoritas nihil penitus concludit in proposito.

Ad quintum, negatur prima consequentia : quia, sicut dictum est in solutione primi, voluntas habet, ex ipsa ratione sua? potentia», hoc quod virlus facit circa alias potentias; el ideo non necessario indiget aliquo habitu determinante ipsam in materia passionum, nec quoad objectum, nec quoad modum agendi, cujus habitus ipsa sit subjectum; sed suf-

( ) *hujusmodi. —hujus* Pr.
( ) in. — Ad. Pr.
(y) *hujusmodi. — hujus* Pr.
(£) *qui. — qua?* Pr.
(<) *uterque. — utrique Pr*

(i) *ut.* — Orn. Pr.

licit habitus virtutis in intellectu practice, ut sæpe dictum est. Secus est in materia exteriorum actionum quæ sunt ad alterum.

Et ad hujus *improbationem primam,* dicitur quod non oportet rationem primo enure in ostendendo, quam voluntatem male eligere. Tamen dicitur quod nunquam voluntas perverse eligit, nisi précédât aliquis defectus in ratione : puta quia quod est in se malum, ostendit sub ratione boni; aut quia, licet ostendat bonum, non tamen secundum omnem considerationem debitam, nec attendit omnia consideranda; vel quia deficit in actu consiliandi, aut in actu judicandi, aut in actu praecipiendi. De hoc sanctus Thomas, 1 p.? q. 63, art. I, in solutione quarti, sic dicit : α Peccatum mortale in actu liberi arbitrii contingit esse dupliciter. Uno modo, ex hoc quod aliquod malum eligit; sicut homo peccat eligendo adulterium, aut aliquod alterum quod est secundum se malum. Et tale |>eccatum semper procedit ex aliqua ignorantia, vel errore ; alioquin illud quod est malum, non eligeretur ut bonum. Errat quidem adulter in particulari, eligens hanc delectationem inordinati actus quasi aliquod bonum ad nunc agendum, propter inclinationem passionis, aut habitus, etiamsi in universali non erret, sed veram de hoc sententiam teneat. Alio modo contingit peccare per litarum arbitrium, eligendo aliquod quod est secundum se bonum, sed non cum ordino debite mensune aut reguke : ila quod defectus inducens peccatum, sit solum ex parte electionis, quæ non habet debitum ordinem, non ex parte rei electe; sicut si aliquis eligeret orare, non attendens ordinem ab Ecclesia institutum. Et hujusmodi peccatum non pneexigil ignorantiam, sed solum absentiam considerationis eorum quæ considerari debent. Et hoc modo angelus peccavit, convertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonum, absque ordine ad regulam divinæ voluntatis. » — Hæc ille. — El simile ponit, 2. *Sentent.,* dist. 5, q. 1, art. 1, el mullis aliis locis. — Et si dicatur quod, secundum hoc, omne peccatum voluntatis procedit ex ignorantia, vel errore, aut inconsiderationo intellectus; el lunc poma videtur précédera culpam; — dicitur quod consequentia non valet. Tum quia inconsideralio précédons primam electionem inalam, et primam culpam, non habet rationem culpæ, nec pœiue, ul ostendit sanctus Thomas in mullis locis, præsertim *de Malo,* q. 1, ari. 3, ubi sic dicit : u Non uti regula rationis et legis divinæ præinlelligitur in voluntate aille inordinatam electionem. Hujus autem quod est non uti regula prædicta, non oportet aliquam causam quaerere; quia ad hoc sufficit ipsa libertas voluntatis, per quam potest agere, vel non agere. El hoc ipsum quod est non attendere actu ad talem regulam, in se consideratum, non est malum, nec culpa, nec pœna; quia anima non tenetur, nec potest attendere ad hujusmodi (a) regulam semper in actu. Sed ex hoc accipit primo rationem culpa·, quod sine actuali consideratione regulæ procedit ad hujusmodi (6) electionem. Sicut artifex non peccat in eo quod non semper tenet mensuram, sed ex hoc quod non tenens mensuram procedit ad operandum (γ). Et similiter, culpa voluntatis non est in hoc quod non actu atlendit ad regulam rationis vel legis divinæ, sed ex hoc quod non habens regulam vel mensuram hujusmodi, procedit ad hujusmodi (o) electionem. Et inde est quod Augustinus, in 12. *de Civitate Dei* (cap. 6 et 7), dicit quod voluntas est causa peccati, inquantum est deliciens; sed illum defectum comparat silentio vel tenebris, quia scilicet ille defectus est sola negatio, n — Hæc ille.— Et de hoc diffuse dictum fuit, 2. *Sentent,* (dist. 4, q. 1 ; et dist. 34, q. 2). Conceditur tamen quod nunquam error vel ignorantia pnecedit omnem culpaiq peccantis; immo consequitur aliquod peccatum, actuale, vel originale. Secus est de inconsideralionc (c), quæ est pura negatio, et non ignorantia, nec error, nec privatio; quia illa præcessil omnem culpam in primo angelo et homine.

Ad secundam improbationem pnedicke responsionis, dicitur primo, quod in voluntate, ex frequentia actuum in materia jiassionum, potest 'generari habitus; sed nullus talis habet proprie rationem virtutis, sed continentiae, vel incontinentia?· Cujus ratio tacta est superius, in solutione tertii : quia scilicet opus appetiliv® virtutis, in materia passionum, non consummatur in voluntate, sed in appetitu sensitivo. De hoc sancliis Thomas, 2a 5^,q. 155, art. 1, sic dicit : « Nomen continentia; dupliciter sumitur a diversis. Quidam enim continentiam nominant per quam aliquis ab omni venerea delectatione abstinet; unde et Apostolus, *Galatar. o* (v. 23), continentiam castitati conjungit. Et sic continentia perfecta principalis quidem est virginitas, secundaria vero viduitas. Unde, secundum hoc, eadem ratio esi de continentia, quæ de virginitate, quam supra (ibid., q. 152, art. 3) diximus virtutem. Alii vero dicunt continentiam esse propter quam aliquis resistit concupiscentiis pravis quæ in eo vehementes exsistunt. Et hoc modo accipit Philosophus continentiam, 7. *Ethicorum.* Et hoc modo etiam accipilurconlinentia in *Collationibus Patrum.* Hocautem modo continentia habet aliquid de ratione virtutis, inquantum scilicet ratio firmata est contra passiones, ne ab eis deducatur. Non tamen pertingit ad perfectam rationem virtutis moralis, secundum quam etiam appetitus sensitivus subditur rationi, sic ul in eo non insurgant vehementes passiones

( ) *Imjutmodi. — huju»* Pr.
( ) *hujuimodi. — hujui* Pr
(γ) *operandum. — malum* Pr.
(d) *hujutmotp. — htijui* Pr
(t) *ineonuderatione. — contidet alloue* Pr.

rationi contraria». Et ideo Philosophus dicit, 4. *Ethicorum* (cap. ult), quod *continentia non est virtus, sed quodammodo mixta,* inquantum scilicet halæt aliquid do virtute, et in aliquo deficit a virtute. Largius tamen accipiendo nomen ŷirtuti pro quolibet principio laudabilium operum, po&sumusdicerc continentiam esse virtutem, a — Hæc ille. — Et, ari. 3, ostendit quomodo continentia est subjective in voluntate α Omnis, inquit, virtus in aliquo subjecto exsistens, facit illud differre a dispositione (a) quain habet dum subjicitur opposito vitio. Concupiscibilis autem eodem modo sc habet in eo qui est continens, et in eo qui est incontinens; quia in utroque prorumpit ad pravas concupiscentias vehementes. Unde manifestum est quod continentia non est in concupiscibili sicut in subjecto. Similiter etiam ratio eodem modo se haliel in utroque : quia tam continens (piam incontinens habet rationem rectam; et uterque, extra passionem exsistens, gerit in proposito concupiscentias illicitas non sequi. Prima autem differentia eorum invenitur in electione : quia continens, quamvis patiatur vehementes concupiscentias, tamen eligit eas non sequi, propter rationem; incontinens autem eligit sequi eas, non obstante contradictione rationis. Et ideo oportet quod continentia sit sicut in subjecto in illa vi animie cujus actus est electio; el hæc est voluntas. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod in voluntate causantur habitus circa passiones; sed tamen non habent perfecte nec proprie rationem virtutis, quia non complete perficiunt appetitum motum circa passiones. In sequenti etiam articulo, ostendit quomodo continentia, quæ est in vuhintnte, se habet ad temperantiam, quæ est in appetitu, sicut impelTectum ad perfectum ; quia bonum rationis completius viget in temperato quam in continente.

Dicitur secundo, quod intellectus magis indiget habitu virtutis quam voluntas ad determinandum actum ejus, quoad objectum, et quoad modum agendi. Unde sanctus Thomas, *de Virtutibus,* art. 5, arguit sic, teri io loco : a In prie ani mæ cognitiva, est aliqua cognitio naturalis, quæest primorum principiorum; el tamen, respectu hujus cognitionis, est aliqua virtus intellectualis in nobis, scilicet intellectus, qui est habitus primorum principiorum. Ergo et in voluntate debet esse aliqua virtus, respectu ejus ad quod naturaliter inclinatur. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : (i Dicendum, inquit, quod cognitio iit per aliquam speciem; nec ad cognoscendum potentia intellectus sufficit per seipsam, nisi species a sensibilibus (fi) accipiat. El ideo opoilcl, in his etiam quæ naturaliter cognoscimus, esso quemdam habitum, qui quodammodo principium a sensibus sumit, ut dicitur in fine *Posteriorum* (lib. 2, l. C. 27). Sed voluntas non indiget aliqua specie. Unde non est simile. » — Hæc ille. — Item, secundo loco, arguit sic : < Voluntas non solum est finis ultimi, sed etiam aliorum finium. Sed circa appetitum aliorum finium contingit voluntLitem et recte et non recte se (a) habere : nam boni prostituunt sibi fines bonos, mali vero malos; unde dicitur, 3. *Ethicorum (cap. Qualis unusquisque est, talis finis sibi videtur»* Ergo requiritur ad rectitudinem voluntatis aliquis habitus villulis, eam perficiens. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : ‹i Dicendum, inquit, quod naturalis inclinatio voluntatis non solum est in ultimum finem, sed in illud bonum quod sibi a ratione demonstratur : nam bonum intellectum(6) e>l objectum voluntatis, ad qnod naturaliter ordinatur voluntas, sicut et quælibet potentia in suum objectum, dummodo hoc sil proprium bonum. El tamm circa hoc aliquis peccat, inquantum judicium rationis intercipitur passione. > — Hæc ille.

De prodictis sanctus Thomas, *de Veritate,* q. 24, ari. 2, sic dicit : « Cum ad operationem nostram tria concurrant, scilicet cognitio, appetitus, et ipsa operatio; tota ratio libertatis ex rnodo cognition s dependet. Ap|x»litu- enim cognitionem sequitur; cum appetitu» non sit nisi boni, quod sibi per vim cognitivam proponitur. El quod quandoque appetitus videatur cognitionem non sequi, hoc ideo e>t. quia non circa idem accipitur appetitus et cognitionis judicium : est enim appetitus de particulari operabili; judicium vero rationis est quandoque de aliquo universali, quod est quandoque contrarium appetitui. Sed judicium de hoc particulari operabiT ul nunc, nunquam potest esse appetitui contrarium. Qui enim vult fornicari, quamvis sciat in universali fornicationem malum esse, tamen judicat sibi ul tunc bonum esse hunc fornicationis actum; el sub specie boni ipsum eligit : nullus enim intendens ad malum, operatur, ut dicit Dionysius *(de Div. Norn.,* cap. 4). Appetitum autem, si non sit aliquid prohibens, sequitur motus, vel operatio. El ideo, si judicium cognitivæ non sil in potestate alicujus, sed sit ei aliunde determinatum, nec appetitus erit in potestate ejus, et por consequens nec motus vel operatio absolute, etc. » — Hæc ille.

Ad sextum, negatur minor : quia, sicut supra dictum est (ad Jwro et ad 5um), voluntas ex ratione suæ ƥotentia habet, sine habitu Superaddito, circa proprium bonum, quod aliæ polenliæ habent per habitus superadditos, scilicet agere firmiter, prompte et delectabiliter. — Et ad probationem minoris, dicitur quod, in casu illo quo aliquis prius vitiosus incipit ad oppositum revocari, non slatim dekvlabi-

(a) *depositione.* — <Zup<iri/ioric Pr.
(C) *ttmsibilibus.* — *sensibus* Pr.

(a) *te.* — Om. Pr.
(Λ) *uittllectum.* — *intellectus* Pr.

liter digit, sed cum difficultate; sed hoc totum provenit ex parte appetitus sensitivi, quia scilicet passiones illius repugnant tali electioni; non autem provenit ex parte voluntatis, quæ, quantum est de se, prompte el delectabiliter eligit bonum proprium sibi per rationem ostensum. De hoc sanctus Thomas, *de Virtutibus,* art. 4, m solutione becundi, sic dicit : < Actus, inquit, virtutis non potest esse irascibiiis aut concupiscibilis tantum, sine ratione. Id tamen quod est in actu virtutis principalius, est rationis, scilicet electio; sicut in qualibet operatione, principalior est actio agentis quam passio patientis (ot). Ratio enim imperat irascibili el concupiscibili. Non ergo pro tanto dicitur virtus in irascibili et concupiscibili, quasi per eas totus aclus virtutis vel principalior pars expleatur; sed inquantum, per virtutis habitum, ultimum coinpleinenluin lenitatis artui virtutis confertur, hoc scilicet quod irascibiiis ct concupiscibilis absque difficultate sequantur ordinem rationis. » — Hæc ille. — Item, I‡ 2 q. 56, art. 4, in solutione quarti, sic dicit : « In electione duo sunt : scilicet intentio finis, quæ *(i)* perlinet ad virtutem moralem; et præacceplio ejus quod est ad finem, quod pertinet ad prudentiam, ut dicitur, 6. *Ethicorum* (cap. 2 el 5). Quod autem habeat rectam intentionem finis circa passiones animæ, hoc contingit ex I>ona dispositione irascibiiis et concupiscibilis. Et ideo virtutes morales circa passiones, sunt in irascibili et concupiscibili; sed prudentia est in ratione, p — Hæc ille. — Ex quibus jialet quod vitiosus, dum incipit recedere a vitio et attendere ad virtutem, patitur difficultatem propter repugnantiam appetitus sensitivi. — Potest etiam dici quod tiilis patitur difficultatem propter aliquos habitus in voluntate causatos, scilicet incontinentiam, vel hujusmodi (γ). Sed hujusmodi habitus nec habent proprie rationem vitii; nec habitus oppositi, scilicet continentia, habent proprie rationem virtutis, ut supra dictum fuit (ad 5um). Unde valde verisimile est quod, antequam in irascibili vel concupiscibili causenlur habitus temperanti® vel fortitudinis aut mansuetudinis, prius tcnqiore, vel natura, in voluntate causentur habitus continenti® circa concupiscentias aut iras vel alias passiones; el econtra, priusquam in concupiscibili causetur habitus intemperantis, in voluntate causetur habitus incontinenti®; quia continentia disponit ad temperantiam, et incontinentia ad intemperantiam. Cum quibus stat quod nullus talis habitus est simpliciter necessarius in voluntate propter scipsam, licet forte propter appetitum sensitivum, ne deducat securn rationem — De prædiclis videtur sanctus Thomas loqui ad propositum, 2 2 q. 155, art. 4, in solutione

tertii, ubi sic dicil : « Voluntas propinquior est rationi quam vis concupiscibilis. Undo bonum rationis, ex quo virtus laudatur, majus esse ostenditur ex hoc quod pertingit non solum usque ad voluntatem, sed etiam usque ad vim concupiscibilem, quod accidit in eo qui est temperatus, quam si pertingat solum usque ad voluntatem, ul accidit in eo qui est continens, » — Hæc ille. — Ex quo videtur quod ratio prius sigillat habitum continenti® in voluntate, quam habitum temperanti® in concupiscibili; sicut imperfectum prius est ordine generationis perfecto («). Et de hoc dictum est aliquid in probatione prim® conclusionis, scilicet quod temperatus habituatus est in utroque appetitu, superiori scilicet et inferiori.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum Aureoli contra eamdem conclusionem, dicilur quod illud, et omnia alia sequentia, concludunt quod virtutes morales aliquo modo sunt in utroque appetitu. De hoc sanctus Thomas, 1 2 q. 56, ari. 2, sic dicit : « Aliquid esse in duobus, contingit dupliciter. Uno rnodo, sic quod ex æquo sit in utroque; et sic impossibile est unam virtutem esse in duabus potentiis : quia diversitas potentiarum attenditur secundum generales conditiones objectorum; diversitas autem habituum secundum speciales; unde ubicumque est diversitas potentiarum, est diversitas habituum, sed non convertitur. Alio modo potest aliquid esse in duobus, vel pluribus, non ex æquo, sed ordine quodam; et sic virtus potest perlinere ad plures potentias, ita quod in una sit principaliter, else extendat ad alias per modum diffusionis, vel per modum dispositionis, secundum qùod una potentia movetur ab alia, et secundum quod una potentia accipit ab alia, » — Hæc ille. — Et exemplificat ibi (arg. 1) quomodo ambulatio, cum sit unus (δ) aclus, α procedit a ratione ut a dirigente, a voluntate sicut a movente, et a potentia motiva ul exequenle. » Item (ad 3“m), quomodo α prudentia est subjective in ratione, sed supponit rectitudinem voluntatis sicut principium ». Item (ad 2um), quomodo « scire pneexigilur ad virtutem moralem, inquantum virtus moralis operatursecundum rectam rationem; sed essentialiter in appetitu virtus moralis exsistit ». Sic (γ), in proposito, dici potest quod virtutes morales quæ sunt circa passiones, aliqualiter sunt in utroque appetitu; sed essentialiter in appetitu sensitivo; in voluntate autem dispositive, vel causative et inchoative, inquantum pnccedunl aliqui habitus in voluntate, quibus facilius appetitus sensitivus subditur rationi, et facilius recipit habitum virtutis, sicut dictum est de continentia ct temperantia (ad quintum Scoti).

(*palitnlis.* — paiiibilitalu Pr.
(6) ₹/u« — *qui* Pr.
(γ) Âu;u«modt. — *hujut* Pr.

( ) *perfecto.* — *imperfecto* Pr
( ) wnui. — .Meni Pr.
(γ) Sic. — litui Pr.

Dicitur secundo, quod conclusio quam arguens principaliter intendit, est falsa : quia virtus moralis non includit intrinsece et essentialiter duos habitus, quorum unus sit in voluntate, et alius in sensualitate. De hoc sanctus Thomas, 1 2,r, q. 54, art. 4, sic dicil : < Habitus ad operationem ordinatus, est perfectio quædam potentiæ. Omnis autem perfectio proportionalur suo perfectibili. Unde, sicut potentia, cum sit una, ad multa se extendit, secundum quod conveniunt in uno aliquo, id est, in generali quadam ratione objecti; ita etiam habitus ad multa se extendit, secundum quod habent ordinem ad aliquid unum, puta ad unam specialem rationem objecti, vel unam naturam, vel unum principium. Si igitur consideremus habitum secundum ea ad quæ se extendit, sic invenimus in eo quamdam multiplicitatem. Sed quia illa multiplicitas est ordinata ad aliquid unum, ad quod principaliter respicit habitus, inde est quod habitus est qualitas simplex, non constituta ex pluribus habilibus, etiamsi ad mulla extendat se : non enim unus habitus se extendit ad mulla, nisi in ordine ad unum, ex quo habet unitatem, d — Hæc ille. — Item, ibidem (arg. sed contra), arguit sic : α Habitus, cum sit qualitas, est forma simplex. Sed nullum simplex constituitur ex mullis. Ergo, etc. d

Et tunc, ad primum argumentum, negatur major : quia utique simplicior est habitus virtutis moralis quam sanitas vel pulchritudo corporalis, sicut subjectum perfectibile per virtutem moralem est simplicius subjecto perfectibili per sanitatem vel pulchritudinem. Nec valet probatio prima : quia, licet utrumque sit in prima specie qualitatis Unquam in genere remoto, differunt tamen genere proximo, sicut qualitas corporalis a spirituali. Et iterum, quia sanitas dicilur habitus perfecti vus rei in ordine ad naturam, virtus vero moralis perficit potentiam in ordine ad suam operationem; simplicior autem est operatio quam natura corporea. Rursus, quia sanitas el virtus moralis quasi icquivoce dicuntur habitus vel virtutes. — De pradictis sanctus Thomas, 1 2W, q. 50, art. 1, sic dicil : < Habitus est dispositio quædam alicujus subjecti exsistentis in potentia, vel aci formam, vel ad operationem. Secundum ergo quod habitus importat dispositionem ad operationem, nullus habitus est principaliter in corpore sicut in subjecto. Omnis enim operatio corporis, aut est a naturali qualitate corporis, aut est ab anima movente corpus. Quantum igitur ad illas operationes quæ sunt a natura, non disponitur corpus per aliquem habitum : quia virtutes naturales sunt determinatas ad unum ; dictum est autem (ibid., q. 49, art. 4) quod habitualis dispositio requiritur ubi subjectum est in potentia ad multa. Operationes vero qu» sunt ab anima per corpus, principaliter quidem sunt ipsius animæ, secundario vero ipsius corporis. Habitus autem proportionantur operationibus; unde ex similibus actibus similes habitus causantur, ut dicitur in 2. *Ethicorum* (cap, I), Et ideo dispositionem ad tales operationes, principaliter sunt in anima; in corpore vero secundario, inquantum scilicet corpus disponitur et habilitatur ad prompte deserviendum operationibus animae. Si vero loquamur de dispositione subjecti ad formam, sic habitualis dispositio potest esse in corpore, quod comparatur ad animam sicut subjectum ad formam. Et hoc modo sanitas, et pulchritudo, et hujusmodi (x), habituales ďdispositione (C) dicuntur. Non tamen perfecte habent rationem habituum; quia causæ carum, ex sui natura, de facili sunt transibiles. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod non univoce dicuntur virtutes, aut habitus, sanitas, vel pulchritudo, cum virtute morali. — Quod autem habitus čorporale possint šse in diversis subjectis partialibus, et includere mulla, licet non multos habitus, ostendit (21'), q. 54, art. 1, ubi sic dicit : « Habitus sunt dispositiones quædam alicujus in potentia exsistentis ad aliquid, sive ad naturam, sive ad operationem vel finem naturæ. Et de illis quidem habitibus qui sunt dispositiones ad naturam, manifestum est quod possunt esse plures in uno subjecto, eo quod unius subjecti possunt partes diversimode accipi, secundum quarum dispositiones habitus dicuntur : sicut si accipiantur humani corporis partes, humores, prout disponuntur secundum naturam humanam, est habitus vel dispositio sanitatis; si vero accipiantur partes similes, ut nervi, et ossa, et carnes, earum dispositio (γ) in online ad naturam est fortitudo, aut macies; si vero accipiantur membra, ut manus, et pes, et hujusmodi, eorum dispositio natura conveniens, est pulchritudo. Et sic sunt plures habitus vel dispositiones in eodem. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod habitus corporis sunt æqualiter in diversis subjectis : sicut habitus sanitatis importat diversos humores, cum coinmensuratione illorum; pulchritudo, diversa membra commensurata et convenienter ordinata. Et consequenter, tales habitus non sunt simplices qualitates. Secus est de habitibus virtutum. Licet autem habitus corporis constituatur ex diversis partibus heterogeneis, non tamen ex diversis habitibus. Et sic patet quod prima probatio majoris, et (3) secunda similiter, non valet; quia aliqua moralia, sunt simpliciora aliquibus naturalibus, potissime corporalibus.

Ad secundum dicitur quod, licet voluntas et appetitus sensitivus concurrant in ratione unius principii activi respectu actus virtutis qui est circa passiones, tamen voluntas, quantum ex se est, non

( ) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
( ) dupoidionrs. — Orn. Pr.
(γ) *est.* — Ad. Pr.
(4) rt. — Qm. Pr.

indiget perfici Labitu virtutis sicut oppetitus sensitivus; licet perficiatur aliquibus habilibus, qui non Labent rationem virtutis, ut sæpe dictum est (ad quintum et sextum Scuti). Verumtamen istud molimentum et précédons supponunt unum falsum, scilicet quod actus appetitus sensitivi concurrat in materia cujiislibel virtutis moralis. Hoc enim est falsum in materia jiistitiæ. De hoc sanctus Thomas, 2· 2 <|. 58, art. 4, sic dicit : < Illa potentia est subjectum virtutis, ad cujus potentia; actum rectificandum virtus ordinatur. Justitia autem non ordinatur ad dirigendum aliquem actum cognitivum: non enim dicimur justi, ex boc quod aliquid recte cognoscimus. Et ideo subjectum juslitiie non est intellectus, vel ratio, quæ est potentia cognitiva. Sed quia justi dicimur in boc quod recte aliquid agimus; proximum autem principium actus est vis appetitiva; necesse est quod justitia sil in vi appetitiva sicut in subjecto. Est autem duplex appetitus : scilicet voluntas, quæ est in ratione; el appetitus sensitivus, consequens apprehensionem sensus, qui dividitur per irascibilem et concupiscibilem. Reddere autem unicuique quod suum est, non potest procedere ex appetitu sensitivo; quia apprehensio sensitiva non se extendit ad hoc quod possit considerare proportionem unius ad alterum; sed hoc est proprium rationis. Unde justitia non potest esse sicul in subjecto in irascibili vel concupiscibili, sed solum in voluntate. El ideo Philosophus (5. *Ethicorum,* cap. I) diffinit justitiam peractum voluntatis. » — Hæc ille.

Ad tertium, negatur minor, quia implicat tria (a) falsa. Primum est quod aliquis habitus constitutus ex multis perficiat utrumque appetitum. Secundum est quod ad perfectionem hominis nccesseait utrumque appetitum perfici aliquo habitu Superaddito, potissime in materia passionum. Tertium falsum, est quod in materia actionum, potissime justitia;, necesse sil utcumque appetitum perfici per habitum virtutis. Istorum trium falsitas patet ex praedictis sæpius.

Ad quartum, negatur minor : quia ratio virtutis moralis non attribuitur diversis qualitatibus; sed uni simplici qualitati habituali, non constitute ex inultis habitibus aut qualitatibus. Et ad prolationem, dicitur quod homo se habet decenter ct congrue in materia murali circa passiones, per habitum prudentia·, qui est in intellectu practice, et per virtutis habitum, qui est in appetitu sensitivo, sine hoc quod aliquis habitus virtutis ponatur in voluntate. Similiter, in materia actionum, se habet decenter et congrue per habitum prudentia; el virtutem justitias in voluntate, sine hoc quod aliquis habitus virtutis ponatur in sensualitate. Unde, si iste modus arguendi valeret, utique concluderet quod virtus i moralis non solum constet ex duobus partialibus habitibus exsistentibus in diversis subjectis, immo quod constat ex tribus, quorum unus est in ratione, alius in voluntate, alius in sensualitate. Et patet, applicando argumenta sua ad hoc. Quin, ad hoc quod homo se habeat congruo et decentor, et sil munditer perfectus, requiruntur dicti 1res habitus. Consequens est falsum et derisibile. Unde non omnes habitus qui concurrunt ad unum actum virtutis, constituunt intrinseco unum habitum virtutis. Nec omnia quæ concurrunt ad generationem habitus virtutis, sunt (a) de essentia ejus; alias prudentia esset pars cujuslibet virtutis moralis, el quaslibet virlus moralis e^et pars prudentiæ; quia nec prudentia sine illis, nec illæ sino prudentia, generari, vel esse, aut agere possunt.

§ 2. — Ad ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumentum Durandi.—Ad primum Durandi contra secundam conclusionem, dicitur primo, quod actus humani sunt principium virtutis moralis vel intellectualis acquisitæ, non solum per modum principii passivi, sed verius per modum activi principii, vel forte per modum actionis el productionis. Et ad hujus improbationem, dicitur quod habitus importat duo : quorum primum est qualitas difficile mobilis; secundum est ordo vel respectus ad naturam, vel operationem natura?. Quantum ad primum, actus immediate producit habitum ; sed quantum ad secundum, non immediate, sed consecutive, habitus causatur ab actu. Et de hoc visum fuit prius diffuse (disl. 23). De hoc sanctus Thomas, 1" 2“, q. 50, art. 1, arguit sic, tertio loco : « Omnes dispositioni?» corporales subjacent alteration!· Sed alteratio non est nisi in tertia specie qualitatis, quæ dividitur contra habitum. Ergo nullus habitus est in corpore, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod commensuratio ipsarum qualitatum passibilium, secundum convenientiam ad inituram, habet rationem dispositionis, vel habitus; el ideo, facta alteralione circa ipsas qualitates passibiles,quæ sunt calidum et frigidum, humidum el siccum, fit ex consequenti alteratio secundum ægritudinem et sanitatem, Prirno autem et per se non est alteratio secundum hujusmodi (6) habitus et disposilioms. » Hæc illo. — Item, q. 52. art. I, in solutione tertii, sic dicit : α Alteratio primo (γ) quidem est in qualitatibus tertia? speciei. In qualitatibus vero primæ speciei, potest essealteratio per posterius : facta enim alteralione secundum calidum ct frigidum, sequitur animal alterari secundum

(a) (ne. — duo Pr.

(a) eunt. — «icui Pr.
(β) /iujumioi/i. — *hujut* Pr.
(γ) *primo.* — *primas* Pr.

sanum et œgrum; ct similiter, facta alterations secundum passiones appetitus sensitivi, vel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio secundum scientias ct virtutes, ul dicitur, 7. *Physicorum* (t. c. 19 ct 20). · — Hæc ille, — Item, <lc *Virtutibus,* q. 9, in solutione vigesimi, sic dicil : α Proprie loquendo, non dicitur aliquid alterari secundum quod adipiscitur propriam perfectionem. Unde, cum virtus sil propria perfectio hominis, non dicitur homo alterari secundum quod (a) acquirit virtutem; nisi forte per accidens, secundum quod immutatio sensibilis partis animæ, in qua sunt animæ passiones, pertinet ad vit tutem. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod ad habitum virtutis non est primo et per se alteratio, sed ex consequenti. El hoc, secundum triplicem (6) modum dicendi. Primus est, quia ïlla qualitates, quæ dicuntur virtutes, non acquiruntur, nec perduntur, nec augentur, aut diminuuntur, nisi facta prius quadam alia allcralione. Alius modus dicendi est, quod, licet alteratio possit primo terminari ad tales qualitates, non tamen ad respectum, qui est de ratione habitus aul virtutis. Tertius potest esse, quod, licet una mutatio possit terminari primo et per se ad tales habitus, tamen hæc mutatio non proprie dicitur alteratio. Sed ista tertia via pejor est aliis; quia, licet dicat aliquid de bonis habitibus, nihil tamen dicit de habitibus corruptis el vitiosis, ul patet.

Dicitur secundo, quod ponere actum se habere respectu habitus in ratione principii passivi, el nullo modo activi, parum valet. Tum quia dispositio nunquam est actualior eo ad quod disponit, sive sit dispositio ad formam, sive ad operationem; constat autem quod actus secundus, est semper actualior quam sit habitus; ergo ridiculum est dicere quod actus secundus in nullo genere causalitalis activæ, sed mero dispositionis passivat, se habeat ad habitum. Tum secundo, quia hæc posilio ex una parte ponit quod actus disponit |>otentiam ad recipiendum (γ) habitum, et ex alia dicit quod habitus disponit potentiam ad recipiendum actum; et sic ponit circularem in causis materialibus el dispositionibus. Tum quin ista positio non potiat salvare quod actus sequentes habitum, aliquo modo sint principium augmenti habitus quia non passivum, constat, ex quo habitus jam est receptus, <·! nulla dispositio sequitur duralione formam ad quam disponit; nec activum, ut dicil; ergo nullo modo. Tum nnia ista positio est extranea, el contra communem scholam el dicta Doctorum.

(a) *"eundum quod.* — *"d* Pr.
iϋ) *triplicem·* — c/up/tami Pr
(γ) *actum.* — Ad. Pr.

§ 3, — Ad argumenta contra tertiam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum enntra tertiam conclusionem, negatur minor. Nam tres virtutes theologiae ordinant hominem immediate in ultimum finem, scilicet Deum; sed non Mifficiunt, sine habilibus mediis, ordinare (s) elicilive, licet imperative, omnes actiones vel passiones humanas in ordine ad subjectum, el ad ultimum finem, et ad proximum. De hoc si netus Thomas. ‘1 2”, q. 63, art. 3, ubi sic arguit (arg. 2) ; < In operibus Dei, multo minus est aliquid superfluum, quam in operibus natura» Sed ad ordinandum ħo in bonum supematurale, sufficiunt virtutes théologies. Ergo non sunt aliæ virtutes supernalnralcs, quas oporteat in nobis causari a Deo. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod virtutes theologian sufficienter nos ordinant in finem supernato ralem, secundum quamdam inchoationem, quantum ad ipsum Deum immediate; sed oportet quod lær alias virtutes perficiatur anima circa alias res, in online tamen ad Deum, b — H.æc ille. — liem, q. 65, art. 3, sic dicit : < Cum charitate simul infunduntur omnes virtutes mondes. Cujus ralio est, quia Deus non minus perfecte operatur in operibus gratiæ, quam in operibus ħatura Sic autem videmus in operibus naturæ, quod non invenitur principium aliquorum operum in aliqua re, quin inveniantur in ea, ea quæ sunl necessaria ad hujusmodi opera perficienda : sicut in animalibus inveniuntur organs, per quæ perfici possunt opera ad quæ pergenda anima habet potestatem. Manifestum est autem quod charitas, inquantum ordinal hominem ad ultimum finem, esi principium omnium bonorum operum quæ in ultimum finem ordinari possunt. Unde o]>ortet quod cum charitate simul infundantur omnes virtutes morales, quibus homo perficit singula genera lionorum operum. Et sic patet quod virtutes ħmorale infusa? non solum habent connexionem propter prudentiam,sed etiam propter charilatem; et quod qui amittit duritatem, amittit omnes virtutes morales infusas, > — Hæc ille. — Hem. ibidem, arguil sic (arg. I) : < Ad id ad quod sufficit unum, indebitum est quod plura ordinentur (€). Sed sola charitas sufficit ad omnia opera virtutum implenda, ut patet per illud quod dicitur, 1. *Corinthior,* 13 (v. -i); *Charitas patiens est, beniyn/ı est,* etc, Ergo videtur quod, habita chari-. late, aliæ virtutes superlinunt. ® Ecce argumentum. Sequitur responsio: < Dicendum, inquit, quod ad hoc quod actus inferioris polentiæ sit perfectus, requiritur quod non solum sit perfectio in superiori potentia, sed etiam in inferiori. Si enim principale

(a) *ordinare.* — **onlinafnc Pr**
(β) *ordinentur.* — *ordinantur* **Pr**

agens debito modo se haberet, non sequeretur actio perfecta, si instrumentum non esset bene dispositum. Unde oportet (a), ad hoc quod homo bene operetur in his quæ sunt ad finem, quod non solum bene se habeat circa finem percharitatem,sed etiam quod habeat virtutes quibus bene se habeat circa ea quæ sunt ad finem : nam virtus quæ est circa finem, se habet ut principalis et motiva respectu earum quæ sunt eorum quæ sunt (6) ad finem. Et ideo cum charitate necesse est etiam habere alias virtutes. » — H.ec ille. — Nec valet si dicatur quod pueris non dantur virtutes in baptismo, sed post. Unde sanctus Thomas, in 4. *Sentent.* (γ), dist. 4, q. 2, art, 2, q,a 1 : < Quidam dicunt quod pueris in baptismo datur gratia, el virtutes, non in seipsis, sed in radice sua, scilicet gratia, quæ est radix virtutum, sicul essentia animæ potentiarum ; sed postea, quandosolvuntur potentiæ, perfectis organis, effluunt virtutes in ipsas ab essentia animæ. Sed hoc pro tanto esse non potest : quia tunc, si pueri in furiam verterentur antequam ad perfectam ætatem venerint, nunquam in ipsis potentiæ solverentur; et ita nunquam haberent virtutes explicite. Et praeterea, quod potentiæ sint ligatae aliquo impedimento, non impedit habitum, sed actum; quia dormientes ct vinolenti habent habitus, sed ligatos. Et ideo alii dicunt melius, quod pueris in baptismo dantur gratia et virtutes; sed habitus illi sunt ligati propter pueritiam, sicut in dormiente propter somnurn (o); sed, puerilia recedente, inclinant ad bene operandum, nisi aliquis Spiritui Sancto resistat. * — Hæc ille.

Ad secundum solvit sanctus Thomas, 3 p., q. G9, ari. 4, ubi arguit sic (arg. 3) : « Virtus est habitus; ad cujus rationem pertinet quod sit qualitas difficile mobilis, j»er quam aliquis faciliter el delectabiliter operetur. Sed, post baptismum, remanet in hominibus pronitas ad malum, per quam tollitur virtus; et difficultas ad bonum, quod est actus virtutum. Ergo per baptismum non consequitur homo gratiam et virtutes. > Ecce argumentum. Sequitur responsio: < Dicendum, inquit, quod difficultas ad bonum, et pronitas ad malum, inveniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum, sed propter concupiscentiam, qua· non totaliter tollitur in baptismo, sed per baptismum diminuitur, ne homo ab his superetur. » — Hæc ille. — Hem, 4. Sentent., ubi supra (dist 4, q. 2, ari. 2, q†· 4), in solutione quarti, sic dicil : < Habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabililatern quæ est ex imperfectione potentiæ; non autem tollendo inhabililatern quæ est ex parte corporis, sicut |>atet in dormientibus. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod habitus virtutum infusarum ceque perfecte, vel perfectius, inclinant puerum baptixatum, cum venerit ad ætatem adultam, ad opera virtutum, sicut habitus virtutum acquisitarum. Et hoc, quantum est ex parle potentiæ; non autem ex parte corporis, quia non tollunt concupiscentiam, nec alias inhabilitates ad bonum, relictas ex peccato originali.

Nec valet quod dicil arguens, quod oportet tales baptizatos instrui circa mores, ac si non essent baptizati. Quia, sicut oportet eos de pertinentibus ad mores instrui, ita de pertinentibus ad fidem, spem et charilatem; et tamen arguens non negat quin habeant habitus theologicos. Ergo nec propter hoc debet negare quin habeant habitus morales infusos. Causa autem hujus redditura beato Thoma, 3. Sen· *tent.,* dist. 23, q. 3, art. 2, ubi arguit sic (arg. 4) : « Habitus per seipsum est sufficiens ad movendum potentiam in actum. Sed in actum fidei homo fidelis non potest, nisi instruatur. Ergo fides est habitus acquisitus, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Habitus, inquit, infusus, similis est habitui innato : quia, sicut naturalis habitus datur in creatione, ita infusus in reparatione. Naturalis autem habitus, sicut habitus principiorum, indiget ut cognitio determinetur persensum; quo non indiget acquisitus, quia, dum acquiritur, peractum determinationem recipit. Et similiter oportet quod habitus fidei determinationem recipiat ex parte nostra. Et quantum ad istam determinationem, dicitur fides acquiri per scientiam lheologiæ, quæ articulos distinguit; sicut habitus principiorum dicitur acquiri per sensum, quantum ad distinctionem principiorum, non tamen quantum ad lumen quo principia cognoscuntur. » — Hæc ille, in solutione primi. — Hem, in solutione quarti, prius recitati, sic dicit : α Habitus infusus fidei non potest exire in actum, nisi fides determinetur, vel a Deo per revelationem, vel ab homine per doctrinam. El simile est de habitu principiorum. » — Hæc ille. — Et quod dicil de fide, intelligit de quolibet habitu infuso, tam intellectuali quam morali.

Quod autem ulterius dicil arguens, de dicto Clementis, — falsum est, et erroneum : quia Clemens, et omnes glossatores, non solum loquuntur de virtutibus theologicis, immo de aliis; et (a) non solum Clemens, immo glossæ Sanctorum. Unde, super illud, *ad Titum,* 3. (v. 5 el 6), *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis,* id est (C), per baptismum, *et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde,* Glossa dicil : /Id *remissionem peccatorum, ct copiam virtutum.* Non autem daretur copia virtutum , si soli 1res habitus theologici infunderentur : quia illi non sufficiunt ad spiritualem vitam, ul superius (ad primum) est osten-

te) *quod.* — Ad Pr.
(β) çur *nuit.* — Om. Pr.
(γ) Senientiarum. — Om. Pr.
(i) somnum. — wmntuni Pr.

( ) *el.* — Om. Pr.
( ) *id* «it. — Om. Pr.

sum. — Multa alia dicta Sanctorum sunt contra illam expositionem Durandi.

Ad tertium respondit sanctus Thomas. 4. Sentent, dist. 14, q. 2, art. 2, in solutione quinti, ubi sic dicit : « Facilitas operandi opera virtutum potest esse ex duobus : scilicet ex consuetudine pnecedente, et hanc facultatem vel facilitatem non tribuit virtus infusa Statim in sui principio; et iterum ex forti inhæsione ad objectum virtutis, et hanc est invenire in virtute infusa statim in sui principio. » — Hæc ille. — Item, 3 p.. q. 89, art. I, arguit sic (arg. 3) *t* « Habens virtutem, sine difficultate et delectabiliter artus virtutum operatur; unde dicit Philosophus, 1. *Ethicorum* (cap. 8), quod non *est justus qui non fjaudcl justa operatione.* Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per jxnnitentiam restituuntur virtutes. » Ecceargumentum. Sequitur responsio: α Dicendum, inquit, quod quandoque(x), post primum actum poenitentia», qui est contritio, fcmanent quædam reliquia? peccatorum, scilicet dispositiones ex prioribus actibus peccatorum causate, ex quibus prostatur difficultas quædam pœnilenti ad opera virtutum operandum; sed, quantum est cx ipsa inclinatione charilalis el aliarum virtutum, pœnitens opera virtutum delectabiliter ct sine difficultate operatur; sicut si virtuosus, per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis, propter somnum (ὐ), aut aliquam corporis indispositionem. d — Hæc ille. — Item, I" 2ˌ q. 65, art. 3, sic arguit (arg. 2) : « Qui habet habitum virtutis, de facili operatur ea qua? sunt virtutis, et ei secundum se placent: unde et signum habitus est delectatio quæ iit in opere, ul dicitur, 2. *Ethicorum* (cap. 3). Sed multi habent charitatem, absque peccato mortali exsistentes, qui tamen difficultatem in operibus virtutum patiuntur; neque eis secundum se placent, sed solum secundum quod referuntur ad charilatem. Ergo multi habent charilatem, qui non habent alias virtutes. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod quandoque contingit quod aliquis habens habitum virtutum patitur difficultatem in operando, et per consequens non sentit delectationem aut complacentiam in actu, propter aliquod impedimentum extrinsecus superveniens; sicut ille qui habet habitum scientiæ, patitur difficultatem in intelligendo, propter somnolentiam vel aliam infirmitatem. Et similiter, habitus virtutum moralium infusarum patiuntur interdum difficultatem in operando, propter aliquas dispositiones contrarias, ex procedentibus actibus relictas. Quæ quidem difficultas non ila accidit in virtutibus moralibus acquisitis quia per exercitium actuum, quo acquiruntur, tolluntur etiam contraria dispositiones. > Item, *de Virtutibus*, q. 10, in solutione decimiquarti, sic dicit: < Passiones ad malum inclinantes, non totaliter tolluntur, neque per virtutem acquisitam, neque per virtutem infusam, nisi forte miraculose : quia semper remanet colluctatio camis contra spiritum (a), etiam post virtutem; de qua dicil Apostolus, *Gaiatar.* 5 (v. 17), quod caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Sed per virtutem, tam infusam quam acquisitam, hujusmodi passiones modificantur, ut ab eis non moveatur effrenate. Sed quantum ad aliquid, provalet in hoc virtus acquisita; et quantum a<l aliquid, virtus infusa. Virtus enim acquisita provalet, quantum ad hoc quod talis impugnatio minus sentiatur. Et hoc habet ex causa sua : quia per frequentes actus, quibus homo assuefactus e<t ad virtutem, jam dissuerit talibus passionibus obedi re, el consuevit eis resistere; ex quo sequitur quod minus earum molestias sentiat. Sed virtus infusa pravalet, quantum ad hoc quod facit hujusmodi passiones, etsi stimulent, nullo modo tamen domincntur. Virtus enim infusa facit quod nullo modo obedialur concupiscentiis peccati; el facit hoc infallibiliter. ipsa manente. Sed virtus acquisita deficit in hoc, licet in |»aucioribus, sicut et alia» inclinationes naturales deficiunt in minori parte. Unde Apostolus, *Romanor.* " (v. 5) : *Cum essemus* in *came, passiones peccatorum operabantur in mentibus nostris, ut,* etc. » — Hæc ille. — Item, in solutione decimiquinti, dicit : < Quia, inquit, a principio virtus infusa non semper ita tollit sensum passionum sicut virtus acquisita, propier hoc a principio non ita delectabiliter (6) operatur. Non tamen hoc est contra rationem virtutis : quia quandoque sufficit ad virtutem sine tristitia operari; nec requiritur quod delectabiliter operetur, propter molestias qua! sentiuntur, ut dicit Philosophus (3. *Ethicor.,* cap. 9). > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod antecedens argumenti falsum est; quia infunduntur non solum habitus theologici, verum etiam morales. Nec valet probatio antecedentis : quia fundatur in una falsa propositione, hac scilicet, quod quicumque habituatus habitu virtutis potest operari actum illius prompte, delectabiliter. etc.; cujus propositionis falsitas multipliciter est ostensa (hic el dist. 23).

Ad quartum, negatur prima pars antecedentis; quia cum gratia non stat aliquis habitus \iliosus. De hoc sanctus Thomas, *de Virtutibus,* q. 10, ubi arguit sic (arg. 16) : < Ponamus, inquit, quod in aliquo, ex multis actibus malis, causatus sit aliquis habitus vitiosus, vel aliqui habitus vitiosi. Manifestum est quod in uno actu contritionis remittuntur sibi peccata, el infunditur gratia. Per unum autem

(a) *quandoque.* — Om Pr.
(β) somnum. — «mimum Pr.
( ) *ct.* — Ad. Pr
( ) *delectabiliter.* — *indelcctabditer* Pr,

actum non destruitur habitus acquisitus, nee per unum generatur. Si igitur cum gratin simul infundantur virtutes morales, sequitur quod habitus virtutis moralis simul sit cum habitu vitii sibi oppoMti; quod est impossibile. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod, licet per unum actum simplicem non corrumpatur habitus acquisitus, tamen actus (a) contritionis lialwt quod cornimpat habitum vitii generatum, ex virtute gratiæ. Unde in eo qui habuit habitum intemperantie, cum conteritur, non remanet cum virtute temperantia? infusi habitus intemperantiae in ratione habitus, sed in via corruptionis, quasi dispositio quædam. Dispositio autem non contrahatur habitui perfecto, n — Hæc ille. — Et simile dicit, 3 p., q. 86, art. 5 : α Peccatum mortale, inquit, ex parte conversionis ad bonum commutabile inordinatae, causal in anima quamdam dispositionem, vel habitum, si actus frequenter iterentur. Culpa autem peccati mortalis remittitur, inquantum tollitur per gratiam aversio mentis a Deo. Sublato autem eo quod est ex parte aversionis, nihilominus remanere potest id quod est ex parte conversionis inordinatae, cum hanc contingat esse sine illa. Et ideo nihil prohibet quin, remissa culpa, remaneant dispositiones ex procedentibus actibus causata , quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitata el diminuto, ita quod homini non dominentur; et hoc magis per modum dispositionum quam per modum habituum, sicut etiam remanet fomes post baptismum. > — Hæc ille.— Item, 4. *Sentent* , dist. 14, q. 2, ari. 2, in solutione quarti, sic dicit : « Virtus infusa ct acquisita non sunt ejusdem speciei. Unde, cum habitus ex frequentia operum peccati generatus, virtuti acquisita? sil contrarius, non contrahatur directe virtuti infusa , qua habet oppositionem ad |>eccatum ex illa parte qua est Dei ofTensa. Unde non oportet quod, statirn restitutis virtutibus infusis, habitus viliorum totaliter tollantur; quamvis impediantur, et diminuantur. > — Hæc ille.

Ad quintum dicitur quod adultis habentibus virtutes acquisitas anta gratiæ infusionem, simul cum gratia infunduntur aliæ morales infusa Elad hujus improbationem, dicitur quod secundæ sunt alterius specieiel rationis specifics? a primis, ut 8æpe dictum est (in præsenti distinet.; et 2. *Sentent.*, dist. 26 el 28, etc.). Et cum infert quod tunc virtutes ti ?rales infusae dicerentur virtutes ivquivoce, etc., — dicitur quod illa consequentia non pius valet quam ista : *Virtutes theologica sunt alleriv rationis* α *Cardinalibus· igitur æquivoce dicv:.t^» virtute et non univoce, nec aùalogice.* Immo, non plus valet quam ista : *Fortitudo et prudentia sunt alte·* nux *rationis; igitur non dicuntur virtute» mora-*

les univoce, sed æquivoce. Quas consequentias (a) constat penitus non valere. Et ratio est: quia virtus moralis non est nomen speciei spécialisaimæ, sed generis subalterni, continens sub se multas rationes specificas, immo mulla genera subalterna, sicut animal; babel tamen unam rationem communem omnibus sub illo contentis, hanc scilicet, quod est habitus perficiens potentiam appetitivam, et opus ejus bonum reddens, circa passiones, vel actiones quæsunt ad alterum. Unde illa consequentia derisibilis est.

Ad sextum dicitur quod virtutes mondes infusa sunt homini necessaria? ad recte ordinandum vitam suam el actus suos in finem supernaturalem, el ad debite proportionandum actus suos principiis supernaturalibus, scilicet virtutibus theologicis. Nec valet hujus improbatio. Quia, sicut supra dictum est, in solutione primi, virtutes theologiae ad hoc non sufficiunt, cum non perficiant omnes potentias animæ qua subjiciuntur vir'utibiis moralibus, nec habeant pro objecto ea quæ sunt objecta virtutum moralium. Unde, secundum hanc probationem, concluderetur quod nulli viatori, parvulo vel adulto, sunt necessarii aliqui habitus, morales aul intellectuales, infusi vel acquisiti, pneter tres habitus theologicos; quod patet esse manifeste falsum. De hujus argumenti nullitate, sanctus Thomas, *de Virtutibus,* q. 12, sic dicit. Arguit enim sic, duodecimo loco : α Finis est ratio eorum qua sunt ad finem. Habilis igitur virtutibus theologicis, quibus homo recte ordinatur ad Deum, videtur superfluum ponere alias virtutes. |> Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod, sicut in speculativis sunt principia et conclusiones, ita et in operativis sunt fines et ea quæ sunt ad finem. Sicut igitur ad perfectam cognitionem ct expeditam non sufficit quod homo bene se habeat circa principia per intellectum, sed ulterius requiritur scientia ad conclusiones; ita in operativis, prater virtutes theologicas, quibus bene nos habemus ad ultimum finem, sunt necessariie virtutes aliæ, quibus bene ordinemur ad ea quæ sunt ad finem. — Hæc ille.

Ad impugnationem prima responsionis ibidem datæ, patet responsio per pradicta. Quia virtutes theologica non sufficiunt ad bene conversandum in vita spirituali, tanquam actuum eliciliva vel executives; dato quod sufficiant dirigere et praeipere omnia quæ agenda sunt et patienda in eadem vita, ut sepe dictum est. De hoc sanctus Thomas, *de Fir-tutibus,* q. 10, sic dicit : « Prêter virtutes acquisita» ex actibus nostris, oportet ponere alias virtute in homine, a Deo infusas. Cujus ratio hinc accipi pr\st : quia *virtus,* ut dicit Philosophus (2. *Œlhiôôf,,* cap. O, eut qua? *bonum facit habentem, et opus cjui bonum reddit.* Secundum igitur

li) artui — actu **Pr.**

I (x) *canttgucnliai.* —**Orn. Pr.**

quod bonum diversificatur in homine, oportet quod et virtutes diversificentur; sicut patet quod aliud est bonum hominis inquantum est homo, et aliud inquantum est civis. Et manifestum est quod aliquæ operationes possent esse convenientes hominini inquantum est homo, quæ non essent convenientes ei secundum quod est rivis. Propter hoc dicit Aristoteles, 3. *Politicorum* (cap. 3), quod alia est virtus quæ facit hominem bonum, et alia quæ facit civem bonum. Considerandum est autem quod duplex est hominis bonum: unum quidem, quod est proportionatum suæ naturæ ; aliud autem, quod suæ naturæ facultatem excedit. Cujus ratio est : quia oportet quod passivum consequatur perfectiones ab agente, diversimode, secundum diversitatem virtutis agentis. Unde videmus quod perfectiones et formæ quæ causantur ex actione agentis naturalis, non excedunt naturalem facultatem recipientis : potentiæ enim passivæ naturali proportionatur virtus activa naturalis. Sed perfectiones et formæ quæ proveniunt ab agente supernatandi infinite virtutis, quod Deus est, excedunt facultatem naturæ recipientis. Unde anima rationalis, quæ immediate a Deo creatur, excedit capacitatem suæ materice : ita quod materia corporalis non potest totaliter comprehendere ipsun, et includere; sed remanet aliqua virtus ejus, et operatio, in quo non communicat materia corporalis; quod non contingit de aliqua aliarum formarum quæcausantur abagentibus naturalibus. Sicut autem suam primam perfectionem acquirit anima, vel homo, ex actione Dei; ita et suam ultimam perfectionem, quæ est perfecta hominis felicitas, immediate habet a Deo, et in ipso. Quod ex hoc patet, quod naturale hominis desiderium in nullo alio quielari potest, nisi in solo Deo. Innatum est enim homini, ut ex causatis, desiderio quodam, moveatur ad inquirendum causas, nec quiescit istud desiderium, quousque perveniatur ad primam causam, quæ Deus est. Oportet igitur quod sicut prima perfectio hominis, quæ est anima rationalis, excedit facultatem materiai corporalis; ita ultima perfectio ad quam homo potest pervenire, quæ est lieatitudo vite æternæ, excedat facultatem totius natura humanæ. Sed quia unumquodque ordinatur ad finem per operationem aliquam; en autem quæsunt ad finem, oportet esse aliqualiter fini proportionata; necesse est esse aliquas hominis perfectiones, quibus ordinetur ad finem supcmataralem, quæ excedant facultatem naturalium principiorum hominis. Hoc autem esse non posset, nisi, suprn principia naturalia, aliqua supernatandis principia homini infundantur a Deo» Naturalia autem operationum principia sunt essentia animæ, et potenliæ ejus, scilicet intellectus el voluntas, quæ sunt principia errationum hominis, inquantum hujusmodi Nec hoc posset esse, nisi intellectus haberet cognitionem principiorum per quæ in aliis dirigeretur, et nisi voluntas haberet naturalem inclinationem ad bonum natura proportionaturn. Infunditur igitur divinitus homini, ad peragendas actiones ordinatas in finem vite æternæ: primo quidem, gratia, per quam habet anima quoddam esse spirituale; deinde fides, spes, et charitas : ut per fidem intellectus illuminetur de aliquibus supernaturaliter cognoscendis; per spem autem el charitatem acquirit voluntas quamdam inclinationem in illud bonum supernatural», ad quod voluntas humana per naturalem inclinationem non sufficienter ordinabatur. Et sicut, pneter ista (z) principia naturalia, requiruntur habitus virtutum ad perfectionem hominis secundum modum sibi connaturalem (6); ita, ex dirina influentia, consequilur homo, prater praemissa supernatantia principia, aliquas virtutes infusas, quibus perficitur ad operationes ordinandas in finem vite æternæ. > — Hæc ille. — Ex quibus patet quod habitus theologici non sufficiunt ad ordinandum operationes humanas in finem vite æternæ, nec ad debite conversandum in civitate spirituali, sine habitibus virtutum moralium infusarum ; sicut nec intellectus el voluntas, cum suis naturalibus inclinationibus ad bonum el ad verum, sufficiunt, sine aliis habitibus, ad debile conversandum in civilitate mundana. —Item, in solutione quarti, sic dicit : < Cum nullum meritum sit sine charitate, actus virtutis acquisite non potest esse meritorius sine chantale. Cum charitate autem simul infunduntur aliæ virtutes. Unde actus virtutis acquisite non potest esse meritorius, nisi mediante virtute infusa Nam virtus ordinata in finem inferiorem, non facit actum ordinatum in finem superiorem, nisi mediante virtute superiori : sicut fortitudo quæ est virtus hominis inquantum est homo, non ordinat artum suum ad bonum politicum, nisi mediante fortitudine quæ est virtus hominis inquantum est civis. > — Hæc ille.

Ad improbationem secundæ responsionis ibidem date, negatur antecedens, cujus probatio stat in illo falso el ruinoso fundamento siepe negato, s ilicei quod virtutes theologiae sufficiunt ad ponendum medium in actionibus el passionibus, rnodo virtuoso, sine aliis habitibus.

De omnibus prædictis anctus Thomas, 1· 2·, q. 63, art 4, sic dicit : « Habitus dupliciter distinguuntur specie. Uno modo, secundum speciales et formales rationes objectorum. Objectum autem cujuslibel virtutis est bonum in propria materia consideratum : sicut objectum temperantia? est bonum delectabilium in concupiscentiis tactus; cujus quidem objecti formalis ratio est a ratione, quæ instituit modum in his concupiscentiis; materiale autem est id quod est ex parte concupiscentiarum. Manifestum eU autem quod alterius rationis esi modus imposi-

te) *prxter* ŭ *ta.* — *preterita* Pr.
(β) *ivnnaturaleni.* — *yeneraleni* Pr

lus in hujusmodi (x) concupiscentiis secundum regii· lam rationis humana», el secundum regulam divinam : puta, in sumptione ciborum, ratione humana modus statuitur ut non noceat valetudini corporis, ner impediat ťationi actum ; secundum autem regulam ťegi divinæ, requiritur quod homo castq/ef ťor/m *suum, ct in servitutem redigat (* 1. *Corin· thior.* 9, v. 27), per abstinentiam cibi el polus, et aliorum hujusmodi. Unde manifestum est quod temperantia acquisita et infusa differunt specie. Et eadem ratio est dc aliis virtutibus. — Alio modo, habitus distinguuntur specie, secundum ea ad quæ ordinantur. Non enim est eadem species sanitatis hominis et equi; et hoc propter diversas naturas ad quas ordinantur. El eodem modo dicit Philosophus, 3. *Politiae* (cap. 3), quod diverso sunt virtutes civium, secundum quod bene se habent ad diversas politias. El jwr hunc modum etiam differunt specie virtutes morales infusæ (C), |>er quas homines bene so habent in ordine ad hoc quod sint *cives sanctorum et domestici Dei (Ephcsior.* 2, v. 19), et aliæ virtutes acquisitae, jier quas homo liene se habet in ordine ad res humanas. » — Hæc ille. — Ex quibus |mtct quomodo virtutes morales infusu specifice differunt ab acquisitis, dupliciter, scilicet secundum formalem rationem objecti, et secundum fines vel civilitates ad quas ordinantur, ul dicitur in illis duabus responsionibus ultimis, quas arguens nititur infringere; et insuper, quomodo habitus theologici non sufficiunt ad recte conversandum in politia el civilitate sanctorum.

§ 4. — Ad argumenta contra quartam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum contra quartam conclusionem, negatur minor : nam. sicut dictum est in probatione quartae conclusionis, el aliqualiter Lactum est in responsione argumentorum contra tertiam, objectum formale hujusmodi virtutum moralium est ipse ordo rationis impositus circa actiones vel passiones, et ille remanebit, eo modo quo dictum est in quarta conclusione. Item, *dc Virtutibus,* in tractatu de quatuor virtutibus cardinalibus, q. 4, arguit sic (arg. 5) : α Virtutes habent species ex objectis. Sed objecta virtutum cardinalium non manent in patria : nam prudentia est circa dubia, de quibus est consilium; justitia autem est ei rea contractus el judicia ; fortitudo autem est circa pericula mortis ; temperantia autem circa concupiscentias ciborum et venenorum; quæ omnia non erunt in patria. Epgo virtutes cardinales non erunt in patria. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, ad quintum, quod aliquid dicitur esse objectum virtutis dupliciter. Uno modo, sicut illud ad quod virtus ordinatur sicut in finem ; sicut summum bonum est objectum charitatis, el beatiludo adorna objectum spei. Alio modo, sicut materia circa quam operatur, ul ab ea in aliud tendens. Et hoc modo delectationes coitus sunt objectum temperantiæ : non enim temperantia intendit hujusmodi delectationibus inhærero; sed potius, istas delectationes compescendo, tendere in bonum rationis. Similiter, fortitudo non intendit inhærere periculis; sed, superando pericula, consequi bonum rationis. Et idem est de prudentia respectu dubitationum, et de justitia respectu necessitatum hujus vita». Et ideo, quanto longius ab his fuerit recessum, secundum profectum spiritualis vita», tanto erunt perfectiores aclus harum virtutum : quia praedicta objecta magis se habent ad has virtutes per modum termini a quo, quam per modum termini ad quem, qui dat speciem. » — Hæc ille.

A<1 secundum dicitur primo, quod habitus perficientes appetitum sensitivum, eo modo remanebunt in patria, quo eorum subjecta : quia, si appetitus sensitivus reparatur idem numero, et dicti habitus erunt i idem numero qui modo sunt; si vero appetitus sensitivus non erit idem numero qui prius, sed idem specie, eodem modo erit de habilibus illis. De hoc sanctus Thomas, *dc Virtutibus,* in tractatu de quatuor virtutibus cardinalibus (»), quæstione ultima, in solutione decimitertii, sic dicit : α Quidam dicunt quod irascibilis et concupiscibilis, in quibus sunt temperantia el fortitudo, sunt in superiori parte animæ, non autem in parte sensitiva. Sed hoc est contra Philosophum, 3. *Ethicorum* (cap. 10), ubi dicit quod virtutes sunt irrationabilium partium. Quidam autem dicunt quod vires sensitiva» partis manent in anima separata, vel secundum potentiam tantum, vel secundum actum. Sed hoc non potest esse : quia aclus potentiæ sensitivæ non est sine corpore; alioquin anima sensitiva brutorum esset incorruptibilis; quod esi erroneum. Cujus autem est actio, ejus est |>otentia. Unde oportet quod hujusmodi potentiæ sint lotius conjuncti; et ita, ťo mortem, non remanent in anima separata, actu, sed virtute, sicut in radice, inquantum scilicet potentiæ animæ tluunt ab essentia (ζ) ejus. Virtutes autem islæ sunt quidem in irascibili et concupiscibili, quantum ad earum derivationem; sed, secundum originem el inchoationem, sunt in ratione, vel voluntate rationis : quia principalis aclus virtutis moralis est electio, quæ est aclus appetitus rationalis; sed ista electio, per quamdam applicationem, terminatur ad passiones irascibilis et concupiscibilis,

(a) bu;u>mndi — *huju»* Pr.
(<) *infuue»* — Om. Pr.

(a) in *trot latu de quatuor virtutibus cardinalibus.* — Om. Pr.
(€) essenha. — esic Pr.

secundum temperantiam et fortitudinem. » — Hæc ille. — Item, 1· 2e, q. 67, art. 1, in solutione tertii, sic dicit : « Status post hanc vitam est duplex : unus quidem, ante resurrectionem, quando animæ erunt a corporibus separatae; alius autem, post resurrectionem, quando animæ iterato suis corporibus unientur. In illo ergo resurrectionis statu, erunt vires irrationales in organis, sicut et nunc. Unde et poterii in irascibili esse fortitudo, et in concupiscibili temperantia, inquantum ulraque vis erit perfecte disposita ad obediendum rationi. Sed in statu ante resurrectionem, partes irrationales non erunt actu in anima, sed solum radicaliter, in essentia ipsius. Unde nec hujusmodi virtutes erunt in actu, nisi in radice, scilicet in ratione et voluntate, in quibus sunt seminaria quædam ipsarum virtutum. Sed justitia, quæ est in voluntate, in actu remanebit. Unde specialiter de ea dictum est (ibid., arg. sed contra) quod est perpetua et immortalis : tum ratione subjecti, quia voluntas est incorruptibilis; tum etiam propter similitudinem actus, ut prius (in corp, art.) dictum est (a). » — Hæc ille. — Simile ponit, 3. *Sentent.,* dist. 33, q. 1, art. 4, in solutione quarti, ubi sic «licit, quod α illi qui dicunt quod vires sensibiles non manent actu m anima separata, dicunt tamen quod manent in essentia animæ, sicut in radice. Et similiter etiam manent habitus virtutum inferioris partis, sicut in radice, in viribus quæ sunt in ratione, et in ipsa gratia, n — Hæc ille.

Dicitur secundo, quod, quocumque modo dicantur hujusmodi (ὐ) virtutes remanen', sive eredem in numero, sive soluin specie, neutra pars sufficienter impugnatur per arguentem. Non quidem secunda : quia conclusio nostra non asserit quod hujusmodi (γ) virtutes remaneant eædem numero, sed solum quod in patria erunt virtutes morales infusæ. Nec prima: quia, si hujusmodi (0) virtutes reparentur miraculose eædem numero, sola divina actione, nobis nihil coagentibus, ad hoc non sequitur quin veraciter dici possit quod praecedentes habitus remanebunt; sicut el idem homo remanebit, a solo Deo miraculose ressuscitatus ; actio enim nostra nihil facit ad hoc quod habitus infusi remaneant vel non.

Dicitur tertio, quod verisimile est quod potentiæ sensitivæ omnes reparentur eædem numero, quantumcumque fuerint in morte ȩorrupts vel etiam adnihilalæ. Deus enim potest omne positivum permanens, et non successivum, quantumcumque adnihilatuin fuerit, idem numero reparare, ut alias forte videbitur, 4. *Sentent.* Et idem dico de hujusmodi («) virtutibus moralibus.

Ad argumentum contra quaestionem (£) respondit sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* dist. 33, q. 2, art. 4, q11 2, in solutione quinti, ubi sic dicit : « Non ideo dicitur peccatum mortale semper esse in ratione, quasi omnis actus peccati mortalis sit actus rationis elicitive, cum etiam in actibus exteriorum membrorum possit esse peccatum rnortale; sed quia nullus actus accipit rationem peccati mortalis, nisi consensus rationis adveniat. Et similiter, nullus actus potest esse virtuti·, nisi a ratione ordinetur. Et hoc est esse virtutes in inferioribus potentiis, inquanluin participant ratione. ♭ — Hæc ille.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

DISTINCTIO XXXIV. ET XXXV.

QUESTIO UNICA

UTRUM DONA SPIRITUS SANCTI SINT HABITUS DISTINCTI A VIRTUTIBUS

ibca trigesimamquartam et trigesimamquintam distinctiones quaeritur : Utrum dona Spiritus Sancti sint habitus distincti a virtutibus.

Et arguitur quod non. Quia quorum diffinitio est eadem, ipsa quoque sunt eadem. Sed diffinitio virtutis convenit donis : unumquodque enim donum est *bona qualitas mentis, qua recte vivitur,* etc. Et similiter, diffinitio doni convenit virtutibus infusis; est enim donum *datio irreddibilis,* secundum Philosophum (4. *Topicorum,* cap. 4). Ergo virtutes et dona non distinguuntur.

In oppositum arguitur. Quia Gregorius, 1. Moralium (cap. 27, al. 12, in vet. 28), distinguit septem dona, quæ dicit significari (γ) per septem filios Job, a tribus virtutibus theologicis, quas (o) dicit significari (<) per tres filias Job. Et, in 2. Moralium (cap. 49, al. 27, in vel. 36), distinguit eadem septem dona a quatuor virtutibus cardinalibus, quas (ζ) dicit significari (η) per quatuor angulos domus.

( ) Verba Divi Thoma·, in corporc articuli, sunt : *De justilia vero manifestum est queni actum ibi habebit, cet esse subditum Deo, quia etiam* in *hac vita ad justitiam pertinet esse subditum superiori.*

(C *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
(t) *hujusmodi.* — *hujus* Pr.
( ) *hujusmodi.* — *hiyus* Pr.
(a) *hujusmodi.* — *hujus* Pr
(β) *qustsliunem.* — conriusioneni Pr.
γ) *significari.* — *signan* Pr.
β) *quas.* — *qua:* Pr.
t) *significari* — «Kjnari Pr.
ζ) *quas.* — *quse* Pr.
η) *significari.* — *signari* Pr.

In hac quaestione sunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

AlìTICULÜS 1.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sil

Prima conclusio : **Quod dona Spfrliii.s Sancti habitus distincti n virtutibus infusis, theologicis et cardinalibus.**

Hanc probat sanctus Thomas, 1« 2X, q. 68, art. 1, ubi sic ; < Si loquamur de dono el virtute secundum nominis rationem, sic nullam oppositionem halient nd invicem. Nam ratio virtutis sumitur MXtmdum quod perficit hominem ad bene agendum, ratio autem doni sumitur secundum comparationem ad causam a qua est. Nihil aulem prohibet, id quod est ab alio, ut donum, esse perfectissimum alicujus ad bene operandum; pnesertim cum qu.ednm virtutes sint nobis infume a Deo. Unde, secundum hoc, donum a virtute distingui non potest. El ideo quidam posuerunt quod dona non essent a virtutibus distinguenda. Sed eis remanet non minor difficultas, ul scilicet rationem assignent quare quædam virtutes dicuntur dona, el non omnes; el quare aliqua computantur inter dona, quæ non computantur inter virtutes, ul patet de timore. Unde alii dixerunt dona a virtutibus esse distinguenda; sed non assignaverunt sufficientem distinctionis causam, <|Ufi0 scilicet ita communis e^sel virtutibus, quod nullo modo donis conveniret, aut e converso. Considerantes aulem aliqui quod inter septem dona quatuor pertinent ad rationem, scilicet *sapientia, scientia, intellectus, consilium,* et tres ad vim appetitivani, scilicet *fortitudo, pictas,* et *timor,* posuerunt quod dona perficiebant liberum arbitrium secundum quod est facultas rationis ; virtutes >ero, secundum quod est facultas voluntatis : quia invenerunt solas duas virtutes in intellectu vel ratione, scilicet fidem el prudentiam; alias vero in vi appetitiva, vel affectiva. Oporteret aulem. µ h®c distinctio esset conveniens, quod omnes virtutes essent in vi appetitiva, el omnia dona in ratione. Quidam vero considerantes quod Gregorius dicit in 2. *Moralium* (cap. 49, al. 27, in vel. 36), quod *donum Spiritus Sancti qui in mente sibi subjecta format prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam, ramdem munit mentem rentra singula tentamenta per septem dona,* dixerunt quod virtute ordinantur nd bene operandum, dona \ero ad resistendum tentationibus. Sed nee feta distinctio sufficit. Quia etiam virtutes tentationibtis resistunt inducentibus ad peccata, quæ contrarianlur virtutibus; unumquodque enim naturaliter resistit suo contrario; quod præcipue patet de charitate. de qua dicitur, *Cantie.* 8 (v. 7) : *Aqu.T multx non potuerunt artinguere charitatem.* Alii vero considerantes quod ista dona traduntur in Scriptura, secundum quod fuerunt in Christo, ul patet, Isaiæ 11 (v. 2 ct 3), dixerunt quod virtutes ordinantur simpliciter ad bene operandum, sed dona ordinantur ad hoc ut per ea conformemur (a) Christo, præcipue quantum ad ea quæ passus est, quia in passione ejus præcipue hæc dona resplenduerunt. Sed hoc etiam non videtur esse sufficiens : quia ipso Dominus præcipue nos inducit ad sui conformitatem secundum humilitatem et mansuetudinem, Matthau' 11 (v. 29), *Discite a quia mitis sum et humilis corde,* et secundum charitatem, ut, Joannis 1.5 (v. 12), *Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos;* et hte etiam virtutes præcipue in passione Christi refulserunt.— Et ideo, ad distinguendum dona a virtutibus, debemus sequi modum loquendi Scriptline, in qua nobis traduntur, non quidem sub nomine donorum, sed magis sub nomine spirituum. Sic enim dicilur, Isaiæ 11 (v. 2 et 3): *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientia· ct intellectus,* etc. Ex quibus verbis manifeste datur intclligi quod ista septem connumerantur ibi, secundum quod sunt in nobis ab inspiratione divina. Inspiratio autem significat quamdam motionem ab exteriori. Est enim considerandum quod in homine est duplex principium movens: unum interius, quod est ratio, aliud autem exterius, quod est Deus. Et hoc Philosophus dicit, in capitulo *dc Dona fortuna* (2. *Magnorum Moralium,* cap. 9). Manifestum est aulem quod omne quod movetur, nccesse est proportionatum esse motori ; et hæc est perfectio mobilis, inquantum est mobile, dispositio qua disponitur ad hoc quod bene moveatur a suo motore. Quanto igitur movens est allitis, tanto neccsse est quod mobile perfectiori dispositione ei proportionetur ; sicut videmus quod perfectius oportet discipulum esse dispositum, ad hoc quod altiorem doctrinam capiat a docente. Manifestum est autern quod virtutes humanæ perficiunt hominem, secundum quod homo natus est moveri per rationem, in hisquæ interius vel exterius agit. Oportet igitur inesse homini alliores perfectiones, secundum quassit dispositus ad hoc quod divinitus moveatur. Et iste perlectiones vocantur dona, non solum quia infunduntur a Deo, sed quia secundum ea homo disponitur ut efficiatur prompte mobilis ab inspiratione divina; sicut dicilur, Isaiæ 50 (v. 5) : *Dominus aperuit, mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii,* El Philosophus

(i *conformemur, — conformetur* Pr.

etiam dicit, cap. («) *de Bona fortuna.* quod his qui moventur per instinctum divinum, non expedii consiliari secundum rationem humanam, sed quod sequantur (6) interiorem instinctum; quia movenlui a principio meliori quam sit ratio humana. Et hoc est quam quidam dicunt, quod dona perficiunt hominem ad olliores actus quam sint actu·» virtutum. » — Hæc ille.

Eundem conclusionem tenet, 3. *Sentent,,* dist. 34, q. 1, art. 1.

Ex ((ilibus potest formari talis ratio : Dispositiones mobilium, ad hoc ut prompte moveantur a motoribus diversarum rationum ct alterius generis in movendo, oportet (γ) esse diversarum rationum. Sed dona et virtutes sunt hujusmodi ďdispositione Ergo, etc.

Secunda conclusio ⁋ quod hujusmodi (î) dona remanebunt In patria.

Hanc probat sanctus Thomas, ¶ 2^. q. 68, ari. 6, ubi sic dicit : ◁ De donis possumus loqui dupliciter. Uno modo, quantum ad essentiam donorum; et sic (lerfeclissime erunt in patria, sicut patet |K»r am toritatem Ambrosii, in libro </r *Spiritu Sancto* (lib. ¶ , cap. 16), ubi dicit : *Civitas Dei illa, Hierusalem ďadesti non meatu alicujus fluvii terrestris abluitur;* sed *ex vit.r fonte procedens Spiritus Sanctus, cujus* nos *brevi satiamur haustu, in this cadestibus spiritibus redundantia videtur affluere, pleno septem virtutum spiritualium fervens vel fluens meatu.* Cujus ratio est : quia dona Saucii Spiritus perficiunt mentem humanam ad sequendum motionem Spiritus Sancti ; quod præcipue erit iu patria, quando *Deus erit omnia in omnibus,* ut dicitur, I. *Corinthior.* 15 (v 28), quando homo erit totaliter subditus Deo. Alio modu. possunt considerari quantum ad materiam circa quain operantur; et sic in prasenli habent operationem circa aliquam materiam, circa quam non habebunt operationem in statu gloriæ; et, secundum hoc, non manebunt in patria (c), sicut supra ₹1 q. 67, art I) de virtutibus caidinalibus dictum est. * — Hæc ille.

Item, 3. *Sentent.,* dist. 34, q. I , ari. 3. sic dicit : α Modiis unicuique rei ex propria mensura praefigitur. Unde modus actionis sumitur ex eo quod est regula et mensura actionis. El ideo, cum dona sint ad operandum supra humanum modum, oportet quod donorum operationes mensurentur ex altera regula quam sil regula humanæ virtutis; quæ est ipsa divinitas, ab homine participata suo modo, nt jam non humanitus, sed quasi Deus factus participative, operetur. Et ita omnia dona communicant ni mensura operationi». Differunt autem in materia circa quam operantur. Illa enim quæ in sila activa perficiunt, habent materiam communem cum virtutibus moralibus; illa vero qua» perficiunt in vita contemplativa, habent materiam communem cum virtutibus theologicis et intellectualibus, eo quod præcipnum objectum contemplationis ŧe Deus, qui est objectum virtutum theologicarum. Dona igitur illa quæ perficiunt in vita activa, non manent quantum ad actus quos habent circa propriam materiam, sicut nec virtutes cardinales; quia nec timor a noxiis retrahit, nec fortitudo difficilia sustinere facit; mn! manebunt quantum ad actus quos halænt circa Deum, qui est mensura operationis in illis, sicut timor hominem per reverentiam Deo subjiciet. Dona aulem illa quæ perficiunt in vita contemplativa, remanebunt quantum ad actus quos halient circa propriam materiam, et quantum ad actus quos habent circa propriam mensuram ;sed perficientur(») quantum ad modum, quia, quontiimcumque dona ad alliores actus elevent quam sit communis hominum modus, nunquam tamen in via ad modum patriæ perlingere possunt. p — Hæc ille.

Ex «piibus potest formari talis ratio : In quocumque statu mens hominis perfecte sequitur motionem Spiritus Sancti ad actus Miper humanos, in eodem halxd dispositiones vel habitus reddentes eam bene mobilem a Spiritu Sancto ad tales actus. Sed status patriæ est hujusmodi. Igitur, etc.

Et in hoc primus articulus terminatur.

AHTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ L — Contra primam conclusionem

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Et quidem, contra primam arguit Scotus (dist. 34, 'I· I), probando quod dona, beatitudines et fructus, non sint habitus distincti a virtulibiiS»

Primo. Nam naturali ratione concluditur necessitas habitus intellectualis p»rficienlts intellectum circa speculabilia, et habitus j efficientis intellectum circa opcrabilia;et ita halietur habitus intellectualis, tam speculativus, quam practiciis. Consimiliter (G), ratione naturali concluditur necessitas habitus perficientis appetitum circa ea quæ sunt appetibilia in ordine ad se, el ulterius circa ea quæ sunt appeti-

(a) *cap — tecundo* Pr.
6) *ŕd quod fequaHlur. — iccundum quod sequuntur* Pr.
(γ) *oportet. — oporteret* Pr.
(i) *hujuimodi. — hujut* Pr.
(ϛ) *ct.* — Ad. Pr.

ta) *perficientur, — perficiuntur* Pr
(C) *Comimiliter,* — Coiumith Pr.

bilia in ordine ad alterum; et ita habetur prima distinctio virtutis appetitivæ, ordinantis istos habitus, per ordinem ad se et ad alterum. Et si concludatur forte per rationem naturalem, quod homo non sufficienter perficitur istis habitibus, sicut concluditur necessitas alterius cognitionis quam acquisita? ; tamen non sufficienter concluditur ratione naturali distincte, quis habitus appelitivus, el quis habitus intellectivus, sit alius ab istis; sed rationabiliter tenetur illos habitus esse necessarios, quos Ecclesia catholica docet esse necessarios; et sic fide tenemus 1res virtutes theologicas esse necessarias, immediate perficientes animam respectu objecti increati.

Ex istis arguitur sic : Soli illi habitus ponendi sunt in viatore, quibus perficitur circa omne objectum in via. Sed hujusmodi (x) sunt septem virtutes in genere (non curando de scientiis speculativis acquisitis). Ergo (pneler scientias speculativas acquisitas) non est ponendus habitus in viatore, alius simpliciter a septem virtutibus. Minor probatur. Quia omne objectum circa quod viator habet perfici in via, non potest esse nisi Deus et creatura. Sed circa Deum sufficienter perficitur tribus virtutibus theologicis, in summo, quantum potest perfici, si illi habitus sint perfectissimi. Circa creaturas vero (non loquendo de speculativis), intellectus |x»rfectissime perficitur per prudentiam, si prudentia sil perfectissima, el de omni agibili, quantum ad omnem conditionem agibilis, el perfectissime notam. El ila etiam, quantum ad appetitum, perfectissime perficitur Iribus moralibus, si sint perfectissima : quia tam circa alterum et appetibile illi (6), quam circa se el appetibile sibi; et hoc primo vel directe, vel secundario propter illa prima; el intelligendi» de istis quatuor cardinalibus, quod non (γ) sint in aliquo uniis habitus numero (5), qui sil universalis temperantia, vel justitia, hoc est, circa omnia, sed quod singulæ species justitia? sunt circa sua propria objecta. Similiter, jær 1res virtutes theologicas sufficienter perficitur viator circa Deum immediate. Quia circa ipsum ul immediate (c) intelligendum in via, sufficienter perficit fides, quia de Deo in via (ζ) non |K>lesl haberi nisi cognitio fidei; el circa ipsum ul est diligibilis in se, sufficienter perficit charitas; el circa ipsum, ut appetibilem (η) ul commodum mihi, perficit spes. Sed non convenit viatorem circa Deum habere alios aclus ordinatos quam intelligere, el diligere eum in se, et appetere eum mihi ut bonum meum. Igitur, etc. Consimiliter circa omne aliud bonum (a) a Deo, ul circa objectum, sufficienter perficitur viator, quando perficitur circa ea habilibus intellectualibus et (C) appetitivis. Sed isti habitus perficientes intellectum sufficienter, sunt virtutes intellectuales : nam virtutes intellectuales sufficienter perficiunt intellectum viatoris, quantum est possibile, ad considerandum et syllogizandum practice. Habitus etiam appetitivi, el virtutes appetitivæ, sufficienter perficiunt appetitum ad appetendum el diligendum omne diligibile in se, sive in ordine ad aliud. Ergo homo perfectus tribus virtutibus theologicis, el virtutibus intellectualibus speculativis el predicts, et virtutibus moralibus ordinantibus ad se et ad aliud, sufficienter perficitur, quantum potest competere viatori. Non ergo videtur aliqua necessitas ponendi aliquos alios habitus ab istis, qui sunt virtutes theologica? et cardinales.

Secundo. Si virtutes essent alii habitus a donis, sequitur quod nullus ex una parte esset idem alteri ex alia parte. Consequens est falsum : nam fortitudo est virtus, el fortitudo est donum. — Si dicatur quod ista fortitudo et illa sunt alterius rationis, — Contra : quia habent idem objectum, et sub eadem ralione; ergo sunt habitus ejusdem rationis. — Dicetur forte quod non, quia virtutes perficiunt modo humano, sed dona modo superhumano. — Conlra illud objicitur multipliciter.

Primo sic : Quia charitas esi excellentissimum donum Dei, secundum Augustinum, 15. *de Trinitale,* capit. 18; el, quod plus est, secundum Apostolum, 1. *Corinthior.* 13 (v. 3), si fortitudinem habuero, *et si tradidero corpus meum ita ut ardeam,* elc. (quod videtur esse modo superhumano, quia quærerem ardere pro Deo), *charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ergo videtur quod nullum donum excellentius perficiat quam charitas; quæ tamen est virtus.

Item *secundo.* Circa materiam fortitudinis contingit voluntatem humanam recte tenere medium; ergo rectius et rectissime, quantum est possibile tali natura». Sed hoc potest ex habitu fortitudinis intendere et intendere secundum gradus qui non variant speciem. Igitur idem habitus in specie disponit hominem ad sustinendum aliquid modo perfectissimo, el infimo. Si autem non potest, sed alio ct alio, igitur ille habitus qui disponit hominem ad sustinendum in infimo gradu, de necessitate est imperfectus, quantum ad actum suum et objectum : quia circa terribilia sustinere, non potesl habere rationem perfectionis; sed ad hoc quod aliquis habeat se perfecte circa ea, oportet ut habeat alium habitum in specie. Sed pluralitas specierum non est ponenda sine necessitate manifesta, ubi scilicet (γ)

(a) *hujiumodi.* — Auyui Pr.
(β) illi. — Om. Pr.
(γ) non. — Om. Pr.
(i) numrro. — Om. Pr.
(t) immediate. — Om. Pr.
(ζ) a verbo *tufficienler* usque ad ria, om. Pr.
(t.) *appetibilem.* — *appetibili»* Pr

(x) *bonum.* — *objectum* Pr.
(6) *el.* — Om. Pr.
(γ) *»cilicet.* — Om. Pr.

una species non sufficeret; quod in proposito non habet locum.

Item *tertio.* Christus tristabatur in sua passione; ct universaliter, omnis martyr sibi dimissus, id est (i), si non fiebat circa cum miraculum, quan·tumcumque sustineret voluntarie, non sine tristitia quacumque sustinuit; sicut probatur per Augustinum (6), 43. *de Trinit.* (cap. 7), ubi arguit contra philosophos dicentes se esse beatos, quia habuerunt quidquid voluerunt : quia, si pros]>era acciderunt, illa voluerunt (γ); si ad versa accidebant, illa voluerunt, quia |>atienter sustinuerunt Contra eos arguit Augustinus, quod (o) in adversis non habuerunt quod voluerunt : quia, quantum enti ex se, noluerunt ea accidere; si tamen acciderent, voluerunt illa patienter sustinere, ne, patientia amissa, miseriores fierent. Et hoc persuadetur : quia patientia non potest esse circa appetibile secundum se. Martyres ergo, in vita ista, sustinendo adversa, habuerunt aliquid quod non omnimodo voluerunt; quia objectum patientiæ eorum non erat absoluta ratione volibile, sed supportando patiendum.

Item *quarto.* Impossibile est eiimdem simul agere euindem actum humane et superhurnane. Ergo, acquisito dono, evacuatur virtus prius acquisita, vel infusa in baptismo; vel, si maneat, non erit possibile (c) exire in actum suum ; vel non erit necessaria, (ζ) quia ex perfectiori dono poterit (η) exire in actum suum; quod videtur inconveniens, potissime si sil sermo de virtutibus theologicis, quia charitas non evacuabitur in patria, nec fides aut Spes in via.

Item *quinto.* Quia illa verba *humane* et super-*humanc* sunt metaphorica; quia omnis aclus hominis, proprie loquendo, est humanus. Sicut enim necessarium est actionem rectam convenire (0) fini et objecto et circumstantiis, ita etiam necessarium est quod conveniat ipsi operanti : non enim mihi convenit agere quod convenit regi; nec, multo plus, quod convenit (i) angelo. Ergo necessarium est, ad rectum hominis actum, quod agat illum modo humano. Quicumque igitur habitus infusus disponit hominem simpliciter ad agendum modo humano, disponit eum absolute ad agendum illud circa quodcumque (x).

Item *sexto.* Si quis bene oraret, et daretur ei donum intellectus, et non exercitaret se circa credibilia, quia non haberet fidem acquisitam, sine qua fides infusa non exit in opus, posset autem operari rnodo superhumano, quia haberet donum, per te. Ergo posset excellentius agere circa credibilia, quam alius exercitatus in Sacra Scriptura; quod non experimur; immo quicumque talis forte facilius erraret circa credibilia, quam alius læne exercitatus in Sacra Scriptura,

Item *septimo.* Circa tot convenit læne ordinari humane, circa quot superhurnane. Ergo idem est modus utrubique (x).

Dicetur forte, quod virtutes disponunt voluntem ut est mobilis a ratione, sed dona perficiunt eam ul est mobilis a Spiritu Sancio. — Contra hoc arguitur

Pruno. Quia supponit falsum, scilicet quod ratio moveat voluntatem, ita quod virtus non sil nisi dispositio mobilis in voluntate a ratione movente.

Secundo. Quia, secundum hoc, non ponitur distinctio beatitudinurn a donis.

Tertio. Quia ex quo Deus dedit habitum voluntati, semper assistit voluntati et habitibus ad actus sibi convenientes; sicut postquam illuminavit cæcum miraculose, semper assistebat illuminato, ut posset moveri illa potentia. Igitur per idem est aliquid proporlionalum primo moventi, et secundo. Ergo, si per habitum virtutis potentia proporlionatur sibiipsi, per idem sufficienter proporlionatur Spiritui Sancio ut moventi primo. Non ergo propter istam rationem oportet necessario ponere alios habitus. — Hæc Scolus, in forma.

§ 2. — Contra secundam conclusionem

Argumenta Durandi. — Contra secundam conclusionem arguit Durandus (dist. 34, q. 3), probando quod aliqua dona Spiritus Sancti, puta consilium, fortitudo, timor, pietas, non remaneant in patria, quoad actum.

Primo. Quia nulla potentia potest in aliquem actum, nisi ad præsentiarn objecti. Sed objecta istorum donorum non erunt in patria : quia donum pietatis est ad compatiendum proximo, donum timoris ad retrahendum a malo, donum consilii ad consulendum in dubiis; fied in patria non erit compassio de miseria cujuscumque, nec aliquis indigebit retractione a malo, nec erit aliqua dubitatio de aliquo agendo. Igitur aclus horum donorum non erunt in patria.

Secundo. Quia prædicta dona perficiunt hominem in vita activa. Sed illa evacuabitur in patria. Ergo et hæcdona,quantum ad actus. — Hæc ille.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

( ) id *e»t.* — Om. Pr.
( ) *Augustinum.* — *illud* Pr
(γ) *voluerunt.* — *noluerunt* Pr.
(3) *quod.* — <;υια Pr.
(c) *possibile.* — pouiôilû Pr.
(ζ) *ent necessaria.* — *necestario* Pr.
(t,) *poterit.* — *procedit* Pr.
(S) coritmirr. — *contraire* Pr
h) ronuenif. — conveniat Pr. .
(x) *circa guodeumque.* — Om. Pr.

(a) *utrobique,* — *uiuxque* Pr.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ I. — Ab ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Quantum nd tertium articulum, respondendum est objectionibus šupra dictis. Et quidem

Ad primum Scoti contra primam conclusionem, negatur minor, pro illa parte qua dicit quod per quatuor virtutes cardinales, si sint perfectissima·, sufficienter perficitur homo circa creaturas, quantum possibile est eum perfici in via. Quia nulla illarum quatuor perficit aliquam potentiam animæ prout est mobilis a Spiritu Sancto in finem supernaturalem, sed solum prout est mobilis a ratione, loquendo de justitia, fortitudine, temperantia; vel tHicit rationem ipsam prout movetur ab intellectu principiorum naturaliter cognoscibilium, vel in lumine fidei, loquendo de prudentia. Et de hoc multa dicta sunt in probatione prinue conclusionis. De hoc sanctus Thomas, Ia 2æ q. 68, art. 2, arguit sic (arg. 2) : « Ad salutem hominis sufficit quod homo bene se hataat circa divina, et circa humana. Sed jmt virtutes theologicas homo bene se habet circa divina; per virtutes autem morales, circa humana. Ergo dona non sunt homini necessaria ad salutem. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: α Dicendum, inquit, quod per virtutes theologicas et morales non ita perficitur homo in online ad ultimum finem, quin semper indigeat moveri quodam superiori instinctu Spiritus Sancti, ratione jam dicta. » — Hæc ille. — Quæ autem sit illa ratio, ostendit ibidem (in corp, art.), dicens : « Dona sunt quædam hominis perfectiones, quibus homo disponitur ad hoc quod bene sequatur divinum instinctum. Unde in his in quibus non sufficit instinctus rationis, sed est necessarius instinctus Spiritus Sancti (i), per consequens necessarium est donum. Ratio autem hominis est perfecta a Deo dupliciter : primo quidem, naturali perfectione, scilicet secundum lumen naturale rationis; alio modo, quadam supernatural! perfectione, per virtutes theologicas. Et quamvis hæc secunda perfectio sil major quam prima, tamen prima perfectiori modo habetur ab homine quam secunda. Prima enim habetur ab homine quasi plena possessio; secunda autem habetur quasi imperfecte : imperfecto enim diligimus et cognoscimus Deum. Manifestum est autem quod unumquodque quod perfecte habet naturam, vel formam aliquam, aut virtutem (6), potest per se secundum illam operari, non tamen exclusa operatione Dei, qui in omni natura et voluntate interius operatur; sed illud quod imperfecti? habet naturam aliquam, aut formam, aut virtutem, non potest pei se operari, nisi ab alio moveatur : sicut sol, quia (») est perfecte lucidus, per seipsum potest illuminare; luna autem, in qua est imperfecte natum 'ucis, non illuminat nisi illuminata. Medicus etiam, qui perfecte novit artem medicinæ, potest per se operari; sed discipulus ejus, qui nondum est plene instructus, non potest per se operari, nisi ab alio instruatur. Sic igitur, quantum ad ea quæ subsunt rationi humanæ, in ordine ad finem connaturalem homini. jKilest operari homo per judicium rationis. Si tamen in hoc homo etiam adjuvetur a Deo per specialem instinctum, hoc erit superabundantia bonitatis; unde, secundum philosophos, non quicumque habebant virtutes morales acquisitas, habebant virtutes heroicas, vel (6) divinas. Sed in ordine ad finem ultimum supematuFalem, ad quern ratio movet secundum quod aliqualiter el imperfecte informata est per virtutes theologicas, non sufficit molio rationis, nisi desuper adsit instinctus et motio Spiritus Sancti, secundum illud, *Romanor,* 8 (v. 14 et 17), Qui *Spiritu Dei aguntur, hi /ilii Dei sunt.,. ct hœrcdes,* el in Psalm. (142, v. 10) dicitur : *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam,* quia scilicet in hæredilalem tenu· beatorum nullus potest venire, nisi moveatur el ducatur a Spiritu Sancto. Et ideo, ad illum finem consequendum, necessarium est homini habere donum Spiritus Sancti, d — Hæc ille. — Item, ibidem, tertio loco, arguit sic : a Gregorius dicil, in 2. *Moralium* (cap. 49, al. 27. in vel. 36) quod, *Spiritus Sanctus dat sapientiam contra stultitiam, intellectum contra hebetudinem, consilium contra précipitâtionem, el fortitudinem contra timorem, scientiam contra ignorantiam, pietatem contra duritiem, timorem contra superbiam.* Sed sufficiens remedium potest adhiberi ad omnia ista tollenda per virtutes. Ergo dona non sunt necessaria homini ad salutem. Ecce argnmenlum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod rationi humanæ non sunt omnia cognita, neque omnia possibilia, sive accipiatur ut perfecta perfectione naturali, sive ul perfecta theologicis virtutibus; unde non potest, quantum ad omnia, repellere stultitiam et alia de quibus ibi fit mentio. Sed Deus, cujus scientiæ et potestati omnia subsunt, sua motione ab omni stultitia, et ignorantia, et hebetudine, et duritia, et hujusmodi (γ), nos lutos reddit. Et ideo dona Spiritus Sancti, quæ faciunt nos bene sequentes instinctum ipsius, dicuntur contra hujusmodi defectus dari, d — Hæc ille. —

' t *Sancti.* — Om, Pr.
(C) *aut virtutem.* — Om. Pr.

(i) *quia* — *quando* Pr.
(ϰ) *vtl.* — *ted* l'r
(γ) *hujusmodi,* — *hujui* Pr.

Ex quibus apparet quod, prætcr habitus virtutum, | sunt necessarii alii habitus, quos dicimus dona : quia, prætcr inclinationem virtutum, quæ se habent quasi active, indigemus motione passiva ex parte nostri, et activa Spiritus Sancti, ad tendendum in finem supernaluralem; ad quam (x) motionem passivam disponunt habitus donorum, ut dictum est.

Ad secundum dicitur quod responsio ibidem data, bona est : quia fortitudo quæ est virtus, et fortitudo quæ est donum, differunt specifice. Et ad hujus probationem, dicitur quod donum fortitudinis perlicit modo superhumano, ut ibidem dicitur. Et ad hujus declarationem, dicit sanctus Thomas, 2' 2 q. 139, art. 1 : « Fortitudo importat quamdam animi firmitatem. Et hæc quidem firmitas animi requmlur, et in bonis faciendis, el in malis perferendis (6), et præcipue in arduis bonis et malis. Horno autem, secundum proprium et connaturalem modum, hanc firmitatem in utroque habere potest, ut non deficiat a bono propler difficultatem vel alicujus ardui implendi operis, vel alicujus gravis (γ) mali perferendi; et, secundum hoc, fortitudo ponitur virtus specialis, vel (o) generalis. Sed ulterius a Spiritu Sancto movetur animus hominis, ad hoc quod perveniat ad finem cujuslibel operis inchoati, el evadat quæcumque pericula imminentia; quod quidem excedit naturam humanam. Quandoque enim non subest potestati hominis ut consequatur finem sui operis, vel evadat mala seu pericula, cum quandoque opprimatur ab eis in mortem; sed hoc operatur Spiritus Sanctus in homine, dum perducit eum ad vitam aeternam, quæ est finis omnium bonorum (c) operum, el evasio omnium periculorum; el hujus rei infundit quamdam fiduciam menti Spiritus Sanctus, contrarium timorem excludens. Et, secundum hoc, fortitudo ponitur donum Spiritus Sancti; dona enim Spiritus Sancti respiciunt motionem animæ a Spiritu Sancto. » — Hæc ille. — Item, in solutione primi, sic dicil : α Fortitudo quæ est virtus, perficit animam ad sustinendum quæcumque pericula, sed non sufficit dare fiduciam evadendi quæcumque pericula; sed hoc (ærtinet ad fortitudinem quæ est donum Spiritus Saucii. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quoti, licet fortitudo virtus, et fortitudo quæ est donum Spiritus Sancti (ζ), habeant idem objectum materiale, scilicet pericula et ardua, tamen objectum formale non est idem; quia aliter firmatur homo per virtutem, et aliter per donum, in eadem materia. Et similiter, dicti habitus ad diversos fines proximos ordinantur. Et ideo distinguuntur specifice. De hoc, in suo simili, loquitur sanctus Thomas, 1· 2 q. 63, art. 4, ubi ostendit quomodo virtutes morales acquisitæ et infusa? specifice distinguuntur, ut recitatum fuit in præcedenti quæslione, articulo tertio, in responsione ad sextum argumentum Durandi contra tertiam conclusionem.

Tunc *ad primam improbationem* hujus responsionis, dicitur quod Sanctus Thomas non ponit quod dona altiori modo perficiant quam virtutes theologiae, potissime quam charitas; immo totum oppositum dicit, ut palet, 1 2 q. 68, art. 8, ubi sic dicil : < Virtutes m tria genera distinguuntur sunt enim quædam virtutes theologiae, quaedam intellectuales, quædam morales. Virtutes quidem theologicae, >unt quibus mens humana Deo conjungitur; virtutes autem intellectuales, sunt quibus ratio ipsa perficitur; virtutes autem morales, sunt quibus vires appetitivæ perficiuntur ad obediendum rationi. Dona autem Spiritus Sancti sunt quibus omnes vires animæ disponuntur ad hoc ul subdantur motioni divinæ. Sic ergo eadem videtur esso comparatio donorum ad virtutes theologicae, per quas homo unitur Spiritui Sancio moventi, sicut virtutum moralium ad virtutes intellectuales, per quas perficitur ratio, quæ est virtutum motiva. Unde, sicut virtutes intellectuales præferunlur virtutibus moralibus, et regulant eas; ita virtutes theologiae præferunlur donis Spiritus Sancti, et regulant ea. Unde Gregorius dicil, in 1. *Moralium* (cap. 27, al. 12, in \et. 28), quod *neque ad denarii perfectionem septem* ***filii,*** id est, septem dona, *perveniunt, nisi* in *spe, fide et charitate fuerit omne quod agunt.* Sed si comparemus dona ad alias virtutes intellectuales vel morales, dona praeferuntur virtutibus. Quia dona perficiunt vires animæ in comparatione ad Spiritum Sanctum moventem ; virtutes autem perficiunt vel rationem ipsam, vel alias vires in ordine ad rationem. Manifestum est autem quod ad altiorem motorem oportet majori lærfectione mobile esse dispositum. Unde perfectiora sunt dona virtutibus. » — Hæc ille. — Item, ari. 4, in solutione tertii, sic dicit : « Animus hominis non movetur a Spiritu Sancio, nisi ei secundum aliquem modum uniatur; sicut instrumentum non movetur ab artifice, nisi per contactum, aut per aliquam aliam unionem. Prima autem unio hominis ad Deum est per fidem, spem et charitatem. Unde istæ (x) virtutes præsupponuntur ad dona, sicut radices quædam donorum. Unde omnia dona pertinent ad has tres virtutes, sicut quædam derivationes praedictarum virtutum. » — Hæc ille.

Ad secundam improbationem diclæ responsionis, dicilur quod habitus fortitudinis virtutis, quanlumcumque intendatur, non potest pervenire ad hoc quod reclificet ct firmet animum humanum in

( ) i/unm. — r/urni Pr.
( ) *perferendis. — per se negandis* Pr.
(γ) *gravis. — generis* Pr.
(β) *vet. — non* Pr.
(<) *bonorum. — beatorum* Pr.
(ζ) *qiur est donum Spiritus Taneti* Om Pr.
(>) — Om. Pr.

bonis agendis et malis sustinendis, eo modo quo rectifiai fortitudo quæ est donum. Unde illa» rectitudines non differunt solum secundum intensum el remissum, sed etiam specifice, ul ex dictis patet. Item, i· ?2 q. 68. art. 2, arguit sic sanctus Thomas (arg. 1) : < Dona ordinantur ad quamdam perfectionem, ultra communem perfectionem virtutis. Non est autem necessarium homini ad salutem, ut hujusmodi perfectionem consequatur, quæ est ultra communem statum virtutis : quia hujusmodi perfectio non cadit sub praecepto (a), sed sub consilio. Ergo dona non sunt necessaria ad salutem, a Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod dona excedunt communem perfectionem virtutum, non quantum ad genus operum, eo modo quo consilia excedunt praecepta, sed quoad modum operandi, secundum quod homo movetur ab alliori principio. » — Hæc ille.

Ad tertiam improbationem, dicitur quod donum fortitudinis, in Christo, et in aliis martyribus, non faciebat hoc quod nullam tristitiam corporalem sentirent, nec dolerenl corporaliter; sed faciebat quod tristitia corporalis nullo modo absorberet rationem, nec dominaretur ei, immo totaliter subderetur ejus imperio; et ulterius, quod delectatio animalis esset major tristitia animali. De hac materia loquitur beatus Thomas, ?2 2®, q. 123, ari. 8, ubi quærit : Utrum fortis delectetur in suo actu. Et respondet sic : « Duplex est delectatio : una quidem corporalis, quæ consequitur lactum corporalem; alia autem animalis, quæ consequitur apprehensionem animæ. Et hæc proprie consequitur opera virtutum; quia in eis consideratur (δ) Itonum rationis. Principalis vero actus fortitudinis est sustinere aliqua tristia secundum (γ) apprehensionem animæ, puta quod homo amittat vitam corporalem, quam virtuosos amat, non solum inquantum e>l quoddam bonum naturale, sed etiam inquantum est necessaria ad opera virtutum, et quæ ad ea (8) perlinent; et iterum, sustinere aliqua dolorosa secundum contactum corporis, puta vulnera et flagella. El ideo fortis ex una parte habet unde delectetur, secundum delectationem animalem, scilicet de ipso actu virtutis et de fine ejus; ex alia vero parte habet unde doleat animaliter, dum considerat amissionem propria» vitæ, et corporaliter. Unde legitur, 2. *Machab.* 6 (v. 30), quod (c) Eleazarus dicit : *Diros t orporis sustineo dolores; secundum animam vero, propter timorem tuum, libenter hoc patior.* Sensibilis autem dolor corporis facit non sentiri animalem delectationem virtutis, nisi forte propter superabundantem Dei gratiam,.quæ forte elevat animam ad divina, in quibus magis delectatur quam a corporalibus pomis afficiatur: sicul beatus Tiburlius, cum super carbones incensos nudis plantis incederet, dixit quod videbatur sibi quod super roseos flores ambularet. Facit tamen virtus fortitudinis ul ralio non absorbeatur a corporalibus doloribus. Tristitiam autem animalem superat delectatio virtutis, inquantum homo praefert bonum virtutis vita» corporali el quibuscumque ad eam perlinentibus. Unde dicit Philosophus, 3. *Ethicorum* (cap. 9; et lib. 2, cap. 3), quoti a forti non requiritur ut delectetur, quasi delectationem sentiens, sed sufficit quod non trislelur. » — Hæc ille. — Ex quibus habetur qualiter virtus fortitudinis non tollit omnem tristitiam corporalem aut animalem, sed tenet rationem, ne a quacumque tristitia absorbeatur, el no homo deficiat a bono, propter difficultatem alicujus arduioperis implendi, vel alicujus gravis (a) mali perferendi. Sed, ultra hoc, donum fortitudinis confert fiduciam perveniendi ad finem cujuslibet operis inchoati, et evadendi quæcumque pericula, ut prius dictum est, in principio solutionis hujus secundi principalis argumenti.— Item, !· 2æ, q. 69, art. 3, sic dicit : α Λ sequela passionum irascibilis retrahit virtus, ne homo in eis superfluat secundum regulam rationis; donum autem excellentiori modo, ut scilicet horno secundum voluntatem divinam totaliter ab illis tranquillus reddatur. A sequela vero passionum concupiscibilis retrahit virtus, moderate hujusmodi passionibus utendo; donum vero, si necesse fuerit, eas totaliter abigendo; quinimmo, si necessarium fuerit, voluntarium lucium assumendo. d — Hæc ille. — De hoc plenius dicetur inferius.

Ad quartam improbationem, dicitur quod impossibile est eumdem simul agere eumdem actum praecise et tantum humane, el simul cum hoc agere eumdem actum superhumane. Sed nulla contradictio aut impossibilitas est, aliquem agere unum actum superhumane, el simul cum hoc agere illum actum cum omni modo perfectionis humanæ, et cum omni perfectione quæ est in modo humanæ actionis ut humana est, excludendo negationem et omnem imperfectionem concomitantem actionem humanam inquantum hujusmodi, sed superaddendi) perfectionem, sicut homo addit super animal ct omnia genera pnecedentiaanimal.— Dicitursecundo, quod, posito, sed non concesso, quod isti duo modi agendi, scilicet humane et superhumane, essent iitôômpossibiles, non ex hoc sequitur quod donum evacuet omnino habitum vel actum virtutis : quia habens utrumque habitum, potest uti seorsum uno sine alio; potissime quia habitus doni magis disponit ad motionem passivam a Spiritu Sancio, quam ad activam a seipSb. Un i· sani lus Thomas, 2* 2 ,

(x) praxeplo. — *priceptione* Pr.
(€) cuniuteralur. — *consideretur Pr.*
(γ) fecundum. — vel Pr.
(i) *ta.* — eam Pr.
(i) *quod.* — Otn. Pr.

(a) gravit. — generfo Pr.

q. 52, art. 2, in solutione primi, sic dicit : α In donis Spiritus Sancti, mens humana non se habet ut movens, sed magis ut mola, d — Hæc ille. —Et sic palet quod aliquis potest agere hurnane, dum utitur habitu virtutis, et potest agere superhumane, dum movetur a Spiritu Sancto; a quo tamen potantia animæ sic movetur, ut etiam aliquid ipsa agat. Undo sanctus Thomas, 1· 2 q. 68, art. 3, arguit sic (arg. 2) : α Dona Spiritus Sancti perficiunt hominem, secundum quod agitur a Spiritu Sancto. Sed inquantum homo agitur a Spiritu Dei, se habet quodammodo ut instrumentum ipsius, vel respectu illius. Non autem convenit ut instrumentum perficiatur per habitum, sed principale agens. Ergo dona Spiritus Sancti non sunt habitus. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : ‹(Dicendum, inquit, quod ratio illa procedit de instrumento cujus non est agere, sed solum agi. Tale autem instrumentum non est homo; sed sic agitur a Spiritu Sancto, quod etiam agit, inquantum est liberi arbitrii. Unde indiget habitu. »— Hæc ille.

Ad quintam improbationem, dicitur quod ista verba, *operari humane,* et *superhumane,* sunt in proposito proprie dicta, et non solum metaphoriea. Et ad hujus improbationem, dicitur quod non omnis actus hominis est proprie actus humanus, sicut sepe dictum est prius (dist. præccd.) : quia nullus actus vegetativæ, aut sensitivæ partis, non participans ratione, est actus humanus. Item, actus hominis procedens ab habilibus deiformantibus hominem, et ex motione Spiritus Sancti, non proprie est humanus. Et de hoc dictum est in probatione secunda» conclusionis. Item,sanctusThomas, 3.Sentent., dist. 34, q. 1, art. 1, sic dicit : « Dona dantur ad altiores aclus quam sint aclus virtutum. Unde, ad hujus intellectum, sciendum est quod, cum virtus in omnibus rebus inveniri possit, secundum quod habent aliquas operationes proprias, in quibus ad liene operandum ex propria virtute perfluuntur; loquentes tamen in materia morali de virtute, inlelligirnus de virtute humana, quæ quidem ad operationem humanam bene exequendam perficit. Operatio autem hominis potest dici tripliciter. *Primo,* ex potentia eliciente vel imperante ojierationem : sicut operatio rationis, vel quia est alicujus potenliæ quæ obedit rationi; quia a ratione homo habet quod sit homo. Nutriri autem, videre, el hujusmodi, non sunt operationes hominis inquantum est homo, sed inquantum est vivum vel animal. El, secundum hoc, omnes habitus jicrficientes ad operationes aliquas, iu quibus non jxirlicipat vel com municalcum brutis,possunt diciv π tuleshumanæ. *Secundo modo* dicitur operatio humana ex materia, sive objecto; sicut illæ quæ habent pro materia jussiones, sive operationes humanas. Sic enim virtutes morales proprie dicuntur virtutes humanæ, ul dicit Philosophus, in 10. *Ethicorum* (cap. 7 et 8) : quia opus speculativa» (α) virtutis magis est divinum quam humanum; quia habet necessaria et ætema, pro materia, non autem humana. *Tertio modo* dicitur humana ex modo, quia scilicet in operationibus humanis primo vel secundo modo dictis, etiam modus humanus servatur. Si autem ea quæ hominis sunt, supra humanum modum quis exequatur, erit operatio non humana simpliciter, sed quodammodo divina. Unde Philosophus, 7. Ethicorum (cap. 1), contra virtutem simpliciter dividit virtutem heroicam (6), quam divinam dicit, eo quod per excellentiam virtutis homo fit quasi Deus. Et secundum hoc, dico quod dona a virtutibus distinguuntur, in hoc quod virtutes perficiunt ad actus modo humano, sed dona ultra humanum modum. > — Hæc ille.— Ex quibus apparet quod homo potest agere superhumane, etsi non ratione potentiæ elicientis, tamen ratione materiæ circa quam agit, et ratione modi agendi. — Nec valet improbatio hujus responsionis: quia operatio superbumana convenit agenti homini, inquantum fit fier gratiam particeps divinæ nature, ut sit Deus per participationem; licet non conveniat sibi ratione naturæ humanæ nudæ, et in puris naturalibus consideratæ, et non supervestite participatione divinitatis. Item, operatio divina et superhuman! potest homini convenire, inquantum est instrumentum motum a Spiritu Sancto, licet non conveniat ei nl principali agenti. Et mullis aliis modis palet falsitas et nullilas illius argumenti.

Ad sextam improbationem, dicitur quod nullo modo tangit nos : quia nos non ponimus quod aliquod donum Spiritus Sancti sit excellentius fide, aut spe, vel charitate, ut prius visum est; nec quod donum intellectus operetur excellentiori modo quam fides; immo ponimus quod dona pnvsupponunt habitus theologicos, quasi fonles et principia direcliva (γ) donorum. Veruintamen donum intellectus habet alium actum ab actu fidei, et quasi alterius speciei. Unde sanctus Thomas, 2 2e, q. 8, art. 5, sic dicit, in solutione tertii argumenti : α Fides importat solum assensum ad ea quæ proponuntur; sed intellectus importat quamdam perceptionem veritatis, etc. > Item, art. 6, sic dicit : « Sapientia, scientia, consilium, intellectus, ordinantur ad super» naturalem cognitionem, quæ in nobis per fidem fundatur. *Fides autem est ex auditu, ul* dicilur(o), *Ilomanor.* 10 (v. 17). Unde oportet aliqua proponi homini ad erodendum, non sicut visa, sed sicut audita, quibus pèr fidem assenliat. Fides autem primo et principaliter se habet ad primam veritatem, secundario autem ad quædam circa creaturas consideranda, cl ulterius extendit se etiam ad dilectionem humanorum operum, secundum quod fides

(a) ı/MTϋZαiH·A·. — Pr.
(ii) /itroicam. — *theoricam* Pr.
(γ) *directive.* — *ct* <fuvUora Pr.
(ĭ) *dicitur.* — Om. Pr.

per dilectionem operatur. Sic igitur circa ea quæ fidei proponuntur credenda, duo requiruntur ex parte nostra. Primo quidem, ut intellectu penetrentur vel capiantur; el hoc pertinet ad donum intellectus. Secundo autem, oportet ut homo de cis habeat rectum judicium, vel æslimet his esse inhaerendum, et ab eorum oppositis recedendum. Hoc igitur judicium, quantum ad res divinas, pertinet ad donum ṣapientia quantum vero ad res creatas, pertinet ad donum scientiæ (a); quantum vero ad applicationem ad singularia opera, pertinet ad donum consilii. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod habitus donorum pnesupponunt habitum fidei; el actus doni intellectus, sapienliæ, scientiæ, consilii, præsupponunt actum fidei. Et ideo casus quem ponit arguens, est impossibilis.

Ad septimam improbationem, negatur consequentia primo loco facta : quia, licet virtus el donum operentur circa idem, vel circa eadem objecta ; non tamen eodem modo, sed modis specifice distinctis, sicut sæpe dictum fuit. El quod operentur circa easdem materias, ostendit sanctus Thomas, ł 2", q. 68, art. 4, ubi sic dicit: « Dona sunl quidam habitus perficientes hominem, ad hoc quod prompte sequatur instinctum Spiritus Sancti ; sicut virtutes morales perficiunt vires appetitivas, ad obediendum rationi. Sicut autem vires appetitiva? natæ sunl moveri per imperium rationis, ila omnes vires humana» natæ sunl moveri per instinctum Dei, sicut a quadam superiori potentia. Et ideo, sicut in omnibus viribus hominis, quæ possunt esse principium humanorum actuum, sunl aliquæ virtutes neces-ṣaria ila el dona Spiritus Sancti, scilicet in ratione el in vi appetitiva. Kalio autem est speculativa el praclica; el in utraque consideratur apprehensio veritatis (6), quæ perlinet ad inventionem el judicium de veritate. Ad apprehensionem igitur veritatis, perficitur speculativa ratio per intellectum; praclica vero, per consilium. Ad recte autem judicandum, speculativa perficitur per sapientiam; pradica vero, per scientiam. Appetitiva autem virtus, in his quidem quæ sunl ad alterum, perficitur per pietatem; in his autem quæ sunt ad seipsum, perficitur per fortitudinem, contra timorem periculorum; contra concupiscentiam vero inordinatam delectabilium, per timorem, secundum illud Proverbiorum 15 (v. 27) : *Per timorem Domini declinat omnis a malo;* et in Psalmo (118, v. 120) : *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis* timui. Et sic patet quod hæc dona extendunt (γ) se ad omnia ad quæ se extendunt virtutes tam intellectuales quam morales. » — Hæc ille. — Quod autem dona aliter operentur in praedictis materiis, in parte ostensum fuit (a) superius, in responsione tertiæ improbationis, ubi in fine visum est quo-*modo* circa passiones, tam concupiscibilis quam irascibilis, diversimode rectificant dona el virtutes. Quomodo autem diversimode rectificant actiones humanas, ostendit sanctus Thomas, ibidem, ubi allegatur, scilicet 1· 2ʻr, q. 69, art. 3, dicens: « Activa vita in his praecipue consistit, quæ proximis exhibemus, vel sub ratione debiti, vel sub ratione spontanei beneficii. Ad primum quidem nos disponit virlus, ut ea quæ debemus proximis, non recusemus exhibere; quod pertinet ad justitiam. Donum autem ad hoc ipsum abundantiori quodam affectu nos inducit, ul scilicet ferventi desiderio ǰustitia opera impleamus, sicut ferventi desiderio esuriens et sitiens cupit cibum et polum. Circa spontanea vero beneficia vel dona nos perficit virtus, ut his donemus, quibus ratio dictat esse donandum, puta amicis, aut aliis nobis conjunctis; quod pertinet ad virtutem liberalitatis. Sed donum, propter Dei reverentiam, solum necessitatem considerat in his quibus gratuita beneficia præstat. Unde dicitur, Luca? 14 (v. 12 et 13) : *Cum facis prandium aut camam, noli vocare amicos, neque fratres tuos,* etc. ; *scd voca pauperes et debiles,* etc. » — Hæc ille. — Item, 3. *Sentent.,* dist. 34, q. 1, art. 2, diffuse et pulcherrime assignat cuilibet dono actum superhumanum. Sicut actus doni intellectus, est quod « spiritualia quasi nuda veritate capiantur, et non in speculo ænigmalice ». Actus autem doni sapienliæ, quod α homo causis altissimis uniatur, quasi transformatus in earum (C) similitudinem, ut sic quasi ex intimo (γ) sui de aliis judicet, et orali net non solum cognoscibilia, sed etiam actiones et passiones humanas ». Per donum autem consilii, efficitur quod α homo accipiat hoc quod agendum est, quasi per certitudinem a Spiritu Sancio edoctus ». Per donum autem scientiæ, efficitur quod α homocertitudinaliter sentiat de his quæ agenda occurrunt, et sciat conversari recte in medio nationis pravæ atque perversæ ». Per donum autem pietatis, efficitur quod, α in communicationibus quæ sunt ad alterum, non attendatur ratio communicationis ex bono communicantis, vel ejus ad quern est communicatio, ut his terminis includatur, ut homo tantum alteri tribuat quantum debet, vel quantum expedit ei cui tribuit, sed quantum est Deo acceptum divinum bonum quod in se vel in alio relucet. » Per donum autem fortitudinis, efficitur quod homo, in passionibus irascibilis, puta spe, timore et audacia, ira et hujusmodi (8), < pro mensura accipiat divinam virtutem : ut scilicet ad ardua virtutis opera tendat, ad

(*) λ rerbis quantum tero usque ad *mentir, om* Pr
(ή *verUalii.* — rirhdu Pr.
(▾) *extendunt* — *excedunt* Pr.

(a) fuit. — Om. Pr.
(€) rnnini. — *eamdem* Pr.
(γ) *ex* intiiOO. — *ab initio* Pr.
(4) *hujurmodi.* — *hujiu* Pr.

quæ scit so suis viribus nou sufficere; ct pericula quæ vires suas excedunt, non formidet, divino auxilio innixus (a); et dc illatis injuriis non solum vindictam non requirat, sed etiam gloriam habeat, in remuneralionem intendens, d Per donum vero timoris, efficitur quod homo bona temporalia, et delectationes tactus, et |>as&iones concupiscenti©, vel (C) eidem annexas, u ex reverentia divinæ majestatis, arbitretur ut stercora. > Ecce quomodo dona operantur supra humanum modum in omni materia virtutis. — Quomodo autem in pr.vdii lis materiis virtutes operentur modo humano, e inferiori modo operandi donorum, vide ibidem diffuse reseratum. Sciendum tamen quod ibidem, et in articulo præcedenti, in solutione quinti argumenti, videtur velle quod dona operantur excellentiori modo quam fides, aut spes (γ); et quod sola charitas inter virtutes est excellentior donis. Omnes autem alia? sunt donis inferiores, quantuin ad modum operandi; licet non $int inferiores simpliciter, quia habent excellentissimum objectum. Et sic dicta *Scripti* non contradicunt dictis Summw, nisi apparenter.

Dicitur ulterius, quod responsio quam arguens recitat, bona est; et illam tenet sanctus Thomas in *Summa* (1« 2®, q. 68, art. 1 ı (m.

El *ad primam* illius improbationem, dicilur primo, quod non est falsum, immo usquequaque verum, quod ratio movet voluntatem quoad specificationem objecti, sicut (ε) diffuse visum fuit in secundo (2. *Sentent.,* dist. 25). — Dicilur secundo, quod ratio in virtute voluntatis, etiam quantum ad exercitium actus, movet voluntatem ad actum eligendi; ct insuper movet appetitum sensitivum, et membra exteriora, et omnes vires subditas imperio voluntatis et obedientos rationi. Do hoc sanctus Thomas, 1 2®, q. 17, art. I et octo sequentibus, tractat diffuse. — Dicitur tertio, quod non omnis virlus moralis, est subjective in voluntate; ct consequenter nec omnis virtus est dispositio voluntatis ul mobilis ad obediendum rationi ut moventi. Sed tamen omnis virtus moralis acquisita, est impressio rationi in appetitu sensitivo vel intellectivo, ad hoc ut sit (x) I>ene rnobilis a ratione, ut 9©pe dictum est in procedenti distinctione. Nec arguens prol>at ipso Et ideo non plus dicitur ad illam primam improbationem.

Ad fecundam improbationem, dicilur quod beatitudines non distinguuntur a donis sicut habitus ab habitu, sed sicut actus ab habitu ipsum eliciente. De hoc sanctus Thomas, 1· 2e, q. 69, art. 1, sic dicit : < Beatiludo est ultimus finis vil© human©. Dicitur autem aliquis jam tabere finem, propler spem finis oblinendi. Unde Philosophus dicit, 1. *Ethicorum* (cap. 9), quod pueri dicuntur beati propter spem. Et Apostolus, *Romanor.* 8 (v. 24), dicil : *Spe salvi facti sumus.* Spes autem de fine consequendo *(Ç)* insurgit ex hoc quod aliquid convenienter movetur in finem, et appropinquat ad ipsum ; quod fit per aliquam actionem. Ad finem autem bealitudinis movetur aliquis, et appropinquat, per operationes virtutum, et pnecipue per operationes donorum, si loquamur de beatiludine ©terna, ad quam ratio non sufficit, sed in eam inducit Spiritus Sanctus, ad cujus obedientiam et sequelam per dona perficimur. Et ideo beatiludines distinguuntur a donis el virtutibus, non sicut habitus distincti ab eis, sed sicut actus distinguuntur ab habilibus. » — Hæc ille.

Ad tertiam improbationem, dicitur quod, licet Spiritus Sanctus assistat voluntati et habitibus virtutum ad eliciendum actus convenientes voluntati et virtuti el Spiritui Sancto, et per habitum virtutis proportionentur Spiritui Sancto Unquam primo motori ad actus humanos, quorum proximum movens est ratio humana, et primum ac remotum est Spiritus Sanctus; tamen per habitum virtutis moralis, aut intellectualis, non proportionatur Spiritui Sancio tanquam moventi ad actus superhumanos et excedentes facultatem rationisquantumcumque perfect© habitu virtutis cardinalis, ad quos vires animæ immediate moventur a Spiritu Sancio, el potius aguntur quam agant. El ideo, ultra habitus virtutum cardinalium, sunl necessarii habitus donorum, ut ssepe dictum fuit. Et ideo exemplum de visu collalo miraculose, ad hoc propositum nihil valet. Et de hoc sanctus Thomas, 1 2®. q. 63, art. 4, in solutione tertii, sic dicit . α Oculum c©d nati Deus fecit ad eumdem actum ad quem formantur alii oculi secundum naturam; el ideo fuit ejusdem speciei. El eadem ratio esset, si Deus vellet miraculose

( ) tnnixui. — tnvituf Pr.
( ) *concupiscentur, vel.* — *concupiscit* Pr.
(γ) Delate ad spem, non videtur admittere Sanctus Thomas quod donum operetur modo excellentiori quam ipsa. In hoc enim loco 3. *Sententiarum* (scilicet, dist. 31, q. I, art. 2), sic dicit, ad tu»ı : « Charitati ct spei non respondet aliquod donum, quod perfectiori modo operetur: imperfectio enim quæ est in aclu spei, non est ex modo operandi, sed magis ex distantia objecti. ▮
(l) primani *vero in Scriptis super* 3. *Sententiarum.* — Ad. Pr. Here verba forsan adduntur propter aliquam responsionem primo allatam a Scolo, quam tainen Auctor in argumentis non posuit. Dicit enim Scotus, post Mptiniarn *objectionem ;* < Dicitur quod convenit per virtutes agere recte, per dona perfecte. — Contra hoc: Eadem virtute recte ago, quia virtus est rectitudo potentia»; ct perfecte ago. quia virtus est perfectio habentis in se, et qua opus ejus perfectum redditur. › Et postea addit : · Dicetur forte quod virtutes disponunt voluntatem, etc. · (Cfr. art. pnec., § 1.) Hæc prima responsio contra quam arguit Scotus, deduci potest ex scriptis D. Thoinæ super 3. *Sentent.,* dist. 34, q. I. ubi, inter cætera, dicit, art. 1, ad 1un». quod dona possunt nominari virtutes, quia faciunt ad bene operandum; sed sunt supra virtutes, quia ultra humanum modum perliciunl.
(c) *sicut* — Om. Pr.

(a) rit, — ik Pr.
(C) *consequendo.* — *generando* Pr.

causare in homine virtutes, quales acquiruntur ex actibus. Sed non ita est in proposito. > — Hæc ille, in forma.

Et hæc sufficiant ad dicta Scoti.

§ 2.— Ad argumenta contra secundam CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi contra secundam conclusionem, dicilur conformiter ad pnedicta in praecedenti conclusione. Sicut enim dicit sanctus Thomas, *de Virtutibus* (quæst. *dc* Virt. *cardin.),* articulo ultimo, in solutione quinti : < Aliquid dicitur esse objectum virtutis dupliciter. Uno modo, sicut id ad quod virtus ordinatur sicut in finem; sicut summum bonum est objectum charilatis, beatiludo æterna objectum spei. Alio modo, sicut materia circa quam operatur, ut ab ea in aliud tendens. Et hoc modo delectationes coitus sunt materia temperantiæ : non enim temperantia intendit hujusmodi (a) delectationibus inliærere; sed potius, istas delectationes compescendo, tendere in bonum rationis. Similiter, fortitudo non intendit inhærere periculis; sed, superando pericula, consequi bonum rationis. El idem est de prudentia, respectu dubitabilium; et dejustitia, respectu necessitatum hujus vitæ. Et ideo quanto longius ab his fuerit recessum, secundum profectum spiritualis vitæ, tanto erunt perfectiores actus harum virtutum : quia pnedicta objecta magis se habent ad has virtutes per modum termini a quo, quam per modum termini ad quem, qui dat speciem, d — Hæc ille. — Sic, in proposito, dico quod habitus donorum habent duplicia objecta, potissime illa de quibus loquitur arguens : unum est materiale, et quasi terminus a quo; aliud formale, et quasi terminus ad quem, quod est differentia secunda, el mensura vel conformitas ad illam. Secundum objectum manebit in palria, licet non primum. —liem, sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* disl. 34, q. 1, art. 3, in solutione sexti, sic dicil : < Dona illa quæ communicant cum virtutibus in objecto quod in palria remanebit, non remanebunt in patria virtutibus illis distincta, a quibus non distinguuntur nisi ex imperfectione et perfectione in modo operationis. Quod patet de intellectu et fide : quia visio, quæ fidei succedit, ad donum intellectus perfectum perlinet, ut patet in Glossa, Matlh. 5. Et similiter est de sapientia, per quam filii Dei vocabimur (6), in comparatione ad spem, quæ ad hanc celsitudinem aspirat. Sed dona illa quæ communicant cum virtutibus moralibus in materia quæ in patria non remanebit, non remanebunt quoad aclus quos habent circa materiam illam in qua cum virtutibus communicabant, sed quantum ad aclus quos habent circa monsuram, in qua non communicant cum virtutibus. Et ideo actus illorum donorum remanebunt distincti ab actibus virtutum qui erunt in palria. Et erunt aclus horum donorum medii inter actus virtutum theologicarum et actus virtutum moralium qui in palria remanebunt : quia actus virtutum theologicarum erunt circa Deum secundum se, sicut charilalis in diligendo ipsum; actus vero donorum enml circa Deum inquantum est regula dirigens in omnibus aliis; sicut timor habebit reverentiam ad Deum, ex qua in hac vita omnia mundi prospera contempsit; actus vero virtutis cardinalis erit circa finem proprium, quem quis consecutus est ex meritoriis actibus virtutum; sicut temperantiæ, nullo defectu noxio delectari. » — Hæc ille. — Ex quibus palet quod dona habebunt aliquod objectum in patria, scilicet ipsum Deum, secundum quod est regula directive aliorum.

Quales autem aclus habebunt in patria, diffuse ostendit 1 2·, q. 68, art. 6, in solutione secundi, ubi sic dicit : « Gregorius quasi in singulis donis ponit aliquid quod transit cum statu præsenti, et aliquid quod permanet in futuro. Dicit enim (1. *Moralium,* cap. 32, al. 15) quod *sapientia mentem etiam de æternorum spe et certitudine reficit;* quorum duorum spes transit, sed certitudo remanet. De intellectu, dicit quod *in eo quod audita penetrat, reficiendo cor, tenebras ejus illustrat :* quorum duorum auditio transit, quia *non docebit vir fratrem* (a) *suum,* ut dicitur, Jerem. 31 (v. 34); sed illustratio mentis manebit. De consilio autem, dicit quod *prohibet esse præcipitem,* quod est necessarium in præsenti (6); et iterum, quod *ratione animum replet,* quod est necessarium etiam in futuro. De fortitudine vero, dicit quod *adversa non metuit,* quod est necessarium præsenti vitæ; el iterum, quod *confidentiae cibos apponit,* quod permanet et in fututo» Dc scientia vero, unum tantum periit, quod *ignorantia: jejunium superat,* quod pertinet ad statum praesentem; sed (γ) quod addit, in *ventre mentis,* per quod potest figuraliter intelligi repletio cognitionis, pertinet etiam ad statum futurum. De pietate vero, dicit quod *cordis viscera misericordia: operibus replet,* quod quidem, secundum verba, pertinet tantum ad pnesentem statum; sed ipse intimus affectus proximorum, per *viscera* designatus, pertinet etiam ad futurum statum, in quo pictas non exhibet tristitiae, sed congratulationis affectum. Dc timore vero, dicil quodj *premit mentem, ne superbiat de prtesentibus,* quod perlinet ad pnesentem statum; et quod *de futuris cibo spei confortat* (o), quod etiam perlinet ad statum futurum.

(i) Av/uimodi. — Av/iii Pr.
(I) meabimur. — *vorabuntur* Pr.

ta) *fratrem.* — *finem* Pr.
(6) *quod eu neceuarium* in *primenti.* — Om. Pr.
(γ) *trd.* —*'teeundiim* Pr.
(8) *cibo tpei confortat.* — *cibat tpei conterit* Pr.

tum præsenlem, quantum ad spem, sed potest etiam ad statum futurum pertinere, quantuihad confortationem de rebus hic speratis et ibidem ŏbtenti » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod omnia dona Spiritus Sancti habebunt aliqua objecta in patria, vel Deum» vel proximum, vel proprium (a) subjectum; licet subjectum et proximum in ordino ad Deum, p! Deum principaliter, non quidem in sc, quia sic est objectum virtutum theologicarum, sed Deum ul est regula et mensura actuum ad bealitudinem perii· nentium.

Ad secundum respondit sanctus Thomas, 1'2, q. 68, art. 6, ubi arguit sic (arg. 3) : < Donorum quædam perficiunt hominem in vita activa ut scientia, consilium, pietas, et fortitudo, et timor. Sed activa vita cum (C) hac vita terminatur, ut dicit Gregorius, 6. *Moralium* (cap. 37, al. 18, in vet 28). Ergo in statu gloriæ non erunt omnia dona. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod ratio illa procedit de donis quantum ad materiam. Opera enim vitæ activa? non erunt materia donorum; sed omnia habebunt actus suos circa ea quæ perlinent ad vitam contemplativam, quæ est vita beata, d — Hæc ille.

Ad argumentum pro quaestione, respondet sanctus Thomas, Ie 2^,q. 68, art. t, in solutione tertii, ubi sic dicit : α Diffinitio illa datur de virtute secundum communem modum virtutis. Unde, si volumus diffinitionem restringere ad virtutes, prout distinguuntur a donis, dicemus quod hoc quod dicitur, *qua recte vivitur,* intelligendum est de rectitudine vitæ quæ accipitur secundum regulam rationis. Similiter donum, prout distinguitur a virtute infusa, potest dici illud quod datur a Deo in online ad motionem ipsius, quod scilicet facit hominem bene sequentem instinctus suos. > — Hæc ille.

Et hæc do quaestione sufficiant. De qua benedictus Deus. Arnen.

DISTINCTIO XXXVI.

QUÆSTIO UNICA.

UTRUM VIRTUTES CARDINAUX SINT INTER SE CONNEXÆ. ITA QUOD QUI HABET UNAM. HABEAT OMNES

incA trigesimnm^exlam distinctionem 3. ®rnfenharum , et alias quatuor soquenfinem tertii, quæritur : Utrum virtutes canlinales sint inter se connexæ, ita quod qui habet unnm, habeat omnes.

Et arguitur quod non. Quia dicit Beda, super Luc., cap. 17, quod sancti magis humiliantur de virtutibus quas non habent, quam extollantur de virtutibus quas habent. Ergo quasdam habent, et quasdam non habent. Non ergo virtutes sunt (a) connexæ.

In oppositum arguitur. Quia dicit Ambrosius, super Lucam (lib. 5) : Connexa» *sunt atque concatenata» virtutes, ut qui unam habuerit, omnes habere videatur.*

In hac qu.Tstione sunt 1res articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS L

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio : Quod prudentia non potest esse sine virtute morali.

Hanc probat šanctu Thomas, P 2 q.58, art. 5, ubi sic (licii : < Prudentia sine virtute morali esse. non potest. Cujus ratio est : Quia prudentia est recta ratio agibilium, non solum autem in universali, sed in particulari, in quibus suni actiones. Recta autem ratio præexigit principia, ex quibus ratio procedit. Oportet autem rationem circa particularia procedere non solum ex principiis universalibus, sed etiam ex principiis particularibus. Circa principia quidem universalia agibilium homo recte se habet per naturalem intellectum principiorum, per quem homo cognoscit quod nullum malum ŧ agendum, vel etiam per aliquam scientiam praclicam. Sed hoc non sufficit ad recte ratiocinandum circa particularia. Contingit enim quandoque quod hoc universale principium cognitum per intellectum vel scientiam, corrumpitur in particulari per aliquam passionem : sicut concupiscenti, quando (δ) concupiscentia vincit, videtur hoc esse bonum quod concupiscit, licet sit contra universale judicium rationis. El ideo, sicut homo disponitur ad recte se habendum circa universalia principia per intellectum naturalem, vel per habitum scientiæ; ita, ad hoc quod recte se hal>eat circa principia particularia agibilium, quæ sunt fines» oportet quod perficiatur per aliquos habitus, secundum quos fiat quodammodo homini connaturale recte judicare de fine. El hoc fit per virtutem moralem : \irtuosus enim judicat recto de fine virtutis; quia *qualis unusquisque*

(3) proprium. — propter Pr.
(i) cum. — in Pr.

(1) *tunl. — temper* Pr.
(C) *quando. — quandoque* Pr.

«t, *talis videtur ei finis,* ut dicitur, 3. *Ethicorum* (cap. 5). El ideo ad rectam rationem agibilium, quæ est prudentia, requiritur quod homo habeat virtutem moralem. d — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Recta ratio circa particularia agibilia non potest esse nec haberi sine recta æstirnalione principiorum particularium, ex quibus procedit syllogismus practicus. Sed ad hoc (a) requiritur virtus moralis; et prudentia est hujusmodi (ζ) recta ratio, ex hujusmodi 'γ) principiis procedens. Igitur prudentia non potest haberi sine virtute morali.

Secunda conclusio **est quod nulla virtus moralis potest haberi sine prudentia.**

Hanc probat sanctus Thomas, ubi supra (1® 2æ, q. 58), art. 4, ubi sic dicit : < Virtus moralis potest quidem esse sine quibusdam intellectualibus virtutibus, sicut sine sapientia, scientia et arte; non autem potest esse sine intellectu et prudentia. Sine prudentia quidem esse non potest virtus moralis. Quia virtus moralis est habitus electivus, idest, faciens bonam electionem. Ad hoc autem (o) quod electio sil bona, duo requiruntur. Primo, ut sit débita intentio finis; et hoc fit per virtutem moralem, quæ vim appetilivam inclinat ad bonum conveniens rationi, quod est finis debitus. Secundo, ut homo recte accipiat ea quæ sunt ad finem; el hoc non potest esse nisi per rationem recte consiliantem, judicantem et proripientem; quod pertinet ad prudentiam el ad virtutes sibi annexas. Unde virtus moralis sine prudentia esse non potest. Et per consequens, nec sine intellectu : per intellectum enim cognoscuntur principia naturaliter nota, tam in speculativis quam in operatives; unde, sicut recta ratio in speculativis, inquantum procedit ex principiis naturaliter cognitis, intellectum præsupponit principiorum, ita etiam prudentia, quæ est recta ratio agibilium. » — Hæc ille.

Ex quibus potest formari talis ratio : Nullus habitus electivus secundum rectam rationem, potest esie sine recta ratione consiliante, judicante, proripiente. Sed hoc modo se habet virtus moralis ad prudentiam. Ergo non potest esse sine prudentia.

Tertia conclusio **est quod quatuor virtutes cardinales sunt connexic, Ita quod qui habet unum, habet omnes quatuor.**

Hanc ponit sanctus Thomas, 1® 2 q. 65, art. 1, ubi sic dicit : « Virtus, moralis potest accipi dupliciter: scilicet vel perfecta, vel imperfecta. Imperfecta quidem virtus moralis, ut temperantia, vel fortitudo, nihil aliud est quam inclinatio in nobis exsistens ad aliquod opus de genere bonorum faciendum, sive talis inclinatio sit in nobis a natura, sive consuetudine. Et hoc modo accipiendo virtutes morales, non sunt connexæ. Videmus enim aliquem ex naturali complexione, vel ex aliqua consuetudine, promptum esse ad opera liberalitatis; qui tamen non est promptus ad opera castitatis. Perfecta autem virtus moralis, est habitus inclinans ad bonum opus bene agendum. Et sic accipiendo virtutes morales, dicendum est virtutes morales esse connexas, ut fere ab omnibus ponitur. Cujus ratio duplex assignatur, secundum quod diversimode aliqui («) virtutes cardinales distinguunt. Quidam enim distinguunt eas secundum quasdam generales conditiones virtutum : utpote quod discretio pertineat ad prudentiam, rectitudo ad justitiam, moderantia ad temperantiam, firmitas animi ad fortitudinem, in quacumque materia ista considerentur. Et, secundum hoc, manifeste apparet ratio connexionis : non enim firmitas habet laudem virtutis, si sit sine moderatione, vel rectitudine, aut discretione. Et eadem ratio est de aliis. Et hanc rationem connexionis assignat Gregorius, 22. *Moralium* (cap. 1), dicens (6) quod *virtutes, si sint disjuncta* (γ) *non possunt esse perfectæ secundum rationem virtutis : quia nec prudentia est vera, quæ justa et temperans ct fortis non est.* Et idem subdit de aliis virtutibus. Et similem rationem assignat Augustinus, G. *de Trinitate* (cap. 4). — Alii vero distinguunt prodictas virtutes secundum materias. Et, secundum hoc, assignatur ratio connexionis ab Aristotele, 6. *Ethicorum* (cap. ult.). Quia, sicut supra dictum est (I3 2W, q. 58, ari. 4), nulla virtus moralis potest haberi sine prudentia, eo quod proprium virtutis moralis, est facere rectam electionem, cum sit habitus electivus. Ad rectam autem electionem non solum sufficit inclinatio in finem debitum, quod est directe per habitum virtutis moralis, sed etiam quod aliquis recte eligat ea quæ sunt ad finem; quod fieri non potest nisi per prudentiam, quæ est consiliativa, et judicativa, et proceptiva eorum quæ sunt ad finem. Similiter etiam prudentia non potest haberi, nisi habeantur virtutes morales : cum prudentia sit recta ratio agibilium, quæ, sicut ex principiis, procedit ex finibus agibilium, ad quos aliquis recte se habet per virtutes morales; unde, sicut scientia speculativa non potest haberi sine intellectu principiorum, ila nec prudentia sine virtutibus moralibus. Ex quo manifeste sequitur virtutes morales esse connexas. n — Hæc ille.

Idem ponit, 3. *Sententiarum,* dist. 36, q. 1,

(a) Aor. — Ao« Pr.
(C) *hvjutmodi.* — *hujus Pr.*
(γ) *hujurmodi.* — Aujtu Pr.
(I) *autem.* — *ergo* Pr.

(a) atiçui. — *aliquK* Pr.
(β) *dicent.* — Om. Pr.
(γ) *diajunctæ.* — *ditlinctæ* Pr.

art. 1;et,de *Virtutibus in* communi, inquæstione *de Virtutibus cardinalibus,* art. 2.

Ex quibus potest formari talis ratio : Quandocumque aliqua sic se habent, quod non possunt esse sine aliquo tertio, nec illud tertium sine quolibet illorum, talia sunt perfecte connexa. Sed quatuor virtutes cardinales sic se habent, quod 1res illarum, quae sunt morales, non possunt esse sine prudentia ; nec aliqua illarum trium j>otesl esse sine prudentia; nec prudentia, quæ est intellectualis, potest esse sine tribus aliis moralibus. Igitur illæ quatuor habent perfectam connexionem.

Et in hoc primus articulus terminatur, etc.

ARTICULUS II.

PONUNTUR OBJECTIONES

§ 1. — Contra primam et secundam CONCLUSIONES

Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Et quidein, contra primam et secundam (a) arguit Scotus (dist. 36, q. 1, art. 2), probando quod non necessario quaelibet virtus est connexa cum sua prudentia; immo, qu(xl ratio potest esse recta, et electio prava ; et tunc prudentia potest esse sine virtute morali.

Primo. Quia dicit Augustinus, super illud Psalmi (123, v. 3), « *Forte vivos déglutissent nos* x ; *Vivi* (6) *absorbentur, qui sciunt malum esse, et consentiunt.* — Item, super illud Psalmi (68, v. 23), α *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,* etc. » : *Quid est* α *vivos* > (γ)? *Consentientes, et scientes vitio consentire non debere. Ecce noverunt muscipulam, ct pedem mittunt.* — Item, super illud Psalmi (118, v. 20), α *Concupivit anima mea,* etc. » : *Prœccdit intellectus, sequitur nullus aut tardus affectus.*

Secundo. Quia ad hoc videtur esse auctoritas et ratio Philosophi, 2. *Ethicorum* (cap. 4). *Ratio,* inquit, *aut nihil aut parum valet ad virtutem.* Si autem rectitudo intellectus in considerando, necessario haberet, per concomitantiam, rectam voluntatem, cum scientia multum faciat ad rectam considerationem, consequenter multum faceret ad rectum velle. Immo sequitur aliud, quod non oportet persuadere alicui quod non sit vitiosus, sed quod consideret secundum habitum intellectus (o) : nam, per te, considerando recte secundum habitum scientia·, non potest voluntas simul non esse reda; et ita non oportet alicui persuadere de recte volendo, sed de recte considerando. — Item, per rationem : Quia, intellectu recte dictante, voluntas potest nihil eligere, sicut potent non eligere illud quod dictatur ab intellectu; quia simul movetur ratio ab hoc et ab illo intellecto. Nihil autem eligendo, non generatur in ea aliqua virtus. Sed ex recto dictamine generatur prudentia. Ergo generabitur prudentia absque virtute morali.

Tertio. Quia (a) mala electio non potest excæcare intellectum, ita quod erret circa agibilia. Probatur : Quia termini sunt totalis causa primi principii, in practicis sicut in speculabilibus, ex 1. *Posteriorum* (t. c. 6); et omnis forma syllogistica, est evidens ex se omni intellectui ; patet ex diffinitione syllogismi perfecti, 1. *Priorum* (cap. 1). Ergo, terminis apprehensis et compositis, et facta deductione syllogistica, necesse est intellectum acquiescere orationi, cujus notitia precise dependet ex notitia terminorum primi principii, et notitia deductionis syllogisticae. Ergo impossibile est voluntatem facere intellectum considerantem principia, per deductionem syllogisticam errare circa conclusionem ; et multo magis nec circa principia. El ita nullo modo excæcabitur intellectus, ita ut erret.

Si concedas conclusionem, et dicas quod ideo voluntas excæcat, quia avertit intellectum a recta consideratione; — Contra. Sic avertere non est excæcare : nam sic (6) posset avertere, stante prudentia ; ibile est enim prudentem non semper considerare ea quæ sunt prudentiae, sed quandoque alia velle. — Item : Velle avertere requirit aliquod intelligcre, simul tempore, et prius natura. Illud autem, aut est diclamen rectæ rationis, a quo voluntas vult avertere intellectum; et tunc sequitur quod velle avertere non est peccatum, per te, quia stat cum recto dictamine. Aut ille actus pravius ipsi velle avertere, est alius a recto dictamine; et, si sit rectus, sequitur idem quod prius, scilicet quod velle avertere non est peccatum, et ita ad ipsum non sequitur excæcatio. Si autem iste actus pravius ipsi velle, non sit rectus, non esset excaecatio sequens ipsum velle avertere, quia pracedit illud velle.

Quarto sic. Aut, recto dictamine stante, voluntas male eligit; et tunc habetur propositum. Aut, si male eligit, et illo non stante eligit, eligit (γ) jiosito aliquo alio actu intellectus, et non recto, quia, si esset rectus, tunc, per te, voluntas eligendo non peccaret (o). Igitur iste actus non rectus, erit pravius ad malum velle; et non erit non rectus per aliud malum velle (et ita propositum), quia non est circu-

le) *et secundam.* — Om. Pr.
(6) *inquit.* — Ad. Pr.
(γ) *Quid est* « uivo> »? — Vihofû *et* Pr.
(4) *intellectus.* — ₹irtuti Pr.

(a) Quia. — *Quod* Pr.
(C) tie. — fi Pr.
(γ) *eligit.* — Om. Pr.
(i) a verbis *et* nun *recto* usque ad *peccaret,* om. Pr.

lus propter processum in infinitum in (a) causis et cautelis. El per consequens, voluntas non excæcat ad illud malum dictamen; quia, per te, male velle sequitur ad illud»

Quinto. Quia nullus in via est omnino incorrigibilis (δ). Ergo nullus potest omnino errare rirca prima principia practica. Profatur consequentia. Quia errans rirra prima principia practica, nihil hafat per quod possit (γ) promoveri ad bonum : quocumque enim persuasio fiat ei, negabit assumptum; quia nihil poteslevidentius assumi, quam primum principium.

Sexto. Quia damnati non acquiescunt huic tanquam vero, *Deum esee odiendum (i)* : quia tunc non haberent vermem, de quo, Isaiæ till. (v. 24), Vermis *eorum non morietur;* nam simpliciter delectabiliter odirent Deum, sine remorsu conscienti©. Patet igitur, ex istis, quod (c) rectum dictamen simpliciter potest (ζ) esse in intellectu, absque recta electione illius dictati in voluntate; et ila, cum unicus actus rectus dictandi generet prudentiam, vel mulli frequentati, generabitur ibi prudentia absque-omni habitu virtutis moralis. — Ilæc Scotus, in forma.

§ 2. — Contra tertiam conclusionem

Argumenta Scoti. — Contra tertiam conclusionem arguit idem Scotus (dist. 3G, q. I, art. I), profando quod virtutes morales non necessario sunt inter se connexæ.

Primo. Quia virtus est aliqua perfectio hominis; et non totalis, quia tunc sufficeret una virtus moralis. Quando autem sunt plures perfectiones partiales alicujus, potesl illud esse perfectum secundum unam perfectionem, et imperfectum factum secundum aliam : sicul apparet in homine, cujus est habere multas partes organicas; et ideo potest habere unam perfectionem in summo, nihil habendo de alia, puta esse in summo dispositus ad visum, vel ad gustum, nihil habendodeauditu. Potest ergoaliquishaberc perfectionem respectu materi© temperantia? in summo, nihil habendo de perfectione quæ requiritur respectu materiæ alterius perfectionis ; et per consequens, potest esse simpliciter temperatus, etiam ad quemcumque habitum temperanti©, etiamsi non sit fortis. Non tamen est simpliciter moralis, sine omnibus virtutibus moralibus (η); sicut non est perfecle sentiens, sine omnibus sensibus. Sed non est (0) minus perfecte temperatus, licet sit minus perfecte moralis; sicut non est minus perfecle (a) videns, vel minus perfecte (fi) audiens, licet sil minus perfecte (γ) sentiens.

Secundo. Nam *virtus est habitus electivus, in medietate consistens, quoad nos, determinata ratione, ut sapiens determinabit* (2. *Ethicor.* cap. 6). Sed sine concurrentia aliarum virtutum in eodem operante, potest esse talis conformités tam habitus quam actus ad rectam rationem, secundum quam eligit. Igilur, etc. Assumptum palet : nam non recte eliget circa materiam temperanti©, nisi precedente recta ratione dictante de tali eligibili; potest autem præcedere rectum dictamen circa materiam unius, absque omni recto dictare rationis circa materiam alterius virtutis.

Tertio. Quia aliquis potesl exercitari circa materiam unius virtutis, et non alterius; quia non occurrit sibi oportunitas agendi circa materiam alterius virtutis. Ergo potest acquirere habitum unius, sine habitu alterius. — Confirmatur. Quia ille cui non occurrit opportunitas agendi circa materiam alterius virtutis, non inclinatur ad hoc, sicut ad illud cujus habet habitum.

Dicetur primo, quod, si materia alterius virtutis non occurat exterius, occurrit tamen in phantasmatibus; et circa illa oportebit recte eligere, alias virtus acquisita in nullo gradu salvabitur. — Contra hoc arguitur. Quia possibile est intellectum illa non considerare, sed tantum illa ad quæ inclinat habitus virtutis : quia non contingit intellectum duo simul distincte intelligere, secundum (3) communiter loquentes; igitur (t),si occurrunt alia, quæ (ζ) pertinent ad aliam virtutem, potesl voluntas non eligere tunc illa, nec bene, nec male, sed praecipere non considerationem illorum, et considerationem istorum quæ perlinent ad virtutem quam habet.

Dicetur secundo, quod, licet unus habitus possit acquiri sine alio, tamen nullus habitus, quantumcumque intensus, habet rationem virtutis, nisi sit conformis aliis virtutibus; quia concordia habitus ad habitum est necessaria in quolifat actu virtutis. — Contra hoc arguitur primo. Quia ex hoc sequitur quod quælibet virtus est alteri ratio essendi virtutem. Consequens est falsum. Tenet consequentia : nam, si habitus ille temperantiæ non est virtus nisi quia concomitatur alia virtus, puta fortitudo, ergo fortitudo virtus, inquantum concomitans eam, erit illi habitui ratio essendi virtutem ; et, pari ratione, temperantia e converso, ul concomitans, erit fortitudini ratio essendi virtutem; igilur (η) quælibet

ti) tn/iniium in. — *infinitis* Pr
(6) *incorrigibilis.* — incorruptibilii Pr.
(γ) jiotrit. — *posset* Pr.
(I) Drum ewr *odiendum.* — *Deo esse obediendum* Pr.
(i) *quod.* — *cum* Pr.
(0 poUwL — *ponit* Pr.
(r,) vtrfuiifruj moraltbtu. — Om Pr
f *est.* — Om. Pr.
(α) *perfecte.* — *perfectu»* Pr.
(6) *perfecte.* — *perfectus* Pr.
(γ) *perfecte.* — *perfectus* Pr.
(Î) facundum. — *sed* Pr.
(c) *igitur.* — *aut* Pr.
(ζ) *alia, quae.* — Om. Pr.
(r.) igitur. — *ct* Pr.

1

oril ratio niteri. Sed fakilas consequentis patet : quia sequitur quod aliqua erit virtus, antequam sit virtus; et quod nulla erit prima virtus; ct ita nulla erit virtus. Probatio istorum : Quia accipiamus illum habitum de genere qualitatis, qui dicitur temperantia, si iste non potest esse virtus nisi concomitante alia virtute, quæ dicitur fortitudo, ergo fortitudo est prius virtus quam temperantia sit virtus; et cum fortitudo non possit esse virtue nisi concomitante virtute temperantia», ex hypothesi, ergo fortitudo prius fuit virtus quam esset virtus. Et per idem patet quod nulla erit prima virtus : quia non potest esse sine concomitantia aliarum virtutum, et hoc habentium rationem virtutum, ex hypothesi ; nec aliqua alia est prima, quia nulla alia potest esse virtus sine concomitantia temperantiae, ut virtus est.

Si dicatur ad hoc, quod aliqua potest esse virtus habens secum omnes virtutes concomitantes; el licet in ratione qua est talis habitus, unus précédât alium, non tamen in ratione qua est virtus; sed omnes habitus, sive prius, sive posterius geniti, habent rationem virtutis ex ratione propria et ex concomitantia mutua; — Contra hoc arguitur. Quia tunc sequitur quod unus actus generabit omnes virtutes morales in esse virtutis moralis; quod videtur esse inconveniens. Probatur consequentia. Quia pone illum habitum qui est temperantia, genitum ; et consequenter, habitum qui est fortitudo, genitum ad similem gradum ; tamen (a) nullus istorum habituum erit virtus, quousque quilibet habitus erit in eodem gradu in quo est virtus. Aut igitur quilibet habitus erit ante illum virtus, aut non. Si sic, habetur propositum : quia poterit unus habitus esse virtus sine alio; et ita non esso connexio virtutum. Si non, ergo omnes habitus simul fient per unum actum in esse virtutis; quod videtur inconveniens: quia iste actus videtur esse actus unius virtutis; et sicut esset unius, si et virtus generata, sic est generati vus unius; ergo non omnium.

Secundo, contra istam responsionem. Quia rationabilius videntur species ejusdem generis in virtutibus moralibus esse connexas, quam duo genera : quia magis inclinatur aliquis ad ordinate se habendum circa materiam magis conjunctam, ex virtute quam habet, quam circa remotam magis; sed materia· specierum ejusdem generis virtutis sunt magis connexa» quam materiæ diversorum generum. Sed species ejusdem virtutis non sunt connexæ : puta virginitas, et castitas conjugalis. Ergo, etc. — Hæc Scotus.

El in hoc secundus articulus terminatur.

(e) *tamen, — tandem* Pr.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — Ad ARGUMENTA CONTRA PRIMAM ET SECUNDAM CONCLUSIONES

Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, restat pradictis objectionibus respondere. Et ideo

Ad primum Scoti contra primas duas conclusiones, dicitur quod ex illis auctoritatibus quas arguens inducit, concluditur quod scientia practica stat cum perversa electione; non autem quod prudentia stet cum illa. Et de hoc sanctus Thomas, *de Virtutibus,* q. 6 *(de Virt.* in comm., q. unie., art. 6). Arguit enim sic, in primo loco : < Philosophus dicit, in 2. *Ethicorum* (cap. 2 et 4), quod scire, parum vel nihil prodest ad virtutem. Et loquitur de scientia practica; quod patet ex hoc quod subjungit, quod multi non operantur ea quorum habent scientiam; scientia enim ordinata ad opus, est practici intellectus. Enro intellectus practicus non potest esse sul>jectum virtutis. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : ‹| Dicendum, inquit, quod Philosophus ibi loquitur de scientia practica. Sed prudentia plus importat quam scientia praclica. Nam ad scientiam perlinet universale judicium de agendis, sicut fornicationem esse malam, furtum non esse faciendum, el hujusmodi ; qua quidem scientia exsistente, contingil in particulari actu judicium rationis intercipi, ut non recte dijudicet; et, propter hoc, dicitur parum valere ad virtutem scire. Sed ad prudentiam perlinet recte judicare de singulis agibilibus, prout sunt hic el nunc agenda; quod quidem judicium corrumpitur per quodlibet peccatum ; et ideo, prudentia manente, homo non peccat. Unde ipsa non parum, sed mullum confert ad virtutem; immo ipsam virtutem causât. » — Hæc ille.

Hem, *de Malo,* q. 3, art. 9, sic dicit : α Socrates, ut dicit Aristoteles in 7. *Ethicorum* (cap. 2). considerans firmitatem el certitudinem scientiæ, posuit quod scientia non |>olest superari a passione, ita scilicet quod nullus homo per passionem (a) potest aliquid facere contra scientiam suam; et ideo omnes virtutes nominabat scientias (£), et omnia vitia seu peccata nominabat ignorantias. Ex quo sequebatur quod nullus sciens ex infirmitate peccat; quod manifeste contrariatur his quæ quotidie experimur. Et ideo sciendum est quod habere scientiam contingit multipliciter : uno modo in universali, alio modo in particulari; el uno modo in habitu, alio modo in actu. Potest autem ex passione *primo* quidem contingere ut id quod scitur in habitu, non considere-

(·) per paiiionem. — Om. Pr.
W Bcienhaf. — Om. Pr

turin actu. Manifestum est enim quod quando una potentia intenditur in suo actu, alia potentia impeditur vel totaliter avertitur a suo actu; sicut cum qms intensus est ad aliquem audiendum, non percipit hominem transeuntem. El hoc ideo contingit, quia omnes potentiæ radicantur in una anima, cujus applicat intentio unamquamque potentiam ad suum actum; et ita, cum aliquis fuerit fortiter intentus circa actum unius potentiæ. minuitur ejus intentio circa actum alterius. Si sit igitur concupiscentia fortis, aut ira, aut aliquid hujusmodi, impeditur a consideratione scientiæ. *Secundo* considerandum est quod passiones anima', cum sint in appetitu sensitivo, sunt circa particularia : concupiscit enim homo hanc delectationem, sicut el sentit hoc dulce. Scientia autem est in universali. Et tamen universalis scientia non est principium alicujus aclus, nisi secundum quod applicatur ad particulare ; quia actus sunt dira particularia. Quando (a) ergo passio est fortis circa aliquod particulare, repellit contrarium motum scientiæ circa idem particulare : non solum distrahendo a consideratione scientiæ, ut supra dictum est; sed etiam corrumpendo per viam contrarietatis. Et sic ille qui in forti passione est constitutus, etsi consideret de aliquo universali, in particulari tamen impeditur ejus consideratio. *Tertio* considerandum est quod ex aliqua corporali transmutatione ligatur usus rationis, ut vel totaliter nihil consideret, vel quod non libere considerare possit; sicut palet in dormientibus et phreneticis. Per passiones autem fit aliqua immutatio circa corpus, ita quod interdum aliqui propter iram, vel concupiscentiam, vel aliquam hujusmodi passionem, in insaniam inciderunt. Et ideo quando hujusmodi passiones sunt fortes, propter ipsam transmutationem corporalem, ligant quodammodo rationem, ul liberum judicium de particularibus agendis non habeat. Et sic nihil prohibet aliquem scientem secundum habitum et in universali, per infirmitatem peccare, a — Hæc ille.

Simile ponit, 1· 2", q. 77, art. 2, ubi sic dicit : < Opinio Socratis fuit, ut dicit Philosophus, 7. *Ethicorum* (cap. 2), quod scientia nunquam posset superari a passione; unde ponebat omnes virtutes esse scientias, et omnia peccata ignorantias, in quo quidem aliqualiter recte sentiebat : quia, cum voluntas sit boni, vel apparentis boni, nunquam voluntas in malum moveretur, nisi illud quod non est bonum, aliqualiter rationi bonum appareret; et, propter hoc, nunquam voluntas in malum tenderet, nisi cum aliqua ignorantia, vel errore rationis; unde dicitur, *Proverbiorum* 14 (v. 22) : *Errant qui operantur malum.* Sed quia experimento patet quod mulli agunt contra illud cujus scientiam habent (el hoc etiam auctoritate divina confirmatur, secundum illud Lucæ 12 (v. 47) *Servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non fecit, vapulabit plagis multis;* et, Jacobi 4(v.I7), dicitur: *Scienti bonum, ct non facienti, peccatum est illi),* non simpliciter verum dicit; sed oportet distinguere, ut tradit Philosophus, 7. *Ethicorum* (cap. 3). Cum enim ad recte agendum homo utatur duplici scientia, scilicet universali el particulari, utriusque defectus sufficit ad hoc quod impediatur rectitudo operis et voluntatis. Contingit igitur quod aliquis habeat scientiam in universali, puta nullam fornicationem esse faciendam, sed tamen non cognoscat in particulari, hunc actum, qui est fornicatio, non esse faciendum; et hoc sufficit ad hoc quod voluntas non sequatur universale judicium rationis, vel scientiam rationis. Item, considerandum est quod nihil prohibet aliquem scire aliquid in habitu, quod tamen inactu non consideratur. Potest igitur contingere quod aliquis etiam rectam scientiam habeat in singulari, et non solum in universali, sed tamen actu non consideret; el tunc non videtur difficile quod printer id quod homo actu non considerat, agat. Quod autem homo non consideret in particulari id quod habitualiter scit, quandoque quidem contingit ex solo defectu intentionis; puta cum homo sciens geometriam, non intendit ad considerandum geometriæ conclusiones, quas slalim habet in promptu considerare. Quandoque autem homo non considerat id quod habet in habitu, propter aliquod impedimentum superveniens, puta propter aliquam occupationem exteriorem, vel propter aliquam corporalem infirmitatem. Et hoc modo, ille qui est constitutus in aliqua passione, non considerat in particulari illud quod scit in universali, inquantum passio impedit talem considerationem. Impedii autem tripliciter: primo, per quamdam distractionem; secundo, per quamdam contrarietatem, quia plerumque passio inclinat ad contrarium illius quod scientia universalis habet; terlio, per quamdam immutationem corporalem, ex qua ratio quodammodo ligatur, ne libere (a) in actum exeat; sicut el somnus, vel ebrietas, quadam corporali transmutatione facta, ligat usum rationis. Et quod hoc contingat in passionibus, patet ex hoc quod, cum passiones multum intenduntur, aliquando homo amittit usum rationis : multi enim, propter abundantiam amoris vel ire, sunt in insaniam conversi. Et per hunc modum passio trahit rationem ad judicandum in particulari contra scientiam quam habet in universali. » — Hæc ille.

Item, *dc Veritate,* q. 24, ari. 2, sic didi : < Appetitus cognitionem sequitur, cum appetitus non sil nisi boni, quod sibi per vim cognitivam proponitur. Et quod appetitus quandoque videtur cognitionem non sequi, hoc ideo est, quia non circa idem accipitur appetitus el cognitionis judicium. Est enim

(*) *Quando.* — *Non* Pr.

(») fidere. — fi6er Pr.

appetitus de particulari operabili; judicium vero rationis est quandoque de aliquo universali, quod est quandoque contrarium appetitui. Sed judicium de hoc particulari operabili, ut nunc (a), nunquam potest esse appetitui contrarium. Qui enim vult fornicari, quamvis sciat in universali fornicationem malum esse, tamen judicat sibi, ut nunc, bonuin esse hunc fornicationis actum, et sub specie boni ipsum eligit: nullus enim intendens ad malum operatur. » — Hæc ille.

Item, eadem qmustione, art. 8, sic dicit : « Voluntas naturaliter tendit in bonum, sicut in suum objectum. Quod autem aliquando tendat in malum, hoc non contingit nisi quia malum sub specie boni proponitur. Malum enim est involuntarium ut dicit Dionysius, 4 cap. *de Div. Nomin.* Unde non potest esse peccatum in motu voluntatis, scilicet quod malum appetat, nisi in apprehensiva virtute defectus præexsistat, per quem sibi malum ut bonum proponatur. Hic autem defectus in ratione potest duplex accidere : uno modo, ex ipsa ratione; alio modo, ex aliquo extrinseco. Ex ipsa quidem ratione: quia ineslei naturaliter el immutabiliter sine errore cognitio boni in universali, tam boni quod est finis, quam boni quod est ad finem; non autem in particulari; sed circa hoc errare potest, ut æslimet aliquid esse finem, quod non est finis, vel esse utile, quod non est utile. Et, propter hoc, etiam voluntas naturaliter appetii bonum quod est finis, scilicet felicitatem in generali; et similiter bonum quoti est ad finem; unusquisque enim naturaliter appetit utilitatem suam; sed in hoc vel in illo fine appetendo, aut hoc vel illo utili eligendo, incidit peccatum voluntatis. Sed ex aliquo extrinseco ratio deficit, cum, propter vires inferiores quæ intense moventur in aliquid, intercipitur aclus rationis, ut non limpide et firmiter suum judicium dc bono voluntati proponat : sicut cum aliquis habens rectam aestimationem de castitate servanda, per concupiscentiam delectabilis appetit contrarium castitati, propter hoc quod judicium rationis aliqualiter a concupiscentia ligatur, ul dicit Philosophus, *1. Ethicorum* (cap.3). * — Hæc ille.

Item, *dc Malo,* q. 16, art. 2, sic dicit : « Appetitus nihil aliud est quam inclinatio quædam in appetibile. El sicut appetitus naturalis consequitur formam naturalem, ita appetitus sensitivus, vel intellectivus, sequitur formam apprehensam ; non enim est nisi boni apprehensi persensum, vel per intellectum. Non ergo potest malum in appetitu accidere ex hoc quod discordet ab apprehensione quam sequitur, sed ex eo quod discordat ab aliqua superiori regula. Et ideo considerandum est utrum illa apprehensio quam sequitur inclinatio hujus appetitus, sit dirigibilis aliqua superiori regula : si enim non habeat superiorem regulam, qua dirigi debeat, tunc impossibile est quod malum sit in tali appetitu. Et hoc quidem contingit in duolius. Apprehensio enim bruti animalis non habet superiorem regulam, qua debeat dirigi; et ideo in ejus appetitu non potest malum esse. Bonum enim estquod hujusmodi animal moveatur ad concupiscentiam, vel iram, secundum formam sensibilem apprehensam; unde Dionvsius dicit, 4. *de Div.* Nom., quod bonum canis est esse furibundum. Similiter etiam intellectus divinus non habet superiorem regulam, qua dirigi possit; ideo in ejus voluntate non potest esae malum. In homine autem est duplex apprehensio, superiori regula dirigenda : nam cognitio sensitiva debet dirigi per rationem, et cognitio rationis per sapientiam seu legem divinam. Dupliciter igitur potest esse malum in appetitu hominis. Uno modo, quia apprehensio sensitiva non regulatur secundum rationem; el, secundum hoc, Dionysius dicit, 4. *de Div. Nom.,* quod malum hominis est præter rationem esse. Alio modo, quia ratio humana est dirigenda secundum sapientiam el legem divinam; el, secundum hoc, Ambrosius (lib. *de Paradiso,* cap. 8) dicit quod peccatum est *transgressio legis divina.* In substantiis autem a corpore separatis est tantum una cognitio, scilicet intellectualis, dirigenda secundum regulam sapientis divinæ; et ideo in voluntate earum potest esse malum ex hoc quod non sequitur ordinem superiorisregulæ, scilicet divinæsapientiæ. > — Hæc ille.

Ex quibus, et multis aliis, quæ recitare longum esset, et in 2. *Sentent,* (dist. 39, q. 1, praesertim, art. 3, £ 2, ad 7um) diffuse recitata sunt, apprêt : *Prime,* quod possibile est aliquem secundum voluntatem male eligere, et simul cum hoc habere rectam scientiam de agendis in universali. *Secundo,* quod possibile est aliquem habere rectam æstimationem et cognitionem de agendis in universali, actu, et in particulari, in habitu, el simul cum hoc peccare, male eligendo. *Tertio,* quod impossibile est aliquem recte æstimare de agendis, actu, in universali el particulari, ct simul cum hoc perverse eligere vel peccare. *Quarto,* quod impossibile est aliquem habere perfectum actum prudentiæ et ultimatum, et simul cum hoc, male eligendo, peccare : perfectus enim (a) aclus prudentiæ est recte consiliari, recte judicare, recte pnecipere de particulari agibili, secundum quod agendum est Jiic et nunc et secundum omnes circumstantias. *Quinto,* quod nunquam voluntas peccat in hoc quod discordai ab ultimato judicio el actu rationis vel prudentiæ, sed quia discordat a superiori regula. *Sexto,* quod nunquam aliquis appetitus animalis, vel rationalis, aut intellectivus (6), tendit in oppositum illius quod ultimate

(a) *nunc*. — Om. Pr.

(a) enim. — *autem* Pr.
(15) *intellectivus,* — *mtelhgibilu* Pr.

sibi proponitur cl praecipitur tanquam omnino agendum per vim apprehensivam. El per hæc patet quod primum argumentum Scoli non valet.

Ad secundum dicitur primo, quod auctoritas Philosophi non valet in proposito; quia contra mentem ejus applicatur. Et de hoc satis dictum est in solutione primi.

Dicitur secundo. quod nos non dicimus quod semper el necessario ad rectam æstimalionem vel considerationem intellectus de particulari agibili, sequatur recta electio : quia, ut diffuse habitum est in secundo (2. *Sentent.,* dist. 25), intellectus non nécessitât nec necessario movet voluntatem quoad exercitium aclus, sed solum quoad ejus specificationem; el hoc, respectu aliquorum, et non omnium objectorum. Sed dicimus quod perversa electio non slat curn perfecto actu prudentiæ, nec cum omnimoda rectitudine rationis. Item, dicimus quod semper, el necessario, ad reclum praeceptum rationis sequitur reda electio, et quod ad omne præceplum sequitur electio; non autem ad omne consilium, vel judicium. Et in hoc stat error et deceptio arguentis, et ℣i responsionis nostra?, pro hoc et sequentibus. El ad hunc sensum sunt intelligenda omnia dicta sancti Thornæ, ubi videtur oppositum dicere, scilicet quod voluntas non contrai iatur ultimato judicio intellectus : accipit enim judicium pro praecepto. De hoc plus dicetur in sequentibus. Hæc enim est quædam magna clavis in hac materia, ex cujus defectu multi falluntur. Et in hoc multum liene dicit Aureolus (2. *Sentent.,* dist. 25, q. 1, ari. 2).

Dicitur tertio, quod non solum persuadendum esi homini quod recte consideret, immo quod recte velit, si recta consideratio in universali el particulari de agibilibus non potest haberi sine rectitudine voluntatis. Dc hoc salis dictum est, duabus primis conclusionibus. Et ulterius, de hoc sanctus Thomas, *dc Virtutibus,* in tractatu *de Quatuor Cardinalibus,* ari. 2, sic dicit : « Prudentia non potest esse sine virtutibus moralibus. Est enim prudentia recta ratio agibilium. Ad rectam autem rationem, in quolibet genere, requiritur quod aliquis habeat rectam æstimationem et judicium de principiis, ex quibus illa ratio procedit; sicut in geometricalibus, non potest aliqui> habere æstimalionem rectam circa conclusiones, nisi halieal rectam rationem circa principia geometricalia. Principia autem agibilium sunt fines; ex his enim sumitur ratio agendorum. De fine autem habet aliquis rectam aestimationem per habitum virtutis moralis: quia, ut dicit Philosophus, 3. *Ethicor.* leap. 5). *qualis unusquisque est, talia ct finis videtur ci;* sicut virtuoso eat appetibile, ul finis(i), bonum quod est secundum virtutem; et vitioso, illud quod pertinet ad illud vitium (6); et est simile de gustu sano et infecto. Unde necesse est quod quicumque habet prudentiam, habeat et virtutes morales. a — Hæc ille. — Ex quibus patet quod sicut virtus moralis requirit prudentiam, ad hoc ut recte æstimet de his quæ sunt ad finem; ila prudentia requirit virtutem moralem, ut faciat rectam æstimationem de fine, et reclum velle circa illum. Item, 1· 2r, q. 58, art. 5, arguit sic (arg. I) : « Perfectio prioris non dependet a perfectione posterioris. Sed ratio est prior appetitu sensitivo, et movens ipsum. Ergo viitus intellectualis, quæ est perfectio rationis, non dependet a virtute morali, quæ est perfectio appetitive partis. Ergo potest esso sine illa. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod ratio, secundum quod est apprehensive finis, præcedit appetitum finis; sed appetitus finis præcedit rationem ratiocinanlem ad eligendum ea quæ sunt ad finem; quod perlinet ad prudentiam : sicut etiam in speculativis, intellectus principiorum est principium rationis syllogizantis. d Item, ibidem, in solutione tertii, sic dicit : α Prudentia non solum est bene consiliativa, sed etiam bene judicativa el bene praeceptiva; quod esse non potest, nisi removeatur impedimentum passionum corrumpentium judicium et praeceptum prudentiæ; el hoc fit per virtutem moralem, n Item, 3. *Sentent.,* dist. 3fi, q. 1, art. I, sic dicil : « inest siquidem nobis principalis inclinatio quædam ad actum prudentiæ; quæ *virtus naturalis* dicitur, et vocatur a Philosopho (G. *Ethicor.,* cap. 13)δ«νότη ; quam nos *industriam* dicere possumus. Quæ quidem et ad bona ct ad mala se habere potest. Unde non est virtus; quia virtus est quæ opus habentis semper bonum reddit. Unde, si debeat ad hoc perduci (a), quod semper ejus judicium sit reclum, oportet quod addatur aliquid per quod omnis error prohibeatur. Est autem duplex error in judicio. Unus qui est circa finem; sicut contingit in habente habitum vitii, qui quidem inclinat ad actum suum sicut ad per se bonum. Et talis error in agendis, assimilatur errori qui est circa principia in speculandis. Alius error est in prosecutione finis; quod contingit cum quis a recta conceptione quam habet de fine, abducitur per passiones; sicut dicitur quod delectatio corrumpit existimationem prudentiæ. Et hic error assimilatur in agendis, errori qui est in speculabilibus circa decursum principiorum ad conclusiones. Utrumque autem errorem prohibet virtus moralis, quæ in finem reclum inclinationem facit, et passionem comprimit. Et ideo prudentia non potest esse sine virtute morali; dico temperantia, fortitudine, et justitia. » ——Hæc ille. — Ex quibus ornnibus patet quod pnesupponit, tanquam principium, reclum velle respectu finis; licet non præsupponat, sed causet rectam electionem eorum quæ sunt ad finem. Et consequenter

(i) *videtur* ei,· sicut *virtuow ett appetibile ut finit, — rt* Pr

(β) a verbis *et* vdiiuo usque ad vitium, om. Pr.

(a) *ad.* — Ad. Pr.

apparet quoti non solum oportet persuadere homini quod recte consideret, immo quod recte velit et appetat.

Dicitur quarto, ad rationem ibi Tactam, quod, licet, intellectu recte dictante, consiliando et judicando dunlaxat, possibile sit voluntatem nec bene nec male eligere, ut supra dictum est; tamen impossibile est, intellectum, recte et firmiter el immutabiliter (x) consiliando, judicando, proripiendo, dictare circa totam materiam prudentiæ aut agibilium, immo circa unam partem prudentiæ et materiæ moralis, nisi prius, ordine naturæ, appetitus recte et firmiter inclinetur in finem, et intellectus habeat rectam æstimalionem de fine (S); immoquin ad bile proceptum sequatur electio conformis praeopto; quod fit per virtutem moralem, ut dictum est. El ideo impossibile est prudentiæ habitum in aliquo generari, nisi simul et semel concurrant, primo, ex parte rationis, ostensio finis vel finium proximorum materiæ rnoralis per synderesim; et secundo, ex parte appetitus, recta inclinatio in illum finem; tertio, ex parte rationis, recta syllogixalio de mediis ad finem, consiliando, judicando, pnecipiendo; quarto, ex]>arte appetitus, electio praeceptorum. Et ideo simul et semel generatur habitus prudentiæ et virtutis moralis. — De prodictis sanctus Thomas, 3. *Sentent,,* dist. 33, q. 2, art. 3, sic dicit : « Ad perfectionem virtutis moralis tria sunt necessaria. Primum est prostitutio finis; secundum autem est inclinatio ad finem prostitutum (γ); tertium est electio eorum quæ sunt ad finem. Finis autem proximus humanæ vilæ est objectum rationis in communi. Unde Dionysius dicit, 4 cap. *de Div. Nom,,* quod malum hominis est contra rationem esse. Et ideo hoc est intentum in omnibus virtutibus moralibus, ut passiones et operationes ad rectitudinem rationis detineantur. Rectitudo autem rationis naturalis est. Unde hoc modo præstilutio finis ad rationem naturalem pertinet; el præcedit prudentiam, sicut intellectus principiorum scientiam. Et ideo dicit Philosophus (G. *Ethicor,,* cap. 5 el 12), quod prudentia habet principia fines virtutum. Sed hoc bonum rationis determinatur secundum quod constituitur medium in actionibus el passionibus per debitam commensuralionem circumstantiarum ; quod facit prudentia. Unde medium virtutis moralis, ul in 2. *Ethicor.* (cap. (i) dicitur, est secundum rectam rationem, quæ est prudentia. Et tunc quodammodo prudentia prostituit finem virtutibus moralibus, el ejus aclus in earum actibus immiscetur. Sed inclinatio in finem illum perlinet ad virtutem moralem, quæ consentit in bonum rationis per modum naturæ, Et hæc inclinatio in finem dicitur electio, inquantum finis proximus ad finem ultimum ordinatur. Et ideo dicit Philosophus (G. *Ethicor,,* cap. 12) quod virtus moralis causât electionem rectam. Sed discretio eorum quibus hoc bonum consequi possumus in operationibus el passionibus, est actus prudentiæ. Unde præstilutio finis procedit actum prudentiæ et virtutis moralis. Sed inclinatio in finem, sive recta electio finis proximi, esi aclus virtutis moralis principaliter, sed prudentiæ originaliter. Unde Philosophus dicil quod rectitudo electionis est in aliis virtutibus a prudentia, sicut rectitudo in intentione natura est ex divina sapientia ordinante naturam. El, secundum hoc, etiam aclus prudentiæ immixtus est actibus aliarum virtutum : sicut enim inclinatio naturalis est a ratione naturali, ita inclinatio virtutis moralis a prudentia. Electio autem eorum quæ sunt ad finem, secundum quod electio importat praceptum rationis de hujusmodi (x) prosequendis, est actus prudentiæ, sibi proprius, distinctus ab actibus aliarum virtutum.! — Hæc ille.— Simile ponit, 2", q. 47, art. 6; nisi quod ibi dicit quod ad prudentiam non pertinet prostituere finem virtutibus moralibus, sed solum de his quæ sunt ad finem; finem autem virtutibus moralibus prostituit ratio naturalis, quæ dicitur synderesis; et, licet virtutes morales tendant in finem prostitutum a ratione naturali, et non a prudentia, tamen ad hoc juvantur per prudentiam, quæ eis viam parat, disponendo ea quæ sunt ad finem. El hoc ultimum videtur probabilius. Quidquid autem sit de hoc, apparet ex promissis quod habitus prudentiæ non potest in aliquo generari jær quæcumque dictamina intellectus vel rationis, nisi concurrant actus appetitus, ex quibus generatur virtus moralis; sicut supra allegatum fuit (S) de Il 2 q. 58, art. 5, in solutione primi, ubi sic dicit : < Ratio, secundum quod est apprehensiva finis, procedit appetitum finis; sed appetitus finis procedit rationem ratiocinanlem ad eligendum ea quæ sunt ad finem; quod pertinet ad prudentiam, etc. > liem, *de Virtutibus,* q. 7 *(de Virtul. in connn.,* q. un., art. 7), sic dicil : < Habitus in intellectu exsistentes, diversimode se habent ad voluntatem. Nam quidam in nullo a voluntate dependent, nisi quantum ad eorum usum; el hoc quidem per accidens; cum usus hujusmodi habituum abler a voluntate dependeat, el aliter ab habilibus prodictis, sicut sunt scientia, sapientia et ars : non enim per hos habitus homo ad hoc perficitur ut eis bene velit uli, sed solum ul ad hoc sit potens. Aliquis vero habitus intellectus dependet a voluntate, sicut a qua accipit principium; nam finis in operativis est principium; et sic se habet prudentia. Aliquis vero habitus etiam determinationem objecti

( ) *immutabiliter, — obliquabiliter* Pr.
( ) *fine, — fide* Pr.
(γ) *prKitilutum. — pnr/titum* Pr.

( ) *hujuxmodi — hujui* Pr.
( ) Cfr. *Dicitur tertio* hujus responsioni·.

accipit «i voluntate, sicut est in fide. Fides enim perficit intellectum speculativum, secundum quod imperatur ei a voluntate. Quod ex actu patet : homo enim in his quæ sunt supra rationem humanam non assentit per intellectum, nisi quia vult, sicut Augustinus *(Tract.* 26. *in Joannem)* dicit quod credere non potest homo nisi volens; et ita fides est in intellectu speculativo, secundum quod subjacet imperio voluntatis; sicul temperantia est in concupiscibili, secundum quod subjacet imperio rationis. Unde voluntas imperat intellectui, credendo, non solum quantum ad actum exequendum, sed quantum ad determinationem objecli : quia ex imperio voluntatis in determinatum credibile intellectus assentit ; sicut et in determinatum medium a ratione, concupiscibilis per temperantiam tendit. Prudentia vero est in intellectu sive ratione praclica, non quidem ita quod ex voluntate determinetur objectum prudcntiæ, sed solum finis; objectum autem ipsa perquirit: pnesupposito enim a voluntate fine boni, prudentia perquirit vias per quas hoc bonum perficiatur et conservetur. » — Hæc ille.

Ad tertium principale dicitur primo, quod mala electio voluntatis, aut appetitus sensitivi, non potest intellectum totaliter excæcare circa agibilia, sic quod errei circa prima et universalissima principia in practicis. Potest tamen excæcari et errare circa secundaria principia universalia ; et mullo plus circa particularia agibilia. De hoc sanctus Thomas in multis locis; potissime, 1· 2r, q. 94, ari. 6. Sic dicil : c Ad legem naturalem pertinent quædam quidem præcepla communissima, quæ sunl omnibus nota; quædam autem secundaria pr.ecepla, magis propria, quæ sunt quasi conclusiones propinqua? principiis. Quantum ergo ad illa principia communia, nullo modolexnaturalis potest a cordibus hominum deleri in universali ; deletur tamen in particulari operabili, secundum quod ratio impedilurapplicarecommune(a) principium ad particulare operabile, propter concupiscentiam, vel aliam passionem. Quantum vero ad pnccepta secundaria, potest lex naturalis deleri a cordibus hominum, propter malas persuasiones (eo modo quo etiam in speculativis errores contingunt circa conclusiones necessarias), vel etiam propter pravas consuetudines, el habitus corruptos, sicul apud quosdam non reputabantur latrocinia peccata, vel etiam peccata contra naturam, ut etiam dicil Apostolus, *ad Rom.* 1. > — Hæc ille. — Item, 2ª 2”, q. 15, art. 1, oslendil quid sit cæcitas mentis : < Sicut, inquit, cæcitas corporalis esi privatio ejus quod est principium visionis corporalis, ita cæcitas mentis est privatio ejus quod est principium intellectualis seu mentalis visionis. Cujus quidem principium est triplex (G). Unum, quod cet lumen naturalis rationis. Et hoc lumen, cum pertineat ad speciem animæ rationalis, nunquam privatur ab anima. Impeditur tamen quandoque a proprio actu, propter impedimenta virium inferiorum, quibus indiget intellectus humanus ad intelligendum ; sicut patet in amentibus et furiosis. Aliud autem principium intellectualis visionis, est aliquod lumen habituale, naturali lumini rationis superadditum. Et hoc quidem lumen interdum privatur ab anina. Et talis privatio est cæcitas, quæ est poena, secundum quod privatio luminis gratiæ quædam |Kæna ponitur. Unde dicitur de quibusdam. *Sapientiæ* 2 (v. 21) : *Exavcavit illos malitia eorum.* Tertium principium intellectualis visionis est aliquod intelligibile primum, per quod homo intelligit alia. Cui quidem principio intelligibili mens hominis potest intendere et non intendere. Et quod ei non intendat (a), contingit dupliciter. Quandoque quidem, ex hoc quod habet voluntatem spontanee se avertentem a consideratione talis principii, secundum illud Psalmi (35, v. 4) : *Noluit intclligere, ut bene ageret.* Alio modo, per occupationem mentis circa alia qua· magis diligit; quibus ab inspectione hujus principii mens avertitur, secundum illud Psalmi (57, v. 9) : *Supercecidit ignis*, scilicet concupiscente, *ct non viderunt solem.* El utroque modo cæcitas mentis est peccatum. » — Hæc ille. — Item, eadem quaestione, art. 3, sic dicit: ‹i Perfectiointellectualisoperalionisin homine, consistit in abstractione a sensibilium phantasmatibus. El ideo, quanto intellectus hominis magis fuerit liber ab hujusmodi phantasmatibus, tanto magis intelligibilia considerare poterit, et omnia sensibilia ordinare; sicut et Anaxagoras (6) dicit,quod oportet intellectum esse immixtum, ad hoc quod imperet, et agens oportet quod dominetur super materiam, ad hoc quod eam possit movere. Manifestum est autem quod delectatio applicat intentionem ad ea in quibus aliquis delectatur (γ). Unde Philosophus dicit, 10. *Ethicorum* (cap. 4 et 5), quod *unusquisque ea in quibus delectatur, optime operatur; ċontra·ria vero nequaquam, vel debiliter.* Vitia autem corporalia, scilicet gula et luxuria, consistunt circa delectationes tactus, scilicet ciliorum el Venereorum; qûæ sunt vchemenlissimæ inter corporales delectationes. El ideo per hæc vilia intentio hominis maxime applicatur ad corporalia, et per consequens debilitatur intentio hominis et operatio circa intelligibilia; magis autem per luxuriam quam pergulam, «juanto delectationes Venereorum sunt vehementiores quam ciborum. El ideo ex luxuria oritur cæcitas mentis, quæ quasi totaliter spiritualium bonorum cognilionem excludit; ex gula autem hebetudo sensus, qua· reddit hominem debilem circa hujusmodi

(e) *applicare commune- — applicatur atque* Pr.
(6) *triplex. — duplex* Pr.

(a) *intendat. — intendit* Pr.
(β) Cfr. Philosophum, §» P/iyi*icoru*ni, t. c. 37.
(γ) *delectatur. — delectat* Pr.

intelligibilin. Et econtrario, oppoailæ virtutes, scilicet abstinentia et castitas, maxime disponunt hominem ad perfectionem intellectualis operationis. Unde dicitur, Daniel. 1 (v. 17), quod *pueris his,* scilicet abstinentibus et continentibus (a), *dedit Deus scientiam ct disciplinam* (6) in *omni libro ct sapientia.* 0 — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo intellectus potest excæcari, et quomodo non ; et per quæ principaliter excoecatur.

Dicitur secundo, quod, quantumcumque prima principia in operatives sint per se nota ex suis terminis, et consimiliter forma syllogistica; verumtamen perverse passionatus, vel habituatus, aut aliter male dispositus, impeditur ne recte discurrat a primis principiis operabilium usque ad particulare operabile ; aut, dato quod circa particulare operabile recte syllogizaret, consiliando et judicando, non tamen recte præciperet. De prædictis sanctus Thomas, *de Malo,* q. 3, art. 9, arguit sic, septimo loco : < Quicumque scit universale, el scit singulare contineri sub universali, simul inducens cognoscit singulare, ut dicitur, 1. *Posteriorum* (t. c. 3); sicul qui scit omnem mulam esse sterilem, stalim dum scit hoc animal esse mulam, scit illud esse sterile. Sed ille qui scit nullam fornicationem esse faciendam, nisi etiam sciret hunc actum esse fornicationem, non reputaretur scienter, sed ignoranter peccare. Ergo, si non peccat per ignorantiam, non solum scit in universali, sed etiam in particulari. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : c Ad septimum, inquit, dicendum est quod, cum actus peccati et virtutis sit secundum electionem ; electio enim est appetitus præconsiliati (γ), consilium vero est quædam inquisitio; necasse est ut in quolibet actu virtutis, vel peccati, sit quædam deductio quasi syllogistica. Sed tamen aliter syllogizal temperatus, el aliter intemperatus, et aliter continens, et aliter incontinens (o). Temperatus enim movetur tantum secundum judicium rationis; unde utitur syllogismo trium propositionum, et sic deducit : *Nulla fornicatio est commitcnda; hic actus est fornicatio; ergo non est faciendus* (c). Intemperatus vero totaliter sequitur concupiscentiam; et ideo ipse etiam utitur syllogismo trium propositionum, quasi sic deducens : *Omni delectabili est fruendum; hic actus est delectabilis; ergo hoc est fruendum.* Sed tam continens quam incontinens dupliciter movetur : secundum rationem quidem,ad vitandum peccatum; secundum concupiscentiam vero, ad committendum. Sed in continente vincit judicium rationis, in incontinente vero motus ĉoncupiscentia Unde uterque utitur syllogismo quatuor propositionum, sed ad contrarias conclusiones. Continens enim sic syllogizat : *Nullum peccatum est faciendum;* et hoc proponit secundum judicium rationis; secundum vero motum concupiscentiae, versatur in corde ejus, quod *omne delectabile est prosequendum;* sed quia judicium rationis in eo vincit, assumit el concludit sub primo : *Hoc est peccatum; ergo non est faciendum.* Incontinens vero, in quo vincit motus concupiscentia», assumit el concludit sub secundo : *Hoc est delectabile; ergo est prosequendum.* Et talis proprie est qui peccat ex infirmitate. Et ideo patet quod, licet sciat in universali, non tamen scit in particulari; quia non assumit secundum rationem, sed secundum concupiscentiam. > — Hæc ille. — Simile ponit, 1· 2·, q. 77, art. 2; et multis aliis locis. — Et si quis objiciat quod talis passionatus, vel habituatus, potest audire alium recte syllogizantem in praclicis, tam in universali quam in particulari operabili, et assentire dictis ejus; ergo ratio ejus non est totaliter excæcata, vel ligata, quin it, stante tali passione, vel habitu, recte syllogizare in practicis; —dicitur quod talis, in tali statu, licet audiat aliquem exterius recte syllogizantem, non ideo interius recte syllogizat ; immo, dato quod ipse rectesyllogizaret voce, non tamen corde. De hoc sanctus Thomas, *de Malo,* ubi supra (q. 3, art. 9), octavo loco, arguit sic : < Voces sunt signa intellectuum, ut Philosophus dicit (1. *Perihermenia* , cap. 1). Sed qui actu eligit fornicari, si interrogaretur (a), responderet hoc esse peccatum, el non esse faciendum. Ergo non est verum quod sciat in universali, et ignoret in particulari. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod, sicul Philosophus dicil, in 7. *Ethicorum* (cap. 10), sicut ebrius aliqua verba profert, quæ tamen interius non intelligit ; ita ille qui est a passione victus, etsi exterius dicat hunc actum esse vitandum, tamen in corde suo judical hoc esse faciendum; unde aliud dicit exterius, el aliud interius sentit. > Hæc ille.

Dicitur tertio, quod cum intellectus avertitur a recta syllogizalione et æstimatione praclica, hoc non semper procedit ex parte voluntatis, sed sæpissime ex appetitu sensitivo, potissime ubi peccatur cx passione. Secus est ubi peccatur ex malitia el habitu corruplo voluntatis. De hoc sanctus Thomas, 1 2 q. 77, ari. I,sic dicit : α Judicium rationis et apprehensio impeditur propter vehementem el inordinatam apprehensionem imaginationis et judicium virtutis æslimalivæ, ut palet in amentibus. Manifestum esi autem quod passionem appetitus sensitivi sequitur imaginationis apprehensio et judicium æslimativæ, sicut etiam dispositionem linguæ sequitur judicium gustus. Unde videmus quod homines in aliqua passione exsistentes non facile imaginationem avertunt ab his circa quæ afficiuntur. Unde,

(i) *enntinentibue.* — *concurrentibus* Pr.
15) difcipltncini. — *sapientiam* Pr.
γ) prrconidiali. — *prxeonsiliandi* Pr.
5) *el aliter incontinens.* — Om. Pr.
i) *faciendus.* — *facienda* Pr.

(a) e/. — Ad Pr.

per consequens, judicium rationis plerumque sequitur passionem appetitus sensitivi; el, per consequens, motus voluntatis, qui natus (a) est sequi judicium rationis. ᵽ — Hæc ille.

Dicitur quarto, quod cum voluntas avertit intellectum a recta consideratione, non oprtet quod hoc faciat illo modo quo dicil arguens, scilicet volendo intellectum avertere a tali consideratione. PuteM enim hoc contingere alio modo, utputa quia voluntas imperat intellectui considerationem aliorum objectorum, ex qua consideratione distrahitur a prioris objecti consideratione; sicut dicit sanctus Thomas sæpe, in simili proposito, de ignorantia, scilicet quod ignorantia dicitur voluntaria dupliciter. De hoc sanctus Thomas, *dc Malo,* q. 3, art. 8, sic dicil : < Actus, inquit, voluntatis potest procedure actum intellectus; sicut cum aliquis vult aclu intelligere. Et eadem ratione, ignorantia sub voluntate cadit. Hoc autem contingit dupliciter. Primo quidem, cum aliquis directe vult ignorare, et scientiam salutis nescire, ne retrahatur a peccato quod amat. Unde dicitur, Job 21 (v. 14), de quibusdam, quod dixerunt Deo : *Recede a nobis, scientium viarum tna non nolumus.* Secundo modo ignorantia dicitur voluntaria indirecte, quia homo non adhibet studium ad cognoscendum ; et hæc est ignorantia ncgligentiæ. Sed quia non dicitur aliquis negligere, nisi cum debitum praetermittit» non videtur ad negligentiam pertinere quod aliquis non applicat animum ail aliquid cognoscendum, sed solum si non applicet animum ad cognoscendum ea quæcognoscere debet, vel simpliciter et secundum omne tempus (unde ignorantia juris ad negligenliam reputatur), vel in aliquo casu, ut cum quis emittit sagittam in aliquo loco ubi homines solent transire, ad negligenliam sibi imputatur, si scire non studeat an tunc aliquis transeat ; el talis ignorantia, per negligenliam contingens, voluntaria judicatur. Tertio modo dicilur aliqua ignorantia voluntaria per accidens, ex eo scilicet quod aliquis directe vel indirecte vult aliquid, ad quod sequitur ipsum ignorare : directe quidem, sicut apparet in ebrio, qui vult superline vinum polare, per quod privatur rationis usu; indirecte autem, cum aliquis negligit repellere motus passionum insurgentes, qui perarescentes ligant usum rationis in particulari agibili, secundum quod dicilur omnis malus ignorans. ᵽ— Hæc ille. — El simile dicit, 1· 2", q. 6, art. 8. el q. 19, ari. 6, et q. 76, ari. 3, ct, 2. *Sententdist.* 22. q. 2. ari. 2. Ex quibus apprêt quod, sicut ignorantia dicitur voluntaria non solum quia est directe volita, ila el potest conformilcr dici de aversione intellectus a recta consideratione, Et ila palet quod voluntas potest avertere intellectum a ratione pravlica; et tamen hoc non facit per aliquem actum volendi, quo directe velit intellectum avertere a recta consideratione. El consequenter lota deductio illius tertii argumenti penitus nihil valet.

Dicilur quinio, quod aversio intellectus a reda consideratione per appetitum sensitivum aut voluntatem, potest dici excæcalio : quia non solurn per passionem appetitus sensitivi aut per habitum vel actum voluntatis distrahitur intellectus a recta consideratione practice, immo prostatur sibi frequens vel continuum impedimentum recto consiliandi, et inclinatio ad perverse consiliandum aut judicandum aut praecipiendum de agi bilibus » el generatur in eo perversus habitus contrarius prudentiæ; et quia, ut supra dictum est (a), per talia privatur aliquo principio intelligibilis visionis, non quidem potentia naturali, sed habitu, vel actu.

Ad quartum principale dicilur primo, quod stante recto diclarnine rationis praclicæ consilialivo, judicativo, praeceptivo, in universali el particulari actualiter, voluntas nunquam male eligit, sicut sepe dictum est.

Dicitur secundo, quod perversam electionem quandoque præcedit error intellectus, et quandoque ignorantia, el quandoque inconsideralio. Nec oportet quod talis error aut ignorantia sequatur aliquod malum velle, nec quod causelur ex malitia voluntatis. Nec hoc dicil positio nostra.

Dicilur tertio, quod malum velle potest causari non solum ex perverso diclarnine intellectus, immo ex perverso diclarnine rationis particularis : quia voluntas non solum movetur a ratione universali, irnmo a ratione particulari, quæ dicitur cogitative, vel æstinialiva, quæ apprehendit singularia, et format conclusiones particulares et singulares, el subsumil minores propositiones singulares in syllogismo practico. De hoc sanctus Thomas, Ia 2", q. 10, art. 3, in solutione tertii, sic dicit : « Voluntas non solum movetur a I>ono universali apprehenso per rationem, sed etiam a bono apprehenso per sensum. ᵽ — Hæc ille. — liem, 2' 2' , q. 49, art. 1, in solutione primi : « Prudentia, inquit, applicat universalem cognitionem ad singularia, quorum est sensus. Ideo inulta quæ pertinent ad pariem sensitivam, requiruntur ad prudentiam, n Item, q. 47, art. 3, in solutione tertii, sic dicit : « Sicut Philosophus dicit, 6. *Ethicorum* (cap. 8), prudentia non consistit in sensu exteriori, quo cognoscimus sensibilia propria, sed in scûBÜ interiori, qui pellicitur per memoriam et experimentum ad prompte judicandum de particularibus (6) expertis : nun tamen ita quod prudentia sil in sensu interiori >nul in subjecto principali; sed principaliter quidem esi in ratione, per quamdam autem applica-

‹a) *inuhtt* — mutum Pr

ti) Cfr. *Jhciiur pnmu* hujusce responsionis.
(0) *tfo lieutaribut.* — *parhbu»* Pr.

tionem pertingit ad hujusmodi sensum. » — Hæc ille. — Item, 1 p., q. 86, art. 1, in solutione secundi, sic dicil : « Electio particularis operabilis, est quasi conclusio syllogismi intellectus practici, ut dicilur, 7. *Ethicorum* (cap. 3). Ex universali autem propositione directe concludi non potest singularis, nisi medianto aliqua singulari propositione assum· pia. Unde universalis ratio intellectus practici non movet, nisi mediante particulari apprehensione sensilivæ jiartis, ul dicilur, 3. *de Anima* (t. c. 58). » — Hæc ille. — Hem, *dc Veritate,* q. 10, art. 5, sic dicit : a Motus qui est ab anima ad res, incipit a mente, et procedit in pariem sensitivam, prout mens regit vires inferiores; et sic singularibus se immiscet, mediante ratione particulari, quæ est potentia quædam sensitive partis, componens et dividens intentiones individuates (a), quæ alio nomine dicilur *cogitativa,* el habet determinatum organum in corpore, scilicet mediam cellulam capitis. Universalem vero scientiam, quam mens habet de operationibus, non est possibile applicari ad particularem actum, nisi per aliquam potentiam mediam apprehendentem singularem, ut sic liat quidam syllogismus, cujus major sit universalis, quæ est sententia mentis, minor autem singularis, quæ est apprehensio particularis rationis, conclusio vero electio singularis operis, ut patet, 3. *dc Anima* (t. c. 58). d — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod proximum movens voluntatem ad eligendum bene vel male, est ratio particularis. El ita non oportet quod semper malam electionem voluntatis procédai : perversum judicium intellectus, vel rationis universalis; sed ad hoc sufficit perversum diclamen rationis particularis, quod sæpe derivatur a passione appetitus sensitivi, vel ab aliquo habitu corrupto. Ideo sanctus Thomas, 1® 2 q. 78, art. 1, sic dicit : « Homo, sicut et quœlibet alia res, naturaliter habet appetitum boni. Unde quod ad malum ejus appetitus declinet, contingit ex aliqua corruptione vel inordinatione in aliquo principiorum hominis : sic enim et in actionibus rerum naturalium peccatum invenitur. Principia autem humanorum actuum sunt intellectus, el appetitus, tam rationalis, qui (C) dicitur voluntas, quam sensitivus. Peccatum igitur in humanis actibus, sicut contingit quandoque ex defectu intellectus, puta cum aliquis per ignorantiam peccat, et ex defectu appetitus sensitivi, sicut cum aliquis ex passione peccat ; ila etiam ex defectu voluntatis, qui (γ) est inordinatio ipsius. Est autem voluntas inordinata, quando minus bonum magis amat. Consequens autem est ul aliquis eligat pali detrimentum in bono minus amato, ad hoc quod potiatur bono magis amato; sicut cum homo vult pati abscisionem membri, etiam scienter, ut consenet vitam quam magis arnat. El per hunc modum, quando aliqua inordinata voluntas aliquod bonum temporale plus amat, puta divitias vel voluptatem, quam ordinem rationis vel legis divinæ, \el charitatem, vel aliquid hujusmodi («), sequitur quod velit dispendium pali in aliquo spiritualium bonorum, ut potiatur aliquo temporali bono. Nihil autem aliud est malum quam privatio alicujus Ixjni. Et, secundum hoc, aliquis scienter vult aliquod malum spirituale, quud est malum simpliciter, per quod bonum spirituale privatur, ul bono potiatur temporali. Unde dicilur ex certa malitia vel industria peccare, quasi scienter malum eligens. > — Hæc ille. — Et si dicatur quod ex hoc sequitur quod voluntas perverse eligit, et tamen nullus defectus est in ratione; — ad hoc respondit sanctus Thomas, ibidem, in solutione primi, ubi arguit sic : < Ignorantia opponitur industrial, seu certæ maliliæ. Sed omnis malus, est ignorans, secundum Philosophum (3. *Ethicorum,* cap. 1); et, *Proverbiorum* 14 (v. 22), dicitur: *Errant qui operantur malum.* Ergo nullus peccat ex certa malitia. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod ignorantia quandoque excludit scientiam qua aliquis scit simpliciter hoc esse malum quod agitur; et tunc dicitur ex ignorantia peccare. Quandoque autem excludit scientiam qua homo scit nunc hoc esse malum; sicut cum ex passione peccatur. Quandoque autem excludit scientiam qua aliquis scit hoc malum non esse sustinendum propter consecutionem illius boni, scit tamen simpliciter hoc esse malum; cl sic dicitur ignorare, qui ex certa malitia peccat. > — Hæc ille. — Saltem quoad actum proripiendi, qui est potissimus actus rationis praclicæ, ut sæpe dictum est, et adhuc dicetur.

Ad quintum dicitur quod nullus peccat errando circa prima principia practica. Potent tamen errare circa proxima principia, et circa particulares conclusiones, quas non recte deducit ex principiis. De hoc sanctus Thomas, *dc Veritate,* q. 16, art. 3. ubi quierit : Utrum synderesis in aliquo exstinguatur? Sic dicit : < Synderesim exstingui, potest dupliciter intelligi. Uno modo, quantum ad ipsum lumen habituale. Et sic impossibile est quod synderesis exstinguatur; sicut impossibile est quod anima hominis privetur lumine intellectus agentis, per quod prima principia in speculativis el operativis innotescunt, Hoc enim lumen esi de natura ipsius animæ, cum per hoc sit intellectualis. De quo lumine dicilur in Psal.(4, v. 7) : *Signatum est super* nos lumen, etc., quod bona nobis ostendit; hæc enim est responsio ad illud quod dixerat (v. 6) : Quis *ostendit nobis bona?* Alio modo, quantum ad actum. El hocdupli-

(a) inc/iiui/uu/ci. — *indivwbtle»* Pr.
(·,) *rahoHatu,* qhl. — *rationi* ijhic Pr.
(γ) — »/«««· Pr.

(>) /iii/ioiHodt. — Λ19κι Pr.

citer. Uno modo, ut dicatur actus synderesis exstingui, inquantum actus ejus omnino intercipitur. Et sic contingit actum synderesis exstingui in non habentibus usum liberi arbitrii, nec aliquem usum rationis; et hoc, propter impedimentum proveniens ex laesione organorum corporalium, a quibus ratio nostra accipere indiget. Alio modo, per hoc quod actus synderesis ad contrarium deflectatur. Et sic impossibile est universale judicium synderesis exstingui. In particulari vero operabili exstinguitur quandocumque peccalur in eligendo : vis enim concupiscentis, vel alterius passionis, ita rationem (a) absorbet, ut, in eligendo, synderesis universale judicium ad particularem actum non applicet. Sed hoc non exstinguit synderesim simpliciter, sed secundum quid. Unde, simpliciter loquendo, concedimus quod sjnderesis nunquam exstinguitur. » —Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione secundi, sic dicit : « In hæreticis non remurmurat conscientia eorum infidelitati, propter errorem qui est in ratione eorum superiori; ex quo contingit quod judicium synderesis huic particulari non applicetur. In universali enim judicium synderesis in eis manet : judicant enim malum esse non credere his quæ a Deo dicuntur. In hoc autem errant secundum rationem superiorem, quia non credunt hoc esse dictum a Deo. » — Hæc illo. — liem, in solutione tertii, sic dicit : < Ille qui habet habitum alicujus vitii, est quidem corruptus circa principia opernbilium, non quidem in universali, sed in particulari operabili : inquantum scilicet per habitum vitii deprimitur ratio, ne universale judicium ad particulare operabile applicet in eligendo. Et per hunc modum, impius in profundum peccatorum veniens, contemnere dicitur (Proverbiorum 18, v. 3). d — Hæc ille. — Item, ari. 2, in solutione sexti, sic dicit : < Sicut in speculativis ratio falsa, quamvis originem sumat a principiis, non tamen a principiis primis falsitatem habet, sed ex malo usu principiorum; ita et in operativis accidit^). d —Hæc ille.

Ad sextum dicitur primo, quod damnati non judicant Deum odiendum esse de per se, scilicet inquantum est universale et primum principium omnis boni; immo, ut sic, judicant ipsum esse diligendum. Sed tamen judicant ipsum esse odiendum de per accidens, scilicet inquantum est prohibitor et punitor peccatorum, et eorum quæ perversio voluntati damnatorum complacent. De hoc sanctus Thomas, 4. Sentent·, dist. 50, q. 2, art, 1, qu 5, sic dicit : < Affectus movetur ex bono vel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter : uno modo, in se, sicut a beatis, qui eum per essentiam vident ; alio modo, per suos effectus, sicut a nobis et a damnatis. Ipse igitur in seipso, cum sit per essentiam bonitas, non potest alicui voluntati displicere. Unde quicumque eum per essentiam vident, eum odio habere non possunt. Sed effectuum ejus aliqui sunt repugnantes, inquantum conlrariantur alicui volito. Et secundum hoc, aliquis Deum, non in seipso, sed ratione effectuum (x) odire potest. Unde damnati, Deum percipientes in effectu justitia», qui est pœna, eum odio habent, sicut et pœnas quas sustinent, a — Hæc ille. — Item, art. 2, qu 2, sic dicit : « Deus potest dupliciter considerari. Uno modo, secundum se,et secundum illud quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium ; et sic nullo modo cogitari potest sine delectatione ; unde sic nullo modo a damnatis cogitabitur. Alio modo, secundum quod aliquid est ei quasi accidentale in effectibus suis, utpole punire, vel aliquid hujusmodi; et, secundum hoc, cogitatio de eo potest tristitiam inducere; et hoc modo damnati de eo cogitabunt. » — Hæc ille. — Hem, in solutione primi, sic dicit : α Damnati non habent Deum odio, nisi ratione punitionis et prohibitionis ejus quod malæ eorum voluntati consonat; unde non considerabunt eum nisi ut punitorem et prohibitorem. » — Hæc ille.

Dicitursecundo,quod,licet damnati judicentDeum esse odiendum, modo quo dictum est; tamen cum hoc possunt pati remorsum conscientia», et habere de hoc displicentiam (6) et poenitentiam, eo modo quo pœnitent (γ) de aliis peccatis quæ in statu viæ commiserunt. De hoc sanctus Thomas, 4. *Sentent.,* dist. 50, q. 2, art. I, q* 2, sic dicit : a Pœnitere de aliquo peccato est dupliciter : uno modo, per se;alio modo, per accidens. Perse «piidcrn de peccato pœnitet, qui peccatum, in eo quod est peccatum, abominatur; per accidens vero, qui odit illud ratione alicujus adjuncti, utpote pœnæ, vel alicujus hujusmodi. Mali igitur non pœnitebunt per se loquendo de peccatis, quia voluntas malitia» peccati in eis remanet; pœnitebunt autem per accidens, inquantum affligentur de pœna quam pro peccato sustinent. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit : α Damnati iniquitatem volunt, sed pœnam refugiunt; et sic, per accidens, de iniquitate commissa pœnitent. » Item, in solutione tertii, sic dicit : < Sine aliqua aversione voluntatis continget quod damnati de peccatis pœniteant; quia non refugiunt in peccatis hoc quod prius voluerant vel appetierunt, sed aliquid aliud, scilicet pœnam. j>— Hæc ille. — Potest etiam dici, conformiter ad prædicta, quod damnati patiuntur remorsum conscientia» de odio Dei, et de aliis peccatis, inquantum synderesis in universali detestatur talia, non autem in particulari.

Dicitur tertio, quod, posito, sed non concesso,

(a) **raJumiin. — omnim Pr**
(i) *accuiit. — accipU* **Pr**
( ) *Deum.* — **Ad Pr.**
( ) **duplicentiam. — dtaiptifiam Pr.**
(▾) *parnilenl.* — **ijcrnlieni Pr.**

quod rectum dictamen rationis posset slarecum perversa electione, vel cum nulla electione; tamen hoc diu non posset durare, quin cilo, propter perver-as electiones, ratio depravaretur in aliquo actu prudenti©. Et sic nunquam per illum modum generaretur habitus prudentnesine habitu virtutis moralis. Et hanc rationem tangit Henricus de Gandavo, *Quodlibcto* 12, q. 14, in solutione primi argumenti.

Dicitur quarto, quod argumentum assumit aliud falsum, scilicet quod ex unico recto dictamine practice generetur habitus prudenti©. Hujus enim falsitas patet. Tum quia nullus habitus generatur ex unico actu, potissime habitus qui est circa complexum, et circa secundam operationem intellectus; ut non loquamur de habitu qui est species intelligibilis. Tum quia specialiter habitus prudenti© non generatur nisi post multas experientias operabilium, et post multas memorias. De prædictis sanctus Thomas, 1 2", q. 51, art. 3, ubi quærit : Utrum per unum actum possit habitus generari? Sic dicit: α Habitus per actum generatur, inquantum potentia passiva movetur ab aliquo principio activo. Ad hoc autem quod aliqua qualitas causetur in passivo, oportet quod activum totaliter vincat passivum. Unde videmus quod quia ignis non potest statim vincere suum combuslibile, non statim inflammat ipsum; sed paulatim abjicit contrarias dispositiones, ut sic, totaliter vincens ipsum, imprimat suam similitudinem. Manifestum est autem quod principium activum, quod est ratio, non potest totaliter vincere appetitivam potentiam in uno actu, eo quod appetitiva potentia se habet diversimode ad multa. Judicatur autem per rationem in uno actu aliquid appetendum secundum determinatas rationes et circumstantias. Unde ex hoc non vincitur appetitiva potentia, ut feratur in idem ut in pluribus per modum naturæ; quod pertinet ad habitum virtutis. Et ideo habitus virtutis non potest causari per unum actum, sed per mullos. In apprehensivis autem potentiis, considerandum est quod est duplex passivum : unum quidem, ipse intellectus possibilis (x); aliud autem, intellectus quem Aristoteles (3. *de Anima,* t. c. 20) vocat passivum, qui est ratio particularis, id est, vis cogitativa cum memorativa et imaginative. Respectu igitur primi passivi, |»otest esse aliquod activum (6), quod uno actu totaliter vincit potentiam sui passivi; sicut una propositio per se nota convincit intellectum ad assentiendum firmiter conclusioni. Quod non facit propositio probabilis; unde ex multis actibus rationis oportet causari habitum opinalivum, etiam (γ) ex parte intellectus j»ossibilis. Habitum autem scienti© possibile est causari ex uno actu rationis, quantum ad intellectum |m>s-sibilem; sed quantum ad inferiores vires apprehensivas, necessarium est eosdem actus pluries iterari, ut aliquid firmiter memori® imprimatur. Unde (a) Philosophus, in libro *de Memoria et Reminiscentia* (cap. 2), dicit quod *meditatio confirmat memoriam.* Habitus autem corporales possibile est causari ex uno actu, si activum fuerit magnæ virtutis; sicut quandoque medicina fortis statim inducit sanitatem, a Item, 2 2·, q. 49, art. 1, sic dicit: « Prudentia est circa contingentia operabilia. In his autem non potest homo dirigi per ea quae sunt simpliciter ex necessitate vera, sed ex his qu® ut in pluribus accidunt. Oportet enim principia conclusionibus esse proportionate, et ex talibus talia concludere, ut dicitur, 0. *Ethicorum* (cap. 3). Quid (6) autem in pluribus eit verum, oportet per experimentum considerare. Undo et in 2. *Ethicorum* (cap. 1), dicit Philosophus, quod virtus *intellectualis habet generationem et augmentum ex experimento et tempore.* Experimentum autem est ex pluribus memoriis, ut patet 1. *Mctaphysicie*(cap. 1), Unde consequens est quod ad prudentiam requiritur plurium memoriam habere. Unde convenienter memoria ponitur pars prudenti©. > — Hæc ille.

Dicitur quinio, quod omnia argumenta supponunt unum falsum, scilicet (γ) quod habitus prudenti® generetur ex solo actu rationis qui est rectum judicium, vel dictamen quod exprimitur per propositionem indicativi modi, utputa, *Hoc est fiendum.* Hoc autem falsum est. Nam habitus prudenti© non generatur nisi per principalem actum prudenti® frequenter iteratum. Ille autem actus non est recte consiliari, quia hoc pertinet ad eubuliam; nec recte judicare, quia hoc perlinet ad synesim; sed (o) recte praecipere et imperare. Rectum autem præceptum praecedit recta voluntas; et ad ipsum sequitur recta electio, inseparabiliter. Et ideo nunquam habitus prudenti® potest naturaliter in aliquo generari, nisi simul generetur habitus virtutis moralis.— Et quod præcipere sit principalis actus prudenti®, ostendit sanctus Thomas, 24 2 q. 47, art. 8, ubi sic dicit : « Prudentia est recta ratio agibilium. Unde oportet quod ille sil praecipuus actus prudenti©, qui est praecipuus actus (<) rationis agibilium. Cujus quidem sunt tres actus. Quorum primus est *consiliari;* quod perlinet ad inventionem; nam consiliari est quærere. Secundus actus est *judicare de inventis.* Et hoc (ζ) facit speculativa ratio. Sed practice ratio, quæordinatur ad opus, proceditullerius;el (η) tertius artus est *priccipcre.* Qui quidem actus consistit in

(a) *possibilis.* — *potentialis* Pr.
(£) *aliquod activum.* — *aliquid actum* Pr.
(γ) *etiam.* — Om. Pr.
(x) *Unde.* — *ut dicit* Pr.
(t) *Quid.* — *Quod* Pr.
(γ) *scilicet.* — Om. Pr.
(δ) *sed.* — Om. Pr.
(t) a verto *prudentia·* usque ad *actus*, om. Pr.
(0 *non.* — Ad. Pr.
(η) *et.* — Om. Pr.

applicatione consiliatorum et judicatorum nd operandum. Et quin iste actus est propinquior tini rationis practice, inde est quod iste actus est principalis netus rationis practicæ, et per consequens prudentia?. Et hujus signum est, quod perfectio artis consistit in judicando, non autem in præcipiendo. Et ideo reputatur melior artifex, qui volens peccat in arte, quasi habens rectum judicium, quam qui peccat nolens; quod videtur esse ex defectu judicii. Sed in prudentia est e converso, ul dicilur, B. *Ethicorum* (cap. 5). Imprudenlior enim est qui volens peccat, quasi deficiens in principali actu pnidentiæ.qui est pnecipere, quam qui peccat nolens. » — Hæc ille. — Quod autem præceplivum imperium rationis supponat artum voluntatis, ostendit sanctus Thomas, 1' 2", q. 17, art. 1, ubi sic dicit: « Imperaro est actus rationis, præsupposîto tamen actu voluntatis. Ad cujus evidentiam considerandum e>t quod quin actus voluntatis et rationis supra se invicem ferri possunt, prout scilicet ratio ratiocinatur de volendo, ct voluntas vult intellectum ratiocinari, contingit actum voluntatis praeveniri ab actu rationis, et econlra. Et quia virtus prioris actus remanet in sequenti actu, contingit quandoque quod est aliquis actus voluntatis, secundum quod manet in virtute in ipso aliquid de actu rationis, ul dictum esi de usu el electione (1· 2re, q. 16, art. 1, et q. 13, art. 1); et e converso, aliquis est actus rationis, secundum quod in virtute manet in ipso aliquid de actu voluntatis. Imperare autem est quidem («) essentialiter actus rationis : imperans enim ordinat eum cui imperat, ad aliquid agendum, intimando (6) vel denuntiando; sic autem ordinare per modum cujusdam intimationis, est rationis. Sed ratio potest aliquid intimare vel denuntiare dupliciter. Uno modo, absolute; quæ quidem inlimatio exprimitur per verbum indicativi modi; sicut si aliquis alicui dicat : *Hoc est tibi faciendum.* Aliquando autem ratio intimat alicui, movendo ipsum ad hoc; et talis intimatio exprimitur per verbum imperativi modi; puta cum alicui dicitur : *Fac hoc.* Primum autem movens in viribus anima' ad exercitium actus, est voluntas. Cum igitur secundum movens non moveat nisi in virtute primi moventis, sequitor quod hoc ipsum quod ratio movet imperando, sit ei ex virtute voluntatis. Unde relinquitur quod imperare sit actus rationis, praosupposito actu voluntatis, in cujus virtute ratio movet per imperium ad exercitium actus, n — Hæc ille. — Quod autem imperium, vel praeceptum rationis, semper roncomiletur electio imperati et praecepti a ratione, ostendit sanctus Thomas, 1· 2", q. 17, art. 5, ubi quærit : Utrum actus voluntatis sit imperatus? Et ropnndet sic : « Imperium nihil aliud est quam actus rationis ordinantis cum quadam motione ad aliquid agendum. Manifestum est autem quod ratio polest ordinare de actu voluntatis : sicut enirn potest judicare quod bonum sit aliquid velle; ila potest ordinare imperando (prod hoc velit. Ex quo palet quod actus voluntatis potest esse imperatus. » — Hæc ille. — Item, primo loco, arguit sic : « Dicit Augustinus, 8. *Confessionum* (cap. 9) : *Jmpcral animus ut velit animus, nec tamen facit.* Velle autem est actus voluntatis. Ergo actus voluntatis non imperatur, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod, sicut Augustinus ibidem dicit, animus, quando perfecte imperat sibi ut velit, tunc jam vult. Sed quod aliquando imperet, et non velit, hoc contingit ex hoc quod non perfecte imperat. Imperfectum aulem imperium contingit ex hoc quod ratio ex diversis partibus movetur ad imperandum vel ad non imperandum (a); unde fluctuat inter duo, el non perfecto imperat, n — Hæc ille. — liem, q. 13, art. 1, arguit sic, secundo loco : « Ejusdem est syllogizarc et concludere. Sed syllogizarc, in operabilibus, ŧe rationis. Cum igitur electio sit quasi conclusio in operabilibus, ut dicilur, 7. *Ethicorum* (cap. 3), videtur quod sit actus rationis, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod conclusio syllogismi, quæ fit in operabilibus, ad rationem pertinet; et dicitur sententia vel judicium, quam sequitur electio. Et, ob hoc, ipsa conclusio videtur pertinere ad electionem tanquam ad consequens. » — Hæc ille. — Ex quibus patent tria prædicla. Ideo sanctus Thomas, 2 2V, q. 47, art. 13, concludit quod vera et perfecta prudentia non potest esse in peccatoribus. Et, secundo loco, arguit sic : α Fides est nobilior virtus quam prudentia. Sed fides potest esse in peccatoribus. Ergo et prudentia. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod fides in sui ratione non importat aliquam conformitalem ad appetitum rectorum operum ; sed ratio fidei consistit in sola cognitione. Sed prudentia importat ordinem ad appetitum rectum. Tum quin principia prudenliæ sunt fines operabilium, de quibtis aliquis habet rectam æstimationem per habitus virtutum moralium, quæ faciunt appetitum rectum; unde prudentia non potest esse sino virtutibus moralibus. Tum etiam quia prudentia est praeceptiva rectorum operum; quod non contingit, nisi exsistente appetitu recto. Unde fides, licet sit nobilior quam prudentia, propter objectum; tamen prudentia, secundum sui rationem, magis repugnat peccato, quod procedit ex perversitate appetitus. » — Hæc ille. — Patet igitur quod principalis actus prudenliæ, qui est imperare et praecipere recte, non polest esse sine recto appetitu praevio et consequenti; el consequenter, nec sine recta

(i) *quidem.* — *quidatr* Pr.
(C *htlimnndn.* — in *terminando* Pr.
Γη·
(x rd *ad non imperandum.* — Om, Pr.

electione. Cum igitur ille principalis actus pniden-ſia non possit osse sine recto appetitu actuali, sequitur quod nec habitus prudenliæ, per iteratio-nem hujus actus generatus, f>otest esse sine recto habitu appetitus, quem dicimus virtutem moralem. Et sic patet quod novitas Scoti non infringit anti-quam veritatem sancti Thornæ, el Philosophi in *Ethicis.*

§ 2. — Ad ARGUMENTA CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Scoti. — Ad primum contra tertiam conclusionem, dicitur quod minor argu-menti, qua dicitur : Quando sunt plures perfectio-nes partiales, etc., — falsa est, si universaliter inlelligalur. Si vero particulariter inlelligalur, syl-logismus est ex puris particularibus, et non valet. Quod autem minor universaliter intellecta, sit falsa, palet : quia intellectus et voluntas sunt partiales perfectiones animæ; el tamen una non potest esse sine alia. Cujus ratio est, quia habent connexionem in uno tertio, scilicet in essentia animæ. Similitudo autem de visu et auditu adducta, non valet; quia non habent necessariam connexionem in aliquo ter-tio. Unde sanctus Thomas, *de Virtutibus,* quæsl. ull. *(de Virtut.cardin.,* quæsl. unie.), ari. 2, arguit sic, decimoseptimo loco : α Sicut sunt quædam vir-tutes animæ, ita sunt quædam virtutes corporales. Sed in virtutibus corporalibus non est connexio, quia aliquis habet visum, qui non babet auditam· Ergo etiam neque in virtutibus animæ. » Ecce argu-mentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod potentia animæ non se habet convertibiliter cum essentia : quamvis enim nulla potentia animæ possit esso sine essentia; tamen essentia animæ potest esse sine quibusdam potentiis, puta sine visu et auditu, propter corruptionem organorum, quo-rum hujusmodi potentiæ proprie sunt actus. * — Hæc ille. — Item, in solutione decimitcrtii, dicit : a À'irtutes habent connexionem ratione principii proximi, id est, sui generis, quod est prudentia vel charitas; non aulem ratione principii et finis com-munis, quod est Deus, d — Hæc ille. — Item, in solutione undecimi, sic dicit : « Inscientiis specula-tivis non se habent convertibiliter principia et con-clusiones, sicut accidit in moralibus. Et ideo qui habet unam conclusionem, non est necesse quod habeat aliam. Esset autem necesse, si oporteret quod quicumque habet principia, haberet conclu-siones, sicut est in proposito. » — Hæc ille. — Item. quarto loco, arguit sic : α Secundum Philosophum. 0. *Ethicorum* (cap. 4 el 5), ars e$t rec ta ratio facli-bilium, sicut prudentia est recta ratio ngibilium. Sed homo potest habere rectain rationem circa unum genus (i) factibilium, puta circa fabrilia, non habendo rectam rationem circa alia artificialia. Ergo etiam pntest habere prudentiam circa unum genus ngibilium, puta circa justa, et non habebit circa aliud genus, puta circa fortia; et ila poterit habere unam virtutem absque alia. > Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod arti-ficialia diversorum generum habent principia omnino disparata ;ct ideo nihil prohibet habere artem secun-dum unum genus eorum, et non circa aliud. Sei principia moralium sunt ordinata ad invicem, ila quod per defectum unius sequeretur etiam ďefectu in aliis : puta si quis deficeret ab hoc principio quod est *concupiscentias non esse sequendas,* quod per-tinet ad temperantiam, sequeretur interdum quoi, sequendo concupiscentiam, faceret injustitiam, ct sic violaretur justitia; sicut etiam in una el eadem arte, vel scientia, puta in geometria, error unius principii inducit errorem in totam scientiam. El inde est quod non potest esse aliquis sufficienter prudens circa materiam unius virtutis, nisi sit pru-dens circa omnes. » — Hæc ille. — liem, octavo loco, arguit ric : « Philosophus dicit, 6. Ethicorum (cap. 7), quod Anaxagoram quidem et Thalem sapientes quidem dicimus, non autem prudentes. Sed sapientia et prudentia sunt quædam virtutes intellectuales. Ergo aliquis potest habere unam vir-tutem sine aliis. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod virtutes intel-lectuales non sunt ad invicem connexae. Et hoc pro-pter tria. Primo quidem, quia quæ sunt circa diversa genera rerum, non sunt coordinate ad invicem, sicut de artibus dictum est (ibid., ad 4). Secundo, quia in scientiis non convertibiliter se habent principia et conclusiones, ila scilicet ut quicumque habet principia, habeat conclusiones, sicut in moralibus dictum est. Tertio, quia virtus intellectualis non habet respectum ad (3)utilitatem, perquam ordinatur homo ad ullimum finem. Et ideo hujusmodi virtu-tes ordinantur ad aliqua particularia bona : puta geometria circa abstracta quædam, physica circa mobilia, et sic de aliis. Unde eadem ratione non sunt connexæ, qua nec virtutes imperfecta}. » — Hæc ille. — Ex quibus omnibus apparet quomodo virtutes morales, quæ se habent sicut principia pru-denliæ, quæ so habet ut conclusio, sunt ita connexæ cum prudentia, quod nulla illarum potest holæri sine prudentia, nec prudentia polest haberi sine omnibus illis : quia in materia morali principium el conclusiones convertuntur, sic quoti, habito prin-cipio, habentur omnes conclusiones, et conclusio infert omnia principia; et consequenter, quælibct conclusio infert omnes conclusiones, el quodlibet principium infert omnia principia.

Praedicta vero connexio inlelligenda e<t tantum de virtutibus perfectis. Secus est de imperfectis. Do

(a) *genus.* — Om. Pr.

(a) *univenalitateni vel.* — Ad. Pr.

hoc sanctus Thomas, ubi supra (de VirtuL *Cardin,,* nrt. 2), sic dicit : < De virtutibus perfectis alio modo dicendum est quam de virtutibus imperfectis. Perfect quidem virtutes connexæ sibi sunt; imperfecte autem virtutes non sunt ex necessitate connexe. Ad cujus evidentiam sciendum est, quod, cum virtus sit quæ hominem perficit, ct opus ejus bonum reddit, illa virtus est perfecta, quæ perfecte opus hominis bonum reddit, et ipsum hominem bonum; illa autem imperfecta, quæ hominem et opus ejus bonum reddit non simpliciter, sed quantum ad aliquid. Bonum autem simpliciter in actibus humanis invenitur per hoc quod pertingitur ad regulam humanorum actuum. Quæ quidem est duplex : una quidem quasi homogenea et propria hominis, scilicet recta ratio; alia autem est sicut prima mensura transcendens, quæ est Deus. Ad rationem autem rectam attingit homo per prudentiam, quæ est recla ratio agibilium, ut dicit Philosophus, 0. *Ethicorum* (cap. 5). Ad Deum autem attingit homo per charitatem, secundum illud 1. Joan, 4 (v. 16): *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Sic igitur est triplex gradus virtutum. Sunt enim quædam virtutes omnino imperfecte, quæ sine prudentia exsistunt, non attingentes rectam rationem; sicut sunt inclinationes quas aliqui habent ad aliqua virtutum opera, etiam ab ipsa nativitate, secundum illud Job. 31 (v. 18) : *Ab infantia crevit niccum miseratio, et de utero egressa estmecum.* Hujusmodi autem inclinationes non simul insunt omnibus; sed quidam habent inclinationem ad unum, quidam ad aliud. Hæ autem inclinationes non habent rationem virtutis : quia virtute nullus male utitur, secundum Augustinum (2. *de Libero Arbitrio,* cap. 19); hujusmodi autem inclinationibus potest aliquis male uti et nocive, si sine discretione utatur; sicut equus, si visu caret, tanto fortius impingeret, quanto fortius curreret. Unde Gregorius dicit in 22. *Moralium* (cap. 1), quod cæteræ virtutes, nisi ea quæ (α) appetunt, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt. Unde et inclinationes quæ sunt sine prudentia, non habent jærfecte rationem virtutis. Secundus autem gradus virtutum est, quæ attingunt ad rectam rationem, non tamen attingunt ad ipsum Deum per charitatem. Et hæ quidem aliqualiter sunt perfecte, per comparationem ad bonum humanum. Non tamen sunt simpliciter perfecte : quia non attingunt ad primam regulam, quæ e<t ultimus finis, ut Augustinus dicit contra Julianum (lib. 4, cap. 3); unde et deficiunt a vera ej perfecta simpliciter ratione virtutis, sicut et morales inclinationes sine prudentia deficiunt a vera ratione virtutis. Terlius gradus est virtutum simpliciter perfectarum, quæ sunt cum charitate. Hæ enim virtutes faciunt actum hominis simpliciter bonum, quasi attingentem usque ad ultimum finem. — Est autem considerandum ulterius, quod, sicut virtutes morales esse non possunt absque prudentia; ita nec prudentia potest esse absque virtutibus moralibus. Est enim prudentia recta ratio agibilium. Ad rationem autem rectam in quolibet genere, requiritur quod aliquis habeat rectam æstimationem et rectum judicium de principiis ex quibus illa ratio procedit; sicut in geometralibus non putest aliquis habere rectam æstimationem de conclusionibus, nisi habeat reclam (estimationem, vel rectam rationem circa principia geometrica. Principio autem agibilium sunt fines; ex his enim sumitur ratio agendorum. De fine autem habet aliquis rectam æstimationem per habitum virtutis moralis : quia, ut dicit Philosophus, 3. *Ethicorum* (cap. 5), *qualis unusquisque est, talis est finis;* finis enim virtuosi est bonum quod est secundum virtutem, el vitiosi finis est illud quod perlinet ad illud vilium; et est simile de gustu infecto et sano. Unde necesse est quod quicumque habet prudentiam, habeat etiam virtutes morales. Similiter etiam, quicumque habet charitatem, oportet quod habeat omnes alias virtutes. Charitas enim est in homine ex infusione divina, secundum illud *Itomanorum 5* (v. 5) : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Deus autem ad quæcumque dat inclinationem dat etiam formas aliquas, quæ sunt principia operationum et motuum ad quæ res inclinantur a Deo; sicut igni dat levitatem, perquam prompte el faciliter tendit sursum; unde dicitur, *Sapient.* 8 (v. 1) : *Disponit omnia suaviter.* Oportet igitur quod simul cum charitate infundantur habituales formæ, expedite producentes aclus ad quos charitas inclinat. Inclinat autem charilas ad omnes actus virtutum. Quia, cum sit circa ultimum finem, imperat omnes actus virtutum : quælibet enim ars vel virtus ad quam perlinet finis, imperat his quæ sunt circa finem; sicut militaris equestri, et equestris frænorum factivæ, ut dicitur, 1. *Ethicorum* (cap. 1). Unde, secundum decentiam divinæ sapientiæ et bonitatis, perlinet ut simul cum charitate habitus virtutum omnium infundantur; et ideo dicitur, 1. *Corinthior.* 13 (v. 4) : *Charitas patiens est, benigna est,* etc. Sic igitur, si accipiamus virtutes simpliciter perfectas, connecluntur propter charitatem : quia nulla talis virtus potest haberi sine charitate; et, habita charitate, omnes habentur. Si autem accipiantur virtutes perfecte in secundo gradu, respectu boni humani, sic connecluntur per prudentiam: quia sine prudentia nulla virtus moralis haberi potest; nec prudentia potest haberi sine virtutibus moralibus. Si etiam accipiamus virtutes quatuor cardinales, secundum quod important quasdam generales conditiones virtutum,secundum hoc habent connexionem ex hoc quod non sufficit ad actum vir-

(») gujE. — *qui* Pr-

tutis aliquem quod adsit una harum conditionum, nisi omnes adsint. Et secundum hoc videtur assignare causas connexionis Gregorius, 22. *Moralium* (cap. 1). a — Hæc ille.—Simile ponit, 3. *Sentent.,* dist. 36, q. 1, art. 1.

Ad secundum dicitur quod minor est falsa, et neganda, ut patet per predicts. Nam rectum dictatnen practlcum consiliativum, judicativum, praeceptivum, non potest esse perfectum in una parte maleriæ moralis, nisi extendat se ad omnem materiam moralem quæ communiter occurrit homini agenda : nam error circa materiam temperanti® inducit errorem circa materiam justitiae vel fortitudinis, ut dictum est. Et ideo ex recto dictamine circa unam partem materi® moralis precise, nunquam acquiritur habitus intellectualis aut moralis habens rationem perfeciæ virtutis, quo scilicet aliquis semper recte et nullo modo male uti possit. Unde, prater allegata, ex abundanti adducta, sanctus Thomas, 3. *Sentent.,* diet. 30, q. 1, art. 1, sic dicit : a Virtus potest dupliciter considerari. Uno modo, secundum esse ipsius imperfectum, secundum quod seminaria virtutum insunt nobis a natura; el sic virtus dicitur quædam naturalis inclinatio ad virtutis actum. Et sic una virtus potest haberi sine alia : quidam enim sunt naturaliter apti ad liberalitatem, qui sunt proni ad luxuriam ex natura suæ complexionis; et sic etiam contingit in aliis. Alio modo, consideratur virtus secundum esse perfeclum quod ex assuetudine recipit; el sic accipit nomen politicæ virtutis (α). Et hoc modo oportet omnes virtutes esse simul. Et potest triplex ratio ex dictis philosophorum accipi. Assignatur autem prima a Philosopho in 6. *Ethicorum* (cap. 13), quæ sumitur ab eo a quo perficitur quaelibet virtus politica. Inest enim nobis quædam naturalis (S) inclinatio ad actum prudentiæ; quæ *virtus naturalis* dicitur, et vocatur a Philosopho δκιν^τη ; quam nos *industriam* dicere possumus. Quæ quidem et ad bona et ad mala se habere potest; unde non est virtus, quia virtus est quæ opus hominis semper bonum reddit. Unde, si debeat ad hoc perduci, quod semper ejus judicium sit reclum, oportet quod addatur aliquid, per quod omnis error prohibeatur. Est autem duplex error in judicio. Unus qui est circa finem; sicut contingit in habente habitum vitii, qui quidem inclinat ad suum actum sicut ad per se bonum. Et talis error in agendis, assimilatur errori qui est circa principia in speculandis. Alius error est in prosecutione finis; quod contingit cum quis a recta conceptione quam habet de fine, abducitur per passiones; sicul dicitur quod delectatio corrumpit æstimationem. Et hic error assimilatur in agendis, errori qui est in speculandis circa decursum principiorum ad conclusiones. Utrumque autem errorem prohibet virtus moralis, quæ in finem rectum inclinationem facit, et passiones comprimit. El ideo non potest esse prudentia sine virtute morali; dico temperantia, fortitudine, el justitia, et hujusmodi (a). Similiter etiam naturalis inclinatio ad ea quæ sunt virtutis moralis, quanto major est, tanto est magis noxia, nisi rationis discursus adhibeatur; sicut cæcus, quanto fortius currit, tanto magia offendit. Et ideo, ad hoc quod virtus moralis perficiatur, oportet quod α prudentia dirigatur. Unde prudentia in diffinitione virtutis moralis ponitur, ut patet, 2. *Ethicorum* (cap. 6) (6). Et ideo oportet virtutes politicas connexas esse. — Alia ratio connexionis sumitur ex his quro oportet esse in omni virtute communiter. Quorum tamen unumquodque aliqua virtus principaliter sibi vindicat : sicut difficile vindicat sibi fortitudo; medium inter superfluum et diminutum, quod est moderatum, vindicat sibi temperantia; reclum vindicat sibi justitia; scientiam autem sibi vindicat prudentia. Et ideo ab his conditionibus unaquæque dictarum virtutum nomen accipit. Quia autem illud quod est maximum in quolibet genere, est causa aliorum, ideo ali® virtutes participant quodammodo prodictarum aliquam conditionum ex virtute qu® illam sibi principaliter vindicat : quia enim fortis est circa maxime difficilia perseverans, facile etiam in aliis difficultatibus minoribus perseverabit. Et hanc causam assignare videtur Seneca, qui dicit (γ) (epist. 67), omne quod bene fit, juste, fortiter, temperate et prudenter fieri. — Tertia ratio potest sumi ex fine quem intendit quaelibet virtus. Quadibet enim virtus operatur propter bonum virtutis (i). Unde, si bonum virtutis, quemadmodum virtuosum decet, intendit, nullo modo ab ipso intentionem deflectit. Unde Philosophus dicit, 4. *Ethicorum* (cap. 1), quod prodigus, qui expendit non curans bonum, facile in quodcumque malum declinat. > — Hæc ille. — Item, ibidem, arguit sic, in secundo loco : « Quæcumque connectuntur, oportet quod in aliquo uno connectantur. Sed non est dare aliquid unum in quo connectantur virtutes nisi per prudentiam; in qua connecti non possunt, quia, cum prudentia sit quasi ars quædam operabilium, non est inconveniens quod aliquis habeat prudentiam quantum ad unam materiam , et non quantum ad aliam. Ergo non est necessarium quod virtutes sintcornexæ. > Ecce argumentum. Sequitur responsio : < Dicendum, inquit, quod ex eodem principio

( ) *accipit nomen politic/? virtutu. — accipiunt nomen politic virtutee* Pr.

( ) *naturalis. — principalis Pr.*

(a) *hiyuemodi. — hujui* Pr.

(β) Verba Philosophi aunt : *Virtus eat habitue electivus,* m *mediocritate quantum ad no· consistens; que quidem mediocritas ratione prerfinita eil, atque ita ut prudens prêtfiniret.*

(γ) *quod.* — Ad. Pr.

(ô) rirtutu. — rentatû Pr.

procedit prudens circa omnes materias virtutum, scilicet ex intentione boni rationis. Unde non potest e»e quod prudentia acquiratur secundum unam partem materiæ moralis virtutis, et non secundum aliam; sicut contingit in artibus, quantum ad aliquas materias circa quas eodem modo operantur; sicut carpentarius de nuce et quercu similiter facit arcam. Et per hoc patet solutio ad tertium. Quia scientiæ ali® addunt principia specialia ad principin communia sapienti®; et ideo una illarum potest sciri, alia ignorata. Sed virtutes morales non addunt alia principia super principia prudenti®; immo principia prudenti® sunt secundum virtutes morales; quæ quidem principin sunt lines viitutum moralium, secundum Philosophum, 10. *Ethicorum* (cap. 8). » — Hæc ille.— Item, ;1»2 qJJ5, art. 1, in solutione quarti, sic dicit : a En ad qu® inclinant virtutes morales, se habent ad prudentiam sicut principia; non autem faclibilia se habent ad artem sicut principia, sed solum sicut materia. Manifestum est autem quod etsi ratio possit e&^e recta in una parte materiæ, et non in alia, nullo modo tamen potest dici recta ratio, si sit defectus cujuscumque principii; sicut si aliquis erraret circa hoc principium, *Omne totum est majus sua parte,* non posset habere scientiam geometri®, quia oporteret multum recedere a veritate in sequentibus. Et præterea agibilia sunt ordinata ad invicem, non autein factibilia. Et ideo defectus prudenti® circa unam partem ngibilium induceret defectum etiam circa alia agibilia; quod in factibilibus non contingit, d — Hæc ille. — Item, in solutione tertii, ostendit quomodo omnia agibilia habent ordinem ad invicem : < Virtutes, inquit, intellectuales, sunt circa diversas materias ad invicem non ordinatas; sicut patet in diversis, scientiis et artibus. Et ideo non invenitur in eis connexio qu® invenitur in virtutibus moralibus exsistentibus circa passiones et operationes. Qu® manifesto hâtant ordinem ad invicem : nam omnes passiones a quibusdam primis procedunt, scilicet amore et odio, et ad quasdam alias terminantur, scilicet delectationem et tristitiam ; el similiter omnes operationes qu® sunt materia virtutis moralis, habent ordinem ad invicem, el etiam ad passiones. Et ideo tota materia virtutum moralium sub una ratione prudenti® cadit. Habent tamen omnia intelligibilis ordinem ad prima principia; et, secundum hoc, omnes virtutes intellectuales dependent ab intellectu principiorum, sicut prudentia a virtutibus moralibus. Principia autem universalia, quorum est intellectus principiorum, non dependent a conclusionibus, de ǫuibu sunt reliqu® virtutes intellectuales, sicut virtutes morales dependent a prudentia, eo quod appetitus movet quodammodo rationem, el ratio *(v)* appetitum. ᵻ — Hæc ille. — Ex quibus patet quomodo arguens falsum assumit, scilicet quod aliquis possit habere perfectum et rectum dictamen practicum et prudentiale in materia unius virtutis moralis, sine hoc quod habeat perfectum dictamen, et actuale vel habituale, in materia alterius.

Ad tertium respondit sanctus Thomas, !· 2·, ubi supra (q. 05, art. 1), in solutione primi, quod est tale : « Virtutes morales quandoque causantur ex exercitio actuum, ul probatur, 2. *Ethicor.(cap.* 1). Sed homo potest exercere se (a) in actibus alicujus virtutis, sine hoc quod exercitetur in actibus alterius virtutis. Ergo una virtus moralis potest haberi sine altera, ᵻ Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum quod virtutum moralium quædam perficiunt hominem secundum communem statum, scilicet quantum ad ea qu® communiter in omni vita hominum occurrunt agenda. Unde oportet quod homo simul exercitetur circa materias omnium virtutum moralium. Et si quidem circa omnes exercitetur bene operando, acquiret habitus omnium virtutum moralium. Si autem exercitetur bene operando circa unain materiam , non autem circa aliam, puta bene se habendo circa iras (6), non autem circa concupiscentias, acquiret quidem habitum ad refrenandum iras; qui tamen non habebit rationem virtutis, propler defectum prudenti®, qu® circa concupiscentias corrumpitur; sicut etiam naturales inclinationes non habent perfectam rationem virtutis, si prudentia desit. Quædam vero virtutes morales sunt, qu® perficiunt hominem secundum aliquem eminentem statum, sicut magnificentia et magnanimitas. Et quia exercitium circa materias harum virtutum non communiter occurrit unicuique, potest aliquis habere alias virtutes morales, sine hoc quod habeat actu habitus harum virtutum, loquendo dc virtutibus acquisitis. Scd tamen, acquisitis aliis virtutibus, habet istas virtutes in potentia propinqua : cum enim aliquis per exercitium adeptus est liberalitatem circa mediocres donationes et sumptus, si superveniat ei abundantia pecuniarum, modico exercitio acquiret habitum magnificentia?; sicut geometer modico studio acquirit scientiam alicujus conclusionis, quam nunquam consideravit. Illud autem habere dicimur, quod in promptu est ut habeamus, secundum illud Philosophi, 2. *Physicorum*Q. c. 56): *Quod parum decet, quasi nihil deesse videtur,* d — Hæc ille. — Simile ponit, 3. *Sentent.,* dist. 30, q. 1, art. !, in solutione primi : < Quando, inquit, aliquis exercetur in actu alicujus vidulis, si simul exercetur in actu alicujus \ilii, nunquam acquiret aliquam virtutem ; quia non acquiret prudentiam. Unde ad hoc' quod una virtus habeatur, oportet quod homo bene se habeat circa

3) ratio. — *ideo* Pr.

(3) *te.* — tam Pr.
(C) irai, — *Utterat* Pr.

oinnia quæ in usum vitæ veniunt. Et sic, istis virtutibus simul cum prudentia acquisitis, ex hoc causabuntur alite virtutes, quæ sunt circa ea quæ non ita frequenter in usum vitæ veniunt : ex hoc ipso enim quod ratio assuefacta est in superioribus viribus, possunt inferiores ejus nutum sequi; in quo consistit tota ratio virtutis moralis, d — Hæc ille.— Simile dicit, *de Virtutibus,* ubi supra (quæst. *do Virtut. Cardin.,* art. 2), in solutione noni : « Quædam, inquit, virtutes sunt, quæ ordinant hominem in his quæ occurrunt communiter in vita humana : sicut temperantia, justitia, mansuetudo, et hujusmodi. El in talibus necesse est quod, dum homo exercitatur in actu unius virtutis, simul exerceatur in actibus aliarum virtutum; et tunc acquiret omnes habitus hujusmodi virtutum simul; et tunc oportet quod bene se habeat in omnibus. Aut exercitatur in uno, et non in aliis; et tunc acquiret habitum contrarium alicui virtuti, et per consequens corruptionem prudentiæ, sine qua nec dispositio quam acquisivit per actus alicujus virtutis, habet proprie rationem virtutis. Hujusmodi (i) autem habilibus acquisitis, qui communiter in vita occurrunt, virtualiter jam habentur, quasi in propinqua dispositione, si qui alii habitus virtutum sunt, quorum actus non occurrant frequenter in conversatione humana; sicut est de magnificentia et magnanimitate. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet manifeste quomodo per nullum exercitium potest acquiri habitus unius virtutis cardinalis, nisi simul acquirantur quatuor habitus virtutum cardinalium.

Tunc, ad replicas et reprobationes contra responsiones ibidem datas, dicitur primo, quod prima responsio ibidem data, parum valet. Ideo non est necesse illam sustinere. Quia, ut dictum est, quomodocumque contingat aliquem non simul exercitari in actibus omnium virtutum cardinalium, sive quia materia non occurrit, sive quia homo vult exerceri in una parte materiæ moralis, et non in tota, nullus habitus illo modo acquisitus habet rationem perfectæ et propriœ virtutis.

Dicitur secundo, quod secunda responsio ibidem data, bona est, quoad hoc quod ponit, quod nullus talis habitus sine aliis habet rationem virtutis. Tamen illud quod addit de concordia virtutis ad virtutem, et habitus ad habitum, in quolibet actu virtutis, non videtur esse multum necessarium, nisi intelligatur de coexigentia actus ad actum in prima generatione virtutum. Quia, ut dictum est, oportet simul exerceri in tota materia morali : non quidem quod simul in eodem instanti eliciat quatuor actus, puta prudentiæ, justitiæ, fortitudinis, temperanliæ; sed sic quod actus unius sequatur actum alterius indilale. — Et tunc, ad primam hujus responsionis improbationem, conceditur quod quælibet virlus est alteri *causa sine qua non* essendi virtutem : sicut justitia, fortitudo, temperantia sunl prudentiæ causa essendi virtutem, saltem quoad actum, inquantum ministrant rectam el immobilem aestimationem principiorum ex quibus procedit prudentia in considerando, judicando et præcipiendo; et econtra, prudentia est justitiæ, fortitudini, temperanliæ causa essendi virtutes, inquantum dirigit eas in eligendo recta media ad finem, el pnefigit eis medium inter superabundantiam el defectum, el ostendit debitas circumstantias actuum. Rursus, justitia est fortitudini vel temperanliæ causa essendi virtutem, inquantum confert ad rectam æslimationem prudentiæ in materia (s)sua el aliarum virtutum, el etiam inquantum in quolibet aclu virtutis moralis participatur aliquis modus rectitudinis, quem principaliter respicit justitia. Et consimiliter, fortitudo et temperantia sunt justitiæ causa essendi virtutem, modo praexposito. Nec valet improbatio consequentis concessi in sensu isto : quia ex illo consequente non sequitur aliquod de inconvenientibus ibidem adductis. Non quidem primum, scilicet quod aliqua xirtus sit virlus antequam sil virtus : quia probatio hujus stat in ista falsa consequentia, immo in duabus falsis consequentiis, scilicet quod, si habitus qui dicitur temperantia, non est virtus nisi concomitante alio habitu qui dicilur fortitudo, igitur fortitudo prius e>t virtus quam temperantia sit virtus. Cujus consequentia' nullitas apparel in simili. Non enim sequitur ; Socrates non potest esse pater, nisi aliquis sil ejus filius; ergo aliquis prius est filius Socratis, quam Socrates sit pater alicujus. Ita in proposito. Tamen ista consequentia esset bona : Temperantia non habet rationem virtutis nisi concomitante habitu fortitudinis, et fortitudo habet rationem virtutis non concomitante habitu temperanliæ; ergo fortitudo prius est virtus quam temperantia sit virtus. Sed tunc secunda pars antecedentis negaretur : quia, sicut temperantia coexigil fortitudinem ad hoc quod sit virlus, ita fortitudo consimiliter requirit temperantiam ad hoc quod habeat rationem virtutis. Consimiliter, nec secundum inconveniens ibidem adductum, scilicet quod nulla virtus sit prima virlus, concluditur sufficienter ex consequente concesso. Immo ex illo consequente sequitur oppositum, scilicet quod quælibet virtus de numero qualuor cardinalium est prima xirtus. Quia ly *primum* potest exponi dupliciter, scilicet affirmative et negative : affirmative sic, ut illud dicatur primum, quod praecedit omnia alia, et est prius omnibus aliis; negative autem, ut illud dicatur primum (6), quo nullum aliud est prius. Et, secundum hoc, apparet qtiod quælibet xirtus est prima virlus, exponendo ly *primum* negative; licet nulla sil prima, expo-

(a) *Hujusmodi.* — *Hujus* Pr,

(a) el. — Ad. Pr
(C) *primum.* — *primo* Pr.

nendo ly *primum* affirmative. Et in hoc sensu procedit argumentum, et non in primo. Conceditur tamen quod uno modo causalitatis una virtus est prior aliis, et alio modo posterior eis; sicut patet de prudentia respectu aliarum trium moralium, et econtra. Sed arguens loquitur de priorilate durationis.

Dicitur tertio, quod responsio tertio loco posita, bona est. — Et ad ejus improbationem, dicitur quod consequens ibidem illatum, scilicet quod unus actus generans ultimum habitum, generabit omnes virtutes morales in esse virtutis, — non est inconveniens; immo est verum; quia ille actus agit in virtute multorum actuum procedentium, circa diversas materias connexas et coordinatas ad invicem. Sicut enim prius dictum est, actiones et passiones humanæ, quæ sunt materia virtutum moralium, aunt ad invicem coordinate; et ideo non mirum si unus actus, agens in virtute procedentium, complet unum habitum, puta prudentiæ, ex cujus complemento dependent alii habitus in esse virtutis, et Labent colligationem ex parte objecti, et ex parte modi operandi, quia scilicet unus concurrit ad perfectum actum alterius, et aliis connexionibus supradictis. — Et ad hujus improbationem, dicitur quod iste ultimus actus est quidam actus unius virtutis duntaxat, et non omnium, elicitive; sed est actus omnium virtutum participative; quia, ut supra dictum est, in actu cujuslibet virtutis participatur aliquid pertinens ad prudentiam, et aliquid perlinens ad justitiam, et aliquid perlinens ad fortitudinem, et aliquid perlinens ad temperantiam. De hoc sanctus Thomas, *de Virtutibus* (a), quæstione *de Quatuor Cardinalibus,* art. 1, arguit sic, primo loco : « Ea quæ non distinguuntur ab invicem, non debent ad invicem connumerari; quia distinctio est causa numeri, ut dicit Damascenus *(de Fid. Orth.,* lib. 1, cap. 5 et 8). Sed prædiclæ virtutes, scilicet prudentia, justitia, fortitudo, temperantia, non distinguuntur ab invicem. Dicit enim Gregorius, 22. *Moralium* (cap. i) : *Prudentia non est, quæ justa et temperata et fortis non est; nec perfecta temperantia quæ fortis et justa et prudens non est; nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans et justa non est; nec vera justitia, quæ prudens, foriis et temperata non est.* Ergo non debent dici hæ quatuor virtutes cardinales, d Ecce argumentum. Sequitur responsio : α Dicendum, inquit, quod de prodictis quatuor virtutibus cardinalibus diversimode aliqui locuti sunt. Quidam enim utuntur prodictis quatuor nominibus, ad significandum generales modos virtutum : puta omnem cognitionem dirigentem, vocantes prudentiam ; omnem rectitudinem adaequantem actus humanos, vocantes justitiam ; omnem moderationem refrenantem appeti tum hominis a temporalibus bonis, vocantes temperanliam; omnem firmitatem animi stabilientem hominem in bono contra insultum quorumcumque malorum, fortitudinem appellantes. Et ita videtur uti his nominibus Augustinus, lib. *de Moribus Ecclesiæ* (cap. 15, et a cap. 19 usque ad 26). Et secundum hoc, potest intelligi dictum Gregorii : quia una harum conditionum ad veram virtutis rationem non sufficit, nisi omnes prædictæ conditiones concurrant. Secundum hoc ergo prædicta quatuor dicuntur quatuor virtutes, non propter diversas species habituum, quæ attendantur secundum diversa objecta, sed secundum diversas rationes formales. Alii vero, sicut Aristoteles in libris *Ethicorum* (lib. 3, 5 et 6), loquuntur de prodictis quatuor virtutibus secundum quod sunt speciales virtutes determinates ad proprias materias. Et, secundum hoc, potest etiam dictum Gregorii verificari, per modum cujusdam redundanti©, inquantum prædictæ virtutes sunt circa illas materias in quibus potissime commendantur prædictæ quatuor generales conditiones virtutis. Unde, secundum hoc, fortitudo temperans est, el temperantia foriis : quia qui potest refrenare appetitum suum, ne insequatur concupiscentias delectationum, quod pertinet ad temperantiam, multo magis potest refrenare motum audaci© in periculis; et similiter, qui potest stare firmus contra pericula mortis, mullo magis potest stare firmus contra illecebras voluptatum. Et, secundum hoc, illud quod est principaliter temperantiæ, transit ad fortitudinem, et e converso. Et eadem ratio est de aliis. * — Hæc ille. — Item, 1“ 2 q. 61, art. 4, in solutione primi, quod est idem in forma cum supradiclo, sic dicit : « Iste quatuor virtutes denominantur ab (a) invicem per quamdam redundantiam. Id enim quod est prudentiæ, redundat in alias virtutes, inquantum a prudentia diriguntur. Unaquæque vero aliarum redundat in alias, ea ratione, quia qui potest quod difficilius est, potest illud quod est minus difficile. Unde qui potest refrenareconcupiscentiasdeleclabiliumsecundum lactum, ne modum excedant, quod est difficillimum, ex hoc ipso habilior reddetur ut refrenet audaciam in periculis mortis, ne ultra modum procedat, quod est longe facilius; et, secundum hoc, fortitudo dicitur temperata. Temperantia etiam dicitur foriis ex redundantia fortitudinis in temperantiam, inquantum scilicet ille qui per fortitudinem habet animum firmum contra pericula mortis, quod est difficillimum, est habilior ul retineat animi firmitatem contra impetus delectationum ; quia, ut dicit Tullius, 1. *de Officiis, non est consentaneum ut qui nictu non frangitur, cupiditate frangatur; nec qui invictum se a labore præstitit, vinci a voluptate aliquando possit* (6). » — Hæc ille. — Item, 3. *Sentent.,*

(a) rf *questione de Virtutibut,* in *tractatu et.* — Ad. Pr

(a) *ab.* — *ad* Pr.
(6) *aliquando pouit.* — Om. Pr.

dist. 30, q. 1, art. 1, sic dieil : < Alia ratio connexionis sumitur ex his quæ communiter in omni virtute esse oportet. Quorum tamen unumquodque aliqua virtus principaliter sibi vindicat : sicut difficile vindicat (a) sibi fortitudo; medium inter superfluum et diminutum, quod est moderatum, vindicat sibi temperantia; rectum vindicat sibi justitia; scientiam autern sibi vindicat prudentia. Et ideo ab his conditionibus unaquaeque virtutum nomen accepit. Quia autem iljud quod est maximum in quolibet genere, est causa aliorum, ideo aliæ virtutes participant quodammodo prodictarum aliquam conditionum ex virtute quæ illud principaliter sibi vindicat, etc. », sicut supra fuit allegatum (in resp. ad secundum). Ex quibus patet quod in quolibet actu virtutis participatur influxus cujuslibet cardinalis virtutis, ut prius dictum fuit.

Dicitur quarto, quod ad ultimam replicam contra procedentes responsiones respondit sanctus Thomas in multis locis, licet diversimode. Nam, 2a 2·, q. 152, ari. 3, in solutione secundi, sic dicit : < Connexio virtutum accipitur secundum id quod est formale in virtutibus, id est, secundum charitatem, vel prudentiam ; non autem secundum id quod est materiale in virtutibus. Nihil enim prohibet alicui virtuososuppeleremateriamuniusvirtutis,nonautem(6) materiam alterius; sicut pauper habet materiam temperantiæ, non autem magniiîcentiæ. Et hoc modo alicui habenti alias virtutes, deesl materia virginitatis, scilicet prodicta integritas carnis. Tamen potest habere id quod est formale in virginitate, ut scilicet in properatione mentis habeat propositum prædictæ integritatis conservandæ, si hoc sibi competeret : sicut pauper habet in properatione animi propusitum magnificos sumptus faciendi, si sibi competeret; ct similiter ille qui est in prosperitate, habet in praparalione animi propositum adversa æquanimitéf tolerandi. Et sine hac praparatione animi nullus potest esse virtuosos. » — Hæc ille.— In quaestionibus autem *de Virtutibus,* et tractatu *de Quatuor Cardinalibus,* ari. 2, sic respondit, in solutione septimi : α Dicendum, inquit, quod virginitas, secundum quosdam, non nominat virtutem, sed quemdam statum perfectum virtutis. Non autem oportet quod quicumque habet virtutem, habeat eam secundum perfectum gradum. Et ideo sine virginitate castitas (γ) et aliæ virtutes haberi possunt. Vel, si detur quod virginitas sit virtus, hoc erit secundum quod importat habitum mentis, ex quo aliquis eligit virginitatem conservare propter Christum. Et hic quidem habitus potest esse etiam in his qui carnis integritate carent, sicut et habitus magniiîcentiæ cum carentia divitiarum. > — Hæc ille.—Exquibusapparet responsioad novitates Scoti.

Ad argumentum contra quaestionem (a) respondit sanctus Thomas, *de Virtutibus,* ubi supra *(de Quatuor Cardin,,* art. 2), in solutione primi : < Dicendum, inquit, quod propter inclinationem quæ est ex natura, vel ex aliquo dono gratiæ, quam habet aliquis magis ad opus unius virtutis quam alterius, contingit quod aliquis promptior est ad actum unius virtutis quam alterius. Et, secundum hoc, dicuntur sancti aliquas virtutes habere, ad quarum actus sunt magis prompti; et aliquas non habere, ad quas, vel quarum actus, sunt minus prompti. > — Hæc ille. — Sed in 1· 2 q. 65, art. 3, in solutione tertii, glossal sic auctoritatem Bedæ : < Dicendum, inquit, quod aliqui sancti dicuntur aliquas virtutes non habere, inquantum patiuntur difficultatem in actibus earum, quamvis liabitus omnium virtutum habeant. > — Hæc ille. — Item, 3. *Sentent.,* dist.36, q. 1, art. 2, in solutione primi, sic dicit : < Verbum Bedæ inlelligendum est de virtutibus quantum ad usus, non autem quantum ad habitus. Diversi enim sancti diversimode excedunt se invicem in usibus diversarum virtutum, secundum quod de quolibet confessore dictum est *(Eccli.* 44, v. 20) : *Non est inventussxmilisiUi,quicon$ervaret legent Excelsi.* — Hæc ille.

Et hæc de quæstione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

Omnia supradicta, a principio libri usque ad finem, totaliter submitto correctioni, determinationi, et omnimodo examini Sacrosancte Romanx Ecclesix, cui prxest Sanctissimus in *Christo Pater et Dominus noster, Dominus Martinus, divina providentia Papa Quintus, Complevi hxc, anno Domini MCCCCXXV111, septimo die mensisNovembris,post prandium, hora quasi secunda post meridiem. Benedictus Deus. Arnen. Deo gratias* (6).

(a vindicat. — Om. Pr.
(6 *sicut.* — Ad. Pr.
(\ *auhiat.* — *chantas* Pr.

( ) *quritionrm.* — conc/iutonem Pr.

( ) *Liber tertius Defensionum Theologiae Divi Doctoru Thomae de Aquino* in 5. *Sententiarum, editus per eximium ventatis achotir Professorem fratrem Johannem Capreoli, 1holmanum, OrdimsPncdicatorum, anno Donum mille·*fimo *quadriiigcntesimonono, quo legit Sententiae Pansius, feliciter explicit. Impressus Venetiis per Octavianum Scotum ytudoeliemrm, anno salutiferae Incarnationis MCCCCLXXXIll* — Ad. Pr.

EXPLICIT VOLUMEN QUINTUM